Per.
265 b/1.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

(Ἔτος Α΄.)

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει,
ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877.

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑ

Τὸν ἄνθρωπον, πρὸ πάντων δὲ τὸν θεολόγον, τὸν φιλόσοφον, τὸν ἀληθῆ μάλιστα ἐπιστήμονα οὐδὲν ὀφείλειν ἀγνοεῖν καὶ ἑαυτὸν κυρίως γινώσκειν ἀποφαινόμεθα.

Bayerische
Staatsbibliothek
München

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Α.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ.

« Ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε. »

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ.
Ὑμνῶν, θνητὲ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει,
Ἐφεύρισκε, πρόοδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

Βαθέως συναισθανόμενοι τὴν παρ' ἡμῖν, ὡς μὴ ὤφελεν, ἔλλειψιν συγγράμματος περιοδικοῦ, δυναμένου διὰ τῆς ποικιλίας πάσαις ταῖς τάξεσιν προσιτοῦ εἶναι καὶ ὠφελίμου, ἐπιχειροῦμεν τῇ συνεργασίᾳ διαφόρων διακεκριμένων λογίων ἀναπληρῶσαι, ὡς οἷόν τε, τὸ ἐλλεῖπον διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἀνὰ χεῖρας, προωρισμένου ἵνα καὶ τοὺς φιλοπόνως περὶ τὰ γράμματα καταγινομένους καὶ περὶ τὴν βιομηχανίαν ἐν γένει πρὸς τὰ κρείττονα ἐνθαρρύνῃ διὰ τῶν ἁρμοδίων καὶ δυνατῶν αὐτῷ μέσων, καὶ τοῖς φιλομαθέσι τε καὶ φιλοπροόδοις τὰ τῇ προαγωγῇ χρήσιμα παρέχῃ, μελίσσης δίκην πανταχόθεν αὐτὰ ἐπισυλλέγων, καὶ τοῖς μὴ περὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν ἀναπτύξεως μεριμνῶσι, καὶ διὰ μόνης τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων προοδεύουσι τῶν γνώσεων τὸν πόθον, εἰ δυνατὸν, ὥς γε ἐκ μέσης ψυχῆς εὐχόμεθα, ἐνσταλλάξῃ καὶ πρὸς μάθησιν αὐτὴν ἀναζωπυρήσῃ τε καὶ παρακαλέσῃ.

Πεποίθαμεν δ' ὅτι ἐκ τῶν ἡμετέρων οἱ ἀληθῶς πεπαιδευμένοι καὶ προηγμένοι ἀμφότερον τήν τε ἠθικὴν καὶ τὴν διάνοιαν, καὶ κατὰ συνέπειαν εἰλικρινεῖς ὄντες φιλάνθρωποι, ἐπιεικεῖς καὶ φιλόπονοι, πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀποβλέψουσιν εἰμὴ πρὸς τὴν πρόθεσιν τοῦ συγγράμματος καὶ εὐαρεστηθήσονται δι' αὐτοῦ μεταδοῦναί τι ἐκ τῶν πολλῶν χρηστὸν καὶ ὠφέλιμον τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ, ἡμῖν τε καὶ αὐτῇ εὐμενῶς χαριζόμενοι.

Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν κυριωτάτων μέλημα ἡμῖν ἔσεται, ἵνα διὰ τοῦ παρόντος συγγράμματος τὰ πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης τὴν πρόοδον ἀφορῶντα τῷ δημοσίῳ διοχετεύωνται, ὅπως συντελέσοι τι εἰς τὴν τῆς βιομηχανίας καθ' ὅλου ἐμψύχωσιν, πᾶσαν δυνατὴν εὐκολίαν αὐτῇ μεταδιδὸν, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ, ὥς γε μεγίστην ἔφεσιν πρὸς τοῦτο αἰσθανόμεθα, ἀρχόμενοι μετὰ πολλῶν ἐτῶν μελέτην καὶ πόθον τοῦ ἔργου ἡμῶν, ἀντὶ

ἑτέρας εἰσαγωγῆς, περὶ ἐργασίας καὶ προόδου ὀλίγα τινὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰπεῖν προειλόμεθα.

Ὅτι μὲν οὖν τὸ εἶναι καὶ μάλιστα τὸ εὖ εἶναι τοῖς πᾶσιν ἀνεξαιρέτως ἀγρίοις τε καὶ πεπολιτισμένοις ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ἐπιθυμητὸν, πρόδηλον δὴ καὶ οὐδενὸς λόγου χρῄζει· ὅτι δὲ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ καὶ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι τὸ εὖ εἶναι χαίροντες, οὐδεὶς, οἴμεθα, ὁ ἀμφισβητήσων. Καὶ ὅμως καὶ τοῦ ἡλίου φαεινότερον τυγχάνει ὅτι ὁ νῦν αἰὼν δικαίως ἐπὶ τῇ ἑαυτοῦ προόδῳ σεμνύνεσθαι δύναται· διότι οὐδέποτε ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, οὐδεὶς τῶν γνωστῶν τῇ ἱστορίᾳ λαῶν μέχρι τοσούτου προαγωγῆς ἀφίκετο. Οὐδὲν ἔθνος ἤκμασε μήθ' ἐν εὐπορίᾳ τῶν πρὸς τὴν ζωὴν μέσων μήθ' ἐν δυνάμει, καὶ οὐδέποτε ἀπὸ τῆς ἀποτάτης ἀρχαιότητος διετίθη πρὸς παραγωγήν τε καὶ ὄλεθρον ὅσα εὐκόλως πάνυ διατίθησιν ἡ ἀνθρωπότης τὴν σήμερον.

Ἀπόλυτος κύριος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κτισμάτων ὁ ἄνθρωπος γενόμενος, τὰ ἀλκιμώτατα καὶ τὰ τερατωδέστατα τῶν θηρίων ᾐχμαλώτισε καὶ ἐτιθάσσευσεν· εὐχερέστερον δὲ ἤδη τὴν γῆν, τὸν ἀέρα καὶ τοὺς ὠκεανοὺς ἐξαναγκάζων σκυλεύει τε καὶ λαφυραγωγεῖ, ἐκπληροῖ τὰς πραγματικὰς αὐτοῦ χρείας, καὶ τὰς φανταστικὰς αὐτοῦ ὀρέξεις κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι ἱκανοποιεῖ· ἐπειδὴ, ὡς εἴρηται, οὐ μόνον τὴν τοῦ εἶναι ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ εὖ εἶναι ἀνάγκην αἰσθάνεται. Σπουδάζει ἄρα ἀνενδότως ἵνα εὐρύνῃ τὸν κύκλον τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας καὶ αὐξάνῃ τὰ πρὸς τὴν εὐτυχίαν, ἣν ἀκαταπαύστως ἐπιδιώκει καὶ πανταχοῦ θηρεύει.

Ἐγένετο γεωργὸς, ποιμὴν, ποντοπόρος, ἀεροβάμων, καλλιτέχνης, ἐπιστήμων, πολλῶν κεκρυμμένων ἐφευρέτης καὶ ἐπινοητής.

Ηὐδοκίμησεν ἐν τῇ γεωργίᾳ ἐπισπεύδων τὴν βλάστησιν, προφυλάττων αὐτὴν καὶ ἀφθονωτέρας τὰς συγκομιδὰς ἀποκαρπούμενος.

Ἐπέτυχεν ἐν τῇ κτηνοτροφίᾳ, καὶ οὐ μόνον τὸ πλεῖστον μέρος τῶν λιπαρωτάτων, στερεωτάτων καὶ ὑγιεινοτάτων τροφῶν ἀλλὰ καὶ τῶν καλλίστων καὶ θερμοτάτων αὐτοῦ ἐνδυμάτων ἐκ ταύτης πορίζεται.

Ἠρίστευσεν ἐν τῇ ναυτιλίᾳ καὶ τῇ ἐμπορίᾳ, ἐν τῇ ποιήσει καὶ τῇ ἱστορίᾳ, ἐν τῇ μαθηματικῇ καὶ τῇ ἀστρονομίᾳ, ἐν τῇ φυσικῇ καὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, ἐν τῇ ῥητορικῇ καὶ τῇ πολιτικῇ, ἐν πάσῃ, ἑνὶ λόγῳ, τέχνῃ τε καὶ ἐπιστήμῃ, εἰς ὕψιστον βαθμὸν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν διανοητικὴν πρόοδον ἀφίκετο.

Ἀλλὰ τὸ εὖ εἶναι; Καίτοι δὴ προηγμένος ὁ ἄνθρωπος καὶ τοῦτο τυγχάνων, ἐξ ἀνάγκης δήπου, ἀλλ' ὅμως πόρρω εἰσέτι ἀφίσταται.

Ἀλλαμὴν οὐδεὶς ὁ μὴ καταγινόμενος ἵνα τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν αὐξάνων βελτιώσῃ ὡς οἷόν τε τὴν τύχην ἧς ἔλαχεν. Οὐδεὶς ὁ μὴ καὶ ἀκουσίως ταχεῖ ἢ βραδεῖ τῷ ποδὶ τὰς προσκεκτημένας αὐτοῦ γνώσεις πολλαπλασιάζων· διότι οὕτως ὁ ἄνθρωπος πέφυκεν.

Ἅμα τῇ ὑπάρξει, καὶ ἡ τῆς συντηρήσεως αὐτῆς ἀνάγκη συμπαρέπεται. Ἡ δὲ διάνοια μηδὲ αὐτῇ τῇ θελήσει ὑποτάσσεσθαι δύναται. Οὐ μόνον ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἐν σχέσει πρὸς διαφόρους ἄλλους ὁ ἄνθρωπος, ἑκὼν ἀέκων, βλέπει, ἀκούει, μανθάνει, διδάσκεται, μιμεῖται καὶ ἐπινοεῖ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀπολύτῳ ἐρημίᾳ ἡ διάνοια πάντως γνώσεις τινὰς προσκτᾶται ἐξ ἀντιλήψεως καὶ ἐπαυξάνει αὐτὰς διὰ τῆς σκέψεως καὶ τῆς ἐπαγωγῆς· διότι μηδὲ καθ' ὕπνους μένει ἀεργος. Ἐνεργεῖ, προβαίνει, ὑπὸ μηδενὸς πράγματος τὸ παράπαν ἀναχαιτίζεται, καίτοι προσκόμματά τινα καὶ δυσκολίας ἐνίοτε ἀπαντῶσα. Προοδεύει ἄρα καὶ προάγεται, διότι ἡ πρόοδος αὐτῆς νόμος ἐστὶ τῆς φύσεως.

Μὴ ἐπιλανθανώμεθα ὅτι ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς ζῶον θεωρουμένῳ, ὑπάρχει τῆς ζωῆς τὸ ὁρμέμφυτον, ὑφ' οὗπερ πάντα τὰ ζῶα ἐναέρια τε χερσαῖά τε καὶ ἐνάλια εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς παραγωγῆς αὐτῶν ὁδηγοῦνται.

Καίτοι δὲ ὑπὸ διανοίας τοσούτῳ προοδευτικῆς καὶ ἐφευρετικῆς πεπροικισμένος ὁ ἄνθρωπος, οὐχ ἧττον ὑπείκει τῷ ὁρμεμφύτῳ συμφυεῖ τῇ αὐτοῦ ὑπάρξει τυγχάνοντι.

Ἐν τῇ ἀρχικῇ δ' αὐτοῦ καταστάσει, ὡς καὶ ἐν τῇ παιδικῇ αὐτοῦ ἡλικίᾳ τὸ ὁρμέμφυτον ὑπερτερεῖ τῆς μήπω ἀνεπτυγμένης διανοίας. Ὑπάρχει διὰ παντὸς πρὸς τὸ καλὸν βε-

βαίως ὁδηγεῖ, ἀλλὰ πολλάκις ὑπὸ τοῦ ΕΓΩ διαστρέφεται, καὶ ἀπειράκις παρεξηγήσας τὰς τάσεις τοῦ ὁρμεμφύτου ὁ ἄνθρωπος, ὅπως συντηρήσῃ καὶ ὑπερασπίσῃ τὴν ἑαυτοῦ ὕπαρξιν μυρίων καταστροφῶν τοῖς ὁμοίοις αὐτοῦ ἐγένετο πρόξενος, ἀκαταλογίστων ὠμοτήτων καὶ ἀπείρων συμφορῶν καὶ ὀλέθρων, ὡς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναγινώσκομεν. Ὁλοκλήρους πόλεις ἐδήωσεν καὶ ὁλοκλήρους λαοὺς καὶ ἔθνη ἐξώντωσεν, ὧν τινων μόλις τὰ ὀνόματα τὴν σήμερον γνωρίζομεν.

Καὶ ἐν τῇ καταστροφῇ ἄρα ὁ ἄνθρωπος προώδευσεν· ταῦτα δὲ πάντα ὑπὲρ τοῦ εἶναι καὶ τοῦ εὖ εἶναι ἀγωνιζόμενος. Καὶ ὅμως οὐδόλως τοῦτο εἰσέτι κατώρθωσεν· οὐ μόνον τὸ εὖ εἶναι, ἀλλὰ μηδ' αὐτὸ τὸ εἶναι ἁπλῶς ἐξησφαλίσατο, ὥς γε δεῖται.

Πόσοι αἰῶνες ἐμόχθησαν; πόσοι μεγαλοφυεῖς ἄνδρες ἤθλησαν; πόσαι καταστροφαὶ ἐπηκολούθησαν; εἰς πόσας ἀνακαλύψεις, ἐφευρέσεις καὶ ἐπινοίας οἱ ἄνθρωποι προήχθησαν; Πάντες οἱ λαοί, πάντα τὰ ἔθνη πολλοὺς νόμους μετέβαλλον καὶ πολλὰ ἤθη καὶ ἔθιμα παρητήσαντο· οὐ μὴν δέ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ θρησκεύματα παρηλλάξαντο· ἀλλὰ ὀλίγοι εἰσέτι οἱ εὐποροῦντες καὶ ἄνετον δὴ σχετικῶς βίον διάγοντες. Πάντες ἐργάζονται, πάντες ἀγωνίζονται, πάντες κοπιῶσιν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας ἐγνώρισαν μηδὲ γνωρίζουσιν.

Καλοί τε καὶ κακοί, ἐργατικοί τε καὶ φυγόπονοι, ἀκάματοί τε καὶ ὀκνηροί, δραστήριοί τε καὶ νωθροί, ὑγιεῖς τε καὶ ἀνάπηροι καὶ ἀκουσίως, προαγόμεθα εἰπεῖν, ἀκαταπαύστως ἐργάζονται· ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάντες ἐπιστήμῃ τινὶ καὶ τέχνῃ ἐνεργοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ἕκαστος, ἐκ τοῦ ὁρμεμφύτου, ἐκ τῆς ἀνάγκης εἰσέτι τοῦ εἶναι, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ καθήκοντος τῆς ἐργασίας.

Κατὰ πάντα ἡ ἀνθρωπότης, καίτοι μὴ πᾶσα, προώδευσε· διότι τὰ πάντα ἐν τῇ φύσει τοιαῦτα προοδευτικὰ τυγχάνουσιν. Νόμῳ τῆς φύσεως ὁ ἄνθρωπος προοδεύει, καὶ οὐδεμία ἀξία αὐτῷ ὀφείλεται, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν διανοητικὴν πρόοδον, ἥτις οὐχὶ ἐκ τῆς θελήσεως μηδ' ἐκ τῆς προαιρέσεως, μηδ' ἐκ μόνης τῆς διαθέσεως αὐτοῦ ἐξήρτηται, ἀλλ' ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ἐκ τῆς ἀνάγκης, ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ πολλάκις.

Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τῆς ἠθικῆς τὴν πρόοδον, μεγίστην, ἀνεκτίμητον ἀξίαν ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς ταύτην βαδίζων. Ἡ τῆς ἠθικῆς πρόοδος ἔστι μὲν νόμος τῆς φύσεως, ἀλλ' ἆθλος μέγιστος, δεινότατος τῷ ἀνθρώπῳ προκείμενος, ἵν' αὐτεξουσίως καὶ αὐτοπροαιρέτως αὐτὸν τελέσας, ἀξιωθῇ τοῦ εὖ εἶναι, πρὸς ὅπερ ἅπαντες τείνουσι καὶ ἀκαμάτως ἐποφθαλμιῶσιν, ὅποι οὐδόλως ὑπάρχει πολλάκις αὐτὸ ἐκζητοῦντες καὶ μηδέποτε δίχα τῆς ἠθικῆς εὑρίσκοντες.

Μηδὲ πλοῦτος, μηδὲ δόξα, μηδ' οἱαδήτις ἀπόλαυσις τὸ εὖ εἶναι παρέχουσιν.

Φροῦδος ὁ πλοῦτος, κενὴ ἡ δόξα, μάταιαι καὶ καταστρεπτικαὶ πολλάκις αἱ ἀπολαύσεις, καὶ αἱ τῶν θεμιτωτάτων, ἄνευ τῆς ἠθικῆς τυγχάνουσιν.

Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος εὐτυχήσει. ἐὰν μὴ ἐπὶ τῆς ἠθικῆς τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐπιστήσῃ.

Καθ' ὅσον μὲν προοδεύει ἡ διάνοια, καὶ ἡ ἠθικὴ κάλλιον κατανοεῖται, ἀλλ' οὐδόλως σὺν αὐτῇ προάγεται· διότι καίτοι φύσει τὸ συμφέρον αὐτῆς ἡ ἀνθρωπότης θηρεύουσα, οὐδόλως ὅμως καλῶς τοῦτο ἐνόησεν εἰσέτι.

Καὶ αὐτὴ δὴ ἡ ἠθικὴ προώδευσεν, ἀλλὰ τὰ μέγιστα εἰσέτι καθυστεροῖ.

Ὑπῆρξαν ἄνδρες πολλοὶ καὶ μεγάλοι, οἵτινες ὑπὲρ τῆς προόδου αὐτῆς, ἢ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς εὐτυχίας τῆς ἀνθρωπότητος εἰργάσθησαν, ἐμόχθησαν, ἐδίδαξαν, ἀλλ' ἡ φωνὴ αὐτῶν λίαν βραδέως, μετὰ πολλὰς γενεὰς ἠκούσθη, ἀνεγνωρίσθη, καὶ ὅμως ἡ διδασκαλία αὐτῶν ἥκιστα ἐν πράξει ἐτέθη. Διὸ καὶ ἡ ἀνατροφὴ τῶν ἀνθρώπων οὐκέτι ἑδραιώθη· ἡ συνεννόησις περί τε τὸ καλὸν καὶ τὸ κακὸν οὐκέτι ἐπῆλθε, καὶ αἱ καταστροφαὶ καὶ τὰ ἐκ τῶν στερήσεων δεινὰ λυμαίνονται τὰς πόλεις, τὰς κοινωνίας, τὰς οἰκογενείας, πτωχόν τε καὶ πλούσιον· διότι καὶ τὰ δεινὰ προώδευσαν καὶ ὁσημέραι προοδεύουσιν· διότι οὔπω ἐδιδάχθη ὁ πραγματικὸς τρόπος τοῦ εὐτυχεῖν

Τὰ πάντα ὁ ἄνθρωπος παρεξήγησε καὶ καθ' ὅλα εἰς ὑπερβολὰς ἐξώκειλεν. Αἰσθανε-

ται τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐργάζεσθαι, καὶ ἐργάζεται ἵνα τὰ μέσα τῆς ἑαυτοῦ συντηρήσεως προςκτήσηται· οὕτω δὲ καὶ τὸν νόμον τῆς ἐργασίας ἐκπληροῖ καὶ τὸν τῆς συντηρήσεως.

Ἀλλὰ μηδ' ἵνα καλῶς καὶ ὠφελίμως ἐργάζωνται οἱ ἄνθρωποι, δεόντως ἀνατρέφονται μηδ' ἐν εὐεξίᾳ τε καὶ ῥώμῃ συντηρῶνται. Ἐργάζονται, διότι οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι· διότι αὐτὴ ἡ φύσις ἐργάζεται.

Ἡ ἐργασία ἐστὶ νόμος τῆς φύσεως· τὰ πάντα κινοῦνται καὶ ἐνεργοῦσιν· οὐδαμοῦ τῆς κτίσεως ὑπάρχει ἀδράνεια· οὐδὲν περιττὸν ἐν τῇ δημιουργίᾳ, οὐδὲν ἄεργόν που κεῖται· αὐτὸς ὁ Θεὸς ἐργάζεται, ἐνεργεῖ, προνοεῖ ὑπὲρ πάντων καὶ πρὸς τὸ βέλτιστον τέλος αὐτὰ διευθύνει. Ἔθηκε νόμους ἀναλλοιώτους, καθ' οὓς τὰ πάντα ἐπιδρῶσι πρὸς ἄλληλα καὶ ἀλληλεγγύως διέπονται.

Τὸ σύμπαν ἐργάζεται, καὶ κατὰ τοὺς νόμους τούτους παράγει, ζωοποιεῖ, ἀναγεννᾶται, μεταμορφοῦται, προβαίνει, προοδεύει, τελειοποιεῖται.

Καίτοι δὲ, ὡς ζῶον, ὁ ἄνθρωπος, ἀναγκαίως ἕπεται τοῖς νόμοις τῆς φύσεως· δύναται ὅμως ἀντιστῆναι αὐτοῖς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἠθικὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειοποίησιν· δύναται καθυστερῆσαι ἀλλὰ καὶ ὅ,τι τάχιον τῇ τελειότητι φθάσαι.

Ἔχει πλήρη τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας, τὸ αὐτεξούσιον ἀπεριόριστον, οὐδὲν δύναται ἀναγκάσαι αὐτὸν τὸ καλὸν προαιρεῖσθαι, ἐὰν μὴ οὗτος αὐτὸς ὡς τοιοῦτον τὸ πρᾶγμα ἐννοήσῃ, καὶ αὐτοπροαιρέτως αὐτὸ ἀσπασθῇ.

Οὐδὲν δύναται βιάσαι αὐτὸν κακοποιῆσαι, ἐὰν μὴ αὐτὸς οὗτος θελήσῃ ἐκ πάθους τινὸς ἢ ἐκ σφάλματος τὸ κακὸν πρᾶξαι.

Ἔχων ὁ ἄνθρωπος τὸ αὐτεξούσιον καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας, εὐκόλως δύναται ἐπισπεῦσαι τὴν ἑαυτοῦ πρόοδον, ἐὰν σπουδάσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ κανονίσαι· ἐὰν ἐργάζηται, προοδεύσει βεβαίως· ἀλλ' ἂν τακτικῶς καὶ λελογισμένως ἐργάζηται, τὴν προαγωγὴν αὐτοῦ ἐπισπεύσει· διότι ἐργασία μὲν ἄνευ προόδου οὐδαμῶς ὑπάρχειν δύναται· πρόοδος δὲ ἄνευ ἐργασίας μηδ' ἐγένετο, μηδ' ἔσεταί ποτε ἐν τῇ φύσει.

Ἡ ἐργασία διπλοῦν σκοπὸν ἔχει, τὴν συντήρησιν τῆς σωματικῆς ζωῆς καὶ τὴν πρόοδον τῆς αὔλου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ οὐσίας· ἡ δὲ πρόοδος διαιρεῖται εἰς διανοητικὴν καὶ εἰς ἠθικήν. Ἐπίσης δὲ καὶ ἡ ἐργασία εἰς σωματικὴν καὶ εἰς διανοητικὴν διαιρεῖται. Ἡ διανοητικὴ πρόοδος ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναπτύσσεται, ἡ δὲ ἠθικὴ, καίτοι τῇ διανοητικῇ δυναμένη συνέπεσθαι, οὐδέποτε ὅμως μέχρι τοῦδε ἐκ παραλλήλου σὺν αὐτῇ ἐβάδισε· διὸ καὶ οἱ τὰ μάλιστα ἀνεπτυγμένοι τὴν διάνοιαν πολλάκις τὰς ὠμοτάτας τῶν κακιῶν διεπράξαντο.

Ἡ δὲ ἠθικὴ πρόοδος ὑπὸ τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἀνατροφῆς τῆς τῇ φύσει τοῦ ἀνθρώπου ἐμπρεπούσης ἀναπτύσσεται. Ταύτην δὴ τὴν πρόοδον παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ὁ Θεὸς ἀπαιτεῖ, καὶ διὰ ταύτην καὶ μόνην αὐτὸν ἀνταμοίβει καὶ ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. Αὕτη ἐστὶν ἡ καλλίστη τῶν προόδων, ἥτις πάσας τὰς ἄλλας τὰ μέγιστα βοηθεῖ, διδάσκουσα τὴν αὐθόρμητον καὶ αὐτοπροαίρετον ἐκπλήρωσιν τῶν πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον καθηκόντων. Καὶ ὅμως μόνη αὐτὴ εἰσέτι παρασάγγας ὅλους καθυστεροῖ· διὸ καὶ ἐλάχιστον τῆς ἀνθρωπότητος μέρος εἰσέτι ὁπωσοῦν ἐπολιτίσθη καὶ ἐξηυγενίσθη.

Ἡ ἠθικὴ πρόοδος οὐδόλως ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων· δέον ἵνα ὁ ἄνθρωπος θελήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὠφελήσῃ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ καλλίστη τῶν ἐργασιῶν καὶ τῶν εὐτυχημάτων.

Τότε ὁ κόσμος εὐτυχήσει, ὅτε ἡ ἠθικὴ προοδεύσει, ὅ ε ὁ ἄνθρωπος ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ ἐργασθήσεται, ἵνα τοῖς πᾶσιν ὠφέλιμος γένηται.

Τότε ἡ ἀνθρωπότης πραγματικῶς προοδεύσει, ὅταν διδαχθῇ δεόντως τὰ ὁρμέμφυτα διευθύνειν, ὅταν ἀνατραφῶσι πάντες ἵνα ἰσοτίμους πάσας τὰς τέχνας καὶ σεβαστὰς πανδήμως ἀνακηρύξωσιν, ὅταν μηδεὶς δυστάζῃ γεωργὸν εἶναι ἢ ποιμένα, σιδηρουργὸν ἢ ἀρτοποιὸν, ὅταν καλῶς γνωρίσωσι τί παρὰ τῆς ἐργασίας ὀφείλει ἕκαστος προσδοκᾶν, ὅταν τέλος πάντων οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην ζη-

τῶσιν ἀλλὰ καὶ διδῶσιν αὐτὴν τοῖς ἐργαζομένοις.

Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ἡμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε. Τῷ ἀνθρώπῳ ἐναπόκειται τὸ ἐργάζεσθαι ὑπὲρ τοῦ πραγματικοῦ αὐτοῦ συμφέροντος. Ἀρκεῖ, ἵνα θελήσῃ· ἀρκεῖ, ἵνα ζητήσῃ, καὶ οὐδέποτε στερηθήσεται, ἐκτὸς ἐν ταῖς θεομηνίαις. Τὸ πραγματικὸν δὲ αὐτοῦ συμφέρον ἐστὶ τὸ ὑπὲρ πάντων ἐργάζεσθαι, ἵνα πάντες ἐν ἀφθονίᾳ ἔχωσι τὰ πρὸς συντήρησιν ἐπιτήδεια, διότι καὶ ἐν ἀφθονίᾳ ἡ φύσις παράγει, ἐὰν γνωρίζῃ ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεσθαι.

Συγκεφαλαιοῦντες ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐπαναλαμβάνομεν λέγοντες ὅτι ἡ ἐργασία ἐστὶ νόμος τῆς φύσεως ἀναγκαῖος παντὶ δημιουργήματι.

Μήτηρ ἐστὶ τῆς προόδου, ἥτις ἐπίσης νόμος τῆς φύσεως τυγχάνει ἀναγκαῖος παντὶ ἐμψύχῳ· ἐπιβάλλεται δηλονότι ὑπὸ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων· ἀλλ' ἡ ἠθικὴ πρόοδος τῷ ἀνθρώπῳ ἐναπόκειται, καὶ ὀφείλει ἵνα κανονικῶς καὶ δεόντως ἐργάζηται, ὅπως τάχιον αὐτῇ ἀφίκηται πολλῶν στερήσεων, κακουχιῶν καὶ δεινῶν μετὰ πάντων ἑαυτὸν σώζων.

Ἐλπίζομεν δ' ὅτι εἰς τὸ μέλλον, ἂν Θεὸς διδῷ, ἕξομεν τὴν εὐκαιρίαν ἵνα, ἐπανερχόμενοι, ἐπὶ τὸ ἐκτενέστερον καὶ μερικώτερον τὸ θέμα ἡμῶν ἀναπτύξωμεν.

Η ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ «ΦΙΛΕΡΓΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ.»

Ἀπὸ πολλῶν δεκαετηρίδων πολλαχοῦ τῆς Εὐρώπης ὑφίστανται διάφοροι φιλάνθρωποι καὶ ἀλληλοβοηθητικαὶ Ἑταιρίαι, ὧν τινὲς μὲν σκοποῦσι τὸ χορηγεῖν ποσόν τι χρηματικὸν ἢ σιτηρέσιον ταῖς χήραις καὶ τοῖς ὀρφανοῖς τῶν ἀποβιούντων μελῶν, τινὲς δὲ τὸ παρέχειν βοηθείας τοῖς ἀσθενοῦσιν ἑταίροις καὶ ταῖς οἰκογενείαις αὐτῶν· ἕτεραι δὲ τὸ προμηθεύειν τοῖς μέλεσι πάντα τὰ τῆς ζωῆς χρειώδη εἰς συγκαταβατικὰς τιμάς, καὶ ἕτεραι τὸ παρέχειν πᾶσαν ἀσφάλειαν τῆς ἐργασίας καὶ παιδεύσεως τῶν τέκνων τῶν ἐργατῶν, καὶ παντοειδεῖς ἐν ἑνὶ λόγῳ τοῖς συμβαλλομένοις βοηθείας.

Ἀπὸ δεκαπενταετίας δὲ πολλαὶ καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἤρξαντο συνιστάμεναι Ἀδελφότητες, Λέσχαι καὶ Ἑταιρίαι φιλάνθρωποι, φιλόπτωχοι καὶ φιλεκπαιδευτικαί, αἵτινες καίτοι μὴ ἅλμασιν αὐταὶ αὗται δυστυχῶς προοδεύουσαι, οὐχ ἧττον ὅμως ἀξιέπαινοι οἴκοθέν εἰσι διά τε τὸν σκοπὸν αὐτῶν καὶ διὰ τὴν ὡς οἷόν τε ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ μηδενὸς ἀτομικοῦ συμφέροντος ἔχοντος.

Αἱ ἐν Εὐρώπῃ τοιούτου εἴδους ἑταιρίαι προώδευσαν τὰ μέγιστα· διότι βασίζονται ἐπὶ τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος τῶν ἑταίρων, οἵτινες κατὰ μυριάδας προστρέχουσι, καὶ τὰ χρηματικὰ αὐτῶν κεφάλαια ὁσημέραι πολλαπλασιάζονται καὶ καθ' ἑκατομμύρια φράγκων καὶ λιρῶν ἀριθμοῦνται.

Αἱ δὲ ἐνταῦθα Ἀδελφότητες καὶ Ἑταιρίαι εἰσὶ πράγματι φιλάνθρωποι, διότι οὐδὲν μέλος αὐτῶν ἀτομικῶς ὠφελεῖται, ἀλλ' ἅπαντα καταβάλλουσιν ἐκ τῶν ἰδίων ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἐνδεῶν, ἐργάζονται ἅπαντα, καὶ ὅσον δύνανται τοὺς ἀπορωτέρους βοηθοῦσιν.

Τοῦτο δέ ἐστιν ἠθικὴ πρόοδος, ἡ πασῶν ὑπερτάτη.

Μεταξὺ τῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν φιλανθρωπικῶν Ἀδελφοτήτων διακρίνεται ἡ «Φίλεργος Ἑταιρία,» ἥτις οὐ μόνον ἐπὶ τὸ ἐπωφελέστερον βοηθεῖ τοὺς χρείαν ἔχοντας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὸ ἀξιοπρεπέστερον τῷ τε διδόντι καὶ τῷ λαμβάνοντι, καὶ πολλὰ καλὰ τοῖς ἐνδεεῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς προοιωνίζεται.

Ὡς Σύμβολον ἔχει «ἀεργίη ὄνειδος,» ὅθεν ἄρχεται καὶ ἡ ῥήτρα τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος, ὅπερ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἀποκαλεῖται Φ ι λ ε ρ γ ὸ ς καὶ οὐχὶ Φίλεργος, τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἐφ' ὅσον δυνηθήσεται, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐπιδιῶξον.

«Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φίλεργος Ἑταιρία προτιθεμένη ἀμέσως μὲν τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν ὑλικὴν συνδρομὴν καὶ ὑποστήριξιν τῶν ἀπόρων ἐργατῶν ἄνευ διακρίσεως φύλου, θρησκεύματος ἢ ἐθνότητος, ἐμμέσως δὲ τ ὴ ν δ ι ὰ τ ῆ ς ἐ ν ι σ χ ύ σ ε ω ς τ ῆ ς ἐ ρ γ α σ ί α ς ἐ ξ ά λ ε ι ψ ι ν τ ῶ ν κ α τ α μ α σ τ ι ζ ό ν τ ω ν

τοὺς ἡμετέρους συμπολίτας δεινοπαθημάτων, παρέχει αὐτοῖς αἰτοῦσιν ἀτόκως καὶ ἐπὶ ἐπιστροφῇ ποσόν τι χρηματικόν, ἢ τὸ ἰσότιμον τούτων εἰς ὄργανα χρησιμεύοντα πρὸς ἐξάσκησιν τῆς ἐργασίας αὐτῶν.

«Ἡ Ἑταιρία προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ κατὰ τοὺς πόρους αὐτῆς θέλει μεριμνήσει πρὸς μείζω ἐπέκτασιν τῶν ἐργασιῶν διευκολύνουσα τὴν ἐξάπλωσιν τῆς ἐργασίας καὶ περιστέλλουσα διὰ παντὸς ἠθικοῦ μέσου τὰς ὀλεθρίας τῆς ἀργίας συνεπείας.»

Τοῦτο δὲ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεως τοῦ ὄντος ἡμῶν εὐχόμεθα, καὶ ἐκ τῶν προτέρων πεπείσμεθα ὅτι οὕτως ἔσεται· διότι οὐ μόνον τὰ πλεῖστα τῶν μελῶν τῆς ἐν λόγῳ ἑταιρίας, καθ᾽ ὅσον γνωρίζομεν, διακρίνονται ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ, καὶ ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἀγαθοεργίας ἐμπνέονται, ἀλλὰ καὶ μετὰ ζήλου καὶ δραστηριότητος ὑπὲρ αὐτῆς ἀκαμάτως ἐργάζονται καὶ μεριμνῶσιν.

Ἡ ἑταιρία αὕτη συνεστήθη κατὰ τὸ ἔτος 1866 καὶ πολλοὺς ἀπόρους ἐργάτας συνδραμοῦσα ἔχει ἤδη ἐνεργητικὸν ἐκ τεσσάρων περίπου χιλιάδων λιρῶν, συμποσωθὲν ἐκ τῆς ἐτησίας συνδρομῆς ἑκάστου τῶν μελῶν τῆς ἑταιρίας, ἐκ τῶν εἰσφορῶν τῶν μεγάλων αὐτῆς εὐεργετῶν καὶ τῶν δωρητῶν καὶ ἐκ τοῦ προϊόντος τοῦ κατὰ πᾶν ἔτος διδομένου ὑπὲρ αὐτῆς χοροῦ.

Μεγάλοι εὐεργέται τῆς ἑταιρίας εἰσί, πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἱ κ. κ. Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ Γεώργιος Ζαρίφης, οἱ πανταχοῦ, ἔνθα ἀγαθόν, παρόντες καὶ ἐνεργητικώτατον μέρος λαμβάνοντες.

Δωρηταὶ δέ εἰσιν οἱ ἐνταῦθα ἀδελφοὶ κ.κ. Ο. καὶ Μ. Νεγρεπόνται.

Τὴν Φιλεργὸν Ἑταιρίαν κοσμοπολιτικὴν οὖσαν ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς πρωτευούσης οἱ φιλάνθρωποι ὑπεστήριξαν.

Τὴν πρωτοβουλίαν δὲ τῆς συστάσεως αὐτῆς ἔσχεν ὁ κατὰ πολλὰ ἀξιέπαινος κ. Ἰωάννης Βρετός, ὅστις πρῶτος ἐλάλησε περὶ αὐτῆς διὰ τῆς παρ᾽ αὐτοῦ ἐκδιδομένης τότε ἐφημερίδος «Ὁμόνοια». Συνεμόχθησαν δὲ αὐτῷ ὑπὲρ τῆς ἱδρύσεως οἱ ὁμογενεῖς κκ. Ἰωάννης Μακρίδης Δημήτριος Ἀλεξανδρίδης, Γεώργιος Μωϋσιάδης, Ἰωάννης Τανταλίδης, Γαβριὴλ Σοφοκλῆς, Περικλῆς Πορτοκάλλης, καὶ ἕτεροι.

Πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ καὶ εὐόδωσιν τοῦ ἔργου ἐνεργητικώτατον μέρος ἔλαβον οἱ κ.κ. Σπυρίδων Μαυρογένης, Βασίλειος Σαρακιώτης, Κλεάνθης Σκαλιέρης, Κωνσταντῖνος Ἀνθόπουλος, Ἐμμανουὴλ Ἀλευρόπουλος, καὶ πολλοὶ ἄλλοι, ὧν τὰ ὀνόματα κατὰ καθῆκον προθύμως ἀναγράψομεν ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἅμα ὡς λάβωμεν τὰς ἀπαιτουμένας ἀκριβεῖς πληροφορίας. Οἱ κύριοι οὗτοι, ὡς πληροφορούμεθα πολυτρόπως ὠφέλησαν τὴν ἐν λόγῳ ἑταιρίαν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω αὐτὴν προήγαγον ὁτὲ μὲν διὰ τῆς χρηματικῆς αὐτῶν συνδρομῆς ὁτὲ δὲ διὰ τῆς αὐτοεπαίνου ἐργασίας αὐτῶν καὶ δραστηριότητος.

Η ΜΕΛΙΣΣΑ

Ἡ μέλισσα τὸ θέρος ἐργατικὴ
δὲν τρέχ᾽ εἰς κάθε μέρος ἐδῶ κ᾽ ἐκεῖ·
νὰ εὕρῃ ῥόδα θέλει, νὰ ποτισθῇ,
γλυκὺ νὰ κάμῃ μέλι, νὰ ἐργασθῇ
καὶ τὸν χειμῶνα μέλλει ν᾽ ἀναπαυθῇ.

Ἡ πεταλοῦδα τρέχει χωρὶς σκοπόν,
οὐδὲ φροντίδα ἔχει οὐδὲ καρπόν.
Πετᾷ καὶ χρόνον χάνει πετᾷ φαιδρῶς,
ἀλλ᾽ ὅμως αἴφνης φθάνει χειμὼν ψυχρός,
καὶ τότε θ᾽ ἀποθάνῃ αὐτὴ σκληρῶς.

Διδάσκει τὰ παιδία τοιαύτ᾽ εἰκών,
κακὸν ἡ ἀεργία, πολὺ κακόν.
Ἡ νέα ἡλικία εἶν᾽ ἀνθηρά·
εἰς ἔαρ τώρα ζῶμεν· ἀλλὰ περᾷ
λοιπὸν ἂς ἐργασθῶμεν ἀπὸ μικρά.

Ἔργα καλὰ προσεκτικά!
Μακράν, μακρὰν ἡ ὀκνηρία!
Ἂς ἐργασθῶ, τότ᾽ εὐτυχῶ.
Πτωχὸς θὰ γείνῃ ὁ ἀργός.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

—

ΜΕΛΕΤΑΙ

Ἐπὶ τοῦ ἔρωτος, τῆς εὐτυχίας, τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν συζυγικῶν συμπαθειῶν καὶ ἀντιπαθειῶν.

ΖΗΛΟΤΥΠΙΑ.— ΜΟΙΧΕΙΑ.— ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ.— ΑΓΑΜΙΑ.

Ὑπὸ

A. DEBAY

Ὁ σοφώτατος οὗτος Γάλλος συγγραφεὺς φιλοσοφικῶς ἐξετάζων τὸν γάμον διὰ τοῦ εἰρημένου πονήματός του, εὐμεθόδως διὰ τῆς ἱστορίας, τῶν νόμων καὶ τῶν χρηστῶν τῆς πείρας παραδειγμάτων διδάσκει μετὰ λόγου ἐν πρώτοις τί ἐστιν ὁ γάμος, τίς ὁ σκοπὸς αὐτοῦ, πῶς οἱ σύζυγοι δύνανται νὰ ζῶσιν εὐτυχεῖς καὶ ἀγαπώμενοι πάντοτε, καὶ συνάγει ὅτι ὁ γάμος οὐ μόνον ἐπιβάλλεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι οἱ ἄγαμοι καὶ οἱ κακῶς μεταχειριζόμενοι τὴν συζυγικὴν ζωὴν εἰσιν αὐτόχρημα ὑβρισταὶ τοῦ θείου λόγου καὶ τοῦ νεωτέρου ἐξευγενισμοῦ τῆς κοινωνίας. Ἐνδιατρίβει ἐπὶ τῶν ἀμοιβαίων καθηκόντων τῶν συζύγων, ἐπὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμπεριφορᾶς καὶ ἐπὶ τῆς καταλλήλου ἀνατροφῆς τὴν ὁποίαν χρεωστοῦσι νὰ δίδωσιν εἰς τὰ τέκνα των καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰ κοράσια.

Τοῦτο μόνον μετὰ παρρησίας λέγομεν ὅτι ἐπισταμένως ἀναγνώσαντες τὸ βιβλίον ἐθέλχθημεν, ἐδιδάχθημεν, καὶ κατὰ συνέπειαν καθῆκον ἡμῶν ἐθεωρήσαμεν νὰ μεταφράσωμεν αὐτὸ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς γλῶσσαν καὶ νὰ τὸ παραθέσωμεν εἰς τὴν κοινωνίαν, οὐ μόνον ὡς ὠφέλιμον ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἀναγκαῖον διὰ τὰς σοφὰς καὶ πλουσίας αὐτοῦ διδασκαλίας, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἐντελῆ συμφωνίαν αὐτοῦ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Συνιστῶντες αὐτὸ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην παντὸς ἀνθρώπου ἐγγάμου ἢ ἀγάμου καὶ ἰδίως πατρὸς οἰκογενείας, πεποίθαμεν ὅτι προσφέρομεν τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὸ καθ' ἡμᾶς σεβαστὸν Κοινόν.

A. N.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περὶ Γάμου κατὰ τὰς ἐποχάς, τὰ κλίματα καὶ τὰ ἤθη τῶν διαφόρων λαῶν.

Τὸ ὁρμέμφυτον τῆς παραγωγῆς εὕρηται παρὰ πᾶσι τοῖς ἐμβίοις οὖσι, καὶ ἐγκαθίστησι τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ εἴδους. Παρὰ μὲν τοῖς ζώοις ἡ τῶν φύλων προσέγγισις ὁρμεμφύτως τελεῖται· ὑπακούουσι τῷ νόμῳ τῆς φύσεως· παρὰ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, ὅςτις τὰ αὐτὰ ἔχει ὄργανα, τὸ αὐτὸ ὁρμέμφυτον, ἡ ἕνωσις τῶν φύλων, καθιερωμένη ὑπὸ τῶν νόμων, ἢ διαφόροις ἔθεσιν ὑπείκουσα, ὀνομάζεται γάμος. Ἀλλ' οἱ νόμοι οὗτοι καὶ τὰ ἔθιμα, ἀνθρωπίνης συστάσεως, ποικίλλονται κατὰ τὰ κλίματα, τοὺς λαοὺς καὶ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐν Εὐρώπῃ, καὶ ἐν γένει, κατὰ τὰς εὐκράτους ζώνας, ἐπικρατεῖ ἡ μονογαμία· ὁ ἀνὴρ δηλαδὴ συνενοῦται μετὰ μιᾶς μόνης γυναικός. Ὁ φυσικὸς δὲ λόγος τῆς μονογαμίας εὕρηται ἐν ταῖς γεννήσεσι τῶν θηλέων, αἵτινές εἰσιν ἐννενήκοντα καὶ ἓξ πρὸς ἑκατὸν ἄρρενας. Τοῦ πολιτικοῦ δὲ λόγου ξένου τῷ ἡμετέρῳ ἀντικειμένου τυγχάνοντος, ὀλίγιστα περὶ αὐτοῦ λαλήσομεν.

Ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις, ἡ ἀναλογία τῶν ἀρρένων πρὸς τὰς γυναῖκας ἀντίστροφος τυγχάνει· ὑπολογίζονται ἑκατὸν πρὸς ἐννενήκοντα καὶ ἓξ ἄρρενας, ὅθεν καὶ ἡ πολυγαμία, ἤτοι πολλαὶ γυναῖκες διὰ ἕνα ἄνδρα. Πολιτικαὶ δὲ θεωρίαι ἐποίησαν ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἐν Ἀφρικῇ τὴν πολυγαμίαν ἐντολὴν θρησκευτικήν. Παρετηρήθη ὅτι αἱ γυναῖκες πρόωρως ἐστεροῦντο τὴν δύναμιν τοῦ γεννᾷν, καὶ ὁ σκοπὸς τῶν νομοθετῶν ἦν τὸ οἰκίσαι χώραν ἀπέραντον καὶ ἔρημον. Ὁ εὐρωπαϊκὸς πολιτισμός, ὅςτις διεισδύει κατὰ μικρὸν παρὰ τοῖς βαρβάροις λαοῖς, σπουδαίως ἐτροποποίησε τὴν ἕξιν

ταύτην· διότι, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, πολλοὶ περιηγηταὶ ἐσημείωσαν ὅτι ἡ πολυγαμία οὐχὶ γενικὴ ἐτύγχανε μεταξὺ τῶν λαῶν τούτων, ὅτι μόνον ἐν τῇ πλουσίᾳ τάξει εὑρίσκετο, καὶ σπανίως ἐν τῇ τῶν πτωχῶν, ὥςτε κατὰ συνέπειαν εἰς τὰ φιλήδονα ἤθη τοῦ πλουσίου ἀποδοτέα. Ἐξάγεται δὲ ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τῶν πραγμάτων ὅτι οἱ πολύγαμοι λαοὶ εἰσι νωθροί, ἐκνευρισμένοι, βάρβαροι, καὶ κλίνουσι τὴν κεφαλὴν ὑπὸ τοῦ δεσποτισμοῦ τὸ σκῆπτρον.

Ἐπὶ τέλους δέ, παρὰ τοῖς ἔθνεσιν, ἐν οἷς ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων τῶν θηλέων κατὰ πολλὰ ἀνώτερος τοῦ τῶν γεννήσεων τῶν ἀρρένων τυγχάνει, μία μόνη γυνὴ εὑρίσκεται διὰ πολλοὺς ἄνδρας, ὡς συμβαίνει παρὰ τοῖς Θιβετανοῖς, τοῖς κατοίκοις τῆς Βενταύνης, τῆς Νηπώλης καὶ τῆς Ἰάδας. Ἡ τῶν γυναικῶν σπάνις ἠνάγκασεν αὐτοὺς εἰς τὴν π ο λ υ α ν δ ρ ί α ν· ἀλλ' ὁ τοιοῦτος γάμος, ὅςτις παραβλάπτει τὴν πατρικὴν στοργήν, τροποποιεῖται ὁσημέραι, ἀφ' οὗ οἱ ἄνδρες ἀπέρχονται ζητήσοντες γυναῖκας εἰς ἄλλας χώρας, καὶ λήξει καθ' ὁλοκληρίαν ἐξαφανιζόμενος.

Πρᾶγμα δὲ ἀναντίρρητον· ἡ μονογαμία διεδόθη ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὸ γενικώτερον ἢ ἡ πολυγαμία. Οἱ μεγάλοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος ἦσαν μονόγαμοι, καὶ ὁ νεώτερος πολιτισμὸς ἠσπάσατο τὸν γάμον τοῦτον ὡς τὸν κάλλιστον πρὸς τὸ γένος καὶ τὰ ἤθη.

Ἐὰν ἤδη καταβῶμεν τὴν ζωϊκὴν κλίμακα, μέλλομεν ἰδεῖν ὅτι οὐχὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ μόνῳ γένει ἡ μονογαμία περιορίζεται. Ὑπάρχουσι καὶ πολλὰ ἕτερα εἴδη ἐν αὐστηρᾷ μονογαμίᾳ ἐξ ὁρμεμφύτου ζῶντα καὶ ἀποθνήσκοντα. Ἅμα ἱκανὰ μίξεως γενόμενα, τὰ ἄρρενα τῶν εἰδῶν τούτων ἐκλέγονται ἓν θῆλυ καὶ μέχρις ἐσχάτων μάχονται κατὰ τῶν διαμφισβητούντων αὐτό· ἀφ' ἧς στιγμῆς νικήσωσιν, ἡ ἕνωσις περαίνεται διὰ βίου. Οὐδὲν ἀπιστίας παράδειγμα γνωστὸν ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν, καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἑνὸς τὸ ἕτερον νέαν ἐκλογὴν ποιεῖται. Μνημονεύσομεν δὲ ποικιλιῶν τινων τῶν πιθήκων· ὁ κάστωρ, ἡ ἀλώπηξ, τὸ σαρθέριον, ὁ ἀσπάλαξ, οὐδέποτε ἔχουσιν εἰμὴ μίαν μόνην σύντροφον. Παρὰ τοῖς πτηνοῖς, ὁ ἀετός, ὁ ἱέραξ, ὁ πελαργός, ὁ κύκνος, ἡ περιστερά, κτλ.

Πάντα τὰ ὑπὸ τῆς φύσεως τεταγμένα πράγματα νόμοι εἰσὶν ἀναλλοίωτοι, οἵτινες ἔχουσιν ἴδιον τρόπον ἐκτελέσεως· ἀλλὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων συνιστάμενα πράγματα εἰς μυρίας μεταβολὰς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σοφὰς ὑπόκεινται, καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον παραδόξους· τοῦθ' ὅπερ ἀποδείξει ἡμῖν ἡ περιγραφὴ τῶν γάμων καὶ τῶν τελετῶν αὐτῶν παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσι καὶ λαοῖς τοῖς διεσπαρμένοις ἐπὶ τῆς γηΐνης σφαίρας.

Ἐν Ἀσίᾳ, τῇ κοιτίδι ταύτῃ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ὑπῆρχον λαοί, ὧν οἱ νόμοι ἐπέτρεπον τῷ πατρὶ λαβεῖν ὡς σύζυγον τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα, τῷ υἱῷ συζευχθῆναι μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀδελφῷ νυμφευθῆναι μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ. Οὕτω παρὰ τοῖς Πέρσαις, τοῖς Ἀσσυρίοις, τοῖς Πάρθοις καὶ τισιν ἑτέροις ἀρχαίοις ἔθνεσιν, ὁ ἀνὴρ ἠδύνατο συνενωθῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς ἥτις αὐτὸν ἐγέννησεν. Παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὁ γάμος μεταξὺ τέκνων τῆς αὐτῆς μητρὸς ἀπηγορεύετο, ἀλλ' ἐπετρέπετο τοῖς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τέκνοις. Παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς Ἄραψι, τοῖς Ἀταπεσκίοις, τοῖς Νιχιουαίοις, τοῖς Περουβιανοῖς, τοῖς Σιαμίοις, κτλ., ἐλεύθερος ἦν ἕκαστος ἵνα μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ νυμφευθῇ. Παρὰ τοῖς Ταρτάροις, τοῖς Σκύθαις, τοῖς Χιλιανοῖς, τοῖς Καραΐβαις συχνάκις ὁ πατὴρ συνῆπτε γάμον μετὰ τῆς ἑαυτοῦ θυγατρός.

Παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς ἀσιανοῖς καὶ ἀφρικανοῖς λαοῖς ἡ πληθὺς τῶν γυναικῶν παραδεκτὴ τυγχάνει, ἐν ᾧ ἐν Θηβαΐτῃ, ἐν Νηπώλῃ καὶ Ἰάδᾳ, πολλοὶ ἄνδρες νυμφεύονται μίαν μόνην γυναῖκα. Ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ Λασσᾶ καὶ τῆς Καλικούτης ἀπαντῶσιν ἐπίσης γάμοι μιᾶς γυναικὸς μετὰ πολλῶν ἀνδρῶν. Αἱ Ναΐραι, εὐγενεῖς γυναῖκες τῆς Μαλαβάρης, ἔχουσι τὸ δικαίωμα ἵνα συζευχθῶσι μετὰ πολλῶν ἀνδρῶν, ἐν ᾧ οὗτοι οὐδόλως δύνανται εἶναι ἄνδρες εἰμὴ μιᾶς μόνης γυναικός. Αἱ γυναῖκες τῶν Τοδβιδῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἰνδουστάν, καὶ αἱ τῶν Νεογαρδῶν, λαμ-

βάνουσιν ὅσους συζύγους ὀρέγονται.

Οἱ Ἰνδουστανοὶ ἑορτάζουσι τοὺς ἀρραβῶνας διὰ πανηγύρεων πολλῶν ἡμερῶν· περαιωθείσης δὲ τῆς τελετῆς, ἡ μνηστὴ ἐπιστρέφει παρὰ τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς. καὶ ὁ νεανίας μετὰ μόνον ἓν ἔτος δύναται νὰ ἴδῃ αὐτήν. Ἐπὶ τὸν καιρὸν δὲ τοῦτον, ὑποχρεοῦται νὰ ἐργάζηται ὑπὲρ τῶν γονέων τῆς μελλούσης αὐτοῦ συζύγου. Οἱ Ὀττομίραι προσφέρονται διὰ τρόπου πολὺ διαφόρου· μόνον, ἀφοῦ συνοικήσῃ ἐπὶ πολλοὺς μῆνας μετὰ τῆς μνηστῆς του ὁ νεανίας γνωστοποιεῖ εἰς τοὺς γονεῖς της ὅτι ἀρέσκει αὐτῷ· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει τὴν ἀποπέμπει εἰς αὐτούς. Παρὰ τοῖς μαύροις τοῦ Κογκῶ καὶ τοῖς Καλμούκοις, ἡ μνηστὴ χρεωστεῖ νὰ μείνῃ ἐπὶ ἓν ὁλόκληρον ἔτος μετὰ τοῦ μελλονύμφου της, ἵνα ἀποδείξῃ τὴν περὶ τὸν γάμον ἱκανότητά της· ἐὰν δὲ ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ διαστήματι μὴ συλλάβῃ ἐν γαστρί, ἀποπέμπεται εἰς τοὺς γονεῖς της ὡς ἀντικείμενον μηδεμιᾶς ἀξίας.

Οἱ Τάρταροι τοῦ βορρᾶ τῆς Ρωσσίας δὲν δύνανται ν' ἀπολαύσωσι τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος ἣν ἀγαπῶσιν εἰμὴ ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ μετ' αὐτῆς παλαίσωσι καὶ καταβάλωσιν αὐτήν. Ἐν Γροιλανδίᾳ, ἅμα ἀποπερατωθείσης τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἡ νεᾶνις φεύγει εἰς τὰ ὄρη· ὁ σύζυγος ὑποχρεοῦται νὰ τρέξῃ κατόπιν αὐτῆς καὶ να κυνηγήσῃ αὐτὴν ὡς ἔλαφον ἀγρίαν· ὅταν δὲ κατορθώσῃ νὰ φθάσῃ καὶ νὰ τὴν συλλάβῃ· αὐτὴ διαγωνίζεται μετὰ δυνάμεως. Δὲν μένει τότε εἰς τὸν σύζυγον ἕτερον μέσον εἰμὴ νὰ δέσῃ τὴν γυναῖκά του ἐντὸς σάκκου καὶ νὰ κομίσῃ αὐτὴν εἰς τὴν γαμικὴν οἰκίαν.

Παρὰ τοῖς Ἀλούταις, ὁ γάμος εἶναι ἐκδρομὴ ἐπικίνδυνος, ἀληθὴς ἐξ ἐφόδου ἅλωσις. Ἅμα νεᾶνίς τις μνηστευθεῖσα, ἀποσύρεται εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ἐξ ἧς δὲν ἐξέρχεται πλέον, καὶ ὁ μελλόνυμφος αὐτῆς χρεωστεῖ νὰ τὴν ἀπαγάγῃ ἀπὸ τοῦτο τὸ καταφύγιον, ἐναντίον τῆς χαλάζης τῶν ῥαβδισμῶν οἵτινες πίπτουσιν ἐπὶ τῆς ῥάχεώς του· μὲ μόνην τὴν συμφωνίαν ταύτην γίνεται σύζυγός του.

Οἱ Καμτσαδάλοι καὶ οἱ Κοριάκοι ἔχουσι συνήθειαν ὄχι ὀλιγώτερον παράδοξον, καὶ ἐπικινδυνωτέραν. Ὁ θέλων νὰ νυμφευθῇ νεανίας, ζητεῖ ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῆς νεάνιδος, τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ, τὴν ἄδειαν νὰ τὴν ἐγγίσῃ. Ἐὰν ἡ ἄδεια αὕτη δοθῇ, ἡ νεᾶνις περικαλύπτεται ἀμέσως τὸ σῶμα, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, διὰ ταινιῶν καὶ ἱμάντων βυρσήνων, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματίσῃ θώρακα ἀδιαπέραστον. Ὁ νεανίας χρεωστεῖ, ἐναντίον τῆς ἀντιστάσεως τῆς νεάνιδος βοηθουμένης ὑπὸ τῶν συντρόφων αὐτῆς, νὰ λύσῃ τοὺς ἱμάντας καὶ νὰ ἐκτυλίξῃ τὰς ταινίας. Μετὰ λυσσαλέαν πάλην, μυρίας ἀμυχὰς καὶ μυρίους μώλωπας, φθάνει εἰς τὸν σκοπόν του καὶ νικητὴς κηρύττεται σύζυγος. Συχνάκις δὲ ἡ πάλη αὕτη γίνεται φονική· ἡ μνηστὴ καὶ αἱ σύντροφοί της ἀποσπῶσι τὴν κόμην, σχίζουσι τὸ πρόσωπον, τύπτουσιν, ὑπὸ τοὺς πόδας κυλίουσι τὸν δυστυχῆ ἐραστήν, ὅστις προσπαθεῖ νὰ λύσῃ τοὺς ἱμάντας, καὶ μόλις μετὰ μῆνας, μετὰ ἐνιαυτοὺς ὁ μελλόνυμφος κατορθόνει ἐξ ἐφόδου νὰ κομίσῃ τὴν σύζυγόν του. Πολλάκις δὲ συμβαίνει ὥςτε, μετὰ πολλὰ ἔτη ἐπιδιώξεως, ὁ δυστυχὴς νεανίας ν' ἀναγκασθῇ νὰ παραιτηθῇ ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἀγαπᾷ, καὶ νὰ ἀποσυρθῇ πλήρης αἰσχύνης, μωλώπων καὶ πληγῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνάπηρος διὰ βίου.

Ἐν τισιν ἐπαρχίαις τῆς ἀρκτικῆς Ρωσσίας, ἡ νεαρὰ σύζυγος παρουσιάζει τῷ συμβίῳ της, ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον, δράκα ῥάβδων αἵτινες μέλλουσι νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς αὐτὸν διὰ νὰ τὴν μαστιγώσῃ, ἐν περιπτώσει ἀδιαφορίας ἢ ψυχρότητος ἐν τῷ ἔρωτι.

Εἰς Κορέαν, ὁ ἀνὴρ δύναται κατὰ τὴν ἰδιοτροπίαν του ν' ἀποδιώξῃ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, ἅπερ ἐξ αὐτῆς ἔσχεν. Παρά τισι δὲ λαοῖς τῆς Μισσούρας τὸ ἀντίστροφον συμβαίνει· ἡ γυνὴ ἀφίνει τὸν σύζυγόν της ὁσάκις ἂν καλὸν τοῦτο θεωρήσῃ καὶ ὁ σύζυγος ὑποχρεοῦται νὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτῇ πᾶν ὅ,τι ἔχει, ἐξαιρέσει τῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν ὅπλων του. Ἡ φεύγουσα δύναται νὰ συζήσῃ μετὰ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ ἀνδρός, ν' ἀφήσῃ αὐτὸν ἅμα κορεσθῇ, καὶ νὰ περιδιαβάζῃ οὕτω τὴν ἀστάθειαν αὐτῆς ἐπὶ τὰ ὡραῖα ἔτη τῆς νεανικῆς αὐτῆς ἡλικίας.

Οἱ περσικοὶ νόμοι ἀναγνωρίζουσι τρία ἤδη ἑνώσεων· τὸ πρῶτον συνίσταται εἰς τὸ ἀγορά•

ζειν μίαν ἢ πολλὰς γυναῖκας· τὸ δεύτερον, εἰς τὸ λαμβάνειν γυναῖκα ὑπὸ μισθὸν, ὡς παρ' ἡμῖν ἐνοικιάζει τις ἕνα τόπον. Τὸ συμφωνητικὸν γίνεται ἐνώπιον δικαστοῦ, καὶ δὲν δύναται νὰ ἀθετηθῇ ἄνευ ἀποζημιώσεων. Λήξαντος τοῦ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μακροῦ χρόνου τῆς μισθώσεως, ἡ γυνὴ λαμβάνει ἀκριβέστατα τὴν πληρωμήν της, καὶ δύναται ν' ἀνανεώσῃ τὸν μισθὸν, ἐὰν καὶ εἰς τὰ δύο μέρη συμφέρῃ, ἢ νὰ ὑπάγῃ νὰ προσφερθῇ ἄλλῳ τινὶ ὑπὸ μίσθωσιν. Ὁ τρίτος γάμος, ὁ μόνος ἄξιος τοῦ ὀνόματος τούτου, εἶναι ἡ ἕνωσις δύο ἀτόμων ἀνηκόντων εἰς τὴν εὐγενῆ κλάσιν. Αἱ θυγατέρες τῶν πλουσίων καὶ εὐγενῶν οἰκογενειῶν εἶναι δέσποιναι ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν συζύγων των, καὶ διατάττουσι ταῖς ἄλλαις γυναιξὶν, αἵτινες δὲν εἶναι πρὸς τὸν κύριον εἰμὴ γυναῖκες ὑπομίσθιοι ἢ αἰχμαλώτιδες, καὶ αὗται ὀφείλουσι ταῖς πρώταις ὑποταγὴν καὶ εὐπείθειαν.

Παρὰ τοῖς Γαλάταις, ὑπῆρχε συνήθειά τις σοφωτάτη ὡς πρὸς τὸν γάμον τῶν νεανίδων. Δὲν ἔδιδον αὐταῖς οἱ γονεῖς σύζυγον. Εἶχον τὸ προνόμιον τοῦ ἐκλέγειν αὐτὸν, καὶ ἡ ἐκλογὴ αὐτῶν θρησκευτικῶς ἐσεβάζετο. Ὁ πατὴρ τῆς ἐπιγάμου νεάνιδος προσεκάλει εἰς γεῦμα πεντηκοντάδα νεανιῶν, καὶ, ὅταν ἐκάθηντο κύκλῳ τῆς τραπέζης, ἡ νεᾶνις περιεφέρετο περὶ αὐτοὺς, ἔπειτα δὲ ἱσταμένη ἐνώπιον ἐκείνου τὸν ὁποῖον προὐτίμα, προσέφερεν αὐτῷ τὸ ποτήριον ἵνα πίῃ· ἐὰν δὲ ὁ νεανίας τὸ ἐδέχετο, ὁ γάμος πάραυτα ἀπεφασίζετο· ἐγένετο σύζυγος αὐτῆς τὴν ἰδίαν ἡμέραν.

Οἱ τῆς πρώτης φυλῆς βασιλεῖς ἡμῶν ἐζήτουν συζύγους μεταξὺ τῶν ὡραιοτάτων, τῶν ῥωμαλεωτάτων θυγατέρων τοῦ κράτους των. Πολλοὶ δὲ ἐπέτρεψαν ἑαυτοῖς τὴν πολυγαμίαν. ὡς μεταξὺ ἄλλων Κλόβις ὁ πρῶτος, ὅστις συνεζεύχθη μετὰ τῶν δύο ἀδελφῶν, καὶ Γοντρὰν, ὁ βασιλεὺς τῆς Ὀρλεάνης, ὅστις ἐτήρησε τὰς δύο γυναῖκάς του ἐναντίον τῶν κεραυνῶν τοῦ Πάπα. Οἱ Τσάροι, πρὶν Πέτρου τοῦ πρώτου ἐξελέγοντο τὰς ἑαυτῶν συζύγους ἐν τῇ κλάσει τοῦ δήμου, καὶ πάντοτε ἡ ὡραιότης ἀπεφάσιζε τὴν ἐκλογήν των.

Εὔκολον ἤθελεν εἶσθαι νὰ πολλαπλασιάσωμεν εἰσέτι τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ εἴδους τούτου· ἀλλὰ νομίζομεν ὅτι ἀρκετὰ εἴπομεν ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι ὁ γάμος ποικίλλεται κατὰ τὰς ἐποχὰς, τὰ κλίματα, τοὺς λαοὺς καὶ τὰ ἤθη. Περαίνοντες δὲ, παρατηροῦμεν ὅτι παρὰ τοῖς λαοῖς, ἐν τῇ νεότητι καὶ τῇ ἀκμῇ τῶν πολιτευμάτων αὐτῶν, οἱ γάμοι αὔξονται ἀκαταπαύστως καὶ ἐλαττοῦνται ἐξ ἐναντίας, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγάμων περισσεύει καθ' ὅσον τὰ ἔθνη, βυθιζόμενα ἐν τῇ πολυτελείᾳ, πρὸς τὴν παρακμὴν αὐτῶν βαδίζουσιν. Ἵνα πεισθῶμεν, ἀρκεῖ νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς ἀνθούσης Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστείδου καὶ ἐπὶ τῆς διεφθαρμένης Ἑλλάδος τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας· ἀρκεῖ νὰ διέλθωμεν τὰ χρονικὰ τῆς δημοκρατουμένης Ῥώμης καὶ τῆς ὑπὸ τὸν δεσποτισμὸν τῶν αὐτοκρατόρων Ῥώμης, ἵνα βεβαιωθῶμεν περὶ τῆς αὐξήσεως καὶ ἐλαττώσεως τῶν γάμων κατὰ τὴν αὐστηρότητα ἢ τὴν ἔκλυσιν τῶν ἠθῶν.

Δύο εἴδη γάμων ὑπῆρξαν ἐν χρήσει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ῥώμῃ, ὁ μὲν ὠνομάζετο justæ nuptiæ (νόμιμος γάμος), ὁ δὲ concubinatus (ὁ μετὰ παλλακίδος) ὁ πρῶτος ἦτον ὁ γάμος τὸν ὁποῖον συνῆπτεν ἀνήρ τις κατὰ τοὺς νόμους μετὰ γυναικὸς τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ θέσεως. Ὁ γάμος οὗτος ἔδιδεν εἰς τὰ τέκνα ὅλα τὰ προνόμια τῆς οἰκογενείας, καὶ εἰς τοὺς πατέρας τὸ δικαίωμα τῆς πατρικῆς ἰσχύος. Ὁ δὲ μετὰ παλλακίδος λεγόμενος γάμος ἦτον ἕνωσις δευτέρας τάξεως· ἦτον δὲ ὁ γάμος τὸν ὁποῖον ἐξ ἔρωτος συνῆπτεν ἀνήρ τις μετὰ γυναικὸς πολὺ ὑποδεεστέρας του· τὰ τέκνα ἅπερ ἐκ τούτου ἐγεννῶντο οὐδόλως εἶχον δικαιώματα οἰκογενείας, ὡς τὰ πρῶτα· ἀλλ' ἦσαν ἀπηλλαγμένα τῆς αἰσχύνης τῶν νόθων διαφέροντα ἀπὸ τὰ γεννώμενα ἐκ πόρνης.

Αἱ διαφοραὶ αὗται ὑπὸ τοῦ λογικοῦ ἐκδηλούμεναι εἶχον ὡς ἀντικείμενον τὸ ἀναγκάσαι τοὺς πολίτας, διὰ τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον, διὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν τιμὴν, καὶ διὰ τὸ ὄφελος τῶν τέκνων αὐτῶν, νὰ συνεταιρίζωνται διὰ τοῦ γάμου, μετὰ συντρόφου ἀξίου αὐτῶν.

Τὰ εἴδη ταῦτα τῶν γάμων ἔπαυσαν ὅτε οἱ πάπαι ἀνέβησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν Καισάρων. Μέχρι τότε οἱ γάμοι ἐγίνοντο ἄνευ τῆς λειτουργίας τῶν ἱερέων· συνῆπτον τοὺς γάμους ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων, ἐνώπιον τῶν δικαστῶν καὶ τῶν γονέων· τὸ αὐτὸ δὲ ἐγένετο καὶ ἐν Εὐρώπῃ μέχρι τοῦ Σωτῆρος πέμπτου διαδόχου τοῦ Πέτρου (κατὰ Λατίνους). Ὁ φιλόδοξος οὗτος ἐπίσκοπος ἐνόησεν ὅλην τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἤθελε δώσει εἰς τὸ ἱερατεῖον, παρεισάγων αὐτὸ εἰς τὰς γαμικὰς ὑποθέσεις κατὰ συνέπειαν δὲ ἐδημοσίευσεν ὅτι οὐδεμία γυνὴ θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπανδρεύηται εἰς τὸ μέλλον ἄνευ τῆς συνδρομῆς ἱερέως. Οὕτω δὴ συνήνωσε τὴν πνευματικὴν ἰσχὺν μετὰ τῆς ἐγκοσμίου δυνάμεως, πηγῆς τῆς ἀπεράντου ἐκείνης ἐξουσίας ἣν ἡ Ἐκκλησία ἐπὶ τόσον καιρὸν διετήρησε καὶ κατὰ τῆς ὁποίας ἤρχετο συντριβομένη καὶ αὐτὴ τῶν βασιλέων ἡ ἐξουσία.

Βραδύτερον δὲ ἡ Ἐκκλησία ἐθέσπισεν ὡς πρὸς τὸν γάμον τύπους, ἐγκατέστησεν ἀπαγορεύσεις, διὰ τὰς ὁποίας ὁ πάπας ἐπεφυλάξατο τὴν δύναμιν τῶν ἀδειῶν διά τινος ποσοῦ χρημάτων· καὶ οἱ ὑπεράλπειοι οὗτοι νόμοι ἔσχον ἐπὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν ἐν Γαλλίᾳ.

Ἐγένετο ἀνάγκη μακρῶν καὶ ἐνεργητικῶν προσπαθειῶν ἵνα κατασυντριβῇ ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων· διότι οἱ λαοὶ εἶχον βυθισθῆ ἐν δεισιδαίμονι ἀγνοίᾳ. Ἐδέησεν ἡ διάδοσις τῶν φώτων ὑπὸ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος ὡς καὶ ὁ τρομερὸς κλονισμὸς τοῦ ἔτους 1793 ἵνα ἀποκρούσῃ τὸν ἱερέα εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ εἰδικότητα καὶ ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτοῦ τὰ πολιτικὰ ἔργα. Τότε οἱ νομοθέται καὶ βασιλεῖς ἐνόησαν ὅτι ἦτον ἀντιπολιτικὸν νὰ ἀφήσωσιν εἰς ἕνα ποντίφηκα τὴν ἐλαχίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ γαμικοῦ συμβολαίου· τὸ συμβόλαιον τοῦτο ἐγένετο καθ' ὁλοκληρίαν πολιτικόν, καὶ ἡ ἱερουργία τοῦ γάμου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦτο πλέον εἰμὴ τύπος τὸν ὁποῖον ἠδύνατό τις νὰ παρατρέξῃ.

Ἡ νέα νομοθεσία ἐθέσπισε λοιπὸν διατάξεις σχετικὰς πρὸς τὸν γάμον, χωρὶς νὰ ὑπολογίζηται τὸν θρησκευτικὸν γάμον. Αἱ διατάξεις αὗται, αἵτινες ἀποτελοῦσι μέρος τοῦ Γαλλικοῦ Πολιτικοῦ κώδηκος συνοψίζονται ὡς ἕπεται·

Α'. Περὶ τῶν ἀναγκαίων συγκαταθέσεων διὰ τὸ κῦρος τοῦ γάμου.

Β'. Περὶ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου.

Γ'. Περὶ τῶν σχετικῶν τύπων.

Δ'. Περὶ τῶν πολιτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ γάμου.

Ε'. Περὶ τῶν ἀκυρώσεων τῶν ἐναντίων τοῖς νόμοις γάμων.

Διὰ λεπτομερείας ἴδε τὸν Κώδηκα.

(ἕπεται).

ΔΙΑΦΟΡΑ.

('Ἐξ ἀναγνώσεων.)

Ἐπιστρέψας ὁ Θαλῆς ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου εἰς Μίλητον ἔζησεν ἐν μεγάλῃ μοναξίᾳ, μόνον εἰς τὴν θεωρίαν τῶν οὐρανίων ἐνασχολούμενος. Ὁ ἔρως δὲ τῆς σοφίας ἐποίησεν αὐτὸν προτιμῆσαι τὴν ἀγαμίαν ἀντὶ τῶν φροντίδων καὶ τῶν περισπασμῶν τοῦ ἐγγάμου βίου. Κατὰ τὸ εἰκοστὸν τρίτον ἔτος τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας, ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Κλεοβουλίνης, ἵνα δέξηται πολύφερνόν τινα νύμφην καὶ λίαν αὐτῷ ὠφέλιμον, εἶπεν· ὅταν ἦναί τις νέος, δὲν εἶναι καιρὸς κατάλληλος διὰ νὰ νυμφευθῇ· ὅταν δὲ γηράσῃ, εἶναι πολὺ ἀργά· ὁ ἄνθρωπος δὲ ὅστις εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἡλικιῶν δὲν δύναται, μηδὲ πρέπει, νὰ ἔχῃ τὴν ἀρκοῦσαν εὐκαιρίαν ἵνα ἐκλέξηται σύζυγον.

Ὁ Θαλῆς ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ὅστις ἐδίδαξε τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, ἐνησχολήθη εἰς τὴν φυσικὴν καὶ τὴν ἀστρονομίαν καὶ ἐγένετο ἀρχηγέτης τῆς Ἰωνικῆς φιλοσοφίας. Ἐκ τῆς μεγάλης δὲ αὐτοῦ φήμης παρακινηθεὶς ὁ Σόλων ἔπλευσεν ἐπίτηδες εἰς Μίλητον πρὸς συνέντευξίν του.

Συνδιαλεγόμενος δὲ ἐπί τινα καιρὸν μετὰ

τοῦ φιλοσόφου τούτου, ὦ Θαλῆ, λέγει αὐτῷ ὁ Σόλων, θαυμάζω πῶς δὲν ἠθέλησάς ποτε εἰς γάμου κοινωνίαν νὰ ἔλθῃς. Ἤθελες ἔχει τέκνα καὶ θὰ ἔχαιρες ἀνατρέφων αὐτά.

Ὁ Θαλῆς οὐδὲν τότε ἀπεκρίνατο.

Μετά τινας δὲ ἡμέρας διέταξεν ἄνθρωπόν τινα νὰ ὑποκριθῇ ὅτι εἶναι ξένος καὶ ἦλθε πρὸς ἐπίσκεψίν των. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἐλθὼν ἐνώπιον τοῦ Σόλωνος ἤρξατο διηγούμενος ὅσα παρήγγειλεν αὐτῷ ὁ Θαλῆς. Εἶπε δὲ ὅτι ἐσχάτως ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἔφθασεν.

— Λοιπὸν, εἶπεν ὁ Σόλων, τί νέα ἔχεις;

— Οὐδὲν, ἀπεκρίνατο ὁ ξένος, ἐκτὸς τοῦ θανάτου νέου τινὸς Ἀθηναίου, οὗτινος τὴν ἐκφορὰν ὅλη ἡ πόλις συνώδευεν· διότι ἦτον ἐπιφανοῦς καταστάσεως καὶ υἱὸς ἀνδρὸς ὑπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ ὑπερτιμωμένου. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εὑρίσκεται πρὸ πολλοῦ καιροῦ μακρὰν τῆς πατρίδος του. Οἱ φίλοι του ἀπεφάσισαν νὰ τροπολογήσωσι τὴν ἀγγελίαν ταύτην, ὥστε νὰ προλάβωσι καὶ νὰ μὴ ἀποθάνῃ ἐκ θλίψεως.

— Ὦ πάτερ δυστυχῆ! ἀνέκραξεν ὁ Σόλων· καὶ πῶς ὀνομάζεται;

— Ἤκουσα τὸ ὄνομά του, ἀπήντησεν ὁ ξένος, ἀλλὰ δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι πλέον· γνωρίζω ὅμως ὅτι ὅλος ὁ κόσμος ἔλεγεν ὅτι εἶναι ἀνὴρ μεγάλης σοφίας.

— Μήπως ὀνομάζηται Σόλων; ἠρώτησεν ὁ νομοθέτης τεταραγμένος καὶ μὴ δυνάμενος ἐπὶ πλέον νὰ συγκρατήσῃ τὴν αὔξουσαν ἀνησυχίαν του.

— Ναὶ, ναί' ἀπεκρίθη τότε ὁ ξένος ὁρμητικῶς, αὐτὸς εἶναι.

Ἡ ἀπόκρισις αὕτη τόσῳ ζωηρὰν καὶ δριμεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Σόλωνα προὐξένησεν, ὥστε ἤρξατο διαρρηγνύμενος τὰ ἱμάτια, τίλλων τὴν κόμην, τύπτων τὴν κεφαλὴν καὶ ποιῶν πάντα ὅσα οἱ τεθλιμμένοι συνεθίζουσιν.

— Διὰ τί κλαίεις καὶ ὑποφέρεις; ἠρώτησε τότε ὁ Θαλῆς, διὰ συμβεβηκὸς, ὅπερ ἀδύνατον νὰ διορθωθῇ καὶ δι' ὅλων τῶν δακρύων τοῦ κόσμου;

— Φεῦ! ἀπεκρίνατο ὁ Σόλων, ἀλλὰ κυρίως δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ἐγὼ κλαίω· λυποῦμαι διότι τὸ κακὸν εἶναι ἀνεπανόρθωτον.

Τότε ὁ Θαλῆς ἤρξατο γελῶν διὰ τὰ διάφορα κινήματα τοῦ Σόλωνος.

— Ὦ Σόλων φίλε μου, εἶπεν αὐτῷ ἐπὶ τέλους· ἰδοὺ διὰ τί δὲν θέλω εἰς γάμου κοινωνίαν νὰ ἔλθω. Φοβοῦμαι τὸν ἐκ τούτου ζυγόν· καὶ γνωρίζω ἐκ τῆς λύπης τοῦ σοφωτέρου ἀνδρὸς, ὅτι καὶ ἡ γενναιοτάτη καρδία δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἐκ τῆς φιλοστοργίας καὶ τῆς τῶν τέκνων ἐπιμελείας θλίψεις. Μὴ ταράττησαι περισσότερον· ὅ,τι ἤκουσας δὲν εἶναι εἰμὴ μῦθος πεπλασμένος πρὸς εὐχαρίστησιν.

Οὕτω δὲ ὁ μὲν Σόλων παραυτα ἔσχε τὴν παραμυθίαν, ὁ δὲ Θαλῆς, ὥς τινες λέγουσιν, ἐνυμφεύθη περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς αὐτοῦ γυναῖκά τινα Αἰγυπτίαν πολλὰ ὡραῖα συγγράψασαν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΝΙΚΕΙΑΣ.

Πόσον πραγματικῶς ὠφελεῖ ἡ συζήτησις καὶ πόσον βλάπτει ἡ φιλονικεία ἥτις πολλάκις λίαν ἀκροσφαλὴς καὶ ἐπικίνδυνος καθίσταται! Δυστυχῶς ὅμως ὀλίγα βήματα αὐτὰς διαχωρίζουσι· διὸ καὶ σπανίως διατηροῦμεν συζητοῦντες τὴν ἀπαιτουμένην ἀμεροληψίαν καὶ ἀπάθειαν.

Πόσοι πόλεμοι πολιτικοί τε καὶ θρησκευτικοὶ ἐκ μόνης τῆς φιλονικείας προῆλθον! Πόσοι ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ πραγμάτων ἅπερ οὐδόλως ἐνόουν! Πόσοι ἐγένοντο ἐχθροὶ θανάσιμοι διαφερόμενοι κατ' ἀρχὰς περὶ μικρά τινα καὶ εὐτελῆ πράγματα! Πόσαι ἐπὶ τέλους δυσαρέσκειαι καὶ δυσφορίαι μεταξὺ τῶν συζύγων, καὶ πόσα δὴ ἐκ φιλονικείας περὶ ὑποθετικὰ ὅλως καὶ μὴ δυνάμενα γενέσθαι πράγματα ἐγένοντο διαζύγια!

Ὁ Κ. Χ.... καὶ ἡ Κ. Χ.... ἠγαπῶντο ἐκ ψυχῆς ἀμοιβαίως. Καὶ ὁ μὲν ἐτιμᾶτο διά τε τὴν στρατιωτικὴν αὐτοῦ ἀνδρίαν καὶ διὰ τὴν τῶν ἠθῶν χρηστότητα· ἦν δὲ ὀλίγον ἀρχαιότροπος καὶ δύσκολος· ἐφάνη ὅμως πιστὸς σύζυγος. Ἡ δὲ Κυρία ἠλαζονεύετο μὲν διὰ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς καταγωγὴν, ἦν δὲ τιμία, χρηστοήθης καὶ χαρίεσσα. Ἀλλ' ὁ πονηρὸς δαίμων

φθονεῖ ἔκπαλαι τὴν ὁμόνοιαν καὶ παντοιοτρόπως αὐτὴν ἐπιβουλεύεται. Ἰδοὺ δὲ τί ἐμηχανορράφησε καὶ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

Ἐπιστρέψαντές ποτε τὴν νύκτα οἱ δύο σύζυγοι ἐκ τοῦ θεάτρου ἐδείπνησαν ἀντιμέτωποι κατὰ τὴν συνήθειαν. Ἔπειτα δὲ ἐκάθησαν παρὰ τὴν ἑστίαν. Ὁ Κ. φιλοτιμούμενος νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν σύζυγόν του, ἤρξατο ἐπαινῶν τὴν γλυκύτητα τῶν βλεμμάτων της καὶ τὴν κομψότητα τῆς ἐνδυμασίας της. Ἡ Κ. ἐδέχθη μὲν ἱλαρῶς τὰ ἐγκώμια, ἀλλὰ διὰ τοῦ τρόπου της προὐκάλεσε καὶ ἑτέρας φιλοφρονήσεις.

— Οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἀγάπη εἰλικρινεστέρα τῆς συνδεούσης ἡμᾶς, εἶπεν ὁ σύζυγος.

— Μάλιστα, συμφωνῶ, ἀπεκρίνατο ἡ Κυρία· ἀλλ' ἐλλείπει τι εἰς ἡμᾶς πολὺ οὐσιῶδες.

— Ἓν παιδίον ἴσως παριστὰν ἀμφοτέρους ἡμᾶς, καὶ ἔχον τὰς χάριτας καὶ τὰς ἀρετάς σου· ἀλλὰ σὺ μὲν δὲν ἔχεις εἰσέτι τριάκοντα ὀκτὼ ἐτῶν ἡλικίαν, ἐγὼ δὲ μόλις ὑπερέβην ἤδη τὰ τεσσαράκοντα· ἐνδέχεται τέλος πάντων καὶ τούτου τοῦ ἀγαθοῦ ν' ἀπολαύσωμεν...

— Πόσον ἤθελον θεωρηθῆ εὐτυχής, φίλε μου! ἀλλ' ἓν μόνον παιδίον κινδυνεύει πάντοτε, καὶ ἀδιαλείπτως θὰ φοβώμεθα μήπως ἀπολέσωμεν τὸν θησαυρὸν τοῦτον· χρειάζονται δύο.

— Δύο δὲν ἀρκοῦσιν· ἔχομεν ἀνάγκην τριῶν· ἐπειδὴ ἐκ τῶν δύο ἀφοῦ ἀποθάνῃ τὸ ἓν περιερχόμεθα πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν ἀγωνίαν. Ναί, θέλομεν ἀποκτήσει σὺν Θεῷ τρία διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἡμῶν ἀγάπης καὶ τῆς ὑπομονῆς.

— Τῇ ἀληθείᾳ ἀπόψε μοὶ φαίνεσαι τόσῳ κοινωνικός, ὥστε δὲν ἀπελπίζομαι, ἀλλ' ἆρά γε δὲν θέλομεν δυσκολευθῆ νὰ ἐξοικονομήσωμεν τὴν τύχην τριῶν παιδίων;

— Πῶς; Δὲν ἔχομεν ἑξήκοντα χιλιάδων φράγκων πρόσοδον;

— Ναί· πλὴν ἂν ἀφήσωμεν εἰς ἕκαστον παιδίον ἀνὰ δέκα χιλιάδας φράγκων, θέλουσι μείνει εἰς ἡμᾶς μόνον τριάκοντα διὰ τῶν ὁποίων δὲν δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν τὴν ἀξιοπρέπειαν ἡμῶν. Ἔπειτα δὲ ἔχον μόνον δέκα χιλιάδας φράγκων τὸ πρωτότοκον πῶς δύναται νὰ ἐπιτύχῃ πλουσιοδώρου τινος γάμου;

— Μεγάλη δυσκολία! Τὸ πρῶτον θέλει γίνει στρατιωτικός, ἔπειτα δὲ ἀρκοῦσαν δύναμιν ἔχω νὰ συστήσω τὸ δεύτερον εἰς τὴν διπλωματίαν· τὸ στάδιον τοῦτο φέρει πανταχοῦ καὶ ἀποζημιοῖ δεόντως. Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι εἶναι ἄτοπος ἡ ἀνησυχία σου.

— Ἀλλὰ τὸ τρίτον τί θέλει γίνει;

— Τὸ τρίτον! θέλει γίνει ἱππότης τῆς Μιλήτου· ἐπειδὴ εἶμαι φίλος τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ τάγματος...

— Πῶς! ὁ υἱός μου ἱππότης τῆς Μιλήτου! Ἄ! κύριέ μου, συγχώρησόν μοι, ποτὲ δὲν θέλω τὸ ὑποφέρει.

— Καὶ διὰ τί ἆρά γε, Κυρία μου, τόση ὀργὴ κατὰ τοῦ τάγματος τούτου;

— Ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω τὸ παράδοξον τοῦτο κοσμικὸν τάγμα, δηλ. κλῆρον νόθον, ἀμφίβιον ὄν, ἱερατείαν ἥτις σέβεται τὸν ἄνθρωπον τῶν νομιμωτάτων ἡδονῶν, ἀποφυγὴν τοῦ γάμου, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀναπληροῖ ἐκ περισσοῦ ἡ ἀκολασία...

Τῇ ἀληθείᾳ τὴν φορὰν ταύτην σὲ θαυμάζω ὡς ἰδιότροπον καὶ ἀδίκως παραφερομένην κατὰ τοῦ περιφήμου τούτου τάγματος, τὸ ὁποῖον τοσάκις ἠρίστευσεν ὑπὲρ τῆς πίστεως καὶ τόσα κατορθώματα τῶν προγόνων ἡμῶν ἐνθυμίζει!

— Κύριε, δὲν μοὶ φαίνεται πολλὰ εὐγενὴς ἡ φράσις σου, νὰ μοὶ λέγῃς δηλ. ἰδιότροπον καὶ παράφορον· ἀλλὰ ποτὲ δὲν θέλω στέρξει νὰ κουρευθῇ ἢ νὰ διαμείνῃ ἄγαμος ὁ υἱός μου, ἔπειτα νὰ διατρέχῃ καὶ τὰς θαλάσσας ὡς πειρατής.

— Ἀλλά, Κυρία μου, ἂν ἤμην ὅσον Σὺ ἰσχυρογνώμων, θὰ ἔλεγον ὅτι εἶμαι κύριος καὶ τὸ θέλω.

— Μάλιστα, ἡ θέλησις τοῦ πατρὸς ἰσχύει πολύ, προκειμένου περὶ τῆς τύχης τοῦ υἱοῦ· ἀλλὰ καὶ τῆς μητρὸς ἡ θέλησις πρέπει νὰ ἔμβῃ εἰς τὴν πλάστιγγα. Εἶσαι τῷ ὄντι σύζυγός μου καὶ ἀρχηγὸς τῆς οἰκογενείας, οὐχὶ ὅμως καὶ κύριός μου.

— Τῷ ὄντι, Κυρία μου, εὑρισκόμεθα εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου οἱ ἄνδρες ἄγονται καὶ φέρον-

ται ὑπὸ τῶν γυναικῶν· πρέπει μὲν καὶ αὐτὰς νὰ ἀκούωμεν, ἀλλ' ὅταν δὲν ζητῶσιν ἀνόητα.

— Τῇ ἀληθείᾳ, δὲν ἔχεις λόγον νὰ παραπονῆσαι διὰ τὴν ὑπομονήν μου· ἰδιότροπος, παράφορος, ἀνόητος! ὡραῖα ἐπίθετα μετεχειρίσθης· εὐκόλως δύναμαι ν' ἀποδείξω ὅτι εἶμαι ἑκατοντάκις λογικωτέρα!

— Τοῦτο δὰ μοὶ φαίνεται παράδοξον καὶ ἡ ἀπόδειξις καταντᾷ περίεργος.

— Ἀπόδειξις εἶναι ἡ μετριοπάθεια καὶ ἡ ἀνεξικακία μεθ' ὧν ὑποφέρω τόσα ἔτη τὴν ἔπαρσιν, τὴν ἀδικαιολόγητον ἀγερωχίαν καὶ τὴν ἀηδῆ σκληρότητα τοῦ πλέον ἀνυποφόρου ἀνθρώπου!

— Κυρία, Κυρία! μὲ φέρεις τῇ ἀληθείᾳ εἰς δεινὴν περίστασιν· δύναμαι νὰ εἴπω ἀληθέστερον ὅτι ὀλίγοι ἄνδρες ὑπέφερον ὅσον ἐγὼ, καὶ ἔδειξα βεβαίως ἀρετήν τινα ὑπομένων τὴν σχολαστικότητά σου καθὼς καὶ τὴν ἀκαταστασίαν τοῦ χαρακτῆρός σου.

— Παράδοξον τῷ ὄντι, Κύριε, ὁ τύραννος νὰ παραπονῆται κατὰ τοῦ θύματος! Ὅλοι θαυμάζουσι τὴν σταθερότητά μου. Εἶσαι κενόδοξος, ὑπερήφανος, πεισματάρης, ἐγωϊστής. Δὲν δύναμαι νὰ ὑποφέρω πλέον τὴν δουλείαν ταύτην, οὔτε νὰ ζήσω πλέον μετὰ σοῦ.

— Θαυμάσια, Κυρία μου, θέλεις νὰ ἐλευθερωθῇς. Τοῦτο ζητῶ καὶ ἐγώ. Σὲ μισῶ· εἶσαι ἰσχυρογνώμων, θορυβοποιός, σεμνοφανής· ἀπολύομαι πλέον τῶν δεσμῶν τῆς συζυγίας.

— Ἄριστα, Κύριε, ἂς τελειώσωμεν τὴν ἀηδῆ ταύτην φιλονικείαν, καὶ ἂς χωρισθῶμεν.

— Ναὶ, Κυρία, ἂς χωρισθῶμεν. Πολλὰ τὰ ἔτη σας, Κυρία.

— Ὥρα καλή, Κύριε.

Ὁ Μαρκίων ἔκρουσε τὸν κώδωνα· εἰσελθὼν δὲ ὁ θαλαμηπόλος εὐθὺς διετάχθη νὰ ἑτοιμάσῃ δύο χωριστοὺς θαλάμους διὰ τὸν ὕπνον τῶν δύο συζύγων. Τῇ δὲ ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ συμβολαιογράφου, συνετάγη καὶ ὑπεγράφη τὸ διαζύγιον!! ἐπειδὴ οὔτε αἱ παρακλήσεις τῶν συγγενῶν, οὔτε αἱ μεσιτεῖαι τῶν φίλων, οὔτε αἱ συμβουλαὶ τοῦ μνήμονος, οὔτε ὁ φόβος τοῦ σκανδάλου ἴσχυσαν νὰ μεταπείσωσι τοὺς φιλονικήσαντας συζύγους.

Ἡ γυνὴ εἶναι δανειστής· διότι ἄγαμος μὲν λαμβάνει ἀντὶ τόκου τὴν διατροφὴν, νυμφευομένη δὲ ἀντὶ τοῦ κεφαλαίου τὴν προῖκα.

ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΣ.

Αὕτη μοὶ φαίνεται τῷ ὄντι τέχνη τις εἶναι τεχνῶν, καὶ ἐπιστήμη ἐπιστημῶν, γυναῖκα ἄγειν τὸ πολυτροπώτατον ζῶον καὶ ποικιλώτατον.

ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.

Η ΦΤΩΧΙΑ.

I

— Φτώχια, φτώχια, μωρὲ Γιάννη!
τὸ κακὸ πότε θὰ 'γιάνῃ;
— Ὅταν βάλουμε, Μιχάλη
λίγη γνῶσι 'ς τὸ κεφάλι!

II

— Φτώχια, Γιάννη μου, 'ς τὸν κόσμο
χωρὶς ἅλας χωρὶς 'δυόσμο
φτώχια 'στραφτερὴ
Μὰ τί διάβολο, τ' ἀδρέφι, μὰ τί διάβολο!
ποῦ 'πῆγε
τόσο τσίλικο φλουρί!

—

— Τὴ γυναῖκά σου γιὰ 'ρώτα
ταῖς γυναῖκες 'ρώτα πρῶτα
— Ἀχ! δὲν φταῖν' αὐταῖς, τ' ἀδρέφι
τὸ νιονιό τους δὲν ἀλέθει
ταῖς τ' ἀλέσαμεν ἐμεῖς.
'Εμεῖς φταῖμε, μωρὲ Γιάννη,
ὁ σκορπιὸς δὲν σὲ δαγκάνει,
ἂν προφυλαχθῇς!

—

— Ναὶ, κακόμοιρε Μιχάλη
Ἔχεις δίκιο σ' ὅτι λὲς,
τὸ ξερό μας τὸ κεφάλι!!

.

Φτώχια, φτώχια, μωρὲ Γιάννη
τὸ κακὸ πότε θὰ 'γιάνῃ;!!!...

Γ. Λ.

Ο ΜΕΤΑΞΟΣΚΩΛΗΞ.

Ἐξ αὐγοῦ μεταξοσκώληξ
εἶν' ἀδύνατος, μικρός,
ὤ! εἰπέ, μεταξοσκώληξ,
μήπως εἶσαι νηστικός;
Ἔχω πεῖναν, ἔχω πεῖναν
δός μοι φύλλα μωρεῶν·
ἔχω πεῖναν πεῖναν πεῖναν,
δός μοι φύλλα μωρεῶν.

Τὸ παιδίον χορεῦον.

Ὤ! τί θαῦμα! τώρα εἶσαι
τόσον μέγας καὶ χονδρός·
ὤ! εἰπέ μας, μὴ φοβῆσαι,
εἶσ' ἀκόμη νηστικός;

Ὁ μεταξοσκώληξ ἀκίνητος.

Σιωπὴ καὶ ἡσυχία!
ἔχω ἔργον βιαστικόν·
τώρα κλώθω, ὦ παιδία,
τὸ κουκκοῦλι τὸ λευκόν.

Τὸ παιδίον μόνον.

Ὤ! ἐκρύβης καὶ ἐχάθης
μὲ τὸ κλώσιμον αὐτό!
ὤ! εἰπέ μοι σύ, τί κάμνεις
ἐκεῖ μέσα σ' ἐρωτῶ;

Ὁ μεταξοσκώληξ.

Χρυσαλλὶς ἐγὼ θὰ γίνω,
θὰ ἐξέλθω, θὰ πετῶ·
τὸ κουκκοῦλι σᾶς ἀφίνω,
καὶ σᾶς ἀποχαιρετῶ.

Τὸ παιδίον μόνον.

Τὸ κουκκοῦλ' εἶναι μετάξι,
ζήτ' ὁ σκώληξ ὁ μικρός!
ζήτω, ζήτω ἂς φωνάξῃ
ὁ ἐργατικὸς λαός.

Ὁ χορὸς τῶν ἐργατῶν.

Τὰ μεταξωτὰ ὑφαίνω,
ζήτ' ὁ σκώληξ ὁ μικρός!
τὰς Κυρίας θὰ εὐφραίνω,
θὰ κερδίζω ὁ πτωχός.

—

Τὰ περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς τοῦ μεταξοσκώληκος εἰσέτι ἀβέβαιά εἰσιν. Ὑπῆρξεν ἴσως ἄγριος καὶ ὑπάρχει ἀναμφιβόλως εἰσέτι ἐν τοῖς δάσεσι τῆς κεντρῴας Κίνας, τῆς Περσίας, τῶν κλιτυῶν τῶν Ἱμαλαΐων. Κατὰ τὴν μᾶλλον γενικὴν γνώμην, τὸ ἀρχικόν χρῶμα τῶν βομβυκίων ἦτο τὸ κίτρινον, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀναφαίνεται τὸ χρῶμα τοῦτο εἰς τὰ γένη τῶν λευκῶν βομβυκίων. Οὕτω καὶ αἱ νεοσσιαὶ τῶν οἰκιακῶν καναρίων, αἵτινές εἰσι λευκοκίτριναι, ἐνίοτε παρουσιάζουσι τὸν πράσινον τύπον τῶν Καναρίων νήσων. Φαίνεται ὅτι, ἐν πᾶσι τοῖς οἰκοβίοις ζώοις, ἀναμνήσεις τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν καταστάσεως, διεισδύουσαι διὰ τοῦ σκότους τῶν αἰώνων ἀναφαίνονται ἐκ διαλειμμάτων ἐπὶ τοῦ μυστηριώδους νόμου τῆς γενεαλογίας. Συγγραφεῖς τινες ὑπολαμβάνουσι τοὺς μαύρους σκώληκας, καλουμένους μ ε λ α ψ ο ῦ ς ἢ κ ο λ α π τ ῆ ρ α ς καὶ ὄντας ῥωμαλεωτάτους, ὡς τὸν πρῶτον τύπον τοῦ εἴδους. Ὁ κατ' οἶκον βίος, ἐλεύκανε τὴν κάμπην, εἶτα τὴν μέταξαν, διότι ἡ φύσις ἔτεινε πρὸς ἐκτροπήν. Ἕτεροι, φρονοῦσιν ὅτι ὑπάρχουσι δύο εἴδη ὁμοιότατα, τὸ μὲν κιτρινομέταξον, τὸ δὲ λευκομέταξον, συμμιγέντα ἀνέκαθεν καὶ συνδυασθέντα. Αἱ ἀβεβαιότητες αὗται, αἵτινες ἀνάγονται εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐξημέρωσιν τοῦ μεταξοσκώληκος, ἐντελῶς δικαιοῦσι τὴν εὔστοχον ἔκφρασιν τοῦ Κ. Γουερίνου Μενεβίλλου εἰπόντος ὅτι ὁ μεταξοσκώληξ ἐστὶν ὁ κύων τῶν ἐντόμων. Ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἐπίδρασις ἐστέρησε τὸ ζῶον τοῦτο πάσης δυνάμεως, πάσης θελήσεως, ὃν τρόπον καὶ τὸ πρόβατον τὸ τοσοῦτον σήμερον μεμακρυσμένον ἀπὸ τοῦ μούσμονος (ἀγριοπροβάτου). Ὁ μεταξοσκώληξ δὲν δύναται πλέον νὰ ἵσταται ἐπὶ τῶν κεκλιμένων καὶ κινητῶν

φύλλων τῆς συκομωρέας, ἐν ὑπαίθρῳ, ταρασσόμενος ὑπὸ τοῦ ἀνέμου· δὲν ἔχει πλέον τὴν δεξιότητα τοῦ κρύπτεσθαι ὑπὸ τὰ φύλλα ὅπως ἀποφύγῃ τὴν καῦσιν τοῦ ἡλίου καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῶν καμπῶν. Ὁ θῆλυς μένει ἀκίνητος, μόλις δὲ δύναται νὰ κινῇ τὰς πτέρυγας· ὁ ἄρσην στρέφει περὶ αὐτὸν ἱπτάμενος, μὴ ἐγκαταλείπων τὸ μέρος τοῦ στηρίγματος. Ἔστι δὲ βέβαιον ὅτι ὁ ἄγριος μεταξοσκώληξ ἔχει ἰσχυρὰν πτῆσιν ὡς οἱ δασοδίαιτοι βόμβυκες. Ὁ Κ. Μάρτινς ἐν Μοντπελλιὲ παρετήρησεν ὅτι, ἐπὶ τρεῖς γενεὰς ἐν ὑπαίθρῳ ἀνατραφέντες οἱ ἄρσενες, εἶχον ἀναλάβει τὴν τῆς πτήσεως ἰδιότητα.

Οἱ μεταξοσκώληκες, ὀνομαζόμενοι μ α ν ι ὰ ν (magnans) ἐν τῇ μεσημβρινῇ Γαλλίᾳ, παριστῶσι κατὰ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν τὰς φάσεις αἵτινες χαρακτηρίζουσι πᾶσαν τὴν τάξιν τῶν λεπιδοπτέρων (1). Ἐκκολάπτουσι τὰ ὠὰ ὁπόταν τὸ φύλλον τῆς συκαμινέας ᾖ ἱκανῶς ἀνεπτυγμένον. Ἐξετέλουν ποτὲ τὴν ἐκκόλαψιν ταύτην διὰ τῆς θερμότητος τῆς κόπρου, ἢ διὰ τῆς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· ἤδη μεταχειρίζονται δωμάτια ἐπωασμοῦ θερμαινόμενα διὰ θερμαστρῶν. Ὁπόταν ὁ σκώληξ πλησιάζῃ πρὸς τὴν ἐκκόλαψιν, τὸ μικροσκόπιον καθίστησιν ὁρατὸν τὸ ῥάμφος αὐτοῦ, τὸ μέλαν, ἀρχίζον νὰ διατρυπᾷ τὴν κόγχην. Αἱ ἐκκολάψεις γίνονται κατὰ πάσας τὰς ὥρας, ἀλλὰ κυρίως καὶ κατ᾽ ἀναλογίαν ἀξιοπαρατήρητον, ἀπὸ τῶν 5 ὡρῶν μέχρι τῶν 10 τῆς πρωΐας εὐρωπαϊστί, καὶ περισσότερον ἀπὸ τῶν πέντε ὡρῶν μέχρι τῶν ἑπτά· αὕτη δέ ἐστι ταὐτότης καταλληλοτάτη εἰς τὴν πρώτην ἐργασίαν τῆς magnanerie ἢ καταστήματος τῆς ἀνατροφῆς τῶν μεταξοσκωλήκων. Καλοῦνται ἡ λ ι κ ί α ι τοῦ μεταξοσκώληκος αἱ περίοδοι τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ὁριζόμεναι διὰ μεταμορφώσεων. Λάβωμεν μίαν ἀνατροφὴν εἰς καλὸν ὅρον θερμοκρασίας, (19ο θερμομέτρου)· αἱ ὑψηλαὶ θερμοκρασίαι ηὔξησαν μὲν τὸ κέρδος τῶν σκωληκοτρόφων διὰ τῆς ταχύτητος τῆς ἀναπτύξεως, ἀλλ᾽ ἐξησθένωσαν τὰ γένη καὶ προδιέθηκαν αὐτὰ εἰς τὴν τρομερὰν ἐπιδημίαν, ἥτις ἐπαπειλεῖ σήμερον τὴν ἐκμηδένισιν τῆς πρωτίστης ταύτης βιομηχανίας τῆς Γαλλίας, καὶ ἥτις προὐκάλεσε δικαιότατα παράπονα πρὸς τὰς κεντρικὰς δημοσίας ἀρχάς. Ἡ πρώτη ἡλικία περιέχει πέντε ἡμέρας, ἡ δευτέρα τέσσαρας, ἡ τρίτη ἕξ, ἡ τετάρτη ἑπτά, ἡ πέμπτη δέκα. Αἱ ἡλικίαι αὗται χωρίζονται διὰ περιόδων καθ᾽ ἃς ὁ μεταξοσκώληξ μένει ἀκίνητος καὶ μὴ λαμβάνων τροφήν, ἔχει τὸ σῶμα κατὰ τὸ ἥμισυ ὑψωμένον, ὡς αἱ κάμπαι τῆς σφηκὸς πρὸς ἃς ὁμοιάζει διὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τῆς μικρᾶς, διὰ τοῦ πρώτου κρίκου, τοῦ λίαν ἐξωγκωμένου, καὶ διὰ τοῦ προτελευταίου, ἐφωδιασμένου δι᾽ ἑνὸς κέρατος. Οἱ σκωληκοτρόφοι δὲν ἔχουσιν ἄρα ἀνάγκην νὰ δίδωσι φύλλον συκαμινέας καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν διαβάσεως ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἡλικίαν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα τῆς εντελοῦς ἰσότητος ἐν τῇ ἀνατροφῇ τῶν σκωλήκων. Ἀφίνουσι νήστεις τοὺς πρώτους ἐκκολαφθέντας, ὅπως ἐξασφαλίσωσι τὴν πολύτιμον ἐκείνην καὶ οἰκονομικὴν ἀναλογίαν τῶν μεταμορφώσεων. Ἡ κεφαλὴ τῆς κάμπης, ἥτις δὲν ὀγκοῦται, φαίνεται ἐπιμήκης καὶ μελαινα κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταμορφώσεως· ἔστι δὲ τοὐναντίον ὀγκώδης καὶ ὀλίγον βαθείας χροιᾶς μετὰ τὴν μεταμόρφωσιν.

Ὁ σκώληξ ῥίπτει περὶ ἑαυτὸν νήματα ἅπερ προσαρτᾷ ὡς στηρίγματα ἐπὶ τῶν πέριξ ἀντικειμένων καί, στηριζόμενος ἐπὶ τούτων τῶν νημάτων, ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ δορᾶς, ἥτις σχίζεται κατὰ μέσην τὴν ῥάχιν. Ἡμεῖς ἐξηκριβώσαμεν ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους τούτους ἡ ἐπιπολῆς θερμοκρασία τοῦ σώματος τοῦ σκώληκος ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἡμίσειαν τοῦ πέριξ ἀέρος καὶ δύναται μάλιστα νὰ κατέλθῃ ὀλίγον κατωτέρω, ὅπως ἀνυψωθῇ ὀλίγον ἀνωτέρω κατὰ τὰς frèzes ἢ περιόδους τῆς ἀδδηφαγίας. Ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ ὁ μεταξοσκώληξ ἐστὶ μέλας, χνοώδης, εἶτα χρώματος λεπτοκαρύου καθ᾽ ἣν στιγμὴν μέλλει νὰ τελεσθῇ ἡ πρώτη μεταμόρφωσις. Πρὸς ἔναρξιν τῆς ἀνατροφῆς ῥίπτουσι ἐπὶ τῶν ὠῶν, τῶν ἀρχιζόντων νὰ ἐκκολάπτωνται, βλα-

(1). Ἔντομα μὲ τέσσαρα πτερὰ λεπιδωτά. Σ. Μ.

στάρια συκαμινέας, ἅτινα συνάζουσι μετ' ὀλίγον, πλήρη μικρῶν σκωλήκων· ἢ μᾶλλον, χύνουσι φύλλον λεπτῶς κεκομμένον ἐπὶ χαρτίων φερόντων μικρὰ τρήματα δι' ὧν καλύπτουσι τὰ ὠὰ ἐν τῷ δωματίῳ τοῦ ἐπωασμοῦ. Τὸ κεκομμένον τοῦτο φύλλον ἁρμόζει εἰς τὰς πρώτας ἡλικίας, διότι ἀπαλλάσσει τὰς νέας κάμπας τοῦ κόπου, πολλαπλασιάζον διὰ τῆς τέχνης τὰ ἄκρα. Τῷ ὄντι, ἐκτὸς ἐλαχίστων εἰδῶν ψυχῶν, τῶν ὁποίων αἱ κάμπαι αὐλακίζουσι τὸ παρέγχυμα τῶν φύλλων, αἱ κάμπαι συνήθως τρώγουσι τὰ φύλλα τῶν δένδρων, ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ ἄκρου· τὰ δὲ κολεόπτερα (ἔντομα χονδρόπτερα) ἢ οἱ γυμνοὶ κοχλίαι καταβροχθίζουσι τὰ φύλλα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ἄντυγος (τῶν ἄκρων τῆς περιφερείας).

Κατὰ τὴν δευτέραν ἡλικίαν, ὁ σκώληξ φαίνεται λευκόφαιος, σχεδὸν ἄνευ χνοὸς, εἶτα λευκὸς καὶ ὑποκίτρινος, φαίνονται δὲ διαγραφόμενοι καὶ οἱ μηνίσκοι ἐπὶ τοῦ δευτέρου καὶ πέμπτου κρίκου τῆς κοιλίας. Κατὰ τὴν τρίτην ἡλικίαν δὲν ὑπάρχει πλέον οὐδεμία θρὶξ, καὶ ὁ σκώληξ καθίσταται χρώματος ἀμυδροῦ λευκοῦ ὅπερ βαίνει πάντοτε διακαθαριζόμενον. Ὅπως θρέψωσιν αὐτοὺς καὶ ταὐτοχρόνως ἀφέλωσι τὴν στρωμνὴν (delitage, ἐκκένωσις τῆς κλίνης), χωρὶς νὰ πληγώσωσι τοὺς σκώληκας, θέτουσι τὰ νωπὰ φύλλα ἐπὶ χαρτίων ἐχόντων τρήματα ἀνάλογα πρὸς τὸν ὄγκον τῆς κάμπης. Οἱ σκώληκες διέρχονται διὰ τῶν μεταξὺ διαστημάτων ὅπως λάβωσι τὰ φύλλα· τότε αὐτοὺς μὲν διὰ μιᾶς μετατοπίζουσι, τὰς δὲ σεσηπυίας στρωμνὰς ἀποβάλλουσι. Κατὰ τὴν τετάρτην ἡλικίαν, ἐκτελοῦσι τὴν ἀ ρ α ί ω σ ι ν (dedoublement) δηλαδὴ μετακομίζουσί τινας τῶν σκωλήκων ἐπὶ νέων σανίδων ὅπως παράσχωσιν αὐτοῖς πλείονα θέσιν, καὶ ἑπομένως πλείονα ἀέρα. Ἡ πέμπτη ἡλικία ἐστὶν ἡ τῆς μεγίστης ἀδδηφαγίας τῶν ἐντόμων τούτων. Τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ τῆς ἡλικίας ταύτης, ἡ πεῖνα αὐτῶν καθίσταται ἀκόρεστος καὶ καλεῖται μ ε γ ά λ η frèze briffe (ἀδδηφαγία) ἢ furia (μανία) παρὰ Ἰταλοῖς.. Κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, οἱ σκώληκες, οἱ ἐξελθόντες ἐκ 30 γ ρ α μ μ ί ω ν(1) σ π ό ρ ο υ (ὠῶν), καταναλίσκουσι τροφὴν τόσου βάρους ὅση ἡ τροφὴ τεσσάρων ἵππων, ὁ δὲ θόρυβος τῶν γνάθων αὐτῶν ὁμοιάζει πρὸς παταγώδη βροχήν. Εἰς τὸ τέρμα ταύτης τῆς ἡλικίας γίνεται ἡ ἀ ν ά β α σ ι ς. Ὁ σκώληξ, ἕτοιμος νὰ ὑφάνῃ, μέλλει ν' ἀνταμείψῃ τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν δαπάνην τοῦ magnanier (τοῦ σκωληκοτρόφου). Βλέπει τις τοὺς σκώληκας ἀναρριχωμένους ἐπὶ τοῦ φύλλου, μὴ δάκνοντας αὐτὸ καὶ ὑψοῦντας τὴν κεφαλήν· τὸ σῶμα αὐτῶν καθίσταται διαφανὲς, χρῶμα ἔχον ὡριμωτάτης λευκῆς σταφυλῆς, καὶ ὂν ὡς ζύμη μαλακόν. Οἱ κρῖκοι βραχύνονται, τὸ τοῦ τραχήλου δέρμα ῥυτιδοῦται. Τέλος οἱ πλεῖστοι τῶν σκωλήκων ἕλκουσι κατόπιν αὐτῶν μακρὸν νῆμα ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῶν ἐξελθόν. Ἡ μέταξα, ἣν ὁ σκώληξ ἐφ' ὅλης αὐτοῦ τῆς ζωῆς παράγει ἐξέρχεται ἐκ δύο ἀδένων, διηκόντων δι' ὅλου τοῦ σώματος, καὶ ὧν ἡ χροιὰ, εἰς τὰ κιτρινοβόμβυκα γένη, φαίνεται διὰ τοῦ δέρματος. Τὸ νῆμα ἀποτελεῖται ἐκ δύο νημάτων, συμπεπλεγμένων ὑπὸ τῆς κάμπης (πρὶν ἢ ἐξελθῃ διὰ τῆς νηματοθήκης) διὰ μέσου μικρῶν μυώνων. Δυνάμεθα, πραγματικῶς, ἐνίοτε, δι' ὕδατος σαπωνίου, νὰ ἐκτειλίξωμεν τὸ νῆμα εἰς δύο σχεδὸν ἀδιόρατα νήματα.

Οἱ τὴν μέταξαν παράγοντες ἀδένες δὲν περιέχουσι μῖτον νήματος ἐκτειλιομένου, ἀλλ' ὕλην τινὰ γλοιώδη στερεοποιουμένην ἐν αὐτῷ τῷ ἐσωτερικῷ στόματι τοῦ σκώληκος. Ὁπόταν βλέπωσι τὸ ζῶον βραχυνόμενον (ὅπερ δηλοῖ ὅτι θέλει δώσει μόνον κακὸν βομβύκιον ἢ θέλει γίνει tapissier (ταπητουργὸς) δηλαδὴ θέλει καταστήσει ἄχρηστον χρίσμα τὴν μέταξάν του) κατανοτίζουσιν αὐτὸ δι' ὄξους καὶ ἐξάγουσιν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ τοὺς δύο τῆς μετάξης ἀδένας, οὓς διαρρηγνύουσι. Ἐξ αὐτῶν ἐξέρχεται γλοιώδης λεπτὴ κλωστὴ, ἣν μηκύνουσι ὅσον δύνανται, κρατοῦντες αὐτὴν εἰς τὸν ἀέρα, ἵνα στερεοποιῆται. Οὕτω λαμβάνουσι τὰς τοσοῦτον ἰσχυρὰς ἐκείνας κλωστὰς, χρησιμευού-

(1) Τρία γ ρ ά μ μ ι α ἰσοδυναμοῦσι πρὸς 1 δράμιον. Σ. Μ.

σας εἰς τὸ προςκολλᾷν τὸ ἄγκυστρον ἐπὶ τῆς ὁρμιᾶς καὶ καλουμένας κλωστὰς μετάξης, κλωστὰς τῆς Φλωρεντίας.

Ἐν μὲν τῇ ἀγρίᾳ καταστάσει, ὁ μεταξοσκώληξ ἐναπετίθει τὸ βομβύκιον αὐτοῦ εἰς αὐτοὺς τοὺς κλῶνας τῆς συκομωρέας. Οἰκόβιος δὲ γενόμενος δὲν ἐνεργεῖ ἀλλεοτρόπως. Ἀνάγκη ἄρα νὰ δοθῶσιν αὐτῷ μέσα προςαρτήσεως. Ταῦτα δ' εἰσὶ κλάδοι ἐρείκης (εἴδους θάμνου).σπάρτου, πύξου (τσιμισιρίου),στελέχη κόλζας (εἴδους κράμβης ἐλαιοφόρου) ἢ ἀγρίου κιχωρίου, (ραδικίου) κτλ. δέσμίδες ἀχύρων, ἤ, τέλος, ὅπερ καὶ καλλίτερον, εἴδη κλιμάκων ἐκ μικρῶν παραλλήλων σανίδων μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει θέσις ἑνὸς βομβυκίου (coconières Davril). Ὁ μεταξοσκώληξ ἄρχεται ῥίπτων νήματα κλαδώδη τῇ δε κἀκεῖσε ὅπως προςαρτήσῃ τὸ βομβύκιον· οὗτός ἐστιν ὁ σίελος (bave). Εἶτα κινεῖ διαρκῶς τὴν κεφαλὴν, διαγράφει ὠοειδεῖς κύκλους, καὶ σχηματίζει τὸ βομβύκιον διὰ συνεχοῦς νήματος, ἀλλ' οὐχὶ ὁμοιογενοῦς, δυναμένου νὰ φθάσῃ τὸ μῆκος χιλίων μέτρων· ὥστε τεσσαράκοντα χιλιάδες βομβυκίων δύνανται νὰ περιζώσωσι τὴν γηΐνην σφαίραν δι' ἑνὸς μεταξίνου νήματος (1). Τὰ πρῶτα στρώματά εἰσι τολυποειδῆ (κουβαριαστὰ), ἀφαιροῦνται εὐκόλως καὶ σχηματίζουσι τὸ γνάφαλον, ὅπερ, ξαινόμενον μετὰ τῶν περίσσευμάτων τῆς κλώσεως, παράγει τὴν χονδρὴν μέταξαν (filoselle)· κατόπιν ἔρχεται ἡ κυρίως μεταξα, ἥτις πρέπει νὰ ἐκτειλίεται ἐπὶ τοῦ τόρνου, καὶ τέλος ἐσωτερικόν τι ὕφασμα τοσοῦτον συνεσφιγμένον ὥστε εἶναι ἁπλοῦς ὑμήν.

Ἐπὶ τέλους δὲ δὲν δύναται νὰ ἐκτειλιχθῇ, τοῦτο δὲ τόσον συχνότερον συμβαίνει, ὅσον ὁ ὑφαντὴς ἐργάτης ἐστὶν ἧττον ἐπιτήδειος. Τὸ νῆμα τοῦ βομβυκίου διατελεῖ κεκολλημένον καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς πτυχὰς διά τινος εἴδους φυσικοῦ γλοιοῦ, πολλῷ ἧττον συμπαγοῦς καὶ πυκνοῦ, ἢ ἐκεῖνος ὅστις εὑρίσκεται εἰς πολλὰ βομβύκια βομβυκωδῶν (ἐντόμων παραγόντων βομβύκια). Τὸ ζέον ὕδωρ ἐκκολᾷ τὰ νήματα καὶ ἐπιτρέπει τὴν ἐκτείλιξιν. Τὰ πολυαριθμότερα γένη τῶν μεταξοσκωλήκων κατασκευάζουσι κίτρινα βομβύκια, ἕτερα δὲ γένη, λευκά. Ὑπάρχουσι καὶ γένη γεννῶντα βομβύκια κίτρινα, ὠχρὰ ἢ θειώδη, ἢ λευκὰ πρασινωπὰ (celadons, γαλανοπράσινα). Ἐν Κίνᾳ, λέγεται, ὑπάρχουσι γένη ὧν τὸ βομβύκιον ἐντελῶς πράσινόν ἐστι· εἰσὶ δὲ γνωστὰ καὶ βομβύκια χρώματος νανκιννείου ἢ κιτρίνου ὑποξάνθου. Γένος δὲ ἀνατραφὲν ἐν Τοσκάνῃ παρὰ τὴν Πιστοΐαν ἔχει βομβύκια ῥόδινα ὠχρά. Τέλος, ἀναφέρονται βομβύκια χρώματος πορφυροῦ.

Ὁ μεταξοσκώληξ κατατρίβει τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας πρὸς ὕφανσιν τοῦ βομβυκίου, μὴ ἀλλάσσων τὸ δέρμα· οἱ κρίκοι μόνον συστέλλονται, αὐτὸς δὲ σμικρύνεται πολὺ, ἐκτὸς τῆς ἀπωλείας τοῦ βάρους, ἣν ὑφίσταται, ἐφ' ὅσον ἐκκενοῦνται οἱ τῆς μετάξης ἀδένες. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας μεταβάλλεται εἰς χρυσαλλίδα (πέμπτη μεταμόρφωσις) δηλαδὴ μεταβαίνει εἰς τὴν ἕκτην ἡλικίαν. Ἐκτελοῦσι τότε τὴν ἀπὸ τῶν κλάδων σύναξιν τῶν βομβυκίων (le deramage), ἀποσπῶσιν αὐτὰ ἀπὸ τῶν στηριγμάτων των, καὶ σπεύδουσι πρὸς πώλησιν αὐτῶν, ἕνεκα τῆς ἀπωλείας τοῦ βάρους (τῆς φίρας). Τῷ ὄντι, τὸ βομβύκιον δὲν ἐμποδίζει ἐντελῶς τὴν ἐξάτμισιν τῆς χρυσαλλίδος, ἀλλὰ μόνον ἐλαττοῖ τὴν ἐξάτμισιν ταύτην, καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς πηγάζουσαν ἀποψύχρανσιν τῆς ἐπιφανείας. Ὡς δὲ ἐξηκριβώσαμεν ἐπὶ πολλῶν εἰδῶν χρυσαλλίδων ἐχουσῶν βομβύκια, καθ' ἣν στιγμὴν ἐξάγονται ἀπ' αὐτῶν, εἰσὶ πάντοτε λίαν θερμότεραι τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος· εἶτα, ἀφοῦ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, ἡ θερμοκρασία τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ταπεινοῦται ταχέως πρὸ τῆς τοῦ ἀέρος τοῦ περιβάλλοντος αὐτὰς καὶ μάλιστα φθάνει χαμηλότερον, ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιπολῆς ἐξάτμισις ἐπιφέρει αὐξούσας ἀπωλείας βάρους.

Ἡ ἑβδόμη ἡλικία, ἥτις διαδέχεται τὴν ἕκτην μεταμόρφωσιν ἢ ἐκκόλαψιν τῆς χρυσαλλίδος, ἐστὶν ἡ ἔφηβος, ἢ ἡ τῆς νέας παραγωγῆς τοῦ σκώληκος, ἡλικία.

Αἱ χρυσαλλίδες ἐκκολάπτονται δεκαπέντε

(1) Ἡ γῆ ἄρα ἔχει περιφέρειαν 40 ἑκατομμυρίων μέτρων Σ. Μ.

ἕως εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τὴν τοῦ βομβυκίου κατασκευήν. Αἱ τοῦ μεταξοσκώληκος, ὡς αἱ πάντων τῶν εἰδῶν τῶν ἐχόντων κεκλεισμένον τὸ βομβύκιον, κέκτηνται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κύστιν, ὑπὸ τοῦ Κ. Γουερίνου Μενεβίλλου ἀνακαλυφθεῖσαν καὶ περιέχουσαν ῥευστὸν ἐπιτρέπον ταῖς ψυχαῖς ν' ἀπομακρύνωσι τὰ μετάξινα νήματα, ἐκκολλῶσαι αὐτά, ὅπως ἀνοίξωσι δίοδον. Τὰ βομβυκώδη, τὰ ἔχοντα βομβύκιον λίαν χαλαρόν, ἢ φύσει ἠνεῳγμένον ἔν τινι ἄκρᾳ, στεροῦνται τοῦ ὀργάνου τούτου. Τὰ διατηρηθέντα βομβύκια δὲν ἔχουσι τὸ νῆμα κεκομμένον, διότι τὸ τῆς ψυχῆς στόμα οὐδὲν ἔχει μέρος κοπτηρόν, ἀλλὰ λεπτὸν καὶ διχαστόν. Ἐν γένει, τὰ ἄρρενα βομβύκιά εἰσι μέσης διαστάσεως καὶ ἐστρεβλωμένα ἐν τῷ μέσῳ, τὰ θήλεα βομβύκιά εἰσι χονδρότερα, μᾶλλον ἐξωγκωμένα, μᾶλλον στρογγύλα εἰς τὰς ἄκρας. Τὰ ἐκλεκτὰ βομβύκια, φυλαττόμενα πρὸς ᾠοτοκίαν, τίθενται εἰς δωμάτιον, ἔνθα ἡ θερμοκρασία μεταβάλλεται ἀπὸ 21ο—24ο, φροντίζουσι δὲ νὰ στερεώνωσιν αὐτά, ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν ψυχῶν παρασύρωνται. Ἐκκολάπτονται τῇ πρωΐᾳ (ὡς τὰ ᾠὰ) ἀπὸ τῶν πέντε πρὸς τὰς ὀκτὼ ὥρας. Παρασκευάζουσι σκότος περὶ αὐτάς, διότι αἱ νυκτεριναὶ αὗται ψυχαὶ προςβάλλονται ἐκ τῆς λάμψεως τῆς ἡμέρας καὶ ἀποκάμνουσι κινοῦσαι τὰς πτέρυγας αὐτῶν. Θέτουσι τὰ ἄρρενα κατὰ μέρος ἔν τινι πυξίδι, εἶτα συνενοῦσιν αὐτὰ μετὰ τῶν θηλέων, ἀφοῦ ἀμφότερα ἐκκενωθῶσιν ἐξ ὑγροῦ τινος ναγκιννείου χρώματος. Τέλος πρὸς ᾠοτοκίαν θέτουσι τὰ θήλεα, τὰ γονιμοποιηθέντα, ἐπὶ ἱστίων ἢ ἐπὶ χαρτίων (τρόπος κινεζικὸς καὶ Ἰαπωνικός, ὃν μετῆλθον ἐν τῷ πειραματικῷ καταστήματι (magnanerié) τοῦ Κήπου τοῦ ἐγκλιματισμοῦ (acclimatation). Τὰ ᾠά εἰσι κατ' ἀρχὰς χρώματος κιτρίνου ἀνοικτοῦ, ὅπερ μεταβάλλουσιν ἐντὸς ὀκτὼ ἕως δέκα ἡμερῶν εἰς ναρκίσσειον, εἶτα εἰς φαιόπυρρον, καὶ τέλος εἰς φαιὸν τῶν σχιστολίθων χρῶμα μετ' ἐλαφρᾶς ἐν τῷ κέντρῳ πιέσεως. Τηροῦσι τὰ ἱστία ἢ τοὺς χάρτωνας τῶν ᾠῶν ἐντὸς δικτύων, ἅτινα ἀπαιωροῦσι ἔντινι δωματίῳ, ἔνθα ἡ θερμοκρασία δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς 18. Ἄλλως τε τὰ ᾠὰ ταῦτα, καίπερ τῆς μικρᾶς κάμπης σχηματιζομένης ἐν αὐτοῖς λίαν ἐγκαίρως, δύνανται νὰ ὑποφέρωσιν ἀκινδύνως θερμότητα 50 καὶ τὰ δριμύτατα ψύχη τῶν χειμώνων ἡμῶν καὶ αὐτῆς μάλιστα τῆς Σιβηρίας, ὡς ἤδη ἐγένετο ἀπόπειρα ἐπὶ σινικῶν σπόρων διὰ συνοδιῶν ἐλθόντων. Τὸ ἔαρ, ὁπότε ἡ θερμοκρασία ἄρχεται ἀνυψουμένη, κομίζουσι τὸν σπόρον εἰς τὸ ὑπόγειον ἢ εἰς τὴν ἀποθήκην τοῦ πάγου (glacière), διὰ τὸν φόβον πρωΐμων ἐκκολάψεων. Ἀπὸ πολλῶν χρόνων ἐδημιούργησαν ἐν Ἰταλίᾳ εἰδικόν τι γένος, λεγόμενον trivoltine (τριῶν φορῶν), μόλις γνωστὸν ἐν Γαλλίᾳ, ἐκλέξαντες διὰ τὴν νέαν παραγωγήν, πρωΐμους σκώληκας ἐκπληροῦντας τὴν περιστροφὴν αὐτῶν ἐν τρισὶ μεταμορφώσεσιν ἀντὶ τῶν τεσσάρων. Ἡ ἀνατροφὴ διαρκεῖ μὲν ὀλιγώτερον, ἀλλ' ἡ μέταξά ἐστι μετρία. Ἐν ταῖς θερμαῖς χώραις ὑπάρχουσι γένη μεταξοσκωλήκων πολλάκις γεννώντων ἐντὸς τοῦ ἔτους.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Δ. Γ. Μ.

ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΕΚΤΟΝΙΣΜΟΥ.

Ἔχων ὡς ἀρχὰς τὴν τοῦ Θεοῦ ὕπαρξιν, τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἀλληλεγγύην, ὁ ἐλευθεροτεκτονισμὸς ἀδελφότης ἐστὶν ἢ συνεταιρισμὸς παγκόσμιος φιλανθρωπικὸς φιλοσοφικὸς καὶ προοδευτικός. Σκοπεῖ δὲ τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, τὴν μελέτην τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν καὶ πρὸ πάντων τῆς ἠθικῆς ὡς καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῆς φιλανθρωπίας ὃν τρόπον ἐννοεῖ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Τὸ σύμβολον αὐτοῦ ἐστιν, *Ἐλευθερία*, *Ἰσότης*, *Ἀδελφότης*.

Πασίγνωστον ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο διεδόθη εἰς ἅπασαν τὴν ὑφήλιον, καὶ ἐθεωρήθη ὡς ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἠθικῆς, ἡ καταφυγὴ τῆς ἀθῳότητος, ἡ στοὰ τῆς σοφίας καὶ τῆς γενναιοδωρίας. Ἐπαγγέλλεται δὲ ἐλευθερίαν μὲν γενικὴν διὰ τὴν τῶν λαῶν πρὸς τὰ βέλτιστα πρόοδον, καὶ ὡς ὅρια ἔχει τὸ ἀτομικὸν δικαίωμα, τὸ τοῦ πλησίον, ἰσότητα δὲ πολυεύ-

σπλαγχνον καὶ πρεσβεύει ὅτι τὰ δυστυχήματα ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου πίπτουσιν ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας, ἀδελφότητα δὲ ὑποβάλλουσαν τὰς ἑπομένας ῥήτρας. «Πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς» καὶ «ὃ σὺ μισεῖς ἑτέρῳ μὴ ποιήσῃς.»

Θεωρῶν δὲ ὁ ἐλευθεροτεκτονισμὸς πρὸ πάντων τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ὡς δικαίωμα ἑκάστου οὐδένα ἀποκλείει διὰ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις. Ἐπιδιώκει τὴν εἰς ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα διάδοσιν τοῦ ἀδελφικοῦ συνδέσμου, καὶ συνίστησιν εἰς ἅπαντα τὰ μέλη αὐτοῦ τὸν προσηλυτισμὸν διὰ τοῦ λόγου, τῶν συγγραμμάτων καὶ τοῦ καλοῦ παραδείγματος, τοῦθ' ὅπερ οὐχὶ ὑφ' ὅλων δυστυχῶς κατορθοῦται.

Σέβων δὲ τὰς θρησκευτικὰς καὶ πολιτικὰς δοξασίας ἑκάστου ὡς καὶ τοὺς νόμους πάσης χώρας, ἀπαγορεύει τὴν ἐπίκρισιν τῶν κυβερνητικῶν πράξεων ὡς καὶ τῶν διαφόρων πολιτευμάτων. Θεωρεῖ τὴν ἐργασίαν ὡς ἕνα τῶν κυρωτέρων νόμων τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ προγράφει τὴν ἑκουσίαν ἀργίαν. Ἕκαστος τέκτων ὀφείλει ἐργάζεσθαι καθ' ὅσον δύναται, βοηθεῖν καὶ διαφωτίζειν καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, ὑπερασπίζεσθαι αὐτὸν κατὰ τῆς ἀδικίας καὶ προστατεύειν αὐτὸν ἀντὶ πάσης θυσίας, καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐν ἀνάγκῃ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τεκτόνων ἐστὶν ἀόριστος. Συνεδριάζουσι δὲ ἐν λέσχαις, συνεργείοις ἢ στοαῖς κατὰ συμβολικοὺς τύπους, ὧν ἡ ἔννοια ἀποκαλύπτεται διὰ μόνης τῆς μυήσεως ἐχούσης βαθμοὺς διαφόρους· αἱ δὲ συνελεύσεις αὐτῶν διέπονται ὑπὸ θεσμῶν καὶ κανονισμῶν γενικῶν καὶ εἰδικῶν ἀπορρεόντων ἐκ τοῦ Συντάγματος τοῦ τεκτονισμοῦ ἐν Γαλλίᾳ. Ὑπάρχει δὲ ἐν αὐταῖς πλήρης μεταξὺ τῶν τεκτόνων ἰσότης καὶ οὐδεμία διάκρισις ἐπιτρέπεται ἐξαιρουμένης τῆς ἱεραρχίας τῶν ἀξιωμάτων, ἅτινα διαπιστεύονται δι' ἐκλογῆς καὶ ἐφ' ὡρισμένην διάρκειαν.

Γίνονται δεκτοὶ ὡς τέκτονες καὶ χαίρουσι τὰ τεκτονικὰ δικαιώματα οἱ ἔχοντες συμπεπληρωμένον τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἑαυτῶν ἡλικίας, ἐξαιρουμένων τῶν υἱῶν τῶν τεκτόνων, οἵτινες μυῶνται καὶ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους τῇ συγκαταθέσει τοῦ πατρὸς αὐτῶν, τῆς μητρὸς ἢ τοῦ κηδεμόνος· ἀλλὰ οὐδόλως προβιβάζονται μέχρι τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου βαθμοῦ τῆς μυήσεως μὴ συμπληρώσαντες τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος. Οὐδόλως γίνονται δεκτοὶ οἱ κακῆς διαγωγῆς καὶ ἐπιληψίμων ἠθῶν ἄνθρωποι, καὶ ὅμως, δεινόν γε ἡ ἄγνοια, πολλοὶ εἰσῆλθον ἀλωπεκὴν ἐνδεδυμένοι καὶ ἐξῆλθον ὑπὸ τὸ πραγματικὸν αὐτῶν ἔνδυμα. Ἐπίσης δὲ ἀπαράδεκτοί εἰσιν οἱ μὴ ἐλεύθερόν τι καὶ ἔντιμον ἐπάγγελμα μετερχόμενοι. Πασίγνωστον ὅτι ὑπάρχουσιν ἔντιμοι καὶ ἄτιμοι πόροι ζωῆς· ἀμφιβάλλομεν ὅμως ἂν ὑπάρχῃ ἐλεύθερον ἐπάγγελμα ἐπὶ ταύτης τῆς σφαίρας, ἢ ἂν ἄτιμός τις πόρος δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐπάγγελμα. Ἴσως ὁ ἐλευθεροτεκτονισμὸς οὐδένα μισθωτὸν ὑπάλληλον παραδέχεται ὡς μὴ δυνάμενον ἐλευθέρως νὰ ἐργάζηται ὅταν θέλῃ καὶ ὅπως θέλει, ἢ ὡς ἐξ ἑτέρου φυράματος πεπλασμένον καὶ μηδὲ νοῦν ἔχοντα μηδὲ καρδίαν πρὸς κατάληψιν καὶ ἐκμάθησιν τῶν τεκτονικῶν ἀληθειῶν· διότι ἀπαιτεῖ ἵνα ὁ προσήλυτος ἔχῃ τὰς ἀπαραιτήτους πρὸς τοῦτο προκαταρκτικὰς γνώσεις καὶ ἐπαρκῆ τὰ πρὸς τὸ ζῆν μέσα. Οὐδόλως, φαίνεται, θεωρεῖ τοὺς ἐνδεεῖς ἱκανοὺς ἵνα ἐλεύθεροι, ἴσοι καὶ ἀδελφοὶ γένωνται, μηδ' ἵνα προοδεύσωσι καὶ εἰς βελτίωσιν ὑλικήν τε καὶ ἠθικὴν προαχθῶσιν. Οὐδόλως γίνεταί τις δεκτὸς ἂν μὴ κατοικῇ ἢ διατρίβῃ ἀπὸ ἓξ τοὐλάχιστον μηνῶν ἐν τῇ πόλει ἐν ᾗ ὑπάρχει Στοὰ ἢ ἐντὸς περιφερείας ἑκατὸν ὡς ἔγγιστα χιλιαμέτρων, ἐξαιρουμένων τῶν ἐν ἐπαρχίαις, ἔνθα Συνεργεῖον οὐδόλως ὑφίσταται, τῶν στρατιωτικῶν, τῶν ναυτικῶν καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ αὐτῶν ἐπιτηδεύματος ἀναγκαζομένων ἵνα τόπον διαμονῆς ἀλλάσσωσιν. Οὐδεὶς τῶν δεκτῶν γενομένων ἐξαιρεῖται τῶν δοκιμασιῶν τῶν ἐπιβαλλομένων ὑπὸ τῶν τεκτονικῶν τυπικῶν.

Ἀπόλλυσι δὲ τὴν ἰδιότητα καὶ τὰ προνόμια αὐτοῦ ὁ τέκτων ἕνεκα ἀτίμου πράξεως, τῆς ἐξασκήσεως ἐστιγματισμένου ἐπαγγέλ-

ματος καὶ τῆς παραβάσεως τῶν καθηκόντων ἅπερ μεθ' ὅρκου ἐν τῇ μυήσει ἀναλαμβάνει· τοῦθ' ὅπερ οὐχὶ σπανίως συμβαίνει· ἴσως διότι ἀδυνατοῦσι κατανοῆσαι πάντες οἱ μυούμενοι τὴν ὑψηλὴν καὶ θείαν ὄντως διδασκαλίαν καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ ἐλευθεροτεκτονισμοῦ, περὶ ἧς ἄλλοτε ἐν ἐκτάσει τὸν λόγον ποιησόμεθα.

ΑΙ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ

Ἡ ἀρχαιότης, οἱονεὶ θέλουσα νὰ χλευάσῃ τὸ πολυάσχολον ἡμῶν παρὸν καὶ τὸ ἀβέβαιον μέλλον, παρεσκεύασεν αἴφνης ἡμῖν λαπρὰν ἀποκάλυψιν. Πιστὸς αὐτῆς μύστης, μόλις ἐγγίσας τὴν γῆν διὰ τῆς μαγικῆς αὐτοῦ ῥάβδου, ἤγαγεν εἰς φῶς θησαυρὸν, ὅστις ἄχρι τοῦδε ὑπετίθετο μυθικὸς, ἢ πρὸ αἰώνων κατεστραμμένος. Αἱ Μυκῆναι εἶναι πραγματικότης. Εἴχομεν λησμονήσει ὅτι τινὰ ἐκ τῶν στοιχείων ἐκείνων, ἅτινα θεωροῦνται ἐν γένει ὡς καταστρεπτικὰ, εἶναι πολλάκις συντηρητικώτατα. Ὁ πόλεμος, ἡ ἀναρχία, ἡ ὀλιγωρία, ἡ βαρβαρότης θάπτουσιν ἐνίοτε ὑπὸ τὴν γῆν πολύτιμα κειμήλια μόνον, ὅπως διασώσωσιν αὐτά. Τῶν Μυκηνῶν ἡ τύχη ὑπῆρξεν ἐξ ἀρχῆς ἀπαισία. Ἔτι πρὸ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου ἡ πόλις ἐκείνη εἶχε σπαραχθῆ ὑπὸ στάσεων. Ἐπὶ Ἀγαμέμνονος τὸ μέτωπον αὐτῆς ἔστεψεν αἴγλη δόξης, ἀλλ' ἡ αἴγλη ἐκείνη ἀπεσβέσθη εὐθὺς εἰς ἐγκλήματα καὶ καταστροφάς. Ἀλλὰ καὶ τότε τὸ μεγαλεῖόν της ἦτον ἱστορικὸν μᾶλλον, ἢ πραγματικόν. Ἐν ᾧ τὸ Ἄργος, τὸ ἀδελφὸν ἄστυ, ἤκμαζεν, αἱ Μυκῆναι δὲν εἶχον ζῶντας ξένους, ἀλλὰ τείχη κυκλώπεια, κολοσσιαῖα κτήρια καὶ τὸν γείτονα ναὸν τῆς Ἥρας, ἐφ' οὗ ὅμως εἶχεν ἀξιώσεις καὶ ἡ μᾶλλον εὐημεροῦσα γείτων. Ἡ φοβερὰ παράδοσις, ἣν τὸ δημόσιον τῶν Ἀθηναϊκῶν θεάτρων δὲν ἐδακρύνετο ν' ἀκούῃ ἀπαύστως καὶ ὑπὸ πάντα τύπον διδασκομένην ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἐφαίνετο ῥίψασα ζοφερὸν πέπλον ἐπὶ τῶν Μυκηνῶν. Ἡ παρακμὴ συνεπληρώθη, ὅτε οἱ Ἀργεῖοι, ζηλότυποι, (καίτοι οὐδεὶς δύναται νὰ ὁρίσῃ διατί), ἠρήμωσαν, πέντε περίπου αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ, τὴν τραγικὴν πόλιν. Ὁ Στράβων, κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Αὐγούστου, ἐθεώρει καὶ αὐτὴν τὴν θέσιν τῶν Μυκηνῶν ἀμφίβολον. Ἀλλ' ἐν τούτοις εἶχε ταφῆ αὐτόθι χρυσός· τοὺς θησαυροὺς δὲ φυλάττουσιν εἰς αἰῶνα αἰώνων ἀόρατα πνεύματα. Αὐτῶν ἡ μνήμη οὐδέποτε ἀποθνήσκει. Ἡ ὅλη Πελοπόννησος συνεμερίσθη μικρὸν κατὰ μικρὸν τὴν παρακμὴν τῆς ποτὲ ἐνδόξου πόλεως· περιηγηταὶ δὲ καὶ ἔμποροι καὶ φιλόσοφοι καὶ καλλιτέχναι παρέπλεον μόλις ἢ διέτρεχον τὴν χερσόνησον, ὅπως ἐπισκεφθῶσι τὰς Ἀθήνας, τὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας, ἢ τὰς πεδιάδας τῆς Τρῳάδος. Ὁ Τσάνδλερ, παρατηρητὴς ἐπιμελὴς καὶ εὐσυνείδητος, σπουδάσας τὸν Παυσανίαν καὶ τὰς λοιπὰς πηγὰς καὶ ἀναζητῶν πᾶν ὅ,τι ἀξιοθέατον, περαίνει τὸ περὶ Μυκηνῶν κεφάλαιον λέγων ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ ἣν ἐζήτει θέσιν. Πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μετ' αὐτὴν Ἕλληνες βάρβαροι, Τοῦρκοι καὶ Ἀλβανοὶ εὗρον τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν Μυκηνῶν καὶ ἀνέτρεψαν τὰ πάντα πέριξ, ἀλλὰ τοῦ ἔργου τῆς καταστροφῆς παρῃτοῦντο, ἅμα ὡς ἔφθανον ἐγγὺς τῆς περιποθήτου λείας. Πονηρόν τι δαιμόνιον, ἐξ ἐκείνων, ἅτινα ἀπαντᾷ τις εἰς τὰ παραμύθια, ἐφαίνετο ἀποτρέπον τὴν προσοχὴν αὐτῶν καὶ ὑποδεικνύον αὐτοῖς ψευδῆ ἴχνη, ἄχρις οὗ τέλος ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ὁ «ἄναξ ἀνδρῶν» ὃν ὕμνησεν ἄλλοτε ὁ Ὅμηρος, ἀπεδείχθη αὖθις εἰς τὸν ἔκπληκτον κόσμον ἐν ὅλῃ τῇ βασιλικῇ αὐτοῦ μεγαλοπρεπείᾳ ὑπὸ τοῦ Δρ. Σλήμαν.

Ἡ ἱστορία ἀφηγεῖται πολλὰς μεγαλοπρεπεῖς κηδείας, ἀλλ' αἱ ἀφηγήσεις αὗται εὑρίσκουσι συνήθως τὸ δημόσιον δύσπιστον. Οἱ ἐπιζῶντες εἶναι ἐν γένει ἄπληστοι καὶ ἄσπλαγχνοι· αἱ δὲ αὐλαὶ δὲν εἶναι σχολεῖα εὐαισθησίας. Πῶς νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ὁ πλοῦτος μιᾶς ὅλης βασιλείας ἐτάφη μετὰ τοῦ κτήτορος; Πῶς νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ἡ Κλυταιμνήστρα, ἄπιστος καὶ αὐτὴ, ἔθαψε τὸν ἄπιστον αὐτῆς σύζυγον μετὰ τοσαύτης λαμπρότητος; Μὴ τυχὸν συμμετέσχε τῆς πομπῆς καὶ ἡ Κασσάνδρα; Τοῦτο ἔλεγεν ἡ παράδοσις καὶ τὰ γεγονότα ἐπέρχονται ἐπιμαρτυροῦντα. Ὀλίγοι λίθοι μετεκινήθησαν μόνον, ὀλίγον χῶ-

μα ἀφῃρέθη, καὶ εἰς τὰ ὄμματα ἐπεφάνη μουσεῖον ὅλον ἀρχαιοτήτων πολυτίμων ἐκ πάσης ἀπόψεως. Μόνον τὸ μέταλλον ἔχει ἀξίαν πολλῶν χιλιάδων λιρῶν. Ἀλλ' ἡ ἱστορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἀξία εἶναι ἀνυπολόγιστος. Ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Κ. Σλήμαν, ἡ συλλογὴ θὰ ἐπαυξήσῃ καὶ αὐτὸν τὸν ἀπαράμιλλον καὶ ἀνεξάντλητον ἀρχαιολογικὸν πλοῦτον τῆς ἑλληνικῆς πρωτευούσης.

Οἱ γιγαντιαῖοι ἥρωες, περὶ ὧν τόσα ἀνέγνωμεν, ἀλλ' εἰς ὧν τὴν ὕπαρξιν ἐδιστάζομεν νὰ πιστεύσωμεν, ἰδοὺ εὑρέθησαν κατακείμενοι φέροντες τὸν ἐκ χρυσοῦ καὶ χαλκοῦ ὁπλισμόν των, ἔχοντες πέριξ πάντα τὰ κοσμήματα καὶ τὰ πολύτιμα σκεύη των, τὸν στολισμὸν τῶν συμποσίων ἢ τῶν ἐπισήμων παρατάξεων, τὰς προσφορὰς πρὸς τοὺς ἐφεστίους Θεούς, πᾶν ἑνὶ λόγῳ ὅ,τι ἠγάπησαν ζῶντες. Ἀναρίθμητα κεῖνται ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ ξίφη, τὰ ξιφίδια, οἱ θώρακες, αἱ ἀσπίδες, τὰ χρυσᾶ πέταλα, δι' ὧν ἀπετελεῖτο ὁ ὁπλισμὸς τοῦ λοιποῦ σώματος, οἱ τελαμῶνες, τὰ κομβία, αἱ λόγχαι, τὰ χρυσᾶ ἀγαλμάτια, μοναδικὰ πρότυπα ἀγνώστου καλλιτεχνικῆς ἐποχῆς, τὰ χρυσᾶ καὶ χαλκᾶ ἀγγεῖα, ἐπὶ πᾶσι δὲ, τὸ σπουδαιότατον ἴσως εὕρημα, ἡ ἀργυρᾶ καὶ χρυσόκερως κεφαλὴ τοῦ ζώου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὴν βοώπιδα Θεάν, κατατεθεῖσα ἴσως ἐν τῷ τάφῳ πρὸς ἐξιλασμὸν τῆς θείας αὐτοῦ προστάτιδος. Τὸ μέταλλον ἦτο καὶ εἶναι ἔτι πολύτιμον, ἀλλ' ἡ τέχνη, μεθ' ἧς κατειργάσθη, καθιστᾷ αὐτὸ πολυτιμότερον. Ὁ χαλκὸς ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, τιμιώτερος ἢ σήμερον· τοῦτο δ' οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον, ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὅτι πᾶν τεμάχιον ἀρχαίου χαλκοῦ περιεῖχε δόσιν τινὰ ἀγγλικοῦ ὀρειχάλκου. Ἐκ τῆς περιφήμου συναλλαγῆς μεταξὺ Διομήδους καὶ Γλαύκου ἐξάγεται ὅτι ἐνῷ χρυσῆ πανοπλία ἠγοράζετο ἀντὶ ἑκατὸν βοῶν, χαλκῆ πανοπλία ἐτιμᾶτο βοῶν ἐννέα. Ἀλλὰ παρεκτὸς τῶν ἐν καιρῷ πολέμου καὶ εἰρήνης κοσμημάτων εὑρέθησαν ἐν Μυκήναις καὶ ἄλλα κειμήλια. ἔτι περιεργότερα. Μὴ τυχὸν ἔχομεν ἐνώπιον ἡμῶν ὅλην τὴν πυξίδα τῶν στολισμῶν τῆς δυσμοίρου μάντιδος, ἥτις προέλεγεν ἐπὶ ματαίῳ εἰς πάντας τὴν τύχην των καὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς καὶ προέβλεπε πενθοῦσα τὰς μελλούσας συμφοράς; Ἐνταῦθα κεῖται ἡ Κασσάνδρα, ἔχουσα πέριξ τὰ κομψά της ἐνώτια καὶ περιδέραια καὶ βραχιόλια, τὰς ζώνας της καὶ τὰς καρφίδας τῆς κόμης της. Ἡ Κλυταιμνήστρα ἔθαψε τὰ κειμήλια ταῦτα μετὰ τῆς νεκρᾶς, ἣν ἠκολούθησε μετὰ μικρὸν εἰς τὸν αὐτὸν τάφον· διότι ἐνταῦθα κεῖται καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ Τυνδάρου καὶ ἀδελφὴ τῆς Ἑλένης. Ἀλλὰ τὸ θαυμαστότερον πάντων, αὐτὸς ὁ ἥρως, ὁ Ἀγαμέμνων, ἀνευρέθη· εἶναι δὲ πράγματι γίγας, ἄξιος βασιλεὺς ἑκατὸν βασιλέων, οἵτινες μόλις ἐξικνοῦντο ἄχρι τῶν ὤμων του. Ἐδιστάζομεν νὰ πιστεύσωμεν ὅτι συνήθης θνητὸς ἐτόλμησε ν' ἀπευθύνῃ εἰς τὸν Ἀχιλλέα τὴν δεινὴν ἐκείνην ὕβριν, ἣν ἀναφέρει ὁ ποιητής. Ἀλλὰ τὸ ἡράκλειον σῶμα τοῦ ἥρωος καθιστᾷ πιθανώτερον τὸ ἐπεισόδιον. Τὰ ὀστᾶ του ἔπρεπε νὰ ἦναι σιδηρᾶ, ὅπως ἐπιζήσωσι τοσούτων αἰώνων. Ὁ Δρ. Σλήμαν ἐργάζεται ἔτι, τυγχάνων γενναίας βοηθείας, καίτοι ἡ ἐπίβλεψις τῶν βοηθῶν ἐμβάλλει αὐτὸν εἰς οὐκ ὀλίγας φροντίδας· πᾶσα δ' ἡμέρα ἄγει εἰς φῶς τὰ κοσμήματα, οὐ μόνον βασιλέων καὶ βασιλίδων ἀλλὰ καὶ μιᾶς ὅλης φυλῆς καὶ ἑνὸς ὅλου λαοῦ. Αἱ ποικίλαι μορφαὶ τοῦ πρωτεύοντος εἰδώλου θὰ συντελέσωσι πιθανῶς, ὅπως διευκρινισθῇ τὸ μέγα ζήτημα, ὅπερ ἐπασχολεῖ αὐτὸν τὸν πατέρα τῆς ἱστορίας, τὸ πόθεν δηλαδὴ ἠρύσθησαν τὴν μυθολογίαν αὐτῶν οἱ Ἕλληνες. Αἱ ἄχρι τοῦδε ἀνακαλύψεις ἐπικυροῦσι τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου περὶ τῆς αἰγυπτιακῆς αὐτῆς καταγωγῆς. Οἱ Ἕλληνες ἐσφετερίσθησαν τὴν Ἥραν, ἀλλ' ἐλαχίστη ὑφίσταται ἀμφιβολία ὅτι ἡ βοῶπις θεὰ ἦτο πολὺ πρὸ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου Αἰγυπτία. Ἀλλὰ διατί ἄρά γε ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐπεφυλάττετο εἰς τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος; Διότι ἡ στιγμὴ αὕτη εἶναι κατάλληλος. Τί ζητεῖ ἡ Εὐρώπη ὅλη; Τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων, τὸν μέγαν ἡγέτην τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, τὸν ἄνδρα, εἰς ὃν ὑπήκουον ἐπὶ δέκα ἔτη, μακρὰ ἔτη, χίλιαι νῆες καὶ ἑκατοντακισχίλιοι μαχηταί, μόνον ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὰς ἀτομικὰς αὐτοῦ ἰδιότητας. Ἰδοὺ τὰ ὅπλα του, ἡ ἀσπίς του, τὸ ξίφος του. Ἓν καὶ ἥμισυ μόνον μίλιον

μακρὰν τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρέθησαν, ὑπῆρχεν ὁ ναὸς ἐκεῖνος τῆς Ἥρας, ἔνθα ὁ Πυθαγόρας ἀνεγνώρισε τὴν ἀσπίδα, ἣν ἔφερεν ἐπὶ τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ Εὐφόρβου, ὃν ἐφόνευσεν ὁ Μενέλαος. Ἂς ἀναρτηθῇ καὶ νῦν ἡ ἀσπὶς τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν μέσῳ ἄλλων ἀρχαίων ἀσπίδων καὶ ἂς προσέλθωσιν οἱ μέγιστοι ἄνδρες τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων! Ὅστις ἅμα εἰσελθὼν ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ εἴπῃ «αὕτη εἶναι ἡ ἐμή», ...

.

Ὁ ἀνὴρ οὗτος πρέπει νὰ ἦναι ἀκραιφνὴς φιλέλλην, ἐμβριθὴς λόγιος, πολυμήχανος πολιτικός, πρέπει νὰ συνενοῖ ἀκατάσχετον ὁρμὴν μετ' ἀδαμάστου θάρρους καὶ ν' ἀντιμετωπίζῃ γενναίως πάντα ἐχθρὸν ἢ ἀντίζηλον, πρέπει νὰ ἐκαθέσθῃ εἰς τοὺς πόδας καὶ νὰ ἐδιδάχθῃ τὸ ᾆσμα αὐτοῦ ὡς ὁ Πηλείδης τὸ τοῦ λογίου Κενταύρου.

(Ἐκ τοῦ «Χρόνου.» Κατὰ μετάφρασιν τῆς «Νέας Ἡμέρας.»)

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΑΣΤΕΡΟΣ.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις ἀστεροσκοπείου κ. Ἰούλιος Σμὶθ ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως νέον ἀστέρα ἐν τῷ ἀστερισμῷ τοῦ Κύκνου. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἶναι σπουδαία διὰ τὴν ἐπιστήμην καὶ περιποιεῖ τιμὴν εἰς τὸν σοφὸν ἐπιστήμονα. Μετὰ χαρᾶς ἀναγράφοντες τὸ γεγονὸς τοῦτο παραθέτομεν ἐνταῦθα ἀπόσπασμα τῆς περὶ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης διατριβῆς του, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν ἐκτάσει καὶ ἐγκαίρως πάσας τὰς περὶ τούτου παρατηρήσεις τῶν ἄλλων ἀστεροσκοπείων.

«Τῇ 12)24 νοεμβρίου 1876 ἑσπέρας 5 3)4 τῆς ὥρας, ἐγγὺς τοῦ ἀστέρος ρ ἐν τῷ κύκνῳ (ἔνθα τῇ 20 νοεμβρίου οὐδὲν ἐφαίνετο) ἀνέλαμψε σπουδαῖος ἀστὴρ τρίτου μεγέθους. Τῇ 21, 22, 23 νοεμβρίου, τοῦ οὐρανοῦ ὄντος συννεφοῦς, οὐδεμία παρατήρησις ἦτο δυνατή. Τὸ χρῶμα τοῦ ἀστέρος ἦτο λίαν κίτρινον, ἄνευ τῆς ἐρυθρᾶς ἐπιχρώσεως ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὸν γ, ε καὶ ζ ἐν τῷ κύκνῳ. Τὴν νύκτα τῆς 24 νοεμβρίου προσδιωρίσθη ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ ἡ ἀκριβὴς θέσις τοῦ ἀστέρος διὰ καταμετρήσεως, ἐκ ταύτης δὲ ἀπεδείχθη ὅτι εἶναι παντελῶς νέος, διότι ἐν οὐδενὶ καταλόγῳ σημειοῦται οὐδ' ἐν αὐτῷ τῷ μεγάλῳ τηλεσκοπικῷ ἄτλαντι ἀστέρων τῆς Βόννης. Τῇ 24, 25, 26 νοεμβρίου ὡς καὶ τῇ 27 νοεμβρίου ἑσπέρας ὁ ἀστὴρ εἶχε καὶ μετὰ βραχεῖαν ἐλάττωσιν ἀκόμη τρίτον μέγεθος. Τοὐντεῦθεν ἠλαττώθη τοσοῦτον ταχέως, ὥστε τῇ 28 νοεμβρίου ἐγένετο τετάρτου μεγέθους, τῇ 1 δεκεμβρίου πέμπτου τῇ 5 δεκεμβρίου ἕκτου καὶ οὕτως ἔφθασε τὸ ὅριον τῶν διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρατῶν ἀστέρων. Μέχρις 7 δεκεμβρίου (ε. ν.) οὐδεμία ἀπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ ξένη παρατήρησις ἐγένετο ἡμῖν περὶ τοῦ φαινομένου γνωστή.»

ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ.

Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορά ἐστιν ἡ ἔκφρασις τῆς ἀρετῆς, ἤτοι ἡ ἠθικὴ ἐν πράξει.

Πρὸς ἀνθρώπους, μὴ χαίροντας τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ, λίαν δυσκόλως συμπεριφέρεταί τις εὐγενῶς ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν χρηστῶν τῆς κοινωνίας ἐθῶν.

Κατεγνωσμένοι τινὲς φιλάνθρωποι ὡς προσωπίδα τὴν εὐγενῆ συμπεριφορὰν νομίζουσιν· ἀλλὰ προτιμότερον εἶναι νὰ φέρῃ τις τὴν προσωπίδα ταύτην· καθότι, ἐν πάσῃ περιπτώσει, κάλλιον νὰ ἀποκαθίσταται ἀξιαγάπητος ἢ ἀπεχθής. Πᾶς δέ τις ὠφελεῖται διὰ ταύτης, μηδόλως παραβλάπτων τοὺς ἄλλους.

Οἱ μὴ εὐγενῶς συμπεριφερόμενοί εἰσιν ἄνθρωποι βάναυσοι μὴ δυνάμενοι ἔχειν φίλους εἰλικρινεῖς.

Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ συνίσταται εἰς τὸ εἶναί τινα καλὸν καὶ ἀξιαγάπητον πρὸς τοὺς ἄλλους οὕτως, ὅπως ἂν θέλῃ ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι ἔχωσι πρὸς αὐτόν, καὶ εἰς τὸ μὴ προσκρούειν τοῖς νενομισμένοις ἔθεσιν.

Ἐκδηλοῦται δὲ τῇ ἀπροσποιήτῳ καὶ διηνεκεῖ προσοχῇ, δι' ἧς οὐ μόνον πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκύει τις τὴν συμπάθειαν τῶν ἄλλων,

ἀλλὰ καὶ τούτων τὴν αὐταρέσκειαν προξενεῖ.

Τὸ προξενεῖν δὲ ἵνα καὶ οἱ ἄλλοι διατεθῶσιν ἐν εὐχαριστήσει ἐξ ἑαυτῶν καὶ τὸ ποιεῖν ἐπιδεξίως ὅπως ἐκτιμηθῇ ἡ ἀξία αὐτῶν, ἐστὶ τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς· ἐπειδὴ οὐδὲν θελκτικώτερον μέσον τοῦ εὐαρεστεῖν ὑπάρχει.

Ἐὰν δὲ ὁ ταῦτα προξενῶν ἐκλείψῃ, τότε ἀποκαλύπτονται ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἐπιφανείᾳ, καὶ μόνος ὁ συντελέσας διακρίνεται.

Μὴ βλέπῃ τις τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἡ φρόνησις, ἡ διάκρισις, ἡ ἐπιφύλαξις καὶ πρὸ πάντων ἡ ἐπιείκεια ἔστωσαν πάντοτε τὰ πλεονεκτήματα ἑκάστου. Διότι τίς ὁ μὴ ἔχων ἀνάγκην ἐπιεικείας;

Πᾶς ἄνθρωπος ὀφείλει συμπεριφέρεσθαι εὐγενῶς καὶ τιμίως καὶ πρὸς αὐτοὺς εἰσέτι τοὺς τὰ μάλιστα μοχθηροὺς καὶ ἀπαιδεύτους· διότι τοῦτό ἐστι τὸ μόνον μέσον ἐξ οὗ αἰσχύνονται διὰ τὴν θηριωδίαν, αὐτῶν, καὶ ἐνίοτε διορθοῦνται.

Ἡ εὐγενὴς συμπεριφορὰ ὑπ' οὐδενὸς πειράζεται, οὐδ' ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀντιλογίας.

Ὅταν δὲ ὑποχρεοῦταί τις ν' ἀποφύγῃ ἐκδούλευσίν τινα ἢ χάριν ἢ νὰ ἐπιπλήξῃ τινὰ δυσαρέστως, τότε πρὸ πάντων ὀφείλει νὰ πράττῃ ταῦτα ἐκ παντὸς εὐγενοῦς τρόπου.

Ὅπως γίνῃ τις ἄξιος ὑπολήψεως εὐγενοῦς ἀνθρώπου, χρεωστεῖ νὰ ἦναι τοιοῦτος πάντοτε ἐν ὅλαις ταῖς περιστάσεσι τοῦ βίου καὶ πανταχοῦ.

Οἱ ἐγωϊσταὶ καὶ κακοὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀγαπῶνται ὑπ' οὐδενὸς κρύπτουσι τὰς κακίας αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἀξιαγάπητον καὶ θελκτικὴν προσωπίδα τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς. Αὐτοὶ οὕτω αἰσθάνονται λοιπὸν τὴν ἀνάγκην νὰ ἦναι εὐγενεῖς. —

ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῶν.

Κάλλιον νὰ δυσπιστῇ τις κατ' ἐκείνου ὅστις ἀποβάλλει τὴν προσωπίδα τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς εἰσερχόμενος οἴκαδε καὶ ὅστις παύει τότε ὢν καλὸς καὶ ἐπιεικής. Οὗτος ἐςὶν ἐγωϊςὴς καὶ ἀνάξιος τῆς δημοσίας ὑπολήψεως.

Ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ δεσπότης καὶ τυραννικὸς δὲν δύναται εἰμὴ νὰ φέρῃ τὴν προσωπίδα τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ἐπιεικείας παρὰ τοῖς ἄλλοις. Οὗτός ἐστιν ὑποκριτὴς ἐλλειπὴς εἰλικρινείας πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ὡς καὶ πρὸς τὴν κοινωνίαν.

Ὁ ἀληθῶς ἀξιαγάπητος ἄνθρωπος ἔσεται τοιοῦτος παρ' ἑαυτῷ ἐν τῷ μέσῳ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ ἔτι πλέον ἢ ἐν τῷ κόσμῳ.

Ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὴν ἁπλότητα, τὴν πτωχείαν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀνατροφῆς τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, ἄφρων ἐστὶ τόσον μάταιος καὶ τόσον γελοῖος, ὅσον ὁ περιποιούμενος δόξαν ἐκ τῆς ἐπιφανείας τῶν προγόνων αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀξιοπεριφρόνητος.

Ὁ περιφρονῶν τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ βλάξ ἐστιν.

Πλεῖστοι ὅσοι ἐν τῷ κόσμῳ κακῶς συμπεριφέρονται πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτῶν, ἀλλ' αὐτοὶ καὶ πρῶτοι βάλλουσι τὸν λίθον κατὰ τοῦ ὁμοίως αὐτοῖς ποιοῦντος.

Ἡ γυνὴ χρεωστεῖ τοῖς συγγενέσι τοῦ συζύγου αὐτῆς τὰς αὐτὰς τιμὰς οἵας καὶ πρὸς τοὺς ἑαυτῆς. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ σύζυγος πρὸς τοὺς συγγενεῖς τῆς ἑαυτοῦ συζύγου.

Χρεωστεῖ τις νὰ φροντίζῃ σταθερῶς περὶ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ καὶ οὐδέποτε ν' ἀντιλέγῃ αὐτοῖς εἰμὴ ὅτε ἀναγκάζεταί τι, νὰ λαλήσῃ περὶ τῶν συμφερόντων τῆς οἰκογενείας. Ἀλλὰ καὶ τότε χρεωστεῖ νὰ πράττῃ τοῦτο εὐγενῶς καὶ διὰ μεγίστης γλυκύτητος

Φρόνιμόν ἐστι νὰ συμμερίζηταί τις εἰλικρινῶς τὰς ὀρέξεις καὶ τὰς εὐχαριστήσεις τῶν γονέων αὐτοῦ καὶ νὰ συναισθάνηται τὰς θλίψεις αὐτῶν καταβάλλων πᾶσαν προσπάθειαν ὅπως παρηγορήσῃ αὐτούς.

Εὐγενές ἐστι νὰ ὑποφέρῃ τις ἐν ὑπομονῇ τὰς ἀδυναμίας τῆς ἡλικίας αὐτῶν, παραβλέπων τὰς ἀνησυχίας ὅσας ἤθελον προξενήσει αὐτῷ, μηδέποτε ἐρωτῶν αὐτοὺς περὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν καὶ προσπαθῶν διὰ τῆς ἐρασμιότητος καὶ ἱλαρότητος αὐτοῦ ν' ἀπομακρύνῃ ἐξ αὐτῶν τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου.

Μόνος ἄφρων τις ἀξιοπεριφρόνητος δύναται

νὰ ἐρυθριάσῃ διὰ τὴν ἁπλότητα τῶν ἠθῶν καὶ τὴν ἔλλειψιν ἀνατροφῆς τῶν γονέων αὐτοῦ.

—

ΠΕΡΙ ΕΥΓΕΝΟΥΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ
τῶν γονέων πρὸς τὰ ἑαυτῶν τέκνα.

Πρῶτος κανὼν τῆς εὐπρεπείας τῶν γονέων πρὸς τὰ τέκνα εἶναι νὰ μὴ δ'δωσιν εἰς αὐτὰ ποτὲ κακὰ παραδείγματα λόγῳ ἢ ἔργῳ.

Αἱ πρῶται ἐντυπώσεις τῆς παιδικῆς ἡλικίας οὐδέποτε παρέρχονται· εἰσὶν αἱ πρῶται ὗλαι, αἵτινες σχηματίζουσι τὸν καλὸν ἢ κακὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου.

Δὲν εἶναι πρέπον ὥστε τὰ τέκνα νὰ γίνωνται μάρτυρες τῶν διαφορῶν αἵτινες ἐγείρονται μεταξὺ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἔτι δὲ ὀλιγώτερον τῶν ἐρίδων αὐτῶν.

Τὸ παιδίον ἔχει ἔμφυτον τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης· ἐὰν δὲ ἀδίκως τιμωρηθῇ ἀποκαθίσταται ἀνήθικον.

Οἱ γονεῖς δὲν χρεωστοῦσι νὰ παραχωρῶσι εἰς τὸ μὲν πᾶν ὅ,τι ἐδικαιοῦτο τὸ δὲ νὰ λάβῃ, μηδὲ ν' ἀποδεικνύωσιν αἴσθημα ἀδίκου προτιμήσεως εἰς τὸ μὲν πρὸς βλάβην τοῦ ἑτέρου εἰ δὲ μὴ σπείρουσιν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὰ σπέρματα δύω κακιῶν τῆς ζηλοτυπίας καὶ τοῦ μίσους.

Χρεωστοῦσι λοιπὸν νὰ ὦσι καλοὶ καὶ εὐπροσήγοροι πρὸς αὐτά· νὰ φέρωνται πρὸς αὐτὰ μετὰ γλυκύτητος ἀλλ' ἡ ἀγαθότης αὐτῶν νὰ μὴ ἐκτρέπηται εἰς ἀδυναμίαν.

Πρέπον δέ ἐστιν ὅπως οἱ γονεῖς κρατῶσιν αὐστηρῶς τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ πρὸς αὐτούς τε καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἄλλους συγγενεῖς καθήκοντα αὐτῶν.

Ὁ φόβος φυσικῶς καταπνίγει τὴν στοργήν, καὶ δὲν πρέπει ὥστε τὰ τέκνα νὰ φοβῶνται τοὺς γονεῖς.

Ὅ,τι πράξωσιν ἐκ στοργῆς, πάντοτε καλῶς πεπραγμένον ἐστίν. Ὅ,τι δὲ πράξωσιν ἐκ φόβου κακὸν πάντοτε ἔσεται.

Οἱ γονεῖς χρεωστοῦσιν αὐστηρῶς νὰ τιμωρῶσι τὰ τέκνα ὅταν αὐτὰ τυραννῶσιν ἓν ζῶον διότι συνεθίζουσιν εἰς τὴν σκληρότητα καθὼς καὶ εἰς πᾶν ἕτερον.

Τὸ πρὸς τὰ ζῶα σκληρὸν τέκνον ἔσεται τοιοῦτον καὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐὰν ἐξ ἀδυναμίας οἱ γονεῖς παραβλέπωσι τὰς ἰδιοτροπίας, τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς ἀνοησίας τῶν τέκνων, χάνουσιν ἀμέσως ὅλην τὴν ἐξουσίαν ἣν εἶχον ἐπ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ γίνονται οἱ αἴτιοι τῆς κακίας τῶν τέκνων.

Δὲν χρεωστοῦσι λοιπὸν νὰ παραμελῶσι, μηδὲ τὸ ἐλάχιστον, μηδεμίαν περίστασιν, ἵνα ἐμπνεύσωσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ τέκνου ὅλας τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς οἷαί εἰσιν ἡ ἀγαθότης ἡ φιλανθρωπία, ἡ εὐμένεια, ἡ ἐπιείκεια κτλ. κτλ.

Σωτήριόν ἐστιν, ἵνα οἱ γονεῖς διδάσκωσι τὰ τέκνα αὐτῶν νὰ μὴ ἐρεθίζωνται μηδὲ νὰ ἐρίζωσι πρὸς ἄλληλα, νὰ συνυποχωρῶνται καὶ νὰ συναγαπῶνται ἀμοιβαίως, καὶ νὰ μὴ προδίδωσιν ἄλληλα, ἵνα ἐμπνέωσιν αὐτοῖς τὴν φρίκην τοῦ ψεύδους, ἵνα συνεθίζωσιν αὐτὰ νὰ διατηρῶσι αὐστηρὰν κοσμιότητα περὶ τὴν στολήν, τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν, ν' ἀποφεύγωσι τὴν ἀργίαν καὶ τὰς κακίας τὰς ὁποίας αὕτη γεννᾷ, οἷαί εἰσιν ἡ ἀκηδία, ἡ φλυαρία, ἡ κακολογία καὶ τὰ τοιαῦτα ν' ἀποφεύγωσι τὰς κακὰς συναναστροφὰς καὶ νὰ καταβάλλωσι πολλὴν περίσκεψιν καὶ φρόνησιν εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν φίλων αὐτῶν.

Ἐπάνεγκες δέ ἐστιν ἵνα οἱ γονεῖς ἀποτρέπωσι τοὺς ἀνοήτους καὶ ἄφρονας νὰ ῥίπτωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τῶν τέκνων αὐτῶν τὸ ἀποζωοῦν σπέρμα πασῶν τῶν προλήψεων, οἷαί εἰσιν αἱ δοξασίαι εἰς τοὺς βρυκόλακας, τοὺς λυκανθρώπους, τοὺς μάγους, τὰς μαντείας καὶ εἰς ἄλλας μωρολογίας τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐφευρεθείσας ὑπὸ μικρονόων ἢ ὑπὸ δολοπλόκων ἀνθρώπων.

Πρὸς τούτοις δὲ οἱ γονεῖς χρεωστοῦσι νὰ ἐπιμελῶνται μετὰ συντόνου προσοχῆς ἵνα τὰ τέκνα αὐτῶν τηρῶσιν ἐν τῇ οἰκίᾳ τὴν κοσμιότητα τὰ νενομισμένα καὶ τὴν εὐγενῆ συμπεριφοράν, ὅπως χρεωστοῦσι νὰ πράττωσι τοῦτο βραδύτερον ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ νὰ μὴ στέλλωσιν αὐτὰ εἰς τὰ σχολεῖα ἢ εἰς τὰ παρθεναγωγεῖα, ἐκτὸς ὅταν δὲν δύνανται ἄλλως νὰ πράξωσι καὶ νὰ ἐνθυμῶνται τὴν παροιμίαν ταύτην «ἓν μόνον πρόβατον ψωραλέον ἀρκεῖ, ὅπως μολύνῃ ὁλόκληρον ποίμνιον.» (Ἕπεται.)

—

ΧΑΡΤΗΣ.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΟΣ

ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

καὶ

ἀπογραφὴ τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

Ὑπὸ

Α. ΣΕΝΒΕ.

Ἐν Παρισίοις 1877.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ. (*)

Ὅτε συνηρμολογοῦμεν στατιςικά τινα ἔγγραφα, πρὸς ἐπιδιόρθωσιν τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ ἡμετέρου ἔργου ΓΕΝΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝ. ΚΡΑΤΟΥΣ, ἐλάβομεν ἱκανοὺς ἐθνογραφικοὺς χάρτας τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, Ἐκπλαγέντες ὡς ἅπαντες οἱ τὴν Ἀνατολὴν γινώσκοντες ἐπὶ τῆς σπουδαίοις ἁμαρτήμασιν ἐξόχων τινων Γεωγράφων, οἷοι ὁ Κεῖπερ, Πέτερμαν καὶ λοιποί, ἀναγκαίαν ἐκρίναμεν τὴν δημοσίευσιν τῶν πληροφοριῶν ἃς εἴχομεν,ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, πασῶν τῶν ἐθνογραφικῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας πληροφοριῶν, ἃς ἤδη δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἐν αὐτῇ τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ.

Ἀδυνατοῦντες νὰ παράσχωμεν διὰ τοῦ μικροῦ ἔργου τούτου πλήρη καὶ ἐμπεριστατωμένην τὴν τοῦ ὅλου Ὀθωμανικοῦ Κράτους στατιστικὴν, ἅτε δὴ ἀναμένοντες καὶ ἄλλας πληροφορίας, ἀρκούμεθα ἀπογράφοντες τοὺς Ἕλληνας κατοίκους καὶ δημοσιεύοντας ἐπισήμους στατιςικοὺς Καταλόγους οὓς ἐκδίδωσιν ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἐν τοῖς ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΙΣ ΤΩΝ ΒΙΛΑΕΤΙΩΝ.

Ὡς πρὸς τοὺς Ἕλληνας κατοίκους πεποίθαμεν ὅτι περιεπέσαμεν εἰς λάθος ὅπερ ἀνέρχεται εἰς ἓν πέμπτον περίπου. Διότι ἀληθῶς αἱ ἡμέτεραι πληροφορίαι εἰσὶν ἤδη διετεῖς, χορηγηθεῖσαι ὑπὸ τῶν μουκτάρηδων (δημάρχων) τῇ αἰτήσει τοῦ Πατριαρχείου ὅπερ, ἤθελε δικαίως νὰ ἐπιβάλῃ τοῖς Ἑλληνικοῖς οἴκοις ἐλαφρὰν ἐπιχορήγησιν πρὸς ἐκμίσθωσιν τοῦ Μητροπολίτου ἢ τοῦ ἐπισκόπου. Ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ μουκτάρηδες δὲν ἀπέγραψαν τὰς ἐγχωρίους οἰκογενείας καὶ μάλιστα, καθ' ἃ ὑπονοοῦμεν, συχνὰ ἠλάττωσαν τὸν ἀληθῆ ἀριθμὸν τῶν ὀρθοδόξων κατοίκων, σκοποῦντες τὴν μείωσιν τῶν τοῦ χωρίου δασμῶν, διότι οὗτοι, ὡς γνωστόν, εἰσὶν ἀνάλογοι τῷ ἀριθμῷ τῶν οἰκογενειῶν.

Ἡ ἀπογραφὴ ἐγένετο κατ' οἶκον ἢ ἑστίαν, ὅπερ τὰ μάλιστα ἐλλειπές ἐστι, τοῦ πατριαρχικοῦ βίου ὄντος ἔτι κοινοτάτου ἐν Ἀνατολῇ.

Επολλαπλασιάσαμεν, μὲν τὰς οἰκογενείας ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ, καθ' ἃς ἔσχομεν εἰδήσεις, ἀλλὰ φρονοῦμεν ὅτι καὶ πάλιν τῆς ἀληθείας ὑπολειπόμεθα.

Πιθανὸν νὰ κατακριθῶμεν ὅπερ καὶ σφόδρα ἐπιθυμοῦμεν. Ἀλλ' ὅμως παρακαλοῦμεν τοὺς ἀντιλέξοντας ἡμῖν νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν ἀκρίβειαν καὶ νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς πράγματα γενικά. Αὐτοὶ ἃς πράξωσι πλείω καὶ καλλίω ἡμῶν καὶ νέαν ἐκδούλευσιν ἃς ἀπονείμωσι τῇ ἐπιστήμῃ. Ταῦτα δὲ σημειοῦμεν διότι ἄχρις ὥρας ἡ φαντασιοπληξία δυστυχῶς τὰ μάλιστα ηὐδοκίμησε καὶ εἰσέδυσεν εἰς τὰς περὶ Ἀνατολῆς ἐκδοθείσας εθνογραφικὰς μελέτας

(*) Συνιςῶντες καὶ ἡμεῖς τὸ ὑπὸ τὴν ἄνωθι ἐπιγραφὴν σπουδαῖον ἔργον πᾶσι τοῖς περὶ τὰ ἐνεστῶτα πράγματα τῆς Ἀνατολῆς ἀσχολουμένοις, μεταφράζομεν χάριν τῶν συνδρομητῶν τοῦ «Φιλεργοῦ» μόνην τὴν εἰσαγωγὴν ἐκείνου, ὡς περιέχουσαν πλῆρες καὶ ἐν συνόψει τὸ τελικὸν ἐξαγόμενον τῶν τοῦ φιλέλληνος συγγραφέως εἰλικρινῶν καὶ ἐμβριθῶν ἐρευνῶν. Ἄλλως τε δὲ προτιθέμεθα καὶ αὖθις νὰ πραγματευθῶμεν περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ τῆς Τουρκίας πληθυσμοῦ.

Α΄.

ΘΡΑΚΗ.

—

Η ΘΡΑΚΗ συνίσταται ἐκ τοῦ νομοῦ τῆς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ καὶ τοῦ ΒΙΛΑΕΤΙΟΥ τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἀπὸ τινων ἐτῶν ἡ Κυβέρνησις δημοσιεύει στατιστικοὺς καταλόγους περὶ τοῦ τελευταίου τούτου Βιλαετίου. Ἰδοὺ οἱ ἐπίσημοι ἀριθμοί.

Ἄνδρες μουσουλμάνοι κάτοικοι 235,586
Ἄνδρες μὴ μουσουλμάνοι κάτοικοι 401,148.

Οἱ μὴ μουσουλμάνοι εἰσὶν Ἕλληνες, Βούλγαροι, Ἀρμένιοι, ξένοι ὑπήκοοι. Ἰσραηλῖται, καὶ Ἀθίγγανοι Οἱ μὴ μουσουλμάνοι κάτοικοι τοῦ Βιλαετίου τῆς Ἀδριανουπόλεως διαιροῦνται ὡς ἑξῆς. 380,000 Ἑλλήνων (ἀφαιρουμένων τῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Δέρκων καὶ τῆς Βάρνας) 302,000 Βουλγάρων, 40,000 Ἰσραηλιτῶν, 35,000 ξένων ὑπηκόων, 25,000 Ἀρμενίων καὶ 16,000 Ἀθιγγάνων.

Ἡ Θράκη κατοικεῖται εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς ὑπὸ 944,000 Ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων, ὧν 632,000 εἰσὶν Ἕλληνες καὶ 312,000 Βούλγαροι.

—

Β΄.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ.

—

Πολλάκις μετεβλήθησαν τῆς ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ τὰ ὅρια. Διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῦται σήμερον ἅπασα ἡ χώρα ἣν περιελάμβανε τὸ παλαιὸν Βιλαέτιον τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ ἓξ σαντζακίων, τῆς Θεσσαλονίκης, τοῦ Ἁγ. Ὄρους, τῶν Σερρῶν, τῆς Δράμας, τῆς Κορυτζᾶς, καὶ τῶν Βιτωλίων.

Αἱ ἐπίσημοι στατιστικαὶ, τοῦ Βιλαετίου τούτου τοὺς κατοίκους ἀριθμοῦσιν εἰς 317,359 μὴ μουσουλμάνους ἄνδρας καὶ εἰς 250 875 μουσουλμάνους ἄνδρας.

Κατὰ τὰ δεδομένα ταῦτα, ἡ Μακεδονία περιέχει περὶ τὰς 634,718 μὴ μουσουλμάνους (Ἕλληνας, Βουλγάρους, Ἰουδαίους, Ἀθιγγάνους, ξένους κτλ). Μόνοι οἱ ἕλληνες, ὡς παιρετέρω ὀψόμεθα, ἀνέρχονται αὐτόθι εἰς 474,506. Ἀλλ' ἴσως δέον νὰ μειωθῇ ὁ ἀριθμὸς οὗτος κατὰ πεντήκοντα χιλιάδας ἑλληνοβουλγάρων, διότι οἱ τοιοῦτοι λαλοῦσι μὲν τὴν βουλγαρικὴν, φιλολογικὴν ὅμως γλῶσσαν ἔχουσι τὴν ἑλληνικήν. Δὲν ὡρίσθη εἰσέτι τὸ πρᾶγμα.

Πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Μακεδονίας εὑρίσκονται πλεῖστοι «Κουτσόβλαχοι», ὧν ἡ καταγωγή ἐστιν ἀρχαιοτάτη καὶ οἵτινες σήμερον ἐταυτίσθησαν τοῖς Ἕλλησι. Πλεῖστοι δὲ τούτων δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰσὶ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἑλληνικώτεροι Ἑνὶ λόγῳ ἡ Μακεδονία περιέχει εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς 650,000 Ἀνατολικοὺς ὀρθοδόξους, ὧν 424, 000 ἑλλήνων, 176,000 Βουλγάρων καὶ 350,000 ἑλληνοβουλγάρων.

Γ΄.

—

ΗΠΕΙΡΟΘΕΣΣΑΛΙΑ.

—

Σήμερον ἡ Ἤπειρος καὶ Θεσσαλία ἀποτελοῦσι τὸ Βιλαέτιον τῶν Ἰωαννίνων, περιλαμβάνον πέντε Σαντζάκια. Τὰ Ἰωάννινα, τὸ Ἀργυρόκαστρον Βεράτιον τὴν Ἄρταν καὶ Πρέβεζαν καὶ τὰ Τρίκκαλα καὶ Βῶλον.

Κατὰ τὴν ἐπίσημον Στατιστικὴν τὸ Βιλαέτιον τοῦτο περιέχει 718,570 κατοίκους ὧν αἱ 467,621 εἰσὶ χριστιανοὶ καὶ 250,949 Μουσουλμάνοι. Ἐν τοῖς λοιποῖς Βιλαετίοις οἱ Ὀθωμανοὶ ὑπάλληλοι ἀπογράφουσι μόνον τοὺς ἄρρενας κατοίκους· τοῦτ' αὐτὸ ἐγένετο βεβαίως καὶ ἐν Ἠπειροθεσσαλίᾳ, εἰ καὶ μὴ ἐκρίθη ἀναγκαία ἡ τούτου σημείωσις. Αἱ ὑπὸ τῶν Μητροπολιτῶν χορηγηθεῖσαι πληροφορίαι ἀκριβέσταταί εἰσι, ἀλλ' ὡς αὐθεντικῶς βεβαιούμεθα, ἐσφάλημεν ἐκλαβόντες ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ τὸν ἀριθμὸν 6 ὡς μέσον ὅρον τῶν τὴν οἰκογένειαν ἀπαρτιζόντων ἀτόμων, ἐν ᾧ ὁ ἐλάχιστος ὅρος ἐστὶν ὁ ἀριθ. 10. Τούτων οὕτως ἐχόντων εὑρίσκομεν πραγματικῶς τὰ δεδόμενα τῆς ἀσυκῆς διοικήσεως σχεδὸν σύμφωνα πρὸς τὰ τῶν θρησκευτικῶν ἀρχόντων. Ἄλλως τε μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἔχει λεπτομερεῖς πληροφορίας.

Ὥστε ἡ Ἠπειροθεσσαλία, ἤτοι τὸ Βιλαέτιον τῶν Ἰωαννίνων, ἔχει 1,400,000 ὧν αἱ 900,000 εἰσὶ μὴ Μουσουλμάνοι. Τούτων οἱ πλεῖστοί εἰσιν Ἕλληνες, αἱ λοιπαὶ 500,000 εἰσὶ Μουσουλμάνοι.

—

Δ'.

ΝΗΣΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ.

—

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῶν ΝΗΣΩΝ ΤΟΥ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ, ἐπίσης κατ' ἐπισκοπὰς διαιρούμενοι, ἀνέρχονται εἰς 600,000 Ἄλλως τε οἱ στρογγύλοι ἀριθμοί, οἱ ὑφ' ἡμῶν παρατιθέμενοι, σχεδὸν συμφωνοῦσι πρὸς τὰς πολυαρίθμους μονογραφίας, τὰς ἐν Εὐρώπῃ ἐκδοθείσας καὶ προς τοὺς στατιστικοὺς καταλόγους τοῦ ἐπισήμου Ἡμερολογίου τοῦ Τ ζ ε- ζ α ΐ ρ-Β ά χ ρ ι-Σ ε φ ὶ δ.

—

Ε'.

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ.

Καθ' ἃς ἔσχομεν πληροφορίας, οἱ Ἕλληνες κάτοικοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀνέρχονται εἰς 945,000, ὧν πλείονες τοῦ τρίτου κατοικοῦσι τὸ Βιλαέτιον τῆς Σμύρνης. Οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται δύνανται νὰ ἴδωσιν ὅτι δὲν ἀπεγράψαμεν τοὺς Ἕλληνας τῆς Κιλικίας, Συρίας, καὶ Παλαιστίνης, διὰ τὸν ἰσχυρὸν λόγον ὅτι ἔχομεν μόνον τὴν τῶν σχολείων στατιστικήν. Τῶν χωρῶν τούτων τοὺς κατοίκους ἐν γένει ἀναβιβάζουσιν εἰς 100,000 εὑρισκομένους ἐν τοῖς μεγάλοις κέντροις, τῇ Βηρυτῷ κτλ., τῇ Ἱερουσαλὴμ, τῇ Μερσίνῃ, κτλ. καὶ ἐν τοῖς παραλίοις τῆς Μεσογείου.

Ὥστε ἡ Ἀσιατικὴ Τουρκία περιέχει, ὡς οἱ πάντες παραδέχονται, 1,045,000 Ἑλλήνων.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ μνημονευθεισῶν ἐπαρχιῶν δὲν εἶναι δίκαιον, νομίζομεν, νὰ λησμονηθῶσιν οἱ Ἕλληνες τοῦ Βιλαετίου τῆς Γ ο ύ ν α ς, τῶν πόλεων Σουλινᾶ Ῥουσσουκίου, Σούμλας, Ματσίνης κτλ. καὶ τοῦ Βιλαετίου τῶν Βιτωλίων, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ τῶν Σκοπίων, τῆς Πρεσρένης καὶ πλεῖστοι ἄλλοι ἄλλων κεντρικῶν χωρῶν Ἅπαντες οὗτοι κατ' ἐλάχιστον ὅρον ἀνέρχονται εἰς 50,000 ψυχῶν.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπερατοῦτο τὸ παρὸν βιβλίον ἐλάβομεν Καταλόγους Ἑλλήνων τοῦ Δυτικοῦ δόγματος, οἵτινες ἐντὸς τοῦ Ὀθωμαν. Κράτους συμποσοῦνται περίπου εἰς 35,000.

Ἀνακεφαλαίωσις.

Τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος περιέχει εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς τρία ἑκατομμύρια ἑπτακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας Ἑλλήνων τ. ἔ.

646,000 ἐν Θρᾴκῃ.
474,000 ἐν Μακεδονίᾳ.
900,000 ἐν Ἠπειροθεσσαλίᾳ.
600,000 ἐν ταῖς Νήσοις.
1,045,000 ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ
50,000 ἐν τῇ Μυσίᾳ καὶ Βουλγαρίᾳ.
35,000 Ἕλλην. τοῦ δυτικοῦ δόγματος πολλαχοῦ διεσπαρμένοι.

3750,000 τὸ ὅλον.

ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

—

Φιλολογία καὶ Γραφή.

Ἡ τουρκικὴ γλῶσσα ἀνήκει εἰς τὴν ταρταρικὴν οἰκογένειαν, τὴν ἀνὰ πᾶσαν τὴν μέσην καὶ βορείαν Ἀσίαν, ἀπὸ τῆς Κασπίας μέχρι τῶν τῆς Σινικῆς ὁρίων, διαδεδομένην. Ἡ τουρκικὴ γλῶσσα διαδοθεῖσα πολὺ πρὸς δυσμὰς διὰ τῶν κατακτήσεων τῶν Ὀθωμανῶν τούρκων καὶ ἔτι σήμερον οὖσα ἡ γλῶσσα τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς πολιτικῆς καθ' ἅπασαν τὴν Ἀνατολήν, διαιρεῖται εἰς δύο ἀρχικὰ στελέχη τὴν ἀ ν α τ ο λ ι κ ὴ ν τ ο υ ρ κ ι κ ὴ ν καὶ τὴν δ υ τ ι κ ή ν.

1) Ἡ μὲν ἀ ν α τ ο λ ι κ ὴ τ ο υ ρ κ ι κ ὴ ἐστι τραχεῖα καὶ σκληρά, διατηρεῖ ὅμως πολύν τινα ἀρχαϊσμὸν ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν λέξεων καὶ τῷ τύπῳ τῆς γραμματικῆς. Αἱ κύριαι αὐτῆς διάλεκτοί εἰσι· α.) Ἡ ο ὐ ϊ γ ο υ ρ ι κ ὴ ἢ Τ σ α γ α τ α ϊ κ ή, ἀναδείξασα μὲν πάνυ πλουσίαν φιλολογίαν, ἔτι δ' οὖσα ὀλίγον γνωστή. Ὁ περιφανέστατος τῆς διαλέκτου ταύτης συγγραφεὺς ἐστιν ὁ Μὶρ-Ἀλῆ-Σὶρ,

ἀκμάσας κατὰ τὰ μέσα τοῦ 15 αἰῶνος, μεγαλοπρεπὴς μιμητὴς περσῶν ποιητῶν, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Γσαμῆ. Ἐκ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ ἔργων, ἅτινά εἰσι σχεδὸν μόνον μιμήσεις τοῦ Γσαμῆ καὶ περιέχουσι καὶ ἐπικὰ καὶ λυρικὰ ἐκτεταμένα ποιήματα., ἰδιαιτέρως σπουδαῖαί εἰσιν αἱ Βιογραφίαι καὶ τὰ δοκίμια περὶ 300 καὶ ἐπέκεινα ἀρχαίων Γσαγαταϊκῶν ποιητῶν. Ἔκδοσιν τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐξεπόνησεν ὁ Quatremère (Παρ. 1844 Ἐν ταύτῃ τῇ γλώσσῃ πρωτοτύπως συνεγράφησαν καὶ τὰ σπουδαιότατα Ἀπομνημονεύματα τοῦ Σουλτάνου Βαβούρ. Σπουδαῖον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀνατολικῆς Ἀσίας ἐστὶ τὸ ἱστορικὸν ἔργον τοῦ Ἀβουλγαζῆ Βεγαδούρ. Τὰ μάλιστα ἐνδιαφέροντα ποιητικὰ τεμάχειά εἰσι ἃ διὰ στόματος παραδιδόμενα παρὰ τοῖς νήμασι Ταρτάροις καὶ ζῶντα ἔτι ἄσματα περὶ τῶν κατορθωμάτων τοῦ ἀνδρείου λῃστοῦ καὶ πειρατοῦ Κιορογλοῦ. «Ἀποσπάσματα τῆς δημώδους ποιήσεως τῆς Περσίας» περσιστί, ὑπὸ τοῦ ἄγγλου Χόνδζκο Λονδῖνον 1842· γερμανιστὶ ὑπὸ Βόλφφ ἐν Ἰέννῃ 1843). 6'.) Ἡ Καπτσακικὴ, λαλουμένη ἐν τῇ Καζάνῃ τῆς ῥωσσικῆς ἀρχῆς καὶ ἐν τῇ Ἀστραχάνῃ ἐξ ὅλου τοῦ ἀνατολικοῦ τούτου κλάδου τῆς Τουρκικῆς γλώσσης ἐλλείπουσιν ἔτι ἀρκοῦσαι γραμματικαὶ καὶ Λεξικά, διότι τὰ λεξικογραφικὰ καὶ γραμματικα ἔργα τοῦ Ζιγανὼρ (2 τομ. Πετρούπολις 1804) καὶ ἡ Γραμματικὴ τοῦ Τρογιάνσκυ (Καζάνῃ 1824) εἰσὶ λίαν ἐλλιπῆ. Παραβλ. Κλάπροθ, «Πραγματεία περὶ τῆς γλώσσης καὶ γραφῆς τῶν Οὐιγούρων» (Παρ. 1820). γ'.) Ἡ γλῶσσα τῶν Ἰακούτων ἐν τῇ βορείῳ Σιβηρίᾳ παρὰ τὸν Λένην, ἥτις ἐμελετήθη ὑπὸ τοῦ Βοιτλίγγου (Πετρούπολις 1851.)

2) Ἡ δὲ Δυτικὴ Τουρκικὴ γλῶσσα, καλουμένη ἐκ τοῦ ἄρχοντος τῶν Ὀθωμανῶν στοιχείου Ὀθωμανικὴ Τουρκικὴ, ἐν ταῖς δυτικαῖς χωραις ὀνομάζεται κυρίως Τουρκική. Ὁ κλάδος οὗτος ἐστι μαλθακώτερος καὶ μελῳδικώτερος τοῦ ἀνατολικοῦ, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ μᾶλλον λεπτὸς ἐν τοῖς γραμματικοῖς τύποις. Αἱ κυρίως τουρκικαὶ λέξεις εἰσὶν ὀλιγοπληθεῖς, ἡ δὲ χρῆσις ἀραβικῶν καὶ περσικῶν λέξεων σχεδὸν ἀπεριόριστος, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐφ' ὅλης τῆς γλώσσης ἐπέδρασε λίαν ἐπιζημίως, καίτοι πάντα ταῦτα τὰ ἀλλόθροα στοιχεῖα ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὴν ἰδίως τουρκικὴν γραμματικήν. Ἡ πολιτικὴ σημασία τοῦ τουρκικοῦ βασιλείου ἀπῄτησεν ἐγκαίρως τὴν σπουδὴν τῆς τουρκικῆς γλώσσης, ἀλλ' ὅμως ἅπαντες αἱ γραμματικαὶ φέρουσιν ἐγκεχαραγμένον ὅτι εἰσὶ προωρισμέναι νὰ βοηθῶσι μόνον εἰς πρακτικὴν ἀνάγκην· εἰσέτι δὲ ἐλλείπει βαθυτέρα ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τοῦ τῆς γλώσσης σκελετοῦ. Αἱ νεώταται παρ' Εὐρωπαίοις καὶ κάλλισται γραμματικαί εἰσιν ἡ τοῦ Jaubert (Παρ. 1839), ἡ τοῦ Davids (Λονδ. 1836), ἡ τοῦ Redhouse (Παρ. 1846) καὶ ἡ τοῦ Kasem-Beg (Καζάνῃ 1845), γερμανιστὶ ὑπὸ Ζένκερ, (Λειψ. 1847). Ὁ Kasem-Beg συγχρόνως ἐμελέτησε καὶ τὰς ἀνατολικὰς διαλέκτους ἐν τῇ αὐτῇ γραμματικῇ. Μεταξὺ τῶν λεξικῶν ἀναφέρομεν τὰ ἔξοχα καὶ μὴ εἰσέτι ὑπερτερηθέντα ἔργα τοῦ Μενίνσκυ, τὸ μικρότερον τοῦ Κείφφερ καὶ Βιάνκι, («Dictionnaire turc-Franc», 2 Τομ., Παρ. 1835, καὶ «Dictionnaire Français turc» 2 Τομ. 1846)καὶ τὸ τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Χαντζερῆ(«Dictionnaire français, Arabe-Persan et turc», 2 Τομ. Μόσχ. 1840). Ὡς ἰδιαίτερον βοηθητικὸν μέσον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς συνήθους τῶν κύκλων γλώσσης χρησιμεύει τὸ τοῦ Βιάνκι «Guide de la conversation en francais et en turc» (Παρ 1839). Καταλλήλους χρηστομαθείας ἐξέδωκαν ὁ Βικκερχάουζερ (Βιέννῃ 1854) καὶ ὁ Dieterici (Βερολ. 1855). Ἡ τουρκικὴ φιλολογία ἐστὶ πλουσιωτάτη ἐν τοῖς διαφόροις κλάδοις τῶν γνώσεων καὶ τῆς ποιήσεως, ἀλλ' ὅμως σπανίως εὑρίσκομεν πρωτότυπόν τι καὶ ἰδιαίτερον· σχεδὸν ἅπαντα τὰ τῶν Τούρκων φιλολογικὰ ἔργα εἰσὶν ἀπομιμήσεις ἀραβικῶν καὶ περσικῶν πρωτοτύπων. Διὰ ταῦτα ἐκ τῶν πολυπληθῶν βιβλίων τὰ σπουδαιότατα ἐν ὀλίγοις ἀναφέρομεν ὅσα δηλ. διὰ τοῦ τύπου ἐδημοσιεύθησαν καὶ ἰδίως διὰ τῶν τῆς

Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ Καΐρου τυπογραφείων εἶδον το φῶς. Κατὰ τὴν γλῶσσαν σπουδαῖον καὶ ἓν τῶν ἀρχαιοτάτων τῆς διαλέκτου ταύτης μνημεῖον ἐστι τὸ «Τριφύλλιον τῶν ἱεράκων» συγκείμενον ἐκ τριῶν ἀτυπώτων ἔργων, περὶ τῆς διὰ τῶν ἱεράκων θήρας πραγματευομένη. (ἐκδοθὲν καὶ μεταφρασθὲν ὑπὸ Χάμμερ, Πέστη 1840). Ἐκ τῶν ἀναριθμήτων τούρκων ποιητῶν, οἵτινες ἄλλως τε ἀρύονται τὰ πάντα ἐξ ἐκείνων τῶν περσικῶν προτύπων, ἅτινα ἐν μὲν τῇ ἐποποιίᾳ ἐπαναλαμβάνουσι τὰ ῥωμαντικὰ ἀντικείμενα τῶν περσῶν ἐπικῶν, ἐν δὲ τῇ λυρικῇ ἀκολουθοῦσι τὴν ἀλληγορικὴν τάσιν τῶν νεωτέρων περσῶν, ὀνομάζομεν ἰδίᾳ τοὺς ἑξῆς. Τὸν Μεχαμὲτ Τσελεπῆ, ὅστις ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Μωχαμεδὲ» (κείμενον καὶ Σχόλια, Βουλὰκ 1849· κείμενον, Καζάνῃ 1845), συνήγαγε πλήρη συλλογὴν τῶν παραδόσεων, τῶν ἀναφερουσῶν τὰ περὶ τοῦ προφήτου Μωάμεθ, μετὰ καὶ δογματικῶν καὶ ἀλληγορικῶν παρεκβάσεων καὶ τὸν Λαμῆ, τὸν μέγιστον καὶ γονιμώτατον τῶν ὀθωμανῶν ποιητῶν, ὅςις ἤκμαζεν ἐπὶ Σουλιμὰν τοῦ Μεγάλου καὶ τῷ 1531 ἀπέθανε Ἐκτὸς πολλῶν πεζῶν ἔργων, ἅτινά εἰσιν ἐν μέρει μεταφράσεις περσικῶν ἔργων τοῦ Τσαμῆ, ὁ Λαμῆ συνέθετο τέσσαρα μεγάλα ἐπικὰ ποιήματα, ὧν αἱ ὑποθέσεις ἐλήφθησαν μὲν ἐκ τῆς παραδόσεως, ἐν τῇ περσίδι ὅμως, ἐκτὸς τοῦ τελευταίου, ὀλίγον ἐπεξειργασμένα εἰσὶ καὶ διὰ τοῦτο ἔμειναν καὶ λίαν ἄγνωστα· εἰσὶ δὲ ταῦτα τὰ ἑπόμενα. 1) «Ὁ Βαμὶκ καὶ ἡ Ἄφρα»(ἐκδοθὲν ὑπὸ Χάμμερ, Βιέννῃ 1833) 2) Ὁ Σοφὸς καὶ ὁ Ῥαμῖνος 3)«Ὁ Ἀπσὰλ καὶ ὁ Σελμάν.» 4) «Φερχατναμέ» ἅπερ συχνὰ πραγματεύονται τὸν παρὰ πέρσαις περιαδόμενον ἔρωτα τοῦ Χοσρὰν καὶ τῆς Σχιρίνης (ἐξεδόθησαν ὑπὸ Χάμμερ 2. τομ.. Στουτγάρδῃ 1812).Ὁ Λαμῆ ἐκτὸς τούτων, συνέγραψε ἔτι πολλὰ ἐλάσσονα λυρικὰ καὶ διδακτικὰ ποιημάτια, π. χ. τὴν «Δόξαν τῆς πόλεως Βούρκης», σειρὰν τουρκικῶν ποιήσεων (γερμανιστὶ ὑπὸ Πφιτσμάιερ, Βιέννῃ 1839). Τρυφερὸς λίαν καὶ εὐφυὴς ποιητής ἐστιν ὁ Φασλί, ἀποθανὼν τῷ 1563, ὁ ποιήσας ἐρωτικὸν ἀλληγορικὸν ποίημα «Γκιοὺλ-ού-Βουλβοὺλ τ. ε. «Τὸ ῥόδον καὶ ἡ ἀηδὼν» (τουρκιστὶ καὶ γερμανιστὶ ὑπὸ Χάμμερ, Πέστῃ 1834) Ὡς λυρικὸς ὑπὸ πάντων θαυμάζεται ὁ Βακὶ, ἀποβιώσας τῷ 1600 («Τὸ Διβάνον τοῦ Βακὶ τοῦ μεγίστου τούρκου λυρικοῦ ποιητοῦ» γερμανιστὶ ὑπὸ Χαμμερ Βιέννῃ 1825). Πλουσίαν ἐπιθεώρησιν τῶν ἔργων τῶν Ὀθωμανῶν ποιητῶν τῶν τε ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν, τῶν σπουδαίων καὶ τῶν ἀσημάντων,μετὰ βραχειῶν βιογραφικῶν σημειώσεων καὶ ἀπείρων δοκιμίων περὶ τοῦ ποικιλοτάτου περιεχομένου, καὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ,παρέχει ὁ Χάμ. ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ «Ἱστορίᾳ τῆς ὀθωμανικῆς ποιήσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, μετὰ ἀνθολογίου ἐκ 2200 ποιητῶν» (4 τομ. Πέςῃ 1836.) Ἐκ τῶν διηγήσεων καὶ μύθων ἐξέχουσι τὸ «Χουμαγιοῦν ναμὲ» (Κάιρον 1836), μετάφρασις τῆς περσικῆς ἐκδόσεως τῶν μύθων τοῦ Βιδπαΐου καὶ αἱ ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ μεταφρασθεῖσαι ἱστορίαι τῶν 40 Βεζιρῶν ὑπὸ Σεϊχ-Ζαδὲ (ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ Belle-tête, Παρ. 1812. γερμανιστὶ ὑπὸ Βερχουάουερ, Λειψ. 1851).

Τὰ μάλιστα ἀναγκαιότατα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Τουρκικοῦ κράτους εἰσὶ τὰ πολύτομα χρονικὰ ὧν ἤρξατο ὁ Σααδεδῖν, ἀπὸ τῆς καταγωγῆς τοῦ ὀθωμανικοῦ βασιλικοῦ οἴκου καὶ ἅπερ φθάνουσι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 18 αἰῶνος. Οἱ συντάξαντες αὐτὰ εἰσιν ὁ Σααδεδὶν ἄχρι Μουράτου τοῦ Δ'. (τουρκιστὶ καὶ λατινιστὶ ὑπὸ Κολλὰρ· Βιέννῃ 1750), ὁ Ναϊμᾶ, ἀπὸ τοῦ 1591-1659 (2 τομ Κων[πόλει 1734· ἀγγλιστὶ ὑπὸ Φρασὲρ, 2 τομ. Λονδ. 1832) ὁ Ρεσσὶτ ἀπὸ 1660-1721 (3 τομ. Κων[πόλει ὁ Τσελεπῆ Ζαδὲ ἀπὸ 1721-27 (Κων[πόλει 1741)· ὁ Σαμῆ, ὁ Σχεκὶρ καὶ ὁ Σουβὶ ἀπὸ 1730-43 (Κω[νπόλει 178?) ὁ Ἰσσῆ, ἀπὸ 1744-52 (Κ[πολει 1785)· ὁ Βαζὶφ ἀπὸ 1752-73 (2 τομ. Κων-πόλει 1805. Καΐρῳ 1831. Ἀποσμ' ὑπὸ τὸν τίτλον «ἱστορικὴ ἔκθεσις τοῦ πολέμου τῶν Τούρκων κατὰ τῶν Ῥώσσων ἀπὸ 1769-1774» ὑπὸ Κασσίνου δὲ Περσεβὰλ Παρ. 1822). Τὸ ὕφος τῶν ἱστορικῶν τούτων ἔργων ἐστὶ ἐπιτετηδευμένον καὶ βεβασανισμένον τὴν λέξιν πλῆρες τῶν μάλιστα ἐπιζητουμένων μεταφορῶν καὶ μεμακρισμένων παρομοιώσεων. Κατὰ τὸ κύριον αὐτῶν κείμενον

συχνὰ συνωδευμένον ὑπὸ ἀποσπασμάτων καὶ λέξεων, γνωστὰ κατέστησεν αὐτὰ ὁ Χάμμερ. Ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Ἱςορίᾳ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους». Εἷς τῶν μάλιστα πεπαιδευμένων ἱςορικῶν τῶν Τούρκων ἐστὶν ὁ Χατζῆ Κάλφας. Ἐν δὲ τῇ Γεωγραφίᾳ ἰδίᾳ ἀναφέρομεν, τὸ γεωγραφικὸν λεξικὸν τοῦ Χατζῆ Κάλφα, ὡς καὶ τὰς περιηγήσεις τοῦ Ἐβλιᾶ Ἐφένδη (Ἀγγλιστὶ ὑπὸ Χάμμερ, Λονδ. 1834) καὶ Μωάμεθ ἐφένδη (ἐκδοθείσας ὑπὸ Ζωβέρτ Παρ. 1841). Πρὸς γνῶσιν τῆς Μωαμεθανικῆς δογματικῆς, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῶν Σουνιτῶν, σημαντικὴ ἐστιν ἡ πραγματεία τῆς περὶ πίστεως διδασκαλίας, ὑπὸ Μωάμεθ Πὶρ-ἀλῆ-ἐλ-βερνεβύ (Κ[πόλει 1802 καὶ συχνότερον· γαλλιστὶ, ὑπὸ Γκαρσὲν Δετασσὺ, Παρ. 1822. δανιστὶ ὑπὸ Χολμβόη, Χριστιανίᾳ 1839). Ἐνδιαφέρουσαι διὰ τὸ μετὰ τῆς θρησκείας στενῶς συνδεδεμένον μωαμεθανικὸν δίκαιον καὶ λεπτομερῶς τὸν ἐσωτερικὸν τῆς Ἀνατολῆς βίον ἀναπτύσσουσαί εἰσιν αἱ διάφοροι συλλογαὶ τῶν «φετφαδων»,ἤτοι δικαστικῶν ἀποφάσεων κατὰ περιπεπλεγμένας δίκας. Τοιαῦται συλλογαί εἰσιν ἡ τοῦ Σεϊχ-Μουςαφᾶ-ἐλ-Κουδουσὶ(Κ[πόλει 1822)· ἡ τοῦ Μουφτῆ-Ἀβδ-ουρ-Ῥαχὶμ, (2. τόμ. Κ[πόλει 1827), ἡ τοῦ Νουμὰν ἐφένδη Κ[πολις 1732) κτλ. Ἐπέρχεται δὲ καὶ τὸ διὰ τὴν ὅλην μέλλουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ τουρκικοῦ κράτους τόσον σπουδαῖον Χαττισερὶφ τοῦ Γκουλχανὲ (Τουρκιστὶ καὶ Γερμανιστὶ παρὰ Πετερμανῳ. «Γινὰ διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν νεωτάτων μεταρρυθμίσεων τοῦ ὀθωμανικοῦ βασιλείου» Βερολ. 1842). Ἐν τῇ φιλολογίᾳ ὀλίγον ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν γλώσσης εἰργάσθησαν οἱ Τοῦρκοι, τοὐναντίον ὅμως ἐπιμελῶς ἐμελέτησαν τὴν ἀραβικὴν καὶ Περσικήν. Ἰδιαιτέρας μνείας ἀξία ἐστὶν ἡ ὑπὸ τοῦ Βαγκουλῆ ἐξαίρετος τουρκικὴ μετάφρασις τοῦ Ἀραβικοῦ λεξικοῦ τοῦ Τσαουχαρῆ (2 τόμ. Κ[πόλει 1803), ἡ τοῦ ὁμοίως περιφήμου ἀραβικοῦ λεξικοῦ Καμοῦς, ὑπὸ τοῦ Ἀζὶμ ἐφένδη, (3 τόμ. Κ[πόλει 1814 καὶ 3 τόμ., Κάιρον 1835) καὶ ἡ τοῦ Περσικοῦ Λεξικοῦ «Βουρχὰν-ι-Κατὶ» ὑπὸ Ἀχμὲτ-Ἐμὶν-ἐφένδη, (Κ[πόλει 1799 καὶ Κάιρον 1836)· σπουδαῖον καὶ διὰ πλουσίων χωρίων Περσῶν ποιητῶν λίαν διδακτικόν ἐστι τὸ Περσοτουρκικὸν Λεξικὸν «Φερχέγκ-ι-Σχουουρὶ» (2 τόμ. Κ[πόλει 1742). Ἐπίσης σπουδαῖα εἰσι τὰ ἀπειράριθμα σχόλια εἰς τοὺς πεφιλημένους Πέρσας ποιητὰς, ὡς π. χ. τὰ τοῦ Σουδὶ εἰς τοῦ Σααδῆ τὸ Γκιουλλιστὰν (Κ[πόλει 1838) καὶ εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Χαφὶζ (3 τόμ. Καΐρῳ 1835), τὰ τοῦ Ἰσμαὴλ Χακῆ εἰς τὸ «Πενδναμὲ» τοῦ Φερὶδ-εδ-Ἀτλὰρ (Κ[πόλει 1834) καὶ εἰς τὸ «Μεσνεβὶ» τοῦ Τζελαλεδὶν-Ῥοιμῆ. (6 τόμ. Κάιρον 1836.)

Ἡ τουρκικὴ γραφὴ ἐςὶν ἡ Ἀραβικὴ, ἧς οἱ Τοῦρκοι χρῆσιν ἰδίᾳ ποιοῦνται εἰς τὸν ταχὺν Περσικὸν τρόπον τοῦ γράφειν. Ἐν τοῖς διπλωματικοῖς ἐγγράφοις, ἐν τοῖς φερμανίοις καὶ τοῖς τούτων ὁμοίοις, εἰσέτι μεταχειρίζονται πολαιὰ εἴδη τοῦ ἁπλοῦ ἀραβικοῦ συστήματος, ὡς π. χ. τὸ Διβανὶ κτλ. Παραβλ. Hindoglu, «Τουρκικὰ δείγματα μετὰ δώδεκα εἰδῶν γραφῆς τῶν Περσῶν» (ἐν Βιέννῃ 1838). Προηγουμένως οἱ Ἀνατολικοὶ Τοῦρκοι, ἢ Οὐιγοῦροι, μετεχειρίζοντο ἰδιαιτέραν γραφὴν, σχηματισθεῖσαν ἐκ τοῦ Συριακοῦ Ἐσταγγέλου. Πλήρη ἐπιθεώρησιν τοῦ ὅλου πνευματικοῦ βίου τῶν Τούρκων παρέχει ὁ Τοδερίνι ἐν τῇ ἑαυτοῦ «Τουρκικῇ Φιλολογίᾳ» (3 τόμ. ἐν Βενετίᾳ 1789 γερμανιστὶ ὑπὸ Χαουσλάυτνερ, 2 τόμ. ἐν Κενιγσβέργῃ 1790).

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ).

—

Μετὰ τὴν ἀνωτέρω πλήρη καὶ περιληπτικὴν πραγματείαν, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ὑπομνήσωμεν καὶ ἡμεῖς τῇ καθ' ἡμᾶς νεολαίᾳ ὅτι ἡ πρὸς γνῶσιν τῆς Τουρκικῆς ἀνάγκη καὶ χρησιμότης ὁσημέραι ἐπαισθητοτέρα καθίσταται. Ἡ ἐνεστῶσα μάλιστα μεταρροπὴ τοῦ κυβερνητικοῦ τῆς Αὐτοκρατορίας συστήματος, ἡ προοιωνιζομένη τηλαυγὲς τὸ μέλλον τῆς Ἀνατολῆς, εὐγλώττως συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας παρατηρήσεως.

Δ. Γ. Μ.

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ.

—

Τί παράδοξον ἐάν παράδοξον παράδοξοί τινες νόες εὕρωσιν, ὅτι, ἐν ᾧ περὶ τόσου σπουδαίου καὶ σοβαροῦ πράγματος ἀναλαμβάνω νὰ γράψω, προσπαθῶ ν' ἀρχίσω μὲ τρόπον ἀστεῖον, εὐτράπελον, ἢ ὅπως θέλουσιν ἂς τὸν χαρακτηρίσωσιν· δὲν ἀμφιβάλλω μάλιστα ὅτι κωμικοτραγικοί τινες ποιηταὶ τοῦ συρμοῦ καὶ νεογνά τινα οἱονεὶ μουσόληπτα μ ε ι ρ ά κ ι α θὰ προθυμοποιηθῶσι βεβαίως νὰ εἴπωσι καὶ νὰ γράψωσι τὰς ἐντυπώσεις τὰς ὁποίας θὰ λάβωσι καὶ ἐκ τοῦ ἀντικειμένου καὶ ἐκ τοῦ ὕφους μου. Εἶναι ὅμως φανερώτατον ὅτι κάθε πρᾶγμα δὲν κάμνει τὴν ἰδίαν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τοῦτο προέρχεται ἀπὸ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ καλοῦ ἀπὸ τὴν καλὴν ἀνατροφήν, καὶ ἡ καλὴ ἀνατροφὴ ὄχι ἀπὸ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν μηδὲ ἀπὸ τὰς οἰκογενειακὰς συνηθείας, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς πολλὰς τὰς καλὰς καὶ τὰς χρηστὰς γνώσεις, καὶ αἱ καλαὶ καὶ χρησταὶ γνώσεις ἀπὸ τὴν φιλοπονίαν καὶ ἡ φιλοπονία ἀπὸ τὴν θέλησιν.

Τίποτε δὲν γίνεται χωρὶς τὴν θέλησιν· ὅταν δὲ κατὰ τύχην γίνῃ τίποτε χωρὶς αὐτὴν ἂν ἦναι μὲν κακὸν μήτε οἱ νόμοι αὐτοὶ τιμωροῦσι τὸν ἔνοχον, ἂν ἦναι δὲ καλὸν κάμμίαν ἀξίαν δὲν ἔχει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Κυρίου—δὲν λέγω εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνθρώπων, διότι οἱ ἄνθρωποι πολὺ εὔκολα ἀπατῶνται, καὶ μάλιστα ὅταν ὑπάρχῃ καὶ συμφέρον, προσποιοῦνται ὅτι ἀπατῶνται, καὶ μεγίστην σημασίαν καὶ ἀξίαν δίδουσιν εἰς μίαν πρᾶξιν, ἡ ὁποία εἶναι μὲν πραγματικῶς καλὴ καὶ ὠφέλιμος, καὶ ἡ ὁποία ἔγινεν ὅμως χωρὶς θέλησιν, χωρὶς πρόθεσιν, χωρὶς στόχασιν, χωρὶς σκέψιν, ἀλλὰ κατὰ τύχην καὶ πολλάκις μὲ βίαν μάλιστα, πρὸς τὸ θεαθῆναι καὶ ἐκ ψευδοφιλοτιμίας.

Ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενόν μου λοιπὸν, δὲν πιστεύω ὅτι θὰ θελήσῃ τις νὰ ἀποδείξῃ τόσην ἀμάθειαν διὰ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι κακὸν ἢ ἀνωφελές· ὡς πρὸς τὴν πρόθεσίν μου δὲ, παρ' οὐδενὸς περιμένω νὰ μοὶ εἴπῃ ἂν ἦναι ἀξιέπαινος ἢ κατακριτέα· ὡς πρὸς τὸ ὕφος μου δὲ, κάμμίαν προσοχὴν δὲν δίδω εἰς τὰς ἐντυπώσεις τοῦ δεῖνα ἢ τοῦ τάδε· ἂν εἴς τινας δὲν ἀρέσῃ ὁ τρόπος μου, ἂς γράψωσι καλλίτερα· ἂς γράψωσι, καὶ ἂς γράψωσι τραγικοκλασικῶς, ἰατροφιλοσοφικῶς, γραμματοεπιστημονικῶς δουλικοδεσποτικῶς· ἂς γράψωσι μὲ ὁποιονδήποτε ὕφος θέλουσιν· ἀρκεῖ νὰ ἔχωσιν ἐνδομύχως τὴν καλὴν θέλησιν νὰ ὠφελήσωσιν, ἀρκεῖ τὴν ἀλήθειαν, ὡς τοὐλάχιστον τὴν αἰσθάνονται νὰ λέγωσιν ἐξηκριβωμένως, ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον περὶ τοῦ ὁποίου γράφουφουσι καὶ ἂς κάμωσιν, καὶ ὁσηνδήποτε ἐπίδειξιν θέλουσι μὲ τὰ ἐπεισόδια καὶ μὲ τὴν πολυμάθειάν των. Μάθε, φίλε ἀναγνῶστα, νὰ ἐργάζησαι, καὶ θὰ εὕρῃς πολλὰ νὰ εἴπῃς, καὶ πολλὰ θὰ κατορθώσῃς. Μάθε νὰ ἐργαζησαι ὡς λέγει ὁ Φωκυλίδης, καὶ μὴ ἀμφιβαλλῃς ὅτι ἐργαζόμενος θὰ μάθῃς νὰ διακρίνῃς καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ δίκαια. «Ἐργάζευ μοχθῶν ὡς ἐξ ἰδίων βιοτεύσῃς,» καὶ ἐξ ἅπαντος θὰ ἀγαπήσῃς καὶ θὰ λέγῃς τὰ καλά. Τὸ στάδιον εἶναι εὐρύ. « Ναυτίλος εἰ πλώειν ἐθέλεις, εὐρεῖα θάλασσα, εἰ δὲ γεωπονίην μεθέπειν, μακραί τοι ἄρουραι.» Εἴθε νὰ ἐγνώριζον ὅλοι οἱ ἄνθρωποι καὶ ἂς ἔκαμναν ὅσην ἐπίδειξιν τῶν γνώσεών των ἤθελον. Ἐννοεῖται ὅτι οἱ λόγοι μου οὗτοι δὲν ἀφορῶσιν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ δὲν ἐφαρμόζονται εἰμὴ μόνον εἰς τοὺς ἐλλειπεῖς, τῶν ὁποίων ὁ ὄγκος εὔχομαι ἐκ μέσης ψυχῆς νὰ ἀραιοῦται καθ' ἑκάστην, νὰ ἐλαττοῦται, νὰ ἐξαφανισθῇ ὅλως διόλου ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς—μὴ τύχῃ καὶ νομίσωσί τινες ὅτι παρακαλῶ ν' ἀποθάνωσιν; — ὄχι ν' ἀποθάνωσιν, ὄχι· ἀλλὰ νὰ προοδεύωσιν εἰς τὰ καλὰ, νὰ μάθωσι νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, νὰ εὐτυχῶσι, νὰ βοηθῶσιν ἀλλήλους, νὰ μὴ βλάπτωνται, νὰ μὴ κατακρίνωνται, ν' ἀγαπῶνται καὶ νὰ τελειοποιῶνται, καὶ οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐλλειπῶν νὰ ὀλιγοστεύῃ, νὰ ὀλιγοστεύῃ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερα, ὥστε νὰ μὴ μείνῃ ἐπὶ τῆς γῆς μήτε εἷς ἀδελφὸς ἐλλειπὴς κατὰ τίποτε, μήτε κατὰ τὴν μάθησιν μήτε κατὰ τὴν ἐργασίαν.

Γράφω λοιπὸν, καλοὶ ἀναγνῶσταί μου, περὶ

γεωργίας, καὶ γράφω ὅπως θέλω, καὶ ἀρχίζω ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην.—Διὰ τί δὰ αὐτὴ ἡ κωμῳδία; θὰ σπεύσωσιν οἱ σπουδαῖοι νὰ ἐρωτήσωσιν· ὑπάρχει ἄράγε κάμμία σχέσις μεταξὺ γεωργίας καὶ Ἀριστοφάνους; — Εἰς τοὺς κακοὺς κανένα λόγον δὲν θέλω νὰ δώσω· «οὐ γὰρ δὴ νοέουσ' οἱ μηδέποτ' ἐσθλὰ μαθόντες.» οἱ καλοὶ ποτὲ βεβαίως δὲν ἐρωτῶσιν, ἀλλὰ ἐννοοῦσι τὸν λόγον ἑκάστου πράγματος· καλοὺς δὲ ὀνομάζω τοὺς ἀνθρώπους ὅσοι εἶναι ἀνεπτυγμένοι καὶ κατὰ τὴν ἠθικὴν καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν, καθ' ὅσον δηλαδὴ εἶναι ἐπιδεκτικὴ ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις. Αὐτοὶ βεβαίως πολὺ καλὰ θὰ μὲ ἐννοήσωσιν· οἱ δὲ ἀφώτιστοι ἂς εἴπωσιν ὅ,τι θέλουσιν, ἐγὼ κανένα δὲν ἐμποδίζω, κανένα δὲν ἐπικρίνω· διότι ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ ἔλλειψις νὰ δύναται νὰ θεωρῆται ὡς καθαρὰ ἀτομικὴ κακία, εἶναι μικτή· προέρχεται δηλ· ὄχι μόνον ἀπὸ τὴν θέλησιν ἑκάστου ἀνθρώπου, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν ὁλόκληρον, ἡ ὁποία δὲν ἐγνώρισεν ἀκόμη τὸ ἀληθὲς συμφέρον της, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ καὶ αὐταὶ αἱ ἀγαθαὶ θελήσεις πολλάκις σφάλλουσι, χωρὶς μηδὲ νὰ τὸ ὑποπτευθῶσιν.

Ἀρχίζω λοιπὸν ἀπὸ τὸν Πλοῦτον τοῦ Ἀριστοφάνους.

Θέλων ὁ Ἀριστοφάνης νὰ σκώψῃ τοὺς Ἀθηναίους οἱ ὁποῖοι παρημέλουν τὰ τῆς γεωργίας καὶ κατεγίνοντο νὰ πλουτήσωσι μὲ ἀδικίαν, συκοφαντίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, πλάττει ἕνα γέροντα γεωργὸν, Χρεμύλον ὀνομαζόμενον, δίκαιον καὶ χρηστὸν τοὺς τρόπους ἀλλὰ πένητα· ἴσως ἐνόμιζεν ὁ Ἀριστοφάνης ὅτι ἦτον ἀδύνατον ὥστε ὁ δίκαιος καὶ ὁ χρηστὸς νὰ πλουτῇ ἐν τῷ μέσῳ τῆς διαφθορᾶς τῆς ἐποχῆς του.

Ὑποθέτει λοιπὸν ὅτι ὁ Χρεμύλος ὑπῆγε μὲ τὸν ὑπηρέτην του Καρίωνα εἰς τὸ μαντεῖον νὰ ἐρωτήσῃ ἐὰν ὁ υἱός του ἐχρεώστει νὰ παραμελήσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν κακίαν διὰ νὰ γίνῃ πλούσιος.

Ἡ μαντεία τὴν ὁποίαν ἔλαβε, δὲν ἦτο σαφὴς, ἦτο σκοτεινὴ, καθὼς ὅλοι οἱ χρησμοὶ σκοτεινοὶ πάντοτε καὶ διφορούμενοι εἶναι. Εἶπεν εἰς αὐτὸν ἡ Πυθία, ν' ἀκολουθήσῃ ὁποιονδήποτε ἄνθρωπον εὕρῃ ἅμα ἐξέλθῃ.

Ἐξελθὼν λοιπὸν ὁ Χρεμύλος συναπαντᾷ ἕνα τυφλὸν γέροντα, ὅστις ἦτον ὁ Πλοῦτος, καὶ τὸν ἀκολουθεῖ χωρὶς νὰ γνωρίζῃ ποῖος εἶναι.

Καθ' ὁδὸν ὁ ὑπηρέτης ἀνυπομονεῖ καὶ φέρει δυσκολίας εἰς τὸν κύριόν του· οὗτος δὲ λέγει εἰς αὐτὸν τὴν μαντείαν, καὶ ἀρχίζουσι καὶ οἱ δύο νὰ στενοχωρῶσι τὸν Πλοῦτον, ὡς ἕπεται, διὰ νὰ τοῖς εἴπῃ τίς ἦτον.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΠΛΟΥΤΟΣ, ΚΑΡΙΩΝ.

.

ΧΡΕΜ. Θὰ μᾶς εἰπῇς λοιπὸν (τίς εἶσαι;)

ΠΛΟΥΤ. Ἀλλ' ἂν μάθητε ποῖος εἶμαι, πολὺ καλὰ γνωρίζω, ὅτι θὰ μὲ κακοποιήσητε καὶ δὲν θὰ μὲ ἀφήσητε.

ΧΡ. Μὰ τοὺς θεοὺς ἡμεῖς τοὐλάχιστον (κἀνὲν κακὸν δὲν θέλομεν νὰ σὲ κάμωμεν). Ἀλλ' ἂν σὺ θέλῃς·

ΠΛ. Τώρα, ἀφήσατέ με πρῶτα.

ΧΡ. Ἰδοὺ σὲ ἀφίνομεν.

ΠΛ. Ἀκούσατε λοιπόν· διότι πρέπει, ὡς φαίνεται, νὰ σᾶς εἴπω ὅσα ἐμελέτουν νὰ σᾶς κρύψω. Ἐγὼ εἶμαι ὁ Πλοῦτος.

ΧΡ. Ὦ σὺ, ὁ ἀχρειέστατος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, σὺ εἶσαι ὁ Πλοῦτος, καὶ ἔπειτα ἐσιώπας;

ΚΑΡ. Σὺ Πλοῦτος! καὶ εἶσαι τόσον ἄθλιος; Ὦ Φοῖβε Ἄπολλον, καὶ θεοὶ, καὶ δαίμονες, καὶ Ζεῦ! Τί λέγεις; Ἀλήθεια, εἶσαι σὺ ἐκεῖνος;

ΠΛ. Ναί.

ΧΡ. Ἐκεῖνος ὁ ἴδιος;

ΠΛ. Ὅλος κι' ὅλος·

ΧΡ. Εἰπέ μας λοιπὸν, πόθεν ἔρχεσαι ξηρὸς καὶ ἄπλυτος;

ΠΛ. Ἔρχομαι ἀπὸ τοῦ Πατροκλέους ὅστις ἀφότου ἐγεννήθη, διόλου δὲν ἐλούσθη.

ΧΡ. Καὶ τοῦτο τὸ κακὸν (τὴν τύφλωσιν) πῶς τὸ ἔπαθες; εἰπέ μοι.

ΠΛ. Μοὶ τὸ ἔκαμεν ὁ Ζεὺς, ὅστις φθονεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Διότι ἐγὼ, ὅταν ἤμην παι-

δίον ἠπείλησα ὅτι εἰς τοὺς δικαίους, τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς κοσμίους μόνους θὰ ἐβάδιζον, καὶ ἐκεῖνος μ' ἐτύφλωσε διὰ νὰ μὴ ἤθελον γνωρίζει κανένα ἀπὸ αὐτούς. Οὕτως ἐκεῖνος φθονεῖ τοὺς χρηστοὺς ἀνθρώπους.

ΧΡ. Καὶ ὅμως διὰ τοὺς χρηστοὺς καὶ τοὺς δικαίους μόνους τιμᾶται βεβαίως.

ΠΛ. Τὸ ὁμολογῶ.

ΧΡ. Ἂς ἴδωμεν λοιπὸν, ἐὰν ἤθελες ἀναβλέψει πάλιν ὡς καὶ προτοῦ, θ' ἀπέφευγες πλέον τοὺς πονηρούς;

ΠΛ. Μάλιστα.

ΧΡ. Καὶ θὰ ἐβάδιζες εἰς τοὺς δικαίους;

ΠΛ. Βεβαιότατα. Διότι πολὺν καιρὸν ἔχω νὰ τοὺς ἴδω.

ΧΡ. Καὶ δὲν εἶναι κανὲν θαῦμα τοῦτο· διότι καὶ ἐγὼ, ποῦ βλέπω, δὲν τοὺς εἶδα.

ΠΛ. Ἀφήσατέ με τώρα· διότι γνωρίζετε πλέον τὰ κατ' ἐμέ.

ΧΡ. Μὰ τὸν θεὸν ὄχι· ἀλλὰ πολὺ δὰ περισσότερον θὰ σὲ κρατήσωμεν.

ΠΛ. Δὲν σᾶς ἔλεγον ἐγὼ, ὅτι θὰ μ' ἐφέρετε δοσκολίας;

ΧΡ. Ἀλλὰ καὶ σὺ τοὐλάχιστον, σὲ καθικετεύω, πείσου, καὶ μὴ μᾶς ἀφίνῃς· διότι καὶ ἂν ζητήσῃς δὲν θὰ εὕρῃς πλέον κανένα ἄνθρωπον καλλίτερον ἀπὸ ἐμὲ κατὰ τοὺς τρόπους. Διότι, μὰ τὸν Θεὸν, δὲν ὑπάρχει κανεὶς ἄλλος πλὴν ἐγώ.

ΠΛ. Τὰ ἴδια λέγουσιν ὅλοι· καὶ ὅταν πραγματικῶς μ' ἐπιτύχωσι καὶ γίνουν πλούσιοι, ἀμέσως εἰς ὑπερβολικὴν μοχθηρίαν καταντῶσιν.

ΧΡ. Ἀλήθεια εἶναι τοῦτο· ἀλλὰ δὲν εἶναι ὅλοι κακοί.

ΠΛ. Μὰ τὸν θεὸν, ὅλοι χωρὶς καμμίαν ἐξαίρεσιν.

ΚΑΡ. Θὰ τὸ μετανοήσῃς πικρά.

ΧΡ. Σὺ δὲ διὰ νὰ γνωρίσῃς πόσα καλὰ θὰ πράξωμεν ἐὰν μένῃς, πρόσεχε ν' ἀκούσῃς Διότι πιστεύω, ναί· πιστεύω (καὶ μάρτυς μου ὁ θεὸς) ὅτι θὰ σὲ λυτρώσω ἀπὸ τὴν τύφλωσιν ταύτην καὶ θὰ σὲ κάμω νὰ βλέπῃς.

ΠΛ. Διόλου δὲν θὰ τὸ κάμῃς τοῦτο· διότι δὲν θέλω νὰ ἀναβλέψω πάλιν.

ΚΑΡ. Τί λέγεις; Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει ἄθλιος.

ΠΛ. Γνωρίζων ὁ Ζεὺς τὰς ἀνοησίας τούτων θὰ μὲ ἐτιμώρει ἂν τὸ ἤκουεν.

ΧΡ. Ἀλήθεια; ὦ δειλότατε πάντων τῶν δαιμόνων. Νομίζεις λοιπὸν ὅτι ἡ ἐξουσία τοῦ Διὸς καὶ οἱ κεραυνοί του θὰ γίνουν τριῶν ὀβολῶν, ἐὰν ἀναβλέψῃς, ἔστω καὶ δι' ὀλίγον καιρόν;

ΠΛ. Ἆ, μὴ λέγῃς, ἀχρεῖε, τοιαῦτα πράγματα.

ΧΡ. Μεῖνε ἥσυχος. Διότι ἐγὼ θὰ σὲ ἀποδείξω πολὺ ἀπὸ τὸν Δία δυνατώτερον.

ΠΛ. Ἐμὲ σύ;

ΧΡ. Μὰ τὸν Οὐρανὸν, καὶ ἀμέσως. Διὰ ποῖον λόγον ὁ Ζεὺς ἐξουσιάζει τοὺς Θεούς;

ΚΑΡ. Διὰ τὰ χρήματα· διότι ἐκεῖνος ἔχει πολλά.

ΧΡ, Καλά. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὅςτις δίδει εἰς αὐτὸν χρήματα;

ΚΑΡ. Αὐτὸς ἐδῶ.

ΧΡ. Καὶ προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν θυσίαν διὰ ποῖον; ὄχι διὰ τοῦτον ἐδῶ;

ΚΑΡ. Μὰ τὸν Δία, διότι ἐπιθυμοῦσι νὰ γίνωσι καὶ ἐκεῖνοι ἐπίσης πλούσιοι.

ΧΡ, Λοιπὸν αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ὁ αἴτιος, καὶ εὔκολα θὰ ἔπαυον τὰς θυσίας, ἐὰν αὐτὸς ἤθελεν.

ΠΛ. Πῶς δηλαδή;

ΧΡ. Δηλαδὴ, κανεὶς πλέον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους δὲν θὰ προσφέρῃ εἰς αὐτὸν θυσίαν μήτε βῶδι, μήτε ζυμαρικὰ μήτε τίποτε, ἐὰν σὺ δὲν θέλῃς;

ΠΛ. Πῶς;

ΧΡ. Πῶς! Ἀλλ' ἀπὸ κανὲν μέρος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κερδίσῃ τίποτε, ἐὰν σὺ δὲν τῷ δίδῃς χρήματα· ὥστε σὺ μόνος δύνασαι νὰ καταστρέψῃς τὴν δύναμιν τοῦ Διὸς ἂν ἔχῃς κατ' αὐτοῦ παράπονα.

ΠΛ. Τί λεγεις; δι' ἐμὲ προσφέρουσιν εἰς αὐτὸν θυσίαν;

ΧΡ. Ἐννοεῖται. Μὰ τὸν Δία, ἐὰν ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων κανὲν πρᾶγμα λαμπρὸν καὶ καλὸν ἢ χάριεν, διὰ σὲ γίνεται. Διότι ὅλα τὰ πράγματα μὲ τὰ χρήματα κατορθόνονται.

ΚΑΡ. Καὶ ἐγὼ δὰ δι' ὀλίγιστα χρήμαατ

δὲν ἔγινα δοῦλος, διότι δὲν εἶμαι ἐπίσης πλούσιος;

.

ΧΡ. Καὶ ὅλας τὰς τέχνας καὶ τὰ σοφίσματα διὰ σὲ δὲν τὰ εὑρήκασιν οἱ ἄνθρωποι; Διὰ σὲ ὁ εἷς γίνεται ὑποδηματοποιός, ὁ ἄλλος σιδηρουργὸς καὶ ἄλλος κτίστης. Ὁ ἕτερος εἶναι χρυσοχόος διότι ἔλαβεν ἀπὸ σὲ τὸ χρυσίον· οὗτος ξεγυμνόνει τοὺς ἀνθρώπους μὰ τὸν Δία, ἐκεῖνος τρυπᾷ τοὺς τοίχους· ὁ ἕνας λευκαίνει τὰ ἐνδύματα καὶ ὁ ἄλλος πλύνει κώδια(1) ὁ δεῖνα ἀργάζει τὰ τομάρια καὶ ὁ τάδε πωλεῖ κρομμύδια. . . .

ΠΛ. Ἀλλοίμονον εἰς ἐμὲ τὸν ταλαίπωρον· αὐτὰ ἐγὼ διόλου δὲν τὰ ἐσκεπτόμην.

.

ΧΡ. Ὅλα τὰ πράγματα διὰ σὲ δὲν γίνονται; Διότι μόνος ὁλομόναχος σὺ εἶσαι ὅλων τῶν πραγμάτων ὁ αἴτιος, καὶ τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, καλὰ νὰ τὸ μάθῃς τοῦτο.

ΠΛ. Ἐγὼ εἶμαι ἄξιος νὰ κάμω τόσα πράγματα μόνος μου;

ΧΡ. Ναὶ βέβαια· καὶ πολὺ ἀπ' αὐτὰ περισσότερα ὥστε κανεὶς ἀκόμη δὲν σ' ἐχόρτασε· διότι ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἔχομεν μὲ ἀφθονίαν, ἔρωτα.

ΚΑΡ. Ψωμί.

ΧΡ. Μουσικήν.

ΚΑΡ. Στραγάλια.

ΧΡ. Τιμήν.

ΚΑΡ. Τηγανίτας.

ΧΡ. Ἀνδραγαθήματα.

ΚΑΡ. Σῦκα.

ΧΡ. Φιλοτιμίαν.

ΚΑΡ. Ζυμαρικὰ (μαμαλίγκα.)

ΧΡ. Στρατηγίαν.

ΚΑΡ. Φακήν.

ΧΡ. Ἀλλ' ἀπὸ σὲ κανεὶς κάμμίαν φορὰν δὲν ἐχόρτασεν· ἀλλ' ἄν τις λάβῃ δεκατρία τάλαντα, πολὺ περισσότερον ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ δεκαέξ Καὶ ἂν λάβῃ καὶ ταῦτα, θέλει τεσσαράκοντα, ἢ λέγει ὅτι δὲν εἶναι δι' αὐτὸν ὑποφερτὴ ἡ ζωή.

ΠΛ. Πολὺ καλὰ πράγματα μοὶ φαίνεται ὅτι λέγετε· ἀλλὰ ἓν πρᾶγμα μόνον φοβοῦμαι.

ΧΡ. Τί πρᾶγμα; Λέγε.

ΠΛ. Πῶς δηλαδὴ ἐγὼ δύναμαι νὰ γίνω κύριος τῆς δυνάμεως τὴν ὁποίαν λέγετε ὅτι ἔχω;

ΧΡ. Μὰ τὸν θεόν, καλὰ λέγουσιν ὅτι ὁ Πλοῦτος εἶναι πολὺ ἄνανδρος.

ΠΛ. Ὄχι, διόλου· ἀλλὰ τοιχωρύχος(1) τις μὲ διέβαλε· διότι ἀφοῦ μίαν φορὰν εἰσέδυσεν εἰς μίαν οἰκίαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβῃ τίποτε. Εὗρεν ὅλα τὰ πράγματα κατακεκλεισμένα Καὶ ἔπειτα ὠνόμασε τὴν πρόνοιάν μου δειλίαν.

ΧΡ Τώρα λοιπὸν νὰ μὴ σοὶ μέλῃ διὰ τίποτε· ἐπειδὴ ἂν δείξῃς προθυμίαν καὶ σὺ ὁ ἴδιος εἰς τὰ πράγματα, καλλίτερα ἀπὸ τὸν Λυγκέα θὰ κάμω νὰ βλέπῃς.

ΠΛ. Καὶ πῶς λοιπὸν θὰ δυνηθῇς νὰ τὸ κατορθώσῃς ἐν ᾧ εἶσαι θνητός;

ΧΡ. Ἔχω μίαν καλὴν ἐλπίδα, ἀφ' ὅσα μοὶ εἶπεν ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλων σείσας τὴν δάφνην τῆς Πυθίας.

ΠΛ. Καὶ ἐκεῖνος λοιπὸν γνωρίζει τοιαῦτα πράγματα.

ΧΡ. Ἐννοεῖται.

ΠΛ' Προσέχετε.

ΧΡ. Μὴ φοβεῖσαι διὰ τίποτε, καλέ μου· διότι, καλὰ τοῦτο μάθε, καὶ ἂν πρέπῃ ν' ἀποθάνω ἀκόμη, μόνος μου ἐγὼ ὅλα αὐτὰ θὰ τὰ κατορθώσω.

ΚΑΡ. Καὶ ἂν θέλῃς, καὶ ἐγώ.

ΧΡ. Καὶ πολλοὺς ἄλλους θὰ ἔχωμεν συμμάχους, ὅσοι μολονότι εἶναι δίκαιοι, δὲν εἶχον τὸ καθημερινόν.

ΠΛ. Ἀλλοίμονον! πολὺ κακοὺς συμμάχους λέγεις.

ΧΡ, Ὄχι· ἂν τοὐλάχιστον πλουτήσωσιν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν πάλιν. (Πρὸς τὸν ὑπηρέτην) Ἀλλ' ὕπαγε σύ, τρέξε ἐγρήγορα.

ΚΑΡ. Τί νὰ κάμω; λέγε.

ΧΡ. Τοὺς συγγεωργοὺς κάλεσον, θὰ τοὺς εὕρῃς ἴσως εἰς τοὺς ἀγροὺς ταλαιπωρουμένους. Ἂς ἦναι ἕκαστος ἐνταῦθα παρών, διὰ νὰ λάβῃ ἴσον μὲ ἡμᾶς μέρος τοῦ Πλούτου... (Πρὸς τὸν Πλοῦτον) Σὺ τώρα ἔμβα ἐδῶ μέσα, ἀκο-

(1) Προβιάς.

(1) Ὁ τρυπῶν τοὺς τοίχους διὰ νὰ κλέψῃ.

λούθει με' αυτή είναι ή οικία την όποίαν πρέπει νά γεμίσης άπό χρήματα σήμερον καί δικαίως καί άδίκως.

ΠΛ. 'Αλλά, μά τούς θεούς, άηδιάζω νά εισέρχωμαι καθ' έκάστην είς οικίαν ξένην όλως διόλου. Δέν άπέλαυσα κανέν καλόν πράγμα άπό τούτο. Διότι άν τύχη νά έμβω είς τήν οικίαν κανενός φιλαργύρου εύθύς σκάπτει καί μέ παραχώνει είς τήν γήν. Καί άν έλθη κάνένας καλός άνθρωπος φίλος νά ζητήση όλίγα χρήματα, μέ άρνείται, καί λέγει ότι κάμμίαν φοράν δέν μέ είδεν. "Αν δέ τύχη νά είσέλθω είς τήν οικίαν κάνενός άσώτου άνθρώπου, μέ βάλλει νά καθίσω μέ τάς πόρνας καί μέ τούς κυβοπαίκτας καί εύθύς έντός όλίγου γυμνόν μέ ρίπτει έξω άπό τήν θύραν.

ΧΡ. Διότι κάμμίαν φοράν δέν έπέτυχες κάνένα μέτριον άνθρωπον. Πώς έγώ τοιούτος είμαι πάντοτε; διότι καί μέ τήν οικονομίαν χαίρω, όσον κάνένας άλλος άνθρωπος, καί έξοδεύω πάλιν όταν ήναι άνάγκη. 'Αλλ' άς έμβωμεν, διότι θέλω νά ίδης καί τήν γυναίκά μου καί τόν μονογενή υιόν μου, τόν όποίον έγώ πολύ άγαπώ έπειτα άπό σέ.

ΠΛ. 'Ακολουθώ' διότι διά τί τάχατες νά μή είπη τις πρός σέ τήν άλήθειαν; (Είσέρχονται).

.

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΧΟΡΟΣ, ΧΡΕΜΥΛΟΣ, ΒΛΕΨΙΔΗΜΟΣ, ΠΕΝΙΑ.

ΧΟΡ. 'Αλλά τώρα έπρεπε νά είπήτε κάνέν πράγμα σοφόν, μέ τό όποίον νά τήν νικήσητε (τήν Πενίαν), νά τήν έναντιωθήτε μέ τούς λόγους, καί νά μή ένδώσητε μέ τρόπον μαλακόν είς τίποτε.

ΧΡ. 'Εγώ νομίζω ότι είναι φανερόν ότι όλοι όμοίως γνωρίζουσι τούτο, ότι δίκαιον είναι νά εύτυχώσιν οί χρηστοί άνθρωποι' οί δέ πονηροί καί οί άθεοι νά δυστυχώσι βεβαίως. Τούτο λοιπόν ήμείς έπιθυμούντες, μόλις εύρομεν ώστε νά γίνη μία καλή, γενναία καί χρήσιμος θέλησις είς όλον τό έργον. Διότι έάν τώρα άναβλέψη ό Πλούτος, καί δέν περιπλανάται τυφλός, θά ύπάγη είς τούς άγαθούς άνθρώπους καί δέν θά τούς άφήση καί θά φύγη άπό τούς πονηρούς καί τούς άθέους, καί έπειτα θά κάμη όλους χρηστούς καί πλουσίους βέβαια, καί σέβοντας τά θεία. Τίς δύναται λοιπόν νά εύρη άπό τούτο καλλίτερον πράγμα διά τούς άνθρώπους;

ΒΛ. Κάνείς' καί μάρτυς σου είμαι έγώ είς τούτο. Μή έρωτάς αυτήν διά τίποτε.

ΧΡ, Διότι καθώς ζώμεν τώρα ήμείς οί άνθρωποι, τίς δέν νομίζει ότι είναι μανία ή ζωή μας, κακοδαιμονία, καί άκόμη χειρότερα; Διότι πολλοί μέν άνθρωποι, έν ώ είναι πονηροί, πλουτούσιν, άδίκως τά χρήματα συνάζοντες' πολλοί δέ μολονότι είναι λίαν χρηστοί, δυστυχούσι καί πεινώσι, καί μαζύ σου τόν περισσότερον καιρόν περνώσιν. Λέγω λοιπόν ότι δέν θά γίνωνται ταύτα ή θά παύσωσιν, άν άναβλέψη ποτέ ό Πλούτος, καί γνωρίζη ποίαν όδόν νά λάβη' είς τούς άνθρώπους μεγαλείτερα άγαθά θά προσέφερεν.

ΠΕΝ. Πόσον ξαναμωραμένοι είσθε! Δύο γέροντες φλύαροι καί μωρόλογοι. 'Εάν γίνη αύτό τό όποίον σείς έπιθυμείτε, καθόλου δέν θά έπωφεληθήτε. Διότι άν ό Πλούτος άναβλέψη πάλιν καί διαμοιρασθή έξ ίσου είς όλους, κάνείς άπό τούς άνθρώπους μήτε τέχνην μήτε σοφίαν θά μελετηση. Αφού δέ τά δύο ταύτα έξαφανισθώσι μεταξύ τών άνθρώπων, θά θελήση κάνείς τότε νά γίνη σιδηρουργός, ή νά κατασκευάζη πλοία, νά ράπτη, νά κάμνη τροχούς, ύποδήματα, πλίνθους ή νά πλύνη ή νά κατεργάζηται βύρσας, ή νά άροτριά καί νά σκάπτη τήν γήν διά νά θερίση τούς καρπούς, άν ήναι δυνατόν νά ζήτε άργοί, παραμελούντες όλα ταύτα;

ΧΡ. Φλυαρείς' διότι αύτά όλα όσα ήρίθμησες τώρα, θά τά κάμνουν οί ύπηρέται.

ΠΕΝ. Καί πού θά τούς εύρητε τούς ύπηρέτας;

ΧΡ. Θ'άγοράσωμεν μέ τά χρήματα βεβαίως.

ΠΕΝ. 'Εν πρώτοις, ποίος είναι έκείνος ό όποίος θά πωλή, όταν καί έκείνος έχη χρήματα;

ΧΡ. Κανένας έμπορος, όςτις θέλει νά κερδίζη θά έλθη άπό τήν Θεσσαλίαν έκ μέρους πλείστων άνδραποδιστών.

ΠΕΝ. Άλλά πρώτον άπό όλα, κανείς τοιούτος δέν θά ύπάρχη, μήτε άνδραποδιστής, κατά τόν λόγον τόν όποίον σύ λέγεις βεβαίως διότι τίς πλουτών θά θελήση νά διακινδυνεύση τήν ζωήν του διά νά κάμη τούτο; Ώςτε σύ ό ίδιος θ' άναγκασθής νά όργόνης καί νά σκάπτης, καί κατά τά άλλα νά μοχθής, καί θά περάσης τήν ζωήν σου μέ περισσότερα βάσανα.

ΧΡ. 'Σ τό κεφάλι σου.

ΠΕΝ. Έπειτα, δέν νά δύνασαι μήτε είς στρώματα νά κοιμάσαι, διότι δέν θά ύπάρχωσιν· μήτε είς τάπητας, διότι τίς θά θελήση νά ύφαίνη, έν ῳ θά έχη χρήματα; Ούτε μύρα σταλακτά θά έχητε νά άλείψητε τήν νύμφην, ούτε κεντημένα καί χρωματιστά ένδύματα. Όποίου είδους λοιπόν πλούσιοι θά είσθε, άφού τίποτε άπό αύτά δέν θά έχητε; Έγώ όμως σάς δίδω μέ εύκολίαν όλα όσα σάς άναγκαιούσιν. Διότι έγώ, ώς δέσποινα, άναγκάζω τόν χειροτέχνην διά τήν χρείαν καί τήν πενίαν νά ζητήση πώς νά κερδίση τά καθημερινά του. . .

Αύτά τά λόγια, καλοί μου άναγνώσται, τά όποία είπεν ό Άριστοφάνης άπ' έδώ καί δύο χιλιάδας καί διακόσια περίπου έτη, δέν έφαρμόζονται άρά γε καί είς τήν σημερινήν τήν προκομμένην κοινωνίαν μας έν γένει τόσον είς τήν άνατολικήν όσον καί είς τήν δυτικήν, ή όποία καυχάται διά τάς έφευρέσεις καί τά φώτα της, διά τήν έκτασιν τού έμπορίου, διά τήν εύκολίαν τέλος πάντων όλων τών πρός άλλήλους σχέσεων τών λαών, έν ῳ χιλιάδες άνθρώπων κατ' έτος άποθνήσκουσι τής πείνης δι' έλλειψιν έργασίας καί διά τήν άμέλειαν τής γεωργίας; Νά χαρή τήν προκοπήν του ό πεφωτισμένος δέκατος έννατος αιών! Έκατομμύρια άνθρώπων μόλις εύρίσκουσιν άρτον ξηρόν νά χορτάσωσι τήν πείναν των, καί πρίν τής ώρας των καταστρέφονται διά τήν έλλειψιν τής τακτικής καί έπαρκούσης τροφής· άνυπολόγιστοι διαφθείρονται, είς τόν δόλον καί είς τήν άπάτην καταφεύγουσι διά νά κερδίσωσι τόν έπιούσιον, είς τήν κλοπήν, είς τήν φανεράν άρπαγήν, είς τόν φόνον καταντώσι διά νά άποκτήσωσι τήν ζωήν, είς πάσαν κακίαν έκδίδονται διά νά συντηρηθώσι· καί ταύτα πάντα δι' έλλειψιν έργασίας ώς έπί τό πλείστον, διότι έλάχιστα τοιαύτα πράγματα έκ τών παθών άπλώς συμβαίνουσιν.

Δι' έλλειψιν έργασίας! Καί όμως πόσαι γαίαι παχείαι καί καρποφόροι χέρσαι καί άκαλλιέργητοι μένουσιν! Μήπως δέν δύναμαι άρά γε νά έπαναλάβω τήν σήμερον μετά τού Άριστοφάνους, « Ώς μέν γάρ νύν ήμίν ό βίος τοίς άνθρώποις διάκειται, τίς άν ούχ ήγοίτ' είναι μανίαν, κακοδαιμονίαν τ' έτι μάλλον;» Άς εύτύχει ό κόσμος όλος, άς είχε σώας τάς φρένας του πάς άνθρωπος, ώς αύτάνθρωπος, καί άς έλεγεν ότι έγώ μόνος μαίνομαι, ότι είμαι τρελλός, άνόητος, δαιμονισμένος, ότι δέν γνωρίζω τί λέγω. Θά τό ήκουον μέ όλην μου τήν εύχαρίστησιν, καί στρωτήν μετάνοιαν θά έβαλλον είς έκείνον όςτις θά μοί άπεδείκνυε φυσικώς, χημικώς, μαθηματικώς ότι ό κόσμος εύτυχεί, καί αίσθάνεται τήν εύτυχίαν του.

Καί όμως κινείται ό κόσμος είς τήν καταστροφήν του, καί πολύ κακοδαιμονέστερος είναι ό βίος τής σημερινής άνθρωπότητος παρ' όσον ήτον είς τήν έποχήν τού Άριστοφάνους. Ό πλούτος βεβαίως είναι πολύ περισσότερος τήν σήμερον, τά μέσα τής εύτυχίας άφθονώτερα· πραγματικώς δέ ή άνθρωπότης πολύ προώδευσε κατά τούτο· διότι ή πενία τέχνας κατεργάζεται, άλλ' ώς πρός τήν εύτυχίαν, είναι πολύ μακράν άκομη. Θέλει νά εύτυχή, άλλά δέν έβαλεν άκόμη γνώσιν, δέν γνωρίζει νά εύτυχή, μήτε έγνώρισεν άκόμη τί πράγμα είναι ή εύτυχία. Αίσθάνεται τήν δυστυχίαν καί τήν άνάγκην νά έλευθερωθή άπό τάς τυραννικάς καί άνοικτήρμονας χείράς της· πεινά καί θέλει νά φάγη, πονεί καί θέλει ν' άνακουφισθή, ταλαιπωρείται, βασανίζεται, δυστυχεί, καί θέλει νά βελτιώση τήν κατάστασίν της, θέλει ν' άναπαυθή, νά εύτυχήση· θέλει, άλλά πώς; Τούτο είναι τό ζήτημα τών ζητημάτων.

Έως έδώ φυσικώτατα φθάνει πάς άνθρωπος έστω καί άγριος, σκηνίτης, δηλαδή, τρω-

γλοδύτης ἢ ἀλήτης. Ἀλλ' ἅμα ἔλθῃ μέχρι τοῦ σημείου τούτου, ὁ ἕνας τραβᾷ ἀπ' ἐδῶ καὶ ὁ ἄλλος ἀπ' ἐκεῖ, καὶ κανεὶς δὲν ἠδυνήθη εἰσέτι νὰ εὕρῃ λύσιν τινὰ τοῦ ζητήματος ἱκανοποιοῦσαν ἂν ὄχι τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ μηδὲ τὸν ἑαυτόν του τοὐλάχιστον πείθουσαν· κανεὶς δὲν εὑρέθη εἰσέτι, μήτε ἦλθε, μήτε εὑρίσκεται, ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ βεβαίως, καὶ πᾶσαν ψυχὴν θὰ εὐφράνῃ ἡ λύσις τὴν ὁποίαν θὰ δώσῃ ὡς πρὸς το ζήτημα τῆς εὐτυχίας· πλὸς τὸ παρὸν οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός· διότι βεβαίως δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ἐνδομύχως τοὐλάχιστον ὅτι εἶναι εὐτυχὴς μηδ' ὁ τὰ μάλιστα πεπολιτισμένος ἄνθρωπος, ἐκεῖνος, δηλ. ὅςτις κατοικεῖ εἰς πόλιν, ἐντὸς οἰκίας πολυτελοῦς, ὅςτις τρώγει ἐπὶ καθέδρας καθήμενος καὶ γνωρίζει νὰ λαμβάνῃ τὸ φαγη τὸν μὲ τὴν περόνην καὶ νὰ κόπτῃ τὸν ἄρτον μὲ τὴν μάχαιραν· νὰ διασκεδάζῃ μὲ τὰ χρήματα, νὰ ὑποδέχηται τοὺς ξένους μὲ ὅλους τοὺς παραδεδεγμένους κανόνας, νὰ φορῇ χρυσόν, λίθους πολυτίμους καὶ τὰ τοιαῦτα, ν' ἀλλείφηται *ἀσπράδια* καὶ *κοκκινάδια* διὰ νὰ φαίνεται ὡραιότερος διὰ νὰ ἀπατήσῃ δηλ. εὐκολώτερον. Δὲν δύναται δὲ μηδ' ὁ τὰ μάλιστα πλούσιος νὰ εἴπῃ τὴν σήμερον ὅτι εὐτυχεῖ, μηδ' ὁ τὰ μάλιστα θρῆσκος, ὅςτις δηλ. ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἀνυποκρίτως αὐτὸν μυχαίτατα λατρεύει καὶ προσκυνεῖ· διότι δὲν πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, ὅπως πρέπει νὰ πιστεύῃ ἀλλ' ὅπως ἔκρινε εὔλογον τὸ θρήσκευμα τοῦ ὁποίου τὰς δοξασίας καὶ πεποιθήσεις παιδιόθεν ἕκαστος παραδέχεται. Πράττει δηλ. πολλὰ περιττὰ πράγματα ὑπὲρ τῆς τοῦ Θεοῦ λατρείας καὶ ὅλα ἀνωφελῆ, καὶ μηδὲ φανταζεται κἂν τὰ πρέποντα καὶ τὰ χρήσιμα.— Δὲν ὀκνῶ διόλου νὰ εἴπω ποῖα εἶναι αὐτὰ τὰ πρέποντα καὶ τὰ χρήσιμα, ἔστω καὶ ἐν ἄρθρῳ τὸ ὁποῖον πολὺ τῆς θεολογίας καὶ τῆς εὐτυχίας νομίζουσί τινες ὅτι ἀπέχει, διότι τὰ καλὰ καὶ τὰ χρήσιμα πρέπει νὰ λέγωνται πανταχοῦ ἀνεξαιρέτως καὶ κανένα δὲν συγχωρῶ νὰ εὕρῃ ἐξαίρεσιν, διότι παραδέχομαι ὅλα τὰ μέρη ὅπου δύναταί τις νὰ ὁμιλῇ καὶ νὰ γράφῃ· νὰ λέγωνται δὲ παντοιοτρόπως, διὰ λόγου, διὰ γραφῆς, καὶ πρὸ πάντων νὰ διατρανῶνται διὰ τῶν καταλλήλων παραδειγμάτων. ἀλλὰ τοῦτο θὰ γίνῃ ἀντικείμενον ἑτέρου ἄρθρου. Ἐπαναλαμβάνω λοιπὸν ὅτι μηδὲ οἱ ἐνθερμότατοι καὶ ἐπιστημονικώτατοι τῶν θεολόγων καὶ τῶν ἰδεολόγων δύνανται καθὼς ἔχουσιν ἡμῖν τὰ πράγματα νὰ εὐτυχῶσιν. Ἔχουσιν ὅλην τὴν πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμένην καλὴν θέλησιν, καὶ τίς δύναται νὰ τὴν ἀρνηθῇ εἰς τοὺς ὑψηλοὺς μάλιστα θεολόγους τοῦ αἰῶνός μας; ἀλλὰ δὲν γνωρίζουσιν οἱ καϋμένοι, πῶς δύναται ἕνας ἄνθρωπος νὰ εὐτυχῇ· ἂς μὴ τοὺς κατακρίνωμεν τοὺς πτωχούς, θὰ μάθωσιν. Ἂν εἴπῆτε ὅμως διὰ τοὺς ὑλιστάς, αὐτοὶ εἶναι οἱ ἀθλιέστατοι τῶν ἀνθρώπων μ' ὅλας τὰς γνώσεις των καὶ μ' ὅλα τὰ πλούτη των. Αὐτοὶ δὰ εἶναι καὶ οἱ πλουσιώτατοι. Νομίζουσιν ὅτι μόνη ἡ παροῦσα ζωὴ εἶναι ζωή, καὶ μόνον διὰ τὴν παροῦσαν φροντίζουσι, καὶ ἀπατῶσιν ὅλον τὸν κόσμον διὰ νὰ κλέψωσι νὰ ἔχωσιν ἐν ἀφθονίᾳ νὰ τρώγωσιν ἐκεῖνοι καὶ οἱ ἄλλοι ἂς ψοφήσωσι τῆς πείνης. μηδὲ ὀβολὸν δίδουσιν. Ἂν ἠδύναντο νὰ κάμωσιν ὥςτε νὰ παύσωσι πολλὰ στόματα τρώγοντα διὰ νὰ ἔχωσιν ἐκεῖνοι μόνοι νὰ ἀπολαμβάνωσι χωρὶς κόπον, θὰ τὸ ἔκαμνον. Ἀλλὰ φοβοῦνται νὰ τὸ κάμωσιν ἀναφανδόν, τὸ κάμνουσι λοιπὸν κρυφὰ δια νὰ ἦναι πλέον ἥσυχοι· φοβοῦνται ὄχι τὸν Θεόν, ὄχι διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς των· ὄχι καλοί μου· αὐτοὶ δὲν πιστεύουσιν εἰς τοιαῦτα πράγματα· λέγουσιν ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, ΠΙΣΤΕΥΟΥΣΙΝ ὅτι δὲν ὑπάρχει πνεῦμα, δὲν ἔχουσι δηλαδὴ ψυχήν· καὶ ἀφοῦ ψυχὴν δὲν ἔχουσι, μηδὲ συνείδησιν ἔχουσιν, εἶναι μὲ ἄλλους λόγους ἀσυνείδητοι, κακοῦργοι, ἱκανοὶ τὰ ἔσχατα τῶν ἀνουσιουργημάτων καὶ ἐγκλημάτων νὰ διαπράξωσιν, ἀρκεῖ νὰ μὴ τοὺς ἴδῃ κανείς· διότι ὅσον καὶ ἂν λέγωσιν ὅτι εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι μηδενικά,— καὶ εἴθε νὰ ἦσαν τοιαῦτα διὰ νὰ μὴ πειράζωσι τοὐλάχιστον καὶ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος; φθείρουσι καὶ καταστρέφουσι! φοβοῦνται, τρέμουσι τοὺς νόμους, καὶ κρυφὰ ὅλα τὰ κατορθώματά των κατορθόνουσιν. Διόλου δὲν σοὶ εὔχομαι, φίλτατε καλέ μου καὶ χρηστὲ ἀναγνῶστα, νὰ εὑρεθῇς ποτε εἰς κανὲν μέ-

ρος παράμερον μόνος σου μὲ κάποιον τῶν θηρίων τούτων τὰ ὁποῖα ὕλισταὶ τιτλοφοροῦνται, καὶ νὰ ἔχῃς καὶ χρήματα εἰς τὸ βαλάντιόν σου· διότι ἂν τύχῃ νὰ περιπέσῃς εἰς τοὺς ὄνυχάς τινος, τῶν ἀνοήτων τούτων —ἐπειδὴ τὸ κάτω κάτω τῆς γραφῆς δὲν εἶναι εἰμὴ ἀνόητοι οἱ καϋμένοι, καὶ πρέπει εἰς ὅλους νὰ ἦμεθα ἐπιεικεῖς—οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θὰ ἐπιπέσῃ ἐναντίον σου, ἂν νομίζῃ ὅτι εἶναι δυνατώτερός σου, καὶ θὰ σὲ στείλῃ ἐξ ἅπαντος διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἀργύριόν σου· δι' αὐτὸν εἶναι ἴσον ὡς νὰ ἐσκότονε κἀνένα ψύλλον διὰ νὰ μὴ τὸν ἐνοχλῇ ἡ παρουσία του. Ἃς τοὺς οἰκτείρωμεν ὅμως, φίλον ἦτορ, ἂς εὐχηθῶμεν νὰ ἐννοήσωσι τὸ λάθος των καὶ νὰ σπεύσωσι νὰ τὸ διορθώσωσι μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἂς μὴ προσέχωμεν εἰς τοὺς λόγους των καὶ ἂς προσπαθῶμεν ἀνεπηρέαστοι τοὐλάχιστον κατὰ τὰς φρένας νὰ ἦμεθα.

Ἡμεῖς, φίλτατον ἦτορ ἂς ζητῶμεν τὴν εὐτυχίαν ἐν τῷ ἀγαπᾷν καὶ ὠφελεῖν τοὺς ἄλλους ἐφ' ὅσον δυνάμεθα χωρὶς μηδένα οὐδέποτε νὰ βλάψωμεν, ἐκ προθέσεως τοὐλάχιστον, καὶ μηδεμίαν ἀπαίτησιν παρά τινος νὰ ἔχωμεν. Ἃς προσπαθῶμεν πρὸς ὅλους ἐπιεικεῖς νὰ ἦμεθα. Ἃς εὐτυχῶμεν, καὶ ἂς εὐχηθῶμεν ὥστε πάντες οἱ ἀδελφοὶ πεφωτισμένοι ἢ ἀφώτιστοι νὰ εὐτυχῶσιν, ἔστω καὶ κατὰ τὸν ἴδιον ἑκάστου τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι, πρὸς ὥρας τοὐλάχιστον, μέχρις ὅτου μάθωσιν ὅλοι νὰ εὐτυχῶσι πράγματι ὅπως ἐμπρέπει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς λαμπρότατον καὶ ἰσχυρότατον πάντων, καθὼς τοὐλάχιστον φρονεῖ ὁ κόσμος τὴν σήμερον εἶναι ὑπέρτατον ὡς φαίνεται, καὶ ἁπάντων τῶν φώτων τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος· ἐὰν δὲ ἐπάγγελμά τι ἐπιθυμῇς νὰ ψάλῃς, φίλον ἦτορ μὴ νομίσῃς ὅτι ὑπάρχει ὡραιότερον καὶ φαεινότερόν τι ἀπὸ τὸν ἥλιον, μηδὲ τῆς γεωργίας ἐντιμοτέραν τινὰ καὶ ἐπωφελεστέραν ἐργασίαν ἂς εἴπωμεν.

Ἃς συλλέξωμεν πανταχόθεν πάσας τὰς περὶ γεωργίας ἐν γένει γνώσεις, ἂς τὰς καθυποβάλωμεν εἰς πάντα δυνάμενον καὶ θέλοντα νὰ ἀναγινώσκῃ, καὶ ἂς φωνάζωσιν οἱ μωροὶ καὶ οἱ ἀνόητοι ὅτι μηδὲ τοιούτων μαθημάτων ἀνάγκην ἔχουσι μηδὲ γεωργοὶ ἐπιθυμοῦσι νὰ γίνωσιν, ἀρκεῖ ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι παντὶ θνητῷ ἀναγκαῖαι, ἂν ὄχι ἀπαραίτητοι, αἱ γνώσεις αὗται τυγχάνουσιν. Ἂν δὲν θέλωσι νὰ ἦναι γεωργοί, ἂς κάθηνται εἰς τὰς πόλεις, ἂς ζῶσιν, ἂς πωλῶσιν ἀέρα καὶ ἂς εὐτυχῶσιν, ἂν δύνανται, οὐδεὶς φθόνος· ἐγὼ γράφω δι' ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κἀνεὶς δὲν θὰ μὲ πείσῃ ὅτι ἡ γνῶσις, ὡς γνῶσις, δὲν εἶναι ἀναγκαία διὰ πάντα ἄνθρωπον ἔχοντα διάνοιαν καὶ καρδίαν ἐκτὸς ἄν τινες θέλωσι νὰ ζῶσι ζωϊκὴν μόνον ζωήν. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ὡς ζῶα ζῶντές τινες τῶν ἀνθρώπων ἔχουσιν ἀνάγκη κριθῆς, χόρτου, σίτου, παντὸς ἐν ἑνὶ λόγῳ ὀσπρίου καὶ καρποῦ. Ταῦτα δὲ ὅλα δὲν πίπτουσιν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἕτοιμα, ὡς τὸ μάννα, ἀλλὰ τὰ δίδει ἡ γῆ· ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ δώσῃ, πρέπει νὰ ὀργωθῇ νὰ σκαφῇ νὰ καλλιεργηθῇ, καὶ διὰ νὰ τὰ δώσῃ ὅλα ἐν ἀφθονίᾳ πρέπει νὰ γίνωσιν ὅλα ταῦτα μὲ τὸν καιρὸν καὶ μὲ τὴν τέχνην, καὶ ἂν ἐπιτύχωσι τὰ προϊόντα τῆς γῆς θὰ τὰ ἔχωσι καὶ ὅσοι κάθηνται εἰς τὰς πόλεις, καὶ πεπολιτισμένοι ἀποκαλοῦνται, ὄχι μόνον μὲ ἀφθονίαν ἀλλὰ καὶ μὲ εὐθηνίαν, καὶ δύνανται τότε νὰ τὰ τρώγωσιν ὅλοι μὲ περισσοτέραν ἄνεσιν, ἐκτὸς ἂν δύνανται νὰ περάσωσι μὲ μόνον τὰ αὐτοφυῆ χόρτα, τὰ ὁποῖα δίδει ἡ γῆ χωρὶς νὰ καλλιεργῆται.

Ἡ γεωργία εἶναι ἡ πρώτη τοῦ ἀνθρώπου τέχνη. Οἱ ἀρχαιότατοι λαοὶ τοῦ κόσμου, ὅσους γνωρίζομεν, ὡς θεοὺς καὶ ἡμιθέους ἐδόξαζον ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐφεύρισκον καὶ ἐδίδασκον τοὺς ἄλλους πῶς νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν, διὰ νὰ δίδῃ εἰς αὐτοὺς ἀφθονώτερα τὰ προϊόντα της. Καὶ δὲν εἶχον ἄδικον· διότι οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι μὴ γνωρίζοντες νὰ σπείρωσι καὶ νὰ θερίσωσι μηδὲ ἓν λάχανον τοὐλάχιστον νὰ φυτεύσωσι, μηδὲ μίαν ὄρνιθα ἢ ἓν ἀρνίον νὰ θρέψωσιν, ἔζων μὲ μεγάλην ταλαιπωρίαν, ὡς ζῶα, γυμνοί, ἀσκεπεῖς, ἀνυπόδητοι, χωρὶς οἰκίαν, χωρὶς πῦρ, καὶ μηδὲ τὴν παραμικρὰν ἰδέαν εἶχον, ἂν ὑπῆρχεν ἢ ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἥμερος τροφή. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπείνων, ἔτρωγον ὅ,τι χόρτον ἢ φυτὸν

εὕρισκον καλὸν εἰς τὴν γεῦσιν. Ἀλλ' ὅταν ἤρχετο ὁ χειμὼν, πόσοι κατεστρέφοντο καὶ ἀπέθνησκον ἀπὸ τὸ ψῦχος καὶ ἀπὸ τὴν πεῖναν!

Τί ἔπρεπε νὰ κάμουν οἱ καυμένοι, ἀφοῦ δὲν ἐγνώριζαν μήτε σιτάρι μήτε κριθάρι μήτε τὸ παραμικρὸν νὰ φυλάξωσιν; Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ φυλάξωσι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον διόλου δὲν εἶχον ἰδεῖ; Εἶναι δυνατὸν νὰ τοὺς κατακρίνωμεν διότι ἀπέθνησκον τῆς πείνης; Διόλου βεβαίως. Ἀλλὰ τώρα, ὅτε ἡ γεωργία ἔφθασεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς προόδου, ὅτε πᾶσαι αἱ γνώσεις τοῦ καλλιεργεῖν τὴν γῆν συνελέγησαν, καὶ ἐν γένει ἡ γεωπονία ἔγινεν ἐπιστήμη, ἔχουσα πάντα τὰ ἐργαλεῖα καὶ πάσας τὰς εὐκολίας πρὸς παραγωγὴν ἁπάντων τῶν πρὸς τὴν ζωὴν χρησίμων εἰς ποσὸν ἐπ' ἀπείρῳ πολλαπλασιαζόμενον καὶ δυνάμενον νὰ διαθρέψῃ νὰ ἐνδύσῃ καὶ νὰ θερμάνῃ τὸ ἑκατονταπλοῦν τοῦ ἤδη ὑπάρχοντος πληθυσμοῦ τῆς σφαίρας ταύτης, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξῃ περισσοτέρα τις καλὴ θέλησις, δὲν εἶναι ἄπορον ν' ἀποθνήσκωσιν τόσαι μυριάδες κατ' ἔτος ἀνθρώπων, διά τε τὸ ψῦχος καὶ τὴν σπάνιν τῆς τροφῆς, ἐν πλήρει δὲ κάτω ἐννάτῳ αἰῶνι; Τοῦτο δὲν εἶναι αἶσχος ἁπάσης τῆς μερίδος τῆς πεπολιτισμένης δὴ ἀνθρωπότητος;

Τὸ πάλαι οἱ ἄνθρωποι ἠγνόουν, καὶ δικαίως ἐθεοποίουν τοὺς χρήσιμόν τι διδάσκοντας, ἤδη δὲ τὰ πάντα σχεδὸν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν γεωργίαν ἐγνώσθησαν, ἀλλ' οὐχὶ δεόντως ἐν πράξει τίθενται.

Ἀρκεῖ ὅμως ὅτι ἐφευρέθησαν, καὶ θὰ γνωρίσωσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἡ ἀμέλεια τῆς καλλιεργείας τῆς γῆς οὐδόλως αὐτοῖς συμφέρει.

«Τὸ τῆς ἀνάγκης ἔστ' ἀδήριτον σθένος.»

Αἱ γνώσεις τῆς γεωργίας εἶναι ἤδη κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης ἠδύνατο νὰ ἐπωφεληθῇ ἐξ αὐτῶν, ἠδύνατο νὰ ἦναι κάτοχος αὐτῶν πᾶς ἄνθρωπος—εὐχῆς ἔργον—ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ αὐτῶν τῶν γεωργῶν, τῶν γεωπόνων καὶ τῶν γαιοκτημόνων ὀλίγιστοι εἶναι ὅσοι ὀλίγιστα πράγματα, τὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης μόνον γνωρίζουσιν. Μήπως νομίζητε ὅτι οἱ πολλοὶ γνωρίζουσι πολλά; Ὢ! ἐὰν οὕτως εἶχεν, κανεὶς δὲν θὰ ἐστερεῖτο! κανεὶς δὲν θὰ ἐταλαιπωρεῖτο, κανεὶς ἄγριος δὲν θὰ ὑπῆρχεν! Οἱ πολλοὶ εὐκόλως θὰ ἔσωζον καὶ τοὺς ὀλίγους.

Οἱ πολλοὶ ὅμως οὐδὲν περὶ γεωργίας γνωρίζουσι, καὶ ἐγὼ διὰ τούτους γράφω· ἴσως δὰ συντελέσω εἰς τὸ νὰ περισσεύσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν γνωριζόντων. Λάβετε ὅμως ὑπὸ καλὴν σημείωσιν ὅτι ο δὲν ἐφευρίσκω, οὐδὲν πλάττω· ἀλλὰ τὰ μέγιστα ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν τῶν ἀδελφῶν μου εἰς τὰ τῆς γεωργίας, συλλέγω ἐκ τῶν καλλιτέρων μέχρι τοῦδε γεγραμμένων βιβλίων πᾶσαν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον γνῶσιν, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός μου ἐν πρώτοις, ὡς ἐγὼ τοὐλάχιστον οὐχὶ φρονῶ ἀλλὰ πιστεύω, καὶ δεύτερον πρὸς βοήθειαν τῶν ἐργατικῶν γεωπόνων, ὅσοι ἔχουσι μὲν τὴν καλὴν θέλησιν νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, καὶ γνωρίζωσι ν' ἀναγινώσκωσι, ἀλλὰ στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων βοηθητικῶν συγγραμμάτων καὶ προφορικῶν διδασκαλιῶν, σκάπτουσι, παρ' ἡμῖν γε, καὶ ὀργόνουσι τὴν γῆ μέχρι τῆς σήμερον, καθὼς ἔπρατον εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Νῶε ἢ τοῦ Δευκαλίωνος.

Καθὼς προεδήλωσα γράφω διὰ τοὺς μὴ εἰδότας, τοὺς δὲ εἰδότας θερμῶς ἱκετεύω ἵνα γράψωσι περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὅ,τι καλὸν καὶ χρήσιμον νομίζουσιν.

Ἂν ἀγαπῶσιν, ἃς γράψωσιν ἐπὶ τὸ μεθοδικοσχολαστικομετριοφρονοπομπωδακριβέστερον· μακραὶ αὐτοῖς αἱ ἄρουραι.

Τὸ πρῶτον μάθημα, τὸ ἀναγκαιότατον, τὸ ὁποῖον πᾶς γεωπόνος χρεωστεῖ καλῶς νὰ γνωρίζῃ εἶναι ἡ σπουδὴ τοῦ κλίματος.

Ἔχει ἀνάγκην νὰ γνωρίζῃ τὴν ἐπιρροήν του εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν ἀτμοσφαίραν καὶ τὴν ἐπιρροήν της, τὴν χημικὴν ἐνέργειαν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν μηχανικὴν, τὴν ὑγρασίαν καὶ ξηρασίαν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τὴν ἐπιρροήν των, τὴν εὐκρασίαν τοῦ ἀέρος, τὴν διάρκειαν τῶν καλοκαιρίων καὶ τῶν χειμώνων, τὴν ἔντασιν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους, τὸν ἠλεκτρισμὸν καὶ τὴν ἐπιρροήν του, τὴν θέσιν, τὸ πλάτος τὸ μῆκος τὸ ὕψος καὶ πολλὰ ἕτερα, περὶ τῶν ὁποίων θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω ἐπὶ τὸ ἐκτενέστερον.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΑΔΑΜ

Τραγῳδία εἰς πράξεις τρεῖς ἐκ τῶν τοῦ

KLOPSTOC

ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δ. Γ. Μ.

ΠΡΟΣΩΠΑ.

ΑΔΑΜ. ΚΑΙΝ. ΣΗΘ.
ΕΜΑΝ, εἷς τῶν νεωτάτων τοῦ Ἀδὰμ υἱῶν.
ΣΟΥΝΙΜ, ὁ νεώτατος.
ΕΥΑ.
ΣΕΛΙΜΗ, ἐγγόνη τοῦ Ἀδάμ.
ΤΡΕΙΣ ΜΗΤΕΡΕΣ, πρῶτον ἤδη ἄγουσαι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸς τὸν Ἀδάμ.
ΑΓΓΕΛΟΣ ΘΑΝΑΤΟΥ.

Τὸ θέατρον παριστᾷ σκηνήν. Ἐν τῷ βάθει αὐτῆς τοῦ Ἀδὰμ κεῖται ὁ ἰδιαίτερος κοιτών, ἔνθα τοῦ Ἄβελ ὁ βωμός, καὶ ἔνθα συνήθως προσεύχεται ὁ Ἀδάμ.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.
ΣΗΘ, ΣΕΛΙΜΗ.

ΣΕΛΙΜΗ. Πόσον ὡραία εἶναι ἡ μακαρία αὕτη τῆς ἀγάπης ἡμέρα! Πόσον εἶναι λαμπρά! Πόσον εὐφροσυνωτέρα εἶναι ἁπασῶν τῶν ἡμερῶν τὰς ὁποίας ἔζησα! Ἤδη δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἡμῶν ἀπῆλθεν ὅπως ἴδῃ, πῶς αἱ θυγατέρες αὐτῆς κοσμοῦσι τὴν νυμφικήν μου καλύβην καὶ πλέξῃ μετὰ μητρικῆς χειρὸς ἕνα κλάδον ἐν τῇ καλύβῃ. Ἐγὼ ἔδρεψα δροσεροὺς καρπούς. Παρέθηκα ἤδη αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ τάπητος, ὅπως ἀναψυχθῶσιν οἱ ἀδελφοὶ καὶ αἱ ἀδελφαὶ ἡμῶν, ὅταν ἐκ τῆς καλύβης ἔλθωσι.,ἱ Δι' ἐρυθρῶν βοτρύων ἐπέστεψα αὐτούς. Διὰ δροσοβόλων φύλλων ἐκάλυψα τοὺς καλλίστους χάριν τοῦ Ἐμάν. Εὐδαίμων ἐγώ! Ὁ συνετός, ὁ χρηστὸς Ἐμὰν ἐξέλεξε τὴν Σελίμην! Ὁ Ἐμὰν ἀγαπᾷ τὴν Σελίμην! Πρὸς τούτοις δὲ καὶ αἱ ἐγγόναι θέλουσιν ἔλθει περὶ ἡλίου δυσμὰς καὶ κομίσει κατὰ πρῶτον πρὸς τὸν Ἀδὰμ τὰ τριετῆ των παιδία, ἵνα εὐλογήσῃ αὐτὰ καὶ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς μεθ' ἁπάσης τῆς πατρικῆς του χαρᾶς εἰς τὴν νυμφικὴν καλύβην. Ἀλλ' ἀδελφέ μου, διὰ τί μὲ βλέπεις τόσον σύννους; Διὰ τί μειδιᾷς, μειδίαμα οὐχὶ πλῆρες;

ΣΗΘ. Σελίμη μου! Σκέπτομαι μετὰ σοβαρᾶς χαρᾶς περὶ τῆς εὐδαιμονίας σου.

ΣΕΛΙΜΗ. Πλὴν λέγεις—ναί, λέγεις τοῦτο διὰ φωνῆς ἥτις ὑποκρύπτει ταραχήν τινα.

ΣΗΘ. Σελίμη, τί δύναμαι νὰ σοὶ ἀποσιωπήσω! Ἤθελον μὲν νὰ σοὶ τὸ κρύψω, ἀλλ' ἡ ἁγνὴ τῆς καρδίας μου εἰλικρίνεια καὶ ἡ ἀνυπόμονος αὕτη θλίψις, μεθ' ἧς πρὸ ἐμοῦ ἵστασαι, μ' ἀναγκάζουσι νὰ σοὶ εἴπω αὐτό. Πλήν, Σελίμη, μὴ λυπεῖσαι. Ἡ πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν ἀγάπη μὲ κατέστησε προσεκτικὸν ἐπὶ τῆς σοβαρότητος μεθ' ἧς αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ἄβελ, ὁπότε σὺ ἵστασο πρὸ τῆς σκηνῆς καὶ ἐθεᾶσο τὴν Εὔαν.

ΣΕΛΙΜΗ. Νὰ εἰσέλθω καὶ νὰ περιπτυχθῶ τὴν χεῖρά του; καὶ νὰ συσφίγξω αὐτήν; καὶ ἀγνῶς νὰ προσβλέψω αὐτόν; καὶ νὰ τὸν ἱκετεύσω νὰ μὴ θλίβηται;—Ἆ! ἀδελφέ μου! ἀδελφέ μου! μοὶ κρύπτεις τι εἰσέτι! Πώποτε δὲν σὲ εἶδον οὕτωσὶ κλαίοντα!

ΣΗΘ. Σελίμη μου, εἴθε νὰ ἔμενες ἐν τῷ προσκηνίῳ! Σφόδρα μὲ συνεκίνησας! Καὶ ἤδη —ναί, ἤδη τὰ πάντα θέλω σοὶ εἴπει. Οὐδέποτε ἄλλοτε εἶδον οὕτω τὸν πατέρα ἡμῶν, ὡς τότε διῆλθεν ἐνώπιόν μου. Τὸ πρόσωπόν του ἦτο φοβερῶς ὠχρόν! Ἀδιακόπως ἔτρεμε, μόλις δ' ἐβάδιζε. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀναισθήτως ἐπ' ἐμοῦ ἐρρίφθησαν, οὐδόλως μὲ εἶδε. Εἰσῆλθεν εἰς τὸν βωμόν. Ἐκεῖ ἤκουσα αὐτὸν μεγαλοφώνως προσευχόμενον! καὶ ἰσχυρῶς τρέμοντα! Πλὴν οὐδόλως ἠννόησα τοὺς διακεκομμένους λόγους του. Ἀφ' ὅτου δὲ εὑρίσκεσαι ἐνταῦθα, οὐδόλως πλέον ἀκούω αὐτόν. Ἆ Σελίμη, σὺ τοῦτο ἠθέλησας. Ἐδέησε νὰ σοι εἴπω αὐτό!—Ἀκούεις τοῦ πατρὸς ἡμῶν τὰ βήματα; Ἔρχεται.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ, ΣΕΛΙΜΗ.

ΑΔΑΜ. Ὁ Σὴθ καὶ ἡ Σελίμη εἶναι ἐδῶ; —Ἡ ἡμέρα εἶναι σκοτεινὴ, εἶναι φρικωδεστάτη!—Καὶ αὖθις θέλει αἰθριάσει, Σελίμη! Ἐν τούτοις πορεύθητι πρὸς τὴν μητέρα σου καὶ μετ' αὐτῆς κόσμησον δι' ἀνθέων τὴν νυμφικήν σου καλύβην. Εἰπὲ αὐτῇ ὅτι κατὰ διαταγήν μου προςφέρεσαι σὺ ἐνταῦθα παρὰ τὰς συνηθείας νύμφης.

ΣΕΛΙΜΗ. Πορεύομαι, πάτερ μου.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

—

ΑΔΑΜ. Ἔχει καλὴν ψυχήν! Πῶς ἠννόησεν ὅτι ἔπρεπε νὰ μᾶς ἀφήσῃ. Υἱέ μου! — (Ὁ Θεὸς εὐλογήσαι αὐτήν! Δὲν θέλω ἐπανίδει αὐτήν! Εἶναι ὡς ἦτο Εὔα, πρὶν ἢ ἡ κατάρα ἐπισκήψῃ ἐφ' ἡμῶν! Ὁ Θεὸς εὐλογήσαι αὐτήν!) Υἱέ μου, κάλλιστε υἱέ μου! Γνωρίζω πόσον γνωρίζεις τὸν Ἀποίητον, καὶ πόσον βαθέως λατρεύεις αὐτῷ! Εἶσαι ἀνὴρ, υἱέ μου! Δύναμαι τὰ πάντα νὰ σοὶ εἴπω!—Σήμερεν ἀποθνήσκω!

ΣΗΘ. Πάτερ μου! — Ἀδάμ! πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. (καθ' ἑαυτὸν) Σιωπᾷ! ἐντὸς ὀλίγου καὶ ἐγὼ θέλω ἐπὶ πλείονα χρόνον σιωπήσει! (πρὸς τὸν Σήθ). Ὅλη μου ἡ καρδία ἀναταράσσεται διότι σὲ βλέπω πάσχοντα! Ἀλλ' ὀφείλεις νὰ μὲ ἀκούσῃς! Πολὺ φοβερωτέρα ὑπῆρξεν ἡ φωνὴ, ὁπότε ἤκουσα κατὰ πρῶτον τὴν πλήρη τρόμου λέξιν, τὸν θάνατον! Μεταξὺ πάντων τῶν τέκνων μου εἶσαι ὁ μόνος ὅστις μέλλεις νὰ μὲ ἴδῃς θνήσκοντι, ὅστις μέλλεις νὰ μοὶ βοηθήσῃς θνήσκοντα. Ὅσον βεβαίως ἐγνώρισα, ὅτι ἐπλάσθην, ὁπότε ἀνέστην καὶ εἰς οὐρανὸν ἀνέβλεψα, τόσον βεβαίως γινώσκω ὅτι σήμερον θέλω ἀποθάνει! —Ἐκαθήμην ἐν τῷ προσκηνίῳ καὶ παρεδιδόμην ὅλως εἰς τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ εὐδαιμονίᾳ τῶν τέκνων μου Ἐμὰν καὶ Σελίμης! Αἴφνης, τοσοῦτον αἴφνης ὅσον ἡ ταχίστη ἰδέα συλλαμβάνεται, μ' ἐτάραξεν, οὐχὶ θάμβος, οὐχὶ φρίκη, οὐχὶ ἀγωνία, ἀλλ' ὁ ἐρχόμενος θάνατος μ' ἐτάραξε καὶ εἰσέρρευσε δι' ὅλων μου τῶν ὀστέων! Ἤδη τὸ ἰσχυρὸν τοῦτο αἴσθημα μετετράπη εἰς νάρκην, ματαίως δὲ, ὡς σὺ, ἤθελον σιωπήσει, ἢ σὺ δὲν ἤθελες ἐννοήσει τὴν γλῶσσαν τῆς ἀγωνίας μου! Ἀγαπητέ μοι υἱέ! υἱέ μου Σήθ! Σὺ τοῦ Ἄβελ ἀδελφέ! Δὲν θέλω νὰ ὀλοφύρωμαι! Καὶ διατὶ νὰ ὀλοφύρωμαι; Ὅτε ᾐσθάνθην τὸν ἐρχόμενον τοῦτον θάνατον, ταχέως ἐπῆλθεν εἰς τὴν ψυχήν μου ἡ ἰδέα ὅτι σήμερον θέλω ἀποθάνει! Βαθέως εἰς τὴν καρδίαν μου ἐνεχαράχθη. Καὶ εἰσέτι αὐτὴν διαλογίζομαι! Ἤδη αἰωρεῖται πρὸ τοῦ μετώπου μου! Ἐνταῦθα κτυπεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ μου! Προσέτι δὲ ἑτέρα τις, ἣν ἐν τῇ τοῦ θανάτου ἡμέρᾳ δὲν θέλω ἀπὸ σοῦ νὰ κρύψω, συνοδεύει αὐτὴν καὶ εἶναι τοσοῦτον βιαία ὅσον αὐτή! Ὅτε ἠγέρθην καὶ ἀπὸ τῆς ναρκώσεώς μου ἀνένηψα, ἦλθε πρός με ἄγγελος θανάτου καὶ εἶπέ μοι: Ὁπόταν ἐννοήσῃς τὴν ἀπόφασιν ταύτην καὶ τὴν ἡμέραν, Ἀδάμ, θέλεις καὶ αὖθις μ' ἐπανίδει! Ἀναμένω τὴν ἐμφάνισιν, τὴν φοβερὰν ἐμφάνισιν, καὶ τοσοῦτον βεβαίως τὴν ἀναμένω! ἀλλ' ὅμως ἤθελεν εἶναι ἔτι φοβερωτέρα, εἰμὴ ἀνέμενον αὐτήν!— Ἀνάβλεψον εἰς οὐρανὸν υἱέ μου! Ὁ κρίνων με, μιγνύει εἰς τὰς τῆς ἀγωνίας μου ἡμέρας παραμυθίας. Ἀλλ' ἐκ νέου καὶ τοῦτο αἰσθάνομαι, ὅτι ἡ μεγάλη αὐτοῦ κρίσις: Θανάτῳ ἀποθανοῦμαι, εἰσέτι δὲν ἐξετελέσθη καὶ ὅτι ἔχει ἔννοιαν πολὺ βαθυτέραν, παρ' ὁποίαν ἐγὼ ἤδη εἰσέτι ἐννοῶ. Θέλεις ἴδει τὴν βάσανόν μου! Δὲν τὸν φοβοῦμαι, τὸν θάνατον, πρὸς ὃν ἐπὶ αἰῶνας παρασκευάζομαι· ἀλλ' ὅμως θέλω τὸν αἰσθανθῆ;

ΣΗΘ. Εἰπέ μοι, φεῦ! εἰπέ μοι, πάτερ μου, θέλεις ν' ἀποθάνῃς;

ΑΔΑΜ. Πόσον ἤθελον εἰσέτι νὰ μείνω μεταξὺ ὑμῶν, τέκνα μου!

ΣΗΘ. Μεῖνον λοιπὸν, φεῦ! πάτερ μου, μεῖνον!

ΑΔΑΜ. Ἄφες με, υἱέ μου! Ἡ ψυχή μου κρέμαται ἐκ τῆς ψυχῆς σου! Ἄφες με! εἶσαι ὁ ἀγαπητότατός μοι υἱός! Ἀλλ' ὁ κατ' ἐμοῦ

ἐξενεγκὼν τὴν τοῦ θανάτου κρίσιν εἶναι ἄξιος λατρείας!

ΣΗΘ. Εἶναι! εἶναι! Ἀλλά, πάτερ μου, ἡ πρὸς τὰ τέκνα σου ἀγάπη δὲν δύναται νὰ σὲ δελεάσῃ, ὅτι ἰσχυρὰν ἔκπληξιν θέλεις ἐμποιήσει πρὸς τὸν ἐρχόμενον θάνατον διὰ τῆς ἀνδρικῆς σου ὑγείας, τῆς ὑγείας ταύτης ἥτις ἐπὶ αἰῶνας διήρκεσε;

ΑΔΑΜ. Πῶς δύναμαι ν' ἀποκριθῶ πρὸς τὸν ἀγαπητότατον τῶν υἱῶν μου, ὁπόταν οὑτωσὶ ὁμιλῇ; Ὦ, ἂν ταχέως ὁ θάνατος διέκρινε τοῦτο! Ἂν τοῦ υἱοῦ μου οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν ἔβλεπον κἂν τὸν Φοβερόν! — Ἐκεῖ εἶναι τοῦ Ἄβελ ὁ βωμός, υἱέ μου! ἐκεῖ, ὅπου εἶναι βεβαμμένος διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου! ἐκεῖ ἐνστερνίσθητι αὐτὸν διὰ παλλουσῶν χειρῶν! ἐκεῖ ὕψωσον αὐτὰς πρὸς τὰ ἄνω! Πορεύθητι! ἂς γίνωσι δεκταὶ αἱ δεήσεις σου! Ἴσως ἐπιτύχῃς τὴν προσθήκην μιᾶς ἔτι ἡμέρας εἰς τὴν ζωήν μου!

ΣΗΘ. Ὦ πάτερ μου! — Ἀδάμ, πάτερ μου! — πορεύομαι.

—

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΑΔΑΜ (μόνος).

Ἐπορεύθη! Καὶ ἂν ἔτι δυνηθῇ νὰ προσευχηθῇ, οὐχ ἧττον ὅμως δὲν θέλει εἰσακουσθῇ! Τί τὸ ἐν ἐμοί! Καταπαύει ἡ νάρκωσις; Καὶ ἄρχεται αὖθις ἡ αἴσθησις τοῦ θανάτου μεθ' ἁπάσης τῆς φρίκης αὐτῆς; Ἵσταμαι ἤδη ἔτι ἄνω τῆς σποδοῦ! Ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν θέλω ἀποσαπῇ ὑπ' αὐτήν! Καὶ ἂν ἡ ἀγαπητή μοι Εὔα, ἐὰν τὰ τέκνα μου ἔλθωσι καὶ μὲ ἴδωσι θνήσκοντα! — Οὐχί, ἡ περὶ τῆς ἀποσήψεως ἰδέα δὲν εἶναι τοσοῦτον φοβερά, ὅσον ἡ περὶ τοῦ ἂν ἡ Εὔα μὲ ἴδῃ θνήσκοντα! — Ἡ μετ' ἐμοῦ πλασθεῖσα! ἡ ἀγαπητοτάτη μεταξὺ τῶν ἀγαπητῶν, αὐτὴ θέλει ἀποθάνει μετ' ἐμοῦ; Σὺ γινώσκεις τοῦτο, καὶ μόνος σύ, ὁ ἐφ' ἡμῶν τὴν κατάραν ἐξενεγκών!

—

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Ἐπανέρχεται. Υἱέ μου, προσηυχήθης;

ΣΗΘ. Ὡς οὐδεπώποτε· φρίκη ἐπὶ φρίκης· Αὕτη ὑπῆρξεν ἡ προσευχή μου

ΑΔΑΜ. Ἀλλά, υἱέ μου! Ἐὰν ἤδη ἡ Εὔα ἔλθῃ μετὰ τῶν τέκνων της! Καὶ αὐτὰ θέλουσι μὲ ἴδει θνήσκοντα; Πορεύθητι, υἱέ μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, ὅτι θέλω μόνος νὰ θυσιάσω, καὶ ἂς ἔλθωσι τότε, ὁπόταν ὁ ἥλιος δύσῃ.

ΣΗΘ. Ἤδη δὲν δύναμαι νὰ σ' ἐγκαταλείψω, πάτερ μου, δὲν δύναμαι! Καθ' ὅλον μου τὸν βίον ὑπήκουσα εἰς σέ· πλὴν σήμερον δὲν δύναμαι νὰ σ' ἐγκαταλείψω! Πρὸς τοῦτο ἤδη καὶ ἡ Σελίμη ἐπορεύθη καὶ ἐλύπησεν αὐτούς! Διότι μὲ καθικέτευσε καὶ ἐνίκησε τὴν καρδίαν μου. Ἐγὼ εἶπον πρὸς αὐτὴν μεθ' ὁποίας ἀδημονίας εἰσῆλθες εἰς τὸν βωμόν.

ΑΔΑΜ. Ἂς ἔλθωσι λοιπόν! Ἤδη προτέρα θέλει ῥαγῇ ἡ καρδία μου!

ΣΗΘ. Ἀκούω βήματα. Εἶναι οἱ πόδες τῆς Σελίμης.

ΑΔΑΜ. Ἤδη ἔρχονται πλέον! Ὦ τέκνα, τέκνα! Κακοδαιμονέστατος ἐγὼ τῶν πατέρων ἁπάντων!

—

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ, ΣΕΛΙΜΗ.

ΑΔΑΜ. (καθ' ἑαυτόν). Εἶναι θανασίμως πελιδνή, ὡς ἦν ὁ Ἄβελ ὅτε κατέκειτο πρὸ τοῦ βωμοῦ! (Πρὸς τὴν Σελίμην) Πῶς τόσον τεθλιμμένη, Σελίμη; Ἡσύχασον, θύγατερ.

ΣΕΛΙΜΗ. Μὴ ὀργισθῇς, πάτερ, διότι δὲν σοὶ ὑπήκουσα. Οἴκτειρον τὴν Σελίμην σου. Ὅτε ἔσπευδον πρὸς τὴν μητέρα μου, κατέστην τοσοῦτον περιδεής, τοσοῦτον τεθλιμμένη δι' ὅσα περὶ σοῦ ὁ Σὴθ μοὶ εἶχεν εἰπεῖ, ὥστε διὰ μιᾶς οἱ ὀφθαλμοί μου ἐσκοτίσθησαν. Ἀγνοῶ τί ἐγένετο μετέπειτα. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπανευρέθην ὑπὸ τὰ ἄνθη. Φεῦ, μὴ ὀργίζου, διότι δὲν ἐπορεύθην εἰς τὴν κα-

λύθην. Πάτερ μου! (περιπτύσσεται τὰ γόνατα αὐτοῦ) μὴ λυποῦ, πάτερ μου! Νὰ στρώσω φύλλα δροσερὰ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ σου οἰκήματος καὶ νὰ ἐπισκευάσω αὐτὸ ὅπως καθίσῃς αὐτοῦ καὶ ἴδῃς τὰ τέκνα σου ἐρχόμενα;

ΑΔΑΜ. Ἐγέρθητι, Σελίμη! εἶσαι ἡ ἀγαπητὴ θυγάτηρ μου! Μὴ θλίβου δι' ἐμέ. Ἔχω σπουδαίαν συνδιάλεξιν μετὰ τοῦ Σήθ. Διῆλθον πρὸ τοῦ προσκηνίου. Εἰσέτι δὲν περιετείλιξας τὴν ἄμπελον ὑψηλὰ περὶ τὴν πτελέαν, ὡς μοὶ ἔλεγες ὅτι ἤθελες πράξει. Εἶσαι ἡ ἀγαπητή μοι Σελίμη. Πορεύθητι καὶ ἡσύχασον. Σὺ γινώσκεις,—ἀγαπῶ τὴν πτελέαν ὑπὲρ πάντα τὰ γειτνιάζοντα ἡμῖν δένδρα.

—

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ.

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Ἂν περισσότερον ἔμενε, δὲν ἤθελον ἀντιστῇ εἰς τὸ βλέμμα αὐτῆς. Φεῦ! Σήθ, δὲν δύνασαι νὰ συναισθανθῇς μετ' ἐμοῦ πόσον εἶμαι δυστυχής! Καὶ τὸ ἄνθος τοῦτο, τὸ ἀθωότατον τοῦτο ἄνθος, θέλει καταρρεύσει καὶ καταπέσει εἰς τέφραν! Ἐπίσης καὶ τὰ ἔκγονα τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ! Γινώσκεις σὺ τοῦτο, καὶ πάντοτε τὰ μάλιστα μὲ ἠννόεις, ὁπότε ἀφηγούμην ὑμῖν, ὁποῖός τις ἤμην μετὰ τὴν πλάσιν μου! Ἀλλ' ἤδη πρέπει ν' ἀποθάνω! καὶ πάντα μου τὰ τέκνα μέλλουσι ν' ἀποθάνωσι! Ὅρος ἐπικάθηται ἐπ' ἐμοῦ! Ἰδέα ἐκπληκτική! Πορεύθητι, υἱέ μου, καὶ πράυνον τὴν Σελίμην. Θέλω νὰ εἰσέλθω καὶ παρὰ τὸν βωμὸν ν' ἀνοίξω τάφον.

ΣΗΘ. Δὲν σ' ἐγκαταλείπω! Δὲν θέλεις ἀνοίξει τάφον! Σ' ἐξορκίζω ἐν ὀνόματι Θεοῦ τοῦ ζῶντος! μὴ ἀνοίξῃς τάφον!

ΑΔΑΜ. Ὁ Ἄβελ κεῖται αὐτοῦ τεθαμμένος! Καὶ ἐγὼ ἐκεῖ θέλω νὰ ταφῶ! Θέλετε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν νὰ μὲ ἴδητε σηπόμενον;

ΣΗΘ. Θεὲ φοβερὲ, ὁ κρίνας ἡμᾶς!

ΑΔΑΜ. Τοῦ παντοδυνάμου αἱ φρίκαι σφόδρα μὲ συναρπάζουσι! Ὀφείλω ν' ἀποστρέψω ἀπὸ σοῦ, υἱέ μου, τὴν ὄψιν! Ἡμέρα ζοφώδης! Τί σείεται ἐκεῖ; Ἡμέρα μελανὴ καὶ τρομακτική!—Ἀκούεις, υἱέ μου, τοὺς βράχους σειομένους; Ὁλονὲν ἐγγίζει πλησιέστερον! Ἤκουσας πῶς ἤδη ὁ λόφος, ὁ παρὰ τὴν σκηνὴν ἡμῶν, ἐκινήθη; Ἐπὶ τοῦ λόφου ἐκείνου ἵσταται! Βλέπεις τὸν φοβερόν;

ΣΗΘ. Εἶναι νὺξ περὶ ἐμέ· τὸ οὖς μου ὅμως ἀκούει!

ΑΔΑΜ. (πρὸς τὸν Σήθ.) Λοιπὸν ἄκουσον καὶ ἐμὲ καὶ αὐτόν! (πρὸς τὸν ἄγγελον τοῦ θανάτου). Εὐκόλως ἐγνώρισα τὸ βῆμα τῆς πορείας Σου, ἀπόστολε τῆς κρίσεως! ἄγγελε τοῦ θανάτου, καταστροφεῦ! Ἰδοὺ ἐγὼ ἐνταῦθα!

ΑΓΓΕΛΟΣ τοῦ ΘΑΝΑΤΟΥ. Τάδε λέγει ὁ ἐκ τοῦ χοὸς ποιήσας σε ἄνθρωπον. Πρὶν ἢ ὁ ἥλιος δύσῃ ὑπὸ τὸ δάσος τῶν κέδρων, θ α ν ά τ ω ἀ π ο θ α ν ῇ· Τινὲς τῶν ἀπογόνων σου ὑπνώσουσι, τινὲς δὲ ἀποθανοῦνται· σὺ ὅμως θαν ά τ ω ἀ π ο θ α ν ῇ! Ἔσται σοι δὲ τοῦτο, ὁπόταν καὶ αὖθις ἔλθω καὶ ἐπὶ τὸν βράχον τοῦτον περιπατήσω καὶ σείσω αὐτὸν ἕως τοῦ καταπεσεῖν αὐτόν. Ὁ ὀφθαλμός σου σκοτισθήσεται καὶ οὐ μὴ ὄψεται· ἀλλὰ τὸ οὖς σου ἀκούσει τοῦ βράχου βρεμοντος, πρὸ τοῦ καταβῆναι τὸν ἥλιον τῶν κέδρων τὸ ἄλσος.

ΑΔΑΜ. Εἰπὲ τῷ πλάσαντί με καὶ κρίναντι ὅτι ἤδη ἀνίσταμαι καὶ ἔρχομαι καὶ ἱκετεύω! Παρακάλεσον αὐτὸν, σὺ φοβερὲ, παραμυθίαν ν' ἀναμίξῃ εἰς τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν μου.

ΣΗΘ. Ὦ φίλτατέ μοι πάτερ, θέλω ν' ἀποθάνω μετὰ σοῦ! Διατί ἀπ' ἐμοῦ ἀποχωρεῖς, πάτερ μου;

ΑΔΑΜ. Διὰ νὰ προσευχηθῶ!

—

ΣΚΗΝΗ ΟΔΓΟΗ.

ΣΗΘ (μόνος).

Πόνε πικρὲ, ἀνέκφραστε! Ἀκατονόμαστε πόνε! Τὴν ζωήν μου θέλεις διασπαράξει, ἄχρις οὗ πέσω ἐκτάδην παρὰ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ! Φεῦ! πρώτιστε καὶ κάλλιστε τῶν πατέρων! Πάτερ τῶν ἀνήβων καὶ ἀγεννήτων!—(Ὅσοι εἰσέτι δὲν μοὶ ἐγεννήθησαν δὲν θέλουσι ἰδεῖ τὰς πολιάς του τρίχας!) Ἡμέρα τοῦ θανάτου! Φεῦ, ἡμέρα τοῦ θανάτου τοῦ

πατρός μου! Πόσον ταχέως ἦλθες, ἵνα μ' ἐρωτήσῃς, ἂν φοβοῦμαι τὸν θάνατον.—Θέλω πορευθῆ καὶ μετὰ τοῦ πατρός μου παρακαθήσει πρὸ τοῦ βωμοῦ! Ὁ τρέμων οὗτος βραχίων θέλει συσκάψει μετ' αὐτοῦ τὸν τάφον του! Ὦ τάφε! τάφε τοῦ πατρός μου! Καὶ σὺ φρικαλέα φωνή «πρὶν ἢ ὁ ἥλιος δύσῃ ὑπὸ τὸ δάσος τῶνκέδρων!»

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

—

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. (κλίνων πρὸς τὸν βωμὸν, ἀτενίζει πρὸς τὸν τάφον του). Φοβερὸν, υἱέ μου! Ἡ δροσερὰ αὕτη γῆ, ἐν ᾗ καὶ τὸ εὐῶδες ῥόδον φύεται, καὶ ἡ σκιερὰ κέδρος, δὲν εἶναι τοιαύτη' Ἐνταῦθα ὅμως θέλω ἀποσαπῆ!—Ἐγὼ, ὁ ἀπὸ τῶν πλαςικῶν χειρῶν τοῦ παντοδυνάμου ἐκπηδήσας, ὃν οὐδεμία θνητὴ ἔτεκε! Καὶ ἤδη ἡ φθορὰ ὁλονὲν δηλοῦται προςεγγίζουσα πρός με! Τὸ ὄμμα μου σκοτίζεται! Ὁ βραχίων μου τρέμει ἢ ναρκοῦται! Δυσκόλως ἀναπνέω τὸν ἀέρα τῆς ζωῆς εἰς τὰ ἐνδότατα νεῦρά μου εἰςέδυσεν ὁ θάνατος. Ναὶ, αἰσθάνομαι, ὅτι *θανάτῳ ἀποθανοῦμαι* καὶ ὅτι δὲν θέλω ἀποκοιμηθῆ!—Τὸ ὄμμα μου ἔτι μᾶλλον σκοτοδινιᾷ! Ἐλθὲ, υἱέ μου! Πρὶν ἢ ὁλοτελῶς κλεισθῇ πρὸ αὐτοῦ ἡ δημιουργία, θέλω ἅπαξ ἔτι νὰ ἐξέλθω καὶ τῆς μητρός μου γῆς καὶ ἕτερόν τι ελεύθερον διάστημα να ἐπιθεωρήσω ἐκτὸς τοῦ τάφου τούτου. Ἄνοιξον τὰς σκηνὰς ἡμῶν πρὸς τὴν Ἐδὲμ, ὅπως ἴδω πρὸς τὰ ἐκεῖσε καὶ ζωογόνον ἀέρα ἀναπνεύσω.

ΣΗΘ. Ἰδοὺ ἐκεῖ τὸ ὄρος τῆς Ἐδέμ.

ΑΔΑΜ. Δὲν βλέπω πλέον ὄρος! Υἱέ μου, ὁ ἥλιος εἶναι κατακεκαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν;

ΣΗΘ. Ὑπάρχουσι μὲν εἰσέτι πολλὰ νέφη αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ ἥλιος δὲν κατακαλύπτεται.

ΑΔΑΜ. Ἀπέχει εἰσέσι ἀπὸ τοῦ δάσους τῶν κέδρων; Πλὴν μὴ μοὶ τὸ εἴπῃς θέλω καὶ ὕστερον αὖθις νὰ σ' ἐρωτήσω.

ΣΗΘ. Ἤδη πάλιν τὰ νέφη καλύπτουσιν αὐτόν. Μελανὰ νέφη καλύπτουσιν αὐτόν.

ΑΔΑΜ. Οὕτω πλέον δὲν θέλω ἐπανίδει αὐτὸν καὶ ἂν ἔτι ὕστερον αὖθις ἀναφανῇ! διότι, ἅμα ἐπανακάμψω εἰς τὸν τάφον μου, δὲν θέλω ἐξέλθει πάλιν αὐτοῦ. Ἐλθὲ, υἱέ μου, νὰ στηριχθῶ ἐπὶ σοῦ.

ΣΗΘ. Πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. Ὦ πάγκαλοι ἀγροί! Ὑψηλὰ καὶ καὶ κατάρρυτα ὄρη! Σκιεραὶ καὶ δροσεραὶ κοιλάδες, καὶ ὑμεῖς τέκνα τῶν ὀρέων καὶ ναπῶν! ἅτινα κλίνετε ὑπὸ τὸν πόδα τοῦ ὁδοιπόρου ἢ ὑψοῦτε τὴν κορυφὴν ὑπὲρ τὰ ὑψηλὰ νέφη! ὦ εὐκαρπώτατα πεδία, ἔνθα περιεπάτησα, ἔνθα ζωὴν καὶ χαρὰν ἀνέπνευσα, ἔνθα τόσον μακρὸν χρόνον, τόσον συχνὰ εὐδαίμων διετέλεσα, ἔνθα ἅπαντά μου τὰ τέκνα, τοὺς μόνους ἐμψύχους, εἶδον περὶ ἐμέ! καὶ σὺ πρὸ πάντων, ὦ Ἐδέμ.—Πλὴν δὲν δύναμαι νὰ ὀνομάσω τὴν αἴγλην σου· ὀφείλω ν' ἀναμίξω δάκρυα μετὰ τῆς ἀγαλλιάσεως, θέλω δὲ νὰ μὴ σὲ βεβηλώσω διὰ δακρύων—ἐπισήμως ἀποχαιρετῶ ὑμᾶς σήμερον, ὁπότε παύω τοῦ εἶναι θνητός! Πλὴν ὑμεῖς δὲν παύετε φέροντα τ' ἀποτελέσματα τῆς ἀρᾶς, ἥτις μετὰ τῆς ἐμῆς θνησιμότητος ἐφ' ὑμῶν ἐπέσκηψε.—Υἱέ μου, θέλω ν' ἀποχωρήσω διότι μόλις πλέον δύναμαι νὰ διακρίνω τὸν ποταμὸν ἀπὸ τῆς πεδιάδος. Τί θέλω γίνει, ἂν μετ' ὀλίγον τὸν κάλλιστον τῶν υἱῶν μου δὲν θέλω πλέον δυνηθῆ νὰ γνωρίσω! (καθ' ἑαυτόν). Τρέμει! Πρέπει ν' ἀναλάβω θάρσος! (Πρὸς τὸν Σήθ). ἐπιθυμῶ νὰ ἔλθῃ ἡ Σελίμη πρὸς ἡμᾶς. Ὦ! πῶς θέλω δυνηθῆ ν' ἀντιστῶ εἰς τὴν δυςθυμίαν τῆς τρυφερᾶς ταύτης ἀθωότητος!

ΣΗΘ. Πάτερ μου, δὲν δύναμαι πλέον νὰ σοὶ ἀποκρύψω αὐτό. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἤδη, ἀπό τινος ἀκούω τὴν Σελίμην ἄνω καὶ κάτω περίφοβον πορευομένην. Ἐπιστρέφουσα ἤδη ταχύτερον σπεύδει πρὸς τὴν θύραν.

ΑΔΑΜ. Υἱέ μου, εἰπέ μοι, θέλω δυνηθῆ νὰ κρύψω τοῦτο ἀπ' αὐτῆς; Ἢ ἄρχεται ἤδη ὁ θάνατος ἐξαπλούμενος ἐπὶ τῶν παρειῶν μου; Στρέφεσαι ἀπ' ἐμοῦ;

ΣΗΘ. Φεῦ! πᾶς ἐκ τοῦ στόματός σου λόγος μοῦ διαπερᾷ τὴν ψυχήν! Πάτερ μου, εἶσαι φοβερῶς ὠχρός! Δὲν εἶδον μὲν τὸν Ἄβελ ἀλλ' εἶδον νεανίαν, θανόντα ἐν τῇ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἀκμῇ, καὶ τοῦ ὁποίου ὁ θάνατος δὲν σοὶ ἐγνώσθη.

ΑΔΑΜ. Λοιπὸν παρὰ τῷ Ἄβελ θέλω εὕρει καὶ ἕτερον ἐκ τῶν τέκνων μου; Φεῦ, ἴσως καὶ ἄλλους πολλοὺς θανάτους ἔκρυψαν ἀπ' ἐμοῦ καὶ σοῦ Καὶ ἐφοβεῖτο τὸν Παντοδύναμον ὁ νεανίας;

ΣΗΘ. Εἶχε καλλίστην ψυχήν. Ἐν αὐτῷ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐλησμόνησα τὸ σκοτεινὸν μέρος τοῦ θανάτου. Διότι ἀπέθανεν ὡς ἄγγελος μειδιῶν. Δὲν ἠδυνήθην ὅμως νὰ κρατηθῶ εἰς τὴν ὄψιν του, ὁπότε ἐνεκρώθη. Ἐν τούτοις ἡ Σελίμη ἔρχεται.

ΑΔΑΜ. Φεῦ! ὁ Σουνὶμ, ὁ νεώτατος, υἱός μου, ὁ Σουνὶμ εἰσέτι δὲν ἀνευρέθη!

—

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΣΕΛΙΜΗ καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΣΕΛΙΜΗ. Μὴ ὀργισθῇς, πάτερ μου, ὅτι καὶ αὖθις ἤδη τὴν διαταγήν σου παρέβην. Πλὴν ἄκουσόν μου, πάτερ μου. Ἀνήρ τις, ἀνὴρ ὁποῖον οὐδένα εἰσέτι εἶδον, περιέρχεται περὶ τὴν σκηνὴν ἡμῶν καὶ μὲ ἀπειλεῖ, ν' ἀνοίξω αὐτῷ τὴν σκηνήν; Θέλει τὸν Ἀδάμ. Σφόδρα μὲ ἐφόβισε. Βεβαίως ἀλλαχοῦ που κατοικοῦσιν ἄνθρωποι, οἵτινες δὲν εἶναι υἱοί σου, καὶ ὧν υἱὸς εἶναι αὐτός. Δὲν εἶναι υἱὸς τοῦ Ἀδάμ!

ΑΔΑΜ. Ποῖον τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδρὸς, Σελίμη;

ΣΕΛΙΜΗ. Εἶναι ὑψηλὸς καὶ ἀπειλητικὸς ὁ ἀνήρ. Ἔχει ὀφθαλμοὺς βαθεῖς, δι' ὧν ἀγρίως περισκοπεῖ. Περιβάλλεται κηλιδωτὰ καὶ στίλβοντα δέρματα. Κρατεῖ ῥόπαλον βαρὺ καὶ κομβῶδες. Φαίνεται μὲν ἡλιοκαὴς, ἀλλ' ὅμως καὶ ὠχρός· οὐχὶ ἐν τούτοις καὶ τοσοῦτον ὠχρὸς, ὅσον ἤδη σὺ εἶσαι. Φεῦ; πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. Εἶχε τὸ μέτωπον γυμνὸν ὁ ἀνήρ;

ΣΕΛΙΜΗ. Ναὶ, εἶχεν αὐτὸ γυμνὸν καὶ ἐπ' αὐτοῦ δέ τι, ὅπερ ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω, καθότι μόλις ἐδυνήθην νὰ προσβλέψω αὐτό. Ἐρυθρὸν, διάπυρον, φοβερὸν κατήρχετο ἀπ' αὐτοῦ, ὡς ἡ ἀσπαίρουσα ἀστραπή.

ΑΔΑΜ. Εἶναι ὁ Κάιν, Σήθ, εἶναι ὁ Κάιν! Ὁ παντοδύναμος ἔπεμψεν αὐτὸν, ἵνα μοι πικρότερον καταστήσῃ τὸν θάνατον. Πορεύθητι ὅπως βεβαίως μάθωμεν, ἂν αὐτὸν ὁ Παντοδύναμος ἔπεμψεν, πορεύθητι, εἰπὲ αὐτῷ, νὰ στραφῇ καὶ νὰ μὴ ἴδῃ τὸ πρόσωπόν μου! Ἀλλ' ἂν οὐχ ἧττον θέλῃ νὰ ἔλθῃ, εἶμαι ἄξιος τούτου καὶ ὁ Θεὸς ἔπεμψεν αὐτόν. Ἀλλὰ κλεῖσον πρότερον τὸν βωμὸν ἵνα μὴ ἴδῃ τοῦ ἀδελφοῦ του τὸ αἷμα.

—

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

ΣΕΛΙΜΗ ΑΔΑΜ.

ΣΕΛΙΜΗ. Φεῦ! πάτερ μου, καὶ τί λοιπὸν εἶναι τὸ ἀνοιγμένον τοῦτο παρὰ τὸν βωμὸν βάθος;

ΑΔΑΜ. Σελίμη, τάφον δὲν εἶδες εἰσέτι;

ΣΕΛΙΜΗ. Πάτερ μου, τί ἐστι τάφος;

ΑΔΑΜ. (καθ' ἑαυτόν). Ἡμέρα πλήρης ὀδυρμῶν! Ὁ Κάιν ἔρχεται! Καὶ τὸ ἀθωότατον τὸ ἀγαπητότατον τοῦτο παιδίον ἐνώπιόν μου ἵσταται!

ΣΕΛΙΜΗ. Ὢ, λάλει πρός με, πάτερ μου! Εἶσαι λοιπὸν παρωργισμένος κατὰ τῆς Σελίμης; Μάτην λοιπὸν μὲ ὠνόμαζες τὴν Σελίμην σου!

ΑΔΑΜ. Καὶ εἶσαι εἰσέτι! Εἶσαι ἡ λίαν μοι ἀγαπητὴ θυγάτηρ!

ΣΕΛΙΜΗ. Φεῦ! πάτερ μοο, ἔλεγες ὅτι ὁ Κάιν ἤρχετο ἵνα σοὶ πικρότερον καταστήσῃ τὸν θάνατον. Φεῦ! Ἀδυνατῶ νὰ ἐκφράσω αὐτό!—Καὶ λοιπὸν, πάτερ μου, θέλεις ν' ἀποθάνῃς;

ΑΔΑΜ. Σελίμη μου, μὴ τόσον θλίβου. Γινώσκεις βεβαίως ὅτι ὁ Θεὸς εἶπεν ἡμῖν! Γῆ ἐστὲ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσεσθε. Πρὸ πολλοῦ ἤδη αἱ τρίχες μου ἐλευκάνθησαν, πολλῷ πρότερον πρὶν ἢ γεννηθῇς! Ἂν σήμερον ὁ Καιν μὲ λυπήσῃ πολύ! (ἕπεται.)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

…νία καὶ Πρόοδος.—Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Φίλεργος Ἑταιρία».—Ἡ Μέλισσα …λοσοφία τοῦ Γάμου.—Διάφορα. Θαλῆς καὶ Σόλων περὶ Γάμου. Ἀποτελέσματα τῆς φι… …κίας τῶν συζύγων. Ἡ Φτώχεια. Ὁ Μεταξοσκώληξ. Τινὰ περὶ Ἐλευθεροτεκτονισμοῦ. …ν Μυκήναις ἀνασκαφαί. Ἀνακάλυψις ἀστέρος.—Περὶ εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς.—Χάρτ… …γραφικὸς τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.—Τουρκικὴ γλῶσσα, Φιλολογία καὶ Γραφή.—Γεω… …νικά.—Δρᾶμα, Ὁ θάνατος τοῦ Ἀδάμ.

ΑΓΓΕΛΙΑ

…λλοὶ ἴσως, ὑπὸ τῆς χρηματοφοβίας κατεχόμενοι, θὰ προφασισθῶσι τὰς δυσχερεῖς νομι… …ένας περιστάσεις καὶ θὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ γίνῃ τις συνδρομητὴς εἰς …εριοδικὰ συγγράμματα. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύοντες ὅτι διὰ τὰ χρήσιμα πράγματα … αι πάν… …τοτε καιρός, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀπαιτουμένη καλὴ θέλησις, καὶ μὴ θέλοντες ὥστε μόνον ἐν κ…ιρῷ γαλήνης νὰ ταξειδεύωμεν, μετὰ θάρρους ἀκλονήτου εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν προβαίνομεν· διότι μηδὲ πάντες πάσχουσι, μηδὲ ὅλοι τὰ αὐτὰ φρονοῦσιν.

Ἀποτεινόμεθα δὲ πρὸς πάντας, διότι εἰς πάντας εὐχόμεθα ἵνα τῶν γνώσεων ὁ πόθος ἐκ παντὸς τρόπου ἐμπνευσθῇ. καὶ ἂν οἱ μηδεμίαν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἔχοντες, ἐκτὸς τῶν χρη…άτων, ἀρνηθῶσιν ἡμῖν τὴν συνδρομήν των, πεπείσμεθα ὅμως ὅτι οἱ γνωρίζοντες καὶ ἔχον… τὴν ἀγαθὴν θέλησιν οὐ μόνον τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις ν' αὐξάνωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ συντε… ὥστε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα νὰ μεταδίδωνται, αὐθορμήτως …βαίως καὶ τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν χρηματικὴν αὐτῶν ὑποστήριξιν ἡμῖν χορηγήσουσιν.

Ἡ ποιότης τοῦ χάρτου δὲν ἀξίζει, θὰ εἴπωσί τινες, μηδὲ ὁ τύπος· τὸ ὁμολογοῦμεν.

Πρὸς τὸ παρὸν θὰ ὑπηρετήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Τὸ μόνον κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος ἡμῶν φιλοπονία, ἡ ἀκάματος ἡμῶν προσπάθεια καὶ ἡ πρὸς ἀμοιβὴν τούτων συνδρομὴ τῶν δυναμένων νὰ ἐκτιμήσωσι τὰ καλὰ καὶ τὰ χρήσιμα. Ἔγκειται ἄρα καὶ τῇ εὐμενεῖ ὑποδοχῇ τοῦ Δημοσίου, ἵνα αὔριον ἄμεινον γένηται.

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων **48.** Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ **ΦΙΛΕΡΓΟΥ** τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «**ΦΙΛΕΡΓΟΥ**» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. **89** ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. **36**.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει
ἐφεύρισκε, πρόοδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Β'.

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ

πρὸς καθοδηγίαν τοῦ Λογικοῦ καὶ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς ἐπιστήμαις.

Ὑπὸ

ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ.

Ἐκ δὲ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Δ. Γ. Μ.

—

Ἐπειδὴ δὲν δύναται ἴσως διὰ μιᾶς ν' ἀναγνωσθῇ ὁ ἐκτενὴς οὗτος Λόγος, διαιροῦμεν αὐτὸν εἰς ἓξ μέρη. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ εὕρηνται διάφοροι σκέψεις περὶ τῶν ἐπιστημῶν· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, οἱ κυριώτατοι κανόνες τῆς μεθόδου ἣν ὁ συγγραφεὺς ἀνεζήτησε· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τινὲς τῶν κανόνων τῆς ἠθικῆς ἣν ἐπορίσθη ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης· ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ, οἱ λόγοι δι' οὗ καταδείκνυσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἀποτελοῦντες τὴν βάσιν τῆς μεταφυσικῆς αὐτοῦ· ἐν δὲ τῷ πέμπτῳ, ἡ τάξις τῶν φυσικῶν ζητημάτων ἃ ἀνηρεύνησε, ἰδίᾳ δ' ἡ ἐξήγησις τῆς κινήσεως τῆς καρδίας καί τινων ἄλλων δυσχερειῶν τῆς Ἰατρικῆς, ἅμα δὲ καὶ ἡ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς ἀπὸ τῆς τῶν ζώων διαφορά· ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ καὶ τελευταίῳ, ὁποῖά τινα προςόντα φρονεῖ ἀναγκαῖα ἵνα ἀνερευνηθῇ ἡ φύσις βαθύτερον ἢ ὅσον αὐτὸς αὐτὴν ἀνηρεύνησε καὶ ὁποῖά τινα αἴτια ἠνάγκασαν αὐτὸν νὰ γράψῃ.

—=—

ΠΡΩΤΟΝ ΜΕΡΟΣ.

Τῆς ὀρθοφροσύνης οἱ πάντες μετέχομεν, διότι τόσον νομίζομεν ὅτι αὐτῆς εὐμοιροῦμεν, ὥςτε καὶ αὐτοὶ ἐκεῖνοι, οἷς οἷόν δή τι πρᾶγμα δυσχερέστατα εὐαρεστεῖ, συνήθως δὲν ποθοῦσι πλείονα ἧς κέκτηνται ὀρθοφροσύνην. Ἐφ' ᾧν δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι ἅπαντες ἀπατώμεθα, τοὐναντίον δ' ἐκ τούτου δηλοῦται ὅτι, ἡ μὲν δύναμις τοῦ κρίνειν ὀρθῶς καὶ διακρίνειν τοῦ ψευδοῦς τὸ ἀληθές, τοῦθ' ὅπερ κυρίως καλεῖται ὀρθοφροσύνη ἢ λογικόν, ἴση ἐκ φύσεως τοῖς πᾶσιν ὑπάρχει· ἡ δὲ διχογνωμία προκύπτει, ὄχι διότι οἱ μὲν τῶν δὲ λογικώτεροί ἐσμεν, ἀλλὰ μόνον διότι τὰς σκέψεις ἡμῶν ἰθύνομεν διὰ διαφόρων δρόμων, μὴ παρατηροῦντες τὰ αὐτὰ πράγματα. Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνος ὁ καλὸς νοῦς· τὸ πρώτιστόν ἐστιν ἡ καλὴ αὐτοῦ ἐφαρμογή. Οἱ μεγαλοψυχώτατοι ἄνδρες δύνανται νὰ πράξωσι τὰ αἴσχιστα τῶν κακῶν, ἅμα δὲ καὶ τὰς εὐγενεστάτας ἀρετάς, οἱ δὲ βραδύτατα βαίνοντες δύνανται, ἀκολουθοῦντες ἀεὶ τῇ εὐθείᾳ, νὰ προχωρήσωσι πολλῷ πλεῖον τῶν τρεχόντως μέν, ἀπεκκλινόντων δὲ αὐτῆς.

Τό γ' ἐπ' ἐμοί, οὐδέποτε διελογίσθην ὅτι ὁ ἐμὸς νοῦς ἐστιν ἐντελέστερος τοῦ τῶν κοινῶν ἀνθρώπων, ἀπ' ἐναντίας μάλιστα συχνὰ

ἐπεθύμησα τόσον ταχεῖαν τὴν διάνοιάν μου, ἢ τόσον καθαρὰν καὶ εὐκρινῆ τὴν φαντασίαν μου, ἢ τόσον εὐρεῖαν καὶ ἰσχυρὰν τὴν μνήμην μου, ὅσον ἡ ἄλλων τινῶν. Ἐκτιμῶ δὲ μόνα τὰ τὸν νοῦν τελειοποιοῦντα προςόντα, διότι ὡς πρὸς τὸ λογικὸν, ὅπερ καὶ μόνον καθίστησιν ἡμᾶς ἀνθρώπους καὶ διακρίνει ἀπὸ τῶν κτηνῶν, φρονῶ ὅτι ὁλόκληρον ἑνὶ ἑκάστῳ δίδοται καὶ ἕπομαι κατὰ τοῦτο τῇ κοινῇ τῶν φιλοσόφων γνώμῃ, καθ' ἣν δὲν ὑπάρχει οὔτε πλέον, οὔτε ἧττον — ἐκτὸς ἐν τοῖς τυχαίοις—ἐν τοῖς τύποις ἢ ταῖς φύσεσι τῶν ἀτόμων ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους.

Ἀλλ' ὅμως δὲν διστάζω νὰ εἴπω ὅτι φρονῶ ὅτι ἔτυχον καλῆς συγκυρίας, βαδίσας ἐκ νεότητός μου δρόμους τινὰς ἀγαγόντας με εἰς μελέτας καὶ ἀξιώματα, ἐξ ὧν κατήρτισα μέθοδον, δι' ἧς ὑποτίθημι ὅτι δύναμαι βαθμηδὸν ν' αὐξήσω τὰς γνώσεις μου καὶ κατὰ μικρὸν νὰ ὑψώσω αὐτὰς εἰς τὸν κολοφῶνα, ὅν, ἡ μετριότης τοῦ ἐμοῦ πνεύματος καὶ ὁ βραχὺς μου βίος, θέλουσιν ἐπιτρέψει αὐτοῖς νὰ φθάσωσι. Διότι ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου ἔδρεψα ἤδη τοιούτους καρποὺς, ὥςτε, εἰ καὶ κρίνων ἐμαυτὸν, προςπαθῶ πάντοτε νὰ δυςπιστῶ μᾶλλον, ἢ νὰ ἐπαίρωμαι, καὶ, παρατηρῶν διὰ φιλοσοφικοῦ βλέμματος τὰς διαφόρους πράξεις καὶ ἐπιχειρήσεις πάντων τῶν ἀνθρώπων, σχεδὸν ἁπάσας ὑπολαμβάνω ματαίας καὶ ἀνωφελεῖς, οὐχ ἧττον ἀδιαλείπτως καὶ καθ' ὑπερβολὴν εὐαρεστοῦμαι ἐπὶ τῇ προόδῳ, ἣν νομίζω ὅτι ἤδη ἐποιησάμην, ἀναζητῶν τὴν ἀλήθειαν, τοιαύτας δὲ περὶ τοῦ μέλλοντος διατρέφω ἐλπίδας, ὥςτε, ἂν, ἐν ταῖς ἀσχολίαις τῶν ἀνθρώπων, τῶν κυρίως ἀνθρώπων, ὑπάρχῃ τις σταθερῶς ἀγαθὴ καὶ σπουδαία, θαρρούντως πέποιθα ὅτι αὐτὴν δὴ ταύτην κἀγὼ ἐξελεξάμην.

Ἐν τοσούτῳ δυνατὸν ν' ἀπατῶμαι, ἴσως δὲ ὀλίγον τινὰ χαλκὸν καὶ ὕελον ἐκλαμβάνω ὡς χρυσὸν καὶ ἀδάμαντα. Γινώσκω μὲν κατὰ πόσον ὑποκείμεθα εἰς ἀπάτας ἐν παντὶ τῷ εἰς ἡμᾶς ἀφορῶντι, ἅμα δὲ καὶ κατὰ πόσον τὰς τῶν φίλων ἡμῶν κρίσεις δέον νὰ ὑποπτευώμεθα, ὁσάκις ἂν πρὸς χάριν ἡμῶν ἐκφέρωνται. Ἀλλ' ὅμως μετὰ χαρᾶς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ θέλω ὑποδείξει ἣν ἠκολούθησα ὁδὸν καὶ ὡς ἐν εἰκόνι θέλω παραστήσει τὸν ἐμὸν βίον, ἵνα πᾶς τις ἐκ τούτου κρίνῃ καὶ ἵνα αὐτὸς ἐγὼ, ἐκ τῆς κοινῆς φήμης πληροφορούμενος τὰς περὶ τοῦ λόγου τούτου γνώμας, ἀποκτήσω νέον τρόπον πρὸς ἐμὴν διδασκαλίαν, ὃν θέλω προςθῇ εἰς ἐκείνους, ὧν συνήθως χρῆσιν ποιοῦμαι.

Ὥςτε ἐνταῦθα δὲν προτίθεμαι νὰ διδάξω τίνα μέθοδον πᾶς τις ὀφείλει ἀκολουθεῖν πρὸς καθοδηγίαν τοῦ ἑαυτοῦ λογικοῦ, ἀλλὰ νὰ δείξω μόνον τίνι τρόπῳ προςεπάθησα νὰ ὁδηγήσω τὸ ἐμόν. Οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ δίδωσι διδασκαλίας, δέον νὰ γινώσκωσιν ἑαυτοὺς, δεξιωτέρους ἐκείνων, οἷς δίδουσιν αὐτάς· ἂν δὲ κατά τι ὑπολείπωνται, εἰσὶν ἀξιόμεμπτοι. Ἀλλ' ἐγὼ, παρουσιάζων τὸ συγγραμμάτιον τοῦτο ὡς ἱστορίαν, ἢ μᾶλλον ὡς μῦθον, ἐν ᾧ, μεταξὺ τινων ἐξιομιμήτων παραδειγμάτων, ἴσως εὑρεθῶσι καὶ πλεῖστα ἄλλα πράγματι ἀποβλητέα, εὐελπιστῶ ὅτι θέλει εἶναί τισι μὲν ὠφέλιμον, βλαβερὸν δὲ οὐδενὶ καὶ ὅτι ἅπαντες θέλουσι μοὶ εὐχαριστήσει ἐπὶ τῇ εἰλικρινείᾳ μου.

Παιδιόθεν ἐτράφην διὰ τῶν γραμμάτων· ἐπειδὴ δὲ μὲ ἔπειθον ὅτι δι' αὐτῶν καὶ μόνον δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν σαφεῖς καὶ βεβαίας γνώσεις παντὸς ὅ,τι ἐν τῷ βίῳ χρήσιμον, καθ' ὑπερβολὴν ἐπόθουν νὰ μάθω τὰ γράμματα. Ἀλλ' ἅμα τερματίσας ἐκείνην τῶν μαθημάτων τὴν σειράν, μεθ' ἣν συνήθως κατατάσσονται εἰς τοὺς πεπαιδευμένους, ἤλλαξα καθ' ὅλα γνώμην, διότι περιέστην εἰς τοιαύτην ἀμηχανίαν πλανῶν καὶ ἀμφιβολιῶν, ὥςτε ἐφαίνετό μοι ὅτι, προςπαθῶν νὰ ἐκδιδαχθῶ, οὐδὲν ἄλλο ὄφελος ἔσχον ἢ ὅτι ἔτι μᾶλλον τὴν ἄγνοιάν μου ἀνεκάλυψα. Καὶ ὅμως ἐφοίτων εἰς ἓν τῶν διασημοτέρων τῆς Εὐρώπης Σχολείων, ἐν ᾧ ἐφρονουν ὅτι ὑπῆρχον σοφοὶ ἄνδρες, εἰ δὴ τοιοῦτοι ὑπῆρχόν που τῆς γῆς. Ἐν τῇ Σχολῇ ἐκείνῃ εἶχον μάθει πᾶν ὅ,τι καὶ οἱ ἄλλοι ἐμάνθανον, μάλιστα δὲ, μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς διδασκομένας ἡμῖν ἐπιστήμας, εἶχον διέλθει πάντα τὰ βιβλία, τὰ πραγματευόμενα περὶ ἐκείνων τῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες νομίζονται περιεργότεραι καὶ σπανιώτεραι ὧν ἠδυνήθην νὰ γνωρίσω. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐγίνω-

σκον καὶ τὰς περὶ ἐμοῦ τῶν ἄλλων κρίσεις· δὲν ἔβλεπον δὲ ὅτι ἐνομιζόμην κατώτερος τῶν συμμαθητῶν μου, εἰ καὶ ἤδη τινὲς τούτων προωρίζοντο διάδοχοι τῶν ἡμετέρων διδασκάλων. Τέλος ὁ αἰὼν ἡμῶν ἐφαίνετό μοι τοσοῦτον ἀκμαῖος καὶ τοσοῦτον γόνιμος εἰς ἀγαθοὺς νόας, ὅσον οὐδεὶς τῶν προηγηθέντων. Τοῦτο παρεῖχέ μοι τὴν ἐλευθερίαν νὰ κρίνω δι' ἐμοῦ πάντας τοὺς λοιποὺς καὶ νὰ φρονῶ ὅτι οὐδεμία διδασκαλία ὑπῆρχε τοιαύτη ὁποίαν πρότερον ἤλπιζον ἀκούων τῶν ἄλλων τὰς γνώμας.

Ἐν τοσούτῳ οὐδόλως ἔπαυον ἐκτιμῶν τὰ μαθήματα, περὶ ἃ ἐν τοῖς σχολείοις ἐνδιατρίβουσι. Ἐγίνωσκον ὅτι αἱ αὐτόθι ἐκμανθανόμεναι γλῶσσαι χρήσιμοί εἰσι πρὸς κατάληψιν τῶν παλαιῶν βιβλίων· ὅτι ἡ χάρις τῶν μύθων ἐξεγείρει τὸ πνεῦμα· ὅτι αἱ ἀξιομνημόνευτοι πράξεις τῆς ἱστορίας ἀνυψοῦσιν αὐτὸ καί, κατὰ μέτρον ἀναγινωσκόμεναι, βοηθοῦσιν εἰς τὴν τῆς κρίσεως διαμόρφωσιν· ὅτι ἡ πάντων τῶν καλῶν βιβλίων ἀνάγνωσίς ἐστιν ἀναστροφὴ μετὰ τῶν εὐγενεστάτων ἀνδρῶν τοῦ παρελθόντος, τῶν συγγραψάντων αὐτά, καὶ μάλιστα ἀναστροφὴ μεμελετημένη, καθ' ἣν οὗτοι ἀποκαλύπτουσιν ἡμῖν μόνους τοὺς ἀρίστους αὐτῶν διαλογισμούς· ὅτι ἡ εὐγλωττία κέκτηται ἀπαραμίλλους δυνάμεις καὶ καλλονάς· ὅτι ἡ ποίησις ἔχει θελξινουστάτας χάριτας καὶ τέρψεις· ὅτι τὰ μαθηματικὰ ἔχουσι λεπτοτάτας ἐπινοήσεις, πλεῖστον δυναμένας καὶ τοῖς περιέργοις εὐχρεστεῖν καὶ πάσας τὰς τέχνας διευκολύνειν καὶ τοὺς μόχθους τῶν ἀνθρώπων ἐλαττοῦν· ὅτι τὰ περὶ τῶν ἠθῶν πραγματευόμενα βιβλία περιέχουσι πλείστας διδασκαλίας καὶ πλείστας πρὸς τὴν ἀρετὴν ὠφελιμωτάτας προτροπάς· ὅτι ἡ θεολογία διδάσκει τὸ κερδαίνειν τὸν οὐρανόν· ὅτι ἡ φιλοσοφία παρέχει τὸν τρόπον τοῦ πιθανολογεῖν περὶ πάντων καὶ θαυμάζεσθαι παρὰ τῶν ἥκιστα σοφῶν· ὅτι ἡ νομομάθεια, ἡ ἰατρικὴ καὶ αἱ λοιπαὶ ἐπιστῆμαι προσπορίζουσι τιμὰς καὶ πλούτη τοῖς καλλιεργοῦσιν αὐτὰς καὶ τέλος ὅτι καλόν ἐστι τὸ ἐξετάζειν πάσας ταύτας, ἔτι δὲ καὶ τὰς δεισιδαιμονεστάτας καὶ ψευδεστάτας, ἵνα γινώσκωμεν τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ἀξίαν καὶ προσέχωμεν μὴ ἐξαπατηθῶμεν.

Ἀλλ' ἐνόμιζον ὅτι ἱκανὸν χρόνον εἶχον ἀφιερώσει εἰς τὰς γλώσσας, ἅμα δὲ καὶ εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παλαιῶν βιβλίων, καὶ εἰς τὰς ἱστορίας αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς μύθους αὐτῶν. Διότι σχεδὸν ταὐτὸν τοῦ περιηγεῖσθαί ἐστι τὸ ἀναστρέφεσθαι μετὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν προηγουμένων αἰώνων. Χρήσιμός ἐστιν ἡ γνῶσις τῶν ἠθῶν τῶν διαφόρων λαῶν, ἵνα περὶ τῶν ἡμετέρων ὑγιεστέρως κρίνωμεν καὶ ἵνα μὴ ὑπολαμβάνωμεν ὅτι πᾶν τὸ ἀντικείμενον τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐθίμοις, γελοῖόν ἐστι καὶ παράλογον, ὡς συνήθως φρονοῦσιν οἱ οὐδὲν οὐδέποτε ἰδόντες. Ἀλλ' ὅμως, ὅταν πολὺ χρονοτριβῶμεν περιηγούμενοι, καθιστάμεθα τέλος ἀλλότριοι τῆς ἡμετέρας πατρίδος· ὅταν δὲ πολυπραγμονῶμεν περὶ τῶν κατὰ τοὺς οἰχομένους αἰῶνας γενομένων, μένομεν συνήθως ἀμαθέστατοι τῶν κατὰ τὸν παρόντα συμβαινόντων. Ἐκτὸς δὲ ὅτι ὡς ἐκ τῶν μύθων φανταζόμεθα πλεῖστα ἀδύνατα ὡς δυνατὰ καὶ ὅτι καὶ αὐταὶ αἱ πιστόταται ἱστορίαι, εἰ καὶ μὴ μεταβάλλουσι μηδὲ ἐπαυξάνουσι τὴν τῶν πραγμάτων ἀξίαν, ἵνα μᾶλλον ἀξιανάγνωστα αὐτὰ καταστήσωσι, τοὐλάχιστον παραλείπουσι τὰς εὐτελεστέρας καὶ ἀκλεεστέρας περιπτώσεις, διατί τὰ λοιπὰ δὲν φαίνονται ὁποῖά τινά εἰσι καὶ διατί, οἱ τὰ ἤθη αὐτῶν ῥυθμίζοντες καθ' ἃ ἐκ τῆς Ἱστορίας πορίζονται παραδείγματα, κινδυνεύουσι νὰ περιπέσωσιν εἰς τὰς ὑπερβολὰς τῶν μυθιστορικῶν ἡμῶν ἱπποτῶν καὶ νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἔργα ὑπέρτερα τῶν δυνάμεων αὐτῶν;

Σφόδρα τὴν εὐγλωττίαν ἐξετίμων καὶ ἠγάπων τὴν ποίησιν· ἀλλ' ἐφρόνουν ὅτι καὶ ἡ μὲν καὶ ἡ δὲ ἦσαν μᾶλλον τοῦ πνεύματος δῶρα, ἢ καρποὶ τῆς μελέτης. Οἱ δ' ἔχοντες ἰσχυρότατον τὸ λογικὸν καὶ κάλλιστα χωνεύοντες τοὺς ἑαυτῶν λογισμούς, σαφεῖς καὶ εὐλήπτους αὐτοὺς καθιστάντες, δύνανται βεβαίως νὰ πείθωσι τοὺς ἄλλους περὶ ὧν προβάλλουσι καὶ εἰ ἔτι λαλοῦσι τὴν κάτω βρεττανικήν, μηδέποτε τὴν ῥητορικὴν διδαχθέντες· οἱ δὲ τὰ χαριέστατα ἐπινοήσαντες καὶ δυνάμενοι νὰ ἐκφράζωσιν αὐτὰ ἡδυεπῶς καὶ κατὰ κόσμον, ἄριστοι ποιηταὶ τυγχάνουσιν ὄν-

τες καὶ εἰ ἔτι ἀγνοοῦσι τὴν ποιητικὴν τέχνην.

Πρώτιστα δὲ καὶ μάλιστα ἤρεσκόν μοι τὰ μαθηματικά, διὰ τὴν βεβαιότητα καὶ τὸ ἀρίδηλον τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν· ἀλλ' ὅμως εἰσέτι δὲν ἔβλεπον τὴν ἀληθῆ αὐτῶν χρῆσιν, καί, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἐχρησίμευον μόναις ταῖς μηχανικαῖς τέχναις, ἐξιστάμην διότι οὐδὲν ὑψηλὸν ἦν ᾠκοδομημένον ἐπὶ βάσεων τοσοῦτο στερεῶν καὶ ἀμετακινήτων. Ἐξ ἄλλου τὰ τῶν παλαιῶν ἐθνικῶν βιβλία, τὰ περὶ ἠθῶν πραγματευόμενα, παρέβαλλον πρὸς μεγαλοπρεπέστατα καὶ πολυτελέστατα μέγαρα, ἐκτισμένα ἐπὶ ἄμμου καὶ πηλοῦ· τὰ βιβλία ἐκεῖνα ἐξαίρουσι λίαν τὰς ἀρετὰς καὶ καθιστᾶσιν αὐτὰς ἀγαπητοτέρας πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ· ἀλλὰ δὲν διδάσκουσιν ἀρκούντως πῶς αὗται διαγινώσκονται, πολλάκις δ' ἐκεῖνο, ὅπερ ὀνομάζουσι δι' ὀνόματος τόσον ὡραίου, ἐστὶν ἀναισθησία ἁπλῆ, ἢ ἀλαζονεία, ἢ ἀπελπισμός, ἢ ἀνοσιούργημα.

Ἐσεβόμην δὲ καὶ τὴν ἡμετέραν θεολογίαν καὶ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἠξίουν νὰ κερδήσω τὸν οὐρανόν· μαθὼν ὅμως ὡς βεβαιότατον ὅτι ἡ εἰς αὐτὸν ἄγουσα, τοῖς τε ἀμαθεστάτοις καὶ σοφωτάτοις ἐξ ἴσου ἐστὶν ἠνεῳγμένη καὶ ὅτι αἱ πρὸς αὐτὸν ὁδηγοῦσαι ἀποκεκαλυμμέναι ἀλήθειαι ὑπερβαίνουσι τὴν ἡμετέραν κατάληψιν, δὲν ἀπετόλμησα νὰ καθυποβάλω αὐτὰς τῇ τῶν ἐμῶν κρίσεων ἀσθενείᾳ καὶ ἀνελογίσθην ὅτι, ἵνα κατορθώσω τὴν ἀνερεύνησιν αὐτῶν, ἀνάγκην εἶχον ἐκτάκτου οὐρανίας ἀντιλήψεως, ὑπεράνθρωπός τις σύναμα γινόμενος.

Περὶ δὲ τῆς φιλοσοφίας οὐδὲν λέγω, εἰμὴ ὅτι, κατανοῶν ὅτι εἶχε καλλιεργηθῆ ὑπὸ τῶν ἀπὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων ἀκμασάντων ἐξόχων ἀνδρῶν καὶ ὅτι οὐχ ἧττον εἰσέτι οὐδὲν ἐν αὐτῇ τὸ μὴ διαφιλονεικούμενον, ἑπομένως δὲ τὸ μὴ ἀμφίβολον, δὲν ἤμην τόσον ἀπερίσκεπτος ὥςτε νὰ ἐλπίσω ὅτι βέλτιον τῶν ἄλλων ἤθελον ἐν αὐτῇ ἐπιτύχει καὶ ὅτι, παρατηρῶν ὅτι δύνανται νὰ ὑπάρχωσι πολλαὶ διάφοροι γνῶμαι περὶ ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ὑποστηριζόμεναι ὑπὸ σοφῶν ἀνδρῶν, χωρίς ποτε νὰ ὑπάρχωσι πλείονες τῆς μιᾶς ἀληθεῖς, ὑπελάμβανον σχεδὸν ὡς ψευδὲς πᾶν τὸ πιθανόν.

Ὡς πρὸς δὲ τὰς λοιπὰς ἐπιστήμας, ἐρειδομένας ἐπὶ ἀρχῶν τῆς φιλοσοφίας, ἔκρινον ὅτι ἐπὶ τοιούτων βάσεων ἥκιστα στερεῶν δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ τι σταθερῶς ἐπῳκοδομημένον· οὔτε δὲ ἡ τιμή, οὔτε τὸ ὄφελος, ὃ προςπορίζουσιν ἤρκεσαν νὰ με πείσωσι νὰ σπουδάσω αὐτάς· διότι, χάριτι θείᾳ, δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ μετέλθω τὴν ἐπιστήμην πρὸς ἀνακούφισιν τῆς καταστάσεώς μου· καίτοι δὲ δὲν ἐδείκνυον κυνικὴν περιφρόνησιν τῆς δόξης, οὐχ ἧττον ἥκιστα ἐμερίμνων περὶ ἐκείνης, ἣν μόνον δι' ἀπάτης καὶ ἀναξίως ἤλπιζον ὅτι ἠδυνάμην νὰ περιποιήσω ἐμαυτῷ. Τέλος, ὡς πρὸς τὰς κακὰς διδασκαλίας, ἐφρόνουν ἤδη ὅτι ἱκανῶς ἐγίνωσκον τὴν ἀξίαν αὐτῶν, ὥςτε πλέον δὲν ἠπατώμην, οὔτε ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων ἀλχημιστοῦ, οὔτε ὑπὸ τῶν προρρήσεων ἀστρολόγου, οὔτε ὑπὸ τῶν γοητειῶν μάγου, οὔτε ὑπὸ τῶν μαγγανειῶν καὶ τῆς κομπολογίας πάντων τῶν λεγόντων ὅτι γινώσκουσι πλείονα ὧν ἀληθῶς γινώσκουσι.

Διὰ ταῦτα, εὐθὺς ὅτε ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας ἔπαυσα πλέον ὑποκείμενος τοῖς ἐμοῖς διδασκάλοις, παντελῶς ἐγκατέλειψα τὴν σπουδὴν τῶν γραμμάτων· ἀποφασίσας δὲ νὰ μὴ ζητῶ πλέον ἄλλην ἐπιστήμην, ἢ τὴν δυναμένην νὰ εὑρεθῇ ἐν ἐμαυτῷ, ἢ μᾶλλον ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ σύμπαντος βίβλῳ, διῆλθον τὴν λοιπὴν νεότητά μου περιηγούμενος, αὐλὰς καὶ στρατιὰς ἐπισκεπτόμενος, ἄνδρας διαφόρων διαθέσεων καὶ ἐπαγγελμάτων ἀναστρεφόμενος, διαφόρους γνώσεις συνάγων, ἐμαυτὸν δοκιμάζων ἐν τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων καὶ πανταχοῦ οὕτω σκεπτόμενος περὶ τῶν ἐμφανιζομένων μοι, ὥςτε νὰ δύνωμαι νὰ πορισθῶ ἐξ αὐτῶν τινα ὠφέλειαν. Διότι ἐνόμιζον ὅτι ἐκ τῶν σκέψεων ἃς ἕκαστος ποιεῖται περὶ τῶν ἐνδιαφερόντων αὐτῷ καὶ ὧν ἡ ἔκβασις, εἰ κακῶς ἔκρινε, μετ' οὐ πολὺ θέλει τιμωρήσει αὐτόν, πολλῷ πλείονα ἀλήθειαν ἤθελον πορισθῆ, ἢ ἐξ ἐκείνων τῶν σκέψεων ἅς, ἐν τῷ ἑαυτοῦ σπουδαστηρίῳ, σοφὸς ἀνὴρ ποιεῖται περὶ ματαίων θεωριῶν, ὧν τ' ἀποτέλεσμά ἐστιν ἴσως ὅτι, ὁ ποιούμενος αὐτὰς ἀνήρ, τόσῳ πλείονα κενοσπουδίαν ἐξ αὐτῶν θέλει πορισθῆ, ὅσον ἀπομακρύνονται τοῦ κοινοῦ νοῦ, διότι ἐξ

ἅπαντος θέλει καταβάλει ἀνάλογον νοημοσύνην καὶ τέχνην ἵνα πιθανὰς αὐτὰς καταστήσῃ. Διὸ ἀείποτε ὑπερεπόθουν νὰ μαθω νὰ διακρίνω τοῦ ψευδοῦς τὸ ἀληθὲς, ἵνα φωτίζωμαι ἐν ταῖς ἐμαυτοῦ πράξεσι καὶ ἀσφαλῶς βαίνω ἐν τούτῳ τῷ βίῳ.

Ἀλλ' ὁμολογητέον ὅτι, παρατηρῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τὰ ἤθη, οὐδὲν εὕρισκον ἐν αὐτοῖς πρὸς βεβαίωσίν μου, ἀλλ' ἀνεκάλυπτον σχεδὸν τοσαύτην διαφορὰν, ὅσην πρότερον ἐ ταῖς γνώμαις τῶν φιλοσόφων. Ὥςτε τὸ μέγιστον ὄφελος, ὃ ἐξ αὐτῶν ἐποριζόμην,ἦν τόδε· ὅτι δηλ. βλέπων πλεῖστα πράγματα, παρ' ἡμῶν μὲν νομιζόμενα γελοιωδέστατα καὶ ἀτοπώτατα, κοινῇ δὲ δεκτὰ γινόμενα καὶ ἐπιδοκιμαζόμενα ὑπ' ἄλλων μεγάλων λαῶν, ἐμάνθανον νὰ μὴ πιστεύω σταθερῶς εἰς οὐδὲν μὴ καταπεῖσάν με διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς συνηθείας· οὕτω κατὰ μικρὸν πολλῶν πλανῶν ἀπηλλασσόμην, δυναμένων νὰ ἐπισκοτίζωσι τὸ φυσικὸν ἡμῶν φῶς καὶ νὰ καθιστῶσιν ἡμᾶς ἀπειθεστέρους πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον. Ἀλλ' ὅμως κατατρίψας ἔτη τινὰ οὑτωσὶ σπουδάζων ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ παντὸς καὶ προςπαθῶν ν' ἀποκτήσω τινὰ πεῖραν, ἀπεφάσισά ποτε νὰ σπουδάσω καὶ ἐμαυτὸν καὶ νὰ μετέλθω πάσας τοῦ νοῦ μου τὰς δυνάμεις πρὸς ἐκλογὴν τῆς ἣν ἔδει ν' ἀκολουθήσω ὁδοῦ. Τοῦτο δὲ, μοὶ φαίνεται, ἀπέβη μοι πολλῷ κάλλιον, ἢ ἡ ἀπὸ τῆς πατρίδος μου καὶ τῶν βιβλίων μου ἀπομάκρυνσις. (ἕπεται.)

Η ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΦΙΛΕΡΓΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ.

Ἀσμένως συμπληροῦμεν ὅσα ἐν τῷ Α'. τεύχει ἀνεφέρομεν περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Φιλέργου Ἑταιρίας διὰ τοῦ ἐξῆς ἄρθρου τοῦ «Νεολόγου», καὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ τότε γενικοῦ αὐτῆς γραμματέως, ἐξ ὧν κατάδηλον γίνεται πόσον ἕκαστος χρεωστεῖ νὰ ἔρχηται εἰς βοήθειαν τῶν πασχόντων, καὶ ποῖοι ἦσαν οἱ ἀξιότιμοι Κύριοι οἱ τὸ πρῶτον ἐργασθέντες ὑπὲρ τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρίας, ἵνα μὴ τὰ τοιαῦτα ἐξίτηλα γένωνται.

«Οἱ πρόγονοι ἡμῶν πρῶτοι ἀπεφήναντο τὸ μέγα καὶ ἀληθέστατον ἀξίωμα· Ἀργία μήτηρ κακίας. Ἡ πεῖρα, ὁ χρόνος, ἡ ἱστορία κατέδειξαν ὅτι τὸ καταστρεπτικώτατον διὰ τὰ ἄτομα, διὰ τὰς κοινωνίας, διὰ τὰ ἔθνη εἶναι ἡ ἀργία. Ὁ μέγας τῶν Ἀθηναίων νομοθέτης Σόλων ἔκρινεν εὔλογον νὰ νομοθετήσῃ ὅτι οἱ παῖδες, οὓς οἱ πατέρες αὐτῶν δὲν ἐφρόντισαν νὰ διδάξωσι τέχνην τινὰ, εἶναι ἀπηλλαγμένοι τοῦ νὰ γηροκομήσωσιν αὐτούς.

»Ἀπέχοντες τοῦ νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, λέγομεν ἁπλῶς ὅτι οὐδὲν λυσιτελέστερον ὑπάρχει διὰ τὴν κοινωνίαν, ἢ ἡ προσπάθεια τοῦ νὰ καταστραφῶσιν ὅσον ἔνεστιν αἱ πηγαὶ τῆς ἀργίας, καὶ μία ἐκ τῶν πηγῶν τούτων, καὶ ἡ μεγαλειτέρα ἴσως, εἶναι ἡ ἔλλειψις μέσων διὰ τὴν ἐργασίαν. Πολλάκις ἀπηντήσαμεν καθ' ὁδὸν νέους σφριγῶντας, δυναμένους νὰ ἐργασθῶσιν ἐπωφελῶς καὶ δι' ἑαυτοὺς καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν· καὶ ἐν τούτοις, οἱ νέοι οὗτοι, πρὸς αἶσχος τῆς κοινωνίας, ἔτεινον τὴν χεῖρα ὅπως ἐπαιτήσωσι τὸν ἄρτον· ὁ πλούσιος διαβαίνων καὶ βλέπων αὐτοὺς μίαν μόνην λέξιν προφέρει, λέξιν δικαίαν μὲν κατ' ἐπιφάνειαν, σκληρὰν ὅμως κατὰ βάθος, Ἐργάσθητι· καὶ τὰ θύματα τοῦ ἐργάσθητι λιμοκτονοῦσι, κλονιζόμενα πίπτουσιν ὑπὸ βουλιμίας εἰς τὸ ἔδαφος, ἐπισπῶντα τὸν γέλωτα τῶν διαβαινόντων, ὑπολαμβανόντων αὐτοὺς ὡς μεθύσους.

»Ἅπαντες ἐκτοξεύομεν ὡς βέλος κατὰ τοῦ δυστυχοῦς ἐπαίτου τὴν σκληρὰν λέξιν ἐργάσθητι· ἀλλὰ τί ἐπράξαμεν ὅπως διευκολύνωμεν αὐτῷ τὰ μέσα τῆς ἐργασίας; Διεθέσαμεν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου μίαν ῥανίδα τοῦ ὠκεανοῦ τοῦ πλούτου ἡμῶν; Ἐσκέφθημέν ποτε νὰ παράσχωμεν αὐτῷ ἐργασίαν; Οὐδὲν τούτων· ἡ ἀδυσώπητος ὅμως λέξις ἐργάσθητι ἀντηχεῖ αἰωνίως εἰς τὰ ὦτα τοῦ δυστυχοῦς, ὡς ἡ λέξις βάδιζε εἰς τὰ τοῦ Περιπλανωμένου Ἰουδαίου.

»Χάρις τῇ εὐγενεῖ πρωτοβουλίᾳ Κυρίων τινῶν ἐσυστήθη πρὸ ἑνὸς ἔτους μόλις ἡ Φιλεργος Ἑταιρία, ἧς ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἱερότης αὐτοῦ ἀρκούντως ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαί-

νονται. Ῥίπτων τις ἓν βλέμμα εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ἴσως θὰ μειδιάσῃ περιφρονητικῶς πρὸς τὴν σμικρότητα αὐτῶν καὶ ἀπαισιοδοξῶν θὰ προφητεύσῃ τὴν καταστροφὴν αὐτῆς. Ἀλλ' ὁ τοιοῦτος οὐδεμίαν ἔχει ἰδέαν τοῦ τί δύναται νὰ πράξῃ ὁ εἷς ἐν πολλῶν ἀνθρώπων συνασπισμὸς, οὐδ' ἐσκέφθη ὅτι τὸ σμικρὸν τοῦτο εἶναι σμικρὸν, διότι αὐτὸς καὶ οἱ ὅμοιοι αὐτῷ, οἱ οὕτω σκεπτόμενοι, δὲν ἐφρόντισαν νὰ συνεισενέγκωσιν εἰς τὴν ἐπέκτασιν καὶ αὔξησιν αὐτοῦ. Ὑπάρχουσι πολλοὶ, οἵτινες, δὲν γνωρίζομεν κατὰ ποίαν τοῦ νοὸς ἰδιοτροπίαν, δὲν θέλουσι νὰ συνεισενέγκωσιν εἰς ἀγαθόν τι καὶ κοινωφελὲς ἔργον, πρὶν ἤ, ὡς λέγουσιν, ἴδωσι τὰς προόδους αὐτοῦ· ἀλλ' ἄν, ἐρωτῶμεν, ἅπαντες ἐσκέπτοντο οὕτως, ἦτο ποτὲ δυνατὸν οὐχὶ νὰ προοδεύσῃ, ἀλλὰ νὰ συστηθῇ κἂν τὸ ἐλάχιστον κοινωφελὲς ἔργον; Ἀποκρινάσθωσαν οἱ οὕτω σκεπτόμενοι.

»Ἀνέγνωμεν ἐσχάτως τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς Ἑαιρίας καὶ μάτην ἐζητήσαμεν ἐν αὐτῷ τὰ ὀνόματα πολλῶν πλουσίων, ὁμογενῶν τε καὶ ἀλλογενῶν, γνωστῶν διὰ τὰ φιλανθρωπικὰ αὐτῶν αἰσθήματα. Τὰ τρία τέταρτα τῶν μελῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν μεσαίαν τάξιν, σπανίως δ' ἀπαντᾶται τὸ ὄνομα ἀνθρώπων τῆς πρώτης τάξεως. Ἐσκέφθημεν ποία ἀρά γε ἡ αἰτία τούτου, καὶ οὐδεμίαν ἄλλην εὕρομεν ἢ τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαν. Καὶ ὅμως, εἴμεθα βέβαιοι, οἱ Κύριοι οὗτοι δὲν παύουσιν ἐπαναλαμβάνοντες τὴν λέξιν ἐ ρ γ ά σ θ η τ ι, ἐν ᾧ οὐδεμίαν παρέχουσιν ἀρωγὴν εἰς τὴν ἑταιρίαν ἐκείνην, ἥτις προσπαθεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν σκληρὰν αὐτὴν λέξιν των.

»Μίαν τελευταίαν λέξιν. Ἡ Φ ι λ ε ρ γ ὸ ς Ἑ τ α ι ρ ί α εἶναι ἡ προσωποποίησις τῆς μεγάλης συνειδήσεως τοῦ πλούτου· καὶ ὁπόταν τὸ στόμα τῶν πλουσίων ἀνακράζῃ τὴν λέξιν ἐ ρ γ ά σ θ η τ ι, ἡ μεγάλη αὐτὴ συνείδησις θ' ἀνακράζῃ εἰς αὐτοὺς Δ ι ε υ κ ό λ υ ν ο ν τὴν ἐ ρ γ α σ ί α ν. Πιστεύομεν ὅτι ἡ συνείδησις αὕτη θὰ πείσῃ πολλοὺς ὅπως ἐκπληρώσωσι τὸ μέγα τοῦτο καθῆκον, ὅπερ ἐπιβάλλει αὐτοῖς ὁ Θεὸς καὶ ἡ κοινωνία.» (Νεολόγος).

ΕΚΘΕΣΙΣ

τῶν ἐργασιῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει «ΦΙΛΕΡΓΟΥ ΕΤΑΙΡΙΑΣ» ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς (1η Ἀπριλίου 1866) μέχρι τῆς 31 Μαρτίου 1867 ἀναγνωσθεῖσα ὑπὸ τοῦ γενικοῦ αὐτῆς γραμματέως Κ. Κωνσταντίνου Ἀνθοπούλου.

Κ ύ ρ ι ο ι,

Ἔτος συμπληροῦται σήμερον ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς Φιλεργοῦ Ἑταιρίας, τὰ δὲ ἀξιότιμα μέλη τὰ ἀκολουθήσαντα τὰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους αὐτῆς συνεδριάσεις γινώσκουσιν ἤδη, ἐκ τῶν μηνιαίων τοῦ Προεδρείου ἐκθέσεων, τὴν ὁδὸν ἣν αὕτη μέχρι τοῦδε διήνυσε.

Μολονότι ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Προεδρείου χρονολογεῖται κυρίως, ὡς θέλομεν ἴδει ἑφεξῆς, ἀπὸ πέντε μόνον μηνῶν, ἤτοι ἀπὸ τῆς καταρτίσεως καὶ συμπληρώσεως τοῦ προσωπικοῦ τῆς διευθύνσεως, οὐχ' ἧττον θεωρῶ ἀναγκαῖον ν' ἀνακεφαλαιώσω, ἱστορικῶς πως, ἐν τῇ παρούσῃ ἐκθέσει, τὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης προηγηθέντα, καθότι ἡ τῶν γενονότων τούτων μετὰ τῶν ἑφεξῆς ἀλληλουχία, ἀποτελοῦσα τὸ πρῶτον τῆς «Φιλεργοῦ Ἑταιρίας» ἔτος, θέλει διαφωτίσει τὰ ἀξιότιμα μέλη, ὅπως ἐκτιμήσωσι προσηκόντως τὴν θέσιν, εἰς ἣν αὕτη εὑρίσκεται σήμερον.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ μαρτίου μηνὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους, κύριοι τινὲς, φίλοι τοῦ δημοσίου καλοῦ, σχόντες τὴν ἀξιέπαινον πρωτοβουλίαν τοῦ συστῆσαι Ἑταιρίαν τινὰ, προωρισμένην ἵνα συντελέσῃ πρὸς ἀνακούφισιν τῆς δεινοπαθούσης τῶν ἐργατῶν τάξεως τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας, ἠνέωξαν κατάλογον μελῶν, θέντες οὕτω τὸν θεμέλιον λίθον τοῦ ἤδη ὑφισταμένου καὶ αἴσιον τὸ μέλλον προοιωνιζομένου ἀγαθοεργοῦ τούτου ἱδρύματος.

Κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τεσσαράκοντα ἐκ τῶν μελῶν συνῆλθον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Società Operaja Ita-

lianna εἰς πρώτην προκαταρκτικὴν συνεδρίασιν, καθ' ἣν παρακληθεὶς ὁ Κ. Γ. Σοφοκλῆς ἐδέχθη τὴν προεδρείαν, ὁ δὲ Κ. Ι Βρετὸς ἐξελέγη προσωρινὸς Γραμματεὺς καὶ Ταμίας τῆς Ἑταιρίας. Μετὰ σύντομον δὲ λογίδριον τοῦ Κ. Γ. Σοφοκλέους, περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς Ἑταιρίας πραγματευόμενον, ὡμίλησαν ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν ἐκ τῆς ἐργασίας πηγαζόντων ὠφελημάτων οἱ Κ. Κ. Γ. Κ. Μωϋσιάδης καὶ Ἀλ. Ἰσμυρίδης. Εἶτα γενομένης συσκέψεως περὶ καταλλήλου προσωνυμίας τῆς Ἑταιρίας ἐνεκρίθη ἵνα ἐπικληθῇ αὕτη Φιλεργὸς Ἑταιρία, ἡ Ὁμόνοια Συγχρόνως δ' ἐξελέγη πενταμελὴς ἐπιτροπή, συγκειμένη ἐκ τῶν Κ. Κ. Κ. Γ. Σοφοκλέους Γ. Μωϋσιάδου, Ἀλ. Ἰσμυρίδου Ν. Ἀργυριάδου, καὶ Ι. Βρετοῦ, ὅπως συντάξασα Κανονισμὸν καθυποβάλλῃ αὐτὸν τῇ Ἑταιρίᾳ μέχρι τῆς 24 ἀπριλίου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη, κατιδοῦσα ἀκολούθως τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς προθεσμίας ταύτης πρὸς κατάρτισιν τοῦ ὅπερ ἀνέλαβεν ἔργου, συνεκάλεσε τῇ 17 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας εἰς συνεδρίασιν, καθ' ἣν ἡ Ἑταιρία ἐχορήγησεν αὐτῇ προθεσμίαν ἑνὸς μηνός. Ἐν τῇ αὐτῇ συνεδριάσει ἓν τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ Κ. Ν. Ἀργυριάδης, δοὺς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἀντικατέστη διὰ τοῦ Κ. Χ. Καλαϊσάκη, ἀφῃρέθη δὲ ἀπὸ τῆς προσωνυμίας τῆς Ἑταιρίας ἡ λέξις Ὁμόνοια, τῇ αἰτήσει τοῦ Κ. Ι. Βρετοῦ.

Συνταχθεὶς δὲ κατόπιν ὁ Κανονισμὸς καθυπεβλήθη ἐν σχεδίῳ τῇ Ἑταιρίᾳ καὶ συνεζητήθη ἐπὶ τρεῖς ἀλλεπαλλήλους συνεδριάσεις, ὧν ἡ τελευταία ἐγένετο τῇ 29 μαΐου, καὶ καθ' ἃς τροποποιηθεὶς κατά τινα ἄρθρα ἐνεκρίθη καὶ ἐπεκυρώθη οἷος ὑπάρχει σήμερον.

Τὴν 19 Ἰουνίου, τὰ μέλη τῆς Ἑταιρίας συνῆλθον εἰς 6ην προκαταρκτικὴν συνεδρίασιν πρὸς ἐκλογὴν τῶν μελῶν τοῦ Προεδρείου, ἐξελέγησαν δὲ δι' ἀπολύτου πλειοψηφίας Πρόεδρος μὲν ὁ Κ. Σ. Μαυρογένης, ἀντιπρόεδροι δὲ οἱ ΚΚ. Η. Βασιάδης καὶ Μ. Βολανάκης· Γενικὸς Γραμματεὺς, ὁ Κ. Κ. Ἀνθόπουλος· Εἰδικὸς Γραμματεὺς ὁ Κ. Δ. Βαφειρίου· ἐπὶ τῶν αἰτήσεων ὁ Κ. Α. Ε. Εὐσταθιάδης· ἐπὶ τῶν δοσοληψιῶν, ὁ Κ. Θ. Κυριακίδης καὶ Λογιστὴς ὁ Κ. Στεφ. Σκυλίτσης. τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ταμίου καὶ τῶν ὀκτὼ Συμβούλων ἀναβληθείσης εἰς τὴν ἑπομένην συνεδρίασιν.

Ἐνταῦθα, Κύριοι, ἕνεκα λόγων ὅλως ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεως τοῦ Προεδρείου, παρεισέρρησε χάσμα τι χρονικὸν οὐχὶ βραχύ, εἰς τρόπον ὥστε ἡ πρώτη τακτικὴ συνεδρίασις, ἀναβληθεῖσα ἐπὶ 4 περίπου μῆνας, δὲν ἐγένετο ἢ τὴν 23 Ὀκτωβρίου, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Κ. Σ. Μαυρογένους, καὶ καθ' ἣν ἐξελέγησαν· Ταμίαι μὲν, ὁ Κ. Χριστ. Παλλάκης, Σύμβουλοι δὲ οἱ ΚΚ. Στέφ. Σκουλούδης, Γ. Κ. Μωϋσιάδης, Ἀαρὶφ Ἐφέντης, Α. de Castro, Σ. Ἀζναβοὺρ, Alfred Caporal, Ἀνδρέας Σπαθάρης καὶ Ἀντ. Νικολαΐδης. Ἐντεῦθεν δ' ἄρχονται, Κύριοι, αἱ τοῦ Προεδρείου ἐργασίαι, τὰς ὁποίας σπεύδω νὰ σᾶς ἐκθέσω.

Συμπληρωθέντος οὕτω τοῦ προσωπικοῦ, τὸ Προεδρεῖον ἐθεώρησεν ἀναγκαῖον νὰ ὑπάρχῃ μέρος τι ὡρισμένον διὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἑταιρίας, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐνοικίασεν, ἀπὸ τῆς 1ης νοεμβρίου 1866, αἴθουσαν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Κ. Γρὴν διὰ τὰς γενικάς, καὶ δωμάτιον ἰδιαίτερον διὰ τὰς ἑβδομαδιαίας αὐτοῦ συνεδριάσεις, ἀντὶ λιρῶν ὀθ. 50 τὸ ἔτος, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς δαπάνης φωτὸς, θερμάνσεως καὶ ὑπηρεσίας.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης, Κύριοι, καὶ καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς περιόδου αὐτῆς, αἱ ἐργασίαι τοῦ Προεδρείου περιεστράφησαν ἰδίᾳ περὶ τὴν αὔξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τῆς ἑταιρίας, εἴσπραξιν τῶν συνδρομῶν, μετάφρασιν καὶ ἐκτύπωσιν τοῦ κανονισμοῦ εἰς διαφόρους γλώσσας, ὡς ἐπίσης καὶ περὶ τὴν ἐκτύπωσιν καὶ διανομὴν ἐγκυκλίων μεταπεφρασμένων εἰς ὅσας καὶ ὁ Κανονισμὸ, γλώσσας. Συγχρόνως δὲ τὸ Προεδρεῖον ἐπέστησε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ νὰ συνάψῃ σχέσεις μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν διαφόρων συντεχνιῶν, ὅπως ἐν ἀνάγκῃ ἀποτείνηται πρὸς αὐτάς.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ τὸ προσωπικὸν τοῦ Προεδρείου ὑπέστη τὰς ἀκολούθους τρο-

ποποιήσεις· ὁ μὲν ἕτερος τῶν ἀντιπροέδρων Κ. Η. Βασιάδης ἀντικατεστάθη, ὡς ἀπελθὼν εἰς ἀλλοδαπὴν, διὰ τοῦ Συμβούλου Κ. Στ. Σκουλούδη, εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁποίου ἐξελέγη ὁ Κ. Κλ. Σκαλιέσης· ὁ δὲ Κ. Δ. Ζαφειρίου κωλυόμενος ἵνα ἐξακολουθήσῃ χρέη εἰδικοῦ Γραμματέως, ἀνεπληρώθη ὑπὸ τοῦ Κ. Δ. Μαλιάδου, τὸν ὁποῖον ὅμως ἀκολούθως παραιτηθέντα ἀντικατέστησεν ὁ Κ. Α. Ε. Εὐσταθιάδης, εὐαρεστηθεὶς νὰ ἐκπληρῇ συγχρόνως καὶ χρέη γραμματέως ἐπὶ τῶν αἰτήσεων. Τὸν Κ. Θ. Κυριακίδην, ἀδυνατοῦντα ἕνεκα τῶν ἰδιαιτέρων αὐτοῦ ἀσχολιῶν νὰ ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντα, ἅπερ ἀνέλαβεν, διεδέχθη ὁ Κ. Δ Μηλλιώτης, οὗτινος, παραιτηθέντος ἔπειτα, δὲν ἐθεωρήθη κατεπείγουσα ἡ ἀντικατάστασις, ἕνεκα τῆς μὴ εἰσέτι ἀναπτύξεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ κλάδου τούτου. Τέλος ὁ λογιστὴς Κ. Στ. Σκυλίτσης, ἀντικατέστη διὰ τοῦ Κ. Κ. Ψαχαροπούλου. Ἅπασαι δὲ αὗται αἱ ἀντικαταστάσεις ἐγένοντο ἐν τακτικαῖς συνεδριάσεσι καὶ συμφώνως πρὸς τὸν Κανονισμόν

Τὸ Προεδρεῖον μετὰ λύπης εἶδεν ὅτι ἐκ τῶν 220 μελῶν, τὰ ὁποῖα ἀνεφέροντο ἐν τῷ Καταλόγῳ, ὅστις ἐνεχειρίσθη αὐτῷ κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν του, μόνον περὶ τὰ 100 πρόσωπα ἠδύνατό τις νὰ θεωρήσῃ ὡς τακτικὰ τῆς ἑταιρίας μέλη, καθότι τῶν λοιπῶν τινὰ μὲν παρῃτήθησαν, ἄλλα δὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀναγνωρισθῶσιν ὡς τοιαῦτα.

Τὸ ληφθὲν ὅμως μέτρον, Κύριοι, περὶ διανομῆς ἐγκυκλίων πρὸς τας διαφόρους κοινότητας τῆς πόλεως ἡμῶν, δὲν ἐβράδυνε νὰ παραγάγῃ ἀντιστάθμισίν τινα, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τὴν ὡς ἀνωτέρω ἐλάττωσιν τοῦ ἀρχικοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν· δύναται δὲ νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοῦδε ὡς στεφθησόμενον προσεχῶς δι' ἐντελοῦς ἐπιτυχίας, καθ' ὅσον διὰ τῶν μέχρι τοῦδε διανεμηθεισῶν ἐγκυκλίων ἡ ἑταιρία ἀπέκτησεν 142 νέα μέλη, ὥστε σήμερον ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν μελῶν ἀναβαίνει εἰς 242, ὡς ἐκ τοῦ Μητρῴου καταδεικνύται.

Κύριοι!

Λαμβάνων τις ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς δυσχερείας, τὰς ὁποίας ἀπαντᾷ εἰσέτι ἐν τῷ τόπῳ ἡμῶν ἡ ἐξάπλωσις τοῦ πνεύματος τοῦ συνεταιρισμοῦ, καὶ τὰ προσκόμματα τὰ ὁποῖα ἀρτισύστατον καὶ ὅλως πρωτοφανὲς ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ σωματεῖον οἷον ἡ Φιλεργὸς Ἑταιρία, ὤφειλε νὰ ὑπερπηδήσῃ, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῆς Ἑταιρίας, ἥτις, ἐντὸς πενταμήνου μόνον χρονικοῦ διαστήματος, οὐχὶ μόνον κατώρθωσε νὰ ὑπάρχῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπισπάσασα ἑαυτῇ τὰς συμπαθείας τοῦ περὶ ἡμᾶς κοινοῦ, ἀπεκτήσεν ἤδη 242 τακτικὰ μέλη, ἤτοι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐτήσιον εἰσόδημα ἐκ 30,000 περίπου γροσίων ὅπερ μετὰ τῆς τοῦ Κ. Γ. Ζαρείφη ἐκ λιρ. όθ. 100 γενναίας συνδρομῆς, ἀναβαίνει εἰς 40,000, ἐκτὸς δὲ τούτου, ἔχουσα καθαρὸν κεφάλαιον ἐκ 5.000 περίπου γροσίων καὶ προπληρωμένον τὸ ἐνοίκιον τῆς αἰθούσης αὐτῆς δι' 7 μῆνας, ἤρξατο ἤδη νὰ ἱκανοποιῇ, κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων αὐτῆς, τὰς πρὸς αὐτὴν ἀπευθυνομένας αἰτήσεις, ταῦτα δὲ πάντα, Κύριοι, ἐπιτευχθέντα ἐντὸς βραχυτάτου διαστήματος χρόνου, θέλει, πέποιθα ἀδιστάκτως, ὁμολογήσει ὅτι ἡ Ἑταιρία ἔπραξεν ἤδη ἀρκετὰ καὶ ἴσως ὅσα οὐδὲν ἄλλο ἀγαθοεργὸν σωματεῖον ἐν τῇ πόλει ἡμῶν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χρονικοῦ διαστήματος καὶ ἐν εὐνοϊκωτέραις περιστάσεσιν, ὥστε ἡ Ἑταιρία, Κύριοι, παγιωθεῖσα ἤδη, οὐχὶ μόνον δύναται μετὰ θάρρους νὰ βαδίσῃ πρὸς τὴν τελείαν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ σημερινὴ αὐτῆς εὐάρεστος κατάστασις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀσφαλὲς ἐχέγγυον ὅτι ἡ προαγωγὴ καὶ ἀνάπτυξις αὐτῆς γιγαντιαίοις βήμασι ἐξακολουθήσει, πρὸς τιμὴν τῶν εὐγενῶν καὶ φιλανθρώπων καρδιῶν καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τῆς ἐλλείψει μέσων ἐργασίας δεινοπαθούσης καὶ ταλαιπωρουμένης ἐργατικῆς τάξεως τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας.

Θάρρος οὖν Κύριοι, καὶ ἔχωμεν πάντοτε ὡς σύμβολον τῶν πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ ἡμῶν προσπαθειῶν τὸ σοφὸν ἐκεῖνο Ἡσιόδειον :

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦθ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Η ΓΥΝΗ

χρεωστεῖ νὰ ἐκπαιδεύηται καὶ νὰ ἐργάζηται

ὑπὸ

ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΖΙΦΦΟΥ.

Μετάφρασις Δ. Γ. Μ.

Τῷ Κυρίῳ Β.

Σεβαστὲ καὶ φίλτατέ μοι διδάσκαλε,

Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἔγραψας ὅτι ἡ γυνή ἐστι μυστήριον· καὶ ὄντως μυστήριον ἡ γυνή, ἐ νόσῳ διατελεῖ ὅπως ἔχει. Ἀλλ' ὅμως ἂν γίνῃ τοιαύτη ὁποία πρέπει, παύει πλέον οὖσα μυστήριον. Ἡ γυνή ἐστιν ἴση τῷ ἀνδρί· οὗτος μὲν ἔχει τὸ ἐνεργεῖν, ἐκείνη δὲ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν, ἀμφότεροι ἰσοδυναμοῦντες. Ὥςτε μὴ καταδικάσῃς τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ τὰς γυναῖκας.

Ὅλος Σὸς

ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΖΙΦΦΟΣ

Φίλε ἀναγνῶστα,

Ἴσως ἔχεις γυναῖκα, ἀδελφὴν ἢ καὶ φίλην, τὴν ὁποίαν ἀναμφιβόλως προσπαθεῖς καὶ θέλεις νὰ βλέπῃς ὁλονὲν βελτιουμένην. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χρήζεις τινος μεταρρυθμίσεως. Πεποιθὼς δ' ὅτι ἀναγκαιότατόν ἐστι νὰ συντρέχῃ ἕκαστος τὸ κατ' αὐτὸν ὑπὲρ τῆς ἀναμορφώσεως ταύτης, γράφω τὰ ὀλίγα ταῦτα.

Γινώσκω μὲν ὅτι ἁπλῶς λέξιν ἐκφέρω προκειμένου περὶ πολλῶν καὶ μεγάλων, ὅτι λίθον μόνον κομίζω εἰς ἀνεγειρόμενον μνημεῖον· ἀλλ' ὅσῳ κἂν ᾖ εὐτελὴς ἡ προςφορά μου, ὅσῳ κἂν φανῇ ἀναξία λόγου, προςφέρω ὅμως αὐτὴν συναισθανόμενος ὅτι ἐκπληρῶ καθῆκον. Ἐντοσούτῳ σύ, φίλε ἀναγνῶστα, κατανόησον τὴν ἁπλῆν ταύτην λέξιν, διατήρησον τὸν λίθον τοῦτον, διότι ἐξ ἐκείνης μὲν ὁρμώμενος δύνασαι νὰ καταρτίσῃς ὁλόκληρον τόμον, ἐκ τούτου δὲ νὰ οἰκοδομήσῃς ὁλόκληρον οἶκον.

ΔΙΔΑΚΤΩΡ ΖΙΦΦΟΣ.

Πρὸς τὰς Γυναῖκας.

Ἀνάγνωτε καὶ κατανοήσατε τὰς ὑπὲρ ὑμῶν γραφείσας ταύτας γραμμάς. Ὁ κάλαμός μου ἐστὶν εἰλικρινὴς καθὼς καὶ ἡ καρδία μου. Οἰκτείρω ὑμᾶς καίπερ πανισχύρους. Προςβλέψατε τοὺς περὶ ὑμᾶς ἄνδρας, ἐξιχνιάσατε τοὺς λογισμοὺς αὐτῶν καὶ φρίξατε. Κολακεύουσιν ὑμᾶς καὶ ἐξαπατῶσι, ὅπου δὲ φρονεῖτε ὅτι ηὕρατε θῦμα, ἐκεῖ ἐστιν ὁ τάφος ὑμῶν. Σκέψασθε βαθέως περὶ τῶν λόγων μου καὶ θέλετε καταπεισθῆ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ πράξει τοῦ δράματος τῆς μοιχείας, ἡ γυνὴ ἐμφανίζεται μεμονωμένη, ἀπερριμμένη, ὑπὸ τίνος; ὑπ' ἐκείνου ὅςτις ἐν τῇ πρώτῃ πράξει ἐγονυπέτει πρὸ αὐτῆς. Γυναῖκες, ἀρχίσατε νὰ σκέπτησθε!

Πρέπει νὰ ἐκθέσωμεν τὴν μοιχαλίδα;

Πρέπει νὰ φονεύσωμεν αὐτήν;

Πρέπει νὰ τῇ συγχωρήσωμεν;

Πρὶν ἢ ἀποκριθῶμεν πρὸς τὰς σοβαρωτάτας ταύτας ἐρωτήσεις, προβάλωμεν γενικάς τινας περὶ γυναικὸς ἰδέας. Ἡ γυνὴ λέγεται τοῦ ἀνδρὸς ὑποδεεστέρα. Ἡ ἀνατομία, καταδεικνύουσα ὅτι τῆς γυναικὸς ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ἧττον ὀγκώδης τοῦ τοῦ ἀνδρὸς, διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἡ γυνὴ δὲν εἶναι δεκτικὴ τῆς αὐτῆς τῷ ἀνδρὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως· διότι οὔτε ἡ τυπογραφία, οὔτε ὁ ἠλεκτρισμὸς, οὔτε ἡ ῥαπτικὴ μηχανή, οὔτε οὐδεμία ἄλλη μεγάλη ἀνακάλυψις ὀφείλεται τῇ γυναικί (1).

(1) Ἀπεδείχθη ἤδη ὅτι ὁ ὄγκος τοῦ ἐγκεφάλου μεγάλως ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ ὅτι ἡ ἄσκησις τοῦ ὀργάνου τούτου αὐξάνει τὸ βάρος αὐτοῦ. Ὁ Παικὸκ καὶ ὁ Γκάιστ ἀπέδειξαν ὅτι ὁ τῆς γυναικὸς ἐγκέφαλός ἐστι κατὰ ἓξ οὐγγίας ἐλαφρότερος τοῦ τοῦ ἀνδρός.

Ἀλλ' ἔστιν ἀληθὲς ὅτι οἱ μῦς τῶν ἀθλητῶν εἰσὶ πολλῷ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι, ἢ οἱ μῦς τῶν ζώντων ζωὴν καθεστηκυῖαν· εἶδ' ἀληθεύει ὅτι ὁ ἐγκέφαλος τῶν τοῦ 19ου αἰῶνος Παρισινῶν ἐστὶ μᾶλλον ἀνεπτυγμένος τοῦ τῶν τοῦ 12ου (κατὰ Βρόκαν), διατὶ νὰ μὴ ἀποδῶμεν τὴν μεταξὺ τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ ἀνδρὸς καὶ τοῦ τῆς γυναικὸς διαφορὰν εἰς τὴν ἀδράνειαν εἰς ἣν κατεδικάσαμεν ἀπὸ τοσούτων ἤδη αἰώνων τὸ δύστηνον τοῦτο ὄν, καὶ νὰ μὴ θεωρήσωμεν τὴν παροῦσαν τῆς γυναικὸς κατάστασιν ὡς ἔργον τοῦ ἀνδρός; Εἰ πράγματι ὁ ἐγωιστὴς ἀνὴρ ἐστιν ἀνώτερος τῆς γυναικὸς, διατί δὲν ἐποδηγέτησεν αὐτὴν πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀλήθειαν; διατί ἐνέκλεισεν αὐτὴν ἐντὸς ζοφωδῶν θαλάμων, ἔνθα ἀναπνέει μόνην τὴν ἐκπνοὴν τοῦ ἀνδρός; Διατί τέλος δὲν ἐμόχθησε σπουδάζων ἐπισταμένως τὸ δύστηνον τοῦτο πλάσμα, ὅπερ ἀείποτε ἔχει ἄδικον μόνον διότι καλεῖται γυνή; Ἀνατομικῶς καὶ φυσιολογικῶς ἀνερευνῶντες τὴν γυναῖκα εὑρίσκομεν ὅτι ἀπειράκις ὁ ἐγκέφαλος δουλοῦται τοῖς ὀργάνοις αὐτῆς (1). Εὑρίσκομεν ὅτι τὸ νευρικὸν αὐτῆς σύστημά ἐστι τόσον εὐαίσθητον καὶ ἡ θέλησις αὐτῆς τόσον ἀσθενὴς, ὥστε δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ὑπάρχουσι γυναῖκες ἄνευ θελήσεως. «Ὁ δοῦλος δὲν ἔχει θέλησιν, λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, τὸ παιδίον ἔχει θέλησιν, ἀτελῆ ὅμως· ἡ γυνὴ ἔχει, ἀλλ' ἀσθενῆ.» (Πολιτικά). Διὰ μόνης τῆς ἀνατροφῆς ἡ γυνὴ ἀποκτᾷ τὴν θέλησιν, διὰ μόνης τῆς ἀνατροφῆς γεννᾶται ἐν αὐτῇ ἡ αἰδημοσύνη καὶ τὸ αἴσθημα. Τὰ πάντα διὰ τῆς ἀνατροφῆς. Δὲν ἀρνοῦμαι μὲν ὅτι ὑπάρχουσι κατ' ἐξαίρεσιν καὶ γυναῖκες φύσει μοχθηραὶ, ἐν γένει ὅμως διὰ τῆς ἀνατροφῆς φθάνομεν εἰς τὴν τάξιν ἠθικῶν ὄντων. Ὅσῳ πλέον τὸ ζῶον ἐστι κοινωνικὸν καὶ ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ ἀνεπτυγμένος, τοσούτῳ μᾶλλον ἡ ἀνατροφὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐπιμεμελημένη· ὅσῳ δὲ πλέον ἐστὶν ἠθικὸν καὶ κατανοεῖ τὴν σπουδαίαν ἐκείνην λέξιν, τὸ καθῆκον δηλ., τοσούτῳ μᾶλλον εἰς αὐτὴν ὑπείκει. Ὁ Κάντιος λέγει «Τὸ καθῆκον! Πρὸ τῆς θαυμασίας ταύτης ἰδέας ἅπασαι αἱ ἐπιθυμίαι σιγῶσιν, ὅσῳ κἂν ὦσιν ἐνδομύχως ἀτάσθαλοι!» Ὁ ἄγριος δὲν ἔχει οὔτε δίκαιον, οὔτε καθῆκον.

Ἀλλ' ἐντοσούτῳ τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐδόθη ἢ ὅτι, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν αἰῶνα τῆς προόδου, δίδοται τῇ γυναικὶ ἡ ἠθικὴ, διανοητικὴ καὶ σωματικὴ ἀνατροφή; τίς δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ γυνή ἐστιν ὁποία δέον νὰ ᾖ;

Ἡ γυνὴ ἁμαρτάνει.

1) Ὅταν ἔχῃ κακὴν ἀνατροφήν·

2) Ὅταν ᾖ φύσει κακή·

3) Ὅταν ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς διαφθείρηται ἢ ἐγκαταλείπηται εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην.

4) Ὅταν ἀσθενῇ.

Ὅταν μὲν ἀσθενῇ ἡ γυνὴ, ἢ ἔχῃ κακὴν φύσιν, οὔτε αὐτὴ πταίει, οὔτε ὁ σύζυγος αὐτῆς· ὅταν δὲ ἔχῃ κακὴν ἀνατροφὴν ἢ ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς διαφθείρηται, τότε τιμωρητέον τὸν ἄνδρα μᾶλλον ἢ τὴν γυναῖκα (1).

Καὶ τίς ἐστιν ἡ τῇ γυναικὶ διδομένη ἀνατροφὴ, εἰμὴ ἡ τῆς ὑποκρισίας τοῦ ψεύδους καὶ τῆς προσποιήσεως; Τίς δὲ ὁ διευθύνων τὴν ἀνατροφὴν ταύτην, εἰμὴ ὁ ἀνήρ; Μεταβῶμεν εἰς τὸν νέον κόσμον, τὸν κόσμον τοῦ Κολόμβου, τὸν διδάσκαλον τοῦ παλαιοῦ, ὃν καλοῦμεν Εὐρώπην. Εἰσέλθωμεν εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Λοουέλλης καὶ τῆς Μασσαχουσέτης, ἐν οἷς ἐργάζονται, πόρρωθεν ἐλθοῦσαι, πλείονες τῶν 9,000 ἐργατριῶν. Αἱ νεάνιδες διατρίβουσαι μόναι ἐν Λοουέλλῃ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς κοινῆς εἰλικρινείας καὶ ἠθικῆς, ἥτις ἀγρυπνεῖ ἐπ' αὐτῶν μετ' ἄκρας αὐστηρότητος. Μέχρι δὲ τῆς σήμερον οὐδὲ μία καὶ μόνη ἄνομος γέννησις παρετηρήθη ἐν ταῖς τάξεσι τῆς ἐν ἐλευθερίᾳ βιούσης πολυαρίθμου ἐκείνης νεολαίας. Φωτίσατε τὴν γυναῖκα δι' ὑγιῶν ἀρχῶν, ἐμπνεύσατε αὐτῇ τὴν ἰδέαν

(1) Νοσήματά τινα τῆς μήτρας καὶ τῶν ὠοθηκῶν τόσον ἐνεργοῦσιν ἐπὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος, ὥστε δυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι αὐτὸ πολλάκις ὑπόκειται ταῖς ἰδιοτροπίαις μητρικῶν τινῶν νευρωδῶν νημάτων.

(1) Ἡ τιμωρία τῆς γυναικὸς οὐ μόνον αὐτὴν ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας γυναῖκας ἠθικοποιεῖ.

ὅτι τιμᾶται φιλοπονοῦσα καὶ τότε δὲν θέλουσιν ὑπάρχει τοσαῦται μοιχαλίδες. Ἀλλ' ὅμως ἐφ' ὅσον ὁ ἀνὴρ δὲν καταβαίνει ὅπως ἀναβῆ ἡ γυνὴ, ἡ γυνὴ αὕτη θέλει διατελεῖ ότὲ μὲν τύραννος, ότὲ δὲ θῦμα ἡμῶν. Ἐνόσῳ δὲ οἱ νόμοι δὲν γίνονταί πως αὐστηρότεροι πρὸς τὸν ἄνδρα, ὁ ἐγωιστὴς οὗτος ἀείποτε ἀδίκως θέλει ὑπερτερεῖ (1).

Τίς ταράττει τὴν εἰρήνην τῆς ἐν τῷ τρέμοντι φωτὶ τῆς λυχνίας καὶ μετὰ βεβαρυμένων ἐκ τοῦ ὕπνου ὀφθαλμῶν ἐργαζομένης πτωχῆς, πρὸς ζωάρκειαν αὐτῆς τε καὶ τοῦ παραλύτου αὐτῆς πατρός; Τίς ταράττει τὴν εἰρήνην τῆς ἑστίας ἐκείνης, ἐξ ἧς πρώην ἐπήγαζεν ἔρως καὶ αὐταπαρνησία; Τίς βλέπων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ μοιχαλίδα «La guarda e passa», ὡς λέγει ὁ Ἰταλὸς ποιητής; Παρατηροῦντες μόνον τὴν αἱμόφυρτον πληγὴν ἣν διὰ τοῦ ξίφους ἀνοίγομεν, οὐδὲν ὠφελοῦμεν. Ἀνάγκη θεραπείας, ἧς τὰ φάρμακα ζητητέα οὐχὶ παρὰ τῇ γυναικὶ, ἀλλὰ παρὰ τῷ ἀνδρί. Ἡ ἀμάθεια, πενία καὶ πολυτέλειά εἰσιν αἱ τρεῖς ἀστείρευτοι πηγαὶ, ἐξ ὧν ἡ διαφθορὰ τῆς γυναικὸς πηγάζει. Φωτίσατε τὴν γυναῖκα οὐχὶ διὰ μυθιστοριῶν καὶ θεάτρου, ἀλλὰ διὰ τῆς διδασκαλίας σπουδαιοτάτων καὶ αὐστηρᾶς ἠθικῆς ἀνδρῶν.

« Ἡ ἠθικὴ, λέγει ὁ κ. Λαβέλεϋ, διδακτέα ὑπὸ κοσμικοῦ διδασκάλου, ὃν τρόπον ἐν Νεερλάνδῃ καὶ ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις. Δὲν ὠφελεῖ ἡ ἐκστήθισις τύπων ἢ κατηχήσεως ἠθικῆς. Χρήσιμοί εἰσιν αἱ περὶ Θεοῦ, καθήκοντος, ἀγάπης, φιλαδελφίας, ἀνθρώπων, φιλανθρωπίας καὶ ἀνθρωπίνης ἀξίας μεγάλαι ἐκεῖναι ἰδέαι, αἵτινες ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ διδασκάλου μεταβαίνουσιν εἰς τὴν τῶν μαθητῶν διὰ τῆς ὅλης διδασκαλίας, ἤτοι τῶν διηγημάτων, τῶν παραδειγμάτων καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ ὠτὸς ἀκουομένων λόγων. Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ δυσχερέστατον μέρος τῆς διδασκαλίας, καθ' ὃ πρὸ πάντων δέον νὰ ἐκγυμνάζωνται οἱ ἐκ τῶν διδασκαλείων διδάσκαλοι.» Μὴ πεποίθατε ἐπὶ τοὺς ὑποκριτὰς ἐκείνους ψευδοχριστιανοὺς, τοὺς καταπνίγοντας τὰ εὐγενέστατα τῶν αἰσθημάτων καὶ ταπεινοῦντας τὸν πρὸς ἀνύψωσιν γεννηθέντα ἄνθρωπον. Μὴ ποιεῖτε τὰς γυναῖκας στρατηγοὺς καὶ καθηγητὰς, ἀλλ' ἀγαθὰς μητέρας.

Et les femmes-docteurs ne
sont point de mon gout,
Je consens qu'une femme
ait des clartés de tout.

Ἡ ἀγαθὴ μήτηρ ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸν ἀγαθὸν καθηγητήν. Τὸ παιδίον μέχρις ἐτῶν ἑπτὰ κατὰ πάντα ὑπὸ τῆς μητρὸς διαμορφοῦται. Αὕτη ἡ ἡλικία παρασκευάζει τὸ ἔγκλημα, ἐπειδὴ δὲ ἡ πρώτη ἀνατροφὴ, ἡ ἀνατροφὴ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, τὰ μάλιστα ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου, ἰσχυριζόμεθα ὅτι ἡ γυνὴ πλάττει τὴν κοινωνίαν καὶ ὅτι ἔχει δικαιώματα ἐπ' αὐτῆς.

Οἱ νεώτεροι νομοθέται πολλῷ τῶν ἀρχαίων σοφώτεροι, σπουδάσαντες καλῶς τὸν ἄνθρωπον ὑπὲρ οὗ τίθενται οἱ νόμοι, ἀποφαίνονται ὅτι σκοπὸς τῆς ποινῆς ἐστὶν ἡ τοῦ ἐνόχου ἠθικοποίησις, τοὺς δὲ ἐγκληματίας νομίζουσι δυστυχεῖς, οὓς, εἰ δυνατὸν, δέον νὰ βελτιῶμεν. Ὥστε ἡ γυνὴ, εἰ θέλει καὶ δύναται, ἐμπορεῖ νὰ ἐλαττώσῃ τῶν κακουργημάτων τὸν ἀριθμὸν, καλῶς τὰ τέκνα αὐτῆς ἀνατρέφουσα «Οἱ μὲν ἄνδρες νομοθετοῦσιν, αἱ δὲ γυναῖκες ἠθοποιοῦσι» λέγει ὁ Κομβεροῦσσος. Οὔτε διὰ τῆς εἱρκτῆς, οὔτε διὰ τῆς καρατομήσεως μειοῦται τῶν κακουργημάτων τὸ πλῆθος, ἀλλὰ διὰ μόνης τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀνατροφῆς. «Ἡ μὲν κοινωνία παρασκευάζει τὸ ἔγκλημα, ὁ δὲ κακοῦργός ἐστιν ἁπλοῦν πρὸς ἐκτέλεσιν ὄργανον» λέγει ὁ Κετελέτος. Ἡ καλῶς ἀνατεθραμμένη κοινωνία ἔχει ὀλιγώτερα ἐγκλήματα.

(1) Ποινικὸς Κώδιξ, ἄρθρον 339. «Ὁ ἔχων ἐν τῷ οἴκῳ παλλακίδα καὶ, ἐναγόμενος ὑπὸ τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἀναγκάζεται νὰ ὁμολογήσῃ τὸ πρᾶγμα, τιμωρεῖται διὰ προστίμου ἑκατὸν ἕως δισχιλίων φράγκων.» Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι καὶ οἱ πλούσιοι, οἱ τὰ πρόστιμα ἀποτίνοντες. Δισχίλια φράγκα, ποσὸν εὐτελέστατον!.... Ἰδοὺ ἡ ὑπὸ τοῦ νόμου ὁριζομένη ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, τῆς δυστήνου συμβίας, ἱκανοποίησις!

Ἀνατροφή, λέξις μεγάλη! Ταύτην τὴν λέξιν γράψωμεν ἐπὶ τῆς θύρας πασῶν τῶν οἰκιῶν, πασῶν τῶν σχολῶν, πασῶν τῶν φυλακῶν. Δι' αὐτῆς ἡ καρδία ἡμῶν γίνεται πηγὴ εὐγενεστάτων αἰσθημάτων, δι' αὐτῆς καὶ μόνης ἠδυνήθη ὁ ἄνθρωπος ν' ἀπομακρυνθῇ τῶν ἑαυτοῦ προγόνων. Ἀναγινώσκοντες τὰς εὐαρίθμους σελίδας τῆς περὶ τῶν ἀνθρώπων ἱστορίας, καθορῶμεν ὅτι ὁ ἀνὴρ, οἷος ἤδη ὑπάρχει σωματικῶς τε καὶ διανοητικῶς, προϊὸν τῆς φύσεώς ἐστι καὶ ὅτι τὰς ἰδιότητας, τὰ προσόντα καὶ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ δὲν ἔλαβεν ἄνωθεν δωρεὰν, ἀλλ' ἐπιμόχθως αὐτὰ ἀπέκτησεν ἐκ τῶν ἐντυπώσεων, τῆς πείρας, τῆς βαθμιαίας ἀναπτύξεως καὶ τῶν ἀτομικῶν ἐκ τῆς κληρονομίας καὶ ἀνατροφῆς προςκτημάτων. Ἀλλ' ἐκ τοῦ μεγάλου τούτου κεφαλαίου τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, μετέχει ἆρά γε ἡ γυνή; Οὐχί! Ἀείποτε οὖσα ἀμαθὴς καὶ καταδεδικασμένη νὰ ἔχῃ ὀφθαλμοὺς ἵνα μὴ βλέπῃ καὶ ὦτα ἵνα μὴ ἀκούῃ, ἀδιαλείπτως μεριμνᾷ εἴτε περὶ τοῦ ἰδίου αὐτῆς σώματος, εἴτε περὶ τοῦ τοῦ παιδόςτης. «Ἡ ἡ γυνὴ, λέγει ὁ Κουζῖνος, δὲν ἐπλάσθη σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς, ἡ παράλογός ἐςι καὶ παράνομος ἀντίφασις ν' ἀπαγορεύωμεν αὐτῇ τὰς γνώσεις δι' ὧν δύναται νὰ κοινωνήσῃ πνευματικῶς πρὸς ἐκεῖνον, οὗ μέλλει νὰ μετάσχῃ τῆς τύχης, ἢ κἂν νὰ κατανοήσῃ τοὺς μόχθους καὶ νὰ συναισθανθῇ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰ παθήματα, ἵνα ἀνακουφίζῃ αὐτά.» Ἆρα ἡ γυνὴ προώρισται νὰ ἀρέσκῃ, νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ γεννᾷ(1); Ἀλλ' ὅμως καὶ ν' ἀπατᾷ, ἐὰν μὴ καλῶς ἀνατρέφηται, διότι κληρονομικὴν μὲν ἔχει τὴν πανουργίαν, τέλος δὲ,

Son sang est notre sang,
nous sommes ce qu'elle est,
Enfants, nous recevons son
sang avec son lait.

Εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν! Νομίζομεν μὲν ἑταίραν τὴν γυναῖκα, παραγνωρίζομεν δὲ τὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ προορισμὸν αὐτῆς. Πρέπει ἡ γυνὴ νὰ μάθῃ νὰ σκέπτηται καὶ νὰ ἐργάζηται, διότι οὐδεὶς σκέπτεται πρὶν ἢ μάθῃ, οὐδὲ σκέπτεται πολλὰς λαλῶν γλώσσας. Εἰ οἱ πολύγλωσσοι ἐσκέπτοντο, οἱ ξεναγοὶ τῶν πόλεων ἤθελον εἶναι συνετώτατοι πάντων (1).

(1). «Ἡ γυνὴ, λέγει ὁ Ῥουσσῶ, κυρίως ἐπλάσθη ἵνα ἀρέσκῃ τῷ ἀνδρί. Ἂν πρέπει ὁ ἀνὴρ ν' ἀρέσκῃ αὐτῇ, ἐστὶν ἧττον ἐπείγουσα ἀνάγκη· ὁ ἀνὴρ ἀρέσκει μόνον καὶ μόνον διότι ἐστὶν ἰσχυρός.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἀναμφιβόλως εἰσὶν ἐξαμβλώματα τοῦ ἐγκεφάλου τοῦ Ῥουσσῶ, δυστυχῶς δὲ πολλὰ τοιαῦτα ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐγέννησε.

(1) «Πικρῶς παραπονοῦνται, λέγει ὁ Κομβεροῦσσος, διότι αἱ ἐν τοῖς διαφόροις ἐργοστασίοις ἐργαζόμεναι γυναῖκες μισθοῦνται πολλῷ ὀλιγώτερον τῶν ἀνδρῶν. Ἐν Παρισίοις ὁ μὲν ἀνὴρ κατὰ μέσον ὅρον λαμβάνει 4, 51, ἡ δὲ γυνὴ 2, 41. Καὶ διατί; Διότι ἡ γυνὴ ἀμοιρεῖ εἰδικῆς μορφώσεως.» Ἀλλ' οὐδεὶς πλὴν τοῦ Κ. Οὐικκερκὰμ κάλλιον ἀπέδειξε τὸ πλεονέκτημα τῆς δημοσίας παιδεύσεως. «Ἡ διδασκαλία γονιμωτέραν τὴν ἐργασίαν καθίστησι. Εἰ ἅπας ὁ σήμερον ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις συγκομιζόμενος σῖτος ἠλωνίζετο καὶ ἠλέθετο διὰ τῶν ἐν τοῖς προγενεστέροις χρόνοις ἐθιζομένων τρόπων, μόλις ἤθελε πρὸς τοῦτο ἐπαρκεῖ ἅπας ὁ λαός. Ἀλλὰ χάρις ταῖς μηχαναῖς, εὐάριθμοι μόνον ἐργάται ἐκτελοῦσι ταῦτα τὰ ἔργα· ὅταν δὲ τὴν ἐργασίαν διευθύνῃ ἡ διάνοια, τότε κατασκευάζονται οἱ οἶκοι, αἱ γέφυραι, οἱ σιδηρόδρομοι, τὰ πλοῖα, τὰ ὡρολόγια, τὰ κύμβαλα, τὰ πιεστήρια, ἑνὶ δὲ λόγῳ δημιουργεῖται αὐτὸς ὁ πολιτισμός. Ἡ ἀνατροφὴ ἀναδεικνύει τὸν ἐργάτην. Ὅταν δ' αὐτὸς ἐκπαιδευθῇ καλῶς ἀνατραφῇ, ὡς αἱ τῶν μὴ χειρονακτῶν τάξεις, τότε θέλει ἀπολαύει τῆς αὐτῆς ὑπολήψεως. Οὔτε ὁ ἀροτριῶν Κιγκιννάτος, οὔτε ὁ στοιχειοθετῶν Φραγκλῖνος, οὔτε ὁ λατομῶν Οὗγος Μύλλερος, ἦσαν τῶν ἄλλων ὑποδεέστεροι, καθὼς τοὐλάχιστον δύνανται νὰ κρίνωσιν οἱ εὖ φρονοῦντες.

«Ἡ παίδευσις δὲν ἐμπνέει τὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν ἀπέχθειαν, ἀλλὰ παρορμᾷ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ ἐκτελεῖν διὰ τῆς μηχανῆς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ἐργασίας, ὅπερ δεῖται μόνον δυνάμεως.»

Ὁποία ἐστὶ, λέγει ὁ Φουριέρος, ἡ τῶν γυναικῶν ὕπαρξις; Αἱ γυναῖκες ζῶσι στερούμεναι, ἔν τε τῇ βιομηχανίᾳ, ἧς τὰ πάντα κατέχει ὁ ἀνὴρ, καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις τοῦ ῥάπτειν καὶ γράφειν, ἐνῷ ὑπάρχουσι γυναῖκες σκιαμαχοῦσαι ἐν τοῖς ἐπιμόχθοις ἔργοις τῆς γεωργικῆς. Δὲν εἶναι σκανδαλῶδες νὰ βλέπωμεν τριακοντούτεις ἀθλητὰς, κεκυρτωμένους ἐπὶ τραπέζης καὶ περιφέροντας διὰ τῶν λασίων αὐτῶν β ρ α χ ι ό ν ω ν τὴν τοῦ καφὲ κίκεραν, ὡς εἰ ἔλειπον γυναῖκες καὶ παῖδες πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν εὐτελῶν ἔργων τῶν τραπεζῶν καὶ τῆς οἰκίας;... Τίνα λοιπὸν τὰ πρὸς συντήρησιν τῶν ἐν ἀπορίᾳ γυναικῶν; Ἡ ἠλακάτη, μᾶλλον δὲ τὰ θέλγητρα, εἰ τοιούτων εὐμοιροῦσι. Ναὶ, ἡ πορνεία, μᾶλλον ἢ ἧττον συγκεκαλυμμένη, ἡ πορνεία ἐστιν ἡ μόνη αὐτῶν καταφυγὴ, ἣν εἰσέτι οἱ φιλόσοφοι ἀπαρνοῦνται αὐταῖς. Αὕτη ἐστὶν ἡ χαμερπὴς τύχη εἰς ἣν καταδικάζει αὐτὰς ὁ πολιτισμὸς καὶ ἡ συζυγικὴ δουλεία, ἣν αἱ γυναῖκες οὐδὲ διενοήθησαν ἔτι ν' ἀποσείσωσι... Τίς εἶδέ ποτε ἴχνος κἂν δικαιοσύνης ἐν τῇ τύχῃ τῶν γυναικῶν; Ἡ νεᾶνις δὲν πρόκειται ὡς ἐμπόρευμα πρὸς πώλησιν παντὶ τῷ βουλομένῳ νὰ διαπραγματευθῇ τὴν μόνην αὐτῆς ἀπόκτησιν; Δὲν εἶναι χλεύη ἡ εἰς τὸν συζυγικὸν κλοιὸν συγκατάθεσις αὐτῆς, ἐκβιασθεῖσα ὑπὸ τῆς τυραννίας τῶν νηπιόθεν μαστιζουσῶν αὐτὴν προλήψεων; Ἡ δημοσία σήμερον γνώμη περὶ τῶν δικαιωμάτων τῶν γυναικῶν, ἐστὶν ἆρά γε καλλιτέρα τῆς κατὰ τοὺς παρελθόντας βαρβάρους ἐκείνους αἰῶνας, καθ' οὓς Βανδαλική τις ἐν Μακόνῃ σύνοδος συνεσκέπτετο εἰ αἱ γυναῖκες ἔχουσι ψυχήν;

Κρίνομεν περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψωμεν ἔτι μᾶλλον ἰσχυριζόμενοι ὅτι ἀνάγκη καλῶς ν' ἀνατρέφηται ἡ γυνή. Οἱ πολυσέλιδοι τόμοι δὲν καταπείθουσι. Δύο λέξεις ἐνίοτε, δύο καὶ μόναι λέξεις μετατρέπουσι τὴν γνώμην καὶ τῶν τὰ μάλιστα ἐπιμόνων καὶ ἰσχυρογνωμόνων.

Ἴδωμεν νῦν ἐν ὀλίγοις, πῶς οἱ αἰῶνες ἐθεώρησαν τὴν μοιχαλίδα. Ὁ ἀνὴρ πρὸς μὲν τὴν μοιχαλίδα ἀεὶ αὐστηρὸς προσηνέχθη, πρὸς δὲ τοὺς συνενόχους αὐτοῦ ἐπιεικέστατος. Ὁ μὲν Ἀθηναϊκὸς νόμος ἐτιμώρει δι' ἀποστερήσεως τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τὸν κρύπτοντα τὴν μοιχείαν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὁ δὲ καταλαμβάνων αὐτὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἠδύνατο οὐ μόνον παραχρῆμα νὰ τιμωρήσῃ αὐτὴν, ἀλλὰ καὶ ἐκ προμελέτης νὰ συναγάγῃ μάρτυρας, παρόντων τῶν ὁποίων νὰ θανατώσῃ αὐτήν. Ἐν δὲ Ῥώμῃ, ἡ ὕποπτος γυνὴ ἤγετο πρὸ δικαστηρίου, ὑπὸ τῶν οἰκείων συγκροτουμένου καὶ ἐφονεύετο ὑπ' αὐτῶν τῶν γονέων. «Cognati necanto citi volent,» διαγορεύει ὁ τρομερὸς τῶν Δώδεκα πινάκων νόμος. «Οἱ γονεῖς φονευέτωσαν ὥςπερ βούλονται.» Τῇ δ' ἐπαύριον οὐδεὶς ἤγγελλε τῷ λαῷ τὴν ἐν σκότει διαδραματισθεῖσαν τραγῳδίαν, εἰμὴ ἡ ἀπουσία τῆς μὴ ἀναφαινομένης πλέον γυναικός.

Παρὰ δὲ Κέλταις, ὅτε ὁ σύζυγος ἐνόμιζεν ὅτι τὸ ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τέκνον δὲν ἀνῆκεν ἐν αὐτῷ, ἐξετίθει τὸ ἀρτιγέννητον ἐπὶ ἀσπίδος καὶ ἐξεσφενδόνει αὐτὴν εἰς τὸν Ῥῆνον. Εἰ μὲν τὸ παιδίον κατεβυθίζετο, ἡ γυνὴ

Ἔνιοι τῶν ἀνθρώπων ἀντιτάττουσι λέγοντες. «Ἀλλ' ἂν οἱ πάντες ἐκπαιδευθῶσι, τίς θέλει ἐργασθῇ;» Ἁπλουστάτη ἡ ἀπόκρισις· οἱ πάντες. Τὰ πλεῖστα μόνον τῶν ἔργων θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι διὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὑπὸ τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἰθυνομένων, οὐχὶ δὲ διὰ τῶν μυωνικῶν τοῦ ἀνθρώπου δυνάμεων.

Ἡ ἐκπαίδευσις ἄγει εἰς τὴν εὐζωίαν, διότι ἰσχυρὰ μὲν ἡ ἐπιστήμη, τὸν δὲ πλοῦτον γεννᾷ ἡ ἰσχύς.

Ἡ ἐκπαίδευσις αὔξει τὰς ἀπολαύσεις ἡμῶν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν. Ὁ ἀμαθὴς γινώσκει μόνον τὰς κτηνώδεις σωματικὰς ἀπολαύσεις, τὰς στιγμιαίας ἡδονὰς, ἅςπερ ἐκπληροῖ ἡ ἀνάγκη, ἥτις ἐστὶν ἀλγηδών. Ὁ πεφωτισμένος ἀπολαύει τοῦ κάλλους τῆς φύσεως, τῶν τεχνῶν, τῆς ποιήσεως, τῆς μουσικῆς, τῆς διανοητικῆς πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ κοινωνίας, τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων, αἵπερ εἰσι διαρκέσταται ἡδοναὶ καὶ τόσῳ μᾶλλον ζωηραὶ, καθ' ὅσον ἀνακοινοῦνται, τόσῳ μᾶλλον ἀνεπίμοχθοι, καθ' ὅσον εἰσὶν ἁγναὶ καὶ ἀντάξιαι ἀθανάτου ψυχῆς.

ἐθανατοῦτο, εἰ δὲ ἡ κοιτὶς ἐπέπλεε, ἡ μήτηρ ἀνέμενε καὶ ὁ Ῥῆνος ἀπεφάσιζε.

Ὁ πρῶτος φαντασθεὶς ὅτι κατ᾽ εἰκόνα Θεοῦ ἐπλάσθη, δυςειδής ἐςιν ὡς ὁ Θεός, εἰ ὁ Θεὸς ἔχει τὴν ἡμετέραν εἰκόνα. «Ὁ θάνατος! αὕτη ἦν ἡ κραυγή, λέγει ὁ ἀκαδημαϊκὸς Λεγουβέ, ἣν ἅπαντες οἱ νομοθέται ἐξεσφενδόνιζον κατὰ τῆς δυστήνου ἐνόχου, ἐκδιωκομένης παρά τισι μὲν λαοῖς διὰ τῆς μάστιγος ἀπὸ τοῦ συζυγικοῦ οἴκου καὶ ὀλολύμνου ἀνὰ τὴν πόλιν καταδιωκομένης, ἐκτιθεμένης δὲ παρ᾽ ἄλλοις ἐφ᾽ ὑψηλῆς πέτρας, ἐν μέσῃ τῇ πλατείᾳ, καὶ ἐπ᾽ ὄνου περιαγομένης ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν καὶ πανταχόθεν ἀκουούσης ἀναθέματα καὶ μιαιφόνους λόγους, δι᾽ ἁμάρτημα ὅπερ ὁ νόμος μόλις ἀπηγόρευε τῷ ἀνδρί. Εἶναι λυπηρὸν διότι οἱ κώδικες δὲν ἔχουσι νόμους νὰ κρίνωμεν αὐτούς. Ἀλλ᾽ ἀνάγνωμεν τὸν νόμον τούτου τοῦ αἰῶνος τῆς προόδου, ἀνάγνωμεν τὸ ἄρθρον 324 τοῦ ποινικοῦ κώδικος.

«Ὅταν ὁ σύζυγος φονεύσῃ τὴν σύζυγον σὺν τῷ μοιχῷ αὐτῆς, συλλαβὼν αὐτοὺς ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ ἐν τῇ κοινῇ οἰκίᾳ, συγχωρεῖται.» Προβῶμεν εἰς τὸ ἄρθρον 337.

« Ἡ ὁμολογήσασα τὴν μοιχείαν τιμωρεῖται διὰ τριμήνου ἕως διετοῦς ἐγκαθείρξεως.»

Ὡς ἤδη εἴπομεν, δὲν ἠθικοποιοῦσι τὸν ἄνθρωπον οἱ νόμοι, ἀλλ᾽ ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἡ ἐργασία. Ὁ δολοφόνος δολοφονεῖ καὶ κλέπτει ὁ κλέπτης, καίπερ γινώσκοντες ὅτι ὁ νόμος ἀπαγορεύει αὐτά. Ὥςτε, τὸ ἄρθρον 324 τοῦ ποινικοῦ κώδικος βαρβάρως ἐπιτρέπει τὸν φόνον, διότι ὁ μὴ σκοπῶν νὰ φονεύσῃ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, φονεύει αὐτὴν προκαλούμενος ὑπὸ τοῦ νόμου. Τὸ ἄρθρον τοῦτο σὺν ἄλλοις πολλοῖς δὲν περιποιοῦσι τιμὴν τοῖς νομοθέταις.

Ἀλλ᾽ ἀφῶμεν τὸν ποινικὸν καὶ λάβωμεν τὸν λογικὸν κώδικα. Τί πρέπει νὰ πράττῃ ὁ ἐξαπατώμενος; ἢ μᾶλλον ὁ ἐπ᾽ αὐτοφώρῳ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καταλαμβάνων;

Πρὸς ταῦτα οὐδὲν ἔχομεν ν᾽ ἀντιτάξωμεν περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἀτυχοῦς τούτου ἀνθρώπου· αὕτη ἐξήρτηται ἐκ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ συζύγου (1), ἐκ τοῦ περὶ μοιχαλίδος φρονήματος αὐτοῦ (2) καὶ ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πιέσεως. (3)

Διὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ μὲν φονεύει τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, ὁ δὲ ἡσύχως ἄγει αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων αὐτῆς, ὁ δὲ ἐκτίθησιν αὐτὴν ἐπὶ κίονος δεδεμένην, ὡς ἔπραξέ τις ἐν Σμύρνῃ. Τέλος εὐάριθμοι σύζυγοι, μιμούμενοι τοὺς Καββαδίκους, guardano e passano, βλέπουν καὶ διαβαίνουν. Οἱ τοιοῦτοι βεβαίως εἰσὶ τεθωρακισμένοι διὰ μεγάλης δόσεως ζωώδους φιλοσοφίας.

Καθ᾽ ἡμᾶς δὲ ἰδοὺ τί τὸ δικαιότατον καὶ ἀνθρωπινώτατον ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ περιπτώσει. Εἰ μὲν ἔχει τέκνα ὁ ἀνήρ, δι᾽ ἀγάπην τῶν δυστήνων τούτων πλασμάτων, οὐδὲν ὀφείλει οὔτε νὰ εἴπῃ, οὔτε νὰ πράξῃ, ἀλλὰ ἐν τῇ προδούσῃ αὐτὸν γυναικὶ νὰ ἐμβλέπῃ τὴν μητέρα ἧς τ᾽ ἁμαρτήματα ἀντανακλῶνται ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ τέκνων, μὴ θεωρῶν πλέον αὐτὴν σύζυγόν του. Ἡ γυνὴ ἐκείνη δέον νὰ μείνῃ ἀλλοτρία μὲν αὐτοῦ, μήτηρ δὲ τῶν τέκνων του· ὅταν δὲ μὴ διορθῶται, δέον νὰ διαζευχθῇ αὐτὴν ὁ ἀνήρ.

(1) Αἱ πράξεις ἡμῶν πηγάζουσιν ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐγκεφάλου ἐντυπώσεων. Ἐνεργοῦμεν αὐτομάτως, ἢ μᾶλλον οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλ᾽ ὁ ἐγκέφαλος ἐπιτάττει. Μετὰ δὲ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ ἐγκεφάλου, ἐπέρχεται (ἀεὶ ἐξ αὐτοῦ) ἑτέρα τὴν πρώτην τροποποιοῦσα. Ἰδοὺ διατὶ πολλάκις ἀντιφάσκομεν πρὸς ἡμᾶς αὐτούς.

(2) Ἔνιοι τῶν ἀνθρώπων ἐνεχάραξαν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αὐτῶν τούτους τοὺς λόγους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· «καὶ ἐρωτώντων αὐτὸν ἠγέρθη καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ᾽ αὐτῆς βαλέτω» (Ἰωάν. κεφ. Η΄. ἐδαφ. 7) οἱ τοιοῦτοι οὐδέποτε σχεδὸν θέλουσι φονεύσει τὴν μοιχαλίδα αὐτῶν γυναῖκα.

(3) Ἅπαντες γινώσκομεν ὅτι ἐν καιρῷ βροχῆς ἢ θυέλλης τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἐστι βεβαρυμένον, ἤτοι, κατὰ τὸ λεγόμενον, ἐσμὲν ἀδιάθετοι. Κατὰ τοιούτους καιροὺς δὲν κρίνομεν οὐδὲ σκεπτόμεθα ὡς ἐν καιρῷ αἰθρίας καὶ γαλήνης.

Εἰ δὲ μὴ ἔχει τέκνα ὁ ἀπατηθείς, ὀφείλει ν' ἀγάγῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τῶν γονέων αὐτῆς, εἰ τοιοῦτοι ὑπάρχουσι, εἰ δὲ μή, ἀφέτω αὐτὴν νὰ πορεύηται ὅπου θέλει. Ἐν οὐδεμιᾷ ὅμως περιπτώσει καὶ δι' οὐδένα λόγον ὀφείλει ὁ ἀνὴρ νὰ φονεύῃ τὴν ἰδίαν γυναῖκα· ἀφέτω αὐτὴν νὰ ζῇ τὴν πολυστένακτον ἐκείνην καὶ πολυβασάνιστον καὶ πλήρη τύψεων ζωήν. Αὕτη ἐστὶν ἡ μεγίστη αὐτῆς καταδίκη (1).

Ὅταν μὲν ἀποστερῶμεν τῆς ζωῆς τὴν μοιχαλίδα, σπουδαίως ἐξυπηρετοῦμεν αὐτήν· ἀλλ' ὅταν ζῇ, τότε θνήσκει καθ' ἑκάστην. Διὰ ταῦτα κατ' οὐδὲν συνᾴδομεν τῷ υἱῷ Δουμᾶ, ὅς ἐν τῷ ἑαυτοῦ βιβλίῳ Homme-femme λέγει τάδε·

« Ἂν λοιπόν, μετὰ τὰς προφυλάξεις καὶ πληροφορίας σου, μετὰ τὴν περὶ ἀνθρώπων τε καὶ πραγμάτων πεῖράν σου, ἠπατήθης ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τῆς διπροσωπίας· ἂν δι' ὅλου τοῦ βίου συνέζησας μετ' ἀναξίου σοῦ ὄντος· ἄν, ματαίως προσπαθήσας νὰ καταστήσῃς αὐτὴν σύζυγον ὡς πρέπει, μὴ ἠδυνήθης νὰ σώσῃς αὐτὴν διὰ τῆς μητρότητος, τῆς ἐπιγείου ταύτης ἀφέσεως τοῦ φύλου αὐτῆς· ἄν, μὴ θέλουσα νὰ σοῦ ἀκούσῃ μήτε ὡς πατρός, μήτε ὡς συζύγου, μήτε ὡς φίλου, μήτε ὡς κυρίου, οὐ μόνον ἐγκαταλιμπάνει τὰ σὰ τέκνα, ἀλλὰ καὶ σὺν τῷ πρώτῳ τυχόντι ἄγει εἰς τὸν βίον ἄλλα, ἅπερ θέλουσι διαδώσει, ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ, τὴν ἐπάρατον αὐτῆς γενεάν· ἂν οὐδὲν κωλύει αὐτὴν τοῦ ἐκπορνεύειν μετὰ τοῦ σώματος αὐτῆς καὶ τὸ σὸν ὄνομα· ἂν σὲ περιορίζει ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ σου ἐνεργείᾳ καὶ σὲ ἀναχαιτίζει κατὰ τὴν θείαν σου δραστηριότητα· ἂν ὁ νόμος, ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ συνδέειν, μὴ ἔχει τὸ τοῦ λύειν καὶ κηρύσσεται ἀνίσχυρος, τότε δὴ τότε σὺ ἀτομικῶς διακηρύχθητι, ἐν ὀνόματι τοῦ σοῦ διδασκάλου καὶ γενοῦ κριτὴς καὶ δήμιος τοῦ ὄντος ἐκείνου. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ τῆς γυναικός, οὐδὲ γυναικὸς κατὰ τὴν θείαν ἔννοιαν, ἀλλὰ κατὰ περὶ τὴν καθαρῶς ζωικήν· πρόκειται περὶ τοῦ πιθήκου τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ θήλεος τοῦ Κάιν· φόνευσον αὐτήν!»

Τίνι δικαιώματι δίδωσι τὴν συμβουλὴν ταύτην ὁ κ. Δουμᾶς υἱός; Οὐδεὶς δικαιοῦται ν' ἀφέλῃ τὴν ζωὴν ἄλλου, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ εἰς θάνατον καταδικάζων νόμος πράττει κακούργημα· ἡ γυνὴ τότε πράττει ὅσα λέγει ὁ υἱὸς τοῦ κ. Δουμᾶ, ὁπόταν γεννηθῇ μοιχαλίς, ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει φρονῶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου μυθιστοριογράφου ὀφείλει πολλῷ μᾶλλον ν' ἀποταθῇ πρὸς τοὺς νομοθέτας ἢ πρὸς τὸ ἰκρίωμα καὶ τὴν μάχαιραν. Ἀλλ' ἴσως μοὶ ἀντιτάξωσι. «Ζητεῖς ἐπανορθωτικὰς οἰκίας καὶ εἰς οὐδὲν λογίζεσαι τὴν ἀτομικὴν ἐλευθερίαν;» Πρὸς Θεοῦ! ἡ μεγάλη αὕτη λέξις ἐλευθερία, ἡ κολακεύουσα τοὺς μὲν καὶ ἐμπαίζουσα τοὺς δέ, ἐστὶν ὁμοία τῷ χαμαιλέοντι καὶ ὡς τὸ ἑρπετὸν τοῦτο μεταβάλλει τοσαῦτα χρώματα.

Συμπέρασμα.

Φωτίσατε τὴν γυναῖκα καὶ θέλετε ἐγκαινίσει τὴν ἠὼ νέας ἐποχῆς.

(1) Ὅταν καταδικάζῃ ἡμᾶς ἡ συνείδησις, ὅσῳ κἂν ᾖ σιωπηλὴ ἡ τοιαύτη καταδίκη, οὐχ ἧττόν ἐστι τρομερωτάτη, διότι τοῦ συνειδότος τὸ δικαστήριον καὶ ἀκόντων ἡμῶν ἐπαναλαμβάνει ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ.

There is no future pang, Can deal justice on the self condemned.
He deals on his own soul.
(Byron Manfred, πρᾶξις Β'. σκηνὴ 1).

ΔΙΑΦΟΡΑ

(ἐξ ἀναγνώσεων.)

Ο ΑΝΟΗΤΟΣ ΣΥΖΥΓΟΣ.

Ὑπῆρχεν (ἀνόητός τις σύζυγος) Κανδαύλης ὀνομαζόμενος Μυρτίλος, τύραννος τῶν Σάρδεων, καὶ ἀπόγονος Ἀλκαίου τοῦ Ἡρα-

κλέους, (καθὰ διηγεῖται ἡμῖν Ἡρόδοτος ὁ Ἀλικαρνασσεύς). Οὗτος λοιπὸν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, ερασθεὶς δὲ ἐνόμιζεν ὅτι ἡ σύζυγός του ἦτο πασῶν τῶν γυναικῶν ἡ ὡραιοτέρα. Εἶχε δὲ πλησίον του ἕνα τῶν αἰχμοφόρων, Γύγην ὀνομαζόμενον, τὸν ὁποῖον πολὺ ἠγάπα, καὶ τὰ σπουδαιότερα πράγματα τῷ ἐνεπιστεύετο, ὑπερεπῄνεσε δὲ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν ὡραιότητα τῆς γυναικός του.

Μετ' οὐ πολὺν δὲ καιρὸν εἶπε πρὸς τὸν Γύγην ὁ Κανδαύλης, Γύγη, ἀδύνατον μοὶ φαίνεται νὰ πιστεύσῃς εἰς ἐμὲ λέγοντά σοι περὶ τῆς ὡραιότητος τῆς γυναικός μου, διότι τὰ ὦτα εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἀπιστότερα τῶν ὀφθαλμῶν τυγχάνουσι· προσπάθησον νὰ τὴν ἴδῃς γυμνήν.

Ὁ δὲ Γύγης μεγάλως ἐκπλαγεὶς εἶπε, Δέσποτα, ποῖον ἀνόητον λόγον μοὶ λέγεις, διατάττων με νὰ ἴδω τὴν δέσποινάν μου γυμνήν; Ἅμα ἡ γυνὴ ἐκδυθῇ τὸν χιτῶνα, συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ. Ἀλλὰ τὰ καλὰ πρὸ πολλοῦ οἱ ἄνθρωποι ἐξεῦρον, καὶ ἐκ τούτων πρέπει νὰ μανθάνωμεν· μεταξὺ τῶν καλῶν εἶναι ἓν καὶ τοῦτο, νὰ μὴ ζητῇ τις εἰμὴ τὰ ἰδικά του. Ἐγὼ δὲ πιστεύω ὅτι ἐκείνη εἶναι ἡ ὡραιοτέρα ὅλων τῶν γυναικῶν, καὶ σὲ καθικετεύω, μὴ ζητῇς παράνομα πράγματα.

Οὗτος μὲν τοιαῦτα λέγων προσεπάθει ν' ἀπαλλαγῇ, φοβούμενος μήπως πάθῃ κακόν τι ἐκ τούτου· ὁ δὲ Κανδαύλης ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν, Θάρσει, Γύγη, καὶ μὴ φοβοῦ μήτε ἐμέ, ὅτι θέλω δῆθεν νὰ σὲ δοκιμάσω καὶ σοὶ λέγω ταῦτα, μήτε τὴν γυναῖκά μου, μήπως πάθῃς κανὲν κακὸν ἐκ μέρους της· διότι ἐγὼ μὲ τοιοῦτον τρόπον θ' ἀρχίσω νὰ διαθέσω τὰ πράγματα, ὥστε μήτε νὰ μάθῃ ἐκείνη ὅτι τὴν εἶδες· διότι ἐγὼ θὰ σὲ στήσω εἰς τὸ οἴκημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κοιμώμεθα, ὄπισθεν τῆς ἀνοιγομένης θύρας· ἀφοῦ δὲ ἐγὼ εἰσέλθω, θὰ ἔλθῃ καὶ ἡ σύζυγός μου νὰ κοιμηθῇ. Κεῖται δὲ πλησίον τῆς εἰσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον δὲ θὰ θέσῃ ἐκδύνουσα ἓν ἕκαστον τῶν ἐνδυμάτων της· καὶ μὲ μεγάλην ἡσυχίαν θὰ σὲ κάμῃ νὰ τὴν ἴδῃς. Ὅταν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου βαδίσῃ πρὸς τὴν κλίνην καὶ σοὶ στρέψῃ τὰ νῶτά της, φρόντισον πλέον νὰ μὴ σὲ ἴδῃ ἐξερχόμενον διὰ τῆς θύρας.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γύγης δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ, παρεδέχθη νὰ πράξῃ ταῦτα· ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπελθούσης τῆς ὥρας τοῦ ὕπνου, ὡδήγησε τὸν Γύγην εἰς τὸ οἴκημα, καὶ μετὰ ταῦτα ἀμέσως ἔφθασεν ἡ γυνή· εἰσελθοῦσαν δὲ καὶ ἐκδυομένην ἔβλεπεν αὐτὴν ὁ Γύγης· ἀφοῦ δὲ ἡ γυνὴ ἔστρεψε πρὸς αὐτὸν τὰ νῶτα βαδίζουσα πρὸς τὴν κλίνην, ὁ Γύγης ὑπεκδὺς ἐξήρχετο.

Ἡ γυνὴ βλέπει αὐτὸν ἐξερχόμενον, καὶ μαθοῦσα τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς (ἄλλη ἀνοησία τοῦ προκομμένου συζύγου) οὔτε ἀνεβόησεν αἰσχυνθεῖσα, οὔτε ἐφάνη ὅτι ἐνόησεν, ἔχουσα κατὰ νοῦν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν Κανδαύλεα· διότι παρὰ τοῖς Λυδοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις βαρβάροις, καὶ ὁ ἀνὴρ νὰ φανῇ γυμνὸς εἰς μεγάλην αἰσχύνην φέρει.

Τότε μὲν οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίαν εἶχεν· ἅμα δὲ ἡμέρα τάχιστα ἐγένετο, ἑτοιμάσασα τοὺς θεράποντάς της ὅσους ἔβλεπε τὰ μάλιστα εἰς αὐτὴν πιστούς, προσεκάλεσε τὸν Γύγην.

Οὗτος δὲ νομίζων, ὅτι αὐτὴ οὐδὲν ἐκ τῶν πεπραγμένων ἐγνώριζεν, ἦλθε προσκαλούμενος· διότι συνείθιζε καὶ προηγουμένως νὰ ἔρχηται ὁσάκις προσεκάλει αὐτὸν ἡ βασίλισσα.

Ἅμα δὲ παρουσιασθέντος τοῦ Γύγη, εἶπε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Δύο ὁδοὶ σοὶ παρουσιάζονται, Γύγη, καὶ σὲ ἀφίνω νὰ ἐκλέξῃς ποίαν θέλεις νὰ τραπῇς· ἢ ἀφοῦ φονεύσῃς τὸν Κανδαύλην ἔχε καὶ ἐμὲ καὶ τὴν βασιλείαν τῶν Λυδῶν, ἢ σὺ ὁ ἴδιος ἀμέσως πρέπει ν' ἀποθάνῃς, διὰ νὰ μὴ ὑπακούῃς κατὰ πάντα εἰς τὸν Κανδαύλην τοῦ λοιποῦ καὶ βλέπῃς ὅ,τι διόλου δὲν σοὶ πρέπει νὰ ἴδῃς. Ἢ ἐκεῖνος λοιπόν, ὅστις συνέλαβε τὴν ἰδέαν ταύτην, πρέπει νὰ καταστραφῇ, ἢ σὺ ὅστις μὲ εἶδες γυμνὴν καὶ παράνομα πράγματα ἔπραξας.

Ὁ Γύγης ἵστατο ἐμβρόντητος ἀκούων τὰ λεγόμενα, ἔπειτα δὲ ἱκέτευε νὰ μὴ φέρῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ πράξῃ τοιαύτην ἐκλογήν. Μὴ πείθων δὲ αὐτὴν ἔβλεπεν ὅτι πραγματικῶς ἦτο ἀνάγκη ἢ τὸν δεσπότην νὰ φονεύσῃ ἢ αὐτὸς ὁ ἴδιος ὑπ' ἄλλων νὰ φονευθῇ. Προυτίμησε λοιπὸν τὴν ζωήν, καὶ ἡ-

ρώτησεν ὡς ἕπεται· ἐπειδὴ μὲ ἀναγκάζεις καὶ ἀκουσίως νὰ φονεύσω τὸν κύριόν μου, ἂς ἀκούσωμεν τίνι τρόπῳ θὰ ἐπιχειρήσωμεν ἐναντίον του; Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα εἶπεν. Ἡ ὁρμὴ θὰ γίνῃ ἐκ τοῦ ἰδίου μέρους, ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ ἐκεῖνος γυμνὴν μὲ ἐπεδείξατο, ἡ δὲ ἐπιχείρησις θὰ γίνῃ, ὅταν κοιμᾶται.

Ἀφοῦ δὲ κατήρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, ἅμα νυκτὸς ἐπελθούσης (ὁ Γύγης δὲν ἀφίνετο καὶ οὐδεμία ἀπαλλαγὴ δι' αὐτὸν ὑπῆρχεν, ἀλλ' ἔπρεπεν ἢ αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀποθάνῃ ἢ ὁ Κανδαύλης) ἠκολούθησε τὴν γυναῖκα εἰς τὸν θάλαμον· αὕτη δὲ ἐγχειρίδιον αὐτῷ δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύραν.

Μετὰ ταῦτα δὲ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεπαύετο ὁ Κανδαύλης, ὑπεισδὺς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν, ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιλείαν ὁ Γύγης.

ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ.

Ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Βαβυλωνίοις ὡς καὶ παρὰ τοῖς Ἰλλυριῶν Ἐνετοῖς, νόμος, καθ' ὃν ἅπαξ ἑκάστου ἔτους ἐν ἑκάστῃ κώμῃ ἅμα αἱ παρθένοι γάμων ὡραῖαι γενόμεναι, συνήγοντο πᾶσαι εἰς ἓν χωρίον· περὶ αὐτὰς δὲ ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν. Ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν ἑκάστην κῆρυξ ἐπώλει, πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐξ ὅλων, μετὰ δὲ, ἀφοῦ αὕτη εὑροῦσα πολὺ χρυσίον ἠγοράζετο, ἄλλην ἀνεκήρυσσεν, ἥτις μετ' ἐκείνην ἦν εὐειδεστάτη. Ἐπωλοῦντο δὲ ἵνα ὦσι σύζυγοι.

Ὅσοι μὲν λοιπὸν τῶν Βαβυλωνίων ἦσαν εὐδαίμονες ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἠγόραζον τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἦσαν ἐπίγαμοι, οὐδεμίαν ἀνάγκην τοῦ χρηστοῦ εἴδους εἶχον, ἀλλὰ καὶ χρήματα καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον· διότι ἀφοῦ ὁ κῆρυξ διεξήρχετο πωλῶν τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη τὴν ἀμορφεστάτην ἢ τὴν μεταξὺ αὐτῶν ἀνάπηρον, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσεν, ὅστις ἤθελε τὸ ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν νὰ συνοικήσῃ μετ' αὐτῆς ὡς σύζυγος· καὶ οὕτως ἐδίδετο εἰς τὸν τὸ ἐλάχιστον χρυσίου δεχόμενον.

Τοῦτο δὲ τὸ χρυσίον προήρχετο ἐκ τῆς πωλήσεως τῶν εὐειδῶν παρθένων· εἰς τρόπον ὥστε αἱ εὔμορφοι τὰς ἀμόρφους καὶ ἀναπήρους ἐπροίκιζον καὶ ὑπάνδρευον. Δὲν ἐπετρέπετο δὲ νὰ ἐκδώσῃ τις τὴν θυγατέρα του εἰς ὁποιονδήποτε ἤθελεν ἕκαστος, μηδὲ ὁ ἀγοράζων νὰ λάβῃ τὴν παρθένον ἄνευ ἐγγυητοῦ· ἀλλ' ἐχρεώστει νὰ δώσῃ ἐγγυητὰς, ὅτι ἐξάπαντος θὰ συνῴκει μετ' αὐτῆς, καὶ οὕτω νὰ τὴν λάβῃ εἰς τὴν οἰκίαν του· εἰ δὲ μὴ, ὤφειλε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ χρυσίον.

Εἰς δὲ τὴν Σινικὴν μέχρι τῆς σήμερον ὅλαι αἱ γυναῖκες ἀνεξαιρέτως ἐμπορίου ἀντικείμενον γίνονται. Ὁ σύμβιος ἔχει τὸ δικαίωμα, ὅταν ἡ νόμιμος αὐτοῦ σύζυγος ὑποπέσῃ εἴς τι τῶν παρὰ τοῦ νόμου προβλεπομένων ἐγκλημάτων, νὰ πωλήσῃ αὐτὴν, ἐκτὸς μόνον ἂν ἡ οἰκογένεια αὐτῆς θελήσῃ νὰ συναγάγῃ αὐτὴν καὶ ν' ἀποδώσῃ τὴν προῖκα, ἣν ἔλαβε κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ συνοικεσίου.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἑτέρᾳ χώρᾳ αἱ γυναῖκες ζῶσι μετὰ μείζονος ταπεινώσεως καὶ ἐλάσσονος ὑπολήψεως· ὅταν μὲν ἔχωσι συζύγους ἐκ τῶν τῆς πρώτης κλάσεως, πάντοτε κεκλεισμέναι διάγουσιν· αἱ δὲ τῶν τῆς τελευταίας τάξεως σύζυγοι συμμετέχουσι μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐπιπονωτάτων καὶ χονδροειδεστάτων ἐργασιῶν. Ἐὰν ὦσι μητέρες, ἔχουσιν ἓν φορτίον περιπλέον· ἐπειδὴ φέρουσιν ἐργαζόμεναι τὰ ἑαυτῶν τέκνα προσκεκολλημένα ἐπὶ τῆς ῥάχεως, μέχρις οὗ φθάσωσιν εἰς κατάστασιν καθ' ἣν δύνανται νὰ περιπατήσωσιν.

Ὅσον αὐστηρὰ καὶ ἂν ᾖ τοῦ γυναικείου φύλου ἡ τύχη, τὰ ἀσθενῆ ταῦτα πλάσματα ὑποφέρουσιν αὐτὴν ἐν ὑπομονῇ καὶ ὑποταγῇ, ἃς μόνη ἡ συνήθεια δύναται νὰ δώσῃ καὶ νὰ διδάξῃ.

Φαίνεται δὲ ὅτι εἰς τὸν ἅγιον Φραγκίσκον πωλοῦσιν ἀκόμη τὰς γυναῖκας εἰς δημοπρασίαν. Εἰς τὴν κατὰ τὸ 1875 ἀγορὰν ἡ ἀνωτέρα τιμὴ ἦν 18 δολάρια, ἡ δὲ κατωτέρα 65 ἑκατοστά. Τὸ δυστυχὲς πλάσμα, τὸ οὕτω δημοπραττούμενον ἀντὶ τῆς εὐτελοῦς ταύτης τιμῆς, εἶχε τὴν ῥῖνα σιμὴν, ἐνῷ ἡ τῶν 18 δολαρίων τιμηθεῖσα νεᾶνις ἦτον ἐντελοῦς κινεζικῆς ὡραιότητος.

ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ.

—

ἐπισταλὲν πρὸς τὸν Σμύρνης πρωτοψάλτην Δημήτριον Λῶτον.

—

Πολλάκις, ἀδελφέ μου, εἰς τὰς ἀνιαράς μου ἀγρυπνίας (καὶ αὐταὶ αἱ ἀγρυπνίαι μὲ συμβαίνουσι πολλάκις, μάλιστα τὸν χειμῶνα, ὅταν αἱ νύκτες ἦναι μακραὶ) ἀναλίσκω τὸν καιρὸν, συλλογιζόμεος τὰ πάθη μου, ἀφοῦ τὰ ἀπαριθμήσω ὅλα ἓν πρὸς ἕν, ἀρχόμενος ἀπὸ τὰ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὁποῖα ἦσαν αἱ πατρικαὶ παιδεύσεις διὰ τὰς ἐν οἴκῳ ἀταξίας μου, καὶ οἱ ῥαβδισμοὶ τοῦ φροντιστηρίου διὰ τα γραμματικὰ, καὶ διαβαίνων ἔπειτα εἰς τὰ πλέον ἀνιαρὰ, τὴν μετὰ τοῦ Εὐσταθίου συντροφίαν, τὴν εἰς Ὀλλανδίαν ἀποδημίαν, τὰς περιηγήσεις ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, τὴν ἀπώλειαν τῶν ὑπαρχόντων, τὴν δευτέραν ἐπιδημίαν μου εἰς Γαλλίαν, ἀφοῦ, λέγω, τὰ ἀπαριθμήσω ὅλα, ἢ κἂν ὅσα ἐνθυμοῦμαι, μοὶ φαίνεται νὰ ἀκούω μίαν φωνὴν ἀοράτως «Ἀχάριστε, ἂν ἡ Πρόνοια σὲ ἐπαίδευσε πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως, σὲ ἔκαμεν ὅμως καὶ μεγάλας εὐεργεσίας;» καὶ τότε ἔρχομαι ἐκ τοῦ ἐναντίου νὰ ἀριθμῶ τὰ τῆς Προνοίας δωρήματα, καὶ σὲ βεβαιόνω, φίλε μου, ὅτι εἰς αὐτὸν τὸν ὑπολογισμὸν εὕρηκα πάντοτε τὸν ἀριθμὸν τῶν καλῶν ἀνώτερον ἀπὸ τὰ κακὰ, οὕτω παρηγορούμενος μὲ τοιούτους λογισμοὺς ἀπεκοιμήθην μίαν νύκτα πρὸς τὸ ἐξημέρωμα· καὶ εἶδον καθ' ὕπνον θέαμα περίεργον καὶ ἄξιον νὰ παρηγορήσῃ ὄχι μόνον ἐμὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς κακῶς πάσχοντας.

Ἄγγελος, ἐξ οὐρανοῦ καταβαίνων, παρεστάθη εἰς τὴν κλίνην μου, κολοσσαῖος τὸ μέγεθος· ἐκράτει τρυτάνην εἰς χεῖράς του, ὡς ἐκείνην, μὲ τὴν ὁποίαν ζυγίζουσι κάμμίαν φορὰν τὰ ξύλα ἔμπροσθεν εἰς τὸ Κουμέρκιον. «Παραπονεῖσαι, μὲ λέγει, ὡς ἠδικημένος ὑπὸ τῆς Προνοίας· ἀλλ' ἰδοὺ τῆς δικαιοσύνης ἡ τρυτάνη! Βάλε εἰς τὸ ἓν μέρος, ὅσα κακὰ ἐδοκίμασες ἐν τῷ βίῳ, καὶ πρόσεχε μὴ λησμονήσῃς τίποτε.» Ἐγὼ, τρεμων ἀπὸ τὸ ἓν μέρος ὡς βλάσφημος, καὶ ἐπιθυμῶν ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ δικαιολογηθῶ, ἤρχισα μὲ μεγάλην προθυμίαν νὰ ἐπιφορτίζω τὴν μίαν πλάστιγγα τῆς τρυτάνης μὲ ὅσα κακὰ ἐδυνήθην νὰ συλλογισθῶ, καὶ φοβούμενος μὴ νικηθῶ ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου, συνεφόρουν ἀκόμη καὶ πολλὰ ἄλλα εὐτελῆ καὶ ἀνάξια λόγου· ὁποῖα, παραδείγματος χάριν, ἦσαν. νὰ ὑπάγω κάμμίαν φορὰν εἰς τὸν Κουκλουτζᾶν περιπατῶν, νὰ κρημνισθῶ μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν κλίμακα τοῦ οἴκου, τρεῖς μόνον ἢ τέσσαρας βαθμοὺς (ἂν ἐνθυμοῦμαι καλὰ) χωρὶς ἄλλην βλάβην παρὰ τὴν συντριβὴν ἑνὸς ποτηρίου, τὸ ὁποῖον ἐκρατουν εἰς χεῖρας. Εἰς ὀλίγα λόγια, ἐφόρτωσα τὴν πλάστιγγα ὅσον ἦτον δυνατὸν, καὶ ἀπὸ τὰ ὄντα καὶ ἀπὸ τὰ δοκοῦντα κακὰ, τὸ θαυμαστὸν ἦτο ὅτι ὁ Ἄγγελος δὲν ἔλεγεν τίποτε πρὸς αὐτὰ, ἀλλ' ἐπροσποιεῖτο νὰ μὴ καταλαμβάνῃ τὴν ἀπάτην! ἀφοῦ ἐτελείωσα τὴν συγκομιδὴν ὅλων μου τῶν κακῶν «ἔχεις ἄλλο τι περισσότερον, μοὶ λέγει ὁ Ἄγγελος,» «Ὄχι» ἀπεκρίθην ἔντρομος. «Σὺ μὲν, λέγει, ἐπεφόρτισας τὴν πλάστιγγα μὲ ὅσα ἤθελες, καὶ δὲν σὲ ἐκώλυσα κατ' οὐδὲν, ἐγὼ δὲ θέλω βάλει εἰς τὴν ἄλλην πλάστιγγα τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν συγκατάθεσίν σου, σὲ διδω τὴν ἄδειαν νὰ μὲ ἐναντιωθῇς εἰς ὅ,τι κρίνεις ἢ κατὰ πολλὰ βαρὺ. ἢ ἀνοίκειον νὰ συγκαταριθμηθῇ μετὰ καλῶν. Ἤρχισε λοιπὸν, ἀδελφέ μου, νὰ στοιβάζῃ καὶ αὐτὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δωρήματα; ὁποῖα ποτὲ δὲν συλλογιζόμεθα· τόσον ἐτυφλώθημεν ἀπὸ τὴν φιλαυτίαν! Ἔρριψεν εἰς τὴν πλάστιγγα τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ὕπαρξιν καὶ τὸ νὰ μὴ ἀποθάνω μέχρι τοῦ νῦν, μολονότι πολλάκις νοσήσας, ὡς δώρημα τοῦ Θεοῦ· εἰς αὐτὸ βλέπων με ἀποροῦντα. «Δὲν ἀνέγνωσες ποτὲ μὲ λέγει τὴν Γραφήν;» «Ναὶ, τῷ ἀπεκρίθην, ἐπειδὴ μετέφρασα μίαν Κατήχησιν, εἰς τὴν ὁποίαν συνήθροισα τὰ ὡραιότερα ῥητὰ τῆς Γραφῆς.» Μεταξὺ αὐτῶν, μὲ λέγει, «πρέπει νὰ εὕρηκας καὶ τὸ Ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμὲν,» Ἀλλὰ τὶ κακόν μου καιρὸν ἤθελα, Πρωτοψάλτα, νὰ τὸν ἐνθυμίσω τὴν Κατήχησιν; ἁρπάζει ἓν ἀντίτυπον (δὲν ἠξεύρω ποῦ τὸ ηὗρεν εὐθὺς) καὶ τὸ ῥίπτει εἰς τὴν πλάστιγγα, ὡς δώρημα καὶ αὐτό. Ἐζή-

τησα νὰ ἐναντιωθῶ, προφασιζόμενος τοὺς μόχθους τῆς μεταφράσεως καὶ σπουδάζων νὰ δείξω ἀληθῶς ὅτι εἶναι πόνημα ἰδικόν μου καὶ ὄχι δώρημα ἄλλου· ἀλλ' αὐτὸς μὲ ἀπεστόμωσε μὲ τὸ «χωρὶς αὐτοῦ οὐ δυνάμεθα ποιεῖν οὐδὲν» καὶ μὲ τὸ «πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον» καὶ μὲ τὸ «τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστι» καὶ μὲ ἄλλους μυρίους τύπους τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης. Ἐθαύμασα, φίλε μου, πόσον ἦτον δυνατὸς ἐν ταῖς γραφαῖς, ὁ ἄγγελος, καὶ ποῦ ἀνέγνωσε τὴν Γραφὴν, μὴ ὄντων (καθὼς ἠξεύρεις) ἐν οὐρανῷ μήτε βιβλίων μήτε τυπογραφων· ἀνέβασεν ἔπειτα εἰς τὴν πλάστιγγα τοὺς μακαρίτας γονεῖς μου μὲ πᾶσαν αὐτῶν τὴν προθυμίαν νὰ μὲ προμηθεύσωσιν ὅλα τὰ μέσα τῆς σπουδῆς· ἀνέβασε τοὺς καλούς μου συγγενεῖς καὶ τοὺς εὐεργέτας μου, ὡς τοσαῦτα τοῦ Θεοῦ δωρήματα· ἡ πλάςιγξ ἤρχισε νὰ κινῆται· ἐγὼ ἔτρεμον ὅλος, ἐνθυμούμενος τὸ «οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν» ἀναβιβάζει τέλος τὸν Δόμινον Keun. Εἰς αὐτὰ ὅλα δὲν εἶχόν τι νὰ ἐναντιωθῶ. Ἔπειτα βλέπω τὴν λογιότητά σου πλησίον τοῦ Ἀγγέλου. ἕτοιμον νὰ ἀναβῇ εἰς τὴν πλάστιγγα.

Τότε ἀληθινὰ ἤρχισα νὰ φοβῶμαι, ὅτι ἔχω νὰ μείνω ἀναπολόγητος μάλιστα βλέπων ὅτι διὰ τὸ ψῦχος (ἐπειδὴ ἦτο χειμὼν) ἦσουν ἐνδεδυμένος, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν καταπεφορτισμένος μὲ δύο βαρυτάτας γούνας, καὶ εἶχες ἐπὶ κεφαλῆς καλπάκιον, ὄχι ὡς τὰ σημερινὰ τῶν Χίων, ἀλλ' ὡς ἐκεῖνα τὰ παλαιὰ, ὡς φορεῖ ὁ Μακαρίτης Θεόδωρος ὁ Λακάνας, ὁ χατζῆ Παντελῆς καὶ ἄλλοι πρὸ τούτων. «Οὐαὶ, ἔλεγον, εἰς ἐμέ! ἂν ἀναβῇ ὁ Πρωτοψάλτης μὲ τοιαύτην σκευὴν, ἡ πλάστιγξ ἔχει νὰ κλίνῃ ἐξάπαντος.» Μὴ ἔχων τὶ ποιήσω, εἶπον τὸν Ἄγγελον ὅτι δὲν στέργω νὰ σὲ ἀναβάσῃ οὕτως ἔχοντα ἐπὶ τῆς πλάστιγγος· καὶ αὐτὸς αὐθέντα μου, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, ἤρχισε νὰ σὲ ἐκδύῃ ἓν πρὸς ἓν τῶν ἐνδυμάτων σου, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Μπινισίου καὶ καταντῶν εἰς τὸν χιτῶνα, εἰς τρόπον ὥςτε σὲ ἀφῆκε γυμνὸν παντάγυμνον ὡς ἐξῆλθες ἐκ κοιλίας μητρός σου καὶ ὡς ἀπελεύσῃ εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν μητέρα τὴν γῆν· μὲ ὅλην τὴν ἀπορίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρισκόμην μὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ κρατήσω τὸν γέλωτα ὄχι μόνον διὰ τὴν γυμνότητα, εἰς τὴν ὁποίαν σὲ ἔβλεπον, ἀλλὰ προσέτι καὶ διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τὴν ὁποίαν εἶχες, καὶ τὰς ἀρὰς τὰς ὁποίας ἐξέχεες κατ' ἐμοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ ψύχους.

Τέλος πάντων σὲ ἀνεβίβασε, τζὶπ-τζιμπλάκην, εἰς τὴν πλάστιγγα κατὰ τὴν θέλησίν μου, ἀλλὰ τί ὄφελος; μ' ὅλον τοῦτο ἡ τρυτάνη ἔκλινε πρὸς τὸ ἔδαφος. Καὶ ὁ Ἄγγελος, θέλων νὰ μὲ καταισχύνῃ περισσότερον, «Αὐτὰ, μὲ λέγει, ὅσα συνεφόρησα εἰς τὴν πλάστιγγα, δὲν εἶναι οὔτε τὸ ἑκατοστημόριον ἐκ πάντων ὅσα σὲ εὐεργέτησεν ἡ Πρόνοια, καὶ ὅμως ὑπερβαίνουσιν ὅσα κακὰ ἐδοκίμασας. Γενοῦ λοιπὸν εὐγνωμονέστερος, καὶ ἐνθυμοῦ πάντοτε «τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων, ὧν ἔδωκέ μοι», καὶ ταῦτα τὰ λόγια ἦσαν τοῦ ἐνυπνίου τὸ ἐπιμύθιον.

Ἔπειτα ἀνέπτη πάλιν εἰς τοὺς οὐρανοὺς μὲ τοσαύτην ταχύτητα, ὥςτε ἂν δὲν σὲ ἥρπαζον ἀπὸ τὸν πόδα, διὰ νὰ σὲ ἐκβάλω ἀπὸ τὴν πλάστιγγα, ἤθελε βεβαίως σὲ συναναβιβάσῃ μαζῆ του, καὶ Κύριος οἶδεν, ἂν ἐκατέβαινες πλέον. Αὐτὸ τὸ ἔκαμα ὄχι φθονήσας τὴν εἰς οὐρανοὺς ἄνοδόν σου, ἡ ὁποῖα ἤθελε βεβαίως σὲ ἀξιώσει μὲ τὸν Ἐνὼχ καὶ τὸν Ἡλίαν, μὲ προσθήκην νέας ἑορτῆς εἰς τὸ μηνολόγιον, ἀλλ' ἀπορῶν τί ἔμελλα νὰ γένω χωρὶς τῆς λογιότητός σου.

Ζῆθι λοιπὸν εὐδαιμόνως καὶ μένε ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν σου καὶ διὰ τὸν φίλον σου.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΕΔΧΕΜ ΠΑΣΣΑ.

—

Ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Ξένων» εἶχε δημοσιεύσει βιογραφίαν τοῦ Μ. βεζίρου, καθ' ὃν καιρὸν οὗτος ἦν ἔτι πρεσβευτὴς ἐν Βερολίνῳ, καὶ ἣν ἀνεδημοσίευσεν ἐσχάτως, ἅμα τῇ εἰδήσει τῆς ἀναρρήσεως αὐτοῦ εἰς τὸ νέον ἀξίωμα τοῦ Μ. βεζίρου. Ἰδοὺ αὐτή:

Ὁ Ἐδχὲμ πασσᾶς ἐγεννήθη ἐν τῇ ἑλληνικῇ νήσῳ Χίῳ, παρὰ κιρκασίων γονέων (1), ζώντων διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι πολὺ ὀλίγον ἠδύναντο νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ υἱοῦ αὐτῶν, τὸν ἀπέστειλαν ὡς ὑπηρέτην εἰς τὸν οἶκον τοῦ περιφήμου πολιτικοῦ Χοσσρὲφ πασσᾶ εἰς Κ[λιν, ὅπου ἐπὶ πολλοὺς μῆνας ἐξετέλει τὰς ταπεινοτέρας δουλικὰς ἐργασίας. Ἂν τότε προφήτης τις προέλεγεν εἰς τον νεαρὸν δοῦλον ὅτι θέλει γίνει ποτὲ πρεσβευτὴς παρὰ τῇ αὐτοκρ. γερμανικῇ αὐλῇ, ἴσως ἤθελε θεωρήσει τοῦτο εἰρωνείαν καὶ ἀνταμείψῃ τὸν προφήτην τῆς εὐχαρίστου ταύτης εἰδήσεως διὰ ῥαπισμάτων. Ὁ κύριος τοῦ Ἐδχὲμ παρετήρησεν ὅμως ἐντὸς μικροῦ ὅτι ὁ δοῦλος αὐτοῦ ἦν πεπροικισμένος διὰ μεγάλων ἠθικῶν προσόντων καὶ διὰ σιδηρᾶς θελήσεως, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀπομακρύνῃ αὐτὸν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ οἴκου του καὶ ἀποστείλῃ εἰς μεγάλην τινα δυτικὴν πόλιν ὅπως σπουδάσῃ. Πράγματι δὲ τῷ 1832 ἔπεμψεν αὐτὸν ἐν συνοδείᾳ τεσσάρων ἔτι κιρκασίων μειρακείων καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ γάλλου Ζουβὲρτ εἰς Παρισίους, ὅπως εἰσαχθῇ εἰς τὸ ἀξιόλογον λύκειον Βαρβὲ καὶ ἀποκτήσῃ τὰς Εὐρωπαϊκὰς γνώσεις καὶ τὰ γαλλικὰ ἤθη. Τῷ 1835 ἐγκατέλιπεν ὁ Ἐδχὲμ τὸ λύκειον τοῦτο καὶ ἤρξατο, τῇ παρακινήσει τοῦ αὐτοῦ προστάτου, νὰ σπουδάζῃ μεταλλουργίαν. Τὴν ἐκμάθησιν τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη, ἐπιχειρήσας ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ περιοδείας εἰς Γαλλίαν, Ἐλβετίαν καὶ Γερμανίαν, ὅπως εἰς τὰς χώρας ταύτας ἐκμάθῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐπιστήμην του. Τῷ 1839 ἐπανέκαμψεν εἰς Κ[πολιν, ὅπου ὁ ὑψηλὸς προστάτης του τῷ παρέσχε τὴν θέσιν λοχαγοῦ τοῦ γενικοῦ ἐπιτελείου· ἡ κυριωτέρα αὐτοῦ ἐνασχόλησις ἦν ἡ κατάστρωσις τοπογραφικῶν ἐργασιῶν ἐν αἷς ἀνέπτυξε τοσαύτην δραστηριότητα, ὥστε ἐντὸς μικροῦ ἀλληλοδιαδόχως προεβιβάσθη εἰς διοικητὴν τάγματος, ὑποσυνταγματάρχην, ἀντισυνταγματάρχην καὶ συνταγματάρχην. Καὶ ὅτε ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις διώρισε μεταλλουργικὴν ἐπιτροπὴν δι' ὅλον τὸ κράτος, μέλος αὐτῆς ἦν καὶ ὁ Ἐδχὲμ πασσᾶς. Τῷ 1849 ὁ Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Μετζὶτ διώρισεν αὐτὸν ὑπασπιστήν του καὶ ἔκτοτε πλέον δὲν τὸν ἐγκατέλιπεν ὁ ἀστὴρ τῆς τύχης του. Μετ' οὐ πολὺ προεβιβάσθη εἰς στρατηγὸν ὑπομοιραρχίας καὶ εἶτα μοιραρχίας, ἐπὶ τέλους δὲ ἀρχηγὸς τοῦ στρατιωτικοῦ οἴκου τοῦ ἡγεμόνος του, τὸν ὁποῖον καὶ συνώδευσε κατὰ τὴν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν περιοδείαν του. Τῷ 1854 ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ Σουλταν Μεδζὶτ εἰς Σερβίαν, ὅπως ἐπιδώσῃ τῷ πρίγκηπι Ἀλεξάνδρῳ Καραγεώργεβιτς τὸ Χάτι Σερὶφ, δι' οὗ ὁ Σουλτάνος ἐπισήμως ἐπεκύρου τὰς ἐλευθερίας καὶ τὰ δίκαια τῆς Σερβίας. Τῷ 1856 ὅμως ἕνεκα αὐλικῶν ῥαδιουργιῶν ἀπεχώρησε τῆς ὑπηρεσίας τῶν ἀνακτόρων· πρὸς ἀνταμοιβήν του ὅμως διώρισεν αὐτὸν ὁ Σουλτάνος μέλος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ὅπου καὶ διέμεινεν ἐπὶ μικρὸν χρόνον. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν παῦσιν τοῦ Ἀαλῆ πασσᾶ, ἀνέλαβεν ὁ Ἐδχὲμ τὸ χαρτοφυλάκιον αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὸν βαθμὸν μουσίρου, ἀφοῦ πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν εἶχε λάβει τὸν τοῦ πασσᾶ. Ἔκτοτε δὲ πλέον δὲν παρῃτήσατο τὸ διπλωματικὸν στάδιον, ὅπου, καθὰ λέγουσιν οἱ συμπολῖταί του, ἐπέτυχε θαυμασίως. Μετὰ τὴν παῦσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν ἔλαβε διαφόρους θέσεις πρεσβειῶν μέχρις οὗ ὁ Σουλτὰν Ἀζὶζ διώρισεν αὐτὸν τὸ παρελθὸν θέρος πρεσβευτὴν αὐτοῦ ἐν Βερολίνῳ. Ἐκεῖθεν ἀνεκλήθη ἀμέσως πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Συνδιασκέψεως ὅπως συμμεθέξῃ τῶν συνεδριάσεων ὡς δεύτερος πληρεξούσιος τῆς Πύλης, ὅθεν προσεκλήθη εἰς τὸ ἀνώτατον ἀξίωμα τῆς Μεγάλης Βεζιρείας.

Ἐν διπλωματικῷ δείπνῳ δοθέντι ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Βίσμαρκ, ὁ ἀρχικαγγελάριος τῆς Γερμανικῆς Αὐτοκρατορίας τὸν νῦν βεζίρην Ἐδχὲμ πασσᾶν ἐχαρακτήρισεν ὡς σπουδαῖον ἄνδρα, ἀκεραίου χαρακτῆρος καὶ λίαν καλλιεργημένον ἔχοντα τὸ πνεῦμα.

(Κατὰ μετάφρασιν τῆς «Θράκης.»)

(1) Κατ' ἄλλας πληροφορίας ἡ Α. Υψ. κατάγεται ἐξ Ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἔχων ὄντας μάλιστα συγγενεῖς Ἕλληνας.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΚΩΝ]ΠΟΛΕΩΣ.

—

Ἡ Κωνσταντινούπολις καὶ τὰ πέριξ αὐτῆς περιλαμβάνουσιν ἐν συνόλῳ 163,836 κτίρια καὶ κτήματα δυνάμενα νὰ διαιρεθῶσιν εἰς τρεῖς κατηγορίας.

1) Εἰς κτήματα προσοδοφόρα πληρόνοντα ἔγγειον φόρον (ἐμλάκι μουσμιρὲ) 2) Κτήμαaα τοῦ Κράτους ἢ τοῦ στέμματος (ἐμλάκι σιαχινὲ καὶ μιριὲ) καὶ (3 εἰς κτήματα ἀφορολόγητα (ἐμλάκι γαϊρὶ μουσμιρέ).

Ἰδοὺ ἡ ὀνοματολογία τῶν κτημάτων τριῶν κατηγοριῶν.

Πρώτη κατηγορία· 64,414 οἰκίαι καὶ παράλια μέγαρα (γιαλί)· 34,196 ἐργαστήρια· 354 χάνια· 175 λουτρῶνες· 367 φοῦρνοι· 7,202 δωμάτια ἀγάμων (μπεκιὰρ) καὶ σταῦλοι· 4,591 ἄμπελοι, κῆποι ὀπωροφόροι καὶ μή· 3.305 λειμῶνες καὶ νομαί· 38 ἐπαύλεις· 31 ἀποθῆκαι πάγου· 79 λατομεῖα καὶ τιτανολίθων· 168 βυρσοδεψεῖα, σφαγεῖα, ἀλειμματοποιεῖα, φωσφοροξυλοποιεῖα καὶ πλινθοποιεῖα· 338 καϊκχανέδες· 76 ἰχθυοτροφεῖα· 22,811 ἀνοικτὰ γήπεδα· 12 ἀτμόμυλοι, καὶ 75 ὑδρόμυλοι καὶ ἀνεμόμυλοι.

Δευτέρα κατηγορία· 49 ἀνάκτορα καὶ αὐτοκρατορικὰ περίπτερα· 278 δημόσια διοικητικὰ κτίρια, 89 κῆποι καὶ ἐπαύλεις· 198 στρατῶνες καὶ ἀστυνομικοὶ σταθμοί· 16 κονάκια καὶ 18 ἐργαστήρια· 44 δωμάτια (ὀδάδες) καὶ σταῦλοι· 44 γήπεδα ἀνήκοντα εἰς τὸ κράτος ἢ εἰς τὸ στέμμα· 1 μουσαφὶρ χανὲς (ξενών)· 3 πύργοι πρὸς ἀγγελίαν τῶν πυρκαϊῶν· 2 μεγάλαι γέφυραι καὶ 10 μικραί.

Τρίτη κατηγορία· 19 πρεσβεῖαι· 8 σιδηροδρομικοὶ σταθμοί· 674 τεμένη· 519 δημόσια σχολεῖα· 146 μεδρεσέδες· 65 δημόσιαι βιβλιοθῆκαι· 213 τεκέδες· 16 ἰμαρέτια (πτωχοτροφεῖα)· 15 μουβακετχανέδες· 116 ναμὰζ γκιαλὶ καὶ γήπεδα ἀνήκοντα εἰς τοὺς μεδρεσέδες, τὰ σχολεῖα καὶ τὰ τεμένη, εἰς τοὺς τεκέδες καὶ εἰς τὸ ἰμαρέτιον· 1 μετεωροσκοπεῖον· 1779 δεξαμεναί, κρῆναι φρέατα καὶ ἁγιάσματα· 212 μαυσωλεῖα· 514 νεκροταφεῖα· 169 ἐκκλησίαι, πατριαρχεῖα καὶ συναγωγαί· 2.525 ἀποβάθραι καὶ πλατεῖαι (μεϊδάν), καὶ 1 ὑπόγειος σιδηρόδρομος.

Ὥστε τὰ πληρόνοντα φόρον κτήματα ἀνέρχονται εἰς 139.803· τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸ κράτος ἢ εἰς τὸ στέμμα εἰς 797, καὶ τὰ μὴ πληρόνοντα ἔγγειον φόρον εἰς 28,286· ἐν ὅλοις 163,836. Καὶ τὰ μὲν φορολογούμενα ἀποφέρουσι κατ' ἔτος 135,041,233 γρόσια· ἐν συνόλῳ δὲ τὰ ἀκίνητα κτήματα τῶν τριῶν κατηγοριῶν ὑπολογίζονται εἰς 2,847,723,118 γρόσια.

ΑΙ ΠΡΟΟΔΟΙ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑι.

—

Ἐκ τῶν συμβαινόντων πρὸ ἐτῶν ἐν Ἀσίᾳ, ἡ μεγάλη ἐκείνη ἤπειρος καὶ ἡ μάλιστα τῶν λοιπῶν πολυάνθρωπος φαίνεται τείνουσα ἤδη ῥάγδην πρὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, ἐπηρεαζομένη παρ' αὐτοῦ καὶ ἑλκομένη ὡς ἐπὶ κέντρον πλανητικοῦ συστήματος. Ἡ Ἀσία ἐστὶν ἡ κοιτὶς τῶν ἐθνῶν, ἡ πρώτη, κατὰ τὰς παραδόσεις, οἰκισθεῖσα γῆ, ἐν ᾗ ἐγεννήθη ὁ Ἀδὰμ καὶ ἐνεσαρκώθη ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· εἶναι ἡ χώρα ἧς αἱ ἰνδογερμανικαὶ φυλαὶ ὡς ἀπόκληρα τέκνα φυγαδευθεῖσαι μετέβησαν εἰς τὴν γείτονα μικρὰν ἤπειρον τὴν Εὐρώπην, καὶ ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ καὶ ἐμεγαλύνθησαν, μετὰ χρόνον δ' ἐπανῆλθον εἰς τὴν γενέθλιον χώραν καὶ κατέκτησαν αὐτὴν ὡς ξένοι λαοί, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Ἀλλὰ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης ἐπιδρομῆς καὶ ἐγκαταστάσεως πᾶν φανερὸν ἴχνος ἐξέλιπε μετὰ τὸν τέταρτον ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνα καὶ οἱ τῆς μεγάλης ἠπείρου ἰθαγενεῖς λαοὶ κατεκάλυψαν, ἐπιρρεύσαντες ὡς εὐρεῖς ποταμοί, τὴν ἐν Εὐρώπῃ ῥωμαϊκὴν κοσμοκρατορίαν, μέχρις οὗ καταμελίσαντες αὐτήν, συνεχωνεύθησαν μετὰ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν καὶ μετ' αὐτῶν ἀπετέλεσαν τὴν νέαν κοινωνίαν καὶ τὸν νέον πολιτισμὸν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ὁ δὲ παλαιὸς τῆς Ἀσίας κόσμος ἀπέμεινεν ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς στάσιμος ὑπὸ τὴν ἀρχαίαν θεοκρατικὴν πατριαρχίαν. Ὑπὲρ τὰ 700 ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἐν τῇ μεγάλῃ ἠπείρῳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Ὠκεανοῦ

αὐτῆς ζῶσιν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας, φέροντες τὸν ζυγὸν τῶν προλήψεων, τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῶν δεσποτικῶν κυβερνήσεων.

Ἀλλ' ἡ ἐμπορικὴ ἐπιμιξία τῆς Εὐρώπης, ἀρξαμένη ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐπιτείνεται ἤδη καὶ ἀναπτύσσεται δραστηριώτερον καὶ ταχύτερον χάρις εἰς τὰ νεώτερα τῆς συγκοινωνίας μέσα. Ἄλλως τε ἡ Ἀγγλία ἡ κυβερνῶσα 170,000,000 Ἰνδῶν, καὶ ἡ Ῥωσσία ἡ κατέχουσα τὸ βόρειον, δηλονότι τὸ τρίτον τῆς Ἀσίας, καὶ τείνουσα νῦν πρὸς τὸ κέντρον ἐπιδρῶσιν ἀπαύστως ἐπὶ τῶν φρονημάτων καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἀσιανῶν λαῶν διὰ τῆς βαθμιαίας διαδόσεως τῶν φρονημάτων καὶ τῶν ἠθῶν τῆς Εὐρώπης. καίτοι ἡ ἐπίδρασις αὕτη λειτουργεῖ βραδέως, διότι λειτουργεῖ οὐχὶ ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς ἀνθρωπότητος συμφέροντι, ἀλλ' ἐν τῷ συμφέροντι μᾶλλον τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσσίας. Ἡ ἐπιστήμη ὅμως καὶ τὰ δῶρα τοῦ πολιτισμοῦ εἰσι κτήματα κοινά· καὶ οὐδεμία πλέον ἐπικράτεια ἡ κυβέρνησις δύνανται νὰ ἐμποδίσωσι τὴν διάδοσιν καὶ τὴν λειτουργίαν αὐτῶν ἐφ' ὅλου τοῦ κόσμου· τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὸ φῶς τῆς παιδείας φέγγουσι δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ εὐρωπαϊκὴ ἐκπαίδευσις εἰσχωρεῖ ἤδη εἰς τὰς ἀσιατικὰς αὐλάς, οἱ πολιτικοὶ θεσμοὶ οἵτινες ἐν Εὐρώπῃ ἐκπηγάζουσι τὸ πλεῖστον ἀπὸ τῶν δογμάτων τῆς θρησκείας, τῆς ἰσότητος, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης τῶν ἀνθρώπων, ἤρχισαν νὰ ἐννοῶνται καὶ νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἀπαιδεύτων κατοίκων· ἡ σιδηρᾶ αὔλαξ χαράσσει τὰς ἀπατήτους μεγάλας ἐρήμους τῆς γῆς, καὶ ἡ συρίκτρα τοῦ μηχανικοῦ εἶναι ἡ σάλπιγξ ἡ ἀφυπνίζουσα τοὺς πληθυσμοὺς ἀπὸ τοῦ διανοητικοῦ λήθαργου· ἀπὸ ἐτῶν ὀλίγων ἡ Εὐρώπη ἤρχισε ξενίζουσα καὶ ἐκπαιδεύουσα ὡς πολυτίμους φίλους μονάρχας καὶ ἡγεμονόπαιδας ἀσιανούς, καὶ ὁ Χεδὶβ δὲ τῆς Αἰγύπτου οὐδόλως διαφέρει εὐρωπαϊκοῦ ἡγεμόνος. Τῶν ὠκεανείων δὲ χωρῶν οἱ ἀπόλυτοι αὐτοκράτορες ἔρχονται νὰ διδαχθῶσιν ἐν τῇ ἠπείρῳ τῶν φώτων καὶ τῆς ἐλευθερίας· αἱ ἄλλοτε ἐπὶ ξενηλασίᾳ καὶ ἀπομονώσει διαβόητοι Σῖναι καὶ Ἰάπωνες ἀνοίγουσιν ἤδη τοὺς λιμένας καὶ τὰς πύλας τῶν πόλεων αὐτῶν εἰς τοὺς ἀποστόλους τῶν μεγάλων συμφερόντων καὶ τοῦ μεγάλου μέλλοντος.

Περίεργον εἶναι ὅτι ἡ τάσις αὕτη πρὸς τὴν πρόοδον ἤρχισε καταφαινομένη ἀπὸ τῶν ἐσχατιῶν τῆς Ἀσίας, ἀπὸ τοῦ μεγάλου ἀρχιπελάγους τῶν τετρακισχιλίων περίπου νήσων ὧν οἱ κάτοικοι, καταγωγῆς σινικῆς ἢ μᾶλλον μογγολικῆς, ἐδείκνυντο οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἀγριώτεροι καὶ τοῦ λοιποῦ κόσμου κεχωρισμένοι μᾶλλον ἢ οἱ κάτοικοι τῆς Σινικῆς. Περὶ τῆς αἰφνιδίας καὶ ῥαγδαίας ἀναμορφώσεως τῶν Ἰαπώνων ὁ «Γάλλος Οἰκονομολόγος» ἀναφέρει περίπου τὰ ἑξῆς·

Πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν τὸ μόνον ἐμπόριον τῆς Ἰαπωνίας μετὰ τῆς Δύσεως ἦν τὸ μονοπώλιον ἐμπορικοῦ τινος ὀλλανδικοῦ πρακτωρείου ὑποβεβλημένου εἰς ὅρους ταπεινωτικοὺς καὶ περικεκλεισμένου ἐπὶ νησιδίου ὡς ἐν εἱρκτῇ. Νῦν δὲ ἓξ λιμένες ἰαπωνικοὶ εἰσιν ἠνεῳγμένοι εἰς τοὺς ξένους ἐμπόρους καὶ τὰ πλοῖα των. Ἄλλοτε τοῖς χριστιανοῖς διπλωμάταις οὐδόλως ἐπετρέπετο νὰ διαμένωσιν ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, ἀλλὰ νῦν δώδεκα τοιοῦτοί εἰσιν ἐγκατεστημένοι ἐν τῇ πρωτευούσῃ τῆς ἰαπωνικῆς αὐτοκρατορίας. Ἄλλοτε ἡ ὁδὸς τῆς Ὑεδὼ (τῆς πρωτευούσης) ἐχρησίμευεν ἀντὶ κοιμητηρίου εἰς τοὺς β α ρ β ά ρ ο υ ς δυτικούς. νῦν δὲ οἱ χριστιανοὶ διατρέχουσι ταύτην ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ, ἐνῷ ἡ συρίκτρα τῆς ἁτμαμάξης ἀφυπνίζει τὰς ἠχοὺς τῶν παραλίων ἐκείνων, τὸ ἠλεκτρικὸν σύρμα συνδέει τοὺς ἓξ ἐλευθέρους λιμένας, ἡ δὲ ὑποβρύχιος κάλως ἐλαττοῖ τὴν μεταξὺ Ἰαπωνίας καὶ Εὐρώπης ἀπόστασιν εἰς πεντήκοντα ὥρας. Οὕτω δὲ ἐν τῷ διαστήματι μιᾶς μόλις γενεᾶς οἱ Ἰάπωνες ἔλαβον ἐν τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ θέσιν ἣν τὰ μᾶλλον προκεχωρηκότα ἔθνει μετὰ μακροὺς μόλις αἰῶνας ἐκτήσαντο.

Ἡ αἰφνίδιος τῆς Ἰαπωνίας μεταμόρφωσις ἐξέρχεται τῶν κοινῶν κανόνων μεταδίδουσα εἰς τὸ πνεῦμα ἐντύπωσιν ζωηρὰν καὶ ἔκτακτον. Ἰδοὺ λαὸς ὅστις, τὸ πρὶν μᾶλλον τῶν Σινῶν ἀπομονωθεὶς ἀπὸ πάσης ἐπαφῆς τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, φαίνεται σήμερον καλῶν τοὺς Εὐρωπαίους ὅπως μορφώσωσι τοὺς στρατιώτας

αὐτοῦ καὶ τοὺς ναύτας κατὰ τὸ εὐρωπαϊκὸν σύστημα, ὅπως εἰσαγάγωσι παρ' αὐτῷ τὸ σχολαστικὸν σύστημα καὶ τὰς παιδαγωγικὰς μεθόδους, ὅπως ἀναμορφώσωσι τὴν ἀστυκὴν αὐτοῦ νομοθεσίαν καὶ ἐντυπώσωσιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ αὐτοῦ πορείαν ὁμαλὴν, εἰς δὲ τοὺς προϋπολογισμοὺς μορφὴν κανονικήν. Ἰδοὺ λαὸς ὅστις τὸ πρὶν ἐνήσκησε κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ διωγμοὺς ἀγρίους, καὶ ὅστις σήμερον ἀνακηρύσσει τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως, λαὸς οὗ ἡ κυβέρνησις παρίστη τέως ἀλλόκοτον μίγμα φεουδαλικῆς ἀναρχίας καὶ δεσποτισμοῦ, καὶ ὅστις νῦν στρέφεται διὰ μιᾶς πρὸς τὸ συνταγματικὸν σύστημα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τόπου. Τοιοῦτο θέαμα εἶναι βεβαίως πρωτότυπον καὶ ἄξιον νὰ διεγείρῃ τὴν περιέργειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῆς γηραιᾶς Εὐρώπης.

Ὑπολογίζονται εἰς 3,850 αἱ νῆσοι, τὰ νησίδια καὶ οἱ βράχοι ὑφ' ὧν σύγκειται τὸ ἰαπωνικὸν ἀρχιπέλαγος ἔχον ἐπιφάνειαν 371,227 τετραγωνικῶν χιλιαμέτρων. Ὁ πληθυσμὸς αὐτοῦ ἀνέρχεται κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1871 εἰς 34,785,321 κατοίκους.

Ὁ ἀρχαῖος κοινωνικὸς ὀργανισμὸς τοῦ λαοῦ τούτου, ἔχων ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν τῆς Εὐρώπης τοῦ μεσαίωνος, παρίστα τὴν εἰκόνα ἱεραρχίας ἧς αἱ ἀνώταται βαθμίδες κατείχοντο ὑπὸ τῶν μεγάλων γαιοκρατῶν καὶ φυλάρχων. Ἐκαλοῦντο Δαΐμιοι καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῶν ἰσχυρότεροι ἐνήσκουν ἐξουσίαν ἀπεριόριστον καὶ κατεῖχον πλούτη τεράστια· ὡς φέρ' εἰπεῖν ὁ ἀρχηγὸς τοῦ οἴκου Σχιυανζιόο εἶχεν ἐτήσιον εἰσόδημα 12,212,000 φράγκων. Τὸ δὲ τοῦ φυλάρχου Μαϋέδδα ἀνήρχετο εἰς 19,360,000 φρ. Μετὰ τοὺς Δαϊμίους ἐτάσσοντο οἱ ἔνοπλοι αὐτῶν ὑποτελεῖς δηλ. οἱ Σαμουραΐ, εἶτα οἱ γεωργοί, οἱ τεχνῖται καὶ οἱ ἔμποροι, οἵτινες ἀπετέλουν ὡσαύτως τάξεις προνομιούχους, ἀλλὰ πολὺ κατωτέρας τῆς τῶν φεουδαλικῶν μαχητῶν. Ἐντεῦθεν ἀπαιτεῖται χρόνος τις ὅπως οἱ μὲν Σαμουραΐ ἐθισθῶσιν εἰς τὴν παραίτησιν προνομίων αὐτῶν, οἱ δὲ γεωργοὶ καὶ λοιποὶ εἰς τὴν χειραφέτησιν ἀπὸ τῆς ὑποτελείας.

Τὰ ἀφθονώτερα τῶν ἀγροτικῶν προϊόντων τῆς Ἰαπωνίας εἰσὶ τὸ τέϊον, ὅπερ οἱ Σῖναι εἰσήγαγον ἐκεῖ περὶ τὰ 732 μ. Χ. ὡς πιστεύεται, ἀλλ' ἡ χρῆσις ἐγενικεύθη ἀπὸ τοῦ 1190· ὁ καπνὸς οὗ ἡ ἐμφάνισις χρονολογεῖται κατά τινα τοπικὴν βεβαίωσιν ἀπὸ τοῦ 1605, καὶ ὅστις ἀπὸ τῆς Ναγασάκης, διεδόθη ταχέως ἐφ' ὅλης τῆς χώρας· ἡ ὄρυζα, ἡ κάνναβις καὶ ἡ μέταξα· οἱ Ἰάπωνες ἀπὸ χρόνων πολλῶν ἀναπτύσσουσι κατ' εὐρείας διαστάσεις τὴν σκωληκοτροφίαν, τελειοποιήσαντες αὐτὴν εἰς μέγαν βαθμόν.

Ὁ Ἰάπων τεχνίτης εἶναι πεπροικισμένος δι' ὀξυνοίας καὶ δεξιότητος φυσικῆς· πρὸ τῆς ἐμφανίσεως εἰς τὰς ἰαπωνικὰς ὄχθας τῶν εὐρωπαϊκῶν ἢ ἀμερικανικῶν ἀτμοπλοίων οἱ ἰθαγενεῖς μηχανικοὶ ὁδηγούμενοι ἐξ ἁπλοῦ ἰχνογραφήματος ὁλλανδικοῦ ἔστησαν ἐπὶ βαρέως (jonque) μηχανὴν ἀτμήρη σωληνοειδῆ οὐχὶ κακῶς λειτουργοῦσαν. Τῷ 1867 οἱ Ἰάπωνες παρέσχον ἀπόδειξιν ἀναντίρρητον τῆς τάσεως αὐτῶν καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος πρὸς τὴν βιομηχανίαν· ἀπέστειλαν εἰς τὴν ἐν Παρισίοις παγκόσμιον ἔκθεσιν πεντακοσίους τόμους τῶν καλλίστων ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῶν, μέταξαν σηρικὰ ὑφάσματα, κομμιορητίνην, πορσελάνην, ὀρείχαλκον ἐγκολάμματα ἐν ἐλέφαντι, καὶ ἀληθὲς τειεψεῖον μετὰ τῶν ὑπηρετῶν καὶ τῶν ὑπηρετριῶν αὐτοῦ· ὅπλα, ξίφη, λόγχας, τόξα, βέλη, ὁλόκληρον τὴν πανοπλίαν ἐπιθετικὴν καὶ ἀμυντικὴν τοῦ μεσαίωνος. Ὁ τότε Σιογοὺν (αὐτοκράτωρ) μετέσχε πολὺ τῶν ἀποστολῶν ἐκείνων ὡς καὶ ὁ μέγας Δαΐμιος τῆς Σατσούμας, ὅστις προσέτι ἐπέτρεψε τοῖς δύο νεωτέροις ἀδελφοῖς νὰ πορευθῶσιν εἰς Παρισίους.

Μετὰ πέντε ἔτη προκειμένου περὶ τῆς ἐν Βιέννῃ παγκοσμίου ἐκθέσεως, οἱ Ἰάπωνες ἔγνωσαν ἀθροῖσαι ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ τὰ δείγματα τῶν διαφόρων ἐθνικῶν αὐτῶν τεχνουργημάτων. Ἡ ἐπίσημος αὕτη καὶ ἐνδιαφέρουσα πανήγυρις ἐγένετο ἐν Κιόττῳ τῇ ἀρχαίᾳ τῆς αὐτοκρατορίας πρωτευούσῃ, ἔνθα καὶ ξένοι ἐκαλέσθησαν οὐχὶ ὡς ἐπισκέπται, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκθέται. Τὸ μέγαρον τῆς ἐκθέσεως διῃρεῖτο εἰς τρία μέρη, ἤτοι εἰς τρία μεγάλα τεμένη κεχωρισμένα ἀπ' ἀλλήλων καὶ διῃρημέ-

να ἐσωτερικῶς ἕκαστον εἰς τμήματα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον τέμενος περιελάμβανε τὰ ξένα εἴδη, κυρίως τὰ τιμαλφῆ, ὡρολόγια, βαρόμετρα, μουσικὰ ὄργανα, ὅπλα· ἄλλως τε εἰς τὸ τμῆμα ἐκεῖνο οὐδὲν ὑπῆρχε λίαν ἀξιοπαρατήρητον πλὴν ὡρολογίου τινὸς χρυσοῦ ἀρχαίου οὗ ἡ πυξὶς ἦν ἀδάμασι κεκοσμημένη. Ἐκ τῶν εγχωρίων προϊόντων διεκρίνοντο σηρικὰ ποικίλα τὴν χροιὰν καὶ πλουσιώτατα κεντημένα, δέρματα δορκάδων, λύκων φωκῶν, ὡς καὶ συλλογαὶ ὅπλων, ἐκ δέρματος, μετάλλου ἢ φλοιοῦ κεκοσμημένων πολλαχοῦ διὰ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, καὶ ὧν μία λέγεται κτῆμα ἡρωΐδος τινὸς Ἰαπωνίδος. Τὸ δεύτερον τέμενος περιεῖχεν ὀρειχάλκινα σκεύη, κομμιορητίνην, μετ' εγκολλήσεων καὶ δείγματα τεΐου ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν καλλιτεχνικῶς διατεθειμένα ἐν πυξίσι καὶ κιβωτίοις. Τὸ τρίτον τέμενος περιεῖχεν εἰδικώτερον τὰ γεωργικὰ προϊόντα οἷον τὰ δημητριακὰ καὶ τὸν καπνόν, ὡς καὶ τὰ πολυάριθμα δείγματα τοῦ ὀρυκτολογικοῦ τῆς χώρας πλούτου, χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ καὶ μολυβδίτιδος.

Τὸ διεθνὲς ἐμπόριον τῆς Ἰαπωνίας τῷ **1872** ἀνήρχετο ἐν ὅλῳ εἰς **50,500,000** δολλάρια (**274,650,000** φράγκων) ἐνῷ τῷ **1871** ἦτο μόνον **37,000,000** δολλάρια (**196,100,000** φράγκων).

Ἡ ἰαπωνικὴ κυβέρνησις μόλις ἐξελθοῦσα τῆς πάλης ἔνθα διεκυβεύετο ἡ ὕπαρξις αὐτῆς ἐπεμελήθη εκθύμως περὶ τῆς ἀνοργανώσεως τῶν μεγάλων δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Ἠσχολήθη ἐν πρώτοις περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως καὶ καθίδρυσεν ἐπὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν μεθόδων τὴν διδασκαλίαν τῶν δύο μεγάλων σχολῶν τοῦ κράτους, τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως (Monboo Naucoo) καὶ τῆς ἰατρικῆς (Monpoo Toocoo) ἀνωργάνωσε τὰ ταχυδρομεῖα καὶ κατέστησεν ἡμερησίαν καὶ εὐθηνοτέραν τὴν ἀνταλλαγὴν ἐπιστολῶν μεταξὺ Ὑοκοχάμας ἢ Ὑεδὼ καὶ Ναγασάκης, ἐνῷ πρὶν ἡ ἀνταλλαγὴ ἦτον ἑβδομαδιαία καὶ τὰ ταχυδρομικὰ βαρύτερα. Ἡ διὰ τῶν σιδηροδρόμων ἕνωσις τοῦ λιμένος τῆς πρωτευούσης μετ' ἄλλων ἐξήλειψε τὰς πολυαρίθμους λῃστείας καὶ δολοφονίας τὰς τὴν χώραν λυμαινομένας. Ἀπὸ τῆς 7 ἰανουαρίου **1870** σύρμα ἠλεκτρικὸν συνέδεε τὰς ἀνωτέρω παραλίας πόλεις. Ἀλλ' ἔκτοτε τὸ σύρμα διεκλαδώθη ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἐπὶ πολλὰς ἑκατοντάδας μιλίων, καὶ ἐπειδὴ τὰ τελευταῖα ταῦτα συνάπτονται μετὰ τῶν ὑποβρυχίων κάλων τῶν ἑνουσῶν τὴν Γζὰγγ-Χάϊού, δύναταί τις εἰπεῖν κατὰ λέξιν ὅτι ἡ ἰαπωνικὴ πρωτεύουσα καὶ ἡ ἀγγλικὴ μητρόπολις διατελοῦσιν ἐν διηνεκεῖ συνεννοήσει.

Τὰ ἀναμορφωτικὰ ταῦτα ἔργα ἀπῄτησαν μεγάλην δαπάνην καὶ ὁ ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν Σχιβουράουας ἀπαισιοδοξῶν καὶ προβλέπων τὴν χρῆσιν τοῦ **1873** φοβερὸν ἔλλειμμα ἐν τῷ προϋπολογισμῷ παρῃτήθη, ἀλλ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν καθ' ἣν διὰ τὸ **1873** τὰ μὲν ἔσοδα ἀνήρχοντο εἰς **48,000,000** ὑεν (δολλάριον) τὰ δὲ ἔξοδα εἰς **46,000,000** ἤτοι μένει περίσσευμα περὶ τὰ **10,680,000** φράγκων. Ἡ δὲ χρῆσις τοῦ **1874** συνδυαζομένη μετὰ τῆς προηγουμένης, ἀφῆκε περίσσευμα ἐσόδων **26,743,174** δολλάρια· τὸ ὅλων τῶν δύο χρήσεων ἦν ἔσοδα **88,877,636** δολ. τὰ δὲ ἔξοδα **62,134,462**. Ἐκ τοῦ περισσεύματος δὲ τούτου τὰ μὲν **5,000,000** ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ἄρσιν ἀπὸ τῆς κυκλοφορίας ἰσαξίου χαρτονομίσματος, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἤθελε μετενεχθῇ εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ **1875**.

Ἐπὶ τούτοις ῥητέον ὅτι οἱ Ἰάπωνες ἀπὸ χρόνων ἀμνημονεύτων κατέχουσι κανονικὸν τραπεζιτικὸν σύστημα, καί, πρᾶγμα παράδοξον, ἡ πάλαι κυβέρνησις ἥτις διερρύθμιζεν αὐστηρότατα τὸ ἐμπόριον ἄφινε τὰς τραπέζας νὰ ἐκδίδωσι κατὰ τὸ δοκοῦν χαρτονόμισμα· ἀλλ' ἡ ἀπεριόριστος αὕτη ἐλευθερία περιεστάλη ἐσχάτως, καὶ τὸ ἀρχαῖον χαρτονόμισμα ἀποσύρεται βαθμηδὸν τῆς κυκλοφορίας. Ἡ κυβέρνησις ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀναμορφώσεων καθιέρωσε διὰ τὴν χρονολογίαν τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἀντὶ τοῦ ἰαπωνικοῦ, καὶ μετερρύθμισε ῥιζικῶς τὸ νομισματικὸν σύστημα. Καὶ ἐξακολουθοῦσι μὲν τὰ ἔτη ἀριθμούμενα ἀπὸ τῆς εἰς τον θρόνον ἀναβάσεως τοῦ πρώτου Μικαδου τῆς Ἰαπωνίας, ἀλλὰ νῦν ἡ πρώτη ἰανουαρίου **1873** σωτηρίου ἡμῶν ἔτους

ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὴν πρώτην Ἰανουαρίου τοῦ ἰαπωνικοῦ ἔτους 2332. Τὸ ἀρχαῖον νομισματικὸν σύστημα ἦτο πολύπλοκον καὶ λίαν συγκεχυμένον, εἶχε δὲ πλέον τῶν δώδεκα τύπων εἰς χρυσὸν ἄργυρον καὶ χαλκὸν διαφορωτάτων τὸ σχῆμα, τὰς διαστάσεις καὶ τὸ κρᾶμα. Ἡ βάσις τοῦ νέου συστήματος εἶναι τὸ ὑ ὲ ν ἰσάξιον σχεδὸν τοῦ ἀμερικανικοῦ δολλαρίου (ἀναλογοῦν διὰ μὲν τὸ ἀργυροῦν ὡς 1,008 πρὸς 1, διὰ δὲ τὸ χρυσοῦν εἰς 0,995 πρὸς 1). Καὶ τὸ μὲν ἀργυροῦν ὑποδιαιρεῖται εἰς 50, 20, 10 καὶ 50, τὸ δὲ χρυσοῦν εἰς τέσσαρα εἴδη στοιχίζοντα σχετικῶς 1,2,5,20 ὑ έ ν. Ἄλλα νέα θεσπίσματα ἀφορῶσιν εἰς τὴν δημοσίαν ἠθικὴν περιστέλλοντα τὴν εὐχέρειαν τῶν διαζυγίων καὶ καταργοῦντα τοὺς νόμους, οἵπερ τὸ πρὶν ἐπέτρεπον τὸ αἴσχιστον ἐπὶ τῶν νεανίδων ἐμπόριον. Ἡ μεταρρύθμισις ἐχώρησε καὶ μέχρι τῆς ἀποκοπῆς τῆς λοφιᾶς ἢ οὐρᾶς τριχῶν ἣν οἱ Ἰάπωνες ἔφερον εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς.

Τὸ ἔδαφος τῶν Ἰαπωνικῶν νήσων πλουτεῖ μεταλλίων χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ σιδήρου, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε οἱ κάτοικοι ἐστεροῦντο τῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων τῆς ἐξορύξεως καὶ τῆς καμινεύσεως. Νῦν ὅμως καὶ τὰς γνώσεις ταύτας ἤρξαντο εἰσάγοντες καὶ γαιανθρακωρυχεῖα ἀνεκάλυψαν κατέχοντα χῶρον ὅσον σχεδὸν καὶ τὸ βρετανικὸν βασίλειον.

Ὁ τύπος ἀνεπτύχθη ταχέως ἀπὸ τινων ἐτῶν χάρις εἰς τοὺς νέους προστατεύοντας αὐτὴν φιλελευθέρους νόμους. Κατά τινα ταχυδρομικὴν στατιστικὴν τὰ ἀντίτυπα τῶν ἰθαγενῶν φύλλων τῶν ἀποσταλέντων εἰς τὰς ἐπαρχίας τῷ 1874 ἀνῆλθον εἰς 2,564,000. Τὸ ἐπίσημον ὄργανον Nichi-Nichi Chimboun ἀπέστειλεν 1,000,000 ἀντιτύπων, ἤτοι 3,500 καθ' ἡμέραν πλὴν τῶν ἑορτῶν. Τὸ Hochi Chimboun φύλλον τῆς ἀντιπολιτεύσεως ἀπέστειλε περὶ τὰς 800,000 ἀντιτύπων. Τὸ δὲ φύλλον ἥκιστα διαδεδομένον εἶναι τὸ Cozi Chimpo, ὄργανον κληρικὸν ὅπερ διὰ τοῦ ταχυδρομείου ἀπέστειλεν ἐκ τῆς πρωτευούσης 19 μόνον ἀντίτυπα. Ἐν Ἰαπωνίᾳ δημοσιεύονται νῦν 34 ἐφημερίδες, ἐν ᾧ πρό τινων ἐτῶν πᾶν ὄργανον δημοσιότητος ἦν πρᾶγμα ἄγνωστον ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ.

Ἐν τῷ περιοδικῷ συγγράμματι La Nature ἐκδιδομένῳ ἐν Παρισίοις, ἐν τῷ ἀριθ 195, Φεβρ. 24, 1877 ἀναγινώσκομεν τὰ ἑπόμενα·

ΤΟ ΙΑΠΩΝΙΚΟΝ ΝΑΥΤΙΚΟΝ. Ἡ κυβέρνησις τῆς Ἰαπωνίας ἐνώπιον οὐδεμιᾶς προσπαθείας καὶ οὐδεμιᾶς δαπάνης ὀπισθοχωρεῖ ἵνα κτήσηται ναυτικὴν σημαντικὴν δύναμιν. Κατὰ τὴν Ἠ χ ὼ τ ῆ ς Ἰ α π ω ν ί α ς, τὰ τρία πολεμικὰ Ἰαπωνικὰ πλοῖα Rioudjo, Nessin καὶ Tsucoula εἰσὶν ἐντελῶς ὡπλισμένα, καὶ μέλλουσι προσεχέστατα ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς Ἀγγλίαν. Θὰ ὑπάγουσιν εἰς Λονδῖνον νὰ ἴδωσι τὴν κατάστασιν τῆς προόδου τῶν τριῶν πολεμικῶν σκαφῶν, ἅτινα κατασκευάζονται ἐκεῖ διὰ τὴν Ἰαπωνικὴν κυβέρνησιν. Τὰ τρία πρῶτα πλοῖα θὰ ταξειδεύσωσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἀξιωματικῶν Ἰαπώνων, καὶ οὐδεὶς ξένος θὰ εὑρίσκηται ἐν αὐτοῖς.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

—

« Ἐν ταῖς πρὸς νότον τῆς Ἀκροπόλεως ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας εὑρέθη πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν ἀφιέρωμα τῷ Ἀσκληπιῷ μαρμάρινον, μικρὸν μέν, ἀλλὰ κάλλιστον καὶ περιεργότατον διὰ τὸ εἶδος τῆς τεχνουργίας του, διὰ δὲ τὴν ἐξαίρετον διατήρησίν του ἴσως καὶ μοναδικόν. Εἶναι προσώπου γυναικείου τὸ ἄνω ἥμισυ μέρος, ἔχον τοὺς ὀφθαλμοὺς (ὑπὲρ ἰάσεως τῶν ὁποίων ἐγένετο) ἐντεθειμένους ἐκ διαφόρων ποικιλοχρόων ὑλῶν τεχνικώτατα, καὶ εἰς τοῦτο συνίσταται ἡ μεγάλη ἀξία του. Ἡ ὑπ' αὐτῷ ἐπιγραφὴ οὖσα τῶν καλῶν ἑλληνικῶν χρόνων λέγει· «Ὑπὲρ τῆς γυναικὸς εὐξάμενος Προξίας Ἀσκληπιῷ». Ἀπετέθη τὸ πρόσωπον ἐν τῷ μουσείῳ τῆς ἑταιρίας τῷ ἐν τῷ Βαρβακείῳ.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΤΟΥ ΑΔΑΜ

—

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

ΣΕΛΙΜΗ. Φεῦ, πάτερ μου, χάριν τῶν καλλίστων σου υἱῶν, χάριν τοῦ Ἄβελ, χάριν τοῦ Σὴθ, χάριν τοῦ Ἐμὰν, (περιπτύσσεται τὰ γόνατα αὐτοῦ), χάριν τῶν ἀνηλίκων, ἅπερ σήμερον κατὰ πρῶτον θέλεις εὐλογήσει, μὴ ἀποθάνῃς, φεῦ, μὴ ἀποθάνῃς!

ΑΔΑΜ. Φιλτάτη θύγατερ, μὴ θρήνει!— Ἐγέρθητι. Ἔρχονται.

—

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΑΙΝ, ΣΗΘ καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΚΑΙΝ. Σὺ εἶσαι ὁ Ἀδάμ; Ἄλλοτε δὲν ὠχρίας πρὸ τῆς θέας ἐκείνων, οὓς δυστυχεῖς ἐποίησας!

ΑΔΑΜ. Τοὐλάχιστον φεῖσαι τῆς θρηνούσης ταύτης ἀθωότητος!

ΚΑΙΝ. Καὶ ὑπῆρξεν ἀθωότης ἐπὶ τῆς γῆς, ἀφ' ὅτου ἐγεννήθησαν τέκνα τῷ Ἀδάμ;

ΑΔΑΜ. (πρὸς τὴν Σελίμην). Ἄφες ἡμᾶς, κόρη μου Σελίμη. Ὁ Σὴθ θέλει καὶ αὖθις σὲ προσκαλέσει πρός με.

—

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ.

ΑΔΑΜ, ΚΑΙΝ, ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Κάιν, διατί παρέβης τὴν προσταγήν μου καὶ ἦλθες εἰς τὴν εἰρηνικήν μου σκηνήν;

ΚΑΙΝ. Ἀποκρίθητι σὺ πρότερον εἰς μίαν ἐρώτησίν μου, καὶ οὕτω κἀγὼ θέλω σοὶ ἀποκριθῆ. Τίς ἐστιν ὁ ἀνὴρ ὁ ὁδηγήσας με πρὸς σέ;

ΑΔΑΜ. Ὁ δεύτερός μου υἱὸς Σήθ.

ΚΑΙΝ. Δὲν ἐπιθυμῶ τὴν εὐσπλαγχνίαν σου. Εἶναι ὁ τρίτος σου υἱός! Ἤδη θέλω καὶ ἐγὼ σοὶ ἀποκριθῆ. Ἀδάμ, ἦλθον νὰ σ' ἐκδικηθῶ!

ΣΗΘ. Θέλεις καὶ τὸν πατέρα μου νὰ ἀποσφάξῃς;

ΚΑΙΝ. Πρὶν ἢ γεννηθῇς σὺ, ὅλως δυστυχὴς ἤμην ἤδη ἐγώ! Ἄφες ἐμὲ καὶ τὸν Ἀδὰμ μόνους ἵνα συνδιαλεχθῶμεν. Δὲν θέλω φονεύσει τὸν πατέρα σου!

ΑΔΑΜ. Κάιν, διατὶ θέλεις νὰ μ' ἐκδικηθῇς;

ΚΑΙΝ. Διότι μοὶ ἔδωκας τὴν ζωήν!

ΑΔΑΜ. Διὰ τοῦτο, υἱέ μου πρωτότοκε;

ΚΑΙΝ. Ναὶ, διὰ τοῦτο, διότι ἀπέσφαξα τὸν ἀδελφόν μου Ἄβελ! διότι τὸ αἷμα αὐτοῦ βοᾷ πρὸς τὸν Κύριον! διότι ὁ κακοδαιμονέστατος μεταξὺ πάντων σου τῶν τέκνων εἰμὶ ἐγὼ, τῶν τέκνων, τῶν ἤδη γεννηθέντων σοι καὶ τῶν μελλόντων νὰ σοὶ γεννηθῶσι! διότι κατάφορτος ὑπὸ τῆς ταλαιπωρίας ταύτης, περιφέρομαι ἐπὶ τῆς γῆς καὶ οὐδεμίαν εὑρίσκω ἀνάπαυσιν! καὶ ἐν αὐτῷ δὲ τῷ οὐρανῷ οὐδεμίαν θέλω εὕρει! Διὰ ταῦτα θέλω νὰ σ' ἐκδικηθῶ!

ΑΔΑΜ. Πρὶν ἢ σὲ προστάξω, ὅτι δὲν ὤφειλες πλέον νὰ ἴδῃς τὸ πρόσωπόν μου, συχνὰ ἤδη εἰς ταῦτα σοὶ ἀπεκρίθην. Πλὴν οὕτω πώποτε δὲν μοὶ εἶπες ταῦτα, καὶ πώποτε εἰσέτι τόσον δὲν ᾐσθάνθην αὐτὰ, ὅσον κατὰ ταύτην τὴν φοβερωτάτην τῶν ἡμερῶν μου!

ΚΑΙΝ. Οὐδέποτε ἀρκούντως εἰς ταῦτα μοὶ ἀπεκρίθης. Ἂν δὲ σήμερον ᾐσθάνθης, πόσον εἰσὶν ἰσχυρὰ καὶ πόσον ἀληθῆ, οὐχ ἧττον ὅμως αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦσι τὴν ἐκδίκησίν μου! Ἐπὶ ἔτη ἤδη, ἐπὶ μακρὰ ἔτη σὲ προετοιμάζω, ὦ ἐκδίκησις θερμὴ, δικαία καὶ ἀμοιβαία! σήμερον θέλω νὰ σὲ ἐκπληρώσω.

ΣΗΘ. Ἂν ὁ πρὸ τῆς μανίας σου ἀναισθητῶν ὀφθαλμός σου βλέπῃ εἰσέτι, ἰδὲ, ἰδὲ, ὦ Κάιν, τὰς πολιὰς τρίχας του!

ΚΑΙΝ. Πολιὰς ἢ ἀπομαδημένας! εἰμὶ ὁ κακοδαιμονέστατος πάντων τῶν τέκνων του! Θέλω νὰ ἐκδικηθῶ αὐτόν! Νὰ ἐκδικηθῶ θέλω, διότι μοὶ ἔδωκε τὴν ζωήν!

ΑΔΑΜ. (πρὸς τὸν Σὴθ) Ὁ κριτής του καὶ κριτής μου ἔπεμψεν αὐτόν! — Καὶ ποία, Κάιν, εἶναι ἡ ἐκδίκησίς σου;

ΚΑΙΝ. Νὰ σὲ καταρασθῶ!

ΑΔΑΜ. Πολὺ εἶναι τοῦτο, υἱέ μου Κάιν! Μὴ καταρασθῇς τὸν πατέρα σου! χάριν τῆς σωτηρίας, ἧς δύνασαι εἰσέτι νὰ τύχῃς, μὴ καταρασθῇς τὸν Ἀδάμ!

ΚΑΙΝ. Θέλω νὰ σὲ καταρασθῶ!

ΑΔΑΜ. Ἐλθὲ λοιπὸν, θέλω σοὶ δείξει τὸν τόπον ἔνθα πρέπει νὰ μὲ καταρασθῇς! Ἐλθὲ, Ἰδοὺ ὁ τάφος τοῦ πατρός σου! σήμερον θέλω ἀποθάνει! Ἄγγελος θανάτου μοὶ ἐδήλωσεν αὐτό!

ΚΑΙΝ. Καὶ ὁ βωμὸς οὗτος;

ΣΗΘ. Κακοδαιμονέστατε τῶν ἀνθρώπων, διότι εἶσαι καὶ ὁ μοχθηρότατος αὐτῶν! Εἶναι τοῦ Ἄβελ ὁ βωμὸς οὗτος! καὶ τοῦτο, παρὰ τὴν πέτραν ταύτην, τὸ αἷμά του!

ΚΑΙΝ. Ἡ λύσσα τοῦ βαράθρου ἀνέρχεται πρός με! Ὁ βωμὸς, ὁ φοβερὸς βωμὸς, ὡς βράχος ἐπ' ἐμοῦ κεῖται! Ποῦ εἶμαι;—Ποῦ εἶναι ὁ Ἀδάμ;—Ἄκουσόν μου, Ἀδάμ! Ἡ κατάρα μου ἄρχεται. Κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν θέλεις ἀποθάνει, Ἀδάμ— κατὰ τὴν τελευταίαν τῶν ἡμερῶν σου—εἴθε νὰ σὲ καταλάβῃ ἑπτακισχιλίων θνησκόντων ἡ ἐπιθανάτιος ἀγωνία! Εἴθε ἡ εἰκὼν τῆς φθορᾶς...

ΑΔΑΜ. Εἶναι πολύ! εἶναι πολὺ, υἱέ μου πρωτότοκε!—Ἤδη ἐντελῶς σὲ ἐννοῶ, ὦ θανάτου κρίσις, ἥτις ἐκεῖ κατ' ἐμοῦ ἐξηνέχθης, ἐντελῶς σὲ ἐννοῶ!—Ἄπελθε ἀπ' ἐμοῦ, υἱέ μου πρωτότοκε!

ΚΑΙΝ. Φεῦ!—Φεῦ!—Τοῦ πατρός μου τὸ αἷμα ἔχυσα; ποῦ εἶμαι; Τίς θέλει μὲ ἐξαγάγει ἐκ τοῦ φοβεροῦ τούτου σκότους, τίς θέλει μὲ ἐξαγάγει, ὅπως εὕρω τὴν νύκτα τοῦ βαράθρου;—Ἀλλ' ἐνταῦθα εἶναι ὁ πατήρ μου! —Εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος; ἢ μοὶ φαίνεται; Ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ τὸ πρόσωπόν σου, ὅπως δυνηθῶ νὰ φύγω. (φεύγει)

—

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ.

ΑΔΑΜ ΣΗΘ.

ΑΔΑΜ. Ὅλην μου ἐτάραξε τὴν ψυχήν! Ἀκολούθησον αὐτῷ, Σήθ. Εἶναι υἱός μου! Ἀκολούθησον αὐτῷ καὶ ἀναζήτησον αὐτὸν καὶ εἰπὲ αὐτῷ· ὅτι τὴν χεῖρά του δὲν ἐπέβαλεν ἐπ' ἐμοῦ, καὶ συγχωρῶ αὐτῷ. Μὴ ἐνθυμίσῃς αὐτῷ ὅτι σήμερον ἀποθνήσκω.

—

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΑΔΑΜ (μόνος).

Τί συμβαίνει ἐν ἐμοί; Ἡσυχάζω, ὁπότε ἡ ἀθλιότης μου εἰς τὸν ὕψιστον αὐτῆς ἀνῆλθεν βαθμόν; Ἢ δύνασαι ἔτι ὑψηλότερον νὰ ἔλθῃς ὦ ἀθλιότης τοῦ θνήσκοντος; Ἂν δύνασαι, ἡ φοβερὰ αὕτη ἡσυχία ἂς κατακυριεύσῃ τὴν ψυχήν μου, ὅπως παρασκευάσῃ τὴν ἑαυτῆς θυσίαν καὶ μὴ παρουσιάσῃ αὐτὴν ἀστεφάνωτον πρὸς τὸν βωμόν! Ὦ ψυχρὲ, σιωπηλὲ τάφε, δέχθητι πάραυτα εἰς τὸν κόλπον σου τὸν κεκμηκότα ὁδοιπόρον! Καὶ σὺ, ψυχὴ τοῦ υἱοῦ μου Ἄβελ, σὺ ὡραία ψυχὴ— διότι ἤδη βεβαίως αἰωρεῖσαι περὶ τοῦ πατρός σου τὸν τάφον—ἂν ἤκουσας τὴν εἰς τὸν φοβερὸν ἄγγελον δοθεῖσαν προσταγὴν, ἵνα μοὶ δηλώσῃ τὸν θάνατον, ἂν ἦσαι ἐνταῦθα, κάλλιστε υἱέ μου, προϋπάντησον τὴν ψυχήν μου, ὁπόταν ἀναπετάξῃ ἀπὸ τῶν σβεννυμένων ὀφθαλμῶν ἢ ἀπὸ τῶν ψυχρῶν χειλέων! Φεῦ, σὺ δὲν ἀπέθανες, ὡς ἐγὼ ἀποθνήσκω· τρὶς μόνον ἐστέναξας, ὅτε ἐκυλίεσο ἐν τῷ αἵματί σου καὶ εἶτα ἀπεκοιμήθης!

—

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ.

ΑΔΑΜ, ΣΗΘ.

ΣΗΘ. Εὗρον τὸν Κάιν. Ἦτο χαμαὶ ἐξηπλωμένος· ἰδών με ἀνεκάθησε καὶ μοὶ προσεφώνησε· φεῦ, δός μοι, Σήθ, ὕδωρ ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης, δός μοι ὕδωρ ἵνα μὴ ἀποθάνω! Ἤντλησα καὶ ἔδωκα αὐτῷ καὶ ἔπιεν. Εἶπον αὐτῷ πᾶν ὅ,τι προσέταξάς μοι. Ἀνεκάθησε δ' ἔτι μᾶλλον καὶ μὲ προσέβλεψεν. Ἐφάνη ὅτι ἤθελε νὰ κλαύσῃ· ἀλλὰ νὰ κλαύσῃ δὲν ἠδύνατο. Τέλος μοὶ εἶπεν. Εἶναι πατήρ μου! Ὁ Θεὸς συγχωρήσαι αὐτῷ ὡς καὶ ἐμὲ συνεχώρησεν!

ΑΔΑΜ. Ἀρκεῖ τοῦτο!

ΣΗΘ. Ἡσύχασας λοιπὸν, πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. Ναὶ, ἡσύχασα!

ΣΗΘ. Ἀγνοῶ τί συμβαίνει ἐν ἐμοί. Μήπως εἶναι ἀποκάρωσις; Μήπως εἶναι ἀνωτέρα τις δύναμις ἐνισχύουσά με; Καὶ ἐγὼ αὐτὸς διὰ μιᾶς καθησύχασα.

ΑΔΑΜ. Ἴδωμεν ἂν ἡ ἡσυχία ἡμῶν ὑπάρχη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ καρδίᾳ ἢ ἂν μόνον ἐλαφρῶς ὑπὲρ αὐτὴν αἰωρεῖται. Εἶδες τὸν ἥλιον ἐπανερχόμενος;

ΣΗΘ. Ἐκαλύπτετο ὑπὸ νεφῶν, ἀλλ' ὅμως δὲν ἦτο ὁλοτελῶς γνοφώδης. Ἂν δὲν μ' ἀπατᾷ τὸ ὄμμα—εἶχε πολὺ κατέλθει!

ΑΔΑΜ. Εἶχε πολὺ κατέλθει — Παρατήρησον, υἱέ μου, ἂν παρῆλθον τὰ νέφη καὶ ἂν ἡ μήτηρ σου ἦλθεν. Ἀγωνία, ἀγωνία θανάτου καὶ αὖθις μὲ περιεκύκλωσεν! Ὀδυρμὸς, ἂν αὖθις ἴδω αὐτήν! Καὶ ἂν δὲν ἴδω αὖθις αὐτὴν, ὀδυρμός!—Νὰ προσκαλέσω ἄρά γε αὐτὴν, ἢ νὰ κλείσω πρὸς αὐτὴν τὴν σκηνήν μου ὁρμητικῶς;

ΣΗΘ. Τὰ νέφη δὲν παρῆλθον, καὶ ἡ Εὔα δὲν ἔρχεται.

ΑΔΑΜ. Τί μέλλει ἤδη γενέσθαι;—Ἂς φροντίσῃ ὁ διαχαράξας τῷ ἡλίῳ τὸν δρόμον αὐτοῦ καὶ τῷ ἀγγέλῳ τοῦ θανάτου τὴν κρίσιν. Γενηθήτω τὸ θέλημα αὐτοῦ! — Υἱέ μου Σὴθ, υἱέ μου πρωτότοκε—διότι ὁ μὲν Κάϊν μὲ κατηράσθη, ὁ δὲ Ἄβελ δὲν ὑπάρχει πλέον —ὅταν καὶ σὺ γηράσῃς καὶ γίνῃς πολιὸς καὶ τῶν τέκνων σου τὰ τέκνα, ἔκγονα τῶν ἐκγόνων μου, ἀθροισθῶσι περὶ σὲ καὶ περὶ ἐμοῦ σ' ἐρωτήσωσι παριστάμενά σοι καὶ λέγοντα: Εἶδες θνήσκοντα τὸν πατέρα ἡμῶν Ἀδὰμ, τί ἔλεγε θνήσκων ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀδάμ; ἀποκρίθητι αὐτοῖς·—ἡ καρδία μου σπαράσσεται· ὀφείλεις ὅμως νὰ εἴπῃς αὐτοῖς ταῦτα—ἀποκρίθητι αὐτοῖς: Καθ' ἣν ἑσπέραν ἀπέθνησκεν, ἐστράφη πρός με καὶ εἶπε: Φεῦ, τέκνα μου, ἡ ἐπ' ἐμοῦ ἐπισκήψασα κατάρα ἐπέσκηψε καὶ ἐφ' ὑμῶν! Ἐγὼ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ὑμῶν αὐτὴν ἐπέσπασα! Ὁ πλάσας με ἀθάνατον, ζωὴν καὶ θάνατον μοὶ προέβαλεν. Ἐγὼ ὅμως ἐπεθύμησά τι περισσότερον ἢ τὴν ἀθανασίαν καὶ ἐξελεξάμην τὸν θάνατον!—Τίς ὀλολυγὴ ἐκ τῶν ὀρέων ἀντηχεῖ! Ὁποία ὑπόκωφος ἀγωνία εἰς τὰς κοιλάδας κατέρχεται! Ἔθαψεν ὁ πατὴρ τὴν θυγατέρα του, ἡ μήτηρ τὸν υἱόν της, τὰ τέκνα τὴν μητέρα των τὴν χήραν, αἱ ἀδελφαὶ τὸν ἀδελφὸν, ὁ φίλος τὸν φίλον, ὁ νυμφίος τὴν νύμφην! Μὴ ἀποστρέψετε τὸ βλέμμα ὑμῶν ἀπὸ τοῦ τάφου μου, βλέποντες αὐτὸν, καὶ μὴ καταρασθῆτε τὰ ὀστᾶ μου! Οἰκτείρατέ με, τέκνα μου, βλέποντα τὸν τάφον μου, ἢ ἐμὲ ἀναλογιζόμενα! Οἰκτείρατέ με τέκνα μου, καὶ μὴ καταρασθῆτε τὸν νεκρόν! Θέλουσι μὲ οἰκτείρει! Διότι ὁ Θεὸς ὁ μέλλων ἐνανθρωπῆσαι, ἡ ἐλπὶς, ἡ ἀγαλλίασις ὁ Σωτὴρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μὲ ᾤκτειρε! εἰπὲ αὐτοῖς: Ἄνευ τοῦ προσδοκωμένου, ἤθελον ὁλοτελῶς ὑποκύψει εἰς τὰς φρίκας τοῦ θανάτου, ἤθελον ἀφανισθῇ ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ!

(Καθέζεται παρὰ τὸν τάφον του ἐπί τινος μικρᾶς κατωφερείας τοῦ βωμοῦ).

ΣΗΘ. Ἡ κεφαλή του νεναρκωμένη κατέπεσεν. Φεῦ! ἀποθνήσκει; Ἀδάμ! πάτερ μου! ζῇς, πάτερ μου;

ΑΔΑΜ. Ἄφες με! Αὕτη ἡ παραμυθία τῆς ἐπιθανατίου ἀγωνίας μου. Ὁ τελευταῖος ὕπνος τὸν ὁποῖον ὑπνώττω.

ΣΗΘ. Πόσον ταχέως ἀπεκοιμήθη! Πόσον ἡδέως ὑπνώττει! Ἂς καλύψω τὴν ἱερὰν κεφαλήν του.—Φεῦ, κάλλιστε πάτερ, δὲν θέλω καταρασθῇ τὰ ὀστᾶ σου!—Φεῦ, πόσον ἐχαμήλωσεν ὁ ἥλιος! —Τίς ἐκεῖ μακρόθεν ἔρχεται; Ἀλλ' ἡ μήτηρ ἡμῶν οὐδέποτε ἄλλοτε ἔρχεται μόνη, πάντοτε μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς.—Καὶ ὅμως εἶναι αὐτὴ, αὐτὴ ἡ ἰδία! Ὢ καρδία μου, καρδία μου βεβαρυμένη, τί μέλλεις καὶ νῦν ἔτι νὰ αἰσθανθῇς! Πλὴν θέλω ἀποχωρήσει καὶ κρυβῆ, ὅπως κυριεύσω ἐμαυτοῦ, ὅπως φανῶ ἀνὴρ καὶ κρατηθῶ εἰς τὴν ἐσχάτην ταύτην ἀγωνίαν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

—

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

—

ΕΥΑ ἀφ' ἑνὸς καὶ ΣΕΛΙΜΗ ἀφ' ἑτέρου ἄκρου.

ΣΕΛΙΜΗ. Φεῦ, ἰδοὺ ἔρχεται ἡ δύστηνος μήτηρ μου! Οὐχὶ, δὲν δύναμαι νὰ κρατηθῶ εἰς τὴν θέαν αὐτῆς!

ΕΥΑ. Τὸ πᾶν ἐνταῦθα ἔρημον! Ποῦ εἶναι ὁ Ἀδάμ; Ποῦ ὁ Σήθ; Ποῦ ἡ Σελίμη; Ὦ, ποῦ εἶναι, ν' ἀφηγηθῶ αὐτοῖς πᾶσαν τὴν χαράν μου, καὶ τὴν εὐτυχίαν ὅλην τῆς παρούσης ἡμέρας; Ὦ, εὐδαίμων ἐγώ! Εὐδαιμονεστάτη ἁπασῶν τῶν μητέρων!

—

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ.

ΣΗΘ ΕΥΑ.

ΣΗΘ. (μὴ βλεπόμενος ὑπὸ τῆς Εὔας). Παῦσον, ὦ λύπη σπαρακτική, παῦσον! Βοηθήσατέ μοι, ὦ Ἄγγελοι, νὰ ὑποφέρω τὴν θέαν αὐτῆς!

ΕΥΑ. Ἰδοὺ ὁ υἱός μου Σὴθ ἔρχεται! υἱέ μου Σήθ, εὐδαιμονεστάτη ἐγὼ μεταξὺ τῶν μητέρων! Ποῦ εἶναι ὁ Ἀδάμ; Ὦ, εἰμὶ ἡ εὐδαιμονεστάτη πασῶν τῶν μητέρων!

ΣΗΘ. Μῆτέρ μου, ὁ Ἀδὰμ καθεύδει.

ΕΥΑ. Ποῦ εἶναι; ποῦ καθεύδει;—ἵνα ἐξεγείρω αὐτὸν καὶ εἴπω αὐτῷ πᾶσαν τὴν χαράν μου;

ΣΗΘ. Μόλις ἤδη ἀπεκοιμήθη. Ἄφες ἔτι αὐτὸν, μῆτέρ μου!

ΕΥΑ. Υἱέ μου, ἄφες με νὰ εἰσέλθω. Πρέπει νὰ ἐξεγείρω αὐτόν! Ὦ, εὐδαίμων ἐγώ!

ΣΗΘ. Ὄχι, μῆτέρ μου, μὴ πράξῃς τοῦτο εἰσέτι. Σὲ παρακαλεῖ ἐκεῖνος, νὰ μὴ ἐξεγείρῃς αὐτόν. Ἐκεῖνος μοὶ εἶπε ταῦτα.

ΕΥΑ. Δὲν θέλει δυνηθῇ περισσότερον νὰ ὑπνώσῃ τοσαύτης χαρᾶς προσεγγιζούσης. Μόνος θέλει ἐξεγερθῆ. Ὦ, υἱέ μου Σήθ, ἐπανεῦρον τὸν παῖδα, τὸν νεώτατόν σου ἀδελφὸν, ἐπανεῦρον τὸν Σουνίμ! Πορευόμενος εἰς τὰς τῶν ἀδελφῶν του σκηνὰς, ἀπεπλανήθη κατὰ τὸν μικρὸν τοῦτον θλιβερὸν χρόνον ἔν τινι ἐρημίᾳ καὶ θαυμασίως διεφυλάχθη, θαυμασίως ἐσώθη! Πλὴν ταῦτα πάντα πρὸς τὸν πατέρα του αὐτὸν, αὐτὸς θέλει ἀφηγηθῆ. Ὦ, πόσον βεβαίως πάλλει ἡ καρδία τοῦ δυστυχοῦς Σουνὶμ, διότι εἰσέτι δὲν εὑρίσκεται παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ! Ἀλλ' ἐγὼ ἐκράτησα αὐτὸν ὀπίσω. Ἔρχεται μετὰ τῶν τριῶν μητέρων. Ἠθέλησα πρῶτον νὰ ἀναφέρω ταῦτα πρὸς τὸν Ἀδὰμ, ἵνα μὴ πολὺ αὐτὸν ἡ χαρὰ συγκινήσῃ, ὅταν αἴφνης πρὸ αὐτοῦ ἴδῃ τὸν παῖδα! Ἔρχεται μετὰ τῶν μητέρων. Αὗται ἀφ' ἑαυτῶν ἄγουσι τρεῖς θαλερωτάτους παῖδας. Ἐπὶ πάσαις δὲ ταῖς χαραῖς ταύταις προστίθεται καὶ αὕτη, ὅτι σήμερον τὸν Ἐμὰν μου μετὰ τῆς Σελίμης μου θέλω ἀγάγει εἰς τὴν νυμφικὴν καλύβην. Δὲν ἀναλογίζεσθε, τέκνα μου, τοῦτο, ὅτι ὁ Σουνὶμ θέλει κρατήσει ὑμῖν τὴν γαμήλιον λαμπάδα!

ΣΗΘ. Ὦ ἀγαπητὴ μῆτερ!

ΕΥΑ. Διατί τόσον σοβαρῶς μὲ προσβλέπεις υἱέ μου; Δὲν συνευφραίνεσαι μετὰ τῆς μητρός σου;

ΣΗΘ. Τοσαῦται ταὐτόχρονοι εὐφροσύναι καθιστῶσι με σοβαρόν!

ΕΥΑ. Βλέπω τὰς μητέρας πόρρωθεν ἐρχομένας! Πορεύομαι νὰ ἐξεγείρω τὸν Ἀδάμ.

ΣΗΘ. (καθ' ἑαυτὸν, συγκρούων τὰς χεῖρας καὶ ἀναβλέπων εἰς οὐρανόν). Ὦ δύστηνος μήτηρ! (πρὸς τὴν Εὔαν). Δὲν εἶναι ὁ Ἀδὰμ ἐκεῖ, ὅπου τὸν ζητεῖς.

ΕΥΑ. Καὶ ποῦ λοιπὸν εἶναι, υἱέ μου, ἀφοῦ κοιμᾶται;

ΣΗΘ. Παρὰ τὸν βωμόν.

ΕΥΑ. Παρὰ τὸν βωμὸν κοιμᾶται ὁ Ἀδάμ;

ΣΗΘ. Αὐτοῦ παρεσκευάσατο κοίτην. Αὐτοῦ πλέον πάντοτε θέλει κοιμᾶσθαι!

—

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ.

ΕΥΑ, ΑΔΑΜ, ΣΗΘ.

ΕΥΑ. (αἴρουσα τὸν πρὸ τοῦ βωμοῦ τάπητα) Φεῦ, ἡ ἐπὶ τῷ Ἄβελ ἀθυμία κατέλαβεν αὐτόν. Διατί υἱέ μου, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ; Τί ἀνεσκάψατε ἐκεῖ; Μὴ ὁ Ἀδὰμ ἐζήτησε τὰ ὀστᾶ τοῦ υἱοῦ του; Φεῦ, ἡ ἐπὶ τῷ

Ἄβελ θλῖψις θέλει καὶ τὸν Ἀδὰμ θανατώσει! Δὲν μοὶ ἀποκρίνεσαι;

ΣΗΘ. Εἶναι τάφος, μῆτέρ μου!

ΕΥΑ. Κρύψατέ μοι τὰ ὀστᾶ! Μὴ μοὶ δεικνύετε τὰ ὀστᾶ τοῦ υἱοῦ μου. Ἂν ἴδω αὐτὰ ἡ καρδία μου θέλει ῥαγῆ!

ΣΗΘ. Δὲν ἔχομεν αὐτοῦ ὀστᾶ.

ΕΥΑ. Λοιπὸν καὶ αὐτὰ τέφρα ἐγένοντο;— Σήθ, υἱέ μου Σήθ, ὁ πατήρ σου ὑπνώττει λίαν ἐναγωνίως. Καὶ αἱ χεῖρες αὗται! Ὦ οὐρανέ, αἱ ὠχραὶ αὗται χεῖρες!

ΣΗΘ. (ἐκ τοῦ ἑτέρου ἄκρου ἐπανερχόμενος καθ ἑαυτὸν) Πόσον ἐπλησίασεν εἰς τὸ δάσος! (πρὸς τὴν Εὔαν.) Μῆτέρ μου, φιλτάτη μου μῆτερ! Οὐχί, δὲν δύναμαι πλέον νὰ σιωπῶ. (Κρύπτει τὸ πρόσωπον). Τοῦ Ἀδὰμ εἶναι αὐτὸς ὁ τάφος!—Ὁ Ἀδὰμ θέλει ἀποθάνει, πρὶν ἢ ὁ ἥλιος κατέλθῃ τὸ δάσος τῶν κέδρων — Ὀπτασία τις ἐφάνη αὐτῷ. Καὶ ἐγὼ δὲ ἤκουσα τὸν τοῦ θανάτου ἄγγελον.— Ὁ τοῦ θανάτου ἄγγελος ἐπανέρχεται. Μετ' ὀλίγον ἔρχεται. Ἔπειτα θέλει καταπέσει ὁ παρὰ τὴν σκηνὴν βράχος, καὶ ἔπειτα˙

(Ἡ Εὔα καταβαίνει τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ βωμοῦ.)

ΑΔΑΜ. (ἀνεγειρόμενος καὶ ἀποκαλυπτόμενος). Ὁ ὕπνος μου ὑπῆρξεν ἐναγώνιος! Σύ, ὁ ἐν τῷ ἀναπαυτηρίῳ τούτῳ θέλεις εἶσθαι ἡδύτερος!—Μοὶ ἔφερες τὴν Σελίμην, Σήθ; Μὴ τόσον θλίβεσαι. Σελίμη! ἡ μήτηρ σου, ἡ ἀγαπητὴ μήτηρ σου ζῇ εἰσέτι!

ΕΥΑ. Δὲν εἶμαι—φεῦ, ἂν τὴν διακεκομμένην ταύτην φωνὴν γνωρίζεις, ὦ Ἀδάμ, εἰσέτι, —δὲν εἶμαι ἡ Σελίμη!

ΑΔΑΜ. Ὢ θάνατος, τὸν ὁποῖον ἀποθνήσκω!

ΣΗΘ. (περιπτυσσόμενος τὰ γόνατα τοῦ Ἀδάμ.) Θνήσκεις, πάτερ μου;

ΑΔΑΜ. Ὁ βράχος καταρρέει;

ΕΥΑ. Ὁδήγησόν με πρὸς αὐτόν, υἱέ μου! —Μὲ γνωρίζεις ἤδη, Ἀδάμ;

ΑΔΑΜ. Δὲν ἤθελον ὁλοτελῶς σὲ γνωρίσει, ἂν τὴν φωνήν σου δὲν ἤκουον.

ΕΥΑ. Καὶ ὁ τοῦ θανάτου ἄγγελος δὲν ἀνέφερε τὸ ὄνομά μου μετὰ τοῦ ὀνόματός σου; Φεῦ, δὲν θέλω ἆρά γε μετὰ σοῦ ἀποθάνει; Αὕτη πάντοτε ὑπῆρξεν ἡ ἐν ταῖς στυγναῖς μου ὥραις καταφυγή μου, ἡ μόνη σιωπηλή μου παραμυθία ἦτο, ὅτι μετὰ σοῦ ἔμελλον ν' ἀποθάνω!

Συνεπλάσθην μετὰ τοῦ Ἀδάμ! Πλὴν θέλω μείνει ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἔρημος! Δὲν θέλω μετὰ σοῦ ἀποθάνει;

ΑΔΑΜ. Ὦ ὑπὲρ τοὺς ἀγαπητούς μοι πάντας ἀγαπητή! ἔτι φιλτέρα, ἔτι ἀγαπητοτέρα κατὰ τὴν ζοφερὰν καὶ δεινὴν ταύτην ἡμέραν! Εὔα ἡ συμπλασθεῖσα μετ' ἐμοῦ! Εὔα, Εὔα μου, (δὲν δύναται μέν, νὰ βλέπῃ πλέον ὁ ὀφθαλμός μου, δύναται ὅμως νὰ κλαίῃ!) Ἄπελθε ἀπ' ἐμοῦ! Ὁ θάνατος γίνεται θάνατος διπλοῦς ὅταν ἀκούω τὴν φωνήν σου!

ΣΗΘ. (καθ' ἑαυτὸν), Ὦ οὐρανέ, ἔρχονται καὶ αἱ μητέρες!

ΑΔΑΜ. Ποῖα βήματα ἀκούω;

ΣΗΘ. Αἱ τρεῖς μητέρες ἔρχονται καὶ ὁ Ἐμάν.

—

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

(Ἀπὸ μὲν τοῦ ἑνὸς ἄκρου αἱ τρεῖς μητέρες μετὰ τῶν υἱῶν των καὶ ὁ Σουνίμ, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου ἡ Σελίμη καὶ ὁ Ἐμάν.)

ΣΕΛ. Ἤδη κἀγὼ θέλω νὰ συμπορευθῶ. Ἤδη κἀγὼ θέλω νὰ εἰσέλθω!

ΕΜΑΝ. Σελίμη μου, θέλω κἀγὼ νὰ συμπορευθῶ! Φεῦ, Σελίμη μου! Οὐχὶ δὲν δύναμαι εἰσέτι νὰ πιστεύσω αὐτό!

Μ ί α μ ή τ η ρ. Ἐλθέ, Σουνίμ!

Ἑ τ έ ρ α. Τί βλέπω;

Ἡ τ ρ ί τ η. Οὗτος εἶναι ὁ πατὴρ ἡμῶν;

ΑΔΑΜ. Υἱέ μου Σήθ, πορεύθητι πρὸς αὐτάς.

ΣΗΘ. Μὴ μὲ προσβλέπετε, εἰδὲ μὴ μένω ἄναυδος ἐνώπιον ὑμῶν!

(Ἡ πρώτη περικαλύπτεται˙ ἡ δευτέρα ἀποστρέφει ἀλλαχοῦ τὰ ὄμματα˙ ἡ τρίτη κλίνει ὑπεράνω τοῦ υἱοῦ της.)

Πρὸ πολλοῦ ἤδη αἰσθάνομαι τὴν ἐπιθανά

τιον ταύτην ἀγωνίαν τὴν ὁποίαν ὀφείλω νὰ εἴπω πρὸς ὑμᾶς. Πρὶν ἢ ὁ ἥλιος κατέλθῃ τὰς κέδρους, θνήσκει —ὁ Ἀδάμ! Εἶδεν ἄγγελον θανάτου. Οὗτος δὲ καὶ αὖθις ἐπανέρχεται. Ὅταν ὁ παρὰ τὴν σκηνὴν βράχος καταρεύσῃ, τότε αὐτὸς φθάνει. Τότε θνήσκει ὁ Ἀδάμ! Ἰδοὺ ὁ τάφος αὐτοῦ!—Ὤ, στρέψατε τὰ ὄμματα καὶ μὴ προσβλέπετε τὸν τάφον αὐτοῦ!

ΑΔΑΜ. Ποία φωνὴ εἶναι μεταξὺ τῶν φωνῶν τῶν θρηνούντων, τὴν ὁποίαν δὲν ἐνθυμοῦμαι ἀκριβῶς; Δὲν εἶναι ἐκ τῶν φωνῶν τῶν μητέρων! Οὐδὲ τῆς Σελίμης, ἢ τοῦ Ἐμὰν εἶναι ἡ φωνή.

ΣΗΘ. Πάτερ μου, εὐφράνθητι λοιπὸν καὶ αὖθις ἅπαξ ἐν τῇ ζωῇ σου! Ἡ φωνὴ εἶναι τοῦ Σουνίμ. Αὐτὰι ἐπανεῦρον τὸν υἱόν σου Σουνίμ.

ΑΔΑΜ. Θέλει λοιπὸν ὁ υἱός μου Σὴθ νὰ μὲ ἀπατήσῃ θνήσκοντα, αὐτός, ὁ ὁποῖος οὐδέποτε ζῶντα μὲ ἠπάτησε, διὰ νὰ εὐφρανθῶ ἅπαξ ἔτι; Μάθε, υἱέ μου, ὅτι οὐδεμία χαρὰ ἐνταῦθα ὑπάρχει πλέον δι' ἐμέ;

ΣΗΘ. Πάτερ μου!

ΑΔΑΜ. Ἀλλὰ—διατὶ δὲν ὁμιλεῖ ὁ Σουνὶμ ὅπως ἀκούσω τὴν φωνήν του;

ΣΗΘ. Ἕνεκα τῆς λύπης ἔμεινεν ἄναυδος ὁ παῖς.

ΑΔ. Φέρε λοιπὸν αὐτὸν πρός με, ἵνα πρὸς ψαύσω τοὺς ἁβροὺς βοστρύχους καὶ τὰς παρειὰς τοῦ παιδός.

ΣΗΘ. Ἰδοὺ αὐτός.

ΑΔ. (πρὸς τὸν Σουνίμ, περιπτυσσόμενον τὰ γόνατα αὐτοῦ). Σὺ εἶσαι! Σὺ εἶσαι, σὺ εἶσαι ὁ υἱός μου Σουνίμ!

ΣΟΥΝΙΜ. Εἶμαι ὁ Σουνίμ!

ΑΔ. Υἱέ μου, πορεύθητι πρὸς τὴν μητέρα σου!

(Ὁ Σουνὶμ πορεύεται πρὸς τὴν Εὔαν.)

ΕΥΑ. Πορεύθητι πρὸς τὸν ἀδελφόν σου Σήθ! φεῦ, δὲν ἔχεις πλέον μητέρα!

(Ὁ Σουνὶμ διευθύνεται πρὸς τὸν Σήθ).

ΣΗΘ. Ὦ θανάτου κρίσις, ἥτις κατ' αὐτῶν ἐξηνέχθη!—Ἐγέρθητι, Σουνίμ! Ἄφες ἐμέ! Πάραυτα ἐπιστρέφω πρὸς σέ. (Ἐπιστρέφων) Πάτερ μου,—διότι δὲν εἶναι σήμερον ἡμέρα ἐπιεικείας, δὲν εἶναι ἡμέρα σιωπῆς—ὁ ἥλιος κατέρχεται! αἱ κέδροι ἄρχονται καλύπτουσαι αὐτόν. Δὸς ἡμῖν τὴν εὐλογίαν σου, πάτερ μου!

ΑΔ. Κατέρχεται;—Ἔλθε, ἔλθε, ὦ θάνατε, θάνατε, ἔλθε λοιπόν! — Δὲν δύναμαι, τέκνα μου, νὰ εὐλογήσω ὑμᾶς. Ὁ πλάσας ὑμᾶς, εἴθε νὰ εὐλογήσῃ ὑμᾶς! Δὲν δύναμαι νὰ εὐλογήσω ὑμᾶς· ἡ κατάρα κάθηται ἐπ' ἐμοῦ!

Ἅπαντες. Δὸς ἡμῖν τὴν εὐλογίαν σου! Δὸς ἡμῖν τὴν εὐλογίαν σου!

ΑΔ. Δὲν ἔχω εὐλογίαν! —(καθ' ἑαυτόν). Εἰσέτι δὲν παρῆλθεν ἡ ἐμὴ ἀγωνία! Εἰσέτι κατέρχεται! Μετὰ τῶν νέων τούτων αἰσθημάτων κατέρχεται! Ἡ ζωή μου, ἡ ζωὴ τῶν πρώτων μου ἡμερῶν ὅλη διὰ μιᾶς ἐπανίσταται ἐν ἐμοί! Ἡ πρώτη μου αθανασία, ἐκείνη, ἀναταράσσεται ἐν τοῖς ὀστέοις μου! — Ποῦ ἀπάγομαι; — Καὶ ἡ σκοτοδινίασις αὐτὴ πίπτει ἀπὸ τῶν ὀμμάτων μου! Πλήν, φεῦ! πίπτει ἵνα ἴδω ταῦτα τὰ πλήρη θανάτου πεδία!—Στρέψατε ἀπ' ἐμοῦ τὰ ὄμματα ὑμῶν, ὦ ναρκώδεις ὀφθαλμοί! Βοᾷς, ὦ αἷμα, αἷμα τοῦ κατασφαγέντος! Βοᾷς, ὦ θολερὸν, μελανόν, φρικαλέον αἷμα! Στρέψον τὸν ῥοῦν σου καὶ φύγε! Ἢ ἄς σὲ καλύψωσι τὰ ὄρη ἐκεῖνα! —Φεῦ! καὶ ἡ μήτηρ αὕτη ἡ τὰς χεῖρας ἔχουσα συμπεπλεγμένας καὶ βοῶσα πρὸς τὸν οὐρανόν! Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ νεκρὸς νεανίας ὁ τὰ χείλη ἔχων ἄναυδα! Ἦτον ὁ μονογενὴς αὐτῆς υἱός! Ὁ ἀποσπασθεὶς ἐκεῖνος βραχίων!— Τὸ καπνίζον τοῦτο κρανίον!—Φύγετε, φύγετε! Οἰκτείρατέ με, τέκνα μου, τὰ μένοντα ἔρημα, καὶ ἀπαγάγετέ με ἀπὸ τῶν πεδίων τούτων!

ΣΗΘ. (Ἀτενίζων τὸν οὐρανόν.) Ἐὰν αὗται αἱ συμπεπλεγμέναι χεῖρες, ἐὰν αὐτὴ ἡ καρδία, ἥτις ῥήγνυται μετὰ τῆς καρδίας του . . .

ΑΔ. Εἶναι τόσον πλησίον μου ὁ Σήθ, ὁ υἱός μου Σήθ; Ἤκουσα τὴν φωνήν σου, Σήθ, Ὤ, ἐκοιμήθην τόσον ἡδέως!

ΣΗΘ. Ὦ ἄγγελοι, μειδιᾷ!—Ἔλθετε, ἔλθετε! Ἔλθε, Εὔα! Ἔλθε, Ἐμὰν καὶ Σελίμη! καὶ σύ, Σουνίμ! Ἔλθετε, μητέρες! Ἴδωμεν τὸ ὕστατον μειδίαμά του! Ἰδοὺ ἡμεῖς ἅπαν-

τες ἐνταῦθα. Εὐλόγησον ὑμᾶς, πάτερ μου!

ΑΔ. Προσέλθετε, τέκνα μου! Ποῦ εἶσαι, Σήθ; ἵνα ἐπὶ σοῦ θέσω τὴν δεξιάν μου, καὶ ἐπὶ σοῦ, Ἐμάν, τὴν ἀριστεράν μου. Ἡ Σελίμη ἂς προσκλίνῃ πρὸς τὸν Ἐμάν, καὶ πρὸς τὸν Σὴθ ὁ Σουνίμ. Ἔλθετε, μητέρες, καὶ προσαγάγετέ μοι τοὺς υἱοὺς ὑμῶν. Ἡ Εὔα ἂς εὐλογήσῃ μετ' ἐμοῦ τὰ τέκνα της!

(Γονυπετοῦσι περὶ αὐτόν).

ΕΥΑ. (γονυπετοῦσα τελευταία.) Καὶ ἐμὲ πρέπει, Ἀδάμ, νὰ εὐλογήσῃς!

ΑΔ. Νὰ εὐλογήσω καὶ τὴν Εὔαν; Ἔχε λοιπὸν τὴν εὐλογίαν μου ταύτην. Σπεῦσον ἀκολούθησόν μοι! Ὦ μῆτερ τῶν ἀνθρώπων, μικρὸν μετ' ἐμὲ ἐπλάσθης! Πρέπει καὶ νὰ ἀποθάνῃς μετ' ἐμέ! Ἰδοὺ ἐνταῦθα ὁ τάφος μου!

ΕΥΑ. Λόγοι ἀγγέλου, οὓς εἶπας, ὦ Ἀδάμ!

ΑΔ. Τέκνα μου, αὕτη ἐστὶν ἡ εὐλογία μου, ἡ εὐλογία δι' ἧς τοὺς ἐκγόνους τῶν ἐκγόνων ὑμῶν, δι' ἧς τὸ ὅλον ἀνθρώπινον γένος εὐλογῶ! — Ὁ τοῦ πατρὸς ὑμῶν Θεός, ὁ τὸν χοῦν εἰς ἄνθρωπον ἀναστήσας καὶ ψυχὴν ἀθάνατον ἐμφυσήσας αὐτῷ, οὗ τὴν ἐμφάνισιν εἶδον, ὁ εὐλογήσας καὶ κρίνας με — οὗτος, ὁ μεγάλων ἱκεσιῶν ἄξιος, δώῃ ὑμῖν — πολλὰς θλίψεις — καὶ πολλὰς εὐφροσύνας! καὶ οὕτως ἐν θυμίζοι ὑμῖν συνεχῶς ὅτι θέλετε ἀποθάνει ὅπως καὶ αὖθις ἀθάνατοι γένησθε! Ὅ,τι μόνον ἡ γῆ παράγει καὶ ὁ θάνατος ἀποδέχεται τοῦτο λαμβάνετε, ὡς ὁ ὁδοιπόρος, ὁ μὴ παρὰ τὴν πηγὴν καθεζόμενος, ἀλλὰ σπεύδων. Ἐσὲ συνετοί, ὅπως ἡ καρδία ὑμῶν ἐξευγενίζηται! Ἐὺτὲ τοσοῦτον εὐγενεῖς, ὥστε τὴν μεγάλην ἀξίαν τῶν τοῦ κόσμου τούτου θλίψεων νὰ μάθητε ἐντελῶς νὰ ἐννοῆτε! Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους! ἀδελφοὶ ἐστέ! Ἡ φιλανθρωπία ἔστω τὸ ἀγαλλίαμα ὑμῶν! Μέγιστος πάντων ὑμῶν ἔστω, ὁ πάντων ὑμῶν φιλανθρωπότατος! Εἴθε μὴ λείψωσιν ἀφ' ὑμῶν οἱ Σήθ, οἱ ἐνθυμίζοντες ὑμῖν τὸν Θεόν! Καί, ὅταν ὁ Θεὸς τοῦ πατρὸς ὑμῶν καὶ Θεὸς ὑμῶν, πέμψει ὑμῖν τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἐπαγγελθέντα, πρὸς ὃν ἤδη πορεύομαι, ὑψώσατε τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, καὶ ἴδετε τὸν οὐρανὸν καὶ ἱκετεύσατε καὶ εὐχαριστήσατε διότι ἐπλάσθητε! Ἀλλ' ὅμως καὶ τότε οὐχ ἧττον γῆ ἐστὲ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσεσθε!

(Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις λέγοντος αὐτοῦ, ἀκούεται πόρρωθεν ὑπόκωφος θόρυβος.)

ΣΗΘ. (ἀναπηδῶν τεθορυβημένος) Ἀκούετε τοὺς βράχους τρέμοντας;

ΕΥΕ. Ἀδάμ!

ΣΗΘ, Ὁλονὲν πλησιέστερον σείονται!

ΑΔ. Κριτὰ τοῦ κόσμου! Ἔρχομαι! (Καταρρέοντος τοῦ βράχου παταγωδῶς) Ὦ θάνατε! — Σὺ εἶσαι! ἀποθνήσκω!

ΦΟΒΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ,

ΑΗΔΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ.

Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, ὡς γνωρίζετε, ἀγαπητοί μου ἀναγνῶσται, οἱ ὁποῖοι ἀγαπῶσι μέχρι παραφροσύνης τοὺς γαλανοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἕτεροι τοὺς μέλανας· πολλοὶ ἀγαπῶσι τὰς ξανθὰς καὶ ἄλλοι τὰς μελαγχροινάς, οἱ τὰς ξανθὰς ὅμως ἀγαπῶντες δὲν μισοῦσι τὰς μελαγχροινὰς μηδὲ ἀηδίαν πρὸς αὐτὰς αἰσθάνονται, διότι εἶναι μελαγχροιναί, μηδὲ οἱ ταύτας ἀγαπῶντες μισοῦσι τὰς ξανθάς, ὡς ξανθάς. Οἱ μὲν νομίζουσιν ὅτι οἱ γαλανοὶ ὀφθαλμοὶ εἶναι ὡραιότεροι καὶ τοὺς προτιμῶσιν, οἱ δὲ φρονοῦσιν ὅτι οἱ μέλανες εἶναι εὐειδέστεροι καὶ αὐτοὺς προκρίνουσιν. Ἡ ἐκλογὴ δε ἀφίνεται εἰς τὸν βαθμὸν τῆς καλαισθησίας ἑκάστου, προκειμένου περὶ τόσον εὐτελῶν καὶ νεανικῶν πραγμάτων.

Διὰ τί ἆρά γε; Πάντως θὰ ὑπάρχει ὁ λόγος τῆς διαφορᾶς τῶν ὀρέξεων ταύτης, διότι οὐδὲν βεβαίως ἄσκοπον ἐν τῇ ζωῇ δύναται νὰ ἦναι· ἀλλὰ δὲν προτίθεμαι νὰ ἐξετάσω περὶ τούτου· ἄλλως τε οὐδὲν ἐπιβλαβὲς εὑρίσκω ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῆς συμπαθείας. Ἂς ἀγαπᾷ ἕκαστος τῶν ἀνδρῶν ὁποιανδήποτε γυναῖκα θέλῃ, καὶ ἑκάστη γυνὴ ὁποιονδήποτε ἄνδρα θέλῃ· ἀρκεῖ ν' ἀγαπῶσιν εἰλικρινῶς καὶ πιστῶς, χωρὶς νὰ προσκρούωσιν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ

Κυρίου· ἐμοὶ δὲ οὐδόλως ἡ μεσικὴ αὕτη ἀγάπη ἀρέσκει.— Περὶ ὀρέξεως οὐδεὶς λόγος, λέγει ἡ παροιμία — δὲν εὑρίσκω ὀρθὴν τὴν παροιμίαν ταύτην εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι δύναταί τις νὰ ὀρέγηται κατὰ βούλησιν ἰδίαν ἐλευθέρως, χωρὶς νὰ ἐπιβάλληται αὐτῷ ἑτέρα τις ἐξωτερικὴ θέλησις· ὁ λόγος ὅμως ὑπάρχει·

Ἐγὼ προτιμῶ ν' ἀγαπῶ ὡς ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐντέλλεται ἡμῖν λέγων «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.»

Πῶς; «ὡς σεαυτὸν» Ποῖον; «Τὸν πλησίον σου.» Δηλαδὴ ὅλον τὸν κόσμον, τὰ ἔθνη πάντα καὶ ὅλα τὰ φῦλα· ἀδιάφορον ἂν ἦναι ξανθὰ ἢ μελαγχροινά, χαλκόχροα ἢ σιτόχροα λευκὰ ἢ μέλανα. Ἐγὼ θέλω καὶ ἀγαπῶ ὅλον τὸν κόσμον, τὸν ἔμψυχον καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα συμπεριλαμβάνοντα. Ὡς ἀνὴρ μὲν μηδ' εἰς τὰς γαλανοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐχούσας προσηλοῦμαι μηδ' εἰς τὰς μέλανας κόρας, ὡς ἄνθρωπος δὲ μηδὲ τοὺς φθονεροὺς καὶ ἀγύρτας μισῶ, μηδὲ τοὺς ψευδοπεπαιδευμένους ἐχθρεύομαι, μηδὲ τοὺς οἰηματίας κατακρίνω μηδὲ τοὺς δολίους ἀποστρέφομαι· καὶ αὐτοὺς δὴ τοὺς ἀνοήτους κακούργους ἀγαπῶ· ἀλλὰ καθὼς ἐγὼ μηδὲ σκέπτομαι ποτὲ ν' ἀπατήσω ἢ νὰ κακοποιήσω τινά, οὕτω μηδ' ἕνα τῶν προμνησθέντων ἀνοήτων ἀφίνω νὰ μὲ ἀπατήσῃ. Πέποιθα δὲ ἐπὶ τὴν Θείαν Πρόνοιαν, ἧς ὁ κραταιὸς βραχίων οὐδέποτε ἐπιτρέψει νὰ μὲ κακοποιήσωσιν. Ἐὰν ὁ Ὕψιστος μὲ ἀνακαλέσῃ εἰμὶ ἕτοιμος εἰς τὰς διαταγὰς Αὐτοῦ. Καυχῶμαι ὡς ὁ τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος, καίτοι μηδὲ τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ νὰ λύσω ἱκανὸν ἐμαυτὸν αἰσθανόμενος.

Μηδὲ τὸν θάνατον ἄρα φοβοῦμαι, μηδὲ τὴν ζωὴν ἀηδιάζω, καὶ μηδὲ διὰ τὴν ξανθὴν ταύτην ἢ τὴν μελαγχροινὴν ἐκείνην, μηδὲ διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ἢ τὴν ζημίαν ἐκείνην, πετῶ τὸν ἐγκέφαλόν μου εἰς τὸν ἀέρα διὰ πυροβόλου, κατακαίω τὰ σπλάγχνα μου διὰ δηλητηρίου, ἢ σφάζω τὸν λαιμόν μου διὰ μαχαίρας. Τὸ πολὺ πολὺ, ξυλίζω ἐνίοτε τὰ παιδία διὰ νὰ τὰ σωφρονίσω, ὅταν πρέπῃ.

Τὸ κυριώτατον τῶν καθηκόντων μου εἶναι, ὡς ἀδιστάκτως πιστεύω, νὰ ἐργάζωμαι διὰ νὰ προοδεύω. Προσπαθῶ λοιπὸν παντὶ σθένει νὰ ἐργάζωμαι διὰ νὰ προάγωμαι ἠθικῶς μᾶλλον ἢ ὑλικῶς· ἐὰν μὲν καὶ τούτου ἐπιτύχω, τόσον τὸ καλλίτερον, θὰ δύναμαι νὰ ἦμαι χρήσιμος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους, ἀντὶ νὰ τοὺς ἐπιβαρύνω, ἐὰν δὲ ἀποτυγχάνω καὶ ζημιῶ, οὐδόλως θλίβομαι, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐνεργητικῶς πάντοτε χαίρω καὶ προσπαθῶ· διόλου δὲν φοβοῦμαι οὐ μόνον τὴν ἀποτυχίαν ἀλλὰ μηδὲ τὸν θάνατον· δι' οὐδὲν ἀπελπίζομαι.

Ὁ θάνατος οὐδένα φόβον δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τὸν δίκαιον· διότι ὁ δίκαιος πιστεύει εἰς τὸ μέλλον καὶ προσδοκᾷ ζωὴν διὰ τοῦ θανάτου καλλίω καὶ ὑπερτέραν τῆς παρούσης. Ἐπειδὴ δὲ ἀγαπᾷ ὅλον τὸν κόσμον χωρὶς κανένα νὰ μισῇ ἢ νὰ δολιεύηται, ἔχει τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐν τῇ αὔλῳ ζωῇ οὐδὲν πρόσωπον θὰ συναντήσει φοβούμενος τὸ βλέμμα του. Ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης πολλάκις τὰ φαινόμενα καὶ τὸν ἀγαθώτατον τῶν ἀνθρώπων ὕποπτον ἀποδίδουσιν, ἡ δὲ δυσφημία καὶ ἡ διαβολὴ τῶν ἀφωτίστων ἐγκεφάλων καταστρέφουσι τὴν ὑπόληψιν τοῦ ἀξιοτιμοτάτου καὶ δικαιοτάτου τῶν θνητῶν παρὰ τοῖς ἔτι μᾶλλον ἀφωτίστοις, οἵτινες ὦτα μικροῦ δεῖν τοῖς τῶν ὄνων τῇ διαβολῇ ἀνοίγουσιν. Ὁ δίκαιος ὅμως καὶ ὁ πράγματι ἀγαθὸς ἄνθρωπος οὐδόλως πτοεῖται· ἀλλ' ἔχων τὴν συνείδησιν αὐτοῦ ἥσυχον πέποιθεν ὅτι ἐλεύσεται στιγμή, καθ' ἣν οὐδὲν ἐν τῷ κρυπτῷ διατελέσει. Ἀγωνίζεται ἄρα ἀγογγύστως ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς προόδου, μοχθεῖ καὶ ἀπέναντι οὐδενὸς προσκόμματος ὀπισθοχωρεῖ. Οὐδέποτε κάμπτεται ὑπὸ τῆς ἀντιπνόου τῶν πραγμάτων φορᾶς, οὐδέποτε καταβάλλεται ὑπὸ τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἀθλιότητος. Δὲν ὑπάρχει δι' αὐτὸν δυστυχία, δὲν ὑπάρχει θλίψις, δὲν ὑπάρχει θάνατος. Ἀλλὰ τὰ πάντα ζωὴ δι' αὐτὸν εἶναι.

Ὁ σαρκικὸς ἄνθρωπος εἰς τὴν σωματικὴν ζωὴν μᾶλλον παραδεδομένος ἢ εἰς τὴν πνευματικήν, λέγει ἠθικολόγος τις συγγραφεύς, ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς πόνους καὶ ἀπολαύσεις ὑλικάς· ἡ δὲ εὐτυχία αὐτοῦ συνίσταται εἰς τὴν ὀρμπέτιδα ἱκανοποίησιν πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ. Η ψυχὴ αὐτοῦ, ἀδιαλείπτως προαπησχολημένη καὶ συγκεκινημένη ὑπὸ τῶν

περιπετειῶν τῆς ζωῆς, ἐν διηνεκεῖ ἀγωνίᾳ καὶ βασάνῳ εὑρίσκεται. Ὁ θάνατος πτοεῖ αὐτὸν, ἐπειδὴ ἀμφιβάλλει περὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ καὶ ἐπειδὴ ἐγκαταλείπει ἐπὶ τῆς γῆς ὅλας τὰς ἑαυτοῦ ἀφοσιώσεις καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας. Ὁ δὲ ἠθικὸς ἄνθρωπος, ὁ ἀνυψούμενος ὑπεράνω τῶν πεπλασμένων ἀναγκῶν, τῶν ὑπὸ τῶν παθῶν δεδημιουργημένων, ἔχει ἐντεῦθεν ἀπολαύσεις ἀγνώστους τῷ ὑλικῷ ἀνθρώπῳ. Ἡ μετριότης τῶν ἐπιθυμιῶν αὐτοῦ δίδωσι τῷ πνεύματι αὐτοῦ τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν γαλήνην. Διατελεῖ εὐτυχὴς διὰ τὸ καλὸν ὅπερ πράττει, καὶ οὐδόλως δι' αὐτὸν ἀπάται ὑπάρχουσιν. Τὰ δὲ προσκόμματα ὀλισθαίνουσιν ἐπὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ μηδὲν ἴχνος θλίψεως ἀφιέντα.

Καθὼς δὲ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι φοβούμενοι τὸν θάνατον διὰ μόνην τὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν ἀμάθειαν, οὕτως ἀναρίθμητοί εἰσιν οἱ αηδίαν πρὸς τὴν ζωὴν αἰσθανόμενοι. Πόθεν ἆρά γε τοῦτο προέρχεται; Ἐκ τοῦ μηδὲν πράττειν ἐκ τῆς ἀεργίας, ἐκ τῆς ἀδρανείας, ἐκ τῆς ἐλλείψεως πίστεως, ἐκ τῆς ἀγνοίας βεβαίως, ἥτις μέχρι τῆς αὐτοκτονίας ὁδηγεῖ. Διὰ τὸν γινώσκοντα ὅμως νὰ ἐξασκῇ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις ἐν σκοπῷ ὠφελίμῳ καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἱκανότητος αὐτοῦ, οὐδὲν ἡ ἐργασία ἔχει τὸ ἄγονον· ἀρκεῖ νὰ μὴ θέλῃ καὶ καλὰ νὰ γίνῃ πατριάρχης χωρὶς νὰ ἦναι ἄξιος, μηδὲ βασιλεὺς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ νὰ διευθύνῃ· δηλαδὴ πρέπει νὰ γινώσκῃ τις καλῶς τὰς δυνάμεις του, καὶ οὕτω νὰ ἐπιχειρῇ ἐργαζόμενος τὸ ἔργον του, χωρὶς νὰ παραβλάπτῃ ἢ νὰ θέλῃ νὰ ὑποσκελίσῃ τὸν πλησίον του διὰ τῆς ῥᾳδιουργίας ἢ τῆς δυσφημίας· διότι ἐνίοτε, ὄχι μόνον ἀποτυγχάνει, ἀλλὰ καὶ γελοῖος καθίσταται, πολλάκις δὲ καὶ ξυλίζεται. Διὰ τὸν γνωρίζοντα, ὡς πρέπει καθ' ὅλους τοὺς ὅρους, νὰ ἐργάζηται ἡ ζωὴ ῥέει τάχιον, οὐδεμίαν ἀηδίαν πρὸς αὐτὴν αἰσθάνεται· ὑπομένει τὰς περιπετείας αὐτῆς μετὰ τοσαύτης μᾶλλον ὑπομονῆς καὶ ὑποταγῆς, καθ' ὅσον μᾶλλον βέβαιός ἐστιν ὅτι ἐνεργεῖ ὑπὲρ εὐτυχίας σταθερωτέρας καὶ διαρκεστέρας, ἥτις αὐτὸν προσμένει· ἀρκεῖ νὰ ἀθλῇ νομίμως, εἰ δὲ μὴ, οὐ μόνον τὴν ζωὴν ἀηδιάζει, ἀλλὰ καὶ παραφρονῶν αὐτοκτονεῖ ὁ ταλαίπωρος.

Ὁ μὲν παράφρων αὐτοκτονῶν, οὐκ οἶδε τί ποιεῖ, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἀηδίας τῆς ζωῆς ἑκουσίως προκαλῶν τὸν θάνατον καὶ βιαίως φονευόμενος ἰδίαις χερσὶ παραβάτης ἐστὶ τοῦ νόμου τοῦ δημιουργήσαντος αὐτόν.

Ὁ ἐξ ἀηδίας τῆς ζωῆς αὐτόχειρ γινόμενος εἶναι ἀμαθὴς καὶ ἀνόητος· ἠδύνατο νὰ ἐργάζηται κάλλιον, καὶ οὐδέποτε ἡ ὕπαρξις θὰ ἦτον εἰς αὐτὸν βάρος.

Πολλοὶ αὐτοκτονοῦσιν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ν' ἀποφύγωσι τὰς ἀπάτας, τὰς ἀθλιότητας τοῦ κόσμου τούτου, τινὲς μὲν δι' ἐρωτικὴν ἀποτυχίαν καὶ ταπείνωσιν, τινὲς δὲ διὰ χρηματικὰς ζημίας καί τινες διὰ πολλὰς ἑτέρας παρομοίους ἀνοησίας· ἀλλὰ πάντες οὗτοι ἔχουσιν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας, ἀσθενὲς καὶ λίαν περιωρισμένον τὸ πνεῦμα· στεροῦνται τῆς γενναιότητος τοῦ ὑπομένειν τὰς νομιζομένας ἀθλιότητας τῆς ὑπάρξεως.

Ὁ Ὕψιστος ὅμως ἔρχεται εἰς βοήθειαν τῶν πασχόντων ἀλλὰ μὴ ἀπελπιζομένων καὶ οὐχὶ τῶν μηδὲ δύναμιν μηδὲ θάρρος ἐχόντων. Οἱ πειρασμοὶ τῆς ζωῆς εἰσὶ δοκιμασίαι ἢ ἐξιλασμοί· μακάριοι οἱ ὑπομένοντες αὐτοὺς ἀγογγύστως! Ἀλλοίμονον δὲ εἰς ἐκείνους οἵτινες περιμένουσι τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν ἐκ τῆς τύχης ἢ τῆς μοίρας, ὡς ἐν τῇ ἀσεβείᾳ αὐτῶν λέγουσιν. Ἀλλοίμονον εἰς ἐκείνους ὅσοι προσδοκῶσι τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν ἐκ τῆς ἀπολαύσεως τοῦ ἀντικειμένου τοῦ ἔρωτος αὐτῶν Οὐαὶ πρὸ πάντων τοῖς παίκταις! οἵτινες τῇ προφανεῖ τῶν ἄλλων ζημίᾳ τὸν ἄρτον κερδίζουσι, καὶ οἵτινες, ὅταν ζημιοῦνται, τὸν ἑαυτὸν βίον ἀθλίως καὶ ἀγενῶς καταστρέφουσιν. Οὐδὲ οἱ τοὺς δυςυχεῖς εἰς τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ ἀπελπισμοῦ περιαγαγόντες ἀπαλλαγήσονται τῶν συνεπειῶν ἐπειδὴ ὡς περὶ φόνου ἀποκριθήσονται.

Ὡς αὐτοκτονῶν δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὁ ἀνόητος ἐκεῖνος, ὅστις εἰς ἀνάγκην περιελθὼν ἀφίνεται ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης· ἀλλ' ἡ ἐπιείκεια περιμένει αὐτόν· οἱ δὲ αἴτιοι ἢ οἱ δυνάμενοι νὰ ἐμποδίσωσι τὸν ἐκ τῆς πείνης θάνατον ἐνοχώτεροι τούτου τυγχάνουσιν. Ἐν τούτοις μηδεὶς νομισάτω ὅτι ὁλοσχερῶς ἀπολύεται, ἐὰν στερῆται εὐσταθείας καὶ καρτε-

ρίας ἵνα τοῦ βορβόρου ἐξέλθῃ. Οὐαὶ πρὸ πάντων αὐτῷ, ἐὰν ὁ ἀπελπισμὸς αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπερηφανίας γεννᾶται, ἐάν, δηλαδή, ἦναι ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ ὑπερηφανία παραλύει τοὺς πόρους τῆς διανοίας, καὶ οἵτινες θὰ ἐρυθρίων ὀφείλοντες τὴν ὕπαρξιν εἰς τὴν ἐργασίαν τῶν ἰδίων αὐτῶν χειρῶν, οἵτινες προτιμῶσι ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης μᾶλλον ἢ νὰ ἐκπέσωσιν ἐκ τῆς κοινωνικῆς αὐτῆς λεγομένης αὐτῶν θέσεως! Δὲν εἶναι μυριάκις γενναιότερον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ν' ἀγωνίζηταί τις κατὰ τῆς ἐναντιότητος τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων, ν' ἀψηφᾷ τὴν κατάκρισιν κόσμου ματαίου καὶ ἐγωϊστοῦ, ὅστις πρὸς τοὺς μηδενὸς μὲν στερουμένους ἐπιδείκνυται πᾶσαν καλὴν δῆθεν θέλησιν, καὶ στρέφει τὰ νῶτα πρὸς τοὺς ἀνάγκην αὐτοῦ ἔχοντας; Τὸ νὰ θυσιάσῃ τις τὴν ζωήν του εἰς τὴν ὑπόληψιν τοιούτου κόσμου εἶναι αὐτόχρημα εὐήθεια, ἐπειδὴ ὁ κόσμος πρὸς οὐδὲν λογίζεται τοῦτο· ὁ δὲ τὴν ὕπαρξιν χαρισάμενος Κύριος ζητήσει λόγον αὐστηρὸν παρὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ὅστις καίτοι δυνάμενος νὰ σώσῃ καταστρέφει πρᾶγμα ὅπερ οὐδόλως αὐτῷ ἀνήκει.

Ἡ αὐτοκτονία ἡ σκοποῦσα τὴν ἀποφυγὴν αἴσχους κακῆς τινος πράξεως τόσον ἐπίμεμπτός ἐστιν, ὅσον καὶ ἡ ἐξ ἀπελπισμοῦ· οὐδόλως ἐξαλείφει τὸ σφάλμα, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας γίνονται δύο ἀντὶ ἑνός. Ὅταν ἔχῃ τις τὴν τόλμην νὰ διαπράξῃ τὸ κακόν, ὀφείλει νὰ ἔχῃ καὶ τὸ θάρρος νὰ ὑποστῇ τὰς πρὸς ἐπανόρθωσιν συνεπείας. Ὁ Θεὸς κρίνει, καὶ κατὰ τὰς αἰτίας δύναται ἐνίοτε νὰ ἐλαττοῖ τῆς ποινῆς τὴν αὐστηρότητα.

Ὁ ἀναιρῶν τὴν ζωὴν αὐτοῦ πρὸς ἀποφυγὴν κακῆς τινος πράξεως, ἀποδεικνύει ὅτι προτιμᾷ τὸ σέβας τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢ τὴν ὑπόληψιν τοῦ Θεοῦ· διότι ἐπανέρχεται πρὸς αὐτὸν βρίθων ταῖς αὐτοῦ ἀδικίαις, καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποστερεῖ τῶν μέσων τοῦ ἐπανορθῶσαι αὐτὰς ἐν τῷ βίῳ. Ὁ Θεὸς πολλάκις εἶναι ἧττον ἀδυσώπητος τῶν ἀνθρώπων· συγχωρεῖ τῇ ἀκραιφνῇ μετανοίᾳ· ἡ δὲ αὐτοκτονία οὐδὲν ἐπανορθοῖ, καὶ δι' οὐδένα ἀπολύτως λόγον συγχωρεῖται ἀτιμώρητος.

Ἡ θυσία ὅμως τῆς ζωῆς, ἥτις σκοπεῖ τὴν σωτηρίαν ἢ τὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοίων, ἐν καιρῷ τῷ δέοντι γινομένη, εἶναι πρᾶξις ὑψηλὴ καὶ ὑπερτάτως ἀξιόμισθος ἐνώπιον τοῦ Κυρίου· δὲν εἶναι αὐτοκτονία, ἀλλ' ἐκτέλεσις τοῦ νόμου τῆς φιλανθρωπίας, ἣν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ δι' ἡμᾶς σταυρωθείς.

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

—

ΠΕΡΙ ΚΛΙΜΑΤΟΣ.

ὑπὸ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ.

Τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς Βοτανικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ Ἐφόρου τοῦ βοτανικοῦ κήπου καὶ τοῦ δημοσίου δενδροκομείου.

—

Εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας ὅτι ἡ γῆ εἶναι σφαιροειδὴς στρεφομένη περὶ τὸν ἥλιον εἰς ἓν ἔτος, ἤτοι εἰς **365** ἡμέρας, **5** ὥρας, **48** πρῶτα λεπτὰ καὶ **47** δεύτερα. Ἐπίσης γνωστὸν εἶναι ὅτι στρέφεται περὶ τὸν ἄξονά της ἐντὸς **24** ὡρῶν τὰ δὲ ἀκίνητα ἄκρα της καλοῦνται πόλοι.

Καθ' ἃ διδάσκει ἡ φυσικὴ γεωγραφία, ἡ γῆ διαιρεῖται εἰς μέρη πέντε, τὰ ὁποῖα καλοῦνται ζῶναι. Ἐκ τῶν ζωνῶν δὲ τούτων δύο κείμεναι πλησίον τῶν πόλων καλοῦνται κατεψυγμέναι, αἱ ἄλλαι δύο αἱ μετὰ τὰς κατεψυγμένας καλοῦνται εὔκρατοι καὶ ἡ ἐν μέσῳ τῶν δύο εὐκράτων εὑρισκομένη λέγεται διακεκαυμένη. Ἀπὸ τοῦ μέσου τῆς διακεκαυμένης ταύτης ζώνης διέρχεται εἷς κύκλος ὀνομαζόμενος ἰσημερινός, διαχωρίζων τὴν σφαῖραν εἰς δύο ἴσα μέρη τὰ ὁποῖα λέγονται ἡμισφαίρια, καὶ τὸ μὲν ἓν ἡμισφαίριον, τὸ πρὸς βορρᾶν, ὀνομάζεται

βόρειον ἡμισφαίριον, τὸ δὲ ἕτερον τὸ πρὸς νότον καλεῖται νότειον ἡμισφαίριον. Ἑκάτερον λοιπὸν ἡμισφαίριον τῆς γῆς περιλαμβάνει τὸ ἥμισυ τῆς διακεκαυμένης ζώνης, μίαν εὔκρατον ζώνην, καὶ μίαν κατεψυγμένην.

Αὐτὰ τὰ τρία εἴδη τῶν ζωνῶν, τὰ ὁποῖα κεῖνται διαδοχικῶς τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο, πολὺ διαφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὴν θερμοκρασίαν· διὰ τοῦτο δὲ καὶ δι' ἄλλα αἴτια, πολὺ διαφέρουσι μεταξύ των καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἀπαντώμενα ζῶα καὶ φυτά.

Ὅσοι τόποι εὑρίσκονται εἰς τὰς δύο κατεψυγμένας ζώνας εἶναι πάντοτε ψυχρότατοι· διότι ἐκεῖ ὁ χειμὼν εἶναι διηνεκής, ὁ ἥλιος δὲν θερμαίνει πολύ, τὸ ἔτος ὁλόκληρον συνίσταται ἀπὸ μίαν μόνην ἡμέραν διαρκοῦσαν ἓξ ὁλοκλήρους μῆνας καὶ ἀπὸ μίαν μόνην νύκτα συνεχῆ, ἐπίσης ἑξάμηνον. Ἐκεῖ οἱ πάγοι δὲν διαλύονται ποτέ· ἐκ μὲν τῶν ζώων ἀπαντῶνται μόνον εἴδη τινὰ φωκῶν, εἴδη τινὰ πτηνῶν καὶ ἡ λευκὴ ἄρκτος. Ἐκ δὲ τῶν φυτῶν ὀλίγα εἴδη βρύων καὶ λειχήνων, σπανιώτερον δὲ ἄλλα τινὰ φυτὰ μικρά, ἀσθενῆ καὶ ἕρποντα. Πᾶς καρπὸς εἶναι ἄγνωστος, διότι κἀνὲν εἶδος δένδρου δὲν βλαστάνει εἰς τοὺς τόπους τούτους ὅπου βασιλεύει ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ἐρήμωσις· πλανῶνται δ' ἐπὶ βουνῶν πάγου, ὡς ἄλλοι κατηραμένοι Κάϊν, τρέμουσαι, ὁμάδες τινὲς κακομόρφων ἀνθρώπων ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Ἐσκιμῶ.

Ὅσοι δὲ τόποι κεῖνται εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας ἔχουσιν τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους διακεκριμένας, ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον καὶ χειμῶνα· τὸ ἡμερονύκτιον εἰς αὐτοὺς σύγκειται ἐξ 24 ὡρῶν· ἡ δὲ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ εἶναι ἄνισος πλὴν 2 μόνον ἡμερονυκτίων τοῦ ἔτους, τοῦ τῆς 9ης Μαρτίου καὶ τοῦ τῆς 11ης 7βρ. κατὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νὺξ εἶναι ἀκριβῶς ἴση. Εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, ἐὰν κατὰ τὸν χειμῶνα συμβῶσι πάγοι, διαλύονται κατὰ τὸ ἔαρ. Τὸ θέρος τῶν τόπων τούτων εἶναι εὐχάριστον καὶ ὅπου εἶναι θερμότερον συγκερνᾶται διὰ τῆς θαλασσίας αὔρας καὶ τῶν ζεφύρων. Τοὺς τόπους τούτους κατοικοῦσι τὰ νοημονέστερα καὶ ἰσχυρότερα καὶ πεπολιτισμένα ἔθνη τῆς καυκασίας φυλῆς. Τὰ ὄρη εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους, ὅταν δὲν ὑπερβαίνωσι τὸ ὕψος 6000 ποδῶν ἄνω τῆς θαλάσσης, καλύπτονται ὑπὸ δασῶν πυκνῶν συγκειμένων ἐκ δένδρων χρησιμωτάτων. Εἰς τὰς κοιλάδας καὶ τὰ πεδία βλαστάνουσι πάμπολλα εἴδη καρποφόρων δένδρων καὶ καλλιεργοῦνται ἀφθόνως οἱ δημητριακοὶ καρποὶ καὶ ἄλλα ὠφέλιμα φυτὰ χρήσιμα εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὰς τέχνας καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἐκ τῶν ζώων ἀπαντῶνται πολλὰ καὶ ποικίλα γένη καὶ εἴδη ὠφελιμώτατα εἰς τὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπον καὶ τρέφονται εἰς τεχνητὰ ἢ φυσικὰ λειβάδια ἄπειρα ποίμνια προβάτων καὶ ἀγέλαι βοῶν καὶ ἵππων, αἱ δὲ θάλασσαι βρύθουσιν ἰχθύων.

Τελευταῖον, ὅσοι τόποι εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν δύο εὐκράτων ζωνῶν ἀμφοτέρων τῶν ἡμισφαιρίων, τουτέστι εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην, εἶναι θερμότατοι, καί, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θερμότητος ἐνίοτε ἀκατοίκητοι καὶ ἔρημοι. Εἰς αὐτοὺς σπανίως βρέχει, ἢ μόνον καθ' ὡρισμένην τινὰ ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον ἐποχὴν ἐπέρχονται αἱ βροχαί· ἀλλ' εἰς αὐτοὺς ἡ βλάστησις τῶν φυτῶν εἶναι πλουσιωτάτη· τὰ διάφορα εἴδη τῶν φοινίκων, οἱ ἀρτόκαρποι αἱ συκαῖ, αἱ βανανίαι, τὰ δένδρα καὶ τὰ φυτὰ ὅσα χορηγοῦσιν ἀρώματα καὶ πολύτιμα φάρμακα, βλαστάνουσιν ἐκεῖ αὐτοφυῆ. Τὰς πεδιάδας καλύπτουσι τὰ σακχαροκάλαμα, ὁ καφφές, οἱ καπνοί, ἡ βανίλλη, τὸ ἰνδικόν, καὶ κοσμοῦσι τὰ δάση αἱ δενδροειδεῖς πτερίδες καὶ ἡ ἀριστοκρατία τοῦ φυτικοῦ βασιλείου ἐν μέσῳ τῆς ὁποίας ἐκθαμβεῖται ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰ ποικιλόχροα ἄνθη, τὰ μεγαλοπρεπῆ καὶ παράδοξα φυλλώματα καὶ τὸ καταπληκτικὸν μεγαλεῖον τῆς φύσεως, τὸ μετὰ σιωπηλῆς εὐγλωττίας μαρτυροῦν τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ φύλακες τῶν φυτικῶν τούτων θησαυρῶν εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ λέοντες, αἱ τίγρεις, πληθὺς δηλητηριωδεστάτων ὄφεων καὶ ἄλλων ἰοβόλων ἑρπετῶν, οἱ κολοσσιαῖοι ἐλέφαντες καὶ ἡ ἀστεία στρατιὰ τῶν εὐστρόφων πιθήκων, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἀριστουργήματα τῆς φύσεως, ἤτοι τὰ χρυσόπτερα καὶ χαριέστατα παραδείσια πτηνά,

οἱ σμαραγδόπτεροι τροχίλοι καὶ τὰ χρυσοστίλβοντα κολίβρια, θηρεύοντα διὰ τοῦ λεπτοῦ αὐτῶν ῥάμφους ἐντὸς ἡδυόσμων ἀνθέων τὰ χαριέστερα τῶν ἐντόμων, ἐν ἑνὶ λόγῳ πᾶν ὅ,τι, κατὰ τὴν παράδοσιν, ἐταξείδευσεν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ Νῶε ἀξιοθαύμαστον ἢ φοβερόν.

Ἀλλ' εἰς τὰς τρεῖς αὐτὰς ζώνας τῆς γῆς τὴν κατεψυγμένην, τὴν εὔκρατον καὶ τὴν διακεκαυμένην, τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν τὰ τρία γενικὰ καὶ μεγάλα κλίματα, ὑπάρχουσι μέρη, τὰ ὁποῖα, ἢ διότι κεῖνται σχετικῶς ὑψηλότερον πρὸς τὰ γειτνιάζοντα εἶναι ψυχρότερα, ἢ διότι κεῖνται χαμηλότερον εἶναι θερμότερα. Καὶ ἄλλα τὰ ὁποῖα, διότι εὑρίσκονται πλησίον λιμνῶν, ἑλῶν, ποταμῶν, θαλασσῶν, καὶ ὑπόκεινται εἰς βροχάς, εἶναι ὑγρότερα, ἄλλα δὲ πάλιν, διότι κεῖνται εἰς πλευρὰς ὀρέων, ἢ πεδιάδας μαστιζομένας ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως αὐτοῦ καὶ σπανίως δροσίζονται, εἶναι ξηρότερα. Τόποι λοιπὸν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ζώνης ἔχουσι πολὺ διάφορον τὸ μερικὸν αὐτῶν κλίμα διὰ τὴν γειτνίασιν αὐτῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς τὸ σύνορον τῆς ἄλλης ζώνης, καὶ διὰ πολλὰ ἄλλα φυσικὰ αἴτια.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ φυτὰ ζῶσιν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ὅλων τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, καθὼς θέλομεν ἀποδείξει ἄλλοτε, ἕπεται ὅτι πᾶσα ἐργασία γεωπονικὴ πρέπει νὰ προστατεύηται ὑπὸ τῶν ἰδιοτήτων καὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ κλίματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ ἐκτελεσθῇ.

Ἀλλ' οὐχὶ μόνον εἰς τὰς γεωγραφικὰς ζώνας τῆς γηΐνου σφαίρας καὶ τὰ διάφορα μέρη τῶν ζωνῶν ὑπάρχουσι μερικώτερα κλίματα, ἀλλὰ καὶ ἐφ' ἑκάστου μεγάλου ὄρους ἀπαντῶνται ἐπικείμενα κλίματα ἀνάλογα πρὸς τὰ κλίματα ἑνὸς ἡμισφαιρίου. Εἰς τὸν Ὄλυμπον τῆς Θεσσαλίας, λόγου χάριν, ὅστις εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῶν μερῶν μας, ἔχον ὕψος περὶ τοὺς 9,600 πόδας ἄνω τῆς θαλάσσης, τὴν 10ην Ἰουλίου 1857 1 ὥραν μετὰ τὴν μεσημβρίαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πεδίου μεταξὺ Αἰτερίνης καὶ ἁγίου Θεοδώρου, ἡ θερμοκρασία ἦτον εἴς τινας θέσεις, ἰδίως παρὰ τὰ τέλματα ἀνωτέρα τῶν 40 βαθμῶν τοῦ ἑκατοβαθμίου θερμομέτρου (32 τοῦ Ῥεωμύρου) εἰς δὲ τὸ Λιτόχωρον κείμενον περὶ τοὺς 500 πόδας ὑψηλότερον, καὶ εἰς τὴν πλησίον αὐτοῦ Σκάλαν, ἡ θερμοκρασία ἠλαττοῦτο εἰς 28 βαθμούς· εἰς τὴν Μονὴν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, κειμένην 2500 πόδας ὑψηλότερον, κατέβαινεν εἰς 15 βαθμούς· εἰς τὸν μαῦρον λόγγον (ἔξω τοῦ δάσους) χαμηλότερα μὲν (5000 πόδας ὕψους) εἰς 12, ὑψηλότερα δὲ (6000 ἕως 7000) εἰς 9 βαθμούς· καὶ τέλος εἰς τὴν κορυφήν, ὅπου κεῖται τὸ ξηρότοιχον τοῦ ἁγίου Ἠλία τέμενος, μόνον εἰς 5 βαθμούς. Ἐν ἄλλοις λόγοις, τὰ μὲν θερμότερα μέρη τοῦ πεδίου, ἰδίως μάλιστα τὰ ὑγρὰ καὶ ἑλώδη παρὰ τὴν γέφυραν τοῦ ἱερέως (Παπᾶς Κιουπρισὶ) ἦσαν ἀνάλογα τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ἡ μονὴ τοῦ ἁγίου Διονυσίου καὶ ὁ μαῦρος λόγγος, ἀντιπροσωπεύοντες τὴν εὔκρατον, καὶ ἡ κορυφὴ τοῦ ὄρους τὴν κατεψυγμένην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ σοφὸς Χουμβόλδτος συντόμως, ἀλλὰ λίαν εἰκονικῶς, εἶπεν ὅτι ἓν ὑψηλὸν ὄρος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν ἡμισφαίριον τῆς γῆς, ἡ δὲ γῆ ὡς δύο ὄρη κολλημένα ἀπὸ τὰς βάσεις των. Διὰ τοῦτο ἀναβαίνοντες ἀπὸ τὴν πεδιάδα πρὸς τὴν κορυφὴν παντὸς ὄρους ὑψηλοῦ, ἀπαντῶμεν καὶ διαφορετικὰ φυτά. Παρὰ μὲν τοὺς πρόποδας λ. χ. τὰς συκέας, τὰς ἐλαίας, τὰς ἀμπέλους· τὰς πλατάνους κ.τ.λ. παρὰ τὴν ζώνην τοῦ ὄρους τὰς δρῦς, τὰς καστανέας, τὰς μελίας κ.τ.λ. ὑψηλότερον δὲ τὰς ἀρκεύθους, τὰς ἐλάτας, ἄνω δὲ τῶν ἐλατῶν κορυφὰς γυμνὰς ἄνευ δένδρων καὶ θάμνων, μόνον δὲ ποώδη καὶ νάνα φυτά, περιβεβλημένα τὰ χειμερινὰ αὐτῶν ἐνδύματα, διότι καὶ οἱ βλαστοὶ καὶ τὰ φύλλα των καὶ αὐτά των τὰ ἄνθη πολλάκις καλύπτονται ἀπὸ τρίχας καὶ χνοῦν· εἰς δὲ τὴν κορυφὴν ὀλίγα εἴδη ποῶν ἑρπουσῶν, μικρῶν καὶ ἀσθενῶν μεταξὺ τῶν βράχων.

Ἀλλ' οὐχὶ μόνον εἰς ἓν ἡμισφαίριον, ἢ εἰς ἓν ὄρος ἕπονται διαδοχικῶς τὰ κλίματα ἀπὸ τοῦ θερμομέτρου πρὸ τὸ ψυχρότερον καὶ τ' ἀνάπαλιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάσης ἐκτάσεως γῆς, ἐπὶ παντὸς κτήματος κειμένου ἐντὸς ἑνὸς

τούτων τῶν κλιμάτων ὑπάρχουσι θέσεις θερμότεραι καὶ ψυχρότεραι, ὑγρότεραι ἢ ξηρότεραι. Πᾶν κτῆμα, δηλονότι, διαιρεῖται μερικώτερον εἰς τέσσαρα μέρη ἀπὸ τῶν σημείων τοῦ ὁρίζοντος, εἰς ἀνατολικὸν, δυτικὸν, βόρειον καὶ νότειον. Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι πᾶν φυτὸν, ἢ δένδρον, δὲν πρέπει νὰ φυτεύηται τυφλῶς καὶ ἀδιακρίτως εἰς ἓν ὁποιονδήποτε μέρος τοῦ κτήματος, ἀλλ' ἐὰν ἀπαιτῇ περισσοτέραν θερμότητα (ὡς παραδείγματος χάριν αἱ λεμονέαι, πορτοκαλλέαι καὶ τὰ συγγενῆ αὐτῶν) ὀφείλομεν νὰ τὰ φυτεύσωμεν παρὰ τὴν βάσιν τοίχου, ἢ λόφου προφυλάττοντος αὐτὸ ἀπὸ τῆς πνοῆς τοῦ παγετώδους βορρᾶ καὶ ἐκθέττοντος αὐτὸ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου εἰς τὰς εὐεργετικὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Ἐὰν δὲ τοὐναντίον τέρπηται εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα (ὡς αἱ ἄπιοι, αἱ μηλέαι, αἱ κέρασοι κτλ.) καὶ ἡ συνεχὴς προσβολὴ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων τὸ βλάπτει, τότε πρέπει νὰ φυτεύωμεν αὐτὸ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀντικρὺ τοῦ βορέως. Πράττομεν δὲ καὶ δι' ἄλλα φυτὰ παρομοίως, βάλλοντες αὐτὰ εἰς σχέσιν πρὸς τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἱστορίαν παντὸς καρποφόρου δένδρου ἢ φυτοῦ, τὴν ὁποίαν προτιθέμεθα νὰ κάμωμεν, πάντοτε θέλομεν ἀναφέρει τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἕκαστον εὐδοκιμεῖ κατὰ προτίμησιν.

Σοὶ ἔδωκα, ἀναγνῶστά μου, σήμερον γενικήν τινα ἰδέαν περὶ τοῦ κλίματος· ἀλλὰ διὰ νὰ γνωρίσῃς ὡς γεωπόνος καλήτερα τί ἐστὶ κλίμα πρέπει πολλὰ ἄλλα λίαν οὐσιώδη νὰ σοὶ ἐξηγήσω· δηλαδὴ, τὴν ἐπιρροὴν καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἀτμοσφαίρας, τὸν βαθμὸν τῆς ὑγρασίας καὶ ξηρασίας, τὴν ποσότητα τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, διότι πάντα ταῦτα συνδυαζόμενα ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ ὅ,τι ὀνομάζουσιν οἱ γεωπόνοι κλίμα ἑνὸς τόπου.

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΑΝΘΡΩΠΩ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΥΗΣΕΩΣ, ΤΩΝ ΑΠΟΚΡΥΦΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΝ ΤΗ ΙΝΔΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΩΝ ΜΕΜΥΗΜΕΝΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΤΩΝ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΑΙΤΙΑΣ, ΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΛΛΟΥΣΗΣ ΥΠΑΡΞΕΩΣ.

Περὶ τοῦ Ὑπερτάτου Ὄντος, τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος, τῶν ἀγγέλων, τῶν δαιμόνων καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Κείμενα ἐκ τῶν ΒΕΔΑ, ΑΓΚΡΟΥΣΙΑΔΑ ΠΑΡΙΚΧΑΙ καὶ ΜΑΝΟΥ.

—

«Κύριος ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιῶν, ἢ ἐκζητῶν τὸν Θεόν.»

Ψαλ. ιγ'.

« Εὐφρανθήτω καρδία ζητούντων τὸν Κύριον. Ζητήσατε τὸν Κύριον, καὶ κραταιώθητε· ζητήσατε τὸ πρόσωπον Αὐτοῦ διαπαντός. Μνήσθητε τῶν θαυμασίων Αὐτοῦ, ὧν ἐποίησεν.»

Ψαλ. ρδ'.

« Ἀγαπητοὶ, νῦν τέκνα Θεοῦ ἐσμὲν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα· οἴδαμεν δὲ ὅτι, ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.»

Ἰωάν. Καθολ. Α'. κεφ. γ'. § 2.

«Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.»

« Νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπὶς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.»

Παῦλ. πρὸς Κορινθ. Α'. κεφ. ιγ'. § 13.

« Διώκετε τὴν ἀγάπην· ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικὰ, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.»

Αὐτόθι Κεφ. ιδ'. § 1.

«Δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται.»

Αὐτόθι Κεφ. ιδ'. § 31.

ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ.

Τὰς βιωτικὰς μερίμνας,
θνητὲ, ἄφες ἐπ' ὀλίγον·
Μέλημα παρίσταταί σοι
τούτων μᾶλλον κατεπεῖγον.

Ὃν Αἰώνιον τὸ σύμπαν
πανταχόθεν ἐπιβλέπει,
καὶ ἀναλλοιώτοις νόμοις
κραταιῶς αὐτὸ διέπει.

Κατὰ τούτους ἐγεννήθης,
τῇ Ἐκείνου εὐδοκίᾳ,
καὶ προστέθεισαι ἐν ταύτῃ,
τῇ προσκαίρῳ παροικίᾳ.

Πρόδηλον βεβαίως ὅτι
ἐπὶ τοῦδε τοῦ πλανήτου
ἀφικόμενος, ἐν τάχει
φεύγεις δίκην παροδίτου.

Ἆρά γε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος
ἦλθες καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι
καταλήγεις, ἢ καὶ ἄλλαι
σὲ προσμένουσιν ὀδύναι;

Φωνή τις ἐξ ἐνδομύχων
λέγει ὅτι καὶ ἑτέρα
μετὰ θάνατον ὑπάρχει
ζωὴ ταύτης ὑπερτέρα.

Ἐὰν δὲ τὴν ὕπαρξίν σου
ἐν τῷ μέλλοντι καλλίω
θέλῃς, σπεῦδε ἀπὸ τοῦδε
ἵνα φθάσῃς τῷ Τελείῳ.

Σαυτὸν γνῶθι, καὶ ἐκζήτει
πᾶσαν γνῶσιν ἑπομένως,
καὶ προόδευε καὶ ἔσο
πάντοτε ἡτοιμασμένος·

Ἵνα, ὅταν ἡ ἡμέρα
τῆς ἐντεῦθεν σωτηρίας,
ἐπιστῇ, τὸν Πλάστην ἴδῃς
μετὰ πάσης εὐχερείας.

Ἀρετὴν πρὸς τοῦτο ἄσκει,
καὶ καθάριζε τὸ πνεῦμα
τάσσου ὑπὸ τῆς ἀγάπης
τοῦ Δημιουργοῦ τὸ νεῦμα.

Ὡς τῆς ἀρετῆς ἁπάσης
ἡ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ἄρχει,
ἐκτὸς ταύτης σωτηρίας
οὐδαμοῦ ἐλπὶς ὑπάρχει.

Α. Ν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΟΙ ΒΡΑΧΜΑΝΕΣ

* * *

«Ἐνθυμοῦ, υἱέ μου, ἔλεγον οἱ Βραχμάνες Ἰνδοὶ τῷ νεοφωτίστῳ, ὅτι εἷς μόνος Θεὸς ὑπάρχει, ὑπέρτατος κύριος καὶ ἀρχὴ πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ ὅτι πᾶς Βραχμὰν κρύφα ὀφείλει αὐτῷ λατρεύειν. Ἀλλὰ γίνωσκε ἐπίσης, ὅτι τοῦτό ἐστι μυστήριον, ὅπερ οὐδέποτε ἵν' ἀποκαλυφθῇ τῷ ἠλιθίῳ ὄχλῳ πρέπει. Εἴ τοῦτο ἔπραττες, ἐπηκολούθουν ἂν σοι μέγιστα δυστυχήματα.»

Ἡ αὐτὴ ἀπαγόρευσις ἀπαντᾷ ἐν ἑκάστῳ χωρίῳ τοῦ Μανοῦ.

«Ἡ ἀρχικὴ Ἁγία Συλλαβή, συντιθεμένη ἐκ τριῶν γραμμάτων Α-Υ-Μ, ἐν ᾗ συμπεριλαμβάνεται ἡ Βεδικὴ Τριάς, ἀπόρρητος ὀφείλει τηρεῖσθαι...»

(Μανοῦς, βιβ. ΙΑ', παράγρ. 265)

Τὰ τρία ταῦτα γράμματα ἦσαν τὰ σύμβολα τῶν μυστηρίων πάντων τῆς μυήσεως εἰς τὰς ἀποκρύφους ἐπιστήμας.

Ὁ Ὀ ν ο β ὲ ρ, ἢ τὸ πρωτόγονον σπέρμα, ὅπερ τὸ Ζενδαβέστα ὁρίζει ὧδε, «ὁ ἀγνός, ὁ ἅγιος, ὁ πρόθυμος Ὀνοβέρ, σαφῶς λέγω σοι τοῦτο, ὦ σοφὲ Ζωροάστρα! ὑπῆρχε πρὶν τοῦ οὐρανοῦ, πρὶν τοῦ ὕδατος, πρὶν τῆς γῆς, πρὶν τῶν ποιμνίων, πρὶν τῶν δένδρων, πρὶν τοῦ ἀοιδίμου υἱοῦ τοῦ Ὀρμοὺζ, πρὶν τοῦ ἀγνοῦ ἀνθρώπου, πρὶν τῶν Θεῶν, πρὶν τοῦ σύμπαντος κόσμου, πρὶν πάντων τῶν ἀγαθῶν ὑπῆρχεν...» οὐδενὶ ἐπίσης ἐπετρέπετο ἵνα ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ ἐξηγηθῇ εἰμὴ μόνοις τοῖς Μάγοις. Ὁ ὄχλος δὲ μηδ' ἵνα γνωρίζῃ μάλιστα ἠδύνατο τὴν ὕπαρξιν τοῦ σεβαστοῦ τούτου ὀνόματος, ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἢ παραφροσύνης.

Μανοῦς ὁ νομοθέτης, καταγόμενος ἐκ τῶν ναῶν τῆς Ἰνδικῆς, θείαν καταγωγὴν ἀποδίδωσι τοῖς Βραχμᾶσιν.

«Διὰ τὴν διάδοσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἐκ τοῦ σ τ ό μ α τ ο ς αὐτοῦ, ἐκ τοῦ β ρ α χ ί ο ν ο ς αὐτοῦ, ἐκ τοῦ μ η ρ ο ῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, ὁ Ὑπέρτατος Κύριος παρήγαγε τὸν Βραχμᾶνα ἱερέα,—τὸν Ξατρίαν βασιλέα,—τὸν Βίζαν ἔμπορον, — τὸν Σοῦδραν εἵλωτα (1).»

«Ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ, ἣν ἔχει παρὰ τοῦ εὐγενεστάτου μέλους, ἐπειδὴ ἐγεννήθη πρῶτος, ἐπειδὴ κάτοχός ἐστι τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ Βραχμὰν δικαιώματι πάσῃ τῆς δημιουργίας ἄρχων τυγχάνει.»

Πᾶν ὅ,τι ὁ κόσμος ἐμπεριέχει κτῆμά ἐστι τοῦ Βραχμᾶνος· ὡς ἐκ τῆς πρωτοτοκίας δ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἐξόχου γεννήσεως, ἔχει δικαίωμα πρὸς πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει.»

«Ὁ Βραχμὰν οὐδὲν τρώγει εἰμὴ ὅ,τι αὐτῷ ἀνήκει, οὐδὲν ὡς ἔνδυμα αὐτοῦ δέχεται εἰμὴ ὅ,τι ἐστιν ἤδη αὐτῷ· ποιῶν δὲ ἐλεημοσύνην διὰ ξένου πράγματος οὐδὲν δίδωσιν εἰμὴ ὅ,τι αὐτῷ ἀνήκει. Οἱ δὲ ἄλλοι ἄνθρωποι ἀπολαύουσι τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου διὰ τῆς γενναιότητος τῶν Βραχμάνων.»

Μανοῦς, βιβλ. Α'.

Ἐκ τούτου ἐγεννήθη τὸ θεῖον δίκαιον. Ἐπὶ πολλὰς δὲ χιλιάδας ἐτῶν, οἱ Βραχμάνες ἱερεῖς ἀδιαφιλονεικήτως τὴν Ἰνδικὴν ἐκυβέρνων. Οἱ βασιλεῖς, ἢ κάλλιον εἰπεῖν οἱ ἀρχηγοί, οὐδὲν ἕτερον ἦσαν εἰμὴ ἐντολοδόχοι αὐτῶν, τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ ποίμνια πειθήνια, ὥνπερ τὰ προϊόντα συνετήρουν τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν μαλθακότητα τῶν ὑψηλῶν τάξεων. Ἐν τοῖς ναοῖς, ἀποθήκαις ἱερατικαῖς ἀπεράντοις πλούτου, ὃν περ ἐπεσώρευεν ἡ ἐργασία τῶν ἀποκλήρων, οἱ ἱερεῖς ἐφαίνοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐκπεπληγμένου πλήθους λαμπρότατα ἐνδύματα φέροντες, ἐγονυπέτων ἐνώπιον τῶν ἐκ ξύλου, γρανίτου καὶ ὀρειχάλκου εἰδώλων, ἅπερ ἐπενόησαν, παρέχοντες αὐ-

(1) ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ Οἱ ἰθαγενεῖς Ἰνδοὶ διαιροῦνται ἐξ ἀρχαιοτάτων αἰώνων εἰς τέσσαρα κύρια γένη. Οἱ τοῦ πρώτου λέγονται Βραχμᾶνες, οἵτινες σοφοὶ ὄντες γίνονται ἱερεῖς, δικασταὶ καὶ ὑπάλληλοι μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν. Οἱ τοῦ δευτέρου Ξατρίαι λεγόμενοι, εἰσὶ πολεμισταί· ἐκ τούτων δὲ ἦσαν πάντοτε οἱ ἡγεμόνες. Οἱ τοῦ τρίτου Βίζαι ἀποκαλούμενοι εἰσὶ γεωργοὶ καὶ ἔμποροι. Ὡς εὐγενεῖς δὲ θεωρούμενοι οἱ ἀπαρτίζοντες τὰ τρία ταῦτα γένη διδάσκονται καὶ τὰ ἱερὰ βιβλία κατά τινας ὅρους. Οἱ δὲ τοῦ τετάρτου γένους λέγονται Σοῦδραι, μετερχόμενοι πάσας τὰς βαναύσους τέχνας. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπάρχει καὶ νόθον τι γένος παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς, οἱ Παρίαι ὡς βέβηλοι καὶ μιαροὶ παρὰ πάντων θεωρούμενοι, καὶ ὡς τὰ καθάρματα τῶν ἄλλων γενῶν φαινόμενοι.

τοὶ οὗτοι, διὰ κρυφίου γέλωτος, τὸ παράδειγμα τῆς ὑποταγῆς ταῖς τὰ μάλιστα γελοίαις προλήψεσιν. Τῶν θυσιῶν τούτων ἐκτελουμένων ἐν συμφέροντι [κοσμικῆς ἐξουσίας, οἱ Βίζαι καὶ οἱ Σοῦδραι ἐπέστρεφον εἰς τοὺς ἀγρούς, οἱ ἀρχηγοὶ εἰς τὰς ἡδονὰς αὐτῶν· οἱ δὲ ἱερεῖς εἰσήρχοντο ἐν ταῖς μυστηριώδεσιν αὐτῶν ἐνδιαιτήμασιν, ἔνθα παρεδίδοντο εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ὑψίστων φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν θεωριῶν.

Ἐπῆλθε δ' ἡ ὥρα ἐν ᾗ οἱ Ξατρίαι ἢ βασιλεῖς ἐποιήσαντο χρῆσιν τοῦ λαοῦ ἵνα ἀποσείσωσι τὸν θεοκρατικὸν ζυγόν, ἀλλ' ἅμα νικήσαντες τὸ ἱερατεῖον ἔλαβον τὸν τίτλον Κυρίων τῆς γῆς, ἐγκατέλιπον τοὺς τῆς προτεραίας αὐτῶν συμμάχους καὶ εἶπον τοῖς Βραχμᾶσι, «Διδάξατε τοὺς λαοὺς ὅτι ἐσμὲν οἱ ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ καὶ καταπληρώσωμεν ὑμᾶς πλούτων καὶ προνομίων.» Ἡ συμμαχία ἐγένετο ἐπὶ ταύτῃ τῇ βάσει... καὶ ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα, οἱ Σοῦδραι, δοῦλοι ὑπεξούσιοι, ὁ λαός, οὔπω ἠδυνήθησαν αὐτὴν συντρίψαι.

Περισταλέντες ἐν τοῖς καθαρῶς θρησκευτικοῖς, οἱ Βραχμᾶνες ἐποιήσαντο χρῆσιν ἁπάσης αὐτῶν τῆς δυνάμεως ἵνα συγκρατῶσι τὰ πλήθη ἐν τῇ ἀμαθείᾳ καὶ τῷ σεβασμῷ, καὶ φοβούμενοι μάλιστα ἐκ τῆς φιλοδοξίας, ἥτις ἠδύνατο τάχιον ἢ βράδιον ὠθῆσαί τινα τῶν τῆς ἰδίας αὐτῶν τάξεως ἵνα ἐξεγείρῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὰς δουλικὰς τάξεις, ἔθεντο τὸ μυστήριον τῶν ἑαυτῶν πεποιθήσεων, τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ὑπὸ τὴν φρούρησιν τῆς μυήσεως, μὴ παραδεχόμενοι εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀποκαλύψεις, εἰμὴ τοὺς δυναμένους ἵνα ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ὑπηρετήσωσιν ὡς δόκιμοι ἐν ὑποταγῇ τελείᾳ.

Ἡ μύησις τρεῖς βαθμοὺς ἐπεδέχετο. Ἐν τῷ πρώτῳ ἐσχηματίζοντο, ὅλοι οἱ Βραχμᾶνες τῆς χυδαίας λατρείας, καὶ οἱ ἐφημερεύοντες εἰς τὰς Παγόδας, καὶ ἐπεφορτίζοντο ἵνα ἐκμεταλλεύωνται τὴν εὐπιστίαν τοῦ πλήθους. Ἐδιδάσκοντο ἵνα σχολιάζωσι τὰ τρία πρῶτα βιβλία τῶν Βέδα, διευθύνωσι τὰς τελετὰς καὶ ἐκτελῶσι τὰς θυσίας· εὑρίσκοντο δὲ ἐν σταθερᾷ κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ λαοῦ, ἦσαν οἱ ἄμεσοι αὐτοῦ διευθυνταί, οἱ Γκουροῦ αὐτοῦ, (διδάσκαλοι).

Ὁ δεύτερος βαθμὸς περιελάμβανε τοὺς ἐξορκιστάς, τοὺς μάντεις, τοὺς προφήτας, τοὺς ἐπικαλουμένους τὰ πνεύματα, οἵτινες κατὰ τινας στιγμὰς δυσκόλους, ἐπεφορτίζοντο ἵνα ἐπενεργῶσιν ἐπὶ τῆς φαντασίας τοῦ πλήθους δι' ὑπερφυσικῶν φαινομένων, ἀνεγίνωσκον δὲ καὶ ἐσχολίαζον τὸ Ἀθαρβὰ Βέδα, συλλογὴν μαγικῶν ἐπῳδῶν.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ βαθμῷ, οἱ Βραχμᾶνες οὐκέτι σχέσεις ἀπ' εὐθείας μετὰ τοῦ πλήθους εἶχον· ἀλλ' ἡ σπουδὴ πασῶν τῶν φυσικῶν τε καὶ ὑπερφυσικῶν δυνάμεων τοῦ σύμπαντος ἦν ἡ μόνη αὐτῶν ἀσχολία, καὶ ὅτε ἐνεφανίζοντο εἰς τὰ ἔξω, τοῦτο ἐγένετο πάντοτε διὰ φαινομένων ἐκπληκτικῶν καὶ μακρόθεν. Κατὰ τὴν διάσημον σανσκριτικὴν ῥήτραν, καὶ οἱ θεοὶ αὐτοῖς ὑπετάσσοντο καὶ τὰ πνεύματα. «Δεβαδινὰμ δζαγγὰτ σαρβὰμ μαντραδινὰμ τὰ δεβατὰ τὰ μαντρὰμ βραχμαναδινὰμ βραχμάνα μάμα δεβατά.» Πᾶν τὸ ὑπάρχον ἐν τῇ ἐξουσίᾳ ἐστὶ τῶν θεῶν, οἱ θεοὶ ἐν τῇ τῶν ἐπῳδῶν, αἱ ἐπῳδαὶ ἐν τῇ τῶν Βραχμάνων, ἄρα οἱ θεοί εἰσιν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τῶν Βραχμάνων.

Οὐδεὶς ἠδύνατο φθάσαι εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμόν, εἰμὴ διὰ τῶν δύο πρώτων, ἐν οἷς εἰργάζετο ἵνα ἐξαγνισθῇ κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν εὐφυΐαν.

Οὐδέποτε μηχανὴ κοινωνικῆς ἀπαγορεύσεως κάλλιον συνεδυάσθη, τοῦτο διήγειρεν ἂν τὴν ζηλοτυπίαν τῶν νεωτέρων ἡμῶν δογματιστῶν τῶν τὰ μάλιστα ἀπηλλαγμένων πάσης προλήψεως...

Πᾶν τὸ λίαν εὐφυές, ἄνευ τοῦ εὐκάμπτου τοῦ χαρακτῆρος, διετέλει καταπνιγόμενον ἐν τῷ μέσῳ τῶν φανατικῶν τοῦ πρώτου βαθμοῦ, ἔνθα οὐδεμίαν προσβολὴν φιλοδοξίας ὑπωπτεύοντο. Ὁ ὑποδεέστερος οὗτος κλῆρος, εἰ ἔξεστιν οὕτως εἰπεῖν, οὐχὶ πολὺ τῶν ἄλλων Ἰνδῶν ὑπερεῖχεν, ὧν περ συνεμερίζετο τὰς δεισιδαιμονίας, οὓς ἐν εἰλικρινείᾳ ἴσως ἐδίδασκεν. Ἐπειδὴ δ' ἐπεστάθμευεν ἐν τοῖς συνήθεσι πρακτικοῖς τῆς λατρείας, οὐδόλως ὑπωπτεύοντο ἐξ αὐτοῦ τὰς ἀνεξαρτησίας ἐκεί-

νας τῆς σκέψεως, αἵτινες μετὰ τῆς ἐπιστήμης συνήθως ἐπέρχονται. Καὶ μόνον μετὰ εἴκοσιν ἔτη ἠδύνατό τις, διὰ τῆς ἐκλογῆς, ἐξελθεῖν ἐκ τῆς τάξεως ταύτης ἵνα προβιβασθῇ εἰς τὴν δευτέραν, ἔνθα ὁ πέπλος τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν ἤρχετο ἀνεγειρόμενος· τὸ αὐτὸ δὲ χρονικὸν διάστημα ἀπῃτεῖτο, ἵνα διασκαλίσῃ τις τοὺς μυστηριώδεις φραγμοὺς τῆς τρίτης. Οἱ μῦσται τοῦ βαθμοῦ τούτου ἐσπούδαζον τὸ Ἀγκρουσαδὰ Παρικχαὶ ἤτοι τὸ Βιβλίον τῶν Πνευμάτων.

Ὑπεράνω δὲ τοῦ τελευταίου τούτου βαθμοῦ τῆς μυήσεως εὑρίσκετο προσέτι ὑπέρτατόν τι συμβούλιον, προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Βραχματμᾶ, ἀνωτάτου πάντων τῶν μυστῶν ἄρχοντος.

Ἡ ἀρχιερωσύνη αὕτη ἐξησκεῖτο ὑπό τινος Βραχμᾶνος ὑπεράνω τῶν ἐννενήκοντα ἐτῶν. Ἦν δὲ ὁ μόνος φύλαξ τοῦ ὑψηλοῦ τύπου, περιλήψεως πάσης ἐπιστήμης, ἐμπεριεχομένου ἐν τοῖς τρισὶ μυστηριώδεσι γράμμασιν,

Α

Υ Μ

ἅπερ ἐσήμαινον δημιουργίαν, συντήρησιν, μεταποίησιν. Μόνος ἐσχολίαζεν αὐτὸν ἐνώπιον τῶν μυστῶν.

Κεκλεισμένος ἐντὸς ἀπεράντου μεγάρου περικεκυκλωμένου ὑπὸ περιβόλων εἴκοσι καὶ ἑνός, ὁ Βραχματμὰς ἅπαξ κατ' ἔτος τῷ λαῷ ἐπεφαίνετο μετὰ τοσαύτης πομπῆς καὶ παρατάξεως, ὥστε ὅσοι κατώρθουν ἵνα ἴδωσιν αὐτὸν, ἐπέστρεφον καταπεπληγμένοι τὴν φαντασίαν, ὡσείπερ ἐνώπιον Θεοῦ εὑρίσκοντο.

Ὁ ὄχλος ἐνόμιζεν αὐτὸν ἀθάνατον. Καὶ πράγματι ὅπως διασώζηται ἡ πεποίθησις αὕτη ἐν τῷ πνεύματι τοῦ πλήθους, μηδὲ τὸν θάνατον τοῦ Βραχματμᾶ, μηδὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ νέου ἐγνώριζέν ποτε ὁ λαός. Τὰ πάντα ἐγένοντο ἐν τῇ σιγῇ τῶν ναῶν, μόνοι τοῦ τρίτου βαθμοῦ οἱ μῦσται συνηγωνίζοντο περὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου, καὶ ὁ ἐκλεκτὸς ἐλαμβάνετο παρὰ τῶν μελῶν τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου.

« Ὁστισδήποτε τῶν μυστῶν τοῦ τρίτου βαθμοῦ ἀπεκάλυπτε βεβήλῳ τινὶ μίαν μόνην τῶν ἀληθειῶν, ἓν μόνον τῶν διαπεπιστευμένων αὐτῷ ἀπορρήτων, τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου ὑφίστατο. Τὴν αὐτὴν τύχην διέτρεχε καὶ ὁ πρὸς ὃν ἐγίνετο ἡ ἀποκάλυψις.

Ἐπὶ τέλους δὲ ὡς ἐπικορωνὶς τοῦ ἐπαξίου τούτου συστήματος ὑπῆρχε λέξις τις ἀνωτέρα τῆς μυστηριώδους μονοσυλλάβου—**ΑΥΜ**—ἥτις ἀποκαθίστη τὸν κάτοχον τῆς κλειδὸς αὐτῆς ἴσον σχεδὸν τῷ Βράχμᾳ. Εἶχε δὲ αὐτὴν μόνος ὁ Βραχματμὰς, καὶ μετεδίδου αὐτὴν τῷ διαδόχῳ ἐντὸς κιβωτίου ἐσφραγισμένου.

Ἡ ἄγνωστος αὕτη λέξις, ἧς περ τὴν ἀποκάλυψιν οὐδεμία ἀνθρωπίνη δύναμις κατώρθωσε μέχρι τῆς σήμερον, ὅτε ἡ βραχμανικὴ ἐξουσία ἔπεσεν ἐπὶ τῶν μογγολικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν εἰσβολῶν, ὅτε ἑκάστη Παγόδα ἔχει τὸν ἑαυτῆς Βραχματμὰν, ἦν κεχαραγμένη ἐντὸς τριγώνου χρυσοῦ καὶ διετηρεῖτο ἔν τινι ἀδύτῳ τοῦ ναοῦ Ἀσγαρθᾶ, οὗτινος ὁ Βραχματμὰς εἶχε μόνος τὰς κλεῖδας. Οὕτω δ' ἔφερεν ἐπὶ τῆς τιάρας αὐτοῦ δύο κλεῖδας διεσταυρωμένας ὑπερειδομένας ὑπὸ δύο Βραχμάνων γονυπετῶν, σημεῖον τῆς τιμαλφοῦς παρακαταθήκης ἥς περ εἶχε τὴν ἐπιτήρησιν.

Ἡ λέξις αὕτη καὶ τὸ τρίγωνον ἦσαν κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς πυελίδος τοῦ δακτυλιδίου, ὅπερ ἔφερεν ὁ θρησκευτικὸς ἀρχηγὸς ὡς ἓν τῶν σημάτων τοῦ ἑαυτοῦ ἀξιώματος· ἦν δὲ ἐπίσης ἐμβεβλημένη ἐντὸς ἡλίου χρυσοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ἔνθα καθ' ἑκάστην πρωίαν ὁ ἀνώτατος ἀρχιερεὺς προσέφερε τὴν θυσίαν τοῦ Σαρβαμεδᾶ ἤτοι θυσίαν πάσαις ταῖς τῆς φύσεως δυνάμεσιν.»

Ἐν τῇ τελευτῇ του Βραχματμᾶ, τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐκαίετο ἐπὶ τρίποδος χρυσοῦ, καὶ ἡ κόνις αὐτοῦ ἐρρίπτετο κρυφίως εἰς τὸν Γάγγην. Ἐὰν δὲ ἐναντίον πασῶν τῶν προφυλάξεων ἡ φήμη ἐπιστοποιεῖτο τοῖς ἔξω, οἱ ἱερεῖς ἐπιτηδείως διεκήρυττον ὅτι ὁ ἀνώτατος ἀρχιερεὺς ἀνέβη διά τινα καιρὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἐν τῷ καπνῷ τῶν θυσιῶν, ἀλλ' ὅτε οὐδόλως ἐχρόνιζεν ἂν ἵνα ἐπὶ τῆς γῆς ἐπανέλθῃ.

Ἐπὶ δὲ τῶν πολυαρίθμων ἐπαναστάσεων, αἵτινες τόσον βαθέως κατετάραξαν τὴν κοινωνικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τῶν Ἰνδιῶν, ὁ βραχμισμὸς οὐκέτι ἀρχηγὸν ἀνώτα-

τον ἔχει· ἑκάστη Παγόδα ἔχει τοὺς ἑαυτῆς μύστας τῶν τριῶν βαθμῶν, καὶ τὸν ἰδιαίτερον αὐτῆς Βραχματμάν· καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ναῶν τούτων διατελοῦσιν ἐν φανεραῖς ἐχθροπραξίαις κατ' ἀλλήλων· ἐν τούτοις ὅμως ἡ ἀποσύνθεσις αὕτη οὐδόλως ἔσβεσε τὰς πεποιθήσεις, καὶ μέλλομεν ἰδεῖν, σπουδάζοντες τοὺς διαφόρους ἐν χρήσει τρόπους τῶν τριῶν βαθμῶν τῆς μυήσεως, ὅτι οἱ Ἰνδοὶ βραχμᾶνες διαμένουσι ἀναλλοίωτοι τηρηταὶ τῶν ἀρχαίων θρησκευτικῶν παραγγελιῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Ὁ Βραχμὰν ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς δοκιμασίας.

ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΔΖΑΤΑ ΚΑΡΜΑ.

Ἅμα βραχμανίς τις τέξηται, ὁ σύζυγος αὐτῆς ἐπιμελῶς σημειοῖ ἐπὶ τῶν πινακίδων αὐτοῦ τὴν ὥραν, τὴν ἡμέραν, τὸ ἔτος, τὴν ἐποχὴν καὶ τὸν ἀστέρα, ὑφ' ὃν τὸ παιδίον ἔρχεται ἐν τῷ κόσμῳ. Φέρει τὰς πληροφορίας αὐτοῦ τῷ ἀστρονόμῳ τῆς παγόδας, ὅστις ποιεῖται τὸ ὡροσκόπιον τοῦ ἀρτιγεννήτου. Μετὰ ἐννέα δὲ ἡμέρας κατασκευάζουσιν ἐξέδραν τινὰ περικεκοσμημένην δι' ἀνθέων καὶ φυλλωμάτων, ἐφ' ἧς ἔρχεται καθημένη ἡ μήτηρ ἐν ἀγκάλαις τὸ τεκνον αὐτῆς φέρουσα.

Βραχμάν τις Πουροχῆτας— προϊστάμενος τῆς πρώτης κλάσεως τῶν μεμυημένων, ἔρχεται τότε ποιήσων τὴν πουδζά, ἤτοι θυσίαν τῷ Βισχνοῦ. Χύνει ὀλίγον ὕδωρ καθάρσιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ νηπίου, καὶ ἐν τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρός, καὶ ῥαντίζει διὰ τοῦ αὐτοῦ ῥευστοῦ πάντας τοὺς παριστταμένους.

Ὁ πατὴρ φέρει τότε πινάκιον πήλινον, χαλκοῦν ἢ ἀργυροῦν, κατὰ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὕρηνται ὀλίγα βέταλα(1) καὶ δῶρόν τι, ὅπερ προσφέρει τῷ Πουροχήτᾳ. Διὰ τῆς τελετῆς ταύτης τὸ βρέφος καθαρίζεται ἐξ ὅλων τῶν ἀκαθαρσιῶν ἅστινας φέρει ἐν τῇ γεννήσει αὐτοῦ. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης, ἡ μήτηρ, ἥτις ἀπὸ τοῦ τοκετοῦ μένει ἔν τινι δωματίῳ κεχωρισμένῳ, ὀφείλει διελθεῖν δέκα ἡμέρας εἰσέτι ἐν ἀπομεμακρυσμένῳ τινὶ τόπῳ, καὶ μόνον μετὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου τούτου ἐπιτρέπεται αὐτῇ ἐξελθεῖν καὶ ἐλθεῖν ἐν τῷ ναῷ ἵνα καθαρισθῇ καὶ αὕτη τῶν ἑαυτῆς ἀκαθαρσιῶν. Ἀνωφελές ἐστι τοῦ σημειῶσαι τὴν συμφωνίαν τῶν ἐθῶν τούτων πρὸς τὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ἐν παρομοίῳ περιστάσει.

(1) Εἶδος φυτοῦ τῶν Ἰνδιῶν.

ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΝΑΧΜΑ ΚΑΡΜΑ.

Μετὰ δώδεκα ἡμέρας λαμβάνει χώραν ἡ τελετὴ τῆς δόσεως τοῦ ὀνόματος ἢ ναχμὰ κάρμα. Στολίσαντες τὴν οἰκίαν, ὡς διὰ πανήγυριν, προσκαλοῦσι πάντας τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους ἐκ τῆς βραχμικῆς μόνον φυλῆς. Ὁ πατήρ, ποιησάμενος προσκομιδὴν τῷ πυρὶ καὶ ταῖς ἐννέα κυριωτέραις θεότησιν ταῖς προϊσταμέναις τῶν πλανητῶν, ἀντιγράφει διὰ γραφίδος ἐπὶ πινακίδος ξυλίνης τὸ ὡροσκόπιον τοῦ τέκνου αὐτοῦ, ὅπερ διετυπώθη ἐν τῇ Παγόδῃ, μετὰ τοῦ ὀνόματος ὅπερ θέλει αὐτῷ δοῦναι. Τούτου δὲ γενομένου, προφέρει ὑψηλοφώνως τὸ ὄνομα, ὅπερ ἔγραψεν· ἔπειτα δέ, ἀφοῦ πάντες οἱ παριστάμενοι ἐπαναλάβωσιν αὐτὸ μετ' αὐτοῦ, καταλήγει διὰ τῶν ἑπομένων λέξεων.

*
* *

« Εὐλογητὸν εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Βράχμα, τοῦτό ἐστι τέκνον μου καὶ ὀνομασθήσεται Ναραϊάνα (ἢ ἕτερον ὄνομα), ἀκούσατε καλῶς ἵνα ἐνθυμῆσθε τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.»

Ἐξέρχεται τότε τῆς οἰκίας καὶ ὑπὸ πάσης τῆς συνοδίας ἀκολουθούμενος, φυτεύει ἐν τῷ κήπῳ αὐτοῦ ἢ ἐνώπιον τῆς οἰκίας κοκκοφοίνικα, ταμαρίδα (μυρίκην, δένδρον ἐκ τῶν κερατιοφόρων) ἢ φοίνικα, κατὰ τὴν χώραν λέγων·

*
* *

« Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παντοδυνάμου καὶ δι-

καίου Βράχμα, πάντες ὑμεῖς οἱ παρόντες τηρήσατε τὴν μνήμην τούτου. Τὸ δένδρον τοῦτο ἐφυτεύθη τὴν ἡμέραν τοῦ Ναραϊάνα, τὸ τριακοστὸν πέμπτον ἔτος τοῦ πέμπτου σεληνιακοῦ αἰῶνος τῆς τρίτης θείας ἐποχῆς» ἢ πᾶσαν ἄλλην χρονολογίαν. Τοῦτο οὐκ ἔστιν εἰ μή, ὡς ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἁπλοῦς τύπος.

Περατωθείσης τῆς τελετῆς, μέγα γεῦμα παρατίθεται πᾶσι τοῖς συνηγμένοις, καὶ πρὶν ἢ ἀναχωρήσωσιν, ὁ πατὴρ δωρεῖται ἑκάστῳ αὐτῶν ἀνὰ ἓν ποτήριον ἐκ κέδρου ἢ ἐξ ἐρυθροξύλου, ἐφ' οὗ ἐγκεχαραγμένον ἐστὶ τὸ ὡροσκόπιον, ἢ ἐπὶ τὸ γενικώτερον ὁ ἀριθμὸς τοῦ παιδίου. Τὸ δῶρον τοῦτο ἔχει ὡς σκοπὸν τὸ ἐπικυρῶσαι τὴν κατάστασιν τοῦ τέκνου, ἐὰν βράδιον ἀμφισβητήσεις ἀναφυῶσιν ἐπὶ τῆς νομιμότητος τῆς γεννήσεως αὐτοῦ. Προσκαλούμενοι ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου τῆς φυλῆς, οἱ μάρτυρες παρίστανται ἐν χερσὶν ἔχοντες τὸ ποτήριον καὶ λέγοντες· «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παντοδυνάμου καὶ δικαίου Βράχμα, ὅ,τι τὸ στόμα μου μέλλει εἰπεῖν σύμφωνόν ἐστι πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Τὸ ποτήριον τοῦτο μοὶ ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Κοβίνδα τὴν ἡμέραν τοῦ Ναραϊάνα, ἐν ἔτει τριακοστῷ πέμπτῳ τοῦ πέμπτου σεληνιακοῦ αἰῶνος τῆς τρίτης θείας ἐποχῆς. Ὁ Ναραϊάνα βεβαίως ἐστὶν υἱὸς τοῦ Κοβίνδα.»

Ὁ προϊστάμενος τῆς τελετῆς βραχμὰν πουροχήτας, προσφέρει τότε θυσίαν τοῖς Πιτρὶς, ἤτοι πνεύμασι τῶν προγόνων, δεόμενος ὑπὲρ τῆς προστασίας τοῦ ἀρτιγεννήτου. Ὁ πατὴρ διανέμει ἔπειτα τοῖς παρισταμένοις βέταλα καὶ ποιεῖται δῶρον ἀνάλογον τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας τῷ λειτουργοῦντι ἱερεῖ.

ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΑΝΝΑ ΠΡΑΣΣΑΝΑ.

Ὅταν τὸ βρέφος φθάσῃ εἰς τὸν ἕβδομον αὐτοῦ μῆνα, διδουσιν αὐτῷ διὰ πρώτην φορὰν ὀρύζιον ἵνα φάγῃ. Ἡ πανήγυρις αὕτη ὀνομάζεται Ἀννὰ Πρασσιανά. Ὥσπερ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας τελετάς, ὁ πατὴρ προσκαλεῖ ὅλους τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτοῦ, καὶ ἕνα βραχμᾶνα λειτουργὸν ἐκ τῆς Παγόδας. Μετὰ γενικὸν δὲ λουτρὸν ἐν τῇ λίμνῃ τῶν καθαρισμῶν, ἐφ' ἧς ὁ Πουροχήτας ἐρράντισε σταγῶνάς τινας ὕδατος καθαρσίου, πάντες οἱ συνδαιτυμόνες κάθηνται ἐπί τινος κρηπῖδος ἐστολισμένης διὰ κλάδων δένδρων φερόντων τοὺς ἑαυτῶν καρπούς, καὶ ὁ ἱερεὺς προσφέρει θυσίαν τοῖς σεληνιακοῖς πνεύμασι προστάταις τῆς οἰκογενείας, καθ' ὃν καιρὸν αἱ γυναῖκες ψάλλουσιν ᾄσματα τῆς περιστάσεως, καὶ ποιοῦσι διὰ πρώτην φορὰν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου τὴν τελετὴν τοῦ Ἀραττῆ, ἥτις ἔχει τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀπομακρύνειν τὰ πονηρὰ πνεύματα. Ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ τότε τὴν βραχμανικὴν ταινίαν, σημεῖον τῆς φυλῆς, ἥν περ διὰ πρώτην φορὰν προσδέουσι περὶ τὰ ἰσχία τοῦ παιδίου. Χύνουσιν ἔπειτα ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ ὀλίγον χυλὸν ὀρυζίου, καὶ πάντες κάθηνται εἰς τὸ γεῦμα. Ἡ τελετὴ αὕτη λήγει ὡς καὶ αἱ ἄλλαι διὰ τῆς διανομῆς βετάλων καὶ δώρου τῷ λειτουργοῦντι ἱερεῖ.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΤΣΑΟΥΛΑΣ.

Ἅμα τὸ βρέφος φθάσῃ εἰς τὸ τρίτον αὐτοῦ ἔτος, τελοῦσιν αὐτῷ τὴν Τσαούλαν ἤτοι τὴν Κουράν. Ἡ πανήγυρις αὕτη ἐν πολλοῖς ἐπισημοτέρα ἐστὶ τῶν προηγηθεισῶν, διότι διὰ πρώτην φορὰν δύναται τὸ παιδίον παρευρίσκεσθαι, ψελλίσαι τὸ ὄνομα τῆς Θεότητος καὶ τὰ τῶν προστατευτικῶν ἐφεστίων πνευμάτων. Λουσθὲν δὲ καὶ στολισθὲν τὸ παιδίον διὰ περιδεραίου καὶ ψελλίων ἐκ μαργαριτῶν, κοραλλίου καὶ ἐρυθροξύλου ἀναμίκτων, ὁδηγεῖται ὑπό τι Πάνδαλον, εἶδος σεγάσματος κατασκευασμένου ὑπὸ δένδρων πρὸς τοῦτο κομισθέντων καὶ ἐξ ἀνθέων παντὸς εἴδους· οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ προσκεκλημένοι περικυκλοῦσιν αὐτό, καὶ ὁ ἱερεὺς προσφέρει προσκομιδὴν πᾶσι τοῖς Πιτρὶς, ἢ ψυχαῖς τῶν προγόνων τῆς οἰκογενείας πατρικῶν τε καὶ μητρικῶν. Φέρουσι τὸ ἄγαλμα τοῦ Σίβα Λιγγάμη, εἰκόνος τῆς διηνεκοῦς γονιμότητος ἣν καλύπτουσι διὰ καρπῶν καὶ ἀνθέων. Τότε ἄρχεται ἡ ὑπηρεσία τοῦ κουρέως· ὑποκλινάμενος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ᾀσμάτων τῶν γυναικῶν, ἅπερ συνοδεύουσιν οἱ μουσικοὶ τῆς Παγόδης, κουρεύει τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδίου, ἀφιεὶς αὐτῷ πρὸς τὰ ὄπισθεν μικρόν τινα

πλόκαμον τριχῶν, ὅστις οὐδέποτε κόπτεται. Ἐπὶ τῆς ἐγχειρίσεως δὲ ταύτης, συγγενεῖς τοῦ παιδίου ποιοῦσι τὴν τελετὴν τοῦ Ἀραττῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν παρισταμένων, ἵνα ἐξορκίσωσι τὰ πονηρὰ πνεύματα, καὶ θρησκευτικὴν σιγὴν τηροῦσι πάντες. Περατωθείσης τῆς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ὁ κουρεὺς ἀποσύρεται φέρων τὸν μισθὸν αὐτοῦ συνιστάμενον ἐκ ποσότητός τινος ὀρυζίου, καὶ ὁ ἱερεὺς ἐξαγνίζει τὸ παιδίον τῆς ἀκαθαρσίας ἣν προὐξένησεν αὐτῷ ἡ ἀκάθαρτος ἐπαφὴ τοῦ κουρέως. Στολίζουσιν αὖθις τὸ παιδίον, καὶ μετὰ νέον λουτρὸν ἐν τῇ ἱερᾷ λίμνῃ τῶν καθαρισμῶν, προωρισμένον ἵνα καταστήσῃ αὐτῷ εὐμενῆ πάντα τὰ πνεύματα καὶ τὰ δαιμόνια τῶν φυτῶν οἷς περ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθιεροῦται, γεῦμα καὶ δῶρα ὡς πάντοτε, ἀποπερατοῦσι τὴν τελετήν. Μέχρι δὲ τοῦ ἐννάτου ἔτους τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας, ὁ νεαρὸς βραχμὰν μένει ἐν ταῖς χερσὶ τῶν γυναικῶν, προσδοκῶν τὴν στιγμὴν ἵνα ἄρξηται τῆς δοκιμασίας αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ τοῦ βραχμᾶνος ἀπὸ τῆς δοκιμασίας αὐτοῦ μέχρι τῆς παραδοχῆς αὐτοῦ εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς μυήσεως.

Η ΤΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΟΥΠΑΝΑΙΑΝΑ.

('Απόσπασμα ἐκ τοῦ Νίτια Κάρμα, μέρους πρώτου τοῦ Ἀγκρουσιεδὰ Παρικχαὶ, βιβλίου τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν τῶν Βραχμάνων.)

Ἡ λέξις Οὐπαναϊάνα σημαίνει εἰσαγωγὴν ς τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν. Ἀφίεμεν τῷ χωρίῳ τούτῳ τοῦ Ἀγκρουσιαδᾶ τὸ ἐν ἐδαφίοις σχῆμα καθ' ὃ γέγραπται.

*
* *

« Ὁ ἐνάρετος πατὴρ ὅςτις ἔχει υἱὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς οὗτινος συνεσωρεύθησαν τρὶς τρία ἔτη, ἀριθμὸς τῶν προστατευτικῶν πνευμάτων, φροντισάτω τοῦ ποιῆται πληρῶσαι τὴν τελετὴν τῆς Οὐπαναϊάνα.

*
* *

« Ἐφοδιασθήτω δι' ἀγγείων χρυσῶν, ἀργυρῶν, ὀρειχαλκίνων ἢ πηλίνων κατὰ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ, ἅπερ ὀφείλουσι διανεμηθῆναι τοῖς βραχμᾶσι μετὰ τὸ γεῦμα.

*
* *

« Ποιησάτω ἄφθονον προμήθειαν ὀρυζίου, λεπτῶν γεννημάτων, καρπῶν, ἐλαίου, βουτύρου, ζακχάρεως, ὀσπρίων καὶ γάλακτος, ἐπειδὴ οὐ μόνον τοῖς συνδαιτυμόσιν αὐτοῦ ὀφείλει φιλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ τὴν καλλίστην μερίδα προσαγαγεῖν ὡς προσκομιδὴν τοῖς πνεύμασι, καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς ὀρφανοὺς μέρος τι διαφυλάξαι.

*
* *

« Ὅτε ὁ πατὴρ τῆς οἰκογενείας δίδωσι τοῖς πάσχουσι φαγεῖν, τοῖς ἐπιστρέψασι περιηγηταῖς, τοῖς ὁδοιπόροις, τοῖς παιδίοις, ἅτινα διαβαίνουσι παρατηροῦντα περιέργως τὴν ἑορτὴν δι' ὀφθαλμῶν ἐπιθυμίας, ὅτε ῥίπτει ἔξω, ὡς ὁ σπείρων, δράκας λεπτῶν γεννημάτων διὰ τὰ μικρὰ πτηνά, τὰ πνεύματα καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν προγόνων εὐχαριστοῦνται.

*
* *

« Ἡ ἑορτὴ διαρκεσάτω ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ποιησάσθωσαν χρῆσιν ἀγγείων νέων καὶ ζωοτροφιῶν νωπῶν καὶ καθαρῶν.

*
* *

« Ἑτοιμασάτωσαν ἄμμιον, ἐρυθρόξυλον καὶ κρόκον εἰς κόνιν, ἵνα αἱ γυναῖκες δύνωνται σχεδιάσαι περὶ τὴν οἰκίαν τοὺς μαγικοὺς κύκλους, οἵτινες ἀπομακρύνουσι τὰ κακὰ πνεύματα καὶ ἕλκουσι τὰ ἀγαθά.

(Ἀκολουθεῖ.)

*
* *

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΝΑΣΣΟΝ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ.

—

Παρνασσέ! Σὲ ἀτενίζω
οὐχὶ δι' ἁπλῶν ὀμμάτων
ὁδοιπόρου ἀναισθήτου
καὶ ῥεμβάζοντος συνάμα,
οὔτε διὰ μυθικῆς Σὲ βλέπω
ἐν τοῖς ἔπεσιν ἀχλύος.
Ἐκ τοῦ σύνεγγυς θαυμάζω
τὸ γιγάντιόν σου ὕψος
φέρον ἐπὶ τοῦ μετώπου,
ὡς βασιλικὴν πορφύραν,
ὡσεὶ πάλλευκον μανδύαν,
τὰς στιλβούσας σου χιόνας
ὑπὸ τὸν γλαυκὸν αἰθέρα
τοῦ πατρῴου οὐρανοῦ σου
βλέπω ν' ἀνυψοῖς, ἐν πάσῃ
τῇ πομπῇ σου τῇ ἀγρίᾳ,
τοὺς ἐπιπροσθοῦντας ὄγκους
τῶν πολλῶν σου βραχιόνων
τὸν ἀγέρωχον αὐχένα
τῆς Μεγαλειότητός Σου.

—=—

Θεῖον ὄρος! σὲ θαυμάζω
καὶ διὰ τῆς φαντασίας
ἀνυψοῦμαι εἰς ἀρχαίους
καὶ κλασικωτέρους χρόνους,
ταπεινότερος καὶ ἔνθους
λάτρις καὶ προσκυνητής σου
προσπαθῶ νὰ ἀφυπνίσω
τὰς μελῳδικὰς ἠχοῦς σου,
καίτοι οὐδεμία Μοῦσα
εἰς τὴν ἄνω Κορυφήν σου
δὲν ἀνοίγει, ὡς τὸ πάλαι,
σήμερον τὰς πτέρυγάς της! . . .

—=—

Ὢ! ποσάκις ὢν μακράν σου,
σ' ἀνεπόλησα ῥεμβάζων!
ναί! ἐκεῖνος ὁ εἰς λήθην
παραπέμπων τ' ὄνομά σου
τὸ περικλεὲς, δὲν εἶναι
ἢ ἀναίσθητος καὶ ξένος
πρὸς πᾶν ὅ,τι ἐν τῷ κόσμῳ
θεῖον κ' ὑψηλὸν ὑπάρχει·
νῦν δὲ σ' ἔχων ἔναντί μου
ὑπ' αὐτὰ τὰ ὄμματά μου,
ὤ! ἐρυθριῶ νὰ φέρω
φόρον σεβασμοῦ, λατρείας,
διὰ πενιχρᾶς βαρβίτου,
δι' ἀσθενεστάτων φθόγγων.
Ἀλλ' ὁπόταν εἰς τὴν μνήμην
φέρω τὴν πομπὴν ἐκείνην,
τὴν δαφνοστεφῆ χορείαν
τῶν ἀρχαίων ποιητῶν σου,
τρέμω, δειλιῶ, δὲν ἔχω
δύναμιν μεγαλητέραν,
ἢ νὰ κάμψω πρηνὲς γόνυ
πειθηνίως ἔμπροσθέν σου
καὶ νὰ κλίνω τὸν αὐχένα
μετὰ πλείστης εὐλαβείας.

—=—

Πλὴν ἀντὶ ν' ἀποπειρῶμαι
ἡ ἀδύνατος φωνή μου
νὰ ὑψοῦται ὑπεράνω
διὰ πτήσεως ἀκαίρου,
προτιμῶ νὰ σὲ θαυμάζω
ἐν τῇ σιγηλῇ χαρᾷ μου,
ὑπὸ τὴν λευκὴν σημαίαν
τῶν κυματωδῶν νεφῶν σου.

—=—

Εὐτυχέστερος, ἢ τόσοι
ἔνδοξοι τοῦ παρελθόντος
ποιηταὶ, οὓς εἱμαρμένη
σκληρὰ, ἄδικος, ὀργίλη,
δι' ἁλύσεων ἐκράτει
περιορισμοῦ, θανάτου
σ' τὰς ἰδίας των πατρίδας,
μακρὰν σοῦ, Μουσῶν ἑστία!

—=—

Δύναμαι ἐγὼ νὰ ψάλλω
μὴ ὢν συγκεκινημένος
πρὸ τῆς ἱερᾶς σκιᾶς σου,
πρὸ τῆς φαεινοῦς σου θέας,

ἐνῷ ἄλλ' Ἱεροφάνται
οὐδὲ κἂν ἐκ τοῦ πλησίον
ἠξιώθησαν νὰ ἴδουν,
Παρνασσέ μου, τὴν μορφήν σου;

—=—

Ἀλλ' ἐὰν καὶ ὁ Ἀπόλλων
δὲν περιπλανᾶται πλέον
σ' τῶν Μουσῶν τὰς ἕδρας ταύτας,
αἵτινες δὲν εἶναι ἄλλο
ἢ συντρίμματ' ἀναισθήτων
λίθων καὶ ἀψύχων τάφων,
δὲν γνωρίζω ὅμως ποῖον
γλυκὺ πνεῦμα μέχρι τοῦδε
ἐξακολουθεῖ νὰ μένῃ
καὶ νὰ βασιλεύ' εἰς τούτους
τοὺς θεοβαδίστους τόπους,
σ' τὰς ἐπάλξεις τῶν ὀρέων,
εἰς τὴν αὔραν περιλύπως
κλαυθμυρίζον, ἐνεδρεῦον
σ' τὴν σιγὴν τῶν παναρχαίων
καὶ ἱστορικῶν πεδίων,
ὀλισθαῖνον ἐπὶ τούτων
τῶν μελῳδικῶν κυμάτων
τῆς ὀρχήσεως τὸν πόδα
ἐλαφρῶς καὶ εὐτραπέλως. . .

Ἐν Κ[πόλει, τῇ 15 Ἰανουαρ. 1877.

(Ἐλευθέρα μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλ. κειμένου.)

Γ. Μ.

ΕΙΣ ΤΟ ΝΕΟΝ

Περιοδικὸν Σύγγραμμα

Ο ΦΙΛΕΡΓΟΣ

ἐκδιδόμενον ἅμα τῷ νέῳ ἔτει αωοζ'.

—

Γεννᾶσ' ἐν ἀρχῇ νέου ἔτους κομψὸν,
γραφικὸν καὶ ποικίλον,
Κ' ἐν μέσῳ πολλῶν, διαπύρων εὐχῶν,
'σ τὸν δίσκον σου ἔρανον δέχεσ' ἐκ φίλων.

—

Γλυκεῖ' ἀτμοσφαῖρα ἐξ ὕψους γελᾷ
καὶ χαρίεις ὁρίζων,
Τὸ πᾶν φιλοφρόνως πρὸς σὲ μειδιᾷ
Τὸ «καλῶς εὖ παρέστης» ἡδέως ψελλίζον.

—

Προβαίνεις σ' τὸ ἔαρ τῆς νέας ζωῆς,
ὡς ψυχὴ ἀπὸ κάμπης,
ὡς μέλισσ' ἀβρὰ εἰς τὰ ἄνθη βομβεῖς,
κ' ὡς ἶρις στιλπνὴ εἰς τὸ φῶς διαλάμπεις.

—

Ἐκεῖν' εἰς λειμῶνας πετῶσα τερπνοὺς
τ' ἀκροθίνια φέρει
τῶν πόνων αὐτῆς, εἰς τὴν σίμβλην κ' ὁ νοῦς
συλλέγων καρποὺς ἐντρυφᾷ τε καὶ χαίρει.

—

Καλόν σου τὸ σύμβολον τοῦτο, εἰκὼν
θαυμαστῆς ἐργασίας,
παρότρυνσις πόθων εὐκταίων, ἁγνῶν
εἰς ἔργα θεάρεστα δόξης εὐκλείας.

—

Ὑπὸ τὸν αἴθριον διαυγῆ οὐρανὸν
τῶν εὐσκίων σου κλώνων,
ἐπεύχομαι πᾶς τις τῶν σῶν θαυμαστῶν
νὰ δρέπῃ καρποὺς προϊόντων ἀφθόνων.

—

Ἡ ὄασις ἔσο τοῦ πνεύματος σὺ,
ἡ τρυφὴ τῆς καρδίας,
τῆς νέας ἰδέας ἡ κρήν' ἡ χρυσῆ,
ἢ νᾶμα παιδεύσεως βλύζουσα θείας.

—

Κἀγὼ εὐτυχῆ θεωρῶν ἐμαυτὸν
χαιρετῶν σε συγχαίρω·
κ' εἰς χεῖρας ἀτέχνους τὴν λύραν κρατῶν
πρωτόλειον ᾆσμ'—ἀπαρχὴν—σὲ προσφέρω.

Γ. Μ.

Ἀπάντησις τῷ κ. Γ. Μ.

—

Ψυχὴ εὐγενὴς τὰ χρηστὰ μελετᾷ
καὶ ὁπόταν τὰ βλέπῃ,
εὐθὺς τὰ γνωρίζει καὶ τὰ χαιρετᾷ,
καὶ ἄλλους πρὸς ταῦτα εὐστόχως προτρέπει.

—

Τῷ δὲ ὑπὲρ τούτων, τὸ ἐφ' ἑαυτῷ,
προσπαθοῦντ' ἐν εἰρήνῃ
συγχαίρει σπουδίως καὶ ἐν τῷ κρυπτῷ,
καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ αὐτὸν ἐνθαρρύνει.

—

Τοιούτων ἐπαίνων μὲν ὁ Φιλεργὸς
Δὲν ἀξίζει βεβαίως
πρὸς ὥρας· ἂν ὅμως ὁ Δημιουργὸς
τοῦ σύμπαντος θέλῃ, θ' ἀθλήσῃ γενναίως.

—

Θὰ φθάσῃ δὲ τότε, πιστεύει, ταχὺς,
καὶ ὁ φθόνος ἂν ἕρπῃ,
τὸν ὅρον τῆς σῆς ὑπὲρ τούτου εὐχῆς·
θὰ χαίρῃ, ἐὰν ὠφελῇ τε καὶ τέρπῃ.

Α. Ν.

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΝ.

Ὅταν ποτὲ μ' ἠγάπας, σκληρὰ φίλη,
ὅταν μ' ἠγάπας μ' ἔρωτα ψυχῆς,
Ἡ τύχη τότε, φίλη μου, μ' ἐφίλει,
καὶ μ' ἔλεγ' ἰδοὺ ἔσω εὐτυχής.

—

Ἀλλὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἄνω
τίς ὁ γνωρίζων λόγους τοὺς σοφούς;
πολλάκις τὸν εἰς σύννεφα ἐπάνω
βλέπεις εἰς ἀκανθώδεις ἀτραπούς.

—

Τὸ πᾶν φθαρτόν· τῆς φίλης μου ὁ ἔρως
παρῆλθεν ὡς ἐκεῖνος ὁ καιρός...
ὅστις φιλεῖ τὸν κόσμον παρακαίρως,
φιλεῖται τὴν ἐπαύριον νεκρός.

Γ. Α.

ΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΙ Ε... Μ...

Ἡ νὺξ προβαίνει ἐν σιγῇ
—μεσονυκτίων ὥρα—
καὶ σιωπᾷ ὅλη ἡ γῆ
ὡσεὶ νεκρά τις χώρα
καὶ μόνη οἴμοι! μία σὺ
θρηνεῖς, Ἐλεονώρα!

—

Τὰ ἄστρα σβύνουν ἓν πρὸς ἓν
κ' ἐσίγησεν ἡ στοναχὴ τοῦ Βία
κ' ἐχάθη τῆς Σελήνης ἡ ἀκτὶς, τὸ φῶς σβεσθὲν,
ἡ τελευταία τοῦ ναυαγοῦ παρηγορία.

Πέραν ἐκεῖ κυλίεται πικρὸν,
ὠχρὸν ἐπὶ τοῦ βράχου κῦμα,
καὶ συνοδεύει, ὡς βαρβίτου τόνος, θλιβερὸν
παράπονον Δρυὸς εἰς κρῦον μνῆμα!

.

Τί κλαίεις, κόρη! τοῦ τάφου μόνον τὴν σιγὴν
ὁ ψυχοβόρος στεναγμός σου συνταράσσει
χωρὶς νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ζωὴν
καὶ τὸν ψυχρόν του λίθον νὰ μαλάσσῃ!

—

Δὲν ἔχουν Ἀεονώρα, ὦτα οἱ νεκροὶ,
ἀλλ' οὔτε αἴσθησιν καὶ στήθη καὶ καρδίαν.
καὶ μένουν ἄφωνοι, κωφοὶ, πικροὶ
εἰς ὀρυγὴν ψυχῆς μας τὴν ἀγρίαν!

—

Φεῦ! οὕτως εἵμαρτο! ἡ γῆ
νὰ τρέφηται μὲ σάρκας ἀνθρωπίνας,
καὶ ὅστις ἅπαξ μὲ τὸ χῶμά της μιγῇ
ποτὲ ἡλίου νὰ μὴν ἴδῃ τὰς ἀκτῖνας.

Γ. Λ.

ΕΡΓΑΣΙΑ.

Ὅστις ἐπὶ τὰ ἔργα του
τρέπεται φιλησύχως
διάγει εὐτυχῆ ζωὴν
καὶ χαίρει φιλοψύχως.

—

Πέποιθεν εἰς τὰς χεῖρας του
ἐργάζεται ἐντίμως
καὶ ἀπολαύει τῶν καρπῶν
τῶν ἔργων του εὐθύμως.

—

Μετὰ τὸν Πλάστην ἀγαπῶν
θερμῶς τὴν ἐργασίαν
ἐξ ἅπαντος εἰς πρόοδον
προάγεται αἰσίαν.

—

Ἐν ὀκνηρίᾳ δ' ὅστις ζῇ
δεινῶς ταλαιπωρεῖται
καὶ τοῦ ἐπιουσίου του
ἐνίοτε στερεῖται.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Πολλοὶ ἴσως, ὑπὸ τῆς χρηματοφοβίας κατεχόμενοι, θὰ προφασισθῶσι τὰς δυσχερεῖς νομιζομένας περιστάσεις καὶ θὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ γίνῃ τις συνδρομητὴς εἰς περιοδικὰ συγγράμματα. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύοντες ὅτι διὰ τὰ χρήσιμα πράγματα εἶναι πάντοτε καιρὸς, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀπαιτουμένη καλὴ θέλησις, καὶ μὴ θέλοντες ὥςτε μόνον ἐν καιρῷ γαλήνης νὰ ταξειδεύωμεν, μετὰ θάρρους ἀκλονήτου εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν προβαίνομεν· διότι μηδὲ πάντες πάσχουσι, μηδὲ ὅλοι τὰ αὐτὰ φρονοῦσιν.

Ἀποτεινόμεθα δὲ πρὸς πάντας, διότι εἰς πάντας εὐχόμεθα ἵνα τῶν γνώσεων ὁ πόθος ἐκ παντὸς τρόπου ἐμπνευσθῇ. καὶ ἂν οἱ μηδεμίαν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἔχοντες, ἐκτὸς τῶν χρημάτων, ἀρνηθῶσιν ἡμῖν τὴν συνδρομήν των, πεπείσμεθα ὅμως ὅτι οἱ γνωρίζοντες καὶ ἔχοντες τὴν ἀγαθὴν θέλησιν οὐ μόνον τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις ν' αὐξάνωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ συντελῶσιν ὥςτε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα νὰ μεταδίδωνται, αὐθορμήτως βεβαίως καὶ τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν χρηματικὴν αὐτῶν ὑποστήριξιν ἡμῖν χορηγήσουσιν.

Ἡ ποιότης τοῦ χάρτου δὲν ἀξίζει, θὰ εἴπωσί τινες, μηδὲ ὁ τύπος· τὸ ὁμολογοῦμεν.

Πρὸς τὸ παρὸν θὰ ὑπηρετήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Τὸ μόνον κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος ἡμῶν φιλοπονία, ἡ ἀκάματος ἡμῶν προσπάθεια καὶ ἡ πρὸς ἀμοιβὴν τούτων συνδρομὴ τῶν δυναμένων νὰ ἐκτιμήσωσι τὰ καλὰ καὶ τὰ χρήσιμα. Ἔγκειται ἄρα καὶ τῇ εὐμενεῖ ὑποδοχῇ τοῦ Δημοσίου, ἵνα αὔριον ἄμεινον γένηται.

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων **48.** Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ **ΦΙΛΕΡΓΟΥ** τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «**ΦΙΛΕΡΓΟΥ**» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. **89** ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. **36.**

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει
ἐφεύρισκε, πρόοδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικόν.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΜΑΡΤΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Γ'.

Ο ΚΟΣΜΟΣ

'Απόσπασμα ἐκ τῶν Νυκτῶν τοῦ Γιούγγ.

'Οποῖον ἄρα γε τὸ παρακείμενον ἆθλον, ὑπὲρ τοῦ ὑποίου τρέχομεν εἰς τὸ στάδιον τοῦ κόσμου, καταζαλιζόμενοι ἐκ τοῦ θορύβου, καταπνιγόμενοι ἐκ τῆς κόνεως, καταβαλλόμενοι ὑπὸ τοῦ κόπου, ἄνευ οὐδεμιᾶς σκέψεως ὅτι εὔσχιστός ἐστιν ἡ αὐλαία ἥτις διαχωρίζει τὸ θέατρον τῆς ζωῆς ἀπὸ τοῦ κόσμου ;

'Ιδοὺ ὁ ἀλλαζὼν, πλανᾶται τῇδε κἀκεῖσε καὶ ἐπαιτεῖ βλέμματα ! ἰδοὺ ὁ ἄσωτος ἐξαντλεῖται εἰς τὴν τῶν ἡδονῶν ἐπιδίωξιν. ῎Αλλοι ἀνόητοι καὶ ἀθλιέστεροι λιμώττουσι διὰ πλοῦτον καὶ ἐξουσίαν.

Πάντες καταγίνονται εἰς φλυαρίας ποικίλας πάσας καὶ ἐξ ἴσου ματαίας· πάντες εἰς τὴν καταιγίδα τῆς ματαιότητος σύρονται, ὡς τὰ φροῦδα ἐκεῖνα σωμάτια, ἅτινα πνοή τις ἀνέμου παραφέρει εἰς τὰς κοιλάδας.

Μόλις εκλείπει ἡ λαμπρὰ πλάνη τῆς φαντασίας, καὶ εὐθὺς παρέπεται ἡ ζοφερὰ νὺξ τῆς ἀπελπισίας, ὁ δὲ ἄνθρωπος κατακρημνίζεται εἰς τὴν ἄβυσσον.

Πόσον οἱ θνητοὶ, καὶ τὰ ἀντικείμενα τῶν ὀρέξεων αὐτῶν εὔθρυπτά εἰσιν καὶ ἐφήμερα !

Τόπος τις φαντασιώδης φαίνεται ὁ κόσμος οὗτος, οἱ δὲ ἄνθρωποι φάσματα παρακολουθοῦντα σκιὰς ἀπατηλοτέρας.

'Ο εὐτραπέλως φλύαρος ἄνθρωπος, ὡς καὶ ὁ σπουδαίως εἰς δυσχερεῖς χιμαίρας καταγινόμενος, ἐξ ἴσου μωροί εἰσιν καὶ ἀνόητοι, ἐπειδὴ ἀμφότεροι εἰς τὴν ἄβυσσον περιπατοῦσιν, ὁ μὲν δι' ἐρήμων θλιβερῶν, ὁ δὲ δι' ἀτραπῶν ἀνθοστολίστων, ὁ μὲν διὰ βήματος σταθεροῦ καὶ ἀγερώχου, ὁ δὲ καὶ σπεύδει ὡς ὀρχούμενος.

Λαυρέντιε! ἀφοῦ ὁ Αἰώνιος πλησιάζει, καὶ αἱ ματαιότητες τοῦ κόσμου μέλλουσιν ἐξαφανισθῆναι, ὡς αἱ πομφόλυγες αἱ ἐπὶ τοῦ ἀφροῦ τῶν κυμάτων περιπλανώμεναι, τί ὠφελοῦσιν οἱ ὑψηλοὶ τίτλοι, ἡ λαμπρότης τοῦ γένους, καὶ πάντα ταῦτα τὰ μεγαλεῖα τὰ ἐγκαταλείποντα ἡμᾶς ἐν τῇ ταπεινότητι ;

'Επὶ ἀκανθῶν ζητεῖς ἀνάπαυσιν, ἡ δὲ ψυχή σου ἐκβεβακχευμένη ὑπὸ χιμαιρῶν καὶ ἀληθῶς βεβαρυμένη ὑπὸ τῶν ταραττόντων αὐτὴν κόπων, καθεύδει καὶ ὀνειρεύεται τὴν εὐτυχίαν.

'Ο σκοπός μού ἐστιν ἵνα διαρρήξω τὸ εἰς τὸν κόσμον προσηλοῦν σε θέλγητρον. Τὸ θέμα μου ὑπάρχει ἁπλοῦν, τὰ ᾄσματά μου ὅμως οὐκ ἔσονται ἁπλᾶ, ἐὰν ἡ Οὐρανία, ἣν ἐπικαλοῦμαι, καταξιώσῃ, ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς εὐχάς μου.

Διὰ πόσης ταραχῆς μέλλεις ἀνακύψειν ἐκ τοῦ ληθάργου σου, ἵνα ἀναπνεύσῃς εἰς ἐπιδίωξιν ἀγαθῶν βεβαιοτέρων ! Μέλλω σε καταβιάσειν ἵνα μυκτηρίσῃς τὸ ἀντικείμενον τῶν ὀρέξεών σου. ῎Ισως τὰ αὐστηρὰ ποιήματά μου ἀπαρέσωσιν εἰς τοὺς διεφθαρμένους· ἀλλὰ δίκαιόν ἐστιν, ἵνα σιωπᾷ ἡ ἀλήθεια, διότι ἡ ἀνοησία συνοφρυᾶται;

'Ανοίξωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου· τί ἐν αὐτῇ βλέπομεν; τὰ παράδοξα τῆς εἱμαρμένης παίγνια, τὰς καταπειγούσας τῆς φύσεως ἀ-

νάγκας, τὴν ἀπιστίαν τῶν γυναικῶν, τὴν ἐκδίκησιν καὶ τὴν ἀπανθρωπίαν.

Ἡ σάλπιγξ τῆς φήμης πάντοτε σχεδὸν ἤχους πενθίμους διεκχέει, δυστύχημά τι ἀναγγέλλοντας. Ἀκαταπαύστως αὕτη ἐξιστορεῖ εἰς τὸν προσεκτικὸν κόσμον δυστυχίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις ἐστὶ τὸ ἀνεξάντλητον θέμα τῶν θλιβερῶν τούτων διηγήσεων, αἵτινες ἐπαναλαμβάνονται καθ' ἑκάστην ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου. Νομίζει τις ὅτι ὁ χρόνος διακόπτει τὴν τροχιὰν αὐτοῦ, ὅπως ἀπαριθμήσῃ ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον τὰς δυστυχίας καὶ τὰς φθορὰς τῶν ἀνθρώπων. Καθ' ἑκάστην ὁ ἄνθρωπος ἐμπιστευόμενος τὰς ὥρας αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ τῆς τύχης, θεωρεῖ τὰ ἀπροσδόκητα συμβάντα, εἰς τὴν στιγμὴν διακόπτοντα τὸ νῆμα τῆς ὡραιοτέρας ζωῆς. Ἑκάστη ὥρα ἀπαριθμεῖ τὸ τραγικὸν αὐτῆς συμβὰν μεμιγμένον μετά τινων γελοίων ἐπεισοδίων, ὁ δὲ χρόνος ῥέει πληρῶν τὰ χρονικὰ αὐτοῦ ἐκ τῶν δυστυχημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ὦ σύ, ὅστις ἐπιτρέπεις ἵνα πίπτῃ ἐφ' ἡμῶν ὁ ὑετὸς οὗτος τῶν δεινῶν, ὅπως ἀναγκάσῃς ἡμᾶς ἵνα χύσωμεν ἐνάρετα δάκρυα! τί ἐστιν ὁ κόσμος;

Κυμαινόμενον ἄθροισμα νεφελῶν καὶ ἀτμῶν κούφων, τὸ ὁποῖον μία ἀκτὶς τοῦ φωτός σου ἀνήγειρε ἐκ τοῦ μηδενὸς εἰς τὸν ἀέρα, καὶ μία στιγμὴ μέλλει αὐτὸ αἰφνιδίως καταστρέψειν. Αἱ ἡμέραι τῆς γῆς εἰσιν ἠριθμημέναι· ἧττον δ' ἐφήμερος τῶν ὑπ' αὐτῆς διατρεφομένων αὐτῆς τέκνων, θνητὴ ἐπίσης τυγχάνει ὡς καὶ ταῦτα, καὶ ἡ τελευταία αὐτῆς ἡμέρα ἐγγίζει. Καὶ ὅμως οἱ ἄνθρωποι παίζουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς, ὡσεὶ αὐτοί τε καὶ αὕτη ὑπῆρχον διαρκεῖς καὶ αἰώνιοι. Καὶ σύ, Αἰώνιον Ὄν, ὑπάρχεις ἁπλοῦν δι' αὐτοὺς ὄνειρον.

Τί ἐστιν ἡ γῆ αὕτη; διαμονὴ ὄντων φαντασιωδῶν καὶ ἀπατηλῶν, πεδιάς, ἧς τὰ ἄνθη ὑπισχνοῦνται καρποὺς ἄνευ οὐδεμιᾶς ποτε καρποφορίας, ἢ μᾶλλον ἔρημός τις, ἔνθα βασιλεύει ἡ φρίκη καὶ ἡ ἀβεβαιότης, ἔνθα αἱ πυκναὶ ἄκανθαι αἱματτοῦσιν εἰς πᾶν βῆμα τοῦ ἀθλίου ὁδοιπόρου τοὺς πόδας.

Τί ἐστιν αὕτη; ὠκεανὸς κυματόεις κεκαλυμμένος ὑπὸ τολμηρῶν τυχοδιωκτῶν τῶν ὁποίων οἱ θησαυροὶ κεῖνται ὅλοι ἐπὶ τῶν ὑδάτων. Ἐὰν ἡ τύχη προσπνεύσασα διεγείρῃ τὴν τρικυμίαν, οὐδεμία ἤδη ἐλπὶς ἀπολείπεται εἰς αὐτούς.

Φαίνονται πλέοντες ἐπὶ ἀπείρων πλοίων, τῶν ὁποίων αἱ ἑτερόχροοι σημαῖαι κρατοῦνται εἰς τὸν ἀέρα. Πάντες πλέουσι πλησίστιοι πρὸς τὴν εὐτυχίαν· ὀλίγιστοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐφωδιασμένοι διὰ τῆς ἐπιστήμης τῆς πυξίδος, ἔλαβον ὡς ὁδηγὸν ἀστέρα τοῦ ταξειδίου αὐτῶν τὴν Ἀρετήν.

Πάντες κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἧττον παραπονοῦνται διὰ τὰς παλιντροπίας τῆς τύχης, ὁτὲ μὲν αἰωρούμενοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν κυμάτων, ὁτὲ δὲ βυθιζόμενοι εἰς τὰς ἀβύσσους· καὶ ἐκριπτόμενοι μακρὰν τῆς ὁδοῦ αὐτῶν, στενοχωροῦνται, συγκρούονται πρὸς ἀλλήλους, ἕνεκα κινήσεων ἐναντίων πρὸς τὰ ἀντίθετα αὐτῶν πάθη καὶ πάσχουσιν ἔτι μείζονα δεινὰ ἐκ τῆς ἀνοησίας αὐτῶν μᾶλλον ἢ ἐκ τῆς εἱμαρμένης.

Ὠκεανέ, τοῦ ὁποίου τὰ βρυχώμενα κύματα περικυκλοῦσι τὴν πατρίδα μου, θορυβώδης διαμονὴ τῶν ναυαγίων, βάραθρον αἰωνίως χαῖνον ἵνα καταπίῃς τὸ ἀνθρώπινον γένος, τάφε εὐρύτατε, ἔνθα ὁ θάνατος βασιλεύει περιστοιχούμενος ὑπὸ πάντων τῶν φοβητρων σου, μοὶ ἀντανακλᾷς ὥσπερ πιστὸν κάτοπτρον, πάντας τοὺς χαρακτῆρας τῆς θλιβερᾶς εἰκόνος τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς.

Κατὰ τὸ ἔαρ τῆς ἡλικίας ἡμῶν, ὁπότε ἡ ὑγεία λάμπει ἐπὶ τῶν ἀνθηρῶν προσώπων, ὁπότε ἡ ῥώμη κυκλοφορεῖ καὶ ἡ χαρὰ ἀναβράζει εἰς τὰς φλέβας ἡμῶν, ἀμαθεῖς εἰσέτι καὶ ἄπειροι τοῦ βίου, ψυχαγωγούμενοι ὑπὸ τῆς ἐλπίδος, παραφερόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς ὁρμῆς τῶν ὀρέξεων, ἐγκαταλείπομεν ἱλαρῶς τὸ ἀπόγειον καὶ ἀφορμῶμεν παραυτα εἰς τὸν κόσμον. Εἰς τὰ ἀνόητα ἡμῶν ὄνειρα πάντες οἱ ἀστέρες καὶ οἱ ἄνεμοί ὑπάρχουσιν ἡμέτεροι φίλοι· καὶ ἕκαστος ἐπιβιβάζεται πλήρης ἐμπιστοσύνης, ἐλπίζων ἐπίτευξιν ὅσον ἡ νεαρὰ αὐτοῦ καρδία ὀρέγεται.

Ἀλλὰ τίς ὁ δυνάμενος καταμετρῆσαι τὸ βάθος τῆς ἰδίας αὐτοῦ εἱμαρμένης; Οἱ πλεῖστοι

τοῦ θρασέως τούτου ὁμίλου, θύματα τῆς ἀπερισκέπτου ἀρχῆς ὑφ' ἧς κυβερνῶνται, τρέχουσιν ἄνευ συνδρομῆς ἢ τέχνης πρὸς τὸν ὄλεθρον αὐτῶν καὶ προσκρούουσιν εἰς σκοπέλους.

Τινὲς ἐκυβέρνων μετὰ μεγίστης ἐπιδεξιότητος, ὁπότε ὁ λαίλαψ ἐπιπεσὼν αἴφνης, ἀπεπλάνησεν αὐτοὺς μέχρις ἀπελπισίας. Ὅσοι ἔσχον τὴν ψυχὴν ἀτρόμητον, μόλις ἀντιπαλαίοντες πρὸς τὰ κύματα καὶ τοὺς ἀνέμους, ἀνέλαβον αὖθις τὴν ὁδὸν αὐτῶν. Μετὰ τοσαύτας προσπαθείας καὶ ἀνδραγαθήματα, παρουσιάζεται ἤδη πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὁ λιμήν. Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν μεθ' ὑπερβαλλούσης χαρᾶς ἀνακράζουσιν ὁμοφώνως «ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα» ἀπόλυται οὗτος. Μάτην κτυπῶσι τὸ ὕδωρ δι' ἀλλεπαλλήλων κωπηλατήσεων. Ὁ βραχίων τῆς εἱμαρμένης ὅστις παρασύρει αὐτοὺς εἰς τὴν ἄβυσσον ὑπάρχει πολὺ ἰσχυρότερος τῶν κωπῶν καὶ καταποντίζει αὐτούς. Πόσοι κατεποντίσθησαν, καὶ γαλήνης ἐπικρατούσης! Τὰ κύματα διΐστανται· καταβυθίζονται οὗτοι. Τὰ κύματα συγκλείονται αὖθις ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν. Ἡ δὲ ἐπαύριον ἀγνοεῖ εἴποτε ἐγεννήθησαν. Ἄ! τί ὠφελεῖ εἰς τοὺς ἄλλους ἂν ἀφήσωσιν ὄπισθεν αὐτῶν βραχυχρόνιόν τινα φήμην; λάμπει μὲν αὕτη καὶ ἐπιπλέει πρὸς στιγμὴν, ὅπως κυματίζει ἔτι ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἡ σημαία τοῦ καταποντισθέντος πλοίου, μετέπειτα ὅμως ἐξαλείφεται. Χάριν τῆς ἀναμνήσεως ἑνὸς Καίσαρος ἐξαφανίζονται ἐκ τῆς μνήμης τῆς ἱστορίας τόσοι ἄλλοι. Οὕτως ἐξαφανίζεται πολυειδῶς ὁ ὅμιλος οὗτος τῶν τολμηρῶν νεανιῶν. Πόσοι ὅθεν μένουσιν, οἵτινες ὑπὸ εὐνοϊκὸν γεννηθέντες ἀστέρα, ὡς προσφιλεῖς ἐκλεκτοὶ τῆς εἱμαρμένης εἰσέρχονται πλησίστιοι εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πάσας τὰς ἐκπληρωθείσας αὐτῶν εὐχάς; Καὶ ἂν ὑπάρχωσι τοιοῦτοι, οὐ πολὺς καιρὸς παρελεύσεται, καὶ οὗτοι παραπονεθήσονται· ἐπειδὴ εἰσιν ἄνθρωποι· καὶ ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεταί ποτε εἰς βεβαιότητα; καὶ ἂν ὑπεκφύγωσι τὸ δυστύχημα, δύνανται ὁμοίως ὑπεκφυγεῖν καὶ τὴν ἰδίαν αὐτῶν φύσιν; Ὁ χρόνος ὑποσκάπτει ὑποκώφως τὰς δυνάμεις αὐτῶν, τὰ δὲ ἔτη προσβάλλουσιν ἐνδελεχῶς τὸ εὔθραυστον τῆς ζωῆς αὐτῶν οἰκοδόμημα. Καὶ ἀπείρους ἂν διαφύγωσι κινδύνους, ὁ θάνατος ὑπάρχει σκόπελος ἀναπόφευκτος. Ἀνάγκη, ἑνὶ λόγῳ, ἵνα ἀπολεσθῶσιν εἰς τελευταῖον ναυάγιον. Ἅπασαι αἱ ἐπιτυχίαι ἐκεῖναι ἐφ' αἷς τοσοῦτον σεμνύνονται, ἔτι πικροτέραν κατεργάζονται τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀποθανεῖν.

Πόσον τρομερὸν ὑπάρχει, ἵνα ἐγκαταλείψῃ τις τὸν κόσμον καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχετο εἰς αὐτὸν ἀνήκων, καὶ τὴν περιουσίαν, ἣν διὰ τοσούτων κόπων καὶ μόχθων ἐκτήσατο, καθ' ἣν στιγμὴν ἡτοιμάζετο ἀπολαυεῖν τῶν καρπῶν αὐτῆς, ἵνα ἀπαχθῇ ἀπὸ τοῦ παλατίου, τὸ ὁποῖον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς εἶδεν ἀνεγειρόμενον, καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου τοσοῦτον εὐδαιμόνως ἔζησεν!

Μόνος ὁ θέτων τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ὑπεράνω τῶν ἀστέρων, μόνος αὐτὸς ἀνεγείρει οἰκοδομὴν διαρκῆ καὶ αἰωνίαν.

Ῥίψωμεν κάλυμμα ἐπὶ τῶν δεινῶν τῆς ζωῆς καὶ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ τύχη περιμένει μόνον τὰς διαταγὰς ἡμῶν. Ἐκεῖνοι, τοὺς ὁποίους ἀποκαλοῦσι πλουσίους, μεγάλους, σεβαστοὺς, ὁποῖοί τινές εἰσι πραγματικῶς; Ὁ εὐτυχέσερος θνητὸς μοὶ παρέχει τὸ κάλλιστον ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπίνης ἀθλιότητος.

Σήμερον βλέπεις αὐτοὺς μειδιῶντας, ἐπίστρεψον αὔριον καὶ ὄψει αὐτοὺς δυστυχεστέρους καὶ τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν δούλου. Εἰς τὴν ἡμέραν τῆς ἀνάγκης ἡ ἄπιστος αὐτῶν εὐτυχία ἀποβάλλει τὸ πρόσωπον μετὰ τῶν ἐπιπλάστων φίλων καὶ ἐμπήγει βέλος ὀξύτατον εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν. Ὁπόση ἔνδεια ἐν τῷ πλούτῳ! ὁπόση ἀσθένεια ἐν τῇ ἰσχύει! Πάντες οἱ ὑπερήφανοι οὗτοι τίτλοι τρομερὰς ὑποκρύπτουσι θλίψεις.

Μόνη ἡ Ἀρετή ἐστιν ἡ ἄγκυρα τὴν ὁποίαν δυνάμεθα ἀντιτάξαι κατὰ τῆς τρικυμίας· μόνη αὕτη εὑρίσκει βοηθήματα καὶ ἐν μέσῳ τῆς λύσσης αὐτῆς τῶν ἀφριζόντων κυμάτων· εἰσέρχεται δὲ καὶ εἰς τὸν τάφον, ὡς εἰς εὐνοϊκὸν λιμένα.

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΔΗΣ

—

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Α. Ν.)

Τὸ μέλλον καὶ τὸ μηδέν.

—

Ζῶμεν, διανοούμεθα, ἐνεργοῦμεν, τοῦτό ἐστι θετικόν· ἀποθνήσκομεν, τοῦτο οὐχ ἧττον βέβαιόν ἐστιν. Ἀλλ' ἐγκαταλείποντες τὴν ζωὴν ποῦ ὑπάγομεν; Τί γινόμεθα; Ἐν καλλίονι ἢ ἐν χείρονι καταστάσει ἐσόμεθα; Ἐσόμεθα ἢ οὐδόλως ἐσόμεθα; Εἶναι ἢ μὴ εἶναι, τοιαύτη ἐστὶν ἡ αἵρεσις, διὰ παντὸς ἢ δι' οὐδέποτε, τὸ ὅλον ἢ οὐδέν· ἢ αἰωνίως ζήσομεν, ἢ τὸ πᾶν τετελειωμένον ἀνεπιστρεπτεὶ ἡμῖν ἔσεται. Τοῦτο δικαιοῖ τὸν κόπον τοῦ σκέπτεσθαι περὶ αὐτοῦ.

Πᾶς ἄνθρωπος αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην τοῦ ζῆν, τοῦ ἀπολαύειν, τοῦ ἀγαπᾶν, τοῦ εὐτυχῶς διάγειν. Εἴπατε τῷ μέλλοντι ἀποθανεῖν ὅτι ζήσει εἰσέτι, ὅτι ἡ ὥρα αὐτοῦ χρονίζει· εἴπατε αὐτῷ πρὸ πάντων ὅτι ἔσεται εὐτυχέστερος ἢ ὅσον ὑπῆρξε, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ χαρᾶς παλμοὺς δοκιμάσει. Ἀλλὰ τί ὠφελοῦσιν αἱ τῆς εὐτυχίας ἐπιθυμίαι αὗται, ἐὰν πνοή τις δύνηται ποιῆσαι αὐτὰς ἐξαφανισθῆναι;

Ὑπάρχει τι ἀπελπιστικώτερον τῆς ἰδέας ταύτης τῆς ἀπολύτου καταστροφῆς; Ἱεραὶ ἀφοσιώσεις, διάνοια, πρόοδος, γνώσεις φιλοπόνως ἀποκτηθεῖσαι, τὰ πάντα ἐξολοθρεύοιντο, τὰ πάντα ἀπόλλοιντο! Τίς ἡ ἀνάγκη ἵνα προσπαθῶμεν ὅπως καλλίους γενώμεθα, ἵνα ἀναγκαζώμεθα ὅπως τὰ πάθη ἡμῶν καταστέλλωμεν, ἵνα κοπιῶμεν ὅπως τὸ πνεῦμα ἡμῶν καλλωπίζωμεν, ἐὰν μηδένα καρπὸν συγκομίσασθαι μέλλωμεν, ἐν τῇ ἰδέᾳ μάλιστα ὅτι αὔριον ἴσως οὐδόλως ἡμᾶς τοῦτο ὠφελήσει; Εἴπερ οὕτως εἶχεν, ἡ τύχη τοῦ ἀνθρώπου εἴη ἀνεκατοντάκις χείρων τῆς τοῦ κτήνους, διότι τὸ κτῆνος, ζῶν καθ' ὁλοκληρίαν ἐν τῷ παρόντι, ἱκανοποιεῖ τὰς ὑλικὰς αὐτοῦ ὀρέξεις, μηδόλως εἰς τὸ μέλλον ἐποφθαλμιῶν. Μυστηριώδης τις ἐποπτεία λέγει ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστι δυνατόν.

Διὰ τῆς εἰς τὸ μηδὲν πίστεως, ὁ ἄνθρωπος συγκεντροῖ ἰσχυρῶς πάσας αὐτοῦ τὰς σκέψεις εἰς τὴν παροῦσαν ζωήν. Καὶ ὄντως, πῶς δύναταί τις, λογικῶς, ἐνασχολεῖσθαι περὶ μέλλοντος ὅπερ οὐδόλως προσδοκᾷ; Ἡ ἀποκλειστικὴ αὕτη περὶ τοῦ παρόντος ἐνασχόλησις ἄγει φυσικῶς εἰς τὸ σκέπτεσθαι πρὸ πάντων περὶ ἑαυτοῦ. Τοῦτο δέ ἐστι τὸ ἰσχυρότατον διεγερτικὸν τοῦ ἐγωϊσμοῦ, καὶ ὁ ἄπιστος συνεπὴς πρὸς ἑαυτόν ἐστιν, ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τόδε, «εὐφρανθῶμεν, ἐφ' ὅσον ἐσμὲν, εὐφρανθῶμεν ὅσον τὸ δυνατὸν πλεῖον, ἐπειδὴ μεθ' ἡμᾶς τὸ πᾶν τετέλεσται, εὐφρανθῶμεν μετὰ σπουδῆς, ἐπειδὴ ἀγνοοῦμεν ἐπὶ πόσον τοῦτο διαρκέσει,» καὶ εἰς τὸ ἕτερον τόδε τὸ λίαν ἄλλως σοβαρὸν διὰ τὴν κοινωνίαν, «εὐφρανθῶμεν ὅπως ἂν τύχωμεν, ἕκαστος δι' ἑαυτόν, ἡ εὐτυχία ἐνταῦθα τῷ ἐπιδεξιωτέρῳ ἀνήκει.»

Ἐὰν τὸ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σέβας συγκρατῇ τινας, ὁποῖον χαλινὸν δύνανται ἔχειν οἱ μηδὲν φοβούμενοι; Λέγουσι καθ' ἑαυτοὺς ὅτι οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι μόνον τοὺς ἀναξίους προσβάλλουσι· διὸ καὶ ποιοῦσι χρῆσιν παντὸς τοῦ πνεύματος αὐτῶν ὡς πρὸς τὰ μέσα τοῦ ὑπεκφυγεῖν αὐτούς. Ἐὰν ὑπάρχῃ διδασκαλία τις νοσώδης καὶ ἀντικοινωνική, αὕτη ἐστὶν ἀναμφιβόλως ἡ τοῦ ἐκμηδενισμοῦ; διότι διαρρήγνυσι τοὺς ἀληθεῖς δεσμοὺς τῆς ἀλληλεγγύης καὶ τῆς ἀδελφότητος, βάσεις τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.

Ὑποθώμεθα ὅτι κατά τινα περίστασιν ὁλόκληρος λαός, βεβαιοῦται ὅτι, ἐντὸς ὀκτὼ ἡμερῶν, ἐντὸς μηνός, ἐντὸς ἔτους ἂν θέλῃ τις, μέλλει ἐκμηδενισθῆναι, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος ἐπιζήσει, ὅτι οὐδὲν ἴχνος αὐτοῦ μενεῖ μετὰ τὸν θάνατον· τί ποιήσει ἐπὶ τὸν χρόνον τοῦτον; Ἐργασθήσεται ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως αὐτοῦ, ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως αὐτοῦ; Ὑποταγήσεται τοῖς νόμοις, ἐξουσίᾳ τινί, οἱαδήτις καὶ ἂν ᾖ, ἔστω δὲ καὶ ἡ νομιμωτάτη, ἡ πατρικὴ ἐξουσία; Ὑπάρχει δι' αὐτὸν οἱονδήτι καθῆκον; Οὐχὶ βεβαίως. Εἶεν! Τὸ μὴ ἀθρόως γινόμενον ὁ ἐκμηδενισμὸς πραγματοποιεῖ καθ' ἑκάστην μεμονωμένως. Ἐὰν αἱ συνέπειαι μὴ ὦσι τόσον ὀλέθριαι, ὅσον ἠδύναντο εἶναι, σημεῖον ὅτι παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀπίστων

ὑπάρχει κομπορρημοσύνη μᾶλλον ἢ ἀληθὴς ἀπιστία, ἀμφιβολία μᾶλλον ἢ πεποίθησις, καὶ ὅτι φοβοῦνται τὸ μηδὲν μᾶλλον ἢ ὅσον φαίνονται· ὁ τίτλος τοῦ ἰσχυροῦ πνεύματος κολακεύει τὴν φιλαυτίαν αὐτῶν· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, οἱ ἀπολύτως ἄπιστοι ἐν ἀπείρῳ εἰσὶ μειονοψηφίᾳ· ὑφίστανται ἀκουσίως τὴν ὑπεροχὴν τῆς ἐναντίας γνώμης καὶ συγκρατοῦνται ὑπὸ ὑλικῆς δυνάμεως· ἀλλὰ γενέσθω ἡ ἀπόλυτος ἀπιστία ἡμέραν τινὰ γνώμη τῆς πλειονοψηφίας, ἡ κοινωνία διελύθη· καὶ πρὸς τοῦτο τείνει ἡ διάδοσις τῆς διδασκαλίας τοῦ ἐκμηδενισμοῦ.

Οἱαιδήτινες καὶ ἂν ὦσιν αἱ συνέπειαι αὐτοῦ, ἐὰν ὁ ἐκμηδενισμὸς τυγχάνῃ ἀλήθεια, δέον ἵνα παραδεξώμεθα αὐτόν, καὶ μηδὲ τὰ ἐναντία συστήματα, μηδ' ἡ ἐκ τούτου προκύψασα τοῦ κακοῦ ἰδέα δύνανται ποιῆσαι αὐτὸν μὴ ὑπάρχειν. Δέον ὅμως ἵνα μὴ ἀποκρύψωμεν ὅτι ὁ σκεπτικισμός, ἡ ἀμφιβολία, ἡ αδιαφορία ὁσημέραι προβαίνουσιν, ἐναντίον τῶν προσπαθειῶν τῆς θρησκείας· τοῦτό ἐστι θετικόν... Ἕκαστος ἐλεύθερος ἐστὶν ἀναμφιβόλως ἐν τῇ δοξασίᾳ αὐτοῦ, δύναται πιστεύειν εἴς τι ἢ εἰς μηδὲν πιστεύειν· ἀλλ' οἱ προσπαθοῦντες ἵνα ἐν τοῖς πνεύμασι τοῦ λαοῦ καὶ μάλιστα τῆς νεολαίας τὴν ἄρνησιν καταστήσωσι προτιμοτέραν τοῦ μέλλοντος, βασιζόμενοι εἰς τὸ κῦρος τῶν γνώσεων αὐτῶν καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν θέσεως, σπείρουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ σπέρματα ταραχῆς καὶ ἀποσυνθέσεως, καὶ μεγάλην εὐθύνην ἀναλαμβάνουσιν.

Ὑπάρχει ἑτέρα τις διδασκαλία, ἥτις ὑπερασπίζεται κατὰ τοῦ ὑλισμοῦ, διότι παραδέχεται τὴν ὕπαρξιν ἀρχῆς διανοητικῆς ἐκτὸς τῆς ὕλης· ἔστι δὲ αὕτη ἡ τῆς ἀ π ο ρ ρ ο φ ή σ ε ω ς ἐ ν π α γ κ ο σ μ ί ῳ τ ι ν ι σ υ ν ό λ ῳ. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν ταύτην ἕκαστον ἄτομον λαμβάνει ἐν τῇ γεννήσει αὐτοῦ μόριόν τι τῆς ἀρχῆς ταύτης ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ ὅπερ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ζωήν, τὴν διάνοιαν καὶ τὸ αἴσθημα. Ἐν τῷ θανάτῳ, ἡ ψυχὴ αὕτη ἐπιστρέφει εἰς τὴν κοινὴν ἑστίαν καὶ ἀπόλλυται ἐν τῷ ἀπείρῳ ὡς σταγὼν ὕδατος ἐν τῷ ὠκεανῷ.

Ἡ διδασκαλία αὕτη, προηγμένη βεβαίως καθ' ἓν βῆμα τοῦ καθαροῦ ὑλισμοῦ τυγχάνει, διότι παραδέχεταί τι, ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα οὐδὲν παραδέχεται, ἀλλ' αἱ συνέπειαι ἀκριβῶς αἱ αὐταὶ τυγχάνουσιν. Εἴτ' ἐν τῷ μηδενὶ ὁ ἄνθρωπος βυθίζεται, εἴτε ἐν τῷ κοινῷ δοχείῳ, τὸ αὐτὸ ὡς πρὸς τοῦτο τυγχάνει· ἐὰν ἐν τῷ μηδενί, ἐκμηδενίζεται· ἐὰν δὲ ἐν τῷ τελευταίῳ, ἀπόλλυσι τὴν ἑαυτοῦ ἀτομικότητα, τὸ αὐτό ἐστιν ὡσείπερ μὴ ὑπῆρχεν· οὐχ ἧττον διὰ παντὸς αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις διαρρήγνυνται. Τὸ οὐσιῶδες δι' αὐτόν ἐστιν ἡ διατήρησις τοῦ ΕΓΩ αὐτοῦ· ἄνευ τούτου τί ἐνδιαφέρει αὐτῷ τὸ εἶναι ἢ τὸ μὴ εἶναι! Τὸ μέλλον δι' αὐτὸν μηδέν ἐστι πάντοτε, ἡ δὲ παροῦσα ζωὴ τὸ μόνον πρᾶγμα ὅπερ αὐτῷ ἐνδιαφέρει καὶ ἐπασχολεῖ αὐτόν. Ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς αὐτῆς συνεπείας, ἡ διδασκαλία αὕτη ἐπίσης νοσώδης ἐστίν, ἐπίσης ἀπελπίζουσα, ἐπίσης τὸν ἐγωϊσμὸν ἐξεγείρουσα ὅσον καὶ ὁ κυρίως ὑλισμὸς λεγόμενος.

Δύναταί τις ὡσαύτως ποιῆσαι αὐτῇ τὴν ἑπομένην ἔνστασιν. Πᾶσαι αἱ ἐκ τοῦ ὠκεανοῦ ἀντλούμεναι σταγόνες ὁμοιάζουσι πρὸς ἀλλήλας καὶ ἔχουσι τὰς αὐτὰς ἰδιότητας, ὡς τὰ μέρη τοῦ αὐτοῦ ὅλου· διὰ τί αἱ ψυχαί, ἐὰν ἐκ τοῦ μεγάλου ὠκεανοῦ τῆς παγκοσμίου διανοίας πηγάζωσι, τόσον ὀλίγον πρὸς ἀλλήλας ὁμοιάζουσιν; Διὰ τί ἡ εὐφυΐα παρὰ τῇ ἠλιθιότητι; αἱ ὕψισται ἀρεταὶ παρὰ ταῖς ἀγενεστάταις κακίαις; ἡ ἀγαθότης, ἡ πραότης, ἡ ἀκακία παρὰ τῇ μοχθηρίᾳ, τῇ σκληρότητι, τῇ βαρβαρότητι; Πῶς τὰ μέρη ὁμογενοῦς τινος ὅλου δύνανται εἶναι τόσον διάφορα ἀλλήλων; Εἴποι τις ἄν, ὅτι ἡ ἀνατροφὴ τροποποιεῖ αὐτάς. Ἀλλὰ τότε πόθεν προέρχονται αἱ ἐκ γενετῆς ἰδιότητες, αἱ πρώϊμοι διάνοιαι, τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ὁρμέμφυτα, τὰ ἀνεξάρτητα πάσης ἀνατροφῆς, καὶ πολλάκις τόσον ὀλίγον ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς τὰ περιέχοντα, ἐν οἷς ἀναπτύσσονται;

Ἡ ἀνατροφή, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας τροποποιεῖ τὰς διανοητικὰς καὶ ἠθικὰς ἰδιότητας τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ἐνταῦθα ἑτέρα τις δυσκολία παρουσιάζεται. Τίς δίδωσι τῇ ψυχῇ τὴν ἀνατροφήν, ἵνα ποιήσῃ αὐτὴν προοδεύσαι; Ἕτεραι ψυχαὶ αἵτινες, διὰ τὴν κοινὴν αὐτῶν

καταγωγήν, οὐδόλως προηγμέναι τυγχάνουσιν. Ἀφ' ἑτέρου δέ, ἡ ψυχή, ἐπιστρέφουσα ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συνόλῳ, ὅθεν ἐξῆλθεν, ἀφοῦ προώδευσεν ἐπὶ τὴν ζωήν, φέρει αὐτῷ στοιχεῖον ἐντελέστερον· ὅθεν ἕπεται ὅτι τὸ Σύνολον τοῦτο ὀφείλει ἐπὶ τέλους ἵνα βαθέως τροποποιῆται καὶ βελτιοῦται. Πῶς γίνεται ἵνα ἀκαταπαύστως ἐξέρχωνται ἐκεῖθεν ψυχαὶ ἀμαθεῖς καὶ μοχθηραί;

Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτῃ ἡ παγκόσμιος πηγὴ τῆς διανοίας, ἥτις παρέχει τὰς ἀνθρωπίνας ψυχάς, ἀνεξάρτητός ἐστιν ἀπὸ τῆς Θεότητος· οὐκ ἔστι τοῦτο ἀκριβῶς π α ν θ ε ϊ σ μ ό ς. Ὁ κυρίως π α ν θ ε ϊ σ μ ὸ ς λεγόμενος διαφέρει ἐν τούτῳ ὅτι θεωρεῖ τὴν παγκόσμιον ἀρχὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς διανοίας ὡς συνιστῶσαν τὴν Θεότητα. Ὁ Θεός ἐστι συνάμα καὶ πνεῦμα καὶ ὕλη· πάντα τὰ ὄντα, πάντα τὰ σώματα τῆς φύσεως ἀπαρτίζουσι τὴν Θεότητα, ἧς περ μόρια καὶ συστατικὰ στοιχεῖα τυγχάνουσιν· ὁ Θεός ἐστι τὸ σύνολον πασῶν τῶν διανοιῶν συνηνωμένων· ἕκαστον δὲ ἄτομον ὂν μέρος τοῦ ὅλου, Θεός ἐστι καὶ τοῦτο· οὐδὲν ὂν ἀνώτερον καὶ ἀνεξάρτητον διατάττει τὸ σύνολον· τὸ σύμπαν ἄπειρός ἐστι δημοκρατία ἄνευ ἀρχηγοῦ· ἢ μᾶλλον ἐν αὐτῇ ἕκαστος ἀρχηγός ἐστιν ἔχων ἀπόλυτον ἐξουσίαν.

Ἐναντίον τοῦ συστήματος τούτου πολλὰς ἐνστάσεις δύναταί τις ἀντιτάξαι, ὧν αἱ κυριώτεραί εἰσι αἱ ἑπόμεναι· μὴ δυνάμενοι ἐννοῆσαι τὴν Θεότητα δίχα τοῦ ἀπείρου τῶν τελειοτήτων, ἀποροῦμεν πῶς ὅλον τι ἐντελὲς δύναται συνίστασθαι ἐκ μερῶν ἀτελῶν ἐχόντων ἀνάγκην προόδου; Ἑκάστου μέρους ὑποκειμένου τῷ νόμῳ τῆς προόδου, ἕπεται ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ Θεὸς ὀφείλει προάγεσθαι· ἐὰν ἀκαταπαύστως προοδεύῃ, ὤφειλεν εἶναι ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν αἰώνων ὂν ἀτελές. Πῶς ὂν ἀτελές, ἐσχηματισμένων ἐκ θελήσεων καὶ ἰδεῶν τόσῳ διαφόρων, ἠδυνήθη συλλαβεῖν τοὺς τόσον ἐναρμονίους καὶ τόσον θαυμαστοὺς νόμους τῆς ἑνότητος, τῆς σοφίας καὶ τῆς προνοίας, οἵτινες τὸ σύμπαν διέπουσιν; Ἐὰν ὅλαι αἱ ψυχαὶ μέρη τῆς Θεότητος τυγχάνωσι, πᾶσαι συνετέλεσαν εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, πῶς γίνεται ἵνα γογγύζωσιν ἀκαταπαύστως ἐναντίον τῶν ἐν λόγῳ νόμων, οἵτινες αὐτῶν τούτων εἰσὶν ἔργον; Θ ε ω ρ ί α τ ι ς ο ὐ δ ό λ ω ς δ ύ ν α τ α ι ε ἶ ν α ι π α ρ α δ ε κ τ ὴ ε ἰ μ ὴ ἐ π ὶ τ ῷ ὅ ρ ῳ τ ο ῦ ἱ κ α ν ο π ο ι ε ῖ ν τ ὸ λ ο γ ι κ ὸ ν κ α ὶ τ ο ῦ ἐ ξ η γ ε ῖ ν π ά ν τ α τ ὰ γ ε γ ο ν ό τ α ἅ τ ι ν α π ε ρ ι λ α μ β ά ν ε ι· ἐ ὰ ν ἓ ν μ ό ν ο ν γ ε γ ο ν ὸ ς ἐ π έ λ θ ῃ δ ι α ψ ε ῦ δ ο ν α ὐ τ ή ν, σ η μ ε ῖ ο ν ὅ τ ι ο ὐ χ ὶ ἐ ν τ ῇ ἀ π ο λ ύ τ ῳ ἀ λ η θ ε ί ᾳ ε ὑ ρ ί σ κ ε τ α ι.

Ὡς πρὸς τὴν ἠθικήν, αἱ συνέπειαι ἐπίσης παράλογοι τυγχάνουσιν. Ἐν πρώτοις διὰ τὰς ψυχάς, ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ συστήματι, ἀπορρόφησίς ἐστιν ἔν τινι συνόλῳ καὶ ἀπώλεια τῆς ἀτομικότητος. Ἐὰν δεχθῇ τις, κατὰ τὴν γνώμην πανθεϊστῶν τινων, ὅτι διατηροῦσι τὴν ἑαυτῶν ἀτομικότητα, ὁ Θεὸς οὐκέτι ἔχει θέλησιν ἑνιαίαν, ἀλλὰ σύνθετον ἐκ μυριάδων ποικίλων θελήσεων. Ἔπειτα δὲ, ἐπειδὴ ἑκάστη ψυχὴ μέρος ἐστὶ συμφυὲς τῆς Θεότητος, οὐδεμία κατεξουσιάζεται ὑπὸ δυνάμεως ὑπερτέρας· οὐδεμίαν ἄρα εὐθύνην ἔχει τῶν καλῶν ἢ κακῶν αὐτῆς πράξεων, οὐδὲν συμφέρον ἔχει τὸ ἀγαθὸν ποιοῦσα καὶ δύναται ἀτιμωρήτως τὸ κακὸν διαπράττειν, διότι ὑπερτάτη ἐστὶ δέσποινα.

Τὰ συστήματα ταῦτα μηδὲ τὸ λογικὸν ἱκανοποιοῦσι, μηδὲ τὰς ἐφέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐν αὐτοῖς προσκρούει τις, ὡς πᾶς τις βλέπει, ἐναντίον δυσκολιῶν ἀνυπερβλήτων, διότι ἀδυνατοῦσι ταῦτα λῦσαι πάντα τὰ θετικὰ ζητήματα ἅπερ ἐγείρουσιν. Ὁ ἄ ν θ ρ ω π ο ς ἄ ρ α ἔ χ ε ι τ ρ ε ῖ ς α ἱ ρ έ σ ε ι ς, τ ὸ μ η δ έ ν, τ ὴ ν ἀ π ο ρ ρ ό φ η σ ι ν, ἢ τ ὴ ν ἀ τ ο μ ι κ ό τ η τ α τ ῆ ς ψ υ χ ῆ ς κ α ὶ π ρ ὸ τ ο ῦ θ α ν ά τ ο υ κ α ὶ μ ε τ ὰ τ ὸ ν θ ά ν α τ ο ν. Εἰς ταύτην δὲ τὴν τελευταίαν ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἀκαταμαχήτως ἡ λογική· αὕτη ἐστὶν ἐπίσης, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ βάσις πασῶν τῶν θρησκειῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

Ἐὰν ἡ λογικὴ ἄγῃ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀτομικότητα τῆς ψυχῆς, ὁδηγεῖ ἡμᾶς ἐπίσης εἰς ταύτην τὴν ἑτέραν συνέπειαν, ὅτι ἡ κατάστασις ἑκάστης ψυχῆς ὀφείλει ἐξαρτᾶσθαι ἐκ τῶν προσωπικῶν αὐτῆς ἰδιοτήτων· διότι παράλογόν ἐστι τὸ παραδέχεσθαι ὅτι ἡ τοῦ ἀγρίου καθυστεροῦσα ψυχὴ καὶ ἡ τοῦ μοχθηροῦ εὑ-

ρηνται ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιφανείᾳ ἐν ᾗ καὶ ἡ τοῦ ἐπιστήμονος καὶ χρηστοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν δικαιοσύνην, αἱ ψυχαὶ ὀφείλουσιν ἔχειν τὴν εὐθύνην τῶν ἑαυτῶν πράξεων· ἀλλ' ἵνα ὑπεύθυνοι ὦσιν, δέον, ὅπως ἔχωσι τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐκλέγειν μεταξὺ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ (1)· ἄνευ αὐτεξουσίου, ὑπάρχει εἱμαρμένη· οὐδόλως δύναται ὑπάρχειν εὐθύνη.

Πᾶσαι αἱ θρησκεῖαι ἐξ ἴσου παρεδέξαντο τὴν ἀρχὴν τῆς εὐδαίμονος ἢ κακοδαίμονος καταστάσεως τῶν ψυχῶν μετὰ τὸν θάνατον, ἢ ἄλλως εἰπεῖν, τὰς ποινὰς καὶ τὰς ἀπολαύσεις τοῦ μέλλοντος, αἵτινες συνοψίζονται ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ᾅδου, ἣν πανταχοῦ ἀνευρίσκομεν. Οὐσιωδῶς ὅμως διαφέρουσιν ἐν τῇ φύσει τῶν ποινῶν τούτων καὶ τῶν ἀπολαύσεων, καὶ *πρὸ πάντων* ἐν τοῖς ὅροις, οἵτινες δύνανται εἶναι ἄξιοι τούτων τε καὶ ἐκείνων. Ἐκ τούτου δὲ προέρχονται καὶ τὰ ἀντιφατικὰ σημεῖα τῆς πίστεως, ἅτινα ἐγέννησαν τὰ διάφορα θρησκεύματα καὶ τὰ ἰδιάζοντα καθήκοντα τὰ ὑφ' ἑκάστου τούτων ἐπιβαλλόμενα διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ λατρείαν, ἵνα διὰ τοῦ μέσου τούτου κερδίσῃ τις τὸν οὐρανὸν καὶ ἀποφύγῃ τὸν ᾅδην.

Ταῦτα τὰ θρησκεύματα, ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν ὤφειλον εἶναι ἀνάλογα πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς προαγωγῆς τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες λίαν ὑλικοὶ εἰσέτι, καὶ μὴ ἐννοοῦντες τὴν ἀξίαν τῶν καθαρῶς πνευματικῶν πραγμάτων, ἐποίησαν τὰ πλεῖστα τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων συνίστασθαι ἐν τῇ ἐκπληρώσει ἐξωτερικῶν τύπων. Ἐπί τινα δὲ χρόνον οἱ τύποι οὗτοι ἐξήρκησαν εἰς τὸ λογικὸν αὐτῶν· βραδύτερον δὲ, τοῦ φωτὸς ἀνατέλλοντος ἐν τῷ πνεύματι αὐτῶν, αἰσθάνονται τὸ κενὸν ὅπερ ὁ τύπος ἀφίησιν κατόπιν αὐτοῦ, καὶ ἂν ἡ θρησκεία μὴ καταπληροῖ αὐτὸ, ἐγκαταλείπουσι τὴν θρησκείαν καὶ γίνονται φιλόσοφοι.

Ὁ ἄνθρωπος βούλεται γινώσκειν πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει· ἐάν τις δεικνύῃ αὐτῷ τέλος τι μὴ ἀνταποκρινόμενον μήτε πρὸς τὰς ἐφέσεις αὐτοῦ μήτε πρὸς τὴν ἰδέαν ἣν ἔχει περὶ Θεοῦ, μήτε πρὸς τὰ θετικὰ διδόμενα ἅπερ παρέχει αὐτῷ ἡ ἐπιστήμη, ἐὰν, ὡς ἐκ περισσοῦ, ἵνα φθάσῃ πρὸς Αὐτὸν, ἐπιβάλλῃ τις αὐτῷ ὅρους ὧν τὴν ὠφέλειαν οὐδόλως ἀποδεικνυσιν αὐτῷ τὸ λογικὸν αὐτοῦ, ἀπωθεῖ τὸ πᾶν. Ὁ ὑλισμὸς καὶ ὁ πανθεϊσμὸς φαίνονται αὐτῷ ἔτι εὐλογώτεροι, διότι ἐν αὐτοῖς συζητοῦσι καὶ κρίνουσι· κρίνουσιν ἐσφαλμένως, ἀληθές ἐστιν· ἀλλὰ προτιμᾷ τὸ κρίνειν ἐσφαλμένως μᾶλλον ἢ τὸ μηδαμῶς κρίνειν.

Ἀλλὰ παρουσιασάτω τις αὐτῷ μέλλον τι ἐν ὅροις λογικοῖς, ἄξιον καθ' ὅλα τοῦ μεγαλείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀπείρου ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐγκαταλείψει τὸν ὑλισμὸν καὶ τὸν πανθεϊσμὸν, ὧν τὸ κενὸν μυχαίτατα αἰσθάνεται, καὶ οὓς ἐν ἐλλείψει καλλίονος παρεδέξαντο.

Ὁ ἄνθρωπος ὁρμεμφύτως πιστεύει εἰς τὸ μέλλον, ἀλλ' οὔπω θετικῶς ὥρισεν αὐτὸ, καὶ ἡ φαντασία αὐτοῦ ἐγέννησε τὰ συστήματα, ἅπερ ἐπήγαγον τὴν διαφορὰν τῶν πεποιθήσεων.

Ἡ ἑνότης, ὡς πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν μέλλουσαν τῶν ψυχῶν κατάστασιν ἔσεται τὸ πρῶτον σημεῖον τῆς προσεγγίσεως τῶν διαφόρων θρησκευμάτων, βῆμα μέγιστον πρὸς τὴν ἀνεξιθρησκείαν ἐν πρώτοις, καὶ βραδύτερον πρὸς τὴν συγχώνευσιν. (1)

(1) Σημ. Μεταφρ. Δέον πρὸ πάντων ἵνα γινώσκῃ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν, ἀνάγκη ἵνα σπουδάσῃ καὶ τὸ μὲν καὶ τὸ δὲ, ὅπως διακρίνῃ αὐτά, ὅπως προαιρῆται ἐν πλήρει γνώσει τὸ πρῶτον καὶ ἀποστρέφηται τὸ δεύτερον.

(1) Σημ. Μεταφρ. Ὑπὲρ τῆς ἑνότητος τῆς πίστεως καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δέεται ἡ ἀληθὴς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἥτις οὐδένα ἀποκλείει· ὑπὲρ τούτων δὲ ὀφείλει δέεσθαι πᾶς ἄνθρωπος, καὶ μάλιστα πᾶς χριστιανὸς, μέχρις οὗ κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ ἀψευδοῦς ἐκείνου στόματος, ὁ κόσμος ἅπας γένηται μία ποίμνη ὑπὸ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ποιμένα, τὸν Δημιουργὸν τοῦ παντός.

ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ ΚΑΙ ΚΟΛΑΣΙΣ.

—

Ἐπιστολὴ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως.

Εἶδον τὸ ἐρώτημα, τὸ ὁποῖον ἐρωτᾶτε περὶ τῶν ψυχῶν τῶν δικαίων. Μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδήμησιν εἰς ποῖον ἆρά γε παράδεισον εὑρίσκονται; Καὶ περὶ τούτου συντόμως ἀποκρίνομαι, ὅτι ἡ μετὰ Θεοῦ ἕνωσις τῶν δικαίων, καὶ ἡ ἀτελὴς μὲν πρὸ τῆς κρίσεως, τελεία δὲ μετὰ τὴν ἐσομένην κρίσιν προσδοκωμένη ἀπόλαυσις τῆς μακαριότητος καὶ δόξης, αὐτὴ λέγεται καὶ Παράδεισος, αὐτὴ καὶ Οὐρανός, αὐτὴ καὶ Οὐράνιος Βασιλεία, αὐτὴ καὶ Χάρις Θεοῦ, καὶ Πρόσωπον Θεοῦ, καὶ Τόπος Φωτεινός. «Φῶς δικαίοις διαπαντός, καὶ παρὰ Κυρίῳ εὑρίσκουσι χάριν καὶ δόξαν· τόπος χλοερός· τόπος ἀναπαύσεως· τόπος εἰρήνης· οἱ δὲ εἰσὶν ἐν εἰρήνῃ·» ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνόματα δηλοῦσιν ἓν μόνον καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Μετὰ τὴν ἀποβίωσιν ἡμεῖς τὴν κατάστασιν τῶν ψυχῶν πρέπει νὰ διακρίνωμεν, ὄχι τὴν τοποθεσίαν. Κυρίως νὰ εἴπωμεν, ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἐν τόπῳ, διότι εἶναι ἄυλος καὶ ἀσώματος φύσις, καὶ ὄχι σῶμα, ὥστε νὰ χρειάζηται ποῦ νὰ στηριχθῇ, καὶ ποῦ νὰ καθίσῃ, καθὼς τὰ σώματα. Ὁ τόπος τῆς ψυχῆς μετὰ θάνατον εἶναι ἡ κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρεθῇ ὅταν ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τὸ γήϊνον σκήνωμά της. Εὑρέθη τότε ἐν εὐσεβείᾳ καὶ πίστει; ἐν μετανοίᾳ καὶ ἐξομολογήσει; ἐν χάριτι Θεοῦ δεδικαιωμένη; Βεβαιοτάτη εἶναι καὶ κατὰ πάντα τρόπον πεπληροφορημένη περὶ τῆς μελλούσης τελείας δόξης. Ἐξεύρει τὴν τάξιν της, αἰσθάνεται τὴν μακαριότητά της, καὶ ἔχει τὸν ἀρραβῶνα τῆς τελείας ἀπολαύσεως, φωτιζομένη παρὰ Θεοῦ, δοξαζομένη, ἀναπαυομένη, χαίρουσα, ἀγαλλιῶσα, μακαρία τῷ ὄντι· καὶ πρὸ τῆς τελείας μακαριότητος ἀξιοῦται ἐν μέρει θείας ἐμφάσεως, ἀνάπτει μὲ τὰς γλυκυτάτας φλόγας τῶν θείων ἐρώτων, συνάμιλλος μὲ τοὺς ἀγγέλους, συνωδευμένη μὲ τοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους καὶ μάρτυρας καὶ μὲ ὅλον τὸν χορὸν τῶν δικαίων, φαιδρύνεται, σκιρτᾷ, ἀναπαύεται. Ἰδοὺ ὁ οὐρανός, ἰδοὺ ὁ παράδεισος, ἰδοὺ ἡ βασιλεία, ἰδοὺ ἡ δόξα, ἰδοὺ τὸ φῶς, ἡ ἀναψυχή, ἡ χλόη, ἡ ἀνάπαυσις, ἡ εἰρήνη, πᾶν ἀγαθόν. Ἀλλ' εὑρέθη ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἐν ᾧ ἀπῆλθε τοῦ βίου, εἰς τὸ σκότος τῆς ἀσεβείας καὶ κακοδοξίας, εἰς τὸν βυθὸν τῆς ἀπονοίας καὶ ἀπογνώσεως, ἐκπεπτωκυῖα τῆς θείας χάριτος, μὲ τὸ βάρος τῶν ἀνομιῶν; Οὐαὶ εἰς αὐτήν, βεβαιωμένη τότε εἶναι καὶ αὐτὴ ἡ ἀθλία περὶ τῆς μελλούσης καταδίκης. Ἐξεύρει καὶ αὐτὴ τὴν τάξιν της, γνωρίζει τὴν ἀθλιότητά της, καὶ ἔχει τὰ προοίμια τῆς τελείας κατακρίσεως, σκοτιζομένη, μακρὰν τοῦ Θεοῦ ἀπερριμένη, ταλαιπωρουμένη, θλιβομένη, ἀδημονοῦσα καὶ τρέμουσα, παναθλία τῷ ὄντι καὶ πρὸ τῆς τελείας κολάσεως, ἀμέτοχος πάντῃ Θείου φωτισμοῦ, ἄμοιρος θείας ἀγάπης, πλήρης φόβου, πλήρης φρίκης, ἐνάριθμος μὲ τοὺς δαίμονας, συναναστρεφομένη μὲ τοὺς ἀθέους καὶ ἀσεβεῖς, καὶ μὲ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπωλείας, κατηφής, σκυθρωπή, ἀγωνιῶσα, τρέμουσα. Ἰδοὺ ὁ ᾅδης, ἰδοὺ τὰ σκηνώματα Κηδάρ, ἰδοὺ ἡ κάκωσις, ἡ ταλαιπωρία, ἡ ὀδύνη, ἅπαν κακόν. Ἐμπορεῖ νὰ εὑρεθῇ μία ψυχὴ ἀπὸ τὰς πρώτας, καὶ μία ἀπὸ τὰς δευτέρας, καὶ αἱ δύο ἅμα κατὰ τὸ αὐτό, καὶ (νὰ εἴπωμεν οὕτως) εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν τόπον· πάλιν ἡ πρώτη διὰ τὴν κατάστασίν της εὑρίσκεται μακαρία, καὶ ἐν οὐρανῷ· ἡ δὲ δευτέρα δυστυχὴς καὶ ἀθλία, καὶ ἐν ᾅδῃ· πάλιν ἐκείνη ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, δηλαδὴ εἰς ἄνεσιν, πάλιν αὕτη εἰς τὰ βάθη τῆς γεένης, δηλαδὴ εἰς κάκωσιν· καὶ ὁμοῦ ἂν συνέλθωσιν, ἡ διαφορὰ τῆς αὐτῶν καταστάσεως τὰς διακρίνει καὶ τὰς χωρίζει, καὶ αὐτὸ εἶναι τὸ μέγα καὶ φοβερὸν ἐκεῖνο χάσμα, ὅπερ ἀκούομεν εἰς τὴν παραβολήν· «Μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ἵνα οἱ θέλοντες διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσι.» Τί κάμνει ὁ τόπος, καθὸ τόπος; τίποτε. Ὁ Ἀδὰμ ἦτον εἰς τὸν παράδεισον πρὶν φάγῃ τὸν πικρὸν ἐκεῖνον καρπόν, ἦτο καὶ ἀφοῦ τὸν ἔφαγε πρὶν ἔτι ἐξορισθῇ· πλὴν πρὸ τῆς βρώσεως ἦτον ἀληθῶς εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ὁ παράδεισος ἦτον ἰδικός του· ὅθεν ἦτο κυρίως εἰς τὸν παράδεισον. Μετὰ τὴν βρῶσιν,

ἦτο μὲν πρὸς ὀλίγον ἔτι εἰς τὸν παράδεισον, ἀλλὰ, καθὸ ἀλλότριος καὶ ξένος ἤδη τοῦ παραδείσου, ἦτον ἐν τῷ παραδείσῳ, χωρὶς νὰ ἦναι κυρίως εἰς τὸν παράδεισον.

Οἱ ἄγγελοι ἢ ἐν τῷ παραδείσῳ, ἢ ἔξω αὐτοῦ, ὅπου ἂν εὑρεθῶσιν, εἰς τὸν παράδεισον εἶναι, καὶ ὅταν εὑρίσκωνται ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὴν δρῦν τοῦ Μαμβρῆ, καὶ ὅταν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Λὼτ μέσα εἰς τὰ Σόδομα. Οἱ διάβολοι ἐξ ἐναντίας εἰς τόπον καταδίκης εἶναι, καὶ ὅταν κατὰ παραχώρησιν Θεοῦ ἐνοχλῶσιν ἕνα ἄνθρωπον, καὶ ὅταν κατ' ἄδειαν θείαν εἰσέρχωνται μέσα εἰς τῶν Γαραδηνῶν τοὺς χοίρους· ὅπου ἂν τύχωσι, καὶ ἐκεῖνοι φέρουσι μαζῇ τὴν μακαριότητά των, καὶ οὗτοι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀθλιότητα· ὁ τόπος δὲν διακρίνει, ἀλλ' ἡ κατάστασις. Καταίβασε πρὸς ὀλίγον ἕνα ἄγγελον εἰς τὴν γέεναν, ἀναίβασε ἕνα διάβολον εἰς τὸν οὐρανὸν, φυλάττων εἰς ἐκεῖνον τὴν ἔνοικον δόξαν, εἰς τοῦτον τὴν σύνοικον καταδίκην· καὶ ἔχεις ἐκεῖνον μὲν ἄγγελον φωτὸς καὶ ἀνάμεσα εἰς τὰ σκότη τοῦ ζοφεροῦ ταρτάρου, τοῦτον δ' ἄγγελον σκότους καὶ ἀνάμεσα εἰς τὴν αἴγλην τοῦ οὐρανίου φωτός. Ἀκούομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Ἰὼβ, ὅτι μίαν ἡμέραν παρεστάθησαν οἱ ἄγγελοι ἐνώπιον τοῦ θείου θρόνου, καὶ ὁ διάβολος ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἀλλὰ τί παρὰ τοῦτο; μήπως διότι ὁ διάβολος εὑρέθη ἀνάμεσα εἰς τὰς χορείας τῶν ἀγγέλων, ἔμπροσθεν τοῦ θρόνου τῆς Θείας Μεγαλειότητος, μήπως, λέγω, ἔπαυσε νὰ ἦναι τότε διάβολος; ὄχι, ἦτο καὶ τότε ἐκεῖ πάλιν ἐν καταδίκῃ, πάλιν δαυλὸς τοῦ ἀσβέστου ταρτάρου. Ὡσαύτως οἱ ἄγγελοι πανταχοῦ καὶ πάντοτε λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, καὶ τοῦ οὐρανίου πυρὸς καθαρώταται φλόγες. Τόπους ἡ ἐκκλησία μας ἐννοεῖ τὰς διαφόρους τῶν ψυχῶν μετὰ θάνατον καταστάσεις, τόπους δὲ διωρισμένους καθαρὰ ἡ πίστις μας δὲν ἠθέλησε νὰ μᾶς ἀποκαλύψῃ, λέγουσα ἐδῶ ἢ ἐκεῖ, εἰς τρόπον ὥστε μὲ ἀκριβῆ εἴδησιν τὰ τοιαῦτα νὰ ἐξεύρωμεν. Διὰ τοῦτο οὔτε ἠκούσθη ποτὲ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ νὰ διδάσκῃ τὰ τέκνα της, οὔτε εἶναι ἕνας τρίτος τρόπος καθάρσεως, καὶ ὅτι ἀνάπτει ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ πῦρ καθαρτήριον. Αὐτὸ ἐγὼ τὸ ὀνομάζω περισσότερον χωνευτήριον ὅπου διαλύεται τὸ χρυσάφιον, διὰ νὰ γεμίζῃ τοὺς θησαυροὺς ἐκείνων οἵτινες τὸ ἐφεύρηκαν. Ταῦτα περὶ τούτου, τιμιώτατέ μοι κὺρ Νικόλαε, ὅσον ὁ Θεὸς μὲ ἐφώτισε, καὶ αἱ πολλαὶ ὑποθέσεις μὲ ἐσυγχώρησαν νὰ γράψω. Σὺ δὲ, φίλτατε, ἔχε τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἐλπίδα σου ἐφ' ὅλης σου τῆς ζωῆς εἰς αὐτὸν, καὶ πληροφορημένος ὅτι εἶναι Παράδεισος καὶ Κόλασις, μὴ φροντίζῃς παραπολὺ νὰ μάθῃς ποῦ εἶναι ὁ Παράδεισος αὐτὸς, καὶ ποῦ ἡ Κόλασις, καὶ ποῦ ὁ τόπος ἰδίως εἰς τὸν ὁποῖον μετὰ θάνατον συνέρχονται αἱ ψυχαί. Τὰ τοιαῦτα εἶναι περίεργα, καὶ δὲν συντελοῦσιν εἰς σωτηρίαν. Πίστευε μόνον ὅτι εἶναι, καὶ μὴ ἐρεύνα ποῦ εἶναι, καὶ πιστεύων φοβοῦ, καὶ φεῦγε τὸ ἓν ἔλπιζε δὲ καὶ κυνήγα τὸ ἄλλο. Οὕτω πίστευε καὶ σωθήσῃ.

ΠΕΡΙ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος εἰς Σταυροδρόμιον τὴν Κυριακὴν τῆς Ὀρθοδοξίας 1877 ὑπὸ τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Φωτίου Προϊσταμένου τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Τσιμπαλίου.

Ἐὰν ὑπάρχῃ τι τὸ ὁποῖον νὰ καθιστᾷ τὸν χριστιανὸν ἀσύμφωνον πρὸς τὰς ἰδίας ἀρχάς του, καὶ ἐναντίον εἰς τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἐγεννήθη, τὸ τοιοῦτον εἶναι τὸ συμφέρον, κακῶς ἐννοούμενον. Ὁ ἄνθρωπος φύσει ἀγαπᾷ τὸν ἑαυτόν του πλειότερον ἀπὸ τὰ λοιπὰ ὄντα· ἁπανταχοῦ καὶ πάντοτε θηρεύει τὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου του, καὶ ὅμως, παραδόξως, τὸ μόνον πρᾶγμα τὸ ὁποῖον περιφρονεῖ εἶναι τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἄτομον. Καὶ βέβαια· ποῖον, σᾶς παρακαλῶ, περιφρονοῦμεν, εἰμὴ ἐκεῖνον, οὗτινος ἀποφεύγομεν τὴν φιλίαν καὶ συναναστροφὴν, καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον δὲν φροντίζομεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα δὲν ἀξιοῦμεν ν' ἀναφέρωμεν; Καὶ ὅμως, τὸ τοιοῦτον

καταπεφρονημένον ὂν εἰς ἡμᾶς γινόμεθα ἡμεῖς οἱ ἴδιοι· ὥστε ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ὁ ἄνθρωπος αὐτός.

Δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ καταφύγωμεν εἰς ἀποδείξεις ἐξωτερικὰς διὰ νὰ στηρίξωμεν τὰ λεγόμενα· ἡ ἀπόδειξις κεῖται ἐντὸς ἡμῶν αὐτῶν. Ἡ ὕπαρξις τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ψυχῆς ἡ ἀθανασία, τὰ δύο ταῦτα θεμελιώδη δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ ὀρθοῦ Λόγου, ἐὰν ἔχωσιν ἀπόδειξιν, οὕτως εἰπεῖν, ψηλαφητὴν, ἡ ἀπόδειξις αὕτη εἶνε ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις διὰ τῶν ἀχορτάστων ἐπιθυμιῶν της κηρύσσει ὅτι ἐγεννήθη διὰ τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀθανασίαν. Ἂς πλουτήσῃ ἀμέτρως ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς· ἂς δοξασθῇ ὑπὲρ τοὺς πάντας ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τὴν καρδίαν του ἀπομένει κενόν τι, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε θέλει πληρωθῇ ἐν ὅσῳ ζῇ τὸν ὑλικὸν τοῦτον βίον. Ὅσον δὲ καὶ ἂν ἐσκοτίσθη ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν ὁ νοῦς, ὅσον καὶ ἂν ὑπετάχθη εἰς τὰ πάθη ἡ ψυχὴ, δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐπὶ τῆς γῆς μόνιμος καὶ σταθερὰ εὐδαιμονία. Ὅσον θέλομεν ἂς ἀπομακρύνωμεν ἀφ' ἡμῶν τὴν πικρὰν ἐνθύμησιν τοῦ θανάτου· τὸν αἰσθανόμεθα, τὸν βλέπομεν, τὸν ἀκούομεν, διότι ἄγρυπνος ἵσαται καὶ κρούει τὰς πύλας τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως. Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, τὰ χόρτα, τὰ ἄνθη, τὰ ζῶα, τὰ δένδρα, τὰ φυτὰ, τὰ πάντα φέρουσιν εἰς τὸ μέτωπόν των τὴν ἐπιγραφήν: φθορὰ, θάνατος, ματαιότης. Καὶ ὅμως ὁ χριστιανὸς ἄνθρωπος δίδει εἰς αὐτὰ πολλὴν σημασίαν, καὶ ἐπιθυμῶν νὰ χορτάσῃ τὴν διψῶσαν καρδίαν του, ἐναγκαλίζεται τὴν φθορὰν, ἐνδύεται τὴν ματαιότητα, καὶ, μὴ ἐννοῶν ποῦ κεῖται τὸ ἀληθινὸν αὐτοῦ συμφέρον, μακρύνεται ἀπὸ τὸν Θεὸν, ὅστις εἶνε ἡ πηγὴ παντὸς ἀγαθοῦ, καὶ ἡ πλήρωσις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας. Ἰδοὺ πῶς ὁ ἄνθρωπος γίνεται ἐχθρὸς ἑαυτοῦ.

Ἀλλὰ, πόθεν, ἆρά γε, προέρχεται ἡ τοιαύτη παραγνώρισις τοῦ συμφέροντος; αὐτὴ προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ χριστιανὸς ἀδιαφορεῖ νὰ μάθῃ καὶ πραγματοποιήσῃ τὰ προστάγματα τῆς ἱερᾶς του θρησκείας. Ἡ ἀδιαφορία, ἄρα, πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὰ πολύτιμα αὐτῆς ἀντικείμενα εἶνε ἡ περιφρόνησις ἑαυτοῦ, καὶ ἡ ἐσχάτη πλάνη τοῦ ἀνθρώπου· ἢ, καθὼς εἶπε σοφός τις ἐκ τῶν νεωτέρων, ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία εἶνε ὁ τάφος τῆς συνειδήσεως, ὅπου αὕτη καταβαίνει γυμνὴ καὶ ἔρημος καὶ ἀπὸ τὴν πλάνην καὶ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ Θεὸς διὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς ἔδωκε νόμους τινὰς ἵνα τοὺς διακρίνῃ ἀπὸ τὰ ἄψυχα καὶ τὰ ζῶα, τὰ ὁποῖα τυφλῶς καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθοῦσιν ἀπαρεγκλίτως τοὺς διαγεγραμμένους εἰς αὐτὰ νόμους τῆς φύσεως. «Κατάστησον, κύριε, νομοθέτην ἐπ' αὐτούς· γνώτωσαν ἔθνη ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν» εἶπε διὰ τοῦτο ὁ Προφήτης καὶ βασιλεὺς Δαυΐδ. Ἡ θρησκεία, λοιπὸν, ἥτις διδάσκει τὰ παραδείγματα τοῦ Θεοῦ, ὅσον ἀφ' ἑνὸς τιμᾷ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἀληθὲς καὶ ἀτομικόν του συμφέρον, διότι τὸν διδάσκει τὰ χρέη ἅτινα ἔχει πρὸς τὸν Θεὸν, πρὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, τόσον ἀφ' ἑτέρου σώζει καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπειδὴ ἡ πιστὴ ἐκπλήρωσις τῶν χρεῶν ἑνὸς ἑκάστου εἶνε ὁ σύνδεσμος τῆς κοινωνίας.

Ἐνταῦθα, ὅμως, πιθανὸν νὰ εἴπῃ τις ὅτι πρὸς συντήρησιν τῆς κοινωνίας ἀρκεῖ καὶ μόνος ὁ Νόμος ὁ πολιτικός. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶνε ἀληθὲς, διότι ὁ πολιτικὸς νόμος ἐξετάζει καὶ κρίνει τὰς φανερὰς πράξεις, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ κάμῃ τὸ ἴδιον καὶ διὰ τὰς ἀφανεῖς καὶ κεκρυμμένας, οὔτε νὰ διορθώσῃ τοὺς λογισμοὺς, οὔτε νὰ προλάβῃ τὰς παραβάσεις. Εἰς κοινωνίαν ὅπου δὲν ὑπάρχει θρησκεία, καὶ τοιαύτη κοινωνία θὰ ἦτο τέρας, ὁ δόλιος καὶ ὁ πανοῦργος δύνανται κάλλιστα νὰ μετέλθωσι πᾶν ἄτιμον ἔργον, καὶ νὰ διαπράξωσι πᾶσαν αἰσχρότητα, φθάνει μόνον ν' ἀποφύγωσι τὰ ὄμματα τοῦ πολιτικοῦ νόμου. Ὢ! πόσα τοιαῦτα τέρατα δὲν τρέφει ἡ κοινωνία! ποσάκις δὲν ἐπαινοῦμεν· ποσάκις δὲν θαυμάζομεν τὴν ἀρετὴν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται πρᾶοι καὶ ἥσυχοι ὡς τ' ἄκακα ἀρνία, ἔσωθεν ὅμως εἶνε λύκοι βαρεῖς καὶ λυμεῶνες ἀπροσδόκητοι. «Τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.» Ὅσον, λοιπὸν, θέλει ἡ κοινωνία ἂς αὐξήσῃ τοὺς νόμους· ἂς πολυπλασιάσῃ τὰ δικαστήρια καὶ γεμίσῃ

χωρία καὶ πόλεις ἀπὸ φυλακάς· ὅλη ἂς μεταβληθῇ εἰς ἀστυνομικὸν σῶμα, οὐδέποτε θὰ παραγάγῃ τι ἀγαθὸν ἢ χρήσιμον διὰ τὴν ἀνθρωπότητα· τὸ ἓν κακούργημα θὰ διαδέχηται τὸ ἄλλο· ἡ ἀπάτη θ' ἀντικαταστήσῃ τὴν δικαιοσύνην· τὸ ψεῦδος τὴν ἀλήθειαν· ἡ ὑπουλότης τὴν ἀθωότητα καὶ ἡ ἁρπαγὴ θὰ εἶνε τὸ μοναδικὸν ἐπιτήδευμα τῶν μελῶν της. Μόνη ἡ θρησκεία, τὸ οὐράνιον τοῦτο δῶρον, εἶνε ὁ φαεινὸς πυρσός, ὅστις, φωτίζων τὸν νοῦν διὰ τῆς ἀληθείας, θερμαίνει τὴν καρδίαν εἰς τὴν ἀπόκτησιν τῆς ἀρετῆς· διεγείρει τὰ εὐγενῆ καὶ γενναῖα αἰσθήματα· ἐνδυναμώνει τὴν θέλησιν καὶ παράγει τὰ θαυμάσια ἐκεῖνα ἀριστουργήματα τῆς πίστεως καὶ τῆς καρτερίας. Μόνη ἡ θρησκεία, ἐμβαίνουσα εἰς τὸ ἄδυτον τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, κινεῖ αὐτὴν διὰ τῶν ἀκαταμαχήτων μοχλῶν της καὶ τὴν καταπείθῃ νὰ σέβηται τοὺς νόμους τοῦ κράτους, νὰ ὑποτάσσηται «Ἀρχαῖς καὶ Ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις», καὶ νὰ συντρέχῃ ἐν εἰλικρινείᾳ πρὸς τὴν τοῦ ὅλου διάσωσιν καὶ εὐημερίαν διὰ τῆς τιμιότητος καὶ τῆς ἐργασίας. Διὰ τοῦτο οἱ νομοθέται τῆς Ἀρχαιότητος ὄχι μόνον δὲν ἐμπόδισαν τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ καὶ ἐπωφελήθησαν αὐτήν, καὶ διὰ νὰ στερεώσωσι τὸ πολιτικὸν αὐτῶν οἰκοδόμημα ἀπέδιδον εἰς τοὺς νόμους των θείαν καταγωγήν. Ὅσον οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ ἂν περιέπαιζον τὴν θρησκείαν ἐφύλασσον ὅμως ἀκριβῶς τὰ παραγγέλματα καὶ τὰς τελετάς της, καὶ ἔκρυπτον πολλάκις ὑπὸ τὸν τρίβωνα τοῦ φιλοσόφου ἢ τὸν μανδύαν τοῦ ἱεροῦ τὰ ἄθεα αὐτῶν φρονήματα. Τοσοῦτον ἀναγκαίαν ἐθεώρουν τὴν ὕπαρξιν τῆς θρησκείας! Ἡ παγκόσμιος ἱστορία κηρύσσει ὅτι ἡ ἀδιαφορία εἰς τὰ πράγματα τῆς θρησκείας παραλύει τὰ ἤθη, ἐπιφέρει τὴν ἀταξίαν, τὴν ἀσυμφωνίαν καὶ τὴν ἁρπαγήν, καὶ αἰχμαλωτίζουσα τὴν ψυχὴν εἰς τὰ πάθη, αἰχμαλωτίζει τὸ σῶμα εἰς ξένους τυράννους καὶ ἐπιφέρει τὴν δουλείαν τῶν λαῶν· διότι μὲ τὴν ἀδιαφορίαν παραλύουσι καὶ τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη· διὰ τοῦτο, λέγει εἷς τῶν σοφῶν, κατεστράφη ἡ κοσμοκρατορία τῆς Ῥώμης, διότι εἰσαχθεῖσα εἰς αὐτὴν ἡ ἀκόλαστος φιλοσοφία τῶν Ἐπικουρείων παρέλυσε πάντα δεσμὸν θρησκευτικόν.

Ῥίψατε τώρα ἓν βλέμμα καὶ εἰς τὰ ἴδικά μας πράγματα, τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ ἐθνικά, καὶ θέλετε ὁμολογήσει, μὲ πόνον ψυχῆς, ὅτι ἡ ἀδιαφορία περὶ πάντα, κάμπτουσα τὸν τράχηλον μᾶς κρατεῖ εἰς ἀποσύνθεσιν καὶ παραλυσίαν. Διότι καθὼς εἰς τὸ σῶμα ἐπέρχεται ὁ θάνατος ὅταν σταματήσῃ ἡ κίνησις τῆς καρδίας καὶ παύσῃ ἡ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, οὕτω καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἐπέρχονται πᾶν εἶδος δυστυχήματος, καὶ γενικὴ καταστροφή, ὅταν τὰ διάφορα μέλη τοῦ ἔθνους ἐκείνου κυριευθέντα ἀπὸ τὴν ἀδιαφορίαν δὲν φροντίζουν, εἰμὴ περὶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀναπαύσεως, καὶ ἕκαστος ἐπιρρίπτει τὴν εὐθύνην τοῦ κακοῦ εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ θεωρεῖ τὸν ἑαυτόν του ἀνεύθυνον· διὰ τοῦτο ὅπου σήμερον καὶ ἂν ῥίψωμεν τὰ βλέμματά μας θέλομεν ἀπαντήσει ψυχρότητα, πτωχείαν, ἀποσύνθεσιν.

Ἀπὸ τὸ βιβλίον τῆς ἡμετέρας συνειδήσεως ἐπεσβέσθη τὸ ὄνομα ψ υ χ ή, θ ε ὁ ς, ἐ κ κ λ η σ ί α κ α ὶ ἔ θ ν ο ς, καὶ δύο μόναι λέξεις, λέξεις ἀποτρόπαιοι, ἰ δ ι ο τ έ λ ε ι α κ α ὶ ἐ γ ω ϊ σ μ ό ς, πληροῦσι τὰς σελίδας του. Φεῦ! ὁπόσον παρήλλαξαν σήμερον τὰ πράγματα! ὁποίαν ἀντίθεσιν παριστᾷ ἡ διαγωγὴ ἡμῶν ἀπὸ τὴν διαγωγὴν τῶν ἀειμνήστων πατέρων μας. Ἐκεῖνοι εἰς δεινὰς περιστάσεις, ὅτε ἡ ὁλκὰς τῆς ὀρθοδοξίας, πλέουσα τὸ τρικυμιῶδες πέλαγος τῶν διωγμῶν, ἐκινδύνευε τὸν κίνδυνον τῆς ἐξοντώσεως καὶ τοῦ καταποντισμοῦ, ἐδυνήθησαν ὄχι μόνον νὰ διασώσωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ στολίσωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ πλουτίσωσιν αὐτὴν διὰ θυσιῶν ἀκαταλογίστων, καὶ ἡμεῖς, ἐν τῷ λιμένι τῆς ἀσφαλείας, κινδυνεύομεν νὰ χάσωμεν ὅ,τι ἐκεῖνοι μὲ κινδύνους μυρίους μᾶς ἐκληροδότησαν. Ἐκεῖνοι, μολονότι εἶχον ἀείποτε τὸν τράχηλον ὑπὸ τὸ ξίφος, ἐν τούτοις ἐπωφελοῦντο πᾶσαν ἐν γένει εὐκαιρίαν ἵνα περιποιήσωσιν εἰς τὸ ἔθνος ἢ σωτηρίαν ἢ εὔκλειαν, καὶ ἡμεῖς ἐν ἀσφαλείᾳ ζῶντες ἀδιαφοροῦμεν διὰ πάντα· ἔθνος καὶ ἐκκλησία εἶνε εἰς ἡμᾶς λέξεις κεναί, χωρὶς σημασίαν.

ΑΓΝΟΙΑ
ΤΩΝ ΘΕΙΩΝ ΝΟΜΩΝ.

Οἱ Ῥωμαϊκοὶ νόμοι δὲν ἐσυγχώρουν εἰς κανένα Ῥωμαῖον νὰ ἀγνοῇ τοὺς πολιτικοὺς νόμους· οὐδὲ κανεὶς Ῥωμαῖος ἠδύνατο νὰ προφασισθῇ ἐπὶ κριτηρίου τὴν ἄγνοιαν τῶν νόμων. Αὕτη ἡ διαταγὴ φαίνεται ὅτι ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἀπ' αὐτὴν τὴν Ἁγίαν Γραφήν· ὅπου ὁ Θεός, δίδων τοὺς νόμους εἰς τὸν Μωϋσῆν, τὸν προστάσσει νὰ τοὺς φανερώσῃ εἰς ὅλην τὴν Συναγωγὴν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καθὼς καὶ ἕκαστον ἀπὸ τοὺς Ἰσραηλίτας, ὄχι μόνον αὐτὸς νὰ τοὺς ἐξεύρῃ, ἀλλὰ καὶ τὰ τέκνα του νὰ διδάσκῃ· (1) ὁ δὲ Μωϋσῆς προστάσσει καὶ αὐτὸς τοὺς ἱερεῖς νὰ τοὺς ἀναγινώσκωσιν εἰς ὅλον τὸν λαόν, ἄνδρας ὁμοῦ καὶ γυναῖκας. Διὰ τί; «Ἵν' ἀκούσωσι (λέγει), καὶ ἵνα μάθωσι φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν· καὶ ἀκούσονται ποιεῖν πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου· καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, οἳ οὐκ οἴδασιν, ἀκούσονται, καὶ μαθήσονται φοβεῖσθαι Κύριον τὸν Θεόν.» Καὶ βέβαια, ἐάν, ὅσα ἐγράφησαν διὰ διδασκαλίαν ἡμετέραν, καὶ ἂν ὅλαι αἱ πλάναι προέρχωνται ἀπὸ τὴν ἄγνοιαν τῶν θείων νόμων· τίς εἶναι τόσον ἀνόητος, ὥστε νὰ μὴ καταλαμβάνῃ, ὅτι εἶναι ἀσυγκρίτως ἀναγκαιότερον εἰς αὐτὸν νὰ ἐξεύρῃ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ, ἀφ' ὅ,τι ἦτον εἰς ἕνα Ῥωμαῖον νὰ ἐξεύρῃ τοὺς πολιτικοὺς νόμους τῆς Ῥώμης; Ὁ Ῥωμαῖος πολίτης, ἀγνοῶν τοὺς νόμους τῆς ἰδίας πατρίδος, ἐκινδύνευε νὰ ζημιωθῇ τὸ περισσότερον αὐτὴν τὴν πρόσκαιρον ζωήν· ὁ δὲ Χριστιανός, τοῦ ὁποίου τὸ πολίτευμα εἶναι εἰς τοὺς οὐρανούς, ἂν ἀγνοῇ τοὺς νόμους αὐτῆς τῆς οὐρανίου πατρίδος, κινδυνεύει νὰ ἐξορισθῇ διὰ παντὸς ἀπ' αὐτήν, καὶ νὰ καταντήσῃ εἰς μίαν ἀθλιότητα χωρὶς τέλος. Διότι, καθὼς ἀνίσχυρος ἦτον ἡ πρόφασις ἑνὸς Ῥωμαίου ὅτι δὲν ἐγίνωσκε τοὺς νόμους, ἐπίσης καὶ περισσότερον ἀδύνατον εἶναι εἰς τὸν Χριστιανὸν νὰ δικαιωθῇ μὲ τὴν ἄγνοιαν τῶν θείων νόμων εἰς τὸ κριτήριον τοῦ Ὑψίστου καὶ ἀδεκάστου Νομοθέτου· ὅπου, καθὼς αὐτὸς λέγει, θέλει δαρῇ καὶ ὁ μὴ γνούς, καθὼς καὶ ὁ γνούς.

Αὕτη ἡ μελέτη τῶν θείων νόμων, ἐὰν καὶ ἀναντιρρήτως ἀναγκαία, ἠμελήθη τὴν σήμερον, καθὼς καὶ ἄλλα καλά· καὶ δὲν εἶναι ἄλλο κοινότερον παρὰ τὸ νὰ βλέπῃ τις τοὺς περισσοτέρους τοῦ παρόντος καιροῦ Χριστιανοὺς εἰς παντελῆ ἄγνοιαν, ἢ (τοὐλάχιστον) εἰς ἐπιπόλαιον καὶ ἀμέθοδον γνῶσιν τῆς ἰδίας αὐτῶν θρησκείας. Οἱ γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ ἦναι οἱ πρῶτοι κατηχηταὶ τῶν ἰδίων τέκνων, ἀκατήχητοι αὐτοί, οὔτε δύνανται, οὔτε θέλουσι νὰ διδάξωσι τὰ τέκνα των. Ἂν τοὺς ἐρωτήσῃς, ἔχουσι καιρὸν δι' ὅλας τὰς ἄλλας βιωτικὰς ὑποθέσεις καὶ μερίμνας· καταγίνονται μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν εἰς τὸ νὰ συναθροίσωσι πλοῦτον διὰ τὰ τέκνα των, σπουδάζουσι νὰ συγκροτήσωσιν ἐπιγαμίας εὐτυχεῖς· διὰ μόνην τὴν καλὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων αὐτῶν δὲν εὐκαιροῦσιν· ἤ, καὶ ἂν εὐκαιρήσωσιν, ὅλη ἡ ἀνατροφή, τὴν ὁποίαν δίδουσιν εἰς αὐτά, περιορίζεται εἰς τὸ νὰ τὰ διδάσκωσι, τίνι τρόπῳ νὰ στολίζωνται, καὶ πῶς νὰ προσφέρωνται εἰς τὰς ἀμοιβαίας ἐπισκέψεις καὶ προσρήσεις. Καὶ εἰς τοὺς τοιούτους γονεῖς ἁρμόζει κατὰ πολλὰ τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὁ Κράτης· «Ἄνθρωποι, ποῦ τρέχετε; τί καταγίνεσθε μὲ τοσαύτην σπουδὴν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσητε χρήματα, ἔπειτα ἀμελεῖτε τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων, εἰς τὰ ὁποῖα θέλετε ἀφήσει τὰ χρήματα;» Ὅσοι δὲ πάλιν ἀπὸ τοὺς γονεῖς φαίνονται ὅτι ἔχουσι φροντίδα διὰ τὰ τέκνα των, αὐτοὶ προφασίζονται, ὅτι δὲν ἐξεύρουσι τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ τὰ διδάξωσιν. (1)

ΚΟΡΑΗΣ.

(1) Εἰς πολλότατα μέρη τῆς Γραφῆς προστάσσει ὁ Θεὸς τὸν Μωϋσῆν νὰ φανερόνῃ τοὺς νόμους εἰς τὸν Ἰσραὴλ μὲ ταῦτα τὰ λόγια· «Λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ·» τοὺς γονεῖς δὲ πάλιν νὰ διδάσκωσι τὰ τέκνα, Δευτερ. 6-7.

(1) Σημ. Φιλεργοῦ. Ἤ,τε θρησκεία καὶ τὸ λογικὸν πειστικώτατα ἡμᾶς διδάσκουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει μανθάνειν, γινώσκειν καὶ προοδεύειν. Τοιοῦτος πέφυκεν, ἐὰν μὴ ἠλίθιος τυγχάνῃ.

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΑΝΘΡΩΠΩ.

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος Β'. Σελ. 93.)

« Τελεσθέντων δὲ τῶν προπαρασκευῶν, ὁ πατὴρ προσελθέτω τῷ πουροχήτᾳ ἵνα ζητήσῃ ὅπως δείξῃ αὐτῷ ἡμέραν τινὰ εὐτυχοῦς ἐπηρείας. Ἡ ἡμέρα αὕτη οὐδέποτε ὀφείλει εἶναι μηδ' ἐν τῇ ἀρχῇ μηδ' ἐν τῷ τέλει τῆς σελήνης, ἔστω δὲ ἐπίσης ἡμέρα μὴ ἀρτία.

* * *

«Ὑψωσάτω τότε τὸ πάνδαλον (στέγασμα) μετὰ τῶν ἀνθέων καὶ τῶν καθιερωμένων φυλλωμάτων ἐν οἷς ἐπικρατεῖ τὸ ἄνθος τοῦ λωτοῦ· διασκορπισάτω ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πυκνὸν στρῶμα χόρτου τοῦ Κουσᾶ, καὶ ἐλθέτω προσκαλέσαι τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, ἀρχόμενος ἐκ τῶν τῆς πατρικῆς ἀνιούσης γραμμῆς, μετὰ ταῦτα δὲ συγκαλεσάτω τοὺς φίλους αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς Βραχμᾶνας οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν ἑκατὸν ἐτῶν.

* * *

« Στολισάτωσαν αἱ γυναῖκες μεγαλοπρεπῶς τὸ πάνδαλον δι' ἀνθοδεσμῶν κρεμαμένων ὡς στέφανοι, εἰς τρόπον ἵνα σχηματίζουσιν ἐναλλὰξ σειρὰς ἐρυθρὰς καὶ λευκάς.

* * *

« Πάντες οἱ προσκεκλημένοι, πρὶν ἢ ὑπάγωσιν εἰς τὸν τόπον ἔνθα μέλλει λαβεῖν χώραν ἡ τελετή, ἐλθέτωσαν εἰς τὴν ἱερὰν λίμνην τῆς παγόδας, ἵνα ποιήσωσι τοὺς συνήθεις καθαρισμούς.

* * *

« Ὅταν πάντες οἱ συγγενεῖς καὶ ὅλοι οἱ φίλοι συνέλθωσιν ὁ πουροχήτας ὅστις μέλλει προΐστασθαι τῆς τελετῆς εἰσαχθήτω διὰ τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ ἐνδείξεων τοῦ σεβασμοῦ, κομισάτω δὲ μεθ' ἑαυτοῦ μίαν ταινίαν καὶ ἓν δέρμα δορκάδος.

* * *

« Τὸ δέρμα τῆς δορκάδος καθαρὸν πάντοτέ ἐστι, καὶ ὁ ἐπ' αὐτοῦ καθήμενος οὐδόλως μολύνεται.

* * *

« Ποιησάτω ὁ πουροχήτας τότε τὸ σάνκόλπα, — προπαρασκευὴν τῆς ψυχῆς—βυθισάσθω εἰς τὴν μελέτην τοῦ Βισχνοῦ, φαντασθήτω αὐτὸν ὡς τὸν δημιουργὸν καὶ τὸν συντηρητὴν τοῦ σύμπαντος τούτου.

* * *

« Θεωρησάτω αὐτὸν ὡς τὸν διανομέα πασῶν τῶν χαρίτων καὶ ὡς τὸν ὁδηγοῦντα εἰς εὐτυχὲς τέλος πάσας ἡμῶν τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐν τῇ σκέψει δὲ ταύτῃ,ἀπαγγειλάτω τρὶς τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ προσαγαγέτω αὐτῷ τὰς ἑαυτοῦ λατρείας.

* * *

« Μελετησάτω ἔπειτα τὰς ἀπείρους τελειότητας τοῦ Βράχμα, σκεψάσθω περὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐκπορευομένων τριῶν τριάδων (1) αἵτινες ἐδημιούργησαν τὰ ὀκτὼ ἑκατομμύρια τετρακοσίας χιλιάδας τῶν ζώντων πλασμάτων, ὧν πρῶτος ὁ ἄνθρωπος τυγχάνει.

* * *

Σκεψάσθω περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σύμπαντος τούτου, ὅπερ μέλλει διαρκέσειν ἑκατὸν ἔτη τῶν Θεῶν (2), καὶ ὅπερ διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη, ὧν τὸ πρῶτον, το δεύτερον καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ τρίτου παρῆλθεν ἤδη. Ποιησάτω προσκομιδὴν τῷ σύμπαντι.

* * *

« Σκοπισάτω εἰς τὰς διαφόρους ἐνσαρκώσεις τοῦ Βισχνοῦ καὶ εἰς τὴν τοῦ Συάγρου ὑφ' οὗτινος τὴν μορφὴν ὁ Θεὸς ἐκμηδενίζει τὸν γίγαντα Ἰραννίαν.

* * *

(1) Νάρα-Νάρι Βιράδζ.
Ἀϋνὶ-Βούα-Σουρυά.
Βράχμα-Βισχνοῦ-Σίβα.

(2) Ἕκαστον ἔτος τῶν Θεῶν ἴσον ἐστὶ πολλοῖς δισεκατομμυρίοις σεληνιακῶν ἐτῶν.

« Προσπεσάτω ἐνώπιον τῶν δεκατεσσάρων κατηγοριῶν τῶν οὐρανίων Πνευμάτων, τῶν πιτρὶς καὶ τῶν ὑποδεεστέρων πνευμάτων τῶν καταπληρούντων τοὺς κόσμους.

*
* *

« Ποιησάτω προσκομιδὴν τῷ καθαρῷ ῥευστῷ ὅπερ ὀνομάζεται Ἀγασὰ, καὶ ὅπερ ἐςὶν ἡ τῆς ζωῆς οὐσία.

*
* *

« Ἀπαγγειλάτω τὴν μυστηριώδη μονοσύλλαβον, ἥτις ὀφείλει ἄγνωστος εἶναι τῷ πλήθει, κινῶν ἁπλῶς τὰ χείλη.

*
* *

« Ποιησάτω τὴν θυσίαν τῷ Σουβαϊαμβ χούβα τῷ αὐθυπάρκτῳ ὄντι.

*
* *

« Ἐπικαλεσάσθω τὸ πνεῦμα τῶν προγόνων, παρακαλῶν αὐτοὺς ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν τελετήν.

*
* *

« Ἐξορκισάτω τὰ κακοποιὰ πνεύματα, ὧν ἡ παρουσία δύναιτο ἂν διαταράξαι τὰς θυσίας.

*
* *

« Ἐξευμενισάσθω ἑαυτῷ τὸ ὑπέρτατον πνεῦμα Πουλεάρ, ὅπερ προΐσταται τῶν κωλυμάτων καὶ ἐνεργεῖ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιχειρήσεων.

*
* *

« Πάντες οἱ συνδαιτυμόνες ἐλθέτωσαν ἔτι εἰς τὴν ἱερὰν λίμνην τῶν καθαρισμῶν καὶ καθαρισάσθωσαν κατὰ τὸν παραγεγραμμένον τρόπον.

*
* *

« Ἅμα ἐπιστρέψωσιν, ὁ βραχματσαρὴς (βραχμίσκος)—δόκιμος σπουδαστής,—ὀφείλει θέσιν λαβεῖν ὑπὸ τὸ πάνδαλον τῶν ἀνθέων, καὶ πᾶσαι αἱ ἔγγαμοι γυναῖκες, αἵτινες εὑρίσκονται ἐν τῇ παραστάσει ὀφείλουσι ψάλλειν τὰς καθιερωμένας ᾠδὰς, χρίουσαι τὰ μέλη αὐτοῦ εὐώδει ἐλαίῳ καὶ κρόκῳ, καὶ ἀλείφουσαι τὰς βλεφαρίδας αὐτοῦ δι' ἀντιμονίου.

*
* *

« Ὅταν ὁ στολισμὸς τελειώσῃ, ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ τοῦ νεοφωτίστου κάθηνται πλησίον αὐτοῦ ὑπὸ τὸ πάνδαλον, καὶ αἱ γυναῖκες ποιοῦσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν τὴν τελετὴν τοῦ ἀράττη ἵνα ἀπομακρύνωσι τοὺς κακοὺς οἰωνούς.

*
* *

« Προσφέρουσι τὴν παυδζὰ — θυσίαν— πᾶσι τοῖς προστατευτικοῖς ἐφεστίοις πνεύμασι, ὡς καὶ τὰ πρῶτα φαγητὰ τὰ ἡτοιμασμένα διὰ τὸ γεῦμα.

*
* *

« Πάντες οἱ ἄνδρες καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες καθήσθωσαν τότε ἐπὶ φύλλων κοκοφοινίκων κεκαλυμμένων ὑπὸ φύλλων τοῦ λωτοῦ, καὶ στρεψάτωσαν πρὸς ἀλλήλους τὰ νῶτα εἰς τρόπον ἵνα μὴ βλέπωσιν ἀλλήλους τρώγοντας.

*
* *

« Φέρουσι τότε τὸ ὀρύζιον, τὸ κεκαθαρισμένον βούτυρον, τὸ ἔλαιον, τὴν ζάκχαριν, τοὺς καρποὺς καὶ τὰ ὄσπρια τὰ προσδιωρισμένα εἰς τὴν πανήγυριν, ἔπειτα ὁ πατὴρ ποιεῖ διανομὴν Βετάλων εἰς τὸ τέλος τοῦ γεύματος, δίδωσι δῶρον τῷ πουροχήτᾳ, καὶ ὅλος ὁ κόσμος ὀφείλει ἀπελθεῖν.

*
* *

« Τοιαύτη ἐστὶν ἡ πρώτη ἡμέρα τῆς Οὐπαναϊάνας.

*
* *

« Ἡ ἐπαύριον ὀνομάζεται Μουχουρτὰ— ἡ μεγάλη ἡμέρα—ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ὀφείλει γενέσθαι ἡ περιβολὴ τῆς ταινίας.

*
* *

« Ὁ βραχματσαρὴς λαβέτω θέσιν ὑπὸ τὸ Πάνδαλον ἐν μέσῳ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, στρεψάτωσαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς τὸ πρόσωπον πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀνατολῆς.

*
* *

« Ὁ βραχματσαρὴς ὀφείλει ἔχειν τὴν ὀσφὺν περιεζωσμένην ὑπὸ λινοῦ νεουργοῦ, καὶ ὑφάσματος καθαροῦ, καὶ αἱ γυναῖκες ἀλείφουσιν αὐτὸν ἁπαλῶς ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ τῶν βραχιόνων διὰ τῆς κόνεως τοῦ κρόκου μεμιγμένης ἐξ ἐρυθροξύλου, ψάλλουσαι τὰς καθιερωμένας ᾠδάς.

*
* *

« Προχωρησάτω τότε ὁ πουροχήτας, μετὰ πυραύνου ἀργυροῦ πλήρους ἀνθρακιᾶς φλεγούσης, ποιησάτω τὴν θυσίαν τοῖς πνεύμασιν, ἐπικαλούμενος αὐτὰ πέριξ τοῦ πυραύνου, καὶ

ῥιψάτω ἐπὶ τοῦ πυρὸς, ἵνα εὐχαριστήσῃ τὴν ὄσφρησιν αὐτῶν, θυμίαμα καὶ κόνιν τοῦ ἐρυθροξύλου.

*
* *

« Τὸ πῦρ τοῦτο ὀφείλει διατηρηθῆναι ἐπιτετηδευμένως μέχρι τέλους τῆς ἑορτῆς Οὐπαναϊάνας· διότι, εἴπερ ἐσβέννυτο, μεγάλα δυστυχήματα συμβαίνοιεν ἄν, καὶ τὰ ἐφέστια πνεύματα ἐγκαταλείποιεν τὴν οἰκίαν.

*
* *

« Ἐννέα βραχμᾶνες καὶ ἐννέα βραχμανίδες ἔγγαμοι ὀφείλουσιν ἵνα προσδιορισθῶσιν εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ πυρὸς τούτου.

*
* *

« Πᾶσαι αἱ ἔγγαμοι γυναῖκες, αἵτινες εὑρίσκονται μεταξὺ τῶν προσκεκλημένων, ἐλθέτωσαν ἐν μεγάλῃ πομπῇ μέχρι τῆς ἱερᾶς λίμνης, μουσικῶν προηγουμένων ὀργάνων, φέρουσαι ἀγγεῖον χαλκοῦν, ὅπερ πληροῦσιν ὕδατος.

*
* *

« Ἅμα ἐπιστρέψασαι εἰς τὴν οἰκίαν, καλυψάτωσαν τὸ στόμιον τοῦ ἀγγείου διὰ φύλλων τοῦ μαγγιοφόρου (1) καὶ κρεμασάτωσαν ὑπεράνωθεν κλάδον βανανέας ἀρτίως κοπέντα καὶ τοὺς ἑαυτοῦ καρποὺς φέροντα.

*
* *

« Ἐλθέτωσαν τότε, ὅλαι ὁμοῦ, εἰς τὸ γειτνιάζον δάσος, καὶ ἀνευροῦσαι φωλεὰν μυρμήκων λευκῶν, πληρωσάτωσαν δέκα μικρὰς χύτρας, πηλίνας τῆς τετριμμένης καὶ κεκοσκινισμένης γῆς ὑπὸ τῶν ζώων τούτων.

*
* *

« Ἔπειτα δὲ ἐρχόμεναι παρὰ τοῖς προσκεκλημένοις ὀφείλουσι φυτεῦσαι ἐν ταῖς σκεύεσι τούτοις δέκα εἴδη διαφόρων κόκκων, οὓς ποτίζουσι διὰ τοῦ ἐκ τῆς ἱερᾶς λίμνης ἀντληθέντος ὕδατος.

*
* *

« Τούτου γενομένου, ὁ Πουροχήτας ὀφείλει συνενῶσαι πάντα τὰ δοχεῖα ὁμοῦ καὶ ἐφαπλῶν ὑπεράνω λινὸν λεπτὸν, ποιησάτω τὴν ἐπίκλησιν τῶν προστατευτικῶν πνευμάτων καὶ δεηθήτω αὐτῶν ἵνα ἐκδηλώσωσι τὴν δύναμιν αὐτῶν διά τινος εὐτυχοῦς οἰωνοῦ.

(1) Δένδρον ὀπωροφόρον τῆς Περουβίας.

« Τότε ἐπιβάλλων τὰς χεῖρας ὑπεράνω τοῦ λινοῦ ἀπαγγειλάτω χαμηλοφώνως, μὴ ἀκουόμενος ὑπὸ τῶν παρισταμένων τὰς ἑπομένας μαγικὰς λέξεις· Ἀγνὶμ-Πᾶ-Πᾶτρα Παρυάϊα Παρῶξα.

Αἱ πέντε αὗται σανσκρητικαὶ λέξεις σημαίνουσιν· Ἀγνὶμ-πῦρ ἱερὸν, Πᾶ-ὕδωρ ἅγιον, Πᾶτρα-δοχεῖον ἐξηγνισμένον, Παρυάϊα-βλάστησις μαγικὴ, Παρῶξα-ἀόρατος.

*
* *

« Ὁ Πουροχήτας ὀφείλει ἀπαγγεῖλαι ἐννεάκις ἐννεάκις τὰς λέξεις ταύτας. Τότε δὲ τὰ προστατευτικὰ πνεύματα ἐμφανίζονται, τὸ ἐλαφρὸν λινὸν ἀνεγείρεται κατὰ μικρὸν, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ ἐπίκλησις.

*
* *

« Ὁ Πουροχήτας ἀράτω τότε τὸ λινὸν, οἱ δέκα κόκκοι διεπέρασαν τὴν γῆν ἐντὸς τῶν δέκα δοχείων, δέκα δενδρύλλια ὑψώθησαν μέχρι τοῦ μετώπου τοῦ Πουροχήτα, φέροντα ἕκαστον κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄνθη καὶ καρπούς.

*
* *

« Ἡ μήτηρ τοῦ Βραχματσαρῆ πλέκει τότε στέφανον ἐκ τῶν ἀνθέων τῶν δένδρων τούτων καὶ τίθησιν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ ὁ Πουραχήτας διανέμει πᾶσι τοῖς παρισταμένοις τοὺς καρποὺς οἵτινες προήχθησαν ὑπὸ τὸ λινὸν, καὶ οἱ προσκεκλημένοι ἐπαναλαμβάνουσι τρὶς τρώγοντες αὐτούς. Ὁ εὐτυχὴς οἰωνὸς ἐξεδηλώθη· Ὁ εὐτυχὴς οἰωνὸς ἐξεδηλώθη. Ὁ εὐτυχὴς οἰωνὸς ἐξεδηλώθη. Ὁ Βραχματσαρὴς λαβέτω τὴν τριπλῆν ταινίαν τοῦ δοκίμου.

*
* *

« Ποιοῦσι νέαν ἐπίκλησιν τῶν πνευμάτων τῶν πλανητῶν καὶ τῶν προγόνων, ἵνα εὐχαριστήσωσιν αὐτοῖς διὰ τὴν προστατευτικὴν αὐτῶν ἐπιφοίτησιν, καὶ κρεμῶσιν εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ νεαροῦ βραχμᾶνος τεμάχιον καθιερωμένου κρόκου.

*
* *

« Ὁ κουρεὺς ξυρισάτω τότε τὴν κεφαλὴν τοῦ δοκίμου καὶ κοψάτω τοὺς ὄνυχας τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ ἐν τῷ θορύβῳ τῶν ᾀσμάτων τῶν γυναικῶν, συναυλούντων τῶν μουσικῶν τῶν παγοδῶν.

*
* *

« Ἐπιτάσσεται τῷ νεαρῷ βραχμᾶνι, ἵνα ἐλθὼν λούσηται ἐν τῇ λίμνῃ τῶν καθαρισμῶν, ἵνα ἐξαλείψῃ τὰς ἀκαθαρσίας ἅσπερ ἡ ἀκάθαρτος ἐπαφὴ τοῦ κουρέως ἐνετύπωσεν αὐτῷ· καὶ αἱ γυναῖκες ἐνδύουσιν αὐτὸν νέα καθαρὰ λινά.

*
* *

« Ὁ Πουροχήτας προβαίνει τότε παρ' αὐτῷ, καὶ ἐπιτεθεὶς ἐπ' αὐτοῦ τὰς χεῖρας, διαλύει τὴν ἄγνοιαν αὐτοῦ καὶ ἱκανὸν αὐτὸν ἀποκαθίστησι τῆς σπουδῆς τῶν ἐπιστημῶν, αἵτινες μέλλουσι πάσας αὐτοῦ τὰς στιγμὰς ἐπασχολήσειν. Περιβαλέτω αὐτὸν ἔπειτα διὰ τριπλῆς ζώνης πεπλεγμένης ἐκ τῆς ἱερᾶς βοτάνης τοῦ Δαρβᾶ.

*
* *

« Ἀναγινώσκων ἔπειτα τοὺς ἐξορκισμοὺς τοῦ λαιμοῦ καὶ τοῦ στήθους, κοσμεῖ τὸν νεοφώτιστον τῇ τριπλῇ ταινίᾳ τῆς βραχμανικῆς μυήσεως καὶ καθιεροῖ αὐτὸν Βραχματσαρὴν— δόκιμον ἐποφθαλμιῶντα εἰς τὴν μύησιν.

*
* *

« Τὴν στιγμὴν ταύτην ποιησάτωσαν διὰ τὸν νεαρὸν βραχματσαρὴν ἐκλογὴν Γκουροῦ— διδασκάλου τῆς ἱερᾶς ἐπιστήμης—ὑπερβάντος τὰ ἑξήκοντα ἔτη.

*
* *

« Ὁδηγησάτω ὁ γκουροῦ κατὰ μέρος τὸν νέον αὐτοῦ μαθητήν, καὶ στρέψας αὐτὸν πρὸς Ἀνατολάς, εἰπάτω αὐτῷ,

*
* *

« Ὦ υἱέ μου, ἰδοὺ ὅτι κάθησαι ἤδη παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, μηδὲν ἀκάθαρτον μιανάτω τὸ σῶμά σου, ἡ δὲ διάνοιά σου ἐστραμμένη πάντοτε ἔστω πρὸς τὸ καλόν, διότι ὁ Βράχμας ἄρξεταί σε γινώσκειν ἐκ τῶν πράξεών σου.

*
* *

« Γνώρισον ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν προγόνων αἰθέριον σῶμα ἔχουσαι, ἀκολουθήσουσί σοι ἐν ταῖς σπουδαῖς σου, καὶ βράδιον ἀποκαλύψουσί σοι, ἐὰν ἄξιος τούτου ᾖς, τὸ μέγα μυστήριον τοῦ Ὄ ν τ ο ς.

*
* *

« Μηδέποτε λάθῃς ὅτι ὅσα μέλλεις μαθεῖν οὐδέποτε ὀφείλουσιν ἵνα ἀποκαλυφθῶσι τῷ ἠλιθίῳ ὄχλῳ, καὶ ὅτι οὐδέποτε ἀφίξῃ εἰς τὴν μύησιν, ἐὰν μὴ μάθῃς ἐνθάψαι τὸ μυστήριον τῶν πραγμάτων ἐν τῷ μυχαιτάτῳ τῆς καρδίας σου.

*
* *

« Τοὺς λόγους τούτους ἀπαγγείλας, ὁ Γκουροῦ ὀνομάζει διὰ πρώτην φορὰν τὸν νεαρὸν βραχματσαρὴν Δουϊδζάα — δηλαδὴ δὶς γεγεννημένον.

*
* *

« Ἡ πρώτη γέννησις οὐκ ἔστιν εἰμὴ ἡ ἄφιξις ἐν τῇ ὑλικῇ ζωῇ, ἡ δευτέρα δέ ἐστιν ἡ προσχώρησις εἰς τὴν πνευματικὴν ζωήν.

*
* *

« Καὶ οὕτω πέρας λαμβάνει ἡ δευτέρα ἡμέρα.

*
* *

« Τὴν τρίτην ἡμέραν, ὁ βραχματσαρὴς προσενεγκάτω διὰ πρώτην φορὰν τὴν τῷ πυρὶ θυσίαν, καὶ ποιησάτω τὴν προσκομιδὴν τοῖς πνεύμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν προγόνων ἐνώπιον πάντων τῶν προσκεκλημένων.

*
* *

« Τὴν τετάρτην ἡμέραν, ὁ πατὴρ τοῦ νεαροῦ βραχμᾶνος τοῦ δεξαμένου τὴν περιβολὴν ποιησάτω τὰ ἁρμόδια δῶρα πᾶσι τοῖς παραστᾶσιν ἐν τῇ τελετῇ, καὶ μὴ ἐπιλαθέτω δοῦναι δάμαλιν καὶ ἑκατὸν μαγγανῦς ὀρυζίου τῷ Γκουροῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

*
* *

« Ἀνανεώσας τὴν σᾶν κάλπαν, ὁ Πουροχήτας ποιησάτω τὴν προσκομιδὴν πᾶσι τοῖς πνεύμασιν ἅπερ ἐπεκαλέσατο ἵνα παραστῶσιν ἐν τῇ τελετῇ, καὶ εὐχαριστησάτω αὐτοῖς εὐαρεστηθεῖσιν ἐνδοῦναι ταῖς δεήσεσιν αὐτοῦ, καὶ οἱ παριστάμενοι ὀφείλουσιν ἀποχωρῆσαι λέγοντες, «τὸ παιδίον τέθνηκεν, ἀνὴρ ἐγεννήθη.»

Οὐδόλως σχολιάζομεν τὸ περίεργον τοῦτο χωρίον τοῦ Ἀγκουσιαδὰ Παρικχαί. Οὐδόλως θέλομεν εἶναι, εἰμὴ οἱ ἀμερόληπτοι ἱστορικοὶ τῶν παραδόξων τούτων ἐθίμων. Σημειοῦμεν μόνον ὅτι ἐν τῇ τελετῇ ταύτῃ τῆς Οὐπαναϊάνας, ἡ περιβολῆς τῆς ἱερᾶς ταινίας, ἥτις τὸ π α ι δ ί ο ν ἄ ν δ ρ α π ο ι ε ῖ, τὰ πιτρὶς ἢ πνεύματα, καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν προγόνων λαμβάνουσι τὸ κυριώτερον μέρος. Προ—

σκαλοῦνται ὑπό τινος Πουροχήτα, παρίστανται ἐφ' ὅλον τὸν χρόνον ἐν τῇ πανηγύρει, καὶ δέχονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὰς θυσίας. τὰς προσκομιδὰς καὶ τὰς ἀπαρχὰς ὅλων τῶν προητοιμασμένων φαγητῶν διὰ τὰς εὐωχίας αἵτινες ἀποπερατοῦσι τὰς μυστηριώδεις ἱερουργίας ἑκάστης ἡμέρας.

Ὁ Βισχνοῦς οὐδόλως παρακαλεῖται, ὥςπερ μηδ' ὁ Βράχμας, ὁ ἄρχων τῶν δημιουργημάτων, ὁ κ ύ ρ ι ο ς τ ῶ ν Θ ε ῶ ν κ α ὶ τ ῶ ν ἀ ν θ ρ ώ π ω ν ὑπὸ τοῦ Πουροχήτα εἰμὴ ἵνα αὐτὸς οὗτος προπαρασκευασθῇ εἰς τὴν τελετὴν ὑπὸ τῆς μελέτης τῶν ἀπείρων τελειοτήτων τοῦ δημιουργοῦ καὶ τοῦ συντηρητοῦ τοῦ σύμπαντος τούτου.

Ὁ Βραχματσαρὴς τηρεῖ τὴν θέσιν ταύτην τοῦ δοκίμου μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ γάμου αὐτοῦ, ὅςτις λαμβάνει χώραν κατὰ τὸ δέκατον ἕκτον ἢ δέκατον ὄγδοον ἔτος περίπου τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας. Ἐπὶ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον, μένει παρὰ τῷ γκουροῦ αὐτοῦ ἢ διευθυντῇ, παραδιδόμενος τῇ σπουδῇ τῶν ἱερῶν βιβλίων καὶ τῶν μαθηματικῶν καὶ ἀστρονομικῶν ἐπιστημῶν.

Οὔπω εἰσάγουσιν αὐτὸν εἰς τὰς ἀποκρύφους ἐπιστήμας, ὧν τὰς ἀρχὰς τότε μόνον ἄρξεται διδασκόμενος ὅτε ἀφίξεται, ὡς γριχαστὰς, ἀρχηγὸς οἰκογενείας, ἢ πουροχήτας, ἱερεὺς λειτουργὸς, εἰς τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς μ υ ή σ ε ω ς.

Ἰδοὺ αἱ παραγγελίαι ἃς δίδωσιν αὐτῷ ὁ Μανοῦς.

*
* *

« Ὁ Γκουροῦ, μετὰ τὴν μύησιν τοῦ Βραχματσαρῆ διδάσκει αὐτὸν τὰ καθήκοντα τῆς καθαρότητος καὶ τὰ χρηστὰ ἤθη, τὴν διατήρησιν τοῦ ἱεροῦ πυρὸς, καὶ τὰς σανδύας— εἴδη προσευχῶν — τῆς πρωίας, τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἑσπέρας.

*
* *

« Ποιήσας τοὺς παραγεγραμμένους καθαρισμοὺς καὶ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον ἔχων πρὸς Ἀνατολὰς, ὁ βραχματσαρὴς ὀφείλει, πρὶν ἢ ἀνοίξῃ τὸ Βέδα, κατευθύναι τὰ σεβάσματα αὐτοῦ τῷ ὑ π ε ρ τ ά τ ῳ Κ υ ρ ί ῳ τοῦ σύμπαντος.

« Ἀναγινώσκων τὸ Βέδα, ὀφείλει δεσπόσαι τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ καὶ στῆναι συνηνωμένας ἔχων τὰς χεῖρας ἵνα σέβας ἀποδῷ τῇ ἁγίᾳ γραφῇ· ἀρχόμενος δὲ καὶ λήγων τῆς ἀναγνώσεως, ἐναγκαλισάσθω τοὺς πόδας τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀρξάτω μηδὲ παυσάτω εἰμὴ ἀκούων τοῦ γκουροῦ λέγοντος αὐτῷ, αἴ! σπούδαζε, ἢ ἀρκεῖ, στῆθι.

*
* *

« Ἀπαγγελλάτω πάντοτε, ἐν τῇ ἀρχῇ καὶ ἐν τῷ τέλει τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ τὴν ἱερὰν μονοσύλλαβον — ΑΥΜ—ἥτις ἐμπεριέχει ἐν ἑαυτῇ τὸ μυστήριον τῆς Τριάδος. Ὁ τοῦτο μὴ ποιῶν λησμονεῖ παντὸς δ,τι ἔμαθε, τόσον ταχέως ὅσον οἱ ἐπὶ τοῦ ὕδατος χαραττόμενοι χαρακτῆρες ἐξαλείφονται.

*
* *

« Ἀπαγγειλάτω τὴν μυστηριώδη ταύτην μονοσύλλαβον, ἐπίκλησιν τῇ Τριμούρτι, ἣν αὐτὸς ὁ Βράχμας ἐξέφρασεν ἀπὸ τῆς οὐσίας τοῦ Βέδα, ἔχων τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς Ἀνατολὰς, καθαρὸς παντὸς μιάσματος, συγκρατῶν τὴν ἀναπνοὴν αὐτοῦ καὶ φέρων ἐν χερσὶ κορμὸν τῆς ἱερᾶς βοτάνης τοῦ Κουσᾶ.

*
* *

« Ὁ Βραχματσαρὴς οὐδέποτε ὀφείλει προξενῆσαι τὴν ἐλαχίστην θλίψιν τῷ γκουροῦ, ὅςτις ἀνελάβετο τὸ καθῆκον τοῦ ἀναθρέψαι αὐτὸν καὶ διδάξαι αὐτὸν τὴν ἁγίαν γραφήν. Ὀφείλει σέβειν αὐτὸν ὡς πατέρα τε καὶ μητέρα.

Οὐδόλως ὑποδείκνυται ἐν τῷ Ἀγκρουσιαδᾶ Παρικχαὶ ὅτι ὁ βραχματσαρὴς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ ποιεῖσθαι χρῆσιν τῆς μυστηριώδους μονοσυλλάβου ΑΥΜ, ἣν χορηγεῖ αὐτῷ ὁ Μανοῦ, ἀλλ' ὁ ἀρχαῖος νομοθέτης οὐδὲν δίδωσιν ἐνταῦθα τῇ λέξει ταύτῃ εἰμὴ τὴν κοινὴν ἔννοιαν ἐν ᾗ παρίστησι τὴν θρησκευτικὴν τριάδα, ὡς πρὸς τὴν μυστικὴν δὲ σημασίαν τῶν τριῶν γραμμάτων, ἀπαγορεύει τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς, ἀπαραμειώτως ὥςπερ καὶ τὸ βιβλίον τῶν πιτρίς.

*
* *

« Ἡ ἁγία ἀρχικὴ συλλαβὴ ἡ συντεθειμένη ἐκ τριῶν γραμμάτων, ἐν ᾗ ἐμπεριέχεται ἡ βεδικὴ τριάς, ὀφείλει τηρεῖσθαιά πόρ-

ρητος ὡς δεύτερον τριπλοῦν Βέδα, κ.τ.λ....
ΜΑΝΟΥΣ, βιβλ. ΙΑ'. § 265.

Τὰ ἀληθῆ πρακτικὰ τῶν ἀποκρύφων ἐπιστημῶν μόνον κατὰ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον βαθμὸν τῆς μυήσεως ἄρχονται, καὶ ταῦτα πρὸ πάντων ἐνδιαφέρουσιν ἡμῖν ἵνα γνωρίζωμεν, τῆς δοκιμασίας καὶ τῆς πρώτης κλάσεως τῆς μυήσεως μὴ οὐσῶν εἰμὴ προπαρασκευῆς τοῖς ἀνωτέροις βαθμοῖς.

Ἀρκεσάτω ἡμῖν εἰπεῖν ὅτι αἱ ἑορταὶ τοῦ γάμου καὶ αἱ τελεταὶ τῆς κηδείας συνοδεύονται πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐπικλήσεως τῶν ψυχῶν τῶν προγόνων καὶ τῶν πιτρὶς, ἄνευ δὲ τῆς παρουσίας τούτων οὐδόλως ἂν δύναιντο λαβεῖν χώραν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΤΗΣ ΜΥΗΣΕΩΣ.

Καθαρισμοί.—Δεήσεις.—Τελεταί.—Ἐπικλήσεις.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Ἀγκρουσάδα Παρικχαί.

Διὰ τοῦ γάμου αὐτοῦ, ὁ Βραχματσαρὴς ἀφίησι τὴν κλάσιν τῶν δοκίμων, μηδόλως ὅμως εἰσερχόμενος εἰς τὴν τῶν Γριχαστᾶ ἤτοι οἰκογενειαρχῶν μεμυημένων τοῦ πρώτου βαθμοῦ. Δέον πρὸς τοῦτο πρῶτον μὲν ἵνα ἀποτίσῃ τὴν ὀφειλὴν τῶν προγόνων διὰ τῆς γεννήσεως υἱοῦ καθωρισμένου εἰς τὴν διαιώνισιν τῆς φυλῆς αὐτῶν, δεύτερον δὲ, ἵνα ἄξιος κριθῇ, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ γκουροῦ αὐτοῦ, τοῦ διασκελίσαι τὸ πρῶτον τοῦτο βῆμα.

Δεκτὸς δὲ γενόμενος, δύναται μένειν ἁπλοῦς γρισχαστὰς, ἢ, πουροχήτας τιτλοφορούμενος, προσληφθῆναι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν Παγόδας τινός· ἀλλ' ἐν ἑκατέρᾳ τῶν θέσεων ἄρχεται ὢν μέλος τῆς μεγάλης ἱερατικῆς οἰκογενείας, καὶ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη πᾶσαι αἱ πράξεις τῆς ζωῆς αὐτοῦ ἑκάστης ἡμέρας τείνουσιν εἰς τὸ ἑτοιμάσαι τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, διὰ τῆς μελέτης, τῶν προσευχῶν, τῶν θυσιῶν, τῶν καθαρισμῶν καὶ τῶν λεπτοτάτων φροντίδων τῆς ἁγνείας, πρὸς τὴν ὑπερτάτην μεταμόρφωσιν πρὸς ἣν ἀξιοῖ ἀφικέσθαι.

Ἰδοὺ, κατὰ τὸ Νίττια Κάρμα, μέρος πρῶτον τοῦ Ἀγκρουσιαδᾶ Παρικχαὶ, οὗτινος μνείαν ἐποιησάμεθα ἤδη, ὁποῖαί τινές εἰσιν αἱ ἀναρίθμητοι τελεταὶ τῶν καθαρισμῶν τῶν σωματικῶν τε καὶ τῶν πνευματικῶν, οἵτινες ἐπιβάλλονται αὐτῷ, καὶ ὧν οὐδενὸς δύναται παραμελῆσαι ἄνευ τῶν αὐστηροτάτων ποινῶν.

Διατηροῦμεν τὰς διαιρέσεις τὰς παραδεδεγμένας ἐν τῷ πρωτοτύπῳ συγγράμματι.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

«Ὁ γριχαστὰς ἐγκαταλειπέτω τὴν ψίαθον αὐτοῦ καθ' ἑκάστην πρωίαν μίαν ὥραν πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, καὶ, ἅμα ἀφῇ τὴν κλίνην αὐτοῦ, ὁ πρῶτος αὐτοῦ λόγος ἔστω ἐπίκλησις τῷ Βισχνοῦ.

* * *

« Ἀποτεινέσθω ἀκολούθως τῇ μεγάλῃ οὐσίᾳ ἧς ὁ ἀριθμὸς τρία ἐμπεριέχεται ἐν ἑνὶ ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνωτέρω πνεύμασι, καὶ λεγέτω, Βράχμα! Βισχνοῦ! Σίβα! καὶ ὑμεῖς δαιμόνια τῶν ἑπτὰ πλανητῶν, ποιήσατε τὴν ἡμέραν ἀνατεῖλαι.

* * *

« Τὸ δεύτερον ὄνομα ὅπερ ὀφείλει ἀπαγγεῖλαι, ἐστὶ τὸ τοῦ Γκουροῦ ὑφ' οὗ ἐτέλεσε τὴν δοκιμασίαν αὐτοῦ. Εἰπάτω, ὦ ἅγιε Γουροῦ, προσφέρω σοι τὰς λατρείας μου, ὑπεραγαπῶ σε ὡς πνεῦμα ἀνώτερον ὅπερ ἐγκατέλιπε ἤδη τὸν κόσμον τοῦτον. Διὰ τῶν σοφῶν σου μαθημάτων ἠδυνήθην ἀποφυγεῖν τὸ κακόν.

* * *

« Παρακαλείτω τὸ ὑπέρτατον Ὂν, ἵνα κατέλθῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ λεγέτω, ἰδοὺ ὅτι ὁ Βράχμας ἐν ἐμοί ἐστιν, εὐφρανθήσομαι ἐν ἐντελεῖ εὐδαιμονίᾳ.

* * *

« Ἀποτεινέσθω τῷ Βισχνοῦ, καὶ λεγέτω, Θεὲ, ὅστις ὁ καθαρώτατος τῶν πνευμάτων ὑπάρχεις, ἡ ἀρχὴ πάντων τῶν πραγμάτων, ὁ κύριος τοῦ κόσμου, ὁ γονιμοποιὸς τῆς φύσεως, ταῖς διαταγαῖς σου ἀφίημι τὴν στρωμνήν μου, καὶ ἀψηφήσω τοὺς σκοπέλους τοῦ κόσμου.

*
* *

« Σκεψάσθω ἐπομένως περὶ πάντων ὅσα μέλλει ποιῆσαι τὴν ἡμέραν, περὶ τῶν ἀγαθῶν ἔργων, καὶ περὶ τῶν θεαρέστων πράξεων ἅς περ ἐκτελέσειν ὀφείλει.

*
* *

« Ἀναμιμνησκέσθω ὅτι, ἵνα ὦσιν εὐάρεστοι τοῖς θεοῖς, αἱ πράξεις αὐτοῦ ὀφείλουσιν ἐκπληροῦσθαι μετὰ ζέσεως καὶ εὐσεβείας, καὶ οὐχὶ ἀμελῶς ἢ ἐξ ἀνάγκης.

*
* *

« Ἐν τῇ ἀποφάσει τοῦ ἐκτελέσαι πάντα αὐτοῦ τὰ καθήκοντα, ἀπαγγειλάτω ὑψηλοφώνως τὰ χίλια ὀνόματα τοῦ Βισχνοῦ...

Τὸ Ἀγρουσιαδὰ δίδωσι καθ' ὁλοκληρίαν τὰ εἴδη ταῦτα τῶν λιτανειῶν τοῦ Βισχνοῦ, αἵτινες πράγματι ἐκ χιλίων ὀνομάτων σύγκεινται. Ἄρχονται δ' ὧδε, Χαῖρε Βισχνοῦ. Χαῖρε Χαρῆ. Χαῖρε, Ναραϊάνα. Χαῖρε, Κοβίνδα. Χαῖρε, Κεσβά. κτλ...

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΙΣΜΩΝ.

« Λαμβάνων ἐν τῇ χειρὶ δοχεῖον τι χαλκοῦν ἐλθέτω διὰ τὰς φυσικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας εἰς ἀπόστασιν τοὐλάχιστον βολῆς βέλους ἀπὸ τῆς κατοικίας αὐτοῦ, ἐν τόπῳ μεμονωμένῳ.

*
* *

« Ἐν τῇ ἐκλογῇ μέρους καταλλήλου, ἀποφευγέτω τὸν περίβολον ναοῦ, τὰς ὄχθας ποταμοῦ, λίμνης, φρέατος, ὁδοῦ πολυθαμίστου καὶ ἱεροῦ δάσους.

*
* *

« Μὴ ἐχέτω τὰ καθαρὰ ὑφάσματα, ἅτινα ἐνδυθήσεται.

*
* *

« Κρεμασάτω τὸ τριπλοῦν σχοινίον, σημεῖον τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὠτός.

*
* *

« Στήτω ἐν μέρει, ἔνθα βέβαιός ἐστιν, ὅτι οὐδεὶς αὐτὸν βλέπει, καὶ ἐφ' ὅσον μενεῖ ἐν αὐτῷ, μηδὲ τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ μηδὲ τῇ ὁράσει αὐτοῦ παραστησάτω τοὺς θεοὺς, τὰ πιτρὶς, τὰς ψυχὰς τῶν προγόνων, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ἑπτὰ πλανήτας, τὸ πῦρ, βραχμανά τινα, ναὸν, ἄγαλμα τῆς θεότητος, γυναῖκα.

*
* *

« Τηρησάτω σιγὴν βαθεῖαν.

*
* *

« Μηδὲν μασσάτω, καὶ μηδὲν φορτίον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐχέτω.

*
* *

« Ἔπειτα δὲ ἀποστήτω, καὶ, λούσας τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας διὰ τοῦ ὕδατος, ὅπερ ἐν τῷ χαλκίνῳ δοχείῳ ἔχει, ἐλθέτω εἰς τὰς ὄχθας ποταμοῦ ἢ λίμνης, ὅπως ἐκτελέσῃ τὸν καθαρισμὸν τῶν κρυφίων μερῶν.

*
* *

« Ἀφικόμενος εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἢ τῆς λίμνης, ἔνθα καθαρίσασθαι θέλει, ἐκλεξάτω μέρος κατάλληλον, καὶ ὀλίγην λεπτὴν ἄμμον, ἧς χρῆσιν ὀφείλει ποιήσασθαι, συνενῶν αὐτὴν μετὰ τοῦ ὕδατος, ἵνα τὸν ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ἐνεργήσῃ.

*
* *

« Γινωσκέτω ὅτι ὑπάρχουσι πολλὰ εἴδη γαιῶν ἀκαθάρτων, ὧν οὐδόλως δύναταί τις χρῆσιν ποιήσασθαι, ἤτοι ἡ γῆ ἡ ἀνεγειρομένη ὑπὸ τῶν μυρμήκων, ἡ γῆ ἐξ ἧς ἐκβάλλουσι τὸ ἅλας, ἡ ἀργιλώδης γῆ, ἡ γῆ ἡ εὑρισκομένη ἐπὶ μεγάλης ὁδοῦ, ἡ γῆ ἧς ἐποιήσατό τις χρῆσιν πλύνας τὰ λευκὰ ἐνδύματα (1), ἡ γῆ ἐκλαμβανομένη ὑπό τι δένδρον, ἐν τῷ περιβόλῳ ναοῦ, ἐν κοιμητηρίῳ, καὶ ἡ γή ἥτις εὑρίσκεται πλησίον τῶν ὀπῶν ἅς περ οἱ μῦς ἀνοίγουσιν.

*
* *

(1) Γῆ, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζονται εἰς τὴν μ π ο γ ά δ α ν, εἰς τὴν θολοστάκτην, ὡς παρ' ἡμῖν τὴν στάκτην.

« Ἐκλεξάτω ἄρα γῆν ἀμμώδη, λεπτὴν, καὶ ἄνευ οὐδενὸς εἴδους συντριμμάτων φυτικῶν καὶ ζωϊκῶν.

*
* *

« Κρατῶν γῆν κατάλληλον πλησιάσει πρὸς τὸ ὕδωρ, μὴ καταβαίνων ἐν αὐτῷ, καὶ ἀντλήσει ἐξ αὐτοῦ διὰ τοῦ χαλκίνου αὐτοῦ δοχείου. Ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃ δοχεῖον, ποιησάτω ὀπὴν ἐν τῇ ἄμμῳ, ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ.

*
* *

« Λαβὼν δράκα γῆς ἐμβεβρεγμένης ἐν τῷ ὕδατι, προστρίψει καὶ πλυνεῖ τρὶς τὸ ἐρρυπωμένον μέρος, καὶ ἅπαξ τὰ ἕτερα κρύφια μέρη.

*
* *

« Ἔπειτα δὲ, καθαρισάμενος καὶ πλυνάμενος διὰ πολλοῦ ὕδατος, πλυνεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ δι' ὕδατος καθαροῦ, καταπίνων τρεῖς μικρὰς καταπώσεις, καὶ προφέρων τὸ ὄνομα τοῦ Βισχνοῦ.

*
* *

« Ἵνα προστρίψῃ τοὺς ἑαυτοῦ ὀδόντας, ποιησάτω χρῆσιν μικροῦ κλάδου ἐκ ξύλου, ὃν οὐδόλως δύναται συλλέξαι εἰμὴ ἐκ τῶν δένδρων Οὐδογμᾶ, ῥαγγοῦ, νεραδοῦ, βισουγγᾶ, οὐταρᾶ, ῥεβανοῦ, καὶ ἐπὶ ὅλων τῶν γαλακτωδῶν καὶ ἀκανθωδῶν θάμνων.

*
* *

« Ἀποκόπτων τὸν κλάδον κατευθυνέτω τοὺς ἑπομένους λόγους πρὸς τὰ πνεύματα τῶν δασῶν.

*
* *

« Πνεύματα τῶν δασῶν, κόπτω ἕνα τῶν μικρῶν τούτων κλάδων ἵνα προστρίψω τοὺς ὀδόντας μου. Ἀπονέμετέ μοι διὰ τῆς πράξεως ἣν ποιήσω, πολυχρόνιον ζωὴν, δύναμιν, τιμὰς, πνεῦμα.

*
* *

« Μετὰ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην, κλαδευσάτω μακρὰν ῥάβδον φοίνικος, ἧς τὴν ἄκραν κατασκευάσει ὡς γραφίδα.

*
* *

« Καθήμενος ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ὕδατος, ἔχων τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἀνατολῆς, τρίψει ὅλους αὐτοῦ τοὺς ὀδόντας διὰ τοῦ ἐκ ξύλου τούτου κλάδου, καὶ πλυνεῖ τρὶς τὸ στόμα αὐτοῦ δι' ὕδατος διαυγοῦς.

*
* *

« Οὐδόλως ἐπιτρέπεται, ἵνα ἀσχολῆται πάσας τὰς ἡμέρας εἰς ταύτην τὴν φροντίδα τῆς καθαριότητος· ὀφείλει ἀπέχειν ταύτης τὴν ἕκτην, τὴν ὀγδόην, τὴν ἐννάτην, τὴν ἑνδεκάτην καὶ δωδεκάτην ἡμέραν τῆς νέας σελήνης καὶ τῆς πανσελήνου.

*
* *

« Τὴν τρίτην ἑκάστης ἑβδομάδος, τὴν ἡμέραν καθ' ἣν συμπίπτει ὁ ἀστερισμὸς ὑφ' ὃν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, τὴν ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος καὶ τὴν πρώτην τοῦ μηνὸς, αἵτινες ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν τῆς γεννήσεως.

*
* *

« Τὸν χρόνον τῶν ἐκλείψεων, τῆς συζυγίας τῶν πλανητῶν, τῶν ἰσημεριῶν, τῶν ἡλιοστασίων, καὶ ἑτέρων ἐποχῶν δυστυχῶν.

*
* *

« Τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς ἢ τῆς μητρὸς αὐτοῦ· γνώτω δὲ ὅτι πάντα ταῦτα ἀπολύτως ἀπαγορεύονται.

(Ἀκολουθεῖ.)

Η ΠΑΣΧΟΥΣΑ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ λόγου, ὃν ὁ ἰατρὸς κ. Ξ. Ζωγράφος ἀπήγγειλε τῇ 27 Φεβρουαρίου 1877 κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Φιλοπτώχου τῶν Κυριῶν Ἀδελφότητος ἐν Σταυροδρομίῳ.

Προκειμένου περὶ Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος, ποῖον καταλληλότερον θέμα, εἰμὴ αὐτὴ ἡ πάσχουσα ἀνθρωπότης, ποία ἀφορμὴ λόγων προσφορωτέρα εἰμὴ τὰ βάσανα, καὶ αἱ ταλαιπωρίαι, καὶ οἱ ἀτελεύτητοι ὀλοφυρμοὶ τῆς μεγάλης μερίδος τῶν ἀνθρώπων, ὧν τὴν ἀνακούφισιν προτίθενται, φιλανθρώπως πάνυ, τὰ τοιαῦτα σωματεῖα; Ναὶ, δὲν ἐζήτησα καὶ τότε ὡς καὶ νῦν τοῦ ἐμοῦ θέματος τὰς μαρτυρίας καὶ πληροφορίας εἰς συγγραφεῖς καὶ βιβλιοθήκας, δὲν ἠρεύνησα οὐδ' ἠρώτησα περὶ

αὐτοῦ τῶν διαφόρων ἰδεολόγων τὰς ἰδέας καὶ τὰς γνώμας, ἀλλ' ἐξεθέμην ἐνώπιον ὑμῶν γυμνὰ καὶ αἱμάσσοντα τὰ ἕλκη τῆς ἀνθρωπίνου κοινωνίας, καὶ ἔβαλον τὸν δάκτυλον εἰς τὰς χαινούσας πληγὰς αὐτῆς, καὶ ἔδειξα ἀσπαίρουσαν τὴν σάρκα ὑπὸ τὸ ἄλγος καὶ τὴν ὀδύνην!....

Ναί, ἀντὶ βιβλιοθηκῶν καὶ συγγραφέων προὐτίμησα ν' ἀνοίξω τὴν αἱματόγραπτον βίβλον τῆς ἀνθρωπότητος, ἠθέλησα νὰ ἄρω τὴν αὐλαίαν, ὄπισθεν τῆς ὁποίας παρίσταται τὸ μέγα καὶ ἀλγεινὸν δρᾶμα τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων (quivi sosperi, pianti ed alti guai), νὰ σύρω τὸ παραπέτασμα τὸ καλύπτον τὴν νόσον τὴν κατατρύχουσαν καὶ διαδιβρώσκουσαν τὰ σπλάγχνα τῶν ἐθνῶν, νὰ ἐρευνήσωμεν τὰ ἀληθῆ αἴτια αὐτῆς καὶ νὰ ὑποδείξωμεν τὴν δυνατὴν θεραπείαν· ἀλλὰ τί κατωρθώσαμεν; Εὕρομεν ὅτι τὸ κύριον αἴτιον τῆς καταστάσεως ταύτης ἔγκειται ἐν τῇ σφαλερᾷ καὶ ἡμαρτημένῃ θεσμοθεσίᾳ τῶν ἐδιῶν, ἀφ' ἧς ἀπορρέει ἡ κακὴ ἐκτίμησις τῶν διαφόρων φυσικῶν ἱκανοτήτων τῶν ἀτόμων, καὶ ἡ συγκέντρωσις τοῦ πλούτου εἰς ὀλίγους· ἀλλὰ κατὰ τί ὠφελήθημεν; Ὑπετυπώσαμεν τὴν ἐν τῷ ὡραίῳ τούτῳ κόσμῳ εὐδαίμονα τοῦ ἀνθρώπου πορείαν, ὑπὸ ἄλλον κοινωνικὸν διοργανισμόν, ὑπὸ ἀλλοίαν νομοθετικὴν διαρρύθμισιν, ὑπὸ διάφορον πολιτείαν· ἀλλὰ τί ἐκερδήσαμεν;

Ἔκτοτε πολλαὶ καὶ μεγάλαι ἐγένοντο κοινωνικαὶ μεταβολαὶ ἔν τε τῷ παλαιῷ καὶ τῷ νέῳ κόσμῳ, ῥιζικαὶ καὶ ἀτέκμαρτοι συνέβησαν κυβερνητικαὶ μετατροπαί, ποία δ' ἐκ τούτων ἐπῆλθε βελτίωσις τῶν λαῶν; Ποία κατεβλήθη φροντὶς ὑπὸ τῶν διεπόντων τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν, ὑπὲρ τῶν πενομένων τάξεων, τῆς μεγαλειτέρας ταύτης μερίδος τῶν ἐπὶ γῆς ζώντων; Ποῖαι καὶ ποῦ αἱ εὐτυχήσασαι κοινωνίαι ἐκ τοῦ τόσου καταρρεύσαντος ἀνθρωπίνου αἵματος ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἡμισφαιρίοις; Ποῖαι καὶ ποῦ αἱ ἐκ τῶν διπλωματικῶν ἐνεργειῶν καὶ συνδιασκέψεων προκύψασαι ὠφέλειαι ὑπὲρ τῶν ταλαιπωρουμένων; ποῖαι καὶ ποῦ αἱ ἐκ τῶν μυριοφόνων μαχῶν ἐπελθοῦσαι ἐλευθερίαι καὶ ἰσότητες; Εἰς ταῦτα πάντα ἀφίνομεν τὴν διπλωματικὴν συνείδησιν ν' ἀποκριθῇ!..

Ἡμεῖς δὲ τί ἐπράξαμεν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα; Βεβαίως ἐν τῷ ταπεινῷ καὶ στενῷ ἡμῶν κύκλῳ, οὐδὲν τὸ δυνάμενον ἐπενεργῆσαι ἐφ' ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀσθενεῖς ἡμεῖς, καὶ ναυαγοὶ τῶν τρικυμιῶν καὶ θυελλῶν τῶν περιστάσεων, ἄσημοι ἡμεῖς, καὶ καταμεμωλωπισμένοι ὑπὸ τῶν σκληρῶν προσβολῶν τῶν αἰώνων, τί δυνάμεθα ἐνώπιον τῆς ἀκατασχέτου φορᾶς τῆς ὠθούσης τὴν ἀνθρωπότητα εἰς τὸ μαρτύριον; Τί δυνάμεθα κατὰ τοῦ σιδηροῦ βραχίονος τοῦ κρατοῦντος αὐτὴν τρέμουσαν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ καθεστῶτος; Τί δυνάμεθα κατὰ τῆς στυγερᾶς ἀνάγκης, ἣν οὐδ' ἡ μεγάλη ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ θυσία κατώρθωσε νὰ καταβάλῃ, ἢ νὰ μαλάξῃ;

Περιορισθῶμεν λοιπὸν ἐν τῇ στενῇ μάνδρᾳ ἡμῶν, καὶ ἴδωμεν ὁποῖα τὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη κατορθωθέντα ἔργα ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ, πέραν τῆς ὁποίας οὐκ ἔξεστι τῇ Φιλοπτώχῳ Ἀδελφότητι ἡμῶν μεριμνᾶν καὶ φροντίζειν.

Ἡ ἵδρυσις καὶ ὁ καταρτισμὸς ἐργαστηρίου ἐπὶ βάσεων καὶ ἀρχῶν οἵας ἐξέθεντο ἡμῖν τὰ εὐγενῆ ἐκτελεστικὰ μέλη ἐστὶν ἔργον ὄντως ἐθνωφελὲς καὶ φιλάνθρωπον, οὐ μόνον ὡς παρέχον ἄρτον εἰς τοὺς πένητας ἀξιοπρεπῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς σπουδαῖον καὶ ἰσχυρὸν μέσον ἠθικποιήσεως καὶ διαμορφώσεως τῆς πενομένης τάξεως καὶ τῶν ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ ταλαιπωρουμένων.

Δὲν νομίζω ἀναγκαῖον νὰ φέρω ἐνώπιον ὑμῶν τὰς διὰ θεωριῶν καὶ ἐπιχειρημάτων ἀποδείξεις τούτου ὅτι ἡ ἐργασία, ὑπό τε τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτῆς ἔποψιν λυσιτελὴς καὶ ὠφέλιμος τῷ ἀνθρώπῳ τυγχάνει· τοῦτό ἐστι πρότασις αὐταπόδεικτος· ἄλλως δέ, ἄλλοι ἐμοῦ φέρτεροι ἐξετέλεσαν τοῦτο ἄλλοτε, καὶ ἰδίως κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ συνάδελφος κ. Δάλλας. Οὐδὲ θεωρῶ δίκαιον τὸ παράπαν, ν' ἀπασχολήσω τὸν πολύτιμον καιρὸν ὑμῶν ἐπὶ θέματος πασιγνώστου· τοῦτο μόνον λέγω ὡς ἐπίμετρον τῶν πέρυσι λεχθέντων, ὅτι ὁ πένης ὁ προσερχόμενος ἵνα λάβῃ τὸ ἀντίτιμον τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, διὰ τῆς συ-

ναλλαγῆς αὐτοῦ ἐξισοῦται τέλεον τῷ διδόντι, καὶ ἀναχωρεῖ φέρων ὑψηλὰ τὸ μέτωπον, ὅτι εἰς οὐδένα χρεωστεῖ χάριν εἰμὴ εἰς ἑαυτόν, ἐνῷ ὁ ἐλεούμενος μόνῳ φιλανθρωπίας λόγῳ, ἀπέρχεται ἐξουθημένος καὶ τεταπεινωμένος· ἡ ἠθικὴ δὲ κατάπτωσις αὕτη πολλάκις ἐπαναλαμβανομένη, καθίσταται ἔθος καταπνῖγον ἐπὶ τέλους καὶ ἀποσβεννύον πᾶσαν συναίσθησιν φιλοτιμίας, ἤτοι ἐξευτελισμὸς καὶ ἐξαχρείωσις.

Τὴν ἰδέαν τῆς ἀντικαταστάσεως τῆς ἀμέσου ἐλεημοσύνης διὰ τῆς ἐργασίας, τὴν εὐτυχῆ, λέγω, ἰδέαν τοῦ παρέχειν πόρον ζωῆς ἔντιμον εἰς τοὺς πενομένους, ἀντὶ τῆς μικρᾶς καὶ πάντοτε ἀνεπαρκοῦς διανεμομένης χρηματικῆς ποσότητος, πρὸ πολλοῦ τὰ ἐρίτιμα ἐκτελεστικὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητος ἐμερμήριζαν κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν, ἀλλ' εἵμαρται τῷ εὐτυχεῖ καὶ φιλοκάλῳ φίλῳ ἡμῶν κ. Συγγρῷ νὰ δώσῃ σάρκα καὶ ὀστᾶ εἰς τὴν ψιλὴν ἰδέαν ταύτην.

Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ κόσμῳ ἄνθρωποι, οἵτινες διὰ τῆς ἱκανότητός των ἐκβιάζοντες, οὕτως εἰπεῖν, τὴν εὔνοιαν τῆς τύχης καὶ ζάπλουτοι γενόμενοι, παραδίδονται ἔπειτα ὑπ' αὐτῆς ἐλεύθεροι ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ πλούτου εἰς τὰς ἐμπνεύσεις τοῦ δαιμονίου τοῦ ἐν παντὶ θνητῷ οἰκοῦντος κατὰ Πλάτωνα, εὐτυχὴς δὲ ἡ κοινωνία, εὐτυχὴς ἡ πατρὶς ἡ πολλὰ τοιαῦτα ἀποκτήσασα τέκνα.

Ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ δαιμονίου αὐτοῦ ἐμφορούμενος καὶ ὁ ἀγαθὸς φίλος κ. Συγγρός, καὶ παρ' ἡμῖν τυγχάνων, καὶ ἀπὸ τῆς ξένης, οὐδέποτ' ἐπαύσατο παραινῶν καὶ ὑποστηρίζων τὴν κατάργησιν τοῦ ἐξευτελιστικοῦ συστήματος τῆς διανομῆς τῶν ἐλεῶν, καὶ τὴν σύστασιν κέντρου ἐργασίας, ἤτοι ἐργαστηρίου παρεμφεροῦς ἐκείνου τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐπιθυμῶν δὲ ἵνα καὶ πράγματι διατρανώσῃ τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς συνοικίας ταύτης, ἥτις εἶδεν αὐτὸν ἀπὸ νεότητος αὐτοῦ παλαίοντα κατὰ τῶν ἰδιοτροπιῶν τῆς πολυτρόπου καὶ ἀλλοπροσάλλου τύχης, καὶ ἥτις ἐπήνεσεν αὐτὸν ἐξελθόντα νικητὴν διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ εὐφυΐας του, θέλων, λέγω, νὰ δείξῃ ἔργοις ὅτι φέρει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἄσβεστον τὸ ἱερὸν πῦρ τοῦ ἀγαθοῦ, ἐδωρήσατο τῇ Ἀδελφότητι οὐ μόνον οἰκόπεδον ἀξιόλογον ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Πέρα πρὸς ἐγκαθίδρυσιν μονίμου ἐργαστηρίου ἀντὶ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος προσωρινοῦ . . . ἀλλὰ καὶ χιλίας λίρας πρὸς ἀνέγερσιν αὐτοῦ· μὴ δέ τις ὑποθέσῃ ὅτι ὁ κ. Συγγρὸς ἀρκεσθήσεται εἰς ταῦτα μόνα, οὐ μὰ τὸ ἀγαθὸν δαιμόνιον τὸ οἰκοῦν ἐν αὐτῷ, οὐ μὰ τὸ ἱερὸν πῦρ τὸ θερμαῖνον τὴν καρδίαν τῶν ἡμετέρων πλουσίων, ὁ Συγγρὸς οὐ μὴ παύσηται ἔ ρ δ ω ν τ ὸ ἀ γ α θ ό ν.

Ἐργαστήριον λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ἐργοστάσιον, οὗ ὁ σκοπός ἐστιν ἡ κερδοσκοπία, αἱ δ' ἐργαζόμεναι χεῖρες θεωροῦνται ὡς τόσαι μηχαναὶ προωρισμέναι νὰ παράγωσιν. Ἐν τῷ ἐργοστασίῳ ἐνεργεῖται καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν δραστηριότητα, μέχρι τῆς καταχρήσεως, ἡ ἐκμετάλλευσις τῶν δυνάμεων τοῦ ἐργάτου παντὸς γένους καὶ ἡλικίας ἀδιακρίτως πρὸς πλείονα παραγωγὴν καὶ ὠφέλειαν κέρδους. Ἐν τῷ προκειμένῳ δὲ ἐργαστηρίῳ, οὗ ὁ σκοπὸς εἶναι βιοποριστικὸς ἅμα καὶ ἠθικός, δὲν ἐκμεταλλεύεται ἀλλὰ χρησιμοποιεῖται ἡ ἐνεργὸς τοῦ ἀνθρώπου δύναμις, καὶ τοῦτο ὑπὸ ὅρους οὓς ἐπιβάλλουσι τοῖς ἐπιτηροῦσι καὶ διευθύνουσιν οἱ κανόνες τῆς ὑγιεινῆς καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἠθικοποιήσεως καὶ διαμορφώσεως τῶν ἐργαζομένων. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀνάγκη μεγίστης πείρας, καὶ οὐκ ὀλίγων γνώσεων περὶ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλλήλου κανονισμοῦ τοιούτου καταστήματος. Καὶ ἐξεπονήθη μὲν τοιοῦτος ὡς ἔγγιστα κανονισμὸς ὑπὸ ἀνδρὸς πεπειραμένου καὶ πως ἁρμοδίου, ἀλλά, τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἐπὶ τοῦ νῦν ὑπάρχοντος ἐργαστηρίου ἀδύνατος ἡ ἐφαρμογή· καὶ ἀπόδειξις τούτου ἐστὶν ὅτι πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς ὑγιεινῆς, δέον ἡ ἐργασία νὰ διαιρῆται εἰς διάφορα τεχνουργικὰ τμήματα ἀπαλλάττοντα τὸ σῶμα τῆς ἐργάτιδος ἀπὸ τῆς διηνεκοῦς ἠρεμίας, ἢ τῆς ἀπαύστου ἐνεργείας.

Ἂν π. χ. καταδικάσητε τὰς περὶ τὴν ῥαπτικὴν ἢ τὴν ποικιλτικὴν ἀσχολουμένας νὰ διανύωσιν ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὴν αὐτὴν ἐνασχόλησιν κρατοῦσαν τὸ σῶμα εἰς παντελῆ ἀκινησίαν, ἐπίκειται κίνδυνος μὴ μετ' οὐ πολὺ ἡ χλώρωσις ἢ ὁ μαρασμὸς καὶ ἡ καχεξία κα-

ταλάβωσι τὰς ἐργάτιδας ταύτας. Δέον ἄρα ἡ περὶ τὴν ῥαπτικήν, ἢ τὴν ποικιλτικήν, ἢ τὰ τρίχαπτα ἀσχολουμένη κόρη ἢ γυνὴ νὰ ἐξασκῆται καθ' ὡρισμένας ὥρας καὶ περὶ τὴν ὑφαντικήν, ἢ τὴν ἐριοξαντικήν, ἢ ἄλλην ἐργασίαν τιθεῖσαν τὸ μυϊκὸν σύστημα εἰς ἐνέργειαν καὶ κίνησιν.

Ἐκ τούτου προκύπτει ἡ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη τοῦ διαιρέσαι τὸ κατάστημα εἰς διάφορα τεχνουργικὰ τμήματα ἀλλοίως καὶ ἀντιθέτως ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς ἐργάτιδος ἐπενεργοῦντα· ποῦ δὲ ὁ ἀναγκαῖος χῶρος;

Ὅσον δὲ περὶ τῆς ἠθικοποιήσεως, νομίζω οὐχὶ ἀνέφικτον οὐδὲ δυσκατόρθωτον τὴν ἁπλῆν διδασκαλίαν θρησκευτικῶν τινῶν παραγγελμάτων, καὶ μάλιστα τὴν στοιχειώδη ᾠδικήν, δι' ἧς οὐ μόνον οἱ πνεύμονες ἀναπτύσσονται, ἀλλὰ κἄπως ἐξεγείρεται καὶ ἡ εὐθυμία, ἣν κατέθλιψε φεῦ! καὶ ἀπέσβεσεν ἡ πτωχεία, φαιδρύνεται δὲ καὶ ἡ ὄψις ἣν ἐσκυθρώπασαν καὶ κατεμάραναν αἱ στερήσεις!

Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας καὶ ὅρους δύναται μόνον τὸ ἐν λόγῳ καθίδρυμα νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ εὐγενοῦς καὶ ὄντως φιλανθρωπικοῦ αὐτοῦ σκοποῦ· ἄλλως δύναται νὰ συμβῇ κακὸν ἀντὶ καλοῦ, ὡς συνέβαινε μέχρις ἐσχάτων ἐν τῇ ἰατρικῇ τῆς Ἀδελφότητος ὑπηρεσίᾳ, καθ' ἣν ὁ ἀσθενὴς ἐπισκεπτόμενος καθ' ἑκάστην ὑπὸ νέου ἰατροῦ, ἐγένετο ἀντικείμενον ἐφαρμογῆς διαφόρων θεραπευτικῶν συστημάτων πολλάκις ἐκ διαμέτρου ἐναντίων· χάρις ὅμως εἰς τὴν νοημοσύνην καὶ εὐθυκρισίαν τῶν εὐγενῶν ἐκτελεστικῶν μελῶν, ἔπαυσεν ἤδη ἡ ἀνώμαλος αὕτη κατάστασις διὰ τῆς παραλαβῆς ἐμμίσθου ἰατροῦ.

Παραλείπω τὰς ἄλλας ὠφελείας ὅσας τὸ καθίδρυμα τοῦτο, κέντρον γενόμενον τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ἀδελφότητος, δύναται νὰ παράσχῃ, ἤτοι τὴν σύστασιν νηπιαγωγείου, τὸν προσδιορισμὸν ἰδίας αἰθούσης πρὸς παραλαβὴν τῶν βρεφῶν τῶν ἐν αὐτῷ ἐργαζομένων γυναικῶν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐργασίας (creche) — τὴν σύστασιν ἰδίου φαρμακείου, τὴν ἐν αὐτῷ ἐν ἰδίᾳ αἰθούσῃ ἐπίσκεψιν ἀσθενῶν κ.τ.λ.

Ἀλλὰ «καλὰ ταῦτα καὶ ἅγια, εἴποι τις ἄν, πλὴν τίς ὁ ποιήσων; ποῦ οἱ πόροι; ποῦ τὰ χρήματα; »

Ἦτο βεβαίως προτιμότερον, ἦτο εὐκτὸν νὰ μὴ ὑπῆρχε τέλεον ἐν τῷ κόσμῳ ἡ πενία, τὸ εἰδεχθὲς τοῦτο τέρας τὸ θλῖβον καὶ πιέζον τὸ πλεῖστον τῆς ἀνθρωπότητος! Ἦτο ἀπειράκις ὠφελιμώτερον καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς πολιτισμοῦ ἄξιον νὰ ἐξέλειπεν ὅλως ἡ δυσκλεὴς αὕτη καὶ ἀναξία τοῦ ἀνθρώπου κατάστασις, καὶ ἡ κοινωνία κάλλιον καὶ δικαιότερον διωργανισμένη καὶ νενομοθετημένη, νὰ παρεῖχεν ἡμῖν ἄλλας ἀφορμὰς εὐγνωμοσύνης καὶ ἐπαίνων πρὸς τὰς κυρίας, ἀφορμὰς ὑψηλοτέρας καὶ ἀξίας τῆς λεπτότητος τῆς γυναικός, ἀφορμὰς παρεχομένας οὐχὶ ἐκ τῆς ὕλης καὶ τῶν ἀθλιοτήτων αὐτῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν αἰθερίων χωρῶν, ἔνθα ἡ λατρεία τοῦ ἰδεώδους καὶ τοῦ ἀπείρως ἀγαθοῦ, ἔνθα ἡ ἄφατος ἁρμονία τῆς δημιουργίας, καὶ ἡ τοῦ θείου κατόπτευσις! Ὦ, ναί, δὲν ἔζησεν, δὲν ἔζησεν ὅστις δὲν ᾐσθάνθη τὸν θεῖον ἐνθουσιασμὸν τοῦ καλοῦ καὶ ὡραίου, ὅστις δὲν ἀπήλαυσε τοῦ διανοητικοῦ κόσμου τὰ θέλγητρα! Δὲν ἔζησεν ὅστις δὲν κατώρθωσε ν' ἀποθεώσῃ ἐνώπιόν του τὸν αἰσθητὸν κόσμον, ὡς ἔπραξεν ἡ ἀρχαία Ἑλλάς!... Τὴν γυναῖκα ἔπρεπε νὰ στεφανοῦμεν διακοσμοῦσαν τὸν οἶκον, καθωραΐζουσαν τὴν πολιτείαν, νικῶσαν τὸν Πίνδαρον, καὶ οὐχὶ κατερχομένην εἰς καταγώγια, ἔνθα ἡ γύμνωσις ἡ πεῖνα καὶ ἡ νόσος!

Πλὴν ματαίως! Πέπρωται ἡ δυστυχὴς ἀνθρωπότης ἀποπλανηθεῖσα ἅπαξ νὰ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτῆς καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ ἐσαεὶ ἀνὰ μέσον ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἀνὰ μέσον ταλαιπωριῶν καὶ βασάνων τὴν ἀείποτε φεύγουσαν μακαριότητα! Πέπρωται ἐν αὐχμῷ καὶ λιμῷ νὰ ζητῇ τὴν δραπέτιν εὐδαιμονίαν ἐκείνην, ὑπὲρ ἧς γοερὰ ἀντήχησεν ἀπὸ τοῦ καυκασίου βράχου ἡ τοῦ οἴκτου καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας μεγάλη φωνὴ τοῦ ἥρωος δεσμώτου.

Μάτην μεταβάλλονται κυβερνητικὰ συστήματα ἢ ἀνακηρύσσονται νέα! Μάτην συντρίβονται θρόνοι, καὶ ἐπὶ τῶν συντριμμάτων αὐτῶν θεσπίζονται θεσμοὶ νέοι, νέα πολιτεύματα! Μάτην οἱ ἰδεολόγοι ζητοῦσι τὸν φιλοσοφικὸν λίθον τῶν κοινωνιῶν ἐν ταῖς μελέ-

ταις αὐτῶν! Τὸ Κράτος καὶ ἡ Βία πέπρωται νὰ δεσπόζωσιν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ νὰ χλευάζωσι τὸν δεσμώτην νοῦν!

Ὁποῖα συμβάντα, ὁποῖα γεγονότα ἐκ βάθρων διασείσαντα τὰ καθεστῶτα κατὰ τὴν δεκαετίαν ταύτην! Δημοκρατίαι κατελύθησαν καὶ αὐτοκρατορίαι ἀνηγορεύθησαν· αὐτοκράτορες οἰκτρῶς ἐθανατώθησαν πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ἄλλοι ἐντεῦθεν πανστρατιᾷ παρεδόθησαν τοῖς ἐχθροῖς μετὰ μυριονέκρους μάχας· ἄλλοι ἐξεθρονίσθησαν, ἄλλοι ηὐτοκτόνησαν· ἐδῶ Συντάγματα προὐκηρύχθησαν, ἐκεῖ ἐγγυήσεις ἀπαιτοῦνται· βασιλεῖς καὶ δυνάμεις συνταράσσονται, στρατοὶ μετακινοῦνται, φυλαὶ ὑπὸ φυλετικοῦ οἴστρου οἰστρηλατοῦνται, καὶ συνελόντι εἰπεῖν, ἁπαξάπαντα τὰ ἔθνη, σύμπασα ἡ ἀνθρωπότης ἀγωνιᾷ καὶ συνταράττεται. Πρὸς τίνα ἆρά γε σκοπόν; Φρικιᾷ ὁ νοῦ, πρὸς τὸν κελαινεφῆ ὁρίζοντα ἀτενίζων, τρέμει πρὸ τῆς ἐπαπειλουμένης τρομερᾶς θυέλλης. Τί ἄρα ἀναμένει μετὰ τὴν κόπασιν τῶν ἀνέμων; Ὁποῖον τὸ ὄφελος μετὰ τὴν γαλήνην; Ὁ στερούμενος ἄρτου καὶ γυμνητεύων, ἢ ὁ ἀσθενῶν καὶ ταλαιπωρούμενος δύσποτμος πένης θέλει ἔχει ἆρά γε τὸν παρέχοντα ἄρτον, ἔνδυμα, ἢ νοσηλείαν, οὐχὶ ἐξ ἐλεημοσύνης, οὐχὶ ἐκ συμπαθείας, ἀλλ' ἐξ ὑποχρεώσεως, ἐπιβαλλομένης ὑπὸ τοῦ νόμου, ἢ ἐκ καθήκοντος χριστιανικοῦ;...

Ὢ, εἴθε ἡ θεία διδασκαλία ἡ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ πρὸς ἅπαντα τὰ ἔθνη τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀδελφοποίησιν ἀπαγγείλασα, εἴθε τὸ ἅγιον καὶ ἀληθὲς τοῦ χριστιανισμοῦ πνεῦμα νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ φωτίσῃ τὰς καρδίας τῶν τὰς τύχας τῆς ἀνθρωπότητος διεπόντων, ἵνα κοινὴν παραθέσωσι τὴν τράπεζαν τῶν τοῦ κόσμου ἀπολαύσεων, καὶ πραγματοποιηθῇ τὸ μόνον ἀληθὲς σύνταγμα τῶν Χριστιανῶν κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον· «Καταλείψωμεν τοὺς ἔξωθεν, καὶ τὸ πρῶτον τῶν Χριστιανῶν ζηλώσωμεν σύνταγμα ὅπως ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά, ὁ βίος, ἡ ψυχή, ἡ συμφωνία, ἡ τράπεζα κοινή, ἀδιαίρετος ἀδελφότης; ἀγάπη ἀνυπόκριτος, τὰς διαφόρους ψυχὰς εἰς μίαν ὁμόνοιαν ἁρμόζουσα» (1). Αἱ δὲ ἀδελφαὶ αἱ τὴν εὐγενῆ χορείαν τῶν ἐκτελεστικῶν μελων συγκροτοῦσαι, εἴθε μὴ ἀποκνήσωσι, μηδ' ἀποθαρρυνθῶσιν ἐκ τῶν προσκομμάτων καὶ τῶν ἀπαντωμένων δυσχερειῶν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐμφορούμεναι, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ πυρὸς διαφλεγόμεναι, ἐγκαρτερήσωσι μετ' εὐσπλαγχνίας, κὶ κατ' αὐτῆς ντῆς καταλαλιᾶς καὶ τῆς ἀδίκου ἀχαριστίας.

> « Οὐ γὰρ ἀποκνητέον τον ἀ-
> »γῶνα τὸν μέγιστον ἀγωνιζομέ-
> »νους, ἀλλὰ καὶ πληγὰς ληπτέον·
> »οὐ γὰρ ὑπὲρ πάλης καὶ παγκρα-
> »τίου ὁ ἀγὼν πρόκειται, ἀλλ'
> »ὑπὲρ αὐτῆς εὐτυχίας καὶ εὐδαι-
> »μονίας καὶ ἀγάπης Θεοῦ» (2).

ΣΗΜ. «ΦΙΛΕΡΓΟΥ.» Ὁ ἰατρὸς κ. Ξ. Ζωγράφος ἐρωτᾷ ἀνωτέρω «ποῦ οἱ πόροι; ποῦ τὰ χρήματα;»

Ἀπαντῶμεν αὐτῷ ὅτι ἡ Ἀξιότιμος Ἀδελφότης τῶν Κυριῶν ἐὰν εἰλικρινῶς ἐπιθυμῇ ὑπὲρ μόνης τῆς πενομένης ἀνθρωπότητος, ἔσω, καὶ μόνου τοῦ προαστείου ἐν ᾧ ἑδρεύει, νὰ μεριμνᾷ καὶ νὰ φροντίζῃ πρὸς πραγματικὴν καὶ ἀξιοπρεπῆ αὐτῆς ἀνακούφισιν, τοὺς πόρους καὶ τὰ χρήματα δύναται νὰ τὰ ἔχῃ ἐκ τῆς ἐργασίας καὶ διὰ μόνης τῆς ἐργασίας αὐτῆς. Ὀφείλει νὰ ἐργάζηται περισσότερον, νὰ παραδεχθῇ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ της μεταρρυθμίσεις καλλίους, καὶ νὰ θέλῃ νὰ ἐκτελῇ αὐτὰς αἰσθανομένη τὸ καθῆκον της, καὶ οὐχὶ ν' ἀφίνῃ τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην νὰ πηγαίνῃ νὰ κάμνῃ ἐπίδειξιν τῶν ἐνδυμάτων της καὶ τῶν ἀδαμάντων της εἰς τὴν πεινῶσαν ἀνθρωπότητα.

Ἂς ἐργασθῇ ἡ Φιλόπτωχος Ἀδελφότης, ἂς ἐργασθῇ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἀπαιτήσεως, καὶ τοὺς πόρους της θ' αὐξήσῃ καὶ χρήματα πάντοτε ἕτοιμα πρὸς ἐργασίαν θὰ ἔχῃ.

(1) Μ. Βασιλείου ὁμιλία ἐν λιμῷ καὶ αὐχμῷ.
(2) Ἀριαν. Ἐπικτ. διατρ. κεφ. κέ.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤ. Α. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ.

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΪΝΟΣ ἡγεμὼν τοῦ Μωρέως
ΡΑΪΜΟΥΝΔΟΣ, ἐξ ἀπορρήτων του
ΕΥΤΥΧΙΑ, ἀδελφή του
ΑΙΜΙΛΙΟΣ, νέος ἄγνωςος ἀνατραφεὶς παρ' [αὐτῶν.
ΣΩΤΗΡΙΟΣ γέρων πλούσιος ἐξ Ἀττικῆς
ΕΛΕΝΗ, θυγάτηρ του.
ΛΕΩΝ ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ, εὐπατρίδης Λάκων

ΣΥΜΕΩΝ, ἱερεὺς
ΛΕΩΝ ΣΓΟΥΡΟΣ
ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ ὁ Βουτσαρᾶς
ΧΑΡΙΛΑΟΣ
ΔΗΜΟΣ
ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ
} Ἕλληνες συνωμόται

ΝΟΝΝΟΣ χωρικὸς

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ
ΡΟΛΑΝΔΟΣ
} ἱππόται

Α'. πολίτης
Β'. »
Α'. Συνωμότης
Β'. »
Α'. Μοναχὸς
Β'. »
Γ'. »
ΕΙΣ ἱππότης
ΕΙΣ χωρικὸς
ΕΙΣ ὑπηρέτης.

Πολῖται Ἕλληνες, Ἱππόται Φράγκοι, Στρατιῶται, Κυρίαι τῆς αὐλῆς τοῦ Βιλλαρδουΐνου, Συνωμόται, Φρουροί.

—=—

Τὸ Δρᾶμα τελεῖται ἐν Ἀνδραβίδᾳ, καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῆς (εἰς Πελοπόννησον) περὶ τὸ ἔτος 1210 Μ. Χ.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

Ο ΡΑΪΜΟΥΝΔΟΣ.

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ Α'.

Ὁδός τις τῆς Ἀνδραβίδας· πρὸς τὸ βάθος δεξιόθεν διαφαίνεται τὸ μέγαρον τοῦ Βιλλαρδουίνου

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ.

—

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ, ΡΟΛΑΝΔΟΣ, ΙΠΠΟΤΑΙ καὶ εἶτα ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Καὶ ἐγὼ σᾶς λέγω, ἄρχοντές μου, ὅτι τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν μόνον ἀπὸ τὸν Ῥαϊμοῦνδον δυνάμεθα νὰ μάθωμεν.

Α'. ΙΠΠΟΤΗΣ

Εἶναι ἆρά γε τόσον ἐνήμερος τῶν ὑποθέσεων αὐτός σου ὁ Ῥαϊμοῦνδος ὥστε νὰ μᾶς δώσῃ τὰς ποθητὰς πληροφορίας;

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Πῶς; ἀμφιβάλλεις περὶ τοῦ ἀξιοπίστου τοῦ Ῥαϊμούνδου; Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρεις ὅτι ὁ Ῥαϊμοῦνδος εἶναι ὁ εὔνους τοῦ τοποτηρητοῦ, ἡ ψυχὴ τοῦ συμβουλίου αὐτοῦ καὶ ὁ θεματοφύλαξ ὅλων τῶν μυστικῶν τοῦ Βιλλαρδουΐνου.

Α'. ΙΠΠΟΤΗΣ.

Δὲν ἀγνοῶ τοῦτο, ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν θελήσῃ νὰ μᾶς πληροφορήσῃ περὶ τούτου.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Νὰ μὴ πληροφορήσῃ ἡμᾶς τοὺς διηνεκῶς περιστοιχοῦντας τὸν Βιλλαρδουΐνον, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐκλεγέντας ἱππότας τῆς τιμῆς!

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Οἱ λόγοι σου, υἱέ μου, προδίδουσι τὴν ἀπειρίαν σου. Ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους διαμένων ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Βιλλαρδουΐνου δὲν ἠδυνήθης νὰ σπουδάσῃς τὸν ἄνθρωπον; Δὲν ἔμαθες ὅτι ὁ Ῥαϊμοῦνδος εἶναι ἡ πανουργοτέρα ἀλώπηξ τῶν ὅσων μέχρι τοῦδε ὠνομάσθησαν αὐλοκόλακες καὶ ὅτι ἅμα δὲν ἔχει συμφέρον εἴς τι οὐδὲν ἀποκαλύπτει! Αἴ, ἄφρον παιδάριον . . .

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Ἄφρον παιδάριον! Μάθε, γέρον ἀνίκανε, ὅτι τὸ παιδάριον τοῦτο, ὅπερ σὺ τόσῳ περιφρονεῖς εἶναι πολὺ ἐμπειρότερόν σου . . .

Β'. ΙΠΠΟΤΗΣ

Αἴ! τί εἰς ἔριδας πάλιν θὰ περιπλεχθῆτε! Τί μᾶς μέλλει περὶ τοῦ Ῥαϊμούνδου, Βιλλαρδουΐνου καὶ Καμπανίτου! Ἂς ἀφήσωμεν αὐτά, ἅτινα θὰ μάθωμεν ἐν δέοντι. Τὸ στοίχημα ἡμῶν, κύριοι, εἶνα πάντοτε στοίχημα. Πρόκειται νὰ μάθωμεν τίς ὑπερέβη ἐξ ὅλων ἡμῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ὀκταήμερον εἰς τὴν ἐπὶ τῶν πτωχῶν Ἑλλήνων δυναστείαν του. Εἰπὲ τὴν ἱστορίαν σου, Ἐδουάρδε, ἕως ὅτου ἔλθῃ ὁ περιμενόμενος τοποτηρητής, ὅστις ἐν παρόδῳ δείκνυται κατ' αὐτὰς πολὺ ἐπιεικὴς εἰς αὐτοὺς τοὺς Μωραΐτας.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Σᾶς εἶπόν ποτε ὅτι ἐν τῇ περιφερείᾳ τοῦ πύργου μου εὑρίσκετο ἡ θελκτικωτέρα γυνὴ τὴν ὁποίαν ἀπήντησά ποτε· ἡ γυνὴ ὅμως αὕτη ἦτο κόρη καὶ εἶχε πατέρα δεινόν τινα ἀρχαῖον πολεμιστήν, ὅστις ἦτο ἱκανὸς νὰ φονεύσῃ, ἐπὶ τῇ ἐλαχίστῃ ὑποψίᾳ ἣν ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὸν ἐπιχειριζόμενον προσβολήν τινα κατὰ τῆς θυγατρός του. Πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν

ἀκριβῶς ἔμαθον ὅτι ὁ πατὴρ ἔμελλε νὰ ἀπουσιάσῃ, ἀγνοῶ ποῦ, εὐθὺς ὅθεν ἐκπέμπω κατόπιν αὐτοῦ τρεῖς πιστοὺς Καμπανίτας· ὁ πατὴρ δολοφονεῖται, ἡ κόρη ἀπάγεται εἰς τὸν πύργον καὶ ἐγὼ ἀφοῦ ἐπὶ ἓξ ἡμέρας συνεχῶς ἐντρυφῶ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς στέλλω καὶ αὐτὴν κατόπιν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἵνα ὑπάγῃ νὰ εὕρῃ τὸν πατέρα της εἰς τὰς αἰωνίους μονάς!

Α΄. ΙΠΠΟΤΗΣ

Ὢ! ὤ!

Β΄. »

Καὶ πῶς ὠνομάζετο ὁ πατήρ;

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Δῆμος, νομίζω.

Α΄. ΙΠΠΟΤΗΣ.

Γνωρίζεις ὅμως ὅτι αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔκαμες, ἐὰν διαδοθῇ, δύναται νὰ προκαλέσῃ στάσιν τινὰ ἥτις βεβαίως θὰ παροργίσῃ ἔτι μᾶλλον τὸν Βιλλαρδουίνον καθ' ἡμῶν.

Β΄. ΙΠΠΟΤΗΣ.

Οὔφ! καὶ σύ! ἤρχισες πάλιν μὲ τὰς ἱερεμιάδας σου! κατὰ πᾶσαν ὥραν ἄλλο τίποτε δὲν διανοεῖσαι ἢ ἐπανάστασιν· μὴ τύχῃ καὶ τὴν εἶδες εἰς τὸ ὄνειρόν σου· ἐπανάστασίς τις καταβάλλεται εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν ὅπως καταβάλλῃ τις μίαν ἔλαφον. Ἀκούσατε σεῖς τί διέπραξα ἐγὼ προχθές.

—

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Σούτ! ὁ Ῥαϊμοῦνδος ἔρχεται! Σιωπή! Τώρα θὰ ἴδωμεν, κύριοι, τίς ἐξ ἡμῶν εἶχε δίκαιον ὅταν ἐφιλονείκει πρὸ ὀλίγου περὶ τοῦ Καμπανίτου.(Εἰσέρχεται ὁ)

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Χαίρετε, ἄρχοντες!

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Χαῖρε, εὐγενέστατε! (δεξιοῦνται ἅπαντες τὸν Ῥαϊμοῦνδον). Καὶ τί νεώτερον μᾶς φέρετε, ἄρχων Ῥαϊμοῦνδε;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Οὐδέν!

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

(θορυβηθεὶς, ἐνῷ οἱ ἄλλοι ἐπιδεικνύουν σημεῖα χαρᾶς). Πῶς! οὐδέν; Παραδείγματος χάριν περὶ τῶν περιμενομένων ξένων;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Περὶ τῶν περιμενομένων ξένων! Ἔμαθόν τι ἀλλ' εἶναι ἀσήμαντον. Ὅτι δῆθεν ἡ Ἁγνὴ Κουρτεναί, ἡ ἀνεψιὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιμένεται ἐνταῦθα τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα ἵνα ἀπέλθῃ εἰς Ἱσπανίαν.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Αὐτὴν τὴν εἴδησιν τὴν ἐμάθομεν.

Α΄. ΙΠΠΟΤΗΣ.

Εἶναι ἀληθὲς λοιπόν! θὰ ἔχωμεν καὶ

πάλιν έορτάς· ὤ, πόσον χαίρομαι! καὶ ἀπὸ τοῦδε προβλέπω ὅτι αἱ ἑορταὶ αὗται θὰ γίνωνται δαπάναις Γραικῶν. Αἴ, σύ, ἱππότα, ἤκουσας; καὶ πάλιν ἑορτὰς, χορούς . . .

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Πάντοτε μὲ ἑορτὰς καὶ διασκεδάσεις ἔχεις νὰ κάμῃς. Ἄφες αὐτὰ, προβλέπω ὅτι ὁ ἄρχων Ῥαϊμοῦνδος ἔχει νὰ μᾶς διακοινώσῃ ἄλλο σπουδαιότερον.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἵνα σήμερον εὐθὺς μάθωσι τοῦτο ἅπαντες οἱ αὐλικοί. Ὄχι, καλέ μου νέε, δὲν ἔχω τίποτε νὰ σᾶς εἴπω. Οὐδὲν πλειότερον γνωρίζω.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Πῶς; οὐδὲν ἄλλο!... δὲν ἐμάθατε τίποτε περὶ τοῦ ἐπισήμου ξένου;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἆ! περὶ Ῥοβέρτου τοῦ Καμπανίτου! καὶ σᾶς ἐνδιαφέρει τοῦτο πολὺ, ὑμᾶς τοὺς ἐν μέθαις καὶ ἡδοναῖς κατασπαταλοῦντας τὴν πολύτιμον νεότητά σας, ὑμᾶς τοὺς ἀντὶ λαγωῶν κυνηγοῦντας ποιμένας ἑτεροδόξους καὶ παρακινδυνεύοντας οὕτω τήν τε ἐξουσίαν σας καὶ τὴν τοῦ Βιλλαρδουίνου. Αἴ, μωραὶ κεφαλαί, μὴ ἐννοοῦσαι ἄλλο τι ἢ τὰ κυνήγια καὶ τὰς διασκεδάσεις, μὴ διακρίνουσαι οὐδὲν ἕτερον ἐκτὸς τῶν ἐρατεινῶν γυναικῶν καὶ τοῦ καλοῦ οἴνου, τρυφηλοὶ καὶ ἀναιδεῖς οἰνοπόται, αἰσχροὶ διαφθορεῖς καὶ βιασταί, ἐπιμένετε καὶ πάλιν νὰ μάθητε ἂν ὁ Ῥοβέρτος φθάνει, ἔφθασεν, ἢ ἀπεβιβάσθη.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Μάλιστα, μάλιστα!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Λοιπὸν ὁ Ῥοβέρτος Καμπανίτης, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ὑψηλοτάτου αὐθέντου σας, ἔφθασε τὴν πρωίαν ταύτην εἰς τὸν Μωρέαν καὶ ἀπεβιβάσθη εἰς ἅγιον Ζαχαρίαν. Ἐὰν ἐμάθατε ὅμως τοῦτο ἤδη, δὲν εἰξεύρετε τὸ σπουδαιότερον.

ΟΛΟΙ.

Ὁποῖον;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ὅτι ὁ ἀφιχθεὶς ξένος εἶναι ὁ μέλλων αὐθέντης ἡμῶν.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ.

Πῶς;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ναὶ, εἶναι ὁ διάδοχος τοῦ Βιλλαρδουίνου, διαταγῇ τοῦ χαριεστάτου ἡμῶν κυριάρχου βασιλέως τῆς Γαλλίας.

Α'. ΙΠΠΟΤΗΣ.

Σπεύδω νὰ τὸν χαιρετήσω!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Στάσου!

Α'. ΙΠΠΟΤΗΣ.

Μὲ διατάσσεις;

—

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Σιώπα! (μυστικῶς αὐτῷ) Εἰξεύρω τὸ μετὰ τῶν λαγωῶν κυνήγιόν σου. Κύριοι, ὁ Ῥοβέρτος Καμπανίτης ἔφθασεν· εἶναι διάδοχος τοῦ Βιλλαρδουίνου. Ἐκ τῶν προτέρων ὅμως θὰ σᾶς ἐρωτήσω τι, ἵνα μάθω τὴν γνώμην σας. Νομίζετε δίκαιον νὰ διωχθῇ ὑφ' ἑτέρου ἐπερχομένου ὁ κατακτήσας τὸν Μωρέαν καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος κυβερνήσας αὐτόν;

ΟΛΟΙ.

Ὄχι βέβαια!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Εὐχαριστοῦμαι πολὺ διότι εἴμεθα σύμφωνοι περὶ τούτου. Τώρα ὑπάγετε, καὶ περιμένετέ με κατόπιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ῥολάνδου ἵνα σᾶς ὁμιλήσω ἐν ἐκτάσει περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀντικειμένου· ἔχετε ὅμως πάντοτε κατὰ νοῦν ὅτι ὁ Βιλλαρδουίνος εἰξεύρει τὰ τελευταῖα ἀνοσιουργήματά σας, ἀλλ' εἶναι ἐπιεικὴς καὶ σᾶς συγχωρεῖ καὶ πάλιν. Ἄγετε νῦν! (ἀπέρχονται οἱ ἱππόται περιδεεῖς.)

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ καὶ εἶτα ΝΟΝΝΟΣ.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἃ! τοιοῦτοι ἄνθρωποι εἶναι ἀνεπιτήδειοι εἰς τοὺς σκοπούς μου! Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ἀρκεσθῶμεν καὶ μετ' αὐτῶν! Ἂν ἄλλοι μὲ ἠρνήθησαν τὴν συνδρομήν των ἐγὼ αὐτὸς θέλω περατώσει τὸ ἔργον ὅπερ τόσῳ ἐπιπόνως ἤρχισα. Τῇ βοηθείᾳ τοῦ Νόννου ἔχω ἤδη ἀσφαλὲς τὸ μέλλον μου. Ὅστις δήποτε καὶ ἂν καθέξῃ τὴν αὐθεντείαν τοῦ Μωρέως ἡ θέσις μου εἶναι ἐξησφαλισμένη πλησίον αὐτοῦ, καὶ τὶς οἶδεν, ἡ τύχη εἶναι ἐρωμένη ἀγχίστροφος!.. τίς οἶδεν ἐὰν ἴσως ἡμέραν τινὰ ὁ υἱὸς τοῦ βοσκοῦ ἀνέλθῃ εἰς τὰ ὕπατα τῶν ἀξιωμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ πατὴρ αὐτοῦ οὐδὲ εἰς τὸν ὕπνον του θὰ ἐφαντάζετο· καὶ ἴσως δυνηθῶ τῇ βοηθείᾳ τῶν σκοπῶν μου νὰ ἀπολαύσω τὴν ὡραίαν Ἑλένην, ἧς ἡ ἀνάμνησις ἀδιακόπως βασανίζει τὸν νοῦν μού! τὸ νέον ὅμως συλληφθὲν σχέδιον ἐξασφαλίζει εἰς ἐμὲ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν δύω τούτων σκέψεών μου! (εἰσέρχεται ὁ Νόννος.) Ἡ συνωμοσία ἣν ὑποδαυλίζω εἶναι ἓν τῶν ἀσφαλεστέρων μέσων πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς Ἑλένης καὶ θὰ ἐπιτύχω τοῦτο...

ΝΟΝΝΟΣ.

Νομίζω ὅτι θὰ τὸ κατορθώσητε, ἄρχων!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἃ! ἄθλιε ὅςτις δήποτε καὶ ἂν ἦσαι!.. (ὁρμῶν κατ' αὐτοῦ) ὁ Νόννος!

ΝΟΝΝΟΣ.

Αὐτὸς οὗτος, ἄρχων Ῥαιμοῦνδε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἄφες τὰς φλυαρίας καὶ εἰπέ μοι τί νέα φέρεις.

ΝΟΝΝΟΣ.

Ἁπλούστατα. Πᾶν ὅ,τι προΐδητε, συνέβη.

—

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἔχει καλῶς· καὶ ὁ Βιλλαρδουίνος πότε φθάνει ἐνταῦθα;

ΝΟΝΝΟΣ.

Σήμερον.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Σήμερον! (Εἶναι καιρὸς νὰ σπεύσωμεν!) Πρέπει, Νόννε, ἅμα φθάσῃ ἐνταῦθα ὁ Βιλλαρδουίνος, νὰ εὕρῃ στάσιν τινὰ τῶν Γραικῶν, οἵτινες εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν πρέπει νὰ ὑποκινηθοῦν.

ΝΟΝΝΟΣ.

Νὰ εὕρῃ στάσιν! πρὸς τί; τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω· ἐμάντευσα ὅλα τὰ νέα σχέδιά σας, τοῦτο ὅμως δὲν δύναμαι νὰ καταλάβω.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἐμάντευσες ὅλα τὰ σχέδιά μου;

ΝΟΝΝΟΣ.

Ναί! Δὲν εἶναι ἄπορον τοῦτο.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

(Ὦ! κατέστη ἐπικίνδυνος! ὀφείλομεν ν' ἀπαλλαγῶμεν αὐτοῦ!)

ΝΟΝΝΟΣ.

Θέλω λοιπὸν νὰ μάθω τὸν σκοπὸν τῆς στάσεως ταύτης.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Σοὶ εἶναι ἀδιάφορον! ὡς σὲ εἶπα πρέπει νὰ ὑποκινηθοῦν οἱ Ἕλληνες καὶ τοῦτο θὰ ἀναλάβῃς σύ... Ἀ! καὶ τώρα μάλιστα! Βλέπω ἐντεῦθεν ἐρχομένους Μωραΐτας, ὀφείλεις νὰ ὑποκινήσῃς αὐτοὺς εἰς βίαια μέτρα κατὰ τῶν Φράγκων ἐπιτηδείως καὶ ὅπως γνωρίζεις σύ.

ΝΟΝΝΟΣ.

Κάλλιστα! ὀφείλω νὰ περιμένω ἐνταῦθα;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ὄχι, ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ. Ἂς κρυφθῶμεν πλησίον τοῦ μεγάρου ἵνα φθάσῃς εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν.

(ἐνῷ ἀπέρχονται δεξιόθεν πρὸς τὸ βάθος, ἀριστερόθεν εἰσέρχονται οἱ Πολῖται.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΠΟΛΙΤΑΙ (Α'. Β'. καὶ Γ'.)

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Ἀ! αὐτὸ μὰ τὸν Θεὸν εἶναι ἀνυπόφορον!

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Εἶναι λοιπὸν ἀληθὴς ἡ εἴδησις;

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Ἀληθεστάτη.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Τότε πρέπει νὰ δράξωμεν τῆς αἰτίας ταύτης ἵνα ὑπερασπισθῶμεν τὰ δίκαια ἡμῶν! (εἰσέρχεται ὁ Νόννος.)

(Ἀκολουθεῖ.)

Η ΓΥΝΗ ΤΟ ΒΑΡΑΘΡΟΝ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΩΝΙΑ.

—

Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου πραγματείας.

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ Μ. Τ.

—

Εἶχον εἰσέλθει εἴς τι τῶν καφὲ-Σατᾶν τῆς ἡμετέρας μεγαλοπόλεως, μᾶλλον ὡς παρατηρητής, ἢ πρὸς τέρψιν.

Καὶ πράγματι, τίνα τέρψιν δύναταί τις νὰ εὕρῃ εἰς τὰ ἀχρεῖα ταῦτα καταγώγια, τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀνακαλυφθέντα!

Βαρεῖα ἀτμόσφαιρα, φρενητιώδεις κραυγαὶ βεβακχευμένων λεόντων, ἀσελγῆ ᾄσματα, καταστρεπτικὸν χαρτοπαίγνιον, ἰδοὺ τὰ κυριώτερα συστατικὰ παντὸς καφὲ-Σατᾶν.

Ἐκάθησα.

Νέα τις μοὶ προσήνεγκε τὰς ἐκδουλεύσεις της. Διέταξα ἀναψυκτικόν τι ποτὸν, ὅπερ κατὰ μικρὸν ῥοφῶν διέτρεχον διὰ τοῦ βλέμματος τὴν εὐρεῖαν αἴθουσαν.

Παρά τινα τῶν παρακειμένων τραπεζῶν τριὰς Πεϱαίων λεόντων καὶ κόρη τις ἐκάθηντο.

Ἡ νεᾶνις, καίτοι εὐειδής, ἐφαίνετο παρακαίρως ὡριμάσασα ὑπὸ τῶν καταχρήσεων.

Ἡ δυστυχής! ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τῆς ἡμετέρας κοινωνίας... ἢ μᾶλλον εἰς οὐδεμίαν ἀποκλειστικῶς τάξιν ἀνῆκεν, ἦν κοινή. Θεωρῶν τὴν ὁμάδα ταύτην, ἐβυθίσθην εἰς διαλογισμούς.

Ἀνελογίσθην τὴν κατάστασιν τῆς γυναικὸς ἐκείνης, παρέβαλον τὴν ἐνεστῶσαν αὐτῆς κατάστασιν πρὸς ἐκείνην εἰς ἣν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ὤφειλε νὰ ἦναι, καὶ ἐρρίγησα.

Τάλαινα!

Κατεδικάσθη ὑπὸ τῆς κοινωνίας νὰ ὑποβαστάζῃ τὸ βαρύτερον τῶν φορτίων, καὶ ἐσημάνθη τῇ σφραγῖδι τῆς ἀτιμώσεως.

Τίς οἶδεν ἀντὶ ποίας εὐτελοῦς τιμῆς ἠναγκάσθη νὰ πωλήσῃ τὴν ἀνεκτίμητον τιμήν της!

Δυστυχὴς κόρη!

Ἡ ὄψις της προέδιδε μελαγχολίαν. Τὸ βλέμμα της καίτοι ἐρατεινὸν εἶχε τι δεικνύον ψυχικὴν ὀδύνην. Τὸ μειδίαμά της ἦν γλυκὺ μὲν, πλὴν καὶ βεβιασμένον.

Ἐδέχετο τὰς περιποιήσεις τῶν παρακαθημένων νέων καὶ ἀνταπέδιδεν αὐτὰς, ἀλλ' ἐν τοῖς τρόποις της ἐκείνοις κατεδεικνύετο ὅτι ἄλλη τις αἰτία ἢ ἡ ἡδονὴ τὴν ἠνάγκασε ν' ἀπεκδυθῇ εἰς τὸ στάδιόν της ἐκεῖνο.

Ἠθικολόγοι! μὴ μέμφεσθε ἡμῶν ὅτι ἐπιχειροῦμεν νὰ καταςήσωμεν ἄξια οἴκτου ὄντα, περιφρονήσεως μᾶλλον χρῄζοντα.

Οὐχί.

Μὴ περιφρονῆτε τὰ δυστυχῆ ταῦτα πλάσματα, τὰ ἐκ τῶν κόλπων τῆς κοινωνίας ἀποσπασθέντα καὶ εἰς τὸ βάραθρον τῆς ἀτιμώσεως κατακρημνισθέντα.

Μὴ περιφρονῆτε τὰ δυστυχῆ ταῦτα πλάσματα, ἅτινα αὐτὴ ἡ κοινωνία ὤθησεν εἰς τὴν ἀπώλειαν.

Οἰκτείρατέ τα, οἰκτείρατέ τα, καὶ ἂν δύνασθε τείνατε αὐτοῖς χεῖρα ἀρωγὸν καὶ λυτρώσατε αὐτά.

Ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἥτις λιμώττει τὸν ἄρτον αὐτῆς ἐλλείψει ἐργασίας, ἥντινα ματαίως εἰς τὰς θύρας τῶν πλουσίων ἀνεζήτησεν· ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἥτις μέσῳ βαρυτάτου χειμῶνος, ἐνῷ ἡ φύσις εἶναι λευκὴ ὡς νεκρικὴ σινδόνη, καταλαμβάνεται ἄνευ ἀνθράκων ὑπὸ τοῦ παγετοῦ· ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἥτις βλέπει τὴν μητέρα αὐτῆς θνήσκουσαν ἐλλείψει τροφῆς καὶ περιποιήσεως· ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἥτις κινδυνεύει νὰ μείνῃ ἄστεγος, διότι χρεωστεῖ ἓξ μηνῶν ἐνοίκιον, ἡ δυστυχὴς αὕτη νεᾶνις ἀνταλλάττει τὴν τιμήν της τῇ ζωῇ τῆς μητρός της, κρημνίζεται εἰς τὸ χαῖνον τῆς ἀτιμίας βάραθρον ἀντὶ τεμαχίου ἄρτου, καταδικάζει ἑαυτὴν εἰς τὸ ὄνειδος ἀντί τινων ἀνθράκων.

Εἶναι λοιπὸν ἀξία περιφρονήσεως ἡ κόρη αὕτη;

Ἠθικολόγοι, πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐρώτησίν μου ταύτην ἀπευθύνω.

Ὅτε κατὰ πρῶτον ἡ δειλὴ νεᾶνις ἐτόλμησε νὰ κρούσῃ τὰς θύρας τῶν πλουσίων καὶ νὰ ζητήσῃ ἐργασίαν, ἤκουσε «δὲν ὑπάρχει ἐρ-

γασία διὰ σέ, δύνασαι ὅμως ἄλλως νὰ κερδίσῃς τὴν ζωὴν τῆς μητρός σου, εἶσαι ὡραία ...» μετὰ φρίκης ἀπεμακρύνθη, ἀλλ' ὅτε ἐπιέσθη ὑπὸ τῆς ἐνδείας καὶ ἐγκαταλείψεως, ὅτε οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐσκοτίσθησαν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ὑπέκυψεν.

Δύνασθε ἤδη νὰ τὴν περιφρονήσητε;

Ἐξ ἑκατὸν τοιούτων δυστυχῶν κορῶν, αἱ ἐννενήκοντα, ἵνα μὴ εἴπω ἅπασαι, ἐκ τῆς στερήσεως καὶ ἀπογνώσεως παρέκλιναν τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ἐστάθησαν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ τρομεροῦ τῆς ἐξαχρειώσεως βαράθρου, κατεῖδον ἰλλιγγιῶσαι τὸ σκοτεινὸν βάθος, ἔτειναν τὰς χεῖρας ἐπικαλούμεναι ἐν ἀπελπισίᾳ βοήθειαν, ἀλλ' ἡ ἀμείλικτος ἀνθρωπίνη κοινωνία τὰς ὤθησε πρὸς τὰ ἐμπρός.

Ἔπεσαν.

*
* *

Ἡ κόρη αὐτὴ ἣν τινα σήμερον καταφρονεῖτε καὶ διὰ τῶν ἀτιμωτέρων καλεῖτε ἐπιθέτων, ὑπῆρξέ ποτε νήπιον· ἐδέχθη καὶ αὐτὴ τοὺς θερμοὺς ἀσπασμοὺς καὶ τὰς ἐγκαρδίους περιπτύξεις μητρὸς φιλοστοργωτέρας ἴσως τῆς ὑμετέρας, σεμνότυφοι ἠθικολόγοι, ἀναtραφέντες τίς οἶδεν, ὑπὸ τίνος εὐρωπαίας Κυθήρας· ὑπῆρξε καὶ αὐτὴ σεμνὴ παρθένος ἐρυθριῶσα εἰς τὸ πρῶτον ἰταμὸν βλέμμα Ἀδώνιδος τῆς ἐποχῆς· ἤδη ὅμως.....

Ἤδη;

Εἶναι μάρτυς ἤδη ἡ ἱέρεια αὐτὴ τῆς Ἀφροδίτης, εἶναι μάρτυς ἐν φθίνοντι ΙΘ' αἰῶνι, μαρτυροῦσα οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ της ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἄρτου της.

Εἶναι μάρτυς, διότι ἡ κοινωνία ἡ καταστήσασα αὐτὴν νύμφην τῆς ἡδονῆς τὴν παρέγραψε τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν της.

Εἶναι μάρτυς διότι στερεῖται αἰσθήσεως, καρδίας καὶ θελήσεως.

Ἡ αἴσθησίς της ἀπεναρκώθη, ἡ καρδία της κατέστη ψυχροτέρα μαρμάρου, καὶ ἡ θέλησίς της εἶναι ἡ θέλησις τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ὃν ἐνοικιάζει τὰ θέλγητρα καὶ τὸν ἔρωτά της.

Εἶναι μάρτυς διότι εὑρίσκεται περιπεπλεγμένη εἰς τὸ τρομερώτερον τῶν διλημμάτων, θάνατον ἐξ ἐγκαταλείψεως ἢ ζωὴν ἐν ἀτιμίᾳ.

— Πλὴν διατί δὲν ἐργάζηται; δύνανται νὰ παρατηρήσωσιν οἱ ἠθικολόγοι, ἡ ἐργασία ἐξαγνίζει.

— Ναί, ἐξαγνίζει ἡ ἐργασία, πλὴν τίς ὁ δώσων ἐργασίαν εἰς τὴν ἐγκαταλελειμμένην; τίς ὁ ἀνοίξων τὴν οἰκίαν του εἰς μίαν ἄτιμον; οὐχὶ μόνον ἐργασίαν ἀλλ' οὔτε ἄσυλον εὑρίσκει ἵνα κρύψῃ τὸ αἶσχός της, εἶναι Παρίας τῆς κοινωνίας! ὅπου ἂν προσέλθῃ θ' ἀπαντήσῃ τὴν κοινωνικὴν μωρίαν ὑπὸ προσωπίδα αὐστηρᾶς ἠθικῆς, καὶ θ' ἀκούσῃ αμακράν, μὴ μολύνῃς τὴν τιμὴν τῆς οἰκογενείας μου»· καὶ τὸν ἄρτον της ἔτι ἂν ἐπαιτήσῃ καὶ τοῦτον θὰ τῇ ἀρνηθῶσιν. Οὕτω δ' ἀφοῦ μάτην ἀναζητήσῃ πόρον ὑπάρξεως, ἀφνῦ καταπιεῖται μέχρι σταγόνος τὸ πικρὸν τῆς στερήσεως ποτήριον, θ' ἀναγκασθῇ νὰ ἐπανέλθῃ ἐκεῖ ὅθεν εἶχεν ἐξέλθει πρὸς ἀναζήτησιν ἐργασίας.

Εἶναι μάρτυς διότι μήτηρ καθισταμένη, εἶναι ἡ δυστυχεστέρα τῶν μητέρων! Παρὰ τὸ λίκνον τοῦ κλαυθμυρίζοντος θυγατρίου της ἀγρυπνοῦσα ἡ τάλαινα μήτηρ διορᾷ τὸ ἄθλιον μέλλον τοῦ ἀθώου πλάσματος ὅπερ, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Φρίττει ἐπὶ μόνῃ τῇ σκέψει ὅτι ἡ κόρη της θὰ μάθῃ ποτὲ τὴν μητρικὴν ἀτιμίαν, καὶ ἐν τῇ παραφόρῳ ἀπελπισίᾳ της καταρᾶται ἑαυτήν τε καὶ τὸν ἄγνωστον τοῦ βρέφους πατέρα.

Ὦ! εἶναι μαρτύριον διὰ τὴν τλήμονα ταύτην μητέρα ν' ἀναλογίζηται τὸ μέλλον τοῦ τέκνου της!

Τί μέλλει γενέσθαι κόρη μητρὸς προγεγραμμένης! ποίαν ὁδὸν θ' ἀκολουθήσῃ ὅτε τὰ μητρικὰ θέλγητρα θὰ παύσωσι παρέχοντα αὐτῇ τὰ πρὸς τὸ ζῆν!

Ἐσφραγισμένη τῇ ἀτιμωτικῇ σφραγῖδι ἡ κόρη τῆς ἑταίρας, καταπεφρονημένη ὑπὸ τῆς κοινωνίας, ἄνευ προστάτου ἐν τῷ πολυδαιδάλῳ καὶ τρικυμιώδη ἀνθρωπίνῳ τούτῳ βίῳ, ἐπὶ πόσον δύναται ν' ἀντιστῇ εἰς τὴν ἀθλιότητα;!!

Ἀναλογίσθητε τὴν ἀπέλπιδα καὶ σκοτεινὴν θέσιν τῆς ταλαίνης ταύτης μητρὸς καὶ μὴ ὁμολογήσητε ὅτι εἶναι μάρτυς!! ἂν δύνασθε;

Ἤδη τίς ἔχει δικαίωμα νὰ περιφρονήσῃ

τὰ θύματα ταῦτα τῆς πτωχείας καὶ στερήσεως ;

Περιφρονήσατε, προγράψατε τῆς κοινωνίας τὰ ἐξηχρειωμένα ἐκεῖνα γύναια τὰ προδίδοντα τὴν συζυγικὴν πίστιν, καὶ καταπατοῦντα τοὺς ὅρκους των χάριν ἐστραμμένου τινὸς μύστακος ἢ ὡραίας γενειάδος, σεβάσθητε ὅμως τοὺς μάρτυρας τούτους τοὺς πεσόντας ὑπὲρ τεμαχίου ἄρτου !

Ὁ ΙΘ'. αἰὼν ἐκλήθη αἰὼν τῆς προόδου, τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ὅμως ἠδύνατο κάλλιον νὰ ὀνομασθῇ αἰὼν τῆς κοινωνικῆς ἐξαχρειώσεως.

Ἐν τῷ ΙΘ'. τούτῳ αἰῶνι φθίνοντι, τίς ποτε ἐσκέφθη περὶ τοῦ ἀθλίου τούτου ὄντος, τῆς πεπτωκυίας γυναικός; τίς ποτε ἐσκέφθη νὰ ἐξαγάγῃ αὐτὴν τοῦ βορβόρου ἐν ᾧ κυλίεται; νὰ ἐπαναφέρῃ αὐτὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς; ν' ἀποδώσῃ τῇ κοινωνίᾳ ἓν τῶν τέκνων της;

Ἱδρύσαμεν Συλλόγους, Λέσχας, καὶ Ἀδελφότητας, οἵτινες ἐξοδεύοντες κατ' ἔτος σπουδαῖα χρηματικὰ ποσά, κοπανίζουσιν ἀέρα ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἔθνους, ἠνάψαμεν τόσας φωτοβόλους ἑστίας πρὸς διασκέδασιν τῆς ἀμαθείας, ἥτις ἀδύνατον νὰ μὴ διασκεδάζῃ μὲ τὰς προσπαθείας μας, καὶ ὅμως οὔτε κἂν ἐσκέφθημεν ν' ἀνεγείρωμεν μίαν ὀλισθήσασαν.

Τίς ἡ αἰτία τούτου ;... (1)

Ἀπῆλθον τοῦ Κ α φ ὲ-Σ α τ ὰ ν βαρυαλγής.

(1) ΣΗΜ. «ΦΙΛΕΡΓΟΥ.» Ἡ αἰτία ἢ μᾶλλον αἱ αἰτίαι εἶναι πολλαί.

Οἱ ἄνδρες, οὐχὶ βεβαίως ὅλοι, νομίζουσιν ὅτι οὐδόλως αὐτοῖς συμφέρει ἡ θεραπεία τοῦ κακοῦ τούτου. Ἡδονὴν ἐν αὐτῷ εὑρίσκουσιν.

Αἱ λέσχαι, αἱ Ἀδελφότητες καὶ οἱ Σύλλογοι δὲν ἐγένοντο ἆρά γε πρὸς ἠθικοποίησιν τῆς κοινωνίας ἡμῶν καὶ σωτηρίαν ἀπὸ τῆς ἀπωλείας ταύτης, ἀλλὰ διὰ νὰ δύνανται οἱ ἄνδρες νὰ ἐπιδεικνύωσι τὴν πολυμάθειαν αὐτῶν καὶ νὰ ἐφελκύωνται τὸ μειδίαμα τῶν γυναικῶν, ἀδιαφοροῦντες περὶ τῆς ἠθικῆς των;

Ποιοῦσιν ἆρά γέ τι οἱ ἄνδρες μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἀρέσκειν τῷ ὡραίῳ φύλῳ; οὐχὶ βεβαίως, καὶ μυριάκις οὐχί, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, ἀλλὰ κυρίως δι' αὐτὸ τοῦτο ἡ κακία ὁσημέραι προάγεται, καὶ τὴν ζωὴν τῆς κοινωνίας φθίνει ἡ ἀκολασία.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ.

Ὑπὸ

Α. DEBAY.

(Συνέχεια, ἴδε Σελ. 13.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Σκέψεις διάφοροι ἐπὶ τοῦ Γάμου ἐν γένει.

Ὁ ἀνὴρ δὲν γίνεται ἀληθῶς ἀνήρ, καὶ ἡ γυνὴ ἀληθῶς γυνὴ εἰμὴ διὰ τοῦ Γάμου· διότι τότε δύνανται νὰ γεννήσωσιν τοὺς ἑαυτῶν ὁμοίους· ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ χρηστοήθεις ὄντες οὐδόλως ὀφείλουσιν περιπατεῖν μεμονωμένοι ἐπὶ τῆς γῆς· συνενούμενοι δὲ πρὸς ἀλλήλους εὑρίσκουσιν τὴν εὐτυχίαν ἐν τῇ ζωῇ καὶ ἐκπληροῦσιν τὸ πρὸς τὸ κράτος χρέος αὐτῶν προμηθεύοντες αὐτῷ ὑπηκόους. Δίδοντες δὲ καλὴν ἀνατροφὴν εἰς τὰ τέκνα των καὶ διδάσκοντες αὐτὰ νὰ ἐκτελῶσιν ὡς πολῖται τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα, ὅ,τε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ εἶναι ἀληθῶς ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὁ Γάμος καθίστησι τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἐντελεστέρους· πρῶτον μὲν διότι εἶναι ἀναγκαῖος εἰς τὴν πλήρη ἀνάπτυξιν τοῦ ὀργανισμοῦ αὐτῶν, δεύτερον δέ, διότι ὑποχρεοῖ αὐτοὺς εἰς τὴν ἐργασίαν διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσιν τὴν ὕπαρξιν τῆς οἰκογενείας των.

Ὁ ἄνθρωπος, σύζυγον λαμβάνων, ἐκλέγει δι' ἑαυτὸν σύντροφον μετὰ τῆς ὁποίας ὀφείλει νὰ θέσῃ ἐν κοινῷ τὴν ὕπαρξίν του, τὰ ἀγαθά του, τὰς ἀρετάς του, τὰ πλεονεκτήματά του,

τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντά του. Ἡ ἰσότης τῶν δικαιωμάτων καὶ ἡ κοινότης τῶν ἀγαθῶν εἶναι αἱ βάσεις τῆς συζυγικῆς κοινωνίας. Ἡ γυνὴ δὲν χρεωστεῖ νὰ σχηματίζῃ εἰμὴ ἓν μόνον ὂν μετὰ τοῦ συζύγου της· ἀμφότεροι ζῶσιν δι' ἀλλήλους καὶ αἱ δύο αὐτῶν ὑπάρξεις ὀφείλουσιν νὰ συγχέωνται εἰς μίαν.

Οἱ ἄνδρες οἵτινες καθιστῶσι τὴν γυναῖκα αἰχμάλωτον εἶναι ἐχθροὶ τῆς κοινωνίας· διότι τὸ σέβας πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὴν μητέρα εἶναι ἡ πηγὴ τῶν καλῶν καὶ τῶν χρηστῶν ἠθῶν.

Ἡ φύσις καλεῖ πάντας τοὺς ἀνθρώπους εἰς γάμον, καὶ διὰ τὴν κοινωνίαν ὁ γάμος εἶναι καθῆκον· ὁ ἄγαμος εἶναι μέλος ἀνωφελές. Ὁ σκοπὸς τῆς συζυγικῆς ἑνώσεως εἶναι ἡ διαιώνισις τῆς ὑπάρξεως τὴν ὁποίαν ἐλάβομεν καὶ ἡ ἀνατροφὴ τῶν τέκνων ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν ἀρετῶν, ἵνα γένωνται ἡμέραν τινὰ πολῖται ὠφέλιμοι εἰς τὸ κράτος.

Τὸ ἀνατρέφειν ἓν τέκνον, τὸ φυτεύειν ἓν δένδρον καὶ τὸ καλλιεργεῖν ἕνα ἀγρὸν ἦσαν καὶ εἶναι μέχρι τῆς σήμερον πράξεις λίαν ἀξιέπαινοι, λίαν ἐπίσημοι ἐν τῇ Ἰνδικῇ καὶ ἐν τῇ Περσίᾳ· θὰ ἐμένομεν ἆρά γε ὑποδεέστεροι τῶν λαῶν τούτων ὡς πρὸς τὴν ἠθικήν;

Ἡ Βίβλος, ἐν πολλοῖς χωρίοις, προκηρύττει τὸν γάμον ὡς τελειότητα, καὶ τὴν ἀγαμίαν ὡς ἀτιμίαν. Ὁ Ἠσαΐας διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἦτον ὄνειδος εἰς τὰς γυναῖκας νὰ διαμένωσι παρθένοι.

Φιλόσοφός τις, ἀφοῦ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐμελέτησε τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως, συνεπέρανεν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι μίαν μόνην καλὴν διάταξιν εἶχον, τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τὴν παρθενίαν. Ἐὰν ὁ μικρὸς οὗτος δεισιδαίμων λαὸς δὲν ἐθεώρει τὸν γάμον ὡς τὸν πρῶτον τῶν νόμων εἰς τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ ὑποτάσσηται, ἐὰν εἶχεν, ὡς ἡμεῖς, μοναστήρια, μοναχοὺς καὶ μοναχάς, πρὸ πολλοῦ θὰ ἐξαφανίζετο ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐθνῶν ἅτινα οἰκίζουσι τὴν σήμερον τὴν γῆν.

Οἱ Ἑλληνικοὶ καὶ Ῥωμαϊκοὶ νόμοι ἐνεθάρρυνον τοὺς γάμους, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ν' αὐξήσωσιν τὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν· οὐ μόνον ἀντήμοιβον ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶχον πολλὰ τέκνα, ἀλλὰ καὶ ἐτιμώρουν ἐκείνους οἵτινες διέμενον ἐν τῇ ἀγαμίᾳ καὶ καθυπέβαλον εἰς πρόστιμον. Ὁ Αὔγουστος, διὰ νὰ πολλαπλασιάσῃ τοὺς γάμους ἐπέτρεψεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους πολίτας, ἐκτὸς τῶν γερουσιαστῶν νὰ συζεύγνυνται μὲ νεάνιδας ἀπελευθέρους, χωρὶς αἱ σχέσεις αὗται νὰ δύνανται νὰ βλάπτωσιν τοὺς συμβαλλομένους. Ἐν ἐπιθεωρήσει τινὶ τοῦ λαοῦ διένειμεν ἑκάστῳ οἰκογενειάρχῃ ἀνὰ χιλιάδα στατήρων, διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς νέους εἰς τὸν γάμον.

Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Σώλονος, περιέβαλε τὴν ἔγκυον γυναῖκα διὰ τόσων σημείων σεβασμοῦ, ὥστε ἦτο δύσκολον εἰς μίαν νεάνιδα νὰ μὴ ἐπιθυμήσῃ νὰ γείνῃ μήτηρ. Ἕκαστος πολίτης ἐχρεώστει νὰ παραμερίσῃ ἀπὸ τὴν ὁδόν του καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ τὸ βῆμα εἰς τὴν ἔγκυον γυναῖκα, ἀδιάφορον εἰς ὁποιανδήποτε τάξιν αὕτη ἀνῆκεν, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ πατρίκιοι ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ χαιρετῶσιν αὐτὴν ὅταν τὴν ἀπήντων διερχομένην.

Ὁ Κάμιλλος ἠνάγκασε διὰ προστίμων καὶ φόρων, τοὺς Ῥωμαίους οἵτινες δὲν ἦσαν ἔγγαμοι νὰ νυμφεύωνται τὰς χήρας τῶν ἀνδρῶν ὅσοι ἀπέθνησκον εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης.

Παρὰ τοῖς Γαλάταις τοῖς Φράγκοις τοῖς Γερμανοῖς ὁ γάμος ἐπίσης ἐτιμᾶτο· ἐπὶ τέλους, ἡ ἱστορία ὅλων τῶν ἐθνῶν, ἐκτὸς λαῶν τινων καθυστερούντων ἕνεκα τῆς πολυτελείας καὶ τοῦ δεσποτισμοῦ, ἀποδεικνύει ἡμῖν τὸν γάμον σεβαζόμενον καὶ τιμώμενον, τὴν δὲ ἀγαμίαν ἐστιγματισμένην.

Κατόπιν τῆς παγκοσμίου ταύτης ἐκτιμήσεως τοῦ γάμου, πρόδηλον γίνεται, ὅτι, ὁ ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ ἔγγαμοι ὄντες μᾶλλον προηγμένοι τυγχάνουσιν ἐν τῇ ἠθικῇ κλίμακι τῶν κοινωνιῶν, ἢ ὁ ἐγωϊστὴς ἄγαμος ὅστις, καθὼς τὸ ἄγονον φυτόν, βλάπτει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς γείτονάς του.

Ὁ γάμος εἶναι ἡ βάσις πάσης κοινωνίας, καὶ ἡ διάσωσις τῶν ἀγαθῶν ἠθῶν, καθιστᾷ τόν τε ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα ἐναρετωτέρους καὶ ἐμποδίζει αὐτοὺς ἀπὸ τὸ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὰς κακίας καὶ εἰς τὰς παρεκτροπάς. Ὁ

ἔγγαμος ἀνὴρ, ἐν τῇ στιγμῇ τοῦ διαπρᾶξαι κακήν τινα πρᾶξιν, συχνάκις ἐμποδίζεται ὑπὸ τῆς γυναικός του. Ἡ μήτηρ οἰκογενείας ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀποπλανήσεως, ἐπανέρχεται ἐν τῇ εὐθείᾳ, βλέπουσα τὰ ἀγαπητὰ αὐτῆς τέκνα. Ὁ οἰκογενειάρχης καταστέλλει τὰς κακὰς αὐτοῦ κλίσεις· δὲν θέλει νὰ ἐρυθριᾷ ἐνώπιον τῶν τέκνων του καὶ νὰ ἀφήσῃ αὐτοῖς τὸ ὄνειδος ὡς κληρονομίαν. Μεγάλοι τινὲς πολιτικοὶ εἶπον: Νυμφεύσατε τοὺς στρατιώτας σας καὶ δὲν θὰ λειποτακτήσωσι πλέον· συνδεδεμένοι μετὰ τῆς οἰκογενείας των, θὰ συνδέωνται καὶ μετὰ τῆς πατρίδος των. Ἄγαμός τις στρατιώτης, πολλάκις δὲν εἶναι εἰμὴ μισθωτὸς, ἀλήτης, ἀδιαφορῶν ὁποῖον ὑπηρετεῖ. Οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι πολεμισταὶ ἦσαν ἔγγαμοι καὶ ἐνίκησαν ὅλα τὰ ἔθνη.

Αἱ σκέψεις αὗται εἶναι ἀρκετὰ ἰσχυραὶ διὰ νὰ ὑποχρεώσωσιν τοὺς κυβερνήτας νὰ ἐνθαρρύνωσι τοὺς γάμους ἐξ ὅλης αὐτῶν τῆς δυνάμεως, νὰ εὐνοῶσιν αὐτοὺς, νὰ πολλαπλασιάζωσιν αὐτοὺς τιμῶντες τοὺς ἐγγάμους καὶ στιγματίζοντες τοὺς ἀγάμους, τέλος δὲ νὰ ἠθικοποιῶσιν τὴν ἕνωσιν διὰ καλῶν νόμων.

Ἐὰν ὁ γάμος εἶναι σύστασις σοβαρὰ καὶ ἐνδιαφέρουσα διὰ τὴν κοινωνίαν, δέον ἐπίσης νὰ ἦναι πρᾶξις καθ' ὑπερβολὴν σπουδαῖα διὰ τὰ ἄτομα· δὲν εἶναι διόλου ὑπόθεσις τὴν ὁποίαν χρεωστεῖ τις νὰ πραγματευθῇ ἐπιπολαίως. Πρόκειται περὶ δύο ὑπάρξεων στενῶς συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλας αἵτινες πρέπει νὰ ἀνθῶσιν διὰ τῶν ἀκτίνων διαρκοῦς εὐτυχίας, ἐὰν ἦναι εἰς ἐντελεῖς σχέσεις, ἵνα φθίνωσι, νὰ μαραίνωνται ἐν ταῖς θλίψεσιν ἐὰν ἦναι ἀντιπαθητικαί.

Ὁ ἄνθρωπος ὅστις ζητεῖ σύντροφον ἔπρεπε νὰ προσέχῃ εἰς τὴν περιουσίαν ὀλιγώτερον ἢ εἰς τὴν ἀνατροφὴν, εἰς τὴν ἠθικότητα· διότι διὰ τῶν δύο τούτων προτερημάτων ἡ γυνὴ πάντοτε σχεδὸν εὐτυχῆ καθιστᾷ τὸν ἑαυτῆς σύζυγον. Ἐὰν ἡ ἄγνοια μετὰ τῶν προλήψεων, τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τῆς κακῶς ἐννοουμένης θρησκευτικῆς εὐλαβείας ἦναι οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ ἑνὸς ἀνδρογύνου, ἡ ἐκπαίδευσις, αἱ χάριτες τοῦ πνεύματος, αἱ ψυχαγίαι, καὶ αἱ τέχναι εναι τὰ θέλγητρά των.

Ὑπάρχει περίστασίς τις ἥτις ψυχραίνει τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἥτις ἀπομακρύνει αὐτὸν πάντοτε σχεδὸν ἀπὸ τῆς μελλονύμφου του, εἶναι δὲ αὕτη ὅτε ἡ τύχη ἢ αἱ εὐφυεῖς ἔρευναι τῆς ζηλοτυπίας κάμνουσιν αὐτὸν ν' ἀνακαλύψῃ ὅτι αὕτη ἔσχεν προηγουμένως ἐρωτικήν τινα σχέσιν. Ἰδοὺ διατὶ αἱ γυναῖκες ἐνῷ εἶναι τόσον εὔκαμπτοι πρὸς πᾶν ἕτερον πρᾶγμα, ἔχουσιν ἀκατανίκητον ἐπιμονὴν πρὸς τοῦτο· θὰ ἐπροτίμων νὰ ὑποφέρωσι μυρίας βασάνους μᾶλλον ἢ νὰ κάμωσιν τὴν παραμικρὰν ἀποκάλυψιν, καὶ γενικῶς φέρουσιν τὸ μυστικὸν αὐτὸ εἰς τὸν τάφον.

Οὕτω δὲ, αἱ μάταιαι αὗται ἔρευναι, τὰ παιδαριώδη ταῦτα, ἀναγκάζουσι τὴν γυναῖκα νὰ ἀρχίσῃ διὰ τοῦ ψεύδους· ἐπειδὴ δὲ τὸ ψεῦδος συμπαρέλκει καὶ ἕτερα σχεδὸν, πιθανὸν καθίσταται ὅτι δύναταί τις ν' ἀπατηθῇ ὑπὸ συζύγου ἥτις θὰ ἤρχιζε διὰ τοῦ ψεύδους.

Λέγω ὅτι εἶναι παιδαριώδες τὸ ἐρευνᾷν μετὰ τοσαύτης λεπτότητος προηγούμενα ἀρετῆς τόσον ἐφημέρου· ἐπειδὴ, ἐὰν, ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ ἠθικότης τῆς γυναικὸς μετὰ τῆς ὁποίας θέλει τις νὰ συζευχθῇ,ὦσι καλαὶ, ἐὰν ὑπάρχῃ συμφωνία ὀρέξεων καὶ κλίσεων, ἐάν τις ἔχῃ τὴν βεβαιότητα ὅτι εὐτυχεῖς ἡμέρας θὰ διέλθῃ μετ' αὐτῆς, διατί νὰ μὴ ἀπορρίψῃ κατὰ μέρος ὅλας ταύτας τὰς ἀθλιότητας, ὅλας ταύτας τὰς προλήψεις τῆς ἐσχάτης ἀστυκῆς τάξεως, αἵτινες ἐκδηλοῦσιν πτωχείαν λογικοῦ, ἀσθένειαν χαρακτῆρος μᾶλλον, ἢ αἴσθημα λεπτότητος ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου τῆς τιμῆς.

Ἐγνώρισα νεανίαν τινὰ ὅστις ἠρνήθη τὴν εὐτυχίαν του, διαζευχθεὶς ἀπὸ τῆς μελλονύμφου του,γυναικὸς ἀρκετὰ προηγμένης, γλυκείας καὶ ἐναρέτου, ἥτις ἀπεποιήθη νὰ προφέρῃ τὸν τύπον τοῦ γαμικοῦ ὅρκου πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ἐν τῷ κόσμῳ ὀνομάζουσιν ἐρωτικὸν σφάλμα. Ὁ μνηστὴρ ἀπεσύρθη ἔμπροσθεν τοῦ πράγματος ὅπερ αὐτὸς ὠνόμαζεν ἀφέλειαν τῆς ὁμολογίας ταύτης. Ἡ γυνὴ αὕτη θαυμαστὴ κατὰ τὴν εἰλικρίνειαν, καὶ ἰσχυρὰ κατὰ τὸν χαρακτῆρα, δὲν ἤθελε νὰ ἀρχίσῃ διὰ ψεύδους· ὁ ἀνὴρ δὲν ἐνόησεν αὐτήν. Μετὰ ἓξ μῆνας ὁ αὐτὸς Κύριος, ὁ τόσον ἀκριβολόγος ἔλαβεν ὡς σύζυγον γυναῖκα

τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν, τετράκις χήραν, ἥτις πιθανὸν θὰ ἀφέθη εἴς τινα σφάλματα τῆς φύσεως ταύτης ἐπὶ τὰ διαλείμματα τῶν τέσσάρων αὐτῆς συζεύξεων.

Ἡ ἐλευθέρως ὁμολογοῦσα ὑπόκειται εἰς τὸ ἀπατᾶν ὀλιγώτερον τῆς κρυπτούσης τὰς πρώτας αὐτῆς σχέσεις, ἡ μὲν, ὥς γέ μοι δοκεῖ, προτιμοτέρα τῆς δὲ τυγχάνει. Θὰ ἠγάπων, θὰ ἐθαύμαζον τὴν γυναῖκα ἥτις θὰ μοὶ ὡμίλει διὰ τῆσδε τῆς γλώσσης, «Ἐνόσῳ ὑπῆρχον ἐλευθέρα, εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ διαθέτω τὰς πράξεις μου, οὐδένα ἐχρεώστουν λόγον· μὴ οὖσα καθυποχρεωμένη, οὐδόλως ἐπιώρκησα. Σήμερον, λαμβάνουσα σύζυγον, παραδίδομαι εἰς αὐτὸν καθολοκληρίαν· τὸ παρελθὸν μοὶ ἀνῆκε, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον αὐτῷ ἀνήκουσιν.»

Ἔχοντες τοιαύτας γυναῖκας, οἱ σύζυγοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἀπουχιάζωσιν ἡσυχώτερο. Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι διὰ τὴν εὐτυχίαν τοῦ γάμου, κάλλιον εἶναι νὰ ἔχῃ τις γυναῖκα, ὑπόπτου μὲν παρελθότος, ἀλλὰ καλὴν καὶ φρονίμην, μετὰ τὸν ὅρκον, ἢ σύζυγον ληφθεῖσαν μὲν παρθένον, ἀλλὰ λησμονήσασαν βραδύτερον τὴν συζυγικὴν πίστιν. Ἵνα κάλλιον διαφωτίσωμεν τὸν ἀναγνώστην ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ προλήψεως προσπαθήσωμεν λογικῶς νὰ συλλογισθῶμεν.

Ἡ ἀγνότης τῆς γυναικὸς συνίσταται ἆρά γε εἰς τὴν ἀπουσίαν πάσης ἐπαφῆς ξένης, πάσης προσψαύσεως φυσικῆς, ἢ εἰς τὴν ἄρνησιν πάσης ἰδέας, πάσης ἐπιθυμίας τῆς προσψαύσεως ταύτης, τῆς ἐπαφῆς ταύτης, ἢ ἐπὶ τέλους ἡ ἀγνότης ἀπαιτεῖ τοὺς δύο τούτους ὅρους;

Ἀφίημι τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς τὰς μελέτας τοῦ ἀναγνώστου· εἶναι σοβαρὸν, καὶ δὲν θὰ ἠδύνατό τις νὰ στηριχθῇ εἰς τὸ φιλοσοφικὸν λογικὸν διὰ νὰ τὸ λύσῃ.

Ὑπάρχουσι περιστάσεις ἐν τῇ ζωῇ καθ' ἃς ὁ γάμος εἶναι σχεδὸν ἀναγκαῖος, ὅτε, ἐν τούτοις, δὲν ὑπάρχει δυσαναλογία πολὺ μεγάλη κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν θέσιν τῶν ἀτόμων. Ἀναφέρω δὲ, ὁλόκληρον τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν θυσίαν, πάντοτε ὑπεστηριγμένην, τὴν ὑπόσχεσιν ἐσφραγισμένην ὑπὸ ὅρκου πανδήμου. Οὕτω δὲ, πῶς δύνασθε νὰ ἀναγνωρίσητε τὴν ἐκδούλευσιν τὴν ὁποίαν πρόσωπόν τι θὰ προσφέρῃ ἡμῖν θυσιάζον τὴν τύχην του, τὸ μέλλον του μέχρι τῆς ὑπολήψεώς του, διὰ νὰ ἁρπάξῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς δυστυχίας ἐκ τοῦ θανάτου, ἐκ τῆς αἰσχύνης ἴσως! Πῶς δύνασθε νὰ ἀποδείξητε αὐτῷ ὅτι ἡ καρδία σας πάλλει ἐκ θαυμασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης ἐὰν λέγῃ ἡμῖν. «Ὅτι ἔπραξα, θὰ ἀργίσω ἐκ νέου πράττουσα, θὰ ἐσυσιαζόμην μυριάκις διὰ νὰ σὲ σώσω ἀπὸ ἑνὸς μόνου δακρύου, ἀπὸ ἑνὸς πόνου· ἐπειδὴ σὲ ἀγαπῶ· ἐπειδὴ εἰς σὲ ἀνέθηκα τὴν ἐλπίδα μου, καὶ ἐπειδὴ ἡ μεγίστη εὐτυχία μου εἶναι νὰ γνωρίζω ὅτι εἶσαι εὐτυχής.»

Δὲν ὑπάρχει εἰμὴ εἷς μόνος γάμος ὅστις δύναται ν' ἀνταμείψῃ ἀφοσίωσιν τόσον ζωηρὰν, τόσον ὡραίαν προσήλωσιν. Οἱ γονεῖς ἐχρεώστουν ἴσως νὰ τὸ αἰσθάνωνται καὶ οὐδόλως νὰ ἀνθίστανται εἰς τὰ εἴδη ταῦτα τῶν ἑνώσεων, ἐὰν ἐπαναλαμβάνω, ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῆς ἡλικίας καὶ τῆς κοινωνικῆς θέσεως δὲν εἶναι πολὺ μεγάλη· ἐπειδὴ ἡ ἀρετὴ πρέπει νὰ προτιμᾶται ἀντὶ τῶν χρημάτων.

Ὁ ἔρως φεύγει μετ' ὀλίγον ἀφοῦ ἱκανοποιηθῇ· ἡ τετριμμένη αὕτη παροιμία ἔκαμε νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ὁ ἔρως ἐσβέννυτο ἐν τῇ ἱκανοποιήσει τῆς ἐπιθυμίας· ἀλλ' οὐδόλως ἀκριβὴς τυγχάνει, συνέχεε τὸν τίμιον ἄνθρωπον μετὰ τοῦ ἀσώτου, τὴν ἀγαπῶσαν καὶ ἀδύνατον γυναῖκα μετὰ τῆς φιλαρέσκου. Καρδία εὐαίσθητος καὶ εὐγνώμων ἀνὴρ τίμιος καὶ εἰλικρινὴς θὰ ἐκτιμήσῃ πάντοτε τὴν ἄπειρον ὀφειλὴν ἣν συνήψατο μετὰ τῆς γυναικὸς ἥτις ἐθυσίασε τὴν ὑπόληψίν της εἰς τὸν ἔρωτά του, καὶ ἥτις ἔδωκεν αὐτῷ τὴν εὐτυχίαν μὲ ἀπώλειαν τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἀρετῆς της.

Ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὰ μετὰ τὸν γάμον ἔτη. Τὸν ἔρωτα, ἐὰν ὑπῆρξε μεταξὺ δύο συζύγων, ὀφείλει νὰ διαδεχθῇ τρυφερά τις οἰκειότης, γλυκεῖά τις ἀνάγκη τοῦ συζῆν ἐπὶ τὸ αὐτό· τὸ σέβας καὶ ἡ φιλία εἰσὶ τὰ ὡραιότερα ἄνθη τοῦ γάμου. Ἀλλὰ, διὰ νὰ βλέπωσιν τὰ τοῦτα ἐξανθοῦντα, οἱ σύζυγοι, ὀφείλουσιν νὰ ποιῶνται περὶ πολλοῦ ἀλλήλους, νὰ προσφέρωνται φιλοφρονέστατα, καὶ νὰ ἔχωσι σχέσιν πλήρη τέρψεων.

Ὁ ἀνὴρ οὐδόλως θὰ καταχρασθῇ τῆς ἐπι-

λαχούσης αὐτῷ ἐξουσίας, καὶ ἡ γυνὴ δὲν θὰ ἀντιποιῆται τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρός. Θὰ ὑποχωρῶσιν ἀμοιβαίως, καὶ ποτὲ δὲν θὰ μεταχειρισθῶσιν μήτε τραχύτητα μήτε πεισμονὴν εἰς τὰς σχέσεις των. Ὁ σύζυγος θὰ ἦναι πλήρης προσοχῆς πρὸς τὴν γυναῖκά του, θὰ ἱκανοποιῇ καὶ θὰ προλαμβάνῃ μάλιστα τὰς ἐπιθυμίας της, ἐὰν λογικὰς αὐτὰς κρίνῃ· πρὸ πάντων δὲ, οὐδέποτε θὰ δείξῃ ἀδιαφορίαν ἢ ἄνιαν πρὸς αὐτήν. Αὕτη δὲ, πρὸς ἀμοιβὴν ὀφείλει νὰ λησμονήσῃ τὰ διαχύσεις τοῦ κόσμου, διὰ νὰ ἀποδώσῃ ὅλην αὐτῆς τὴν τρυφερότητα πρὸ τὸν σύζυγον καὶ πρὸς τὰ τέκνα της· διότι μία γυνὴ, μὴ σκεπτομένη εἰμὴ πανηγύρεις καὶ θέατρα, θὰ ἔχῃ κακὸν τέλος. Καιρὸς παντὶ πράγματι, αἱ κοῦκλαι, διὰ τὰ παιδία τὰ κουδουνάκια τοῦ συρμοῦ διὰ τὰ κοράσια, διὰ δὲ τὰς μητέρας, ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ φρόνησις. (Ἀκολουθεῖ.)

ΔΙΑΦΟΡΑ

(ἐξ ἀναγνώσεων.)

—

ΕΙΣ ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΜΥΘΟΣ.—Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ἡ Φωνὴ τῆς Πετρουπόλεως δημοσιεύει τὴν ἀκόλουθον ἱστορίαν.

Εἰς ἄγνωστον αὐτοκρατορίαν ὑπῆρχε μία ἀοιδὸς, ἥτις ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν κατέθελγε τὰς ἀκοὰς τοῦ κοινοῦ τῆς πρωτευούσης. Ἔλεγον ὅτι ἦτον ἄτρωτος εἰς τὸν ἔρωτα, καὶ ἐν τούτοις ἐπ' ἐσχάτων ἠράσθη νέου ὑψιφώνου, ὃν μεγάλως ἐπίσης ἐκτιμᾷ τὸ αὐτὸ κοινόν.

Πολὺ νέα ἔτι συνεζεύχθη ἕνα μεγιστᾶνα, ἄγνωστον, ἂν κόμητα, μαρκήσιον ἢ ὑποκόμητα. Ὁ σύζυγος οὗτος διηύθυνε κατὰ τὸ δοκοῦν τὸν λάρυγγα τῆς συζύγου αὐτοῦ, καθιστάμενον πηγὴ χρυσοῦ. Ἠρᾶτο τῆς συζύγου αὐτοῦ, ἔβλεπον δὲ αὐτὸν πρῶτον εἰς τὸ θέατρον, μὲ τὰς διόπτρας ἀνὰ χεῖρας καὶ πρῶτον δίδοντα τὸ σύνθημα τῶν χειροκροτήσεων.

Ὁ νέος ὑψίφωνος κατέστη τὸ νέφος τοῦ συζυγικοῦ οὐρανοῦ, ὃν ἐφαίνετο ὅτι οὐδὲν ἔμελλε νὰ σκιάσῃ. Ὁ σύζυγος, λαβὼν ὑπονοίας, καὶ οὐχὶ ἄνευ λόγου, ἠθέλησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ ὅπως ᾄδῃ μετὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἐρωτολήπτου. Τοῦτο μάλιστα ἐγένετο εἷς τῶν προφορικῶν ὅρων τοῦ συμφωνητικοῦ τῆς ἠθοποιοῦ. Ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου ὑπεσχέθη τοῦτο... Ἀλλὰ πῶς ν' ἀντιστῇ ὅτε ὁ μέγας ἀοιδὸς προσηνέχθη νὰ ᾄδῃ δωρεάν; Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλία παρίστανον ὁμοῦ πρὸ τῶν ὀμμάτων τοῦ συζύγου. Ῥῆξις ἦτο ἀναπόφευκτος· τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ἡ ἠθοποιὸς εὑρίσκετο ἐν τῷ δωματίῳ αὐτῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ θεάτρου, μὲ τοὺς ἀδάμαντας αὐτῆς ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅτε ὁ σύζυγος εἰσώρμησεν ὡς βόμβα· παραυτα ἠκούσθησαν διὰ μέσου τοῦ διαφράγματος λόγοι ἀσυνάρτητοι καὶ εἰς ὕφος ὀργίλον. Ἅπαν τὸ προσωπικὸν τοῦ θεάτρου σπεῦσαν ἐκεῖ πλησίον ἠκροᾶτο. Ὁ σύζυγος καὶ ἡ σύζυγος ἐκραύγαζον ὁ μὲν ἰσχυρότερον τῆς δέ. Τέλος ἠκούσθησαν οἱ ἀκόλουθοι λόγοι.

— Σοὶ ἔδωκα, ὃν μηδαμινὸν, τίτλον εὐγενείας, σὺ δὲ προσηνέχθης πρός με ὡς....

Φωνὴ ὀξεῖα ἀπαντᾷ· — Λάβε, ἰδοὺ σοὶ πληρόνω τὸν τίτλον σου. Καὶ ταὐτοχρόνως ἀκούεται χάλαζα ἀδαμάντων κατρακυλούντων κατὰ γῆς. Μετὰ μίαν στιγμὴν ἀκούεται ἕτερος κρότος ὅμοιος κολαφίσματος, καὶ εἶτα αἱ κραυγαὶ Βοήθεια! Τότε ὁ διευθυντὴς ἠθέλησε ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ἣν ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθη νὰ συντρίψῃ. Προσπαθεῖ ν' ἀπομακρύνῃ τὸν σύζυγον δυνάμει τοῦ κανονισμοῦ τοῦ θεάτρου, ἀλλ' ἐκεῖνος ἀπαντᾷ ὅτι εὑρίσκεται παρὰ τῇ συζύγῳ αὐτοῦ, ἥτις ὅμως κράζει.

— Παραλάβετέ τον! δὲν εἶναι σύζυγος δι' ἐμέ! Τέλος ἐξεδιώχθη ὁ σύζυγος.

Ἡ ἠθοποιὸς ἐζήτησε τότε νὰ σημειωθῶσι τὰ συμβάντα. Ζητεῖ διαζύγιον, ἀλλ' ἀδύνατον νὰ τῇ χορηγήσωσι τοιοῦτον ἐν ᾗ χώρᾳ εὑρίσκεται. Προσφέρει τὸ ἥμισυ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς εἰς τὸν σύζυγόν της ὅπως τὴν ἀφήσῃ ἥσυχον. Ζητεῖ προστασίαν καὶ κατορθόνει τροποποίησιν τοῦ συζυγικοῦ οἰκήματος (τρία δωμάτια διὰ τὸν κύριον, τέσσαρα διὰ τὴν κυρίαν). Περιπλέον εἷς ἀστυνομικὸς ὑπάλληλος ἵσταται πρὸ τῆς θύρας αὐτῆς ὅπως τὴν προστατεύῃ.

Διηγοῦνται ὡς ἐπίλογον, ὅτι ἡ σύζυγος ἐδραπέτευσε μετὰ τοῦ πρώτου ὑψιφώνου.

Σ. Φ. Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν ὀπισθοδρομικῶν προλήψεων τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ μεσαίωνος, ἥτις ἀσυστόλως κομπάζει εἰσέτι ἐπὶ τοῖς τίτλοις τῆς εὐγενείας, καίτοι μηδαμῶς παρά τισι τῶν δὴ λεγομένων εὐγενῶν ὑφισταμένης τοιαύτης.

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΩΝ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚΗι.—Ἀπεβίωσε κατ' αὐτὰς ἐν Ἀμερικῇ ὁ πλουσιώτερος ἔμπορος ὄχι μόνον τῆς Ἀμερικῆς ἀλλ' ἁπάσης τῆς ὑφηλίου, ὁ Κορνήλιος Βανδερβὶλ, παρακολουθήσας εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς δύο ἄλλους ἀμερικανοὺς μεγαπλούτους πρό τινος ἀποβιώσαντας, τὸν Βίλλιαμ Ἀστὸρ καὶ τὸν Ἀλέξανδρον Στούαρτ. Ἦσαν λίαν περίεργοι ἐν Ἀμερικῇ νὰ πληροφορηθῶσιν ὁπόση τις ἦν ἡ περιουσία τοῦ Βανδερβὶλ, ὅστις ὄχι μόνον οὐδέποτε ἐπεδείκνυεν αὐτὴν, ἀλλ' ἀπεναντίας ἐπειρᾶτο νὰ τὴν ἀποκρύπτῃ, ἴσως ὅπως διαφύγῃ τοὺς φόρους δι' ὧν θὰ ἐπεβαρύνετο ἥ τε ἀκίνητος καὶ ἡ κινητὴ αὐτοῦ περιουσία. Ἡ περιέργεια ὅμως τοῦ κοινοῦ δὲν ἱκανοποιήθη. Ἐν τῇ διαθήκῃ τοῦ ἀποθανόντος ἀνεφέροντο σημαντικὰ κληροδοτήματα, ἀποδεικνύοντα ὅτι διέθετε κολοσσιαῖον πλοῦτον, οὗτινος ὅμως τὸ ποσὸν γνωρίζει μόνον ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ υἱὸς ὁ καὶ γενικὸς αὐτοῦ κληρονόμος, ἀπό τινων ἐτῶν μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ συνεργαζόμενος.

Τὰ κληροδοτήματα ὑπολογίζονται εἰς 85—90,000,000 φράγκων. Εἰς ἕνα ἔγγονον αὐτοῦ κληροδοτεῖ 27,500,000 φράγκων. Εἰς τρεῖς ἄλλους ἐγγόνους ἀνὰ 10,000,000 φρ. Εἰς πέντε τῶν θυγατέρων αὐτοῦ κληροδοτεῖ ἀνὰ 2,500,000 φρ. Εἰς τρεῖς ἄλλας 2,500,000 εἰς τὴν πρώτην, 2,000,000 εἰς τὴν δευτέραν καὶ 1,500,000 εἰς τὴν τρίτην.

Ὁ Βανδερβὶλ ἐνυμφεύθη εἰς ἡλικίαν 19 ἐτῶν, ἀποθανούσης δὲ τῆς συζύγου αὐτοῦ ἐνυμφεύθη τὸ δεύτερον εἰς ἡλικίαν 75 ἢ 76 ἐτῶν μίαν μεμακρυσμένην συγγενῆ του τριακοντούτιδα. Εἰς τὴν γυναῖκα ταύτην, ἐξ ἧς δὲν ἀπέκτησε τέκνα, κληροδοτεῖ 3,500,000 φράγκων. Ἐκ τοῦ πρώτου αὐτοῦ γάμου ἀπέκτησε τέσσαρας υἱοὺς καὶ ἐννέα θυγατέρας. Εἰς ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ ὡς μὴ ὄντα οἰκονόμον ἀφίνει μόνον 1,000,000 φράγκων, τὴν δ' ἐπίλοιπον περιουσίαν του, ὑπολογιζομένην κατὰ τοὺς μὲν εἰς 300,—350,000,000 φρ. κατὰ τοὺς δὲ εἰς 400,—500,000,000 φρ. ἀφίνει, ὡς εἴπομεν, τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ υἱῷ.

Περιπλέον ἀφίνει τὰ ἀκόλουθα κληροδοτήματα. Εἰς τὸν κατὰ τὰς τελευταίας αὐτοῦ στιγμὰς παραστάντα ἱερέα, κατ' αἴτησιν τοῦ ὁποίου ἔκτισε καὶ μίαν ἐκκλησίαν, 100,000 φρ. Εἰς τὸν ἰατρόν του πρὸς ὃν ἔδωκεν ἤδη 150,000 φρ. ἑτέρας 50,000 φρ. Εἰς τὸν ἀδελφόν του 250,000 φρ. καὶ εἰς ἕνα ὑπάλληλόν του 100,000 φρ. Διαρκούσης δὲ τῆς ἀσθενείας αὐτοῦ, διένειμε πρὸς τοὺς συγγενεῖς, ὑπηρέτας νοσοκόμους του καὶ λοιποὺς 3,500,000 φρ. καὶ εἰς διάφορα καθιδρύματα 5,000,000 φρ. ἰδίως πρὸς σύστασιν ἀσύλου διὰ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν σιδηροδρόμων αὐτοῦ, οἵτινες ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας, τῆς ἀσθενείας καὶ ἑτέρων λόγων δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐργασθῶσιν.

Ὁ Κορνήλιος Βανδερβὶλ, Ὀλλανδὸς τὴν καταγωγὴν, ἦτο τὸ τελευταῖον τῶν ἐννέα τέκνων τοῦ πατρός του, ἐκμισθωτοῦ τὸ ἐπάγγελμα, καὶ φέροντος εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Νέας Ὑόρκης, ἀριθμούσης τότε μόλις 60,000 κατοίκων, πρὸς πώλησιν τὰ ὀπωρικὰ καὶ λαχανικά. Εἰς τὴν μεταφορὰν ταύτην ἐβοήθει ὁ Κορνήλιος τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ὁ Κορνήλιος εἶχεν ἰδιάζουσαν κλίσιν εἰς τὴν ναυτιλίαν, ὅτε δ' ἀπέθανεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ὁ δεκαεξαετὴς υἱός του ἐζήτησε παρὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ 500 φράγκα ὅπως δι' αὐτῶν ἀγοράσῃ μίαν λέμβον. Κατὰ τὸν μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς πόλεμον (1812) τῇ φροντίδι αὐτοῦ ἐτροφοδοτήθησαν τὰ φρούρια τοῦ λιμένος τῆς Νέας Ὑόρκης, διὰ δὲ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα ἐκέρδησεν ἠγόρασε δύο σκούνας, δι' ὧν μετήρχετο τὴν ἀτμοπλοΐαν.

Ἐν ἡλικίᾳ εἴκοσι τριῶν ἐτῶν ἦτο κάτοχος περιουσίας 50,000 φρ. ἐννοήσας δὲ ὅτι ὁ ἀτμὸς θὰ ὑπεσκέλιζε τὰ ἱστιοφόρα, καίτοι κάτοχος δύο τοιούτων, ἀποφερόντων αὐτῷ κέρδος

11,000 φρ. κατ' ἔτος, κατετάχθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἐξοπλιστοῦ τινὸς τῆς Νέας Ὑόρκης μετὰ ἐτησίου μισθοῦ 5,000 φρ. διατελέσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην ἐπὶ 10 ἔτη. Ὁ ἐξοπλιστὴς ὅπως μὴ ἀπομακρυνθῇ τῷ προσέφερε κατ' ἔτος 25,000 φρ. τῷ προέτεινε μάλιστα καὶ νὰ τῷ πωλήσῃ τὴν ἐπιχείρησίν του, παρέχων αὐτῷ πᾶσαν εὐκολίαν διὰ τὴν πληρωμήν, ὁ Βανδερβὶλ ὅμως ἠρνήθη: κάτοχος δὲ περιουσίας 150,000 φρ. ἐπεδόθη εἰς τὴν ναυπήγησιν ἀτμοπλοίων. Μετὰ 20 ἔτη ἦτο ἰδιοκτήτης 38 ἀτμοπλοίων, διατηρούντων διαφόρους γραμμάς.

Τῷ 1857—1858 κάτοχος ἤδη 200,000,000 φρ. παρῃτήθη τοῦ ἐπαγγέλματος τοῦ ἐξοπλιστοῦ, ἀσχοληθεὶς καθ' ὁλοκληρίαν εἰς κατασκευὴν σιδηροδρόμων. Κατεῖχε δὲ ἢ διηύθυνε σιδηροδρομικὰς γραμμὰς μήκους 978 μιλλίων, παριστώσας κεφάλαιον 750,000,000 φρ., οὗτινος τὸ ἥμισυ ἦτο ἰδικόν του. Τούτου ἕνεκεν ἐκλήθη **βασιλεὺς τῶν σιδηροδρόμων**.

ΕΠΑΥΞΗΣΙΣ ΤΟΥ ΟΓΚΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ.

Ἐν σειρᾷ τινι συνελεύσεων μεστῶν ἐνδιαφέροντος γενομένων ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Βασιλικῆς Ἑταιρίας τῶν Τεχνῶν ἐν Λονδίνῳ, ὁ κ. Πρόκτωρ ἀνέπτυξε τὴν θεωρίαν τήνδε, ὅτι ἡ γῆ θ' αὐξήσῃ κατὰ τὸν ὄγκον ἐν ὅσῳ ἀπαρτίζει μέρος τοῦ ἡμετέρου κοσμικοῦ συστήματος. Τὰ πέραν τῆς γῆς μετέωρα περιπλανῶνται κατὰ ποσὰ ἀξιοσημείωτα καὶ διὰ μεγάλων συστημάτων ἐν τροχιαῖς ἐκκεντρικωτάταις περὶ τὸν ἥλιον. Τὰ συστήματα ταῦτα τῶν μετεώρων εἰσὶ πολυαριθμότατα, καί, ὅταν ἡ πορεία αὐτῶν φέρῃ αὐτὰ εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῆς τροχιᾶς τῆς γῆς, ὑπόκεινται εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἕλξεως αὐτῆς· γίνονται φωτεινὰ ἅμα εἰσέλθωσιν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ἡμῶν, καὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου πλανήτου δίκην βροχῶν περιοδικῶν διαττόντων ἀστέρων, οὓς ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει. Οὐδεμία νὺξ παρέρχεται, χωρὶς νὰ ἴδῃ τις πίπτοντάς τινας τῶν ἀστέρων τούτων. Κατά τινας δὲ μῆνας, καὶ κατά τινας νύκτας μάλιστα, ἡ χρυσῆ αὕτη βροχὴ εἶναι ἀκατάπαυστος. Φυσικῶς, τὰ μετέωρα πίπτουσιν ἐπίσης καὶ τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ δὲν βλέπομεν αὐτά. Ὑπολογίζουσί τινες, κατὰ τὸν κ. Πρόκτορα, ὅτι ἑκατοστύαι χιλιάδων τῶν πέραν τῆς γῆς σωμάτων τούτων ἐντὸς εἴκοσι καὶ τεσσάρων ὡρῶν, ἔρχονται νὰ συσσωματωθῶσι μετὰ τῆς γῆς, καὶ ὅτι πίπτουσι 400 ἑκατομμύρια ἐν τῷ διαστήματι ἑκάστου ἔτους. Ἐν τούτοις αἱ ἐπαυξήσεις αὗται αἱ γινόμεναι εἰς τὴν ὕλην τῆς γῆς μετὰ πολλὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν μόλις θὰ ηὔξανον κατὰ ἕνα πόδα τὴν διάμετρον τῆς γῆς.

ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ ΕΝ ΡΩΣΣΙᾼ.

Κατὰ τὴν ἐπ' ἐσχάτων δημοσιευθεῖσαν ἔκθεσιν τῆς ἱερᾶς συνόδου τῆς Πετρουπόλεως ἐξάγεται ὅτι ἐν Ῥωσσίᾳ ὑπάρχουσιν ὀρθόδοξοι μὲν 59,000,000, ἄλλων δὲ δογμάτων καὶ θρησκειῶν 24,000,000. Ἐν Μόσχᾳ ἀνεφάνη νέα αἵρεσις, ἧς οἱ ὀπαδοὶ φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἐνεστῶσα ἐποχὴ εἶναι ἡ τοῦ Ἀντιχρίστου· ἀπέχοντες ὁλοσχερῶς πάσης οἱασδήποτε ἱεροτελεστῆς, οὐδὲ εἰς τὰς ἐκκλησίας φοιτῶντες, ὑπολαμβάνουσιν ὡς ἱερὸν μόνον τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἀρύονται νύκτωρ. Μεγάλην ἐπιρροὴν ἐξασκοῦσιν ἐπὶ τῶν νέων αἱρετικῶν αἱ καλούμεναι «θεράπαιναι τοῦ Κυρίου», αἵτινες θυγατέρες χωρικῶν οὖσαι θεωροῦνται ὡς προφήτιδες. Δύο ἐκ τῶν προφητίδων τούτων Ἀλαγία καὶ Ναταλία, θυγατέρες ἑνὸς χωρικοῦ καλουμένου Κολοτοτσὶν, οἰκοῦσιν ἐν τῷ χωρίῳ Δζουκύμῳ, ἔνθα πάμπολλοι ἐκ τῶν αἱρετικῶν μεταβαίνουσι καὶ προσκυνοῦσιν αὐτάς.

Οἱ νέοι αἱρετικοὶ συγκροτοῦσι τακτικῶς θρησκευτικὰς συνελεύσεις, καθ' ἃς μετὰ παράδοξόν τινα τελετὴν κάθηνται κύκλῳ τραπέζης τινός, ἀναγινώσκουσι τὰς ἱερὰς βίβλους καὶ ἐπὶ τέλους διαλύουσι τὴν ὁμήγυριν δι' ᾄσματος, ὅπερ ψάλλουσιν αἱ προφήτιδες.

ΛΟΓΟΣ

Ὁ ἐναρκτήριος λόγος τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου Χαμιδ χὰν Β'. τοῦ Ἀναμορφωτοῦ ἐπὶ τῃ ἐπισήμῳ ἐγκαινίσει τοῦ Κοινοβουλίου ἐν Τουρκίᾳ.

Τὰ μέγιστα εὐτυχεῖς λογιζόμεθα ἀναγράφοντες τὸν ἐναρκτήριον λόγον τοῦ Σεβαστοῦ καὶ Λαοποθήτου ἡμῶν Ἄνακτος ὡς μίαν τῶν φαεινοτέρων καὶ ἐνδοξοτέρων σελίδων τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ἱστορίας τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους.

—

Κύριοι γερουσιασταί.

Κύριοι βουλευταί.

Ἄσμενος ἐγκαινίζω σήμερον τὸ Κοινοβούλιον, ὅπερ τὸ πρῶτον συνέρχεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ κράτει.

Ὁμολογούμενον ὑπάρχει ὅτι τὸ μεγαλεῖον καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν κρατῶν καὶ τῶν ἐθνῶν διὰ δικαιοσύνης μόνον προάγονται. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἡμετέρου κράτους, ἡ ἰσχὺς καὶ δύναμις αὐτοῦ διεδόθη καθ' ἅπαντα τὸν κόσμον, τοῦτο δὲ διότι ἐν τῇ διακυβερνήσει τῶν τοῦ κράτους ἡ δικαιοσύνη καὶ τὰ δικαιώματα καὶ συμφέροντα πάσης τάξεως τῶν ὑπηκόων ἦσαν σεβαστά.

Γνωσταί εἰσι τοῖς πᾶσιν αἱ παραχωρήσεις ὅσας ὁ ἐκ τῶν προγόνων ἡμῶν Σουλτὰν Μεχμὲτ Χὰν ὁ Πορθητὴς ἐχορήγησε πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐλευθέρας ἐξασκήσεως τῶν θρησκευμάτων. Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ προκάτοχοι ἡμῶν, ἑπόμενοι τῷ παραδείγματι τούτῳ, οὐδέποτε παρηνώχλησαν τὴν ἐλευθέραν ἐξάσκησιν τῶν τελετῶν καὶ θρησκευμάτων, καὶ οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι ἡ ἀπὸ ἑξακοσίων ἤδη ἐτῶν διάσωσις τῆς ἐθνότητος, τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρασκείας πασῶν τῶν ταξεων τῶν ἡμετέρων ὑπηκόων φυσικὴ τούτου ὑπῆρξε συνέπεια.

Συνελόντι εἰπεῖν, ἐνῷ κατὰ τοὺς αἰῶνας καὶ τοὺς χρόνους ἐκείνους, προστατευομένης τῆς δικαιοσύνης καὶ τηρουμένων τῶν νόμων, ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐημερία τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔθνους προώδευσαν, ἐπειδὴ ὅμως βαθμηδὸν δὲν ἐτηρήθη ὑποταγὴ οὔτε πρὸς τὸ σερί, οὔτε πρὸς τοὺς κειμένους νόμους, αἱ γενόμεναι πρόοδοι ἤρξαντο παρακμάζουσαι καὶ ἡ ἐξασθένησις διεδέξατο τὴν προτέραν ἰσχύν. Τελευταῖον, ὁ ἀοίδιμος πάππος μου Σουλτὰν Μαχμοὺτ Χὰν, ἐκποδὼν ποιησάμενος τὴν παρανομίαν, ἥτις ἦν ἡ πρωτίστη αἰτία τῆς καταπτώσεως, εἰς ἣν ἀπό τινων περιόδων ἐτῶν περιέπεσε τὸ κράτος ἡμῶν, καὶ τὸν ἐκ ταύτης προκύψαντα γενιτσαρισμὸν, ἐκάθηρε τὰς ἀκάνθας τῶν ταραχῶν καὶ ἐπαναστάσεων, αἵτινες παρέβλαψαν τὸ σύνολον τοῦ κράτους καὶ τοῦ ἔθνους, καὶ ἔταμεν ὁδὸν, δι' ἧς πρώτιστα καὶ μάλιστα ἔμελλε νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ὁ παρὼν πολιτισμὸς τῆς Εὐρώπης. Ὁ δὲ ἀείμνηστος πατήρ μου Σουλτὰν Μετζὶτ χὰν ἐπὶ τὰ ἴχνη ἐκείνου βαίνων προεκήρυξε τὰς βάσεις τῶν αἰσίων νομοθετημάτων, ἅτινα παρεῖχον τὴν ασφάλειαν τῆς ζωῆς, περιουσίας, τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τοῦ λαοῦ ἡμῶν.

Ἔκτοτε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ γεωργία τῶν χωρῶν ἡμων ηὐρύνθη, τὰ δ' ἔσοδα τοῦ κράτους ἡμῶν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ηὐξήθησαν κατὰ πολλά, συνταχθέντων δὲ τῶν κανονισμῶν καὶ νόμων ὅσοι ἤθελον χρησιμεύσει εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις ὧν ἐχρῄζομεν, ἀνεπτύχθη κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ὁ κύκλος τῆς παιδείας καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἐνῷ δὲ ἐκ τῶν ἀγαθῶν τούτων προοιμίων καὶ πρὸ πάντων ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἀσφαλείας παρήχθη ἐλπὶς προόδου διὰ τὸ κράτος ἡμῶν, ἡ ἔκρηξις τοῦ κριμαϊκοῦ πολέμου ἀνέστειλε τὴν ἐξακολούθησιν τῶν πρὸς διακανόνισιν τῆς καταστάσεως τῆς χώρας καὶ τῶν ὑπηκόων προσπαθειῶν, καὶ ἐνῷ ἕως τότε οὐδὲ ὀβολὸν ἐξωτερικοῦ χρέους εἶχε τὸ ταμεῖον ἡμῶν, ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀντικρύσωσι τὰ ἔσοδα ἡμῶν εἰς τὰ κατ' ἀναγκην γενόμενα ἔξοδα τοῦ πολέμου, ἀναγκαῖον ἀπέβη ἵνα δι' ἐξωτερικῶν δανείων ἀποσοβήσωμεν τὰς ἀνάγκας καὶ δυσχερείας, τοιουτοτρόπως δὲ ἠνοίχθη ἡ πύλη των χρεῶν.

Ἀληθῶς ἡ εἰρήνη εἰς ἣν ἀπέληξεν ὁ πόλε-

μος διὰ τῆς πραγματικῆς καὶ πλήρους καὶ τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας ἀνεξιτήλοις περικοσμούσης γράμμασι βοηθείας τῶν ἡμετέρων συμμάχων τῶν ἀναγνωρισάντων τὸ νόμιμον τῶν ἡμετέρων δικαιωμάτων ἐν τῷ ζητήματι ἐκείνῳ, ἔθηκεν ὑπὸ τὴν διὰ συνθήκης ἐγγύησιν τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης τὴν ἀκεραιότητα καὶ ἀνεξαρτησίαν τοῦ κράτους ἡμῶν, καὶ ἐντεῦθεν ἐγεννήθη ἡ σταθερὰ πεποίθησις, ὅτι ἡ εἰρήνη αὕτη παρεσκεύαζεν εὐδαίμονα ἐποχὴν διὰ τὸ μέλλον, ὅπως ἐσωτερικῶς μὲν διακανονίσωμεν τὰ ἡμέτερα, τραπῶμεν δὲ τὴν ἀληθῆ ὁδὸν τῆς προόδου. Ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα κατάστασις παρήγαγεν εἰς μέσον τὸ ἀντίθετον τῶν ὅσα ἠλπίζομεν καὶ ἀνεμένομεν· τὰ ἐσωτερικά, δηλονότι, ζητήματα, διὰ πολλῶν ὑποκινησεων καὶ παροτρύνσεων ἀλληλοδιαδόχως ἀναφυόμενα, οὐ μόνον δὲν παρεῖχον ἡμῖν εὐκαιρίαν ὅπως προσέχωμεν εἰς τὰς μεταρρυθμίσεις τῆς χώρας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ αἴτια ἐγένοντο ἵνα ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον ἡμῶν ὑποβληθῶσιν εἰς μεγαλας βλάβας, ἕνεκα τῆς ἀνάγκης τοῦ τηρεῖν ὑπὸ τὰ ὅπλα, διὰ τῆς κατ' ἔτος ἀθροίσεως ἐκτάκτων στρατιῶν, τὴν μερίδα τοῦ λαοῦ τὴν μᾶλλον πρόσφορον εἰς ἐργασίαν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰς τοσαύτας δυσχερείας καὶ τὰ προσκόμματα, ὁμολογούμενον εἶναι ὅτι ἱκανὸν διηνύσαμεν δρόμον ἐν τῇ ὁδῷ τῆς προόδου τῆς τε ἠθικῆς καὶ τῆς ὑλικῆς, ἡ δ' ἀπὸ εἰκοσιετίας ἀδιαλείπτως ἐπελθοῦσα αὔξησις τῶν ἡμετέρων προσοδων τεκμήριόν ἐστι τῆς προόδου τῆς χώρας καὶ τῆς αὐξήσεως τῆς ἡσυχίας τῶν κατοίκων.

Εἰ καὶ ἡ παροῦσα οἰκονομικὴ δυσχέρεια παρήχθη ἐκ τῶν ἄνω ἀριθμουμένων αἰτίων, ἦτο δυνατὸν νὰ ἐλαφρύνωμεν τὰς δυσχερείας καὶ νὰ διατηρήσωμεν τὴν οἰκονομικὴν πίστιν παραδεχόμενοι συνετὴν πορείαν εἰς τὴν διακυβέρνησιν τῶν οἰκονομικῶν. Ἀλλ' ὅμως τὰ ληφθέντα ὑπὸ το πρόσχημα μεταρρυθμίσεων οἰκονομικὰ μέτρα οὐ μόνον οὐδαμῶς μετέβαλον ἐπὶ τὸ βέλτιον τὴν κατάστασιν, ἀλλὰ καὶ ἐδείνωσαν ὅλως αὐτήν, καθ' ὅσον, ἐπιδιωκομένης μόνον τῆς τοῦ ἐνεστῶτος ὠφελείας, οὐδόλως ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν ὁποῖον ἔσται τὸ μέλλον.

Οὕτως ἄρα, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ ἀλληλοδιάδοχος ἐπέλευσις τῶν ἀμηχανιῶν τούτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ προμήθεια πολλῶν ἀναγκαίων, οἷον νέων πολεμικῶν ὅπλων καὶ θωρηκτῶν πλοίων πρὸς ἐπιφρούρησιν καὶ κραταίωσιν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἡμετέρου κράτους, καὶ ἡ ἐκ τούτων ἀδυναμία τοῦ τηρῆσαι ἐν ἰσοζυγίῳ τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, παρήγαγε βαθμηδὸν τὴν καταστροφὴν τῆς οἰκονομικῆς ἡμῶν διαχειρίσεως, καὶ ἐπήνεγκε τὴν αὔξησιν τοῦ χρεους ἡμῶν καὶ τὴν ἔκτακτον οἰκονομικὴν δυσχέρειαν, ἐν ᾗ διατελοῦμεν.

Εἶτα ἐπῆλθον τὰ συμβάντα τῆς Ἑρζεγοβίνης, ἀποτέλεσμα μὲν μηχανορραφιῶν καὶ ὑποκινήσεων, κτησάμενα δ' ἐπ' ἐσχάτων σπουδαιότητα καὶ εὐρύτητα ἐκραγέντων δ' αἴφνης τῶν πολέμων Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου, μεγάλαι ἐν τῷ πολιτικῷ κόσμῳ ἀνεφύησαν ἀνωμαλίαι. Εἰς τηλικαύτην διατάραξιν τοῦ ἡμετέρου κράτους περιπεσόντος, ἀνήλθομεν βουλῇ τοῦ Ὑψίστου, ἐπὶ τὸν θρόνον τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων.

Αἱ δυσχέρειαι καὶ οἱ κίνδυνοι, οἵτινες ἐκύκλωσαν ἡμᾶς πανταχόθεν, πρὸς οὐδένα δύνανται νὰ παραβληθῶσι τῶν ὅσοι μέχρι τοῦ νῦν ἠπείλησαν τὸ κράτος· διὸ καὶ πρῶτον πάντων περιέστην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καλέσω ὑπὸ τὰ ὅπλα ἑπτακοσίας περίπου χιλιάδας στρατιωτῶν, αὐξάνων πανταχοῦ τὰς στρατιὰς ἡμῶν, ὅπως πρώτιστα καὶ μάλιστα περιφρουρηθῶσι τὰ ἡμέτερα δικαιώματα, ἐθεώρησα δὲ καθῆκον ὅπως διὰ ῥιζικῶν μεταρρυθμίσεων ἐν τῷ κράτει ζητήσω μέσον, δι' οὗ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου, νὰ ἐξαλείψω καὶ νὰ ἐξαφανίσω ὁλοσχερῶς τὴν διατάραξιν ταύτην, καὶ οὕτω νὰ ἐξασφαλίσω εἰς τὸ διηνεκὲς τὸ μέλλον ἡμῶν. Διότι, ἕνεκα τῆς γονιμότητος, ἣν ὁ Ὕψιστος ἐδωρήσατο τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ καὶ τῇ ἱκανότητι ἥτις φύσει ἐνυπάρχει εἰς τὸν λαόν, ἐνῷ εἶναι φανερὸν ὅτι ἐν μικρῷ χρόνῳ ἠθέλομεν προοδεύσει ἐπὶ πολύ, ἐὰν ἐτρεπόμεθα ὁδὸν χρηστῆς διοικήσεως, δὲν ἠδυνήθημεν ὅμως να καταφθάσωμεν τὰς παρούσας προόδους τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, καθόσον δὲν ἐπεκράτησαν αἱ μεταρρυθμίσεις, ὧν ἔχρῃζεν ἡ

χώρα ἡμῶν, καὶ οἱ νόμοι καὶ κανονισμοὶ οἱ σχετικοὶ πρὸς ταῦτα· τοῦτο δὲ βεβαίως ὡς ἐκ τοῦ ὅτι πᾶσα πρᾶξις καὶ πᾶν διάβημα πρὸς τοῦτο διήρχοντο πάντοτε διὰ τῶν χειρῶν τῆς ἀπολυταρχίας, μηδαμῶς καθυποβαλλόμενα εἰς τὸν τύπον τῆς συζητήσεως, ἐνῷ εἶναι φανερὸν ὅτι αἱ πρόοδοι τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν καὶ ἡ ἀσφάλεια καὶ ἡ εὐημερία τῶν χωρῶν αὐτῶν εἰσιν ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι αἵ τε γενικαὶ ὑποθέσεις καὶ οἱ θεσμοὶ αὐτῶν ἐτίθεντο καὶ ἐθεμελιοῦντο τῇ γενικῇ γνώμῃ καὶ συμφωνίᾳ πάντων.

Κατὰ συνέπειαν κατιδὼν κἀγὼ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐπιζητῆσαι τὴν πρόοδον τοῦ κράτους ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ καὶ τοῦ στηρίξαι τοὺς νόμους τῆς χώρας ἐπὶ τῆς γενικῆς ψηφοφορίας, προεκήρυξα τὸ Σύνταγμα. Σκοπὸς ἡμῶν, ἀνακηρυξάντων τὸ Σύνταγμα, δὲν ἦτο μόνον τὸ νὰ προσκαλέσῃ τὸν λαὸν ὅπως συμμετέχῃ τῆς ἐξομαλύνσεως τῶν γενικῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ κατενοήσαμεν ὅτι τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι τὸ μόνον μέσον πρὸς βελτίωσιν τῆς κυβερνήσεως τῶν χωρῶν ἡμῶν καὶ πρὸς ἐξάλειψιν τῶν καταχρήσεων καὶ τῆς ἀπολυταρχίας. Τὸ Σύνταγμα, πλὴν τῶν κυριωδῶν αὐτοῦ πλεονεκτημάτων, τίθησι καὶ τὰς βάσεις τῆς ὁμοφωνίας καὶ ἀδελφοποιήσεως μεταξὺ τῶν διαφόρων λαῶν, τοῦ ἀσφαλίσαι δὲ εἰς τὸν λαὸν ζωὴν εὐημερίας καὶ ἀδελφότητος. Διότι, αἱ κατακτήσεις, ὧν ἠξιώθησαν οἱ ἔνδοξοι ἡμῶν πρόγονοι, ἤθροισαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτῶν πολλὰς φυλὰς ἐν τῷ εὐρεῖ τούτῳ κράτει, ἀλλ' ἀπελείπετο τὸ συνδέσαι ἐν τῷ αὐτῷ νόμῳ καὶ τῷ αὐτῷ φρονήματι τὰς φυλὰς ταύτας, τὰς τοσοῦτον διαφόρους κατὰ τὸ θρήσκευμα καὶ τὴν φυλήν. Ἀφοῦ δὲ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Ὑψίστου οὗτινος ἀτελεύτητοι αἱ χάριτες καὶ αἱ θεῖαι βουλαί, διηυκολύνθη καὶ τοῦτο, ἀπὸ τοῦ νῦν πάντες οἱ ὑπήκοοι ἡμῶν, τέκνα τῆς αὐτῆς πατρίδος, καὶ ζῶντες ὑπὸ τὴν προστασίαν ἑνὸς νόμου, θέλουσι καλεῖσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος ἐκείνου ὅπερ ἀπὸ ἑξακοσίων καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν ἐστὶ τίτλος τῶν ἡγεμόνων τοῦ ἡμετέρου κράτους καὶ πολλὰ ἐν ταῖς σελίσι τῆς ἱστορίας ἀφῆκεν ἴχνη δόξης καὶ μεγαλείου. Τὸ ὄνομα Ὀθωμανός, ὅπερ μέχρι τοῦ νῦν ἦν περίδοξος σημαία ἰσχύος καὶ δυνάμεως, ἐλπίζω ὅτι τοῦ λοιποῦ ἔσται δεῖγμα τῆς διατηρήσεως καὶ διακηρύξεως τῶν κοινῶν συμφερόντων, ὅσα θέλουσιν ὑπάρξει μεταξὺ ἁπάντων τῶν ὑπηκόων ἡμῶν.

Διὰ τοὺς λόγους καὶ τοὺς πόθους τούτους ἔχω τὴν ἀκράδαντον θέλησιν τοῦ ν' ἀκολουθήσω τὴν ὁδὸν ἣν ἐτράπην καὶ ὁσημέραι νὰ στερεῶ καὶ νὰ ἰσχυροποιῶ αὐτήν. Πέποιθα δὲ ἐπὶ τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν ἀρωγὴν ὑμῶν ὅπως ἀπενέγκωσι τοὺς καρποὺς αὐτῶν αἱ νόμιμοι διατάξεις τοῦ Συντάγματος, ὅπερ ἐρείδεται ἐπὶ τοῦ σωτηρίου νόμου τῆς δικαιοσύνης. Ἐθεώρησα ἀναγκαίαν τὴν ἐξάλειψιν τῆς ἀπολυταρχίας διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἰσότητος καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐλευθερίας τῶν ὑπηκόων, τὴν θέσπισιν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ τῶν ὑποθέσεων τοῦ κράτους καὶ τῆς χώρας διὰ τῆς γενικῆς γνώμης καὶ ἐν γένει τὴν σύνδεσιν τῶν θεμελίων τῆς ἡμετέρας διοικήσεως πρὸς τὸ ἔννομον κοινοβουλευτικὸν σύστημα. Ἐκ δὲ τοῦ εἰλικρινοῦς πόθου ὃν ἐπὶ τούτῳ τρανῶς ἐπεδειξάμην συνέστησα τὸ ὑμέτερον συμβούλιον, ἀπαρτιζόμενον ἐκ τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς. Ὑμῖν ἤδη ἀπόκειται ἡ πιστὴ καὶ ὀρθὴ ἐκτέλεσις τῶν νομίμων καθηκόντων ὅσα τῇ φιλοπατρίᾳ ὑμῶν ἀνετέθησαν, οὐδένα φοβουμένοις καὶ οὐδὲν ἕτερον ἢ περὶ τῆς σωτηρίας καὶ εὐημερίας τοῦ κράτους καὶ τῆς χώρας ἡμῶν σκεπτομένοις. Διότι σήμερον αἱ μεταρρυθμίσεις, ὧν χρῄζομεν, καὶ οἱ νόμοι, εἰς οὓς πανταχόθεν τῆς χώρας ἡμῶν ἀτενίζουσιν, εἰσὶ πολλοί, σπουδαῖοι καὶ σοβαροί. Καὶ ἡ μὲν βαθμιαία ἐκτέλεσις τούτων ἐναπόκειται ἀποκλειστικῶς τῇ ὑμετέρᾳ ὁμοφωνίᾳ, τὰ δὲ ἀπαιτούμενα πρὸς τοῦτο νομοσχέδια συντάσσονται ὁλονὲν ἐν τῷ συμβουλίῳ τοῦ κράτους.

Κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ παρόντος ἔτους παραπεμφθήσονται τῷ συμβουλίῳ ὑμῶν πρὸς συζήτησιν ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμὸς τοῦ συμβουλίου ὑμῶν, ὁ ἐκλογικὸς νόμος, οἱ περὶ βιλαετίων καὶ περὶ διοικήσεως τῶν ναχιέδων γενικοὶ νόμοι, ὁ περὶ δημαρχιῶν, ὁ περὶ πολιτικῆς δικονομίας καὶ σχηματισμοῦ τῶν δικαστηρίων, ὁ περὶ προβιβασμοῦ καὶ

συντάξεως τῶν δικαστῶν, ὁ περὶ τῶν καθηκόντων καὶ τοῦ δικαιώματος πρὸς σύνταξιν ἁπάντων τῶν ὑπαλλήλων, ὁ περὶ τύπου, ὁ περὶ ἐλεγκτικῶν συνεδρίων καὶ ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐπιθυμῶ δὲ διακαῶς ἵνα κατὰ σειρὰν συζητήσητε καὶ ἐξετάσητε τοὺς νόμους τούτους, ὑποβάλλοντες τὰ ἀποτελέσματα. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ πάντων δέον νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἀμέσως αἱ μεταρρυθμίσεις καὶ οἱ νόμοι οἱ περὶ δικαστηρίων καὶ χωροφυλακῆς, δι' ὧν μόνον ἐξασφαλίζονται τὰ γενικὰ δίκαια, εἶναι ἀναγκαία πρὸς τοῦτο ἡ αὔξησις τῶν σχετικῶν πρὸς ταῦτα τακτικῶν ἐξόδων.

Ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὑποβληθησομένου τῷ ὑμετέρῳ συμβουλίῳ προϋπολογισμοῦ γενήσεται δῆλον, ἡ οἰκονομικὴ ἡμῶν κατάστασις ὑπέπεσεν εἰς πολλὰς δυσχερείας καὶ ἀμηχανίας· διὸ καὶ συνιστῶ ὑμῖν ἵνα κατὰ πρῶτον ἐκ συμφώνου καταβάλητε τὰς δεούσας προσπαθείας ὅπως λυτρωθῶμεν ἐκ τῶν δυσχερειῶν τούτων, ὁρισθῶσι δὲ καὶ ληφθῶσι τὰ μέσα ὅσα ἤθελον κριθῆ ὡς συμβάλλοντα εἰς τὴν ἐπάνοδον τῆς οἰκονομικῆς ἡμῶν πίστεως, καὶ αἱ ἀναγκαῖαι χορηγίαι διὰ τὰς κατεπειγούσας μεταρρυθμίσεις.

Θεοῦ εὐδοκοῦντος, κατὰ τὴν βουλευτικὴν περίοδον τοῦ προσεχοῦς ἔτους θέλουσι καθυποβληθῆ ὑμῖν νομοσχέδια ἀφορῶντα τὴν βελτίωσιν τῶν σχολῶν καὶ τὸν καθορισμὸν τῶν διαφόρων βαθμῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως, καθόσον ὁ μόνος μοχλὸς τῆς προόδου τῆς τε βιομηχανίας καὶ γεωργίας, μιᾶς τῶν πρωτίστων ἀναγκῶν τῶν ὑπηκόων καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων μεταρρυθμίσεων τοῦ κράτους, καὶ τῆς οὕτω ἀνόδου εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς προόδου καὶ εὐημερίας ἡμῶν, εἶναι τὰ γράμματα καὶ αἱ ἐπιστῆμαι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπίτευξις ἀγαθῶν ἀποτελεσμάτων ἐκ τῶν προειρημένων θεσμῶν, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀκολούθως ἐν ἐνεργείᾳ τεθησομένων, ἐξήρτηται ἐκ τῆς μεγάλης προσοχῆς καὶ σπουδαιότητος, ἥτις δέον νὰ καταβληθῇ περὶ τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων, ἡ κυβέρνησις ἡμῶν θέλει λάβει ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὸ ζήτημα τοῦτο, προσέχουσα συνάμα εἰς τὰς ἀμοιβὰς καὶ εἰς τὴν προστασίαν ἣν παρέχει τὸ Σύνταγμα τοῖς πιστῶς καὶ τιμίως ὑπηρετοῦσιν ὑπαλλήλοις.

Τὴν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος τῆς τῶν ὑπαλλήλων ἐκλογῆς κατείδομεν ἀπ' αὐτῆς ἔτι τῆς ἡμέρας τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως ἡμῶν· διὰ ταῦτα συνέλαβον τὸ σχέδιον τοῦ ἱδρῦσαι εἰδικὴν σχολήν, δαπάνῃ τοῦ ἰδιαιτέρου μου ταμείου, πρὸς μόρφωσιν ὑπαλλήλων διὰ τὴν γενικὴν διοίκησιν τοῦ κράτους. Ὡς δὲ καταφαίνεται ἐκ τοῦ ἤδη δημοσιευθέντος κανονισμοῦ τῆς σχολῆς ταύτης, οἱ μαθηταὶ αὐτῆς λαμβανόμενοι ἐκ πασῶν τῶν τάξεων τῶν ὑπηκόων ἡμῶν ἄνευ διακρίσεως θρησκεύματος, θ' ἀνέρχωνται μέχρι τῶν ἀνωτάτων βαθμίδων τῶν διοικητικῶν καὶ διπλωματικῶν ὑπουργημάτων, καὶ ἡ προαγωγὴ αὐτῶν ἔσαι ἀείποτε ἀνάλογος τῷ βαθμῷ τῆς ἱκανότητος ἑνὸς ἑκάστου.

Ἐξετιμήσαμεν δεόντως τὴν φιλοπατρίαν ἣν ἐπεδείξαντο πάντες οἱ πιστοὶ ἡμῶν ὑπήκοοι ἐν ταῖς ταραχαῖς, αἵτινες ἐκύκλωσαν ἡμᾶς ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὸν μετὰ τῆς Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου πόλεμον, ὡς καὶ τὴν ἀνδρίαν καὶ τὰς ἐκδουλεύσεις ἃς ὁ στρατὸς ἡμῶν παρέσχεν ὑπομείνας γενναίως πᾶσαν κόπωσιν καὶ δυσχέρειαν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ταραχῶν τούτων προσεπαθήσαμεν, ὡς ἔδει, νὰ διαφυλάξωμεν τὰ δικαιώματα ἡμῶν, ἀποτέλεσμα δὲ τῶν ἡμετέρων προσπαθειῶν ὑπῆρξεν ἡ ἐπ' ἐσχάτων μετὰ τῆς Σερβίας συνομολογηθεῖσα εἰρήνη, καὶ αἱ μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου διεξαγόμεναι διαπραγματεύσεις. Ἡ διαγωγὴ ἣν θέλομεν ἀσπασθῆ ἐπὶ τῶν διαπραγματεύσεων τούτων καθυποβληθήσεται ὑπὸ τὴν σύσκεψιν ὑμῶν, ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ τοῦ ὑμετέρου συμβουλίου, συνιστῶ δὲ ὑμῖν νὰ ἐπισπεύσητε τὴν περὶ τούτου ὑμετέραν ἀπόφασιν.

Ἀνέκαθεν εἴθισται τῷ κράτει ἡμῶν νὰ ποιῆται περὶ πολλοῦ τὰς μετὰ τῶν φίλων κρατῶν φιλικὰς καὶ φιλόφρονας σχέσεις· οὕτω καὶ σήμερον ἀκολουθοῦμεν τὸν αὐτὸν κανόνα τῆς φιλικῆς συμπεριφορᾶς. Πρό τινων μηνῶν ἡ Ἀγγλία ἐζήτησε νὰ συνέλθῃ ἐν τῇ πρωτευούσῃ ἡμῶν συνδιάσκεψις ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων

ζητημάτων, τῶν δὲ μεγάλων δυνάμεων παραδεξαμένων τὰς ἐπὶ τούτῳ προταθείσας βάσεις, ἡ Υ. Πύλη συνήνεσεν εἰς τὴν συνδιάσκεψιν ταύτην. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αὕτη δὲν ἀπέληξεν εἰς ὁριστικὴν συνεννόησιν· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον προσεπαθήσαμεν εἰλικρινῶς ὅπως ἀποδείξωμεν ὅτι ἤμεθα πρόθυμοι νὰ πραγματοποιήσωμεν τὰς συμβουλὰς καὶ τοὺς πόθους τῶν δυνάμεων, ὅσοι ἠδύναντο νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τὰς συνθήκας, τὸ διεθνὲς δίκαιον καὶ πρὸς ὅ,τι ἐπέβαλλον ἡμῖν ἥ τε κατάστασις καὶ τὰ δίκαια ἡμῶν. Ὡς πρὸς τὰ αἴτια τῆς μὴ ἐπιτεύξεως ὁμοφωνίας, ἡ διχογνωμία αὕτη δὲν ἔγκειται ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ τόπῳ, καθ' ὃν ἔδει νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ μεταρρυθμίσεις. Καθόσον οὐ μόνον ἐξετιμήσαμεν τὴν θεμελιώδη ἀνάγκην τοῦ συμπληρῶσαι τὰς μεγάλας προόδους τὰς ἀπὸ τῶν τανζιματίων ἄχρι τοῦδε ἐπιτελεσθείσας ἔν τε τῇ γενικῇ καταστάσει τῆς χώρας ἡμῶν καὶ ἐν ἑκάστῳ διοικητικῷ κλάδῳ τοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐνεστῶσαι ἡμῶν προσπάθειαι πρὸς τοῦτον τείνουσι τὸν σκοπόν. Μεθ' ὅλα ταῦτα ἐνόμισα καθῆκόν μου νὰ προφυλαχθῶ ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ παντὸς μέτρου παραβλάπτοντος τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας, ἀνατίθημι δὲ εἰς τὸν χρόνον νὰ ἀποδείξῃ εἰς πάντας κατὰ πόσον οἱ σκοποί μου εἰσὶν εἰλικρινεῖς καὶ σωτήριοι.

Ὁ ἡμέτερος πόθος εἶναι νὰ ἐμμείνωμεν διαρκῶς εἰς τὴν πολιτικὴν τῆς διαφυλάξεως καὶ περιφρουρήσεως τῶν δικαίων καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ἡμῶν, πᾶσαι δὲ αἱ ἐν τῷ μέλλοντι πράξεις βάσιν θέλουσιν ἔχει τὴν πολιτικὴν ταύτην. Ἡ μετριοπάθεια καὶ αἱ ἀγαθαὶ προθέσεις, ἃς τὸ ἡμέτερον κράτος ἐπεδείξατο πρὸ τῆς συγκροτήσεως τῆς συνδιασκέψεως καὶ μετ' αὐτὴν φρονῶ ὅτι θέλουσι συσφίγξει ἔτι μᾶλλον τους φιλικοὺς δεσμοὺς καὶ τὰς ἀγαθὰς σχέσεις, αἵτινες συνδέουσι τὸ κράτος ἡμῶν μετὰ τῆς χορείας τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Ὁ Ὕψιστος κατευοδώσαι τὰς προσπαθείας πάντων ἡμῶν.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΥΜΝΟΣ

Εἰς τὴν ἐνθρόνισιν τῆς Α. Α. Μ.
τοῦ Σουλτάνου
ΑΒΔΟΥΛ ΧΑΜΙΤ ΤΟΥ Β'.

Ἡμέρ' ἀνέτειλε φαιδρὰ, φωτολαμπὴς ὡς Ἶρις,
παλμῶν καὶ πόθων πλήρης,
Καθ' ἣν, εὐχαριστήριον ᾠδὴν τῷ Θεῷ δῶμεν,
Καθ' ἣν, τὸν νέον Ἄνακτα ἡμῶν προϋπαντῶμεν.

* * *

Κρατοῦντες κλάδους εὐθαλεῖς μυρσίνης καὶ [φοινίκων
μετὰ λαῶν συνοίκων,
Πρὸ τοῦ πυλῶνος φέρομεν τῆς Νέας Βασιλείας
ὡς ἀπαρχὴν εὐγνώμονα τὸν φόρον τῆς καρδίας.

* * *

Ἰδού! προβαίνεις δι' αὐτοῦ τὸ ξίφος ἐζωσμένος,
καὶ ἐμπεπορπημένος
ὡς τιμαλφὲς ἐγκόλπιον τὰς νέας προνομίας,
— Θεσμούς, Ἀρχὰς, Ἰσότητος καὶ Ἰσοπο- [λιτείας—

* * *

Ἀνακαινίζεις ἐποχὴν πρὸς παλιγγενεσίαν,
παγίωσιν τελείαν
τοῦ Κράτους Σου, Φιλόλαε Μονάρχα τῆς Τουρκίας.
Τὸ Σέμνωμα, ἡ Κορωνὶς τῆς Αὐτοκρατορίας.

* * *

Ζῆθι, Κλεινὲ Σουλτὰν Χαμίτ! ἡμέρας πανευ- [κταίας,
κρατῶν θαλλὸν ἐλαίας.
Καὶ λαοσώους τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰς Ἀρχὰς [ἀγγέλλων
σ' τὸ Κράτος Σου, πρυτάνευε γαλήνην εἰς τὸ [μέλλον.

Κ[πόλει, τῇ 19 Αὐγούστου 1876
Γ. Μ.

ΕΝ ΤΗι ΕΠΙΣΤΗΜΗι Η ΝΙΚΗ.

ὑπὸ

ΣΟΦΙΑΣ ΛΑΜΠΙΣΗ ΙΑΤΡΟΥ.

« Εἷς κοίρανος, εἷς βα-
» σιλεὺς ἔστω.»

—

Ἡ θεότρελλη Νοτία
μὲ ὑδρίαν εἰς τὴν χεῖρα
ἐφαντάσθη μιὰν ἡμέρα
θέλησε νὰ γείνῃ Ἥρα.

—

Σύρτ' ἐπάνω, σύρτα κάτω,
πηγαινώργεται καὶ βρέχει
κι' ἀπ' τὴν στάμνον της ῥαγδαίως
καταράκτης—νερὸ—τρέχει.

—

Τὰ ποτάμια.τὰ ῥυάκια
ἔλαβε συμβοηθούν της
καὶ τὴν θάλασσαν ἀκόμη
ἔφερεν ὡς σύντροφόν της.

—

Κατηφάνισε τὸν κόσμον
κατεμάρανε τὴν φύσιν
τὸ πᾶν ἔδειχνεν ὅτ' ἦτον
εἰς τὴν τελευταίαν κρίσιν.

—

Ὁ Βορρᾶς—ὁ ἀδελφός της
ἂν δὲν ἔφθανε νὰ φέρῃ
τὴν ἀσπίδα του νὰ δώσῃ
εἰς τὰ πάσχοντα τὰ μέρη.

—

Πάραυτα ἀμέσως ὅλα
τὰ στοιχεῖά του σηκόνει
τὰ νερὰ τὰ πλημμυροῦντα
τὰ συνάζει τὰ παγόνει.

—

—Δέσατέ την, πιάσατέ την
τὴν θεότρελλην, φωνάζει·
κι' εἰς ἐνέργειαν—ἀνέμους—
κι' εἰς βοήθειάν του κράζει.

Τότ' ἐμφύλιος ἡ μάχη
ἡ νοτία βοηθούς της
καὶ τὰ νέφη· καὶ σπινθῆρας
—ἔχει ὅπλα—κεραυνούς της.

—

Νὰ κτυπᾷ τὸν ἀδελφόν της,
τὸν βορρᾶν, εὐθὺς ἀρχίζει
κεραυνοὺς εὐθὺς νὰ πέμπῃ
νὰ βροντᾷ καὶ νὰ φλογίζῃ.

—

Βάϊ-Βάϊ—αὐτὴ βρέχει
Βάϊ-Βάϊ—αὐτὸς παγόνει
κατακλύζεται ὁ κόσμος
καὶ τὸ πᾶν ἀναστατόνει.

—

Δυὼ ἀδέλφια ἐναντία
Καὶ τὸ ἓν κατὰ τοῦ ἄλλου
ὀδυρμὸς καὶ θρῆνος μέγας
μετὰ κοπετοῦ μεγάλου.

—

Αἱ φωναὶ αὐταὶ κι' οἱ θρῆνοι
ἔφθασαν εἰς τὰ αὐτία
τοῦ Κρονίωνος ἐπάνω
τῶν θεῶν ἁπάντων—Δία.

—

Ὁ δὲ Δίας εἰς τὸν Φοῖβον
ἔστειλεν εὐθὺς νὰ φθάσῃ,
—Φοῖβος Ἥλιος καλεῖται—
καὶ αὐτοὺς νὰ συμβιβάσῃ.

—

Ὁ δὲ Ἥλιος μετ' ἁμάξι
Ἐν τῷ μέσῳ των προβαίνει,
τὸν βορρέαν εὐθὺς πιάνει
κι' εἰς τ' ἁμάξι του τὸν δένει.

—

Τὴν δὲ στάμνον τῆς Νοτίας
κατεσύντριψεν εὐθέως
καὶ κατέπαυσε τὴν πάλην
μετὰ δόξης—στιγμιαίως—

—

Καὶ ἐστόλισε τὸν κόσμον
λαμπρὰν λάμψιν διαχύσας,
καὶ μὲ ἄνθη καὶ μὲ χλόην
τὰς κοιλάδας του κοσμήτας.

Κυρίαι, μὴ πτοῆσθε,
τὸ ψῦχος μὴ φοβῆσθε·
ἀλλ' οὔτε τὴν βροχὴν,
ὁ ἥλιος νῦν τρέχει
'ς τὸν κόσμον καὶ παρέχει,
'ς ὅλους ἀναψυχήν.

* * *

Ἡ ἄννοιξις ἐφάνη . . .
ἀμυγδαλιᾶς στεφάνι . . .
ἰδὲ τὸν Γερανὸν,
ν' ἀνέρχηται· νὰ χαίρῃ
'ς τὸν Ἥλιον νὰ φέρῃ
'ψηλὰ 'ς τὸν οὐρανόν.

* * *

Κι' αὐτὸς καὶ τὰ μικρά του,
τ' ἀθῶα νεογνά του,
συστήνουσι χορὸν
τὸ Κροὺ Κροὺ Κροὺ ἠχοῦσι
τὸν Ἥλιον ὑμνοῦσι,
—τὸν Φοῖβον τὸν θεόν.—

Ἐν Τζιμπαλίῳ Κ[πόλεως,

Κατὰ Μάρτιον 1877.

Η ΠΡΩΤΟΜΑΡΤΙΑ.

« Πᾶν μέτρον ἄριστον.»

Φύσα φύσα ζεφυράκι
νὰ παρέλθωσι τὰ χιόνια,
Νὰ βελάσῃ τὸ ἀρνάκι·
Νὰ εὑγοῦν τὰ χελιδόνια.

—=—

Νάλθ' ὁ Μάρτις, νὰ γελάσῃ,
νὰ ἀνοίξουν τὰ λουλούδια
ὁ χειμῶνας νὰ περάσῃ . . .
νὰ ἀρχίσουν τὰ τραγούδια

—=—

Δὲν μ' ἀρέσκῃ ἡ δειλία,
μεγαλεῖα δὲν φροντίζω
Πᾶν τὸ μέτρον εἶν' ὑγεία
κι' ἐν αὐτῷ τὸ πᾶν νομίζω.

—=—

Καὶ ἂν Κροῖσος καταντήσω·
ἢ ὡς Ἴκαρος πετάξω,
κἂν τὸν κόσμον καταχτήσω·
τί πλειότερον θὰ πράξω ;

—=—

Ὁ τροχὸς τῆς γῆς γυρίζει
καὶ τὸ φέρον θὰ μὲ φέρῃ,
καὶ τὸ φῶς ἡ νὺξ σκοτίζει,
κι' ἐν ᾗ τῇ χλόῃ φύσις χαίρει.

—=—

Τὸ παρὸν;—θὲ νὰ περάσῃ—
τὸ δὲ μέλλον;—Ἀνατέλλει—
καὶ ὁ λαῖλαψ;—θὰ κοπάσῃ·
τί θὰ βρέξῃ;—τί σὲ μέλλει—

—=—

Μὴ λοιπὸν ἀνησυχία·
μὴ ταράττου· μὴ πτοῆσαι—
πᾶν τὸ μέτρον εἶν' ὑγεία
καὶ εἰς τοῦτο τέρπου . . . ζῆ σε—

Ἔγραφον ἐν Τζιμπαλίῳ Κ[πόλεως,

Μαρτίου 17 1877.

ΣΟΦΙΑ ΛΑΜΠΙΣΗ ΙΑΤΡΟΥ.

ΣΩΘΩΜΕΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΘΡΟΝΟΝ ΤΟΥ ! . . .

I

Ἐλθὲ, ψυχὴ, νὰ φύγωμεν
ἐκεῖ ποῦ φεύγουν ὅλοι
καὶ χύνονται οἱ τόσοι σου
πυρώδεις στεναγμοί ! . . .
Ἐδῶ τὸ ᾆσμα τῆς χαρᾶς
στενοὶ τὸ πνίγουν θόλοι,
ἐκεῖ ἐλεύθερον πετᾷ
καὶ τὸ ἀκούουν ὅλοι
χωρὶς νὰ τὸ συγκόπτωσιν
ὀδύναι καὶ λυγμοί.

* * *

Ὁ οὐρανός ἀνέφελος
σοὶ μειδιᾷ γαλήνην

τὸ βλέμμα του σ' ὑπόσχεται
τῆς λήθης τὴν πηγήν!
Ἐλθὲ λοιπὸν ν' ἀφήσωμεν
τὴν σάρκα τὴν γηΐνην,
καὶ τῆς ζωῆς κενώσαντες
τὴν τεθλιμμένην κρήνην
εἰς τοῦ ἀπείρου σπεύσωμεν
τὴν ἱερὰν σιγήν.

*
* *

Ἐὰν ὡραῖοι ποταμοὶ
καὶ λίμναι μᾶς κυλίουν
εἰς δάση εὔσκια ἐδῶ
τὰ ῥεῖθρά των τερπνά,
ἐὰν τὰ ῥόδα εὔοσμα
τὸ χρῶμά των δεικνύουν,
καὶ ἀηδόνος λάλημα
τὴν δείλην ἐξυπνᾷ!

*
* *

Συγχρόνως ὅμως βάσανοι
ἀκοίμητοι στενάζουν,
ἀκαταπαύστως δέρουσαι
τὰ στήθη μας οἰκτρῶς·
κ' εἰς μάτην οὐρανοὶ γλαυκοὶ
ἐλπίδας μᾶς μοιράζουν,
καὶ καλλοναὶ τῆς φύσεως
τὴν γῆν εὐωδιάζουν,
ὁ πόνος, ἄρχων ἄκαρδος,
τὰς πνίγει σκυθρωπῶς!

*
* *

Ὦ! Χλεύη πᾶν τὸ ἐν τῇ Γῇ!!
τὸ παρελθόν μας;—Μνῆμα·
καὶ τὸ παρόν μας;—Φέρετρον,
ἀτέρμων τρικυμία,
παθῶν καὶ πόθων σύγκρουσις,
ἐξωργισμένον κῦμα,
ἐφ' ᾧ ποτὲ παρήγορος
δὲν ἔκρυψεν εὐδία....

II

Ἐλθὲ λοιπόν, ὦ πνεῦμά μου!!
Ἡ λέμβος κυλινδοῦται,
—τὸ κῦμα χαίνει ἄγριον—
θὰ καταποντισθῇ!
Ἐν τούτοις ὅρμος ἤρεμος
πέραν ἐκεῖ ἁπλοῦται,
καί, ἂν εἰσέλθωμ' ἐν αὐτῷ,
ὁ πόθος μας πληροῦται
—καὶ ἀσφαλὲς διαπαντὸς,
τὸ σκάφος θὰ σωθῇ!—

*
* *

Ἐν ὅσῳ ἔτι ἐν ἡμῖν
ἡ πίστις ἐμφωλεύει,
καὶ ζῇ ἀκμαία, ἤρεμος,
ἡ ἱερὰ ἐλπίς,
Σωθῶμεν πρὸς τὸν θρόνον του!
Ἤδη γλυκὺ μᾶς νεύει·
ἀλλ' ἴσως ὄνειδος, ψυχή,
τὸ σῶμά μας χαλκεύει,
καὶ μᾶς ὠθήτη αὔριον
μακράν της ἡ Πατρίς.

Γ. Λ.

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ.

—

Ποῦ εἶσθε, ὄνειρα τερπνὰ
τῶν παιδικῶν μου χρόνων!
Ὅλα ῥακώδη καὶ γυμνὰ
ἐκπνεύσατε εἰς στόνον.
Καὶ τώρα μέσῳ τῆς σιγῆς,
ἐρείπιον ἐγὼ τῆς γῆς,
σᾶς ἐνθυμοῦμαι μόνον
μὲ μαρασμώδη πόνον.

*
* *

Μὲ τὴν ταχύτητ' ἀστραπῆς,
ὅπως τὸ σύννεφον περᾷ,
καθὼς κυλοῦν καὶ φεύγουν
τοῦ καταρράκτου τὰ νερά,
ὅπως διέρχετ' ἡ ἀκτὶς
φωτός, διήλθετε καὶ σεῖς,
ἑλκύοντα μακράν μου
κάθε χαράν μου!!...

Γ. Λ.

—

ΤΩι ΦΙΛΤΑΤΩι ΜΟΙ Ε. Μ.

Ἔβαλα εὐλογητὸ
καὶ τὸ πίνω σραγγικτό.

—

Νηστικάτα πρὸ ὀλίγου
ἔχω, φίλε, στιχουργήσει
'σ τὸν καλόν μας ἕνα γράμμα
'κ εὔχομαι νὰ μ' ἐννοήσῃ.

'Απὸ 'πάνω ἕως κάτω
ὅλα ὅπως ἐπεθύμουν
τῷ τὰ ἔγραψα μὲ τάξιν
ἥσυχος ὡς καθὼς ἤμουν.

Τώρα χωριστὰ σ' ἐσένα
πεταχτὰ 'σὰν τὰ πουλάκια
κάθουμαι μ' ἐλευθερίαν
νὰ σοῦ κάμω δυὸ στιχάκια
ἔχω τὸ κρασὶ κοντά μου
καὶ ζουλῶ μὲ τὰ σωστά μου.

* * *

Πόσα ἔχω ἕως τώρα
ρουφημένα δὲν γνωρίζω
ἅμ' ἀδειάσῃ τὸ ποτῆρι
πάλιν τὸ ξαναγεμίζω.

Ἂν τἄξευρα σοῦ τἄλεγα
πλὴν, φίλε μου, νὰ ζήσω,
ὡς τώρα τὰ κατέβαζα
χωρὶς νὰ τὰ μετρήσω.

Σ' ὑπόσχομαι εἰς τὸ ἑξῆς
ἕως νὰ τελειώσω
τοὺς στίχους μου· πόσα θὰ πιῶ
νὰ σοὶ τὰ φανερώσω.
Τώρα ἕνα καταιβάζω
ἀλλὰ δὲν τὸ λογαριάζω.

* * *

Εἶμαι στιχουργὸς τῆς μέθης
κάμνω στίχους ὅπως θέλω
κ' ἂν κανεὶς δὲν τοὺς ἀρέσῃ
τὸ μαντεύεις ποῦ τὸν στέλλω.

Μηδὲ τόνους μηδὲ μέτρα
μηδὲ συλλαβὰς κυττάζω
ἀλλὰ ὅπως μοὶ κατέβουν
ἕνα ἕνα τ' ἀραδειάζω

Καὶ ἂν θέλῃς τὴν ἀλήθεια
κάμνω στίχους ὅταν πίνω
κι' ὅσα γράψω μεθυσμένος
τἄγραψα καὶ δὲν τὰ σβύνω.
Τώρα ἀπ' ἐδῶ ἀρχίζω
νὰ μετρῶ ὅσα στραγγίζω.

* * *

Ἕνα! οὕτως ἐὰν θέλῃς
ἀκολούθει ἕνα ἕνα
τὰ ποτήρια ποῦ ἀδειάζω
νὰ μετρᾷς μαζὺ μ' ἐμένα.

Εἶναι νὺξ, καιρὸς ἄχρεῖος·
ἔξω βρέχει καὶ χειμάζει
σύννεφα πολλὰ καὶ μαῦρα
ὁ βορρέας καταιβάζει.

'Αλλ' ἐγὼ ἐδῶ δὲν εἶμαι,
προσοχὴν λοιπὸν δὲν δίδω
μήτε νὰ ἀκούσω θέλω
μήτε τίποτε νὰ ἴδω.
Μόνον τὸ κρασί μου χύνω
'στὸ ποτῆρι μου καὶ πίνω

* * *

Δύο! Νὰ σοὶ πῶ ποῦ εἶμαι
ὅλος κι' ὅλος εἰς τὴν πόλιν
μέσα 'σ τὸ ἀρχοντικόν σας
καὶ 'μιλῶ μὲ τὸν Μανόλην.

'Υγιαίνεις; προοδεύεις;
εὐτυχεῖς καὶ σὺ συγχρόνως,
ἢ μακρὰν ἀπὸ τοὺς φίλους
κάθουμαι καὶ πίνω μόνος;

Πίνω ὅμως 'σ τὴν ὑγιά σου
καὶ πολλοὺς χρόνους νὰ ζήσῃς
σ' εὔχομαι, φίλε, αἰσίους
καὶ νὰ μὴ μὲ λησμονήσῃς.
Τὸν λογαριασμὸν ἀφίνω
γιὰ νὰ νοιώθω ὅ,τι πίνω.

Α. Ν.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Πολλοὶ ἴσως, ὑπὸ τῆς χρηματοφοβίας κατεχόμενοι, θὰ προφασισθῶσι τὰς δυσχερεῖς νομιζομένας περιστάσεις καὶ θὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν εἶναι τώρα καιρὸς νὰ γίνῃ τις συνδρομητὴς εἰς περιοδικὰ συγγράμματα. Ἡμεῖς ὅμως πιστεύοντες ὅτι διὰ τὰ χρήσιμα πράγματα εἶναι πάντοτε καιρὸς, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἡ ἀπαιτουμένη καλὴ θέλησις, καὶ μὴ θέλοντες ὥστε μόνον ἐν καιρῷ γαλήνης νὰ ταξειδεύωμεν, μετὰ θάρρους ἀκλονήτου εἰς τὸ ἔργον ἡμῶν προβαίνομεν· διότι μηδὲ πάντες πάσχουσι, μηδὲ ὅλοι τὰ αὐτὰ φρονοῦσιν.

Ἀποτεινόμεθα δὲ πρὸς πάντας, διότι εἰς πάντας εὐχόμεθα ἵνα τῶν γνώσεων ὁ πόθος ἐκ παντὸς τρόπου ἐμπνευσθῇ. καὶ ἂν οἱ μηδεμίαν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ ἔχοντες, ἐκτὸς τῶν χρημάτων, ἀρνηθῶσιν ἡμῖν τὴν συνδρομήν των, πεπείσμεθα ὅμως ὅτι οἱ γνωρίζοντες καὶ ἔχοντες τὴν ἀγαθὴν θέλησιν οὐ μόνον τὰς ἰδίας αὐτῶν γνώσεις ν' αὐξάνωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ συντελῶσιν ὥστε καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα νὰ μεταδίδωνται, αὐθορμήτως βεβαίως καὶ τὴν διανοητικὴν καὶ τὴν χρηματικὴν αὐτῶν ὑποστήριξιν ἡμῖν χορηγήσουσιν.

Ἡ ποιότης τοῦ χάρτου δὲν ἀξίζει, θὰ εἴπωσί τινες, μηδὲ ὁ τύπος· τὸ ὁμολογοῦμεν.

Πρὸς τὸ παρὸν θὰ ὑπηρετήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἐκ τῶν ἐνόντων.

Τὸ μόνον κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης εἶναι ἡ ἀνεξάντλητος ἡμῶν φιλοπονία, ἡ ἀκάματος ἡμῶν προσπάθεια καὶ ἡ πρὸς ἀμοιβὴν τούτων συνδρομὴ τῶν δυναμένων νὰ ἐκτιμήσωσι τὰ καλὰ καὶ τὰ χρήσιμα. Ἔγκειται ἄρα καὶ τῇ εὐμενεῖ ὑποδοχῇ τοῦ Δημοσίου, ἵνα αὔριον ἄμεινον γένηται.

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων **48.** Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ **ΦΙΛΕΡΓΟΥ** τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «ΦΙΛΕΡΓΟΥ» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. **89** ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. **36.**

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει,
ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Δ'

ΤΟ ΑΠΕΙΡΟΝ.

—=—

Βήματι σταθερῷ, βλέμματι διαγελῶντι, ἐν πνεύματι γαληνιαίῳ ἀνάπτησσον τὴν εἰς ὑψηλοὺς λογισμοὺς γόνιμον φαντασίαν σου μέχρις οὗ ἐπιτρέπεται αὐτῇ ἐμβατεῦσαι. Στῆθι ἐνταῦθα, καὶ διερευνῶντι ὀφθαλμῷ ἐνατένισον εἰς τὸ Ἄπειρον.

Ἐνώπιον τῆς διανοίας σου τῆς περιωρισμένης ἐν τῷ κύκλῳ τῶν νόμων τῆς ἐπὶ τῆς σφαίρας προτεταγμένης φύσεως, οὐδὲν παρίσταται εἰμὴ τὸ ὑπ' ἀναριθμήτων ἀστέρων κατεσπαρμένον στερέωμα, οἵτινες ὡς πολύτιμοι ἀδάμαντες περικοσμοῦσι τοῦ Θεοῦ τὸ διάδημα, καὶ φεγγοβολοῦσι διὰ τοῦ φωτὸς ἐκείνου, ὅπερ διαυγάζον ἐπὶ τοῦ σύμπαντος, τὸ στέμμα τῆς δόξης Αὐτοῦ καὶ τῆς παντοδυναμίας ἐκφαίνει.

Τὸ **Ἄπειρον**! λέξις ἀκατανόητος παντὶ θνητῷ, ἀκατάληπτος ὅσον καὶ ἀνεξιχνίαστος εἰς τὴν κυρίαν αὐτῆς σημασίαν! Ῥῆμα τῆς Θείας διαλέκτου ἴδιον, ἧπερ μόνῃ ἐναπόκειται ἡ λύσις τοσοῦτον ἀδιεισδύτου ἰδέας!

Οὐσία ἐνσεσαρκωμένη τῆς Θεότητος, τὸ σύνολον τῶν Ἔργων Ἐκείνου, ὅστις μηδὲ πέρας ἔχει μηδὲ ἀρχὴν γνωρίζει. Αὐτὸς ὁ Θεὸς παριστάμενος ὑπὸ τῆς ἀπειρίας τοῦ καθαυτὸ μεγαλείου καὶ ὑπὸ τοῦ στοιχείου τοῦ ἀτέρμονος, ἀπρόσιτος τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ δυνάμει, πῦρ ἀναλλοίωτον ἀγάπης, ἧςπερ ἡ πηγὴ Αὐτὸς Οὗτός ἐστιν, ἀκαταλόγιστος τὸ διάστημα ὅπερ σχηματίζει τήν τε ἕδραν καὶ τὸ ἀπαύγασμα τῶν Ἐκείνου προσόντων.

Τοὐντεῦθεν μὴ πειρῶ τὴν περαιτέρω ἔρευναν! Ῥίψον μόνον τὰ βλέμματά σου ἐπὶ τῶν μυριάδων τῶν ἄστρων, οἷστισι προσηλοῦσθαι τοῖς ὀφθαλμοῖς σου δέδοται· ἐν τούτοις ἀπόβλεψον τὸ πρόβλημα τῆς δημιουργίας· ἐν τούτοις ἀναγνώρισον τὴν αἰώνιον παντοδυναμίαν· ἐν τούτοις τὰς μελλούσας τύχας σου ἐκζήτησον καὶ ἄκουσον μυχιαίαν τινὰ φωνήν, ἥτις σοὶ λέγει, «Ἐνταῦθα λαμβάνει πέρας ἡ διάνοιά σου καὶ ἄρχεται τὸ σέλας φωτὸς προσπελάζοντος. Κλίνε τὴν κεφαλὴν καὶ λάτρευε.»

ΘΕΟΣ.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Α. Ν.)

ΥΠΑΡΞΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

—=—

Ἐπειδήπερ ὁ Θεὸς ἡ πρώτη αἰτία ἐστὶ πάντων τῶν πραγμάτων, ἡ ἀφετηρία τοῦ παντὸς, ὁ ἄξων ἐφ' οὗ ἀναπαύεται τὸ οἰκοδόμημα τῆς δημιουργίας, τὰ μάλιστα ἐνδιαφέρει ἡμῖν, ἵνα περὶ αὐτοῦ τούτου πρὸ πάντων τὸν λόγον ποιησώμεθα.

Στοιχειώδης ἀρχή ἐστι τὸ κρίνειν περὶ αἰτίας τινὸς ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς, καίτοι μηδόλως φαινομένης.

Ἐὰν πτηνόν τι ἱπτάμενον προσβληθῇ ὑπὸ μολύβδου θανατηφόρου, κρίνομεν ὅτι ἐπιδέξιός τις σκοπευτὴς ἔβαλεν αὐτὸ, καίτοι μηδό-

λως τὸν σκοπευτὴν βλέποντες. Οὐκ ἔστιν ἄρα πάντοτε ἀναγκαῖον τὸ βλέπειν πρᾶγμά τι, ἵνα γνωρίζωμεν ὅτι ὑπάρχει. Ἐν πᾶσι δὲ, τὰ ἀποτελέσματα παρατηροῦντες, εἰς τὴν γνῶσιν τῶν αἰτιῶν φθάνομεν.

Ὑπάρχει δὲ καὶ ἑτέρα τις ἀρχὴ ἐπίσης στοιχειώδης, ἀξίωμα καταστᾶσα δυνάμει τῆς ἀληθείας, τουτέστι «πᾶν ἀποτέλεσμα διανοητικὸν ὀφείλει ἔχειν διανοητικὴν αἰτίαν.»

Ἐὰν ἐρωτήσητε τίς ὁ κατασκευάσας τὸν δεῖνα εὐφυῆ μηχανισμὸν, καὶ ἀποκριθῶσιν ὑμῖν ὅτι αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐγένετο, τί μέλλετε κρῖναι περὶ τῶν οὕτως ὑμῖν ἀποκρινομένων; Ὅταν βλέπῃ τις καλλιτεχνικόν τι ἢ βιομηχανικὸν ἀριστούργημα, λέγει ὅτι τοῦτο ὀφείλει εἶναι προϊὸν ἀνδρὸς μεγαλοφυοῦς, ἐπειδὴ ὑψηλή τις διάνοια πάντως συνέλαβεν αὐτό· οὐχ ἧττον δὲ κρίνει ὅτι ἄνθρωπός τις πάντως αὐτὸ ἐποίησεν, ἐπειδὴ γινώσκει ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐδόλως ἀνώτερον τῆς ἀνθρωπίνης ἱκανότητος τυγχάνει, ἀλλ' οὐδεὶς ποτε σκεφθήσεται εἰπεῖν ὅτι ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου ἠλιθίου τινὸς καὶ ἀμαθοῦς ἀνθρώπου ἐξῆλθε, καὶ ἥκιστα ὅτι ἔργόν ἐστι ζώου ἢ προϊὸν τῆς τύχης.

Πανταχοῦ ἀναγνωρίζομεν τὴν παρουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἔργων. Ἡ ὕπαρξις τῶν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀνθρώπων ἀποδείκνοιτο ἂν οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ὀρυκτῶν, ἀλλὰ καὶ, μετὰ τῆς αὐτῆς βεβαιότητος, ὑπὸ τῆς παρουσίας, ἐν τοῖς γηΐνοις στρώμασι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀντικειμένων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων κατειργασμένων· τεμάχιον σκεύους, λίθος λελαξευμένος, ὅπλον, πλίνθος ἀρκοῦσιν ἵνα τὴν παρουσίαν αὐτῶν πιστώσωσιν. Ἐκ τοῦ βαναύσου ἢ ἐκ τῆς τελειότητος τῆς ἐργασίας ἀναγνωρίζεται ὁ βαθμὸς τῆς διανοίας καὶ προαγωγῆς τῶν ἐκτελεσάντων τὸ ἔργον. Ἐὰν ἄρα, εὑρισκόμενοι ἐν χώρᾳ κατῳκημένῃ ἀποκλειστικῶς ὑπὸ ἀγρίων, ἀνακαλύψητε ἄγαλμα ἄξιον τοῦ Φειδίου, οὐδόλως διστάσετε εἰπεῖν ὅτι, ἐπειδὴ οἱ ἄγριοι ἀνίκανοί εἰσι τοῦ ποιῆσαι αὐτὸ, ὀφείλει εἶναι ἔργον διανοίας ὑπερτέρας τῆς τῶν ἀγρίων.

Ἐὰν ἤδη ῥίψωμεν τὰ βλέμματα περὶ ἡμᾶς, ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς φύσεως, ἐὰν παρατηρήσωμεν τὸ προνοητικὸν, τὴν σοφίαν, τὴν ἁρμονίαν, αἵτινες πάντων προΐστανται, ἀναγνωρίσομεν ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει μὴ ὑπερβαῖνον καὶ τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Μὴ δυναμένου δὲ τοῦ ἀνθρώπου παράγειν αὐτὰ, πρόδηλον ὅτι εἰσὶ προϊόντα διανοίας ὑπερτέρας τῆς ἀνθρωπότητος, ἐκτὸς ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ὑπάρχουσιν ἀποτελέσματα ἄνευ αἰτίας.

Εἰς ταῦτα δέ τινες ἀντιτάσσουσι τὸν ἑπόμενον συλλογισμόν.

Τὰ τῆς φύσεως λεγόμενα ἔργα εἰσὶ γινόμενα δυνάμεων ὑλικῶν, αἵτινες μηχανικῶς ἐνεργοῦσι συνεπείᾳ τῶν νόμων τῆς ἕλξεως καὶ τῆς ἀπωθήσεως· τὰ μόρια τῶν ἀδρανῶν σωμάτων συνενοῦνται καὶ διαλύονται ὑπὸ τὸ κράτος τῶν νόμων τούτων. Τὰ φυτὰ φύονται, βλαστάνουσιν, αὔξονται καὶ πολλαπλασιάζονται πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἕκαστον κατὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ, δυνάμει τῶν αὐτῶν τούτων νόμων· ἕκαστον ἀντικείμενον ὅμοιόν ἐστι πρὸς ἐκεῖνο ἐξ οὗ προῆλθεν· ἡ αὔξησις, τὸ ἄνθισμα, ἡ καρποφορία, ὁ χρωματισμὸς ὑπόκεινται εἰς αἰτίας ὑλικὰς, οἷαι ἡ θερμότης, ὁ ἠλεκτρισμὸς, τὸ φῶς, ἡ ὑγρασία, κτλ. Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τῶν ζώων. Οἱ ἀστέρες σχηματίζονται ὑπὸ τῆς ἕλξεως τῶν μορίων, καὶ κινοῦνται διαρκῶς ἐν ταῖς τροχιαῖς αὐτῶν ὡς ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τῆς ῥοπῆς πρὸς τὸ κέντρον. Ἡ μηχανικὴ αὕτη κανονικότης ἐν τῇ χρήσει των φυσικῶν δυνάμεων οὐδόλως ὑπεμφαίνει διάνοιαν ἐλευθέραν. Ὁ ἄνθρωπος κινεῖ τὸν ἑαυτοῦ βραχίονα, ὅταν θέλῃ καὶ ὅπως θέλει· ἀλλ' ὁ κινήσων αὐτὸν κατὰ τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἔσεταί τι αὐτόματον· αἱ ὀργανικαὶ δυνάμεις τῆς φύσεώς εἰσιν ἄρα καθαρῶς αὐτοματικαί.

Ταῦτα πάντα ἀληθῆ εἰσιν· ἀλλ' αἱ δυνάμεις αὗται εισιν ἀποτελέσματα ὀφείλοντα ἔχειν ποιάν τινα αἰτίαν, καὶ οὐδεὶς ἀξιοῖ ὅτι τὴν Θεότητα συνιστᾶσιν. Εἰσὶν ὑλικαὶ καὶ μηχανικαὶ, οὐδόλως δὲ καθ' ἑαυτὰς διανοητικαὶ, καὶ τοῦτο ἐπίσης ἀληθές ἐστιν· ἀλλ' ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν, διενεμήθησαν, ἐφηρμό-

σθησαν εἰς τὰς ἀνάγκας ἑκάστου πράγματος ὑπὸ διανοίας ἥτις οὐδόλως ἡ τῶν ἀνθρώπων τυγχάνει. Ἡ ὠφέλιμος ἐφαρμογὴ τῶν δυνάμεων τούτων ἐστὶν ἀποτέλεσμα διανοητικὸν ἐξαγγέλλον διανοητικὴν αἰτίαν. Ἐκκρεμές τι ὡρολόγιον κινεῖται ἐν αὐτοματικῇ κανονικότητι, καὶ ἡ κανονικότης αὐτὴ ποιεῖ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ. Ἡ δύναμις ἡ ποιοῦσα αὐτὸ ἐνεργεῖν ὅλως ὑλικὴ τυγχάνει καὶ οὐδόλως διανοητική· ἀλλὰ τί ἔμελλεν εἶναι τὸ ἐκκρεμὲς τοῦτο, εἴπερ οὐδεμία διάνοια συνεδύαζεν, ὑπελόγιζε καὶ διένεμε τὴν χρῆσιν τῆς δυνάμεως ταύτης, ἵνα ποιήσῃ αὐτὸ στρέφεσθαι μετ' ἀκριβείας; Ἐπειδὴ δὲ ἡ διάνοια οὐδόλως ἐν τῷ μηχανισμῷ τοῦ ἐκρεμοῦς ἐνυπάρχει, καὶ ἐπειδὴ οὐδόλως αὐτὴν βλέπομεν, εἴη ἂν εὔλογον ἵνα συμπεράνωμεν ὅτι οὐδόλως ὑφίσταται; Κρίνομεν αὐτὴν ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ἡ ὕπαρξις τοῦ ὡρολογίου μαρτυροῖ τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὡρολογοποιοῦ· τὸ εὐφυὲς τοῦ μηχανισμοῦ μαρτυροῖ τὴν διάνοιαν καὶ τὰς γνώσεις τοῦ ὡρολογοποιοῦ. Ὅταν τὸ ἐκκρεμὲς ἐξυπηρετῇ ἀκριβέστατα τὰς ἀνάγκας ἡμῶν, δυνάμεθα εἰπεῖν, «Ἰδοὺ ὡρολόγιον διανοητικώτατον;»

Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ σύμπαντος· «ὁ Θεὸς οὐδόλως φαίνεται, ἀλλὰ διὰ τῶν ἔργων Αὐτοῦ πιστοῦται.» (1)

Ἡ τοῦ Θεοῦ ὕπαρξις ἔστιν ἄρα γεγονὸς ἐπιτετευγμένον οὐ μόνον ὑπὸ τῆς ἀποκαλύψεως, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῆς ὑλικῆς ἐναργείας τῶν γεγονότων. Οἱ ἄγριοι λαοὶ οὐδεμίαν ἀποκάλυψιν ἔσχον, καὶ ὅμως ἐξ ὁρμεμφύτου πιστεύουσιν εἰς τὴν ὕπαρξιν δυνάμεως ὑπὲρ ἄνθρωπον· βλέπουσι πράγματα ἀνώτερα τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως, καὶ συμπεραίνουσιν ὅτι προέρχονται ἐξ ὄντος ὑπερτέρου τῆς ἀνθρωπότητος. Οὐχὶ δὴ λογικώτεροι τυγχάνουσι τῶν διατεινομένων ὅτι ταῦτα ἀφ' ἑαυτῶν ἐγένοντο;

(1) Σημ. Μεταφρ. Τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης. Παυλ. Ἐπιστ. πρὸς Ρωμ. Α'. κεφ. 1. §. 20.

Περὶ τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ.

Οὐδόλως δέδοται τῷ ἀνθρώπῳ τὸ διερευνῆσαι τὴν ἐνδόμυχον τοῦ Θεοῦ φύσιν. «Ἵνα κατανοήσωμεν τὸν Θεὸν ἔχομεν ἀνάγκην καὶ ἑτέρας αἰσθήσεως μὴ ἀποκτωμένης εἰμὴ διὰ τοῦ ἐντελοῦς ἐξαγνισμοῦ τοῦ Πνεύματος.»(1) Ἀλλ' ἂν ὁ ἄνθρωπος μὴ δύνηται διεισδύσαι ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ δέδοται ὡς πρῶτος ὅρος τοῦ συλλογισμοῦ, δύναται διὰ τῆς λογικῆς φθάσαι εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ προσόντων· διότι, βλέπων πᾶν ὅ,τι οὐδόλως δύναται μὴ εἶναι, μηδόλως παύων Θεὸς ὤν, συνάγει πᾶν ὅ,τι ὀφείλει εἶναι.

Ἄνευ τῆς γνώσεως τῶν τοῦ Θεοῦ προσόντων, δυσχερὲς ἂν εἴη ἵνα κατανοήσωμεν τὸ ἔργον τῆς δημιουργίας. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀφετηρία πασῶν τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων, καὶ ἐπειδὴ οὐδόλως πρὸς αὐτὴν ἀναφέρονται, ὡς πρὸς τὸν φάρον ὅστις ἠδύνατο καθοδηγῆσαι αὐτά, τὰ πλεῖστα τῶν θρησκευμάτων ἀπεπλανήθησαν ἐν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν. Τὰ μὴ ἀποδιδόντα τῷ Θεῷ τὴν παντοδυναμίαν, ἐφαντάσθησαν πολλοὺς Θεούς· τὰ δὲ μὴ ἀποδιδόντα αὐτῷ τὴν ὑπάτην ἀγαθότητα ἐποίησαν αὐτὸν Θεὸν ζηλότυπον, ὀργίλον προσωπολήπτην καὶ φιλέκδικον.

« Ὁ Θεός ἐστιν ἡ ὑψίστη καὶ ὑπερτάτη διάνοια.» Ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ περιωρισμένη, ἐπειδὴ μηδὲ ποιῆσαι μηδὲ κατανοῆσαι δύναται πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει· ἡ δὲ τοῦ Θεοῦ, τὸ ἄπειρον περιλαμβάνουσα, ὀφείλει ἄπειρος εἶναι. Εἴπερ αὐτὴν κατά τι περιωρισμένην ὑπετίθεμεν, δυναίμεθα ἂν ἀντιλαβέσθαι ὄντος ἑτέρου διανοητικωτέρου, ἱκανοῦ τοῦ κατανοῆσαι καὶ τοῦ ποιῆσαι πᾶν ὅ,τι ἕτερον οὐδόλως ἂν ποιοῖ, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀπείρου.

« Ὁ Θεός ἐστιν αἰώνιος.» Οὐδόλως, δηλονότι, ἔσχεν ἀρχὴν καὶ οὐδέποτε ἕξει τέλος·

(1) Σημ. Μεταφρ. Βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι. Παῦλ. πρὸς Κορινθ. Α'. κεφ. ιγ'. § 12.

Εἴπερ εἶχεν ἀρχὴν, εἴη ἂν ἐκ τοῦ μηδενός· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μηδὲν οὐδέν ἐστιν, οὐδὲν παραγαγεῖν δύναται· εἰ δὲ μὴ, δημιούργημα τυγχάνοι ἑτέρου ὄντος προγενεστέρου, καὶ τότε τὸ ἕτερον τοῦτο ὂν εἴη ἂν ὁ Θεός. Εἴπερ ὑπετίθεμεν ὅτι ἔχοι ἀρχὴν καὶ τέλος, δυναίμεθα ἄρα ἀντιλαβέσθαι ὄντος ὑπάρξαντος πρὸ αὐτοῦ, ἢ δυναμένου ὑπάρχειν μετ' αὐτὸν, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρι τοῦ ἀπείρου.

« Ὁ Θεός ἐστιν ἀναλλοίωτος.» Εἴπερ ὑπέκειτο εἰς ἀλλοιώσεις, οἱ τὸ σύμπαν διέποντες νόμοι οὐδεμίαν ἂν μονιμότητα ἔχοιεν.

«Ὁ Θεός ἐστιν ἄϋλος. Ἡ φύσις αὐτοῦ διαφέρει παντὸς ὅ,τι «ἡμεῖς ὕλην ὀνομάζομεν.» εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν εἴη ἀναλλοίωτος, ἐπειδὴ ταῖς τῆς ὕλης μεταποιήσεσιν ὑποκύπτοι.

Ὁ Θεὸς οὐδὲν σχῆμα ἔχει καταληπτὸν ταῖς αἰσθήσεσιν ἡμῶν· εἰ δὲ μὴ, εἴη ἂν ὕλη. Λέγομεν, ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Θεοῦ, τὸ στόμα τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος μὴ γνωρίζων εἰμὴ ἑαυτὸν, λαμβάνεται ὡς ὅρος συγκρίσεως παντὸς ὅ,τι οὐδόλως ἐννοεῖ. Αἱ εἰκόνες δι' ὧν παριστᾶσι τὸν Θεὸν ὑπὸ μορφὴν γέροντος, μακρὰν γενειάδα φέροντος καὶ ὑπὸ μανδύου κεκαλυμμένου, εἰσὶ γελοῖαι· ἔχουσι τὸ ἀτόπημα τοῦ καταβιβάζειν τὸ Ὑπέρτατον Ὂν εἰς τὰς εὐτελεῖς ἀναλογίας τῆς ἀνθρωπότητος· ἐκ τούτου δὲ εἰς τὸ ἀποδιδόναι αὐτῷ πάθη ἀνθρώπινα, καὶ εἰς τὸ ποιεῖν αὐτὸν Θεὸν ὀργίλον καὶ ζηλότυπον, ἓν μόνον βῆμα ὑπάρχει.

«Ὁ Θεός ἐστι παντοδύναμος.» Εἴπερ μὴ εἶχε τὴν ὑπάτην ἰσχὺν, δυναίμεθα ἂν ἀντιλαβέσθαι ὄντος ἰσχυροτέρου, καὶ οὕτω καθεξῆς μέχρις οὗ εὕρωμεν τὸ ὂν οὗτινος οὐδὲν ἕτερον δύναιτο ἂν ὑπέρτερον εἶναι κατὰ τὴν ἰσχὺν, καὶ τοῦτο ἂν εἴη ὁ Θεός.

«Ὁ Θεός ἐστι ὑπερτάτως δίκαιος καὶ πανάγαθος.» Ἡ προνοητικὴ σοφία τῶν θείων νόμων ἐν τοῖς ἐλαχίστοις ἀνακαλύπτεται ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς μεγίστοις, καὶ ἡ σοφία αὕτη μηδὲ περὶ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ μηδὲ περὶ τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ ἐπιτρέπει ἡμῖν ἀμφιβάλλειν.

Τὸ ἄπειρον ἰδιότητός τινος ἀποκλείει τὸ δυνατὸν τῆς ὑπάρξεως ἰδιότητος ἐναντίας, ἥτις ἐλαττοῖ ἂν ἢ ἐκμηδενίζοι αὐτόν. «Ὂν ἀπείρως ἀγαθὸν» μηδὲ τὸ ἐλάχιστον μόριον κακίας δύναιτο ἂν ἔχειν, μηδὲ τὸ «ἀπείρως κακὸν ὂν» ἔχειν τὸ ἐλάχιστον μόριον ἀγαθότητος, ὥσπερ μηδ' ἀντικείμενόν τι εἶναι ἀπολύτως μέλαν ἔχον ἀπόχρωσίν τινα λευκοῦ, μηδὲ ἀπολύτως λευκὸν ἔχον τὴν ἐλαχίστην κηλῖδα μέλανος.

Ὁ Θεὸς ἄρα οὐδόλως δύναται εἶναι ἀγαθός τε ἅμα καὶ κακός· διότι τότε μὴ ὢν κάτοχος μηδὲ τῆς μὲν μηδὲ τῆς δὲ τῶν ἰδιοτήτων τούτων εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, οὐκ ἂν εἴη Θεός· τὰ πάντα ὑποκύπτοιεν ἐν τῇ ἰδιοτροπίᾳ καὶ ἐν οὐδενὶ μονιμότης ὑπάρχοι. Οὐ δύναται ἄρα εἶναι εἰμὴ ἀπείρως ἀγαθὸς ἢ ἀπείρως κακός· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ ἔργα αὐτοῦ μαρτυροῦσι τὴν σοφίαν αὐτοῦ, τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ, καὶ τὴν μέριμναν αὐτοῦ, δέον, ἵνα συμπεράνωμεν ὅτι, μὴ δυνάμενος εἶναι ἐνταὐτῷ ἀγαθός τε καὶ κακὸς, μηδόλως παύων ὢν Θεὸς, ὀφείλει εἶναι ἀπείρως ἀγαθός.

Ἡ Ὑπερτάτη ἀγαθότης ἐμφαίνει καὶ τὴν ὑπερτάτην δικαιοσύνην· διότι, εἴπερ ἀδίκως ἐνήργει ἢ μεροληπτικῶς κατὰ «μίαν μόνην περίστασιν,» ἢ πρὸς χάριν «ἑνὸς μόνου τῶν ἑαυτοῦ δημιουργημάτων,» οὐκ ἂν εἴη ὑπερτάτως δίκαιος καὶ κατὰ συνέπειαν μηδὲ «πανάγαθος.»

«Ὁ Θεός ἐστιν ἀπείρως τέλειος.» Ἀδύνατόν ἐστιν ἵνα ἀντιλαβώμεθα τοῦ Θεοῦ δίχα τοῦ ἀπείρου τῶν τελειοτήτων, ὧν ἄνευ οὐκ ἂν εἴη Θεὸς, διότι δυναίμεθα ἂν πάντοτε ἀντιλαβέσθαι ἑτέρου ὄντος κατόχου παντὸς ὅ,τι αὐτῷ ἐλλείποι. Ὅπως μὴ δύνηται μηδ' ἓν ὂν ὑπέρτερον αὐτοῦ εἶναι, δέον, ἵνα ᾖ καθ' ὅλα ἄπειρος.

Τὰ προσόντα τοῦ Θεοῦ, ὄντα ἄπειρα, μηδὲ αὐξήσεως ἐπιδεκτικὰ τυγχάνουσι μηδὲ μειώσεως· εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν εἴησαν ἄπειρα καὶ μηδ' ὁ Θεὸς τέλειος. Εἴπερ ἀφῄρει τις τὸ ἐλάχιστον μόριον ἑνὸς μόνου τῶν προσόντων αὐτοῦ, οὐκέτι ἂν ἔχοι Θεὸν, ἐπειδὴ δύναιτο ἂν ὑπάρχειν ὂν ἕτερον ἐντελέστερον.

«Ὁ Θεός ἐστιν εἷς.» Τὸ ἑνιαῖον τοῦ Θεοῦ συνέπειά ἐστι τοῦ ἀπολύτου ἀπείρου τῶν τελειοτήτων. Οὐδόλως ἂν δύναιτο ὑπάρχειν

έτερος Θεός είμή έπί τῷ ὅρῳ τοῦ εἶναι ἐπίσης ἄπειρος καθ' ὅλα· ἐπειδὴ εἴπερ ὑπῆρχεν ἡ ἐλαχίστη μεταξὺ αὐτῶν διαφορά, ὁ μὲν εἴη ἂν ὑποδεέστερος τοῦ δέ, ὑποτεταγμένος τῇ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἂν εἴη Θεός. Εἴπερ ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν ἰσότης ἀπόλυτος, αἰδίως ἂν εἴη ἡ αὐτὴ διάνοια· ἡ αὐτὴ θέλησις, ἡ αὐτὴ δύναμις· οὕτω δὲ συγκεχυμένων ὄντων ἐν τῇ ταυτότητι αὐτῶν, πράγματι οὐκ ἂν εἴη εἰμὴ εἷς μόνος Θεός. Εἴπερ εἶχον, ἕκαστος, εἰδικὰ προνόμια, ὁ μὲν ποιοῖ πᾶν ὅ,τι ὁ δὲ οὐδόλως ποιοῖ, καὶ τότε οὐκ ἂν εἴη μεταξὺ αὐτῶν ἰσότης τελεία, ἐπειδὴ μηδ' ὁ μὲν μηδ' ὁ δὲ ἔχοι ἂν τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν.

Ἡ ἄγνοια τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀπείρου τῶν τελειοτήτων τοῦ Θεοῦ ἐγέννησε τὴν πολυθεΐαν, θρησκείαν πάντων τῶν ἀρχικῶν λαῶν· ἀπέδοσαν τὴν θεότητα πάσῃ δυνάμει φανείσῃ αὐτοῖς ἀνωτέρᾳ τῆς ἀνθρωπότητος· βραδύτερον δὲ τὸ λογικὸν ὡδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸ συνάψαι τὰς διαφόρους ταύτας δυνάμεις εἰς μίαν μόνην. Ἔπειτα δέ, καθ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι κατενόουν τὴν οὐσίαν τῶν θείων προσόντων, ἀφήρεσαν ἐκ τῶν συμβόλων αὐτῶν τὰς δοξασίας τὰς ἀρνουμένας αὐτά.

Ἐν συντόμῳ, ὁ Θεὸς οὐ δύναται εἶναι Θεὸς εἰμὴ ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ μὴ εἶναι ἕτερον ὃν κατ' οὐδὲν ὑπέρτερον αὐτοῦ· ἐπειδὴ τότε τὸ ὂν ὅπερ εἴη ἂν ὑπέρτερον αὐτοῦ καθ' οἱονδήτι πρᾶγμα, ἔστω καὶ κατὰ τὴν πυκνότητα μιᾶς τριχός, εἴη ἂν ὁ ἀληθὴς Θεός· διόπερ, δέον, ἵνα ἡ ἄπειρος καθ' ὅλα τὰ πράγματα.

Οὕτω δὲ ἀποδεδειγμένης τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ γεγονότος τῶν ἔργων αὐτοῦ, φθάνομεν. διὰ τῆς ἁπλῆς λογικῆς ἐπαγωγῆς, εἰς τὸ καθορίσαι τὰ προσόντα ἅτινα αὐτὸν χαρακτηρίζουσιν.

Ὁ Θεὸς ἐστιν ἄρα «ἡ ὑψίστη καὶ ὑπάτη διάνοια· εἷς ἐστιν, αἰώνιος, ἀναλλοίωτος, ἄϋλος, παντοδύναμος, ὑπερτάτως δίκαιος καὶ πανάγαθος, ἄπειρος ἐν ταῖς τελειότησιν αὐτοῦ,» καὶ οὐ δύναται ἕτερόν τι εἶναι.

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἄξων ἐφ' οὗ ἀναπαύεται τὸ παγκόσμιον οἰκοδόμημα· ὁ φάρος ἐστὶν οὗτινος αἱ ἀκτῖνες ἐκτείνονται ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ σύμπαντος, καὶ ὅστις μόνος δύναται καθοδηγῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς ἀληθείας· ἀκολουθῶν αὐτῷ, οὐδέποτε ἀποπλανηθήσεται, καὶ εἴπερ πολλάκις ἐπλανήθη τῆς ὁδοῦ, τοῦτο ἐγένετο διότι οὐδόλως ἠκολούθησε τῇ ὑποδειχθείσῃ αὐτῷ.

Τοιοῦτον ἐπίσης ἐστὶ τὸ «ἀλάθητον» κριτήριον πασῶν τῶν φιλοσοφικῶν καὶ θρησκευτικῶν διδασκαλιῶν· ἵνα κρίνῃ αὐτὰς ὁ ἄνθρωπος, ἔχει μέτρον ἀναντιρρήτως ἀκριβὲς ἐν τοῖς προσοῦσι τοῦ Θεοῦ, καὶ δύναται εἰπεῖν καθ' ἑαυτὸν μετὰ βεβαιότητος ὅτι, «πᾶσα θεωρία, πᾶσα ἀρχή, πᾶν δόγμα, πᾶσα πεποίθησις, πᾶσα πρακτικὴ ἀντιφάσκουσα πρὸς ἓν μόνον τῶν προσόντων τούτων, τείνουσα οὐ μόνον εἰς τὸ ἐκμηδενίσαι αὐτό, ἀλλ' ἁπλῶς εἰς τὸ ἐξασθενίσαι αὐτό, οὐδόλως δύναται εἶναι ἐν τῇ ἀληθείᾳ.»

« Ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, ἐν τῇ ψυχολογίᾳ, ἐν τῇ ἠθικῇ, ἐν τῇ θρησκείᾳ οὐκ ἔστιν ἀληθὲς εἰμὴ πᾶν ὅ,τι μηδὲ καθ' ἓν ἰῶτα ἀφίσταται τῶν οὐσιωδῶν ἰδιοτήτων τῆς Θεότητος.» Θρησκεία τελεία εἴη ἂν ἐκείνη ἧσπερ «οὐδὲν ἄρθρον τῆς πίστεως» ἐναντίον τυγχάνοι ταῖς ἰδιότησι ταύταις, ἧς τινος πάντα τὰ δόγματα δύναιντο ἂν ὑποστῆναι τὴν δοκιμὴν τοῦ ἐλέγχου τούτου, μαδεμίαν προσβολὴν δεχόμενα.

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΔΗΣ.

(Συνέχεια ἴδε Σελ. 103.)

Αἰτίαι τοῦ φόβου τοῦ θανάτου.

Ὁ ἄνθρωπος, εἰς οἱανδήτινα βαθμίδα τῆς κλίμακος καὶ ἂν ἀνήκῃ, ἀπὸ τῆς ἀγρίας καταστάσεως, ἔχει τὸ ἔμφυτον αἴσθημα τοῦ μέλλοντος· ἡ δὲ ἐνδόμυχος αὐτοῦ ἐποπτεία λέγει αὐτῷ ὅτι ὁ θάνατος οὐκ ἔστιν ἡ τελευταία λέξις τῆς ὑπάρξεως, καὶ ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ἐφ' ὧν τῇ στερήσει λυπούμεθα, οὐδόλως ἀνεπιστρεπτεὶ ἀπολώλασιν. Ἡ πρὸς τὸ μέλλον πεποίθησις κατ' ἐποπτείαν τῷ ἀνθρώπῳ τυγχάνει, καὶ ἀπείρως γενικωτέρα ἐςὶ

τῆς εἰς τὸ μηδὲν δοξασίας. Πῶς γίνεται ὅθεν, ἵνα μεταξὺ τῶν εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς πιστευόντων, εὕρηται τόση προσκόλλησις εἰς τὰ πράγματα τῆς γῆς, καὶ τόσον μέγας τοῦ θανάτου φόβος;

Ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἀποτέλεσμά ἐστι τῆς σοφίας τῆς θείας Προνοίας καὶ συνέπεια τοῦ ὁρμεμφύτου τῆς συντηρήσεως κοινοῦ πᾶσι τοῖς ἐμβίοις οὖσιν. Ἀναγκαῖός ἐστιν, ἐν ὅσῳ ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ ἀρκούντως πεφωτισμένος τυγχάνει ὡς πρὸς τοὺς ὅρους τῆς μελλούσης ζωῆς, ὡς ἀντίρροπον κατὰ τῆς συμπαρέλξεως ἥτις, δίχα τοῦ χαλινοῦ τούτου, φέροι ἂν αὐτὸν εἰς τὸ ἐγκαταλιπεῖν προώρως τὴν ζωὴν τὴν ἐπίγειον, καὶ εἰς τὸ παραμελῆσαι τοῦ ἐνταῦθα ἔργου ὅπερ ὀφείλει τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ προαγωγῇ χρησιμεῦσαι.

Διὸ καί, παρὰ τοῖς ἀρχικοῖς λαοῖς, τὸ μέλλον οὐκ ἔστιν εἰμὴ ἀόριστός τις ἐποπτεία, βραδύτερον ἁπλῆ ἐλπὶς καὶ βραδύτερον ἐπὶ τέλους βεβαιότης, ἀλλ' ἀμφιταλαντευομένη εἰσέτι ὑπὸ μυστικῆς τινος πρὸς τὴν σωματικὴν ζωὴν προσηλώσεως.

Καθ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος κάλλιον κατανοεῖ τὴν μέλλουσαν ζωήν, ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἐλαττοῦται· ἀλλὰ συγχρόνως, κάλλιον ἐννοῶν τὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἀποστολὴν αὐτοῦ, ἀναμένει τὴν τελευτὴν αὐτοῦ μετὰ πλείονος γαλήνης, ὑποταγῆς καὶ ἄνευ φόβου. Ἡ βεβαιότης τῆς μελλούσης ζωῆς ἕτερον ῥοῦν ταῖς ἰδέαις αὐτοῦ δίδωσιν, ἕτερον σκοπὸν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ· πρὶν ἢ βεβαιωθῇ περὶ ταύτης, μόνον ὑπὲρ τῆς καθεστώσης ζωῆς ἐργάζεται, βεβαιωθεὶς δὲ περὶ ἐκείνης, ἐργάζεται ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος μηδόλως ἀμελῶν τοῦ παρόντος, διότι γινώσκει ὅτι τὸ μέλλον αὐτοῦ ἐξήρτηται ἐκ τῆς ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καλῆς διευθύνσεως ἣν δίδωσι τῷ παρόντι. Ἡ βεβαιότης ὅτι ἀνευρήσει τοὺς φίλους αὐτοῦ μετὰ τὸν θάνατον, ὅτι ἐξακολουθήσει τὰς σχέσεις ἃς ἔσχεν ἐπὶ τῆς γῆς, «ὅτι οὐδενὸς ἔργου τὸν καρπὸν ἀπολέσει,» ὅτι μέλλει ἀκαταπαύστως προάγεσθαι τήν τε διάνοιαν καὶ τὴν τελειότητα, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ὑπομονὴν τοῦ ἀναμένειν καὶ τὸ θάρρος τοῦ ὑποφέρειν τοὺς στιγμιαίους πόνους τῆς ἐπιγείου ζωῆς. Ἡ ἀλληλεγγύη, ἣν βλέπει ἐγκαθισταμένην μεταξὺ τῶν νεκρῶν καὶ τῶν ζώντων ποιεῖ αὐτὸν ἐννοῆσαι ἐκείνην ἥτις ὀφείλει ὑπάρχειν μεταξὺ τῶν ζώντων· ἀπὸ ταύτης δὲ τῆς στιγμῆς ἡ ἀδελφότης ἔχει τὸν λόγον αὐτῆς τοῦ εἶναι, ἡ δὲ φιλανθρωπία σκοπεῖ τό τε παρὸν καὶ τὸ μέλλον.

Ὅπως ἀπαλλαγῇ τις τῶν φόβων τοῦ θανάτου, δέον, ἵνα δύνηται θεωρεῖν αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἔποψιν, ἵνα ἐμβατεύσῃ δηλονότι, διὰ τῆς διανοίας, ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ καὶ σχηματίσητα; ἰδέαν περὶ αὐτοῦ ὡς οἷόν τε ἀκριβῆ, τοῦθ' ὅπερ ἐξαγγέλλει παρὰ τῷ ἐνσάρκῳ Πνεύματι ποιάν τινα ἀνάπτυξιν, ποιάν τινα ἱκανότητα τοῦ ἀπαλλαγῆναι ἀπὸ τῆς ὕλης. Παρὰ δὲ τοῖς μὴ ἐπαρκῶς προηγμένοις ἡ ὑλικὴ ζωὴ ὑπερτερεῖ τῆς πνευματικῆς εἰσέτι.

Ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸ ἐξωτερικὸν προσκολλώμενος, μόνον τὴν ἐν τῷ σώματι ζωὴν βλέπει, ἐν ᾧ ἡ πραγματικὴ ζωὴ ἐν τῇ ψυχῇ τυγχάνει· τοῦ σώματος ἐστερημένου τῆς ζωῆς, τὸ πᾶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἀπώλετο, καὶ ἀπελπισμὸς αὐτὸν καταλαμβάνει. Εἴπερ, ἀντὶ τοῦ συγκεντρῶσαι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐνδύματι, ἔφερεν αὐτὴν ἐπ' αὐτῆς τῆς πηγῆς τῆς ζωῆς, ἐπὶ τῆς ψυχῆς ἥτις ἐστὶ τὸ πραγματικὸν ὂν τὸ ἐπιζῶν πάντων, ἧττον ἂν λυποῖτο ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ σώματος, πηγῆς τόσων ἀθλιοτήτων καὶ πόνων· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται δύναμις, ἣν τὸ Πνεῦμα διὰ μόνης τῆς ὡριμότητος κτᾶται.

Ὁ φόβος τοῦ θανάτου προέρχεται ἐκ τοῦ ἀνεπαρκοῦς τῶν γνώσεων περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς· ἀλλ' ἐξαγγέλλει τὴν ἀνάγκην τοῦ ζῆν, τὴν ὑποψίαν μήπως ἡ καταστροφὴ τοῦ σώματος τὸ τέλος πάντων τυγχάνῃ· προκαλεῖται δὲ οὕτως ὑπὸ τῆς μυστικῆς ἐπιθυμίας τοῦ ἐπιζῆν τὴν ψυχήν, τοῦθ' ὅπερ καλύπτεται εἰσέτι ὑπὸ τῆς ἀβεβαιότητος.

Ὁ φόβος ἐλαττοῦται, καθ' ὅσον ἡ βεβαιότης σχηματίζεται· ἐξαφανίζεται δέ, ὅταν ἡ βεβαιότης ᾖ πλήρης.

Ἰδοὺ τὸ προνοητικὸν μέρος τοῦ ζητήματος. Σοφὴ ἦν ἡ Πρόνοια, μὴ ἐκθαμβοῦσα τὸν ἄνθρωπον, οὗτινος τὸ λογικὸν οὐκέτι ἀρκούντως

ἰσχυρὸν ἐτύγχανεν ἵνα ὑποστῇ τὴν θετικωτάτην ταύτην ἄποψιν καὶ θελκτικωτάτην μέλλοντος ὅπερ ἴσως ἐποίει αὐτὸν παραμελῆσαι τοῦ παρόντος ἀναγκαίου ὄντος τῇ ὑλικῇ τε καὶ διανοητικῇ προαγωγῇ αὐτοῦ.

Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων συνετηρήθη καὶ ἐπεξετάθη ὑπὸ αἰτιῶν καθαρῶς ἀνθρωπίνων, αἵτινες ἐξαφανίζονται ὑπὸ τῆς προόδου. Ἡ πρώτη ἐστὶν ἡ ἔποψις ὑφ' ἣν παρίσταται ἡ μέλλουσα ζωή, ἥτις ἠδύνατο ἐπαρκέσαι εἰς διανοίας ὀλίγον προηγμένας, ἀλλ' ἥτις οὐδόλως ἠδύνατο ἱκανοποιῆσαι τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λογικοῦ τῶν σκεπτομένων ἀνθρώπων. Ἐπειδή, „λέγουσι καθ' ἑαυτούς, παριστᾶσιν ἡμῖν ὡς ἀπολύτους ἀληθείας ἀρχὰς ἀντικειμένας τῇ λογικῇ καὶ τοῖς θετικοῖς δεδομένοις τῆς ἐπιστήμης, σημεῖον ὅτι οὐδόλως εἰσὶν ἀλήθειαι. Ἐκ τούτου δέ, παράγεται ἡ ἀπιστία, παρὰ πολλοῖς δὲ πίστις ἀμφίβολος. Ἡ μέλλουσα ζωὴ διά τινας ἀόριστός τις ἰδέα τυγχάνει, πιθανότης μᾶλλον ἢ βεβαιότης ἀπόλυτος· πιστεύουσιν εἰς αὐτήν, ἐπιθυμοῦσιν ἵνα ὑπάρχῃ τοιαύτη, καὶ ἄκοντες λέγουσι καθ' ἑαυτούς, Καὶ ὅμως; εἴπερ τοῦτο οὐδόλως ὑπῆρχεν! Τὸ παρόν ἐστι θετικόν, περὶ τούτου ἀσχοληθῶμεν ἐν πρώτοις,' τὸ μέλλον ἐλεύσεται κατὰ προσεπαύξησιν.

Καὶ ἔπειτα, λέγουσι καθ' ἑαυτοὺς προσέτι, τί ἐστιν ἐπὶ τέλους ἡ ψυχή; Ἔστιν ἆρά γε κέντρον τι, ἄτομον, σπινθήρ, φλόξ; Πῶς αἰσθάνεται; πῶς βλέπει; πῶς ἀντιλαμβάνεται; Δι' αὐτοὺς ἡ ψυχὴ οὐδόλως ἐστὶν ὕπαρξις τῷ ὄντι πραγματική, ἀλλ' ἀφῃρημένη τις ἔννοια. Τὰ προσφιλῆ αὐτοῖς ὄντα, περιεσταλμένα εἰς ἄτομα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἀπολώλασιν, οὕτως εἰπεῖν, δι' αὐτούς, καὶ οὐκέτι ἔχουσιν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὰς ἰδιότητας αἵτινες ἐποίουν αὐτοὺς ἀγαπᾶν αὐτά· μηδὲ τὴν ἀγάπην σπινθῆρος ἐννοοῦσι, μηδ' ἐκείνην ἣν δύναταί τις ἔχειν πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτοὶ οὗτοι μετρίως ἱκανοποιοῦνται ἐκ τοῦ μετασχηματισμοῦ αὐτῶν εἰς μονάδας. Ἐκ τούτου δὲ ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὰ θετικὰ τῆς ἐπιγείου ζωῆς, ἥτις ἔχει τι οὐσιωδέστερον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῶν ἰδεῶν τούτων ἐμφορουμένων ἐστὶν ἀξιοσημείωτος.

Ἕτερος λόγος προσκολλῶν εἰς τὰ πράγματα τῆς γῆς καὶ τοὺς σταθερῶς μάλιστα πιστεύοντας εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν προέρχεται ἐκ τῆς ἐντυπώσεως ἣν διατηροῦσιν ἀπὸ τῆς ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων δοθείσης αὐτοῖς διδασκαλίας.

Ἡ εἰκὼν ἣν δίδωσιν ἡμῖν περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς ἡ θρησκεία, δέον ἵνα ὁμολογήσωμεν τοῦτο, μηδὲ θελκτικὴ μηδὲ παραμυθητικὴ τυγχάνει. Ἀφ' ἑνὸς μέν, βλέπομεν τοὺς μορφασμοὺς τῶν καταδίκων ἀποτιόντων ἐν τοῖς βασάνοις καὶ ταῖς φλοξὶν ἄνευ τέλους τὰς στιγμιαίας αὐτῶν πλάνας, δι' οὓς οἱ αἰῶνες διαδέχονται τοὺς αἰῶνας ἄνευ ἐλπίδος ἐπανορθώσεως, μηδὲ ἐλέους, καὶ δι' οὕς, τὸ ἔτι μᾶλλον ἀνοικτεῖρμον, ἡ μετάνοια ἄγονος τυγχάνει· ἀφ' ἑτέρου δέ, τὰς τηκομένας καὶ ὀδυνομένας ψυχὰς τοῦ «καθαρτηρίου»(1) ἀναμενούσας τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ἐκ τῆς καλῆς θελήσεως τῶν ζώντων οἵτινες παρακαλέσουσιν ἢ ποιήσουσιν ἑτέρους παρακαλέσαι ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς προσπαθείας αὐτῶν ἵνα προοδεύσωσιν. Αἱ δύο αὗται κατηγορίαι συναπαρτίζουσι τὴν ἄπειρον πλειονοψηφίαν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ ἑτέρου κόσμου. Ὑπεράνω δὲ ἵπταται ἡ λίαν περιωρισμένη τῶν ἐκλεκτῶν, ἀπολαυόντων, ἐπὶ τὴν αἰωνιότητα, κατοπτευτικῆς μακαριότητος. Ἡ αἰωνία αὕτη ἀχρηστία, προτιμοτέρα ἀναμφιβόλως τοῦ μηδενός, οὐχ ἧττον ἐπιδεικτίωσις μονοτονίας ἐστὶν ἰδία. Οὕτω δὲ βλέπομεν ἐν ταῖς εἰκόσιν, αἵτινες παριστᾶσι τοὺς πανευδαίμονας, πρόσωπα ἀγγελικά, ἅπερ ὅμως ἀποπνέουσι τὴν ἀνίαν μᾶλλον ἢ τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν.

Ἡ κατάστασις αὕτη μηδὲ τὰς ἐρέσεις ἱκανοποιεῖ, μηδὲ τὴν ἔμφυτον ἰδέαν τῆς προόδου, ἥτις μόνη φαίνεται συμβιβαζομένη πρὸς τὴν ἀπόλυτον μακαριότητα. Δυσκόλως ἐννοεῖ τις ὅτι ὁ ἄγριος ἀμαθής, ὁ ἀμβλὺς τὴν ἠθικήν, ἐπειδὴ ἐδέχθη μόνον τὸ βάπτισμα, ἰσοβαρίζει πρὸς τὸν ἀφικόμενον εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πρακτικῆς

(1) Σημ. Μεταφρ. Πρόδηλον ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας.

ἠθικῆς, μετὰ πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ἐργασίας. Ἔτι δ' ἧττον καταληπτόν ἐστιν ὅτι τὸ παιδίον τελευτῆσαν ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ πρὶν ἢ σχῇ τὴν συνείδησιν τοῦ τε ἀτόμου καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἀπολαύει τῶν αὐτῶν προνομιῶν, διὰ μόνου τοῦ γεγονότος τελετῆς, ἐν ᾗπερ ἡ θέλησις αὐτοῦ οὐδὲν μέρος ἔλαβεν. Αἱ ἰδέαι αὗται μηδὲ τοὺς τὰ μάλιστα ζηλωτὰς ἀκλονήτους ἐῶσιν, ἐὰν ὀλίγον σκέπτωνται.

Ἐὰν δὲ το προοδευτικὸν ἔργον, ὅπερ ἐκπληροῖ τις ἐπὶ τῆς γῆς, μηδὲν ἐν τῇ μελλούσῃ εὐδαιμονίᾳ τυγχάνῃ, ἡ εὐκολία δι' ἧς πιστεύουσιν ὅτι ἀποκτῶσι τὴν εὐδαιμονίαν ταύτην δυνάμει ἐξωτερικῶν τινων πρακτικῶν, τὸ δυνατὸν μάλιστα τοῦ ἀγοράσαι αὐτὴν διὰ τῶν χρημάτων, ἄνευ σπουδαίας μετατροπῆς τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἕξεων παρέχουσι ταῖς ἀπολαύσεσι τοῦ κόσμου πᾶσαν ἀξίαν. Πολλοὶ πιστοὶ μυχαίτατα καθ' ἑαυτοὺς λέγουσιν, ἐπειδὴ τὸ μέλλον αὐτῶν ἐξησφαλισμένον τυγχάνει διὰ τῆς ἐκπληρώσεως τύπων τινῶν, ἢ διὰ δώρων ὀψιγόνων, ἅτινα οὐδενὸς αὐτοὺς στεροῦσι, περιττὸν ἂν εἴη τὸ ἐπιβάλλειν ἑαυτοῖς θυσίας ἢ οἱανδήτινα ἐνόχλησιν πρὸς ὄφελος τῶν ἄλλων, ἐν ᾧ δύναται σωθῆναι ἐργαζόμενος, ἕκαστος δι' ἑαυτόν.

Οὐκ ἔστι βεβαίως τοιαύτη ἡ ἰδέα ὅλων, διότι ὑπάρχουσι μεγάλαι καὶ λαμπραὶ ἐξαιρέσεις· ἀλλ' οὐδόλως δύναταί τις ὑποκρύψαι ὅτι ταύτην οἱ πλεῖστοι ἀσπάζονται καὶ πρὸ πάντων τὰ ἐλάχιστα πεφωτισμένα πλήθη, καὶ ὅτι ἡ ἰδέα, ἣν ἔχουσι περὶ τῶν ὅρων τοῦ εὐτυχεῖν ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, τὴν πρὸς τὰ ἀγαθὰ τούτου προσκόλλησιν συντηρεῖ καὶ κατὰ συνέπειαν τὸν ἐγωϊσμόν.

Προσθῶμεν πρὸς τούτοις ὅτι τὰ πάντα, ἐν ταῖς συνηθείαις, συντελοῦσιν ἵνα λυπῆταί τις διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ἐπιγείου ζωῆς, καὶ φοβῆται τὴν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν διάβασιν. Ὁ θάνατος περιστοιχίζεται ὑπὸ τελετῶν θρήνου, αἵτινες ἐκπλήττουσι διὰ τοῦ τρόμου μᾶλλον ἢ παρηγοροῦσι διὰ τῆς ἐλπίδος. Ἐὰν εἰκονίζωσι τὸν θάνατον, πράττουσι τοῦτο πάντοτε ὑπ' ἔποψιν ἀποστροφὴν ἐμπνέουσαν, καὶ οὐδέποτε παριστᾶσιν αὐτὸν ὡς ὕπνον μεταβάσεως· πάντα τὰ ἐμβλήματα αὐτοῦ τὴν καταστροφὴν τοῦ σώματος ὑπομιμνήσκουσιν, εἰδεχθῆ καὶ ἄσαρκον αὐτὸν δεικνύουσιν· οὐδὲν σύμβολον ὑπεκδηλοῖ τὴν ψυχὴν ἀπαλασσομένην φαιδρὰν ἐκ τῶν γηΐνων αὐτῆς δεσμῶν. Ἡ πρὸς τὸν εὐτυχέστερον ἐκεῖνον κόσμον ἀποδημία ὑπὸ τῶν θρήνων τῶν ἐπιζώντων παρακολουθεῖται, ὡσείπερ τὸ μέγιστον τῶν δυστυχημάτων τοῖς ἐντεῦθεν ἐκδημοῦσι συνέβαινεν· τελευταῖον ἀσπασμὸν διδοῦσιν αὐτοῖς αἰώνιον, ὡσείπερ οὐδέποτε ἤμελλον ἰδεῖν αὐτοὺς καὶ αὖθις· λυποῦνται δὲ αὐτοὺς διὰ τὰς ἐνταῦθα ἀπολαύσεις, ὡσείπερ οὐδόλως ἤμελλον εὑρεῖν μείζους. Ὁποῖον δυστύχημα, λέγουσι, τὸ ἀποθνήσκειν, ὅταν ἦ τις νέος, πλούσιος, εὐτυχὴς καὶ ἔχῃ ἐνώπιον αὐτοῦ λαμπρὸν μέλλον. Ἡ εὐτυχεστέρας καταστάσεως ἰδέα μόλις ἀκροθιγῶς διὰ τῆς διανοίας διέρχεται, ἐπειδὴ οὐδόλως ἐν αὐτῇ ἔχει ῥίζας. Τὰ πάντα ἄρα συντελοῦσιν εἰς τὸ ἐμπνέειν τὴν φρίκην τοῦ θανάτου ἀντὶ τοῦ ἐνσταλάξαι τὴν ἐλπίδα. Ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ πολὺν καιρὸν ἀγωνισθήσεται ἀναμφιβόλως, ἵνα ἀπαλλαγῇ τῶν ἑαυτοῦ προλήψεων, ἀλλὰ κατορθώσει τοῦτο, καθ' ὅσον ἡ πίστις αὐτοῦ στηρίζεται, καθ' ὅσον σχηματίζει ὑγιεστέραν ἰδέαν τοῦ πνευματικοῦ βίου.

Ἡ κοινή, ἐκτὸς τούτων, δοξασία τίθησι τὰς ψυχὰς ἐν χώραις μόλις προσιταῖς τῇ διανοίᾳ, ἔνθα ξέναι τρόπον τινὰ γίνονται πρὸς τοὺς ἐπιζῶντας· καὶ αὐτὴ δὴ ἡ Ἐκκλησία τίθησι φραγμὸν ἀνυπέρβλητον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν τελευταίων, κηρύττει ὅτι πᾶσα σχέσις διακόπτεται, πᾶσα συγκοινωνία ἀδύνατος ἀποβαίνει. Ἐὰν μὲν ἐν τῷ ᾅδει τυγχάνωσι, πᾶσα ἐλπὶς ἵνα ἴδωμεν αὐτοὺς διὰ παντὸς ἀπωλέσθη, ἐκτὸς ἂν ἡμεῖς αὐτοὶ εἰς τὸν ᾅδην καταδικασθῶμεν· ἐὰν δὲ μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν εὑρίσκωνται, ἀπορροφῶνται ὅλως ὑπὸ τῆς κατοπτευτικῆς αὐτῶν μακαριότητος. Πάντα ταῦτα τίθενται μεταξὺ τῶν ἀποθανόντων καὶ τῶν ζώντων ἀπόστασιν τοιαύτην, ὥστε ὡς αἰώνιον θεωρεῖ τις τὸν ἀποχωρισμόν· διόπερ καὶ προτιμᾷ εἰσέτι ἔχειν παρ' ἑαυτῷ, πάσχοντα ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὄντα ἅπερ ἀγαπᾷ, ἀντὶ τοῦ βλέπειν αὐτὰ ἀποδημοῦντα καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν μάλιστα κατευθυνόμενα.

Ἔπειτα δὲ, ἡ ψυχὴ ἡ ἐν τῷ οὐρανῷ εὑρισκομένη, ἔστι πράγματι εὐτυχὴς βλέπουσα, π. χ., «τὸν υἱὸν αὐτῆς, τὸν πατέρα αὐτῆς, τὴν μητέρα αὐτῆς, ἢ τοὺς φίλους αὐτῆς,» εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον; (1)

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΥΡΑΝΙΟΙΣ ΔΙΑΣΤΗΜΑΣΙΝ

ὑπὸ LEON DENIS.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Α. Ν.)

Πολλάκις ἐρρέθη ὅτι, ἵνα ἀνυψώσηταί τις εἰς τὴν γνῶσιν τῶν παγκοσμίων νόμων, ἵνα ἐμβατεύσῃ ἐν τῇ παντοδυναμίᾳ καὶ τῷ μεγαλείῳ τοῦ Θεοῦ, οὐδὲν ὑπάρχει τελεσιουργώτερον τῆς κατοπτεύσεως τῆς φύσεως. Ἡ ἄσκησις αὕτη οὐ μόνον τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἀπαλλάττει ἐκ τῶν ἀσχολιῶν καὶ τῶν μεριμνῶν τοῦ ὑλικοῦ βίου, ἀλλὰ καὶ τὴν συνέπειαν ταύτην ἔχει τοῦ ἀνοίγειν ἐν ἡμῖν ἀνεξάντλητον πηγὴν συγκινήσεων, αἵτινες τὰς ψυχικὰς ἡμῶν δυνάμεις ἐνισχύουσιν, ἐπεκτείνουσι τῆς διανοίας ἡμῶν τοὺς ὁρίζοντας καὶ καλλίους ἡμᾶς ἀποκαθιστᾶσιν.

Ὁποῖον ὑψηλὸν δίδαγμα ἡ θεωρία τοῦ κόσμου, ἐκ τῆς γῆς ταύτης, τῆς μονῆς ἡμῶν, ἔνθα ἕκαστον ἄτομον ἔχει τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἐκδεδηλωμένον ἐν τῷ μεγάλῳ παγκοσμίῳ ἔργῳ! Πόσαι ὑψηλαὶ εἰκόνες καὶ συγκινητικαὶ συγχρόνως, πόσα πανοράματα ἀλληλοδιαδέχονται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν! Ἡ λαμπρότης δηλονότι τῆς Σφαίρας, τῆς τόσῳ πλουσίας κατὰ τὰς ἐπιδεξίως ἀποκεκομμένας ἠπείρους εἰς παραλίας ἑλικοειδεῖς, καὶ χερσονήσους θυσανοειδεῖς· οἱ εὐρεῖς ὠκεανοὶ, οἱ πάντοτε βρέμοντες ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς ἀτμοσφαίρας, καὶ προεκτείνοντες ὡς ἀπεράντους βραχίονας μέχρι τοῦ κέντρου τῶν γαιῶν τὰς ἐσωτερικὰς θαλάσσας καὶ τοὺς βαθεῖς κόλπους· οἱ ἄλυσσοι τῶν ὀρέων καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς αὐτῶν κορυφαὶ, αἵτινες κατὰ τὸ ὕψος αὐτῶν ἐπιδεικνύουσιν ἀκρότητας χιονοσκεπεῖς ἢ θόλους ἐστεμμένους ὑπὸ δασῶν πρασίνων, ἢ κοιλάδας εὐφόρους καὶ ἀνθηρὰς ἅς τινας ποτίζουσιν οἱ μεγάλοι ποταμοὶ καὶ ἅς περ συνοικίζουσιν αἱ πολυάριθμοι ἡμῶν πόλεις· καὶ ἐπὶ τέλους αἱ ὁμιχλώδεις ὄχθαι τοῦ βορρᾶ ἢ αἱ εὐήλιοι ἀκταὶ τῆς μεσημβρίας ὅλαι ὑγραὶ ἐκ τῶν φιλημάτων τῆς πλημμυρίδος, καὶ ἐκεῖθεν τὰ ἀκρωτήρια.

Πανταχοῦ, ἀπὸ τοῦ ἑνὸς πόλου μέχρι τοῦ ἑτέρου, ἐκτίθεται ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν τὸ πλούσιον θέαμα τῆς φύσεως, ὅπερ ἐστὶν ἐκδήλωσις θελήσεως ἥτις ἐπὶ αἰῶνας συνέφυρε τὰ στοιχεῖα τῆς σφαίρας, ἵνα ποιήσῃ μέρος αὐτῆς κτῆμα τῆς ἀνθρωπότητος, πεδίον ἐν ᾧ ἐξελίσσονται ἥ τε δραστηριότης αὐτῆς καὶ ἡ εὐφυΐα.

Ἂν δὲ ἐκ τοῦ συνόλου, μεταβῶμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ μεγαλοπρεποῦς τούτου ἔργου, οὐχ ἧττον ἐκπλαγησόμεθα. Ὁ φυτικὸς τάπης ὁ περικαλύπτων τὴν γῆν παρέξει ἡμῖν ἀπέραντον ποικιλίαν σχημάτων τε καὶ χρωμάτων. Ἐκ δὲ τοῦ κέδρου τῆς Ἀνατολῆς μέχρι τῶν δένδρων τῶν ὀρέων ἡμῶν τῆς Γαλλίας, ἐκ τῆς δρυὸς, τοῦ φηγοῦ, τῆς ἐλάτης μέχρι τῶν λεπτοφυῶν ἀνυεμίων, ἅτινα δίκην ταπήτων διαστορέννυνται ἐν τοῖς βρύοις, πόσαι οἰκογένειαι, πόσα ἀντικείμενα! Ὑπάρχουσι τερπνότεραι ἐντυπώσεις ἐκείνων αἵτινες ἀφίενται ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν ὑπὸ τῆς θέας λειμῶνος, δάσους, ὅτε ὡραίαν τινὰ ἡμέραν τοῦ θέρους, μακρὰν τῆς τύρβης τῶν πόλεων ἀφιέμεθα ὑπάγοντες ἵνα θεωρήσωμεν αὐτὰ ὑπὸ τὰς εὐεργετικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας;

Κόσμος φυτῶν καὶ θάμνων ζῇ ἐν αὐτοῖς,

(1) Σημ. Μεταφρ. Γνωστὸν ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ ὑλικοῦ πυρὸς, τῶν καμίνων καὶ τῶν βασάνων καὶ μάλιστα τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς, καίτοι ὑποστηριζομένη ὑπὸ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἣν ἔχει ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεὺς, τέλεον ἐγκατελείφθη τὴν σήμερον ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς θεολογίας, ἥτις ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ λέξις π ῦ ρ λαμβάνεται ὡς εἰκὼν, καὶ ὅτι ἡ λέξις α ἰ ώ ν ι ο ν οὐδόλως σημαίνει τὸ διηνεκὲς μέχρι τοῦ ἀπείρου.

μυρία ἄνθη ἐν αὐτοῖς συνενοῦνται, διανοίγοντα τὰς ἑαυτῶν στεφάνας καὶ ἀγρίας ὀσμὰς εἰς τὸν ἀέρα ἐκχέοντα. Ἑκάστη βάτος, ἕκαστον συμπύκνωμα βοτανῶν πλήρη ἐνδιαφέροντος εἰκόνα ἡμῖν παρέχει. Ἔντομα ἕρπουσι καὶ κινοῦνται μεταξὺ τῶν κλωνίων τῆς χλόης, μυῖαι βομβοῦσαι ὑπὸ τὰ φύλλα, πτηνὰ κελαδῶσιν ἐπὶ τῶν κλάδων, καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ σιγῇ ἣν μόλις ταράττουσι, διακρίνει τις ὡς ὑπόκωφον ψιθυρισμὸν, ὡς μυρίας φωνὰς συγκεχυμένας αἵτινες συνενοῦνται ἵνα λαλήσωσιν πρὸς τὴν καρδίαν ἡμῶν γλῶσσαν εἰρήνης καὶ ἀγάπης.

Εἰς τὸν θόρυβον τῶν φωνῶν τούτων, τὸ ἄδυτον τῆς ψυχῆς ἡμῶν, τὸ μυστυριῶδες τοῦτο ἄδυτον ἐν ᾧ ἐνθρονίζεται ἡ συνείδησις, ἐν ᾧ ἀνεξιτήλοις γράμμασιν ἐγκεχάρακται ὁ νόμος τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὡραίου ὡς καὶ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ, τὸ ἄδυτον τοῦτο ὅπερ οἱ περισπασμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς συγκρατοῦσι κεκλεισμένον, ἀνοίγεται καὶ ἀφίησιν ἵνα διαφύγῃ τὸ ἐσωτερικὸν ἐκεῖνο φῶς ὅπερ φωτίζει ἡμᾶς, ᾆσμα καταθέλγον ἡμᾶς, καὶ τὸ ᾆσμα τοῦτο ὕμνος ἐστὶν ἄνευ λέξεων, ὅνπερ ἕκαστον ὂν κατευθύνει πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ πρὸς ὃν ὁ Θεὸς ἀποκρίνεται δι' ἐνδομύχου ἁρμονίας ἣν ἡ γραφὶς οὐδόλως δύναται περιγράψαι, ἀλλ' ἣν ἡ καρδία γνωρίζει δοκιμάσαι τε καὶ κατανοῆσαι.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἐντύπωσις ἣν παράγει παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ θεωρία τῆς φύσεως. Βέβαιόν ἐστιν ὅτι οὐχὶ πάντες κατὰ τὸν αὐτὸν βαθμὸν αἰσθανόμεθα τὴν ἐντύπωσιν ταύτην. Κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς καλλιεργείας τοῦ πνεύματος ἡμῶν ἕξει ἐφ' ἡμῶν ἀποτέλεσμα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἰσχυρὸν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαρκές. Ἀλλ' ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι οἱ μὴ εὐαίσθητοι πρὸς ταῦτα τὰ θεάματα. Οἱ ἀγροδίαιτοι, οἵτινες διέρχονται τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν δασῶν καὶ τῶν τὰ μάλιστα καθυστερούντων χωρίων, εἰσὶν εὐαίσθητοι ἐπίσης ὡς καὶ οἱ τῶν πόλεων κάτοικοι, καίτοι τῶν ἐντυπώσεων αὐτῶν δυσκολώτερον ἐκδηλουμένων.

Ἐὰν ἄρα αἱ εἰκόνες τῆς γηΐνης φύσεως συγκινῶσιν ἡμᾶς τόσον καὶ τοιαύτας ἐντυπώσεις ἡμῖν παράγωσιν, ὁποίας ἆρά γε ἐντυπώσεις καὶ συγκινήσεις δοκιμάσομεν, ἐὰν θεωρήσωμεν τῶν οὐρανῶν τὰ πανοράματα!

Κατ' ἀντίθεσιν δὲ πρὸς τὰ πρῶτα, κατὰ τὰς γαληνιαίας καὶ διαυγεῖς νύκτας τοῦ χειμῶνος τὸ θέαμα τοῦτο ἐπιδείκνυται καθ' ὅλην τὴν καταπληκτικὴν αὐτοῦ ὄψιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ἐνιαυτοῦ, μόλις τῆς νυκτὸς ἐξαπλούσης τὰς σκιὰς αὐτῆς ἐπὶ τῆς γῆς, αἱ φωτιστικαὶ ἑστίαι ἀνάπτονται καθ' ἑκατομύρια ἐν τῇ ἐκτάσει· κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ βλέμμα ἐφελκύεται ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν φώτων ἅτινα φωτίζουσι τῇδε κἀκεῖσε τὸ ἀμυδρὸν τοῦ οὐρανοῦ κυανοῦν χρῶμα· εἰσὶ δὲ ταῦτα οἱ ἀστέρες τοῦ πρώτου μεγέθους, οἱ ἐγγύτατα ἡμῶν τυγχάνοντες. Ἔπειτα δὲ, καθ' ὅσον ἡ νὺξ προβαίνει καὶ μελαντέρα καθίσταται, ἕτεροι ἀστέρες ἐπιφαίνονται καθ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἀπείρου. Εἰς μάτην τὸ πνεῦμα προσπαθεῖ συμπεριλαβεῖν τὸ ποσὸν αὐτῶν τὸ ἀνάριθμητον· ἀδύνατον δὲ, ἵσταται· ἀλλ' ὁ ὀφθαλμὸς ἐξακολουθεῖ τῶν ἀστέρων τὴν ἐπιθεώρησιν. Διορᾷ ἐν ταῖς ἀπωτάταις χώραις σωρὸν κόσμων τόσῳ συμπεπιεσμένων τόσον ἀκαταλογίστων, ὥστε αἱ συγκεχυμέναι αὐτῶν λαμπηδόνες φαίνονται ὡς πέπλοι ἀερίου ἐξελισσόμενοι ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἔπειτα δὲ ἀποτέρω, ἔτι ἀποτέρω, φαίνονται ὠχραί τινες νεφελότητες, τόσῳ μεμακρυσμέναι, ὥστε ἠδύνατό τις ἐκλαβεῖν αὐτὰς ὡς τὰ πέρατα τοῦ ἀνεξερευνήτου σύμπαντος. Ἐξ ἑκάστης τῶν ἑστιῶν τούτων ἀκτινοβολεῖ γλυκεῖά τις καὶ ἤρεμος λάμψις. Ἐν τοῖς ἐνάστροις δὲ ἀβύσσοις τοῦ διαστήματος ἐξαπλοῦται φωτεινός τις στολισμὸς, καὶ οἱ οὐράνιοι ἀδάμαντες, ἐξ ὧν συγκροτεῖται, εἰσὶ τόσοι ἥλιοι.

Ἡ συνήθεια τοῦ βλέπειν τὰ πράγματα ταῦτα ἀδιαφόρους ἡμᾶς ἐνίοτε καθίστησι πρὸς τὴν καλλονὴν αὐτῶν, ταραττόμεθα ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολοῦσαν καμάραν, διερχόμεθα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν μόλις ῥίπτουσι ῥεμβῶδες βλέμμα ἐπὶ τῶν λαμπροτήτων τούτων. Καὶ ὅμως ὅταν ὁ οὐρανὸς τοῦ Δεκεμβρίου περιβάλληται τὸν μεγαλοπρεπῆ αὐτοῦ πέπλον, ὅταν οἱ ὡραιότατοι ἀστερισμοὶ τοῦ νότου διαβαίνωσιν ἠρέμα καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐν τῇ ἐκτά-

σει, ὁ τὰ μάλιστα ἀμέριμνος ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ ἵνα μὴ δοκιμάσῃ θαυμασμοῦ αἴσθημα.

Ἐὰν ἐκ τῆς γενικῆς τῶν οὐρανῶν παρατηρήσεως μεταβῶμεν εἰς σπουδὴν λεπτομερῆ τῶν κόσμων οὓς ἐμπεριέχουσιν, ἐντύπωσις ἔτι ζωηροτέρα ἡμᾶς καταλαμβάνει.

Ὅταν θελήσωμεν ὁρίσαι τὴν ἀπόστασιν ἥτις ἀποχωρίζει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀστέρων, ὅταν θελήσωμεν ἐξερευνῆσαι τὰ αἰθέρια βάθη, αἴσθημα θάμβους ἡμᾶς συναρπάζει. Πράγματι δὲ πᾶς ἀριθμὸς ἀνεπαρκὴς καθίσταται τοῦ ἐκφράσαι τὰς ἀποστάσεις ταύτας. Ἡ ἐπιστήμη, ἵνα φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τοῦτο, ἠναγκάσθη ὅπως ποιήσηται χρῆσιν μέτρου τεραστίου, τῆς ταχύτητος τῆς τοῦ φωτὸς ἀκτῖνος. Γνωστὸν ὅτι τοῦτο διανύει 300,000 χιλιομέτρων κατὰ δευτερόλεπτον. Ἐὰν ἄρα θελήσωμεν σχηματίσαι ἀκριβῆ τοῦ Σύμπαντος ἰδέαν, ἐὰν θελήσωμεν θεωρῆσαι ἐκ τοῦ πλησίον τὰς τρομερὰς δημιουργίας ἃς περ αἱ ἄβυσσοι αὐτοῦ κρύπτουσιν, οὐδὲν ἔχομεν ἕτερον εἰμὴ παραξάμενοι τὸ σχῆμα τοῦτο διερευνῆσαι νοερῶς τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ τὰ οὐράνια διαστήματα.

Ἄγωμεν οὖν! κατευθυνώμεθα πρὸς τὸν ἀστέρα τὸν ἐγγύτατον τῆς γῆς, πρὸς τὸν ἀστέρα ἐκεῖνον ὅστις λάμπει ἐκεῖ πέραν ὡς πυρσὸς μεμακρυσμένος καὶ μυστηριώδης. Διανύοντες δὲ 75,000 λευγῶν κατὰ δευτερόλεπτον, οὐ πολλοῦ χρόνου δεόμεθα ἵνα ἀπὸ τῆς γῆς ἀπομακρυνθῶμεν. Ἰδοὺ ἤδη αὕτη μακρὰν ὄπισθεν ἡμῶν· ἐλαττοῦται κατὰ τὸν ὄγκον εἰς τὴν θέαν τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ περιστρέφεται κεκλιμένη ἐπὶ τῆς τροχιᾶς αὐτῆς. Διερχόμεθα πλησίον τοῦ δορυφόρου αὐτῆς, τῆς σελήνης, καὶ τὸ βλέμμα ἡμῶν περιπλανᾶται ἐπὶ τῶν ἐνσάρκων αὐτῆς κορυφῶν, ἐπὶ τῶν ἐσβεσμένων καὶ συντετριμμένων αὐτῆς ἡφεστείων. Οὗτός ἐστι κόσμος σιγῆς καὶ θανάτου.

Ἀποστρέψωμεν τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ πενθίμου τούτου θεάματος, καὶ ἴδωμεν πρὸς τὰ ἐμπρός. Αἱ σκιαὶ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθον καὶ ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου πέραν τῆς γῆς φαινόμενος κατακλύζει ἡμᾶς ἤδη διὰ τῶν ἑαυτοῦ φώτων. Ἴδατε ἐκεῖ πέραν τὴν σφαῖραν ἐκείνην πρὸς ἣν διευθυνόμεθα· μεγεθύνεται κατὰ μικρὸν καὶ αἴφνης δείκνυσιν ἡμῖν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ὑπερμεγέθη αὐτῆς ὄγκον ὡς καὶ τοὺς τέσσαρας αὐτῆς πυρσούς, οἵτινες συνοδεύουσιν αὐτῇ καὶ πέμπουσιν αὐτῇ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἔστι δὲ ἡ σφαῖρα αὕτη ὁ Ζεύς, πλανήτης 1400 φορὰς ὀγκωδέστερος τῆς μικρᾶς ἡμῶν γῆς· Ἐφαπτόμεθα τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ καὶ ἀπέραντος σκηνογραφία ὑφ' ἡμᾶς αναπτύσσεται, ἄλυσσος δηλονότι ἰσχυρὰ ὀρέων, ὧν αἱ ὁμοῦ συνδεδεμέναι τομαὶ ἀφανίζονται ἐν τῇ ἀποστάσει. Διατίθενται κατὰ βαθμίδας κλίμακος γιγαντιαίας· συνεπισωρεύονται καὶ φαίνονται ἐκ τοῦ ὕψους ὡς ἡ σπονδυλικὴ στήλη τοῦ κόσμου τούτου. Διὰ μέσου τῶν φαράγγων διορᾷ τις σκιερὰς καὶ χλοερὰς κοιλάδας, καταρράκτας, ὧν τὰ ἀργυροειδῆ ὕδατα ἀναπηδῶσιν ἐπὶ τῶν βράχων, ἔπειτα ἀποτέρω, πεδιάδας κεκαλυμμένας ὑπὸ φυτῶν, δάση, ποταμούς, πόλεις, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὸν ὁρίζοντα τὴν θάλασσαν, κάτοπτρον κινούμενον ἀντανακλῶν τὰς ζωηρὰς λάμψεις τοῦ ἡλίου.

Ἐκεῖ πέραν, πρὸς τὰ δεξιά, ἑτέρα σφαῖρα ἐπὶ τῆς τροχιᾶς αὐτῆς ὀλισθαίνει. Ἡ θέα αὐτῆς παράδοξος τυγχάνει καὶ ἔκτακτος, δύο δακτύλιοι ἀπέραντοι περὶ τὰς πλευρὰς αὐτῆς ἐκτείνονται ὡς χρυσοῖ κύκλοι, ὀκτὼ σελῆναι ἐξελίσσονται περὶ αὐτήν· ἔστι δὲ ἡ σφαῖρα αὕτη ὁ Κρόνος! Βυθίζεται ἐν τῷ κενῷ καὶ αἴφνης ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἀφανίζεται.

Ἰδοὺ ἡμεῖς ἤδη ἐν τοῖς κόλποις τῶν ἐρήμων τοῦ διαστήματος· οὐδὲν σύννεφον, οὐδεὶς ἀτμὸς τὰ βάθη αὐτοῦ ἄρτι καλύπτει. Οἱ ἀναρίθμητοι κόσμοι λάμπουσιν ἀσύγκριτον λάμψιν. Ἡ ἀκτὶς ἡμῶν πάντοτε κινεῖται, καταβιβρώσκουσα τὴν ἔκτασιν. Δι' ὅλης δὲ τῆς ἰλιγγιώσης αὐτῆς ταχύτητος τῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε χιλιάδων λευγῶν κατὰ δευτερόλεπτον οὐδόλως προβαίνομεν εἰμὴ βραδέως εἰς τὰς ἀχανεῖς ταύτας χώρας. Οὐκέτι ἡμέραι δι' ἡμᾶς ὑπάρχουσιν. Ὁ ἥλιος ἐξακοντίζει πάντοτε ἐφ' ἡμᾶς τὰς φλογερὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας, ὁ χρόνος ῥέει ταχύς, ἡμεῖς δὲ οὔπω ἐπλησιάσαμεν πρὸς τὸν ἐγγύτατον τῆς γῆς ἀστέρα. Ἀλλὰ κατὰ μικρὸν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου ἡμῶν ἀμαυροῦται τῇ ἀποστάσει, ὁ ἀστὴρ, πρὸς τὸν ὁποῖον κατευθυνόμεθα, μεγεθύνεται καὶ λαμβάνει τὸ σχῆμα ἑστίας φωτεινῆς ὁ-

μοίας πρὸς τὸν ἴδιον ἡμῶν ἥλιον, ἔχων, ὥςπερ καὶ οὗτος, τὴν πολυάριθμον συνοδίαν τῶν σφαιρῶν, τῶν δορυφόρων περιπλανωμένων ἐν ταῖς τοῦ φωτὸς πλημμυρίσιν.

Τρία ἔτη παρῆλθον ἀφ' ἧς ἡμέρας τὴν γῆν ἐγκατελίπομεν. (ἕπεται.)

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ λόγου τοῦ ἐκφωνηθέντος ἐν τῇ ἐν Κων[πόλει Φιλεκπαιδευτικῇ Ἀδελφότητι τῆς Συνασοῦ «Ἡ Πρόοδος» τῇ 27 Μαρτίου 1877 ὑπὸ Δ. Ι. Μπέρου. (1)

«Δράξασθε παιδείας μήποτε ὀργισθῇ Κύριος καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας.»

Πασίγνωστον εἶναι ὅτι σκοπὸς πάσης πεπολιτισμένης κοινωνίας εἶναι ἡ εὐημερία τῶν μελῶν αὐτῆς. Μέσον δὲ διὰ τοῦ ὁποίου δύναται νὰ φθάσῃ ἡ κοινωνία εἰς τοιοῦτον βαθμὸν καὶ καταστῇ ἀξία νὰ ὀνομάζηται κοινωνία πεπολιτισμένη εἶναι ἡ παιδεία. Διότι ἄνευ αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος τὸ τιμαλφέστερον δώρημα τοῦ εὐγενοῦς αἰσθήματος τῆς λογικότητος καὶ τοῦ ὀρθοῦ ἡγεμονικοῦ ἀποβαλών, δι' ὧν ὁ πλάστης αὐτὸν ἐπροίκισε, δοῦλος καθ' ὅλα καθίσταται, τὴν τῶν παθῶν καὶ φαύλων ἐπιθυμιῶν δουλεύων αἰσχρὰν δουλείαν, καὶ ἄγεται καὶ φέρεται ἀχαλιναγώγητος, ὡς ἀφηνιάζων καὶ θηλυμανὴς ἵππος. Ἀλλ' ἐκ τούτου τοῦ ἑνὸς τὸ κακὸν ὡς μεταδίδεται καὶ εἰς ἄλλον καὶ βαθμηδὸν εἰς ὁλόκληρον ἔθνος· ὥςτε ὁ εἷς ἐπιφέρει τὴν καταστροφὴν ὅλων. Καὶ ἵνα περὶ τούτου βεβαιωθῶμεν ἀρκεῖ νὰ ῥίψωμεν ἐταστικόν τι βλέμμα εἰς τὴν γενικὴν ἱστορίαν τὸν ἀδέκαστον κριτὴν τῶν παρελθόντων αἰώνων.

Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐὰν ὁ ἄνθρωπος κατορθώσῃ διὰ τῆς παιδείας νὰ θέσῃ χαλινὸν εἰς τὰς ὁρμὰς αὐτοῦ, καὶ νὰ δώσῃ τὴν προσήκουσαν τροφὴν εἰς τὴν ψυχήν του, ἐὰν δηλ. κατορθώσῃ νὰ βαδίσῃ τὸν μακρὸν καὶ τραχὺν καὶ ὄρθιον οἶμον, ταχέως καὶ εὐκόλως τὰ πάντα περὶ αὐτὸν μεταβάλλει, εὐτυχὴς καὶ εὐδαίμων, καὶ ὠφέλιμος εἴς τε τὸν ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν καθίσταται, πρὸς τούτοις δὲ καὶ τῷ Θεῷ ἀρεστός.

Ἡ πεῖρα, ὁ μέγιστος οὗτος ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ τοῦ κόσμου διδάσκαλος, ἀπέδειξεν, ὅτι τοῦτο ἐπετυγχάνετο διὰ τῆς παιδείας καὶ πρὸ πάντων τῆς Ἑλληνικῆς, νῦν δὲ συνδιαζομένης μάλιστα μετὰ τῆς χριστιανικῆς αἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν ἀληθῆ παίδευσιν.

Καὶ τῳόντι ῥίψωμεν ἐταστικόν τι βλέμμα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ παρατηρήσωμεν ποῖον μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ὑπερεῖχε πάντων

Ἀξιότιμε Κ. Συντάκτα!

(1) Ἐκ πείρας εἰδώς, ὅτι τὸ ὑμέτερον περιοδικὸν ἀείποτε τῆς ὠφελείας τῶν νέων ἐχόμενον, καταχωρίζει τοιαύτας πραγματείας δι' ὧν τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ζῆλον τῆς νεολαίας ν' ἀναζωπυρῇ, ἐξελεξάμην ἵνα πέμψω ὑμῖν μικρὸν μικροῦ μαθητοῦ καὶ πρῶτον περὶ τὸ γράφειν δοκίμιον, ὅπως ἐν ταῖς ἐριτίμοις στήλαις τοῦ περιοδικοῦ ὑμῶν καταχωρισθῇ.

Ἐλπίζων δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον οὐδόλως θέλετε ἀποδοκιμάσει, καθ' ὅσον μάλιστα, ὡς ἔφθην εἰπών, ἀρχικὸν περὶ τὸ γράφειν δοκίμιον ὑπάρχει μαθητοῦ τῆς κατωτέρας γυμνασιακῆς τάξεως,

Διατελῶ ὁλοπρόθυμος ὑμῖν φίλος

Δ. ΛΑΜΠΙΣΗΣ.

Ἐν Τζιμπαλίῳ 12 Ἀπριλίου 1877.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ.

Ἀσμένως «ὁ Φιλεργὸς» καταχωρίζει ἐν ταῖς στήλαις αὐτοῦ ἀπόσπασμα τοῦ ἀξιολόγου τούτου προϊόντος τοῦ μικροῦ μαθητοῦ, ὡς λέγετε, καὶ εὔχεται ἵνα οὐ μόνον καὶ ἕτερα σπουδαιότερα ἔργα αὐτοῦ δημοσιεύσῃ, ἀλλὰ καὶ ὅ,τι πλείους τῶν τῆς νεολαίας ἡμῶν εἰλικρινῶς αὐτὸν μιμηθῶσιν.

ὡς πρὸς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν; καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι τὸ Ἑλληνικόν. Ποῖον ἐπροώδευσεν εἰς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας; Πάλιν τὸ Ἑλληνικόν. Ἀλλά, ποῖον ἦτον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν ὕψωσιν τοῦ πνεύματος, εἰς τὴν πρόοδον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν; Καὶ θὰ ἴδωμεν βεβαίως ὅτι ἦτον ἡ παιδεία. Ἡ Εὐρώπη διὰ τίνος μέσου ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀναπτύξεως καὶ ἐγένετο ἑστία τοῦ πολιτισμοῦ; Καὶ θὰ ἴδωμεν ὅτι καὶ πάλιν διὰ τῆς παιδείας τοῦτο κατώρθωσε καὶ διὰ τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων.

Ἦτο καιρὸς, καθ' ὃν πᾶσα Ἑλληνικὴ καρδία ἔπαλλε κομπάζουσα ἐπὶ τοῖς θεοσδότοις καὶ θεσφάτοις τῶν πατέρων Αὐτῆς Συγγράμμασιν. Ἦτο τότε χρυσοῦς αἰὼν τῆς Ἑλλάδος ἥτις εἶχε τότε ἐνθρονισμένην τὴν τιμαλφῆ παιδείαν. Ἀλλ' ἐπῆλθεν ἡ κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος, συνεπιφέρουσα παντοίας Ἀνατολικὰς ἕξεις, συνεπάγουσα τὴν παραμέλησιν τῆς παιδείας καὶ παντοῖα δυναστευτικὰ ἐλαττώματα· Ἡ ἔκπτωσις τῆς παιδείας συνεπέφερε καὶ τὴν ἔκπτωσιν συναπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἤρξατο ἡ μελάγχολος καὶ δυστυχὴς ἐποχὴ τῆς ἀμαθείας προαγγέλλουσα τὴν χαλαρότητα τῶν πνευμάτων καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἑλλάδος, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

Ἀλλά, τοιοῦτον ἔθνος ὅσον μεγίστη καὶ γενικὴ συνέβη ἡ πτῶσις του, ὅσον μεγάλα καὶ ἂν ἦσαν τὰ καθημέραν προβαλλόμενα ἐμπόδια, ὅσον καὶ ἂν ἐστερεῖτο τῶν ἀναγκαίων καὶ συντελεστικῶν πρὸς τὴν ἀναγέννησιν αὐτοῦ μέσων, ἠδύνατο ἆρά γε νὰ μείνῃ διὰ πολλοὺς αἰῶνας κατὰ τὸ παράδειγμα τοσούτων ἄλλων ἐθνῶν, εἰς τὴν ἀξιοθρήνητον ταύτην τῆς πτώσεώς του κατάστασιν, ὥστε διὰ νὰ εἴπω οὕτωνὰ ἔχῃ βοήθειαν ὑπερφυσικῆς χειρὸς διὰ νὰ τὸ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τοῦ φρικώδους ἐκείνου χάους, εἰς τὸ ὁποῖον παντὸς εἴδους αἴτια τὸ ἔρριψαν; Οὐχί! Οὐδὲ κἂν ἀνέχεται. Ἀλλ' ἐξακολουθεῖ προοδεῦον καὶ ἀκούει τὰ ἄλλα ἔθνη λέγοντα περὶ αὐτοῦ «Καὶ πάλιν λαμπρὸν διὰ τὴν ἀρχαίαν του εὔκλειαν καὶ νῦν ἀξιέπαινον διὰ τοὺς καθημερινούς του ἀγῶνας.»

Ἰδοὺ λοιπὸν ἐξ ὅσων εἴπωμεν τί συμπεραίνομεν· ἰδοὺ ὁ μέγας θεμέλιος λίθος ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ στηρίζηται ἡ κοινωνία. Ἰδοὺ τί μέγα κακὸν ἐπιφέρει τῆς παιδείας ἡ ἀμέλεια, καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ἀδιαφορία, καὶ ἰδοὺ ἀπεναντίας τί μέγα ἀληθῶς καὶ τρανὸν καλὸν συνεπάγει ἡ ἐπιμέλεια πρὸς τὴν παιδείαν καὶ ὁ ὀργασμός. Οὗτος λοιπὸν ἐστιν ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ταῦτα λέγων δὲν ἐννοῶ μόνον περὶ τοῦ ἀνδρὸς ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς γυναικός. Διότι, ἐὰν ὁ ἀνὴρ δῆται ἐπιμελείας καὶ μορφώσεως, ἡ γυνὴ δεῖται πλειοτέρας· λέγων δὲ πλειοτέρας δὲν ἐννοῶ μαθήσεως ἐπιστημονικῆς ἀλλὰ μορφώσεως ἠθικῆς. «Καθότι πᾶσα γυνὴ δὲν δύναται νὰ »δώσῃ ἐπιστήμην εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς, ἐπει »δὴ πᾶσα γυνὴ δὲν δύναται νὰ ἦναι ἐπιστή»μων· πλὴν πᾶσα γυνὴ δύναται νὰ δώσῃ ἠ»θικὴν εἰς τὰ τέκνα αὐτῆς, ἐπειδὴ πᾶσα γυ»νὴ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ ἦναι ἠθική.»

Μέγα λοιπὸν εἶναι καὶ ὁ προορισμὸς τῆς γυναικός· καὶ ἡ γυνὴ λοιπὸν κατέχει μέρος εἰς τὴν κοινὴν πρόοδον καὶ ὡς ἐκ τούτου καθῆκον παντὸς ἀνθρώπου ἐστὶ νὰ μὴ μένῃ ἀδιάφορος πρὸς τὴν γυναικείαν ἐκπαίδευσιν ἀλλὰ παντὶ σθένει νὰ ἔρχηται εἰς ἀρωγὴν αὐτῆς. Θέλετε ἀγαθοὺς πολίτας; πλάσατε ἀνεπτυγμένας γυναῖκας.

ΑΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΔΡΑΠΕΤΕΥΣΕΙΣ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τοῦ

ΦΡΙΔΕΡΚΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ

ὑπὸ Κ. Α. Ξ.

I.

Ἀριστομένης ὁ στρατηγὸς τῶν Μεσσηνίων 684 Π. Χ.

Ὁ Ἀριστομένης, στρατηγὸς τῶν Μεσσηνίων, μαχόμενος κατὰ τῶν Λακεδαιμονικῶν στρατευμάτων, πολυαριθμοτέρων τῶν ἰδικῶν του καὶ διοικουμένων ὑπ' αὐτῶν τῶν δύω βα

σιλέων τῆς Σπάρτης, ἔλαβε κατὰ τὴν γενναίαν αὐτοῦ ὑποχώρησιν πλεῖστα τραύματα καὶ μεταξὺ ἄλλων βολὴν πέτρας εἰς τὴν κεφαλὴν, ἥτις ἔρριψεν αὐτὸν ἡμιθανῆ. Οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν συνέλαβον μετὰ πεντήκοντα τῶν στρατιωτῶν του καὶ τὸν ἀπήγαγον εἰς Σπάρτην, ὅπου ἀπεφάσισαν νὰ ῥίψωσιν ὅλους εἰς τὴν Κεάδαν. Ἦτο δὲ ἡ Κεάδα βαθὺ ῥῆγμα τοῦ ἐδάφους, βάραθρον εἰς ὃ κατεκρήμνιζον τοὺς εἰς θάνατον καταδεδικασμένους. Ὁ Ἀριστομένης ἐρρίφθη πράγματι εἰς αὐτὸ μετὰ τῶν συμπολεμιστῶν αὐτοῦ, ἀπολεσθέντων ἁπάντων ἐν τῇ πτώσει αὐτῶν. Τὴν φορὰν ταύτην ὅπως καὶ ἄλλοτε ὁ Ἀριστομένης ἐσώθη ὑπὸ δαίμονός τινος. Οἱ διηγούμενοι τοὺς ἄθλους αὐτοῦ μετὰ πλείονος ἐνθουσιασμοῦ διϊσχυρίζονται ὅτι ἀετός τις, ἱπτάμενος μετ' αὐτοῦ, ὑπεστήριζε τὸ σῶμα τοῦ Ἀριστομένους ἐπὶ τῶν ἀναπεταμένων πτερύγων του, οὕτως ὥστε ἔφθασεν ἄνευ πληγῆς εἰς τὸ βάθος τοῦ βαράθρου. Ἐκ τύχης ἀνεκάλυψε τὴν ἔξοδον τοῦ ζοφώδους τούτου σπηλαίου. Ὅταν ἔπεσεν εἰς τὸ βάθος αὐτοῦ κατέκειτο περιτετυλιγμένος διὰ τῶν ἐνδυμάτων του καὶ περιμένων τὴν τελευταίαν αὐτοῦ στιγμὴν ἣν ἐνόμιζεν ἐγγίζουσαν. Τρεῖς ἡμέρας ἤδη κατέκειτο εἰς τὴν Κεάδαν, ὅτε ἀκούσας θόρυβον, ἀπεκάλυψε τὸ πρόσωπόν του καὶ παρετήρησεν εἰς τὸ ἡμίφως ἀλώπεκα ἥτις ἐπλησίαζεν εἰς τὰ πτώματα. Μαντεύων ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο θὰ εἰσῆλθεν εἰς τὸ βάραθρον δι' εἰσόδου τινος περιέμενεν ἵνα τὸ ζῶον φθάσῃ μέχρις αὐτοῦ καὶ ὅταν ἐπλησίασεν ἐδράξατο αὐτοῦ διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς, ἐνῷ διὰ τῆς ἑτέρας ἐδιδεν αὐτῷ τὴν χλαμύδα του ἵνα δαγκάνῃ ὅταν τὸ ζῶον ἐστρέφετο πρὸς αὐτόν· οὕτως ἠκολούθει τὴν ἀλώπεκα εἰς τὴν πορείαν της καὶ ἐσύρετο ὑπ' αὐτῆς εἰς τὰς διόδους τοῦ ὑπογείου, μέχρις ὅτου παρατηρήσας ὀπὴν τινα ἀρκούντως εὐρεῖαν καὶ δι' ἧς εἰσήρχετο ὀλίγον φως, ἄφησε τὸ ζῶον ὅπερ ὁρμῆσαν διέφυγεν ἐκ τῆς ὀπῆς. Τότε ὁ Ἀριστομένης ηὕρηκε τὴν ἔξοδον τοῦ σπηλαίου διὰ τῶν χειρῶν του, κατώρθωσε νὰ διαπηδήσῃ αὐτὴν, καὶ ἐπανεῦρε κατόπιν τοὺς συμπολίτας του. Ἡ ἐκ τῆς Κεάδος δραπέτευσις αὕτη ἐθεωρήθη ὡς δηλωτικὴ ἀπόδειξις τῆς προστασίας τῶν Θεῶν. (Παυσανίας, «Περιγραφὴ τῆς Ἑλλάδος» Βιβλίον Δ'. Κεφ. ΙΗ'.)

II.

—

Ὁ Ἡγησίστρατος 475 Π. Χ.

Ὁ Μαρδόνιος εἰς τὰς Ἑλληνικὰς τελετὰς εἶχεν ἱεροσκόπον τὸν ἐξ Ἠλείας Ἡγησίστρατον. Ὁ ἀνὴρ οὗτος συλληφθείς ποτε ὡς αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, εἰς οὓς προύξενησε μεγάλα κακὰ, ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμὰ καὶ παρεδόθη εἰς τὴν μεγάλην βάσανον.

Περιελθὼν εἰς τὸν κίνδυνον τοῦτον, καὶ γινώσκων καλῶς ὅτι, ὄχι μόνον ἐπρόκειτο νὰ χάσῃ τὴν ζωήν του ἀλλὰ καὶ φρικωδῶς νὰ ὑποφέρῃ πρὸ τοῦ θανάτου του, διενοήθη τὴν ἑξῆς ἀπίστευτον πρᾶξιν. Ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ ἐν τῇ φυλακῇ του ἔλασμά τι σιδηροῦν, ὅπερ ἀγνοῶ πῶς εὑρίσκετο ἐκεῖ; καὶ ἐξετέλεσε τὴν γενναιοτέραν πρᾶξιν ἐξ ὅσων γνωρίζομεν μέχρι τῆς σήμερον. Μετρήσας τὸ μέρος τοῦ ποδὸς ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἐκβάλῃ τὰς συνεχούσας τοὺς πόδας αὐτοῦ ξυλίνας πέδας καὶ διὰ σιδήρου περικεκοσμημένης πέδης, κατέκοψε τὸν ταρσὸν τοῦ ποδός του καὶ ἠδυνήθη οὕτω ν' ἀπαλλαγῇ τῶν δεσμῶν. Εἶτα, ἐπειδὴ ἡ φυλακὴ ἐφυλάσσετο καλῶς, ἤνοιξεν ὀπὴν διὰ τοῦ αὐτοῦ σιδηροῦ ἐλάσματος εἰς τὸν τοῖχον καὶ διέφυγεν εἰς τὸν Τεγέαν, νυκτιπορῶν καὶ κρυπτόμενος τὴν ἡμέραν εἰς τοὺς θάμνους. Διὰ τοῦ μέσου τούτου ἔφθασεν εἰς τὸν Τεγέαν τὴν τρίτην νύκτα, ἀποφυγὼν τὰς καταδιώξεις τῶν Λακεδαιμονίων, ἐκπλαγέντων λίαν ἐπὶ τῇ τόλμῃ αὐτοῦ, ὅταν εὗρον τὸ ἥμισυ τοῦ ποδός του ἐν τῇ φυλακῇ, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπανεύρωσι τὸν ἴδιον. Θεραπευθεὶς ὁ Ἡγησίστρατος κατεσκευάσατο ξύλινον πόδα καὶ κατέστη ἐχθρὸς κεκηρυγμένος τῶν Λακεδαιμονίων. Παρακινούμενος ταὐτοχρόνως ὑπὸ τοῦ μίσους καὶ τῆς φιλοκερδείας του, ὑπηρέτησεν εἰς τοὺς Πέρσας κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, ὡς θύτης καὶ ἱεροσκόπος, ἀν-

ταμειφθεὶς γενναίως ὑπὸ τοῦ Μαρδονίου. Ἀλλὰ τὸ κατὰ τῆς Σπάρτης μῖσός του προὐξένησε καὶ τὴν ἀπώλειάν του. Συλληφθεὶς κατόπιν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐν Ζακύνθῳ, ὅπου ἐξετέλει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱεροσκόπου, ἐθανατώθη θανάτῳ οἰκτρῷ ὑπ' αὐτῶν. (Ἡρόδοτος, Βιβλίον Θ'. § 38.)

Εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἡροδότου ἐν ὀνόμασι «ταρσὸς» δὲν συμπεριελαμβάνετο μόνον τὸ μέρος τοῦ ποδὸς ὅπερ ὑποδεικνύουσιν οἱ ἀνατόμοι τῶν ἡμερῶν μας, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅλον ἐκεῖνο τὸ μέρος ὅπερ προηγεῖται ἀμέσως τῶν δακτύλων. Ἔκ τινος μάλιστα χωρίου τοῦ Ἱπποκράτους δηλοῦται ὅτι τὸ ὄνομα ταρσὸς ἐφηρμόζετο ἰδίως ἐπὶ τοῦ σήμερον ὀνομαζομένου μεταταρσίου καὶ τῶν ὀστέων τοῦ δευτέρου στίχου τοῦ ταρσοῦ, ἐξ ὧν διακρίνει τὰ ἀπ' εὐθείας συνεχόμενα μετὰ τῆς κνήμης. Τὸ κείμενον τοῦ Ἡροδότου ὁρίζει σαφέστατα ὅτι ὁ Ἡγησίστρατος ἔκοψε τὸν πόδα αὐτοῦ ἐν τῇ ἑνώσει τοῦ ταρσοῦ μετὰ τοῦ μεταταρσίου.

Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ἀπίστευτον ὅτι ἔσχε τις τὸ θάρρος νὰ ἀκρωτηριασθῇ οὕτως καὶ πρὸ πάντων νὰ δυνηθῇ νὰ πράξῃ κατόπιν ὅ,τι ἀναφέρει ὁ Ἕλλην συγγραφεύς, ἀλλ' ὅμοιαι πράξεις παρετηρήθησαν ἰδίως παρὰ τοῖς ἰθαγενέσι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς. Ἄλλως εἶναι σπάνιον νὰ μὴ εὕρῃ τις ὑπερβολὰς εἰς τὰς διηγήσεις τοῦ εἴδους τούτου ἃς συλλέγομεν καὶ παρ' αὐτοῖς ἔτι τοῖς σοβαρωτέροις ἱστορικοῖς. Μνημονεύομεν τοῦ συγγραφέως καὶ ὁ ἀναγνώστης δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ.

III.

Δημήτριος ὁ Σωτὴρ 162 Π.Χ.

Ὁ Δημήτριος εὑρίσκετο εἰς Ῥώμην ὡς ὅμηρος σταλεὶς ὑπὸ τοῦ πατρός του Σελεύκου Φιλοπάτωρος, ὅτε ὁ Ἀντίοχος δολοφονήσας τὸν Σέλευκον ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῆς Συρίας. Ὁ Δημήτριος ἐξητήσατο παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν θρόνον τοῦ πατρός του· ἀλλά, κατὰ τὸν Πολύβιον, οἱ Συγκλητικοί, εἰ καὶ συγκινηθέντες ἐκ τῶν λόγων τοῦ Δημητρίου, ἐνόμισαν σκόπιμον διὰ τὴν Δημοκρατίαν νὰ κρατήσωσι τὸν ἡγεμόνα τοῦτον εἰς Ῥώμην καὶ νὰ ἀναγνωρίσωσι τὸν υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου ὡς διάδοχον τοῦ θρόνου τῆς Συρίας. Χρόνον τινὰ κατόπιν ὁ Δημήτριος, βουλόμενος ποιῆσαι νέας παραστάσεις εἰς τὴν Σύγκλητον, συνεβουλεύθη τὸν Πολύβιον ὅστις τῷ εἶπε: «Μὴ προσκρούσατε δεύτερον ἤδη εἰς τὸν αὐτὸν λίθον, ἐλπίζετε μόνον εἰς τὸν ἑαυτόν σας, καὶ διὰ τοῦ θάρρους ὑμῶν κατάστητε ἄξιος τοῦ θρόνου.» Ὁ νέος ἡγεμὼν περιέμενεν ἀναμφιβόλως ἐκ μέρους τοῦ Πολυβίου συμβουλὴν σύμφωνον τοῖς σκοποῖς αὐτοῦ, καὶ οὕτω δὲν ἠκολούθησε τὰς ἴσως ὀρθὰς σκέψεις αὐτοῦ. Ἀλλ' ἰδὼν τὴν αἴτησίν του ἀπορριφθεῖσαν καὶ δεύτερον, καὶ ἀναγνωρίσας τὸ ὀρθὸν τῶν τοῦ Πολυβίου συμβουλῶν, ἐνησχολήθη ἀμέσως νὰ διοργανίσῃ τὴν φυγὴν αὐτοῦ. Ὁ Διόδωρος, ὅστις ἀνέθρεψεν αὐτόν, φθάσας ἀκριβῶς ἐκ Συρίας κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐβεβαίωσεν αὐτῷ ὅτι ἐὰν παρουσιάζετο καὶ μεθ' ἑνὸς ἔτι ὑπηρέτου εἰς τὸν λαόν του ἀμέσως θὰ ἀνηγορεύετο βασιλεύς.

Ὁ Πολύβιος, ὁ Διόδωρος καί τινες ἄλλοι φίλοι τοῦ νέου ἡγεμόνος ἀμέσως ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ τὸν ὑπηρετήσωσιν. Πλοῖόν τι καρχηδονικὸν σταθμεῦον τότε εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Τιβέριος, ἐναυλώθη διὰ λογαριασμὸν τοῦ Δημητρίου, ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι ἡ ἐπιτήρησις τῆς κυβερνήσεως δὲν ἦτο τόσον αὐστηρά, διότι ἡ ἀγορὰ συνωμολογήθη ἐν πλήρει ἡμέρᾳ, καὶ δὲν ἐκρύπτοντο εἰς τὰς μετὰ τοῦ πληρώματος διαπραγματεύσεις των ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεως. Τῆς ὁρισθείσης ἡμέρας ἀνατειλάσης, ὁ Δημήτριος συνήνωσεν ἅπαντας τοὺς φίλους του εἴς τι καπηλεῖον, τινὲς μόνον ἐξ αὐτῶν ἐγνώριζον τὸ ἀπόκρυφον, καὶ ὤφειλον, εἰς προσδιορισθεῖσαν στιγμήν, νὰ ἐπιβῶσι τοῦ πλοίου μετὰ τῶν δούλων αὐτῶν. Ὁ Πολύβιος, κλινήρης ἕνεκεν ἀσθενείας καὶ φοβηθεὶς μήπως ὁ νέος ἡγεμών, δελεασθησόμενος ὑπὸ τοῦ οἴνου, δι' ὃν εἶχε κλίσιν τινά, λησμονήσας τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, ἀπέστειλεν αὐτῷ διὰ τοῦ ἀπελευθέρου του, κατὰ τὸ λυκόφως, ἐπιστόλιον ὅπερ

ἀνεκάλει αὐτὸν εἰς τά καθήκοντά του. Ἀναγνοὺς ὁ Δημήτριος τὸ ἐπιστόλιον, προὐφασίσθη ἀδιαθεσίαν,—δι' ἧς συνήθως ἐπεραττοῦντο κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὰ ρωμαϊκὰ συμπόσια, — ἀνεχώρησε μετὰ τῶν πιστῶν του, καὶ, ἐπανακάμψας εἰς τὴν κατοικίαν του, ἀπέστειλε τοὺς ὑπηρέτας του εἰς Ἀναγνίαν (Anagnia), διατάξας αὐτοὺς νὰ ἔλθωσι τὴν ἐπαύριον μετὰ δικτύων καὶ κυνηγετικῶν κυνῶν εἰς τὸ ὄρος Κιρκαῖον, ὅπου θὰ εὕρωσιν αὐτὸν, καὶ ἔνθα συνήθως ἐκυνήγει τὸν μονιὸν, τοῦθ' ὅπερ προὐμήθευσεν αὐτῷ τὴν φιλίαν τοῦ Πολυβίου. Ἐξ ἄλλου καὶ οἱ φίλοι του, δόντες τὰς ἰδίας διαταγὰς εἰς τοὺς ὑπηρέτας των καὶ ἀποστείλαντες αὐτοὺς εἰς τὸν ἴδιον τόπον τῆς συνεντεύξεως, ἐπανῆλθον νὰ τὸν εὕρωσιν ἐνδεδυμένοι ὁδοιπορικῶς, καὶ εἶτα ὅλοι ὁμοῦ διηυθύνθησαν εἰς τὴν ἑστίαν. Ἀνήγγειλαν εἰς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου ὅτι ἔμεινεν ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὅτι ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀδελφόν του μετά τῶν ἀναγκαίων ὁδηγιῶν, ὁ κυβερνήτης, γινώσκων ὅτι θὰ ἐλάμβανε τὴν συμφωνηθεῖσαν τιμὴν, ἠδιαφόρησε περὶ τῶν ἄλλων, καὶ περὶ τὸ τέλος τῆς νυκτὸς ὁ Δημήτριος καὶ οἱ συνοδοί του ἐπεβιβάσθησαν. Περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς ὁ κυβερνήτης ἀνείλκυσε τὴν ἄγκυραν καὶ τὸ πλοῖον ἀπέπλευσεν. (Πολύβιος, Βιβλίον ΛΑ'. § 12 καὶ οἱ ἀκόλουθοι.)

IV.

Ὁ Μάριος 85 Π. Χ.

Ἀπειλούμενος ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ὅςτις ἐβάδιζε κατὰ τῆς Ῥώμης, ὁ Μάριος μάτην προσεπάθησε νὰ διεγείρῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς δούλους, καὶ εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ἔλεος περιέμενεν ἐκ μέρους τοῦ ἀντιπάλου του, οὗτινος πολλοὺς φίλους ἐθανάτωσεν, ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ καὶ νὰ λάβῃ τὴν φυγήν.

Μόλις ἐξελθὼν τῆς πόλεως, ἀπεμονώθη ὁλοτελῶς ἐν τῷ σκότει, τῶν συνοδῶν αὐτοῦ διασκορπισθέντων, καὶ κατέφυγεν εἰς Σολωνεῖον ἐξοχικὴν οἰκίαν αὐτοῦ. Ἐκεῖθεν ἔπεμψεν τὸν υἱόν του πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκαίων ζωοτροφιῶν, εἰς τὰς γαίας τοῦ πενθεροῦ του Μουκίου, αἵτινες δὲν ἦσαν ἀπομεμακρυσμέναι. Μεθ' ὃ ἐπορεύθη πρὸς τὴν Ὠστίαν, ἔνθα ὁ Νουμέριος, εἷς τῶν φίλων του, τῷ ἐκράτει πλοῖον ἕτοιμον, καὶ ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ περιμένῃ τὸν υἱόν του, ἐπεβιβάσθη μετὰ τοῦ γαμβροῦ του Γρανίου. Ἐπὶ τούτοις ὁ νέος Μάριος εἶχεν ἤδη προετοιμάσει τὰς ζωοτροφίας, ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς ἡμέρας ἱππεῖς τοῦ Σύλλα, ὑποπτεύοντές τι, ἔφθασαν αὐτόσε. Ὁ ἐπιστάτης τοῦ Μουκίου, ἰδὼν αὐτοὺς μακρόθεν, ἔκρυψε τὸν υἱὸν τοῦ Μαρίου εἰς ἅμαξάν τινα πεπληρωμένην κυάμων, ἔζευξε τοὺς βόας καὶ ἐπορεύθη οὕτως ἔμπροσθεν τῶν ἱππέων, ὁδηγῶν τὴν ἅμαξαν πρὸς τὴν πόλιν. Ὁ φυγὰς ἀφιχθεὶς εἰς τὴν οἰκίαν τῆς συζύγου του, ἐκρύβη ἐκεῖ ὅλην τὴν νύκτα, εἶτα ἐπεβιβάσθη καὶ μετὰ πλοῦν εὐάρεστον ἀπέβη εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Ὁ δὲ γέρων Μάριος ἀποπλεύσας τῆς Ὠστίας παρέπλεε τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας ἔχων καὶ τὸν ἄνεμον οὔριον. Ἀλλὰ φθάσας πλησίον τοῦ Τερρσίνου (Terrasine) διέταξεν εἰς τοὺς ναύτας ἵνα ἀπομακρυνθῶσι τῆς ἀκτῆς, διότι ἐφοβεῖτο τὸν Γεμίνιον, ἕνα τῶν λυσσωδεστέρων ἐχθρῶν αὐτοῦ καὶ ὅςτις ἦτο εἷς τῶν πλουσιωτέρων κτηματιῶν τοῦ Τερρασίνου. Ὑπήκουσαν ἤδη εἰς τὰς διαταγάς του ὅτε τρομερὰ τρικυμία ἐγερθεῖσα ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ πάλιν τὴν ἀκτοπλοΐαν, τοῦ ἀνέμου πνέοντος σφοδρῶς ἐκ τοῦ πελάγους καὶ μὴ ἐπιτρέποντος αὐτοῖς τὴν πελαγοδρομίαν, τοῦ Μαρίου δὲ ὑποφέροντος ἐκ ναυτιάσεως ἐπλησίασαν τὴν παραλίαν τῆς Κιρκηΐας (Circéi) ὅπου καὶ ἀπεβιβάσθησαν μετὰ μεγάλης δυσκολίας.

. . . . Εὑρίσκοντο μόλις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι σταδίων (μιᾶς λεύγης) μακρὰν τῆς Μινθύρης (Minturus), ὅτε παρετήρησαν ἀπόσπασμα ἱππέων διευθυνόμενον κατ' αὐτῶν, καὶ δύω λέμβους ἐν τῇ θαλάσσῃ εὑρισκομένας ἐκ τύχης.

Ἅπαντες ἤρξαντο τότε νὰ τρέχωσιν πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ κολυμβῶντες ἔφθασαν εἰς

τὰς δύω λέμβους. Ὁ Γράνιος ἐπεβιβάσθη τῆς μιᾶς καὶ ἐπέρασεν εἰς νῆσόν τινα κειμένην ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς παραλίας ὅπερ ὀνομάζεται Ἀινάρεια(1)· ἀλλ' ὁ Μάριος ἦτο τότε ἑβδομηκοντούτης καὶ δύω δοῦλοι, ὑποστηρίζοντες αὐτὸν μετὰ δυσκολίας μόλις ἐπρόφθασαν νὰ τὸν θέσωσιν ἐπὶ τῆς ἑτέρας λέμβου, ὅτε ἤδη οἱ ἱππεῖς ἐφώναζον ἐκ τῆς παραλίας εἰς τοὺς λεμβῆτας νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν λέμβον ἢ κάλλιον νὰ ῥίψωσι τὸν Μάριον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ἀπέλθωσι κατόπιν ὅπου ἤθελον. Ὁ Μάριος παρεκάλει, ἔκλαιε καὶ τέλος κατέπεισε τοὺς ναύτας, πολλάκις μεταβαλόντας ἀπόφασιν, νὰ ἀποκριθῶσιν εἰς τοὺς ἱππεῖς ὅτι δὲν θὰ ἐγκατέλιπον τὸν Μάριον. Μόλις ὅμως οἱ ἱππεῖς ἀπεμακρύνθησαν πλήρεις ὀργῆς καὶ οἱ λεμβῆται μετέβαλον καὶ πάλιν γνώμην καὶ ἔπλευσαν πρὸς τὴν παραλίαν. Ἀγκυροβολήσαντες εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Λίριδος (Καριγλιάνου τάνῦν), οὗ τὰ ὕδατα σχηματίζουσιν ἕλος, καὶ ἠνάγκασαν τὸν Μάριον νὰ ἀποβιβασθῇ εἰς τὴν γῆν καὶ νὰ συνέλθῃ ἐκ τῆς ναυτιάσεως, μέχρις ὅτου ἐγερθῇ καλὸς ἄνεμος, τουθ' ὅπερ ὤφειλε νὰ γίνῃ εἰς ὡρισμένην τινὰ ὥραν καθ' ἣν ὁ θαλάσσιος ἀὴρ καταπίπτει συνήθως καὶ ἀντικαθίσταται ὑπὸ ἐλαφρᾶς τινος αὔρας, ἐκ τοῦ μέρους τῆς γῆς, ἀρκούσης ὅπως ὠθήσῃ τὴν λέμβον ἵνα ἀναχθῶσιν εἰς τὸ πέλαγος. Ὁ Μάριος τοὺς ἐπίστευσε καὶ ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν ταύτην, κατακλιθεὶς εἰς λειμῶνά τινα, καὶ οὐδόλως ὑποπτευόμενος τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν. Οἱ ναῦται εὐθὺς ἅμα εἶδον τὸν Μάριον εἰς τὴν γῆν ἀπέπλευσαν ἀμέσως καὶ ἔφυγον διανοούμενοι ὅτι δὲν ἦτο οὔτε τίμιον δι' αὐτούς, νὰ τὸν παραδώσωσιν οὔτε πολὺ ἀσφαλὲς αὐτοῖς νὰ τὸν σώσωσι.

Μείνας μόνος ὁ Μάριος καὶ ἐγκαταλελειμένος ὑπὸ πάντων ἔμεινεν ἐκτάδην ἐπὶ τῆς παραλίας ἐπὶ πολλὴν ὥραν χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν· εἶτα ἀνεγερθεὶς μετὰ κόπου, ἤρξατο νὰ ὁδεύῃ εἰς ἔδαφος ἄνευ ὁδῶν κεχαραγμένων. Διαβὰς ἕλη βαθέα ἔφθασεν εὐτυχῶς εἰς τὴν καλύβην γέροντος ζῶντος ἐκ τῆς ἐργασίας του.

Ὁ Μάριος πίπτει εἰς τοὺς πόδας του καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τὸν σώσῃ, νὰ βοηθήσῃ ἄνθρωπον, ὅστις, ἐὰν διέφευγε τοὺς ἐπαπειλοῦντας αὐτὸν κινδύνους, θὰ τὸν ἀντήμειβε γενναίως. Ὁ γέρων, εἴτε γνωρίσας αὐτὸν ἄλλοτε, εἴτε ἀναγνωρίσας αὐτὸν ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν του ὡς πρόσωπον ὑψηλῆς περιωπῆς, τῷ ἀπεκρίθη ὅτι, ἐὰν εἶχε μόνον ἀνάγκην ἀναπαύσεως, ἡ καλύβη του ἦτο εἰς τὴν διάθεσίν του· ἀλλ' ὅτι, ἐὰν ἐπλανᾶτο ἵνα διαφύγῃ τοὺς καταδιώκοντας αὐτὸν ἐχθρούς, θὰ τὸν ἔκρυπτεν εἰς μέρος ἀσφαλές. Παρακαλέσαντος δὲ τοῦ Μαρίου ἵνα πράξῃ τοῦτο, ὁ γέρων τὸν ὁδηγεῖ εἰς τὸ ἕλος, τὸν εἰσάγει καὶ τὸν κρύπτει εἰς κοίλωμά τι πλησίον τῆς ὄχθης τοῦ ποταμίσκου, ῥίπτει ἐπ' αὐτοῦ καλάμους καὶ τὸν καλύπτει δι' ἄλλων ἐλαφρῶν πραγμάτων, ἅτινα τὸν ἔκρυπτον χωρὶς νὰ τὸν ἐνοχλῶσι διὰ τοῦ βάρους των. Μόλις ὅμως εἰσῆλθεν εἰς τὸ κρησφύγετόν του καὶ ἤκουσε θόρυβον καὶ φωνὰς προερχομένας ἐκ τῆς καλύβης. Ὁ Γεμίνιος τοῦ Τερρασίνου εἶχεν ἀποστείλει πρὸς καταδίωξίν του πολυαρίθμους ἱππεῖς.

Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐλθόντες εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, προσεπάθουν νὰ ἐκφοβίσωσι τὸν γέροντα, φωνοῦντες ὅτι περιέθαλψε καὶ ἔκρυπτε τὸν ἐχθρὸν τῆς Ῥώμης. Ὁ Μάριος ἐγκαταλείψας τότε τὸ κρησφύγετόν του, καὶ ἀπεκδυθεὶς τῶν ἐνδυμάτων του, ἐβυθίσθη εἰς τὸ βορβορῶδες ὕδωρ τοῦ ἕλους, ἐξ οὗ καὶ ὡράθη ὑπὸ τῶν ζητούντων αὐτόν, οἵτινες ἀμέσως ἔσπευσαν νὰ τὸν ἐκβάλωσιν ἐκεῖθεν γυμνὸν καὶ πλήρη βορβόρου. Μεθ' ὃ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς Μινθούρνην καὶ τὸν παρέδωκαν εἰς τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως. Πρὸ πολλῶν ἤδη εἶχε δημοσιευθῇ εἰς ὅλας τὰς πόλεις τὸ ἀφορῶν τὸν Μάριον ψήφισμα, ὅπερ διέταττεν εἰς ὅλους νὰ καταδιώξωσι τὸν Μάριον καὶ νὰ φονεύσωσιν αὐτὸν ἅμα τὸν συνελάμβανον· ἐν τούτοις οἱ ἄρχοντες ἐνόμισαν σκόπιμον νὰ τὸν δικάσωσι πρότερον, διὸ καὶ ἔθεσαν αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν γυναικός τινος ὀνομαζομένης Φανίας, ἣν πάντες ἐθεωροῦσεν ὡς

(1) Ἴσως ἐκ τοῦ Αἰνείου ἀποβιβασθέντος ἐκεῖσε.

λίαν δυσμενῶς διακειμένην πρὸς τὸν Μάριον ἕνεκεν ἀρχαίας τινὸς αἰτίας· εἰς τὴν περίστασιν ὅμως ταύτην ἡ Φανία δὲν ἐφέρθη ὡς γυνὴ ὑβρισθεῖσα ἄλλοτε. Ἀντὶ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ θέα τοῦ Μαρίου ἀνεκάλει εἰς τὴν μνήμην της ἀναμνήσεις δυσαρέστους, τῷ προσέφερε πᾶν ὅ,τι εἶχεν ἐν τῇ οἰκίᾳ της, παροτρύνουσα αὐτὸν νὰ λάβῃ θάρρος. Ὁ Μάριος τὴν ηὐχαρίστησε καὶ τὴν ἐβεβαίωσεν ὅτι ἦτο πλήρης ἐμπιστοσύνης εἰς τὸ μέλλον του, ἕνεκεν αἰσίου τινὸς οἰωνοῦ ὃν εἶδεν· εἶτα ἠθέλησε νὰ ἀναπαυθῇ μόνος καὶ διέταξε νὰ κλείσωσι τὴν θύραν τοῦ δωματίου του.

Ἐν τούτοις οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ δεκάρχαι τῆς Μινθύρνης ἀπεφάσισαν νὰ θανατωθῇ ὁ Μάριος ἄνευ ἀναβολῆς, ἀλλ' οὐδένα πολίτην εὗρον θέλοντα νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν. Τότε ἱππεύς τις, Γαλάτης κατά τινας, Κίμβρος κατ' ἄλλους, ἔλαβεν ἓν ξίφος καὶ εἰσῆλθε παρὰ τῷ Μαρίῳ. Τὸ δωμάτιον εἰς ὃ ἐκοιμᾶτο ἐδέχετο ὀλίγον φῶς καὶ ἦτο ἀρκετὰ σκοτεινόν. Διηγοῦνται ὅτι ὁ Κίμβρος ἐνόμισεν ὅτι εἶδε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Μαρίου ἐκτοξεύοντας φλόγας καὶ ὅτι ἤκουσε μεγάλην φωνὴν κράζουσαν αὐτῷ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ σκότους: «Θὰ τολμήσῃς λοιπόν, ἄθλιε, νὰ φονεύσῃς τὸν Γάϊον Μάριον;» Καὶ ὅτι ἀμέσως ὁ βάρβαρος ἐξῆλθε τρέχων· ρίψας δὲ ἐπὶ τῆς οὐδοῦ τῆς θύρας τὴν μάχαιραν ἀνέκραξε: «Ὄχι, δὲν δύναμαι νὰ φονεύσω τὸν Γάϊον Μάριον.» Μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο, ἅπαντας κατέλαβεν ἡ ἔκπληξις, εἶτα ὁ οἶκτος καὶ ἡ μετάνοια, καὶ ἅπαντες ἐμέμφοντο ἑαυτῶν ὅτι ἔλαβον τὴν σκληρὰν καὶ ἀγνώμονα ταύτην ἀπόφασιν κατ' ἀνθρώπου σώσαντος τὴν Ἰταλίαν, ὁπόταν τὸ μὴ διδόναι αὐτῷ βοήθειαν ἐθεωρεῖτο ὡς ἔγκλημα, καὶ ἔλεγον: «Ἂς φύγῃ φυγάς, ὅπου θέλῃ, νὰ ὑποφέρῃ τὸ πεπρωμένον του, καὶ ἡμεῖς θὰ παρακαλῶμεν τοὺς θεοὺς νὰ μᾶς συγχωρήσωσιν ὅτι ἐδιώξαμεν τῆς πόλεώς μας τὸν Μάριον γυμνὸν καὶ ἐστερημένον πάσης βοηθείας!

Τότε ἅπαντες εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ περικυκλώσαντες τὸν προγεγραμμένον ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς τὴν θάλασσαν. Οἱ ἀποχαιρετισμοὶ διήρκεσαν πολλὴν ὥραν, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις ἕκαστος προσέφερε τῷ Μαρίῳ πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ καταστῇ αὐτῷ ὠφέλιμον. Ἄλλως τε τὸ δάσος ὅπερ ὀνομάζουσι Μαρίκα, καὶ ὅπερ θεωρεῖται ὡς ἱερὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς Μινθύρνης, εὑρίσκετο μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς θαλάσσης καὶ θὰ ἔχανον περισσότερον καιρὸν ἐὰν περιήρχοντο αὐτό, ὅτε εἷς τῶν γερόντων ἀνέκραξεν ὅτι δὲν ὑπάρχει δίοδος ἐμποδιζομένη, ὅτε προὔκειτο νὰ σώσωσι τὸν Μάριον, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῆς τῆς συνοδίας ἵνα διέλθωσι τὸ ἱερὸν δάσος. Βέλεός τις προὐμήθευσε τῷ Μαρίῳ πλοῖον ὅπερ ἐπλήρωσαν μετὰ σπουδῆς παντοειδῶν ζωοτροφιῶν. Ὅτε ὁ Μάριος ἀπεκατέστη ἐκ νέου ἐν Ῥώμῃ ἐγράψατο εἰκόνα, εἰς ἣν παρίσταντο ἅπαντα τὰ ἄνω ἐκτεθέντα καὶ ἣν ἀνέθεσεν ὡς προσφορὰν εἰς τὸν ναὸν πλησίον τοῦ ὁποίου ἐπεβιβάσθη τότε, πνέοντος οὐρίου ἀνέμου. (Πλούταρχος «Βίος Μαρίου.»)

Λ·

Ἄτταλος (ἕκτος αἰών.)

Ὁ Θευδέριχος καὶ ὁ Χιλδεβέρτος συμμαχήσαντες ὑπεσχέθησαν ἐνόρκως ἵνα μὴ πολεμήσῃ ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου· καί, πρὸς μεῖζον κῦρος τῶν προφορικῶν συμβάσεών του, ἀντήλλαξαν ἀμφότεροι ὁμήρους. Μεταξὺ τῶν ὁμήρων τούτων εὑρίσκοντο καὶ πολλοὶ υἱοὶ γερουσιαστῶν, οἵτινες κατόπιν, ὅτε ἡ διχόνοια καὶ ἡ ἔρις ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν δύω βασιλέων, ἐγένοντο ἐξ ὁμήρων δοῦλοι, τῶν κρατούντων ἀνατιθέντων αὐτοῖς πολλὰς δουλοπρεπεῖς ὑπηρεσίας. Ἐν τούτοις πολλοὶ ἐξ αὐτῶν διέφυγον καὶ ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν· ὀλίγοι τινὲς μόνον ἔμειναν ἐν τῇ δουλείᾳ. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων εὑρίσκετο καὶ ὁ Ἄτταλος, ἀνεψιὸς τοῦ ἀοιδίμου Γρηγορίου, ἐπισκόπου Λαγγρῶν. Πωληθεὶς ὡς δοῦλος τοῦ Κράτους, προωρίσθη εἰς τὴν φύλαξιν ἵππων καὶ κατεκυρώθη εἴς τινα βάρβαρον κάτοικον τῆς χώρας τῶν Τρηβῶν. (Trèves). Συνελόντι εἰπεῖν ὁ ἀοίδιμος Γρη-

γόριος ἀπέστειλε πρὸς ἀνεύρεσίν του ὑπηρέτας, οἵτινες ἀνακαλύψαντες τὸ μέρος εἰς ὃ εὑρίσκετο ὁ Ἄτταλος, προσέφερον δῶρα μεγαλοπρεπῆ εἰς τὸν κύριόν του ἵνα τὸν ἀπελευθερώσῃ ἀλλ' οὗτος, ἠρνήθη λέγων: «Οὗτος, καταγόμενος ἐξ ὑψηλῆς περιωπῆς ὀφείλει ἀποτῖσαι ὡς λύτρα του 10 χρυσᾶς λίβρας.» Ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τῶν ὑπηρετῶν, Λέων τις, ὑπηρετῶν ὡς μάγειρος παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ, τῷ εἶπε: «Ἐπίτρεψόν με, κύριε, καὶ ἴσως δυνηθῶ νὰ ἐπαναφέρω τὸν ἀνεψιόν σου ἀπὸ τῆς δουλείας.» Ὁ ἐπίσκοπος ἐπιχαίρων εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ἔπεμψε τὸν Λέοντα πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος. Προσεπάθησε κατ' ἀρχὰς νὰ ἀπαγάγῃ μυστικῶς τὸν νέον Ἄτταλον, ἀλλὰ μὴ δυνηθεὶς διενοήθη μέσον τι, ὅπερ καὶ ἔβαλεν εἰς πέρας. Ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἄνθρωπόν τινα καὶ τῷ εἶπε: «Ὕπαγε νὰ μὲ πωλήσῃς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ βαρβάρου τούτου, καὶ ἡ τιμὴ τῆς πωλήσεως ταύτης θὰ ἦναι κέρδος σου. Ὅ,τι θέλω εἶναι νὰ ἔχω εἰς χεῖρας τὸ μέσον νὰ ἐκτελέσω εὐκολώτερον ὅ,τι ἀπεφάσισα.» Τῆς ἀγορᾶς συμφωνηθείσης ἐνόρκως, ὁ ἄνθρωπος πορευθεὶς ἐπώλησεν αὐτὸν ἀντὶ 12 χρυσῶν σκούδων καὶ ἀπεσύρθη. Ἐρωτηθεὶς δὲ ὁ Λέων ὑπὸ τοῦ κυρίου του τί εἴδους ὑπηρεσίαν δύναται νὰ ἐκτελέσῃ, ἀπεκρίθη: «Εἶμαι λίαν ἐπιδέξιος νὰ προετοιμάζω πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν τράπεζαν τῶν κυρίων μου, καὶ πιστεύω ὅτι οὐδεὶς ὅμοιός μου εὑρίσκεται ἐν τῇ μαγειρικῇ τέχνῃ. Λέγω τοῦτο ἀληθῶς, καὶ ὅταν ἀκόμη τὸν βασιλέα ξένον σου, εἶμαι ἱκανὸς νὰ παρασκευάσω βασιλικὸν συμπόσιον κάλλιον παντὸς ἄλλου.» Ὁ κύριος τότε εἶπε: «Ἡ ἡμέρα τοῦ ἡλίου (οὕτως ὠνόμαζον οἱ βάρβαροι τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς) πλησιάζει· τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ προσκαλέσω ἐν τῇ οἰκίᾳ μου ὅλους τοὺς γείτονας καὶ συγγενεῖς μου, καὶ ἐπιθυμῶ νὰ μὲ παρασκευάσῃς δεῖπνον, ὅπερ νὰ διεγείρῃ τὸν θαυμασμόν των..» Ὅταν ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα τῆς Κυριακῆς ὁ δοῦλος παρέθεσε μέγα δεῖπνον πολυτελές... ὁ κύριος ἔδωκε τότε ὅλην τὴν εὔνοιάν του εἰς τὸν δοῦλον τοῦτον, ὅστις ἔλαβεν ἐξουσίαν ἐπὶ παντὸς οὗτινος ὁ κύριός του διέθετε. Μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους ἰδὼν ὁ Λέων ὅτι ὁ κύριός του εἶχεν εἰς αὐτὸν πλήρη ἐμπιστοσύνην, ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Ἀττάλου, τοῦ δούλου φύλακος τῶν ἵππων, εἰς λειμῶνά τινα γειτνιάζοντα μετὰ τῆς οἰκίας, καὶ ἐκεῖ, κατακλιθεὶς εἰς τὸ ἔδαφος μακρὰν αὐτοῦ, καὶ τὰ νῶτα ἔχων ἐστραμμένα, ὅπως μὴ ἐννοήσωσιν ὅτι συνομιλῶσι, τῷ εἶπεν: «Εἶνε καιρὸς νὰ σκεφθῶμεν καὶ εἰς τὸν τόπον ἡμῶν· σὲ εἰδοποιῶ ὅθεν ὅτι τὴν νύκτα ταύτην, ὅταν θὰ ἐπαναφέρῃς τοὺς ἵππους εἰς τὸν σταῦλον, νὰ μὴ ὑπάγῃς νὰ κοιμηθῇς· ἀλλὰ νὰ ἦσαι ἕτοιμος ὥστε, ἅμα σὲ φωνάξω, νὰ ἀναχωρήσωμεν.» Ὁ βάρβαρος εἶχε προσκεκλημμένους εἰς τὸ δεῖπνον τὴν ἑσπέραν ἐκείνην, πολλοὺς τῶν συγγενῶν του καὶ μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸν γαμβρόν του. Περὶ τὸ μεσονύκτιον ὅτε οἱ συνδαιτημόνες ἠγέρθησαν τῆς τραπέζης ἵνα παραδοθῶσιν εἰς τὸν ὕπνον, ὁ Λέων ἠκολούθησε τὸν γαμβρὸν τοῦ κυρίου του μετά τινος ποτοῦ ὅπερ προσέφερεν αὐτῷ ἐν τῷ δωματίῳ του. Οὗτος ὅμως πρὶν νὰ πίῃ αὐτό, τῷ εἶπε τὰ ἑξῆς ἀστειευόμενος: «Εἰπέ μου λοιπὸν σὺ ὁ ἐμπιστευμένος τοῦ πενθεροῦ μου· ὑπόθες ὅτι εἶχες τὴν δύναμιν, πότε θὰ εἶχες τὴν θέλησιν νὰ φύγῃς εἰς τὴν χώραν σου μετὰ τῶν ἵππων αὐτοῦ;— Αὐτὸ καὶ ἐγὼ διανοοῦμαι νὰ πράξω τὴν νύκτα ταύτην, ἐὰν θέλῃ ὁ Θεός, ἀπεκρίθη ὁ Λέων γελῶν.—Εἴθε οἱ ὑπηρέται μου νὰ φυλάττωσι καλῶς, ὑπέλαβεν ὁ ἄλλος, ὅπως μὴ λάβῃς μετὰ σοῦ τι ἐκ τῶν πραγμάτων μου!» Μεθ' ὃ ἐχωρίσθησαν γελῶντες. Ἐνῷ δὲ ὅλοι ἐκοιμῶντο, ὁ Λέων ἐκάλεσε τὸν Ἄτταλον καὶ τῷ συνέστησε νὰ ζεύξῃ τοὺς ἵππους, ἐνῷ αὐτὸς ἐπορεύετο εἰς τὰ δωμάτια τοῦ κυρίου του ὅπως, χάρις εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην ἣν ἀπήλαυε παρ' αὐτοῦ, λάβῃ τὰ ἀναγκαῖα ὅπλα. Ἐκπληρώσας τὴν δύσκολον ταύτην ἐπιχείρησιν, ὁ Λέων ἐξῆλθε τοῦ δωματίου καὶ ἔδωκε τὰ ὅπλα εἰς τὸν νέον κύριόν του· εἶτα εὑρόντες τὰς θύρας τῆς αὐλῆς ἠνεωγμένας ἐκ τύχης ἀπεμακρύνθησαν ἀπάγοντες μεθ' ἑαυτῶν τὴν ἀποσκευήν των καὶ τοὺς ἄλλους ἵππους τοῦ κυρίου των. Φθάσαντες εἰς τὸν ποταμὸν Μοσέλλαν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀφήσωσι τοὺς ἵππους ἵνα μὴ ἐνοχοποιηθῶσι· διῆλθον δὲ τὴν ἀντίπεραν ὄχθην

τοῦ ποταμοῦ κολυμβητεί, ἀνακείμενοι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων των. Χάρις εἰς τὸ σκότος τῆς νυκτὸς εἰσέδυσαν εἴς τι δάσος καὶ ἐκεῖ ἐκρύφθησαν. Ἐπὶ τρεῖς ἤδη ὁλοκλήρους ἡμέρας, δὲν ἔλαβον οὐδεμίαν τροφὴν, ὅτε εὑρόντες δαμασκηνέαν τινὰ πεπληρωμένην καρπῶν ἔφαγον ἐξ αὐτῶν, καὶ, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις των, εἰσῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Καμπανίας. Μόλις ὅμως διέτρεξαν μικρόν τι διάστημα καὶ ἤκουσαν ὄπισθεν αὐτῶν καλπάσματα ἵππων. Ξιφήρεις τότε ἐκρύφθησαν ὄπισθεν θάμνου καὶ μετ' οὐ πολὺ εἶδον διερχομένους πολλοὺς ἱππεῖς τρέχοντας ἀπὸ ῥυτῆρος. Ἐκ τῶν φωνῶν καὶ τῆς σπουδῆς μεθ' ἧς ἔτρεχον ἀνεγνώρισαν τὸν βάρβαρον κύριόν των μετὰ τῆς συνοδείας του, οἵτινες ἤρχοντο ἐκ Ῥημῶν καταδιώκοντες αὐτοὺς καὶ θὰ τοὺς ἐπρόφθανον ἐὰν ἡ νὺξ δὲν τοὺς κατελάμβανε. Τότε ὁ Λέων καὶ ὁ Ἄταλλος παλινδρομήσαντες, ἔφθασαν τὴν ἰδίαν νύκτα εἰς Ῥήμους, ἔνθα καὶ κατέφυγον παρά τινι ἱερεῖ, Παυλήλῳ τὸ ὄνομα, ὅστις περιθάλψας αὐτοὺς εἰδοποίησε τον θεῖον τοῦ Ἀττάλου τὸν ἀοίδιμον Γρηγόριον περὶ τῆς εὐτυχοῦς ἀπελευθερώσεως τῶν δύω νέων. Ἀφοῦ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀνεπαύθησαν παρὰ τῷ προμνησθέντι ἱερεῖ καὶ πρὸς ἀσφάλειάν των καὶ πρὸς ἀναψυχὴν ἀπὸ τῶν κόπων οὓς ὑπέστησαν, ἀνεχώρησαν καὶ ἔφθασαν τέλος πλησίον τοῦ ἁγίου Γρηγορίου. Ὁ ἐπίσκοπος χαρεὶς λίαν ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ αὐτῶν ἐξεδήλωσε τὴν χαράν του, ὅτι ἐπανέβλεπε τὸν προσφιλῆ ἀνεψιόν του, ἀπελευθερώσας τὸν Λέοντα μετὰ τῆς οἰκογενείας του, εἰς οὓς ἔδωκε καὶ κτῆμά τι, εἰς ὃ διήνυσαν εὐτυχεῖς τὰς ἡμέρας των. (Ἁγίου Γρηγορίου τῆς Τοὺρ «Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῶν Φράγγων.» Βιβλ. Ε'. Κεφ. ΙΕ'. Μετάφρασις τοῦ κ. Ἐρρίκου Βορδιέ.)

Ὁ Ἄτταλος ἐγένετο κατόπιν κόμης τοῦ Αὐδούνου (Autun.)

VI.

Ῥιχάρδος δοὺξ τῆς Νορμανδίας (Γ'. Αἰών,)

Δολοφονηθέντος Γουλιέλμου τοῦ δουκὸς τῆς Νορμανδίας, πλησίον τῆς Πεκινὴ ἐπὶ τοῦ Σὼμ (Pecquigny), ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ῥιχάρδος, παιδίον ἔτι, ἐκλήθη νὰ τὸν διαδεχθῇ ὅταν Λουδοβῖκος ὁ Ὑπερωκεάνειος, ἐποφθαλμιῶν τὴν κληρονομίαν τοῦ νέου ἡγεμονόπαιδος ἠδυνήθη νὰ συλλάβῃ αὐτὸν καὶ ὑπὸ τὴν πρόφασιν νὰ ἀναθρέψῃ αὐτὸν ἀξίως τῆς καταγωγῆς του, τὸν μετέφερεν εἰς Λαόν. Ὑπέβαλεν αὐτὸν ὑπὸ τὴν αὐστηροτέραν ἐπιτήρησιν δεικνύμενος πρὸς αὐτὸν σκληρὸς, καὶ ὑποδεικνύων ἐνίοτε τὴν πρόθεσιν τοῦ καῦσαι τοὺς ἀστραγάλους του, — τιμωρία φρικώδης ἣν ἡ πολιτικὴ τοῦ μεσαιῶνος ἐπέβαλεν ἐνίοτε εἰς τοὺς ἡγεμόνας, οὓς ἤθελε νὰ ἀπαλλοτριώσῃ τοῦ θρόνου.

Ὀσμόνδος, ὁ ἐπιμελητὴς τοῦ νέου Ῥιχάρδου, μαθὼν τὴν σκληρὰν ἀπόφασιν τοῦ βασιλέως καὶ προβλέπων τὴν ἐπιφυλαττομένην τῷ παιδίῳ τύχην, ἀπέστειλεν ἀντιπροσώπους εἰς τοὺς Νορμανδοὺς ἵνα τοὺς εἰδοποιήσῃ ὅτι ὁ ἄρχων αὐτῶν Ῥιχάρδος ἐκρατεῖτο ὑπὸ τοῦ βασιλέως ὑπὸ τὸν ζυγὸν φρικώδους δουλείας. Μόλις ἡ εἴδησις αὕτη διεδόθη καὶ διετάχθη ἐν ὅλῃ τῇ Νορμανδικῇ χώρᾳ νηστεία τριῶν ἡμερῶν, ἐνῷ ἀδιακόπως εἰς τοὺς ναοὺς ἐδέοντο ὑπὲρ τοῦ νέου Ῥιχάρδου. Ἅμα ἀπέστειλεν ὁ Ὀσμόνδος τοὺς πρέσβεις, ἔπεισε τὸ παιδίον νὰ ὑποκριθῇ τὸν ἀσθενῆ καὶ νὰ μένῃ ὅλας τὰς ἡμέρας κλινήρες. Οἱ φύλακες βλέποντες τοῦτο παρημέλησαν τὴν ἐπιτήρησίν του καὶ ἀπῆλθον. Τότε ὁ Ὀσμόνδος περιεκάλυψε τὸ παιδίον διὰ χόρτων καὶ λαβὼν αὐτὸ ἐπ' ὤμων ὑπερεπήδησε τὰ τείχη τῆς πόλεως, καὶ ἔφθασε ταχέως εἰς Κουσί. Ἐκεῖ παραδώσας τὸ παιδίον εἰς τὰς φροντίδας τοῦ κυριάρχου τοῦ πύργου, ἔτρεξεν ἀμέσως εἰς Σενλὴ καὶ εἰδοποίησεν ἅπαντας τοὺς προὔχοντας τοῦ τόπου οἵτινες ἀφίχθησαν εἰς Κουσὶ καὶ παρέλαβον ἐκεῖθεν τὸν Ῥιχάρδον μετὰ μεγάλης χαρᾶς.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ

(Συνέχεια ἴδε σελ. 121.)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΝΟΝΝΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΑΙ.

ΝΟΝΝΟΣ

Ἔχει δίκαιον ὁ φίλος συμπολίτης!

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Σὲ εὐχαριστῶ διότι ὑπερασπίζεις τὰς ἰδέας μου· εἶσαι ὅμως καὶ σὺ θῦμα τῶν Φράγκων;

ΝΟΝΝΟΣ

Ὢ ναί! εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐκ τῶν βαθέως βασανισθέντων ὑπ' αὐτῶν. Ἠτιμάσθην, φίλοι, κατεστράφην, καθυβρίσθην ὑπ' αὐτῶν καὶ ταῦτα πάντα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. Τί ὠφελεῖ λοιπὸν τοιαύτη ζωή; Κάλλιον ὁ θάνατος τῆς δουλοπρεποῦς ταύτης αἰσχύνης μας. Ἐγείρωμεν ἅπαξ ἔτι τὴν μάχαιραν καὶ ἀποδείξωμεν εἰς τοὺς δημίους ἡμῶν ὅτι δὲν εἴμεθα κτήνη καὶ ζῶα ὡς αὐτοὶ ἀξιοῦσιν. Εἴσθε σύμφωνοι;

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Πληρέστατα!

ΝΟΝΝΟΣ

Πῶς! διστάζουν ἔτι τινές. Ἀκούσατε λοιπὸν καὶ πεισθῆτε. Ὁ Καμπανίτης, ἐπερχόμενος διάδοχος τοῦ Βιλλαρδουΐνου, καθὰ ἤκουσα, ὑπόσχεται τοῖς Ἕλλησιν, ἐὰν ἐπαναστατήσωσι, σύντονον βοήθειαν.

—=—

Φωνή τις (δεξιόθεν ἐκ τοῦ βάθους.)

Δυσπιστεῖτε πρὸς αὐτόν! εἶναι κατάσκοπος τῶν Φράγκων.

ΟΛΟΙ

Κατάσκοπος!

(γενικὴ ἔκπληξις.)

ΝΟΝΝΟΣ (θορυβηθείς)

Ἐγὼ κατάσκοπος!

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Δὲν εἶναι ἀληθές!;

ΝΟΝΝΟΣ

Τίς τολμᾷ νὰ μὲ ὀνομάσῃ κατάσκοπον!

(Εἰσέρχονται οἱ ἑξῆς ἀριστερόθεν.)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ, ΣΓΟΥΡΟΣ καὶ οἱ ΑΝΩ.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Ἡμεῖς, ἄθλιε!

ΝΟΝΝΟΣ

Πῶς! ποῖοι εἶσθε σεῖς!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἆ! δὲν μᾶς ἀναγνωρίζεις! Αἴ καλὰ, ἐὰν δὲν θέλῃς σὺ νὰ εἴπῃς τὰ ὀνόματά μας, ἡμεῖς θὰ εἴπωμεν εἰς τοὺς ἀπατηθέντας αὐτοὺς τὸ ὄνομά σου. Εἶσαι ὁ

Νόννος, ψυχὴ κολασμένη τῶν Φράγκων τοῦ Βιλαρδουΐνου. Παρακολουθῶν αὐτοὺς παρεμόνευσας τὸν μνηστῆρα τῆς ἀτιμασθείσης Ἀγλαΐας καὶ ἐφόνευσας αὐτόν. Τώρα θέλεις νὰ εἴπωμεν καὶ τὰ ἰδικά μας ὀνόματα ἵνα ὁ λαὸς κρίνῃ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μας; Εἶμαι Λέων ὁ Χαμάρετος, ὁ τελευταῖος τῆς Σπάρτης πρόμαχος, καὶ αὐτὸς Λέων ὁ Σγουρὸς, ὁ ἄρχων τοῦ Ναυπλίου.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Μᾶς ἠπάτας, ἄθλιε!

ΟΛΟΙ

Κατάσκοπος! θάνατον! θάνατον!

ΝΑΝΝΟΣ

Μὲ ἀπειλεῖτε μὲ θάνατον! ρίπτω λοιπὸν καὶ ἐγὼ τὸ προσωπεῖον (προβαίνων εἰς ὕψωμά τι) Ναί! εἶμαι κατάσκοπος καὶ τοὺς ἄφρονας λόγους σας θὰ μάθῃ αὔριον ὁ Βιλλαρδουΐνος. (Βλέπων τοὺς πολίτας κινουμένους). Μὴ προχωρεῖτε δειλοί! (γυμνῶν μάχαιραν) Ραϊμοῦνδε, Ῥολάνδε, Ἐρρῖκε, πρὸς ἐμέ! βοήθειαν!

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Κάτω ὁ σκύλος πρὶν δυνηθῇ νὰ γαυγίσῃ! (προχωροῦσιν.)

ΝΟΝΝΟΣ

Λάβε τὴν πρώτην σύ! (καταφέρει διὰ τῆς λαβῆς τῆς μαχαίρας του κτύπημα κατὰ τοῦ πλησιάσαντος.) Τολμᾶτε ἔτι!

—=—

ΟΛΟΙ

Φόνος! κάτω ὁ σκύλος! κάτω! (συλλαμβάνουσιν αὐτὸν καὶ τὸν θανατοῦσι.)

ΝΟΝΝΟΣ (ἐκπνέων.)

Ἆ! Ῥαϊμοῦνδε! (πίπτει).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ψηλαφῶν αὐτὸν)

Ἐξέπνευσεν! οὕτως ἂς ἀποθάνωσι πάντες οἱ διανοούμενοί τι κατὰ τῶν Ἑλλήνων! ὁ κῦβος ἤδη ἐρρίφθη, τὸ τέλος πρέπει νὰ γίνῃ! Σπεύσωμεν ὅμως νὰ ἐγείρωμεν αὐτὸν ὅπως μὴ δώσωμεν ὑπονοίας εἰς τοὺς Φράγκους καὶ καταστρέψωμεν τὰ σχέδιά μας.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ (παρατηρῶν ἀριστερόθεν)

Σπεύσατε! ὁ Βιλλαρδουΐνος ἔφθασεν!

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἔχομεν καιρόν;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ὡς ἄνω)

Εἶναι ἤδη πλέον ἀργά· ἀφήσατε τὸ πτῶμα, ἐγὼ ἐγγυῶμαι! Σιωπή! (Εἰσέρχεται ὁ Βιλλαρδουΐνος μετὰ τῆς συνοδίας του.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ, ΙΠΠΟΤΑΙ καὶ οἱ ΑΝΩ εἶτα ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Τί σημαίνουν ταῦτα! οὐδεὶς ἱππότης ἐν τῇ πλατείᾳ ταύτῃ καὶ ἀντ' αὐτῶν

Γραικοὶ συνηθροισμένοι εἰς γωνίαν τινὰ καὶ συνομιλοῦντες.

ΕΙΣ ΙΠΠΟΤΗΣ

Πραγματικῶς παράδοξος εἶναι ἡ στάσις τῶν Γραικύλων αὐτῶν. Τί ἔχουσιν ἆρά γε;

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Κάτι ἔκτακτον θὰ συνέβη καὶ πάλιν, ὅπερ ὅμως πρέπει νὰ τὸ μάθω. Ἰωάννη, ὕπαγε καὶ ἀνάγγειλον εἰς τοὺς ἱππότας τὴν ἔλευσίν μου· ἴσως μάθωμεν ἀπὸ αὐτούς. (Εἷς ἐκ τῶν τῆς συνοδίας τοῦ Βιλλαρδουίνου ἀπερχόμενος συναντᾶται μετὰ τοῦ Ῥαϊμούνδου).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Εἶναι περιττόν, ἄρχον! ἐγὼ αὐτὸς θέλω σᾶς ἐκθέσει πᾶν ὅ,τι συνέβη, γενόμενος μάρτυς αὐτήκοος αὐτῶν. (κίνησις μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων). Οἱ Γραικοὶ ἦσαν συνηθροισμένοι ἐνταῦθα καὶ ὡμίλουν λίαν ἀπρεπῶς κατὰ τῆς ἀρχῆς σου, ὅτε ὁ ὑπηρέτης μου Νόννος διῆλθεν ἐντεῦθεν. Ἰδὼν τὸν ἀναβρασμὸν αὐτῶν καὶ τοὺς ἄφρονας λόγους οὓς ἐξέφερον ἐναντίον τῆς δικαιοσύνης σου προσεπάθησε νὰ τοὺς πείσῃ καὶ νὰ καθησυχάσῃ αὐτούς, ἀλλ' οἱ Γραικοὶ ἐξέλαβον αὐτὸν ὡς κατάσκοπον καὶ τὸν ἐθανάτωσαν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ἐκ τοῦ μέσου τῶν Ἑλλήνων)

Ψεύδεσαι ἀναισχύντως!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τίς τολμᾷ νὰ μὲ ἀποκαλέσῃ ψεύστην!...

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Τίνες εἶναι οἱ πρωτουργοὶ τοῦ κινήματος;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὁ προσάψας τὴν συκοφαντίαν εἰς τὸν ὑπηρέτην μου εἶναι αὐτός. (δεικνύει τὸν β'. πολίτην) ὁ πρῶτος προσβαλὼν εἶναι αὐτός, (δεικνύει τὸν γ'.) καὶ ὁ παροτρύνας τοὺς ἄλλους εἰς τὴν θανάτωσίν του εἶναι ἐκεῖνος (δεικνύει τὸν α'. καὶ οἱ τρεῖς εἰσὶν εἰς τὴν πρώτην σειρὰν τῶν Ἑλλήνων.)

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἄρχον Ῥοδερῖγε, εὐαρεστήθητε νὰ ἐπιστατήσητε εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεώς μου. Τὰ ἰσόβια δεσμὰ εἰς τὸν πρῶτον προσβαλόντα, ἡ ἀγχόνη εἰς τὸν παροτρύναντα καὶ ὁ τροχὸς εἰς τὸν συκοφαντήσαντα, ἐντὸς μιᾶς ὥρας πρέπει νὰ ἐκτελεσθοῦν.

ΕΙΣ ΙΠΠΟΤΗΣ

Θὰ ἐκτελεσθοῦν, ὑψηλότατε!

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Πρὶν ἀπαχθῶμεν, ὑψηλότατε, θὰ μᾶς ἀφήσητε νὰ δικαιολογηθῶμεν. Ἐθανατώσαμεν τὸν Νόννον ἀφοῦ ἐννοήσαμεν ὅτι ἦτο κατάσκοπος, διότι ἀφοῦ πρῶτον μᾶς ὑπεκίνει εἰς βίαια μέσα κατὰ τῆς ἀρχῆς σου, μόνος του εἶτα μᾶς ἀπεκάλυψε τὸ ἐπάγγελμά του. Πῶς ἠδυνάμεθα λοιπὸν νὰ φεισθῶμεν ἀνθρώπου ὅστις ἔμελλε κατόπιν νὰ προξενήσῃ τὴν ἀπώλειάν μας.

—

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Εἶναι ἀληθές;

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὀρκίζομαι ἐπὶ τῆς ψυχῆς μου ὅτι εἶναι ἀληθέστατα.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὅλοι αὐτοὶ ψεύδονται!

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Καὶ μόνος ἐγὼ θὰ εἴπω τὴν ἀλήθειαν. Ἠδυνάμην νὰ σὲ παρακαλέσω, Βιλλαρδουίνε, νὰ μοῦ φεισθῇς διότι ἔχω οἰκογένειαν πολυμελῆ· ἂν εἶμαι οἰκογενειάρχης, καὶ ἡ ζωή μου εἶναι ἑπομένως ἀναγκαία, ἐνθυμοῦμαι ὅμως καὶ τὴν εὐγενῆ καταγωγήν μου. Ναί, Βιλλαρδουίνεν ἐφονεύσαμεν τὸν Νόννον διότι ἠθελήσαμεν καὶ μόνος ἐγὼ εἶμαι ὁ ἔνοχος τοῦ θανάτου του. Ἀποφάσισον τώρα περὶ ἐμοῦ ὅπως θέλῃς· ἂν ἀπαγχονισθῶ, οἱ σύντροφοί μου βεβαίως θὰ ἀναμνησθῶσι τὴν οἰκογένειαν ἑνὸς θύματος τῆς Φραγκικῆς δυναστείας καὶ δὲν θὰ ἀφήσουν οὔτε ἡ κόρη του νὰ ἀτιμασθῇ οὔτε ἡ οἰκογένειά του νὰ ἀπογυμνωθῇ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ἐξερχόμενος τοῦ κύκλου τῶν Ἑλλήνων.)

Μήτι καὶ ἐγὼ θὰ ψευσθῶ, Ραϊμοῦνδε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(Ὢ! διάβολε! τί ἔπραξα! Ὁ Χαμάρετος ἐδῶ καὶ ἐγὼ ἀναμεμιγμένος!)

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πῶς καὶ σύ, Χαμάρετε;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ναὶ καὶ ἐγώ! Ὁ φονεὺς τοῦ Νόννου δὲν εἶναι ὁ φιλόπατρις ἐκεῖνος ὅστις σοὶ ὡμολόγησε τοῦτο, εἶμαι ἐγώ· ἐὰν ἡ δικαιοσύνη πρέπει νὰ ἐπιπέσῃ βαρεῖα καὶ ἀνηλεής, ἂς ἐπιπέσῃ ἐπὶ τοῦ ἀληθοῦς ἐνόχου· ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔχει οἰκογένειαν, εἶναι φίλτατος εἰς πολλούς, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι μόνος ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου, δὲν ἔχω οὐδένα νὰ μὲ ἀγαπᾷ, οὐδένα νὰ μὲ κλαύσῃ· εἶναι προτιμότερος λοιπὸν ὁ θάνατός μου· ἓν θῦμα σοὶ χρειάζεται λάβε τὸ προσφερόμενον. Ἂς πέσω ἐγὼ πλὴν ἂς ζήσῃ ἐκεῖνος. Ἄλλως τε ἐρώτησον ὅλους αὐτοὺς καὶ θὰ σοὶ εἴπωσι τὸν ἀληθῆ ἔνοχον.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ψεύδεσαι, Χαμάρετε!..

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Σιωπή! ἡ ἀπόφασίς μου ἐγένετο. Χαρίζω τὴν ζωὴν εἰς τοὺς δύω πρώτους πλὴν ὁ τρίτος (δεικνύων τὸν Α'.) πρέπει νὰ πέσῃ. Ἡ ἀγχόνη στηθήσεται διὰ αὐτὸν ἀμέσως. Ῥογῆρε! εἰς τὸ ἔργον σου.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

(Ἀπαγόμενος ὑπό τινος ἱππότου καὶ διαβαίνων πλησίον τοῦ Χαμαρέτου). Δὲν πειράζει· ἡ ζωή σου εἶναι πολυτιμωτέρα εἰς τὴν πατρίδα, πρέπει ὅμως νὰ μὲ ἐκδικήσῃς περιλάμπρως· (ἐξέρχεται μετὰ τοῦ Ῥογήρου.)

—

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πλὴν τίς σᾶς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ φονεύητε τοὺς ἀνθρώπους ὅπως θέλετε; Δήμιοι, χειρότεροι ἀπὸ τοὺς βασανιςὰς τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄνθρωποι χωρὶς σπλάγχνα καὶ καρδίαν, ἐνθυμηθῆτε τὸν ἐπιβλέποντα Θεόν! Βιλλαρδουίνε, σὺ ὅστις ἐπαγγέλλεσαι τὸν δίκαιον, διατὶ δὲν τιμωρεῖς τοὺς διάφορα ἀνομήματα ἐφ' ἡμῶν διαπράττοντας ἱππότας σου; ἢ μὴ ἔχουσιν αὐτοὶ τὸ δικαίωμα νὰ μᾶς βασανίζουν ὅπως θέλουν· Βιλλαρδουίνε, ἡ φωνὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁμιλεῖ διὰ τοῦ στόματός μου. Αὐθέντα τοῦ Μωρέως, κακῶς διοικεῖς, εἶσαι κακὸς καὶ ἄδικος ἄρχων καὶ μίαν ἡμέραν ἡ θεία δίκη θα ἐπιβαρύνῃ ἐπὶ σοῦ. Γοδεφρεῖδε Βιλλαρδουίνε, ἐνθυμήθητι ὅτι τὸ ποτήριον ὑπερεξεχείλισεν, ὅτι οἱ ὑβρισθέντες σύζυγοι, αἱ ἀτιμασθεῖσαι κόραι καὶ ὁ Θεὸς αὐτὸς ζητοῦν ἐκδίκησιν.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σιώπα, ἄφρων!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πρόσεξε, Χαμάρετε! Ἐὰν ὅρκος δοθεὶς πρὸς νεκρὸν μὲ ὑποχρεοῖ νὰ σοῦ φεισθῶ, πρόσεξε μήπως δὲν σοῦ φεισθῶσιν ἄλλοι! Ἀπέλθωμεν! (ἀπέρχεται μετὰ τῶν ἱπποτῶν δεξιόθεν)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Αἴ, Βιλλαρδουίνε! θὰ μετανοήσῃς πικρῶς διότι μὲ ἐλυπήθης σήμερον. Πολῖται ἐπανέλθετε μετ' ἄλλων πολλῶν ἐνταῦθα μετὰ τὴν ἀπαγχόνισιν τοῦ συμπολίτου σας! (ἀπέρχονται οἱ πολῖται ἀριστερόθεν.)

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ καὶ ΣΓΟΥΡΟΣ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Οἱ κακοῦργοι! καὶ ὑπὸ τοιοῦτον ζυγὸν εἴμεθα! Κάλλιον ὁ θάνατος τῆς ζωῆς! Ὁ θανατος τοὐλάχιστον εἶναι γλυκύτερος! φονεύεταί τις ἅπαξ μόνον! (σιγή) Εἰπέ μοι ἔλαβες εἰδήσεις ἐκ Ναυπλίου;

ΣΓΟΥΡΟΣ

Ναί.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὁποίας;

ΣΓΟΥΡΟΣ

Ἀρίστας. Ὁ Δοξαπατρῆς, ἀκάματος ὡς πρίν, διατρέχει τὰς κώμας ἐκθέτων εἰς τοὺς Ἕλληνάς τῆς Ἀργολίδος τὰ σχέδιά μας· ὅλοι κατενθουσιασμένοι συντάσσονται αὐτῷ καὶ ὀμνύουσιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας· ὅλος ὁ ἐκεῖ λαὸς μὴ ὑποφέρων τὰς βιαιοπραγίας τῶν Φράγκων σύνθημά τι θέλει ἵνα δράξηται τῶν ὅπλων. Ὁ Δοξαπατρῆς ἀπόψε, ὡς μὲ γράφει, θέλει εὑρεθῆ μεταξὺ ἡμῶν. Ὁ ἐκ Πατρῶν Χαρίλαος μᾶς ἀναγγέλλει ὅτι τρεῖς χιλιάδες Ἀχαιῶν ἕτοιμοί εἰσιν εἰς ἐξέγερσιν. Ἡ Ἀρκαδία ὅλη, πρόθυμος, μὴ ἀνεχομένη πλέον ὕβρεις, ἀτιμώσεις καὶ κακώσεις ἐξεγερθήσεται εἰς τὴν φωνὴν τοῦ Βουτσαρᾶ. Ἤδη περιμένω νὰ μὲ εἴπῃς τί διέπραξες καὶ σύ!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Φίλε, τὰ διαβήματα ἡμῶν στέφει ἡ ἐπιτυχία. Ὁ λαὸς ἡμῶν ἐρεθισθεὶς ἐκ τῶν πολυειδῶν κακώσεων, ἃς ὑπομένει,

φέρων βαρέως τὸ ἄχθος τῆς δουλείας, προὐτίμησε τέλος τὸν ἔνδοξον θάνατον τῆς δούλου ζωῆς. Ἐν Μεσσηνίᾳ, ἔνθα τὸ πρῶτον εἰσῆλθον, ἐπείσθην ὅτι οἱ κάτοικοι αὐτῆς δὲν ἐλησμόνησαν ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἀριστομένους καὶ Ἀριστοδήμου· τὴν ἀνάμνησιν ταύτην ἡ φωνή μου ὑπεξέκαυσε καὶ ἅπαντες μιᾷ φωνῇ τὴν ἐλευθερίαν ἐζήτησαν· γενικὴ στρατολογία ἠνοίχθη ἀμέσως καὶ πρόθυμοι ἐθελονταὶ ἐνεγράφησαν ἐν αὐτῇ ὑπὲρ τοὺς πεντακισχιλίους. Ἄλλο ὅμως θέαμα μὲ περιέμενεν ἐν Λακωνίᾳ· ὁ ἐκεῖ διοικῶν ἠδυνήθη ἐντὸς ἔτους νὰ ἀποχαυνώσῃ διὰ τῆς σιδηρᾶς διοικήσεώς του τοὺς πρὶν ὀρεσιβίους πολεμιστὰς καὶ μόλις ἠδυνήθην νὰ ἀναγνωρίσω ἠθικῶς τοὺς μετ' ἐμοῦ ὑπὲρ τῆς Σπάρτης προμαχήσαντας. Μάτην ἡ φωνή μου παρεκάλεσεν, ἱκέτευσεν, ἠπείλησεν· ὁ φόβος καὶ ἡ ἕξις τοῦ ζυγοῦ ἐξενεύρισαν ὅλους τοὺς ἐκεῖ, ἐκτὸς λεγεῶνος ἀνδρείων τινῶν αὐθορμήτως προσφερθέντων ὁλοκαύτωμα εἰς τὸν ἱερὸν ἀγῶνα. Τέλος, φίλε, τὰ πάντα θέλει στέψει ἡ ἐπιτυχία· ἡ συνδρομὴ τοῦ βαθυπλούτου ἐκείνου ἐξ Ἀττικῆς γέροντος, ἣν ἐξησφάλισα εἰς τὸ ἐπιχείρημά μας, εἶναι πλεονέκτημα ὅπερ δὲν πρέπει νὰ παραλείψω. Καὶ ὁ ἐνταῦθα λαὸς συνέλαβεν ἤδη τὴν ἰδέαν ταύτην, ὡς ἤκουσας πρὸ ὀλίγου, καὶ ἡ ἀπαγχόνισις τοῦ τολμηροῦ ἐκείνου συμπολίτου μας θέλει παρορμίσει αὐτοὺς ἵνα μεθέξωσι τοῦ ἔργου. Τὰ πάντα ὅθεν ἕτοιμά εἰσι, καὶ μόνον τὸ σύνθημα περιμένεται ὅπως ἡ δουλεία ἀπέλθῃ τῆς ὡραίας ἡμῶν πατρίδος καὶ ἡ ἐλευθερία φαεινοτέρα ἀναλάμψῃ εἰς τὰ ὄρη ἡμῶν.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Διέπραξες ὅμως ἀφροσύνην ὁμιλήσας εἰς τὸν Βιλλαρδοῦινον οὕτως ἀποτόμως πρὸ ὀλίγου. Ἠδύνατο νὰ σὲ συλλάβῃ..

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὅπερ ἐπεθύμουν καὶ ἐγώ! ἡ σύλληψίς μου θὰ ἔδιδε τὴν ὤθησιν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ ὁ θάνατός μου θὰ ἀπετέλειου τὸ ἔργον ὅπερ προπαρεσκεύασα. Τί ὠφελεῖ μία ζωὴ ἐνῷ μυριάδες ἄλλων θὰ ἀναλάμψωσιν;... Ἐνίοτε, φίλε Λέων, καταλαμβάνομαι ὑπὸ τοσαύτης ἀθυμίας ὥστε ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον, καί, ἐὰν δὲν εἶχον τὸν φύλακά μου ἄγγελον, τὴν θεσπεσίαν κόρην τοῦ Σωτηρίου, νὰ μὲ ἐνθαῤῥύνῃ δι' ἑνὸς βλέμματος, δι' ἑνὸς οὐρανίου μειδιάματος, πολλάκις θὰ ἀπηλπιζόμην! Εἰς μίαν τῶν στιγμῶν τούτων εὑρισκόμην ὅτε ὡμίλουν πρὸς τὸν Βιλλαρδουῖνον· διότι ἐγώ, ὁ παρασκευάσας, ὁ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐθνεγερσίας λαβών, διστάζω ἐνίοτε ἂν πρέπει νὰ προβῶ. Πλὴν ὄχι! εἶναι ἀδύνατον!.. ἐῤῥέτωσαν αἱ ἰδέαι αὗται! ἂς ἔχωμεν ἐλπίδας μόνον, τὴν γλυκεῖαν ταύτην παρηγορίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θέλομεν ἐπιτύχει.

ΣΓΟΥΡΟΣ.

Ναί! Τὰς ἐλπίδας ἡμῶν ἁπάσας ἂς ἔχωμεν εἰς τὸν Θεὸν καὶ οὕτω σωζόμεθα! (Ἀπὸ τῶν τελευταίων λόγων τοῦ Χαμαρέτου ἀκούονται φωναὶ ἀπομεμακρυσμέναι, ὡσεὶ λαοῦ στασιάζοντος).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πλὴν τί θόρυβος εἶναι αὐτός;

ΣΓΟΥΡΟΣ

Εἶναι φωναί!..!

—

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καὶ φωναὶ ἀπειλητικαί! . . .

ΣΓΟΥΡΟΣ

Πλησιάζουσιν ἐδῶ! (παρατηρῶν ἀριστερόθεν) Ἰδέ! εἶναι λαὸς καὶ λαός, ὡσεὶ στασιάζων. Αἱ προαισθήσεις σου, Χαμάρετε, ἐπηλήθευσαν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Διακρίνω ἤδη τὰς φωνάς! θάνατον κραυγάζουσιν! Ἆ! καταδιώκουσι καὶ νέον τινά! ὁ νέος, φαίνεται Φράγκος! πλησιάζει πρὸς τὰ ἐδῶ! ἆ! τὸν διακρίνω, εἶναι ὁ Αἰμίλιος, προστατευόμενος τοῦ Ῥαϊμόνδου. Εἶναι νέος ἀνατραφεὶς παρ' αὐτοῦ, πλὴν, καθὰ συμπεραίνω, ὁμόφυλός μας.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Πλησιάζουν· ἂς ἀποσυρθῶμεν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Νὰ ἀποσυρθῶμεν! . . .

ΣΓΟΥΡΟΣ.

Ἂς ἀφήσωμεν τὸ χῦμα νὰ ἐξογκωθῇ· ἴσως εἶναι καλόν!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πρέπει νὰ κατευνάσωμεν τὴν στάσιν ταύτην διότι ὁ Βιλλαρδουίνος πιθανὸν τότε νὰ συλλάβῃ ὑπονοίας!

(Εἰσέρχονται πολῖται καταδιώκοντες τὸν Αἰμίλιον.

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ ΣΓΟΥΡΟΣ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΟΛΙΤΑΙ (Β'. καὶ Γ'.)

ΠΟΛΙΤΑΙ

Συλλάβετέ τον! συλλάβετέ τον! εἶναι Φράγκος! . . .

ΑΙΜΙΛΙΟΣ (ἱστάμενος)

Ὄχι, δὲν εἶμαι. διαμαρτύρομαι! . . .

(τὸν συλλαμβάνουν)

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἆ! τέλος πάντων σὲ κρατοῦμεν! οὐ θὰ πληρώσῃς δι' ὅλους! ὁ θάνατός σου ἂς γίνῃ μάθημα εἰς τοὺς ἄλλους.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Σταθῆτε! ὁ νέος αὐτὸς δὲν εἶναι Φράγκος!

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὄχι, εἶναι· ὑπηρετεῖ ὑπὸ τὸν Ῥαϊμοῦνδον.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τὸ εἰξεύρω.

Α'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ἦτο καὶ αὐτὸς ἐν τῇ συνοδίᾳ τοῦ ἀπαγχονισθέντος συμπολίτου μας.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Αἴ τί μὲ τοῦτο! διατί ἐδιώκετε τὸν νέον αὐτόν.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Διότι ἠθέλησε νὰ μᾶς διαλύσῃ· ἐξαγριωθέντες ἐκ τοῦ θανάτου ἐκείνου πῶς ἠδυνάμεθα νὰ ὑπακούσωμεν εἰς ἕνα Φράγκον;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Δὲν εἶναι Φράγκος.

Β'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Τί λέγετε ὑμεῖς;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς! ἀμφιβάλλεις περὶ τοῦ λόγου μου; Αἰμίλιε, εἶσαι Φράγκος;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Εἰμ' Ἕλλην.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τὸ βλέπετε!

Γ'. ΠΟΛΙΤΗΣ

Ὕπαγε, νέε! σὲ ὑπερασπίζεται ὁ Χαμάρετος καὶ σὲ ἀφίνομεν ἐλεύθερον πλὴν εἴτε Ἕλλην εἶσαι εἴτε Μωραΐτης εἴτε Φράγκος μὴν ἀναμιγνύεσαι εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν βλάβην τοῦ Μωρέως.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ὦ Χαμάρετε, σοὶ εἰμ' εὐγνώμων αἰωνίως. (ἀπέρχεται.)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Φίλοι! Μὴν ἐντρέπεσθε εἰς πράξεις προφανεῖς, ὀφείλετε νὰ ἦσθε συνετοί· ἀπόψε εὑρεθῆτε ἅπαντες εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς μονῆς τοῦ Ἠλιοῦ ἵνα συνδιασκεφθῶμεν. Ἄγετε! τὸ σύνθημα εἶναι Μωρέας καὶ Λακωνία (ἀπέρχονται οἱ πολῖται). Ἀδελφὲ Λέων, φρόντισον ὥστε αἱ πυραὶ τοῦ συνθήματος νὰ ἀναφθῶσιν. Ἐγὼ τρέχω εἰς τὸν καλόν μου ἄγγελον τὴν Ἑλένην! (ἀπέρχονται ἀντιθέτως·, μόλις ὅμως ἀπέρχεται καὶ ὁ Ῥαΐμουνδος κεκρυμμένος, παρακολουθεῖ αὐτόν· εἰσέρχεται ὁ Σωτήριος φορῶν ἐνδυμασίαν ὁδοιπορικήν.)

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ μόνος

(εἰσέρχεται κεκοπιακώς.)

Ἐπανῆλθον τέλος· ἐπανῆλθον... ἀφοῦ ἐξησφάλισα διὰ τὴν προσφιλῆ μου Ἑλένην μέλλον καλόν, καὶ ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἴδω τὰ σχέδιά μου στεφόμενα ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας. Ὁ,τιδήποτε καὶ ἂν συμβῇ θὰ ἐπιτύχω· ἡ ἐπανάστασις τῶν Ἑλλήνων ἣν ὑποβοηθῶ ἐξασφαλίζει θαυμασίως τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σχεδίων μου· ἐντὸς μηνὸς ὁ Καμπανίτης θέλει εὕρει τὸν Βιλλαρδουΐνον ἐξησθενημένον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ δυνηθῇ τότε εὐκόλως νὰ ὑπεριοχύσῃ· καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ πλουσιώτερος γαιοκτήμων τῆς Ἀττικῆς θέλει στεφθῇ πενθερὸς τοῦ αὐθέντου τοῦ Μωρέως. Ἀμείβονται τότε τὰ πλέον διαπρύσια τῶν αἰσθημάτων μου, αἱ θερμότεραί μου εὐχαὶ καὶ ἐπιθυμίαι. Ἡ κόρη μου περίβλεπτος τότε καὶ ἰσχύουσα, εὐδαίμων ἅμα καὶ λατρευομένη θὰ δύ-

(Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΙΣ ΑΝΑΚΑΛΥΦΘΕΙΣ ΝΑΟΣ

Γράφουσι τῷ Νεολόγῳ ἐκ Δοξάτου

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ περικρήμνου λόφου, ἐφ' οὗ, κατὰ τὸν Ἀππιανὸν (Ρωμ. ἱστορ. Δ'), ἦν ἡ ἱστορικὴ πόλις τῶν Φιλίππων, ἡ Δάτος ὀνομαζομένη πάλαι καὶ Κρηνίδες ἔτι πρὸ τῆς ὀνομασίας Δάτου εἶτα δὲ Φίλιπποι (357 π. Χ. Διόδ. Σικελ, 16. 8) ὑπὸ τοῦ Μακεδόνων βασιλέως Φιλίππου μετονομασθεῖσα, ἅτε ὀχυρώσαντος αὐτὴν καὶ ἐπαυξήσαντος διὰ πολλῶν νέων οἰκητόρων, ὑπὸ δὲ τοῦ ἱεροῦ Λουκᾶ (Πράξ. 16. 12) διὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ ὀνόματος Κωλωνία (ἀποικία) ὀνομαζομένη, ηὐξήθη πρῶτον μὲν ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος, εἶτα δὲ ὑπὸ Ὀκταβίου τοῦ ἐπονομασθέντος Σεβαστοῦ — 60 σταδίους μακρὰν τῆς Δράμας (Δραβίσκου) ἀνεκαλύφθη θεία θελήσει κατὰ τὰς κρισίμους ταύτας περιστάσεις ὑπό τινων Ὀθωμανῶν τοῦ παρακειμένου χωρίου ἀναζητούντων ἐν τοῖς ἐρειπίοις οὐχὶ ἴχνη μνημείων ἀλλ' ὀπτὰς πλίνθους προσευκτήριον ἢ κυριακὸν (Kirche) διῃρημένον διὰ δύο κιονοστοιχιῶν καὶ δεχόμενον τὸ φῶς ἀπό τινος ὀπῆς τοῦ θόλου καὶ τῆς θύρας αὐτοῦ. Ὅτι δὲ τὸ ἀνακαλυφθὲν θολωτὸν οἰκοδόμημα, οὗ τὸ σχῆμα εἶναι ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, εἶναι κυριακόν, εἴτε ἐκκλησία, οὐδεμία ἐγχωρεῖ ἀμφιβολία, καθότι πολλά εἰσι τὰ μαρτυροῦντα τοῦτο, καὶ μάλιστα ἡ τοιχογραφία, ἥτις καὶ νῦν ἔτι διατηρεῖται ζωηροτάτη μετὰ τοσαῦτα ἔτη. Διὰ τῶν τοιχογραφημάτων δὲ τούτων ἐπεικονίζεται ὁ Κυριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ θρόνου δόξης καθήμενος καὶ κρατῶν ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ τὸ θεόγραφον Ευαγγέλιον διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ εὐλογῶν· ὁ Πρόδρομος καὶ Βαπτιστὴς Ἰωάννης, οὗ τὸ θέμα της διδασκαλίας ἦν ἡ διόρθωσις τῶν ἠθῶν (Ἰωσ. Ἀρχ. 18) καὶ ἡ ἀναγκαιοτάτη προπαρασκευὴ τοῦ μέλλοντος. Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, ὃς ἔγραψεν ὑψηλότερον περὶ Θεοῦ φύσεως ὁ Ἀπόστολος Σίλας εἷς τῶν ἑβδομήκοντα, οὓς ἐξελέξατο ὁ Χριστὸς κατὰ τὸν τύπον τοῦ μεγάλου συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων ἐκ τοσούτων συγκειμένου ἔκπαλαι (Ἀριθμ. 11. Ἰωσ. Ἀρχ 6, 4)· ὁ θερμότατος κῆρυξ τοῦ Εὐαγγελίου Παῦλος καὶ ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων Πέτρος ἀσπαζόμενοι ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ (Ρωμ. 16, 16. Α'. Κορ. 16, 20. Ἰουστ. Ἀπολ. Η'. 65, 67)· ὁ Παῦλος λαλῶν ταῖς συνελθούσαις γυνεξὶν ἔξω τῆς πόλεως, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι (Πράξ. 16, 13) παρὰ ποταμὸν ὃς ἑνούμενος ἄλλοις ῥύαξι τῆς τῶν Φιλίππων κοιλάδος σχηματίζει τὸν παρ' Ἡροδότῳ (7, 13) Ἀγγίτην, ἢ τὸν παρ' Ἀππιανῷ (4, 105) Ζυγάκτην· ἡ ἔχουσα πνεῦμα Πύθωνος παιδίσκη, κατακολουθοῦσα τῷ Παύλῳ καὶ τοῖς συνεκδήμοις αὐτοῦ, καὶ κράζουσα «οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ὑμῖν ὁδὸν σωτηρίας» (Πράξ. ἔνθ ἀνωτ) οἱ κύριοι τῆς παιδίσκης ἕλκοντες τὸν Παῦλον καὶ τὸν Σίλαν, ὡς ἀρχηγοὺς τοῦ ἔργου, ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν ἀγορὰν ἢ βασιλικὴν, ἔνθα κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν συνήθειαν καθήμενοι οἱ στρατηγοὶ διένεμον εἰς τὸν λαὸν τὴν δικαιοσύνην (Πράξ. ἔνθ' ἄνωτ,)· οἱ ῥαβδοῦχοι, ἔχοντες ἀνὰ χεῖρας ῥάβδους καὶ ῥαβδίζοντες σφοδρῶς, κατὰ διαταγὴν τῶν στρατηγῶν τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν διοίκησιν τῆς πόλεως, τοὺς ταραξίας καὶ στασιαστὰς Παῦλον καὶ Σίλαν (Πράξ. ἔνθ' ἄνωτ)· ἡ ἐσωτέρα φυλακή, ἡ καὶ σκοτεινοτέρα, καὶ οἱ πόδες τῶν καταδικασθέντων κεκλεισμένοι ἐν τῇ ποδακάκκῃ ἐν ᾗ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἐτίθεντο οἱ πόδες τῶν ἐπὶ κλοπῇ καταδικαζομένων πέντε ἡμέρας καὶ νύκτας ἴσας (Πράξ. ἔνθ' ἄνω)· Smith ἀρχ. λεξ. σ. 503)· ὁ δεσμοφύλαξ προσπίπτων ἔντρομος τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Σίλᾳ καὶ λέγων αὐτοῖς, «τί με δεῖ ποιῆσαι, ἵνα σωθῶ;» (Πράξ. ἔνθ. ἀνωτ.)· ἡ δι' ὕδατος λοῦσις τῶν πληγῶν τοῦ σώματος τῶν τετραυματισμένων ἀποστόλων ὑπὸ τοῦ δεσμοφύλακος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐλαλήθη καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰς αὐτὸν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ ὑπ' αὐτῶν (Πράξ. ἔνθ. ἀνωτ.)· ἡ κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς, ἐν ᾗ ἐξῆλθον ἐκ τῆς φυλακῆς, βάπτισις τοῦ πεπιστευκότος τῷ Θεῷ δεσμοφύλακος καὶ πάντων τῶν οἰκείων αὐτοῦ ἐνεργουμένη ὑπὸ τῶν παθόντων ἀπος-

τόλων (Πράξ. ἔνθ' ἀνωτ.)· ἡ ἐξαγωγὴ τῶν ἀκατακρίτως δαρέντων ἀποστόλων ἐκ τῆς ἐσωτέρας φυλακῆς ὑπ' αὐτῶν τῶν στρατηγῶν, οἵτινες, ἀκούσαντες ὅτι 'Ρωμαῖοί εἰσιν, ἠρώτων αὐτοὺς ἐξελθεῖν τῆς πόλεως (Πράξ. ἔνθ' ἀνωτ.). τέλος ὁ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τοῦ Κυριακοῦ ἄγγελος, ὃς κρατῶν φλογίνην δίστομον ῥομφαίαν ἀπαγορεύει τοῖς ἀσεβέσι νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτό.

Τὰ τοιχογραφήματα ταῦτα αὐτοῖς ὄμμασιν ἰδὼν καὶ ἀκριβῶς ἐξετάσας μετέβην περιεργείας ἕνεκεν εἰς τὸν ἀπέναντι τοῦ ἀνακαλυφθέντος προσευχητηρίου ἀγρὸν, ἔνθα καὶ νῦν ἔτι ἵστανται τὰ πλατύτατα διπλᾶ περιστύλια τῆς ἀγορᾶς ἢ βασιλικῆς, ἐλλείπουσι δὲ οἱ ἐκ πετρῶν ἢ λίθου λευκοῦ θριγκοὶ καὶ οἱ ἐν ταῖς ἄνω ὀροφαῖς περίπατοι. Ἐνταῦθα ἐστάθην ἀσκεπὴς—σεβασμοῦ ἕνεκεν πρὸς τὴν οἰκίαν τῆς δικαιοσύνης—ἵνα περιεργασθῶ τὰ ἐρείπια, τὰ συντρίμματα τῆς τεκτονικῆς, καὶ ἀνακαλύψω, εἰ δυνατὸν, ἐπιγραφήν τινα, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Εὗρον δηλαδὴ ἐπὶ μαρμαρίνης πλακὸς ἐπιμελῶς λελαξευμένης τὴν δε τὴν ἐπιγραφὴν ἑλληνικοῖς γράμμασιν, ἴσως ἀνέκδοτον. Εἶναι δὲ ἀνακήρυξις τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ δήμου πρὸς τὸν Οὐαλέριον..

ΒΑΙΒΙΟΝ ΟΥ
ΑΛΕΡΙΟΝ
ΦΙΡΜΟΝ ΤΟΝ
ΚΡΑΤΙΣΤΟΝ
Ο ΔΗΜΟΣ
ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ.

Πρὸς δὲ ταύτῃ εὗρον καὶ πλάκα τινὰ μετ' ἐπιγραφῆς παρεμβεβλημένην μεταξὺ τῶν λίθων τῆς οἰκοδομῆς. Ἕνεκα δὲ τῆς θέσεως τῆς πλακὸς, καὶ ταύτης διερρηγμένης εἰς δύο, οὐδὲν ἄλλο ἠδυνήθην ν' ἀναγνώσω, καίπερ μεγάλας προσπαθείας καταβαλὼν, ἢ μόνην τὴν λέξιν ΦΙΛΙΠ. . . , ἥτις ἐπλήρωσε τοὺς ὀφθαλμούς μου δακρύων χαρᾶς καὶ λύπης.

Τελευταῖον δὲ λέγω, κατὰ τὸν πολυμαθῆ Γαλάτην κ. Albert Dumont, ὅτι ἡ ἀνεύρεσις ἀλωβήτου τινὸς οἰκοδομήματος (ἐκκλησιαστικοῦ), ἀναγομένου εἰς τοὺς τέσσαρας τελευταίους αἰῶνας τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, δέον ἵνα θεωρηθῇ ὡς εὐτύχημα.

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΗΣ ΝΥΚΤΟΣ.

ὑπὸ ΛΕΟΠΟΛΔΟΥ ΒΑΡΡΑ.

—=—

Ἦτο ὡραία τις, πλὴν καὶ μελαγχολικὴ, ἡμέρα τοῦ φθινοπώρου. Ὁ ἥλιος ἐξετόξευε τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτῖνας ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἔδιδεν ὠχράν τινα λάμψιν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων. Αἱ πεδιάδες ἤρξαντο καλυπτόμεναι ὑπὸ τῶν πιπτόντων φύλλων τῶν δρυῶν καὶ ἡ φύσις ἐπανελάμβανε τὸ πένθιμον κάλυμμά της. Ὁ ψάλτης τῶν δασῶν,—ἡ ἡδύφθογγος ἀηδὼν,—ἐγκατελίμπανε προσκαίρως τὴν μονήρη αὐτῆς διαμονὴν, καὶ μόνον ὁ αὐλὸς τοῦ βοσκοῦ ἀντήχει ὑπὸ τὰ σκιερὰ φυλλώματα.

*
* *

Μετὰ μακρὸν περίπατον ἐπανέκαμπτον εἰς τὴν καλύβην μου, ὅτε διερχόμενος πλησίον νεκροταφείου χωρίου τινὸς ἤκουσα ἐλαφρόν τινα θόρυβον προερχόμενον ἐκ τῆς πενθίμου ἐκείνης περιοχῆς. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα ὅτι ὁ νεκροθάπτης σκάπτων λάκκον διὰ γέροντά τινα ἀποθανόντα, προὐξένει τὸν θόρυβον ἐκεῖνον. Ἀλλ' εἶτα, κινούμενος ἐκ περιεργείας, εἰσέδυσα εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον τῆς αἰωνίου ἀναπαύσεως καὶπαρέστην μάρτυς συγκινητικωτάτου θεάματος. Νεαρὰ κόρη προσηύχετο γονυκλινὴς ἐπὶ τάφου τινὸς, ἐπιστεφομένου ὑπὸ σταυροῦ ἐκ ξύλου δρυὸς, ἐνῷ αἱ δύουσαι ἀκτῖνες τοῦ ἡγεμόνος τῶν ἄστρων διεισέδυον ἀνὰ μέσον τῶν κυπαρίσσων καὶ τῶν ἄλλων δένδρων.

*
* *

Κάλλος οὐράνιον ἔλαμπεν ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς τεθλιμμένης παιδός· τὸ βλέμμα της ἦτο πλῆρες γλυκύτητος καὶ ἐξέφραζε συνάμα ὅλην τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Κόμη μαύρη καὶ στίλβουσα ἔπιπτεν ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τῶν ὤμων της· εἶχε συνηνωμένας τὰς λευκοτέρας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀλαβάστρου χεῖράς της, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῆς ὀφθαλμοὶ

ἦσαν προσηλωμένοι μετ' ἀνεκφράστου περιπαθείας εἰς τὸ στερέωμα. Χρυσοῦς σταυρός,— σύμβολον τῆς θρησκείας της, — ἔλαμπεν ἐπὶ τοῦ στήθους αὐτῆς· ἐπὶ τοῦ προσώπου της ἐζωγραφεῖτο ἄφατος μελαγχολία, ἀνεξήγητον δὲ θέλγητρόν τι ἦτο ἐντετυπωμένον ἐπὶ τοῦ συνόλου αὐτῆς.

* * *

Ὠθούμενος ὑπὸ ἀκαταμαχήτου περιεργείας ἐκρύβην ὄπισθεν δένδρου καὶ ἤκουσα αὐτῆς δεομένης ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρός της.

Ἡ πτωχὴ νεᾶνις προσηύχετο εἰς τὸν Πλάστην της! Ἀκούσατε, ἀκούσατε αὐτῆς!

* * *

«Ὦ μῆτέρ μου, ῥίψον ἓν βλέμμα ἐπ' ἐμοῦ! Ἀφ' ὅτου ὁ σκληρὸς θάνατος σὲ ἀφήρπασεν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ἡ στοργή σου ἔπαυσε περιθάλπουσά με, ἡ εὐτυχία ἀπέπτη μακράν μου! Ἡ ἀνάμνησίς σου δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ τῆς καρδίας μου, καὶ ἔτι ἀναμιμνήσκομαι τῶν ἡμερῶν ἐκείνων τῶν τόσω ἡδειῶν ἃς διήλθομεν εἰς τὴν καλύβην μας, καὶ καθ' ἃς ἠρέσκεσο νὰ μὲ ὑποδεικνύῃς τὸν ἥλιον ζωογονοῦντα τὴν φύσιν. Μοὶ ἐδείκνυες τὰ φυτὰ ἀποκαλύπτοντα τὰ φύλλα αὐτῶν τὴν πρωΐαν ἵνα παραδεχθῶσι τὴν ζωογόνον δρόσον καὶ ἐπανακλείοντα αὐτὰ τὴν ἑσπέραν. Τὰ ἔντομα πτερυγίζοντα μετὰ ψιθύρου τὰς θερμὰς στιγμὰς τῆς ἡμέρας, καὶ κρυπτόμενα τὸ λυκόφως. Τὰ πτηνά, ἐγειρόμενα τῆς ἠοῦς ὑποφωσκούσης καὶ ἀποκοιμώμενα κατὰ τὰς πρώτας στιγμὰς τῆς νυκτὸς· καὶ μοὶ ἔλεγες—ὅλα ταῦτά εἰσιν ἀποτέλεσμα τῆς θείας ἀγαθότητος! Ἐνθυμοῦμαι τὰς μακρὰς ἐκείνας ἑσπέρας καθ' ἅς, νέα ἔτι οὖσα, με ἀπεκοίμιζες εἰς τὰς ἀγκάλας σου, καὶ τὰς ὡραίας ἐκείνας πρωΐας καθ' ἃς μὲ ὡδήγεις εἰς τὸ βουνὸν ἔνθα μὲ ἐδίδασκες νὰ θαυμάζω τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τοῦ στερεώματος! Πλειστάκις δέ, εἰς τὸ βάθος κοιλάδος τινός, δεικνύουσά με κάλυκα ῥόδου ἀνθοῦντος μὲ ἐδίδασκες τί ἐστι ζωή, ἐνῷ πρὸ τοῦ ὑπὸ τῆς καταιγίδος καταβληθέντος στάχυος ἐμάνθανον νὰ ἐννοῶ τὸν θάνατον...»

* * *

Καὶ ἡ τεθλιμμένη παῖς ἐξηκολούθει θρηνωδοῦσα ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μητρός της καὶ δεομένη εἰς τὸν Πλάστην αὐτῆς! Ἀκούσατε, ἀκούσατε αὐτῆς δεομένης!...

* * *

«Ἰδοὺ ἐγὼ μόνη καὶ ἐστερημένη τῆς στοργῆς σου!... Ὅταν, περὶ μέσας νύκτας, ἡ σελήνη χρωματίζει διὰ τῆς ὠχρᾶς λάμψεώς της τὰς κορυφὰς τῶν δένδρων, ἀκολουθῶ, ἐν τῇ ταχείᾳ αὐτῶν πορείᾳ, τὴν φυγὴν τῶν νεφελῶν καὶ εὐλογῶ τὸν Πλάστην!...

» Συχνάκις ἐπίσης ὅταν ἡ καταιγὶς μυκᾶται καὶ ἡ βροχὴ πιπτομένη μετὰ ψιθύρου ῥαντίζει τὰ παραθυρόφυλλα τῆς καλύβης μου, ἀρέσκωμαι νὰ ἀκούω τὴν μυκωμένην φωνὴν τοῦ ἀνέμου, πνέοντος μανιωδῶς ἀνάμεσον τῶν κλάδων τῶν δένδρων, καὶ τὸν ὑπόκωφον κρότον τοῦ κεραυνοῦ ἀντηχοῦντα εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Τότε παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μᾶς συνενώσῃ ταχέως!... Ὦ μῆτέρ μου, δὲν δύναμαι νὰ σὲ λησμονήσω καὶ καθ' ἑκάστην θὰ ἔρχωμαι νὰ ἀποτίσω τὸν δίκαιον τοῦτον φόρον τῶν δακρύων, τῶν ὀφειλομένων εἰς τὴν μνήμην σου, ἐπὶ τοῦ κάλυκος τῶν ἀνθέων ἅτινα καλύπτουσι τὴν ἱερὰν δι' ἐμὲ σποδόν σου!... Μόνη τώρα, μόνην παρηγορίαν εὑρίσκω ὅταν, γονυπετοῦσα ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων πλακῶν τοῦ ναοῦ, συνενοῦμαι νοερῶς, διὰ τῆς προσευχῆς, μετὰ σοῦ. Ἐκεῖ, εἰς τὸ ὠχρὸν καὶ τρέμον φῶς τῆς λυχνίας, ὑπὸ τὰς ζοφερὰς ἀψῖδας, δέομαι τοῦ Θεοῦ ὅπως ἀναλαμβάνων με ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τούτου τῆς ἐξορίας μὲ συγκαταλέξῃ μετὰ σοῦ εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐκλεκτῶν σου!...»

* * *

Καὶ ἡ νεαρὰ καὶ εὐλαβὴς κόρη ἔπαυσε δεομένη τοῦ Πλάστου αὐτῆς!..

* * *

Ἡ σελήνη ἀνέτειλε τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου τῆς αἰωνίου λήθης, καὶ

θὰ ἐξελάμβανέ τις αὐτὴν ὡς τὸν φάρον τοῦ θανάτου φωτίζοντα διὰ φωτὸς ὠχροῦ καὶ ἀποτροπαίου τοὺς πενθίμους τούτους τόπους.

Αἱ φωναὶ τῶν νυκτίων πτηνῶν ἤρξαντο ἀντηχοῦσαι εἰς τὰ δάση, καὶ βράχοι τινες ὑψούμενοι κωνοειδῶς ἐπὶ τῶν πλευρῶν ζοφεροῦ τινος λόφου, διεφαίνοντο τῇδε κἀκεῖσε ἐκ τῆς λευκότητος αὐτῶν.

* * *

Ἡ νεαρὰ κόρη ὑπεκλίνατο ἡσύχως, ἠσπάσθη τὸν ἐπιτύμβιον λίθον τοῦ τάφου τῆς μητρός της, καὶ ἀπεμακρύνθη ὀλοφυρομένη, ἀπομάττουσα διὰ τῆς μακρᾶς αὐτῆς κόμης τὰ πλημμυροῦντα τοὺς ὀφθαλμούς της δάκρυα.

Κατέλειπον ἐπίσης τὸ νεκροταφεῖον καὶ ἀπομακρυνόμενος, μετεστρεφόμην ἐνίοτε, διότι ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον πάντοτε τὸν «ἄγγελον τοῦτον τῆς νυκτός!!...»

(Μετάφρασις Κ. Α. Ξ.)

Η ΑΛΗΘΗΣ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ.

—=—

ΔΙΗΓΗΜΑ.

Εἷς ἐκ τῶν βασιλέων τῶν Ἰνδιῶν, εἶχεν ὑποπέσει εἰς τόσον σφοδρὰν ὑποχονδρίαν, ὥστε οὐδὲν ἐκ τῶν ἀπείρων ἀνακτόρων, περιπτέρων, κήπων καὶ ἀμπελώνων ἠδύνατο νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ, εἰς οὐδὲν ἠδύνατο ν' ἀναπαυθῇ. Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀπειραρίθμων μουσικῶν καὶ γελωτοποιῶν, οὐδὲν ἆσμα, οὐδὲν παιγνίδιον ἠδύνατο νὰ συντελέσῃ πρὸς διασκέδασιν τοῦ λαοφιλοῦς τούτου βασιλέως. Πρὸς ἀπαλλαγὴν ὅθεν τοῦ πάθους τούτου καίτοι ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τοῦ Χίνδισταν μετεπέμφθησαν ἰατροί τε καὶ διδάκτορες, ὧντινων, ἄλλοι μὲν τὸ κυνήγιον, ἄλλοι τὰς μελέτας, ἄλλοι δὲ πάλιν τὰ ταξείδια καὶ τὴν τῶν ἱερῶν τόπων ἐπίσκεψιν συνέστησαν, καίτοι δὲ πάντα λεπτομερῶς καὶ ἀκριβέστατα ἐξετελέσθησαν, οὐδεμία μεταβολή, οὐδεμία ἐπίδρασις, εἰς τὸν πάντοτε σύννουν, πάντοτε μελαγχολικὸν τοῦτον ἄνακτα.

Μίαν τῶν ἡμερῶν πτωχός τις Δερβίσης, ἐλθὼν πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων, εἶπεν εἰς τοὺς θυρωρούς·—«Ἤκουσα ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν προσκληθέντων ἰατρῶν ἠδυνήθη νὰ παράσχῃ βελτίωσιν εἰς τὸ πάθος τοῦ προσφιλοῦς βασιλέως. Ἐσηκώθην λοιπὸν καὶ ἦλθον ἐνταῦθα παρακαλῶν ὑμᾶς ὅπως μὲ παρουσιάσητε εἰς τὴν Α. Μεγαλειότητα· ἐγὼ δύναμαι ἐντελῶς νὰ τὸν θεραπεύσω.» — «Κρημνήσ' ἀπ' ἐκεῖ, βρωμερέ, ὑπέλαβον, τόσοι καὶ τόσοι Γιατροί, καὶ Γιατροὶ ἕνας κι' ἕνας καὶ δὲν 'μπόρεσαν νὰ τοῦ κάμουν τίποτε, καὶ τώρα ἡ εὐγενεία σου θὰ τὸν γιατρέψῃς.. ἔ;.. Εἰπόντες ἠθέλησαν διὰ τῆς βίας νὰ τὸν ἐκδιώξωσιν.

Ἐν τούτοις ὁ βασιλεὺς ἀκούσας ἐκ τοῦ ἐξώστου τὰ διατρέξαντα, στέλλει ζητῶν ἵνα ὁ Δερβίσης ἐμφανισθῇ αὐτῷ. Οἱ δὲ φύλακες— καίτοι ἄκοντες—παρουσιάζουσι τὸν Δερβίσην μας ὅστις μετὰ τρεῖς ἐδαφιαίους τεμενάδες, δέσας τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ κάτω νεύσας, — «Βασιλεῦ! λέγει, εἰς τὸ »πάθος σας ὑπάρχει ἰατρικόν τι· ἐὰν δυνηθῆτε »νὰ τὸ προμηθευθῆτε, ὁλοτελῶς ἐξ αὐτοῦ ἀ»παλλάττεσθε. Στείλατε, Μεγαλειότατε, εἰς »ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, καὶ ὅταν εὕρωσί τινα, »ἐκ τῆς καταστάσεώς του εὐχαριστημένον »ὄντα, ἂς λάβωσι τὸν χιτῶνά του, τὸν ὁποῖον »ἅμα φορέσαντες ὑμεῖς παραυτίκα ὑγιεῖς γί»γνεσθε.» Εἶπε· καὶ προσκυνήσας καὶ πάλιν ᾤχετο ἀπιών.

Ἐπὶ τούτῳ ὁ βασιλεὺς ἐξέπεμψε ἀπεσταλμένους, ὁδηγήσας αὐτοὺς κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Δερβίσου, οἵτινες μολονότι καὶ αὐτὰ τὰ χωρία καὶ τὰς ἐλαχίστας πολίχνας ἠρεύνησαν, ἐν τούτοις ὅμως οὐδένα ἐκ τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεως εὐχαριστημένον ὄντα ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι· καθότι ἐκ τῶν κατόχων τοῦ πλούτου καὶ τῆς εὐτυχίας, εἰς ὁποιονδήποτε καὶ ἂν ἀπετάθησαν, οὐδεὶς μεθ' εὐγνωμοσύνης ἀπήντα, ἀλλ' ἀφοῦ τὰ ἑαυτοῦ καλὰ ἀπηρίθμει:—Δόξα τῷ Θεῷ—ἔλεγεν—ὅ,τι καὶ ἂν ἐπιθυμήσω τὸ ἀποκτῶ πλὴν τί τὸ ὄφελος! τὸ μόνον τέκνον, ὁ μονογενής υἱός μου ἀπέθανε καὶ ὁ κόσμος μοὶ φαίνεται φυλακή.—

Ἄλλοι δὲ πάλιν: — Πολὺ καλά· ὑγιειαίνω, πλὴν τί μὲ τοῦτο; ἀφοῦ μετὰ τῆς γυναικός μου καλῶς δὲν διάκειμαι, καὶ ἡ κεφαλή μου ἐκ τῶν ἀδιακόπων ῥήξεων κινδυνεύει νὰ διαρραγῇ—καὶ ἄλλοι: —Τῆς πόλεως ταύτης εἶμαι ὁ πρῶτος κατὰ τὸν πλοῦτον· πλὴν τί θὰ τὸ κάμω;;. Εἶμαι χωλὸς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν δύναμαι νὰ πηγαίνω ὅπου θέλω καὶ ἄλλος ἄλλο καὶ ἄλλος ἄλλο λέγοντες κατὰ τῆς καταστάσεώς των παρεπονοῦντο.

Καὶ ἐν ὀλίγοις οἱ μὲ τὴν διαταγὴν τοῦ νὰ εὕρωσί τινα ἐκ τῆς ἑαυτοῦ καταστάσεώς τε καὶ ὑγείας εὐχαριστημένον, ἀπεσταλμένοι ἐπέστρεφον ἄπρακτοι. Ἐν τοσούτῳ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀπήντησε καθ' ὁδόν τινα ὅστις φορτωμένος τὰ ξύλα, τὰ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, εἶχε κόψει ἐκ τοῦ πλησίον δάσους, καὶ διὰ τοῦ ᾄσματος ἐκδηλῶν τὴν χαρὰν, ἣν ἔσωθεν ἔκρυπτε, ἤρχετο.—Σταθῆτε, ἂς ἴδωμεν οὗτος πῶς εἶναι; εἰς τοὺς συντρόφους του εἰπὼν τὸν ἐπλησίασεν.—Πατέρα—τῷ λέγει—στάσου· θὰ σ' ἐρωτήσω κἄτι τι· ὡς φαίνεται σὺ θὰ εὐπορῇς, καθὼς καὶ τὰ περὶ ἀναπαύσεως καὶ εὐζωίας θὰ ἔχωσι κάλλιστα παρὰ σοὶ, ἵνα οὕτως ᾄδων καταβαίνῃς τὸ τραχὺ τοῦτο ὄρος.—Βεβαιότατα, ἀπήντησεν, καὶ ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου; . . . Ἴσως εὐτυχέστερός μου δὲν ὑπάρχει. Κατὰ τὴν ὑγείαν, δόξα τῇ θείᾳ προνοίᾳ, ἔχω κάλλιστα, ποτὲ δὲν ἐνθυμοῦμαι νὰ πάθω τι. Καθ' ἑκάστην ἔρχομαι εἰς τὸ δάσος· κόπτω ἓν φορτίον ξύλα, τὰ μεταφέρω εἰς τὴν πόλιν ὅπου πωλῶν αὐτὰ πορίζομαι ἀνετώτατα τὰ πρὸς τὸ ζῆν.—Ἀκριβῶς σὺ εἶσαι ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ζητῶ· — τὸν διέκοψεν ὁ ἐπιστάτης—σὲ παρακαλῶ, ἔκβαλλε τὸν χιτῶνα σου καὶ δός μοι τον· καὶ πρὸς ἀμοιβὴν ὅ,τι θέλῃς ζήτησον.—Πολὺ καλὰ, ἐπεῖπεν ὁ ξυλοκόπος, ἂν εἶχον χιτῶνα, καὶ ἄνευ ἀμοιβῆς ἀκόμη εὐχαρίστως θὰ σᾶς τὸν ἔδιδα· πλὴν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔχω πῶς δύναμαι νὰ τὸ δώσω;

Τίς ὁ ἀληθὴς εὐδαίμων,

Ὁ ἐν ὀλίγοις εὐχαριστούμενος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ζ. ΛΑΜΠΙΣΗΣ
Φοιτητὴς τῆς Αὐτοκρατορικ. Ἰατρ. Σχολῆς.

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΑΝΘΡΩΠΩ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Γ΄. Σελ. 116.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΚΑΘΑΡΙΣΜΩΝ.

« Ὁ Βραχμὰν ἐρχόμενος ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἢ τὴν λίμνην τῶν καθαρισμῶν, δυνάμει τῆς ἐπομένης ἐπικλήσεως, μεταβαλέτω τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τούτου ἢ τῆς λίμνης ταύτης εἰς ὕδωρ ἡγιασμένον τοῦ Γάγγη.

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ.

« Ὦ Γάγγη, ἐγεννήθης ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ Βράχμα, ἐκ τούτου κατέβης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Σίβα καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν τοῦ Βισχνοῦ, καὶ ἔπεσας ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ἐξαλείψῃς τὰς ἁμαρτίας τῶν ἀνθρώπων, καθαρίσῃς αὐτοὺς ἐκ τῶν ῥύπων αὐτῶν καὶ παράσχῃς αὐτοῖς τὴν εὐτυχίαν. Σὺ ὑπάρχεις ἡ καταφυγὴ καὶ τὸ στήριγμα τῶν ἐμψύχων δημιουργημάτων, ἅτινα ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Πιστεύω εἰς σὲ, ἐλθὲ ἀναλαβεῖν τὰ ἱερά σου ὕδατα ἐκ τοῦ ποταμοῦ τούτου, ἐν ᾧ μέλλω ποιῆσαι τοὺς καθαρισμούς μου· οὕτω δὲ καθαρίσεις τὸ σῶμά μου καὶ τὴν ψυχήν μου.

*
* *

« Διαλογισάσθω περὶ τῶν πνευμάτων ἅτινα προΐστανται τῶν ἱερῶν ποταμῶν, ἅτινά εἰσιν ἑπτὰ, Γάγγα, Ὑαμουνὰ Σινδοῦ, Γκοδαβέρυ, Σαρασβάττυ, Νερβοῦδα, Κάβερυ.

*
* *

« Καταβαίνων έπειτα έν τῷ ὕδατι, κατευθυνέτω τὸν διαλογισμὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν Γάγγην, καὶ φαντασθήτω ὅτι ποιεῖ πράγματι τοὺς καθαρισμοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ ποταμῷ τούτῳ.

* * *

« Καλῶς δὲ λουσάμενος, ὀφείλει στρέψασθαι πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ λαμβάνων τρὶς ὕδωρ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ποιήσει τρὶς τὴν προσφορὰν τῷ ἀστέρι τούτῳ, ἀφιεὶς τὸ ὕδωρ ῥέειν κατὰ σταγόνας διὰ τῶν ἄκρων τῶν δακτύλων.

* * *

« Ἀναβαίνει ἔπειτα ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ζώννυσι τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ ὑφάσματι καθαρῷ, τίθησιν ἕτερον ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ ὤμων, καὶ κάθηται ἔχων ἐστραμμένον τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ τιθεὶς παρ' ἑαυτῷ τὸ χάλκινον αὐτοῦ δοχεῖον πλῆρες ὕδατος.

* * *

« Τρίβεται τὸ μέτωπον διὰ κόνεως ἐρυθροξύλου, (1) καὶ χαράττει ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἐρυθρὸν σημεῖον τὸ ἀποκαλούμενον Τ ι λ ό κ υ, κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς φυλῆς αὐτοῦ.

* * *

« Κρεμασάτω τότε ἐπὶ τοῦ αὐχένος αὐτοῦ τρεῖς στεφάνους ἐξ ἀνθέων διαφόρων χρωμάτων, ἡτοιμασμένους ταῖς φροντίσι τῆς συζύγου αὐτοῦ, καὶ περανάτω, κρεμῶν ἐπὶ τοῦ αὐχένος αὐτοῦ κομβολόγιον κατεσκευασμένον ἐκ κόκκων ἐρυθρῶν, Βουδρακχὰς ἐπιλεγομένων.

* * *

« Ἔπειτα δὲ περὶ τοῦ Βισχνοῦ διαλογιζόμενος πίνει τρὶς πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἑαυτοῦ δοχείου, καὶ ἐκ νέου ποιεῖται σπονδὰς τῷ ἡλίῳ, διαχέων ὀλίγον ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς.

* * *

« Τὴν αὐτὴν σπονδὴν ποιήσει πρὸς τιμὴν τῆς οὐρανίας Τριμούρτι, Βαχμα-Βισχνου-Σίβα, καὶ τῶν ἀνωτέρων πνευμάτων, Ἴνδρα, Ἀγνῦ, Ὑαμᾶ, Νεϊριτία, Βαρουνᾶ, Βαχιδοῦ, Κουβερᾶ, Ἰσανιᾶ.

* * *

(1) Σάνταλον, ξύλον εὐῶδες καὶ βαφικὸν τῆς Ἰνδικῆς.

« Τῷ ἀέρι, τῷ αἰθέρι, τῇ γῇ, τῷ ἁγνῷ ῥευστῷ Ἀγκασᾶ, ἀρχῇ παγκοσμίῳ δυνάμεως καὶ ζωῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πιτρὶς καὶ ταῖς ψυχαῖς τῶν προγόνων, προφέρων τὰ ὀνόματα πάντων ὧν διὰ μνήμης ἔχει.

* * *

« Ἐγερθήτω τότε, καὶ ἐνεγκάτω τὴν λατρείαν αὐτοῦ τῷ Βισχνοῦ, ἀπαγγέλλων πρὸς τιμὴν αὐτοῦ τὰς δεήσεις αἵτινες τὰ μάλιστα αὐτῷ εὐαρεστοῦσιν.

* * *

« Στρεφόμενος τρὶς βραδέως περὶ ἑαυτὸν, προφέρει ἐννεάκις καθ' ἑκάστην στροφὴν τὰ ὀνόματα τῆς θείας Τριάδος. Ἔπειτα δὲ προφέρων βραδέως τὰ τρία ὀνόματα τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν τῇ μυστηριώδῃ μονοσυλλάβῳ, Βαχμα-Βισχνου Σίβα, στρέφεται ἐννεάκις περὶ ἑαυτὸν προφέρων ἕκαστον ὄνομα.

* * *

« Προφέρων αὐτὴν ταύτην τὴν μυστηριώδη μονοσύλλαβον, χαμηλῇ τῇ φωνῇ, στρέφεται ταχέως περὶ ἑαυτὸν ἐννεάκις καὶ ἀπαγγέλλει τὴν ἑπομένην ἐπίκλησιν τῷ ἡλίῳ.

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ.

» Ὦ ἥλιε! σὺ ὑπάρχεις ὧν ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Βράχμα ἐν τῇ ἐξεγέρσει ἡμῶν, ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ Βισχνοῦ τὴν μεσημβρίαν, καὶ ὁ τοῦ Σίβα τὴν ἑσπέραν· σὺ εἶς ὁ ἀδάμας τοῦ ἀπείρου, ὁ πολύτιμος λίθος τοῦ ἀέρος, ὁ βασιλεὺς τῆς ἡμέρας, ὁ μάρτυς πασῶν τῶν πράξεων, αἵτινες συμβαίνουσιν ἐν τῷ σύμπαντι. Ἡ θερμότης σου γονιμοποιεῖ τὴν φύσιν, σὺ εἶς τὸ μέτρον τοῦ χρόνου, σὺ κανονίζεις τὰς ἡμέρας, τὰς νύκτας, τὰς ἑβδομάδας, τοὺς μῆνας, τὰ ἔτη, τὰς ἐποχὰς, τὸν καιρὸν τῶν καθαρισμῶν καὶ τῆς προσευχῆς. Σὺ εἶς ὁ κύριος τῶν ἐννέα πλανητῶν, καθαρίζεις πάντας τοὺς ῥύπους τῆς σφαίρας, διαλύεις τὰ σκότη πανταχοῦ ἔνθα ἀνατέλλεις. Ἐν τῷ διαστήματι τῶν ἑξήκοντα γκαχδία διατρέχεις ἐπὶ τοῦ ἅρματός σου ἔτὸ μέγα ὄρος τοῦ βορρᾶ ὅπερ ἔχει

ἐννενήκοντα ἑκατομύρια ἑξακόσια ὑοδζομᾶ ἐκτάσεως. Προσφέρω σοι τὴν λατρείαν μου, ὡς πρὸς τὸ ἀνώτατον πνεῦμα ὅπερ ἐπαγρυπνεῖ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου κόσμου.

*
* *

« Πρὸς τιμὴν τοῦ φύλακος ἀστέρος καὶ τοῦ πνεύματος ὅπερ αὐτὸν ἐμψυχοῖ, στρέφεται ἔπειτα περὶ ἑαυτὸν δωδεκάκις εἴκοσι καὶ τέσσαρας στροφάς, καὶ ἂν ἐπιτρέπωσιν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ εἰκοσιτετράκις τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ στροφάς. (1)

*
* *

» Οὕτω δὲ εὔκαμπτον ποιεῖ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα, αὔξει τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις καὶ ἑτοιμάζεται εἰς τὰς μυστηριώδεις ἐπικλήσεις. Διευθύνεται ἔπειτα πρὸς τὸ δένδρον Ἀσσουάτα (2), καὶ ἀναπαυόμενος ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ κατευθύνει αὐτῷ τὴν ἐπίκλησιν τήν δε.

*
* *

« Δένδρον Ἀσσουάτα, σὺ ὑπάρχεις ὁ βασιλεὺς τῶν δασῶν, τὸ εἰκόνιον καὶ τὸ σύμβολον τῶν Θεῶν. Αἱ ῥίζαι σου παριστᾶσι τὸν Βράχμαν, ὁ κορμός σου τὸν Βισχνοῦν, καὶ οἱ κλόνοι σου τὸν Σίβαν· οὕτω δὲ παρίστης τὴν Τριμούρτι. Οἱ τιμῶντές σε ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ποιοῦντες σοι τὴν τελετὴν τῆς ἀπομιμήσεως, σ τ ρ ε φ ό μ ε ν ο ι περὶ σὲ, ἐξυμνοῦντες τοὺς αἴνους σου, κτῶνται τ ὴ ν γ ν ῶ σ ι ν τ ῶ ν π ρ α γ μ ά τ ω ν τοῦ κόσμου τούτου, καὶ σ χ ῆ μ α ἀ ν ώ τ ε ρ ο ν ἐν τῷ ἑτέρῳ.

*
* *

« Στρέφεται τότε περὶ τὸ δένδρον, ἑπτά, δέκα καὶ τέσσαρας, εἴκοσι καὶ μίαν, εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, τριάκοντα καὶ πέντε στροφάς, καὶ ἔτι πλέον, μέχρις οὗ ἐξαντληθῶσιν αἱ δυνάμεις αὐτοῦ, αὐξάνων πάντοτε καθ' ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στροφῶν τούτων.

*
* *

« Ἀναπαυόμενος δὲ, δοθήτω ἐπί τινα καιρὸν εἰς εὐσεβεῖς μελέτας, ἐνδυσάσθω ἔπειτα ὑφάσματα καθαρὰ, καὶ συλλέξας ἄνθη, ἅπερ κομίζει ἵνα προσαγάγῃ ὡς θυσίαν τοῖς ἐφεστίοις πνεύμασιν, ἐπιστρεψάτω εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ τοῦ δοχείου αὐτοῦ πλήρους ὕδατος.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

—=—

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑ ΤΟΥΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΥΣ ΠΡΑΞΕΩΝ.

—

« Ἐπιστρέψας οἴκαδε, ὁ βραχὰν Γριχαστὰς (οἰκοδεσπότης) ποιεῖ τὴν θυσίαν τῷ πυρὶ καὶ δύναται ἔπειτα ἐνασχολεῖσθαι περὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

*
* *

« Τὴν μεσημβρίαν, δοὺς τὰς διὰ τὸ γεῦμα αὐτοῦ διαταγάς, ὀφείλει ἐπιστρέψαι εἰς τὸν ποταμὸν ἵνα ἐκ δευτέρου ποιήσῃ τὴν σανδίαν (προσευχὴν), ἀπαγγέλλων τὰς δεήσεις αἵτινες δοθήσονται κατωτέρω ἐν τῷ εὐχολογίῳ.

*
* *

« Ἔπειτα ἐπανέρχεται οἴκαδε, καὶ ὀφείλει ἐπιστῆσαι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν προσοχὴν, ἵνα διατηρήσηται καθαρὸς, ἀπορεύγων τὸ ἐγγίσαι ἢ τὸ περιπατῆσαι ἐπὶ πράγματος ἐπιδεκτικοῦ ἵνα μολύνῃ αὐτόν.

*
* *

« Ἐὰν ἐγγίσῃ ἀνθρώπου τινος ὑποδεεστέρας φυλῆς, ἢ θέσῃ τὸν πόδα ἐπὶ συντριμμάτων φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν, ἐπὶ τριχῶν, ἐπὶ ὀστέων, ὀφείλει ἐπιστρέψαι εἰς τὸν ποταμὸν ἵνα ἄρξηται ἐκ νέου τοὺς καθαρισμοὺς αὐτοῦ.

*
* *

« Ὀφείλει εἶναι ἐν καταστάσει τελείας καθαρότητος ἵνα προσαγάγῃ τὴν θυσίαν τοῖς Πιτρὶς, Πνεύμασιν, ἣν ὀφείλει τελέσαι κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν τῆς ἡμέρας.

*
* *

« Ἑτοιμασάμενος διὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην τελετὴν, εἰσελθέτω μετὰ συννοίας ἐν τ

(1) Ἐκ τούτου ἀναμφιβόλως λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν οἱ Βόνζοι καὶ οἱ στρεφόμενοι Δερβίσαι.

(2) Πάντες οἱ Βραχμᾶνες φυτεύουσιν ἓν δένδρον πέριξ τῶν ναῶν αὐτῶν καὶ τῶν κατοικιῶν.

αἰθούσῃ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἥτις ὀφείλει τηρεῖσθαι τοῖς ἐφεστίοις Πνεύμασιν, ἅπερ εἴωθεν ἐπικαλεῖσθαι, καὶ δοθήτω ταῖς προπαρασκευαστικαῖς τελεταῖς τῆς ἐπικλήσεως.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΚΛΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ.

« Ποιησάμενος τὸ σκότος,θέτω ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ τοῦ διαμερίσματος δοχεῖον πλῆρες ὕδατος, λύχνον, κόνιν ἐρυθροξύλου, δρύζιον βραστὸν καὶ λιβανωτόν.

*
* *

« Κροτῶν δὲ τοὺς ἑαυτοῦ δακτύλους ὁμοῦ, καὶ στρεφόμενος περὶ ἑαυτόν, χαραξάτω ἐνώπιον τῆς θύρας τοὺς μαγικοὺς κύκλους, οὓς ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου Γκουροῦ (διδασκάλου), ἵνα ἀπαγορεύσῃ τὴν εἴσοδον τοῖς κακοῖς πνεύμασι, καὶ περικλείσῃ ἐν τοῖς κύκλοις τούτοις τὰ εἰσδύσαντα ἤδη ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τῶν Πιτρίς.

*
* *

« Διὰ τῆς γῆς, τοῦ ὕδατος, τοῦ πυρὸς καὶ τριῶν ἐμφυσημάτων ἐπὶ τῶν ὑλῶν τούτων, συντίθεται νέον σῶμα ἑαυτῷ καὶ σχηματίζει μετὰ μέρους τοῦ ἑαυτοῦ σῶμα τῷ πνεύματι ὅπερ θέλει ἐπικαλέσασθαι διὰ τὴν θυσίαν.

*
* *

« Συνθλίβει τότε τὸν δεξιὸν αὐτοῦ μυκτῆρα διὰ τοῦ ἀντίχειρος, προφέρων δεκαεξάκις τὴν μονοσύλλαβον Δ ζ ό μ! καὶ ἀναπνέων ἰσχυρῶς τὸν ἀέρα διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μυκτῆρος, διαλύει τὰ μόρια κατὰ μικρὸν ἐξ ὧν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐσχηματίσθη.

*
* *

« Διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ πιέζει ἀμφοτέρους τοὺς μυκτῆρας προφέρων ἑξάκις τὴν λέξιν Ῥόμ! Παύει ἀναπνέων, καὶ προσκαλεῖ εἰς βοήθειαν αὐτοῦ τὸ πῦρ ἵνα τὸ σῶμα αὐτοῦ διαλύσῃ.

*
* *

« Προφέρει τριάκοντα καὶ δύο φορὰς τὴν λέξιν Λ ό μ! καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὑπεκφεύγει ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀφανίζεται, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ προσκληθέντος πνεύματος ἔρχεται ἐμψυχώσουσα τὸ νέον σῶμα ὅπερ ἡτοίμασεν.

*
* *

« Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπανέρχεται ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, οὗτινος τὰ εὔθραυστα μέρη κατατάσσονται ἐκ νέου, ἀφοῦ σχηματίσωσι σῶμα αἰθέριον τῷ πνεύματι ὅπερ ἐπεκαλέσατο.

*
* *

« Προφέρων τρὶς τὴν ἱερὰν λέψιν Αυμ καὶ ἐννεάκις τὴν μαγικὴν συλλαβὴν Δ ζ ό μ, ἐπιβαλέτω τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ λαμπτῆρος, καὶ ῥίπτων δραγμῖδα λιβανωτοῦ ἐπὶ τῆς φλογὸς εἰπάτω.

*
* *

« Ὑψηλὸν Πνεῦμα, ἔνδοξον μετανοοῦν Ναραδὰ, ὅπερ ἐπικαλοῦμαι, καὶ ᾧτινι ἐσχημάτισα σῶμα λεπτοφυὲς διὰ τῶν οὐσιωδῶν μορίων τοῦ ἐμοῦ, παρὸν τυγχάνεις; Ἐμφανίσθητι ἐν τῷ καπνῷ τοῦ λιβανωτοῦ, ἐλθὲ ἵνα παραστῇς εἰς τὰς θυσίας ἅς περ ταῖς ψυχαῖς τῶν προγόνων προσφέρω.

*
* *

« Λαβὼν δὲ πρόσφορον ἀπόκρισιν, καὶ τοῦ αἰθερίου σώματος τοῦ προσκληθέντος πνεύματος ἐπιφανέντος ἐν τῷ καπνῷ τοῦ λιβανωτοῦ, προβήτω εἰς τοὺς καθαρισμοὺς καὶ εἰς τὰς θυσίας κατὰ τὸν ὡρισμένον τρόπον.

*
* *

« Προσενεχθείσης τῆς θυσίας, συνδιαλεξάσθω μετὰ τῶν ψυχῶν τῶν προγόνων καὶ συνομιλησάτω αὐταῖς περὶ τοῦ Ὄ ν τ ο ς καὶ τῶν μετασχηματισμῶν τοῦ ἀ φ θ ά ρ τ ο υ.

*
* *

« Ἔπειτα, σβέσας τὸν λαμπτῆρα αὐτοῦ παριστάτω, ἐν τῇ σιγῇ καὶ τῷ σκότει, εἰς τὴν τῶν πνευμάτων μεταξὺ αὐτῶν συνδιάλεξιν καὶ εἰς τὰς ἐμφανίσεις δι' ὧν ἀποκαλύπτουσι τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν.

*
* *

« Ἔπειτα ἀνάπτων ἐκ νέου τὸν λαμπτῆρα αὐτοῦ ἀποδότω τὴν ἐλευθερίαν τοῖς ἐν τοῖς μαγικοῖς κύκλοις ἐγκεκλεισμένοις κακοῖς πνεύμασι, καὶ ἐγκατελειπάτω τὸ ἄσυλον τῶν Πιτρίς. Ἐπιτρέπεται τότε αὐτῷ ἀπελθεῖν εἰς ἀνάπαυσιν.

*
* *

« Ἅμα τελειώσας, πλυνάσθω τὰς χεῖρας, καθαρισάσθω δωδεκάκις τὸ στόμα δι' ὕδατος καὶ φαγέτω ἐννέα φύλλα βασιλικοῦ ἵνα ἐξασφαλείσηται εὔκολον πέψιν.

*
* *

« Ὀφείλει διαμοιράσαι βέταλα καὶ ἀρεκοκάρυα τοῖς πτωχοῖς οὓς ἐκάλεσεν εἰς τὴν τράπεζαν αὐτοῦ, καὶ ἀπολύσας αὐτοὺς παραδόσθω ἐπί τινα καιρὸν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερῶν βιβλίων.

*
* *

« Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν, ἐπιτρέπεται αὐτῷ λαβεῖν βέταλα, ἀπελθεῖν εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ ἐπισκέψασθαι τοὺς φίλους αὐτοῦ, ἀλλὰ καλῶς προσεχέτω, ἵνα ἐπὶ τὰς στιγμὰς τοῦ δημοσίου αὐτοῦ βίου μήποτε ἐπιθυμήσῃ τῶν ἀγαθῶν ἢ τῆς γυναικὸς τοῦ πλησίον.

*
* *

« Δύοντος τοῦ ἡλίου, ἐπιστρέψει εἰς τὸν ποταμὸν τὰς αὐτὰς ἐκτελέσων διατυπώσεις τοῦ καθαρισμοῦ οἵας καὶ τὴν πρωΐαν.

*
* *

« Ἐπιστρέψας δὲ οἴκαδε, ὀφείλει καὶ αὖθις προσενεγκεῖν τὴν προσκομιδὴν τῷ πυρὶ, καὶ ἀναμνησθῆναι τῶν χιλίων ὀνομάτων τοῦ Χαρυ-Σμαρανᾶ ἢ τῶν λιτανειῶν τοῦ Βισχνοῦ.

*
* *

« Ἐλθέτω τότε εἰς τὸν ναὸν ἀκροασάμενος τῶν μαθημάτων ἅπερ δίδωσι τῷ Γριχαστᾶ καὶ τοῖς Πουροχῆτα (μύσταις τοῦ πρώτου βαθμοῦ) ὁ ἀνώτερος Γκουροῦς.

*
* *

« Μηδέποτε εἰσίτω κεναῖς ταῖς χερσὶν, ὀφείλει προσενεγκεῖν ὡς δῶρον εἴτε ἔλεον διὰ τὸν λαμπτῆρα, εἴτε καρποὺς τοῦ κοκκοφοίνικος, βανανέας, καμφορὰν, λιβανωτὸν, ἐρυθρόξυλον, ἐξ ὧν συντίθενται αἱ θυσίαι· ἐὰν δὲ πτωχὸς τυγχάνῃ, δότω ὀλίγα βέταλα.

*
* *

« Πρὶν ἢ εἰσέλθῃ ἐν τῷ ναῷ, περιελθέτω περὶ αὐτὸν ἑξάκις, καὶ ποιησάτω ἐνώπιον τῆς θύρας τὴν Σχακταγκὰ ἤτοι ὑπόκλισιν τῶν ἓξ μελῶν.

*
* *

« Ἀκούσας δὲ τὰ μαθήματά καὶ παρασχὰς εἰς τὰς ἐπικλήσεις τῶν Πιτρὶς μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς τάξεως αὐτοῦ, ἐκτελεσάτω τὰ θρησκευτικὰ αὐτοῦ καθήκοντα καὶ ἐπιστρεψάτω οἴκαδε ἀποφεύγων πάντα ῥύπον ἵνα δειπνήσῃ, μεθ' ὃ πάραυτα ὀφείλει κατακλιθῆναι.

*
* *

« Μηδέποτε διελθέτω τὴν νύκτα ἐν τῷ τοῖς πνεύμασι καθιερωμένῳ τόπῳ, καὶ ὁδοιπορῶν προσεχέτω ἵνα μὴ στήσῃ τὴν κλίνην αὐτοῦ ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου, ἐν γῇ ἠροτριωμένῃ καὶ ὑγρᾷ, ἐν τόποις ὑπὸ σποδοῦ κεκαλυμμένοις ἢ ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν κοιμητηρίων.

* *
*

« Κατακλινόμενος, προσενεγκάτω τὰς ἑαυτοῦ λατρείας τῇ θείᾳ Γριμοῦρτι καὶ ἀπαγγειλάτω τὴν εἰς τὰ πνεύματα ἐπίκλησιν Καλασσὰν, ἥτις ἐστὶν εὐάρεστος τῷ Σίβᾳ.

ΚΑΛΑΣΣΑ!

« Τὸ πνεῦμα Βαχιραβὰ διαφυλαξάτω τὴν κεφαλήν μου ἀπὸ παντὸς συμβεβηκότος, τὸ πνεῦμα Βιχαβὰ τὸ μέτωπόν μου, τὸ πνεῦμα Βουτα-Κάρμα τὰ ὦτα μου, τὸ Πρετα-Βαχαβὰ τὸ πρόσωπόν μου, τὸ Βουτα-Κάρτα τοὺς μηρούς, τὰ πνεύματα Δατὺς, πεπροικισμένα διὰ μεγίστης δυνάμεως, τοὺς ὤμους, τὸ Καλαπαμυ τὰς χεῖρας, τὸ Χαντὰ τὸ στῆθος, τὸ Κετρικὰ τὴν κοιλίαν, τὸ Παττοῦ τὰ ὄργανα τῆς γεννήσεως, τὸ Κατραπαλὰ τὰς πλευρὰς, τὸ Κεβραϋὰ τὸ στόμα, τὸ Χιδδα-Παττοῦ τοὺς γόμφους, καὶ τὸ ἀνώτερον πνεῦμα Ὑαμὰ ὁλόκληρον τὸ σῶμα. Τὸ πῦρ ὅπερ ἐστὶν ἡ οὐσία τῆς ζωῆς τῶν Θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐξασφαλισάτω με ἀπὸ παντὸς κακοῦ ἐν οἱῳδήποτε τόπῳ καὶ ἂν εὑρίσκωμαι. Αἱ γυναῖκες τῶν πνευμάτων τούτων ἀγρυπνείτωσαν ἐπὶ τῶν τέκνων μου, τῶν ἀγελάδων μου, τῶν ἵππων μου καὶ τῶν ἐλεφάντων μου.

Ὁ Β.σχνοῦς ἐπαγρυπνείτω ἐπὶ τῆς πατρίδος μου.

Ὁ Θεὸς, ὅστις τὰ πάντα ἐφορᾷ, ἐπαγρυπνείτω ἐπὶ πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ ἐ-

παγρυπνησάτω ὡσαύτως καὶ ἐπ' ἐμοῦ ὅτε ἔσομαι ἐν χώραις μὴ οὔσαις ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν οὐδεμιᾶς θεότητος.

* * *

« Δότω πέρας διὰ τῆς πρὸς τὸν Βράχμαν ἐπικλήσεως, τὸν κύριον τῶν δημιουργημάτων.

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ ΤΩι ΒΡΑΧΜΑι.

—

« Ὦ Βράχμα! Ὁποῖον ἐστι τὸ μυστήριον τοῦτο ὅπερ καθ' ἑκάστην νύκτα ἀνανεοῦται, μετὰ τὰς ἐργασίας τῆς ἡμέρας, ὅταν ἕκαστος ἐπιστρέψῃ ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, τὰ πρόβατα ἐπανέλθωσι καὶ τὸ δεῖπνον τελειώσῃ;

* * *

« Ἰδοὺ ὅτι ἕκαστος κατακλίνεται ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ψιάθου, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κλείονται, ὅτι ὁλόκληρον τὸ σῶμα ἐκμηδενίζεται, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ διαφεύγουσα ὑπάγει συνδιαλεξομένη μετὰ τῶν ψυχῶν τῶν προγόνων.

* * *

« Διαφύλαξον αὐτὴν, ὦ Βράχμα, ὅταν ἐγκαταλείπουσα τὸ ἀναπαυόμενον σῶμα ὑπάγῃ διαπλεύσουσα ἐπὶ τῶν ὑδάτων, περιπλανησομένη ἐν τῷ ἀχανεῖ τῶν οὐρανῶν, ἢ ὅταν εἰσδύῃ ἐν τοῖς σκαιοῖς καὶ μυστηριώδεσι καταφυγίοις τῶν κοιλάδων καὶ τῶν μεγάλων δασῶν τῆς Χυμαβάτης.

* * *

Ὦ Βράχμα! Θεὲ παντοδύναμε ὁ ἐπιτάττων ταῖς καταιγῖσι, Θεὲ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους, εὐδόκησον ἵνα ἡ ψυχή μου ἐν τῷ περιπλανωμένῳ τούπῳ σταδίῳ μὴ ἐπιλάθηται τοῦ ἐπανέλθεῖν τὴν πρωΐαν ἀνεμψυχώσουσα τὸ σῶμά μου καὶ ἀποδώσουσά με εἰς τὴν ἀνάμνησίν σου.

* * *

« Κατακλινάσθω ἐπὶ τῆς ψιάθου καὶ ὑπνωσάτω, τὰ εὐεργετικὰ πνεύματα ἀγρυπνοῦσιν ἐπὶ τῆς ἀναπαύσεως αὐτοῦ.

ΑΓΚΡΟΥΣΙΑΔΑ ΠΑΡΙΚΧΑΙ.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΔΙΑΦΟΡΑ

(ἐξ ἀναγνώσεων.)

ΠΕΡΙ ΟΜΑΙΜΟΝΩΝ ΓΑΜΩΝ

—=—

Οἱ μεταξὺ στενῶν συγγενῶν γάμοι ἔχουσιν ἐπιβλαβεῖς συνεπείας; Διάφοροι περὶ τούτου ὑπῆρξαν γνῶμαι καὶ οὐδὲν ζήτημα καθυπεβλήθη εἰς τοσαύτας συζητήσεις. Τινὲς βεβαιοῦσιν ὅτι οἱ ὁμαίμονες γάμοι οὐδεμίαν ἐπιβλαβῆ συνέπειαν ἐπιφέρουσιν, ἕτεροι δὲ διατείνονται μετὰ πεποιθήσεως, ὅτι αἱ συμβιώσεις αὗται παρουσιάζουσι πραγματικοὺς κινδύνους καὶ ὅτι τὰ ἐξ ὁμαιμόνων γάμων γεννώμενα τέκνα εἰσὶ λυμφατικά, κωφά, ἐπιληπτικά, κωφάλαλα, ἠλίθια κτλ. Καὶ οὗτοι καὶ ἐκεῖνοι ἀναφέρουσιν πειστικὰ παραδείγματα. Πῶς δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ τὰς συνεπείας τῶν ὁμαιμόνων ἑνώσεων, ὅταν π. χ. τῷ ἀναμιμνήσκωσι τὴν οἰκτρὰν ἱστορίαν διαμαρτυρομένης τινὸς οἰκογενείας τῆς νήσου Ῥέ, ἐν ᾗ τρεῖς ἀδελφοὶ ἐνυμφεύθησαν τρεῖς ἀδελφάς, τὰς πρώτας ἐξαδέλφας των! Ἐπὶ 18 τέκνων τῶν τριῶν τούτων γάμων, ἓν μόνον ἦτο ἐξαιρετικῶς ὑγιές· τὰ ἕτερα 17 ἀπεβίωσαν εἰς μικρὰν ἡλικίαν προσβληθέντα ὑπὸ κωφότητος, ἐπιληψίας, ἠλιθιότητος. Πῶς δὲ πάλιν νὰ πιστεύσῃ τις τὴν ὀλεθρίαν ἐπιρροὴν τῶν ἑνώσεων τούτων, ὅταν π. χ. ἀναφέρωσι τὴν γενεαλογίαν ὁλοκλήρου οἰκογενείας, ἧς τὰ μέλη συνεζεύχθησαν ἄλληλα, καὶ πάντοτε ἀπήλαυσαν ἐξαιρέτου ὑγείας; — Δύναμαι νὰ παρουσιάσω ἑξήκοντα τέσσαρας ἑνώσεις ὁμαίμονας ἐν τῇ οἰκογενείᾳ μου λέγει ὁ δόκτωρ Bourgeois, και ἅπαντες οἱ συγγενεῖς μου εἰσὶν εὔρωστοι καὶ ὑγιεῖς.

Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ συζητεῖν δὲν δύναται νὰ ὁδηγήσῃ εἰς βέβαιον καὶ ἀκριβὲς ἀποτέλεσμα. Ἐκ πρώτης ἀφετηρίας φαίνεται ἀρκούντως λογικὸν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι οἱ μεταξὺ στενῶν συγγενῶν γάμοι εἰσὶν ὀλέθριοι ἢ μὴ κατὰ τὰς περιστάσεις. Οἰκογένειαί τινες καταστρέφονται, ἄλλαι ἐξ ἐναντίας αὐξάνουσι καὶ

εὐημεροῦσι. Δὲν φαίνεται λοιπὸν ἡμῖν ὅτι δύναταί τις ν' ἀπαντήσῃ θετικῶς εἰς τὴν σπουδαίαν ἐρώτησιν. Οἱ ὁμαίμονες γάμοι εἰσὶν ὀλέθριοι; Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. Τοιαύτη πρέπει νὰ ᾖ αἱ ἡ ἀλήθεια.

Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ μάθωμεν ἂν εἰς τὰ εἴδη ταῦτα τῶν ἑνώσεων ἐπακολουθῶσιν ἐξαιρετικῶς μικραί τινες ἀτέλειαι, ἢ ἂν πρέπῃ νὰ τὰς φοβῆταί τις· πρέπει νὰ γνωρίζωμεν μετὰ θετικότητος ἂν αἱ ἑνώσεις αὗται ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ἄγωσιν εἰς ὀλέθρια ἀποτελέσματα. Φανερὸν ὅτι, ἀπαντῶν τις εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, παρέχει ὠφέλιμον πληροφορίαν ἐξ ἧς ἕκαστος δύναται νὰ ἐπωφεληθῇ.

Ὁ κ. Γεώργιος Δάρβιν, υἱὸς τοῦ διασήμου ἄγγλου φυσιολόγου, ἀπεπειράθη νὰ διασαφίσῃ τὸ λεπτὸν τοῦτο ζήτημα, ἀσχοληθεὶς εἰς ἐρεύνας ἐπὶ τοῦ ἀγγλικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν Γαλλίᾳ ἤδη ὁ κ. Βουδὲν συνέλεξεν ὡς πρὸς τοὺς ὁμαίμονας γάμους δυσαρέστους πληροφορίας, ἀλλ' αἱ πληροφορίαι αὐτοῦ εἰσι τοσοῦτον ὀλιγάριθμοι, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐξ αὐτῶν σπουδαῖα συμπεράσματα. Καὶ ἐν Ἀμερικῇ ἐγένοντο στατιστικαί τινες περὶ τούτου, ἀλλ' ἡ αὐθεντικότης αὐτῶν φαίνεται ἀμφίβολος. Ἡ ἔρευνα τοῦ κ. Δάρβιν εἶναι ἄλλως ἀξία λόγου καὶ ἱκανὴ νὰ φωτίσῃ ἡμᾶς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Τὸ πρόβλημα οἷον προεβάλομεν αὐτὸ περιορίζεται εἰς δύο τινά· α) νὰ ζητηθῇ ἡ ὑπάρχουσα σχέσις μεταξὺ τῶν ὁμαιμόνων γάμων ἐν γένει· β') νὰ γνωσθῇ ἀφ' ἑτέρου, ποία εἶναι ἐν τοῖς νοσοκομείοις τῶν φρενοβλαβῶν, τῶν κωφαλάλων, τῶν τυφλῶν ἡ ἀναλογία τῶν ἐξ ὁμαιμόνων καταγομένων πρὸς τὸν ὁλικὸν πληθυσμὸν τῶν ξενιζομένων ὑπὸ τῶν καταστημάτων τούτων.

Ἂν αἱ δύο αὗται ἀναλογίαι ἦναι σχεδὸν ἴσαι, προφανῶς ἡ ἐπιρροὴ τῆς ὁμαιμοσύνης ἐπὶ τῆς ὁλικῆς πληθύος θέλει εἶσθαι σχεδὸν μηδαμινή· ἂν τοὐναντίον, δέον ν' ἀποδείξωμεν ὡς βέβαιον τὸν κίνδυνον τῶν ὁμαιμόνων γάμων.

Δὲν εἶναι εὔκολον νὰ πληροφορηθῇ τις τὸν ἀριθμὸν τῶν γάμων μεταξὺ τῶν στενῶν συγγενῶν. Ὁ κ. Δάρβεν ἠσχολήθη εἰς ἔρευναν μὴ ἀνεπίδεκτον ἐπικρίσεως· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ ποικίλαι ἔρευναι αὐτοῦ τὸν ὡδήγησαν εἰς ἀνάλογα ἀποτελέσματα, ἐπιτρέπεται νὰ δώσωμεν εἰς τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ πίστιν τινά. Ἡ μέθοδος τοῦ κ. Δάρβεν εἶναι τόσον πρωτότυπος, ὥστε ἀξίζει τὸν κόπον συνοπτικῶς νὰ ἐκτεθῇ.

Ἤρξατο καταγράφων ἐκ τῶν ἐφημερίδων τοὺς γάμους τοὺς γενομένους μεταξὺ προσώπων φερόντων τὸ αὐτὸ ὄνομα, παραδεχόμενος ὅτι οἱ γάμοι οὗτοι ἐγένοντο βεβαίως μεταξὺ πρώτων ἐξαδέλφων, ἀλλὰ πολλοὶ ἄνθρωποι δύνανται νὰ ὦσι συνώνυμοι χωρὶς νὰ συγγενεύωσι κατ' οὐδένα τρόπον. Πῶς νὰ γίνῃ γνωστὸν τὸ τοιοῦτον; Ὁ κ. Δάρβιν συνεβουλεύθη τὴν καταγραφὴν τοῦ ἀγγλικοῦ πληθυσμοῦ τοῦ 1855. Ἐπὶ 72 ἀτόμων ὑπάρχει π. χ. 1 Jones, ἐπὶ 80 1 Adams, ἐπὶ 65 1 Smith κ. τ. λ. Ὁ συγγραφεὺς εὗρεν ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν γάμων μεταξὺ πρώτων ἐξαδέλφων τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος εἶναι περίπου 0, 75 ο)ο ἐπὶ τῶν γάμων ἐν γένει.

Καὶ ἡ ἀναλογία τῶν γάμων μεταξὺ συγγενῶν μὴ συνωνύμων; Ὁ κ. Δάρβεν ἠδυνήθη νὰ πληροφορηθῇ ὅτι ἡ ἀναλογία τῶν μεταξὺ πρώτων ἐξαδέλφων γάμων μὲ τοὺς μὴ συνωνύμους εἶναι 1)4.

Ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως ταύτης τοῦ συγγραφέως γίνεται δῆλον ὅτι ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἀναλογία τῶν μεταξὺ ἐξαδέλφων γάμων εἶναι περίπου 2 ἕως 3 ο)ο,

Τοιαύτη εἶναι σχεδὸν ἡ ἀναλογία τῶν ὁμαιμόνων γάμων πρὸς τοὺς κοινούς.

Ἤδη ἔπρεπε νὰ ἐπιτευχθῇ λ ἀναλογία τῆς ἐν τοῖς νοσοκομείοις πληθύος τῶν ἀσθενῶν πρὸς τὴν ὁλικήν. Οἱ διευθυνταὶ τῶν καταστημάτων τούτων δὲν ἔχουσι θετικὰς πληροφορίας περὶ τῶν ὑποτρόφων αὐτῶν. Ἐν τούτοις ἐρευνᾶ τις ἀπέδειξεν ὅτι ἐπὶ τοῦ σημαντικοῦ ἀριθμοῦ 4822 οἰκογενειῶν ἐκ τῶν εὑρισκομένων ἐν τοῖς νοσοκομείοις, 170 κατήγοντο ἐκ πρώτων ἐξαδέλφων, ἤτοι, 3, 6 ο)ο

Εἰς τὰ ἄσυλα τῶν κωφαλάλων ὁ κ. Δάρβιν εὗρεν ὅτι ἐπὶ 366 ἐκ γενετῆς κωφαλάλων 8 μόνον κατήγοντο ἐκ πρώτων ἐξαδέλφων, ἤτοι 2, 2 ο)ο.

Ἂν ἤθελέ τις πιστεύσει εἰς τὰς ἐκθέσεις

ταύτας, ἤθελεν ἴδῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει τὸ ἐπιβλαβὲς μεταξὺ τῶν ὁμαιμόνων γάμων.

Η ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΙΣ.

—

Ὁ «Γάλλος Οἰκονομολόγος» δημοσιεύει ἀξιανάγνωστον πραγματείαν περὶ τῶν κατὰ καιροὺς μεταναστεύσεων ἐκ διαφόρων τῆς Εὐρώπης κρατῶν εἰς τὸν Νέον κόσμον. Τὸ ἄρθρον τοῦτο συνψίζομεν ἐν τοῖς ἑπομένοις.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ.

—

Ἡ Βρετανικὴ μετανάστευσις χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ιστ' αἰῶνος, ἥτις ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ἔλαβε τεραστίας ἀναπτύξεις, ὡς δεικνύουσιν οἱ ἑπόμενοι ἀριθμοὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1815 μέχρι τοῦ 1875.

Ἔτη	Μετανάσται,
1815—1820	97,790
1820—1830	216,114
1830—1840	669,314
1840—1850	1,494,786
1850—1860	2,437,985
1860—1870	1,859,099
1870—1875	1,530,023
Τὸ ὅλον	8,306,720

Ἐκ τῶν μεταναστῶν τούτων οἱ πλείονες εἶναι Ἰρλανδοί, περὶ ὧν σημειοῦται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1847—1874 μετηνάστευσαν ἐκ τοῦ ἄνω ἀριθμοῦ, 1,862,627, ἤτοι τὸ 1)5 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἰρλανδίας.

Οἱ βρετανοὶ μετανάσται κατὰ τὴν ἀνωτέρω μνημονευομένην ἑξηκονταετῆ περίοδον μετέβησαν εἰς τὰς ἀκολούθους χώρας.

Εἰς Ἡνωμένας Πολιτείας	5,391,547
Καναδᾶν	1,536,683
Αὐστραλίαν	1,132,437
ἄλλας ἀπαρχίας	246,058

ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

—

Ὡς ἐκ τῆς σπουδαιότητος καὶ τῆς ὁμοιότητος καὶ τῆς ὁμοιότητος τῶν χαρακτήρων αὐτῆς ἡ γερμανικὴ μετανάστευσις ἀκολουθεῖ τὴν τῆς Μ. Βρετανίας. Ἡ γερμανικὴ φυλὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἰδιαιτέραν κλίσιν εἶχεν εἰς τὴν ἐκπάτρισιν. Χωρὶς ν' ἀνέλθωμεν εἰς τοὺς χρόνους τῶν βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν καὶ νῦν ἔτι πόσον οἱ Γερμανοὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐν Πολωνίᾳ, Οὐγγαρίᾳ, Τρανσυλβανίᾳ ὡς καὶ ἐν Ἀμερικῇ· οἱ δὲ ὑπὸ τῆς γερμανικῆς κυβερνήσεως ἐκδιδόμενοι νόμοι οὐδὲν ἄλλο ἀποτέλεσμα ἔχουσιν ἢ ν' αὐξάνουσι τὰς λαθραίας ἀπελεύσεις, ὡς δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ ἐκ τῶν ἑπομένων ἀριθμῶν.

Ἔτη,	Μετανάσται.
1815—1820	20,000
1820—1830	49,600
1830—1840	220,900
1840—1850	661,223
1850—1860	1,017,022
1860—1870	1,345,904
1870—1875	749,602

Πάντες σχεδὸν οἱ μετανάσται οὗτοι μετέβησαν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ἀπό τινων δὲ ἐτῶν παρετηρήθη ὅτι ἱκανὸς ἀριθμὸς αὐτῶν ἐγκατέστη ἐν Βρασιλίᾳ, Καναδᾷ καὶ Αὐστραλίᾳ.

Παρατηρητέον ὅτι ἀπὸ τοῦ 1874 ἡ γερμανικὴ μετανάστευσις ὡς καὶ ἡ τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἐπαισθητῶς ἠλαττώθη.

ΣΚΑΝΔΙΝΑΥΙΚΑΙ ΧΩΡΑΙ.

—

Τῷ 1871 ἐκ μόνου τοῦ λιμένος τῆς Κοπενάγης τῆς Δανίας ἀνεχώρησαν 6,422 μετανάσται, ἐξ ὧν 3,339 ἄνδρες, 1649 γυναῖκες καὶ 1443 παιδία· τὸ πλεῖστον τῶν μεταναστῶν τούτων μετέβησαν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας.

Ἐν Σουηδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1851 μέχρι τοῦ 1860 οἱ κατὰ μέσον ὅρον κατ' ἔτος μετανάσται ἀνέρχονται εἰς 1696, ἀπὸ τοῦ 1860—1870 εἰς 12,245· τῷ 1870 ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἀνῆλθεν εἰς 29,000, κατόπιν δὲ ἐλαττωθεὶς ὑπολογίζεται τῷ 1873 εἰς 13,500.

Ἐν Νορβηγίᾳ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστῶν τῷ 1870 ἀνήρχετο εἰς 14,288, τῷ δὲ 1874 μόνον εἰς 4,600.

ΒΕΛΓΙΚΗ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεταναστατῶν ὅσοι ἀνεχώρησαν ἐξ Ἀμβέρσης τῷ 1843 ἀνέρχεται εἰς 3,179, τῷ 1872 εἰς 1408 καὶ τῷ 1874 εἰς 5,316.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ.

Ἀπὸ τοῦ 1845—1854 μετησάστευσαν εἰς Ἀμερικὴν ἐξ Ὁλλανδίας 20,507, ἤτοι κατὰ μέσον ὅρον 2,441 κατ' ἔτος. Πληροφορίαι περὶ μεταγενεστέρων μεταναστεύσεων ἐλλείπουσιν.

ΕΛΒΕΤΙΑ.

Κατ' ἐπισήμους πληροφορίας ἀπὸ τοῦ 1868—1874 ἐπὶ πληθυσμοῦ 2,669,000 ψυχῶν μετηνάστευσαν περὶ τὰς 30,000, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὗτος ἠλλαττώθη ἐπαισθητῶς κατὰ τὸ 1874.

ΓΑΛΛΙΑ.

Ἀπὸ τοῦ 1865—1874 μετηνάστευσαν ἐκ διαφόρων λιμένων τῆς Γαλλίας ἐν συνόλῳ 352,471, ἐκ τῶν ὁποίων Γάλλοι μὲν κυρίως εἶναι 72,861, οἱ δὲ λοιποὶ ἄλλων ἐθνικοτήτων. Ἐκ τούτων 281,512 μετέβησαν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, οἱ δὲ λοιποὶ εἰς ἄλλας τῆς Ἀμερικῆς χώρας.

ΙΣΠΑΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΡΤΟΓΑΛΛΙΑ.

Ἐκ Ναβάρας καὶ τῶν βασκικῶν ἐπαρχιῶν γίνονται ἱκαναὶ μεταναστεύσεις εἰς Λαπλάταν, οἱ δὲ ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν μετανάσται προτιμῶσι τὴν Ἀφρικήν. Περὶ μεταναστεύσεων εἰς Νότιον Ἀμερικὴν καὶ Μεξικὸν δὲν ὑπάρχουσιν ἀκριβεῖς πληροφορίαι, ἐξ ἄλλου δὲ σημαντικὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὴν Βόρειον Ἀμερικὴν μεταναστευόντων. Οἱ πορτογάλλοι μετανάσται προτιμῶσιν ἰδίᾳ τὴν Βρασιλίαν καὶ τὰς παρακειμένας δημοκρατίας, ἐξ ὧν αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων.

ΓΑΛΛΙΑ.

Κατ' ἀκριβεῖς πληροφορίας μετηνάστευσαν ἐξ Ἰταλίας τῷ 1870 110,458 τῷ δὲ 1873 ἔτει 151,151, ἀλλ' οἱ πλεῖστοι τῶν μεταναστῶν τούτων δὲν κατέλιπον τὴν Εὐρώπην, ἐγκατέστησαν δὲ κυρίως εἰς Ἑλβετίαν, Γερμανίαν, Αὐστρίαν καὶ Γαλλίαν, οἱ δὲ εἰς τὴν Ἀμερικὴν μεταναστεύοντες ὑπολογίζονται τῷ μὲν 1870 εἰς 25,000 τῷ δε 1873 εἰς 45,000.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν εἰς Ἀμερικὴν ἐξ Εὐρώπης μεταναστεύσεων ἐκ διαφόρων στατιστικῶν ληφθέντα· ὁ δὲ ἑπόμενος πίναξ ὑπὸ ἀμερικανοῦ ἀνδρὸς συνταγεὶς δίδωσιν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἰσχύος ὧν ἐγένετο πρόξενος ἡ εὐρωπαϊκὴ μετανάστευσις.

Ἔτη.	Μετανάσται.
1790—1820	250,000
1820—1830	151,824
1830—1840	559,125
1840—1850	1,713,254
1850—1860	2,598,214
1860—1870	2,491,450
1871—1875	1,750,844
Τὸ ὅλον	9,559,709

Οὕτως ἀπὸ τοῦ 1790 μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν τὸ σύνολον τῶν εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας μεταναστατῶν ὑπερέβη τὰς 9,000,000 προσώπων, τὰ ὁποῖα διὰ τῶν κεφαλαίων καὶ τῆς βιομηχανίας αὐτῶν συνετέλεσαν τοσοῦτον θαυμασίως εἰς τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς ἀμερικανικῆς Ἑνώσεως.

Η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΕΝ ΚΙΝΑι

Τρομερὸς λιμὸς μαστίζει τὰς βορείους ἐπαρχίας τῆς Κίνας, πολλοὶ δὲ μεγαλόδωροι Σίναι ἔσπευσαν πρὸς βοήθειαν τῶν πασχόντων συμπατριωτῶν αὐτῶν. Εἷς ἐξ αὐτῶν προσκαλέσας ἡμέραν τινὰ τοὺς ἐνδεεῖς γείτονάς του εἶπεν αὐτοῖς. «Ἔχω ἄφθονον σῖτον καὶ ὀρύζιον, ἐνῷ μανθάνω ὅτι πολλοὶ ἐξ ὑμῶν ὑποφέρετε. Ἔλθετε πρός με. Θὰ σᾶς δίδω ἐν ὅσῳ ἔχω πρᾶγμα εἰς τὰς ἀποθήκας μου· ὅταν δὲ δὲν ὑπάρχῃ πλέον τίποτε διὰ νὰ μοιρασθῶμεν, τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ συναποθάνωμεν».

Συγκινητικωτάτη ἐπίσης εἶναι ἡ ἀκόλουθος φιλάνθρωπος πρᾶξις, ἣν ἀφηγεῖται σινικὴ ἐφημερὶς ἐκδιδομένη ἐν Ὑοκοχάμᾳ.

Τὴν 15 τῆς σελήνης τοῦ ἰανουαρίου Κινέζος πλουσίως ἐνδεδυμένος παρουσιάσθη ἐν Τιέντσὶν εἰς τὸ κατάστημα, ἐν ᾧ δέχονται χρηματικὰς προσφορὰς ὑπὲρ τῶν ὡς ἐκ τῆς πείνης μεταναστευσάντων ἐκ τῆς σινικῆς ἐπαρχίας Σιχλῆ. Ὁ ἄγνωστος παρέδωκεν εἰς τὸν ταμίαν τοῦ καταστήματος ὑπὲρ τῶν πεινώντων 10,000 τάελς (75,000 φράγκα).

— Πῶς ὀνομάζεσθε καὶ τί ἐπαγγέλλεσθε; ἠρώτησεν ὁ ταμίας.

— Ὀνομάζομαι Οὖτις, ἀπεκρίθη γελῶν ὁ δωρητής, οὐδὲν δὲ βλέπω τὸ ἄτοπον ἂν ἀφήσω ν' ἀγνοῆτε ποῖος εἶμαι. Πᾶν ὅ,τι δύνασθε ν' ἀπαιτήσητε εἶναι τὰ χρήματά μου, ἰδοὺ αὐτά.

Ὅταν τὰ χρήματα ἐμετρήθησαν, ὁ ἄγνωστος ἐχαιρέτησε καὶ ἀπεμακρύνθη χωρὶς οὐδὲν ἄλλο νὰ εἴπῃ.

Ἀλλὰ τίς ἦτο ἆρά γε ὁ μυστηριώδης ἐκεῖνος φιλάνθρωπος; Ἰδοὺ ἡ ἱστορία αὐτοῦ·

Ἰάπων τὴν καταγωγὴν καὶ ἐξ εὐγενοῦς οἰκογενείας καλεῖται Ὑαὸν Σιαολόν. Ἰδοὺ δὲ ἡ πηγὴ τοῦ πλούτου αὐτοῦ.

Καταδικασθεὶς πρὸ πολλοῦ εἰς θάνατον ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ διὰ πολιτικοὺς λόγους κατέφυγεν εἰς Κίναν, εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ναγλίν. Τίμιος, ἐνεργητικὸς καὶ ἐπιχειρηματίας, ἀπέκτησε μεγάλην περιουσίαν, ἣν ὅμως ἀπώλεσε καθ' ὁλοκληρίαν ὅτε ἐπαναστατήσαντες οἱ Ταϊπὶγκ ἐλαφυραγώγησαν τὴν πόλιν.

Περιελθὼν εἰς μεγίστην ἔνδειαν ὁ εὐγενὴς πρόσφυξ ἠναγκάσθη νὰ ἐπαιτῇ τὴν τροφὴν αὐτοῦ ἀπὸ θύρας εἰς θύραν. Τὴν νύκτα ἐκοιμᾶτο εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦ Θεοῦ (εἰς τὸ ὕπαιθρον), στερούμενος καὶ ψιάθης ἀκόμη, ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων κλιμάκων τῶν παγοδῶν. Ἡμέραν τινὰ ὁ ἰδιοκτήτης ἑνὸς ἐργαστηρίου παστῶν ἰχθύων τὸν ἐδίωξεν ὡς κλέπτην, διότι ἔσχε τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ σταθῇ μὲ κεχηνὸς στόμα πρὸ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ.

Ὁ Ὑαὸν, μεγάλως προσβληθεὶς διὰ τὴν ὕβριν ταύτην, ὠρκίσθη νὰ μὴ ἐπαιτήσῃ πλέον καὶ παρεκάλεσε τὸν πλοίαρχον ἑνὸς πλοίου νὰ τὸν παραλάβῃ ὡς κωπηλάτην. Κωπηλατῶν δώδεκα ὥρας καθ' ἑκάστην μόλις ἐκαίρδαινε τόσα ὅσα τῷ ἤρκουν ἀκριβῶς διὰ νὰ μὴ ἀποθάνῃ τῆς πείνης. Περιπλέον τῷ ἐπετράπη νὰ κοιμᾶται ἐν τῷ πλοίῳ ὅπερ ἦτο δι' αὐτὸν μεγίστη χάρις.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐσχετίσθη μεθ' ἑνὸς ἁλιέως μόνην ἔχοντός κατοικίαν τὴν λέμβον αὐτοῦ καὶ ζῶντος ἐντὸς αὐτῆς μετὰ τῆς γυναικός του καὶ μιᾶς ὡραίας θυγατρὸς ὀνομαζομένης Φα—Ταΐ. Ὁ Ὑαὸν ἐρασθεὶς περιπαθῶς τῆς θυγατρὸς τοῦ ἁλιέως ἐνυμφεύθη αὐτήν.

Πέντε ἔτη μετὰ τὸν γάμον τῆς θυγατρός του ὁ ἁλιεὺς ἀπέθανεν, ἀλλὰ πρὶν ἢ ἐκπνεύσῃ προσκαλέσας πλησίον του τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ, τῷ εἶπε μυστηριωδῶς.

— Ὅταν ἤμην νέος, ἐχρημάτισα ναύκληρος εἰς τὸ πλοῖον τοῦ πειρατοῦ Χοὺγκ Σὶν Τσουέν. Ἐχρημάτισα πολλὰ ἔτη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σκληροῦ ἐκείνου ἀνθρώπου, ὅτε ἀνεκάλυψα κατὰ τύχην ὅτι μία ἄλυσσος τοῦ πλοίου ἦτο κατεσκευασμένη ἐκ χρυσοῦ. Οὐδὲν εἶπον περὶ τούτου, διότι θὰ ἐκινδύνευεν ἡ ζωή μου ἀλλὰ μίαν ἡμέραν ἀγγλικὴ κανονιοφόρος μᾶς ἠνάγκασε νὰ ῥίψωμεν τὸ πλοῖον εἰς τὴν ξηράν,

Οἱ Ἄγγλοι,βλέποντες ὅτι διεφεύγομεν ἐπυροβόλησαν καθ' ἡμῶν. Ὁ Χοὺγκ Σὶν Τουὲν καὶ πολλοὶ τῶν συντρόφων μου ἐφονεύθησαν, ἐγὼ δὲ ἐσώθην κολυμβῶν.

Ἐπειδὴ ἡ παραλία ἐκείνη ἦτον ἔρημος

ἐπανῆλθον εἰς τὸ πλοῖον ἅμα ὡς ἔφυγον οἱ Ἄγγλοι, καὶ παρέλαβα χωρὶς μεγάλην δυσκολίαν τὴν πολύτιμον ἄλυσσον. Εἶναι ἔκτοτε δέκα ἔτη, καὶ ποτὲ δὲν ἐτόλμησα νὰ χρησιμοποιήσω τὸν θησαυρόν μου. Εὑρίσκεται ἐκεῖ, κάτωθεν τῆς κλίνης μου τὴν ἔχω δὲ ἐπίτηδες χρωματισμένην. Σοὶ τὴν δίδω, υἱέ μου, ἀλλὰ σοῦ συνιστῶ νὰ κάμῃς φιλάνθρωπον χρῆσιν αὐτῆς. Δὲν γνωρίζω ὑπὸ ποίαν μορφὴν θ' ἀναγεννηθῶ, εἶμαι ὅμως πεπεισμένος ὅτι, εἴτε ὡς ζῶον ἐπανέλθω εἴτε ὡς φυτὸν, θὰ πληροφορηθῶ τίνι τρόπῳ ἐξετέλεσας τὴν τελευταίαν μου θέλησιν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἁλιέως ὁ Ὑαὸν Σιαλὸν μεταβὰς εἰς Μανίλλην ἀντήλλαξε μὲ χρήματα τὴν παράδοξον αὐτοῦ κληρονομίαν καὶ ἐπέστρεψεν εἰς Κίναν, ἔνθα ἐπανέλαβε τὸ ἐμπόριον του ἡ δὲ φιλανθρωπία αὐτοῦ διαβεβαιοῦσιν ὅτι εἶναι ἀνεξάντλητος. Ὁ ἀρχαῖος ναύκληρος τοῦ πριφήμου πειρατοῦ Χοὺνκ Σὶν Τσουὲν θὰ ἐσκίρτησε βεβαίως ἐκ χαρᾶς ὑπὸ τὴν νέαν αὐτοῦ μορφὴν (διότι οἱ Σίναι πρεσβεύσι τὴν μετεμψύχωσιν) καθ' ἣν ἡμέραν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ προσέφερεν ὑπὲρ τῶν πεινώντων 10,000 τάελς.

ΑΙ ΕΜΒΑΔΕΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

Ἔν τινι πόλει τῆς Ἰταλίας εἶχεν ἀσθενήσει ἐπικινδύνως ἡ θυγάτηρ πλουσίου τινος γαιοκτήμονος, ἡ σύζυγος τοῦ ὁποίου ἔ τ α ξ ε ν ε ἰ ς τὴν Π α ν α γ ί α ν, ὅτι ἅμα τῇ ἀναρρώσει τῆς θυγατρὸς αὐτῆς θέλει ἀναρτήσει ἐπὶ τῆς θαυματουργοῦ αὐτῆς εἰκόνος ζεῦγος πολυτίμων ἐμβάδων·

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων ἡμερῶν, ὢ τοῦ θαύματος! ἡ κόρη ἀνέρρωσεν ἐντελῶς καὶ ἡ μήτηρ ἐκομίσατο τὰς διὰ πολυτίμων λίθων ἐστολισμένας ἐμβάδας (παντούφλας) εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

Πολλοὶ ἄνθρωποι προσήρχοντο ὅπως ἀσπασθῶσι τὴν θαυματουργὸν εἰκόνα καὶ περιεργασθῶσι τὸ πολύτιμον δῶρον. Μεταξὺ τῶν πολλῶν διεκρίνετο Ἰταλός τις, κάμνων τὸ κόρτε μὲ τὰς ἐμβάδας τῆς Παναγίας. Ὁ ἱερόσυλος διεννοεῖτο τίνι τρόπῳ ἠδύνατο νὰ κλέψῃ τὰς ἐμβάδας, χωρὶς νὰ συλληφθῇ, ἐννοεῖται.

Τέλος τὸ κατώρθωσε· τὸ πλῆθος τῶν περιέργων ἤρξατο διασκορπιζόμενον, ὁ δὲ Ἰταλὸς εὑρὼν τὴν κατάλληλον ὥραν ὑπεξῄρεσεν αὐτὰς καὶ ἀπήρχετο ὑπολογίζων τὴν ἀξίαν τῶν ἐμβάδων· ἀλλ' ὁ δυστυχὴς ἠπατᾶτο. Ὁ κανδηλάπτης συνέλαβε τὸν κλέπτην ἐπ' αὐτοφώρῳ, παρέδωκεν αὐτὸν εἰς ἀστυνομικοὺς κλητῆρας, οἵτινες ὡδήγησαν αὐτὸν εἰς τὴν Ἀστυνομίαν.

— Διατί ἔκλεψας τὰς ἐμβάδας τῆς Παναγίας, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ ἀστυνόμος;

— Μὲ συγχωρεῖτε, κύριε, ἀπεκρίνατο ὁ Ἰταλός· ἐγὼ δὲν εἶμαι κλέπτης.

— Τότε διατί τὰς ἔλαβες;

— Ἡ Παναγία ἦλθεν εἰς τὸ σπῆτί μου κύριε ἀστυνόμε, καὶ ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι δὲν εἶχον παντοῦφλες νὰ τῆς δώσω ὅπως φορέσῃ, μὲ διέταξε νὰ ἔλθω καὶ νὰ λάβω τὰς ἰδικάς της. Ὥστε βλέπετε ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἔκαμα ἢ νὰ ἐκτελέσω κατὰ γράμμα τὴν διαταγὴν τῆς Παναγίας.

Ὁ ἀστυνόμος εἰς τὴν εὐφυᾶ ταύτην ὑπεκφυγὴν τοῦ Ἰταλοῦ εὑρέθη λίαν περιπεπλεγμένος. Νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ Παναγία δὲν ἐμφανίζεται; ἐκινδύνευε νὰ ἐκληφθῇ ὡς αἱρετικὸς καὶ ν' ἀφορισθῇ. Νὰ ἀφήσῃ τὸν Ἰταλὸν νὰ λάβῃ τὰς ἐμβάδας καὶ νὰ φύγῃ; Θὰ ἦτο ὁ ἔσχατος τῶν βλακῶν.

— Λοιπὸν, κύριε ἀστυνόμε, θὰ μὲ ἀφήσετε νὰ ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅπου μὲ περιμένει ἡ Παναγία;

— Ναὶ, φίλε μου, νὰ ὑπάγῃς, ἐφώνησεν ὁ ἀστυνόμος καὶ νὰ εἰπῇς τῆς Παναγίας ὅτι δὲν σὲ πιστεύουν καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ σὲ δώσῃ μίαν αὐτόγραφον ἐπιστολὴν, ὅπως λάβῃς τὰς ἐμβάδας της.

Ὁ ἀστυνόμος ἐπέτυχε πληρέστατα· διότι ὁ μὲν εὐφυὴς κλέπτης ἀνεχώρησε χωρὶς νὰ ἐπιστρέψῃ, ὁ δὲ ἀστυνόμος καὶ τὰς ἐμβάδας τῆς Παναγίας ἔσωσε καὶ ἑαυτὸν, ἀποδείξας ὅτι εἶναι εὐλαβὴς χριστιανός.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΙ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩι ΓΑΙΑΙ

ὑπὸ ΚΑΜΙΛΛΟΥ ΦΛΑΜΜΑΡΙΟΝ

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ συγγράμματος «Ἡ Πληθὺς τῶν κατοικουμένων Κόσμων» καὶ τόσων ἄλλων ἔργων ἐπὶ τῆς ἀστρονομίας καὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν ἐπιστημῶν, ἐπεράτωσε κατ' αὐτὰς ἔργον, οὗ ἡ ἐπιτυχία ἔσεται βεβαίως ὁμοία τῆς τῶν προηγουμένων, ἐὰν ἔτι δὲν ἦναι ἀνωτέρα αὐτῶν. Ὁ κ. Φλαμμαριὸν ἐπεδόθη πράγματι, πρὸ πολλῶν ἐτῶν, εἰδικῶς εἰς τὴν τηλεσκοπικὴν παρατήρησιν τῶν πλησιεστέρων πλανητῶν, ἰδίως τῆς Σελήνης, τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Διὸς—σύλλέξας ταυτοχρόνως καὶ παραβαλὼν μέγαν ἀριθμὸν γραφικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῆς φύσεως διαφόρων σφαιρωμάτων ἅτινα περικοσμοῦσι τὸ στερέωμα, — παρατηρήσεων ἀποσταλεισῶν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων ὅλων τῶν ἐθνῶν. Κατώρθωσεν ἑπομένως νὰ σχηματίσῃ γνώσεις τόσον ἀκριβεῖς καὶ τόσον λεπτομερεῖς ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος, ὥστε ἠδυνήθη νὰ σχεδιάσῃ τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας, πολλῶν σφαιρωμάτων, νὰ χαράξῃ τὰς ἠπείρους, τὰς θαλάσσας, τὰ ὄρη, καὶ οὕτως εἰπεῖν ὅλον τὸν σχηματισμὸν τῶν τόπων οἵτινες διαιροῦσι τὰ σφαιρώματα ταῦτα ὡς τὸ ἡμέτερον. Βλέπει τις π. χ. τὰς κυριωτέρας λεπτομερείας τῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου Ἄρεως! Τὰς γαίας του, τὰς χερσοννήσους του, καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ ἀκρωτήρια καὶ τοὺς πορθμούς του, ὡς ἐπίσης τὰς χιόνας καὶ τὰς νεφέλας του· ἐν ἑνὶ λόγῳ κατάστασιν γεωγραφικὴν, κλιματολογικὴν, καὶ μετεωρολογικὴν, παρουσιάζουσαν καταπληκτικὴν ἀφομοίωσιν μετὰ τῆς τῆς ἡμετέρας γῆς! Ὁ συγγραφεὺς συζητεῖ ἐπίσης τὴν κατάστασιν καὶ τὴν τῶν ἀτμοσφαιρῶν χημικὴν σύνθεσιν, — ἀποκαλυφθεῖσαν ὑπὸ τῆς τηλεσκοπικῆς ἀναλύσεως,— τὴν ἔντασιν τῶν ἐποχῶν καὶ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν, τὸ ἡμερολόγιον ἑκάστου πλανήτου, τὸν ὄγκον καὶ τὸ βάρος τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας των σωμάτων, καὶ κατορθοῖ εὐλόγως νὰ ὑπονοήσῃ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς ἐφ' ἑκάστου τῶν κόσμων τούτων, καὶ νὰ διίδῃ ἔτι τὸ πιθανὸν σχῆμα τῶν κατοίκων του. Οὕτως ὁ ἔξοχος συγγραφεὺς ἀστρονόμος καὶ φυσιολόγος συνάμα, δεικνύει ἡμῖν ὅτι οἱ πλανῆται οἵτινες, μετὰ τῆς γῆς, στρέφονται περὶ τὸν Ἥλιον δὲν εἶναι ποσῶς ἀστέρες, ἐν τῇ δημώδει ἐννοίᾳ τῆς λέξεως ἀλλ' εἶναι πραγματικῶς Οὐράνιαι Γαῖαι, εὐρεῖαι, βαρεῖαι, ὀγκώδεις ὡς ἡ γῆ, ἣν κατοικοῦμεν, φωτιζόμεναι ὑπὸ τοῦ ἰδίου Ἡλίου, θερμαινόμεναι ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἑστίας, περικυκλούμεναι ὑπ' ἀτμοσφαίρας, καὶ στολιζόμεναι ὑπὸ τοποθεσιῶν ἀναλόγων τῶν περικυκλουσῶν ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου,—ὅστις, βλεπόμενος μὲν μακρόθεν ἐν τῷ διαστήματι, εἶναι λαμπρός τις ἀστὴρ ὡς ἡ Ἀφροδίτη, βλεπόμενος δὲ μακρότερον εἶναι ὠχρόν τι σημεῖον μόνον, καὶ ἔτι πλέον εἰς τὰ ἀπώτατα σημεῖα τοῦ οὐρανίου ὁρίζοντος δὲν φαίνεται οὐδόλως.

Αἱ ἐν τῷ Οὐρανίῳ Γαῖαι ἀναπτύσσουσιν ὅθεν καὶ ἐπιβεβαιοῦσι τὸ θέμα τῆς πληθύος τῶν κόσμων, καὶ ὑποχείριον ποιοῦσι τὴν θετικωτέραν ἐπιστήμην εἰς τοὺς ἀναγνώστας, τοὺς μᾶλλον ἀπροσέκτους καὶ τοὺς οὐδόλως ἔχοντας γνώσεις αὐτῆς.

Αἱ ἐν Οὐρανῷ Γαῖαι συγκείμεναι ἐξ 600 Σελίδων, μεγάλου 8ου, κοσμούμεναι δὲ καὶ ὑπὸ διαφόρων ἰχνογραφημάτων, μεταφρασθήσονται καὶ δημοσιευθήσονται διὰ τοῦ «Φιλεργοῦ.»

ΠΟΙΗΣΙΣ

Ο ΑΠΡΙΛΙΟΣ

«Ὁ χρήσιμα εἰδὼς οὐχ ὁ πολλὰ σοφός.»

* * *

Ἐγῶ μαι ὁ Ἀπρίλιος
ὁ τόσον ζηλευμένος
ὁ ἔχων εἰς τὰς χεῖράς μου
τὸ κράτος καὶ τὸ μένος.

* * *

Ὁ ταῦρος εἶναι σῆμά μου
'ς τὴν χεῖρα φέρω κλεῖδα
καὶ πάντες ἀτενίζουσι
σ' ἐμὲ μὲ τὴν ἐλπίδα.

*
* *

Ἡ γῆ ἐν πρώτοις ἀπ' ἐμὲ
προσμένει τὴν τροφήν της,
Ἂν βρέξῃ ὁ Ἀπρίλιος
χαρὰ 'ς τὴν ἐποχήν της.

*
* *

Οἱ βασιλεῖς κ' οἱ ἄρχοντες
προσμένουν τὴν φωνήν μου
ν' ἀνοίξουν τὰ συμβούλια
μὲ τὴν διαταγήν μου.

*
* *

Εἶμαι προάγγελος καλῶν
καὶ εὐδαιμόνων χρόνων
στολίζω με τὴν χλόην μου
κήπους τῶν ἡγεμόνων.

*
* *

Εἶμ' ἀρωγὸς καὶ πρόθυμος
Προστάτης ναυτιλίας
ἀφόβως τρέχ' ὁ πλοίαρχος
μέχρις ὠκεανίας.

*
* *

Θάρσος καὶ τόλμην ἐμψυχῶ
πλέον νὰ μὴ φοβῶνται
νὰ ἀψηφοῦν τὸν κίνδυνον
πελάγη μὴ πτοῶνται.

*
* *

Οἱ πλούσιοι καὶ ἔμποροι
στάδιον νέον πιάνουν
εἰς κίνησιν ἀτμόπλοια,
σιδηροδρόμους βάνουν.

*
* *

Ὦ! τί χαρά! ἕνας ἐγὼ
νὰ ἦμαι ἡ αἰτία
νὰ χύνετ' ἡ Ἀμάλθεια
παντοῦ κ' ἡ εὐτυχία.

*
* *

Μὲ τί τερπνὸν μὲ βλέπουσι
βλέμμα αἱ νεανίδες
ἀρχίζει ὁ Κιὰτ-χανὲς
Ἐμπρός! Ἐμπρός! Χουρίδες!

*
* *

Χαρῆτε τὴν νεότητα
χαρῆτε τὴν ζωήν σας
ἔχετε τὸν Ἀπρίλιον
προστάτην, ἐραστήν σας.

*
* *

Ἐν Τζιμπαλίῳ κατ' Ἀπρίλιον 1877.

ΣΟΦΙΑ ΛΑΜΠΙΣΗ ΙΑΤΡΟΥ.

Η ΑΝΟΙΞΙΣ.

Τὰ χιωνισμένα πρὶν βουνὰ
πρασίνισαν καὶ πάλι·
Μέσα στὸ πράσινο κλαδὶ
γλυκὰ τ' ἀηδόνι κελαϊδεῖ
τῆς ἄνοιξις τὰ κάλλη·

—

Λούζουνται πάλι τὰ πουλιὰ
στὴ βρύσι τέρι τέρι·
ἀνθοῦν λουλούδια μαγικὰ
καὶ μέσ' στὰ ἄνθηα τὰ γλυκὰ
παίζει τσ' αὐγῆς τἀγέρι.

—

Ρίχτει χρυσαῖς τσ' ἀχτίδαις του
ὁ ἥλιος στὴ σφαῖρα·
τὸν κάμπ' ὀργόν' ὁ χωρικὸς
καὶ μές στὰ δάση ὁ βοσκὸς
φυσάει τὴ φλογέρα.

—

Σὰ νύμφ' ἡ γῆ μας ντύθηκε
τῆς ἄνοιξις στολίδια·
τἄνθηα τῆς στέλνουνε φιλιὰ
καὶ γλυκοπαίζουν τὰ πουλιὰ
τοῦ γάμου τὰ παιγνίδια.

—

Τ' ἀρνιὰ στοὺς κάμπους βόσκουνε
σφυρίζει τὸ καλάμι·
καὶ μὲς σὲ χόρτα ἀπαλὰ
τὰ καθαρόφλοισβα κυλᾷ
νερά του τὸ ποτάμι.

—

Ὡσὰν τραντάφυλλ' ἡ αὐγὴ
στὸν αὐρανὸ χαράζει·
σὰν κάλυκας πρὶν ἀνοιχτῆ...
μήπως κ' ἡ νιότης μας αὐτὴ
τὴν ἄνοιξι δεν μοιάζει;

—

Μυρτιαῖς, μοσκαὶς, τριαντάφυλλα
εἶναι τὰ ὄνειρά της·
κι' ἀγαπημένα της πουλιὰ
ζέφυρος, αὔρα, τὰ φιλιὰ
εἶναι τοῦ ἔρωτά της.

—

Ὁμοιάζει ναί! τὴ νειότη μας,
πιστή της εἶν' εἰκόνα·
σύμβολο τέρψις καὶ χαρᾶς...
Ἅμα φυσήσῃ πλὴν βορρᾶς
καὶ στείλῃ τὸν χειμῶνα,

—

Μ' ἐκεῖα τὰ κρύα χιόνια του,
ταῖς πάγναις, τὸ χαλάζι,
σβυέται μὲ μιᾶς παντοτεινὰ
καὶ 'σὰν αὐτὴ πιὰ δὲν γυρνᾶ...
τὸ μνῆμα τὴ σκεπάζει!

Δ. Τ.

ΚΙ' ΕΓΩ ΠΟΤΕ ΗΓΑΠΗΣΑ

Εἰς τοὺς λειμῶνας τῆς ζωῆς
κι' ἐγώ ποτε ἠγάπων,
κι' ἐγώ ποτε ἠτένισα
εἰς μυροβόλον Ῥόδον,
Ἡ λύσσα πλὴν τὸ ἥρπασε
χειμερινῶν λαιλάπων
καὶ ἄπνουν τὸ ἐκύλισεν
ἐν μέσῳ τῶν τριόδων!

—

Κ' ἐγώ ποτε ἠγάπησα!
καὶ μ' ᾄσματα ἀγάπης.
Εἰς στήθη ἀλαβάστρινα
ἀπεκοιμήθην πάλαι
φαιδρὸς μὲ περιέπτυσσε
τοῦ Ἔρωτος ὁ τάπης
κι' ἀνοίγοντο χαρίεσσαι
Ἐκείνης αἱ ἀγκάλαι.

—

Ἦτο παρθένος ἄσπιλος
ἑκκαίδεκα ἐάρων,
τύπος γλυκείας καλλονῆς
Ἀγγέλων Οὐρανίων,
'σ τὰ στήθη της μ' ἐλίκνιζε
μὲ ᾄσματα κιθάρων,
κι' ὡς ἄστρον κατεφώτιζε
τὸν παιδικόν μου βίον.

—

Χαρίεσσα προσήγγιζε
'ς τὰ χείλη μου τὰ χείλη
καὶ θλίβουσα τὰς χεῖρας μου
«Σὲ ἀγαπῶ» ἐφώνει·
ἐσίγων τότε, πλὴν ἐντὸς
τὸ στῆθός μου ὡμίλει
τὴν γλῶσσαν, ἥνπερ ὁμιλεῖ
ψυχὴ εὐδαίμων μόνη.

—

Εἴμεθα ζεῦγος τρυφερῶς
ἀγαπωμένων κύκνων,
τὴν πτῆσιν μας ἐφέρομεν
ἐντὸς χωρῶν ἀπείρων
καὶ κοιμωμένους 'ς τῆς ζωῆς
τὸν ληθαργώδη λίκνον
φαιδροὺς μᾶς ἐβαυκάλιζε
τὸ πνεῦμα τῶν Ζεφύρων.

—

Ὦ! ἐνθυμοῦμαι πίπτουσα
πολλάκις το ἑσπέρας
'σ τὸ στῆθός μου λυσίκομος
καὶ ἔνδακρυς μ' ἠρώτα,
ἠρέμα ἀτενίζουσα
τοὺς στίλβοντας ἀστέρας,
πότε θὰ μᾶς συνδέσωσι
τοῦ Ὑμεναίου φῶτα.

—

Τὸ προσφιλές της ὄνειρον
ἦμην καὶ ἴνδαλμά της.
Καὶ ἡ ζωή μου ἔρρεε
σιωπηλὴ κ' εὐδαίμων,
θρησκεία, πλοῦτος καὶ Θεὸς
μ' ἦτο τὸ ὄνομά της,
καὶ προσηυχόμην εἰς αὐτὸ
πανευλαβῶς καὶ τρέμων.

—

Κ' ἐγώ ποτε ἠγάπησα!
πλὴν τὸ λευκόν της στῆθος
ὁ παγετώδης θάνατος
μοιραίως τὸ προσβάλλει
κ' ἀντὶ ἐκείνης, ἔρημος
ἤδη ὑψοῦται λίθος,
κ' ἐγγὺς αὐτῆς κυπάρισσος
κοιμητηρίων θάλλει...

ΖΕΥΣ.

ΑΛΛΟΤΕ.

Ἄλλοτε ἤμην εὐτυχὲς
ἀμέριμνον παιδίον,
ὑπὸ μητρὸς φιλήματα
τὰ βλέφαρά μου κλεῖον,
κ' εἶχον καρδίαν πάλλουσαν
πρὸς πᾶν ὅ,τι γενναῖον·
ἀλλ' εὗρον εἰς τὸν βίον μου
ἀπάτας καὶ ὀδύνας,
καὶ ἴσως δὲν θὰ αἰσθανθῶ
τὰς ἡδονὰς ἐκείνας
ποτὲ, ὤ! ποτὲ πλέον.

*
* *

Ἄλλοτε ὕψουν πρὸς Θεὸν
τὸ διαυγές μου ὄμμα,
ἠτένιζα μὲ σεβασμὸν
τῶν οὐρανῶν τὸ δῶμα,
καὶ ἤκουον τὰ δόγματα
πιστῶς τῶν ἱερέων·
ἀλλὰ ἐβάθυνεν ὁ νοῦς,
κ' ἐπάγωσ' ἡ καρδία,
καὶ δὲν θὰ θέλξῃ τὴν πικρὰν
ζωήν μου ἡ θρησκεία
ποτὲ, ὤ! ποτὲ πλέον.

*
* *

Ἄλλοτε μ' ἔτεινον πολλοὶ
φιλίας δῆθεν χεῖρα,
ἀλλ' ἦτον ἡ καρδία των
ἢ μοχθηρὰ ἢ στεῖρα.
Εἰς μάτην ἔπλασα συχνὰ
ἐν ἴνδαλμα ὡραῖον
φίλου, μαζύ μου χαίροντος
καὶ κλαίοντος μαζύ μου.
Δὲν θ' ἀπαντήσῃ ἴνδαλμα
τοιοῦτον ἡ ψυχή μου
ποτὲ, ὤ! ποτὲ πλέον.

*
* *

Ἄλλοτ' εἰς κόσμους φανταστοὺς
ἐπέτων ἐλευθέρως,
καὶ θέλγων ὑπεφαίνετο
τὸν βίον μου ὁ ἔρως,
ἀλλ' ἔρως μέγας, ἀληθὴς,
τὰ στήθη κατακαίων·
Ὢ, ἦσαν ὄνειρα! γυνὴ
τοιαύτη δὲν εὑρέθη,
καὶ τὴν ψυχήν μου ἔρωτος
δὲν θὰ πληρώσῃ μέθη
ποτὲ, ὤ! ποτὲ πλέον,

*
* *

Ἄλλοτ' ἡ νέα μου φωνὴ
νὰ ψάλῃ προσεπάθει,
καὶ ἀτελῶς εἰκόνιζον
τὰ ἴδιά μου πάθη,
εἰς ἀπατῶντα ὄνειρα
μελλούσης δόξης πλέων·
πλὴν τώρα ἔσβυσεν ἡ φλὸξ
ἐκείν' ἡ πυρπολοῦσα,
καὶ δὲν θὰ μοὶ ἐπιφανῇ
παρήγορος ἡ Μοῦσα
ποτὲ, ὤ! ποτὲ πλέον.

Α. Σ. Β.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΦΤΩΧΙΑ ΤΟΥ Κ. Γ. Λ.

(Ἴδε τεῦχος Α'. σελ. 16.)

Αἱ γυναῖκες τί σὲ φτέγουν;
μήπως χρήματα γυρεύουν;
αὗται λίρες δὲν κρατοῦν
οὔτε κἂν σὲ ἐρωτοῦν,

ἄρχοντας ἂν ἦσουν πρῶτα
ἢ φτωχὸς ἂν ἦσαι τώρα
ἂν λιρίτζες ἢ χαρτὶ
εἶν' γεμάτο τὸ πουγγί·
φθάνει λοῦσο νὰ φοροῦν.

—

Τὴν γυναῖκα δὲν τὴν μέλει
ξύδι εἶσαι, εἴτε μέλι·
φτώχ̇ια εἶναι ἢ ἀφθόνια·
ζέστα ἔχ' ἢ κρύα χ̇ιόνια·
εἰς τοὺς δρόμους περπατεῖ
σὰν ἀξένιαστο πουλὶ
φθάνει λοῦσα νὰ φορῇ
κ' ἂς κοιμᾶται νυστικὴ
εἰς τὰ βρωμερὰ σινδόνια.

—

Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι χρῆμα,
οὔτε παντοπώλου κτῆμα
εἶναι ὄν τι θελκτικὸν
βρέφος κολακευτικόν.
Τὸ ὡραῖον τὴν ἀρέζει
ἀγαπᾷ ὅτε νὰ παίζῃ
καὶ νὰ κλαίῃ καὶ νὰ θέλγῃ,
καὶ τὸ γάλα σου ν' ἀρμέγῃ
εἰς παντοτεινὸν καιρόν.

—

Πλὴν, διατί γυναῖκες φτέγουν
ἂν ὡς βδέλαι μᾶς ἀρμέγουν;
Τὸ κακὸν πότε θὰ γιάννῃ
θὰ μικράνῃ ἢ θ' αὐξάνῃ·
ἢ τῆς φτώχιας κατοχή;
Τοῦτο εἶν' φιλοσοφία
κυβερνήσεων μωρία
καὶ διπλωματῶν σκοποὶ
ν' ἀποθάνωμεν φτωχοὶ
ὅπως ἤρταμε 'στὴ γῆ.

—

Ἦρτε Γιάν' ἡ φτώχια ποῦρτε,
πές την τὸ καλῶς ὡρίστε·
ἦλθε βύζιτα νὰ κάμῃ·
πλὴν πογιὰ καὶ μὲ πακάμι
ἂς τὴν βάψωμε τ' αὐτὶ,
καὶ καθεὶς ἂς τὴν θωρεῖ
ὡς τὸν ἄσπονδον ἐχθρὸν
σκορπιὸν φαρμακερὸν
καὶ 'χταπόδι μὲ πλοκάμι.

Φθάνει τότε μωρὲ Γιάννη
τὸ κακὸ διὰ νὰ γιάννῃ·
ὅταν ἄρχοντας, φτωχὸς,
ὁ καλὸς καὶ πονηρός·
ὅταν κλῆρος, καὶ λαός·
εἰς γενοῦν ὅλοι δεσμός·
τότε παύει, πλέον Γιάννη
τὸ κεφάλι σου νὰ σπάνῃ
γυναικὸς ὁ στολισμός.

—

Τὸ κακὸ τότε θὰ παύσῃ
καὶ κανείς μας δὲν θὰ κλαύσῃ
ὅταν πιάσωμε δουλειά·
ὄχι μέθυ καὶ βιολιά.
Τότ' ἡ σκωριασμένη τζέπη
τὰ χρυσόξολα θὰ βλέπῃ,
καὶ στὸ χέρι τὸ σκληρὸ
θ' ἂν φλωρὶ γιαλιστερό.
ἔξω ἀναπαραδιά!

Α. Φ.

ΑΠΕΛΠΙΣΙΑ.

Μάτην ἤλπισα γαλήνην
μετὰ τόσας τρικυμίας,
πέπρωται νὰ μὴ γνωρίσω
τὸ τοιοῦτον ἀγαθόν.

—

Ὡς ἀπὸ βαθὺν πυθμένα
τὸ ἀνέλκω μετὰ βίας,
κ' ἐνῷ εἶμαι νὰ το λάβω
πάλιν πίπτ' εἰς τὸν βυθόν.

Ι. Ι. ΣΚΥΛΙΣΣΗΣ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ.

—

Τῷ Κυρίῳ Ἄλφα Βῆτα
εὐχαρίστως ἀπαντῶμεν,
καὶ εὐχόμεθα ἐγκαίρως
παρ' ἡμῖν νὰ τὸν ἴδωμεν.

«ΦΙΛΕΡΓΟΣ.»

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων 48. Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ΦΙΛΕΡΓΟΥ τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «ΦΙΛΕΡΓΟΥ» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. 89 ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. 36

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητε, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει,
ἐφεύρισκε, πρόοδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΜΑΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Ε'.

ΤΟ ΑΓΑΘΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΚΟΝ.

—

Πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ —Τὸ ὁρμέμφυτον καὶ ἡ διάνοια.—Καταστροφὴ τῶν ἐμβίων ὄντων ὑπ' ἀλλήλων.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Α. Ν.)

ΠΗΓΗ ΤΟΥ ΑΓΑΘΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ.

—

Ἐπειδήπερ ὁ Θεὸς ἡ ἀρχή ἐστι πάντων τῶν πραγμάτων, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ αὕτη ὅλη σοφία τυγχάνει, ὅλη δικαιοσύνη, πᾶν ὅ,τι ἐκ ταύτης ἐκπορεύεται ὀφείλει τῶν προσόντων αὐτῆς μετέχειν, διότι τὸ ὂν τὸ ἀπείρως σοφὸν, δίκαιον καὶ ἀγαθὸν οὐδὲν παράλογον κακὸν καὶ ἄδικον παραγαγεῖν δύναται. Τὸ κακὸν, ὅπερ παρατηροῦμεν, οὐδόλως ἄρα ὀφείλει ἐκ τούτου πηγάζειν.

Εἴπερ τὸ κακὸν ἦν τῶν προσόντων εἰδικοῦ τινος ὄντος, ὅπερ Ἀριμάνην ἢ Σατᾶν ἀποκαλοῦσι, δυοῖν θάτερον, τὸ ὂν τοῦτο ἢ τῷ Θεῷ ἴσον ἂν εἴη, καὶ κατὰ συνέπειαν τόσον ἰσχυρὸν ὅσον καὶ Αὐτὸς καὶ ὡς Αὐτὸς ἀΐδιον, ἢ ὑποδεέστερον Ἐκείνου.

Κατὰ τὴν πρώτην περίστασιν, εἴησαν ἂν δύο δυνάμεις ἀντίζηλοι, ἀνταγωνιζόμεναι ἀκαταπαύστως, προσπαθοῦσα ἑκάστη ἀνατρέπειν πᾶν ὅ,τι ποιεῖ ἡ ἑτέρα, καὶ ἀντιπράττουσαι κατ' ἀλλήλων. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη ἀσυμβίβαστός ἐστι πρὸς τὴν ἑνότητα τοῦ σκοποῦ ὅστις ἐν τῇ διακοσμήσει τοῦ σύμπαντος ἀποκαλύπτεται.

Κατὰ τὴν δευτέραν δὲ περίστασιν, τὸ ὂν τοῦτο ὑποδεέστερον τοῦ Θεοῦ τυγχάνον, ὑποτάσσοιτο ἂν Αὐτῷ· μὴ δυνάμενον δ' εἶναι, ὡς Αὐτὸς, ἀΐδιον ἄνευ τοῦ εἶναι ἴσον Αὐτῷ, ἔχοι ἂν ἀρχήν τινα· εἴπερ ἐδημιουργήθη, οὐ δύναται δημιουργηθῆναι εἰμὴ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὁ Θεὸς ἄρα δημιουργὸς οὕτως ἂν εἴη τοῦ Πνεύματος τοῦ κακοῦ, τοῦθ' ὅπερ εἴη ἂν ἡ ἄρνησις τῆς ἀπείρου ἀγαθότητος.

Ἐν τούτοις τὸ κακὸν ὑπάρχει, καὶ ἔχει αἰτίαν τινά.

Τὰ παντοειδῆ κακὰ, φυσικὰ ἢ ἠθικὰ, ἅτινα καταθλίβουσι τὴν ἀνθρωπότητα παρουσιάζουσι δύο κατηγορίας, ὧν ἡ διάκρισις λίαν ἐνδιαφέρει. Διακρίνονται ἄρα εἰς κακὰ ἅτινα δύναται ἀποφυγεῖν ὁ ἄνθρωπος, καὶ εἰς κακὰ τῆς θελήσεως αὐτοῦ ἀνεξάρτητα. Ἐν τοῖς τελευταίοις δὲ καταταкτέον τὰς φυσικὰς μάστιγας.

Ὁ ἄνθρωπος, οὗτινος αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις περιωρισμέναι τυγχάνουσιν, μηδὲ διεισδῦσαι οὐδὲ συμπεριλαβεῖν δύναται τὸ σύνολον τῶν τοῦ Δημιουργοῦ κριμάτων· κρίνει τὰ πράγματα κατὰ τὸν λόγον τῆς ἑαυτοῦ περιφιλαυτίας, τῶν πεπλασμένων συμφερόντων καὶ τῆς συνθήκης ἣν ἐδημιουργήσατο. Ταῦτα δὲ οὐδόλως ἐν τῇ τάξει τῆς φύσεως τυγχάνουσιν· διόπερ πολλάκις εὑρίσκει κακὸν καὶ ἄδικον ὅ,τι ἂν εὑρίσκοι δίκαιον καὶ ἀξιοθαύμαστον εἴπερ ἔβλεπε τὴν αἰτίαν αὐτοῦ, τὸν σκοπὸν καὶ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα. Ἐρευνῶν τὸν λόγον τοῦ εἶναι καὶ τὴν ὠφέλειαν ἑκάστου πράγματος, ἀναγνωρίσει ὅτι τὰ πάντα φέρουσι τὴν σφραγῖδα τῆς ἀ-

πείρου σοφίας, καὶ κλίνει τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον τῆς σοφίας ταύτης, καὶ δι' αὐτὰ τὰ πράγματα μάλιστα ἅπερ οὔπω καταλαμβάνοι.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπροικίσθη διὰ διανοίας, δι' ἧς δύναται ἀποσοβῆσαι, ἢ τοὐλάχιστον μεγάλως μετριάσαι τὰ ἀποτελέσματα πασῶν τῶν φυσικῶν μαστίγων· ὅσον κτᾶται γνώσεις καὶ προοδεύει εἰς τὸν φωτισμὸν, τόσον καὶ αἱ μάστιγες αὗται ἧττον καταστρεπτικαὶ ἀποβαίνουσι· διὰ κοινωνικοῦ διοργανισμοῦ σοφῶς προβλεπτικοῦ, δυνηθήσεται μάλιστα ἐξουδετερῶσαι τὰς συνεπείας αὐτῶν, ἐὰν μὴ οἷόν τε, ἵνα αὐτὰς ἀποφύγῃ. Οὕτω δὲ, δι' αὐτὰς τὰς θεομηνίας ταύτας αἵτινες ἔχουσι τὴν ὠφέλειαν αὐτῶν ἐν τῇ γενικῇ τῆς φύσεως διατάξει καὶ διὰ τὸ μέλλον, ἀλλ' αἵτινες προσβάλλουσιν ἐν τῷ παρόντι, ὁ Θεὸς ἔδωκε τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τῶν δυνάμεων δι' ὧν τὸ Πνεῦμα αὐτοῦ ἐπροίκισε, τὰ μέσα τοῦ παραλύειν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῶν.

Οὕτω δὲ ὑγιεινὰς καθιστᾷ τὰς νοσώδεις χώρας, ἐξουδετεροῖ τὰ λοιμώδη μιάσματα, εὐφόρους ποιεῖ τὰς ἀκαλλιεργήτους γαίας, σκέπτεται εὑρεῖν τρόπον ἵνα προφυλάττῃ αὐτὰς ἀπὸ τῶν πλημμυρῶν, κτίζει οἰκήματα ὑγιεινότερα, ἀσφαλέστερα ὅπως ἀντέχωσι κατὰ τῶν ἀνέμων τὸν τόσων ἀναγκαίων εἰς τὸν καθαρισμὸν τῆς ἀτμοσφαίρας, προφυλάσσεται ἀπὸ τῶν ἀκρασιῶν· οὕτως ἐπὶ τέλους κατὰ μικρὸν ἡ ἀνάγκη ἐποίησεν αὐτὸν δημιουργῆσαι ἐπιστήμας, δι' ὧν βελτιοῖ τοὺς ὅρους τοῦ κατοικησίμου τῆς σφαίρας, καὶ προστίθησι τῷ ἑαυτοῦ εὖ εἶναι.

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει προοδεῦσαι· τὰ δὲ κακὰ εἰς ἅπερ ἐκτίθεται διεγείρουσι τὴν ἐξάσκησιν τῆς διανοίας αὐτοῦ, πασῶν τῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν αὐτοῦ δυνάμεων, παρορμῶντα αὐτὸν εἰς τὴν ἔρευναν τῶν μέσων τοῦ ὑπεκφυγεῖν αὐτά. Εἴπερ οὐδένα τούτων φόβον εἶχεν οὐδεμία ἀνάγκη ἄγοι ἂν αὐτὸν εἰς τὸ ἐκζητῆσαι τὸ βέλτιον· ἀποναρκοῖτο ἂν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀεργίᾳ, οὐδὲν ἐφευρίσκοι καὶ οὐδὲν ἀνακαλύπτοι. «Ὁ πόνος ἐστὶ τὸ κέντρον τὸ ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πρόοδον.»

Ἀλλὰ τὰ πολυαριθμότατα τῶν κακῶν εἶσιν ἅπερ ὁ ἄνθρωπος διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἐλαττωμάτων ἐδημιουργήσατο, τὰ ἐκ τῆς ὑπερηφανίας αὐτοῦ προερχόμενα, ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς φιλοδοξίας, τῆς πλεονεξίας, ἐκ τῶν ὑπερβολῶν αὐτοῦ καθ' ὅλα τὰ πράγματα· ταῦτά εἰσι τὰ αἴτια τῶν πολέμων καὶ τῶν τούτοις παρεπομένων συμφορῶν, τῶν διχονοιῶν, τῶν ἀδικιῶν, τῆς καταδυναστεύσεως τοῦ ἀσθενοῦς παρὰ τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν πλείστων ἐπὶ τέλους νοσημάτων.

Ὁ Θεὸς ἔθετο νόμους πλήρεις σοφίας μὴ σκοποῦντας εἰμὴ τὸ ἀγαθόν· ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκει ἐν ἑαυτῷ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖται ἵνα ἕπηται αὐτοῖς· ἡ ὁδὸς αὐτοῦ ἐστι κεχαραγμένη διὰ τῆς ἑαυτοῦ συνειδήσεως· ὁ θεῖος νόμος ἐγγεγραμμένος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τυγχάνει, καὶ, ἐπὶ πλεῖον, ὁ Θεὸς ἀναμιμνήσκει αὐτῷ ταῦτα ἀκαταπαύστως διὰ τῶν μεσσιῶν Αὐτοῦ διὰ τῶν προφητῶν Αὐτοῦ, δι' ὅλων τῶν ἐνσάρκων Πνευμάτων ἅτινα ἔχουσιν ἐντολὴν τοῦ διαφωτίζειν αὐτὸν, τοῦ ἠθικοποιεῖν αὐτὸν, τοῦ βελτιοῦν αὐτόν . . .

« Εἴπερ ὁ ἄνθρωπος συνεμορφοῦτο αὐστηρῶς πρὸς τοὺς θείους νόμους, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἀποφεύγοι ἂν τὰ δριμύτατα τῶν κακῶν καὶ εὐτυχὴς ἐπὶ τῆς γῆς βιώσοι.»

Ἐὰν μὴ τοῦτο πράττῃ, προέρχεται ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ, καὶ ὑφίσταται ὅθεν τὰς συνεπείας.

Ἀλλ' ὁ Θεὸς, πλήρης ἀγαθότητος, παρὰ τῷ κακῷ ἔθετο τὸ φάρμακον, δηλ. ἐξ αὐτοῦ τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθὸν ποιεῖ ἐκπηγάζειν. Ἔρχεται στιγμὴ καθ' ἣν ἡ ὑπερβολὴ τοῦ ἠθικοῦ κακοῦ ἀφόρητος γίνεται καὶ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον δοκιμάσαι τὴν ἀνάγκην τοῦ ἀλλάξαι διεύθυνσιν. Διδασκόμενος ὑπὸ τῆς πείρας ὠθεῖται εἰς τὸ ζητῆσαι ἐν τῷ ἀγαθῷ θεραπείαν, διὰ τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ πάντοτε. Ὅταν εἰσέρχηται εἰς ὁδὸν καλλίονα, πράττει τοῦτο, διότι οὕτως ἐθέλει καὶ διότι ἀνεγνώρισε τοὺς τῆς ἑτέρας ὁδοῦ κινδύνους. Ἡ ἀνάγκη παραβιάζει αὐτὸν ἄρα εἰς τὸ βελτιοῦσθαι ἠθικῶς ἵνα εὐτυχέστερος γένηται, καθὼς αὐτὴ αὕτη ἡ ἀνάγκη ἐβίασεν αὐτὸν βελτιῶσαι τοὺς ὑλικοὺς ὅρους τῆς ἑαυτοῦ ὑπάρξεως.

Δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι «τὸ κακόν ἐστιν ἀπουσία τοῦ ἀγαθοῦ, ὥς περ τὸ ψῦχος ἀπουσία ἐστὶ τῆς θερμότητος. Ὥςπερ τὸ ψῦχος οὐκ ἔστι ῥευστὸν εἰδικὸν, οὕτω καὶ τὸ κακὸν οὐκ ἔστι πρᾶγμα διακεκριμένον, τὸ μὲν ἀρνητικόν ἐστι τοῦ ἑτέρου.» Ἔνθα δὲ τὸ ἀγαθὸν οὐδόλως ὑπάρχει, ἔστιν ἀναγκαίως τὸ κακόν· τὸ μὴ ποιεῖν τὸ κακὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἤδη ἀρχὴ τυγχάνει. «Ὁ Θεὸς μόνον τὸ ἀγαθὸν ἐθέλει· ἐκ μόνου τοῦ ἀνθρώπου τὸ κακὸν προέρχεται. Εἴπερ ὑπῆρχεν ἐν τῇ δημιουργίᾳ ὄν τι προωρισμένον εἰς τὸ κακόν, οὐδεὶς δύναιτο ἂν ἀποφυγεῖν αὐτό· ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐν ἑαυτῷ ἔχων τὴν τοῦ κακοῦ αἰτίαν, καὶ ἔχων συγχρόνως τὸ αὐτεξούσιον αὐτοῦ καὶ ὡς ὁδηγὸν αὐτοῦ τοὺς θείους νόμους, ἀποφεύγει αὐτὸ ὅταν θέλῃ.»

Λάβωμεν κοινόν τι γεγονὸς πρὸς σύγκρισιν. Γαιῶν τις κύριος γινώσκει ὅτι κατὰ τὴν ἄκραν τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ ὑπάρχει τόπος τις ἐπικίνδυνος, ἔνθα δύναιτο ἂν τὸν βίον καταστρέψαι ἢ μώλωπας λαβεῖν ὁ πρὸς τὰ ἐκεῖσε ῥιψοκινδυνεύσων. Τί πράττει ἵνα τὰ συμβησόμενα προλάβῃ; Τίθησι παρὰ τὸν τόπον ἐκεῖνον εἰδοποίησιν ἀπαγορεύουσαν τὸ περαιτέρω προβαίνειν, διὰ λόγον κινδύνου. Ἐὰν ἐναντίον τούτου, ἀπερίσκεπτός τις μηδόλως τῇ εἰδοποιήσει προσοχὴν δοὺς ὑπερβῇ τὰ ὡρισμένα, καὶ ἂν ἐπέλθῃ αὐτῷ κακὸν ἐκ τούτου, τίνα δύναται αἰτιᾶσθαι ἕτερον εἰμὴ ἑαυτόν; Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ παντὸς κακοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἀποφεύγοι αὐτὸ, εἴπερ ἐτήρει τοὺς θείους νόμους. Ὁ Θεὸς, π. χ., ἔθηκεν ὅριον εἰς τὴν τῶν ἀναγκῶν ἱκανοποίησιν. Ὁ ἄνθρωπος εἰδοποιεῖται ὑπὸ τοῦ κόρου· ἐὰν δὲ ὑπερβαίνῃ τὸ ὅριον τοῦτο, πράττει αὐτὸ ἑκουσίως. Αἱ ἀσθένειαι, αἱ νόσοι, ὁ θάνατος, ἅτινα δύνανται εἶναι συνέπεια, εἰσὶν ἄρα γεγονότα τοῦ ἀπρονοήτου αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ τοῦ Θεοῦ.

Ἐπειδήπερ τὸ κακόν ἐστιν ἀποτέλεσμα τῶν ἀτελειῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐδημιουργήθη, ὁ Θεὸς, εἴποι τις ἄν, οὐχ ἧττον ἐδημιούργησεν, εἰ μὴ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τοὐλάχιστον τὴν αἰτίαν τοῦ κακοῦ· εἴπερ τὸν ἄνθρωπον ἐντελῆ ἐποίει, τὸ κακὸν οὐδόλως ἂν ὑπάρχοι.

Εἴπερ ὁ ἄνθρωπος ἐντελὴς ἐδημιουργεῖτο, μοιραίως ἂν εἰς τὸ ἀγαθὸν ἄγοιτο· ἀλλαμὴν, ἕνεκα τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ, μηδ' εἰς τὸ κακὸν μηδ' εἰς τὸ ἀγαθὸν μοιραίως ἄγεται. Ὁ Θεὸς ἠθέλησεν, ἵνα ὑποτάσσηται τῷ νόμῳ τῆς προόδου, καὶ ἵνα ἡ πρόοδος αὕτη ὁ καρπὸς ᾖ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἔργου, ἵνα ἔχῃ τὴν τούτου ἀξίαν, ὥςπερ ἔχει καὶ τὴν εὐθύνην τοῦ κακοῦ ὅπερ ἐστὶ γεγονὸς τῆς θελήσεως αὐτοῦ. Μένει ἄρα ἵνα γνωρίσωμεν ὁποία τίς ἐστιν ἡ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πηγὴ τῆς πρὸς τὸ κακὸν τάσεως (1).

Ἐάν τις σπουδάσῃ πάντα τὰ πάθη, καὶ μάλιστα ὅλας τὰς κακίας, βλέπει ὅτι ἔχουσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὁρμεμφύτου τῆς συντηρήσεως. Τὸ ὁρμέμφυτον τοῦτο εὕρηται ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει παρὰ τοῖς ζώοις καὶ παρὰ τοῖς πρωτογόνοις οὖσιν ἅπερ τὰ μάλιστα προσεγγίζουσι τῇ φύσει τῶν ζώων· δεσπόζει δὲ παρ' αὐτοῖς μόνον, ἐπειδὴ παρ' αὐτοῖς οὔπω ἡ ἠθικὴ ἰδέα ὡς ἀντίρροπον εὕρηται· τὸ ὂν οὔπω ἐγεννήθη εἰς τὴν διανοητικὴν ζωήν. Τὸ ὁρμέμφυτον ἐλαττοῦται ἐξ ἐναντίας ἐν ὅσῳ ἡ διάνοια ἀναπτύσσεται, διότι αὕτη δεσπόζει τῆς ὕλης.

Ὁ προορισμὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἡ πνευματικὴ ζωή· ἀλλ' ἐν ταῖς πρώταις φάσεσι

(1) Ἡ πλάνη συνίσταται εἰς τὸ ἀξιοῦν ὅτι ἡ ψυχὴ ἐξῆλθεν ἐντελὴς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ, ἐν ᾧ οὗτος, ἐξ ἐναντίας, ἠθέλησεν, ἵνα ἡ τελειοποίησις ᾖ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ βαθμιαίου ἐξαγνισμοῦ τοῦ Πνεύματος καὶ τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἔργον. «Ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ἵνα ἡ ψυχὴ, διὰ τοῦ αὐτεξουσίου αὐτῆς, δύνηται ἐκλέγειν μεταξὺ τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἀφίκηται εἰς τοὺς τελευταίους αὐτῆς σκοποὺς διὰ ζωῆς ὑπερμαχούσης καὶ ἀνθισταμένης κατὰ τοῦ κακοῦ. Εἴπερ τὴν ψυχὴν ἐντελῆ, ὡς Αὐτός ἐστιν, ὁ Θεὸς ἐδημιούργει, καὶ εἴπερ ἐξερχομένην τῶν χειρῶν Αὐτοῦ, ἐποίει αὐτὴν μέτοχον τῆς αἰωνίας Αὐτοῦ μακαριότητος, ἔχοι ἂν αὐτὴν ποιήσας οὐχὶ κατ' εἰκόνα Αὐτοῦ, ἀλλὰ πανόμοιον Αὐτοῦ. Ronnamy, δικαστής.

τῆς σωματικῆς αὐτοῦ ὑπάρξεως ὑλικὰς μόνον ἀνάγκας ἔχει ἵνα ἱκανοποιήσῃ, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἡ ἄσκησις τῶν παθῶν ἀνάγκη ἐστὶ διὰ τὴν συντήρησιν, ὑλικῶς εἰπεῖν, τοῦ εἴδους καὶ τῶν ἀτόμων. Ἀλλ' ἐξελθὸν τῆς περιόδου ταύτης, ἔχει ἑτέρας ἀνάγκας, ἀνάγκας ἐν πρώτοις ἡμιηθικὰς καὶ ἡμιυλικάς, ἔπειτα δὲ ἀποκλειστικῶς ἠθικάς· Τότε δὴ τὸ Πνεῦμα δεσπόζει τῆς ὕλης· ἐὰν ἀποσείσῃ τὸν ζυγὸν αὐτῆς, προβαίνει εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁδὸν τῆς Προνοίας, καὶ εἰς τὸν τελικὸν αὐτοῦ προορισμὸν προσπελάζει. Ἐάν, ἐξ ἐναντίας, ἀφίηται ἵνα δεσπόζηται ὑπ' αὐτῆς, χρονίζει τῷ κτήνει παρασυμβαλλόμενον.

Τούτων δ' οὕτως ἐχόντων, ἅπαν ὅ,τι ἦν ποτε καλόν, διότι ἦν ἀνάγκη τῆς φύσεως αὐτοῦ, γίνεται κακόν, οὐ μόνον διότι οὐκέτι ἐστὶν ἀνάγκη, ἀλλὰ καὶ διότι τοῦτο καθίσταται ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν ἐκπνευμάτωσιν τοῦ ὄντος.» Ὅ,τι ἐστὶ προτέρημα παρὰ τῷ παιδίῳ, γίνεται ἐλάττωμα παρὰ τῷ ἐφήβῳ. Οὕτω δὲ τὸ κακόν ἐστι σχετικόν, καὶ ἡ εὐθύνη ἀνάλογος πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς προόδου.

Πάντα ἄρα τὰ πάθη ἔχουσι τὴν τῆς προνοίας ὠφέλειαν αὐτῶν· εἰ δὲ μή, ὁ Θεὸς ἔχοι ἂν ποιήσας ἀνωφελές τι καὶ ἐπιζήμιον. Ἡ κατάχρησις συνίστησι τὸ κακόν, καὶ ὁ ἄνθρωπος καταχρᾶται δυνάμει τοῦ αὐτεξουσίου αὐτοῦ. Βραδύτερον δέ, φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ συμφέροντος, ἐλευθέρως μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἐκλέγει.

ΤΟ ΟΡΜΕΜΦΥΤΟΝ ΚΑΙ Η ΔΙΑΝΟΙΑ.

Ὁποία τις διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ ὁρμεμφύτου καὶ τῆς διανοίας; Ποῦ λήγει τὸ μὲν καὶ πόθεν ἄρχεται ἡ δέ; Τὸ ὁρμέμφυτον ἔστιν ἆρά γε πρωτοπαγής τις διάνοια, ἡ δύναμις διακεκριμένη, προσόν τι ἀποκλειστικὸν τῆς ὕλης;

« Τὸ ὁρμέμφυτόν ἐστιν ἡ ἀπόκρυφος δύναμις, ἥτις παρορμᾷ τὰ ὀργανικὰ ὄντα εἰς ἐνεργείας αὐτοματικὰς καὶ ἀκουσίας πρὸς τὴν συντήρησιν αὐτῶν.» Ἐν ταῖς αὐτοματικαῖς ἐνεργείαις μηδὲ σκέψις ὑπάρχει, μηδὲ συνδυασμός, μηδὲ προμελέτη. Οὕτω δὲ τὸ μὲν φυτὸν ζητεῖ τὸν ἀέρα, στρέφεται πρὸς τὸ φῶς, διευθύνει τὰς ῥίζας αὐτοῦ πρὸς τὸ ὕδωρ καὶ τὴν θρεπτικὴν γῆν· τὸ δὲ ἄνθος ἀνοίγεται καὶ κλείεται ἀλληλοδιαδόχως κατὰ τὴν ἀνάγκην· τὰ δὲ ἀναρριχώμενα φυτὰ περιελίσσονται περὶ τὸ στήριγμα ἢ κρεμῶνται τοῖς ἑαυτῶν ἕλιξιν. Ὑπὸ τοῦ ὁρμεμφύτου εἰδοποιοῦνται τὰ ζῶα περὶ παντὸς ὅ,τι ὠφελεῖ αὐτὰ ἢ βλάπτει· διευθύνονται κατὰ τὰς ἐποχάς, πρὸς τὰ κατάλληλα κλίματα· κατασκευάζουσιν, ἄνευ προηγουμένων μαθημάτων, πλείονι ἢ μείονι τέχνῃ, κατὰ τὰ εἴδη, κοίτας ἁπαλὰς καὶ στέγας διὰ τὰ ἑαυτῶν ἔκγονα, πλεκτάνας ἵνα συλλάβωσιν ἐν τῇ παγῖδι τὸ θήραμα δι' οὗ τρέφονται· μεταχειρίζονται μετ' ἐπιδεξιότητος ὅπλα ἐπιθετικὰ καὶ ἀμυντικά, ὧν εὐμοιροῦσι· τὰ φῦλα συμμίγνυνται· ἡ μήτηρ περιθάλπει τὰ ἑαυτῆς τέκνα, καὶ ταῦτα τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς ζητοῦσιν. Παρὰ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ὁρμέμφυτον δεσπόζει ἀποκλειστικῶς ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς ζωῆς· διὰ τοῦ ὁρμεμφύτου τὸ νήπιον ποιεῖ τὰς πρώτας αὐτοῦ κινήσεις, δράττεται τοῦ μαστοῦ, κραυγάζει ἵνα ἐκφράσηται τὰς ἑαυτοῦ ἀνάγκας, ἀπομιμεῖται τὸν ἦχον τῆς φωνῆς, προσπαθεῖ ἵνα ὁμιλήσῃ καὶ περιπατήσῃ. Παρὰ τῷ ἐφήβῳ μάλιστα ἐνέργειαί τινές εἰσιν ὁρμεμφυτικαί· τοιαῦται δέ εἰσιν αἱ αὐτοματικαὶ κινήσεις ὅπως ἀποκρούσωσιν ἀπειλήν, ὅπως διαφύγωσι κίνδυνον, ὅπως τηρήσωσι τὴν ἰσορροπίαν· οὕτω προσέτι αἱ βλεφαρίδες σκαρδαμύσσουσιν ἵνα συγκεράσωσι τὴν λάμψιν τοῦ φωτός, τὸ δὲ στόμα ἀνοίγεται μηχανικῶς ὅπως ἀναπνεύσῃ κτλ.

« Ἡ διάνοια ἀποκαλύπτεται δι' ἐνεργειῶν ἑκουσίων, ἐσκεμμένων, προμεμελετημένων, συνηρμολογημένων, κατὰ τὴν ἁρμοδιότητα τῶν περιστάσεων·» Ἔστι δὲ ἀναμφισβητήτως προσὸν ἀποκλειστικὸν τῆς ψυχῆς.

« Πᾶσα ἐνέργεια μηχανική ἐστιν ὁρμεμφυτική· ἡ δὲ ἐξαγγέλλουσα τὴν σκέψιν, τὸν συνδυασμόν, ἀπόφασιν, διανοητικὴ τυγχάνει· ἡ μέν ἐστιν ἐλευθέρα, ἡ δὲ οὐχί.»

Τὸ ὁρμέμφυτόν ἐστιν ὁδηγὸς ἀσφαλὴς ὅστις

οὐδέποτε ἀπατᾷ· ἡ δὲ διάνοια, ἐπειδὴ κυρίως ἐλευθέρα τυγχάνει, ὑπόκειται ἐνίοτε εἰς πλάνην.

Ἐὰν ἡ ὁρμεμφυτικὴ ἐνέργεια μὴ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς διανοητικῆς ἐνεργείας, οὐχ ἧττον ὅμως ἀποκαλύπτει διανοητικὴν αἰτίαν, οὐσιωδῶς προνοοῦσαν. Ἐὰν παραδεχώμεθα ὅτι τὸ ὁρμέμφυτον πηγάζει ἐκ τῆς ὕλης, δέον ἵνα παραδεξώμεθα ἐπίσης ὅτι ἡ ὕλη ἐστὶ διανοητική, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὸ βεβαιότερον διανοητικὴ καὶ προνοητικὴ ἢ ἡ ψυχή, ἐπειδὴ τὸ ὁρμέμφυτον οὐδόλως ἀπατᾶται.

Ἐὰν δὲ θεωρήσωμεν τὸ ὁρμέμφυτον ὡς διάνοιαν πρωτοπαγῆ, πῶς γίνεται ἵνα κατά τινας περιστάσεις ἢ ἀνώτερον τῆς λογικῆς διανοίας, ἵνα διδῷ τὸ δυνατὸν τοῦ ἐκτελεῖν πράγματα ἅτινα αὕτη παραγαγεῖν οὐ δύναται;

Ἐὰν δὲ ἡ κατηγορούμενον εἰδικῆς τινος πνευματικῆς ἀρχῆς, τί γίνεται ἡ ἀρχὴ αὕτη; Ἐπειδὴ τὸ ὁρμέμφυτον ἐκλείπει, ἡ ἀρχὴ ἄρα αὕτη ἐκμηδενίζοιτο. Ἐὰν τὰ ζῶα μὴ ὦσι πεπροικισμένα εἰμὴ διὰ τοῦ ὁρμεμφύτου, τὸ μέλλον αὐτῶν ἐστιν ἄνευ ἐκβάσεως, οἱ μόχθοι αὐτῶν οὐδεμίαν ἀνταμοιβὴν ἔχουσιν. Τοῦτο δὲ μηδὲ τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ συνάδοι, μηδὲ τῇ ἀγαθότητι.

Καθ' ἕτερον δέ τι σύστημα, τὸ ὁρμέμφυτον καὶ ἡ διάνοια μίαν μόνην ἀρχὴν ἔχοιεν· ἀναπτυχθεῖσα κατά τινα βαθμὸν ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἥτις κατ' ἀρχὰς μόνον τὰς ἰδιότητας τοῦ ὁρμεμφύτου ἔχοι, ὑφίσταιτο μεταποίησιν διδοῦσαν αὐτῷ τὰς τῆς ἐλευθέρας διανοίας.

Εἴπερ οὕτως εἶχεν, ἐν τῷ διανοητικῷ ἀνθρώπῳ, ὅστις ἀπόλλυσι τὸ λογικὸν καὶ οὐκέτι ὁδηγεῖται εἰμὴ ὑπὸ τοῦ ὁρμεμφύτου, ἡ διάνοια ἐπιστρέφοι εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῆς κατάστασιν· καὶ ὅταν ἀνακτᾶται τὸ λογικόν, τὸ ὁρμέμφυτον γίνοιτο ἐκ νέου διάνοια, καὶ οὕτως ἀλληλοδιαδόχως κατὰ πᾶσαν περίοδον, τοῦθ' ὅπερ ἀπαράδεκτον.

Ἄλλως τε, ἡ διάνοια καὶ τὸ ὁρμέμφυτον δεικνύονται συγχρόνως πολλάκις ἐν τῇ αὐτῇ ἐνεργείᾳ. Ἐν τῷ βαδίσματι, π. χ., ἡ κίνησις τῶν κνημῶν ἐστιν ὁρμεμφυτική· ὁ ἄνθρωπος τίθησι τὸν πόδα πρὸ τοῦ ἑτέρου μηχανικῶς, ἄνευ σκέψεως· ἀλλ' ὅταν θέλῃ ἐπισπεῦσαι ἢ ἀναστεῖλαι τὸ ἑαυτοῦ βάδισμα, ἐγεῖραι τὸν πόδα ἢ ἐπιστρέψαι ἵνα πρόσκομμά τι ἀποφύγῃ, ὑπάρχει σκέψις, συνδυασμός, ἐνεργεῖ ἀπὸ σκοποῦ ἀποφασιστικοῦ. «Ἡ ἀκουσία ὤθησις τῆς κινήσεως ἡ ὁρμεμφυτική ἐστιν ἐνέργεια· ἡ λελογισμένη διεύθυνσις τῆς κινήσεως ἡ διανοητική ἐστιν ἐνέργεια.» Τὸ σαρκοφάγον ζῶον ὠθεῖται ὑπὸ τοῦ ὁρμεμφύτου, ἵνα ἀπὸ σαρκὸς τρέφηται· ἀλλὰ τὰ κινήματα ἅτινα ποικιλοτρόπως ποιεῖ κατὰ τὰς περιστάσεις, ἵνα δράξηται τοῦ θηράματος αὐτοῦ, τὸ προβλεπτικὸν τῶν ἐνδεχομένων, εἰσὶν ἐνέργειαι τῆς διανοίας.

Ἑτέρα ὑπόθεσις, ἐντελῶς ἄλλοτε συμφωνοῦσα πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἑνιαίου τῆς ἀρχῆς, πηγάζει ἐκ τοῦ οὐσιωδῶς προνοητικοῦ χαρακτῆρος τοῦ ὁρμεμφύτου... Γνωστὸν ὅτι τὸ ὁρμέμφυτον παράγει ἐνεργείας ὧν οὐδεμίαν συνείδησιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, δεσπόζει παρὰ τοῖς παιδίοις, καὶ ἐν γένει παρὰ τοῖς οὖσιν ἅπερ ἀσθενὲς τὸ λογικὸν ἔχουσιν. Ἀλλαμὴν, κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, τὸ ὁρμέμφυτον μηδὲ τῆς ψυχῆς κατηγορούμενον εἴη μηδὲ τῆς ὕλης. Οὐδόλως ἂν ἀνήκοι ὡς ἰδιάζον τῷ ἐμβίῳ ὄντι, ἀλλ' εἴη ἀποτέλεσμα τῆς ἀμέσου ἐνεργείας τοῦ ἀοράτου προστάτου, τοῦ φύλακος Ἀγγέλου, ὅςπερ ἀναπληροῖ τὴν ἀτέλειαν τῆς διανοίας, προκαλῶν αὐτὸς οὗτος τὰς ἀναγκαίας τῇ συντηρήσει τοῦ ὄντος ἐνεργείας ὧν οὐδεμίαν τοῦτο ἔχει συνείδησιν. Εἴη δὲ τοῦτο ὥσπερ αἱ ταινίαι δι' ὧν αἱ τροφοὶ κρατοῦσι τὰ ἀρχόμενα περιπατεῖν νήπια. Ἀλλ' ὡς καταργοῦσι βαθμηδὸν τὴν χρῆσιν τῶν ταινιῶν καθ' ὅσον τὸ βρέφος δύναται ἀφ' ἑαυτοῦ περιπατεῖν, οὕτω καὶ ὁ προστάτης ἄγγελος ἀφίησιν εἰς ἑαυτὸν τὸν προστατευόμενον, καθ' ὅσον οὗτος δύναται ὁδηγεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἰδίας αὐτοῦ διανοίας.

Οὕτω δὲ τὸ ὁρμέμφυτον, ἀντὶ τοῦ εἶναι τὸ ἐξαγόμενον πρωτοπαγοῦς καὶ ἀτελοῦς τινος διανοίας, εἴη ἂν τὸ γινόμενον διανοίας ξένης ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ ἰσχύϊ, διανοίας προστατευούσης, ἀναπληρούσης τὸ ἀνεπαρκὲς εἴτε νεαρᾶς διανοίας, ἣν ὠθοῖ ἵνα ἐνεργῇ ἄνευ

ρουμένης ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῆς οὐσίᾳ, καὶ τοῦ μεγάλου νόμου τῆς ἑνότητος ὅςτις συνίστησι τὴν ἁρμονίαν τῆς δημιουργίας, δύναται μόνη δοῦναι τῷ ἀνθρώπῳ τὴν κλεῖδα τοῦ μυστηρίου τούτου, καὶ δεικνύναι αὐτῷ τὴν προνοητικὴν σοφίαν καὶ τὴν ἁρμονίαν κυρίως ἐκεῖ ἔνθα οὐδόλως ἔβλεπεν εἰμὴ ἀνωμαλίαν καὶ ἀντίφασιν.

« Ἡ ἀληθὴς ζωὴ τοῦ ζώου ὥςπερ καὶ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔστι μᾶλλον ἐν τῷ σωματικῷ περικαλύμματι ἢ ἐν τῇ ἐνδυμασίᾳ· ἀλλ' ἔστιν ἐν τῇ διανοητικῇ ἀρχῇ ἥτις προϋπάρχει καὶ ἐπιζῇ τοῦ σώματος » Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἔχει ἀνάγκην σώματος ἵνα ἐκδηλωθῇ διὰ τῆς ἐργασίας ἣν ὀφείλει ἐκτελέσαι ἐπὶ τῆς ἀκατεργάστου ὕλης· τὸ σῶμα φθείρεται ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα οὐδόλως φθείρεται· ἀπ' ἐναντίας ἐξέρχεται ἰσχυρότερον, ὀξυδερκέστερον καὶ ἱκανώτερον. Τί ἐνδιαφέρει ἄρα, ἐὰν τὸ Πνεῦμα μεταβάλλῃ συχνάκις κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον περικάλυμμα! Οὐχ ἧττον Πνεῦμά ἐστιν· ἀπολύτως δὲ ἀπαράλλακτον τοῦτο τυγχάνει, ὡσείπερ ἄνθρωπός τις ἀνενέου ἑκατοντάκις τὴν ἐνδυμασίαν αὐτοῦ ἐντὸς τοῦ ἔτους, οὐχ ἧττον ὁ αὐτὸς ἂν ἄνθρωπος εἴη.

Διὰ τῆς ἀκαταπαύστου θέας τῆς καταστροφῆς, ὁ Θεὸς διδάσκει τοὺς ἀνθρώπους τὸ ὀλίγον ἐνδιαφέρον ὅπερ ὀφείλουσιν ἔχειν ἐν τῷ ὑλικῷ περικαλύμματι, καὶ ἐξεγείρει ἐν αὐτοῖς τὴν ἰδέαν τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ποιῶν αὐτοὺς ἐπιθυμεῖν αὐτὴν ὡς ἀνταμοιβήν.

Ὁ Θεός, εἴποι τις ἄν, οὐκ ἠδύνατο ἆρά γε φθάσαι εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα δι' ἄλλων μέσων, μηδόλως καθυποβάλλων τὰ ἔμβια ὄντα εἰς τὸ ἀλληλοκαταστρέφεσθαι; Ἐὰν τὰ πάντα σοφία τυγχάνῃ ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, ὀφείλομεν ὑποθεῖναι ὅτι ἡ σοφία αὕτη οὐδόλως ὀφείλει ἐλλείπειν τούτῳ τῷ ἀντικειμένῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ· ἐὰν μὴ ἐννοῶμεν τοῦτο, δέον ἵνα ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα διὰ τὴν ὀλίγην ἡμῶν πρόοδον.

Δυνάμεθα ἐν τούτοις δοκιμᾶσαι ζητῆσαι τὸν λόγον τούτου, λαμβάνοντες ὡς πυξίδα τὴν ἀρχὴν τήνδε, «ὁ Θεὸς ὀφείλει εἶναι ἀπείρως δίκαιος καὶ σοφος» ἐρευνήσωμεν ἄρα ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ σοφίᾳ, καὶ κλίνωμεν τὴν κεφαλὴν ἐνώπιον παντὸς ὅ,τι ὑπερβαίνει τὴν ἀντίληψιν ἡμῶν.

Πρώτη ὠφέλειά τις παρουσιαζομένη ἐκ τῆς καταστροφῆς ταύτης, ὠφέλεια καθαρῶς φυσική, ἀληθές ἐστιν, τυγχάνει ἥδε, τὰ ὀργανικὰ σώματα οὐδόλως συντηροῦνται εἰμὴ τῇ βοηθείᾳ ὀργανικῶν ὑλῶν, αἵτινες μόναι ἐμπεριέχουσι τὰ θρεπτικὰ στοιχεῖα τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν μεταποίησιν αὐτῶν. Τὰ σώματα, ὄργανα ἐνεργείας τῆς διανοητικῆς ἀρχῆς, ἔχοντα ἀνάγκην ἵνα ἀκαταπαύστως ἀνανεοῦνται, ἐτάχθησαν ὑπὸ τῆς Προνοίας εἰς τὸ χρησιμεύειν τῇ ἀμοιβαίᾳ αὐτῶν συντηρήσει· διὰ τοῦτο δὲ τὰ ὄντα τρέφονται ὑπ' ἀλλήλων· τότε δὲ τὸ σῶμα τρέφεται ἐκ τοῦ σώματος, ἀλλὰ τὸ Πνεῦμα μηδ' ἐκμηδενίζεται, μηδ' ἀλλοιοῦται· ἀπεκδύεται μόνον τοῦ ἑαυτοῦ περικαλύμματος.

Ὑπάρχουσι πρὸς τούτοις, καὶ θεωρίαι ἠθικαὶ ὑψηλοτέρας τάξεως.

Ὁ ἀγὼν ἀναγκαῖός ἐστι τῇ ἀναπτύξει τοῦ Πνεύματος· ἐν τῇ πάλῃ ἐξασκεῖ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις. Ὁ ἐπιτιθέμενος ἵνα ἔχῃ τὴν τροφὴν αὐτοῦ καὶ ὁ ἀμυνόμενος, ἵνα διαφυλάξηται τὴν ζωήν, ποιοῦσιν ἐπίδειξιν πανουργίας καὶ ἀγχινοίας καὶ αὐξάνουσι διὰ τούτου μάλιστα, τὰς ἑαυτῶν διανοητικὰς δυνάμεις. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύω καταβάλλεται· ἀλλὰ τί ἐστι πράγματι ἐκεῖνο ὅπερ ὁ ἰσχυρότερος καὶ ὁ ἐπιδεξιώτερος ἀφήρεσε ἀπὸ τοῦ ἀσθενεστέρου; Τὸ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔνδυμα, καὶ οὐχὶ ἕτερον. Τὸ Πνεῦμα οὐδόλως ἀποθνήσκει, ἀλλὰ βραδύτερον λήψεται ἕτερον.

Παρὰ τοῖς ὑποδεεστέροις οὖσι τῆς δημιουργίας, παρ' οἷς ἡ ἠθικὴ οὐδόλως ὑπάρχει, παρ' οἷς ἡ διάνοια οὔπω ἀντικατέστησε τὸ ὁρμέμφυτον, ὁ ἀγὼν οὐδόλως ἂν ἔχοι ὡς ἐλατήριον εἰμὴ τὴν ἱκανοποίησιν τῆς ὑλικῆς ἀνάγκης· ἀλλαμὴν, μία τῶν τὰ μάλιστα ἐπιβαλλομένων ὑλικῶν ἀναγκῶν ἡ τῆς τροφῆς τυγχάνει· ἀγωνίζονται ἄρα μοναδικῶς ἵνα ζήσωσι, δηλαδή, ἵνα λάβωσιν ἢ ὑπερασπίσωσιν ἓν θήραμα· διότι οὐδόλως δύναιντο ἂν παροτρυνθῆναι ὑπὸ ἐλατηρίου ὑψηλοτέρου.

Ἐν ταύτῃ δὴ τῇ πρώτῃ περιόδῳ ἡ ψυχὴ

κατεργάζεται καὶ τῆς ζωῆς πειρᾶται.

Παρὰ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, ὑπάρχει περίοδός τις μεταβάσεως καθ' ἣν μόλις διακρίνεται ἀπὸ τοῦ κτήνους· κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τὸ ζωϊκὸν ὁρμέμφυτον δεσπόζει, καὶ ὁ ἀγὼν ἔχει εἰσέτι ὡς ἐλατήριον τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ὑλικῶν ἀναγκῶν· βραδύτερον δέ, τὸ ζωϊκὸν ὁρμέμφυτον καὶ τὸ ἠθικὸν αἴσθημα αμφιταλαντεύονται, ὁ ἄνθρωπος τότε ἀγωνίζεται, οὐκέτι ἵνα τρέφηται, ἀλλ' ἵνα ἱκανοποιῇ τὴν φιλοδοξίαν αὐτοῦ, τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, τὴν ἀνάγκην τοῦ ἄρχειν· πρὸς τοῦτο δέ, ἔχει εἰσέτι ἀνάγκην τοῦ καταστρέφειν. Ἀλλὰ καθ' ὅσον ὑπερτερεῖ ἡ ἠθικὴ αἴσθησις, ἡ αἰσθητικότης ἀναπτύσσεται, ἡ ἀνάγκη τῆς καταστροφῆς ἐλαττοῦται, λήγει μάλιστα ἐξαλειφομένη καὶ μισητὴ ἀποβαίνουσα, τότε ὁ ἄνθρωπος ἀπέχθειαν πρὸς τὸ αἷμα αἰσθάνεται.

Ἐν τούτοις ὁ ἀγὼν ἀναγκαῖός ἐστι πάντοτε εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Πνεύματος, διότι καίτοι ἀφικόμενον εἰς τὸν ὕψιστον ἡμῖν φαινόμενον βαθμόν, πολὺ ἀπέχει τοῦ εἶναι τέλειον· μόνον διὰ τῆς δραστηριότητος αὐτοῦ ἀποκτᾷ γνώσεις, πεῖραν, καὶ ἀπεκδύεται ἐκ τῶν τελευταίων λειψάνων τῆς ζωώδους καταστάσεως· ἀλλά, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὁ τέως αἱματηρὸς καὶ κτηνώδης ἀγὼν γίνεται καθαρῶς διανοητικός· ὁ ἄνθρωπος ἀγωνίζεται κατὰ τῶν δυσχερειῶν καὶ οὐκέτι κατὰ τῶν ἑαυτοῦ ὁμοίων. (1)

(1) Χωρὶς νὰ προδικάσωμέν τι περὶ τῶν συνεπειῶν τὰς ὁποίας θὰ ἠδύνατό τις νὰ πορισθῇ ἐκ τῆς ἀρχῆς ταύτης, ἠθελήσαμεν μόνον νὰ ἀποδείξωμεν διὰ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης ὅτι ἡ καταστροφὴ τῶν ἐμβίων ὄντων ὑπ' ἀλλήλων κατ' οὐδὲν ἀκυροῖ τὴν Θείαν σοφίαν, καὶ ὅτι τὰ πάντα συνδέονται ἐν τοῖς νόμοις τῆς φύσεως. Ὁ σύνδεσμος οὗτος ἀναγκαίως ἀποκόπτεται, ἐὰν αναιρέσωμεν τὴν πνευματικὴν ἀρχήν. διὰ τοῦτο καὶ τόσα ζητήματα

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΥΡΑΝΙΟΙΣ ΔΙΑΣΤΗΜΑΣΙΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

Ἰδοὺ ἡμεῖς ἐπὶ τέλους ἐνώπιον τοῦ ἀστέρος ἐκείνου ὅστις κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο ἡμῖν ὑπὸ τὸ σχῆμα ἁπλοῦ ἄστρου. Ὁ λάμπων αὐτοῦ δίσκος καλύπτει ἤδη ἅπαν τὸ βάθος τοῦ οὐρανοῦ ὅμοιος πρὸς θάλασσαν φλογῶν. Κατὰ πᾶσαν δὲ στιγμὴν πλανῆται παντὸς μεγέθους, κομῆται ἐρυθρὰν κόμην φέροντες διασχίζουσι τὸ περὶ ἡμᾶς διάστημα. Διαβαίνουσι, καὶ δυνάμεθα διακρῖναι, τὰς ἠπείρους καὶ τὰς θαλάσσας τῶν μέν, τὰς μεταβαλλομένας καὶ τεταραγμένας ἀτμοσφαίρας τῶν δέ.

Προσεγγίζομεν ἐπὶ τέλους πρὸς τὸν μαρμαίροντα ἀστέρα, ἰδοὺ ἡμεῖς ὑπεράνω τοῦ προσώπου αὐτοῦ. Θέαμα ἀνήκουστον, ἔξοχον, φαίνεται ἡμῖν ἀπὸ τοῦ ἀπεράντου αὐτοῦ προσώπου. Εὐρυῖα ὀθόνη πυρὸς κεῖται ὑπὸ τὰ

μένουσιν ἄλυτα, ἐὰν μὴ θεωρήσῃ τις εἰμὴ μόνην τὴν ὕλην.

Αἱ ὑλιστικαὶ διδασκαλίαι φέρουσιν ἐν ἑαυταῖς τὴν ἀρχὴν τῆς καταστροφῆς αὐτῶν· ἔχουσι καθ' ἑαυτῶν οὐ μόνον τὸν ἀνταγωνισμὸν αὐτῶν κατὰ τῶν ἐρέσων τῆς καθολικότητος τῶν ἀνθρώπων, τὰς ἠθικὰς αὐτῶν συνεπείας αἵτινες θὰ ἐποίουν πάντας ν' ἀπορρίψωσιν αὐτὰς ὡς ἀποσυνθετούσας τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται ἕκαστος νὰ ἐννοήσῃ πᾶν ὅ,τι γεννᾶται ἐκ τῆς προόδου. Ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις ἄγει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἔρευναν τῶν αἰτιῶν, ἀλλαμήν, ὀλίγον τις ἂν σκεφθῇ, δὲν θὰ βραδύνῃ ν' ἀναγνωρίσῃ ὅτι ὁ ὑλισμὸς ἀδυνατεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ πάντα. Πῶς διδασκαλίαι αἱ ὁποῖαι μηδὲ τὴν καρδίαν, μηδὲ τὸ λογικὸν μηδὲ τὴν διάνοιαν ἱκανοποιοῦσιν, αἱ ὁποῖαι ἀφίνουσιν ὡς προβλήματα τὰ ζωτικώτατα ζητήματα, θὰ ἠδύναντό ποτε νὰ ὑπερισχύσωσιν; Ἡ πρόοδος τῶν ἰδεῶν θὰ φονεύσῃ τὸν ὑλισμόν, καθὼς ἐθανάτωσεν ἤδη τὸν φανατισμόν.

βλέμματα ἡμῶν. Ποῖ μὲν ἐγείρεται εἰς ἀκρωρείας, ποῖ δὲ εἰς βαθείας διασκάπτεται κοιλάδας καὶ εἰς συνεχεῖς μετασχηματισμοὺς ὑπείκουσα, ἐνδύεται πάντα τὰ σχήματα, πάντα τὰ χρώματα. Ὄρη ἐξώχορυφα ἐρυθρὰ ἀνίστανται ἐξ ἀπίνης, ἐπὶ τῶν πλευρῶν αὐτῶν ἀνοίγονται κρατῆρες χαίνοντες καὶ κύματα λάβας ὁρμητικῶς ἀναπηδῶσιν.

Ἔπειτα δὲ αἱ ἀνωμαλίαι αὗται καταβυθίζονται αἴφνης, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὀθόνης κυματίζουσι στῆλαι ἀτμοῦ κεχρωματισμένου.

Ἀποτέρω φαίνεται θάλασσα μετὰ ἐκπεπυρωμένων κυμάτων. Ἐν τοῖς κόλποις αὐτῆς ἀνοίγονται πελώρια ῥήγματα, ἅτινα ἐπιτρέπουσι τῷ ὀφθαλμῷ ἡμῶν διεισδῦσαι ὑπὸ τ ν ἀτμοσφαίραν ταύτην τοῦ πυρὸς καὶ διακρῖναι δεύτερον περικάλυμμα σκαιότερον, καὶ πυρῆνα ἐφ' οὗ σκιαγραφοῦνται ὡς ἐπὶ τῶν πλανητῶν τὰ φαινόμενα τῆς ζωῆς.

Ἀλλὰ τὸ θάμβος τοῦ φωτὸς ὅπερ ἐκφεύγει ἀπὸ τῆς εὐρείας ταύτης καμίνου κωλύει ἡμᾶς τοῦ ἀκριβές τι διακρῖναι. Ἀλλ' ἀπίωμεν! ἐγκαταλίπωμεν τὸν ἥλιον τοῦτον ὅστις οὐκ ἔστιν εἰμὴ ταπεινὴ μονὰς ἐν τῇ στρατιᾷ τῶν ἀστέρων καὶ ἐξακολουθήσωμεν τὸ στάδιον ἡμῶν, διὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος πάντοτε.

Ἡ θέα παραυτα περὶ ἡμᾶς μεταβάλλεται. Οἱ λάμποντες ἀστέρες, αἱ ἀναρίθμητοι σφαῖραι ἀλληλοδιαδέχονται, κατ' ἀρχὰς φαίνονται ὡς ἑστίαι ἀπότατοι, πλησιάζουσιν ὡς δίσκοι φωτιστικοί, ἔπειτα δὲ ἐκλείπουσιν ἐν ταῖς ἀβύσσοις τοῦ ἀχανοῦς. Ἰσχυρὰ ἁρμονία πληροῖ τὸ ἄπειρον. Τόνοι φωνῆς ἀγνώστου ἐπὶ τῆς γῆς ἀκούονται πανταχόθεν. Ὕμνος παγκόσμιος! Ὁποῖα στόματα προφέρουσι τοὺς θαυμασίους τούτους ἤχους; Ἀνακαλέσωμεν τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἵνα κάλλιον αὐτῶν ἀντιλαμβανώμεθα καὶ ἐννοῶμεν.

Φωνὴ λιγυρά, ὑψηλή, κατακυριεύει τῶν ἄλλων αἰσθήσεων. Ἀκούεται ὡσεὶ πλησιάζουσα καὶ ἀντηχεῖ ζωηροτέρα ὁμοία πρὸς τὸν θόρυβον τοῦ κρυστάλλου ἠχοῦντος ὑπὸ τὴν σύγκρουσιν τῶν σφυρῶν. Ὢ τοῦ θαύματος! ἡ ἠχηρὰ αὕτη φωνὴ παράγεται ὑπὸ μικρᾶς σφαίρας ῥεπούσης ἐν τῷ διαστήματι ὅπερ διερχόμεθα. Ἄλλη δὲ ἀποτέρα, καταπληκτικῶν ἀναλογιῶν, περιστοιχιζομένη ὑπὸ ζώνης δορυφόρων, βαρυτέρους ἤχους ἐκπέμπει. Ὁ ὕμνος οὗτος τὸ ᾆσμά ἐστι τῶν σφαιρῶν, ἡ ἁρμονία ἡ παραγομένη ὑπὸ τῶν περὶ τὰς σχετικὰς τροχιὰς αὐτῶν περιστρεφομένων ἀστέρων. Πᾶσαι αἱ φωναὶ αὗται συμμίγνυνται καὶ συνενοῦνται ἐν μιᾷ ᾠδῇ αἰωνίᾳ.

Στρέψωμεν ἤδη καὶ προσπαθήσωμεν διακρῖναι τὴν γῆν. Κεκαλυμμένη ὑπὸ τῆς ἀποστάσεως ἀφανὴς ἐν τῇ σκιᾷ ἐγένετο. Ὁ ἥλιος ἡμῶν, οὐδ' αὐτὸς φαίνεται ἤδη εἰμὴ ὡς σημεῖόν τι λαμπηρίζον, μόλις διορώμενον. Προβῶμεν, προχωρήσωμεν ἔτι. Ὀλισθήσωμεν ἐν ταῖς αἰθερίαις πεδιάσι φερόμενοι ὑπὸ τῆς ταχύτητος ἡμῶν ἀκτῖνος. Τὰ ἔτη ῥέουσι πολυάριθμα. Ὁρίζοντες ἕτεροι ἀνοίγονται ἐνώπιον ἡμῶν. Καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις σωροὶ ἀστέρων, κόσμοι ἐν τῷ σχηματίζεσθαι, σφαῖραι ἄνισοι, ἀτελείωτοι, ἀστέρες νέοι φῶτα πολύχροα ἀποπέμποντες, πορφυροὶ πράσινοι, κυανοί, ἕτεροι δὲ ὠχροί, ἀμαυροί, γεγηρακότες, ἕτοιμοι εἰς τὸ διαλυθῆναι πλανῶνται ἐκπέμποντες ἤχους ὁμοίους πρὸς γόους ἀγωνιώντων. Πανταχοῦ μυρμηκιαὶ σφαιρῶν καὶ ἡλίων περιφέρονται, διασταυροῦνται, πίπτουσιν εἰς τὰς ἀβύσσους τοῦ διαστήματος διὰ ταχυτήτων ποικίλων.

Δυνάμεθα δὲ ἐξακολουθῆσαι οὕτω τὸ στάδιον ἡμῶν ἐπὶ δύο χιλιάδας ἐτῶν πρὶν ἢ φθάσωμεν μόνον εἰς τὴν ἄκραν τοῦ γαλαξίου, εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὁμίλου τῶν ἀστέρων οὗτινος μέρος ἀποτελεῖ καὶ ὁ ἡμέτερος ἥλιος.

Τότε δὲ ἀπέραντα κενὰ διαστήματα παρουσιάζοιντο ἡμῖν. Ἀλλὰ πέραν τοῦ κενοῦ τούτου, ἐν τῷ βάθει τῶν ἀνεξερευνήτων οὐρανῶν, φαίνοιτο ἔτι σωρὸς σφαιρῶν, ἑστιῶν λαμπουσῶν ἐσπαρμένων ὡς κόνις λεπτοτάτη ἐν τοῖς ἀγνώστοις βάθεσιν. Μετὰ πορείαν δέκα χιλιάδων ἐτῶν δυναίμεθα φθάσαι αὐτὰς καὶ ἰδεῖν ὅτι αἱ αὐταὶ κινήσεις γίνονται καὶ ἐκεῖ, ὅτι ἐκεῖ αἱ αὐταὶ δημιουργίαι ἀναπτύσσονται. πανταχοῦ, τέλος πάντων, ἡ δύναμις καὶ ἡ γονιμότης τῆς ζωῆς ἐξελίσσονται. Ἵνα πλησιάσωμεν πρὸς τοὺς σωροὺς, οἵτινες συ-

θωρεύονται ἐν τοῖς ἀποστάταις ἀβύσσοις, ἔχομεν ἀνάγκην ἑκατομμυρίων ἐτῶν, καὶ ἐκεῖθεν βλέπομεν πάντοτε, πάντοτε, νέους κόσμους ἀλληλοδιαδεχομένους ἐπ' ἄπειρω. Περαίνομεν τέλος πάντων ἀναγνωρίζοντες ὅτι ἡ θαυμασία ἡμῶν πορεία οὐδόλως δύναιτο ποιῆσαι ἡμᾶς διελθεῖν ἓν μόνον βῆμα ἐν τῷ ἀχανεῖ, διότι τὸ ἀχανές ἐστιν ἄνευ ὁρίων, ἄνευ περάτων! Καθὼς ὁ χρόνος ἐξαλείφεται ἀπέναντι τῆς αἰωνιότητος, οὕτω καὶ τὰ διαστήματα ἐκλείπουσιν ἐνώπιον τοῦ ἀπείρου.

Ἰδοὺ ἄρα τὸ εὐρὺ στάδιον, ἰδοὺ οἱ νέοι ὁρίζοντες οὓς ἡ ἐπιστήμη, ἡ παρατήρησις τῆς φύσεως, ἀνοίγουσιν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν. Συγκρινόμεναι πρὸς τὰς πελωρίας σφαίρας, πρὸς τὰς τῶν ἀστέρων λεγεῶνας, οἵτινες ταλαντεύονται ἐν τῷ αἰθέρι, πόσον αἱ διαστάσεις τῆς σφαίρας ἡμῶν ἐλαττοῦνται καὶ περιστέλλονται!

Ὁ κόσμος οὗτος τῆς Γῆς, δι' ὅλων τῶν καλλονῶν αὐτοῦ, δι' ὅλου τοῦ ὑπερτάτου θελγήτρου δι' οὗ ἡ θεία χεὶρ ἐστόλισεν αὐτόν, ἐλάχιστος τοὐντεῦθεν ἀποβαίνει καὶ οὐδόλως δύναται ἱκανοποιῆσαι τὴν ἀνάγκην ἡμῶν τοῦ γινώσκειν κορέσαι τὴν διάπυρον περιέργειαν ἐκείνην ἥτις ἐστὶν ἓν τῶν προσόντων τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. Τὰ διαστήματα ἐκεῖνα ἅτινα τὰ ἐργαλεῖα ἡμῶν ἐξηρεύνησαν ἕλκουσιν ἡμᾶς, τὸ πνεῦμα ἡμῶν βυθίζεται ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ὅσον διεισδύει ἐν αὐτοῖς τόσον βλέπει ὀπισθοχωροῦντα τὰ πέρατα αὐτῶν. Διὰ τῶν πληροφοριῶν τῆς ἀστρονομίας τὸ σύμπαν φαίνεται ἡμῖν ὑπὸ τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ὄψιν. Διὰ τῆς γνώσεως τῶν νόμων οἵτινες διέπουσι τὴν πορείαν τῶν οὐρανίων σωμάτων διὰ τοῦ ἐνιαίου τοῦ σχήματος αὐτῶν τῶν ἰδιοτήτων αὐτῶν, τῶν κινήσεων αὐτῶν, ἀντιλαμβανόμεθα τῆς ὑψηλῆς ἁρμονίας τῆς δημιουργίας. Εἰς τὰς προσκλήσεις τῆς ἐπιστήμης ταύτης, τὸ ἄπειρον διαφωτίζεται, τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ ἀποκαλύπτεται ὑπὸ τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτοῦ μεγαλεῖον.

Οὐδόλως ἄρα ὑπάρχουσιν οἱ ἐνκρημισμένοι οὐρανοὶ τῆς θεολογίας· οὐκ ἔστιν ἡ γῆ, κέντρον τοῦ σύμπαντος, ἡ μόνη κατοικία τῶν ἐμβίων ὄντων. Ἀπέναντι τῶν ἀνακαλύψεων τῆς ἐπιστήμης, αἱ εὐτελεῖς αὗται ἀντιλήψεις διὰ παντὸς ἀπόλλυνται. Ἡ ὠχρὰ μυθοπλαστία ἐκλείπει ἐνώπιον τῆς λαμπούσης πραγματικότητος. Ἡ ἀστρονομία ἀναζωογονηθεῖσα ὑπὸ νέας φιλοσοφίας οὐ μόνον τὴν ἅλυσον τῶν οὐρανίων δημιουργιῶν δεικνυσιν ἡμῖν, ἀλλὰ ποιεῖ ἡμᾶς διϊδεῖν τὸν ἠθικὸν νόμον, ὅςτις περιϊπτάμενος ὑπεράνω τῶν κόσμων, διευθύνει αὐτούς, διέπει αὐτοὺς καὶ ἐξεργάζεται κλίμακα αἰωνίας προόδου.

Ψυχὴ ἀνθρωπίνη, ἐνατένισον πρὸς τὰς ἀναριθμήτους ἐκείνας μονάς, αἵτινες περιέχουσι τὰς τύχας σου. Τὸ ἄπειρον τοῦτο, οἱ θαυμάσιοι οὗτοι κόσμοι, ἡ μέλλουσά ἐστι μονή σου, ἡ κληρονομία ἐστὶν ἣν ὁ Πατήρ σου σοὶ ἐπιφυλάττει. Παρατήρησον καὶ μελέτησον! Ἐν τοῖς κόλποις τῶν ἀβύσσων τούτων, ἐπὶ τῶν ἐκθαμβούντων ἐκείνων δίσκων, ὡς εἶδες, πανταχοῦ ὑπάρχει ζωή. Ἐπὶ ὅλων τῶν σφαιρῶν τούτων, ἐπὶ τῶν ἀναριθμήτων ἐκείνων ἀστέρων, ἀνθρωπότητες κινοῦνται, ἐπιδιώκουσαι τὴν ὁδὸν ἣν ὁ Θεὸς ἐχάραξεν αὐταῖς. Καὶ σὺ αὐτὴ μέλλεις διελθεῖν τοὺς κόσμους τούτους, μέλλεις ἡμέραν τινὰ γνωρίσαι αὐτούς. Διὰ πολλαπλῶν ὑπάρξεων μέλλεις ἀναρριχήσασθαι τὴν τεραστίαν ταύτην κλίμακα ἥπερ ἑκάστη βαθμὶς εἷς ἥλιος τυγχάνει. Μέλλεις ἀνυψώσασθαι διὰ τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς σπουδῆς, διὰ τῆς προσευχῆς, ἀφιεῖσα ἐν ἑκάστῳ σταθμῷ, ἐν ἑκάστῃ ἀναβάσει μέρος τῆς ὕλης ταύτης, τῶν ἀδυνάμιῶν τούτων, τῶν παθῶν τούτων, ἅτινα ἐπιβαρύνουσι τὰ βήματά σου. Ἔχε ὑπομονὴν καὶ ὑποτάσσου ἀγογγύστως εἰς τὰς δοκιμασίας σου, καὶ μετὰ τοὺς κόσμους τῶν ὀδυνῶν καὶ τοῦ σκότους, μέλλεις ἰδεῖν τοὺς κόσμους τοῦ φωτὸς καὶ τῆς εὐδαιμονίας. Αἱ δυνάμεις σου περιλαμβάνουσαι πάντα τὰ πράγματα μέλλουσι φθάσαι εἰς βαθμὸν ἀνηκούστου ἰσχύος.

Ἡ ἀλήθεια, ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀγάπη τοῦ ἀγαθοῦ, πᾶσαι αἱ ἠθικαὶ ἁρμονίαι μέλλουσιν ἐξεγεῖραι ἐν σοὶ τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἠχούς· καὶ ἡμέραν τινὰ ἐγκαταλιποῦσα τὰς χώρας, ἔνθα βασιλεύει ἡ ὕλη, φωτιζομένη ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς σοφίας καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ ἀπείρου, μέλλεις ἰδεῖν τὸν Θεόν.

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ νόμος τοῦ κόσμου καὶ τῶν ψυχῶν, Προοδεύειν, ὑψοῦσθαι ἀκαταπαύστως. Πρόοδος! τοιαύτη ἐστὶν ἡ κραυγὴ ἡ ἀναβαίνουσα ἐκ τῶν ἀβύσσων καὶ πληροῦσα τὸ διάστημα.

Ἄνθρωπε, καθάριζε σαυτὸν διὰ τῆς ἐργασίας, διὰ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς προσευχῆς. Ἀνυψοῦ συχνάκις διὰ τῆς διανοίας ὑπεράνω τοῦ περιέχοντος ἐν ᾧ ὑπάρχεις, ὑπεράνω τοῦ σκοτεινοῦ καὶ βορβορώδους τούτου κόσμου. Θεώρησον τὰ θαυμάσια ἅπερ ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ ἔσπειρε περὶ σέ· παρατήρησον το σύμπαν καὶ τοὺς νόμους αὐτοῦ. Τοιαῦται ἀσχολίαι ἀναπαύουσαί σε ἐκ τῶν ἀθλιοτήτων καὶ τῶν παιδαριωδῶν τῆς παρούσης ὑπάρξεως, ἐνισχύουσί σε, καὶ παρέχουσί σοι τὸ θάρρος, τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην, τὴν γαλήνην!

ΟΥΡΑΝΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

—

πρωτότυπον

ὑπὸ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΙΔΟΥ

—

Α'.

Μετὰ τόσας μαγνητικὰς συνεδριάσεις, καλὴ καὶ σοφή μου μαθήτρια, μετὰ τόσας ἐπιμόνους καὶ ἐνδελεχεῖς ἐρεύνας ἐπὶ πάσης τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἡμετέρου πλανήτου, εἴδομεν ὅτι ἐν οὐδεμιᾷ ζώνῃ, ἐν οὐδενὶ κλίματι, ἐν οὐδεμιᾷ πόλει, κώμῃ ἢ χωρίῳ, ἐν οὐδεμιᾷ γωνίᾳ τῆς γῆς ὑπάρχει ἄνθρωπός τις, ἀνὴρ ἢ γυνή, εὐχαριστημένος ἐκ τῆς παρούσης αὐτοῦ κοινωνικῆς καταστάσεως. Ἐπληροφορήθημεν, ἐπείσθημεν καὶ συνέφημεν ὅτι οὐδεὶς τῶν θνητῶν οἱασδήτινος φυλῆς ἢ θρησκεύματος ἠδυνήθη ποτε ἢ δύναται διάγειν εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι μεταξὺ ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδων μυριάδων περίπου ζώντων ἀνθρώπων τὴν σήμερον ἐπὶ πασῶν τῶν ἠπείρων, τῶν νήσων, τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὠκεανῶν τῆς ἡμετέρας ὑδρογείου σφαίρας, καὶ ἀναριθμήτων ἑτέρων ὑπαρξάντων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, μόλις ἐφάνησαν καὶ ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος σποραδικῶς φαινόμενοι ὀλίγοι τινές, εἰδότες μεν τί ἐστιν ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία, καὶ πῶς δύνανται αὐτοί τε καὶ ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος διάγειν πράγματι, καθὰ πρέπει αὐτῷ, εὐδαιμόνως, ἀλλὰ κατεδικάσθησαν καὶ οὗτοι καί εἰσι καταδεδικασμένοι εἰς τὸ συμμερίζεσθαι τὴν τύχην συμπάσης τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος. Ἐβεβαιώθημεν ἐπὶ τέλους, ὅτι, καὶ ἂν ὑπάρχῃ τις ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχῶς διάγων τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἡ εὐτυχία αὕτη ἐστὶν ἀπατηλή, σχετική, φαινομένη, μηδόλως ἡδύνουσα, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ μεγάλας θλίψεις κυοφοροῦσα. Καὶ ὅμως ἐπίσης ἀναντίρρητον ἐθεωρήσαμεν ὅτι ἕκαστος τῶν θνητῶν ἰδίᾳ ἐπιθυμεῖ ἀνεξαιρέτως καὶ καταγίνεται παντὶ σθένει βελτιῶσαι μὲν τὴν παροῦσαν αὐτοῦ κατάστασιν, αὐξῆσαι τὴν ἑαυτοῦ περιουσίαν καὶ διάγειν ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον, ἐπὶ τὸ εὐδαιμονέστερον, συνῳδὰ ταῖς περὶ εὐδαιμονίας αὐτοῦ δοξασίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ βελτιώσει ταύτῃ, καὶ ἐν τῇ ἐκπληρώσει δὴ πάντων τῶν ἐνθερμοτέρων αὐτοῦ πόθων, οὐδόλως παύει ἐπιθυμῶν ὑπέρτερόν τι τῶν ἀγαθῶν ἢ ἡδονῶν, ὧν ἀπολαύει. Ἐναπολείπεται ἤδη ἡμῖν τὸ ἐξετάσαι τὰς αἰτίας τῆς τοιαύτης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους διαθέσεως καὶ καταστάσεως. Πρὶν ἢ προβῶμεν ὅμως εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην, ἐπιθυμῶ καὶ θέλω νὰ βεβαιωθῶ, ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἑτερός τις πλανήτης ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὸν ἡμέτερον, καὶ φέρων τὰ αὐτὰ καὶ πανόμοια πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἔμβια ὄντα. Καίτοι λοιπὸν ἐν τῇ παρελθούσῃ συνεδριάσει ἐπιστήσας τὴν προσοχήν σου ἐπὶ τῆς μελέτης ἰδίως καὶ ἐξετάσεως τῶν αἰτιῶν τούτων, παρακαλῶ σε ἤδη, ἵνα ἐγκαταλείψῃς καθ' ὁλοκληρίαν τὸν ἡμέτερον πλανήτην καὶ πᾶν ὅ,τι πρὸς τοῦτον σχετίζεται, καὶ ἀκολουθήσῃς με νοερῶς, ὁπουδήποτε θελήσω ἐν τῷ ἀπείρῳ νὰ σε ὁδηγήσω.

— Μετὰ πάσης χαρᾶς καὶ προθυμίας, φίλτατε διδάσκαλε, εἰμὶ ἑτοίμη ν' ἀκολουθήσω σε, ἢ νὰ ὑπάγω μόνη, ὁπουδήποτε θελήσῃς νὰ μὲ διατάξῃς· ἀλλ' ἐπειδὴ προαισθά-

νομίζω, ὅτι πρόκειται ἤδη νὰ ἐπισκεφθῶμεν πράγματα, ἅτινα μηδὲ νὰ φαντασθῇ τις τῶν θνητῶν μέχρι τοῦδε ἠδυνήθη, παρακαλῶ σε θερμῶς νὰ μοὶ ὑποσχεθῇς ὅτι θὰ μὲ διατάξῃς, πρὶν ἢ με ἀφυπνήσῃς, ὥς τε καὶ ἐν τῇ ἐγρηγόρσει μου νὰ ἐνθυμῶμαι, ὅσα μέλλω ὑπνώττουσα νὰ ἴδω.

— Πραγματικῶς φιλτάτη μοι Βλέπουσα, καὶ ἐγὼ αὐτὸς οὐ μόνον προαισθάνομαι, ἀλλὰ καὶ ὑπερβέβαιός εἰμι ἀπὸ τοῦδε, ὅτι ἀπείρως θαυμάσια πράγματα μέλλομεν ἐν ταῖς ἐρεύναις ἡμῶν νὰ συναντήσωμεν, καὶ διαφλέγομαι ἔκ τε τῆς ἐπιθυμίας καὶ τῆς περιεργείας νὰ ἴδω αὐτὰ ἰδίοις ὄμμασι, καὶ νὰ ἐνθυμῶμαι ἀκολούθως καὶ νὰ φαντάζωμαι αὐτὰ ὡς αὐτόπτης, οἷα ὑπάρχουσιν· ἀλλά, καίτοι πληρέστατα δικαιῶν τὴν αἴτησίν σου, πρὸς τὸ παρὸν δὲν δύναμαι εἰμὴ νὰ σοι ὑποσχεθῶ ὅτι μέλλω νὰ ἐρωτήσω σὲ τὴν ἰδίαν, πρὶν ἢ σὲ ἀφυπνήσω, ἂν συμφέρῃ ἐν πρώτοις εἰς τὰς ἐρεύνας μου, νὰ ἐνθυμῆσαι καὶ ἐγρηγοροῦσα ὅσα μέλλεις καθ' ὕπνους νὰ ἴδῃς. Καὶ ἂν σὺ αὐτὴ μὲ διαβεβαιώσῃς ὅτι οὐδεμίαν βλάβην μέλλει ἐν ταῖς ἑπομέναις συνεδριάσεσι νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὰς ἐξετάσεις μου ἡ ἐνθύμησις αὕτη, θὰ σὲ διατάξω βεβαίως νὰ ἐνθυμῆσαι πᾶν ὅ,τι θελήσῃς. Παρακαλῶ σε λοιπὸν νὰ θεωρήσῃς πρὸς στιγμὴν τὴν ὑπόσχεσίν μου ταύτην ὡς ἱκανοποιοῦσαν τὴν αἴτησίν σου, καὶ νὰ μὲ ἀκολουθήσῃς ἤδη ὅπου δήποτε μέλλω νὰ σὲ ὁδηγήσω.

— Εὐχαριστῶ, φίλτατε διδάσκαλε. Δὲν ἔχεις λοιπὸν εἰμὴ νὰ μὲ διατάξῃς. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπὸ τοῦδε ἀρχίζω νὰ κατοπτεύω ἐν τῇ διανοίᾳ σου καὶ ν' ἀναγινώσκω ἐν αὐτῇ ὅτι ἐκ τῶν μελλουσῶν τούτων ἐρευνῶν σου ἐπιθυμεῖς νὰ πορισθῇς συμπέρασμα μέγα, τοιοῦτον, οἷον οὐδεμία τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ νῦν φιλοσοφικῶν αἱρέσεων ἐπήγαγεν, εὐαρεστήθητι, παρακαλῶ, νὰ διατυπώσῃς τὴν πρότασίν σου, ὅσον οἷόν τε ἐπὶ τὸ σαφέστερον καὶ ἀκριβέστερον. Θέλεις νὰ βεβαιωθῇς ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἕτερός τις πλανήτης καθ' ὅλα ὅμοιος πρὸς τὸν ἡμέτερον.

— Ἐξεφράσθην σαφῶς καὶ ἐν πάσῃ τῇ κυριολεξίᾳ, φιλτάτη μοι.

— Πέραν βεβαίως τοῦ καθ' ἡμᾶς πλανητικοῦ συστήματος;

— Βεβαιότατα· διότι γνωρίζομεν ἤδη ὅτι οὐδεὶς πλανήτης ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὸν ἡμέτερον ὑπάρχει ἐν τῷ κράτει τοῦ ἡμετέρου ἡλίου.

— Ἀλλὰ γνωρίζομεν ἐπίσης ὅτι ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἀπείρῳ πλεῖστοι ὅσοι τοιοῦτοι ὅμοιοι μὲν πρὸς τὴν ἡμετέραν γῆν, ἀλλὰ φωτιζόμενοι ὑπὸ δύο, πολλάκις δὲ καὶ ὑπὸ τριῶν καὶ πλειόνων ἀνομοίων ἡλίων· ὥστε, καίτοι τῆς προτάσεώς σου σαφῶς οὔσης ἐκπεφρασμένης, δέον ὅμως, ἵνα κάλλιον συνεννοηθῶμεν.

— Κάλλιστα, φιλτάτη μοι· ἀκριβῶς δὲ τοῦτο πρὸ πάντων καὶ ἐγὼ ἐπιθυμῶ, νὰ συνεννοώμεθα.

— Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπιθυμεῖς πρὸ πάντων νὰ συνεννοώμεθα, δὲν ἤθελεν εἶσθαι προτιμότερον ν' ἀφήσῃς ἤδη κατὰ μέρος τὸ σύνηθες λακωνικὸν ὕφος σου, καὶ νὰ ἐξηγῆσαι τοῦ λοιποῦ ὅσον τὸ δυνατὸν ἐπὶ τὸ ἐκτενέστερον καὶ εὐληπτότερον; Προβλέπω μάλιστα ὅτι προτίθεσαι νὰ δημοσιεύσῃς διὰ βιβλίου τὰς ἐρεύνας σου ταύτας· καὶ προάγομαι νὰ σοὶ συστήσω ἐν πρώτοις, ὅτι ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀλλάξῃς τὸ ὕφος τῆς γλώσσης σου, νὰ ὁμιλῇς καὶ νὰ γράφῃς ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον, νὰ μὴ μεταχειρίζησαι λέξεις καὶ ἰδέας διφορουμένας, νὰ ὁρίζῃς πᾶσαν πρότασίν σου ἀκριβῶς, διὰ νὰ δύνανται νὰ σ' ἐννοῶσι καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι μόλις ἔμαθον ν' ἀναγινώσκωσιν. Ἔπειτα, καθὼς προμαντεύω, δὲν προτίθεσαι νὰ γράψῃς διὰ τοὺς πεπαιδευμένους ἀλλὰ διὰ τὸν λαόν, δι' ὅλον τὸν κόσμον βεβαίως.

— Βεβαιότατα· ἀφοῦ ἐν πρώτοις ἐγὼ αὐτὸς μείνω εὐχαριστημένος ἐκ τῶν ἐρευνῶν μου, θὰ γράψω δι' ἐκείνους ὅσοι δὲν γνωρίζουσι καὶ χρεωστοῦσι νὰ μανθάνωσιν.

— Καλῶς λοιπὸν θὰ πράξῃς νὰ λέγῃς τὰ σῦκα σῦκα καὶ τὴν σκάφην σκάφην, νὰ ὁμιλῇς πρὸς ἐμὲ ἐπὶ τὸ ἁπλούστερον, νὰ ἐξηγῆσαι ἐν ἐκτάσει, καὶ πρὸ πάντων νὰ προσπαθήσῃς νὰ γράφῃς εἰς ὕφος καὶ εἰς τρόπον ὥστε καὶ οἱ πεπαιδευμένοι νὰ εὐχαριστηθῶσιν, ὅταν ποτὲ τύχῃ ν' ἀναγνώσωσι τὸ βι-

ηλίου σου, νὰ μὴ μεταχειρίζησαι λέξεις Ὁμηρικὰς ἢ Πινδαρικὰς διὰ τὰς ὁποίας ἤθελον ἀναγκασθῆ ν' ἀνοίξωσι τὰ λεξικά, καὶ νὰ μὴ ἀραδειάζῃς φράσεις τορνευτάς, σκοτεινὰς ἢ ὅλως κενὰς ἐννοίας· πρὸ πάντων δὲ ποτὲ νὰ μὴ γράψῃς πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον μηδὲ σὺ ὁ ἴδιος ἐννοεῖς. Ἂς συνεννοηθῶμεν ἤδη ἐπὶ τῶν λέξεων ὅμοιος καθ' ὅλα.

— Κάλλιστα, φιλτάτη μοι· ἂς συνεννοηθῶμεν. Ἐξηγοῦμαι ἄρα ἐν ἐκτάσει. Ἐπιθυμῶ λοιπὸν νὰ ἐρευνήσωμεν ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ νὰ εὕρωμεν πλανήτην ἀνήκοντα μὲν εἰς ἕτερον ἡλιακὸν σύστημα ἐκτὸς τοῦ ἡμετέρου, ἀλλ' ἐπιθυμῶ, ὥστε ὁλόκληρον τὸ σύστημα ἐκεῖνο νὰ ὁμοιάζῃ κατὰ πάντα πρὸς τὸ ἡμέτερον. Θέλω, νὰ συγκροτῆται τὸ σύστημα ἐκεῖνο ἐξ ἑνὸς καὶ μόνου κεντρικοῦ ἡλίου, καὶ ὁ ἥλιος ἐκεῖνος νὰ ἔχῃ τὴν ἰδίαν φύσιν, τὸ ὅμοιον φῶς, τὰς αὐτὰς ἐν γένει λειτουργίας, τὸν ἴδιον ὄγκον, τὴν αὐτὴν πυκνότητα καὶ βαρύτητα, καὶ τὰς αὐτὰς κινήσεις, οἵας ἔχει καὶ ὁ ἡμέτερος ἥλιος, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν πανομοίων καὶ ἰσαρίθμων μεγάλων πλανητῶν, πλανητίσκων καὶ δορυφόρων ὅσους ἔχει καὶ τὸ ἡμέτερον πλανητικὸν σύστημα. Θέλω ὥστε ἕκαστος τῶν πλανητῶν, πλανητίσκων καὶ δορυφόρων ν' ἀντιστοιχῇ ἀκριβῶς, καὶ νὰ ἦναι ἀπαράλλακτος πρὸς ἕκαστον τῶν πλανητῶν, πλανητίσκων καὶ δορυφόρων τοῦ καθ' ἡμᾶς ἡλιακοῦ συστήματος, καὶ νὰ διαγράφῃ τὴν τροχιὰν αὐτοῦ περὶ τὸν κεντρικὸν αὐτοῦ ἀστέρα ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι ὥσπερ καὶ ὁ ἀντίστοιχος αὐτοῦ ἐκ τοῦ καθ' ἡμᾶς ἡλιακοῦ συστήματος. Θέλω ὥστε τὸ κράτος τοῦ ἡλιακοῦ ἐκείνου συστήματος ὁλόκληρον νὰ κινῆται περί τι κέντρον, ὅπως καὶ ὁ ἡμέτερος κεντρικὸς φωσφὴρ μετὰ παντὸς τοῦ πλανητικοῦ αὐτοῦ συστήματος. Ἐπιθυμῶ τέλος πάντων νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἡλιακῷ ἐκείνῳ συστήματι πλανήτης τις ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὴν γῆν, ἤτοι ν' ἀπέχῃ ἐν πρώτοις ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἡλίου περὶ τὸν ὁποῖον διαγράφει τὴν τροχιάν του, ὅσον ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ἡλίου, νὰ συμπαρέλκῃ τὸν ἑαυτοῦ δορυφόρον, ὅπως ἡ γῆ τὴν Σελήνην, νὰ ἔχῃ τὰς αὐτὰς κινήσεις, τὸ αὐτὸ σχῆμα, τὸ ἴδιον μέγεθος, τὴν ὁμοίαν πυκνότητα καὶ βαρύτητα, τὴν αὐτὴν ἀτμοσφαίραν, τὰς αὐτὰς ζώνας, τὰ αὐτὰ κλίματα, τὰ αὐτὰ τέλος πάντων συστατικά, οἷα περιέχει καὶ ὁ ἡμέτερος πλανήτης, ἀδιάφορον δὲ ἂν ἔχῃ ἢ μὴ τὰς ὁμοίας ἠπείρους, λίμνας, θαλάσσας, ὠκεανοὺς καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὴν ἄποψιν· ἀρκεῖ νὰ σύγκηται ἐκ τῶν αὐτῶν ἁπλῶν σωμάτων, νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν φύσιν, τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ νὰ παράγῃ τὰ αὐτὰ φυτά, ὀρυκτὰ καὶ ζῶα, ὅσα φέρει καὶ ἡ γῆ, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχωσιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου ἐκείνου ἄνθρωποι κατὰ πάντα ὅμοιοι πρὸς ἡμᾶς. Καθ' ὅλα δὲ ταῦτα θέλω ὥστε καὶ οἱ ἕτεροι πλανῆται, πλανητίσκοι καὶ δορυφόροι τοῦ ἡλιακοῦ ἐκείνου συστήματος νὰ ἦναι ὅμοιοι καὶ ἀπαράλλακτοι πρὸς τὸν Ἑρμῆν, τὴν Ἀφροδίτην καὶ τοὺς λοιπούς. Τέλος πάντων ζητῶ νὰ βεβαιωθῶ, ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἕτερόν τι ἡλιακὸν σύστημα καθ' ὅλα ὅμοιον πρὸς τὸ ἡμέτερον, καὶ ἐν τοιούτῳ ἡλιακῷ συστήματι, θέλω νὰ εὕρω πλανήτην τινὰ πανόμοιον πρὸς τὴν γῆν. Συνεννοήθημεν;

— Πληρέστατα, φίλτατε διδάσκαλε, καὶ ἐπαναλαμβάνω νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι δὲν ἔχεις ἤδη εἰμὴ τὰ μὲ διατάττῃς.

— Σὲ διατάττω λοιπὸν νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν γῆν καὶ πᾶν ὅτι, ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς αὐτήν, καὶ νὰ εὑρεθῇς πέραν τῆς περιβαλλούσης αὐτὴν ἀτμοσφαίρας, μὴ βλέπουσα καὶ μὴ ἀκούουσα εἰμὴ μόνον ἐμέ.

— Εἶμαι ἐκεῖ καὶ δὲν βλέπω εἰμὴ μόνον σὲ καὶ σὲ μόνον ἀκούω.

— Σὲ διατάττω ἐπίσης ἅπαξ δὰ παντὸς νὰ μὲ ἀκούῃς πάντοτε καὶ νὰ μοι ὑπακούῃς.

— Θὰ σοὶ ὑπακούω πάντοτε καὶ μετὰ προθυμίας μάλιστα.

— Εὐχαριστῶ, φιλτάτη μοι. Στῆθι λοιπὸν ἐκεῖ ἐπὶ μίαν στιγμήν, καὶ ἑτοιμάσθητι νὰ βλέπῃς.

— Βλέπω κάλλιστα· καὶ εἶμαι ἑτοίμη νὰ διευθυνθῶ ὁπουδήποτε μὲ διατάξῃς.

— Εὐχαριστῶ. Οὕτω δὲ πάντοτε βλέπουσα, ἀκολούθησόν με νὰ ἐπισκεφθῶμεν ὅλου ἐκ νέου τὸ καθ' ἡμᾶς ἡλιακὸν σύστημα

ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ φωστῆρος μέχρι τοῦ ἐσχάτου πλανήτου τοῦ κράτους αὐτοῦ. Σπεῦσον νὰ εὑρεθῇς πάραυτα πλησιέστατα τοῦ ἡλίου, νὰ διαπεράσῃς καὶ νὰ ἴδῃς αὐτὸν μέχρι τοῦ κέντρου τοῦ πυρῆνος αὐτοῦ.

— Ἰδοὺ ὁ ἥλιος, φίλτατε διδάσκαλε, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἀλλὰ παρακαλῶ, ἂς μὴ σπεύδωμεν τόσον· ἐπειδὴ σήμερον καίτοι λίαν καθαρῶς διαβλέπουσα, δὲν αἰσθάνομαι ὅμως καὶ τὴν διάθεσιν, ἢ μᾶλλον τὴν ἱκανότητα νὰ διατρέχω τοσαῦτα τεράστια διαστήματα, καὶ νὰ φθάνω εἰς τοιαύτας φοβερὰς ἀποστάσεις ἐν ἀκαρεῖ, ὡς ἐννοεῖτε.

— Στῆθι λοιπὸν ὁπουδήποτε εὑρίσκεσαι ἐν τῷ ἀπείρῳ, καὶ ἐπίστησον τὴν προσοχήν σου νὰ ἴδῃς καὶ νὰ βεβαιωθῇς καλῶς, ἂν ὑπάρχῃ τι τὸ κωλῦον σε ὡς πρὸς τοῦτο, καὶ εἰπέ μοι ἀμέσως πῶς δυνάμεθα νὰ προλάβωμεν τὴν τοιαύτην βραδύτητα.

— Ἐὰν ἐπιχύσῃς ἐπὶ τοῦ σώματός μου καὶ ἕτερα μαγνητικὰ ναρκωτικὰ ῥευστά, μέχρις οὗ καθ' ὁλοκληρίαν ἀπονεκρωθῇ τοῦτο καὶ θελήσῃς, ὅπως καὶ ἐγὼ θέλω νὰ διαρρήξω πᾶσαν σχέσιν ὑπάρχουσαν μεταξὺ ἐμοῦ τοῦ ὄντος καὶ τῆς ὕλης τοῦ σώματός μου, καὶ μὴ ὑποσχεθῇς ὅτι μέχρι τέλους τῆς παρούσης συνεδριάσεως οὐδέποτε θὰ ἐφελκύσῃς τὴν προσοχήν μου ἐπὶ τῆς ἀδρανείας τοῦ περικαλύμματός μου, ἐκτὸς ἂν ἐγὼ αὐτὴ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι θελήσω τοῦτο, θὰ εἶμαι πάντοτε ἱκανὴ νὰ διατρέχω ἐν τῷ ἅμα ὁποιονδήποτε διάστημα καὶ νὰ φθάνω ἀκωλύτως καὶ ἀνενοχλήτως πρὸς πᾶν ζητούμενον σημεῖον.

— Ἂς ἀποναρκωθῇ λοιπὸν τὸ περικάλυμμά σου, φιλτάτη Μαθήτρια, ἂς ἀπονεκρωθῇ. Θέλω, καθὼς καὶ σὺ θέλεις, νὰ διαρρήξῃς πᾶσαν σχέσιν ὑπάρχουσαν μεταξὺ σοῦ τοῦ ὄντοθ καὶ τῆς περιβαλλούσης σε ὕλης. Θέλω, ὥστε σὺ τὸ ὂν νὰ διατρέχῃς εἰς τὴν στιγμὴν πᾶν διάστημα, καὶ νὰ φθάνῃς ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον εἰς τὸ ζητούμενον σημεῖον, καὶ πάντοτε καθαρώτατα νὰ διαβλέπῃς.

— Εἰμὶ ἑτοίμη ἤδη, φίλτατε διδάσκαλε, λίαν εὐχαριστημένη! καὶ αἰσθάνομαι μάλιστα ὅλην τὴν δύναμίν μου, ὅλην τὴν ἀνήκουσάν μοι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐλευθερίαν μου, νὰ περιέρχωμαι πανταχοῦ ἐν τῷ ἀπείρῳ, καὶ διὰ μιᾶς νὰ βλέπω καὶ ν' ἀντιλαμβάνωμαι πάντων τῶν περὶ ἐμὲ μέχρι διαστήματος ἑκατονταπλασίου τῆς ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστάσεως τῶν Πλειάδων. Ἰδοὺ μυρία ὅσα, ἄπειρα θαυμάσια ἐκτυλίσσονται πανταχόθεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου! Ὕψιστε Θεέ! Ὁποία ποικιλία! ὁποία μεγαλοπρέπεια! ὁποία δύναμις καὶ σοφία! Ἀλλὰ σπεῦσον, φίλτατε διδάσκαλε, ὅρισον, διάταξον, ποῦ χρεωστῶ νὰ προσέξω.

— Πρὸς τὸν ἥλιον καὶ μόνον αὐτὸν ὁρίζω καὶ διατάττω νὰ βλέπῃς.

— Ἀλλ' ἰδοὺ ἐκτὸς τοῦ ἡλίου, οὐδὲν ἕτερον ἤδη βλέπω.

— Διαπέρασον αὐτόν, καὶ ἴδε μέχρι τοῦ κέντρου τοῦ πυρῆνος αὐτοῦ. Προσπάθησον ν' ἀντιληφθῇς καλῶς καὶ νὰ ἐνθυμῆσαι μέχρι νεωτέρας διαταγῆς, ὁποία τίς ἐστιν ἡ φύσις αὐτοῦ, τὸ φῶς, αἱ λειτουργίαι αἱ κινήσεις, ὁ ὄγκος, ἡ πυκνότης καὶ ἡ βαρύτης αὐτοῦ.

— Εἶδον τὰ πάντα, ἀντελήφθην τῶν πάντων· δύναμαι νὰ λαλήσω, ἂν θέλῃς.

— Οὐχί, φιλτάτη μοι· ἐνθυμοῦ μόνον αὐτὰ ὡς προεῖπον. Ἐγκατάλειψον ἤδη τὸν ἥλιον, καὶ ἐπίστησον τὴν προσοχήν σου περὶ αὐτόν, καὶ ἴδε ὁποῖός ἐστιν ὁ πλησιέστερος τοῦ ἡλίου πλανήτης.

— Εἶναι ὁ Ἥφαιστος, οὗτινος τὴν ὕπαρξιν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποδείξῃ εἰσέτι ἡ ἐπιστήμη.

— Καὶ ὅμως σὺ βλέπεις ἤδη αὐτόν! καὶ ὅμως αὐτὸς ὑπάρχει!

— Βεβαιότατα· ἰδοὺ αὐτὸς πρῶτος τῇ τάξει πλανήτης ἀπὸ τοῦ ἡλίου.

— Πλησίασον πρὸς αὐτόν, καὶ ἐξέτασον ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς φύσεως, τοῦ μεγέθους καὶ τῆς πορείας αὐτοῦ· ἀντιλήφθητι πάντα ἐν γένει τῶν συστατικῶν καὶ χαρακτηριστικῶν αὐτοῦ καὶ μετάβηθι ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ δευτέρου τῇ τάξει ἀπὸ τοῦ ἡλίου πλανήτου.

— Εἶδον καὶ ἀντελήφθην τῶν πάντων, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ.

— Ἐξέτασον ἐπίσης πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ,

ἀντιλήφθητι καλῶς πασῶν τῶν λεπτομερειῶν, ἐνθυμοῦ καὶ μετάβηθι ἐπὶ τοῦ τρίτου ἀπὸ τοῦ ἡλίου πλανήτου.

— Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τῆς Ἀφροδίτης, ὡς ἐπιθυμεῖς καὶ διατάττεις.

— Ἐξέτασον ἐπίσης, ἀντιλήφθητι, ἐνθυμοῦ καὶ μετάβηθι ἐπὶ τοῦ τετάρτου.

— Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τῆς Γῆς, τῆς ὁποίας τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίζομεν ἤδη.

— Μετάβηθι ἤδη ἐπὶ τοῦ Ἄρεως, καὶ ἀφοῦ καλῶς ἐξετάσῃς τὰ τῆς φύσεως αὐτοῦ, προσπάθησον ἀγαπητή μου, νὰ περιέλθῃς ἀνέτως καὶ ἀκριβῶς νὰ ἐξετάσῃς πάντας τοὺς ὑπάρχοντας τηλεσκοπικοὺς πλανητίσκους τούς τε γνωστοὺς τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τοὺς ἀγνώστους εἰς ὁποιονδήποτε μέρος τοῦ διαστήματος καὶ ἂν εὑρίσκηται περιστρεφόμενος ἕκαστος. Ἀφοῦ δὲ λεπτομερεῖς, ὅσον τὸ δυνατόν, πληροφορίας περὶ πάντων τούτων συλλέξῃς καὶ πιστῶς ἐν τῇ μνήμῃ σου ἐντυπώσῃς αὐτάς, μετάβηθι ἐπὶ τοῦ Διός, ἔπειτα δὲ ἐπὶ τοῦ Κρόνου, ἀκολούθως ἐπὶ τοῦ Οὐρανοῦ, ἐπὶ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ἐκεῖθεν ἐξέτασον ἐρεύνησον ἐν τῷ διαστήματι, καὶ ἴδε ἀκριβῶς καὶ προσεκτικῶς, ἂν πέραν τῆς τροχιᾶς τοῦ τελευταίου τούτου πλανήτου ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα σώματα ἀνήκοντα τῷ ἡμετέρῳ ἡλιακῷ κράτει. Συνεννοούμεθα καλῶς, φιλτάτη μοι;

— Πληρέστατα, ἀγαπητέ μοι Διδάσκαλε· καὶ πρὶν ἢ καλῶς διατυπώσῃς μάλιστα τὰς ἐρωτήσεις σου, περιῆλθον ἤδη καὶ ἐξήτασα, ὡς ἐννοεῖς πάντας τοὺς πλανήτας καὶ πλανητίσκους ὅσους ἠρίθμησας· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἤδη ἐπὶ τοῦ Ποσειδῶνος ἑτοίμη νὰ σοὶ δώσω ὁποιανδήποτε πληροφορίαν ἐπιθυμεῖς.

— Εὐχαριστῶ τὰ μέγιστα, σοφή μου Μαθήτρια· διαφύλαξον ταῦτα πάντα καλῶς ἐν τῇ μνήμῃ σου, καὶ εἰπέ μοι πρὸς ὥρας, μόνον ἂν βλέπῃς πέραν τοῦ πλανήτου, ἐφ' οὗ εὑρίσκεσαι, ἑτέρας σφαίρας περιπλανωμένας.

— Μάλιστα, βλέπω ἑτέρας δύο εἰς μεγάλας ἀποστάσεις καὶ μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος ῥεπούσας περὶ τὸν ἥλιον.

— Καὶ πέραν τούτων ὑπάρχουσιν ἄραγε ἕτεραι; περιερεύνησον μετὰ προσοχῆς, φιλτάτη μοι.

— Οὐδεμία, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε. Εὑρίσκομαι ἤδη ἐπὶ τοῦ ἐνδεκάτου τῶν μεγάλων πλανητῶν καὶ τελευταίου τῇ τάξει ἀπὸ τοῦ ἡλίου, οὗτινος τὸ κράτος μέχρις ἐνταῦθα περιορίζεται.

— Κάλλιστα, ἀγαπητή μοι Βλέπουσα· περισκόπησον ἐκ νέου διὰ μιᾶς τὸ σύνολον τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος, καὶ ἀνακάλεσον εἰς τὴν μνήμην σου πάντα ὅσα εἶδες μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ἐπί τε τοῦ ἡλίου καὶ πάντων τῶν πλανητῶν δορυφόρων καὶ πλανητίσκων.

— Ἰδού, φίλτατε διδάσκαλε, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου ὁλόκληρον τοῦ ἡλίου τὸ κράτος ὡς ἓν ἁπλοῦν σημεῖον ἀπέναντι τοῦ ἀπείρου. Βλέπω αὐτὸ διὰ μιᾶς καὶ πανταχόθεν, καὶ εἶμαι ἑτοίμη ὁπουδήποτε θέλῃς τὴν προσοχήν μου νὰ ἐπιστήσω.

— Ἐκεῖθεν, σοφή μου Μαθήτρια, περιερεύνησον ἤδη ἐν τῷ διαστήματι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ προσπάθησον νὰ ἴδῃς καὶ νὰ διακρίνῃς ἂν ὑπάρχῃ που, εἰς ὁποιανδήποτε ἀπόστασιν ἐντεῦθεν, ἡλιακόν τι σύστημα ὅμοιον καθ' ὅλα πρὸς τὸ ἡμέτερον καθὼς πρὸ ὀλίγου συνενοήθημεν.

— Ἐν τῷ ἀπείρῳ, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε, καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ καθ' ὅλας τὰς ἀποστάσεις ἀναρίθμητα καὶ ἀπείρως ποικίλα τό τε μέγεθος καὶ τὰς κινήσεις ὑπάρχουσιν ἡλιακὰ συστήματα· καὶ ἐκ τοῦ κέντρου ἡμῶν ὁποιασδήποτε ἀκτῖνος τὴν διεύθυνσιν θελήσῃς νὰ λάβω θὰ εὕρω πάντοτε κατὰ ταύτην ἢ κατ' ἐκείνην τὴν ἀπόστασιν ἓν ἡλιακὸν σύστημα ὅμοιον καθ' ὅλα πρὸς τὸ ἡμέτερον.

— Καλὰ λοιπόν! Ἀκολούθησον τότε τὴν ἀκτῖνα ἡ ὁποία ἀναχωροῦσα ἀπὸ τὸν ἥλιον διευθύνεται πρὸς τὸν βόρειον πολικὸν ἀστέρα, καὶ προχώρει μέχρις οὗ τοῦ ζητουμένου ἐπιτύχῃς εἰς ὁποιανδήποτε ἀπόστασιν καὶ ἂν εὑρίσκηται

(Ἀκολουθεῖ.)

Η ΓΥΝΗ.

ὑπὸ

ΜΑΡΙΑΝΘΗΣ ΠΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ.

—

Ἡ γυνὴ ὑπῆρξεν ἀείποτε ἀντικείμενον ἐκτενῶν καὶ ἐπανειλημμένων συζητήσεων ὡς πρόβλημα δυσεπίλυτον καὶ ὡς γρῖφος σκοτεινὸς καὶ πολύπλοκος. Ἔνιοι μὲν φιλοψόγῳ φύσει ὑπείκοντες, ἀπεφάνθησαν κατὰ τῶν γυναικῶν ἐν γένει, ἔνιοι δὲ κριτικοὶ ἀμερόληπτοι, ἀναγνωρίζοντες καὶ ἐκτιμῶντες τὴν ἀξίαν, τὸν προορισμόν, καὶ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὑπὸ ταύτης τῇ κοινωνίᾳ χορηγουμένην δὲν ἐδίστασαν νὰ ἐκφράσωσι τὰς εὐγενεστέρας ἰδέας, καὶ τὰς εἰλικρινεστέρας ὑπὲρ αὐτῆς συμπαθείας. Οἱ μέν, ἀπεκάλεσαν τὴν γυναῖκα δαίμονα, οἱ δέ, ἄγγελον ἀγαθουργόν. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ εἶχον ἄδικον, καθόσον ἡ γυνὴ οὔτε δαίμων εἶναι οὔτε ἄγγελος, ἀλλ' ἄνθρωπος διάφορος τοῦ ἀνδρὸς οὐχὶ κατώτερος ἢ ἀνώτερος, βοηθὸς δὲ καὶ ἰσόβιος σύντροφος αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ.

Ἡ γυνὴ εἶναι καλὴ ἢ κακὴ φύσει, ἀγωγῇ καὶ βίῳ ὡς καὶ ὁ ἀνήρ. Γεννᾶται μὲ προτερήματα ἢ ἐλαττώματα ἅτινα ἡ ἀγωγὴ ρυθμίζει, χειραγωγοῦσι δὲ τὰ ἤθη τῆς κοινωνίας ἐν ᾗ βιοῖ.

Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ πάντοτε. Ἄλλη ἡ γυνὴ μεμακρυσμένης ἀρχαιότητος, Ἀσπασία, Κορίννα, Σαπφώ, ἄλλη ἡ τοῦ Μεσαιῶνος Θεοδώρα, Εἰρήνη, καὶ ἄλλη ἡ σύγχρονος ἡ τοῦ πεπολιτισμένου 19ου αἰῶνος.

Ἡ γυνὴ τῆς τρισολβίου ἐκείνης ἀρχαίας ἐποχῆς ἐξήσκει μείζονα ἐπὶ τῆς κοινωνίας ἐπιρροήν. Ὁ Περικλῆς συνεβουλεύετο τὴν σοφὴν καὶ εὔγλωττον Ἀσπασίαν, ὁ Πίνδαρος ἡμιλλᾶτο μὲ τὴν Κορίνναν, ἡ δὲ Λεσβία Σαπφὼ κατέστη περιώνυμος διὰ τὰς πλήρεις πάθους καὶ ὕψους ποιήσεις της. Γυναῖκές τε καὶ ἄνδρες τοῦ καιροῦ ἐκείνου εἶχον δοξάσει τὴν ἀνθρωπότητα καὶ εἶχον καταστήσει πρὸ πάντων τὸν Ἑλληνισμὸν κυψέλην μελίρροον, ἐν ᾗ ὑπῆρχεν ἄφθονον τὸ μέλι παραδόξου καὶ δαιμονίας εὐφυΐας. Ἡ γυνὴ τοῦ Μεσαίωνος, γυνὴ δυναστικῶν καὶ αὐθαιρέτου πολιτικῆς, ἡμιλλᾶτο μὲ τὸν κυκεῶνα ἐκεῖνον τῶν στεμμάτων καὶ αὐτοκρατοριῶν, καὶ ἠδύνατο τὰ πάντα χάριν τῆς τρομερᾶς αὐτῆς πολιτικῆς.

Ἡ γυνὴ τοῦ 19ου αἰῶνος!... Ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς προόδου, ἐποχῇ τῶν φώτων καὶ τῆς ἀναπτύξεως, γυνὴ καὶ ἀνὴρ εἰσὶν ἀπέναντι τῶν δύο τούτων τύπων Σωκράτους καὶ Ἀσπασίας ὡς σκελετώδη φάσματα ἄνευ τῆς μεγάλης διανοητικῆς ἐκείνης ζωῆς, καὶ ἄνευ τῆς ἐπαγωγοῦ, ἐπιρρύτου, καὶ ἀποτελεσματικῆς ἐκείνης δυνάμεως τοῦ λόγου.

Δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ πανταχοῦ. Ἐν Ἑλλάδι χαίρει ἀνάλογα καὶ συνᾴδοντα τῷ προορισμῷ αὐτῆς προνόμια. Ἐν Ἀμερικῇ γίνεται σπουδαῖον καὶ ἐνεργὸν τῆς κοινωνίας μέλος, ἐν Εὐρώπῃ ἀπολαμβάνει τὰς περιποιήσεις d'un enfant gâté, καὶ ἐν Ἀσίᾳ, τῇ ἀφικομένῃ ἤδη εἰς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς παρακμῆς καὶ βαρβαρότητος, δέχεται τὰς τιμὰς φορτηγοῦ κτήνους.

Ἄλλη ἡ γυνὴ τῶν μεγαλουπόλεων, καὶ ἄλλη τῶν μικρῶν.

Ἰδοὺ ἡ οὐσιωδεστέρα ἀντίθεσις!

Μὴ λησμονῶμεν πάντοτε τὰς ἐξαιρέσεις. Ἡ γυνὴ τῶν μεγαλουπόλεων φύσει ἀγαθὴ ἢ κακή, ἀμοιρεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀρθῆς καὶ ἐπιμελημένης ἀγωγῆς. Ἡ ἀνατροφὴ αὐτῆς παραδίδεται ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων εἰς ξένας παιδαγωγοὺς ἢ ὑπηρετρίας, παραμελεῖται παρέργως θεωρουμένη, ἡ δὲ νεᾶνις ἡ τόσῳ ὑπὸ παρατηρητῶν ἐπιπολαίων θαυμαζομένη ὡς εὐάγωγος, τὸ bon jour ψιττακίζουσα καὶ τὴν Μαδὰμ Ἀγκὼ ἐν τῷ κυμβάλῳ ὑπερηφάνως κρούουσα, εἶναι κενὸν καὶ κοῦφόν τι ὂν ἄνευ πραγματικῆς τῶν ἠθῶν μορφώσεως, καὶ ἄνευ τοῦ ἀναγκαιοτάτου ψυχικοῦ ἐξευγενισμοῦ. Ἡ μήτηρ τῆς νεάνιδος, ἡ μυροφόρος ἐκείνη τῶν χορῶν καὶ περιπάτων ἀριστοκράτις, δὲν ἔχει καιρὸν ἢ τὴν απαιτουμένην ἱκανότητα ἵνα φροντίσῃ ἡ ἰδία ἐμβριθῶς καὶ ἐπισταμένως περὶ τῆς ὀρθῆς ἀγωγῆς τοῦ τέκνου της. Ἐκ τούτου πηγάζουσιν αἱ κυριώτεραι πλάναι αἱ τοσοῦτον συνεχῶς παριστα-

νόμεναι ἐν τῷ ἠθικολογικῷ θεάτρῳ τῶν μεγάλων κοινωνιῶν.

Ἡ γυνὴ τῶν μικρῶν πόλεων δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν. Ἂν αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις τῆς μητρὸς αὐτῆς δὲν ἐπιτρέπωσι νὰ τὴν ἀναπτύξῃ πνευματικῶς, ἢ στερῆται τῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν μέσων, μετὰ ζήλου καὶ ἐπιμελείας φροντίζει ἵνα καταστήσῃ ταύτην φίλεργον, οἰκονόμον, δραστηρίαν, καὶ προσεκτικὴν εἰς τὰ τοῦ οἴκου. Ἡ ἐργασία, ἡ τάξις, ἡ καθημερινὴ ἀπασχόλησις καθιστῶσι ταύτην ἱκανοτάτην τοῦ οἴκου διευθύντριαν, περιποιητικὴν ἀδελφήν, ἀφοσιωμένην σύζυγον, καὶ φιλόστοργον καὶ ἐπιμελῆ μητέρα.

Τὰ ἤθη τῶν μεγαλουπόλεων καὶ ἰδίως τινῶν, τὸν εὐρωπαϊσμὸν πιθηκιζουσῶν εἰσιν ὀλεθρία πανώλη διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ μάλιστα διὰ τὴν γυναῖκα. Ἡ γυνὴ τῶν μεγάλων τούτων κοινωνιῶν εἶναι ἄχρηστον καὶ ἀνωφελὲς ὄν. Ἅπασαι αἱ μέριμναι αὐτῆς συνίστανται εἰς τὸ κομψεύεσθαι, διότι, ὡς λέγει, ἡ πεπολιτισμένη κοινωνία τὸ ἀπαιτεῖ· σπανίως δύναται νὰ ᾖ φίλεργος, ἀκάματος, οἰκονόμος καὶ δραστηρία. Ἡ πολυτέλεια, ἡ στυγερὰ αὕτη καὶ ἀποτρόπαιος μάστιγξ τῶν μεγαλουπόλεων, ὁ συρμός, αἱ διάφοροι δαπανηραὶ διασκεδάσεις, δίδουσι καιρὸν πρὸς ἀπασχόλησιν οἰκογενειακῶν καθηκόντων, ἀφίνουσι χρήματα εἰς τὸ πατρικὸν ἢ συζυγικὸν ταμεῖον, καὶ δύνανται νὰ καταστήσωσι τὴν οἰκοδέσποιναν, περὶ ἄλλα ἐκτὸς τῶν τέρψεων, μετὰ ζέσεως κηδομένην καὶ προνοοῦσαν;

Τὰ ἤθη τῶν μικρῶν κοινωνιῶν εἰσι περιωρισμένα, ἁγνά, καὶ ἐχθρὰ πάσης διαφθορᾶς. Ἡ γυνὴ τῶν μερῶν τούτων, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῶν ἀνωτέρω σατανικῶν θελγήτρων, διαφόρων συναναστροφῶν παντοειδῶν ἀνηθίκων παραδειγμάτων, (ἅτινα βρίθουσιν ἐν ταῖς μεγαλουπόλεσι), ξένη δὲ πάσης ἐπηρείας τῶν κολάκων τοῦ συρμοῦ, εἶναι ἡ μᾶλλον ἐπωφελὴς εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ ἀξία ἵνα ἐπ' αὐτῆς ἡ εὐδαιμονία τῆς οἰκογενείας ἐρείδηται. Οὐδεμία ἐξωτερικὴ ἀπασχόλησις δύναται νὰ τὴν ἀποσπάσῃ τῶν θεαρέστων αὐτῆς ἀσχολιῶν. Καθ' ἣν στιγμὴν αὕτη καταγίνεται εἰς ποικίλας οἰκογενειακὰς μερίμνας ἡ ἀριστοκράτις, φερ' εἰπεῖν, τῆς Ἀλεξανδρείας καταγίνεται πρὸς καλλωπισμόν της. Ὁπόταν ἡ μὲν διευθύνῃ τὰ τοῦ οἴκου, τὰ μὲν τέκνα αὐτῆς νουθετοῦσα, τοὺς δὲ ὑπηρέτας αὐτῆς ἐνθαρρύνουσα, ἡ ἑτέρα παρασκευάζει τὸ decolté καὶ τὴν ἀνθοδέσμην της διὰ τὸν χορόν. Ὁπόταν ἡ πρώτη ἀγρυπνῇ πλησίον τοῦ βρέφους, ὅπερ περιθάλπει καὶ γαλουχεῖ, ἡ δευτέρα ἀγρυπνεῖ χειροκροτοῦσα τοὺς ἐν τῷ θεάτρῳ ἠθοποιούς. ...

ΓΝΩΜΑΙ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΠΕΡΙ ΣΥΖΥΓΩΝ.

Η ΣΥΖΥΓΟΣ.

Ὁπόταν φρόνιμος ἀνὴρ μέλλῃ νὰ νυμφευθῇ, χρειάζεται σύντροφον, καὶ ὄχι τεχνίτιν· ὄχι ἁπλῶς μίαν, ἥτις νὰ δύναται νὰ ζωγραφῇ καὶ νὰ παίζῃ, καὶ νὰ τραγῳδῇ, καὶ νὰ χορεύῃ ἀλλὰ μίαν, ἱκανὴν νὰ παρηγορῇ καὶ νὰ συμβουλεύῃ, νὰ συλλογίζηται καὶ νὰ σκέπτηται· νὰ αἰσθάνηται καὶ νὰ κρίνῃ, νὰ συνομιλῇ καί, νὰ διδάσκῃ· μίαν ἱκανὴν νὰ βοηθῇ αὐτὸν εἰς τὰς ὑποθέσεις του, νὰ ἐλαφρύνῃ τὰς λύπας του, νὰ καθαρίζῃ τὰς χαράς του, νὰ ἐνισχύῃ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀνατρέφῃ τὰ τέκνα του. Τοιαύτην γυναῖκα χρειάζεταί τις ὡς μητέρα καὶ οἰκοδέσποιναν. Γυνὴ δέ, ὡς ἡ πρῶτον περιγραφεῖσα, ἐνδέχεται μὲν ἴσως νὰ λάμπῃ κἄποτε εἰς τὸν θάλαμον τῆς ὑποδοχῆς, καὶ νὰ διεγείρῃ τὸν θαυμασμὸν τῶν μετ' αὐτῆς συναναστρεφομένων· ἀλλ' ὡς βοηθὸς τοῦ συζύγου της, καὶ ἀνατροφεὺς τῶν τέκνων της, δὲν ἀξίζει τίποτε.

Τὸ πρῶτον καθῆκον τῆς συζύγου.

Τῆς γυναικὸς ἡ πρώτη καὶ πλέον ἀξιόλογος ἀρετὴ εἶναι ἡ πρᾳότης. Γεννηθεῖσα νὰ ὑπακούῃ ὂν τόσον ἀτελές, ὅσον ὁ ἀνήρ, πολλάκις πλῆρες κακιῶν καὶ πάντοτε πλῆρες ἐλλείψεων, ὀφείλει νὰ μανθάνῃ πρώϊμα, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν ἀδικίαν νὰ ὑποφέρῃ, καὶ κα-

κοποιουμένη παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς νὰ μὴ γογγύζῃ. Ὄχι χάριν ἐκείνου, ἀλλὰ χάριν ἑαυτῆς, ὀφείλει νὰ ἦναι πραεῖα. Ἡ κακὴ διάθεσις καὶ τὸ πεῖσμα τῶν γυναικῶν ποτὲ ἄλλο τι δὲν ἐπιφέρουσιν εἰμὴ τὴν αὔξησιν τῶν ἰδίων των βασάνων καὶ τῆς κακῆς διαγωγῆς τῶν συζύγων των,—οἵτινες αἰσθάνονται, ὅτι μὲ τοιαῦτα ὅπλα δὲν πρέπει νὰ νικῶνται. Ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε τὰς γυναῖκας τόσον ἑλκυστικὰς καὶ πειστικάς, διὰ νὰ ἦναι στρυφναὶ καὶ δύστροποι· δὲν ἔκαμεν αὐτὰς ἀδυνάτους, διὰ νὰ δεσπόζωσι· δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὰς τόσον μαλακὴν φωνήν, διὰ νὰ κραυγάζωσι καὶ νὰ ἐρίζωσι· δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὰς χαρακτῆρας προσώπου τόσον λεπτούς, διὰ ν' ἀσχημίζωσιν αὐτοὺς μὲ τὴν ὀργήν. Ὅταν ὀργίζωνται, λησμονοῦσι πρὸς τί ἐπλάσθησαν· πολλάκις μὲν ἔχουσι δίκαιον νὰ παραπονῶνται, ἀλλὰ πάντοτε ἄδικον νὰ κραυγάζωσιν, Ἕκαστος ὀφείλει νὰ διατηρῇ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἰδίου του γένους· ἀνήρ, πολὺ πρᾶος, ἐνδέχεται νὰ καταστήσῃ αὐθάδη τὴν γυναῖκα του· ἀλλὰ τοὐλάχιστον, ἂν ὁ ἀνὴρ δὲν ἦναι τέρας, ἡ πρᾳότης τῆς γυναικὸς κατευνάζει αὐτόν, καὶ θριαμβεύει ἐπ' αὐτοῦ ταχύτερον ἢ βραδύτερον.

Συμβουλὴ πρὸς νέον ἀνδρόγυνον.

Μετὰ σταθερὰν ἀμοιβαίαν ἀγάπην ἱκανῶν ἐτῶν, ἔμελλον ἤδη νὰ ἑνωθῶσι διὰ τοῦ τρυφερωτάτου δεσμοῦ νέος τις, φρόνιμος καὶ θεοσεβής, καὶ νεᾶνις ἐρασμία καὶ ἐνάρετος. Διὰ τῆς ἐπιμελείας καὶ οἰκονομίας του ὁ νέος, ὅςτις προ χρόνων ἐπεστάτει τὰς ὑποθέσεις ἐργαστηρίου τινός, ἠδυνήθη τόσα νὰ φυλάξῃ, ὥστε νὰ κάμῃ μικράν τινα ἀρχὴν τοῦ πραγματεύεσθαι διὰ ἴδιον αὐτοῦ λογαριασμόν. Κατὰ τὴν φρόνιμον δὲ συμβουλὴν τῶν συγγενῶν καὶ φίλων του, ἐνοικίασε μικρόν τι ἐργαστήριον, ἀλλ' εἰς ἐπωφελῆ θέσιν, καὶ ἠγόρασε μικράν τινα ποσότητα καλῶν εἰδῶν, ἐλπίζων ὅτι ἤθελε δυνηθῇ, προσωπικῶς καθ' ὅλα ἐπιστατῶν, εἰς μικρὰ κέρδη εὐχαριστούμενος, καὶ ταχέως γυρίζων τὰ ὀλίγα του χρήματα, νὰ κερδαίνῃ τὰ πρὸς ζωήν, καὶ ν' ἀποφύγῃ τὰς περιπλοκὰς καὶ τὰς στενοχωρίας, αἵτινες τοσάκις προφθάνουσι τοὺς νέους πραγματευτάς, ὅσοι ἀνοήτως ζητοῦν νὰ κάμωσιν εὐθὺς εὐθὺς μεγάλην ἐπίδειξιν. Ἡ μετριοφροσύνη καὶ ὁ συνετὸς τρόπος, καθ' ὃν ἐμελέτα ὁ νέος νὰ κάμῃ ἔναρξιν τῆς ἀνεξαρτήτου ζωῆς του, ἐνεκρίθησαν ὁλοτελῶς ὑπὸ τοῦ πατρός τῆς μελλονύμφου· ὅςτις μετρήσας εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὰ ὀλίγα χρήματα ὅσα ἡ κόρη ἐκ τοῦ ἔργου της εἶχε κερδήσει εἰς διάστημα πολλῶν ἐτῶν μετὰ τόκου ἐπ' αὐτῶν, προσέθηκεν ἴδιόν του δῶρον γρόσια . . .

Ἀπέτεινεν ἀκολούθως ὁ πατὴρ λόγον πρὸς τὸ μέλλον ἀνδρόγυνον, ὡς ἐπομένως·—Φίλτατα τέκνα, θέλω σᾶς δώσει κανόνα τινὰ ὡς ὁδηγόν σας διὰ τοῦ βίου,—Ὅ σ α ἐ σ τ ὶ ν ἀ λ η θ ῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴτις ἀρετὴ καὶ εἴτις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε.

Τέκνα μου, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ εἰλικρίνεια ἂς ἦναι ἡ βάσις ὅλης τῆς συναναστροφῆς σας, καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους καὶ τῆς πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐν γένει· ποτὲ νὰ μὴ προσποιῆσθε, ποτὲ νὰ μὴ καταντήσητε εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ ὑποκρύπτειν· ὅλα τὰ λόγια καὶ τὰ ἔργα σας νὰ ἦναι σαφῆ καὶ καθαρὰ ὡς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Ὁ λόγος τῆς ἀληθείας, αἱ θεόπνευστοι Γραφαί, ἂς ἦναι τὸ κριτήριον καὶ τὸ διευθυντήριον τῆς διαγωγῆς σας· ἅπαντες οἱ σχέσιν τινὰ πρὸς ὑμᾶς ἔχοντες, ἂς ἦναι τόσον σταθερῶς πεπεισμένοι περὶ τῆς καθ' ὅλα φιλαληθείας σας, ὥστε νὰ μὴ χρειάζωνται κάμμίαν ἐπιβεβαίωσιν τῶν ὅσα ἁπλῶς λέγετε. Τότε δέ, ἀλλ' ὄχι πρίν, τότε ἐμπορεῖτε μὲ δικαίωμα ἀναμφισβήτητον ν' ἀπαιτῆτε φιλαλήθειαν καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, καὶ τότε μόνον ἐμπορεῖτε νὰ ἐλπίζητε ὅτι καὶ οἱ περὶ ὑμᾶς θέλουν λάβει ὀρθὰς ἐντυπώσεις περὶ τῆς ἀξιολογότητος τῆς ἀληθείας. Ὁποιαδήποτε διδασκαλία καὶ ἂν μεταδίδηται εἰς τέκνα καὶ δούλους ὡς πρὸς τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ λαλεῖν τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὴ ἁμαρτίαν τοῦ ψευδολογεῖν, πῶς εἶναι δυνατὸν

εἴτε παῖς εἴτε θεράπων νὰ φοβῆται τὰ ψεύδη, ἐὰν οἱ αὐτὸν διδάξαντες γονεῖς ἢ δεσπόται ἀδιστάκτως ψευδολογῶσιν ἢ ὁπωσδήποτε παραμορφόνουσι τὴν ἀλήθειαν πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν των;

"Ο σ α σ ε μ ν ά, ὅ σ α δ ί κ α ι α. Τοῦτο πρέπει πάντοτε νὰ ἔχητε κατὰ νοῦν, ὥστε νὰ σᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ τὴν αἰσχρὰν ἀτιμίαν καὶ ἀδικίαν, τὴν κοινοτάτην σήμερον,—ἀπὸ τὴν συνήθειαν τοῦ ἀναδέχεσθαι βάρη, ἀνώτερα τῆς δυνάμεώς σας,—τοῦ ὑπόσχεσθαι ὅσα δὲν δύνασθε νὰ ἐκπληρώσητε,—τοῦ κάμνειν ἐπιδείξεις, τὰς ὁποίας δὲν ἐγγυᾶται ἡ ἀληθινή σας κατάστασις,—καὶ τοῦ ἐμβαίνειν εἰς δαπάνας, τὰς ὁποίας ἐπὶ τέλους ἄλλοι ἀνάγκη πᾶσα νὰ ὑποφέρωσιν. Εἶσθε δίκαιοι καὶ τίμιοι πρὸς ὑ μ ᾶ ς α ὐ τ ο ύ ς· αἱ ἀπολαύσεις τῆς μιᾶς ἡμέρας μὴ σᾶς ἀποστερῶσι τῶν ἀναπαύσεων τῆς ἄλλης. Προνοεῖτε καὶ προβλέπετε τὸ μέλλον, καὶ ἂς ἦναι πάντοτε καὶ καθ' ὅλα ἀνάλογον τὸ ἔξοδόν σας· ὄχι ἀσωτεύοντες εἰς τὰ φορέματα, καὶ στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων τροφῶν· ὄχι κατοικοῦντες εἰς πολυδάπανον οἶκον, καὶ μὴ ἐξαρκούμενοι εἰς ἐκπαίδευσιν τῶν τέκνων σας. Εἶσθε δίκαιοι καὶ τίμιοι πρὸς τοὺς δανειστάς σας, καὶ ποτὲ μὴ νομίζετε ὅτι ἔχετε τὸ ἐλεύθερον νὰ δαπανᾶτε τὸ ἰδικόν των. Ἐμπορεῖ νὰ γένῃ κλοπὴ ἀναιδεστέρα τῆς τῶν ἀσυνειδήτων ἐκείνων ἐμπόρων, οἵτινες πολυτελῶς ζῶντες ἐπὶ καιρὸν ἀπὸ ξένα κεφάλαια, οἴκους ἀνεγείροντες, καὶ ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ λίθους πολυτελεῖς προμηθευόμενοι, χρεωκοποῦσιν ἐπὶ τέλους πολλάκις καὶ χηρῶν καὶ ὀρφανῶν τὸν ὀβολὸν κατατρώγοντες; Εἶσθε δίκαιοι καὶ τίμιοι πρὸς τοὺς ὁπωσδήποτε ἐνασχολουμένους εἰς ὑπηρεσίαν σας· δίδετε εἰς αὐτοὺς τὸ δίκαιον, καὶ πληρόνετε αὐτὸ ἐν καιρῷ· «Οὐ μὴ κοιμηθήσεται,» εἶπεν ὁ Μωϋσῆς πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, «ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ σου παρὰ σοὶ ἕως πρωΐ.»

"Ο σ α ἁ γ ν ά. Ἐὰν φυλάττητε ἀκριβῶς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ κανόνος, ὄχι μόνον αἱ πράξεις σας θέλουν εἶσθαι καθαρώταται, ἀλλὰ καὶ τὰ χείλη σας οὐδέποτε θέλουσι μιάνει μωροί, ἀργοί, ἢ ἄσεμνοι λόγοι, καὶ τὴν εὐκοσμίαν τοῦ νοός σας οὐδέποτε θέλουσι ταράξειν εἰκόνες ἀπρέπειαι. Μακρὰν τοῦ οἴκου σας θέλουν εἶσθαι ἐξωρισμένα τὰ ἀναιδῆ ᾄσματα, αἱ δημώδεις βωμολοχίαι, τὰ ῥυπαρὰ καὶ διαφθορᾶς πρόξενα ἐρωτικὰ συγγραμμάτια. Ὁ κανὼν οὗτος θέλει προφυλάξει ὑμᾶς καὶ τοὺς περὶ ὑμᾶς ἀπὸ τὰ δελεάσματα τοῦ θεάτρου καὶ τῶν ἄλλων τῆς ἀσωτίας σκηνῶν, δημοσίων τε καὶ ἰδιαιτέρων, ἐξ ὧν ἀφανίζεται ἡ καθαρότης τῆς καρδίας, ἡ ἀπαιτουμένη πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς οὐρανίου μακαριότητος.

"Ο σ α π ρ ο σ φ ι λ ῆ, ὅ σ α ε ὔ φ η μ α. Ἐρασμίαν, γενναίαν, ἀφιλοκερδῆ, τρυφερὰν εὐμένειαν καρδίας καὶ διαγωγῆς πρὸς ἅπαντας ἐντέλλεται διὰ τῶν λόγων τούτων ὁ Ἀπόστολος· καὶ μακάριοι τῷόντι θέλετε εἶσθαι, ἀγαπητοί μου, ἐὰν καταγίνησθε εἰς ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα! Διότι θέλετε ἀποβάλει πᾶν ὅ,τι τραχύ, πικρόν, χαμερπές, μισητὸν ἢ δυσάρεστον· εἰς τὸν χαρακτῆρά σας θέλει φαίνεσθαι ζῶσα ἡ ἠθικὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ· θέλετε ἀξιωθῆ τοῦ δικαίως πολυποθήτου εἰς πάντα Χριστιανὸν καλοῦ ὀνόματος, καὶ εὐφημίας, καὶ παρὰ τῶν ὁμοθρήσκων σας καὶ παρὰ τοῦ κόσμου ἐν γένει.

Ε ἴ τ ι ς ἀ ρ ε τ ή, κ α ὶ ε ἴ τ ι ς ἔ π α ι ν ο ς. Πᾶσαν εὔκαιρον στιγμὴν ἀφιερόνετε εἰς τὴν ἐπινόησιν καὶ ἐκτέλεσιν ἐναρέτου τινός, φιλανθρωπικῆς, καὶ ἐπαινετῆς πράξεως· ἑκάστη δὲ ἂς ἔχῃ τὴν προσήκουσαν ἀναλογίαν της, ὥστε τὸ ἓν καθῆκον νὰ μὴ προσκρούῃ πρὸς τὸ ἄλλο, ἀλλὰ νὰ παριστάνῃ ὁ χαρακτήρ σας σύμφωνον καὶ ἑλκυστικόν τι ὅλον.

Ἡ συμβουλὴ τοῦ πατρὸς δὲν ἀπέβη ματαία· τὸ νέον ἀνδρόγυνον ἐδέχθησαν εἰλικρινῶς τὸν δοθέντα εἰς αὐτοὺς κανόνα· κατ' αὐτὸν ἐβάδιζον τὴν ἡμέραν, καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ ἐξέταζον τὸ ἑσπέρας τὴν διαγωγήν των· διεκρίνετο δ' ἐντίμως ἡ κατοικία των ὡς σκηνὴ δικαίων, ὅπου ἠκούετο ἡ φωνὴ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς σωτηρίας.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ

(Συνέχεια ἴδε σελ. 172.)

—

νηται νὰ διοικῇ τὸν ἄνδρα της, πειθομένη εἰς τὰς συμβουλάς μου. Τιμαὶ καὶ δόξα τότε θέλουσι περιστοιχίσει τὸν γέροντα Σωτήριον καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πτωχοῦ καὶ ῥακενδύτου δαλματοῦ χωρικοῦ θέλει ἀνέλθει εἰς τὰ ὕπατα τῶν ἀξιωμάτων. Θάρρος μόνον καὶ προσοχὴ καὶ τὰ πάντα εὐοδοῦνται. Ὁ Ῥαϊμοῦνδος μὲ ὑποβοηθεῖ θαυμασίως καὶ ὁ Χαμάρετος ἐν ἀγνοίᾳ του ὑποτρέφει τὰς ποθεινοτέρας τῶν ἐλπίδων μου... Ἀλλ' ἆρά γε ποῦ νὰ ἦναι τώρα· ἡ ὥρα τῆς συνεντεύξεως παρῆλθε καὶ αὐτὸς ἀκόμη δὲν ἐφάνη. (εἰσέρχεται ὁ Ῥαϊμοῦνδος).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

—

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ καὶ ΣΩΤΗΡΙΟΣ.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὅσονούπω ἔρχεται.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Πῶς! ὁ Ῥαϊμοῦνδος!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ναὶ! αὐτός! ὁ Χαμάρετος εὑρίσκεται εἰς τὴν οἰκίαν σου συνομιλῶν μετὰ τῆς θυγατρός σου. (ὤ! διατί νὰ τὸν ἀκολουθήσω!).

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Εἶναι εἰς τὴν οἰκίαν μου;

—

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ναί! ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ τώρα, διότι ἤκουσα αὐτὸν νὰ τὸ λέγῃ εἰς τὴν Ἑλένην· τὸ δὲ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκδρομῆς σου;

ΣΩΤΗΡΙΤΣ

Θαυμάσιον! Ἠκολούθησα κατὰ γράμμα τὰς ὁδηγίας σου καὶ ἐπέτυχον.(σιγή)

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀπόψε γίνεται ἡ πρώτη συνεδρίασις τῶν συνωμοτῶν;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ναί !

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πρέπει λοιπὸν νὰ μὲ συστήσῃς ἐνθέρμως εἰς τὸν Χαμάρετον διότι προτίθεμαι νὰ συμμετάσχω τῆς συνωμοσίας.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Θὰ συμμετάσχῃς ;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Βεβαίως ἵνα παρεμποδίσω τὴν τυχὸν πρόοδόν της. Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ ὁ Χαμάρετος ἐρχόμενος... ἆ! εἶναι καὶ ἡ Ἑλένη. Πρέπει νὰ ἐπαγγελθῇς τὸν εἰσηγητήν.. (εἰσέρχονται οἱ ἀναφερθέντες.)

ΣΚΗΝΗ ΙΑ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ, ΣΩΤΗΡΙΟΣ, ΕΛΕΝΗ καὶ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

ΕΛΕΝΗ

Ὦ! τὸν καλόν μου πατέρα!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Κόρη μου!

ΕΛΕΝΗ

Ἦλθες λοιπόν; .. ἤκουσα παρὰ τοῦ Χαμαρέτου ὅτι τὸν περιέμενες ἐδῶ καὶ ἔσπευσα νὰ προέλθω ἵνα σὲ ἐναγκαλισθῶ λεπτά τινα ἀρχήτερον.. Ἀλλὰ δεξιώσου καὶ τὸν φίλον Λέοντα ἐπανελθόντα καὶ αὐτὸν μόλις σήμερον ἐκ τοῦ ταξειδίου του.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Καλῶς ὥρισας, τέκνον μου. Τί νέα φέρεις;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πλὴν ...

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἡ Ἑλένη δὲν εἶναι ξένη...

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὦ!..

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ὅσον δὲ διὰ τὸν Ῥαϊμοῦνδον σοὶ συνιστῶ ἕνα νέον ὀπαδόν σου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὅστις ἀνεκάλυψεν ἐσχάτως τὴν καταγωγήν του.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς; ὁ Ῥαιμοῦνδος;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ναὶ ὁ Ῥαιμοῦνδος ὅστις φρονιμώτερός σου ἐπεζήτησε θέσιν ἰσχυρὰν παρὰ τοῖς Φράγκοις ἵνα ἐκεῖθεν βοηθῇ ἀποτελεσματικώτερον τοὺς ἀδελφούς του. Ἀλλ' ἤδη ὁπότε τὸ προσωπεῖον μέλλει νὰ πέσῃ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔχουν ἀνάγκην τοιαύτης πολιτικῆς καὶ ἀπόψε ἀναφανδὸν θέλω ἀποκηρύξει τοὺς Φράγκους.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἔστω, σὲ δέχομαι. Ἐὰν ἦσαι προδότης οἱ Ἕλληνες εἶναι ἔτι ἰσχυροὶ ἵνα σὲ τιμωρήσωσιν· ἐὰν ὄχι, εἷς βραχίων προστιθέμενος ἔτι καὶ γνώσεις ἐπὶ τῶν ἐχθρῶν μας προσφερόμεναι εἶναι πολύτιμοι, (Ἐπὶ μιᾶς τῶν κορυφῶν τοῦ ἄνωθεν φαινομένου ὄρους Ὠλένου ἀνάπτεται πυρά τις ἥτις φωτίζει τὴν σκηνήν, τοῦ σκότους ἐπιχυθέντος ἤδη ἕνεκα τῆς προσεγγίσεως τοῦ λυκόφωτος.) Σωτήριε, ἡ βάσις τῆς ἐπιχειρήσεώς μας ἀσφαλίζεται ἐκ τῶν προτέρων· παντοῦ ὅπου ἐπορεύθην, παντοῦ αἱ ἀπόπειραί μου ἐστέφθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίας· ὁ λαὸς ἡμῶν, ὁ μετανοήσας ἤδη καὶ ἐξαγνισθεὶς ἐν τῇ δουλείᾳ, ὁ ἐπιθυμῶν πυρετωδῶς τὴν ἐλευθερίαν, ἐννοήσας ἤδη τὰ θεῖα προσόντα τοῦ οὐρανίου τούτου δώρου, σύσσωμος ἤρχισε νὰ ἀνεγείρηται ἐκ τοῦ βαρέως ληθάργου εἰς ὃν ἐβυθίσθη. Ἀπὸ

ἑξαμηνίας ἤδη ὑπόκωφος κίνησις ἤρχισε νὰ τελεῖται ἐν τῷ λαῷ τούτῳ· ἡ κίνησις αὕτη ὑποκινηθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν τελευταίων αἰσχρῶν πιέσεων ἐπισπεύδει τὸ ἔργον ἡμῶν· ἡ Ἐλευθερία, ἡ θεότης αὕτη ἥτις ἀνέδειξεν εἰς τὸ παρελθὸν τοὺς θνητοὺς ἡμιθέους, φαίνεται ὅτι ἀνεμνήσθη τῆς ἀρχαίας αὐτῆς διαμονῆς καὶ ἤρχισε νὰ κατέρχηται εὐθὺ ἀπὸ τῶν οὐρανοσκεπῶν νεφῶν εἰς τοὺς βουνοὺς τῆς Πελοποννήσου ἐντὸς ὀλίγου γέρον Σωτήριε, οἱ Ἕλληνες τῆς Πελοποννήσου μία καρδία, μία ψυχή, ἓν σῶμα ἀπὸ τῶν βουνῶν τοῦ Ὠλένου μέχρι τῶν κορυφῶν τοῦ Ταϋγέτου, ἐξεγειρόμενοι θέλουσι καταβάλλει τὰ πρῶτα θεμέλια τοῦ μνημείου τῆς Ἑλληνικῆς δόξης.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Εὖγε, γενναῖέ μου Χαμάρετε!

ΕΛΕΝΗ

Ἡ πατρίς μας δὲν θὰ ὑποδουλωθῇ ποτέ, ἐὰν κέκτηται πάντοτε πολίτας ὡς σέ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ναί, πάτερ μου! τὰ σχέδιά μας στεφθήσονται ὑπὸ τῆς ἐπιτυχίας· ἡ ἄφιξις τοῦ Καμπανίτου ὑποβοηθεῖ θαυμασίως τὰ σχέδιά μας· μάτην ὁ Βιλλαρδουίνος πειραθήσεται ν' ἀντισταθῇ! καταπολεμούμενος ὑπὸ τῶν δύω ἐξωσθήσεται εὐκόλως παρακολουθούμενος ὅμως ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὑπὸ τοῦ Καμπανίτου ὅστις ταχέως καταβληθήσεται ὑφ' ἡμῶν. Ἡ ὥρα προσεγγίζει, ὦ φίλοι· ὅλοι οἱ ὑφ' ἡμῶν ἐξεγερθέντες στρατοὶ δὲν περιμένουσιν ἢ ἓν μόνον νεῦμα ὅπως ἐξορμήσωσιν ἐπὶ τοὺς πιεστὰς αὐτῶν, περιμένουσι κρυπτόμενοι ἐντὸς τῶν φαράγγων καὶ δασῶν ἐνῷ ὁ ἐν ταῖς πόλεσι λαὸς βασανιζόμενος παντοιοτρόπως ὑπὸ τῶν ἱπποτῶν, ἐξεγερθήσεται καὶ αὐτὸς λάβρος καὶ ἀκάθεκτος κατὰ τῶν κυρίων του. Ἡ ὥρα τοῦ πρὸς ἐξέγερσιν σημείου τούτου ἀπόψε ἀποφασισθήσεται· ἅπαντες οἱ ἔνδοξοι ὁπλαρχηγοί, οἱ τὰ πρῶτα ὀνόματα φέροντες ἡγέται τῶν ἐλευθεροφρόνων θέλουσι συνέλθει ἅπαντες ἀπόψε ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τοῦ πρώτου κινήματος. Καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἅπαντες διὰ τῆς κλαγγῆς τῶν ὅπλων καὶ τοῦ πανελληνίου συνθήματος χαιρετήσωμεν ἔνθεοι τὴ θεὰν ἐλευθερίαν κατερχομένην εἰς ἡμᾶς.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Καὶ ποῖον εἶναι τὸ σύνθημα ;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἡ πυρὰ ἥτις καίει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ὠλένου, εἶναι ὁ ἀνατέλλων ἥλιος τῆς ἐλευθερίας μας. Τώρα διαλυθῶμεν· ὕπαγε σὺ εἰς τοῦ Βιλλαρδουΐνου καὶ ἔκφρασον αὐτῷ τὸ νέον σύμβολον τῆς πίστεώς σου, κατόπιν δὲ σὲ περιμένωμεν εἰς τὸ ἐρημοκκλήσιον τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ! (ἀπέρχεται μετὰ τοῦ Σωτηρίου καὶ τῆς Ἑλένης.)

ΣΚΗΝΗ ΙΒ'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ μόνος

Ὁ κακός μου δαίμων λοιπὸν μὲ ὤθησε νὰ ἀκολουθήσω τὸν Χαμάρετον ! Ἆ! ἀγαπῶνται! ἆ ! ὁ εἷς λατρεύει τὸν ἄλλον καὶ ὁ Ῥαϊμοῦνδος μακρόθεν θὰ ἵσταται νὰ τοὺς θεωρῇ! Αἱ λαμπάδες

τοῦ ὑμεναίου σου, εἶπες, Χαμάρετε, δὲν θ' ἀργήσωσι ν' ἀνάψωσι, καὶ ἐγὼ σὲ λέγω ὅτι αἱ λαμπάδες τῆς ταφῆς σου μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας ἢ θὰ ἀνάψωσιν ἢ ὅλη ἡ γῆ πρέπει νὰ χαθῇ! Ἡσύχει, Ἑλένη, καὶ ἀντὶ τοῦ Χαμαρέτου ἐγὼ θὰ σὲ σφίγξω εἰς τὴν θερμὴν ἀγκάλην μου! Θὰ προσκολληθῶ εἰς τὴν συνομωσίαν σου, Χαμάρετε, καὶ ἐκεῖ θὰ κατορθώσω τὸν πόθον μου. Σύνεσις μόνον καὶ ὑποκρισία καὶ τὰ πάντα ἐπιτύγχάνουσιν. Τὸ μέλλον δὲ θὰ δείξῃ ἐὰν ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ Χαμαρέτου, ἢ κενοδοξία τοῦ Σωτηρίου, ἢ τὰ σχέδια τῆς φιλοδοξίας καὶ τοῦ ἔρωτός μου θέλουν ἐπιτύχει.

(ἀπερχομένου αὐτοῦ βιαίως καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

—

Ἡ αὐλικὴ σκευωρία καὶ ἡ συνομωσία τῶν Ἑλλήνων.

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ Β'.

—

Ἐν τῷ μεγάρῳ τοῦ Βιλλαρδουίνου αἴθουσα πολυτελής· κατὰ μῆκος τῆς αἰθούσης κίονες σχηματίζοντες στοάν, ἐν ᾗ αἰρομένης τῆς αὐλαίας διαφαίνονται περιπατοῦντες διάφοροι ἱππόται. Δεξιόθεν εἴσοδος, ἀριστερόθεν θύρα κρυπτή. Ἑκατέρωθεν τῶν κιόνων περιπετάσματα πολύχροα μὲ ραβδώσεις κυανᾶς καὶ λευκάς.

ΣΚΗΝΗ Α'.

—

ΑΙΜΙΛΙΟΣ καὶ ΕΥΤΥΧΙΑ

ΕΥΤΥΧΙΑ

Μοὶ διηγήθης, Αἰμίλιε, τὰ κατὰ τὴν πρωϊνὴν ὀχλαγωγίαν καὶ ὅτι κατεδιώχθης καὶ σὺ κατόπιν. Πλὴν δὲν μὲ εἶπες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ σωτῆρός σου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ναί! ὤφειλον νὰ σᾶς τὸ εἴπω ἵνα τοὐλάχιστον ἐκφράσω τὴν πρὸς τὸν σωτῆρά μου ἀπεριόριστον εὐγνωμοσύνην μου, ἵνα εἴπω ἔτι ἅπαξ ἔμπροσθεν ὑμῶν τῆς εὐγενοῦς καὶ γενναιόφρονος τὸ τί αἰσθάνομαι δι' αὐτόν· συνεδεόμην πάντοτε μετ' αὐτοῦ διὰ δεσμῶν φιλίας, ἤδη ὅμως ἡ ζωή μου εἶναι εἰς χεῖρας του. Δι' αὐτόν, κυρία, θὰ δώσω εὐχαρίστως τὸ ἥμισυ αὐτῆς ἐνῷ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐπιφυλάττω δι' ὑμᾶς τὴν εὐεργέτριαν καὶ προστάτριάν μου, δι' ὑμᾶς ἣν νὰ ὑπηρετήσω ἐσώθην, εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Καὶ τίς εἶναι ὁ σωτήρ σου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ὁ Χαμάρετος.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ὁ Χαμάρετος! . . . Ἄ, τώρα ἐννοῶ πληρέστατα τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἐνθουσιασμόν σου. (εἰσέρχεται ὁ Ῥαϊμοῦνδος ἐκ τοῦ βάθους)

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ, ΕΥΤΥΧΙΑ καὶ ΑΙΜΙΛΙΟΣ.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τί ἐννοεῖς πληρέστατα, Εὐτυχία;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀ! ὁ ἀδελφός μου! οὐ θὰ γνωρίζεις κάλλιον, Ῥαιμοῦνδε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τί;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τὴν ὑπὸ τοῦ Χαμαρέτου διάσωσιν του Αἰμιλίου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πῶς, Αἰμίλιε; ὁ Χαμάρετος ἦτο ὁ σωτήρ σου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ναί.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Οὕτω λοιπὸν ὁ Χαμάρετος σοὶ ἔσωσε τὴν ζωήν. Δεσμοὶ εὐγνωμοσύνης λοιπὸν θὰ μὲ συνδέουν εἰς τὸ ἑξῆς μετ' αὐτοῦ, ἐνῷ δεσμοὶ τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς φιλίας θὰ μὲ ἐπιτάττουν ἵνα ἦμαι πάντοτε πλησίον του.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Πῶς τί εἶπες;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τί εἶπον! Ἰδού, ἄκουσον, Εὐτυχία! Ἀπὸ τῆς ἑσπέρας ταύτης ἐγκαταλείπομεν τὸ μέγαρον τοῦτο! δὲν ἁρμόζει εἰς τὰ σχέδιά μου νὰ κάθημαι ἔτι πλέον παρὰ τῷ Βιλλαρδουίνῳ. Εἰξεύρεις τοὺς φιλοδόξους σκοπούς μου, Εὐτυχία! σοὶ τοὺς διηγήθην ὅλους καὶ ἐνίοτε καὶ σὺ αὐτὴ διὰ τῶν συμβουλῶν σου μὲ ἐνεθάρρυνες.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ὢ! διατί ἀνακαλεῖς εἰς τὴν μνήμην τὸν θλιβερὸν ἐκεῖνον χρόνον! κάλλιον δι' ἐμὲ νὰ μὴ ὑπῆρχον οἱ χρόνοι ἐκεῖνοι

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σιώπα, Εὐτυχία! διότι ὅ,τι λέγεις τώρα μοὶ ἐμπνέεις ὑποψίας περὶ τῆς πίστεώς σου. Ἀδελφή μου, μὲ γνωρίζεις καὶ εἶναι περιττὴ πᾶσα ἀντιλογία! (σύρων αὐτὴν πρὸς τὰ παρασκήνια) Ἀπόψε θὰ φύγωμεν ἐδῶθεν! θὰ κατοικήσωμεν εἰς τοῦ γέροντος Σωτηρίου. Οἱ Ἕλληνες ἐπαναστατοῦσι καὶ εἶμαι εἷς τῶν ἀρχηγῶν τοῦ κινήματος. Μὴ λησμόνει, Εὐτυχία, τὸ σύμβολόν μας, ἐφ' οὗ τὰ θέμεθλα τῆς ὑπάρξεως ἀνηγείραμεν; Διαίρει καὶ βασίλευε! τὸν Βιλλαρδουίνον περιμένω ἀπόψε, ἵνα δικαιολογήσω δι' ἑνὸς ἀποτόμου κινήματος τὴν φυγήν μου ταύτην, διότι ἡ θέσις μου εἶναι πλησίον τῶν Ἑλλήνων ὅστις δήποτε καὶ ἂν νικήσῃ. Μὲ ἐννοεῖς;

ΕΥΤΥΧΙΑ (δειλῶς)

Ναί!.. (ὦ Χαμάρετε, Χαμάρετε!)

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀφοῦ μὲ ἐννοεῖς λοιπὸν πρέπει νὰ μὲ ὑπακούσῃς. Μῖσος κηρυττόμενον ἀναφανδὸν κατὰ τῶν Φράγκων, καὶ προσποιητὴ συμπάθεια πρὸς πᾶν ὅ,τι ἑλληνικὸν θέλουν ἐπισύρει ἐφ' ἡμᾶς τὴν συμπάθειαν τῶν Μωραϊτῶν καὶ ἀσφαλίσει ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν μου. Ἔχω πολλά, πολλὰ νὰ σὲ εἴπω, Εὐτυχία, ἀλλὰ δὲν εἶναι τώρα καιρός. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σωτηρίου ὅπου θὰ διαμένωμεν εἰς τὸ ἑξῆς, ἐκεῖ θέλω σοὶ διηγηθῇ ἅπαντα . . . Αἰμίλιε, ὕπαγε καὶ εὑρὲ τὸν Βιλλαρδουῖνον, εἰπὲ δὲ αὐτῷ ὅτι ἔχω ἀνάγκην μυστικῆς συνομιλίας μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ κατορθώσῃ νὰ μὲ εὕρῃ. Μετὰ ταῦτα προσπάθησον νὰ κοινοποιήσῃς εἰς τοὺς Φράγκους τὴν στάσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν δ ἀσωσίν σου ὑπὸ τοῦ Χαμαρέτου καθ' ὅλας τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας. Ἐπιθυμῶ ὅπως οἱ τύραννοι τοῦ Μωρέως μάθωσι πῶς φέρονται κατ' αὐτὰς οἱ ὑπήκοοί των, ὕπαγε! (ὁ Αἰμίλιος ἀπέρχεται) Καὶ τώρα, καλή μου ἀδελφή! ἂς ὁμιλήσωμεν ἐν ἐκτάσει καὶ περὶ ἡμῶν· τὸν Σωτήριον καὶ τὸν Χαμάρετον εἰδοποίησα πρὸ ὀλίγου περὶ ὅσων σὲ εἶπα, καὶ ἀπερχόμενον ὁ Σωτήριος μὲ παρεκάλεσεν ἵνα ἐν τῇ οἰκίᾳ του διαμείνωμεν εἰς τὸ ἑξῆς; . . .

ΕΥΤΥΧΙΑ (ζωηρῶς)

Ὁ Χαμάρετος ἔχει εἴδησιν τούτου;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Μάλιστα! . . . διατί ἐρυθριᾷς ! Εἰπέ μοι, Εὐτυχία . .

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἔρχονται οἱ αὐλικοί !

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὢ! κατηραμένοι !

(εἰσέρχονται ἐκ τοῦ βάθους αὐλικοὶ μετὰ κυριῶν.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ ΕΥΤΥΧΙΑ, ΕΔΟΥΑΡΔ. ΡΟΛΑΝΔΟΣ, ΕΙΣ ΙΠΠΟΤΗΣ ΑΥΛΙΚΟΙ, ΚΥΡΙΑΙ.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Ὁ ἄρχων Ῥαϊμοῦνδος μετὰ τῆς ἀδελφῆς του! Εἰς τὴν βασίλισσαν τῆς ἑορτῆς ἐπιτρέπεται νὰ κλείεται εἰς αἴθουσάν τινα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Πῶς εἴπατε, Ἐδουάρδε; βασίλισσα τῆς ἑορτῆς; ἢ δὲν ἤκουσα καλῶς;

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Ὄχι, δὲν ἠπατήθητε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Καὶ τίς εἶναι ἡ βασίλισσα τῆς ἑορτῆς;

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Ἡ ἀδελφή σας.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἡ ἀδελφή μου βασίλισσα τῆς ἑορτῆς!... καὶ χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζω ἐγώ; δύνασθε νὰ μοὶ ἐξηγήσητε αὐτὸ τὸ δυσεξήγητον;

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Καὶ ἐν τούτοις εἶναι ἁπλούστατον! ὁ Βιλλαρδουΐνος δὲν ἔκαμεν αὐτὴν τὴν ἐκλογήν, ἐξ ἐναντίας, ὅτε τὸν ἐρωτήσαμεν ποία θὰ ἦτον ἡ βασίλισσα τῆς ἑορτῆς ταύτης: Δὲν εἰξεύρω, μᾶς εἶπεν, δὲν ἐξέλεξα καμμίαν! εἰς ὑμᾶς ἀπόκειται νὰ ποιήσητε τοῦτο. Ἡμεῖς δὲ συνενοηθέντες ὁμοφώνως ἐξελεξάμεθα τὴν χαριτόβρυτον ἀδελφήν σας, καὶ ἤδη καταθέτομεν, — ἐὰν μᾶς ἐπιτρέψητε τοῦτο, ἄρχον Ῥαϊμοῦνδε,—πρὸ αὐτῆς τὸ θυμίαμα τῆς εὐσεβοῦς ἡμῶν λατρείας.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἡ πρότασίς σας εἶναι λίαν κολακευτική, κύριε! καὶ ἡ νεότης μου συνενουμένη μετὰ τῆς ἀπειρίας μου, μοὶ ἐπιβάλλει ἵνα εἴπω ὑμῖν ὅτι τὸ σκῆπτρον τοῦτο εἶνε πολὺ βαρὺ δι' ἐμέ, διὰ τὰς χεῖράς μου.

ΕΙΣ ΙΠΠΟΤΗΣ

Αἱ χάριτες τοῦ σώματός σας, κυρία, συνενούμεναι μετὰ τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ πνεύματός σας, εἰσὶν ὑπέρτεραι, εἰμὶ βέβαιος, τῆς βαρύτητος τοῦ σκήπτρου τούτου.

ΕΥΤΥΧΙΑ (μειδιῶσα)

Ἐλπίζω ὅμως ὅτι καὶ οἱ ὑπήκοοί μου διὰ τῆς πειθαρχίας των θέλουν ἐλαφρώσει ἐπὶ πολὺ τὴν βαρύτητά του.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Δὲν σᾶς ἔλεγον, κύριοι, ὅτι ἡ δεσποινὶς Εὐτυχία εἶναι βασίλισσα διὰ τῆς εὐφυΐας ὅπως εἶναι βασίλισσα διὰ τῶν φυσικῶν χαρίτων. Καὶ πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἑορτή, Μεγαλειοτάτη;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἐρωτήσατε τὸν ἀδελφόν μου.

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Διαμαρτυρόμεθα, κυρία! Πῶς ἡ βασίλισσά μας δὲν ὁμιλεῖ ἢ διὰ τοῦ στόματος τοῦ ἀδελφοῦ της.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀλλ' ἡ πειθαρχία πρὸ παντὸς ἄλλου, σεβασμιώτατε ἐξομολογητά μου! (γενικὴ ἱλαρότης) Ἄλλως τε δικαιοῦται νὰ ἐρωτηθῇ οὐχὶ ὡς ἀδελφὸς ἀλλ' ὡς προπαρασκευαστὴς τῆς ἑορτῆς ταύτης ἵνα μάθωμεν πῶς ἐφάνη αὐτῷ τὸ ἴδιον ἔργον του;

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Τότε ναί, πειθόμεθα, κυρία!

ΙΠΠΟΤΗΣ

Πῶς σᾶς ἐφάνη λοιπόν, ἄρχον Ῥαϊμοῦνδε;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐγὼ πρέπει νὰ ἐρωτήσω ὑμᾶς, κύριοι. Πῶς σᾶς φαίνεται ἡ ἑορτή;

ΟΛΟΙ

Λαμπρά!

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Ἐπευχόμεθα εἰς τὸν τοποτηρητὴν, οὗ τὴν ἄφιξιν ἑορτάζομεν, ὅπως ἡ διοίκησίς του εἶναι τόσον λαμπρὰ ὅσον καὶ ἡ ἑορτή του· Τὰ πάντα εἶναι ἄξια τοῦ διαδόχου καὶ τοποτηρητοῦ τοῦ κατακτητοῦ τοῦ Μωρέως Γουλιέλμου τοῦ Καμπανίτου. Ἆ! Εἶπα Καμπανίτην καὶ ἐνεθυμήθην τὸν ἀνεψιόν του. Διατί δὲν ἔφθασεν ἔτι;

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

(Μὲ περιγέλα λοιπὸν ἀπόψε ὁ Ῥαϊμοῦνδος!)

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἐτάχθην βασίλισσά σας, Κύριοι! καὶ σᾶς ἀναμιμνήσκω ὅτι μόνον ἡ πολιτικὴ τῆς διασκεδάσεως συζητεῖται ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ θρόνου μου. Τίς δὲ ὁ πρῶτος ἀναγορεύσας με;

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Ὁ Ἐδουάρδος.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τῷ ὀφείλεται ἀνταμοιβή! Τὸν βραχίονά σας, κύριε Ἐδουάρδε. Σᾶς ἐκλέγω ἱππότην μου.

ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ

Εἶναι μεγάλη τιμὴ δι' ἐμέ!

ΕΥΤΥΧΙΑ (μειδιῶσα)

Ὑπήκοοι! ἀκολουθεῖτε! (ἀπέρχονται διὰ τῆς στοᾶς ὅλοι προπορευομένης τῆς Εὐτυχίας μετὰ τοῦ Ἐδουάρδου· ὁ Ῥαϊμοῦνδος ἀποχωρίζεται δεξιόθεν· ἐκ τῆς θύρας προβαίνει ὁ Χαμάρετος)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (μόνος)

Οὐδείς! Ἐπεθύμησα νὰ ἔλθω ἵνα δοκιμάσω ἰδίοις ὄμμασι τὴν πίστιν τοῦ Ῥαϊμούνδου· ἠκροάσθην! οὐδὲν νὰ προδώσῃ αὐτόν... ἢ ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ὑποκριτὴς δεινὸς ἢ μᾶς ἀγαπᾷ εἰλικρινῶς!... Πλὴν ὄχι, εἶν' ἀδύνατον! τοῦ Σωτηρίου τὴν πολυετῆ πεῖραν οὐδ' ἀλώπηξ κατορθοῖ ν' ἀπατήσῃ!... (προσβλέπων πρὸς τὴν στοὰν) Ἆ! ἰδοὺ τῆς πατρίδος μου οἱ τύραννοι καὶ δήμιοι! εὐωχοῦνται!... Εὐφραίνεσθε καὶ τέρπεσθε, ἀγενεῖς λῃσταί! Λῃσταὶ δῃοῦντες τὴν τιμὴν ἡμῶν καὶ βιοῦντες δαπάναις ἡμῶν εἰς ἀνάκτορα πολυτελῆ! Εὐωχεῖτε! θὰ εὐωχήσητε κάλλιον μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας! Αἴ, Βιλλαρδουΐνε, Βιλλαρδουΐνε, θὰ ἴδῃς τίς εἶνε ὁ ἀντίπαλός σου! Ἐλθὲ νὰ τὸν συλλάβῃς! εὑρίσκεται εἰς τὰ χώματά σου! Ὦ μέγαρα, διαμονὴ ὀργίων καὶ κακοηθείας, πόσον σᾶς λυποῦμαι! καὶ σεῖς θὰ ἐπιούρητε τὴν ὀργὴν ἥτις ἐκραγήσεται ἐπὶ τῶν κτητόρων σας!

(εἰσέρχεται δρόμῳ ὁ Ῥαϊμοῦνδος)

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

—

ΔΩΔΩΝΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΑΥΤΗΣ

Ἔκθεσις τοῦ κ. Κ. Καραπάνου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἐν Παρισίοις.

Ἐπισκεφθεὶς πολλάκις τὴν Ἤπειρον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἔσχον τὴν ἰδέαν νὰ ἐνεργήσω ἀνασκαφὰς πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ μεγάλην φήμην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀπολαύσαντος ναοῦ τῆς Δωδώνης, ὅστις διετέλει εἰσέτι ὑπολανθάνων τὰς ἐρεύνας τῶν περιηγητῶν καὶ τῶν ἀρχαιολόγων. Εἶχον δὲ ἀνασκάψει μέρη τινά, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον ἀρχαῖα ἐρείπια, ὅτε ἔλαβον ἀφορμὴν νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν κοιλάδα τῆς Τσαρακοβίστας. Τὸ μὲν ἡ μεταξὺ τῆς Θεσπρωτίας καὶ τῆς Μολοσσίας θέσις ταύτης τὸ δὲ ἡ θέα τῶν ἐν αὐτῇ εὑρισκομένων μεγαλοπρεπῶν ἐρειπίων ἅτινα γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόκαστρον, Δραμεσσοῦς, οἱ πλεῖστοι τῶν περιηγητῶν ἀπέδιδον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Μολοσσίας Πασσαρῶνα, ἔτι δὲ πρὸς τούτοις καί τινα μικρὰ τεμάχια ἐξ ὀρειχάλκου, ἅτινα εὗρον αὐτόθι κατά τινα μικρὰν ἀνασκαφήν, ἣν ἐπεχείρησα χάριν δοκιμῆς, μοὶ παρέσχον τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑποθέσω ὅτι ἤμην ἐνώπιον τῶν ἐρειπίων αὐτῆς τῆς Δωδώνης· διὸ καὶ ἀπεφάσισα νὰ ζητήσω παρὰ τῆς αὐτοκρατορικῆς ὀθωμανικῆς κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν νὰ ἐπιχειρήσω τακτικὰς ἀνασκαφὰς ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων.

Καθ' ὃν καιρὸν ὅμως αἱ πρὸς ἔκδοσιν τῆς ἀδείας ταύτης ἀναγκαῖαι διοικητικαὶ διατυπώσεις μὲ ἀπησχόλουν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄλλοι τινὲς ἐν Ἠπείρῳ, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι εὑρέσεως θησαυροῦ πολυτίμων πραγμάτων ἀνέσκαψαν ἐν ἀγνοίᾳ μου τὸ μέρος ἐφ' οὗ κεῖται ὁ ναὸς καὶ εὗρον ἐν αὐτῷ πολλὰ ἐξ ὀρειχάλκου καὶ ἄλλων μετάλλων ἀναθήματα, χωρὶς νὰ ὑποθέσωσιν ὅτι ταῦτα ἀνῆκον εἰς τὸν ναὸν τῆς Δωδώνης. Τὰ ἀναθήματα ταῦτα ἅπερ ὕστερον ἠγόρασα (1) καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀνασκαφῶν, ἃς δυνάμει τῆς ἀδείας τῆς κυβερνήσεως ἐξηκολούθησα ἐπὶ ἓξ μῆνας καὶ ἐπέκεινα (εἰς ἔκτασιν ὑπερβαίνουσαν 20,000 τετραγωνικὰ μέτρα καὶ εἰς βάθος δύο μέτρων καὶ ἡμίσεως κατὰ μέσον ὅρον), ἐβεβαίωσαν τὴν περὶ τῆς θέσεως τῆς Δωδώνης εἰκασίαν μου.

Καὶ ἀληθῶς τὰ ἐρείπια ἅπερ ἀνεκάλυψα καὶ τὰ πολυάριθμα ἀναθήματα, ἅτινα ὑπῆρχον διεσπαρμένα ἐντὸς αὐτῶν, μόνον εἰς τὸν σημαντικώτερον ναὸν τῆς Ἠπείρου ἠδύναντο κατὰ φυσικὸν λόγον ν' ἀποδοθῶσιν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτων, ἅπερ ἤθελον ἴσως ἀφήσει εἰσέτι ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῆς ἀληθοῦς θέσεως τῆς Δωδώνης, ἀνεκαλύφθησαν ὡσαύτως πλεῖστα ἀνεπίγραφα ἀναθήματα καὶ ἄλλαι ἐπιγραφαὶ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν Δία Νάϊον καὶ τὴν Διώνην καὶ εἰς τὸ μαντεῖον αὐτῶν, καὶ αἵτινες νομίζω αἴρουσι πάντα δισταγμὸν περὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἔκειτο αὕτη.

Προτιθέμενος νὰ δημοσιεύσω προσεχῶς λεπτομερῆ περιγραφὴν τῶν ἐρειπίων καὶ τῶν διαφόρων ἀρχαίων ἔργων ἅτινα εὗρον, μετὰ ἱστορικῆς μελέτης τοῦ περὶ Δωδώνης ἐν γένει ζητήματος, περιορίζομαι σήμερον ἵνα διὰ συντόμου περὶ αὐτῶν ἐκθέσεως καταστήσω γνωστὴν ἀνακάλυψιν, ἥτις, νομίζω, θέλει συντελέσει οὐ μόνον εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἔκειτο ἡ Δωδώνη, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐξακρίβωσιν διαφόρων ζητημάτων σχέσιν ἐχόντων πρός τε τὴν ἑλληνικὴν θρησκείαν καὶ τέχνην καὶ πρὸς τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἠπείρου.

—

Μεσημβρινοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἰς ἀπόστασιν δεκαοκτὼ περίπου χιλιαμέτρων κεῖται ἡ κοιλὰς Τσαρακοβίστα, ἥτις ἐκτεινομένη ἀπὸ Μ. Α. πρὸς τὸ Β. Δ. ἔχει μῆκος δώδεκα σχεδὸν χιλιαμέτρων καὶ πλά-

(1) Ὅλα σχεδὸν τὰ ἀγάλματα, ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφαὶ ὑπῆρχον μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖα ἠγόρασα παρὰ τῶν προσώπων ἅτινα εἶχον ἐν ἀγνοίᾳ μου ἀνασκάψει τὸν χῶρον τοῦ ναοῦ καὶ παρὰ διαφόρων κατοίκων Ἰωαννίνων καὶ Τσαρακοβίστας.

τος εἴς τινα μὲν μέρη τρία χιλιάμετρα, εἰς ἄλλα δὲ μόνον ἓν χιλιάμετρον. Ἡ κοιλὰς αὕτη πρὸς μὲν τὸ Β. Α. χωρίζεται τῆς τῶν Ἰωαννίνων διὰ σειρᾶς λόφων κατὰ μέγα μέρος ἀκαλλιεργήτων, πρὸς δὲ τὸ Μ. Δ. κλείεται ὑπὸ τοῦ ὄρους Ὀλύτσικα, τοῦ Τομάρου τῶν ἀρχαίων, οὗτινος ἡ μεγαλοπρεπὴς καὶ ζωγραφικὴ κορυφὴ ἐξέχει ὅλων τῶν πέριξ αὐτοῦ ὀρέων.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Τομάρου ἀναβρύουσι πολυάριθμοι πηγαί, ὧν τὰ ὕδατα μεταβάλλουσιν εἰς ἕλος μέρος τῆς πεδιάδος, ἥτις μεταξὺ πολλῶν πτωχῶν γαιῶν καλλιεργησίμων περιέχει καί τινας τερπνοὺς λειμῶνας.

Ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς κοιλάδος τῆς Τσαρακοβίστας καὶ ἐπὶ λόφου, ὅστις ἀποσπώμενος τῆς σειρᾶς τῆς χωριζούσης αὐτὴν ἀπὸ τὴν κοιλάδα τῶν Ἰωαννίνων σχηματίζει ἓν εἶδος ἀκρωτηρίου, κεῖνται τὰ ἑλληνικὰ ἐρείπια μιᾶς μικρᾶς πόλεως ἢ ἀκροπόλεως, ἑνὸς θεάτρου καὶ ἑνὸς ἱεροῦ περιβόλου.

Ἡ πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου εἰς ὕψος 15 ἕως 20 μέτρων ἄνω τῆς πεδιάδος, ἔχει σχῆμα ὁμοιάζον σχεδὸν πρὸς τέταρτον κύκλου. Αἱ δύο πλευραὶ τῆς γωνίας ἀπὸ ἀνατολὰς πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀπὸ ἀνατολὰς πρὸς βορρᾶν ἔχουσι μῆκος ἡ μὲν πρώτη 198 μέτρα, ἡ δὲ δευτέρα 168. Τὸ τόξον δὲ ὅπερ ἐκτείνεται πρὸς τὸ Μ. Δ. καὶ πρὸς τὸ Β. Δ. ἔχει ὁλικὴν ἔκτασιν 325 μέτρων καὶ ὀχυροῦται ὑπὸ 7 πύργων. Τὰ τείχη ἅτινα περικυκλοῦσι τὴν πόλιν, εἰσὶν ἑλληνικῆς κατασκευῆς καὶ ἔχουσι πάχος τριῶν μέτρων 25 ἕως 5.80· ὅλη δὲ ἡ ἔκτασις αὐτῆς διατεμνομένη ὑπὸ ἑλληνικῶν τοίχων, οἵτινες μόλις φθάνουσι σήμερον μέχρι τῆς ἐπιφανείας, διαιρεῖται εἰς πλεῖστα τεμάχια ἀνήκοντα κατα πᾶσαν πιθανότητα εἰς ἀρχαίας κατοικίας. Μικρά τις δεξαμενὴ λελαξευμένη ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ βράχου εἶναι τὸ μόνον οἰκοδόμημα, ὅπερ διακρίνεται με- : ῆς μονοτόνου ἐπαναλήψεως τῶν τοί- ' Η μόνη δὲ πύλη τῆς πόλεως ἔχουσα τεσσάρων μέτρων ἔκειτο ἐπὶ τῆς Β. Α. πλευρᾶς, καὶ ὠχυροῦτο ἑκατέρωθεν ὑπὸ δύο ὀρθογωνίων πύργων.

Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, τὰς ὁποίας ἐνήργησα εἰς διάφορα μέρη τῆς πόλεως, δὲν ἠδυνήθην ν' ἀνακαλύψω οὔτε ἴχνη μεγάλου τινὸς οἰκοδομήματος, οὔτε κατειργασμένον τι ἀντικείμενον εἴτε ἐκ λίθου εἴτε ἐκ μετάλλου.

—

Μεσημβρινοδυτικὰ τῆς πόλεως κεῖται τὸ θέατρον, ὅπερ ὂν ἐκ τῶν μεγαλειτέρων καὶ τῶν κάλλιον διατηρουμένων ἑλληνικῶν θεάτρων, ἑδράζεται μὲν ἐπὶ τοῦ βουνοῦ κατὰ τὴν γενικὴν σχεδὸν συνήθειαν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὑποστηρίζεται δὲ ἑκατέρωθεν ὑπὸ ἰσχυρῶν τειχωμάτων, συγκειμένων ἐκ τετραγώνων μεγάλων λίθων, οἵτινες ἄνευ ἀσβέστου ἢ ἄλλου μίγματος συναρμόζονται μετὰ πολλῆς τῆς τέχνης. Ἡ ἔκτασις τοῦ ἡμικυκλίου ἐπὶ μὲν τῆς κορυφῆς τοῦ κοίλου τοῦ θεάτρου εἶναι 188.50 μέτρα, ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας 80.45. Τὸ ὕψος αὐτοῦ κατὰ λοξὴν διεύθυνσιν εἶναι 45 μέτρα, διαιρεῖται δὲ ὑπὸ στοᾶς εἰς δύο ἄνισα μέρη, ὧν τὸ ἀνώτερον ἔχει μόλις τὸ ἥμισυ ὕψος τοῦ κατωτέρου.

Μολονότι τὸ ὅλον οἰκοδόμημα διατηρεῖται ἀρκούντως ἐν καλῇ καταστάσει, οὐχ ἧττον ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βαθμίδων ἀποβαίνει δύσκολος ἕνεκα τῆς καταπτώσεως τῶν λίθων, ἐξ ὧν συνέκειντο, ἀποτελούντων συγκεχυμένους σωροὺς καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν ἔκτασιν τοῦ κοίλου. Ἐξ ὅσων ἠδυνήθην νὰ καταμετρήσω, ὑποθέτω ὅτι αὗται ἀνέρχονται εἰς 49, ὧν τὰς τρεῖς τελευταίας εὗρον ὑπὸ τὴν γῆν. (1)

—

Τοῖχος σχήματος ἡμικυκλίου κείμενος εἰς ἀπόστασιν 1.50 μέτρου ἀπὸ τῆς τελευταίας

(1) Ὁ Λὴκ (Leec Trav in North Greece. Tom. I. pag. 265) λέγει ὅτι ὑπῆρχον δύο στοαὶ χωρίζουσαι τὸ κοῖλον εἰς τρία μέρη καὶ 65 μέχρις 66 βαθμίδες. Νομίζω ὅμως ὅτι ἠπατήθη εἰς τὴν καταμέτρησίν του ταύτην ἕνεκα τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εὑρίσκονται οἱ τὰς βαθμίδας ἀποτελοῦντες λίθοι.

βαθμίδος χωρίζει τὸ κοῖλον ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας. Ὁλόκληρον δὲ τὸ ἐμβαδὸν τῆς τε ὀρχήστρας καὶ τῆς σκηνῆς ἀποτελεῖ σήμερον ἀγρὸν καλλιεργούμενον, ὃν ἀνέσκαψα εἰς βάθος 4 μέτρων περίπου. Ἐν αὐτῷ ἐκτὸς τοῦ ῥηθέντος τοίχου, ὅστις χωρίζει τὸ κοῖλον τῆς ὀρχήστρας, εὗρον ὡσαύτως ἐν μὲν τῇ δυτικῇ ἄκρᾳ τῆς σκηνῆς ὑπόγειον οἰκοδομὴν, ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ τὰ ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως.

Τὸ ὑπόγειον οἰκοδόμημα εἶναι στρογγύλον πλακόστρωτον δωμάτιον κείμενον εἰς βάθος 16 μέτρων ὑπὸ τὴν σημερινὴν ἐπιφάνειαν. Ἐκτὸς τῆς ὀπῆς (ἐχούσης περιφέρειαν 2 μέτρων), διὰ τῆς ὁποίας καταβαίνει τις ἐν αὐτῷ, οὐδεμίαν ἄλλην εὗρον συγκοινωνίαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ θεάτρου, καὶ δὲν δύναμαι ν' ἀποφανθῶ ἂν τὸ δωμάτιον τοῦτο ἐχρησίμευεν εἰς παρασκευὴν μηχανῶν τινων ἀναγκαίων διὰ τὰς παραστάσεις τοῦ θεάτρου, ἢ ἂν ἦτο δεξαμενή τις.

Τὰ ἐρείπια τῆς πόλεως τῆς κειμένης ἐπὶ τοῦ τοίχου, ὅστις ἐχώριζε τὴν σκηνὴν τοῦ παρασκηνίου, εἰσὶ καλῶς κατειργασμένα καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐποχήν. Τέσσαρες κίονες ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ κοσμοῦσιν ἑκατέρωθεν τὰς παραστάδας αὐτῆς.

Οἱ τοῖχοι οἵτινες περιέκλειον τὴν σκηνὴν δὲν σώζονται πλέον, καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ προσδιορίσω μετὰ θετικότητος τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ σχῆμα αὐτῆς.

Ὁ ἱερὸς περίβολος κεῖται πρὸς ἀνατολὰς τοῦ θεάτρου καὶ Μ. Α. τῆς πόλεως, δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς δύο μέρη—τὸ βορειοδυτικὸν, εὑρισκόμενον ἐπὶ τῆς τελευταίας κλιτύος τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἡ πόλις, καὶ ὅπερ θέλω διακρίνει διὰ τοῦ ὀνόματος Περίβολος τοῦ ναοῦ, καὶ τὸ μεσημβριοανατολικὸν ἐκτεινόμενον ἐπὶ τῆς πεδιάδος καὶ ὅπερ χάριν εὐκολίας θέλω ὀνομάσει Τέμενος.

Ὁ περίβολος τοῦ ναοῦ περικλείεται Μ.Δ. ὑπὸ τοῦ θεάτρου, Β.Δ. ὑπὸ τοῦ τείχους τῆς πόλεως καὶ Β.Α. ὑπὸ ἑτέρου ἑλληνικοῦ τείχους. Ἔχων δὲ μῆκος 200 μέτρων, πλάτος δὲ 90 κατὰ μέσον ὅρον, περιέχει τρία κτίρια, τῶν ὁποίων τὰ τείχη νῦν φθάνουσι μόλις μέχρι τῆς ἐπιφανείας

Τὸ πρῶτον εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, ὅστις ἔχων μῆκος 40 μέτρων καὶ πλάτος 20.50 μετεποιήθη βραδύτερον εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν. Τὰ λείψανα τῶν ἑλληνικῶν τοίχων συγχέονται ἐνταῦθα μετὰ τοίχων μεταγενέστερον κατεσκευασμένων ἐκ μικρῶν λίθων καὶ ἀσβέστου. Καθίσταται δὲ δύσκολον ν' ἀποφανθῇ τις ἂν οἱ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομήσαντες διετήρησαν τὰς διαφόρους διαιρέσεις τοῦ ἀρχαίου ναοῦ. Αἱ ὑπάρχουσαι ὅμως διαιρέσεις δύνανται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δεικνύουσαι τὴν θέσιν τοῦ προνάου, τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ὀπισθοδρόμου. Ἐντὸς τῶν ἐρειπίων τούτων εὑρέθησαν διεσκορπισμένα εἰς βάθος τριῶν μέτρων περίπου πλεῖστα ἀναθήματα, πολλὰ τεμάχια ἐπιγραφῶν ἐπὶ πλακῶν ἐξ ὀρειχάλκου, χαλκοῦ καὶ μολύβδου καὶ μεγάλη τις ἐπιγραφὴ ἐπὶ λίθου.

Τὸ δεύτερον κτίριον κείμενον Μ. Δ. τοῦ ναοῦ εἰς ἀπόστασιν 10 μέτρων περίπου εἶναι ὅλως ἑλληνικῆς κατασκευῆς καὶ ἔχει σχῆμα σχεδὸν τετράγωνον 19.50 μετρ. ἐπὶ 18. Ἐσωτερικῶς ὑπάρχουσι τέσσαρες τοῖχοι διαιροῦντες αὐτὸ εἰς διάφορα μέρη, ἅτινα δύναταί τις νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς δύο ὀρθογώνια δωμάτια καὶ τρεῖς διαδρόμους.

Εἰς ἀπόστασιν 48 μέτρων περίπου πρὸς δυσμὰς τοῦ δευτέρου κεῖται τὸ τρίτον κτίριον τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ, ἔχον σχῆμα τραπεζοειδὲς καὶ ἔκτασιν 42.50 μέτρων ἐπὶ 30. Δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω διαίρεσίν τινα ἐντὸς τοῦ κτιρίου τούτου, ὅπερ γέμει μεγάλων λίθων. Εὗρον ὅμως ἐν αὐτῷ κλίμακα συγκειμένην ἐκ τεσσάρων βαθμίδων, ἥτις δεικνύει ὅτι τὸ ἔδαφος αὐτοῦ ἦτο χθαμαλώτερον κατὰ 0.60 μέτρα τοὐλάχιστον τοῦ ἐδάφους τῶν δύο προηγουμένων κτιρίων.

Μοὶ εἶναι δύσκολον νὰ ὁρίσω μετά τινος θετικότητος τὴν χρῆσιν τῶν δύο τελευταίων κτιρίων. Μοὶ φαίνεται ὅμως πιθανὸν ὅτι ἐχρησίμευον ὡς χῶρος περιέχων τινὰ ἐκ τῶν προφητικῶν μέσων, ἅτινα μετεχειρίζετο τὸ μαντεῖον τῆς Δωδώνης. Ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ θέσις καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πολλὰ νομίσματα εὑρεθέντα ἐν τῷ πρώτῳ καὶ πολλὰ λείψανα διαφόρων ἔργων ἐξ ὀρειχάλκου

ἀνακαλυφθέντων ἐν ἀμφοτέροις δύνανται, νομίζω, νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς ὑποστήριξιν τῆς εἰκασίας μου ταύτης.

Ὁ περίβολος τὸν ὁποῖον ὠνόμασα Τέμενος κεῖται χθαμαλώτερον κατὰ 4 μέτρα περίπου καὶ Α. Μ. τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ. Ἔχων κατὰ μέσον ὅρον μῆκος 110 μέτρων καὶ πλάτος 105 περικλείεται ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ ἑλληνικῶν τοίχων. Οἱ τοῖχοι δὲ οὗτοι ὥςπερ καὶ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰ ἐν τῷ τεμένει κείμενα κτίρια εἰσὶν ἑλληνικῆς κατασκευῆς καὶ μόλις φθάνουσι μέχρι τῆς ἐπιφανείας. Ὀλίγα δε μόνον τμήματα αὐτῶν κείμενα Μ. Δ. σώζουσιν εἰσέτι καὶ νῦν ὕψος 4 μέτρων περίπου ἄνω τοῦ ἐδάφους.

Ἐπὶ τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς ὑπάρχει κτίριον σχήματος πολυγώνου λίαν ἀνωμάλου καὶ ἔχον μῆκος 35 μέτρων κατὰ μέσον ὅρον καὶ πλάτος 25. Το κτίριον τοῦτο, καίπερ ἀνῆκον εἰς τὸ τέμενος, ἐξέχει ὅμως κατὰ 25 μέτρα περίπου τῆς γραμμῆς τοῦ κλείοντος τοῦτο τοίχου. Μ.Δ. αὐτοῦ καὶ ἐντὸς τοῦ τεμένους ὑπάρχει διάδρομος πλάτους 11.60 μέτρων καὶ μετ' αὐτὸν ἕτερον κτίριον ὀρθογώνιον ἔχον τὸ αὐτὸ πλάτος, καὶ μῆκος 26 μέτρων. Ἐν τῷ μέσῳ περίπου τοῦ τελευταίου τούτου κτιρίου εὗρον στρογγύλον βωμὸν ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν λίθων ἐπικειμένων ἀλλήλοις, καὶ τῶν ὁποίων ὁ τελευταῖος ὁ χρησιμεύων ὡς βάσις σύγκειται ἐκ δύο τεμαχίων καὶ ἔχει περιφέρειαν 5 μέτρων. Περὶ τὸν βωμὸν τοῦτον εὗρον πολλὰ τεμάχια ὀρειχαλκίνων ἀναθημάτων, ἐν οἷς ὑπάρχει μικρὸς τροχὸς φέρων ἐπιγραφὴν ἀναθηματικὴν εἰς τὴν Ἀφροδίτην, ἐξ οὗ δείκνυται ὅτι τὰ κτίρια ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς θεᾶς ταύτης. Καθὼς δὲ γνωρίζομεν, ἡ Ἀφροδίτη θυγάτηρ οὖσα τοῦ Διὸς καὶ τῆς Διώνης εἶχεν ἐν Δωδώνῃ καὶ ἴδιον ναόν.

Δύο κλίμακες φέρουσαι εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀφροδίτης καὶ δύο ἕτεραι εἰς τὸν διάδρομον δεικνύουσιν ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τεμένους ἔχουσα μικράν τινα κλίσιν ἦτο χθαμαλωτέρα κατὰ 0.40 μέτρου μέχρις 1.85 μέτρου τῆς τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ διαδρόμου.

Εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος ὑπάρχει ἕτερος διάδρομος ἔχων πλάτος 6.50 μέτρων καὶ ὅςτις ἀνῆκεν ἴσως εἰς ἕτερόν τινα ναὸν καθ' ὁλοκληρίαν καταστραφέντα.

—

Τρεῖς πύλαι φέρουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τεμένους, ἡ μὲν Μ. Δ., ἡ δὲ Β. Α. καὶ ἡ τρίτη Μ Α. Ἐκ τούτων αἱ δύο πρῶται οὐδὲν παρουσιάζουσιν ἔκτακτον· ἡ τελευταία ὅμως ἀποτελεῖ εἶδος προπυλαίων, περικλειομένων ἑκατέρωθεν ὑπὸ πύργων καὶ τοίχων ἀνεξαρτήτων τῶν γειτονευουσῶν οἰκοδομῶν.

Ἐντὸς τοῦ τεμένους καὶ εἰς βάθος 0.75 μέτρου μέχρις 1.50 εὑρέθησαν δύο σειραὶ μικρῶν κτιρίων. Ἐξ αὐτῶν ἡ μία, ἡ κυριωτέρα, κεῖται ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ μετ' αὐτῆς συνεχομένου διαδρόμου· σύγκειται δὲ ἐξ 25 κτιρίων διαφόρων σχημάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἢ πλειοτέρων. Μεταξὺ δ' αὐτῶν τινὰ ἔχοντα σχῆμα ὀρθογώνιον τετράγωνον ἢ στρογγύλον δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς βάσεις κιόνων ἢ βάθρα ἀνδριάντων ἐφίππων ἢ πεζῶν· ἄλλα δὲ ἔχοντα σχῆμα ἡμικυκλίου ἀπετέλουν εἴδη σηκῶν, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπῆρχον ἀγάλματα καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἀφιερωμένα εἰς τοὺς θεούς.

Ἡ δευτέρα σειρά, κειμένη ἐνώπιον τοῦ ἑτέρου διαδρόμου, σύγκειται ἐκ 16 μικρῶν κτιρίων, ἅτινα ἔχουσι μὲν ὅλα ὀρθογώνιον σχῆμα, διαφέρουσιν ὅμως ἀλλήλων κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς κατασκευῆς των.

Πέριξ τῶν μικρῶν τούτων κτιρίων καὶ πρὸ πάντων τῶν τῆς πρώτης σειρᾶς εὑρέθη μέγας ἀριθμὸς τεμαχίων ἐξ ἀγγείων, ἀγαλματίων καὶ ἄλλων ἀντικειμένων ἐξ ὀρειχάλκου, χαλκοῦ καὶ σιδήρου, πολλὰ τεμάχια ἐπιγραφῶν ἐπὶ πλακῶν ὀρειχαλκίνων καὶ χαλκῶν, καί τινες ἐπιγραφαὶ ἐπὶ μολυβδίνων ἐλασμάτων. Ἡ εὕρεσις τῶν λειψάνων τούτων καὶ ἡ ποικιλία τῶν μορφῶν, ἃς ἔχουσι τὰ ῥηθέντα μικρὰ κτίρια, παρέχουσί μοι τὸ ἐνδόσιμον νὰ ὑποθέσω ὅτι ταῦτά εἰσιν ἀναθηματικὰ μνημεῖα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον οὐ μόνον ἀγάλματα καὶ ἄλλα μεγάλα ἀναθήματα, ἀλλὰ καὶ ἀφιερώματα μικροῦ μεγέθους.

Ἔξω τοῦ τεμένους καὶ Μ. Α. αὐτοῦ ὑπάρχει οἰκοδόμημα παραλληλόγραμμον μήκους 144 μέτρων καὶ πλάτους 13.50, οὗτινος τὰ τείχη ἑλληνικῆς ὄντα κατασκευῆς μόλις φθάνουσι μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἠδύνατο ἐκ τοῦ σχήματός του νὰ θεωρηθῇ ὡς χρησιμεῦον διὰ τοὺς ναΐους ἀγῶνας, οἵτινες ἐτελοῦντο ἐν Δωδώνῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Ναΐου Διὸς καὶ τῆς Διώνης. Ἀλλὰ τὸ σμικρὸν τῆς ἀποστάσεως, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοίχου τοῦ τεμένους, καὶ ἡ παρακώλυσις, ἥτις ἤθελε προέλθει ἐκ τούτου εἰς τὰς κινήσεις τῶν τε παλαιστῶν καὶ τῶν θεατῶν, καθιστᾷ πιθανωτέραν τὴν ὑπόθεσιν ὅτι τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἀνῆκε μᾶλλον εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ἐχρησίμευε διά τινας θρησκευτικὰς τελετάς.

Ἐκτὸς τῶν ἀνακαλυφθέντων κτιρίων, ὑπῆρχε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν Δωδώνῃ καὶ στάδιον καὶ ἱπποδρόμιον χρησιμεύοντα διὰ τοὺς ναΐους ἀγῶνας. Δὲν ἠδυνήθην ν' ἀνακαλύψω ὅμως ἐρείπια προερχόμενα ἐκ τοιούτων κτιρίων καὶ ὁρίζοντα τὴν θέσιν αὐτῶν, εἴτε διότι οἱ Ἕλληνες δὲν κατεσκεύασαν στερεὰς οἰκοδομὰς χάριν τῶν ἀγώνων τούτων, εἴτε διότι αἱ οἰκοδομαὶ αὗται ἀντικατεστάθησαν παρ' ἄλλων μεταγενεστέρων. Μοὶ φαίνεται δὲ μᾶλλον κατάλληλος θέσις διὰ τὸ στάδιον τὸ μέρος τὸ κείμενον Μ. Δ. τοῦ τεμένους καὶ Μ. Α. τοῦ θεάτρου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὗρον πολλὰ τμήματα τοίχων κατασκευασμένα ἐκ μικρῶν λίθων καὶ ἐξ ἀσβέστου, καὶ μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καί τινες μεγάλοι λίθοι ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Καταλληλοτέρα δὲ διὰ τὸ ἱπποδρόμιον θέσις μοὶ φαίνεται ἡ κειμένη Β. Α. τοῦ τεμένους εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων ἑκατοντάδων μέτρων. Ἐκεῖ δὲ σχηματίζεται διὰ τῆς εἰσχωρήσεως τῆς πεδιάδος ἐντὸς τῶν λόφων εἶδος ἀμφιθεάτρου περικυκλουμένου ὑπὸ ὑψωμάτων, ὅπερ περιέχει φυσικῶς τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα πρός τε τὸν δρόμον τῶν ἁρμάτων καὶ τὴν τοποθέτησιν τῶν θεατῶν.

Ὑπολείπεται ἤδη νὰ προσθέσω σύντομον κατάλογον τῶν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Δωδώνης εὑρεθέντων διαφόρων ἀντικειμένων.

Τὰ ἐξ ὀρειχάλκου καὶ χαλκοῦ ἀναθήματα καὶ ἄλλα τεμάχιά εἰσι τὰ σπουδαιότερα καὶ πολυαριθμότερα. Διαιροῦνται δὲ εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας.

α'. 19 ὀρειχάλκινα ἀγαλμάτια διαφόρων ἐποχῶν, ὧν τὰ πλεῖστα ἀρχαϊκά.

β'. 28 ἀνάγλυφα ἐπὶ ὀρειχαλκίνων πλακῶν εἰκονίζοντα διαφόρους παραστάσεις.

γ'. 14 ἀγαλμάτια ζώων.

δ'. 24 ἀγγεῖα καὶ ἕτερα ἀναθήματα καὶ τεμάχια ἀναθημάτων φέροντα ἀναθηματικὰς ἐπιγραφὰς εἰς τὸν Ναΐον Δία καὶ τὴν Διώνην καὶ ἓν εἰς τὴν Ἀφροδίτην.

ε'. 38 ἐπιγραφαὶ καὶ τεμάχια ἐπιγραφῶν ἐπὶ ὀρειχαλκίνων καὶ χαλκῶν πλακῶν, περιέχουσαι εὐχάς, ἀπονομὰς προξενίας καὶ ἄλλων τιμῶν, ἀπελευθερώσεις δούλων κτλ.

στ'. 84 ἐπιγραφαὶ πλήρεις καὶ τεθραυσμέναι ἐπὶ μολυβδίνων πλακῶν, αἵτινες περιέχουσιν ἐρωτήσεις καὶ εὐχὰς ἀπευθυνομένας εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Ναΐου Διὸς καὶ τῆς Διώνης καί τινας ἀπαντήσεις τοῦ μαντείου τούτου. Τῶν πλακῶν τούτων εἰσί τινες, ὧν ἑκάστη φέρει μέχρι τριῶν ἐπιγραφῶν διαφόρων καὶ ἐνίοτε μεμακρυσμένων ἐποχῶν. Αἱ ἐπιγραφαὶ δὲ αὗταί εἰσιν ἐνίοτε τοιουτοτρόπως περιπεπλεγμέναι, ὥστε ἡ ἀνάγνωσίς των καθίσταται σχεδὸν ἀδύνατος. Μέχρι σήμερον δὲν κατώρθωσα νὰ ἀναγνώσω πλείονας τῶν τριάκοντα πέντε ἐξ αὐτῶν.

ζ'. 76 τεμάχια στεφάνων καὶ χαλκῶν χρησιμευσάντων πρὸς κόσμησιν θωράκων, ἀγγείων τριπόδων καὶ ἄλλων ἀναθημάτων.

η'. 39 μικροὶ τρίποδες καὶ τεμάχια τριπόδων καὶ λυχνιῶν.

θ'. 128 ἀγγεῖα διάφορα, φιάλας καὶ τμήματα ἀγγείων καὶ φιαλῶν.

ι'. 184 λαβαὶ ἀγγείων διαφόρων μορφῶν.

ια'. 102 διάφορα ἀντικείμενα χρήσιμα πρὸς ἐνδυμασίαν καὶ στολισμὸν ὡς π. χ. πόρπαι, βραχιόνια, δακτύλια κλπ.

ιβ'. 14 ἀντικείμενα ἀνήκοντα εἰς ἱππεῖς καὶ εἰς ἵππους, ὡς πτερνιστῆρες, χαλινοὶ κλπ.

ιγ'. 33 τεμάχια διαφόρων ἀντικειμένων ἐξοπλισμοῦ, ὡς περικεφαλαιῶν, βελῶν κτλ.

ιδ'. 27 τεμάχια διαφόρων ἐργαλείων, ὡς μαχαιρῶν, ψαλίδων, γραφίδων κτλ.

ιέ. 46 ἀντικείμενα χρησιμεύοντα πιθανῶς εἰς θρησκευτικάς τινας τελετὰς, ὡς π. χ. ὑποστηρίγματα θυμιατηρίων, μικραὶ θῆκαι, μικροὶ ἀναθηματικοὶ πελέκεις κτλ.

ιστ'. 100 τμήματα ἀγαλμάτων διαφόρου μεγέθους, ὡς ἀγαλματίων ζώων.

ιζ'. 110 τεμάχια διαφόρων ἀντικειμένων ὡς π. χ. κλείθρων, ἀγκίστρων, ἥλων κτλ.

—

Ἐκ σιδήρου εὑρέθησαν 37 λόγχαι διαφόρου μεγέθους καὶ σχήματος, 4 τεμάχια ξίφους, 1 δακτύλιον καί τινα τεμάχια διαφόρων ἐργαλείων, γραφίδων, στλεγγίδων, μαχαιρῶν, βελονῶν κτλ.

Ἐκ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ὡς καὶ ἐκ τῆς γῆς, μαρμάρου καὶ ἄλλων ὑλῶν εὑρέθησαν ὀλίγιστα ἀντικείμενα, καὶ ταῦτα ἀσήμαντα.

Εὑρέθησαν προσέτι 662 νομίσματα διάφορα, ὧν τὰ 14 ἀργυρᾶ καὶ 648 ὀρειχάλκινα. Διαιροῦνται δὲ ταῦτα εἰς τὰς ἑξῆς κατηγορίας.

288 νομίσματα Ἠπείρου καὶ διαφόρων ἠπειρωτικῶν χωρῶν, ὧν τὰ τρία ἀργυρᾶ.

82 διαφόρων πόλεων καὶ χωρῶν τῆς Ἑλλάδος, ὧν τὰ πέντε ἀργυρᾶ.

90 διαφόρων βασιλέων καὶ πόλεων τῆς Μακεδονίας, ὧν τὰ τρία ἀργυρᾶ.

60 ῥωμαϊκὰ, ὧν τὰ τρία ἀργυρᾶ.

142 ὅλως ἐφθαρμένα.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 6 ἀπριλίου 1877.

Κ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΣ

—

I

Ἦν Μάϊος μήν· ὁ ἥλιος μεσουρανῶν ἔλουε διὰ πυρίνων ἀκτίνων τὸ ἀρχαῖον τοῦ Βύζαντος ἄστυ· ἐλαφρά τις αὔρα — προμήνυμα ἰσχυροτέρου ζεφύρου — ἔσειεν ἀνεπαισθήτως τὰ τρέμοντα φύλλα τῶν δένδρων καὶ ἐρρυτίδου ὀλίγον τὴν λείαν ἐπιφάνειαν τῆς οὐρανοχρόου θαλάσσης, ἐφ' ἧς ποῦ καὶ ποῦ διεφαίνετο μόλις λευκόν τι ἱστίον, διαταράττον τὴν μανοτονίαν τοῦ χρώματός της. Εἰς τὴν ἐξοχὴν οὐδεὶς θόρυβος διέκοπτε τὴν ἤρεμον ἐκείνην γαλήνην, καὶ αὐτὴ ἡ ἀηδὼν ἐξηπλωμένη νωχελῶς ἐπὶ τῶν προσφιλῶν αὐτῇ φυλλωμάτων ἐφησύχαζεν ἐκ τοῦ κόπου τοῦ διεξοδικοῦ ᾄσματός της. Ἦτο μία τῶν θερμῶν ἐκείνων ἡμερῶν τοῦ Μαΐου αἵτινες προαναγγέλλουσι τὴν θερμότητα τοῦ θέρους.

*
* *

Αἴφνης τὴν γαλήνην τῆς ὥρας ἐκείνης διέκοψε γδοῦπος πετάλων ἵππου καλπάζοντος ὁρμητικῶς. Τὰ πέταλα αὐτοῦ ἀντήχουν βιαίως ἐπὶ τοῦ ξηροῦ ἐδάφους καὶ ὁ κρότος αὐτῶν ἐπανελαμβάνετο ὑπὸ τῆς ἠχοῦς μακράν. Μετ' οὐ πολὺ ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ καὶ ὁ ἵππος φέρων ἀναβάτην ὡραῖόν τινα νέον περίρρυτον ἐξ ἱδρῶτος καὶ κεκοπιακότα ἐκ τοῦ καμάτου. Ὁ νέος ἱππεὺς ἐξηκολούθει νὰ ἀναβαίνῃ τὸν τραχὺν ἀνήφορον, ὅστις ἄγει ἀπὸ τῆς Χρυσουπόλεως εἰς τὸ ὀρεινὸν διαμέρισμα τοῦ Βαγλάρμπαση, εἶτα ἐστράφη πρὸς τὴν ὁδὸν ἥτις ἄγει εἰς Τζάμλιδζα διπλασιάσας τὴν ταχύτητα τοῦ ὑποζυγίου του. Ἡ ἀηδὼν ἐτρόμαξε καὶ ἀνέβη εἰς τοὺς ὑψηλοτέρους κλάδους τοῦ δένδρου, ὁ κύων κοιμώμενος ἐξανέστη γαυγίζων κατὰ τοῦ ἵππου καὶ τοῦ ἀναβάτου του, αἱ χρυσαλλίδες διέκοψαν αὐθωρεὶ τὸν μονότονον βόμβον των, ἡ χωρικὴ δρέπουσα ὀπώρας ἐκ τῶν δένδρων ἀγροκηπίου τινὸς ἀμέσως διέκοψε τὴν ἐργασίαν της ἅμα ἤκουσε τὸ κάλπασμα τοῦ ἵππου καὶ ἐκρύβη ὄπισθεν ἀνθῶνος ἵνα μὴ ὁ βέβηλος ὀφθαλμὸς τοῦ ἐπήλυδος προσατενίσῃ τὴν παρθένον καλλονήν της, ἀλλ' ὁ νέος ἱππεὺς οὐδόλως προσῆξεν εἰς ὅλα ταῦτα καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ταχεῖαν πορείαν του.

*
* *

Ταχέως ἔφθασεν εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας του ἐνώπιον οἰκίσκου οὗ ὁ κῆπος ἔθιγε τὰς ὑπωρείας τῆς Τζάμλιδζας, καὶ στεναγμὸν ἀνακουφίσεως ἅμα καὶ χαρᾶς ἐκβαλὼν τοῦ στήθους του ἀφίππευσε καὶ πλήρης χαρᾶς προσητένιζε τὴν πρὸ αὐτοῦ ἐκτεινομένην μεγαλοπρεπῆ θέαν.

Οὐδέποτε γραφὶς ζωγράφου ἐφαντάσθη ὡραιότερον θέαμα τοῦ ἀνελισσομένου εἰς τοὺς

ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀπὸ τὴν Τζάμλιδζαν περισκοποῦντος. Καὶ αὐτὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Λαμαρτίνου ὑμνηθεὶς κόλπος τῆς Βάγιας μὲ τὰς ζωγραφικὰς νήσους του, ἀμφιβάλλομεν, ἂν ἔχει τοιαύτην θέαν ὁρώμενος μακρόθεν, ἂν παρέχῃ τοσαύτην τέρψιν εἰς τοὺς ἐκπεπληγμένους ὀφθαλμοὺς τοῦ θεατοῦ ὅσον ἡ Κωνσταντινούπολις βλεπομένη ἐν ἀπόψει.

*
* *

Ἡ Χαλκηδὼν μὲ τὰ πολλὰ δένδρα της, ὁ πόρρωθεν φαινόμενος γηραιὸς καὶ χιονοσκεπὴς μάρτυς τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου παραδόξων πολιτικῶν μεταβολῶν τῆς Βιθυνίας τὸ ὄρος Ὄλυμπος, ἡ Προποντὶς μὲ τὰς νήσους της αἵτινες ὡς ναϊάδες λουόμεναι πλήττουσι τὸ ὄμμα τοῦ θεατοῦ, ἡ Κωνσταντινούπολις μὲ τοὺς πολυαρίθμους μιναρέδες της, τὸν ἀεικίνητον λιμένα της, τοὺς δόμους τῶν ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένων οἰκιῶν τοῦ Γαλατᾶ καὶ Πέραν ὧν ὑπερέχει, ὡς δρῦς προαιώνιος, ὁ πύργος τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἀργυρόχρους Βόσπορος μὲ τὰ ἐφ' ἑκάστης τῶν ὀχθῶν του θελκτικὰ χωρία, καὶ τέλος τὸ μεταξὺ Χρυσουπόλεως καὶ Χαλκηδόνος γηραιὸν δάσος κυπαρίσσων μεταξὺ τῶν πρασίνων φύλλων τῶν ὁποίων διακρίνονται ὡς λευκὰ φάσματα οἱ τάφοι τῶν Ὀθωμανῶν, ὅλα ταῦτα παριστῶσι θαυμαστὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀγροτικὴν θέαν τοῦ μικροῦ χωρίου τοῦ Βαγλάρμπαση.

II

Πλὴν διατί αἴφνης τὴν χαράν σου διεδέχθη μελαγχολία, νέε ὁδοιπόρε; Ἕκαστος μετὰ γηθοσύνης ἀνεκλαλήτου περισκοπεῖ τὴν πάτριόν του γῆν, τὴν γῆν ἐν ᾗ ἐγεννήθη, καὶ σὺ κατηφὴς καὶ σιωπηλὸς μένεις πρὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου σου; Ὁ ἥλιος τοῦ ταξειδίου ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπόν σου καὶ ἐχρωμάτισε μαυροειδῶς τὰς λευκὰς παρειάς σου· ὤφειλες ὅθεν νὰ αἰσθάνησαι χαρὰν μεγάλην ἐπανερχόμενος, μετὰ διετῆ ἀπουσίαν ἐν τῇ ξένῃ πλὴν καὶ φιλοξένῳ τῶν Φαιάκων ἀποικίᾳ, εἰς τὴν γενέτειράν σου πόλιν. Τί σὲ θλίβει; τί τὸ αἴτιον τῆς κατηφείας σου; Μὴ ἐρωμένη ἄπιστος σὲ ἐλησμόνησε καὶ ἐνυμφεύθη ἄλλον καταπατοῦσα ἀναίδην τοὺς ὅρκους καὶ τὰς ὑποσχέσεις ἃς σοὶ ἔδωκε; Ἢ μὴ ὁ οἰκίσκος ἐκεῖνος πρὸ τοῦ ὁποίου ἀποτόμως ἀφίππευσες λείψανον παλαιᾶς κληρονομίας, ἣν ἀπώλεσες εἰς κερδοσκοπικὰς ἐπιχειρήσεις ἐμπορίου, σοὶ ἀνεκάλεσεν ἐν τῇ μνήμῃ ἀναμνήσεις λυπηρὰς παλαιᾶς ὀλβιότητος; Ἀλλ' ὄχι, τὰ ἐπὶ τοῦ προσώπου σου ἀπεικονιζόμενα αἰσθήματα δὲν εἶναι διαλογισμοὶ λυπηροί, οὓς προξενοῦσιν αἱ τοιαῦται ἀναμνήσεις, ἀλλ' ἀγωνία θανάσιμος, ἀγωνία ἐμφαίνουσα τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ νεήλυδος ἐπὶ τῆς τύχης τῶν κατὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἀφεθέντων ὑγιῶν συγγενῶν. Ναί! Δυστυχῆ νέε, ἀγωνιᾷς καὶ τρέμεις ἐπὶ τῇ τύχῃ τῆς προσφιλεστέρας πασῶν τῶν γυναικῶν, τῆς ἁγιωτέρας καὶ ὁσιωτέρας πάσης ἄλλης διὰ τὸν ἄνδρα τὸν εὐγενῆ φρονήματα κεκτημένον, τῆς γυναικὸς ἥτις ἐμπνέει τὸν διαρκέστερον τῶν ἐρώτων ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου, τῆς **ΜΗΤΡΟΣ** ἑκάστου ἀνθρώπου.

Τηλεγράφημα ὅπερ ἔλαβεν ἐν Μασσαλίᾳ ἀναγγέλλον αὐτῷ τὴν ἀπρόοπτον ἀσθένειαν αὐτῆς, τὸν ἠνάγκασε νὰ ἐπανέλθῃ ἐν σπουδῇ πλησίον της καὶ νὰ ἀφίσῃ ὅλας τὰς ἐργασίας του.

*
* *

Ὁ νέος ἔμεινεν ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ μὴ τολμῶν νὰ ποιήσῃ οὐδὲν κίνημα, ὅπερ νὰ προδώσῃ τὴν παρουσίαν του. Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν θέσιν καὶ ὁ ἀγωνιῶν υἱὸς ἔμενεν ἔτι εἰς τὴν δύσιν ἐκείνην, ὅτε εἷς λυγμὸς φθάσας μέχρις αὐτοῦ διὰ τοῦ ἀνοικτοῦ παραθύρου ἐξύπνισεν αὐτὸν τοῦ ληθάργου εἰς ὃν ἦτο βεβυθισμένος. Ἀνεσκίρτησε βιαίως καὶ πυρετωδῶς ἐδράξατο τοῦ κρεμαμένου σχοινίου τοῦ κώδωνος ὅστις πενθίμως ἀντήχησεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἰκίσκου. Ἡ θύρα ἠνοίγη ἀψοφητεὶ καὶ ὁ νέος εἰσέδυ εἰς τὸν κῆπον βαδίζων ταχέως. Ὁ πιστὸς συνοδὸς τοῦ ἀπὸ Χρυσούπολιν εἰς Βαγλάρμπαση μικροῦ ταξειδίου του,—ὁ ἵππος του,—ἠκολούθησε τὸν πρόσκαιρον ἀναβάτην του καὶ εἰσῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν αὐλήν. Ὁ νέος ἀνέβη τρέχων τὴν κλίμακα, ὤθησε τὴν θύραν καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς τοῦ οἰκίσκου. Διέτρεξε ταχέως τὰ διάφορα δωμάτια ὡς ἄνθρωπος γνωρίζων καλῶς τὰ μέρη καὶ ἔστη πρό τινος αἰθούσης. Σιωπὴ θανάτου ἐκάλυπτε τὸ εὐρὺ

ἐκεῖνο μέρος καὶ μόνον ψιθυρισμὸς φωνῶν καὶ ἀναπνοή τις ὡσεὶ ὑπνώττοντος ἀνθρώπου ἐμαρτύρουν τὴν παρουσίαν ἀνθρώπων.

*
* *

Ὠχρὸς καὶ μὲ καρδίαν πάλλουσαν εἰσῆλθε. Τὸ λυκόφως ἦτον ἐπικεχυμένον ἤδη καὶ ὁ νέος δὲν ἠδύνατο νὰ διακρίνῃ τοὺς ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ εὑρισκομένους· συνεπέρανεν ὅμως ἐκ τοῦ ἤχου τῶν φωνῶν ὅτι ἦσαν ἄνδρες· ἐπλησίασεν ὅθεν ἀψοφητεὶ καὶ ἠκροάσθη τὴν συνομιλίαν αὐτῶν.

— Οὕτω λοιπὸν, ἰατρὲ, ἔλεγε μία φωνὴ, δὲν ὑπάρχει ἐλπὶς σωτηρίας ;

— Οὐδεμία, ὑπέλαβεν ὁ ἐρωτώμενος, καὶ τὸ ἔτι χείριστον εἶναι ὅτι δὲν δύναμαι νὰ προΐδω τὴν ὥραν καθ' ἣν θὰ ἀποθάνῃ, διότι τοῦτο θὰ γίνῃ αἰφνιδίως καὶ ἄνευ βασάνων.

— Ταλαίπωρε Μενέλαε !

— Ὦ ! ναὶ, οἰκτείρατέ με, κύριε, εἶπεν ἐπὶ τέλους ὁ νέος μὴ δυνηθεὶς νὰ κρατηθῇ καὶ προχωρήσας.

— Σὺ ἐδῶ, Μενέλαε, πότε ἦλθες ;

— Τόρα, ἀλλὰ δὲν εἶναι καιρὸς λόγων· ποῦ εἶναι ἡ μήτηρ μου ;

Ἐκεῖ, εἰς τὸ πλησίον δωμάτιον· κοιμᾶται, ὅθεν μὴ τὴν διαταράξῃς τώρα.

— Ἡσυχεῖτε, θὰ τὴν ἴδω μόνον. Καὶ πάλλων ὁ Μενέλαος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς ἀσθενοῦς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ καὶ τοῦ φίλου του, ἀνησυχούντων περὶ οὗτινος ἔμελλε νὰ πράξῃ.

*
* *

Φθὰς ὁ υἱὸς ἔμπροσθεν τῆς κλίνης τῆς μητρὸς του ἔκυψεν ἵνα ἀσπασθῇ αὐτὴν, ἣν πρὸ διετίας δὲν εἶδε· βλέπει ὅμως τὸ πρόσωπόν της ὠχρὸν, πελιδνὸν οὕτως εἰπεῖν· λαμβάνει τὴν χεῖρά της εἰς τὴν χεῖρά του, ἀλλ' ἀποσύρει αὐτὴν μετὰ φρίκης· ἡ χεὶρ τῆς μητρός του ἦτο ψυχρὰ ὡσεὶ πάγος· θέτει τὴν χεῖρά του εἰς τὸ στῆθος καὶ μὴ αἰσθανόμενος οὐδένα παλμὸν, ἐννοεῖ ἐπὶ τέλους τὴν τρομερὰν ἀλήθειαν.

Ἡ μήτηρ τοῦ Μενελάου ἦτο νεκρά· ὅ,τι προεῖπεν ὁ ἰατρὸς συνέβη. Ὁ θάνατος ἐπῆλθεν ἀπρόοπτος, ἀκαριαῖος καὶ ἄνευ ὀδύνης.

Ἐνώπιον τοσαύτης ὀλεθρίου μοίρας ὁ Μενέλαος ἔμενεν ἄφωνος, ἠθέλησε νὰ κλαύσῃ καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἔμειναν ξηροί. Εἰς τοὺς πλησιάσαντας δὲ φίλους του ἐποίησεν ἓν μόνον νεῦμα, δεικνύων τὴν μητέρα του, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν. Ἀλλοφρονῶν ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐκάθησε παρ' αὐτῷ ῥεμβάζων ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς μεγαλοπρεποῦς φύσεως.

III

Ἦν Μάϊος μήν.

Ἡ φύσις ὅλη ἐγέλα καὶ ᾖδε τὸ θέλγον της ᾆσμα· τὸ λυκόφως, ὡς εἴπομεν, ἦν ἤδη ἐπικεχυμένον καὶ μόλις ἐπέτρεπε νὰ διακρίνῃ τις τὰ περὶ αὐτόν· οἱ ἀστέρες ἤρχισαν ἤδη νὰ λάμπωσι καὶ ἡ σελήνη προὔβαινε μεγαλοπρεπὴς ὄπισθεν τοῦ ὑψώματος τῆς Τζάμλιδζας· οὐδεὶς ἄνεμος ἐκίνει τὰ φύλλα τῶν δένδρων καὶ μόνος ὁ θόρυβος τῆς ἀναπαυομένης πόλεως ἠκούετο. Αἴφνης τὴν ἠρεμίαν τῆς νυκτὸς διετάραξεν ᾆσμά τι γοργὸν καὶ χάριεν ψαλλόμενον ὑπὸ νέου τινος βοσκοῦ. Ὁ Μενέλαος ᾐσθάνθη ἓν δάκρυ ῥέον τῶν ὀφθαλμῶν του, οὐχὶ διότι τὸν συνεκίνησε τὸ ᾆσμα, ἀλλὰ διότι ἡ ἁρμονία τῆς φύσεως, ἡ μυστηριώδης σιγὴ, ἡ φύσις ἡ ἀνθοῦσα, ἡ νὺξ ἐκείνη ἡ ἀποπνέουσα μῦρον εὐδαιμονίας καὶ χαρᾶς, τὸ ᾆσμα ἐκεῖνο τὸ χάριεν τὸ προδίδον τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀπαγγέλλοντος αὐτὸ, τοσαύτην ἀντίθεσιν ἀπετέλουν πρὸς τὴν κατάστασιν τῆς καρδίας του, ὥστε ἐδάκρυσε ζηλεύων τὴν τύχην τοῦ νέου βοσκοῦ. Ἐδάκρυσε καὶ ἐψιθύρισε μετὰ κόπου :

— Μῆτέρ μου, μῆτέρ μου !

*
* *

Ὡς τρελλὸς κατόπιν ἀνεπήδησε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῆς θανούσης, ἔνθα τέλος τὰ δάκρυά του εὗρον δίοδον δι' ἀσυναρτήτων λόγων καὶ ἀπελπιστικῶν φράσεων:

— « Ὦ μῆτέρ μου.. . διατί ν' ἀποθάνῃς!... ὤ! ὁ Θεὸς οὐδὲ ἕνα ἀσπασμὸν μὲ ἐπέτρεψε νὰ σὲ δώσω εἰς τὴν τελευταίαν σου πνοήν... ἐγέρθητι ! Ὦ μῆτέρ μου, ἐκ τοῦ ὕψους τῶν οὐρανῶν ἔνθα εὑρίσκεσαι, ἰδὲ τὰ δάκρυά μου, εὐσπλαγχνίσθητί με καὶ δεήθητι τοῦ Θεοῦ..

Ναί, δεήθητι αὐτοῦ διότι εἶμαι μόνος εἰς τὸν κόσμον αὐτόν... μόνος εἰς τὸν κυκεῶνα αὐτὸν ὃν ἀποκαλοῦσι κοινωνίαν, τί θ' ἀπογίνω; ὢ Θεέ μου... ἄνευ στηρίγματος, μόνος, οὐδένα ἔχων νὰ μὲ παρηγορήσῃ...» Καὶ οἱ λυγμοὶ ἔπνιξαν τὴν φωνὴν τοῦ ταλαιπώρου νέου.

Καὶ ἐπὶ πολὺ ἐξηκολούθει θρηνωδῶν καὶ κλαίων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ἣν ὑπέστη.

*
* *

Κλαῦσον, θρήνησον, νέε ὀρφανέ, υἱὲ ἀπαρηγόρητε! Τὰ δάκρυά σου εἶναι ἱερὰ καὶ ἅγια, πλειοτέραν ἀξίαν ἐγκρύπτοντα καὶ αὐτῶν τῶν μαργαριτῶν!

Δάκρυα υἱϊκὰ πολυτιμώτερα ὅλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς μετάλλων, ἄξια ἵνα κοσμήσωσιν ἐν περιδεραίῳ τὸν λαιμὸν καὶ αὐτῆς τῆς Παναγίας, ῥεύσατε, ῥεύσατε ἀνενοχλήτως.

Τίς ἀπώλεσε τὴν μητέρα του καὶ δὲν ἐλυπήθη; Τίς δὲν ἔκλαυσεν, ὄχι ὅπως κλαίει τις συνήθως μετ' ὀπισθοβουλίας, ἀλλὰ μὲ πύρινα δάκρυα καὶ ἐκ βάθους ψυχῆς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ προσφιλεστέρου τῶν ὄντων ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ ποιητικοῦ ἐκείνου ἰνδάλματος ὅπερ ἐφαντάσθη τις ἀγρυπνοῦν παρὰ τὸ λίκνον του ὅτε ἦτο βρέφος, τῆς μητρὸς ἑκάστου, ἀποπτάσης τῆς γηΐνου ταύτης διαμονῆς; Ἡ λύπη τοῦ Μενελάου ὅθεν ἦτο εἰλικρινὴς καὶ δικαία.

. . :

Τῇ ἐπαύριον ἁπλῆ νεκροπομπὸς συνοδεία ἐξήρχετο τοῦ οἰκίσκου ἐκείνου συνοδεύουσα τὸ φθαρτὸν σῶμα τῆς ΜΗΤΡΟΣ τοῦ Μενελάου εἰς τὴν αἰώνιον διαμονήν του, τὸ νεκροταφεῖον.

ΚΩΝΣΤ. Α. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ

πρὸς καθοδηγίαν τοῦ λογικοῦ καὶ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς ἐπιστήμαις.

Ὑπὸ ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ

Μετάφρασις Κ. Α. Ξ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Β'. Σελ. 58.)

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἤμην τότε ἐν Γερμανίᾳ ἔνθα ἡ περίστασις τῶν μὴ ἔτι λαβόντων πέρας πολέμων μὲ προσεκάλεσεν· ἐπανερχόμενος δὲ ἐκ τῆς στέψεως τοῦ αὐτοκράτορος εἰς τὸν στρατὸν ἠναγκάσθην ὑπὸ τοῦ αἰφνιδίως ἐνσκήψαντος χειμῶνος νὰ σταθμεύσω εἴς χωρίον τι, ὅπου μὴ ἔχων οὐδένα μεθ' οὗ νὰ συνδιαλεχθῶ ἵνα ἀπασχολήσω τὰς μονοτόνους χειμερινὰς ὥρας, καὶ μὴ ἔχων τότε, εὐτυχῶς, οὐδὲν τῶν παθῶν ἢ φροντίδα τινα ἵνα μὲ ταράττωσι, διέμενον ὅλην τὴν ἡμέραν κεκλεισμένος μόνος παρὰ τὴν ἑστίαν, ἔνθα εὕρισκον τὸ μέσον ἵνα σκέπτωμαι ἀνέτως. Μεταξὺ ὅλων τῶν σκέψεων αἵτινες ἀπησχόλουν τὸ πνεῦμά μου, μία τῶν πρωτίστων ἦτο ὅτι εὕρισκον ὀλιγωτέραν καλλονὴν εἰς τὰ ἔργα τὰ συντεθέντα ὑπὸ πολλῶν ἢ ἐκεῖνα ἐφ' ὧν εἷς καὶ μόνος τεχνίτης εἰργάσθη. Οὕτω βλέπει τις τὰς οἰκοδομάς, ἃς εἷς μόνος ἀρχιτέκτων ἀνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε, οὔσας καλλιτέρας καὶ κάλλιον διεσκευασμένας ἐκείνων, ἃς πολλοὶ προσεπάθησαν νὰ ἐπιδιορθώσωσι χρώμενοι παλαιῶν τειχῶν ἀνεγερθέντων πρὸς ἄλλον σκοπόν. Ἐπίσης τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα ἄστεα ἅτινα ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῶν ὄντα ἁπλᾶ χωρία, ἐγένοντο προϊόντος τοῦ χρόνου μεγάλαι πόλεις εἰσὶ γενικῶς τόσον κακῶς διατεθειμέναι, παραβολικῶς πρὸς τὰς ἐρρύθμους ἐκείνας πλατείας ἃς ἀρχιτέκτων

τις διαχωρίζει κατὰ τὴν φαντασίαν του ἀνὰ
μέσον τῆς πεδιάδος,—ὥστε παρατηρῶν τις
ἔτι τὰς οἰκοδομὰς τῶν πόλεων τούτων μερι-
κῶς, εὑρίσκει συχνάκις πλείονα ἢ μείονα τέ-
χνην τῆς τῶν ἄλλων· ἐν τούτοις βλέπων
τις αὐτὰς οὕτω διατεθειμένας, ἐνταῦθα μίαν
μεγάλην, ἐκεῖ μίαν μικρὰν, καὶ σχηματιζού-
σας ὁδοὺς ἀνωμάλους καὶ σκολιὰς, θὰ εἴπῃ
ὅτι ἡ κατάστασις ἢ ἡ θέλησις ἀνδρῶν τινων
λογικῶς σκεπτομένων διέθεσεν αὐτὰς οὕτω.
Καὶ ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἑκάστοτε εὑ-
ρέθησαν λειτουργοί τινες δημόσιοι ἐπίτηδες
ἐκλελεγμένοι νὰ φυλάττωσι τὰς ἰδιωτικὰς οἰ-
κοδομὰς ὅπως χρησιμοποιήσωσιν αὐτὰς κα
τόπιν πρὸς καλλωπισμὸν τοῦ δημοσίου, θὰ
ἀναγνωρίσῃ τις ὅτι εἶνε δύσκολον ἐργαζόμε-
νος ἐπὶ τῶν κτημάτων τῶν ἄλλων νὰ πρά-
ξῃ ἔργα ἐντελέστατα· ἐξ οὗ συνεπέρανον ὅτι
οἱ λαοὶ οἵτινες ὄντες ἄλλοτε ἡμιάγριοι καὶ
ἐκπολιτισθέντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον, συνέτα-
ξαν τοὺς νόμους των ἀναλόγως τῆς ἀναπτύ-
ξεως τῶν κακουργημάτων καὶ τῶν ἐρίδων δὲν
θὰ ἦσάν ποτε τόσον ἐκπεπολιτισμένοι ὅσον
ἐκεῖνοι οἵτινες συνασπισθέντες ἠκολούθησαν
τὰς διατάξεις σώφρονός τινος νομοθέτου, ὡς
ἐπίσης εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἀ-
ληθοῦς θρησκείας, ἧς μόνος ὁ Θεὸς ἐποίησε
τὰς διατάξεις, πρέπει νὰ ἦνε ἀσυγκρίτως
καλλιτέρα τῶν ἄλλων. Ἐφαρμόζων τὴν θεω-
ρίαν ταύτην ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀντικειμέ-
νων, παρατηρῶ ὅτι ἐὰν ἡ Σπάρτη ἤκμαζεν
ἄλλοτε τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ καλὸν
τῶν νόμων της ἰδίως, διότι πολλοὶ μάλιςα
ἐξ αὐτῶν ἦσαν λίαν παράδοξοι καὶ ἀντικεί-
μενοι εἰς τὰ καλὰ ἤθη· ἀλλ' ὅτι ἐπινοηθέντες
ἅπαντες ὑφ' ἑνὸς ἀνθρώπου ἔτεινον εἰς τὸν
αὐτὸν σκοπόν. Ἐπίσης διενοούμην ὅτι αἱ ἐν
τοῖς βιβλίοις ἐπιστῆμαι, τοὐλάχιστον ἐκεῖ-
ναι ὧν οἱ λόγοι εἰσὶ πιθανοὶ καὶ αἱ μὴ ἔχουσαι
ἀποχρώσας ἀποδείξεις, συντεθεῖσαι καὶ με-
γεθυνθεῖσαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν γνω-
μῶν καὶ τῶν σκέψεων διαφόρων προσώπων,
δὲν πλησιάζουσι τόσῳ τὴν ἀλήθειαν ὅσον οἱ
ἁπλοῖ συλλογισμοὶ οὓς δύναται νὰ ἐκφέρῃ
ἀπερίττως εἷς ἔχεφρων περὶ τῶν παρουσια-
ζομένων ἀντικειμένων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον
διενοούμην ὅτι ὅταν εἴμεθα παιδία πρὶν νὰ
ἤμεθα ἄνδρες, καὶ ὅτι διοικούμενοι ἐπὶ πολὺ
ὑπὸ τῶν ὀρέξεών μας καὶ τῶν παιδαγωγῶν
μας, οἵτινες ἦσαν ἐναντίοι οἱ μὲν εἰς τοὺς δὲ
καὶ ἑπομένως δὲν θὰ μᾶς συνεβούλευον ἴσως
τὸ καλλίτερον, θὰ ἦτο σχεδὸν ἀδύνατον νὰ
ὦσιν αἱ κρίσεις ἡμῶν τόσῳ καθαραὶ καὶ τόσῳ
μόνιμοι ὅπως ἠθέλομεν σκέπτεσθαι ἐὰν εἴχο-
μεν τὴν ἐλευθέραν ἐνέργειαν τοῦ λόγου μας,
ἀπὸ αὐτῆς τῆς γεννήσεώς μας καὶ ἐὰν ὁδη-
γώμεθα μόνον ὑπ' αὐτοῦ.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι δὲν βλέπομεν ποσῶς νὰ
κρημνίζωσιν ὅλας τὰς οἰκίας πόλεώς τινος
ἐπὶ σκοπῷ καλλιτέρας οἰκοδομήσεως αὐτῶν
ἵνα καταστήσωσιν οὕτω τὰς ὁδοὺς ὡραιοτέ-
ρας· ἀλλ' ὅμως βλέπομεν ὅτι πολλοὶ κρημνί-
ζουσι τὰς ἑαυτῶν ἵνα τὰς ἀνοικοδομήσωσι καὶ
ὅτι ἐνίοτε ἀναγκάζονται εἰς τοῦτο ὅταν ὑ-
πάρχει κίνδυνος νὰ ἐρειπωθῶσιν ἐκ τῆς μὴ
στερρότητος τῶν θεμελίων. Διὸ ἐπείσθην ὅτι
θὰ ἦτον ἀπίθανον ἰδιώτης τις, συλλαβὼν τὸ
σχέδιον νὰ μεταρρυθμίσῃ ἓν Κράτος, νὰ θελή-
σῃ νὰ ἀλλάξῃ τὰ πάντα ἐκ τῆς ῥίζης αὐτῶν
ἀνατρέπων αὐτὰ ἵνα τὰ ἀνορθώσῃ κατόπιν·
οὔτε ἐπίσης νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὸ ἐπιστημο-
νικὸν τμῆμα ἢ τὴν καθιδρυθεῖσαν ἐν τοῖς σχο-
λείοις πρὸς ἐκμάθησιν τάξιν. Ἀλλ' ὅτι ὅλας
τὰς διαφόρους γνώμας ὅσας παρεδέχθην ἕως
τότε, δὲν ἠδυνάμην νὰ πράξω κάλλιον ἢ νὰ
ἀποβάλλω αὐτὰς ὅπως παραδεχθῶ ἄλλας
καλλιτέρας ἢ νὰ διατηρήσω τὰς ἰδίας ἀφοῦ
σταθμίσω τὴν βαρύτητα αὐτῶν λογικῶς. Καὶ
εἶμαι βέβαιος ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ
δυνηθῶ νὰ ζήσω καλλίτερον ἢ ἐὰν ᾠκοδό-
μουν ἐπὶ παλαιῶν θεμελίων καὶ ἐπηρειδόμην
ἐπὶ ἀρχῶν ἃς παρεδέχθην ἐν τῇ νεότητί μου
χωρὶς νὰ ἐξετάσω τὸ κῦρος αὐτῶν λογικῶς.
Καὶ μολονότι παρετήρουν ἐν τῷ συστήματι
τούτῳ διαφόρους δυσκολίας, δὲν ἦσαν αὗται
ἀνυπέρβλητοι, οὔτε παρεβάλλοντο πρὸς ἐκεί-
νας αἵτινες ἀπαντῶνται κατὰ τὴν ἀναδιορ-
γάνωσιν τῶν μικροτέρων πραγμάτων ἅτινα
ἀφορῶσι τὸ δημόσιον.

Τὰ μεγάλα ταῦτα σώματα εἶναι λίαν
δύσκολον νὰ ἀνορθῶνται ὅταν πέσωσιν ἢ νὰ
κρατῶνται ὅταν κλονίζονται, καὶ αἱ πτώσεις

αὐτῶν εἰσὶ γενικῶς ἀπότομοι. Εἶτα, τὰς ἀτελείας των, ἐὰν ἔχωσι, τῆς μόνης διαφορᾶς ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ αὐτῶν ἀρκούσης νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔχουσιν, ἡ χρῆσις τὰς ἐλέπτυνεν ἀναμφιβόλως, καὶ μάλιστα πολλὰς ἀπέφυγεν ἢ διόρθωσεν ἀνεπαισθήτως μέρος τι αὐτῶν εἰς ἃς ἡ φρόνησις δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιδράσῃ· καὶ τέλος εἰσὶ πλέον ὑποφερταὶ παρ' ὅ,τι ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀλλαγή των, ὅπως αἱ μεγάλαι ὁδοὶ αἵτινες περιστρεφόμεναι πέριξ τῶν ὀρέων γίνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον τόσον ἁπλαῖ καὶ εὐάρεστοι ὅταν συχνάζονται πολὺ ὥστε εἶνε καλλίτερον νὰ ἀκολουθῇ τις αὐτὰς ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ ὑπάγῃ διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἀναρριχώμενος ἐπὶ τῶν βράχων καὶ καταβαίνων κατόπιν εἰς τὰ βάραθρα.

Διὰ τοῦτο ποτὲ δὲν ἐπιδοκιμάζω τοὺς ταραξίας καὶ ἀνησύχους ἐκείνους χαρακτῆρας, οἵτινες μὴ κληθέντες οὔτε ὑπὸ τῆς γεννήσεως οὔτε ὑπὸ τῆς τύχης εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν ὑποθέσεων ἐπικρίνουσι πάντοτε τὰς πράξεις τῶν ἄλλων, ἐπιφέροντες εἰς ὅλα κατ' ἰδέαν νέας μεταρρυθμίσεις τῆς ἐφευρέσεώς των. Καὶ ἐὰν μοὶ ἔλεγέ τις ὅτι ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦτο εὑρίσκετο τὸ ἐλάχιστον δι' ὃ ἠδυνάμην νὰ κατηγορηθῶ ἐπὶ τῇ ματαιοφροσύνῃ ταύτῃ, θὰ ἐθλιβόμην μεγάλως διὰ τὴν δημοσίευσίν του. Οὐδέποτε τὸ σχέδιόν μου ἐξηπλώθη πέραν τοῦ νὰ πειραθῶ νὰ ἀναδιοργανώσω τὰς ἰδίας μου ἰδέας καὶ νὰ ἐποικοδομήσω ἐπὶ γηπέδου ἀνήκοντός μοι ἀποκλειστικῶς. Ἐὰν δὲ εὐαρεστηθεὶς ἀρκούντως ἐπὶ τῷ ἔργῳ μου δημοσιεύω τοῦτο σήμερον δὲν συμβουλεύω ὅμως καὶ οὐδένα νὰ μιμηθῇ τὰς ἐν αὐτῷ ἀρχάς. Ἐκεῖνοι εἰς οὓς ἡ φύσις ἐν τῇ διανομῇ τῶν προνομίων ἐφάνη δαψιλεστέρα ἴσως ἔχουσι σχέδια ὑψηλότερα· ἀλλ' ἐγὼ φοβοῦμαι μὴ τοῦτο εἶναι πολὺ τολμηρὸν διὰ πολλούς. Μόνη ἡ ἀπόφασις ἣν ἔσχον τοῦ ἀπορρῖψαι τὰς ἰδέας ἃς παρεδέχθην πρότερον δὲν εἶναι παράδειγμα ὅπερ ὀφείλει τις νὰ ἀκολουθήσῃ. Ὁ κόσμος συνήθως σύγκειται ἀπὸ δύω εἰδῶν ἀνθρώπους, εἰς οὓς δὲν συμφέρει ποσῶς τοῦτο· οἱ χαρακτῆρες οὗτοί εἰσιν οἱ ἑξῆς: Ἐκεῖνοι οἵτινες νομίζοντες ἑαυτοὺς ἱκανωτέρους τοῦ ὅ,τι εἶναι δὲν δύνανται νὰ ἐμποδίσωσι τὴν κρίσιν των νὰ μὴ ἀποφανθῇ ταχέως, οὔτε ἔχουσιν ἀρκετὴν ὑπομονὴν ἵνα ὁδηγήσωσιν ἐν τάξει τὰς κρίσεις των· ἐξ οὗ συνεπάγεται ὅτι ἐὰν ποτε ἐλάμβανον τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἀμφιβάλωσι περὶ τῶν ἀρχῶν ἃς ἔλαβον καὶ νὰ παραμερίσωσιν ὀλίγον τῆς κοινῆς ὁδοῦ, οὐδέποτε θὰ ἠδύναντο νὰ εὕρωσι τὴν ἀτραπὸν ἣν ὤφειλον νὰ διαβῶσιν ὅπως βαδίσωσιν εὐθύτερον καὶ θὰ διέμενον πεπλανημένοι καθ' ὅλην των τὴν ζωήν· καὶ ἐκεῖνοι οἵτινες ἔχοντες ἀρκοῦσαν κρίσιν καὶ μετριοφροσύνην ἵνα ἐννοήσωσιν ὅτι εἶναι ἀνίκανοι νὰ διακρίνωσι τὸ ἀληθὲς τοῦ ψευδοῦς ὅπως ἄλλοί τινες παρ' ὧν ἠδύναντο νὰ λάβωσι μαθήματα, ὀφείλουσι κάλλιον νὰ ἀκολουθῶσι τὰς σκέψεις αὐτῶν τῶν ἄλλων ἢ νὰ ζητῶσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ εὕρωσι καλλιτέρας.

Ὅσον δὲ δι' ἐμὲ θὰ κατεταττόμην μεταξὺ τῶν δευτέρων ἐὰν δὲν εἶχον ἢ ἕνα μόνον διδάσκαλον· ἢ ἐὰν δὲν ἐμάνθανον τὴν διαφορὰν ἥτις ὑφίσταται πάντοτε μεταξὺ τῶν ἀρχῶν τῶν λογιωτέρων· ἀλλὰ μαθών, ὅτε ἔτι ἐσπούδαζον, ὅτι δὲν ἠδύνατό τις νὰ μὴ ἐκφέρῃ οὐδὲν τὸ παράδοξον καὶ τὸ ὀλίγον πιστευτὸν ὅπερ νὰ μὴ ἐρρέθη ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, καὶ ἔκτοτε κατὰ τὰς περιοδείας μου ἀναγνωρίσας ὅτι ἅπαντες οἱ ἔχοντες αἰσθήματα ἐναντία τῶν ἡμετέρων δὲν εἶναι δι' αὐτὸ οὔτε βάρβαροι οὔτε ἄγριοι, ἀλλ' ὅτι πολλοὶ ἐξ αὐτῶν σκέπτονται λογικώτερον ἡμῶν, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐκλέξω οὐδένα οὗ αἱ ἀρχαὶ νὰ προτιμῶνται τῶν τῶν ἄλλων καὶ εὑρέθην οὕτως ἠναγκασμένος νὰ ἀναλάβω μόνος μου τὴν λογικήν μόρφωσίν μου. Ἐπείσθην δὲ ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ ἰδέᾳ μου, παρατηρήσας ὅτι ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος μετὰ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος, ἀνατραφεὶς νηπιόθεν μετὰ τῶν Γάλλων καὶ Γερμανῶν γίνεται ἀλλοῖος τοῦ ὅ,τι ἤθελεν εἶσθαι ἐὰν ἀνετρέφετο μετὰ τῶν Σινῶν ἢ ἀνθρωποφάγων, καὶ πῶς μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν συρμῶν τῶν ἐνδυμάτων μας, τὸ ἴδιον πρᾶγμα ὅπερ μᾶς ἤρεσκε πρὸ δέκα ἐτῶν καὶ θὰ μᾶς ἀρέσῃ ἔτι μετὰ δέκα ἔτη μᾶς φαίνεται τὴν σήμερον γελοῖον ἢ ἄκομψον· ὥστε μᾶλλον ἡ ἕξις καὶ τὸ παράδειγμα μεταβάλ-

λει τὴν γνώμην ἡμῶν ἢ οὐδεμία ἀνθρώπινος γνῶσις.

Ἀλλ' ὡς ὁ ἄνθρωπος ὅστις βαδίζει μόνος εἰς τὰ σκότη, ἀπεφάσισα νὰ προχωρῶ τόσῳ βραδέως καὶ νὰ μεταχειρίζωμαι τοσαύτην περίσκεψιν εἰς ὅλα τὰ πράγματα ὥστε ἐὰν ἐπροχώρουν ὀλίγον τοὐλάχιστον νὰ μὴ ἐφοβούμην νὰ πέσω· ἀλλὰ δὲν ἠθέλησα ἐπίσης νὰ ἀρχίσω νὰ ἀπορρίπτω πάσας τὰς ἰδέας ἃς παρεδέχθην πρότερον χωρὶς νὰ σταθμίσω αὐτὰς λογικῶς ἐὰν δὲν ἐποίουν πρότερον τὸ σχέδιον τοῦ ἔργου ὅπερ ἐπεχείρουν καὶ ἐὰν δὲν ἐζήτουν τὴν ἀληθῆ μέθοδον ἵνα φθάσω οὕτως εἰς τὴν ἀρχὴν ὅλων τῶν πραγμάτων ὧν τὸ πνεῦμά μου ἦτο ἐπιδεκτικόν.

Νέος ἔτι ἐσπούδασα μεταξὺ τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων τὴν λογικὴν καὶ μεταξὺ τῶν μαθηματικῶν τὴν ἀνάλυσιν τῆς γεωμετρίας καὶ τὴν ἄλγεβραν, τρεῖς ἐπιστήμας αἵτινες ὤφειλον νὰ ἐπιδράσωσι πολὺ ἐπὶ τοῦ σχεδίου μου. Ἀλλ' ἐρευνῶν αὐτὰς παρετήρησα ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν λογικήν, οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὸ πλεῖστον τῶν ἄλλων ὁδηγιῶν της χρησιμεύουσι μᾶλλον νὰ ἐξηγῇ τις εἰς τὸν ἄλλον τὰ γνωστὰ πράγματα, ἢ μᾶλλον, ὡς ὁ τρόπος τοῦ Λούλλη, νὰ ὁμιλῇ ἄνευ κρίσεως περὶ ἐκείνων ἅτινα ἀγνοῇ, ἀντὶ νὰ ἐκμάθῃ αὐτά. Καὶ μολονότι περιέχει τῳόντι ἀξιώματα ἀληθῆ καὶ καλά, ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ τόσα ἀναμεμιγμένα μεταξὺ τῶν ψευδῶν ἢ περιττά, ὥστε εἶνε τόσῳ δύσκολον νὰ χωρίσῃ τις αὐτὰ ὅσῳ νὰ ἐξάξῃ ἄγαλμά τι Ἀρτέμιδος ἢ Ἀθηνᾶς ἐκ μαρμάρου ἀκατεργάστου. Ἡ ἀνάλυσις δὲ τῶν ἀρχαίων καὶ ἡ ἄλγεβρα τῶν νεωτέρων, ἀναπτύσσουσι θέματα λίαν περιωρισμένα καὶ ἄχρηστα νομιζόμενα, ἡ μὲν πρώτη παριστῶσα σχήματα καὶ ἡ δευτέρα κανόνας καὶ ἀριθμοὺς ἐν πολλοῖς ἀκατανόητα φαινόμενα, ὥστε αἱ δύω αὗται ἐπιστῆμαι γίνονται σκοτειναὶ καὶ συγκεχυμέναι διὰ τὸν ἐπιδιδόμενον εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν. Ὤφειλον ὅθεν νὰ ἐπινοήσω ἑτέραν τινὰ μέθοδον, ἥτις περιλαμβάνουσα τὰ προτερήματα τῶν τριῶν τούτων νὰ μὴ ἔχῃ τὰ ἐλαττώματά των. Καὶ ὅπως ἡ πληθὺς τῶν νόμων προμηθεύει συχνάκις δικαιολογίας εἰς τὰ παραπτώματα, ὥστε Κράτος τι, διοικεῖται κάλλιον ὅταν ἔχει ὀλίγους καὶ διατηρουμένους αὐστηρῶς, οὕτω ἀντὶ τῆς πληθύος τῶν ἀξιωμάτων ὑφ' ὧν ἡ λογικὴ συνίσταται, ἐνόμισα σκόπιμον νὰ διατηρήσω μόνον τὰ ἀκόλουθα τέσσαρα, ὑπογραμμὸν λαβὼν τὴν ἀκριβῆ τήρησιν αὐτῶν.

Α'.) Οὐδέποτε ἀποδέχεσθαί τι ὡς ἀληθὲς ἐὰν μὴ γνωρίζειν ἐπισταμένως τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ: ἤτοι ἀποφεύγειν μετὰ μεγάλης προσοχῆς τὴν ταχεῖαν κρίσιν καὶ τὴν ἐν ταῖς ἰδέαις ἐμμονὴν προερχομένην ἐκ φιλαυτίας, καὶ περιλαμβάνειν ἐν τῇ κρίσει μου πᾶν ὅ,τι δὲν παρουσιάζεται εἰς τὸ πνεῦμά μου καθαρῶς καὶ διακριτικῶς.

Β'.) Διαιρεῖν ἑκάστην τῶν δυσκολιῶν ἃς ἠρεύνων εἰς τόσα τμήματα ὅσα ἀπητοῦντο ἵνα ποιήσω τὴν λύσιν κατόπιν κάλλιον.

Γ'.) Εὐθύνειν ἐν τάξει τὰς ἰδέας μου ἀρχόμενος ἐκ τῶν εὐκολωτέρων καὶ τῶν ἁπλουστέρων πρὸς ἐκμάθησιν καὶ βαίνων ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὡς ἀνὰ βαθμίδας μέχρι τῆς γνώσεως τῶν πλέον συνθέτων, καὶ ὑποθέτων τάξιν τινὰ μεταξὺ καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μὴ ἐχόντων σειρὰν πρὸς ἄλληλα.

Δ'.) Ποιεῖν πάντοτε ἀριθμήσεις συνεχεῖς καὶ ἐπιθεωρήσεις γενικὰς ὥστε νὰ ἦμαι βέβαιος ὅτι οὐδὲν παραλείπω.

Αἱ ἀλλεπάλληλοι αὗται σειραὶ τῶν συλλογισμῶν, ὅλως ἁπλῶν καὶ εὐκόλων, καὶ ὧν οἱ γεωμέτραι ποιοῦνται χρῆσιν ἵνα φθάσωσιν εἰς τὰ δυσκολώτερα πορίσματά των, μοὶ ἔδωκαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σκεφθῶ ὅτι ὅλα τὰ πράγματα ἅπερ δύναται νὰ ἐκμάθῃ ὁ ἄνθρωπος ἐπέρχονται τοιουτοτρόπως, καὶ ὅτι ἀπέχοντες νὰ ἀποδεχώμεθα ὡς ἀληθῆ τινὰ μὴ ὄντα, καὶ φυλάττοντες πάντοτε τὴν τάξιν δι' ἧς δυνάμεθα νὰ ἐκθέσωμεν τὰ μὲν μετὰ τὰ δὲ, δὲν δύνανται νὰ ὑπάρχωσιν ἰδέαι τόσον απομεμακρυσμέναι εἰς ἃς νὰ μὴ φθάσωμεν οὔτε τόσον κρύφιοι ἃς νὰ μὴ ἀνακαλύψωμεν. Καὶ δὲν ἐκοπίασα πολὺ νὰ ζητήσω ἀπὸ τί νὰ ἀρχίσω διότι ἤξευρον ὅτι ἔπρεπε νὰ πράξω τοῦτο ἀπὸ τὰ ἁπλούστερα καὶ εὐκολώτερα. Παρατηρῶν δὲ ἐξ ὅσων ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας τῶν ἐπιστημῶν μόνον

οἱ μαθηματικοὶ ἠδυνήθησαν νὰ ἐξάξωσι πορίματά τινα, τουτέστι κρίσεις τινὰς βεβαίας καὶ προφανεῖς, δὲν ἀμφέβαλον ποσῶς ὅτι κατήρξαντο ἐκ τῶν ἰδίων συλλογισμῶν, μολονότι δὲν ἤλπιζον οὐδὲν ἄλλο ὄφελος ἢ μόνον νὰ ἐθισθῶ εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ νὰ μὴ εὐχαριστοῦμαι ἀπὸ ψευδεῖς κρίσεις. Ἀλλ' οὐδέποτε ἐσκέφθην ὅπως ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπιχειρισθῶ τὴν ἐκμάθησιν τῶν εἰδικῶν τούτων ἐπιστημῶν τῶν κοινῶς ὀνομαζομένων μαθηματικῶν· βλέπων δὲ ἔτι ὅτι τὰ ἀντικείμενα αὐτῶν εἰσὶ διάφορα καὶ δὲν συμφωνοῦσιν, ὡς ἔχοντα ὑπ' ὄψιν τὰς διαφόρους ἀναφορὰς ἢ ἀναλογίας, αἵτινες ἀπαντῶνται, ἐσκέφθην ὅτι ἦτο κάλλιον νὰ ἐρευνήσω μόνον τὰς ἀναλογίας ταύτας γενικῶς καὶ νὰ ἐφαρμόσω αὐτὰς εἰς τὰ ἀντικείμενα ἅτινα θὰ μὲ ἐχρησίμευον ἵνα μοὶ ἀποδώσωσι τὴν γνῶσιν εὐκολωτέραν, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ χωρὶς νὰ καθυποβάλλω αὐτὰς εἰς ἐκεῖνα, ὅπως δύναμαι νὰ ἐφαρμόζω κατόπιν αὐτὰς εἰς ὅλα τὰ ἄλλα εἰς ἃ θὰ ἐφηρμόζοντο. Μεθ' ὃ προσέξας ὅτι, ἵνα γνωρίσω αὐτὰς τὰς ἀναλογίας θὰ ἤμην ἠναγκασμένος ἐνίοτε νὰ μελετῶ αὐτὰς ἰδιαιτέρως, καὶ ἐνίοτε μόνον ἵνα κρατῶ αὐτὰς εἰς τὴν μνήμην μου, ἐσκέφθην ὅτι ἵνα μελετῶ αὐτὰς ἰδιαιτέρως ὤφειλον νὰ τὰς ὑποθέσω εἰς γραμμάς, διότι δὲν εὕρισκον οὐδὲν τούτου ἁπλούστερον ἵνα ἀντιπαρίσταται εἰς τὴν φαντασίαν μου εὐδιακριτώτερον· ἀλλ' ἵνα κρατήσω αὐτὰς εἰς τὴν μνήμην μου ἔπρεπε νὰ ἐξηγήσω αὐτὰς διά τινων ἀριθμῶν τῶν βραχυτέρων ὅσῳ τὸ δυνατόν· διὰ τοῦ μέσου τούτου θὰ ἐδανειζόμην τὰ καλλίτερα τῆς γεωμετρικῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς ἀλγέβρης καὶ θὰ ἐδιόρθουν τὰ ἐλαττώματα τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἄλλης.

Τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεως τῶν ἀξιωμάτων τούτων ἃ ἐξελεξάμην διδούσης με τοσαύτην εὐκολίαν ἵνα διακρίνω ὅλα τὰ ζητήματα ἐφ' ἃ ἐκτείνονται αἱ δύω αὗται ἐπιστῆμαι, ὥστε εἰς δύω ἢ τρεῖς μῆνας καθ' οὓς ἠρεύνων αὐτά, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἁπλουστέρων καὶ γενικωτέρων, (ἑκάστης ἀληθείας ἣν εὕρισκον χρησιμευούσης ὡς κανόνος ἵνα ἀνεύρω καὶ ἄλλας), ὄχι μόνον ἠδυνήθην νὰ εὕρω τὴν λύσιν πολλῶν ζητημάτων ἅτινα ἐνόμισα ἄλλοτε λίαν δύσκολα, ἀλλὰ μοὶ ἐφάνη ἐπίσης ἐπὶ τέλους ὅτι ἠδυνάμην νὰ ὁρίσω διὰ τίνων μέσων καὶ ἕως ποῦ ἦτο δυνατὸν νὰ λυθῶσι ζητήματα ὅλως ἔτι ἀγνοούμενα. Μὴ μὲ νομίσητε δὲ τόσῳ μάταιον, διότι μιᾶς ἀληθείας εὑρεθείσης ἕκαστος δύναται νὰ μάθῃ τόσα· διότι π. χ. παιδίον τι ἐπιστάμενον τὴν ἀριθμητικήν, ποιῆσαν πρόσθεσίν τινα κατὰ τοὺς κανόνας, δύναται νὰ ᾖ βέβαιον ὅτι ηὗρεν, ἀναλόγως τοῦ ποσοῦ ὅπερ ἠρεύνα, πᾶν ὅ,τι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα δύναται νὰ περιλάβῃ. Τέλος δὲ ἡ μέθοδος ἥτις διδάσκει ἡμῖν νὰ ἀκολουθῶμεν τὴν ἀληθῆ τάξιν καὶ νὰ ἀπαριθμῶμεν ἀκριβῶς ὅλας τὰς περιπτώσεις τοῦ ζητουμένου, περιέχει πᾶν ὅ,τι δίδει βεβαιότητα εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἀριθμητικῆς.

Ηὐχαριστούμην δὲ τὰ μέγιστα ἐκ τῆς μεθόδου ταύτης, διότι δι' αὐτῆς ἤμην βέβαιος ὅτι θὰ ἐτελειοποίουν τὴν κρίσιν μου, ἂν ὄχι ἐντελῶς, τοὐλάχιστον ὅμως ὅσον ἦτον εἰς τὴν ἐξουσίαν μου. Ἐκτὸς ὅτι ᾐσθανόμην, ἐφαρμόζων αὐτήν, ὅτι τὸ πνεῦμά μου συνειθίζει νὰ ἀντιλαμβάνηται τῶν ἀντικειμένων καθαρώτερον καὶ εὐδιακριτώτερον, καὶ μὴ ἔχων ὑποκείμενον αὐτὸ εἰς οὐδὲν ἰδιαίτερον θέμα, προὐτιθέμην νὰ ἐφαρμόζω ἐπίσης αὐτὴν ἐπωφελῶς εἰς τὰς δυσκολίας τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἐκτὸς τῆς ἀλγέβρης. Ὄχι ὅτι ἐτόλμων νὰ ἀναλάβω κατ' ἀρχὰς τὴν ἔρευναν ὅλων τῶν παρουσιασθησομένων, διότι τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἐναντίον εἰς τὴν τάξιν ἣν διεγραψάμην, ἀλλὰ προσέχων ὅπως αἱ ἀρχαί των ὤφειλον νὰ δανείζωνται ἅπασαι τῆς φιλοσοφίας, εἰς ἣν δὲν εὕρισκον ἔτι βεβαιότητας, ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προσπαθήσω νὰ ἱδρύσω τοιαύτας· καὶ τούτου ὄντος τοῦ σπουδαιοτέρου πράγματος τοῦ κόσμου, καθ' ὃ ἡ ταχεῖα ἐπίκρισις καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς ἦσαν ἐπιφοβώτερα τῶν ἄλλων, δὲν ὤφειλον νὰ ἀναλάβω τοῦτο ἐὰν δὲν ἔφθανον εἰς ἡλικίαν πλέον πεπειραμένην τῆς τῶν 23 ἐτῶν ἣν εἶχον τότε, καὶ καθ' ἣν δὲν ἔσχον καιρὸν ἵνα προπαρασκευασθῶ ἀρκούντως, ἐκριζῶν τοῦ πνεύματός μου ὅλας τὰς κακὰς σκέψεις ἃς ἔλαβον πρὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου,

καὶ ποιῶν πολλὰς δοκιμὰς ἵνα ἦμαι πάντοτε εἰς τὸ θέμα τῶν συλλογισμῶν μου, καὶ γυμναζόμενος πάντοτε εἰς τὴν μέθοδον ἣν διέγραψα ὅπως κρατυνθῶ ἔτι μᾶλλον εἰς αὐτὴν ὀλίγον κατ' ὀλίγον. (ἕπεται συνέχεια)

ΔΙΑΦΟΡΑ

(ἐξ ἀναγνώσεων.)

—=—

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΔΗΜΙΩΝ.

—

Ἀφοῦ καὶ πάλιν οἱ δήμιοι ἔδωκαν λαβὴν νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν, ἐπιτρέπεται βεβαίως ἡμῖν νὰ ἀναμνήσωμεν ἐνταῦθα ἰδιαιτέρας τινὰς λεπτομερείας ἀναγομένας εἰς τοὺς ἀξιοτίμους τούτους λειτουργοὺς ἢ μᾶλλον εἰς τὰ περισπούδαστα καθήκοντα αὐτῶν.

Ἐν τῷ παρελθόντι οἱ δήμιοι, ὧν ἡ ἀποστολὴ ἦτο νὰ ἀποτέμνωσιν ἀποτόμως τὴν ἀνθρώπινον ζωὴν, ἦσαν ταὐτοχρόνως καὶ θεραπευταί! Ὢ τῆς ἀντιθέσεως! Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὁ δήμιος τῶν Βορδιγάλλων ἦτον ὡσαύτως καὶ ὁ τιτλοφορούμενος ἰατρὸς τῶν ναυτῶν τοῦ λιμένος.

Εἷς τῶν περιωνυμοτέρων δημίων-ἰατρῶν ἦτο καὶ ὁ Βίκτωρ τῆς Νίμης, ὅν θὰ ἐκάλουν σήμερον Κ. δὲ Νίμης. Ἡ φήμη αὐτοῦ ὡς ἐπιδεξίου χειρούργου ἦτο μεγίστη. Θὰ διηγηθῶμεν ἐνταῦθα μίαν τῶν ἀξιοσημειωτέρων θεραπειῶν του.

Ἄγγλός τις ἐλθὼν ἐν Γαλλίᾳ ἵνα συμβουλευθῇ τὴν τότε περιώνυμον ἰατρικὴν ἀκαδημίαν τῆς Μοντπελλιέρης δι' ἀσθένειάν τινα τῶν μυώνων, ἥτις τῷ εἶχεν ἐπιφέρει μετατόπισιν τοῦ νεύρου τοῦ λαιμοῦ καὶ κλίσιν τῆς κεφαλῆς ἐπὶ τοῦ ἑνὸς ὤμου, εἰς μάτην συνεβουλεύθη τοὺς ἀρίστους τῶν ἰατρῶν. Ἀπελπισθεὶς προσέτρεξε παρὰ τῷ Βίκτωρι, τῷ δημίῳ τῆς Νίμης, οὗ ἡ φήμη ἔφθασε μέχρις αὐτοῦ.

— Οἱ ἰατροὶ εἶναι γαΐδαροι, τῷ εἶπεν ὁ Βίκτωρ ἀφοῦ ἐξήτασεν αὐτόν.

— Τοιαύτη εἶνε καὶ ἡ ἰδική μου ἰδέα, ἀνταπήντησεν ὁ Ἄγγος μετὰ πεποιθήσεως ἐρειδομένης ἐπὶ ὀδυνηρᾶς πείρας.

— Ἔχετε ἁπλούστατον στραβολαίμιασμα ἐξ οὗ θὰ σᾶς ἀπελευθερώσω.

— Ἀ! κύριε δήμιε! ἀνέκραξεν ὁ Ἄγγλος μετὰ τῆς προφορᾶς ἐκείνης δι' ἧς διακρίνονται οἱ πέραν τῆς Μάγχης γόνοι ἀναμεμιγμένης μετὰ τόνου μεγίστης εὐγνωμοσύνης.

— Θὰ ἴδητε ὅτι καὶ οἱ δήμιοι ἔχουν ὡσαύτως τὸ καλόν των, ὑπέλαβεν ὁ Βίκτωρ μετὰ βεβαιότητος. Μόνον πρέπει νὰ μὲ ὑποσχεθῆτε ὅτι θὰ ἐκτελέσητε πιστῶς πᾶν ὅ,τι σᾶς διατάξω.

Ὁ Ἄγγλος ὑπεσχέθη μετὰ σπουδῆς.

— Ἀκολουθήσατέ με, τῷ εἶπε τότε ὁ παράδοξος οὗτος χειρούργος.

Καὶ ἀμφότεροι εἰσῆλθον εἰς παρακείμενόν τι δωμάτιον. Ἵνα εἴπωμεν τὴν ἀλήθειαν ὁ Ἄγγλος μεθ' ὅλην τὴν ζωηρὰν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν τῆς θεραπεύσεώς του δὲν ἦτον ἐντελῶς καθησυχασμένος.

Τὸ δωμάτιον εἰς ὃ εἰσῆλθον δὲν παρουσίαζεν ἐκ πρώτης ὄψεως οὐδὲν τὸ ἰδιαίτερον. Οὐδὲν, ἐκτὸς ἐν τούτοις... ἄκρας σχοινίου κρεμαμένου ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀπολήγοντος εἰς θηλειάν τινα χαρακτηριστικήν. Ὁ Ἄγγλος ἀνεγνώρισεν ἀμέσως τὴν βρετανικῆς ὄψεως κάνναβιν ταύτην.

— Ἀναβῆτε ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου τούτου, ἐπρόφερεν ὁ Βίκτωρ βραχείᾳ φωνῇ.

— Ὤ! ἀώ! ὤ! ἐμορμύρισεν ὁ Ἄγγλος περιδεὴς μεθ' ὅλων τῶν τόνων οὓς δύναται νὰ προσλάβῃ ἡ ἐθνικὴ αὕτη ἐπιφώνησις.

— Ἀ! ἠρχίσατε ν' ἀπειθῆτε! ἀνέκραξεν ὁ δήμιος-ἰατρός· τότε ἐπανέλθετε εἰς τοὺς σοφούς σας τῆς Μοντπελλιέρης καὶ ἀφήσατέ με ἥσυχον!..

Ὁ Ἄγγλος, ὠχρὸς ἀλλ' ἀποφασιστικὸς, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου.

— Περάσατε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν θηλειάν.

Ἅμ' ἔπος ἅμ' ἔργον.

— Συστήσατε τὴν ψυχήν σας εἰς τὸν Θεόν!

— Ἀώ! ἀλλὰ, κύριε δήμιε, θέλετε νὰ με φονεύσητε ἵνα μὲ θεραπεύσητε...

— Οὕτως ἔχει, ἐπεῖπεν ὁ Βίκτωρ ἀνυπομόνως.

Καὶ ἀνατρέπων δι' ἰσχυροῦ λακτίσματος τὸ ὑπόβαθρον ὅπερ ὑπεβάσταζε τὸν ἀσθενῆ του, ἐδράξατο τῶν ἀσπαιρουσῶν κνημῶν αὐτοῦ καὶ ἐξετέλεσεν ἀληθῆ περιστροφὴν σχοινοβάτου τῇ βοηθείᾳ τῆς ἀνθρωπίνου ταύτης τραπέζης. Μετά τινα λεπτὰ ἐξεκρέμασε τὸν Ἄγγλον μᾶλλον νεκρὸν ἢ ζῶντα, ἀλλά... τεθαραπευμένον! Τὴν σήμερον θὰ ἀπεκάλουν τοῦτο ἡρωϊκὸν φάρμακον.

ΜΥΘΟΣ ΙΝΔΙΚΟΣ.

Ἰνδός τις πρίγκηψ, ὅςτις ἐλάτρευε μίαν Ἱμαλαϊανὴν νεάνιδα, ὤφειλε νὰ ἀναμένῃ ἐπὶ δέκα ἔτη τὸ τέλος πολέμου, ἐν ᾧ ἔσωσε τὴν πατρίδα του διὰ θαυμάτων ἀνδρείας, ἵνα νυμφευθῇ ἐκείνην ἥτις εἶχε δώσῃ αὐτῷ τὴν καρδίαν της. Τὴν αὐτὴν δὲ ἑσπέραν τῶν γάμων ἀποθνήσκει ἐξ ἀποπληξίας κεραυνοβόλου.

Διελθὼν δὲ ἐν καθαρτηρίῳ ἓν ἔτος ὀδυνῶν ὑπὲρ ἄνθρωπον, ἵπταται πρὸς τὴν ἠνεῳγμένην πύλην τοῦ οὐρανοῦ, ἔνθα αἰωνία μακαριότης αὐτὸν περιμένει.

— Δύναμαι νὰ ἐπανέλθω μίαν ὥραν ἐπὶ τῆς γῆς διὰ νὰ ἴδω ἐκείνην τὴν ὁποίαν τόσον ἠγάπησα; κραυγάζει πρὸς τὸν φύλακα ἄγγελον τοῦ οὐρανοῦ.

— Δύνασαι, καρδία πιστή, ἀποκρίνεται ὁ ἄγγελος, ἀλλ' ἡ ὥρα αὕτη θὰ σοὶ στοιχίσῃ δέκα χιλιάδας ἐτῶν βασάνων ὁμοίων πρὸς ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἐξήρθρωσαν τὰ μέλη σου, καὶ πάσχεις εἰσέτι.

Χωρὶς νὰ διστάσῃ, καταβαίνει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ζητεῖ ὅλος ἐν μέθῃ ἐν ταῖς κατασκίοις δενδροστοιχίαις τῆς κοιλάδος τῆς Κασμίρης τὴν ἀείποτε ἠγαπημένην θέσιν ἔνθα καθεύδει μία ἀνάμνησις.

Ἡ νεαρὰ γυνὴ ἦτον ἐκεῖ, ἀλλ' ἐρριμμένη ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἑτέρου, καὶ ψάλλουσα αὐτῷ διὰ φωνῆς θείας αἰωνίους ὅρκους!

Ὅταν δ' ἐπανῆλθεν εἰς τὸ καθαρτήριον.

—Ἀνάβηθι κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν οὐρανόν, λέγει αὐτῷ ὁ ἄγγελος· ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶδες εἶναι φρικτότερον διὰ σὲ ἢ δέκα χιλιάδες ἐτῶν ὀδυνῶν, φλογῶν καὶ βρυγμῶν τῶν ὀδόντων.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ.

—

Ἡ Ῥώμη κατὰ τὸ 1877.

Ἡ Ῥώμη ἀριθμεῖ σήμερον 272,560 κατοίκους, ἐκτὸς τῆς φρουρᾶς, διεσπαρμένους εἰς 13,550 κατοικίας ἐπὶ ἐκτάσεως 14,113, 150 τετραγωνικῶν μέτρων.

Ἑκάστῳ ἄρχοντι αἱ ἀνήκουσαι τιμαί· ἀρξώμεθα ἐκ τῶν ναῶν. Ὑπάρχουσιν ἐν Ῥώμῃ 347 ναοὶ τῆς καθολικῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἐξ ὧν 41 εἰσὶν ἐνοριακαί, καὶ 8 ναοὶ τῆς διαμαρτυρομένης ἢ εὐαγγελικῆς ἐκκλησίας.

Ἔχει 30 σχολεῖα δημοτικά, 18 διὰ τοὺς ἄρρενας παῖδας, καὶ 20 διὰ τὰς νεάνιδας, συχναζόμενα ὑπὸ 8,307 ἀρρένων καὶ 7,099 θηλέων. Εἰς τὸν ἄνω ἀριθμὸν δὲν συμπεριλαμβάνονται 4 σχολεῖα ἐν τοῖς προαστείοις καὶ 5 γεωργικά. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσιν ἐπίσης 94 σχολαὶ ἰδιωτικαί, 77 θρησκευτικαί, 56 σύμμικτοι καὶ 4 ὀρφανοτροφεῖα. Τὰ νοσοκομεῖά εἰσι 4 καὶ δύνανται νὰ περιλάβωσι 3,500 ἀσθενεῖς· προσθέσωμεν εἰς ταῦτα καὶ 2 νοσοκομεῖα δημοτικὰ τῶν φρενοβλαβῶν καὶ ἀσθενῶν διὰ 1000 ἄτομα, καὶ τὰ νοσοκομεῖα τοῦ Terimini, τοῦ Ἁγίου Μιχαήλ, τῆς ἡγεμονίδος Μαργαρίτας, τῆς Τάτας Τζιοβάνη, τῶν ὀρφανῶν, κλπ. κλπ.

Ἐν ὅλῃ τῇ περιφερείᾳ τῆς Ῥώμης εὑρίσκονται 6 ἱεροσπουδαστήρια καὶ 4 οἰκοτροφεῖα, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἐπαρχιακοῦ γυμνασίου, καὶ 4 φυλακαὶ μετὰ 1900 τροφίμων.

Ὁ πληθυσμὸς τῆς Ῥώμης ὁλονὲν αὐξάνει. Ἀπὸ τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1871 μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου 1876 παρετηρήθη μεγάλη αὔξησις ἐν τῇ στατιστικῇ τῶν γάμων καὶ τῶν γεννήσεων. Τῷ 1876 ἐτελέσθησαν 605 γάμοι· τῷ 1876 ἐγένοντο 1599. Ἡ διαφορὰ ὡς βλέπει τις, εἶνε μεγάλη. Τῷ 1871 ἀνέγραψαν 4,602 γεννήσεις ἐνῷ καθ' ὅλον τὸ 1876 ἐγένοντο 7,744.

Ἐκτὸς τῆς φρουρᾶς ἡ Ῥώμη ἔχει 513 δημαρχικοὺς ὑπαλλήλους, 184 εἰσπράκτορας τῶν δημοτικῶν φόρων, 812 πυροσβέστας,

403 φύλακας τῆς δημοσίου ἀσφαλείας καὶ 192 δεσμοφύλακας.

Ἡ ὑπηρεσία διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν τεταξειδιωτῶν, τῶν πραγματειῶν καὶ τοῦ ὑλικοῦ συνίσταται ὡς ἑξῆς: 1990 μονίππους ἁμάξας, 200 ἁμάξας μὲ 2 ἵππους, 110 δίφρους, 89 ὁδοιπορικὰς ἁμάξας, 80 λεωφορεῖα διὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὑπηρεσίαν καὶ 3 διὰ τὴν ἐσωτερικήν. Κέκτηται ἐπίσης 5,345 δίτροχα καὶ 801 τετράτροχα ἁμαξίδια διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν πραγματειῶν καὶ τοῦ ὑλικοῦ. Ὅλαι αὐταὶ αἱ ἅμαξαι κατέχουσι 707 ἁμαξοστάσια.

Τὰ ξενοδοχεῖα, καφφενεῖα, καπηλεῖα, κρασοπωλεῖα καὶ οἰνοπνευματοπωλεῖα ἀριθμοῦνται εἰς 8,840· ἀρτοπῶλαι δὲ, ἀλλαντοπῶλαι, καὶ ἄλλοι μεταπράται φαγωσίμων εἰσὶ 4,790.

—

Αἱ αὐτοκτονίαι.

Αὔξησις πλέον τοῦ ἑνὸς πέμπτου ἐπὶ τῶν τοῦ παρελθόντος ἔτους παρετηρήθη εἰς τὰς ἐν Γαλλίᾳ αὐτοκτονίας κατὰ τὸ 1876. Ἐν συνόλῳ 5,617, ἐξ ὧν 2,172 ἐξ ἀγχόνης καὶ 1514 ἐκ πνιξίματος. Τὸ ἐπίλοιπον σύγκειται ἐξ αὐτοχειριῶν διὰ πολυκρότου, δι' ἀσφυξίας ἐξ ἄνθρακος, καὶ ἐξ ἑκουσίων πτώσεων ἀπὸ τοῦ ὕψους οἰκιῶν ἢ οἰκοδομῶν. Ἡ δηλητηρίασις ἔρχεται τελευταίως· τὸ δημόσιον δὲν αἰσθάνεται πολλὴν εὐχαρίστησιν διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς αὐτοκτονίας· ἡ στατιστικὴ ὅμως δὲν μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἰοῦ τοῦ χαλκοῦ.

Οἱ ἄνω ἀριθμοὶ εἰσὶ θλιβεροὶ ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ ἐξάξῃ τις ἐξ αὐτῶν ἐπιχειρήματα ὡς ἀπαισιόδοξοί τινες, κατὰ τοῦ δημοσίου πνεύματος καὶ τῆς αὐξούσης ἀνηθικότητός του· ἐὰν συνεβουλεύετό τις τὴν ἱστορίαν θὰ ἔβλεπεν ὅτι ἡ αὐτοκτονία εἶνε ἁπλῆ τις ἐπιδημία ὡς ὁ τύφος καὶ ἡ χολέρα. Ἐπιδράμει αἰφνιδίως καὶ λαφυραγωγεῖ ὡς οἱ μεγάλοι ἐπιδρομεῖς· ἀποσύρεται ἵνα ἐπανέλθῃ ἀργότερον, καὶ ἐν γένει τὴν ἐπαύριον τῶν μεγάλων πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν σάλων. Ἡ αὐτοκτονία ἐπέδειξε τὴν ἐπιδημικὴν ἰσχύν της εἰς τὰς στρατιὰς Ναπολέοντος τοῦ Α΄., ἃς δὲν δύναταί τις νὰ κατηγορήσῃ ὡς ἀνηθίκους· ἐποίησε μεγάλας φθορὰς μεθ' ὅλην τὴν σιδηρᾶν πειθαρχίαν ἥτις ἐνησχόλει ἀρκούντως τὸ σῶμα ὅπως μὴ ἀφίνει εἰς τὴν ψυχὴν τὸν καιρὸν τοῦ νὰ ἀποχαυνοῦται φθοροποιῶς. Ἡ αὐτοκτονία ἦτο ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ.

Γνωστὴ εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ οἰκίσκου τῆς φρουρᾶς, εἰς ὃν ηὐτοκτόνουν ὅλοι οἱ φρουροί. Ἐπὶ τῷ ἀντικειμένῳ τούτῳ ὁ Ναπολέων εἶπε μεγάλην τινὰ λέξιν, φράσιν ἰδεολόγου, ἀξίαν τῆς Κας Στάελ καὶ τοῦ Σενανκούρ! «Ὁ στρατιώτης ὀφείλει νὰ εἰξεύρῃ νὰ ὑπομένῃ τὴν μελαγχολίαν τῶν παθῶν.»

Οὕτως ὁμιλεῖ ἐν ἡμερησίᾳ τινὶ διατάξει χρονολογουμένῃ εἰς Σαὶν-Κλού. Ἰδοὺ τί δὲν ὁμοιάζει οὐδόλως μὲ τὸν Ναπολέοντα Α΄.; ἀλλ' οὐδὲν ἀποδεικνύει κάλλιον τὴν ἐπήρειαν τοῦ κέντρου καὶ ἐκείνου ὅ,τι ἐκάλει ὁ Σαὶντ-Βεβ (Saint-Reuve) ἀτμοσφαῖραν πραγματικήν. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τὸ γράφειν κατὰ τὸν Σατωβριάνδον ἦτο τοῦ συρμοῦ, ὡς ἦτο καὶ ἡ αὐτοκτονία.

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΟ ΦΟΥΝΤΩΜΕΝΟΝ ΚΗΡΙΟΝ.

Τὸν καιρὸν τοῦ Μαθουσάλα
 ἢ καὶ πρότερον ἀκόμα
—τόσον τόσον δὲν θυμοῦμαι—
 ὅτε ὅλα εἶχον στόμα,
καὶ αἱ πέτραι καὶ τὰ σπήτια
 τὰ παλάτια καὶ τὰ ξύλα
τὰ βουνά, τὰ περιβόλια
 καὶ τὰ δένδρα μὲ τὰ φύλλα,
τότε ὅτε συνωμίλουν,
 καὶ οἱ γάτοι καὶ οἱ σκύλοι,
καὶ ἐν γένει κάθε ζῶον...
 τότε —λέγω— καλοὶ φίλοι,
Ἓν κηρὶ 'ς τὸν κηροστάτην
 ἐνῷ ἦτο ἀννημένον

ἀπὸ τὸ πολὺ φυτύλι
ἐπειδ' ἦτο φουντωμένον,
κι' ἀπ' αὐτὸ τῆς Οἰκουμένης
ἀπαξάπας ὁ ὁρίζων
τὸ φῶς ὅλον ὅτι πέρνει,
τὸ τρισάθλιον νομίζον
ἐφουντώθη.....
ἐφουσκώθη.....

* * *

Κ' ἤρχισε μ' ἀλαζονείαν
τέτοια λόγια νὰ κομπάζῃ:
— Ποῖος ἄλλος 'σὰν ἐμένα
τόσας χάριτας—φωνάζει—
ποῖος ἔχει; Ποῖος φωτίζει;
καὶ ποῖος λάμπει 'ς τὰς οἰκίας;
εἰμὴ μόνον σπινθὴρ ἕνας
τῆς ὡραίας μου φωτίας;
Ποῖος ἄλλος 'σὰν ἐμένα
εἰς τὸν κόσμον προτιμᾶται;
κι' εἰς λαμπρὰς ἑσπερίδας
καὶ εἰς τοὺς χοροὺς τιμᾶται;
Ὤ! πῶς φέγγει τὸ κορμί μου!
Ποία χάρις! τί λαμπρότης!
ἀλλ' ἐνῷ οὕτως ὡμίλει
τὸ ζαβὸν—τί ματαιότης!—
τὴν οὐράν του τὸ κεφάλι
ἐχαμήλωσε κομμάτι
κι' ἀλαζονικῶς ἐμβλέψαν
κι' εἰς αὐτὸν τὸν κηροστάτη
Ἄθλιέ μου κηροστάτη
κομματάκι δὲν μιμεῖσαι
πῶς νὰ λάμψῃς ὡς ἐμένα
καὶ ἐσὺ νὰ μὴν κινεῖσαι;
Αἴ!!! καϋμένε!..
μουντωμένε!!..

* * *

Οἱ λαμπροὶ ἀδάμαντές σου
Τί σὲ ὠφελοῦν οἱ τόσοι,
καὶ τί δύνατ' ὁ χρυσός σου,
ὁ πολὺς αὐτὸς νὰ δώσῃ;
Ἔτσι στέκεις... ἔτσι σ' ηὗρα...
ἔτσι πάγω νὰ σ' ἀφήσω....
—Ἆ! φοβοῦ ξεμυαλισμένο
μὴ τὸν πόδα μου κινήσω,
—εἶπ' εὐθὺς ὁ κηροστάτης
μὲ φωνὴν πολλὰ πραεῖαν
μὲ γαληνιαῖον πνεῦμα
καὶ μὲ ἔκφρασιν μετρίαν.—
Καὶ χαθῇς ἐξ ὁλοκλήρου
καὶ ἐσὺ καὶ ἡ φωτιά σου
καὶ δὲν μείνῃ οὐδὲ ἴχνος,
οὐδὲ ἴχνος τῆς σκιᾶς σου.
Ναί! ὦ φίλε μου σοὶ λέγω
κομματάκι συλλογίσου
κι' αὐτ' ἡ λάμψις ἐνθυμήσου
μετ' ὀλίγον θέλει τείνει
ὅλο νὰ σ' ἐξουδενώσει
κι' εἰς τὰς φλόγας σου μὲ στάκτην,
μεμιγμένας νὰ σὲ χώσῃ..
ἀλλὰ ὁ ἐμὸς ἀδάμας
εἰς αἰῶνας θέλει μείνει,
κι' ἂν ποτὲ καὶ τὴν μορφήν μου
νὰ ἀλλάξῃ τις θελήσῃ
τότε στέμμα βασιλέως
τὸ κορμί μου θέλει γείνει,
ἢ καλλιπαρείου νέας
τὸν λαιμὸν θέλει στολίσει.
Σὺ δὲ τέφρα πλέον εἶσαι
κ' εἰς τοὺς πόδας μ' ἐρριμμένον
μετ' ὀλίγον θὲ νὰ κεῖσαι.

ΣΟΦΙΑ Ζ. ΛΑΜΠΙΣΗ ΙΑΤΡΟΥ

Η ΑΟΜΜΑΤΟΣ ΕΠΑΙΤΙΣ,

—«Ὀρφανὸ 'μαι, λυπηθεῖτε'
ὀρφανὸ 'μαι, τὸ καϋμένο
ὀρφανὸ' χωρὶς πατέρα,
ἔλεος! χωρὶς μητέρα—
ἔλεος, κυρά, νὰ ζήσῃς
πεινασμένο μὴ μ' ἀφείσῃς.»

* * *

«Ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ
παραδέρνω μέσ' τοὺς δρόμους
μὲ κουρελιασμένα ροῦχα
καὶ μὲ γυμνωμένους ὤμους.»

* * *

«Τὰ 'ματάκια μου δὲν βλέπουν
γιὰ νὰ πάγω νὰ δουλεύσω,
ἢ ἐργόχειρον νὰ κάμω
ἢ 'στὰ σπήτια νὰ δαδεύσω.
Ἔλεος, κυρὰ, νὰ ζήσῃς,
ξεσχισμένο μὴ μ' ἀφήσῃς.»

* * *

«Ἀποκρέω λέγουν εἶναι
κι' ἐγὼ τρώγω τὸ καϋμένο
τὸ ψωμὶ τὸ μουχλιασμένο.»

«Ἐκαθήμην, ἐκαθήμην
καὶ ἐγὼ μίαν ἡμέρα
ἐκαθήμην 'ς τοὺς σοφάδες
εἶχα καὶ ἐγὼ πατέρα.»

* * *

«Ἐκαθήμην, ἐκαθήμην
καὶ ἐγὼ εἰς τὰ μιντέρια
εἶχα δούλαις, παραδούλαις
καὶ βραχιόλια εἰς τὰ χέρια...
Ἀλλὰ τώρα μὴ μ' ἀφήσῃς
ἔλεος, κυρὰ, νὰ ζήσῃς.»

* * *

«Τρέμω· τρέμω ἀπ' τὸ κρῦο,
κοκκωνίτσα μου, κρυόνω
κι' εἰς τῆς πόρτας τὸ κατώφλοιο
ξενυκτίζω καὶ παγόνω»

* * *

«Κάμετο γιὰ τὰ παιδιά σου,
κάμετο γιὰ τὴν ψυχή σου,
νὰ χαρῇς τὸ στέφανό σου,
σὲ παρακαλῶ, λυπήσου.»

* * *

«Δῶσε με κἀνένα ῥοῦχο
ἢ κἀνένα φουστανάκι,
δόσε με καὶ μὴ λυπῆσαι,
νὰ συνέλθω κομματάκι.
Ἔλεος, κυρὰ, νὰ ζήσῃς
ξεσχισμένο μὴ μ' ἀφήσῃς.»

* * *

.

—Ἡ κυρά μας ἔχει μπάλο·
τί γιὰ τοὺς πτωχοὺς, τὴν νοιάζῃ,
ἂν πεινοῦν καὶ τρεμουλιάζουν
ἢ κανένας των πουδιάζει;

* * *

«Πάγουν πλέον αἱ κυράδες,
ἂς χαθοῦν καὶ οἱ πτωχοὶ
τίποτ' ἄλλο δὲν ἀκούεις,
ὁ Θεὸς νὰ σ' ἐλεῇ.»

Κατὰ Φεβρουάριον 1877.

ΣΟΦΙΑ Ζ. ΛΑΜΠΙΣΗ ΙΑΤΡΟΥ

ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ

Τὴν τύρβην φεύγων πάντοτε
τῆς γαύρου κοινωνίας
ὡς ὁδοιπόρος κεκμηκὼς
ἐδῶ φέρω τὸ βῆμα·
ἐδῶ ἐντὸς τῆς σιωπῆς,
ἐντὸς τῆς ἐρημίας
δὲν φέρεται παράφορον
τοῦ συρφετοῦ τὸ κῦμα.
Ἐδῶ δὲν φθάνουν ἠχηροὶ
τῆς πόλεως οἱ κρότοι
ἡ φύσις ὅλη ὡς νεκρὰ
μὲ τὸν νεκρὸν ὑπνώττει.

—=—

Ἰδοὺ τὸ κοιμητήριον!
παντοῦ σωρὸς κοκκάλων
παρέχει θρύμματα πλακῶν,
σταυρῶν συντετριμμένων
ὑψοῦνται κἄπου πλάτανοι
ἐν μέσῳ φυτῶν ἄλλων
καὶ κἄπου δάφνη φύεται
καὶ μύρτον τεθλιμμένον.
Παντοῦ σιγὴ ἐπικρατεῖ..
κι' ὑπὸ ὀρνέου μόλις
ταράσσεται ἡ ἤρεμος
τῶν τεθνεώτων πόλις!...

—=—

Ῥέμβαζων βλέμμα ἔρριπτα
ἐδυνηρὸν 'ς τὰ πέριξ
καὶ εἶδον μνήματα λευκὰ
τὴν χλόην νὰ καλύπτουν
τοῦ χρόνου εἶχεν ἐπ' αὐτῶν
ἐντυπωθῇ ἡ πτέρυξ
καὶ τὸν σταυρόν των ἔβλεπον
νὰ σήπονται... νὰ πίπτουν...
Ὡς καὶ τὸν τάφον ἡ φθορὰ
δὲν φείδεται οὐδόλως!
Γεννᾷ, ἀνθεῖ καὶ φθείρεται
τὸ πᾶν ἐδῶ εὐκόλως!

—=—

Στρέψον ἐδῶ, ὦ ἄνθρωπε,
τὸ τολμηρόν σου ὄμμα!
Ἰδὲ τὸν χρόνον φεύγοντα...
τὸν θάνατον πλησίον.
Τίς οἶδεν;... ἴσως αὔριον
χωρὶς πνοὴν 'ς τὸ χῶμα
θὰ κέκτησαι μ' ἕνα χρυσοῦν
'ς τὰ νῶτα Μαυσωλεῖον!
Κλῖνον τὸ γόνυ! θαύμασον
τὴν δύναμιν τοῦ Πλάστου,
Ὅστις τὸν βίον μὲ θανὴν
προώρισεν ἑκάστου!..

—=—

Παῦσον ἐδῶ τὰ ᾄσματα!
ἂς φύγ' ἡ εὐθυμία
'ς τοὺς ὀφθαλμούς σου ὡς γυμνὴ
ἡ ἀνθρωπότης μένει
Ἰδέ!.. ἐξήτασον καλῶς
εἰς τὰ ψυχρὰ μνημεῖα!
ἐὰν 'ς τὸ χῶμα ἄφθαρτος
ἡ καλλονὴ ἐμμένῃ!
Ἐὰν τὴν ῥώμην, τὸν χρυσὸν,
τὸν νοῦν καὶ τὴν ἀνδρείαν!
τὴν ἀνευρίσκῃς ἄθικτον
ἐδῶ 'ς τὴν ἐρημίαν;..

—=—

Βλέπεις αὐτὰς τὰς κεφαλὰς
'ς τὴν κόνιν κειτομμένας;
Ἴσαι εἰσὶ καὶ ὅμοιαι·
διαφορὰ καμμία!...
Ποίους αὐταὶ ἐκόσμησαν
γνωρίζεις σὺ αὐχένας;

Ἐὰν ἀνάκτων ἢ πτωχῶν
ὑπῆρξαν τὰ κρανία;
Ἐδῶ ὁ φύλαξ θάνατος
τὸν πάντα ἐξισόνει
κι' ὀλίγην γῆν ὡς κάλυμμα
ἐπάνω των ἁπλόνει!...

—=—

Εἰς τί σὲ ὠφελοῦν λοιπὸν
ἡ φήμη καὶ τὸ κλέος;
Αἴφνης ὅταν τοῦ βίου σου
ῥηγνύηται τὸ νῆμα:
Πρὸς τί ἂν φέρῃς σήμερον
τὸ στέμμα βασιλέως
ἐνῷ νεκρὸν θὰ σὲ δεχθῇ
τὴν αὔριον τὸ μνῆμα;
Ἄφες αὐτὰ ἄφρων θνητὲ...
ἐδῶ τὸ μεγαλεῖον!
Ἂς καταπέσῃ παρευθὺς
'ς τὴν θέαν τῶν μνημείων!..

—=—

.
.

Β'.

Ἐμπρός μου ξύλινος σταυρὸς
εἰς μνῆμά τι ὑψοῦται
μαρμάρου πλὰξ πλὴν ἄσημος
ἕνα νεκρὸν σκεπάζει
ἀπ' ἄνθη μύρτου καὶ δαφνῶν
ὁ τάφος στεφανοῦται
κι' ἰτέα τις πολύφυλλος
τὸ χῶμα του σκιάζει.
Ὤ! διατί 'ς τὸ κάλλος του
ἐκπλήττετ' ὁ ὁδίτης;
Κι' ἐμὲ αὐτὸν ἡ θέα του
μὲ ἕλκει ὡς μαγνήτης.

—=—

Μὲ τρόμου ἐπλησίασα
καὶ εἶδον χαραγμένας
λέξεις τινὰς δι' ἄνθρακος
ὑπὸ χειρὸς ἀπείρου·
τὰς λέξεις εὗρον ἀτελεῖς
καὶ ἡμισβεσμένας!
Πλὴν μήπως πλάνη εἶν' αὐτὴ
ἀπατηλοῦ ὀνείρου!..

Ἓν ὄνομα διέκρινεν
θολὰ ὁ ὀφθαλμός μου....
Ἀλέξανδρος.. ὢ κεῖτ' ἐδῶ
ὁ τάλας ἀδελφός μου!...

—=—

.
.

Τριὰς ἐτῶν ἐπέρασεν
κι' ἀκόμη ἐδῶ πέρα
ἀθρήνητος Ἀλέξανδρε!
λησμονημένος μένεις!
Εἰς λήθην σὲ παρέδωκαν
οἱ ἀδελφ' ἡ μητέρα
εἰς μάτην σὺ νὰ τοὺς ἰδῇς,
εἰς μάτην περιμένεις.
Ὢ λησμονοῦνται οἱ νεκροί,
τὰ δάκρυα, οἱ θρῆνοι!
Κι' ὁ στόνος εἰς τὴν χαρμονὴν
τὴν θέσιν του ἀφίνει....

—=—

Ἂν ὅλοι σ' ἐλησμόνησαν
οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι,
Ἂν εἰς τὸ μνῆμα σου κανεὶς
δὲν ἔρχεται νὰ κλαύσῃ
Ὦ σὲ ὁρκίζομαι ἐγὼ
μὲ ἀληθείας χείλη.
ὅτ' ἡ φωνή μου προσευχὰς
νὰ πέμπει δὲν θὰ παύσῃ.
Ἕως οὗ πλέον καὶ ἐγὼ
τὸν βίον μου περάνω
κι' ἐκεῖ μ' ἐσὲ ἀνταμωθῶ
'ς τὸν οὐρανὸν ἐπάνω!.

.

Κατὰ Μάϊον 1877.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

ΟΔΥΝΗ.

Δὲν δύναμαι νὰ ψάλλω
οὐδὲ νὰ κλαύσω πλέον,
καὶ ἐνεκρώθη ἐν ἐμοὶ
κάθε πηγὴ γαλήνης,
καὶ δὲν ὑπάρχει δι' ἐμὲ
οὐδέν τι τὸ ὡραῖον,
καὶ ἔχασα διὰ παντὸς
τῆς παιδικῆς ἐκείνης
γαλήνης
τὴν δρόσον πλέον!

* * *

Καθὼς τι ῥόδον στερηθὲν
θερμότητος ἡλίου,
μεμαραμμένος ἔκλινα
ἐπὶ ἐδάφους κρύου,
Ὦ! μαῦρα ὅλα πέριξ μου
καὶ αὐχμηρὰ καὶ κρύα
καὶ ἐρημία καὶ σιγὴ
καὶ κόλασις ἀγρία·
ὁ νότος ἔσεισε βαρὺς
τοὺς κλάδους τῆς ζωῆς μου
καὶ ἀπεφύλλησεν οἰκτρῶς
τὰ φύλλα τῆς ψυχῆς μου,
καὶ τώρα στεναγῶν ψυχρὸς
ἐπαίτης τῆς γαλήνης,
καίτοι νεάζων ἔτι,
θρηνῶ καὶ κλαίω ἄπελπις
τὰ νεαρά μου ἔτη
μετὰ ὀδύνης.

30 Ἀπριλίου 1877 Γ. Λ.

ΤΟ ΔΑΚΡΥ.

Μὴ μὲ σπαράζῃς ἄσπλαχνη
Μὲ τὰ παράπονά σου,
Μὴ μὲ ποτίζῃς ἀλοή.
Μὴ κλαῖς, μὴ μοῦ πικραίνεσαι...
Γιατί κάθε ματιά σου
Πάντα τὸ δάκρυ νὰ τὴ σβῇ;

Πές μου τί θέλεις ἄπιστη;
Γιατί χολὴ φαρμάκι
Θὰν ἡ ἀγάπη σου γιὰ μέ;
Γιατί κ' ἐγὼ ψυχοῦλα μου
Νὰ μὴ χαρῶ λιγάκι
Μιὰν ὥρα ξάστερη μ' ἐσέ;

Κ' ἐσὺ πικρὰ μ' ἐλύτταζες
Ἀχνὴ σὰν πεθαμένη.
Καὶ σὰν τὸ μάρμαρο βουβή.
Ἀγάπη, ὡσὰν νὰ μὤλεγες,
Ἀγάπη ποτισμένη
Μὲ τέτοιο δάκρυ πάντα ζῇ.

Α. ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων 48. Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ΦΙΛΕΡΓΟΥ τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «ΦΙΛΕΡΓΟΥ» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. 89 ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. 36

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει,
ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΙΟΥΝΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ ΣΤ'.

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ

πρὸς καθοδηγίαν τοῦ λογικοῦ καὶ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς ἐπιστήμαις.

Ὑπὸ ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ

Μετάφρασις Κ. Α. Ξ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Ε'. Σελ. 234.)

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ὡς δὲ πρὶν νὰ ἀρχίσῃ τις νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἀνοικοδομήσεως τοῦ κτιρίου ἐν ᾧ κατοικεῖ, δὲν ἀρκεῖ μόνον νὰ τὸ ρίψῃ κάτω καὶ νὰ προμηθευθῇ τὸ ὑλικὸν καὶ τοὺς τέκτονας ἀφοῦ διαχαράξῃ ἐπιμελῶς τὸ σχέδιον, ἀλλὰ πρέπει ἐπίσης νὰ φροντίσῃ καὶ περὶ καταλλήλου οἰκήματος ἐν ᾧ θὰ κατοικῇ καθ' ὃν καιρὸν ἡ οἰκία του θὰ ἐπισκευάζεται· οὕτως, ἵνα καὶ ἐγὼ μὴ μείνω ἀναποφάσιστος, εἰς τὰς πράξεις μου, καθ' ὃν καιρὸν τὸ λογικὸν θὰ μοὶ ἐπέβαλλε τοῦτο ἐν ταῖς κρίσεσί μου, ἐσχημάτισα προσκαίρως ἠθικήν τινα συνισταμένην εἰς τρία ἢ τέσσαρα ἀξιώματα, ἅτινα ἀνακοινῶ ὑμῖν.

Τὸ πρῶτον ἀξίωμα συνίστατο εἰς τὸ ὑπακούειν εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰ ἔθη τοῦ τόπου μου, κρατῶν ἐν τῇ μνήμῃ μου σταθερῶς τὸ θρήσκευμα ἐν ᾧ θείᾳ βουλήσει ἀνετράφην νηπιόθεν, καὶ ὑπογραμμὸν ἔχων εἰς ὅλας τὰς ἄλλας πράξεις μου τὰς μετριωτέρας καὶ τὰς μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένας τῆς ὑπερβολῆς ἀρχάς, αἵτινες ἐγένοντο δεκταὶ κοινῶς ὑπὸ τῶν νουνεχεστέρων ἀνδρῶν μεθ' ὧν ἔμελλον νὰ ζήσω. Διότι ἀρξάμενος ἔκτοτε νὰ μὴ λαμβάνω ὑπ' ὄψιν τὰς ἐμὰς θεωρίας ὡς μέλλων νὰ ἐξετάσω τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν, ὤφειλον ἐξ ἀνάγκης νὰ παραδεχθῶ τὰς τῶν νουνεχεστέρων. Σκεπτόμενος δὲ ὅτι ἠδύναντο νὰ εὑρεθῶσι καὶ μεταξὺ αὐτῶν τῶν Περσῶν ἢ τῶν Σινῶν πολὺ νουνεχέστεροι ἢ μεταξὺ ἡμῶν, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι τὸ ὠφελιμώτερον ἦτο νὰ ρυθμίσω τὰς ἰδέας μου ἀναλόγως ἐκείνων ἃς ἔμελλον νὰ ἀπαντήσω εἰς τοὺς μετ' ἐμοῦ συζήσοντας. Συνεπῶς ὅθεν ὤφειλον νὰ προσπαθήσω νὰ μάθω τὰς ἀληθεῖς αὐτῶν ἀρχὰς προσέχων περισσότερον εἰς τὰς πράξεις των ἢ εἰς τοὺς λόγους των, ὄχι διότι ἐν τῇ διαφθορᾷ τῶν ἠθῶν μας εὑρίσκονται ὀλίγοι οἵτινες νὰ λέγωσιν ὅ,τι σκέπτονται ἀλλὰ διότι εὑρίσκονται πολλοὶ οἵτινες ἀγνοοῦσιν ὅ,τι λέγουσι, τῆς ἰδέας δι' ἧς πιστεύουσι πρᾶγμά τι οὔσης πλειστάκις διαφόρου ἐκείνης ἣν γνωρίζουσιν ὅτι πιστεύουσιν αὐτό· ὡς ἐκ τούτου συχνάκις ἐνυπάρχει ἡ μία ἄνευ τῆς ἄλλης. Μεταξὺ δὲ πολλῶν ἀρχῶν ὁμοίως ἀποδεχθεισῶν ἐξέλεγον μόνον τὰς μετρίας, καὶ διότι εἰσὶ συνήθως εὐχερέστεραι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, οὖσαι ἀληθῶς αἱ καλλίτεραι, καὶ διότι πᾶσα ὑπερβολὴ εἶναι συνήθως κακή. Ἐξελεξάμην δὲ τὸ μέτρον τοῦτο ὅπως ἐκτραπῶ ὅσον οἷόν τε

ὀλιγώτερον τῆς εὐθείας ὁδοῦ ὁπόταν τυχὸν νὰ παρέπαιον, ἐὰν ὅμως ἐξέλεγον τὸ ἓν τῶν ἄκρων ἐξ ἀνάγκης θὰ ἠκολούθουν τὸ ἄλλο. Ἰδίως ἔθετον μεταξὺ ὅλων τῶν ὑπερβολῶν ὅλους τοὺς ὅρους δι' ὧν περιορίζεται ἡ ἐλευθερία ὅλων τῶν πραγμάτων· ὄχι διότι δὲν ἐπεδοκίμαζον τοὺς νόμους, οἵτινες, ἵνα ἐπιφέρωσι θεραπείαν εἰς τὴν ἀστάθειαν τῶν ἀσθενῶν πνευμάτων, ἐπιτρέπουσιν, ὅταν ἔχῃ τις καλόν τι σχέδιον ἢ ἀδιάφορον δι' ὅλους ἢ καὶ δι' αὐτὴν τὴν ἀσφάλειαν τοῦ ἐμπορίου, νὰ δίδῃ ὑποσχέσεις ἢ νὰ συνάπτῃ συμβόλαια ἅτινα ὑποχρεοῦσι νὰ ἐγκαρτερῇ τις, ἀλλὰ διότι δὲν ἔβλεπον οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ μένον ἐν τῇ αὐτῇ πάντοτε θέσει, καὶ ὅτι, ἰδίως δι' ἐμέ, ὑποσχεθεὶς νὰ τελειοποιήσω τὴν κρίσιν μου, καὶ ὄχι νὰ καταστήσω αὐτὴν χείρονα, θὰ διέπραττον μέγα λάθος κατὰ τῆς λογικῆς, ἐὰν ὅ,τι ἐπεδοκίμαζον τότε, ἤμην ἠναγκασμένος νὰ ἐξακολουθῶ ἐκλαμβάνων αὐτὸ ὡς τοιοῦτον ἔτι ἀφοῦ θὰ ἔπαυε νὰ ἦνε καλὸν δι' ἐμέ.

Τὸ δεύτερον ἀξίωμά μου ἦτο νὰ ἦμαι ὅσῳ τὸ δυνατὸν σταθερώτερος καὶ ἀποφασιστικώτερος εἰς τὰς πράξεις μου, καὶ νὰ μὴ ἀκολουθῶ πάντοτε σταθερῶς τὰς ἀμφιβόλους ἀρχάς, ὅταν πεισθῶ ὅτι εἶναι τοιαῦται· ἐφ' ὃ ἐμιμούμην τοὺς ταξειδεύοντας οἵτινες, περιπλανηθέντες εἴς τι δάσος, δὲν ὀφείλουσι νὰ στρέφωνται ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ ἑνὸς ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους οὐδὲ νὰ ἵστανται εἴς τινα θέσιν, ἀλλὰ νὰ βαδίζωσι πάντοτε ὅσῳ τὸ δυνατὸν εὐθύτερον πρός τι σημεῖον καὶ νὰ μὴ παραλλάττωσι τῆς γραμμῆς ταύτης κατ' οὐδένα λόγον, καὶ ἐὰν ἔτι ἀφέθησαν εἰς τὴν ὁδηγίαν τῆς τύχης, διότι διὰ τοῦ μέσου τούτου, ἐὰν δὲν φθάσωσιν ἐκεῖ ὅπου ἐπιθυμοῦσι, θὰ φθάσωσι τοὐλάχιστον εἰς τέρμα τι ἔνθα θὰ εὑρίσκονται πάντοτε κάλλιον ἢ εἰς τὸ μέσον τοῦ δάσους. Οὕτως οὐδεμιᾶς ἀναβολῆς ἐπιτρεπομένης εἰς τὰς πράξεις τοῦ βίου ἡμῶν, ὅταν δὲν δυνάμεθα νὰ διαστείλωμεν τὰς ἀληθεστέρας ἀρχὰς ὀφείλομεν νὰ ἀκολουθήσωμεν τὰς πιθανωτέρας· καὶ ἐὰν ἔτι δὲν παρατηρῶμεν πιθανότητα πλείονα εἰς τὰς μὲν ἢ εἰς τὰς δὲ, ὀφείλομεν ἐν τούτοις νὰ ἀποφασίσωμεν περί τινων, καὶ νὰ τὰς θεωρῶμεν κατόπιν, ὄχι πλέον ἀναμφιβόλους εἰς πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν πεῖρά μας, ἀλλ' ὡς λίαν ἀληθεῖς καὶ λίαν βεβαίας, διότι τὸ λογικὸν ὅπερ μᾶς ἠνάγκασε νὰ ἐκλέξωμεν αὐτὰς εἶναι τοιοῦτον. Τοῦθ' ὅπερ μὲ ἀπηλευθέρωσεν ἐξ ὅλων τῶν μεταμελειῶν καὶ τῶν ἐλέγχων οἵτινες συνήθως ταράττουσι τὰ συνήθη τῶν ἀδυνάτων καὶ ἀμφιρρεπῶν τούτων πνευμάτων ἅτινα ἀστάτως ἀποφασίζουσι νὰ χρησιμοποιῶσιν ὡς καλὰ πράγματα ἅτινα κρίνουσι κατόπιν ὄντα κακά.

Τὸ τρίτον ἀξίωμα συνίστατο εἰς τὸ νὰ προσπαθῶ νὰ καταδαμάζω τὰς ὁρμὰς τῶν παθῶν μου καὶ νὰ ἀποφεύγω τὴν ἐπήρειαν τῆς τύχης, καὶ γενικῶς νὰ πιστεύσω ὅτι οὐδὲν ὑπέρτερον τοῦ λογικοῦ ἡμῶν, ὥστε ἀφοῦ ἐπράξαμεν πᾶν τὸ ἐφ' ἡμῖν ἐφικτὸν εἰς πάντα τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα, ἅτινα ἐὰν δὲν ἐπιτύχωσι θὰ ἦνε βεβαίως ἀνώτερα τῶν δυνάμεών μας. Καὶ τοῦτο μόνον μοὶ ἤρκει ὅπως οὐδὲν ἐπιθυμήσω ἐν τῷ μέλλοντι καὶ μείνω οὕτως εὐχαριστημένος· διότι τῆς θελήσεως ἡμῶν φυσικῶς ἐπιθυμούσης μόνον τὰ πράγματα ἅτινα ἡ διάνοια ἡμῶν ἀναπαριστᾷ ὡς ἐφικτά, εἶνε βέβαιον ὅτι ἐὰν θεωρῶμεν ὅλα τὰ ἀγαθά, ἅτινα δὲν ἔχομεν, ὡς μὴ ἐφικτὰ εἰς τὴν δύναμιν ἡμῶν, δὲν θὰ λυπώμεθα πλέον ὅταν ἀποτυγχάνωμεν εἰς πᾶν ὅ,τι ἐξ αὐτῆς τῆς γεννήσεως προωρίσθημεν καὶ ἐξ ἰδίου σφάλματος ἐστερήθημεν. Ποιοῦντες δὲ, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, τὴν ἀνάγκην ἀρετὴν, δὲν θὰ ἐπιθυμήσωμεν πλέον τὴν ὑγιείαν ἡμῶν ὄντες ἀσθενεῖς, ἢ τὴν ἐλευθερίαν μας ὄντες ἐν φυλακῇ, ὅταν εἴμεθα βέβαιοι ὅτι κεκτήμεθα σώματα ἐξ ὕλης ἀδιαφθόρου ὡς τῆς τοῦ ἀδάμαντος ἢ πτερὰ πρὸς πτῆσιν ὡς τὰ πτηνά. Ἐνταῦθα ἀνομολογῶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη μακρᾶς πείρας καὶ σκέψεως συχνάκις ἐπαναλαμβανομένης ὅπως ἐθισθῶμεν ἵνα θεωρῶμεν ὅλα τὰ πράγματα πλαγίως· καὶ εἰς τοῦτο συνίστατο, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὸ ἀπόκρυφον τῶν φιλοσόφων ἐκείνων οἵτινες ἠδυνήθησαν ἄλλοτε νὰ ὑπεκφύγωσι τὴν ἐπήρειαν τοῦ πεπρωμένου, καὶ μεθ' ὅλην τὴν πενίαν καὶ ἀθλιότητά των, νὰ διαφιλονεικήσωσι τὸ γέρας

τῆς εὐδαιμονίας καὶ πρὸς αὐτοὺς τοὺς θεούς των. Διότι, ἐνασχολούμενοι ἀδιακόπως εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν ὁρίων τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως καθορισθέντων, ἐπείθοντο τόσον εὐκόλως ὅτι ἐκτὸς τῶν ἰδεῶν των οὐδὲν ἦτο εἰς τὴν δύναμίν των, ὥστε τοῦτο μόνον ἤρκει αὐτοῖς ὅπως τοῖς ἀποτρέψῃ πάσης ἄλλης συμπαθείας. Ἀπολύτως δὲ χρώμενοι ταῖς ἰδέαις ταύταις ἐθεώρουν αὐτοὶ ἑαυτοὺς δικαίως ἰσχυρωτέρους καὶ πλουσιωτέρους, εὐτυχεστέρους καὶ ἐλευθερωτέρους καὶ αὐτῶν τῶν μᾶλλον δαψιλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως προικισθέντων, οἵτινες μὴ ἔχοντες ποσῶς τὴν φιλοσοφίαν ταύτην δὲν ἐχρῶντό ποτε οὕτως ταῖς ἰδέαις αὐτῶν.

Τέλος ὡς συμπέρασμα τῆς ἠθικῆς ταύτης διενοήθην νὰ ἐπιθεωρήσω τὰ διάφορα ἔργα εἰς ἃ ἐνασχολοῦνται οἱ ἄνθρωποι ἐν τῷ βίῳ των, ὅπως προσπαθήσω νὰ ἐκλέξω τὸ καλλίτερον· μὴ θέλων δὲ νὰ εἴπω τι περὶ τῶν ἄλλων, ἐσκέφθην ὅτι θὰ ἔπραττον κάλλιον ἐὰν ἐξηκολούθουν ἐκεῖνο ὅπερ ἐξελεξάμην, τουτέστι νὰ κατατρέξω τὴν ζωήν μου ὅπως καλλιεργῶ τὸ λογικόν μου, καὶ νὰ προοδεύσω ὅσον ἔνεστί μοι εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν μέθοδον ἣν ἔλαβον ὡς ὑπογραμμόν. Τόσον δὲ ηὐχαριστήθην ἀφότου ἤρχισα νὰ μεταχειρίζωμαι τῆς μεθόδου ταύτης ὥστε ἐπίστευσα ὅτι οὐδεὶς θὰ ἀπολαύσει τοιούτων εὐχαριστήσεων ἐνδομύχως εἰς τὴν κοινωνίαν ταύτην. Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης ἀνακαλύπτων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀληθείας ἀρκετὰ σπουδαίας καὶ κοινῶς ἀγνοουμένας ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ᾐσθανόμην τοσαύτην εὐχαρίστησιν καταλαμβάνουσαν τὸ πνεῦμά μου, ὥστε πάντα τὰ λοιπὰ δὲν ἀπησχόλουν πλέον αὐτό, ἀφοῦ μάλιστα καὶ τὰ τρία προηγηθέντα ἀξιώματα παρεδέχθην ὡς μέλλοντα νὰ βοηθήσωσι εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεθόδου ταύτης. Διότι τῆς φύσεως δωρησάσης ἑκάστῳ ἡμῶν ἀρκετὸν πνεῦμα ὅπως διακρίνωμεν τὸ ἀληθὲς τοῦ ψευδοῦς, δὲν ἔκρινα καλὸν νὰ εὐχαριστηθῶ ἔστω καὶ μίαν στιγμὴν μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἄλλου χωρὶς νὰ ὑποβάλλω αὐτὰς πρότερον εἰς τὴν κρίσιν τοῦ λογικοῦ ἡμῶν· θὰ μὲ ἔτυπτε δὲ ἡ συνείδησις διὰ τοῦτο, ἐὰν δὲν ἤλπιζον νὰ εὕρω πάντοτε εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἄλλου ἀρχήν τινα καλήν· καὶ τέλος δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ περιορίσω τὰς ἐπιθυμίας μου, οὔτε νὰ ἦμαι εὐχαριστημένος ἐὰν δὲν ἠκολούθουν ὁδόν, δι' ἧς, βέβαιος περὶ τῆς ἐρεύνης ὅλων τῶν προσιτῶν τῷ πνεύματί μου γνώσεων, θὰ ἠρεύνων ἐπίσης καὶ τὰ ἀγαθὰ ἅτινα ἦσαν ἐφικτὰ εἰς τὴν δύναμίν μου, καθόσον μάλιστα τῆς θελήσεως ἡμῶν ἀκολουθούσης ἢ ἀποφευγούσης τὰ πράγματα κατὰ τὸν τρόπον δι' οὗ ἤθελεν ἀναπαριστήσει αὐτὰ ἡ διάνοια ἡμῶν ὡς καλὰ ἢ κακά, ἀρκεῖ νὰ κρίνῃ τις καλῶς ἵνα πράξῃ καλῶς, καὶ νὰ κρίνῃ τὸ καλλίτερον, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ αὐτό, ἤτοι νὰ ἀποκτήσῃ ὅλας τὰς ἀρετὰς καὶ μετ' αὐτῶν ὅλα τὰ ἀγαθά· τούτου δὲ τελεσθέντος ἕκαστος θὰ ηὐχαριστεῖτο.

Παραδεχθεὶς ὅθεν τὰ ἀξιώματα ταῦτα καὶ τὰς ἀληθείας τῆς πίστεως, αἵτινες πρῶται ἐνετυπώθησαν ἐν τῇ διανοίᾳ μου, ἐσκέφθην ὅτι ἠδυνάμην νὰ ἀπαλλαγῶ ἐλευθέρως τῶν ἄλλων ἀρχῶν μου. Ἤλπιζον δὲ ὅτι θὰ διετήρουν αὐτὰς κάλλιον ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἢ διαμένων ἐπὶ πλείονα χρόνον ἐν τῷ δωματίῳ ἔνθα ἐσκέφθην ὅλα ταῦτα· τὸ τέλος δὲ τοῦ χειμῶνος δὲν εἶχεν ἐπέλθει ἔτι ὅτε ἀνέλαβον τὰ ταξείδιά μου, περιπλανώμενος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατὰ τὰ κατόπιν ἐννέα ἔτη καὶ προσπαθῶν νὰ ἦμαι μᾶλλον θεατὴς ἢ δρῶν πρόσωπον εἰς ὅλας τὰς κωμῳδίας αἵτινες ἀνελίσσονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου τούτου. Ἐξετάζων δὲ πάντοτε προσεκτικῶς ἕκαστον ἀντικείμενον ὅπερ ἠδύνατο νὰ ἦνε ἀμφίβολον καὶ νὰ παρεγνώριζον αὐτό, κατώρθωσα νὰ ἐκβάλλω τοῦ πνεύματός μου ὅλας τὰς πλάνας αἵτινες διεισέδυσαν εἰς αὐτό. Ὄχι διότι ἐμιμούμην τοὺς σκεπτικοὺς οἵτινες πάντοτε ἀμφιβάλλουσι καὶ εἰσὶ τὸ πλεῖστον ἀναποφάσιστοι, ἀλλὰ διότι ἐξ ἐναντίας, τὸ σχέδιόν μου ἔτεινε πάντοτε νὰ ἀνερευνῶ καὶ νὰ ῥίπτω τὴν κινητὴν γῆν καὶ τὴν ἄμμον, ἵνα ἀνεύρω τὸν βράχον καὶ τὴν τίτανον. Τοῦθ' ὅπερ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, μοὶ ἐπετύγχανε καθ' ὅσον ἐν τῇ ἀνακαλύψει τοῦ ψευδοῦς ἢ τοῦ ἀβεβαίου τῶν προτάσεων, ἃς ἐξήταζον οὐχὶ δι' ἀσθενῶν ὑποθέσεων ἀλλὰ

διὰ συλλογισμῶν σαφῶν καὶ βεβαίων ἀνεύρισκον καὶ ἐν τῇ ἀμφιβολωτέρᾳ ἐξ αὐτῶν συμπέρασμά τι βέβαιον. Καὶ ὅπως ὅταν καταρρίπτουσιν οἰκοδόμημά τι παλαιὸν φυλάττουσι τὴν ὕλην ὅπως χρησιμεύσῃ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ νέου, οὕτω καταστρέφων ὅλας τὰς ἀρχάς μου, ἃς ἔκρινον ὡς ἀβασίμους, ἐποίουν διαφόρους παρατηρήσεις καὶ προσέχων πολλὰ συμπεράσματα, ἅτινα μοὶ ἐχρησίμευον κατόπιν ὅπως σχηματίσω νέας ἀρχάς· ἔτι ἐξωκοιούμην μὲ τὴν μέθοδον ἣν ἔλαβον ὑπογραμμὸν τῶν συλλογισμῶν μου. Διότι ἐκτὸς ὅτι ἐπρόσεχον πάντοτε νὰ καθοδηγῶ γενικῶς τὰς ἰδέας μου συμφώνως μὲ τοὺς κανόνας, ἐπεφύλαττον ἐνίοτε καί τινας ὥρας, ἃς μετεχειριζόμην ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μαθηματικῶν προβλημάτων, ἢ εἰς ἄλλα τινα ἅτινα ἠπλοποίουν ὡς τὰ μαθηματικά, ἀφαιρῶν ἐξ αὐτῶν ὅλα τὰ ἀξιώματα τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ἅτινα δὲν μοὶ ἐφαίνοντο βέβαια. Καὶ οὕτω χωρὶς νὰ διάγω ἀλλεοτρόπως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδὲν ἄλλο μετέρχονται ἢ νὰ ζήσωσι ζωὴν ἄνετον καὶ ἥσυχον πειρῶνται ὅπως χωρίσωσι τὰς ἡδονὰς τῶν ἐλαττωμάτων, καὶ οἵτινες ἵνα χαίρωνται χωρὶς νὰ ἐνοχλῶνται, μεταχειρίζονται ὅλας τὰς διασκεδάσεις τὰς νομιζομένας τιμίας, ἐξηκολούθουν πάντοτε τὸ σχέδιόν μου καὶ ὠφελούμην ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας πλειότερον ἐὰν ἀνεγίνωσκον ἀκαταπαύστως καὶ ἀνεστρεφόμην λογίους.

Ἐν τούτοις τὰ ἐννέα ταῦτα ἔτη παρῆλθον χωρὶς νὰ λάβω οὐδεμίαν ἀπόφασιν περὶ τῶν δυσκολιῶν ἃς διαφιλονεικοῦσιν αἱ σχολαί, οὐδὲ ἐζήτησα ἔτι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τὴν βάσιν φιλοσοφίας τινος βεβαιωτέρας τῆς κοινῆς· Ἀνελογιζόμην δὲ ὅλας τὰς δυσκολίας τῆς τοιαύτης ἐπιχειρήσεως παρατηρῶν ὅτι πολλοὶ ἐξόχου πνεύματος ἀπέτυχον οἰκτρῶς ἀναλαβόντες τὸ σχέδιον τοῦτο, καὶ δὲν θὰ ἐτόλμων ποτὲ καὶ ἐγὼ βεβαίως νὰ ἀναλάβω τοιοῦτόν τι, ἐάν τινες δὲν διέδιδον ὅτι ἐπέτυχον τοῦ τοιούτου. Ἀγνοῶ ἐπὶ τίνος ἐρειδόμενοι διέδιδον τὰ τοιαῦτα· καὶ ἐὰν συνετέλεσά ποτε εἰς τοῦτο διὰ τῶν λόγων μου, τοῦτο θὰ ἐγένετο μᾶλλον ἐξομολογούμενος ἀφελῶς πᾶν ὅ,τι ἠγνόουν, τοῦθ' ὅπερ δὲν εἶναι ἔθος παρὰ τοῖς ὀλίγον σπουδάσασι, καὶ ἴσως ἐπίσης ὑποδεικνύων τοὺς λόγους οὓς εἶχον ἵν' ἀμφιβάλλω περὶ πολλῶν πραγμάτων ἅτινα οἱ ἄλλοι ἐνόμιζον βέβαια, ἢ καυχησιλογῶν ἐπὶ τῇ συλλήψει ἰδέας τινος. Ἀλλ' ὢν φύσει ἀγαθός, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ μὲ ὑπολάβωσιν ὅ,τι δὲν ἤμην, ἐσκέφθην ὅτι ἔπρεπε νὰ προσπαθήσω δι' ὅλων τῶν μέσων νὰ γίνω ἄξιος τῆς φήμης ἧς ἀπήλαυον. Ὀκτὼ ἀκριβῶς ἔτη παρῆλθον ἀφότου συλλαβὼν τὴν ἰδέαν ἀπεφάσισα νὰ ἀπομακρυνθῶ ὅλων τῶν μερῶν ἔνθα ἠδυνάμην νὰ ἔχω σχέσεις, καὶ νὰ ἀποσυρθῶ ἐνταῦθα, εἰς χώραν ἔνθα ἡ μακρὰ διάρκεια τοῦ πολέμου ἐνέβαλεν εἰς πάντας τοιαύτας ἰδέας ὥστε νὰ θεωρῶσι τὸν στρατὸν ὡς μέσον εἰρήνης, καὶ ἔνθα ἀνὰ μέσον λαοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ ἔχοντος πλειοτέραν φροντίδα εἰς τὰς ὑποθέσεις του ἢ περιέργειαν εἰς τὰς τοῦ ξένου, ἠδυνήθην νὰ ζήσω μεμονωμένος, ὡς ἐὰν εὑρισκόμην εἰς τὴν ἔρημον, χωρὶς οὐδένα νὰ βλάψω, τοῦθ' ὅπερ σύνηθες εἰς τὰς πολυανθρώπους πόλεις.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Δὲν εἰξεύρω ἐὰν πρέπει νὰ σᾶς ἐκθέσω ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ τὰς πρώτας περὶ τοῦ ἀντοῦ ἀντικειμένου τούτου μελέτας μου, διότι οὖσαι μεταφυσικαὶ καὶ ὀλίγον κοιναί, δὲν θὰ ἀρέσωσιν εἰς ὅλους· ὅπως ὅμως δυνηθῶσι νὰ κρίνωσιν ἐὰν αἱ κρίσεις μου εἰσὶ σταθεραί, ἀναγκάζομαι νὰ ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν. Πρὸ πολλοῦ παρετήρησα ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἐνίοτε νὰ ἀκολουθήσῃ τις τὰ ἤθη τὰ ἀξιώματα ἅτινα γινώσκει ὡς λίαν ἀβέβαια, καὶ ἐὰν ἀκόμη εἶναι ὀλίγον κοινὰ ἤτοι ἀπίστευτα· ἀλλὰ δι' ὅ,τι ἔμελλον τότε νὰ καθυποβάλλω εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, ἐσκέφθην ὅτι ὤφειλον νὰ πράξω τὸ ἐναντίον, καὶ νὰ ἀπορρίψω ὡς ἀπολύτως ψευδὲς πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμην νὰ φαντασθῶ ὅτι περιεῖχε τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν, ὅπως ἴδω ἐὰν ἔμεινε κατόπιν ἐν τῷ πνεύματί μου τὶ ἀπίστευτον. Ἐπειδὴ δὲ αἱ αἰσθη-

σεις ἡμῶν μᾶς ἀπατῶσιν ἐνίοτε, κατενόησα ὅτι πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν ποτὲ τὰ πράγματα ὡς μᾶς τὰ ἀναπαριστῶσι. Παραλογιζομένων δέ τινων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς συλλογισμοῖς τῶν ἁπλουστέρων θεμάτων τῆς γεωμετρίας, ἀπέρριψα ὡς ψευδεῖς ὅλους τοὺς συλλογισμοὺς οὓς ἔλαβον ὡς ἀποδείξεις, κρίνων ὅτι ἤμην ὑποκείμενος νὰ σφάλλω, ὅπως οἱ ἄλλοι· συμπεραίνων δὲ ἐν τέλει, ὅτι αἱ κατέχουσαι ἡμᾶς ἰδέαι δύνανται νὰ ἐπανέλθωσι καὶ ὅταν κοιμώμεθα χωρὶς νὰ ἔχωσι τότε οὐδεμίαν ὑπόστασιν ἀληθείας, ἀπεφάσισα ὅπως λαμβάνω ὅλας τὰς ἰδέας αἵτινες εἰσήρχοντο ἐν τῷ πνεύματί μου ὡς φαντασιοπληξίας. Ἀλλ' ἀμέσως κατόπιν προσέξας ὅτι ἵνα θέλω νὰ λαμβάνω τὰς σκέψεις μου ὡς ψευδεῖς, ἔπρεπεν ἀναγκαίως καὶ ἐγὼ ὅστις σκέπτομαι ἵνα ἦμαι κάτι τι· λαμβάνων δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἀλήθεια αὕτη· *σκέπτομαι ὅθεν ὑπάρχω*, ἦτο τόσον ἀληθὴς καὶ βεβαία ὥστε αἱ παραδοξότεραι ὑποθέσεις τῶν σκεπτικῶν δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν κλονίσωσιν, ἔκρινα καλὸν ὅτι ἠδυνάμην νὰ τὴν ἀποδεχθῶ ἄνευ ἀμφιβολίας ὡς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς φιλοσοφίας ἣν ἐζήτουν.

Εἶτα ἐξετάζων μετὰ προσοχῆς τί ἤμην, καὶ βλέπων ὅτι ἠδυνάμην νὰ ὑποθέσω ὅτι δὲν εἶχον οὐδὲν σῶμα καὶ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν οὐδεὶς κόσμος ἢ οὐδὲν μέρος ἔνθα εὑρισκόμην, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ ὑποθέσω διὰ τοῦτο ὅτι δὲν ὑπῆρχον, καὶ ὅτι ἐξ ἐναντίας δι' αὐτὸ τοῦτο διότι ἐσκεπτόμην νὰ ἀμφιβάλλω περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἄλλων πραγμάτων, εἵπετο λίαν προδήλως, καὶ βεβαίως, ὅτι ὑπῆρχον· ἐνῷ ἐὰν ἀμέσως ἔπαυον μόνον νὰ σκέπτωμαι, ὅτε ἔτι πᾶν ὅ,τι ἐφαντάσθην θὰ ἦτο ἀληθές, δὲν εἶχον οὐδένα λόγον νὰ πιστεύω ὅτι ὑπῆρχον, ἐξ οὗ κατενόησα ὅτι ἤμην ὕπαρξις ἧς ὅλη ἡ φύσις συνίστατο εἰς τὴν σκέψιν, καὶ ἥτις ἵνα ὑπάρχῃ δὲν ἔχει ἀνάγκην οὐδενὸς τόπου οὐδὲ ἐξαρτᾶται ἐξ οὐδενὸς ὑλικοῦ ἀντικειμένου, ὥστε αὐτὸ τὸ *ἐγώ*, ἤτοι ἡ ψυχή, δι' ἧς εἶμαι ὃ εἶμαι, εἶναι ὅλως κεχωρισμένη τοῦ σώματος, καὶ ὅτι εἶναι εὐκολώτερον νὰ τὴν γνωρίσῃ τις ἢ ἐκεῖνο, καὶ ἔστω νὰ μὴ ἦτο ἔτι δὲν θὰ ἄφινε ποσῶς νὰ ἦναι ὅ,τι εἶναι.

Μεθ' ὃ παρετήρησα γενικῶς πᾶν ὅ,τι ἐνυπάρχει εἰς πρότασίν τινα ἵνα ἦνε ἀληθὴς καὶ βεβαία· διότι ἀφοῦ κατώρθωσα νὰ εὕρω μίαν τοιαύτην, ἐσκέφθην ὅτι ὤφειλον ἐπίσης νὰ μάθω εἰς τί συνίστατο ἡ βεβαιότης αὕτη. Καὶ παρατηρήσας ὅτι οὐδὲν τούτου, ὅπερ νὰ μὲ βεβαιοῖ ὅτι λέγω τὴν ἀλήθειαν, ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἀξιώματι τούτῳ, *Σκέπτομαι ὅθεν ὑπάρχω*, ἐκτὸς ὅτι βλέπων λίαν σαφῶς ὅτι ἵνα σκέπτωμαι πρέπει νὰ ὑφίσταμαι, ἔκρινα ὅτι ἠδυνάμην νὰ λάβω ὡς γενικὸν κανόνα ὅτι τὰ πράγματα ἅτινα ἐννοοῦμεν λίαν σαφῶς καὶ εὐδιακρίτως εἰσὶν ὅλα ἀληθῆ, ἀλλ' ὅτι ὑφίσταται δυσκολία τις ἵνα παρατηρήσωμεν ποῖα εἰσὶν ἐκεῖνα ἅτινα ἐ νοοῦμεν εὐδιακρίτως.

Συνεπείᾳ τούτου σκεπτόμενος περὶ ο ὕτινος ἀμφέβαλλον, καὶ ὅτι, ἑπομένως ἡ ὕπαρξις δὲν ἦτον ἐντελής, διότι σαφῶς ἔβλεπον ὅτι ἦτο μεγαλειτέρα ἐντέλεια τὸ γνωρίζειν, ἢ τὸ ἀμφιβάλλειν, ἐσκέφθην νὰ ἀναζητήσω πόθεν ἔμαθον νὰ σκέπτωμαι εἴς τι ἐντελέστερον τῆς ὑπάρξεώς μου καὶ προδήλως κατενόησα ὅτι τοῦτο ὤφειλεν εἶσθαι ἀπόρροια φύσεως ἐντελεστέρας τῳόντι· ὅσον δὲ διὰ τὰς ἰδέας ἃς εἶχον περὶ πολλῶν ἀντικειμένων ἔξω τοῦ ἑαυτοῦ μου, οἷον τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς, τοῦ φωτός, τῆς θερμότητος καὶ μυρίων ἄλλων, δὲν ἐδυσκολευόμην νὰ μάθω πόθεν προήρχοντο, διότι, μὴ παρατηρήσας τίποτε εἰς τὰς ἰδέας ταύτας ἀνώτερον τοῦ ἐμαυτοῦ μου, ἠδυνάμην νὰ πιστεύσω ὅτι, ἐὰν ἦσαν ἀληθεῖς, ἐξηρτῶντο ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεώς μου ἐχούσης ἐντέλειάν τινα· ἐὰν δὲ ἦσαν ψευδεῖς, ἦσαν ἀπόρροια τοῦ μηδενὸς ἤτοι εὑρίσκοντο ἐν ἐμοὶ δι' ὅ,τι ἐλάττωμα εἶχον. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ ἦνε ἐπίσης τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τῆς ἰδέας ἣν εἶχον περὶ ὄντος ἐντελεστέρου ἐμοῦ· διότι ἐὰν ὤφειλον αὐτὴν εἰς τὸ μηδὲν ἦτο τοῦτο προδήλως ἀδύνατον· Τεθείσης δὲ τῆς ἀρχῆς ὅτι τοῦ ἐντελεστέρου μὴ δυναμένου εἶσθαι συνέπεια καὶ ἀπόρροια τοῦ ἀτελεστέρου, δὲν ἠδυνάμην ἐπίσης νὰ ὀφείλω τὴν ἰδέαν ταύτην καὶ εἰς ἐμὲ αὐτόν· ὥστε ὑπε-

λείπετο ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη ἐτέθη ἐν ἐμοὶ ὑπὸ φύσεως ἀληθῶς ἐντελεστέρας τοῦ ὅ,τι ἤμην, καὶ ὅτι θὰ εἶχεν ὅλας τὰς ἐντελείας περὶ ὧν ἠδυνάμην νὰ ἔχω ἰδέαν τινά, ἐν ἑνὶ λόγῳ, ὅτι ἦτο ὁ Θεός. Ἐς δ' ἐπρόσθετον, ὅτι ἀφοῦ ἐγνώριζον ἐντελείας τινὰς ἃς δὲν εἶχον, δὲν ἤμην τὸ μόνον ὂν ὅπερ ὑφίστατο, ἀλλ' ὅτι ἐξ ἀνάγκης ἔπρεπε νὰ εὑρίσκετο ἄλλο τι ὂν ἐντελέστερον, ἐξ οὗ θὰ ἐξηρτώμην, καὶ ἐξ οὗ θὰ ἔλαβον πᾶν ὅ,τι εἶχον· διότι ἐὰν ἤμην μόνος καὶ ἀνεξάρτητος παντὸς ἄλλου, ὥστε νὰ ἔχω πᾶν ὅ,τι ἀνήγετο εἰς τὸ ἀνώτατον ὄν, θὰ ἠδυνάμην νὰ ἔχω ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον ὅτι δὲν εἶχον καὶ οὕτω νὰ ἦμαι καὶ ἐγὼ ἄπειρος, αἰώνιος, παντεπόπτης, παντοδύναμος, τέλος νὰ ἔχω ὅλας τὰς ἐντελείας ἃς ἠδυνάμην νὰ ἀνεύρω ἐν τῷ Θεῷ. Διότι, κατὰ τοὺς συλλογισμοὺς οὓς ἐξέθεσα ἀνωτέρω, ἵνα γνωρίσω τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ ὅσον ἔνεστί μοι ἔπρεπε νὰ παρατηρήσω ἐὰν ἦτον ἐντέλεια ἢ ὄχι νὰ κατέχω τὴν ἰδέαν ἣν εὕρισκον ἐν ἐμοὶ περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων, καὶ ἐβεβαιώθην ὅτι οὐδεμία ἀτελὴς εὑρίσκετο ἐν αὐτῷ ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἐντελεῖς· βλέπων ὅτι ἡ ἀμφιβολία, ἡ ἀστάθεια, ἡ κατήφεια καὶ ἄλλα παρόμοια δὲν ἠδύναντο νὰ ἐμφιλοχωρήσωσιν ἐν αὐτῷ ἀφοῦ θὰ ἐθεωρούμην εὐτυχὴς ἐὰν δὲν τὰς εἶχον. Εἶτα ἐκτὸς τούτου ἐσκεπτόμην περὶ πολλῶν πραγμάτων ὑλικῶν, διότι μολονότι ὑπέθετον ὅτι ὠνειρευόμην, ἐν τούτοις δεν ἠδυνάμην νὰ ἀρνηθῶ ὅτι αἱ ἰδέαι ἦσαν ἐν ἐμοί. Ἰδὼν δὲ λίαν σαφῶς ὅτι ἡ διανοητικὴ φύσις εἶναι χωριστὴ τῆς ὑλικῆς, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἑκάστη σύνθεσις μαρτυρεῖ ἀνεξαρτησίαν ἥτις εἶναι ἐλάττωμα, συνεπέρανα ὅτι ὁ Θεὸς ἵνα ἦναι ἐντελὴς πρέπει νὰ ἦναι μιᾶς φύσεως. Ἀλλ' ἐὰν εὑρίσκοντο σώματά τινα εἰς τὸν κόσμον, ἢ μᾶλλον πνεύματά τινα ἢ ἄλλαι φύσεις μὴ οὖσαι ἐντελεῖς, ἡ ὕπαρξις αὐτῶν βεβαίως θὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ἰσχύος του, ὥστε ἄνευ αὐτοῦ δὲν θὰ ὑφίσταντο οὔτε μίαν στιγμήν.

Ἐπὶ στιγμὴν ἠθέλησα νὰ ἀναζητήσω ἑτέρας ἀληθείας· προβαλὼν δὲ τὸ ἀντικείμενον τῶν γεωμετρῶν, ὅπερ ἐνόουν ὡς σῶμα συμπαγές, ἢ διάστημα ἐκτεινόμενον ἐπ' ἄπειρον εἰς μῆκος, πλάτος, ὕψος ἢ βάθος, καὶ διαιρετέον εἰς διάφορα μέρη δυνάμενα νὰ λάβωσι διαφόρους μορφὰς καὶ σχήματα, καὶ νὰ κινηθῶσιν ἢ νὰ μεταφερθῶσιν παντοιοτρόπως, ὡς ἐπιθυμοῦσι νὰ ἐφαρμόζωσι ταῦτα οἱ γεωμέτραι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου των, διεξῆλθον οὕτω τινὰ τῶν εὐκολωτέρων προβλημάτων των, καὶ προσέξας μήπως ἡ μεγάλη αὕτη βεβαιότης ἣν ὅλος ὁ κόσμος ἀποδίδει αὐταῖς, θεμελιοῦνται μόνον εἰς ὅ,τι βλέπουσιν ἐν αὐταῖς προδήλως κατὰ τὸν κανόνα ὃν ἐξέθεσα ἀνωτέρω, ἐπρόσεξα ἐπίσης νὰ μὴ ἐνυπάρχει ἐν αὐταῖς οὐδὲν ὅπερ νὰ μοὶ βεβαιοῖ τὴν ὕπαρξίν των· διότι φερ' εἰπεῖν, ἔβλεπον πράγματι ὅτι ὑποθέτων τρίγωνόν τι ἔπρεπεν αἱ τρεῖς αὐτοῦ γωνίαι νὰ ὦσιν ἴσαι πρὸς δύω εὐθείας, ἀλλ' οὐδὲν ἔβλεπον ὅτι ἐνυπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ οὐδὲν τρίγωνον. Ἐνῷ ἐπανερχόμενος εἰς τὴν ἀνερεύνησιν τῆς ἰδέας ἣν εἶχον περὶ τινος τελείου ὄντος, εὕρισκον ὅτι ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ ὑπεννοεῖτο ὅπως καὶ ἡ τοῦ τριγώνου εἰς ὃ αἱ τρεῖς αὐτοῦ γωνίαι εἰσὶν ἴσαι πρὸς δύω εὐθείας, ὅπως ἡ τῆς σφαίρας εἰς ἣν ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς ἀπέχουσιν ἴσως ἀπὸ τοῦ κέντρου, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι εἶναι βεβαιοτέρα ἡ ὕπαρξις τοῦ Θεοῦ, ὅστις εἶναι τὸ τέλειον τοῦτο Ὄν, διότι ἔχομεν προφανεῖς ἀποδείξεις τούτου.

Ἀλλὰ διατί πολλοὶ ἀνομολογοῦσιν ὅτι εἶνε δύσκολον νὰ γνωρίσῃ τις τοῦτο, ὡς ἐπίσης εἶνε δύσκολον νὰ γνωρίσῃ τις τί ἐστι ψυχή; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἣν προβάλλω θὰ προσπαθήσω νὰ ἀπαντήσω κατηγορηματικῶς. Διότι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθην, οὐδέποτε ἀνύψωσαν τὸ πνεῦμα αὐτῶν πέραν τῶν αἰσθητῶν ἀντικειμένων, καὶ εἰσὶν εἰθισμένοι νὰ φαντάζωνται τὰ δυσεπίλυτα ὡς ἀκατανόητα, τοῦθ' ὅπερ εἶνε ἴδιον εἶδος σκέψεως περὶ τῶν ὑλικῶν πραγμάτων. Ὅπερ εἶναι καὶ ἀρκετὰ πρόδηλον καὶ ἐκ τοῦ ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐν τοῖς σχολείοις θεωρουμένου ἀξιώματος, ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ νῷ ὅπερ νὰ μὴ ὑπῆρξε πρότερον ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν εἰς ἃς εἶνε βέβαιον ἐν τούτοις ὅτι αἱ περὶ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Θεοῦ ἰδέαι οὐδέποτε ὑπῆρξαν· καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι ἐπιθυμοῦντες νὰ

μεταχειρισθῶσι τὴν διάνοιάν των ἵνα ἐννοήσωσι ταύτας ποιοῦσιν ἀκριβῶς ὅπως ἐκεῖνοι οἵτινες ἐάν ποτε ἠθέλησαν νὰ ἀκούσωσι τοὺς ἤχους ἢ νὰ ὀσφρανθῶσι,μεταχειρίζονται τοὺς ὀφθαλμούς των· ἡ αἴσθησις δὲ τῆς ὁράσεως δὲν μᾶς βεβαιοῖ ποσῶς τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀντικειμένων ἅτινα ἀνάγονται εἰς τὴν ὄσφρησιν ἢ εἰς τὴν ἀκοήν, ἐνῷ οὔτε ἡ φαντασία μας οὔτε αἱ αἰσθήσεις μας δὲν μᾶς ἐπιβεβαιοῦσι πρᾶγμά τι ἐὰν ὁ νοῦς μας δὲν ἐπέλθῃ ἀρωγός.

Τέλος ἐὰν ὑπάρχωσιν εἰσέτι ἄνθρωποι μὴ πεισθέντες ἐντελῶς περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς των διὰ τῶν ἐκτεθέντων λόγων, ἂς μάθωσιν οὗτοι ὅτι ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα περὶ ὧν σκέπτονται βεβαιότερον, ὡς νὰ ἔχωσι σῶμα καὶ ὅτι ὑπάρχουσιν ἀστέρες, γῆ καὶ τὰ παρόμοια, εἰσὶν ἐπίσης ἀβέβαια· διότι μολονότι ἔχουσιν ἠθικήν τινα βεβαιότητα τῶν πραγμάτων τούτων, περὶ ἧς πρέπει νὰ ἦναι πολὺ τολμηρὸς ἐὰν ἀμφιβάλλῃ τις, ἐν τούτοις ὅμως, ὅταν πρόκηται περὶ μεταφυσικοῦ τινος προβλήματος δὲν πρέπει νὰ ἀρνηθῇ τις, ἐκτὸς ἐὰν στερεῖται λογικότητος, ὅτι ἀπαιτοῦνται ἀρκεταὶ ἀποδείξεις ὅπως βεβαιωθῇ τις καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσέχῃ τις μήπως ἐν τῷ ὕπνῳ του ἴδῃ νέον σῶμα, ἄλλους ἀστέρας καὶ νέαν γῆν, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τι. Διότι πόθεν γνωρίζομεν ὅτι αἱ ἰδέαι αἵτινες ἐπέρχονται ἡμῖν ἐν ὀνείρῳ εἰσὶ μᾶλλον ψευδεῖς τῶν ἄλλων ἀφοῦ πλειστάκις εἰσὶ ζωηρότεραι καὶ ἐκφραστικώτεραι; Δὲν πιστεύω δὲ νὰ λύσωσι τὴν ἀπορίαν ταύτην καὶ οἱ νοημονέστεροι ὅσον καὶ νὰ σπουδάσωσιν, ἐὰν δὲ προϋποθέσωσι τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ. Διότι, πρῶτον, καὶ αὐτὸ ἔτι ὅπερ ἔλαβον ὡς κανόνα, ἤτοι, ὅτι τὰ πράγματα ἅτινα συλλαμβάνωμεν ἐν νῷ καθαρῶς καὶ εὐδιακρίτως εἰσὶν ὅλα ἀληθῆ, δὲν βεβαιοῦται εἰμὴ ὅτι ὁ Θεὸς ὑπάρχει καὶ ὅτι εἶναι Ὂν τέλειον, καὶ πᾶν ὅ,τι ἐνυπάρχει ἐν ἡμῖν ἐξ αὐτοῦ ἀπορρέει· ἐξ οὗ ἐπάγεται ὅτι αἱ ἰδέαι μας ἢ αἱ ἀρχαί μας οὖσαι πράγματα βέβαια, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀπορρέουσαι, καθ' ὅσον εἰσὶ καθαραὶ καὶ εὐδιάκριτοι εἰσὶν ἑπομένως καὶ ἀληθεῖς. Ὥστε ἐὰν ἔχωμεν καὶ ἄλλας περιεχούσας ψεῦδος, αὗται θὰ ὦσιν ἐκεῖναι αἵτινες εἰσὶ συγκεχυμέναι καὶ σκοτειναί, διότι μετέχονται τοῦ μηδενός, ἤτοι ὡς προερχόμεναι ἐκ τῆς ἀτελείας ἡμῶν. Ἐὰν δὲ εἰξεύρωμεν ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐνυπάρχει ἐν ἡμῖν θετικὸν καὶ ἀληθές, προέρχεται ἐξ ὄντος τελείου καὶ ἀπείρου, δὲν θὰ εἴχομεν οὐδένα λόγον ὅστις νὰ μᾶς βεβαιοῖ ὅτι αἱ ἀληθεῖς ἰδέαι ἡμῶν εἰσὶ πράγματι ἀληθεῖς.

Ἀφοῦ δὲ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μᾶς ἀπεκατέστησεν οὑτωσὶ βεβαίους περὶ τοῦ κανόνος τούτου, εἶνε εὔκολον νὰ γνωρίσωμεν ὅτι τὰ ὄνειρα ἅπερ φανταζόμεθα ἐν τῷ ὕπνῳ ἡμῶν δὲν ὀφείλουσιν οὐδαμῶς νὰ μᾶς ἐμβάλλωσιν εἰς ὑποψίας περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἰδεῶν ἃς εἴχομεν ἐγρηγορῦντες. Διότι ἐὰν συνέβαινε καὶ κοιμώμενός τις νὰ συνελάμβανεν ἰδέαν τινὰ καθαράν, ὡς, φέρ' εἰπεῖν, γεωμέτρης τις νὰ ἐπενόει νέον πόρισμα, ὁ ὕπνος του δὲν θὰ ἐμπόδιζε τοῦ νὰ ἦνε ἀληθές, ἡ κοινωτέρα δὲ πλάνη τῶν ὀνείρων μας ἥτις συνίσταται εἰς τὸ νὰ ἀναπαριστᾷ ἡμῖν διάφορα ἀντικείμενα, ὅπως καὶ αἱ ἐξωτερικαί μας αἰσθήσεις, δὲν συνεπάγεται ὅτι πρέπει νὰ δυσπιστῶμεν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν τοιῶνδε ἰδεῶν διότι δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἀπατηθῶμεν χωρὶς ἔτι νὰ κοιμώμεθα, ὡς οἱ ἀσθενοῦντες ἐκ κιτρίνου πυρετοῦ βλέπουσι τὰ πάντα κιτρινοειδῆ, ἢ ὅπως οἱ ἀστέρες καὶ τὰ ἄλλα τὰ πολὺ ἀπομεμακρυσμένα σώματα φαίνονται ἡμῖν μικρότερα τῶν ὅσων εἰσίν.

Διότι ἐπὶ τέλους εἴτε ἐγρηγοροῦντες εἴτε κοιμώμενοι δὲν ὀφείλομεν νὰ πεισθῶμεν καὶ εἰς τὸ προφανὲς τοῦ λόγου ἡμῶν. Πρέπει δὲ νὰ παρατηρήσητε ὅτι λέγω τοῦ λόγου ἡμῶν καὶ οὐχὶ ποσῶς τῆς φαντασίας ἡμῶν οὔτε τῶν αἰσθήσεών μας· ὡς ἔτι βλέπομεν τὸν ἥλιον καθαρῶς δὲν ὀφείλομεν νὰ κρίνωμεν ἐκ τούτου ὅτι εἶναι τοιούτου μεγέθους ὡς φαίνεται, διότι ὁ λόγος δὲν μᾶς λέγει ποσῶς ὅτι πᾶν ὅ,τι βλέπομεν ἢ φανταζόμεθα εἶνε ἐπίσης ἀληθές, ἀλλ' ἐπίσης μᾶς λέγει ὅτι ὅλαι αἱ ἰδέαι ἢ αἱ ἀρχαὶ ἡμῶν ὀφείλουσι νὰ ἔχωσιν ὑπόστασίν τινα ἀληθείας,—διότι δὲν εἶνέ ποτε δυνατὸν νὰ τὰς ἔθεσεν ἐν ἡμῖν ὁ Θεὸς χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ὅστις εἶναι ἀληθὴς καὶ τέλειος, ὅτι δὲ οἱ λογισμοὶ ἡμῶν δὲν εἰσὶ τόσῳ προφανεῖς

καὶ ὁλόκληροι κατὰ τὸν ὕπνον ὅσῳ κατὰ τὴν ἐγρήγορσιν, μολονότι ἐνίοτε ἡ φαντασία ἡμῶν ἐστὶ ζωηροτέρα, μᾶς λέγει ὅτι αἱ ἰδέαι ἡμῶν, μὴ οὖσαι ἅπασαι ἀληθεῖς, διότι δὲν εἴμεθα ὅλως ἐντελεῖς, ὑποκρύπτουσι πλειοτέραν ἀλήθειαν ἐν τῇ ἐγέρσει ἡμῶν ἢ ἐν τῷ ὕπνῳ. (Ἀκολουθεῖ.)

Ο ΠΕΡΙ ΥΠΑΡΞΕΩΣ ΑΓΩΝ.

Ἐὰν διεξέλθῃ τις πάσας τὰς κατὰ διαφόρους ἐποχὰς περὶ κόσμου ἐπικρατησάσας θεωρίας, εὑρίσκει ὅτι δύναται νὰ ὑπαγάγῃ αὐτὰς εἰς δύο κεφαλαιώδεις τάξεις, δηλ. τὴν καλουμένην τελεολογικὴν, καθ' ἣν ὁ δημιουργὸς κατά τινα προσχεδιασθέντα τύπον ἔπλασε πολλὰ εἴδη τῶν ζώων καὶ φυτῶν ὧν πᾶν ὄργανον, πᾶν μέλος, πᾶν ἄτομον κλ. ἐνεργεῖ σκοπίμως. Ἡ παρατήρησις ὅτι τὰ πλεῖστα ὄργανα τοῦ σώματος ἐνεργοῦσι σκοπίμως, ἡ κακὴ ἐξήγησις τοῦ τρόπου τῆς γενέσεως τῶν ὀργάνων καὶ ὀργανισμῶν, ἡ μελέτη τοῦ θαυμαστοῦ καὶ πολυσυνθέτου τῶν διαφόρων ὀργανισμῶν ἐπέβαλον τὴν γνώμην ταύτην εἰς τὸν ἐξετάζοντα τὴν φύσιν φιλόσοφον. Ἡ ἑτέρα θεωρία καλεῖται μηχανικὴ ἢ αἰτιολογική. Κατὰ ταύτην οἱ ὀργανισμοὶ ἀναπτύσσονται κατὰ μικρὸν καὶ τελειοποιοῦνται, ἀλλὰ δὲν ἐδημιουργήθησαν ὅπως νῦν ἔχουσι, τοὐναντίον ἀνεπτύχθησαν ἀπὸ ἀτελεστέρων ἄλλων κατὰ φυσικοὺς νόμους, αἰωνίους καὶ ἀναλλοιώτους, ἐνεργοῦντας δὲ τυφλῶς, ἀσκόπως καὶ οὐχὶ ἐν συνειδήσει, ἂν δὲ τὰ πλεῖστα ὄργανα ἐνεργῶσι σκοπίμως, τοῦτο προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι αὐτὰ ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ συνθήκας, ἐπηρείας ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς, καὶ ποικίλας ἄλλας σχέσεις, ὧν ὡς τελικὸν ἀποτέλεσμα παρίσταται ἡ σκοπιμότης. Ἐνίοτε οὐ μόνον δὲν ὑπάρχει σκοπιμότης ὀργάνων τινῶν καὶ ὀργανισμῶν, ἀλλὰ τοὐναντίον, τὸ ὄργανον εἶναι ἢ περιττὸν ἢ ἐπιβλαβὲς διὰ τὸν ὀργανισμόν.

Ἐνῷ ἡ τελευταία αὕτη θεωρία ἰσχύει ἀποκλειστικῶς ἐν τισι φυσικαῖς ἐπιστήμαις, οἷον τῇ ἀστρονομίᾳ, φυσικῇ, χημείᾳ, κλ. οὐδεὶς δὲ φυσικὸς, ἢ ἀστρονόμος ἢ χημικὸς καταφεύγει εἰς θεωρίας τελεολογικὰς, ἀλλ' ἐξηγεῖ πάντα κατὰ τοὺς φυσικοὺς νόμους, ὄντας ἀρκετοὺς ἵνα ἐξηγήσωσι τὰ φαινόμενα, ἅτινα παρατηρεῖ, τὰ δὲ ἀποτελέσματα ἀποδεικνύουσι πόσον δίκαιον ἔχουσι, τοὐναντίον ἐν τῇ βιολογίᾳ, δηλ. τῇ ἐπιστήμῃ ἐκείνῃ, ἧς ἀντικείμενον εἶναι ἡ ζῶσα φύσις, δηλ. φυτὰ καὶ ζῶα, ἐπικρατεῖ εἰσέτι παρὰ πολλοῖς ἡ τελεολογικὴ θεωρία, ἐπικαλουμένη τὸ ὑπερφυσικὸν εἰς βοήθειαν, ὡς καὶ ὁ ἀνόργανος καὶ ὀργανικὸς κόσμος ἦν φύσεως ἄλλης, οὐχὶ δὲ ἑνιαῖος καὶ ἀλληλένδετος. Ἡ ἑνότης τοῦ ὀργαν. καὶ ἀνοργάνου κόσμου ἐγένετο παραδεκτὴ τανῦν παρὰ πάντων τῶν φυσιοδιφῶν, ὅσοι φέρουσι τὰ πρῶτα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἐν ἐπαφῇ στενῇ πρὸς τὴν φύσιν ἐρευνῶσιν αὐτήν. Οὗτοι εἶναι ὀπαδοὶ ἢ θεμελιωταὶ τῆς μηχανικῆς θεωρίας.

Μεταξὺ τῶν φυσικῶν νόμων, οἵτινες διέπουσι τὰς σχέσεις τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου (ζῶα καὶ φυτὰ) καὶ ἐπενεργοῦσιν εἰς τὴν διάπλασιν, ποικιλίαν, καὶ τελειοποίησιν τῶν φυτῶν καὶ ζώων, διαπρέπει ὡς λίαν οὐσιώδης ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγών.

Ἐνῷ κατὰ τὴν τελεολογικὴν θεωρίαν ἐπλάσθησαν ζῶα καὶ φυτὰ ἵνα ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ πλησίον ἀλλήλων, ἀπολαύοντα ἐξ ἴσου τῶν δώρων τῆς φύσεως, ἡ ἑτέρα θεωρία ἀνακαλύπτει πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει ἀγῶνα δεινὸν καὶ ἀδυσώπητον πάντων πρὸς πάντα, καὶ οὐ μόνον οὐδαμοῦ εὑρίσκει τὴν ὑπὸ τῶν ποιητῶν ψαλεῖσαν εἰρήνην, ἀλλὰ τοὐναντίον πάλην σκληρὰν, τάσιν πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ πλησίον, ἐγωϊσμὸν, ἰδιοτέλειαν, πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργοῦντα ὁτὲ μὲν ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἐκ φυσικῆς τινος ὁρμῆς προερχόμενα, ὁτὲ δὲ ἐν συνειδήσει τοῦ πράττοντος.

Ὁ ἀγὼν οὗτος ὑπάρχει ἀναμφισβητήτως πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει, ὅπου ὑπάρχει ζωὴ, αὕτη μάλιστα δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἄνευ ἐκείνου· τὰ ἐλατήρια, τὰ κινοῦντα ζῶα καὶ φυτὰ πρὸς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, εἶναι κυρίως ἡ πρὸς αὐτοσυντηρησίαν ὁρμὴ καὶ ἡ πρὸς διάδοσιν τοῦ εἴδους (γενετήσιος ὁρμὴ,) Ἕκαστος

δὲ ἐννοεῖ εὐκόλως ὅτι ἄνευ τούτων ἤθελεν ἐκλείψει πᾶν ἄτομον καὶ πᾶν εἶδος.

Ἐπειδὴ ὁ νόμος οὗτος δὲν ἐνεργεῖ, ἐν γνώσει, οὐδὲ σκοπίμως, συμβαίνει συχνάκις νὰ καταστρέφηται ἐν τῷ ἀγῶνι ὠφέλιμόν τι ζῶον ἢ φυτὸν, νὰ ὑπολείπηται δὲ νικητὴς ἐπικίνδυνόν τι καὶ ἐπιβλαβές. Τοῦτο δὲν εἶναι ἄτοπον καὶ ἀπίστευτον, ὅταν ἀναλογισθῇ τις ὅτι καὶ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα, οἷον ὑπέρμετρος θερμότης, ἢ σφοδρὸν ψῦχος, καταστρέφουσι τοὺς κόπους τοῦ γεωργοῦ καὶ ἀποστεροῦσιν αὐτὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων. Ταῦτα συμβαίνουσιν οὐχὶ σκοπίμως, οὐδ' ἐπίτηδες, ἀλλὰ κατὰ ἀναλλοίωτον νόμον. Οὕτω συμβαίνει καὶ μὲ τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα.

Ἂς γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ πλησίον τὸν νόμον τοῦτον, ἐρευνῶντες τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸν ὀργανικὸν κόσμον. Ὅλα τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἔχουσι τάσιν νὰ πολλαπλασιάζωνται εἰς μᾶλλον ἢ ἧττον γεωμετρικὴν ἀναλογίαν. Ἕκαστον εἶδος αὐτῶν δύναται ἔν τινι οὐχὶ μακρῷ χρόνῳ, ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκὰς εἰς τὴν διατήρησιν καὶ διάδοσιν αὐτῶν, νὰ αὐξήσῃ οὕτως ὥστε, νὰ καταλάβῃ ἐντελῶς κατάλληλόν τινα χώραν. Ὁ χρόνος εἶναι διάφορος διὰ τὰ διάφορα εἴδη. Ἤδη ὁ Linné εἶχεν ὑπολογίσει ὅτι ἓν μονοετὲς φυτὸν, παράγον δύο μόνον σπέρματα, (σημειωτέον δὲ ὅτι οὐδὲν παράγει τόσον ὀλίγα) ἤθελε παραγάγει ἐντὸς 20 ἐτῶν ἓν ἑκατομμύριον ἄτομα. Ὁ δὲ Dar in ὑπελόγισεν ὅτι ὁ Ἐλέφας, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐκ πάντων τῶν ζώων βραδύτερον πολλαπλασιάζεται, γεννῶν κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὡρίμου ἡλικίας του, ἀπὸ τοῦ 30—90 ἔτους, τρία μόνον ζεύγη, ἐν 500 ἔτεσιν ἤθελε παραγάγει 15 ἑκατομμύρια απογόνους. Ἐὰν λάβωμεν ὡς βάσιν τὸν μέσον ὅρον τῆς τεκνοποιΐας τοῦ ἀνθρώπου, ἐντὸς 25 ἐτῶν ἤθελε διπλασιασθῇ ὁ ὑπάρχων πληθυσμὸς, ἐντὸς 50 τετραπλασιασθῇ, ἐντὸς 100 δεκαπλασιασθῇ. Πλεῖστα ζῶα ταπεινοτέρων τάξεων καὶ ἰχθῦς γεννῶσι διὰ μιᾶς χιλιάδας τινὰς ἢ ἑκατοντάδας χιλιάδων ᾠῶν, πολλὰ δὲ ἄλλα ζῶα, οἷον οἱ μῦς γεννῶσι τρὶς ἢ ἑξάκις τοῦ ἔτους, καὶ μάλιστα ἑκάστοτε 4—6 νεογνά. Ἐὰν λοιπὸν ὑπολογίσῃ τις τὴν γεωμετρικὴν αὔξησιν ἑνὸς μόνον ζεύγους αὐτῶν ἐντὸς χρόνου τινὸς, θέλει εὕρει, ὅτι διὰ τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν ἤθελεν ἐπαρκέσει. Πράγματι δὲ ἐνίοτε εἴδη τινὰ ζώων πολλαπλασιάζονται οὕτως, ὥστε ἐπέρχεται λιμὸς, ἀπώλεια καὶ μετανάστευσις αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει περιοδικῶς μόνον.

Πόσον ταχέως προβαίνει ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν ζώων ἐν εὐνοϊκαῖς περιστάσεσιν, ἀποδεικνύουσι περίεργά τινα παραδείγματα ζώων ἐξαγριωθέντων. Ὁ βοῦς καὶ ὁ ἵππος, ἅτινα ζῶα σχετικῶς βραδέως πολλαπλασιάζωνται, ἐντὸς τριῶν ἐτῶν οὕτως ἐπληθύνθησαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν εἶναι ἀνυπολόγιςος. Οὕτω ζῶσι κατὰ Humbold er Pampar τῶν πολιτειῶν τοῦ Laplata τρία περίπου ἑκατομμύρια ἵππων, οἵτινες κατάγονται ἀπὸ ὀλίγων ἵππων Ἱσπανικῆς φυλῆς πρὸ τριακοσίων ἐτῶν ἐκεῖ εἰσαχθέντων. Οἱ βόες ἐκεῖ ἐπολλαπλασιάσθησαν τόσον, ὥστε κατ' ἔτος φέρονται εἰς τὸ ἐμπόριον 30,000 δέρματα, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἐλαττοῦται κατὰ μικρὸν ἕνεκα τῆς καταδιώξεως αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἕκαστον εἶδος φυτῶν ἢ ζώων ἐν σχετικῶς βραχεῖ χρόνῳ δύναται νὰ καταλάβῃ πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἔνθα εὑρίσκει τὰς πρὸς τὸ ζῆν συνθήκας. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω, διότι ὁ τῶν ἀνθρώπων, ζώων καὶ φυτῶν ἀριθμὸς οὐδ' ἐπὶ μικρὸν ἀναλογεῖ πρὸς τοὺς ἄνω ὑπολογισμούς. Πλεῖστοι ὀργανισμοὶ καλοῦνται νὰ μετάσχωσι τῆς ζωῆς, ὀλίγιστοι ὅμως μετέχουσιν αὐτῆς πράγματι, διότι οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπόλλυνται πρὶν ἢ ἀναπτυχθῶσιν, ἢ βραδύτερον ἐν ἡλικίᾳ νεαρᾷ, πρὶν ἢ δυνηθῶσι νὰ ἀφήσωσι κληρονόμους.

Ἐὰν λάβωμεν ὡς ἀφετηρίαν τὸ γεγονὸς τοῦτο, ἐρχόμεθα εἰς τὸ ἐξαγόμενον, ὅτι σειρά τις πολυαρίθμων καὶ ποικίλων ἐχθρικῶν σχέσεων, δυσμενῶν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν γεννηθέντων ὄντων ἐν τῇ ζωῇ, εἶναι πρόσκομμα εἰς τὴν διατήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ διάδοσιν τοῦ εἴδους. Ἐν ἑκάστῳ ἀτόμῳ ὅμως ἐνυπάρχει φύσει ἡ πρὸς αὐτοσυντηρισίαν ὁρμὴ καὶ

ἢ πρὸς διαιώνισιν τοῦ εἴδους, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἕκαστος ὀργανισμὸς ἀποδύεται εἰς δεινὸν ἀγῶνα πρὸς ὁμοειδεῖς καὶ ἑτεροειδεῖς ὀργανισμούς, καὶ πρὸς τὰς ἐπηρείας ἐκείνας ἃς συλλήβδην καλοῦμεν κλιματικὰς καὶ μετεωρολογικάς. Ἐνῷ οἱ ὀργανισμοὶ αὐξάνουσι γεωμετρικῶς, ἡ τροφὴ αὐξάνει ἀριθμητικῶς, ἐξ οὗ προκύπτει δυσαναλογία, ἐνῷ ὁ χῶρος μένει ἀμετάβλητος, καθιστάμενος κατὰ μικρὸν σχετικῶς ἀνεπαρκέστερος. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ συμβαίνει ἔτη μέν τινα νὰ ὑπερισχύωσιν οὗτοι, ἔτη δέ τινα ἐκεῖνοι οἱ ὀργανισμοὶ εἰς διαφόρους χώρας, ὡς θέλομεν ἴδει τοῦτο κατωτέρω ὥστε τοιουτοτρόπως ἐπέρχεται μεταβολή τις, ἀλλοίωσις καὶ ποικιλία.

Ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος περὶ τῆς ὑπάρξεως συμβαίνει νὰ μὴ πολλαπλασιάζωνται τόσον οἱ ὀργανισμοί, οἱ πολλὰ γεννῶντες, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶναι κάλλιον παρεσκευασμένοι εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νικηταὶ ἐξέρχονται αὐτοῦ. Ἂν ἄλλως εἶχε τοῦτο, ἔπρεπεν αἱ ταινίαι, οἱ σκώληκες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐνδιαιτῶνται μόνον εἰς τὰ ἔντερα τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἑκατομμύρια ᾠῶν γεννῶσι, νὰ ἦναι πολυαριθμώτατοι, πολὺ ὑπερβαίνοντες τὸν ἀριθμὸν τῶν ξενιζόντων αὐτοὺς ἀνθρώπων, ἐνῷ εὐτυχῶς ἕνεκα τοῦ ἀγῶνος τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως εἶναι σχετικῶς ὀλιγάριθμοι. Τὸ αὐτὸ λεκτέον περὶ πλείστων ἄλλων.

Ἕκαστον ζῷον ἢ φυτόν, ἅμα εἰσελθὸν εἰς τὴν κυκλοφορίαν τῆς ζωῆς, ἀποδύεται εἰς τὸν ἀγῶνα. Οἱ πολέμιοι εἶναι πολλοὶ καὶ ποικίλοι, οὐχὶ δὲ πάντες γνωστοί. Τοιοῦτοι εἶναι διὰ μὲν τὰ ζῷα ἄλλα σαρκοβόρα καὶ ἁρπακτικά, ζητοῦντα τροφὴν μεταξὺ ἐκείνων ἢ ἐν τοῖς ἐντοσθίοις των ζῶντα, ἀλλ' ὡς ἀναλώμασι τοῦ ξενίζοντος, προσέτι αἱ διάφοροι καταστάσεις τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, χιών, πάγος, ὑπερβολικὴ θερμότης καὶ ξηρασία, ὑετοί, πλημμύραι κλπ. Τὰ φυτὰ διαμφισβητοῦσιν ἀλλήλοις τὴν κατοχὴν τοῦ ἐδάφους, τὴν ἀπορρόφησιν θερμότητος, φωτός, ὑγρασίας κλπ. Ὁ ἀγὼν εἶναι ἐπίσης δεινὸς μεταξὺ ζῴων ἀνηκόντων εἰς τὸ αὐτὸ εἶδος καὶ τὴν αὐτὴν νεμομένων χώραν, διότι ἕκαστον φροντίζει νὰ ἀπολαύσῃ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, ἀποστεροῦν τὸ ἕτερον αὐτῆς. Ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ πᾶσα ἰδιότης καλή, ἣν κέκτηται τὸ ἓν ἄτομον, στερεῖται δὲ τὸ ἄλλο, ἀποβαίνει ὠφέλιμος καὶ ἄγει εἰς τὴν νίκην. Τοῦτο δὲ τὸ νικῆσαν ἀπολαμβάνον ἀφθόνως τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων συνθηκῶν, αὐξάνει ἐπιδίδει, ἐνισχύεται, γεννᾷ ἀπογόνους, ἐν οἷς μεταδίδεται κληρονομικῶς ἡ φυσικὴ δύναμις, ἐνῷ τοὐναντίον ὁ ἡττηθεὶς ἢ ἀπόλλυται, τὸ φυτὸν μαραίνεται καὶ ξηραίνεται, τὸ ζῷον ἀποθνήσκει, ἢ ἀπολαμβάνων ἀνεπαρκῶς τῶν πρὸς τὸ ζῆν, μένει ἀνάπηρος καὶ ἀσθενής, ἀφίνων κληρονόμους ἐπίσης ἀσθενεῖς, οἵτινες ὑποκύπτουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ τέλος ἀπόλλυνται.

Ὁ ζωϊκὸς κόσμος καὶ ὁ φυτικὸς ζῶσιν ἐν ποικίλῃ ἀμοιβαίᾳ ἐπιδράσει. Διότι ζῷα μέν τινα τρέφονται ἀπὸ φυτῶν μόνον, τινὰ δὲ ἀπὸ τῶν σαρκῶν ἄλλων ζῴων, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου πλεῖστα φυτὰ ἐξαρτῶνται ἀπὸ ζῴων, διότι π. χ. ἄνευ τούτων δὲν δύνανται νὰ γονιμοποιηθῶσιν. Ἕνεκα τούτου αἱ σχέσεις αἱ κατὰ τὸν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνα ἀπαντώμεναι, γίνονται πολυπλοκώτεραι ἀκόμη καὶ ποικιλότεραι ἢ ἄνευ τούτου. Ἐκ τούτου γεννᾶται ἰσορροπία τις, ἥτις ὅμως δὲν εἶναι σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος, ἀλλὰ ταλαντεύεται ἐντὸς εὐρυτάτων ὁρίων. Ἐὰν λοιπὸν ἔν τινι τόπῳ αὐξήσωσι καθ' ὑπερβολὴν τὰ χορτοφάγα ζῷα, τότε ἐλαττοῦται ἡ φυτεία κατὰ μικρὸν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε ἐπέρχεται λιμός, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὰ μὲν ζῷα ἐλαττοῦνται κατ' ἀριθμόν, τοῦθ' ὅπερ ἐπιτρέπει εἰς τὰ φυτὰ νὰ αὐξήσωσιν ἀναλόγως τῆς ἐκείνων ἀπωλείας. Ἐάν, ὡς εἴπομεν, αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν χορτοφάγων, αὐξάνει ἐπίσης καὶ ὁ τῶν σαρκοφάγων, εὑρισκόντων ἄφθονον τροφήν, ἡ αὔξησις δὲ τούτων ἐπιφέρει ἐλάττωσιν ἐκείνων. Ποικιλία τοιαύτη καὶ διατάραξις ἢ διακύμανσις τῆς ἰσορροπίας παρατηρεῖται ἰδίως καταφανῶς ἔν τισι περιωρισμένοις τόποις, οἷον νήσοις εἰς οὓς εἰσήγαγεν ὁ ἄνθρωπος νέα ζῷα. Παράδειγμα τοιοῦτον παρέχει ἡ ἁ γ ί α Ἑ λ έ ν η. Ἡ νῆσος αὕτη ἦτο κατάφυτος κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. Οἱ Εὐρω-

παῖοι εἰσήγαγον αἶγας καὶ χοίρους οἵτινες ηὔξησαν καθ' ὑπερβολὴν, ἐνέμοντο κατὰ μικρὸν τὰ τρυφερότερα φυτὰ καὶ τοὺς διαφόρους κλάδους τῶν δένδρων καὶ τὰς ῥίζας, οὕτω δὲ ἡ νῆσος κατέστη ἔρημος φυτῶν ἐντὸς δύο αἰώνων. Ἡ ἐρήμωσις αὕτη ὅμως ἐπέδρασεν ἀφ' ἑτέρου ἐπὶ τῶν ζώων, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἤρχισε νὰ ἐλαττοῦται, οὕτω δὲ εἴδη μέν τινα ἠλαττώθησαν, ἄλλα δὲ ἐξέλιπον.

Ἐπὶ τῆς νήσου Juan Lernandes τῆς σινικῆς θαλάσσης, ἐξετέθησαν ὑπὸ ναυτῶν αἶγες, οἵτινες ταχέως ἐπολλαπλασιάσθησαν δι' ἔλλειψιν συναγωνισμοῦ. Οἱ Ἱσπανοὶ ἵνα κωλύσωσι τοὺς ναύτας τοῦ νὰ θηρεύωσιν ἐν αὐτῇ, ἐξέθεσαν κύνας πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν αἰγῶν, ἐξ οὗ προῆλθεν αὔξησις τῶν κυνῶν, καταστροφὴ τῶν αἰγῶν· τότε ὅμως δι' ἔλλειψιν τροφῆς καὶ οἱ κύνες ἤρξαντο νὰ ἐλαττοῦνται.

Ἀλλοιώσεις τοιαῦται συμβαίνουσι πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐν τῇ φύσει, εἶναι δὲ ὡς ἀποτέλεσμα τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνος, οὗ αἱ σχέσεις εἶναι ποικιλώταται. Αἱ ἀλλοιώσεις αὗται ἀλλάσσουσι φυσικῷ τῷ λόγῳ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν τόπου τινος μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ ζῶντος ὀργανικοῦ κόσμου, ὡς καταδείκνυται τοῦτο ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμων παραδειγμάτων. Ὁ ἀγὼν οὗτος εἶναι τόσον δεινὸς, ὥστε πλεῖστα ζῶα, οἷον ὁ ἄνθρωπος, ὁ βοῦς, ὁ ἵππος, ὁ ἐλέφας κλπ. τὰ περισσότερα πτηνὰ καὶ οὕτω καθεξῆς, διατρέφουσιν ἐπί τινα χρόνον τὰ νεογνά των, καὶ προφυλάττωσιν ἀπὸ παντὸς ἐχθροῦ, μέχρις οὗ δυνηθῶσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὰ εἰς τὴν τύχην των. Ἐὰν ταῦτα ἐγκατελείποντο ἅμα γεννηθέντα ἀβοήθητα, ἤθελον ταχέως παύσει τοῦ ζῆν διότι ἤθελον ὑποκύψει κατὰ τὸν ἀγῶνα, εἰς ὃν εἰσῆλθον ἄνευ τῶν ἀναγκαίων προσόντων.

Ἐνῷ δὲ αἱ διάφοροι ἐπήρειαι, αἵτινες ἐπιφέρουσι τὴν αὔξησιν καὶ ἐλάττωσιν ἑκάστου εἴδους φυτῶν καὶ ζώων, ἐν γένει καὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον διατελοῦσιν εἰς ἰσορροπίαν τινὰ, ἐνόσῳ αἱ διάφοροι συνθῆκαι μένουσιν αἱ αὐταὶ, τὸ σύνολον δὲ τῶν ὀργανισμῶν μικρᾶς τινος χρονικῆς περιόδου μένει κατὰ προσέγγισιν τὸ αὐτὸ, γεννᾶται ἐντός τινων ὁρίων δι' ἑκάστην χώραν τῆς γῆς φυσική τις οἰκονομία, ἐν ᾗ ἕκαστον εἶδος ζώων καὶ φυτῶν κατέχει, ἢ εἶναι ἠναγκασμένον νὰ κατέχῃ θέσιν τινὰ, ἔχουσαν στενότερα ἢ εὐρύτερα ὅρια. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ θέσει πρέπει ἕκαστον ἄτομον νὰ ἀγωνισθῇ περὶ τροφῆς καὶ χώρου, ἤτοι περὶ τῆς ὑπάρξεως. Εἰς πλείστας περιστάσεις αἱ διάφοροι σχέσεις, αἱ διέπουσαι τὸν περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνα, εἶναι τόσον σύνθετοι καὶ κεκρυμμέναι, ὥστε μόνον ἀτελῶς δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν αὐτὰς, ἕνεκα δὲ τούτων πολλὰ συμβεβηκότα ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῆς φύσεως μένουσιν ἀνεξήγητα καὶ σκοτεινά. Ἵνα κατανοήσωμεν τὸ πολύπλοκον καὶ πολυσύνθετον τοῦτο, ἀρκεῖ νὰ ἀναφέρωμεν ὀλίγα παραδείγματα, ἐν οἷς ἀνευρέθη ὁ μυστηριώδης μίτος. Ὁ Darvin ἀναφέρει, ὅτι τὸ ἐρυθρὸν τρίφυλλον (Tripolium Pratenze) ἐν Ἀγγλίᾳ, ἀποτελοῦν τὴν οὐσιώδη τροφὴν τῶν βοῶν, οἵτινες ἀποτελοῦσιν ἐν μέρος τῆς εὐημερίας τῆς χώρας ἐκείνης, ἵνα γονιμοποιηθῇ χρῄζει τῆς ἐπισκέψεως εἴδους τινὸς ἐντόμων καλουμένων βομβυλιῶν, ἅτινα ἀπορροφῶντα τὸν ὀπὸν ἐκ τοῦ βάθους τῶν ἀνθέων φέρουσιν εἰς ἐπαφὴν τὴν ἀνθόκονιν μὲ τὴν οὔλην, οὕτω δὲ μεσιτεύουσι τὴν γονιποποίησιν ἥτις ἄλλως δὲν ἤθελε λάβει χώραν, ὡς ἀπέδειξε τοῦτο ὁ ῥηθεὶς φυσιοδίφης, ἀποκλείσας τὴν πρόσκλησιν τῶν ἐντόμων. Ὁ τῶν βομβυλιῶν ἀριθμὸς ὅμως καὶ ἡ ζωή των ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν των, κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ τῶν ἀρουραίων μυῶν, οἵτινες ἀφ' ἑτέρου καταδιώκονται ὑπὸ τῶν γαλῶν. Ὅπου ὑπάρχουσι πλησίον τῶν χωρίων καὶ πόλεων πολλαὶ γαλαὶ, ἐκεῖ οἱ μῦς εἶναι ὀλίγοι, οἱ δὲ βομβυλιοὶ πολυπληθεῖς. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ ὑπάρχει στενὴ σχέσις μεταξὺ τριφύλλου καὶ γαλῶν, ἀφ' ἐξαρτᾶται μέγα μέρος τῆς εὐημερίας λαοῦ ὁλοκλήρου, χρῄζοντος κρέατος διὰ τὸ τραχὺ καὶ ψυχρὸν κλῖμα.

Ὑπάρχουσι μικραὶ νῆσοι ἐν τῷ ὠκεανῷ, ὧν οἱ κάτοικοι ζῶσι κυρίως ἀπὸ φοινίκων. Οὗτοι ὅμως γονιμοποιοῦνται μόνον τῇ μεσιτείᾳ ἐντόμων τινῶν, ἅτινα μεταφέρουσι τὴν ἀνθόκονιν ἀπὸ τῶν ἀρρένων δένδρων εἰς τὰ θήλη. Τὰ ἔντομα ταῦτα καταδιώκονται καὶ

καταβιβρώσκονται ὑπὸ ἐντομοφάγων πτηνῶν, ὧν ἀποτελοῦσι τὴν φυσικὴν τροφήν, ταῦτα δὲ πάσχουσι τὰ αὐτὰ ὑπὸ πτηνῶν σαρκοφάγων. Ταῦτα τὰ τελευταῖα ἀποθνήσκουσι συχνάκις ὑπὸ παρασιτικοῦ τινος ἀκάρεως, ὅπερ ἀναπτύσσεται κατὰ ἑκατομμύρια εἰς τὰ πτερά των. Τὸ παράσιτον τοῦτο καταστρέφεται ἐνίοτε ὑπὸ μυκήτων τινῶν. Μύκητοι, σαρκοβόρα ὄρνεα, καὶ ἔντομα εὐνοοῦσι ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν τῶν φοινίων γονιμοποίησιν, τὸ δὲ ἄκαρι καὶ τὰ ἐντομοφάγα πτηνὰ διακινδυνεύουσιν αὐτήν. Ἐνταῦθα βλέπομεν ἀπὸ πόσων περιστάσεων εὐνοϊκῶν καὶ μὴ ἐξαρτᾶται ἡ ὕπαρξις τῶν κατοίκων τῶν νήσων ἐκείνων. Δυστυχῶς δὲν εἶναι πάντοτε εὔκολον, οὐδὲ δυνατὸν, νὰ ἀνασύρωμεν πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὸν πέπλον, ὅστις καλύπτει τὰς πολυπλόκους σχέσεις τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνος. Τὰ μνημονευθέντα παραδείγματα ὅμως ἀρκοῦσι νὰ καταδείξωσι πόσον ποικίλα εἶναι τὰ ἐπεισόδια καὶ αἱ περιπέτειαι, αἱ λαμβάνουσι χώραν ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνι.

Ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγὼν εἶναι λίαν καταφανὴς πρὸ πάντων ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἐξασκεῖ τὴν ἐπιρροὴν αὐτοῦ εἰς περιωρισμένους τόπους, ἔνθα προτίθεται νὰ φέρῃ μεταβολάς, ἐξ ὧν νὰ καρπωθῇ ὠφέλειάν τινα. Ὁ γεωπόνος, οἷον ὁ γεωργός, ὁ κηπουρὸς, ὁ ἀμπελουργὸς κλπ. ἔρχεται ἐπίκουρος τῶν ὠφελίμων φυτῶν καταστρέφων τὰ συναγωνιζόμενα ἄχρηστα ἢ καὶ ἐπιβλαβῆ, τοὔτ' αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ κτηνοτρόφος. Ἐκεῖνος μὲν προφυλάττει τὰ φυτά του ἀπὸ ξηρασίας, ὑπερβολικῆς θερμότητος, παγετοῦ, πλημμύρας, ἐπιβλαβῶν φυτῶν ἢ ζώων κτλ. Ταῦτα πάντα εἶναι ἐχθροί, οἵτινες ἄνευ βουλήσεως σπεύδουσι νὰ καταστρέψωσι τὸ ὠφέλιμον φυτὸν, ἢ τοὐλάχιστον ἀπολαμβάνοντες, ὅ,τι χρήζουσι πρὸς θρέψιν καὶ διάδοσίν των, ἀποστεροῦσιν ἐκεῖνα μέρους τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν πρὸς τὴν ζωὴν καὶ καρποφορίαν. Ἄνευ τῆς μεσιτείας τοῦ γεωργοῦ ἠδύναντο ταῦτα νὰ ὑποκύψωσι κατὰ τὸν ἀγῶνα ἢ νὰ καταστῶσιν ἧττον ὠφέλιμα. Ἀφήσατε ἄμπελον ἐπί τινα ἔτη ἀκαλλιέργητον, δηλ. ἄφετε αὐτὴν εἰς τὴν τύχην της, ἢ τὴν φυσικήν της κατάστασιν, καὶ θέλετε ἴδει, ὅτι βλαστοὶ καὶ φύλλα καὶ ῥίζαι καὶ καρποὶ χάνουσι τὴν ζωηρότητά των, τὸ φυσικὸν μέγεθος, τὴν καλὴν ὄψιν, τὸν ἄφθονον καὶ γλυκὺν ὀπὸν, βραδύτερον δὲ ξηραίνεται καὶ ἐρημοῦται, ἐνῷ δὲ συμβαίνουσι ταῦτα, τὰ ἀλλότρια ἐκφύονται, ἅτινα συναγωνιζόμενα ἀπορροφῶσι τὸ πλεῖστον μέρος τῆς ἰκμάδος, ἥνπερ ὁ ἀμπελουργὸς κατώρθου νὰ οἰκονομήσῃ μόνον πρὸς ὄφελος τῆς ἀμπέλου. Τοῦτο ἤθελε συμβῇ τῷ ποιμένι, ἂν ἄφινε τὰ πρόβατά του ἐκτεθειμένα εἰς τὰς ἐξωτερικὰς ἐπιρροίας, καὶ δὲν ἤρχετο εἰς βοήθειαν αὐτῶν, παρέχων καλὴν βοσκήν, διὰ τὸν χειμῶνα συλλέγων χόρτον καὶ ἐγκλείων αὐτὰ εἰς θερμὸν τόπον πρὸς διαχείμασιν, προφυλάττων ἀπὸ παντὸς κακοῦ καὶ προστατεύων αὐτὰ κατὰ τῶν λύκων καὶ ἄλλων σαρκοβόρων ζώων.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάγωμεν λίαν μακρὰν ἵνα εὕρωμεν τὸν ἀγῶνα, περὶ οὗ ἐγένετο λογος. Ἂς ῥίψωμεν ἓν βλέμμα εἰς τὴν κοινωνίαν, καὶ θέλομεν παρατηρήσει ὅτι ἐν αὐτῇ οὐδὲν ἄλλο λαμβάνει χώραν, ἢ πάλη δεινὴ καὶ ἀμείλικτος, ὑπὸ διαφόρους ποικιλωτάτας μορφάς. Ἡ πάλη αὕτη ὑπάρχει ἐν καιρῷ πολέμων καὶ ἐπαναστάσεων, καὶ ἐν καιρῷ βαθυτάτης εἰρήνης· μόνον ἔχει διαφόρους ὄψεις. Οἱ Εὐρωπαῖοι εὑρίσκοντες στενὸν, ἢ φανταζόμενοι ἐξηντλημένον τὸν τόπον ἢ πράγματι εὑρίσκοντες αὐτὸν τοιοῦτον, μεταναστεύουσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἔνθα ὑπάρχει ἄπειρος ἔκτασις χωρῶν πλουσίων, εὐφόρων, μηκέτι ἐκμεταλλευθεισῶν, ἵνα εὐχερέστερον ἀποκτήσωσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Οἱ ἐρυθρόδερμοι κάτοικοι αὐτῆς ἀμύνονται κατὰ τῶν νεηλύδων, οὓς θεωροῦσι σφετεριστὰς τῆς χώρας των. Οὕτω δὲ προέκυψε πολυχρόνιος ἀγὼν, ὅστις ἀπέληξε μὲ τὴν ἐξόντωσιν τούτων, ἥτις δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ γείνῃ ὁλοσχερής. Ἦτο φυσικὸν νὰ ὑποκύψωσιν οἱ αὐτόχθονες Ἰνδοί, οἵτινες ἦσαν κακῶς παρεσκευασμένοι διὰ τὸν ἀπροσδόκητον τοῦτον ἀγῶνα. Οὗτοι οὐδέποτε ἐκαλλιέργησαν σῶμα καὶ διάνοιαν ἢ τόσον μόνον ὅσον ἀπῄτει ἡ ἐκπλήρωσις ὀλίγων φυσικῶν ἀναγκῶν, ἐνῷ οἱ Εὐρωπαῖοι ἦλθον φέροντες ὅπλα τεχνητὰ καὶ διανοητικά, ἅτινα

ἀπέκτησαν ἐν διαστήματι πολλῶν αἰώνων, καλλιεργοῦντες τὸν νοῦν. Ὅπως πανταχοῦ ἐν τῇ φύσει, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ ἀγὼν ἔλαβεν ἔκβασιν εὐνοϊκὴν διὰ τὸν ἰσχυρότερον καὶ μᾶλλον πεπροικισμένον μὲ τὰς ἀναγκαίας πρὸς τὸν ἀγῶνα ἰδιότητας. Ἡ πνευματικὴ ὑπεροχὴ τοῦ Εὐρωπαίου κατίσχυσε τῆς σωματικῆς ῥώμης καὶ τοῦ ἀγρίου χαρακτῆρος τοῦ Ἰνδοῦ οὕτως, ὥστε ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔν τε τῇ Ἀμερικῇ καὶ Αὐστραλίᾳ διηνεκῶς ἐλαττοῦται, οἱ Εὐρωπαῖοι πολλαπλασιάζονται, ἐνῷ οἱ αὐτόχθονες θέλουσιν ἐκλείψει κατὰ μικρόν.

Ἐὰν ῥίψωμεν ἐπιπόλαιον μόνον βλέμμα εἰς τὴν κοινωνίαν, ἀνευρίσκομεν ἀμέσως τὸν ἀγῶνα, ὅστις ἐν κλαγγῇ ὅπλων ἢ τοὐναντίον σιωπηλῶς διεξάγεται μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, τῶν πόλεων, τῶν κοινοτήτων καὶ ἀτόμων, ἐκεῖνος μὲν κατὰ καιροὺς καὶ διάφορα χρονικὰ διαστήματα, οὗτος δὲ ἀδιακόπως καὶ παντοτεινῶς. Οἱ πόλεμοι τείνουσι καὶ εἰς τὸ νὰ περιποιήσωσιν εἰς τὸ ἓν τῶν ἀντιπάλων μερῶν ἄφθονα μέσα πρὸς εὐημερίαν ἐν γένει, οἷον ἔκτασιν χώρας, χρήματα κτλ. καὶ διαφόρους ἄλλας ὠφελείας, αἵτινες ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς ὑπεροχῆς, ἣν λαμβάνει ὁ νικητής.

Ἕκαστον ἔθνος προσπαθεῖ νὰ ἀναπτύξῃ τὴν βιομηχανίαν του, νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἐμπόριόν του, νὰ φέρῃ εἰς θέσιν εὐάρεστον τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὸν ὑπόγειον καὶ ἐπίγειον πλοῦτον, κτλ. οὐ μόνον ἵνα ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἰδίας ἀνάγκας, ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ἵνα δυνηθῇ ἐπιτυχῶς νὰ συναγωνισθῇ πρὸς ὅμορα καὶ μακρυνὰ ἔθνη, ἵνα δυνηθῇ ὑπερέχον νὰ καταλάβῃ τὰς ἀγορὰς τῶν ἄλλων, παραγκωνίσῃ αὐτὰ καὶ καρπωθῇ τὰς ὑπαρχούσας ὠφελείας. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει εἰς τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα· διότι ὅπως πᾶν φυτὸν ἢ ζῶον συναγωνίζεται πρὸς τὰ ὁμοειδῆ του, κατέχοντα ἢ νεμόμενα τὸν αὐτὸν τόπον, οὕτω πᾶς βιομήχανος, ἔμπορος, διδάσκαλος, ἰατρός, δικηγόρος ζῇ τρόπον τινὰ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ μετὰ τῶν ὁμοτέχνων, οἵτινες πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον ἀποβλέποντες, πρώτιστον πάντων τείνουσιν εἰς τὸ νὰ ἀποστερήσωσιν ἢ ἐλαττώσωσιν τὰ μέσα τῆς ὑπάρξεως τῶν καλουμένων συναδέλφων. Τὸ «κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει», εἶναι δυστυχῶς λίαν ὀρθόν, ἀλλὰ καὶ ἀναπόφευκτος συνέπεια τοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνος. Ἐννοεῖται δὲ εὐκόλως, ὅτι ὁ κότος οὗτος εἶναι τόσῳ χολωδέστερος, ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγὼν τόσῳ ζωηρότερος καὶ ἐμπαθέστερος μεταξὺ τῶν ὁμοτέχνων, ὅσον οἱ μὲν συναγωνιζόμενοι εἶναι πολυαριθμότεροι, τὸ δὲ πεδίον τοῦ συναγωνισμοῦ ἧττον εὐρύ, καὶ τὰ ἐντεῦθεν ἀπορρέοντα κέρδη, ἤτοι πρὸς τὸ ζῆν μέσα, ἧττον ἄφθονα. Ἐν τῷ συναγωνισμῷ τούτῳ ὁ πλείονας καὶ καλλιτέρας ἰδιότητας κεκτημένος ὑπερέχει τοὺς ἄλλους, ὁ δὲ μειονεκτῶν, ἢ ἄγει βίον μέτριον ἢ ὑποχωρεῖ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ζητῶν νὰ ὑπερισχύσῃ ἐν ἄλλῃ κοινωνίᾳ, ἢ πόλει, ἔνθα οἱ συναγωνιζόμενοι μειονεκτοῦσιν αὐτοῦ.

Ὅσον παράδοξος καὶ καταστρεπτικὸς καὶ ἂν φαίνηται ἐκ πρώτης ὄψεως ὁ φυσικὸς νόμος οὗτος, οὐχ ἧττον ὑπάρχει ἀναμφισβητήτως πανταχοῦ τῆς γῆς, ὅπου ὑπάρχει ζωή, προσέτι δὲ εἶναι λίαν εὐεργετικὸς καὶ δι' ἄλλους λόγους, καὶ διότι οὗτος εἶναι ἡ αἰτία ἕνεκα τῆς ὁποίας τελειοποιοῦνται ζῶα καὶ φυτὰ καὶ ἄνθρωποι, καὶ δι' ἣν ἐγεννήθη ἡ θαυμασία ποικιλία καὶ τὸ κάλλος τοῦ ὀργανικοῦ κόσμου. Ὁ πολιτισμὸς ἡμῶν, καὶ ἡ πελωρία ἀνάπτυξις τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ἔσχεν ὡς ἐλατήριον τὴν ἐργασίαν, πρὸς ἣν ὠθεῖ ἀκαναμαχήτως τὸν ἄνθρωπον ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγών. Ὅτι τὰ ὀργανικὰ ὄντα ἐπολλαπλασιάσθησαν κατὰ εἴδη καὶ γένη, καὶ ἐξωραΐσθησαν, τοῦτο ἀποδεικνύουσιν αἱ διάφοροι φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, καὶ τόσον τοῦτο εἶναι βέβαιον, ὥστε ὁ περίφημος Ἑλβετὸς φυσιοδίφης Agassiy, ὁ νεωστὶ ἀποθανὼν ἐν Ἀμερικῇ, ἵνα ἐξηγήσῃ τὸ γεγονὸς τοῦτο παρεδέχθη ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ὀργανικὸν κόσμον οὐχὶ διὰ μιᾶς, ἀλλ' εἰς διαφόρους χρονικὰς ἐποχάς, καταστρέφων εἰς τὴν προηγηθεῖσαν, φέρων δὲ εἰς φῶς ἄλλην νέαν

δημιουργίαν, πολλῷ τελειοτέραν τῆς προτέρας, καὶ ὅτι ἐν τῇ τελευταίᾳ δημιουργίᾳ ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον. Ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τοῦ θεωρεῖν τὸν ὀργανικὸν κόσμον δὲν εἶναι ὀρθὸς, ἀπέδειξαν οἱ τὰ ἐναντία φρονοῦντες. Ὅτι ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγὼν τελειοποιεῖ ζῶα καὶ φυτὰ εἶναι εὐνόητον· διότι οὗτος διεγείρει τὰ συναγωνιζόμενα ὄντα εἰς ἐργασίαν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν φυσικῶν αὐτῶν δυνάμεων, ἐνισχύει τὰ ὄργανα αὐτῶν καὶ καθιστᾷ ἁρμόδια πρὸς τὸν σκοπὸν, ὃν τὸ φυτὸν ἢ ζῶον ἐν γνώσει ἢ ἀγνοίᾳ ἐπιδιώκει. Ἄνευ τῆς ἐργασίας, οὔτε ἰσχὺς, οὔτε τελειότης οὔτε κάλλος ὑπάρχει. Αἱ οὕτως ἀποκτηθεῖσαι ἰδιότητες μεταδίδονται εἰς τοὺς ἀπογόνους, παρ' οἷς προάγονται ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀγῶνι. Ἐνῷ δὲ οἱ ὀργανισμοὶ οἱ ἀμοιροῦντες τῶν ἀναγκαίων συνθηκῶν πρὸς διατήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ διαιώνισιν τοῦ εἴδους ἀπόλλυνται ἐν τῇ πάλῃ, οἱ τέλειοι γενόμενοι καὶ ἐκείνων ὑπερέχοντες οὐ μόνον διατηροῦνται ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ καὶ γεννῶσιν ἀπογόνους, εἰς οὓς μεταδίδουσι κληρονομικῶς τὰς ἀποκτηθείσας ἰδιότητας. Ὅ,τι ἐποίουν οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιᾶται, καὶ οἱ ἐρυθρόδερμοι τῆς Ἀμερικῆς νῦν, φονεύοντες τὰ ἀσθενῆ βρέφη, ἀνατρέφοντες δὲ μετὰ προσοχῆς τὰ εὔρωστα, ἵνα περιποιήσωσι τῇ πατρίδι γενναίους στρατιώτας καὶ ῥωμαλαίους ἀπογόνους, τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖ ἡ φύσις ἐν ἀγνοίᾳ καὶ ἀσκόπως, ἀλλὰ πολλῷ βραδύτερον καὶ γενικῶς πανταχοῦ ἐν τῷ βασιλείῳ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων. Ὁ ἄνθρωπος, τὸ τελειότερον τῶν σπονδυλωτῶν ζώων, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀκαταμάχητον ἐπήρειαν τοῦ νόμου τούτου, διὸ καὶ τὰ ἔθνη ἅτινα συνηγωνίσθησαν ζωηρῶς, ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐτελειοποιήθησαν μᾶλλον τῶν ἄλλων. Ἂν οἱ Ἄγγλοι, Γάλλοι, Γερμανοὶ καὶ ἄλλοι λαοὶ τῆς ἐποχῆς μας βαίνωσι πρὸ τῶν ἄλλων λαῶν ἐν τῷ πολιτισμῷ, τοῦτο ὀφείλουσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἐν ᾧ ἀνέπτυξαν τὰς διανοητικάς των δυνάμεις.

Ἐνταῦθα ἂς ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι ἂν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος περιεσώθη ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων ἀλλοφύλων, πολιτισμένων ἢ βαρβάρων ἐθνῶν, ἅτινα ἐδούλωσαν αὐτὸ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς, τοῦτο προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι, ἂν καὶ τὸ ἀείποτε ὀλιγάριθμον καὶ διχονοοῦν Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπέκυψεν εἰς τὸν ὄγκον τῶν ἔξωθεν ἐλθόντων κατακτητῶν, εἶχεν ὅμως διανοητικὰς ἰδιότητας ὑπερτέρας ἐκείνων, αὗται δὲ μόναι διέπουσαι αὐτὸ ἀπὸ τῶν τρικυμιῶν, αἵτινες κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, τὸ ἐκ τῆς ἱστορίας γνωστὸν, ἠπείλησαν ἀπειράκις τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ. Τὰς ἰδιότητας ταύτας ἀπέκτησε τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐν μακροχρονίῳ ἀγῶνι, συναγωνιζόμενον πρὸς ξένας φυλὰς καὶ πρὸς ἑαυτὸ, δηλ. αἱ διάφοροι πόλεις πρὸς ἀλλήλας, ἐν πολέμοις, ἐν ἀγῶσιν ὀλυμπιακοῖς, ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, τέχναις καὶ ἐπιστήμαις. Ἡ ἁρμονικὴ ἄσκησις τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοὸς ἐγέννησε τὰς ἰδιότητας ἐκείνας εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν αἵτινες κατέστησαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀθάνατον. Τὰς ἰδιότητας ἐκείνας ἐκληροδότησε τὸ ἔθνος εἰς τοὺς ἀπογόνους του· ἂν δὲ αὗται ἤ τινες κἄπως ἠλαττώθησαν ἢ ἐστρεβλώθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς μακρᾶς δουλείας, εἶναι ἡμέτερον ἔργον νὰ φέρωμεν αὐτὰς εἰς τὸ περικλεὲς ἐκεῖνο ὕψος. Ἄσκησις λοιπὸν τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοὸς· ἐργασία καὶ γράμματα εἶναι τὰ μόνα τελειοποιοῦντα, τοῦτο εἶναι νόμος φυσικός· ὅτι δὲ ἀπαιτεῖται βαθμός τις ὑγείας καὶ σωματικῆς ῥώμης ὡς βάσις πρὸς καλλιέργειαν τοῦ νοὸς· τοῦτο γνωρίζουσιν οἱ φίλοι ἀναγνῶσται.

Γ. Δ.

ΟΥΡΑΝΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

—

(Συνέχεια, Τεῦχος Ε΄. σελ. 208)

Ἰδού, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε, διέρχομαι ἤδη διὰ τοῦ κράτους τοῦ ἡλίου τὸν ὁποῖον ἐπὶ τῆς γῆς βόρειον πολικὸν ἀστέρα ὀνομάζουσιν. Ὁποία μεγαλοπρέπεια!... Ἀλλ' ἰδοὺ ἕτεροι ἥλιοι... Ὕψιστε Θεέ! Ὁποία ποικιλία! ὁποία ἀπειρία ὄγκων, διαστάσεων, φωτῶν καὶ χρωμάτων! «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε! Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας!» Ἀκαταλογίστους ἀποστάσεις διέτρεξα, διὰ πολλῶν ἡλιακῶν συστημάτων διῆλθον, φίλτατε διδάσκαλε, ἀλλ' οὐδεμίαν ὁμοιότητα εὗρον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος οὗτινος μέρος ἀποτελεῖ ἡ Γῆ, ἐφ' ἧς ὑπάρχει τῆς Εὐθυμίας(1) τὸ φθαρτὸν περικάλυμμα. Οὐ μόνον δέ, ἀλλ' οὐδὲ μεταξὺ τῶν ἡλιακῶν τούτων συστημάτων εὕρηται ἡ ἐλαχίστη ὁμοιότης ἐκτὸς τῆς κινήσεως... Ἀλλ' ἰδοὺ τὸ ζητούμενον ἡλιακὸν σύστημα, ἰδοὺ τὸ κέντρον αὐτοῦ ὅμοιον καθ' ὅλα πρὸς τὸ κέντρον περὶ τὸ ὁποῖον ἡ Γῆ διαγράφει τὴν τροχιάν της, ἰδοὺ οἱ περὶ αὐτὸ πλανῆται ὅμοιοι καθ' ὅλα πρὸς τοὺς πλανήτας τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγου ἐξητάσαμεν.

— Ἐν ἑνὶ λόγῳ, σοφή μου Μαθήτρια, τὸ ἡλιακὸν σύστημα τὸ ὁποῖον τὴν στιγμὴν ταύτην βλέπεις εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιον πρὸς τὸ ἡμέτερον; Πλησίασον πρὸς τὸ κέντρον τοῦ συστήματος τούτου· ἐρεύνησον λεπτομερῶς καὶ ἐκεῖθεν μετάβηθι ἐπὶ πάντων τῶν περὶ αὐτὸ πλανητῶν, ἐξέτασον καὶ σύγκρινον αὐτοὺς πρὸς ἕνα ἕκαστον τῶν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος...

— Ἐνόησα, φίλτατε διδάσκαλε... Ἰδοὺ ὁ ἥλιος, τοῦ συστήματος ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκομαι καθ' ὅλα ὅμοιος πρὸς τὸν ἥλιον τοῦ συστήματος ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὑρίσκεσαι. Ἰδοὺ ὁ πρῶτος τῇ τάξει ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ὃν ἤδη ἠρεύνησα, πλανήτης ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὸν Ἥφαιστον· ἰδοὺ ὁ δεύτερος ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὸν Ἑρμῆν· ἰδοὺ ὁ τρίτος ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὴν Ἀφροδίτην· ἰδοὺ ὁ τέταρτος ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὴν Γῆν ἐφ' ἧς ὑπάρχεις· ἰδοὺ πάντες οἱ λοιποὶ ἰσάριθμοι καθ' ὅλα ὅμοιοι πρὸς τὸν Ἄρην, τοὺς τηλεσκοπικοὺς πλανητίσκους, τὸν Δία, τὸν Κρόνον καὶ τοὺς λοιπούς, εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπ' ἀλλήλων τὴν τροχιὰν αὐτῶν διαγράφοντες διὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιρροὴν ἐπ' ἀλλήλων ἐνασκοῦντες, οἵαν καὶ οἱ πλανῆται τοῦ ἡλιακοῦ ἐκείνου συστήματος ἐν ᾧ ὑπάρχεις. Οὐδεμία διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τούτου καὶ ἐκείνου τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος.

— Εὐχαριστῶ, φιλτάτη μου βλέπουσα· εἶναι λοιπὸν τὸ ἡλιακὸν σύστημα τὸ ὁποῖον ζητῶ; Ὑπάρχει λοιπὸν πράγματι ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ ἕτερον ἡλιακὸν σύστημα ὅμοιον πρὸς τὸ ἡμέτερον;

— Οὐχὶ μόνον ἕν, ἀλλὰ πλεῖστα ὅσα καὶ καθ' ὅλα ὅμοια πρὸς τὸ ὑμέτερον.

— Ἔχει καλῶς, φιλτάτη μοι· ἤδη μετάβηθι ἐπὶ τοῦ τετάρτου πλανήτου τοῦ ἡλιακοῦ ἐκείνου συστήματος ἐντὸς τοῦ ὁποίου περιπλανᾶσαι καὶ στῆθι ἐπ' αὐτοῦ.

— Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ πλανήτου, ὅστις καθ' ὅλα πρὸς τὴν Γῆν εἶναι ὅμοιος.

— Ἐν πρώτοις, ἀγαπητή μοι, εἶναι δυνατὸν νὰ μοὶ εἴπῃς πόσον ἀπέχει ὁ πλανήτης οὗτος ἀπὸ τῆς Γῆς;

— Εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον, φίλτατε διδάσκαλε, ν' ἀντιληφθῇ θνητὸς τῆς Γῆς τῆς ἀποστάσεως ἥτις διαχωρίζει ταύτην ἀπὸ τοῦ πλανήτου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵσταμαι.

— Καὶ ὅμως ἡ ἀπόστασις αὕτη ἡ νῦν μεταξὺ σοῦ καὶ ἐμοῦ εἶναι πεπερασμένη βεβαίως· διότι πέραν τοῦ πλανήτου ἐφ' οὗ ἵστασαι ὑπάρχει χῶρος, ὑπάρχουσι πάντως καὶ ἕτερα ἡλιακὰ συστήματα.

— Βεβαιότατα φίλτατε διδάσκαλε· ὑ-

(1) Ὄνομα τῆς μαγνητιζομένης. Πολλοὶ τῶν εἰλικρινῶς μαγνητιζομένων ὁσάκις θέλωσι νὰ εἴπωσί τι περὶ ἑαυτῶν, ὁμιλοῦσιν ὡς περὶ τρίτου προσώπου προκειμένου.

πάρχουσιν ἀναρίθμητα καὶ ἐντεῦθεν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ καθ' ὅλας τὰς ἀποστάσεις· ἀλλὰ καίτοι πεπερασμένης οὔσης τῆς μεταξὺ τοῦ ἐφ' οὗ ἵσταμαι νῦν πλανήτου καὶ τῆς Γῆς ἀποστάσεως δὲν ἔχουσιν ὅμως μέτρα, δὲν ἔχουσιν ἀριθμοὺς οἱ ἐπὶ τῆς Γῆς ἐνσαρκωθέντες ἄνθρωποι, ἵνα καταμετρήσωσιν ἀκριβῶς καὶ ἀντιληφθῶσι τῶν ἀκαταλογίστων ἀποστάσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων, ἐκτὸς ἐλαχίστων τινῶν ἐξαιρέσεων καὶ τούτων κατὰ προσέγγισιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Δύναμαι ἄρα κατὰ προσέγγισιν νὰ σοὶ εἴπω πόσον ἀπέχει ἀπὸ τῆς Γῆς, ἐφ' ἧς ὑπάρχεις, ὁ πλανήτης ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵσταμαι. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε, ἂς δώσωμεν ἓν ὄνομα εἰς τὸν πλανήτην τοῦτον, ἢ μᾶλλον εἰς ὅλον τὸ νέον ἡλιακὸν τοῦτο σύστημα, διὰ νὰ δυνάμεθα κάλλιον νὰ συνεννοώμεθα.

— Κάλλιστα, φιλτάτη μοι· ὀνόμασον σὺ αὐτὴ τὸ νέον δι' ἐμὲ ἡλιακὸν τοῦτο σύστημα, καὶ τὸν πλανήτην ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἵστασαι.

— Ἂς προσδιορίσωμεν λοιπὸν τὸν μὲν ἥλιον ὅστις φωτίζει τὸν πλανήτην ἐφ' οὗ ὑπάρχεις διά τινος ἐπιθέτου· ὀνομάσωμεν αὐτὸν Ἥλιον Φωτοπομπόν, τὸν δὲ ἥλιον τὸν φωτίζοντα τὸν πλανήτην, ἐφ' οὗ ἵσταμαι, ὀνομάσωμεν Ἥλιον Φωτοποιόν· καὶ τὸν μὲν πλανήτην σου ὀνομάσωμεν Γῆν τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου, τὸν δὲ ἐμὸν Γῆν τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου· διότι καὶ οἱ φωστῆρες πανόμοιοι πρὸς ἀλλήλους τυγχάνουσιν ἀμφότεροι ἄνευ τῆς ἐλαχίστης διαφορᾶς, καὶ οἱ πλανῆται δὲν εἶναι εἰμὴ γαῖαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν στοιχείων συνιστάμεναι, τὸ αὐτὸ μέγεθος ἔχουσαι, τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ φωστῆρος τὴν αὐτὴν κίνησιν καὶ τὴν αὐτὴν βαρύτητα καὶ ταχύτητα.

— Κάλλιστα, φιλτάτη μοι· ἴδωμεν ἤδη πόσον ἀπέχει ἡ Γῆ τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου, ἀπὸ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου, ἔστω καὶ κατὰ προσέγγισιν. Λαβὲ οἱονδήτι μέτρον, ἐπάνελθε ἐπὶ τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου, διευθύνθητι πρὸς τὸν βόρειον πολικὸν ἀστέρα καὶ ἐξακολούθησον τὴν εὐθεῖαν τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸν Φωτοποιὸν Ἥλιον.

— Ὁποία ἔκτασις, ὁποία εὔρεια, φίλτατε διδάσκαλε!... Δὲν δύναμαι νὰ σοὶ εἴπω, ἢ μᾶλλον δὲν θὰ δυνηθῇς ἄλλως πῶς νὰ ἐννοήσῃς ἐν μέρει, εἰμὴ ἂν σοὶ φανερώσω ἁπλούστατα ὅτι ἂν λάβωμεν ὡς μονάδα τὴν ἀπόστασιν τοῦ βορείου πολικοῦ λεγομένου ἀστέρος ἀπὸ τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Θὰ εὕρωμεν ὅτι μυριάδας ἑκατοντάκις ἑκατομμυρίων τοιούτων μονάδων ἀπέχει ἡ Γῆ τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου ἀπὸ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Ἀλλ' οὐδόλως σοὶ ἐνδιαφέρει ἡ ἀκρίβεια τῆς ἀποστάσεως ταύτης, τῆς ὁποίας μόλις ἀντιλαμβάνεσαι.

Ἔσο ὅμως βέβαιος ὅτι ὁλόκληρον τὸ κράτος τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου εἶναι καθ' ὅλα πανόμοιον πρὸς τὸ κράτος τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου ἐκτὸς τῶν ἠπείρων, τῶν ὀρέων, τῶν κοιλάδων, τῶν δρυμώνων, τῶν ποταμῶν, τῶν θαλασσῶν καὶ τῶν ὠκεανῶν τῶν περὶ αὐτοὺς πλανητῶν, οἵτινες ὅμως οὐδόλως διὰ τοῦτο παύουσι τὴν αὐτὴν ἐπιρροὴν ἐπ' ἀλλήλων, καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἐξασκοῦντες.

— Κάλλιστα, φιλτάτη μοι· ἀκριβῶς δέ, αὐτὸ τοῦτο ἐπεθύμουν καὶ ἐγὼ νὰ γνωρίζω, καὶ σ' εὐχαριστῶ ὅτι προλαβοῦσα ἀπεκρίθης εἰς τὴν ἐρώτησιν τὴν ὁποίαν ἡτοιμαζόμην νὰ σοὶ ἀπευθύνω. Μετάβηθι ἤδη ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου, καὶ ἂν σοὶ φαίνηται εὔλογον, ἐρεύνησον πανταχόθεν...

— Καταλαμβάνω, καταλαμβάνω. Θέλεις νὰ γνωρίζῃς ἂν ἡ Γῆ αὕτη ἔχῃ τὰς αὐτὰς ἠπείρους καὶ τοὺς αὐτοὺς ὠκεανοὺς οἵους ἔχει καὶ ἡ Γῆ τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Οὐχί· ἡ Γῆ τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου δὲν ἔχει μὲν τὰς αὐτὰς ὡς πρὸς τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος ἠπείρους οἵας ἔχει καὶ ἡ Γῆ τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου, ἀλλ' ἂν ἑνώσῃ τις τὰς πέντε μεγάλας ἠπείρους τῆς Γῆς ταύτης μετὰ πασῶν τῶν νήσων θὰ σχηματίσῃ ἓν ὅλον ἴσον πρὸς τὸ ἄθροισμα τῶν ἑπτὰ μεγάλων ἠπείρων καὶ πασῶν τῶν νήσων τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου. Ἀλλὰ μηδὲ τοῦτο, φίλτατε διδάσκαλε, σοὶ ἐνδιαφέρει τόσον, ὅσον νομίζεις· Σὺ ἐπιθυμεῖς πρὸ πάντων νὰ γνωρίζῃς ἂν ἐπὶ

τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου εὕρηνται οἱ αὐτοὶ ὅροι τῆς ὑπάρξεως ἐμβίων ὄντων τοιούτων οἷα καὶ ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ ὑπάρχουσιν. Ὡς πρὸς τοῦτο δὲ δύναμαι ἐν ὀλίγοις νὰ σὲ διαβεβαιώσω ὅτι οἱ ὅροι οὗτοι ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου πανόμοιοι πρὸς τοὺς ὅρους τοὺς ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Τέλος πάντων, φίλτατε διδάσκαλε, ἀμφότεροι οἱ πλανῆται οὗτοι εἶναι καθ' ὅλα, ὡς ἐπιθυμεῖς, ὅμοιοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ αὐτὰ ἔμβια ὄντα ἔχουσιν. Πιστεύω δὲ ὅτι κάλλιστα συνεννοούμεθα.

— Πληρέστατα, ἀγαπητή μοι Βλέπουσα. Ἤδη περιῆλθες πάσας τὰς ζώνας τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου, πάσας τὰς ἠπείρους, πάσας τὰς νήσους, καὶ ἐρεύνησον πῶς διάγουσιν ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου οἱ ἄνθρωποι; Εἶναι προηγμένοι εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας; Γνωρίζουσι τὸν Θεόν; Εὐτυχοῦσιν; Ἡνωμένοι εἰς πόλεις ζῶσιν, ἢ διαιροῦνται εἰς φυλάς, εἰς ἔθνη, εἰς κράτη; Ὁποίους θεσμοὺς ἔχουσιν; ὁποίους νόμους; ὁποῖα ἤθη καὶ ἔθιμα; Σοὶ δίδω τὰ ζητήματα ταῦτα διὰ μιᾶς, φιλτάτη μοι· ἀλλὰ σὲ ἀφίνω ἐλευθέραν νὰ ὁμιλήσῃς πρῶτον περὶ οἱουδήτινος ἐγκρίνῃς εὔλογον καὶ κατάλληλον. Συνεννοούμεθα;

— Μάλιστα, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε· περιῆλθον πάσας τὰς ζώνας, πάσας τὰς ἠπείρους, τὰς νήσους, τὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς· ἐπεσκέψαμην πάσας τὰς πόλεις, τὰς κώμας καὶ τὰς ἐπαύλεις. Οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουσι καθ' ὅλα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἀνάστημα, τὸ αὐτὸ πάχος, τὸ αὐτὸ βάρος, τὰ αὐτὰ συστατικὰ τοῦ σώματος. Οἱ ἄνδρες ὁμοιάζουσι κατὰ πάντα πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου ὥσπερ καὶ αἱ γυναῖκες πρὸς τὰς γυναῖκας, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ σχῆμα καὶ τὸ εἶδος, τὸ σῶμα ἐν ἄλλαις λέξεσιν, οὐχὶ ὅμως καὶ καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας, τὴν ἠθικὴν αἴσθησιν, τὸ πνεῦμα ἐν ἑνὶ λόγῳ. Ἄπειρος διαφορὰ ὑπάρχει μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαθέσεις καὶ τὰς ἀρέσεις, καθὼς εὐκολώτατα φαίνεται. Οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἶναι προηγμένοι κατὰ πάντα περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Εἶναι πράγματι εὐτυχεῖς, καὶ οὐδεὶς ὑπάρχει ἐνταῦθα δυστυχῶν ἢ στενάζων. Οὐδεὶς ὁ θλιβόμενος, ἀλλὰ πάντες χαίρουσι καὶ ἀγάλλονται ὑμνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Ὕψιστον, καὶ ἀγαπῶντες ἀλλήλους. Εἶναι εὐδαίμονες καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Οὐδὲν κακὸν παρ' αὐτοῖς ὑπάρχει, ἀλλὰ τὰ πάντα λίαν καλὰ τυγχάνουσιν, ὡς ἐποίησεν αὐτὰ ὁ Κύριος, ὅστις οὐδὲν κακὸν ἐν τῷ σύμπαντι κόσμῳ ἐδημιούργησεν. Οἱ λόγοι μου οὗτοι, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε, οὐδόλως ἀπίθανοι σοὶ φαίνονται, καὶ μεγάλως χαίρεις ἀκούων αὐτούς, διότι πολλάκις ἐσκέφθης, ὁλοκλήρους νύκτας ἀΰπνους διήγαγες, σκεπτόμενος πῶς ἆρά γε οἱ ἄνθρωποι τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου ἠδύναντο νὰ προοδεύσωσι καὶ νὰ φθάσωσιν εἰς βαθμὸν τοιοῦτον ὥστε πάντες εὐτυχεῖς νὰ διάγωσι, μηδ' ἑνὸς ἐξαιρουμένου· πολλάκις μάλιστα ἐφαντάσθης τὴν ὁδὸν δι' ἧς ἠδύναντο οἱ ἄνθρωποι νὰ φθάσωσι τάχιον εἰς τὸν βαθμὸν τῆς προόδου ταύτης· πολλάκις ἐφαντάσθης τοὺς ἀνθρώπους πάντας ἐξ ἴσου προηγμένους τὴν ἀρετὴν συνεννοουμένους, ἀγαθοὺς καὶ ἀγαπῶντας ἀλλήλους· ἰδού, φίλτατέ μοι, ὁ κόσμος οὗτος, τὸν ὁποῖον τόσον διαπύρως ἐπιθυμεῖς, ὑπάρχει πράγματι ἐν τῇ φύσει· ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ὃν ἔχω ὑπ' ὄψιν μου, οὐδεὶς κακὸς ὑπάρχει, οὐδὲν κακὸν διαπράττεται, οὐδεμία κακὴ σκέψις γεννᾶται.

— Πραγματικῶς, ἀγαπητή μοι Μαθήτρια, πολλάκις ἐφαντάσθην ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ που ἐν τῷ ἀπείρῳ κόσμος ἐπὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνθρωποι εὑρίσκονται τόσον προηγμένοι τήν τε διάνοιαν καὶ τὴν ἠθικήν, ὥστε τὸ κακὸν οὐδεμίαν χώραν νὰ δύναται παρ' αὐτοῖς νὰ ἔχῃ· σκέπτομαι δὲ καὶ φρονῶ ὅτι καὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Γῆς ταύτης, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὑπάρχω, θὰ φθάσωσιν ἡμέραν τινὰ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον τῆς προόδου· μεγίστην λοιπὸν χαρὰν αἰσθάνομαι πληροφορούμενος παρὰ σοῦ ὅτι πράγματι ὑπάρχει ὁ κό-

σμος οὗτος ἐν τῇ φύσει. Ἐπιθυμῶ ἤδη νὰ μάθω, καὶ τὰ μέγιστα μοὶ ἐνδιαφέρει τοῦτο, διὰ ποίων ἆρά γε θεσμῶν καὶ νόμων ἔφθασαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἰς τοιαύτην πρόοδον;

— Θὰ προσπαθήσω, φίλτατε διδάσκαλε, νὰ συλλέξω καὶ νὰ σοὶ δώσω ἀκριβεστάτας περὶ πάντων ὅσα ἐπιθυμεῖς νὰ γνωρίζῃς πληροφορίας· ἀλλὰ δέον πρὸς τοῦτο ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καὶ νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας, καὶ ἀφοῦ μὲ ἀφίνεις ἐλευθέραν νὰ ὁμιλήσω πρῶτον περὶ οἱουδήτινος ζητήματος ἐγκρίνω εὔλογον καὶ κατάλληλον, προτιμῶ καὶ βλέπω μάλιστα ὅτι εἶναι συμφωνότερον πρὸς τὸν σκοπόν σου, νὰ ἐρευνήσω καὶ νὰ σοὶ δώτω πρῶτον ἐν περιλήψει τὴν γενικὴν ἱστορίαν τοῦ πλανήτου ἐφ' οὗ ἵσταμαι, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης καὶ ἀκολούθως νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὲ βοηθήσῃς ὥστε ν' ἀναβῶ ἂν οὐχὶ μέχρι τῆς δημιουργίας τοῦ σύμπαντος κόσμου, ἀλλὰ τοὐλάχιστον μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς συστάσεως τοῦ πλανήτου τούτου.

— Τὸ ἐπιθυμῶ καὶ τὸ θέλω, ἀγαπητή μοι, καὶ μεγάλως σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐκλογήν σου ταύτην. Ἀνάβηθι λοιπὸν μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης καθ' ἣν ὁ πλανήτης ἐφ' οὗ εὑρίσκεσαι ἤρξατο συμπυκνούμενος καὶ σχηματιζόμενος· συγχρόνως δὲ βλέπε, ἄν σοι ἦναι δυνατὸν, καὶ τὴν τότε κατάστασιν τῆς Γῆς ἐφ' ἧς ὑπάρχω, καὶ παράβαλλε καὶ σύγκρινε συνάμα τὴν σύστασιν καὶ τὸν σχηματισμὸν ἀμφοτέρων τῶν πλανητῶν, τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου καὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου. Ἀνάβηθι, ἀγαπητή μοι, ἀνάβηθι μέχρις οὗ δέδοται τῷ ἐνσάρκῳ πνεύματι, καὶ ἔσο διορατική, φιλτάτη μοι, πάντοτε.

— Ἰδοὺ ἀμφότεροι οἱ ἐν λόγῳ πλανῆται ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐν τῷ σχηματίζεσθαι. Οὐ μόνον κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον συμπυκνοῦνται ἀμφότεροι, ἐκ τῶν αὐτῶν στρωμάτων συνιστῶνται καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν συστατικῶν στοιχείων συμφύρονται, καθὼς ἠθέλησεν ὁ Κύριος. Ἰδοὺ αὐτοὶ ἀμφότεροι συγχρόνως τὴν αὐτὴν ἀρχικὴν περίοδον αὐτῶν διατρέχουσι διὰ τῶν αὐτῶν κινήσεων καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος. Ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρονικῷ διαστήματι εἰς τὴν μεταβατικὴν αὐτῶν περίοδον φθάνουσιν. Ἰδοὺ αὐτοὶ ἐν τῇ δευτερευούσῃ πανόμοιοι ἐκτὸς τοῦ σχήματος τῶν ἠπείρων καὶ τῶν θαλασσῶν. Ἰδοὺ ἡ περίοδος τῶν κατακλυσμῶν σύγχρονος, τὰς αὐτὰς καταστροφὰς καὶ μεταβολὰς περίπου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ἀμφοτέρων τῶν πλανητῶν ἐπιφέρει. Ἰδοὺ αὐτοὶ ἐν τῇ μετὰ τοὺς κατακλυσμοὺς περιόδῳ ἐπίσης ἀπαράλλακτοι. Οἱ ἄνθρωποι μηδ' ἐν τούτῳ μηδ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πλανήτῃ γνωρίζουσι νὰ λατρεύωσι τὸν Θεὸν καθὼς πρέπει. Ἀλλ' ἐπειδὴ, φίλτατέ μοι διδάσκαλε, γνωρίζομεν ἤδη τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου, ἐὰν θέλῃς θὰ ἀκολουθήσω τοὐντεῦθεν μόνον τὴν περίληψιν τῆς γενικῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου, καὶ ἀκολούθως θὰ μεταβῶ εἰς τὰς λεπτομερείας πρὸ πάντων τῆς τελευταίας αὐτῆς ἐποχῆς ἡ ὁποία τὰ μέγιστα, ὡς βλέπω, σοὶ ἐνδιαφέρει· καὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς καταστάσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῆς τελευταίας τῆς τόσον προηγμένης, ὡς εἴδαμεν, θὰ δυνηθῇς καὶ μόνος σου τότε νὰ ποριοθῇς καὶ στηρίξῃς τὸ μέγα σου συμπέρασμα, ὅπερ κλίνεις μὲν καὶ ἀπὸ τοῦδε νὰ παραδεχθῇς, ἀλλ' ἀμφιρρέπεις εἰσέτι, ὡς μὴ ἔχων τὰς ἀπαιτουμένας θετικὰς γνώσεις, εἰμὴ ἐκ τῆς φαντασίας σου.

— Θὰ μοὶ συγχωρήσῃς, φιλτάτη μοι, νὰ σὲ παρακαλέσω, νὰ ἐξηγηθῇς ἐπὶ τὸ σαφέστερον. Νομίζω ὅτι σὲ ἐννοῶ, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ σὲ βεβαιώσω ὅτι καλῶς σὲ καταλαμβάνω.

— Μὲ καταλαμβάνεις, φίλτατε, ἀλλὰ διστάζεις· θέλεις νὰ βεβαιωθῇς ἂν καλῶς με καταλαμβάνῃς, καὶ ἐξηγοῦμαι. Περὶ πολλῶν ζητημάτων σκέπτεσαι, καθ' ὅσον ἐπιτρέπουσι τοῦτο τὰ μέσα σου· νομίζεις ὅμως ὅτι δὲν ἠδυνήθης εἰσέτι νὰ ἀποκτήσῃς γνώσεις τοιαύτας αἱ ὁποῖαι νὰ δύνανται νὰ εὐρύνωσι τὸν κύκλον τῶν σκέψεών σου καὶ νὰ στηρίζωσι τὰ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς πορίσματά σου· ἀδίκως ὅμως. Τοῦτο δὲ κάλλιστα συναισθανόμενος, ἀμφιβάλλεις, δὲν δύνασαι νὰ ἀποφασίσῃς μηδὲ σὺ αὐτὸς ἂν τὸ συμπέρασμά σου ἦναι ὀρθ

θὸν ἢ ἐσφαλμένον, διότι φοβεῖσαι μήπως αἱ ἰδέαι ἐκ τῶν ὁποίων τοῦτο πορίζεται ἦναι ἀποκυήματα τῆς φαντασίας σου. Σὲ βεβαιῶ ὅμως ὅτι καίτοι αἱ γνώσεις σου εἶναι μικραὶ καὶ ὀλίγαι, εἶναι ὅμως θετικαὶ, καὶ δύνασαι ἀδιστάκτως ἐπὶ τούτων νὰ βασίζησαι. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ σκέπτεσαι περὶ κοινωνικῶν ζητημάτων, περὶ τῶν διαφόρων πρὸς ἀλλήλους σχέσεων τῶν ἀνθρώπων, περὶ τῶν διαιρέσεων καὶ ὑποδιαιρέσεων αὐτῶν, περὶ τῆς ὑλικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτῶν καταστάσεως, περὶ τῶν θεσμῶν καὶ νόμων αὐτῶν, περὶ τῆς προόδου καὶ βελτιώσεως αὐτῶν, περὶ τῶν αἰτιῶν τῆς δυστυχίας αὐτῶν, ἐν γένει περὶ τοῦ πῶς δύνανται νὰ φθάσωσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸ νὰ διάγωσι πάντες εὐτυχεῖς καὶ εὐχαριστημένοι ἐκ τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως· Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια εἰδικῶς πως ἐρευνῶν, ἔφθασες εἰς συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα καίτοι ὀρθὰ, φοβεῖσαι ὅμως νὰ παραδεχθῇς ὡς τοιαῦτα διότι ἀμφιβάλλεις περὶ τῆς ἀληθείας ἀρχῶν τινων ἐξ ὧν εἰς τοὺς συλλογισμούς σου ἐνίοτε ὁρμᾶσαι. Δὲν εἶσαι μὲν Πυρρωνιστὴς, ἀλλὰ περὶ πολλῶν πραγμάτων εἰσέτι διστάζεις· διότι δὲν εἶσαι ἐντελῶς ἀπηλλαγμένος τῶν προλήψεων τῆς περιστοιχούσης σε κοινωνίας. Μὴ ἀνησυχῇς ὅμως. Βλέπω ὅτι αἱ θεωρίαι σου εἶναι καλαὶ καὶ ὀρθαὶ, αἱ ἐμπνεύσεις σου δὲν εἶναι τυχαῖαι, καὶ καλῶς βεβαιώθητι ὅτι ἡ ἰδέα τοῦ νὰ ἐρευνήσῃς καὶ νὰ πληροφορηθῇς ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἕτερός τις κόσμος ὅμοιος καθ' ὅλα πρὸς τὴν Γῆν δὲν σοὶ ἐνεφυσήθη εἰμὴ ὑπὸ ἀγαθοῦ πάντως Πνεύματος, ὑπὸ τοῦ φύλακος ἀγγέλου σου, μετὰ τοῦ ὁποίου ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐδιδάχθης νὰ προσεύχησαι εἰς τὸν Κύριον καὶ νὰ ἐπικαλῆσαι τὸ προστατεῦόν σε Πνεῦμα, ἀφ' ἧς στιγμῆς διὰ πρώτην φορὰν ἀπήγγειλας τὴν γνωστὴν προσευχὴν «Ἅγιε Ἄγγελε ὁ ἐφεστὼς τῆς ἀθλίας μου ψυχῆς καὶ ταλαιπώρου μου ζωῆς» οὐδέποτε ἔπαυσας συναναστρεφόμενος, καθὼς μηδ' ἐκεῖνος ἔπαυσέ ποτε ἐγρηγορῶν ἐπὶ τῆς ζωῆς σου, καὶ ἐμπνέων σοι τὰ ὅσια καὶ τὰ δίκαια καὶ ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου ὁδηγῶν σε, διότι σὺ αὐτὸς ἠθέλησας τοῦτο. Ἀμφιβάλλεις περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν ἰδεῶν σου αἱ ὁποῖαι σοὶ ἐμπνέονται, ἀλλὰ μετὰ τὰς ἐρεύνας σου ταύτας θὰ πεισθῇς εἰς αὐτὰς, θὰ ἐνδυναμωθῇς καὶ θὰ ἀπορρίψῃς καὶ τὰς ὀλίγας προλήψεις σου. Ἠθέλησας νὰ βεβαιωθῇς περὶ τῆς ἀληθείας τῶν θεωριῶν σου, νομίζων ὅτι σὺ αὐτὸς ἀπὸ σαυτοῦ ταύτας ἐγέννησας· ἐδεήθης τοῦ Κυρίου, εἰσηκούσθης, καὶ ἐντὸς ὀλίγου οὐδεμία ἀμφιβολία παρὰ σοὶ θὰ ὑπάρχῃ. Τὸ συμπέρασμά σου θὰ στηριχθῇ τοὐλάχιστον παρὰ σοὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ μεγίστην χαρὰν αἰσθάνομαι δυναμένη νὰ σοὶ χρησιμεύσω εἰς τοῦτο, καὶ πληρέστατα τὴν στιγμὴν ταύτην συμμερίζομαι τὰς θεωρίας σου. Ἐκεῖνο λοιπὸν, τὸ ὁποῖον σοὶ ἐνδιαφέρει τὰ μέγιστα, εἶναι νὰ γνωρίσῃς τὴν κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν κατάστασιν τῶν ἀνθρώπων τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου· ἀλλ' ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἀνάγκη πᾶσα νὰ σοὶ εἴπω ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς ἀρχικῆς αὐτῶν καταστάσεως· ἔπειτα δὲ θὰ σοὶ διηγηθῶ ἐν περιλήψει τὴν ἱστορίαν τῶν ἐξ ἀνθρώπων γενομένων, τῶν μεγάλων καὶ ἀξιοσημειώτων αὐτῶν ἔργων τῶν ἀφορώντων ἰδίως τὴν ἠθικὴν αὐτῶν πρόοδον, διότι τοῦτο πρὸ πάντων σοὶ ἐνδιαφέρει· καὶ ἐπὶ τέλους ἐν ἐκτάσει θὰ σοὶ περιγράψω τὴν κατάστασιν ἐν ᾗ εὑρίσκονται καθ' ὃν χρόνον οἱ ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου ἄνθρωποι μετρῶσι 1870 ἔτη ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως· θὰ σοὶ δώσω πᾶσαν λεπτομέρειαν τὴν ὁποίαν θὰ ζητήσῃς, καὶ ὁμοῦ τότε θὰ πορισθῶμεν τὰ συμπεράσματα τὰ ὁποῖα ἐπιθυμεῖς. Ἐγὼ ἤδη εὑρίσκομαι, ὡς ἐννοεῖς, ἐν τῇ μετὰ τοὺς κατακλυσμοὺς ἐποχῇ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου. Σὲ παρακαλῶ δὲ νὰ ἐξακολουθῇς νὰ γράφῃς τοὺς λόγους μου, καὶ νὰ μὴ μὲ διακόπτῃς εἰμὴ ὅταν δὲν μὲ ἐννοῇς.

— Εὐχαριστῶ, φιλτάτη μοι· θὰ συμμορφωθῶ πληρέστατα πρὸς τὰς ὁδηγίας σου. Ἐρεύνησον καὶ λάλησον ὅπως κάλλιον ἐγκρίνεις· ἐγὼ δὲν γράφω εἰμὴ ὅπως ὑπαγορεύεις.

— Σὲ παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μοὶ ἐπιτρέψῃς ν' ἀναπαυθῶ ἐπί τινας στιγμὰς, μετὰ τὰς ὁποίας θὰ διέλθω νοερῶς πᾶσαν τὴν ζωὴν τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς εἰς ἣν ἔφθασιν, θὰ

συλλέξω καὶ θὰ ταξιοθετήσω τὰ γεγονότα τὰς ἐφευρέσεις καὶ τὰς ἀνακαλύψεις αἱ ὁποῖαι συνετέλεσαν εἰς τὴν ἠθικὴν τῶν ἐπὶ ταύτης τῶν ἀνθρώπων πρόοδον. Μὴ μὲ διακόψῃς, ἀλλὰ περίμενε ν' ἀρχίσω ἐγὼ τὴν διήγησιν.

— Ἀναπαύθητι φιλτάτη μοι, καὶ ἐξέτασον ὅπως κάλλιον δύνασαι. Θὰ περιμένω μέχρις οὗ σὺ αὐτὴ μόνη λαλήσῃς.

.

— Δύναμαι ἤδη νὰ λαλήσω, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε.

— Εἶμαι καὶ ἐγὼ ἕτοιμος νὰ γράφω, φιλτάτη μοι.

— Ἄρχομαι ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐφάνησαν τὸ πρῶτον οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου, δηλαδὴ μετὰ τὸν τελευταῖον παγκόσμιον κατακλυσμόν.

Οἱ ἄνθρωποι φαίνονται διεσπαρμένοι ἐφ' ὅλων τῶν μεγάλων ἠπείρων κατὰ τὰ θερμὰ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κλίματα. Διάγουσιν ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει, ἀμαθεῖς, γυμνοί, καὶ δὲν τρώγουσιν εἰμὴ τὰ χόρτα τὰ ὁποῖα ἡ γῆ αὐτοφυῶς παράγει, καὶ τοὺς καρποὺς τῶν δένδρων ἅτινα ἐν τῇ περιπλανήσει αὐτῶν εὑρίσκουσι καὶ ὑπὸ τὰ ὁποῖα ἐπί τινα καιρὸν κατακλίνονται. Διαιροῦνται εἰς διαφόρους φυλάς, ἀλλ' οὐδεμία ἐξ αὐτῶν γνωρίζει εἰσέτι νὰ σπείρῃ, μηδὲ νὰ σκάπτῃ τὴν γῆν. Δὲν ὁδηγοῦνται εἰμὴ ὑπὸ μόνου τοῦ ὁρμεμφύτου τῆς αὐτοσυντηρησίας. Δὲν ἐγνώριζον τὸν ἀληθινὸν Θεόν, ἀλλ' οὐδέποτε ἔπαυσαν λατρεύοντες καὶ ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ κινδύνων. Ἐν τοῖς κινδύνοις δὲ ἐκ τῆς δυσκρασίας τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐν τῇ ὑπερβολικῇ θερμότητι καὶ τῇ ραγδαίᾳ βροχῇ κατέφευγον εἰς τὰ χάσματα τῶν βράχων, καὶ εἰς τὰ σπήλαια ὅσα ἠδύναντο νὰ εὕρωσιν· ἐν δὲ τοῖς ἐκ τῶν θηρίων, ἀναγκαζόμενοι νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτούς, ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ κατασκευάσωσι τὰ πρῶτα ἀμυντικὰ ὅπλα καὶ νὰ στήσωσι τὰς πρώτας καλύβας ἐκ ξύλων καὶ φύλλων. Ἔζων δὲ ζωὴν νομάδων, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδύναντο νὰ μεταφέρωσι τὰς καλύβας ταύτας, ἐπενόησαν τὰς ἐκ δερμάτων σκηνὰς καὶ ἀκολούθως κατὰ κοινωνίας συνερχόμενοι πρὸς ἄμυναν ἀλλήλων κατὰ τῶν θηρίων, οὐ μόνον ταῦτα ἐπιτυχῶς ἐξωλόθρευον, ἀπὸ τῶν χωρῶν τὰς ὁποίας ὡς εὐφόρους κατῴκουν, ἀλλὰ καὶ μαθόντες, προϊόντος τοῦ χρόνου, νὰ σκάπτωσι καὶ νὰ σπείρωσιν, ἔστηνον σκηνὰς ἐξ ὑφασμάτων. Τὰ αὐτὰ συνέβαινον καθ' ὅλας τὰς ἠπείρους. Ὁ πληθυσμὸς τῶν ἀνθρώπων ηὔξανε καὶ συνήρχοντο τότε εἰς οἰκογενείας. Τὰ ἤθη τότε αὐτῶν ἐγένοντο ἡμερώτερα· καὶ συνηύξανε μετ' αὐτῶν καὶ ἡ εὐημερία ἀναλόγως, διευκολυνομένων τῶν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σχέσεων. Ἔζων ἐπὶ τὸ ἀνετώτερον. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ κατάστασις τῶν ἀνθρώπων τῶν πρώτων αἰώνων ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου ὑπῆρξεν ὁμοία σχεδὸν πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν πρώτων ἀνθρώπων τῶν ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Ἀφοῦ δὲ ἔμαθον ἤδη νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν νὰ σπείρωσι καὶ νὰ ἔχωσιν ἀφθόνους συγκομιδὰς κατά τινας χώρας ἐδόθησαν εἰς τὰς τέχνας, ἐφεῦρον τὸ πῦρ, κατεσκεύαζον ἐργαλεῖα ἐντελέστερα καὶ ὁλονὲν προώδευον κατὰ τὰς τέχνας καὶ κατὰ τὰς ἐπιστήμας, ἠστρονόμουν, ἐφιλοσόφουν, ἐγνώρισαν τὸν Θεὸν καὶ ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους τῶν λαῶν συγκοινωνίαις σπουδάζοντες τὰς γλώσσας ἀλλήλων περὶ τοῦ Θεοῦ τοὺς λόγους πάντοτε ἐποιοῦντο. Ὥστε ἐντὸς ὀλίγων αἰώνων ἁπανταχοῦ οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου ἐλάτρευον τὸν Θεὸν ὡς τὸν ποιητὴν τοῦ Σύμπαντος καὶ δημιουργὸν τῶν Πνευμάτων.

Καὶ ὅμως οὐδαμοῦ εἰσέτι ἱερατεῖον ὑπάρχει. Ἤδη αἱ φυλαὶ ἐγένοντο ἔθνη, οἱ ἄνθρωποι ἀπέβησαν κοινωνικώτεροι, ἐφεῦρον πάντα τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ παράγειν ἐπιτηδεύματα, καὶ μεταδοτικώτεροι ὁλονὲν ἀποβαίνουσιν. Ἔχουσι τοὺς Κομφουκίους αὐτῶν, τοὺς Πυθαγόρας, τοὺς Σωκράτας, τοὺς Πλάτωνας, τοὺς Μανοῦς, τοὺς Ζωροάστριδας, τοὺς Μωϋσέας, τοὺς Λυκούργους, τοὺς Σώλονας, τοὺς Νουμᾶς, ἀλλὰ δὲν ἔχουσι καὶ τοὺς Βόνζους, τοὺς Βραχμάνας, τοὺς Λευΐτας τοὺς ἱερεῖς τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ τοὺς Μάγους. (Ἀκολουθεῖ).

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 220.)

—

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ καὶ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Πῶς εἶσαι ἐδῶ! ἐτόλμησας νὰ εἰσέλθῃς εἰς τοῦ Λύκου τὸ στόμα προσφερόμενος βορὰ εὐάλωτος! Μακρόθεν σὲ εἶδον καὶ ἔσπευσα...

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἦλθον, Ῥαϊμοῦνδε, νὰ μάθω ἔτι ἅπαξ τὰ ἔθη τῶν δυναστῶν μας...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐκτιθέμενος ὅμως ἐπικινδύνως τοιουτοτρόπως...

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καὶ νὰ σοὶ ἀναγγείλω ὅτι ὁ Καμπανίτης εὑρίσκεται εἰς ἅγιον Ζαχαρίαν καὶ μᾶς ἀποστέλλει ἐκεῖθεν διάγγελμα παροτρύνον ἡμᾶς νὰ σπεύσωμεν...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πῶς σοὶ ἀπέστειλε τοῦτο;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὄχι εἰς ἐμέ, ἀλλ' εἰς τὸν Σωτήριον, οὗ ἀπόντος τὸ ἔλαβον.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (ζωηρῶς)

Καὶ τί περιέχε;

—

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τέσσαρας μόνον λέξεις τὰς ἑξῆς: «Τῷ Σωτηρίῳ. Σπεύσατε. Καμπανίτης» Τί εὐγλωττότερον δὲ τῆς λακωνικῆς ταύτης ἐπιστολῆς!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (ἀνακουφισθείς)

Ἆ! Τοῦτο μόνον! λοιπὸν πρέπει νὰ σπεύσωμεν!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Βεβαίως· διὰ τοῦτο ἦλθον νὰ σὲ εἰδοποιήσω· ὡς εἰξεύρεις ἡ συνάθροισις τελεῖται ἀπόψε εἰς τὸ ἐρημοκλήσιον τοῦ Ἡλιοῦ καὶ θέλω νὰ μάθω ἐὰν θὰ παρευρεθῇς;

ΡΑΙΜΟΝΔΟΣ

Μετὰ μίαν ὥραν περίμενέ με εἰς τοῦ Σωτηρίου· ἀπόψε διαλύω τὰς μετὰ τῶν Φράγκων σχέσεις μου καὶ ἀποσκορακίζω πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ ἔχῃ συνάφειαν μετ' αὐτῶν. Θὰ ἐκδιωχθῶ, ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι ὁ Σωτήριος θὰ μοὶ προσφέρῃ ἀσφαλὲς ἄσυλον εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἡ ἐπιρροή του θὰ ματαιώσῃ πᾶσαν κατ' ἐμοῦ καταδίωξιν. Οὕτω θὰ διατελῶ ἀβλαβὴς ἐνῷ αἱ ἐπὶ τῶν Φράγκων σπουδαῖαι γνώσεις μου θὰ προσθέσωσι νέαν ἰσχὺν εἰς τὰ σχέδια τῶν πατριωτῶν. Ἀλλ' εἶναι καιρὸς νὰ φύγῃς· διότι ἡ περαιτέρω παρουσία σου δυνατὸν νὰ καταστρέψῃ ὅλον τὸ ἔργον.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Φεύγω, πλὴν μετὰ μίαν ὥραν σὲ περιμένω εἰς τοῦ Σωτηρίου· (ὁ Χαμάρετος ἀπέρχεται δεξιόθεν.)

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (μόνος)

Ἀ! ἦλθες νὰ μὲ προκαταλάβῃς ἀλλ' εὑρέθην ἱκανώτερός σου. Ὁ Βιλλαρδουΐνος γινώσκει πάντα τὰ σχέδια τῶν Μωραϊτῶν καὶ ἐγὼ μόνος θὰ ἀπολαύσω τῶν ὠφελειῶν αὐτῶν. Ὡμίλησα ἤδη περὶ τῆς ἀναχωρήσεώς μου εἰς αὐτὸν καὶ οὕτως ἠσπάσθη ἐνθέρμως τὰς ἰδέας μου. Ἓν μόνον μὲ ἀνησυχεῖ! ἡ Εὐτυχία! μήπως διά τινος παρατόλμου κινήματος, οὗ τὴν ἰδέαν αἰφνιδίως μόνη αὐτὴ δύναται νὰ συλλάβῃ, παρακωλύσῃ τὴν ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν μου. Καὶ τοῦτο ὅμως χάρις εἰς τὴν ἄγρυπνον προσοχήν μου θὰ ἀποσοβήσω. Πλησιάζουν οἱ αὐλικοί! Ὁ καιρὸς τῆς ὑποκρισίας ἐπέστη. Ἂς φανῶ Ἑλληνόφρων ὀλίγον πρὸς μεγίστην ἔκπληξιν αὐτῶν τῶν χρυσῶν ἀνδραρίων ἅτινα ὀνομάζονται ἱππόται! (εἰσέρχονται ἐκ τοῦ βάθους οἱ ἑξῆς.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ, ΕΥΤΥΧΙΑ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ, ΕΔΟΥΑΡΔΟΣ, ΡΟΛΑΝΔΟΣ,
Εἷς ἱππότης, αὐλικοὶ μετὰ κυριῶν καὶ
ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Οὕτω λοιπόν, κύριοι ἐξελέξατε βασίλισσαν τῆς ἑορτῆς τὴν ἀδελφὴν τοῦ προσφιλοῦς ἡμῖν Ῥαϊμούνδου;

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Μάλιστα, ὑψηλότατε!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Σᾶς συγχαίρομαι, κύριοι. Εἰς ὑμᾶς δέ, φίλη δέσποινα, ἐπεύχομαι τὴν βασιλείαν ὑμῶν ἀνέφελον καὶ γαλήνιον.

ΕΥΤΥΧΙΑ (ἱλαρῶ;)

Ἡ βασιλεία μου θὰ ἦνε ἀνέφελος, φίλε συνάδελφε...

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ (ὡς ἄνω.)

Λησμονεῖτε, κυρία, ὅτι ὅλοι οἱ ἡγεμόνες εἶνε ἐξάδελφοι μεταξύ των. Ἡμεῖς τοὐλάχιστον δὲν ἐλησμονήσαμεν τοῦτο καὶ ἐπιθυμοῦμεν ὡς ἐξάδελφον νὰ μᾶς θεωρῆτε καὶ μεταχειρίζησθε. Ἐλέγετε λοιπόν;...

ΕΥΤΥΧΙΑ (ὡς ἄνω)

Ἔλεγον, φίλτατε ἐξάδελφε, ὅτι ἡ βασιλεία μου θὰ ἦνε ἀνέφελος ἐὰν οἱ ὑπήκοοί μου δὲν ἀθετήσωσι τὸν ὅρκον τῆς πίστεως ὃν μοὶ ὤμωσαν.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ὤ! αὐτὸ εἶναι πλέον ἡ ἐπιείκεια.— Εἰξεύρετε, Ῥαϊμοῦνδε, ὅτι ἡ ἀδελφή σας παίζει καλὰ τὸ πρόσωπον ὡς βασίλισσα;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Εἶσθε πολὺ ἐπιεικής, Ὑψηλότατε!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Λέγω τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν. Καὶ εἰς τίνα ὀφείλεται ἡ τιμὴ τῆς πρωτοβουλίας τῆς ἀναγορεύσεως;

ΕΙΣ ΙΠΠΟΤΗΣ

Εἰς τὸν ἄρχοντα Ἐδουάρδον.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Εἰξεύρετε ὅτι ὀφείλετε νὰ ἀνταμείψητε, φίλη δέσποινα, τὸν νομοταγῆ ὑπήκοόν σας.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀντήμειψα αὐτὸν ἤδη.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πῶς ;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀναγορεύσασα αὐτὸν ἱππότην μου καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς βασιλείας μου.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Η ἀνταμοιβὴ εἶναι μεγάλη καὶ ὁ κύριος Ἐδουάρδος πρέπει νὰ ἦναι πολὺ εὐτυχὴς ἀπόψε.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Μὲ κολακεύετε !

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Καὶ εἰς ἐμὲ τί θέσιν ἐπεφυλάξατε;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τὴν τοῦ συμβούλου μου !

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ (μειδιῶν)

Ἀληθῶς... Καὶ πάλιν σᾶς λέγω, Ῥαϊμοῦνδε, ὅτι ἡ ἀδελφή σας δύναται νὰ θεωρηθῇ πρότυπον βασιλίσσης.

—

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ποιεῖ ἤδη τὰς ἀπαρχάς της, ὑψηλότατε! πιθανῶς οἱ Γραικοὶ ἡμέραν τινὰ νὰ τὴν ἐκλέξωσι βασίλισσαν καὶ βεβαίως δὲν θέλετε νὰ εἴπωσι τότε ὅτι ἡ σχολὴ Βιλλαρδουίνου εἶνε ἀτελής.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Εἴθε! φιλτάτη ἐξαδέλφη, θὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ συνοδεύσω καὶ ἐγὼ κυρίαν τινά.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Εἶσθε ἐλεύθερος! Ἐδουάρδε, τὸν βραχίονά σας!

(Ὁ Βιλλαρδουῖνος λαμβάνει εἰς τὸν βραχίονά του κυρίαν τινὰ καὶ περιδιαβάζει εἰς τὰς στοὰς ἀκολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ῥοβέρτου, τῆς Εὐτυχίας, τῶν οὐλικῶν καὶ τῶν κυριῶν κατὰ μικρὰ δὲ διαλείμματα ἀναφαίνονται εἰς τὸ βάθος· ὁ Ῥολάνδος καί τινες ἱππόται σχηματίζουσιν ὅμιλόν τινα πέριξ τοῦ Ῥαϊμούνδου ἱσταμένου εἰς τὰ προσκήνια).

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Ἤκουσα, ἄρχον Ῥαϊμοῦνδε, περί τινος στάσεως λαβούσης χώραν σήμερον· εἶναι ἀληθές;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀληθέστατον· εἰς τὴν στάσιν ταύτην προσεβλήθη καὶ ὁ ὑπηρέτης μου, διὸ καὶ ὀργισθεὶς ἐζήτησα δικαιοσύνην καὶ ἐπέτυχον, κρεμασθέντος τοῦ πρωταιτίου. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες εἶχον δίκαιον καὶ μετανοῶ διὰ την ἐπέμβασίν μου,

Α'. ΙΠΠΟΤΗΣ

Πῶς;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Μάλιστα. Διότι εἶναι φυσικώτατον ὅπως ὁ ἀπειλούμενος νὰ ὑπερασπίζηται πάντοτε ἑαυτὸν καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπραξαν ἄλλο τι ἢ νὰ ὑπερασπισθῶσιν ἑαυτοὺς εἰς τὴν περίστασιν ταύτην· Τὸ ὑπερασπίζεσθαι δὲ ἑαυτὸν δὲν εἶναι πρᾶξις παράνομος, νομίζω.

ΡΟΛΑΝΔΟΣ

Ὥστε καθ' ὑμᾶς οἱ Ἕλληνες ἔχουσι δίκαιον;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Βεβαίως!

(Ὁ Βιλαρδ. εἰς τοὺς τελευταίους λόγους ἀφίνει τὴν συνοδεύουσαν κυρίαν ἀποτόμως καὶ ἔρχεται εἰς τὴν σκηνὴν ἀκολουθούμενος ὑφ' ὅλων.)

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ (σοβαρῶς)

Κύριε Ραϊμοῦνδε, εἶσθε Φράγκος;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (στρεφόμενος ὡσεὶ ἐκπλαγείς)

Ὄχι· εἰξεύρετε καλῶς τοῦτο· (γενικὴ ἔκπληξις).

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Εἶσθε Ἕλλην;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Οὔτε.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Τί εἶσθε λοιπόν;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ρόδιος.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ὥστε δὲν ὑπάγεσθε εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας (ὁ Ραϊμ. ἀνανεύει). Σᾶς εὑρίσκω τότε πολὺ τολμηρὸν νὰ ἀναμιγνύησθε εἰς τὰ τῆς ἡγεμονείας μου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Μὲ εὑρίσκετε πολὺ τολμηρὸν ἀφοῦ μὲ ἐδώκατε ἤδη τὸ δικαίωμα;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Λησμονεῖς, Ραϊμοῦνδε, ὅτι πρὸ διετίας φιλοξενεῖσαι παρ' ἐμοί!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Δὲν τὸ ἐλησμόνησά ποτε! ἆ! σᾶς δυσαρεστῶ! μὴ θέλετε ὅμως προσβάλλοντές με νὰ ἀφήσητε νὰ ὁμιλήσῃ ἡ γλῶσσα, ἥτις ἦτο ἐκ καθήκοντος δεσμία μέχρι τοῦδε. Βιλλαρδουΐνε, λέγω τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν· ἡ πολιτικὴ τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖς εἶνε σαθρὰ καὶ ὁ Χαμάρετος σοὶ ὑπέδειξε τοῦτο ἐν τῇ ἀγορᾷ. Σοὶ εὐγνωμονῶ διότι μὲ ἐφιλοξένησας καὶ διὰ τοῦτο δὲν θέλω νὰ ἦμαι κόλαξ· τὴν φιλοδοξίαν ὅμως ταύτην τὴν ἀποδιοπομπῶ ἀφοῦ θέλεις νὰ ἐπιβάλῃς δεσμὸν εἰς τὰς ἰδέας μου.

ΕΥΤΥΧΙΑ

(ἀποσπωμένη τοῦ βραχίονος τοῦ Ἐδουάρδου) Τί λέγεις, Θεέ μου!

ΒΙΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Εἶσαι ἐλεύθερος νὰ πράξῃς τοῦτο

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (ὡσεὶ προσβληθείς).

Αἴ! ναὶ λοιπόν! ἀφοῦ μὲ ὠθεῖς εἰς αὐτό· φεύγω πλὴν θὰ μετανοήσῃς πικρῶς· ἡ τύχη δὲν θὰ μὲ ἐγκαταλείψει. Ἐλθὲ, ἀδελφή μου! καὶ σύ, Αἰμίλιε, φύγωμεν τοῦ ἐπικαταράτου τούτου οἴκου ὅπου τὰ εὐγενέστερα τῶν αἰσθημάτων παραγνωρίζονται καὶ τὰ ποταπώτερα πάθη ἐκτιμῶνται· ὑγίαινε, Βιλλαρδουΐνε! (ἀπέρχεται βιαίως μετὰ τῆς Εὐτυχίας καὶ τοῦ Αἰμιλίου)

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ὕπαγε, ἄφρον, νὰ χρησιμοποιήσῃς πλησίον τῶν Ἑλλήνων τὰ μαθήματα βασιλίσσης, ἅπερ ἔλαβεν ἡ ἐνταῦθα, ἀδελφή σου! (γενικὴ κατάπληξις) Ἔλθετε τώρα, Κύριοι, νὰ δειπνήσωμεν) ἀπέρχονται ὅλοι ἐκ τοῦ βάθους ἀριστερόθεν· ἀλλαγὴ σκηνῆς).

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ Γ'.

Περιοχὴ ναΐσκου· μνήματα· Κυπάρισσοι. Πρὸς τὸ βάθος ἀριστερόθεν διαφαίνεται ὁ ναΐσκος. Εἶναι νύξ.

ΣΚΗΝΗ Α'.

—

ΣΥΜΕΩΝ (μόνος).

Διατὶ νὰ βραδύνωσι τόσον; τοιαύτη ἡ φιλοπατρία των! ὅπου ἕκαστος πρῶτος προσπαθεῖ νὰ φθάσῃ πάντοτε διατί νὰ βραδύνωσι τόσον; Ἀλλὰ τί λέγω; διατὶ ἀδημονῶ... νὰ δυσπιστῶ εἰς τὸν Χαμάρετον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν; Ὦ! ἡ ἐρημία τί μὲ κατήντησε! Μόνος καὶ πάντοτε μόνος ἀφότου ἔχασα τὸν υἱόν μου! Ὦ τέκνον μου, ἀπέθανες ἆρά γε; ἐὰν ζῇς ποῦ εἶσαι; Ἴσως εἰς χεῖρας Φράγκων! εἰς χεῖρας Φράγκων! καὶ πάλιν τὸ μισητόν των ὄνομα ἀνῆλθεν εἰς τὰ χείλη μου! Ὦ υἱέ μου, προτιμῶ νὰ σὲ ἴδω πτῶμα κατακείμενον χαμαὶ καὶ ἄνευ ζωῆς, ἢ νὰ σὲ ἴδω εἰς χεῖρας τῶν κακοδαιμόνων αὐτῶν! Πλὴν μάτην ὀνειροπολῶ! ἀπέθανες!... Ὦ! ὄχι! ὄχι! ὁ Θεὸς δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ τοῦτο! ἡ ἐπιχείρησις ἡμῶν θὰ ἄρξῃ ὑπὸ καλοὺς οἰωνούς! ὁ Θεὸς θὰ μὲ λυπηθῇ ἐπὶ τέλους καὶ θὰ μοὶ δώσῃ τὸν υἱόν μου, ὃν ἔχασα, μετὰ τῆς ἀναγεννήσεως τῆς πατρίδος μου. Ὦ Παντεπόπτα Πλάστα, ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ θρόνου σου, ρίψον βλέμμα ἵλεων ἐπὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ σου, ἄρχουσι πλέον τὰ δεινὰ τῆς πατρίδος μου, εὐδόκησον τὴν ἐπιχείρησιν ἡμῶν καὶ ἀπόδος μοι ἐπὶ τέλους τὸν υἱόν μου, τὴν μόνην ἐλπίδα μου, τὸ ποτὲ καύχημά μου, τὸ μόνον τέκνον μου, τὸν Λέανδρόν μου! λυπήσου με πλέον, Θεέ μου, ἐξηράνθησαν οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ χειμάρρου τῶν δακρύων, ἃ ἔχυσα! τὸ στῆθός μου δὲν πάλλει πλέον, τόσον ἀδύνατον κατέστη ἐκ τῶν λυγμῶν, οὓς καθ' ἡμέραν ἐκπέμπω... Ἀφ' ὅτου μοὶ ἡρπάγης, Λέανδρέ μου, διηνεκῶς τρέχω ἄπελπις βουνὰ καὶ δρυμοὺς τὸ μοναχικὸν σχῆμα περιβληθεὶς καὶ εὑρὼν παρηγορίαν ἐν τῷ οἰκτείρμονι Θεῷ, ἐν τῷ μάρτυρι Χριστῷ, τῷ πατρὶ καὶ ἐπόπτῃ τῶν δυστυχῶν! (ἀκούεται κώδων τις) Ἆ! εἶναι ὁ κώδων τῆς θύρας! ἔρχεταί τις...... εἶναι ὁ Σγουρός!

(εἰσέρχεται ὁ Σγουρός)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΣΥΜΕΩΝ καὶ ΣΓΟΥΡΟΣ.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Χαῖρε, πάτερ μου.

ΣΥΜΕΩΝ

Καλῶς ἦλθες, τέκνον μου.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Δὲν ἦλθον ἔτι οἱ σύντροφοί μου!

ΣΥΜΕΩΝ

Ὄχι ἀκόμη!

(εἰσέρχεται ὁ Δοξαπατρῆς)

ΣΚΗΝΗ Γ΄.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ καὶ οἱ ἄνω

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Χαίρετε, φίλοι! δόξα πατρί!

ΣΥΜΕΩΝ

Τὸ εὐσεβὲς ἐπιφώνημα τοῦτο μοὶ προδίδει τὸν ἀνδρεῖον Βουτσαρᾶν.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Τὸν ἐπιλεγόμενον Δόξαπατρῆν.

ΣΥΜΕΩΝ

Ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ καρδίαι σὲ ἔκλαυσαν ἡρωϊκὲ τοῦ Ἀρακλόβου πρόμαχε! ἡ φήμη διέδωκεν ὅτι ἐτάφης ὑπὸ τὰ ἐρείπιά του! Εὐτυχία διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅτι ἡ φήμη αὕτη ἦτο ψευδής.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Ἡ ὥρα μου εἶχε σημάνει ἀλλ' ὁ Θεὸς ἠθέλησεν ἀκόμη νὰ μὲ ἀφήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς.

ΣΥΜΕΩΝ

Καὶ ποῦ κατῴκεις ἐνῷ ἡ πατρίς σου σὲ ἐνόμιζε θανόντα.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Ἐν τῷ μέσῳ τῶν βουνῶν καὶ ὀρέων, ἔζων μακρὰν τῶν τυράννων μου, μόνος πλὴν ἐλεύθερος (εἰσέρχεται ὁ Δῆμος· εἰς ἑκάστην ἄφιξιν ἀκούεται ὁ κώδων.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄.

ΔΗΜΟΣ καὶ οἱ ἄνω

ΔΗΜΟΣ

Εὖγε, γενναῖέ μου συμμαχητά! Χαίρετε, φίλοι (δεξιοῦνται ἀλλήλους)

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Καὶ τὶς εἶσαι σὺ ὁ ἀποκαλῶν με συμμαχητήν σου.

ΔΗΜΟΣ

Δὲν μὲ ἀναγνωρίζεις, Βουτσαρᾶ; δὲν ἀναγνωρίζεις τὸν ἀρχαῖον φίλον σου,

τὸν ὑπὸ τοῦ Φραγκικοῦ τυφῶνος ἐξορισθέντα συμμαχητήν σου, τὸν περιπλανώμενον γέροντα, ὃν εἰς φρικτὴν ὥραν ἐπὶ τοῦ πτώματος τῆς θυγατρός σου ἐν Ἀραχλόβῳ ἀνεγνώρισες ;...

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Τί! εἶσαι...

ΔΗΜΟΣ

Δῆμος Ἀνδρινὸς ὁ Ἀρκάς...

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Δόξα πατρί! ὁ Δῆμος σύ! (ἀσπαζόμενος αὐτὸν) συγχώρησόν με ἂν δὲν σὲ ἀνεγνώρισα· ἀλλ' ἡ λύπη...

ΔΗΜΟΣ

Ὢ! ναί! ἡ λύπη μὲ μετέβαλε πολύ.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Θάρσει! θάρσει! καὶ ὀλίγον ἔτι θὰ ὑπομείνωμεν.

ΔΗΜΟΣ

Νὰ ὑπομείνωμεν!... νὰ ὑπομείνω...

ΣΥΜΕΩΝ

Ἐνθυμοῦ, φίλε ὅτι ὁ Θεὸς ἐδώρησεν εἰς τὸν ἄνθρωπον ὑπομονὴν καὶ ἐλπίδα. Ὑπομονὴν εἰς τὰ δεινά, ἐλπίδα διὰ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν. Τὸ ὑπομένειν εἶναι χριστιανικόν, τὸ δὲ ἐλπίζειν ἑλληνικόν. Ἡ ὑπομονὴ προμηθεύει τὴν ἰσχὺν καὶ ἡ ἐλπὶς τὴν ἐπιτυχίαν. (εἰσέρχονται οἱ :)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ Α'. καὶ Β'. ΣΥΝΩΜΟΤΗΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Χαίρετε, φίλοι!

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ (παρατηρῶν πέριξ)

Εἰς τὴν πρόσκλησιν τελευταῖοι, εἰς τὸν..ἀγῶνα πρῶτοι.

Α'. ΣΥΝΩΜΟΤΗΣ

Οἱ πάντες ἐνταῦθα... Ἀπόψε ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος ἀποφασίζεται. Ὑπομονή, ὦ φίλοι καὶ τὰ πάντα εὐοδοῦνται.

ΔΗΜΟΣ

Ὑπομονήν, ἐλπίδα! πάντες αὐτὸ λέγουσι! μόνος ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ ἐκφρασθῶ οὕτω.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Πλὴν διατί, ὦ γέρον, οἱ λόγοι οὗτοι οἱ πικροί. Ἰδὲ τοὺς φίλους σου εὐέλπιδας καὶ ἐγκαρδιώθητι!

ΔΗΜΟΣ

Νὰ ἐγκαρδιωθῶ! καὶ πρὸς τί; Τὴν καλὴν τῆς Γόρτυνος παρθένον, τὴν σεμνὴν Ἀγλαΐαν ἐγνωρίσατε; Ἦτο κόρη μου· καὶ ἡ καρδία μου ἐδόθη εἰς μόνην αὐτήν, αὐτὴν ἥτις ἦτο τὸ μόνον ἴνδαλμα τῆς ἀπονεκρωθείσης ὑπὸ τῶν ταλαιπωριῶν καρδίας μου. Πλὴν ἡ ἀτιμία ἐπελθοῦσα καὶ μετ' αὐτὴν ὁ θάνατος μὲ τὴν ἀφήρεσαν. Πρὸ ἓξ ἡμερῶν,

ἐνῷ ἐπεχείρισα ταξείδιόν τι, ἡ κόρη μου ἁρπάζεται ὑπὸ χειρῶν Φραγγικῶν καὶ ἐγὼ αὐτὸς παρ' ὀλίγον νὰ πέσω θῦμα ἐνέδρας· ἐννόησα τὸ αἴτιον καὶ ἔτρεξα ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν μου· ἐζήτησα τὴν Ἀγλαΐαν, πλὴν οὐδαμοῦ τὴν εὗρον· τὴν πέμπτην ἡμέραν εἰς δάσος τι ἐκαθήμην καταβεβλημένος ὑπὸ τῆς λύπης ὅτε εἶδον τὸ πτῶμά της ῥιφθὲν παρ' ἐμέ· τὸ πτῶμά της φέρον τὰ ἐπ' αὐτῆς ἴχνη τῆς βίας. Ἡ κόρη μου ἀτιμασθεῖσα ἐφονεύθη κατόπιν ὑπὸ τῶν ἁρπάγων της. Ὡρκίσθην ἐκδίκησιν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ αὐτῆς, πλὴν ἀμέσως ἡ ἀποθάρρυνσις μὲ κατέλαβε. Τώρα μὲ λέγετε νὰ ὑπομείνω καὶ νὰ ἐλπίζω. Τὴν κόρην μου τίς θὰ μὲ ἀποδώσῃ; τὴν θλίψιν τῶν τελευταίων ἡμερῶν μου τίς θὰ μετριάσῃ τίς παραμυθίαν εἰς τοὺς πόνους μου καὶ βάλσαμον εἰς τὸ χαῖνον τραῦμα τῆς καρδίας μου θέλει μὲ ἀποδώσῃ;

ΣΓΟΥΡΟΣ

Παραμυθίαν θέλει σὲ δώσει ἡ χαρὰ τῆς ἐκδικήσεως τὴν δυστυχίαν σου μετριάσει ἡ ἀνάστασις τῆς πατρίδος σου καὶ τὴν κόρην σου θέλεις συναντήσει ὅταν ὁ Θεὸς εὐδοκήσει νὰ σὲ ἀνακαλέσῃ πλησίον του.

ΔΗΜΟΣ

Εὐχαριστῶ, υἱέ μου!.. Ἐκδίκησιν ὅμως! ἐκδίκησιν τρομερὰν θέλω. Αὐτὴ μόνη δύναται νὰ ἐπουλώσῃ τὴν πληγήν μου.

ΣΥΜΕΩΝ

Ἔλπιζε ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς θέλει σὲ ἐκδικηθῇ. Ἐνθυμοῦ δὲ πάντοτε ὅτι ὑπάρχουν ἐπὶ γῆς πολὺ δυστυχέστεροί σου.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἡ ἐκδίκησις θὰ σοὶ ἀποδοθῇ περιλάμπρως καὶ ἴσως ἡ κόρη σου εἶναι τὸ τελευταῖον πλὴν καὶ τὸ μεγαλείτερον θῦμα τῆς τυραννίας τῶν ξένων, ὁ πρόδρομος τῆς ἐλευθερίας μας ..

(εἰσέρχονται οἱ ἑξῆς)

(Ἀκολουθεῖ.)

Η ΠΡΩΤΗ ΛΥΠΗ.

(Ἐκ τῶν τοῦ ΛΑΜΑΡΤΙΝΟΥ)

I.

Παρὰ τὴν εὔηχον ἀκτὴν τῆς Σορρέντης ἔνθα ἡ θάλασσα ἀνελίσσει τὰ κυανᾶ κύματά της παρὰ τοὺς πόδας τῆς πορτοκαλέας, ἐκεῖ πλησίον τῆς στενωποῦ ὑπὸ εὐώδη αἱμασιὰν εὑρίσκεται μικρός τις στενὸς λίθος ἀδιάφορος καὶ ἄγνωστος εἰς τὰ ρεμβώδη βήματα τοῦ ξένου.

Ἡ καρυοφυλλέα κρύπτει ὑπὸ τὰ φύλλα της ἓν μόνον ὄνομα, ὄνομα ὅπερ οὐδεμία ἠχὼ ἀντελάλησέ ποτε. Ἐνίοτε ὁ διαβάτης σταματῶν ἐκεῖ κατὰ τύχην καὶ παραμερίζων τὴν καλύπτουσαν τὸν λίθον χλόην ἀναγινώσκει τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν χρόνον . . . Αἰσθανόμενος δὲ τότε ἐπὶ τῶν παρειῶν του κυλιόμενα δάκρυά τινα ψιθυρίζει.

— Εἶχε δέκα καὶ ἓξ ἔτη! Ἀπέθανεν εἰς τὴν αὐγὴν τῆς ζωῆς της.

* * *

Πλὴν πρὸς τί νὰ φέρωμαι πρὸς τὰς θλιβερὰς παρελθούσας αὐτὰς σκηνάς; . . . ἀφήσωμεν κάλλιον ὄπισθέν των τὸν ἄνεμον μυκώμενον καὶ τὸ κῦμα μορμυρίζον! . . .

Ὦ! ἐπανέλθετε! ἐπανέλθετε, ὦ πικραί μου σκέψεις! Θέλω νὰ ὀνειροπολήσω καὶ ὄχι νὰ κλαύσω.

II.

Εἶπεν.

«Εἶχε δέκα ἕξ ἔτη!»

Ναί! δέκα ἕξ ἔτη, καὶ ἡ ἡλικία αὕτη οὐδέποτε ἐξήστραψεν ἐπὶ θελκτικωτέρου μετώπου, καὶ οὐδέποτε ὅλη ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς πυριφλεγοῦς αὐτῆς παραλίας ἀντηυγάσθη ἐπὶ ἐρωτικωτέρου ὄμματος! Ἐγὼ μόνος τὴν ἐπαναβλέπω τοιαύτην ὁποίαν μὲ τὴν ἄφῆκεν ἡ ἀνάμνησις εἰς τὴν ψυχήν, εἰς ἣν οὐδὲν ἀποθνήσκει. . . . Ζῶσαν μοῦ τὴν ἀφῆκε, ζῶσαν ὡς τὴν ὥραν καθ' ἣν προσηλοῦσα τοὺς ὀφθαλμούς της ἐπὶ τῶν ἰδικῶν μου καὶ ἐπεκτείνουσα παρὰ τὴν θάλασσαν τὰς πρώτας μας συνεντεύξεις, ἤκουε τὸ ᾆσμα τοῦ νυκτερινοῦ ἁλιέως, καὶ εἰσπνέουσα τὴν δρόσον τῆς ἀρωματώδους αὔρας, μὲ ἐδείκνυεν εἰς τὸν οὐρανὸν τὴν σελήνην διαγελῶσαν ὡς νύκτιόν τι ἄνθος, οὗτινος ἡ αὐγὴ εἶναι χαρίεσσα καὶ ὁ ἀφρὸς ἀργυροειδής.

Μοὶ ἔλεγε τότε, καὶ ἡ μαύρη της κόμη ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὸν ἄνεμον ἐπτερύγιζε καὶ ἡ σκιὰ τοῦ πέπλου της ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῆς ὡραίας παρειᾶς της!

Μοὶ ἔλεγε:

«Διατί λάμπει οὕτω τὸ πᾶν εἰς τοὺς αἰθέρας καὶ ἐν ἐμοί; Οὐδέποτε οἱ κυανοῖ αὐτοὶ οὐρανοὶ ἐσπαρμένοι μὲ τόσας φλόγας οὐδέποτε αἱ χρυσαῖ αὗται ἄμμοι, ἐφ' ὧν ἐκθνήσκουσιν τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ἀλλεπαλλήλως τὰ κύματα, τὰ μεμονωμένα αὐτὰ ὄρη τῶν ὁποίων αἱ κορυφαὶ τρέμουσιν εἰς τὰ βάθη τῶν οὐρανῶν, αὐτοὶ οἱ κόλποι οἱ περιστεφόμενοι ὑπὸ τῶν σιωπηλῶν αὐτῶν δασῶν, αἱ παρὰ τὴν παραλίαν αὐταὶ λάμψεις καὶ τὰ ᾄσματα τὰ ἐπὶ τῶν κυμάτων, οὐδέποτε ὅλα αὐτὰ συνεκίνησαν τὰς αἰσθήσεις μου μὲ ἡδονὴν τόσον ἄφατον!

«Οὐδέποτε ὠνειροπόλησα τόσον ὡς τὴν ἑσπέραν αὐτήν· μὴ ἀνέτειλεν ἄγνωστόν τι ἄστρον ἐντὸς τῆς καρδίας μου;

«Σύ, ὦ υἱὲ τῆς πρωΐας, εἰπέ μοι, ὤ! εἰπέ μοι, αἱ νύκτες τῆς πατρίδος σου ἄνευ ἐμοῦ ὡμοίαζον μὲ τὰς ὡραίας αὐτὰς νύκτας;»

Ἔπειτα παρατηροῦσα τὴν μητέρα της παρακαθημένην πλησίον μας ἔθετε, διὰ νὰ ἀποκοιμηθῇ, τὸ μέτωπον ἐπὶ τῶν γονάτων της.

*
* *

Πλὴν πρὸς τί νὰ φέρωμαι πρὸς τὰς θλιβερὰς παρελθούσας αὐτὰς σκηνάς;... ἀφήσωμεν κάλλιον ὄπισθέν των τὸν ἄνεμον μυκώμενον καὶ τὸ κῦμα μορμυρίζον!... Ὦ! ἐπανέλθετε! ἐπανέλθετε, ὦ πικραί μου σκέψεις! Θέλω νὰ ὀνειροπολήσω καὶ ὄχι νὰ κλαύσω.

III.

Πόσον τὸ ὄμμα της ἦτο διαυγὲς καὶ τὸ χεῖλός της σεμνόν!! Ὑφ' ὁποίας λάμψεως κατεπλημμύρει ὁ οὐρανὸς τὴν ψυχήν της! Ἡ ὡραία λίμνη τῆς Νέμιδος, ἥνπερ οὐδὲ ἡ ἐλαχίστη πνοὴ αὔρας ῥυτιδοῖ, ἧττον αὐτῆς εἶχε τὴν διαφάνειαν καὶ τὴν γαλήνην· ἡ ψυχή της ἦτο ἀνοικτὴ καὶ ἐνόει τὰς σκέψεις της πρὶν ἢ αὐτὴ ἡ ἰδία τὰς γνωρίσει· αἱ μακροτενεῖς βλεφαρίδες της ἐπὶ τῶν μεγάλων, ὡραίων, χαμαινευόντων ὀφθαλμῶν της οὐδέποτε ἀπέκρυψαν τὸ βλέμμα της, τὸ πλῆρες παιδικῆς ἀθωότητος· ἐπὶ τοῦ μετώπου της οὐδεμία ποτὲ μέριμνα ἐπετύπωσε τὰς ῥυτίδας της... Τὸ πᾶν ἦτο πλῆρες ζωῆς ἐν αὐτῇ καὶ τὸ νεαρόν της μειδίαμα, τὸ ὁποῖον ἀργότερα τόσον θλιβερῶς ἐξέπνευσεν εἰς τὸ πικρόν της στόμα ἐκυμάτει διηνεκῶς ἐπὶ τῶν ἡμιανοίκτων χειλέων της. Ὡς καθαρόν τι οὐράνιον τόξον μέσον ἡμέρας διαυγοῦς, οὕτω καὶ τὸ χαριέν της μέτωπον οὐδέν ποτε νέφος ἐσκίασε! Τὸ ἀμέριμνον βάδισμά της, ἀσταθὲς καὶ ταλαντευόμενον ἐκυμάτιζεν ὡς κῦμα ἐλεύθερον ἀντανακλῶν τὴν λάμψιν τῆς ἡμέρας· καὶ ἡ ἀργυρόεσσα φωνή της, ἠχὼ διαυγὴς καὶ γαλήνιος τῆς παιδικῆς ψυχῆς της, μουσικὴ τῆς ψυχῆς αὐτῆς εἰς ἣν ἐφαίνετο τὸ πᾶν ᾆδον, ἀνήρχετο μέχρι τῶν αἰθέρων οἵτινες τὴν ἤκουον ἐκεῖ πετῶσαν!

*
* *

Πλὴν πρὸς τί νὰ φέρωμαι πρὸς τὰς θλιβερὰς παρελθούσας αὐτὰς σκηνάς;... ἀφήσωμεν κάλλιον ὄπισθέν των τὸν ἄνεμον μυκώμενον καὶ τὸ κῦμα μορμυρίζον!... Ὦ!

ἐπανέλθετε! ἐπανέλθετε, ὦ πικραί μου σκέψεις! Θέλω νὰ ὀνειροπολήσω καὶ ὄχι νὰ κλαύσω.

V.

Ἡ εἰκών μου ἐνεχαράχθη εἰς τὴν καρδίαν της, ὡς τὸ φῶς εἰς τὸ ὄμμα τὸ ἀνοιγόμενον τὴν πρωΐαν, καὶ ἔκτοτε οὐδὲν ἄλλο ἐκτὸς ἐμοῦ παρετήρησε πλέον,—Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἠγάπησε τὸ σύμπαν ὑπῆρξε δι' αὐτὴν ἔρως!

Μὲ συνέχεε μετὰ τῆς ἰδίας της ζωῆς—,τὸ πᾶν ἔβλεπε διὰ τῆς ψυχῆς μου καὶ ἤμην δι' αὐτὴν ὁ κόσμος ὁλόκληρος, ὁ πρὸ τῶν ὀμμάτων της ἀνοιγόμενος. Ἡ εὐδαιμονία της ἡ ἐν τῇ γῇ, καὶ ἡ ἐλπίς της ἡ γλυκεῖα ἡ τῶν οὐρανῶν!

Ὁ χρόνος ὅλος διήρχετο χωρὶς νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχήν της διότι μία μόνη ὥρα ἀπερρόφα τὸ ὅλον τῆς ὑπάρξεώς της. Πρὸ ἐμοῦ ἡ ζωὴ τῆς ἦτο ἄνευ ἀναμνήσεων καὶ μία ἑσπέρα τῶν ὡραίων ἐκείνων ἡμερῶν ὑπῆρξε δι' αὐτὴν ὁλόκληρος ὁ τοῦ μέλλοντός της ὁρίζων.

Ἐνεπιστεύετο εἰς τὴν γλυκεῖαν φύσιν, ἡ ὁποία ἐμειδία πρὸ ἡμῶν, εἰς τὴν ἁγνὴν προσευχήν της τὴν ὁποίαν ἐξετέλει μὲ καρδίαν ἔμπλεων χαρᾶς καὶ ὄχι δακρύων ὡς ἄλλοι, εἰς τὸν βωμὸν τὸν ὁποῖον ἠγάπα νὰ περιστέφῃ πάντοτε μὲ ἄνθη. Ποσάκις ἡ χείρ της δὲν μὲ ἔσυρεν ἐκεῖ πρὸ τῶν ἱερῶν του βαθμίδων! Ἐγὼ τὴν ἠκολούθουν ὡς παιδίον εὐτυχές, ἡ δὲ φωνή της σιγηλῶς μοὶ ἔλεγε,

—« Προσεύχου μετ' ἐμοῦ διότι καὶ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν νὰ ἐννοήσω ἄνευ σοῦ δὲν δυναμαι! »

Πλὴν πρὸς τί νὰ φέρωμαι πρὸς τὰς θλιβερὰς παρελθούσας αὐτὰς σκηνάς;... ἀφήσωμεν κάλλιον ὄπισθέν των τὸν ἄνεμον μυκώμενον καὶ τὸ κῦμα μορμυρίζον! ... Ὦ ἐπανέλθετε! ἐπανέλθετε, ὦ πικραί μου σκέψεις! Θέλω νὰ ὀνειροπολήσω καὶ ὄχι νὰ κλαύσω.

V.

Ἴδετέ ποτε πηγήν τινα ὕδατος σχηματισθεῖσαν ἐν αὐτῇ τῇ γεννήσει της ὑπὸ τὴν στενὴν ὄχθην τοῦ λεκανοπεδίου της! Τὸ νερὸν αὐτῆς εἶνε κυανοῦν καὶ διαυγὲς καὶ οὐδέποτε ὁ ἄνεμος ἐρρυτίδωσε τὴν λείαν ἐπιφάνειάν του, οὐδέποτε αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δυνάμεναι νὰ ἀποῤῥοφήσωσιν αὐτὸ διεισέδυσαν μέχρις ἐκεῖ. Ἐκεῖ καθ' ἑκάστην ἑσπέραν ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων κύκνος λευκὸς ἐρχόμενος ἵνα κολυμβήσῃ ἐπὶ τοῦ διαυγοῦς ὕδατος κοσμεῖ τὴν ἤρεμον ταύτην λίμνην χωρὶς νὰ κηλιδώσῃ τὴν ὡς τὸ κάτοπτρον λείαν ἐπιφάνειάν της. Ἀλλ' ὁπόταν ὁ ἐχθρὸς τοῦ γένους του γὺψ ἐπιφανῇ ἐπὶ τῶν κυμάτων σπείρων τὰ ἴχνη τοῦ θανάτου, ἀμέσως ὁ κύκνος ἀναλαμβάνων τὴν πτῆσίν του πρὸς νέας πηγὰς κτυπᾷ τρέμων διὰ τῶν ὑγρῶν του πτερύγων τὸ κῦμα. Ὁ ἀντικατοπτριζόμενος τότε οὐρανὸς ἐξαλείφεται ἀπὸ τὸ ὕδωρ ὅπερ θολοῦται καὶ τολύπαι ἀφροῦ σχηματίζονται περὶ ἕκαστον πτερύγισμα τοῦ ἀθώου πτηνοῦ, καὶ ἡ μυστηριώδης καὶ θελκτικὴ ἐκείνη λίμνη ἀλλάσσει τὸ λάμπον κυανοῦν χρῶμά της μὲ τὸ χρῶμα θολοῦ ὕδατος εἰς ὃ ἡ ἄμμος συνανεμίχθη!

Οὕτως ὁπόταν ἀνεχώρησα τὸ πᾶν κατεταράχθη καὶ ἀνετράπη ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῇ! Ἡ ζωτική της ἀκτὶς ἀπεσβέσθη, καὶ ἡ τρέμουσα, ἡμιλειπόθυμός της, θνήσκουσα φλὸξ ἀνῆλθεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς διὰ νὰ μὴ κατέλθῃ ἐκεῖθέν ποτε πλέον.

Δὲν ἠθέλησε νὰ βαυκαλισθῇ εἰς τὴν ἐλπίδα δευτέρου μέλλοντος, δὲν ἠθέλησε νὰ ἐλπίσῃ πλέον! Τὴν ζωήν της δὲν ἠθέλησε νὰ διαφιλονεικήσῃ μὲ τὴν ἀγωνίαν τῆς ὀδύνης της ἀλλὰ δι' ἑνὸς καὶ μόνου κινήματος κατέπιε μέχρι τρυγὸς τὸ κύπελλον τῆς πικρίας, καταπνίγουσα τὴν ψυχήν της εἰς τὸ πρῶτόν της καὶ ὕστατον δάκρυ!

Ὁμοία δὲ πρὸς τὸ πτηνὸν τὸ ἧττον αὐτῆς παρθένον καὶ ὡραῖον, ὅπερ τὴν ἑσπέραν διὰ νὰ ἀποκοιμηθῇ θέτει τὸν τράχηλον μεταξὺ τῶν πτερύγων του, περιετυλίχθη μὲ τὸν πέπλον κατηφοῦς καὶ ἀφώνου ἀπελπισίας καὶ ἀπεκοιμήθη ἐπίσης, ὡς αὐτό, καὶ αὐτή, πλήν, φεῦ! πολὺ πρὸ τῆς ἑσπέρας!...

Πλὴν πρὸς τί νὰ φέρωμαι πρὸς τὰς θλι-

βερὰς παρελθούσας αὐτὰς σκηνάς!... ἀφήσωμεν κάλλιον ὄπισθέν των τὸν ἄνεμον μυκώμενον καὶ τὸ κῦμα μορμυρίζον!.... Ὦ! ἐπανέλθετε! ἐπανέλθετε, ὦ πικραί μου σκέψεις! Θέλω νὰ ὀνειροπολήσω καὶ ὄχι νὰ κλαύσω.

VI'

Δέκα πέντε ἤδη ὁλόκληρα ἔτη ἐκοιμήθη εἰς τὴν ἀργιλλώδη στρωμνήν της, καὶ οὐδεὶς κλαίει τώρα παρὰ τὸ τελευταῖόν της ἄσυλον, καὶ ἡ ταχεῖα λήθη, δεύτερον μνῆμα τῶν νεκρῶν, κατεκάλυψε τὴν στενωπὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὰ ἴχνη της!

Οὐδεὶς πλέον ἐπισκέπτεται τὸν λησμονηθέντα αὐτὸν λίθον, οὐδεὶς τὸν ἐνθυμεῖται, οὐδεὶς τὸν κλαίει, ἐξαιρουμένης τῆς ἀναμνήσεώς μου!... Ὁπόταν ἀνερχόμενος καὶ διαπερῶν τὰ κύματα τῶν παρελθουσῶν ἡμερῶν μου, καὶ ἀναζητῶν εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας μου ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπάρχουσι πλέον, μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κυμαινομένους ἐπὶ φιλτάτων μοι ἐκμαγείων, κλαίω εἰς τὸν οὐρανόν μου τόσους ἀπεσβεσθέντας ἀστέρας μου!

Ὁ πρῶτος ὑπῆρξεν αὐτή, καὶ ἡ γλυκεῖα λάμψις του φωτίζει ἀκόμη τὴν καρδίαν μου διὰ ἱεροῦ καὶ φωτός!

*
* *

Ἀκανθῶδες δενδρύλλιον μὲ ὀλίγα χλωρὰ φύλλα, ἰδοὺ τὸ μόνον μαυσωλεῖον τὸ ὁποῖον τῇ ἀνήγειρεν ἡ φύσις! Μαστιζόμενον ὑπὸ τῶν θαλασσίων ἀνέμων, ὑπὸ τοῦ ἡλίου διακαιόμενον, ὡς γοερά τις ἀνάμνησις ἐνριζωθεῖσα εἰς τὰ στήθη, ζῇ ἐπὶ τῆς σπιλάδος χωρὶς νὰ τῇ ἐπιχέῃ σκιάν· κλίνον δὲ πρὸς τὴν γῆν ἀφίνει τοὺς κεκυρτωμένους του κλάδους εἰς τὸν ὀδόντα τῆς ἐρίφου, ἐνῷ ἡ κόνις τῆς ὁδοῦ ἀπολευκαίνει τὸ φύλλωμά του.

Κατὰ τὸ ἔαρ ἄνθος τι λευκόν, ὡς νιφὰς χιόνος, φύεται καὶ κυματεῖ ἐκεῖ μίαν ἢ δύω ἡμέρας, ἀλλ' ὁ ἄνεμος βαρὺς αἴφνης ἐνσκήπτων ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἀποφυλλίζει πρὶν ἢ ἐκχύσῃ τὸ ἄρωμά του. Ἐνίοτε περιπαθὲς καὶ μελαγχολικὸν πτηνὸν ἐπικάθηται ἐπὶ τοῦ κεκλιμμένου θαλλοῦ του ὅπως ψάλλῃ τὴν θλιβερὰν ἐπῳδόν του,—τὸ μόνον δάκρυ ὅπερ ἐπὶ δεκαπενταετίαν λείβεται ἐπὶ τοῦ μονήρους ἐκείνου τάφου!...

Ὦ! εἰπὲ, ἄνθος, ὅπερ ὁ ἄνεμος ἐμάρανεν πρὶν ἢ ἔτι ἐξανθήσῃς, εἰπέ! δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ὑπάρχει ἄλλη γῆ ἔνθα τὸ πᾶν θὰ ἀναλάβῃ καὶ αὖθις ζωήν;...

*
* *

Ἀνέλθετε, ἀνέλθετε εἰς τὰς παρελθούσας ἐκείνας ὥρας, ὦ σκέψεις μου! Αἱ πικραὶ ἀναμνήσεις ἂς πλημμυρίσωσι διὰ στεναγμῶν τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐνῷ ἡ καρδία μου ἔμπλεως ὀδύνης θὰ κλαύσῃ, σεῖς πετάξατε ἐκεῖ ὁποῦ πετᾷ ἡ ψυχή μου!

(μετάφρασις Γ. Λ.)

ΕΠΙ ΤΩι ΘΑΝΑΤΩι ΤΗΣ!...

Ὡς τὸ ἄνθος τὸ καταπατηθὲν ὑπὸ ἀγροίκου ποδὸς διαβάτου ὅτε μόλις ἤρξατο ἀνθοῦν νὰ ἀναδίδῃ τὴν εὐώδη ὀσμήν του, ἔπεσε καὶ ἐκείνη ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς δεκαπενταετοῦς ἡλικίας της ὑπὸ τὴν ἀνιλεῆ χεῖρα τοῦ παντοκράτορος θανάτου. Ὡς χρυσαλλὶς πετῶσα περὶ τὸ λάμπον φῶς ὅπερ, καῖον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς λαμπυριζούσας πτέρυγάς της, ῥίπτει αὐτὴν αἴφνης ἄπνουν ἐκ τῆς θερμότητός του, οὕτω καὶ ἐκείνη ἐξ ἀπροόπτου ἀφηρπάσθη τῆς γῆς ταύτης ἵνα μετοικήσῃ εἰς χώραν ἐντελεστέραν. Ἀπέθανε πλήρης ζωῆς βαυκαλιζομένη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν τελευταίαν στιγμήν της ἔτι ὑπὸ τῶν ὀνείρων της, ὑπὸ τῶν ἡδέων καὶ ἀθώων ἐκείνων ὀνείρων ἅτινα περιΐπτανται πάντοτε περὶ τὸν ὕπνον ἑκάστης παρθένου. Ἡ Ἄτροπος, ἡ ἀδυσώπητος αὐτὴ Μοῖρα, ἔκοψε φεῦ! πολὺ ἐνωρὶς τὸ νῆμα τῆς ζωῆς ἐκείνης, δι' ἣν πολλοὶ συγγενεῖς τε καὶ φίλοι ἑκουσίως προσέφεροντο ὁλοκαυτώματα. Οὐδὲν ὅμως ἴσχυσε νὰ ἀπομακρύνῃ τοῦ προσκεφαλαίου της τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον, καὶ νέα ἔτι, πολὺ νέα, ἀπέτισε τὸν ὀφειλόμενον φόρον τῆς ζωῆς εἰς τὸν εἰσπράκτορα θάνατον!

*
* *

Πόσοι δὲν ἔκλαυσαν τὸν θάνατόν σου, σεμνὴ καὶ ὡραία παρθένος; Οἱ συγγενεῖς σου, οἱ φίλοι σου ἐκ καρδίας κατηράσθησαν τὸ ἄτεγκτον πεπρωμένον τὴν μίαν ἡμέραν καὶ τὴν ἄλλην αἰδούμενοι τοῦ ἐγωϊστικοῦ χαρακτῆρός των παρέδωκαν τὴν μνήμην σου εἰς τὴν λήθην· μόνος ἐγὼ θὰ φέρω ζωηρὰν τὴν μνήμην σου μέχρι τῆς ὥρας καθ' ἣν περάνας τὴν ἐπὶ τῆς γῆς τροχιάν μου προσέλθω ἐκεῖ ἔνθα προσέρχονται ὅλοι. Ὦ! εἶχες διπλῆν ὡραιότητα, τὴν ὡραιότητα τῆς ψυχῆς καὶ τῶν ἠθῶν, τὸ κάλλος τῆς ἀθωότητος, ἔλαμπες ἐκ τοῦ ἀπαυγάζοντος γοήτρου τῆς παιδείας, ἦσο ἀφελὴς καὶ εἰλικρινής, κόρη σπανία διὰ τὴν κοινωνίαν τῆς σήμερον καὶ ἐν τούτοις ὁ θάνατος δὲν σοῦ ἐφείσθη.

Πλὴν καὶ πόσοι δὲν ἐζήλευσαν τὴν τύχην σου;...

*
* *

Ὦ θάνατε, ! ἐπὶ τοῦ πτώματός της ἀνεγνώρισα τὸ μεγαλεῖόν σου. Πλὴν ἆρά γε εἶσαι πράγματι θάνατος; ἢ μόνον ἁπλοῦν ὄργανον μεταβιβάσεως ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἀστέρος εἰς τὸν ἄλλον; Ὄχι! εἶν' ἀδύνατον! ὁ ἄνθρωπος ὁ φαντασθεὶς τόσα καὶ τόσα εἶνε ἀδύνατον νὰ θνήσκῃ· θὰ ἀναζῇ καὶ πάλιν, διότι ὁ Θεὸς ἀδίκως δὲν ὠνομάσθη δίκαιος· καὶ ἐὰν ποτε ἀναλαμβάνει προώρως τὰς ψυχὰς τῶν ἐκλεκτῶν, τοῦτο θὰ πράττῃ ὅπως τελειοποιήσῃ νέαν ζωήν. Ναί! ἐπὶ τοῦ πτώματος ἐκείνης συνέλαβον τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ μὲν καλοὶ ἀφίπτανται τῆς γῆς προώρως ἐν ὅλῃ τῇ ἀγνότητι αὐτῶν ἵνα μετοικήσωσιν εἰς κόσμον τελειότερον, οἱ δὲ κακοὶ μένουσιν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν γῆν ἵνα δίδωσι δίκην τῶν ἐλαττωμάτων των.

*
* *

Ὁ θάνατός ΤΗΣ ἐβύθισεν εἰς πένθος μίαν ἔτι καρδίαν!..

Ὑπῆρξεν ἐποχή, καλοί μου ἀναγνῶσται, καθ' ἣν οἱ πάντες ἦσαν εὐτυχεῖς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἀθῷος καὶ ἄνευ λυπῶν ἔπαιζε μετὰ τοῦ Θεοῦ του καταβαίνοντος εἰς τὴν γῆν, καθ' ἣν ἀμέριμνος ἐκαλλιέργει τὸν ἀγρόν του· ἡ ἐποχὴ ἐκείνη ὀνομάζεται χρυσοῦς αἰών, πλὴν ὡς τὸ χρυσίον τὸ κυλινδούμενον, παρῆλθε καὶ συναναμίχθη εἰς τὸ χάος τῶν αἰώνων. Τώρα τὰ πάντα εἰσὶ ζοφερὰ ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὁ αἰὼν μας σιδηροῦς. Οὐδεὶς ἄνευ λύπης καὶ μερίμνης εὑρίσκεται διότι οὐδεὶς σκέπτεται περὶ τοῦ Πλάστου, ὅστις ὅμως προνοῶν καὶ περὶ τούτου ἀναλαμβάνει τοὺς ἐκλεκτούς του, ἵνα δέωνται πρὸ αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν κακῶν.

Ἐκείνη, καλὴ καὶ ἐκλεκτὴ θανοῦσα ἐφησύχασε τῶν κόπων τῆς γηΐνου ζωῆς· ἡμεῖς φέροντες ψυχὴν ἡρώων Βυρωνείων ποιημάτων περιπλανώμεθα τῇδε κἀκεῖσε σύροντες μεθ' ἡμῶν βαρεῖαν τὴν συνείδησίν μας, ἥτις ὡς γὺψ κατατρώγει τὰ σπλάγχνα μας, καὶ οὐδὲν ἄλλο καλὸν φέροντες ἢ τὴν ἀνάμνησίν ΤΗΣ!...

ΣΕΙΡΙΟΣ.

Η ΧΗΡΑ
ΚΑΙ ΑΙ ΔΥΩ ΤΗΣ ΘΥΓΑΤΕΡΕΣ.
Ἢ
τὰ δῶρα τῆς νηρηΐδος.

ΔΙΗΓΗΜΑ

Τίς ὁ ἀληθὴς εὐδαίμων,
ὁ ἐν τῇ ἑαυτοῦ καταστάσει εὐχαριστούμενος.

Ὑπῆρχέ ποτε πτωχή τις χήρα ἥτις εἶχε δύω θυγατέρας τὰς ὁποίας ὑπερηγάπα. Ἡ μία τούτων ὠνομάζετο Λευκὴ ἡ δὲ ἑτέρα Βερμηλία.

Ἡμέραν τινὰ ἡ καλὴ αὕτη γυνὴ ἱσταμένη πρὸ τῆς θύρας τῆς πενιχρᾶς της καλύβης εἶδε κεκοπωμένην καὶ γηραιὰν γυναῖκα στηριζομένην ἐπὶ τῆς βακτηρίας της.

— Εἴσθε πολὺ κουρασμένη; τῇ λέγει· καθήσατε ὀλίγον ἵν' ἀναπαυθῆτε· καὶ συνάμα διέταξε τὰς θυγατέρας της νὰ δώσωσιν ἓν κάθισμα εἰς τὴν γυναῖκα ταύτην.

Ὑπήκουσαν ἀμφότεραι ἀλλ' ἡ Βερμηλία ἔτρεξε ταχύτερον τῆς ἀδελφῆς της καὶ ἔφερε τὸ κάθισμα.

— Θέλετε νὰ πίετέ τι; τὴν ἠρώτησε καὶ πάλιν.

— Εὐχαρίστως, ἀπεκρίθη· ἐπιθυμοῦν μάλιστα νὰ φάγω καὶ κἄτι τι ἂν εὐχαριστηθῆτε νὰ μοὶ δώσητε.

— Θὰ σᾶς δώσω πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖ τὸ καθῆκον, ἐπεῖπεν ἡ χήρα, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι πτωχὴ δὲν θὰ ἦναι μέγα τι πρᾶγμα.

Ταυτοχρόνως δὲ, εἶπεν εἰς τὰς θυγατέρας της νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν ξένην των, τὴν ὁποίαν εἶχον ἤδη προσκαλέσει εἰς τὴν τράπεζαν, καὶ νὰ ὑπάγωσι πρὸς συλλογὴν ὀλίγων δαμασκηνῶν ἐκ τῆς ἀγαπητῆς της δαμασκηνέας ἣν ἰδίαις χερσὶν εἶχε φυτεύσει.

Ἡ Λευκὴ ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ προθύμως εἰς τὰς διαταγάς τῆς μητρός της, ὑπετονθόρισέ τι κατ' αὐτῶν. Δὲν ἐτόλμα ὅμως ν' ἀρνηθῇ ὀλίγα δαμάσκηνα ἅτινα καὶ ἀκουσίως προσέφερεν.

— Σὺ δὲ, Βερμηλία, εἶπεν ἡ χήρα εἰς τὴν δευτέραν τῶν θυγατέρων της, δὲν ἔχεις καρποὺς νὰ προσφέρῃς εἰς τὴν καλὴν ταύτην κυρίαν, καθότι αἱ σταφυλαί σου δὲν ὡρίμασαν εἰσέτι.

— Πραγματικῶς, ἀπεκρίθη· ἀλλ' ἔχω ἓν ᾠὸν τὸ ὁποῖον ἔτεκε σήμερον ἡ ὄρνις μου καὶ τὸ ὁποῖον,ἐὰν ἡ κυρία εὐηρεστεῖτο νὰ τὸ φάγῃ, εὐχαρίστως θὰ τῇ τὸ προσέφερον.

Καὶ παραυτίκα χωρὶς νὰ προσμείνῃ τὴν κατάνευσιν τῆς γραίας, ἔτρεξε πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ᾠοῦ της.

Ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν τῇ τῷ ἐπαρουσίαζε ἡ πτωχὴ γραῖα ἐξηφανίσθη καὶ ἀντ' αὐτῆς εἶδον νεαρὰν νηρηΐδα λέγουσαν εἰς τὴν μητέρα

— Θέλω ν' ἀνταμείψω τὰς θυγατέρας σου κατὰ τὴν ἀξίαν τῶν προτερημάτων ἑκάστης· ἡ πρωτότοκος θὰ καταστῇ ἡγεμονὶς ἡ δὲ δευτέρα γεωργός.

Καὶ ἔπληξε διὰ τῆς ῥάβδου της τὴν οἰκίαν ἥτις μετεμορφώθη εἰς ὡραῖαν καὶ περικαλλῆ ἔπαυλιν.

— Ἰδοὺ τὸ μερίδιόν σου, εἶπε τότε τῇ Βερμηλίᾳ. Πιστεύω ὅτι δίδω εἰς ἑκάστην ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κάλλιον ἀγαπᾷ.

*
* *

Ἡ νηρηΐς εἰποῦσα τοὺς λόγους τούτους ἀπεμακρύνθη. Ἡ δὲ μήτηρ καθὼς καὶ αἱ δύο της θυγατέρες ἔμενον λίαν ἐκπεπληγμέναι... Εἰσελθοῦσαι ἐν τῇ ἐπαύλει ἐθαύμαζον τὴν καθαριότητα τῶν ἐπίπλων... Αἱ καθέκλαι ἦσαν μὲν ἀπὸ ξύλον ἀλλ' ὅμως ἦταν τόσον καθαραὶ ὡς νὰ τὰς εἶχέ τις φυλάξει εἰς σκευοθήκην.

Αἱ κλῖναι ἦσαν ἐστρωμέναι ἐξ ὑφάσματος λευκοῦ ὡς ἡ χιών, εἰς δὲ τὸν σταῦλον ἐνυπῆρχον πρόβατα, βόες, ἀγελάδες, καθὼς καὶ εἰς τοὺς ὀρνιθῶνας ὄρνιθες, νῆσσαι, περιστεραὶ, καὶ ἄλλα διάφορα εἴδη πτηνῶν. Εἶχεν ἐπίσης ὡραῖον κῆπον πλήρει ἀνθέων καὶ καρπῶν.

*
* *

Ἡ Λευκὴ ἔβλεπε τὴν φορὰν ταύτην ἄνευ ζηλίας — συνήθους αὐτῆς χαρακτῆρος — τὸ δῶρον, ὅπερ προσέφερε τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς ἡ νηρηΐς, ἀναμένουσα μετὰ χαρᾶς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ λάβῃ τὸ ἰδικόν της, τουτέστι νὰ καταστῇ ἡγεμονίς.

— « Ἰδοὺ, ἔλεγεν, ἡ ἀδελφή μου τοσαύτην ἔδειξε προθυμίαν εἰς τὴν Νύμφην ἐκείνην, καὶ ἐν τούτοις τὴν ἐξηυτέλισεν εἰς τοσοῦτον βαθμὸν, καταστήσασα αὐτὴν ἁπλῆν γεωργὸν, ἐνῷ ἐμὲ μεθ' ὅλην τὴν πρὸς αὐτὴν ἀδιαφορίαν μου, μ' ἐνέκρινεν ἀξίαν βασιλικοῦ στέμματος!. . . »

*
* *

Αἴφνης τοὺς διαλογισμοὺς τῆς νεάνιδος διέκοψαν καλπασμοὶ ἵππων. Ἦτο βασιλικὸν κυνήγιον.

Ἡ Λευκὴ τρέξασα ἀμέσως πρὸ τῆς θύρας ἵνα ἴδῃ τί συμβαίνει, ἐφάνη τόσον ὡραῖα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως, ὥστε οὗτος ἀπεφάσισε νὰ τὴν νυμφευθῇ.

Ἰδοὺ! Ἤρξατο πληρούμενον καὶ τὸ δεύτερον τῆς Νηρηΐδος δῶρον . . .

*
* *

Ἡ Λευκὴ καταστᾶσα ἤδη βασίλισσα εἶπεν εἰς τὴν ἀδελφήν της.

— Δὲν θέλω νὰ ἦσαι γεωργός· ἐλθὲ μετ' ἐμοῦ, ἀγαπητή μου ἀδελφὴ, θὰ σὲ νυμφεύσω μετ' εὐγενοῦς τινος Κυρίου.

— Σᾶς εἶμαι λίαν ὑπόχρεως, ἀκριβή μου· ἀπεκρίθη ἡ Βερμηλία.— Εἶμαι συνειθισμένη

εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ μοὶ δίδει κόπον νὰ τὴν ἐγκαταλείψω...

* * *

Ἡ ἡγεμονὶς Λευκὴ, ἀνεχώρησεν ὅθεν, καὶ ἦτο τόσον εὐχαριστημένη, ὥστε διῆλθεν ὁλοκλήρους νύκτας ἄϋπνος. Τοὺς πρώτους μῆνας ἦτο τόσον ἀπησχολημένη εἰς τὰς λαμπράς της ἐσθῆτας, τοὺς χορούς, τὰ θέατρα καὶ τὰς κωμῳδίας ὥστε, ἐκτὸς τούτων, οὐδὲν ἄλλο ἐσκέπτετο....

Ἀλλ' ὀλίγος παρῆλθε καιρὸς καὶ ἡ νεαρὰ ἡγεμονὶς συνειθίσασα πάντα ταῦτα εἰς οὐδὲν ηὕρισκε τέρψιν, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ τὴν διασκεδάσῃ. Ὅλαι αἱ κυρίαι τῆς Αὐλῆς τῇ ἀπέδιδον μεγάλας τιμὰς ὅταν ἦσαν ἐνώπιόν της· ἀλλ' ἐν τῇ ἀπουσίᾳ της περιγελῶσαι τὴν ἔλεγον:—Ἰδέτε τὴν πτωχὴν χωρικὴν, κάμνει ὡσεὶ ἦτο μεγάλη Κυρία (!) ὁ βασιλεὺς εἶχε πολὺ ποταπὴν καρδίαν ἵνα συζευχθῇ μετὰ τοιαύτης γυναικός!!!

Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι μεγάλην προξενήσαντες τῷ βασιλεῖ ἐντύπωσιν, ποικίλας αὐτῷ ἐγέννησαν σκέψεις.

Ἐσκέφθη ὅτι ἔπραξε μέγα ἄτοπον νυμφευόμενος τὴν Λευκὴν—γυναῖκα κατωτέρας περιωπῆς, μίαν ἁπλῆν γεωργόν! Ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως του εἶχε παρέλθει, διὸ καὶ ὁλοτελῶς παρημέλησε τὰ πρὸς αὐτὴν συζυγικά του καθήκοντα.

Οἱ αὐλικοὶ ὅταν εἶδον ὅτι ὁ βασιλεὺς δὲν ἠγάπα πλέον τὴν γυναῖκα ταύτην, ἤρχισαν νὰ μὴ ἀποδίδωσιν αὐτῇ οὐδὲν σέβας, οὐδεμίαν τιμὴν ἐξ ἐκείνων αἵτινες ἥρμοζον εἰς τὴν θέσιν της... Καὶ ἐν ἑνὶ λόγῳ ἡ Λευκὴ κατέστη δυστυχής.

* * *

Ἦτο ἔτι μᾶλλον δυστυχεστέρα διότι δὲν εἶχεν οὐδὲ ἕνα κἂν ἀληθῆ φίλον, εἰς ὃν νὰ ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ ἐμπιστευτικῶς τὰ βάσανά της, διὸ καὶ ἔζη εἰς διαρκῆ τινα στενοχωρίαν...

Ἐχρεώστει νὰ ἦναι σοβαρά, διότι τῇ ἔλεγον ὅτι μιᾷ βασιλίσσῃ ἁρμόζει χαρακτὴρ σπουδαῖος καὶ μεγαλοπρεπής!..

Ἀπέκτησε πλεῖστα τέκνα πλὴν δὲν τῇ ἐπεπιστεύοντο τὴν ἀνατροφήν των!

Ἡ τάλαινα Λευκὴ ἐτήκετο ὑπὸ τὸ βάρος τῶν βασάνων αὐτῆς, κατέστη δὲ τόσον ἰσχνὴ ὥστε ἔγινε σχεδὸν ἀγνώριστος.

* * *

Τρία καὶ ἥμισυ ἔτη παρῆλθον, ἀφ' οὗ ἡ λευκὴ εἶχε νυμφευθῇ τὸν βασιλέα, καθ' ὅλον δὲ τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα δὲν εἶδε οὐδεμίαν κἂν στιγμὴν τὴν προσφιλῆ ἀδελφήν της, διότι ἐθεώρει ἀπρεπὲς μεγαλοπρεπὴς βασίλισσα νὰ ἐπισκεφθῇ πενιχρὰν γεωργόν! νῦν ὅμως καταβεβλημένη ἐκ τῶν διηνεκῶν θλίψεων καὶ τῶν ἀδιακόπων στεναγμῶν ἔκρινεν εὔλογον νὰ διέλθῃ ἡμέρας τινὰς ἐν τῇ ἐξοχῇ..

Ἐζήτησεν ὅθεν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ προθύμως τῇ τὴν ἐχορήγησεν, ἵν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτῆς...

* * *

Ἡ Λευκὴ ἐγκαταλείψασα τὰ ἀνάκτορα, ἔφθασε περὶ τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν ἔπαυλιν τῆς Βερμηλίας· ἔμπροσθεν τῆς θύρας τῆς ὁποίας ἰδοῦσα μακρόθεν, ὅμιλον ποιμένων καὶ ποιμενίδων, οἵτινες πλήρεις χαρᾶς ὠρχοῦντο καὶ διεσκέδαζον παίζοντες διάφορα παιγνίδια.—Ἀλλοίμονον! ἀνέκραξε δακρύουσα — ποῦ εἶν ἐκεῖνος ὁ καιρὸς καθ' ὃν κ' ἐγὼ καθ' ὃν κ' ἐγὼ ἀμέριμνος καὶ ἄφροντις διεσκέδαζον ὡς αἱ πτωχαὶ αὗται βοσκίδες(;)!.. Οἴμοι! παρῆλθεν...

Ἅμα ἰδοῦσα τὴν ἀδελφήν της, ἀμέσως ἔδραμε νὰ τὴν ἐναγκαλισθῇ. Εὗρε δ' αὐτὴν ἐν ἀρίστῃ ὑγείᾳ διατελοῦσαν, καὶ τὴν χαράν της εἰς τὰ μὴ περαιτέρω ἀφικομένην.

Ἡ Βερμηλία εἶχε νυμφευθῇ ὡραῖόν τινα χωρικὸν, μόνην χαράν του θεωροῦντα νὰ εὕρῃ λόγους ἔτι μᾶλλον περιποιητικούς, ἔτι μᾶλλον ἐπαγωγοτέρους δι' ὧν νὰ τὴν προσαγορεύσῃ. Διέκειτο κάλλιστα μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν τοὺς ὁποίους ἠγάπα ὡς τέκνα της, καὶ οἱ ὁποῖοι τὴν ἠγάπων ἐπίσης καὶ ἀνθημιλλῶντο τίς ν' ἀποδώσῃ αὐτῇ πλειοτέρας φιλοφρονήσεις. Δὲν εἶχε μὲν πολλὰ χρήματα, δὲν εἶχεν ὅμως καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτῶν· καθότι ἐκ μὲν τῶν γαιῶν της ἐσύναζε τὸν σῖτον, ἐκ δὲ τῶν ἐλαιώνων τὸ ἔλαιον. Τὰ ποίμνιά της τῇ προσέφερον ἄφθονον γάλα, ἐξ οὗ

κατεσκεύαζε τυρὸν καὶ βούτυρον. Ἔνηθε τὸ μαλλίον τῶν προβάτων της καὶ ὕφαινεν ἐνδύματα διά τε ἑαυτὴν καὶ τὸν σύζυγόν της, καθὼς καὶ διὰ τὰ δύω της τέκνα.

Ἦτο λίαν εὐχαριστημένη ἐκ τῆς καταστάσεώς της καὶ ηὐχαρίστει πάντοτε τὴν νηρηΐδα διὰ τὸ δῶρον ὅπερ τῇ ἐδωρήσατο. Πρὸς τὸ ἑσπέρας δὲ ὁπόταν ἡ ἐργασία ἐτελεύτα, διεσκέδαζε ποικίλα μετὰ διαφόρων ποιμενίδων, παίζουσα παιγνίδια, εἰς ἣν θέσιν εὑροῦσα αὐτὴν ἡ Λευκή.

— Οἴμοι!... ἀνέκραξε καὶ πάλιν, ἡ νηρηΐς μοὶ ἔκαμε κάκιστον δῶρον δίδουσά μοι τὸ στέμμα... «Οὐδέποτε εὑρίσκεται ἡ χαρὰ εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα!...»

Μόλις ἐτελείωσε τοὺς λόγους τούτους ἡ πολλὰ παθοῦσα ἄνασσα, καὶ ἡ νηρηΐς παρέστη ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν.—Δὲν ἤθελησα νὰ σ' ἀνταμείψω,— εἶπε τότε ἀποτεινομένη εἰς τὴν Λευκὴν—καθιστῶσα βασίλισσαν, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ σὲ τιμωρήσω· διότι τὴν ἐλαχίστην δωρεὰν τὰ ὀλίγιστα ἐκεῖνα δαμάσκηνα, ἅτινά μοὶ προσέφερες μοὶ τὰ προσέφερες ἀκουσίως.

— Ἀρκετὰ ἱκανοποιήθητε πλέον! διέκοψε μετὰ δακρύων ἡ Λευκή. Μὴ θελήσετε, κυρία, νὰ παρατείνητε ἐπὶ μᾶλλον τὴν δυσβάστακτον ταύτην ποινήν!...

— Τετέλεσται ἤδη· ἐπεῖπεν ἡ Νηρηΐς καὶ ἀνεχώρησεν.

* * *

Ἀνέτειλεν ἡ ἐπιοῦσα!

Καὶ πάλιν ἠκούσθησαν γδοῦποι πετάλων καλπάζοντος ἵππου... καὶ πάλιν ἡ Λευκὴ ἔτρεξε πρὸ τῆς θύρας...

Ἦν ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλέως, φέρων τῇ Λευκῇ τὰ τέκνα της, μετὰ τῆς χαροποιᾶς—ἄλλως τε—εἰδήσεως, ὅτι ὁ βασιλεὺς τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ τὴν θυγατέρα τοῦ κόμητος Β...

Ἡ Λευκὴ ἀσμένως ἐδέχθη τὰ τέκνα της, ἅτινα πρὸ πολλοῦ δὲν εἶδεν, ἅμα τε καὶ τὴν εἴδησιν τῆς ἀπαλλαγῆς της ἀπὸ τῆς σκληρᾶς ἐκείνης βασάνου, ἥντινα ἀπὸ τριετίας ὑπέφερε, καὶ ἔζησε τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἑαυτῆς ζωῆς ἐν τῇ Γεωργικῇ τῆς Βερμηλίας ἐπαύλει.

Δημ. Ζ. ΛΑΜΠΙΣΗΣ.
Φοιτ. τῆς Αὐτ. Ἰατρ. Σχολῆς.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΜΗΤΡΟΣ ΚΑΙ ΘΥΓΑΤΡΟΣ

ΜΗΤΗΡ.

(Πορευομένη μετὰ τῆς θυγατρός της εἰς τὸν Κῆπον):

— Ὦ! τί χαρμόσυνος αὐγή;
δρόσος παντοῦ μεγάλη!
Τὸ ἀηδόνι κελαδεῖ
τὸ καρδερίνι ψάλλει.
Ἄνθη παντοῦ εὐόκοσμα
'ς τὰ ὄρη 'ς τὰς κοιλάδας,
τὸ θέρος τὸν χιτῶνά του
ρίχνει 'ς τὰς πεδιάδας!
Ὁ Ζέφυρος γλυκοφυσᾷ,
τὰ φύλλα ψιθυρίζουν,
καὶ τὰ ρυάκια τερπνῶς
ρέοντα μυρμυρίζουν.
Ἡ θάλασσα γαλήνιος,
ὁμοιάζει τὸ κρυστάλλι!
ὤ! τί ὡραῖα! τί λαμπρὰ
τῆς φύσεως τὰ κάλλη!
Τὸ πᾶν κοιμᾶται ἤρεμον!
ὅλοι ἐξηπλωμένοι
εὑρίσκονται 'ς τὰς κλίνας των
γλυκὰ ἀναπαυμένοι.
Μόνη ἐσύ, θυγάτριον,
τί ἔπαθες; εἰπέ μου;
Δὲν σ' ἐνθυμοῦμαι τὴν αὐγὴν
νὰ ἐξυπνᾷς ποτέ μου.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Ἄ! μῆτέρ μου, μὴν ἐρωτᾷς
τί ἔπαθα νὰ μάθῃς
Ἔχεις φιλόμουσον ψυχὴν
φοβοῦμαι μὴ συμπάθῃς.

Ἀπόψε ἐνῷ κοίτουμουν
γλυκὰ ἀναπαυμένη,
εἰς τὰ βαθειὰ μεσάνυκτα
'ς τὸν δεύτερον δομένη,
μ' ἐφάνη ὅτι ἔβλεπα,
μῆτερ, 'ς τὸ ὄνειρόν μου.
Μ' ἐφάνη . . . ναί ! ἀληθινὰ . . . ;
ἓν φάντασμα ἐμπρός μου,
καὶ μ' ἔλεγε μὲ γελαστὸν
τὸ πρόσωπον καὶ στόμα
« Ἀκόμα εἰς τὸ στρῶμα ;»
«ἀδύνατον, φιλάτη μοι,
» νὰ γείνῃ προκομμένη
» ὅποια εἰς τὰ χαράγματα
» κοιμᾶτ' ἀναπαυμένη.»
Ξιππάσθηκα, ὦ μῆτέρ μου,
καὶ ἔκτοτε κομμάτι
δὲν ἠδυνήθην, πίστευσον
νὰ κλείσω τὸ ὀμμάτι.

ΜΗΤΗΡ

Καλὰ τὸ λέγουν, θύγατερ !
« τῶν ἡμερῶν αἱ σκέψεις,
» μᾶς φαίνονται εἰς ὄνειρον
» ὡς ἔλεγχος ἢ τέρψις.»

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Ὄχι . . . Δὲν ἦτον ὄνειρον
διότι νά ! ἀκόμα,
'ς τ' αὐτιά μου μένει ἔναυλον
τὸ τελευταῖον κόμμα.
Θυμοῦμαι, ναί, πῶς μ' ἔλεγε
προχθὲς ὁ δάσκαλός μας
ὅτ' ἡ αὐγὴ εἶν' ὁ τροχὸς
κι' ἀκόνη τοῦ νοός μας »
πλὴν δὲν θαρροῦσα ἀπ' αὐτὰ
ἐντύπωσιν, καὶ τόσην
ὥστε νὰ ἐξιππάζωσι
τὸν ἄνθρωπον στὴν στρῶσιν.
Ὦ ! Πίστευσόν μοι, μῆτέρ μου,
τὸν πόδα στὸ χωρίον
ἐφέτος ἀφοῦ πάτησα,
Δὲν ξεύρω τί κι' ὁποῖον,
δὲν μὲ ἀφίνει ἥσυχον,
καὶ ὡς ἀπηλπισμένη
φοβοῦμαι μὴ ἀγράμματ' ἡ
πάντοτε θέλω μένει.

ΜΗΤΗΡ

— Ἐπαινετὸς ὁ ζῆλός σου
καὶ ἡ φιλοτιμία,
Δὲν τὤλπιζα, ὦ θύγατερ !
Εὖγε τῇ ἀληθεία !
Εὐχαριστῶ σε, οὐρανέ !
μεγάλη σου ἡ δόσις !
Εἴθε σοφὴν ὡς τὴν ποθῶ,
νὰ μὲ τὴν ἀξιώσῃς.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Καὶ σήμερον 'ξαφνήστηκα . . . ;
πλέον δὲν ἠδυνήθην
νὰ κοιμηθῶ, ὦ μῆτέρ μου,
'σηκώθην δὲ κι' ἐνδύθην,
καὶ τοῦ Σωκράτους πρότερον
τὸν μετὰ Ἀριστίππου,
Λόγον ἀφοῦ ἐπέρασα
(ἄξιον ὄντος τύπου)
τόσον ἐκατενύχθηκε,
πιστεύω, ἡ καρδιά μου
ὥστ' ἤρχισαν νὰ ῥέωσιν
εὐθὺς τὰ δάκρυά μου.
Κι' οὕτω μὴν ὑποφέρουσα
μόνη μου νὰ καθίσω
ἔτρεξα εἰς τὴν κλίνην σου
διὰ νὰ σ' ἐξυπνήσω.

ΜΗΤΗΡ

— Ἆ ! χαίρω, ὦ θυγάτριον,
στὴν ἀγκαλιάν μου τρέξε.
Μὲ τὰ θερμά μου δάκρυα
τὰς παρειάς σου βρέξε.
Αὐτὸ εἶναι τὸ μάθημα
ὅπου τὴν ἑβδομάδα
τὴν παρελθοῦσαν πήραμεν . . .
ἡ κάθε δὲ ἀράδα
πολὺ ἀξίζει κι' ἀρκετὰ
στὸν ὅστις εὐτυχήσῃ

εἰς τὴν καρδιὰν τῶν λέξεων
καλῶς νὰ παρεισδύσῃ.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Ἐγὼ ὅμως ἐνόησα
ὅλον τὸ νόημά του
ἐκστατικὴ δὲ ἔμεινα
στὸ θεῖον λόγιόν του,
καὶ ἀπορῶ τί ἄνθρωπον
τὸν ἔκαμεν ἡ φύσις!

ΜΗΤΗΡ

— Ὄντως σοφόν! ὦ θύγατερ·
κι' αὐτὸ θὰ τὸ νοήσῃς
μὲ τὸν καιρόν· πλὴν λείπεται
ἀκόμη τελευταῖον
νὰ ἐπιστήσῃς εἰς αὐτὸν
τὸν νοῦν σου περιπλέον.
Καὶ τότε θέλεις αἰσθανθῇ
τί θησαυρὸς κρυμμένος
μένει εἰς τὰ συγγράμματα
τῶν παλαιῶν σωσμένος.
Καὶ τί οὐράνιος σ' αὐτὰ
εὑρίσκεται σοφία,
καὶ πόσον πρέπει νὰ σκιρτᾷ
ἡ νεαρὰ καρδία,
βλέπουσα τὸν ἀντάξιον
Ἑλληνικόν μας γόνον
βαδίζοντα στὰ εὐγενῆ
ἴχνη, τὰ τῶν προγόνων.
Ζητοῦντα τὴν ἀνάρρωσιν
τῆς γλώσσης τῆς ἀρχαίας
καὶ ἤδη συμμορφόνοντα
αὐτὴν μετὰ τῆς νέας.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Ὦ μῆτέρ μου, εὐχαριστῶ
τὸ θεῖον καὶ δοξάζω
ὅτι μὲ κατηξίωσε,
πολλάκις τὸ θαυμάζω
νὰ γεννηθῶ εἰς ἐποχὴν
καθ' ἣν πάλιν τὰ φῶτα
εἶναι ἐλπὶς ν' ἀναστηθοῦν
ἴσως κι' ὡσὰν καὶ πρῶτα.

ΜΗΤΗΡ

— Χωρὶς μεγάλην, θύγατερ,
πίστευσε δυσκολίαν
θὰ ἀναλάβωμεν κι' ἡμεῖς
τὴν παλαιὰν παιδείαν.
Ἐὰν εἰς τὰ συγγράμματα
τῶν παλαιῶν δοθῶμεν
στὴν ἐποχὴν τῶν παλαιῶν
ἀμέσως θὰ φανῶμεν.

—

Ὦ ἐποχὴ τῶν παλαιῶν!
καὶ πῶς νὰ μὴ δακρύσω
ὁπόταν τὴν ἐνθυμηθῶ
καὶ τὴν ἀναπολήσω.
Ὢ! τί μεγάλος θησαυρός!
ὤ! τί γλῶσσα ὡραία!
Ὢ! τί λαμπρὰ συγγράμματα!
πάντοτε εἶναι νέα...
Εἶναι πηγαὶ αἱ ῥέουσαι
τὸ μέλι καὶ τὸ γάλα.
Τὰ Πνεύματα τῶν παλαιῶν
τί ἔξοχα! μεγάλα!
Ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ
πασῶν εὐφορωτάτη
ἡ γλῶσσα ἡ Ἑλληνικὴ
πασῶν εὐφραδεστάτη
ἡ εὔλαλος τῆς φύσεως
εἰκὼν καὶ ζωγραφία
ἡ γλῶσσα ἣν ἐλάλησεν
ἡ τῶν Μουσῶν χορεία.
Αὕτη ἐκάλλυνε ψυχὰς
ἡμέρωσε τὰ ἤθη,
κι' ἔδειξεν ἔθνος ζωηρὸν
μὲ τὰ γενναῖα στήθη...
Ἐνίσχυσεν, ἐνέπνευσε
φωνὴν καὶ φαντασίαν...
κι' ἔφερε τοὺς προγόνους μας,
εἰς τὴν ἀθανασίαν...
Ἐν γένει δέ, ὦ θύγατερ,
ἡ πατρική μας γλῶσσα
Εἶναι γλῶσσα οὐράνιος
εἰς τοὺς αἰῶνας ζῶσα.

Δι' ὃ καὶ εἰς τὴν κτῆσιν της
μ' ἐπιμονὴν καρτέρει
τὸν θεῖον Ξενοφῶντα σου
μὴ ῥίψῃς ἀπ' τὸ χέρι.
Συνοικειώσου μετ' αὐτοῦ
καὶ ὡς πάλαι ὁ Πλάτων,
Ἔχαιρεν εἰς τοὺς κόλπους του
τὸν Κωμικὸν φυλάττων.
Τὸν Ξενοφῶντα ἔχε σὺ
κι' ἔξυπνη κι' εἰς τὸ στρῶμα.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Εὐλογητόν σου, μῆτερ μου,
εὐλογητὸν τὸ στόμα.

ΜΗΤΗΡ

— Σωκράτους θείου Ξενοφῶν,
ἄξιος μαθητής του,
μὲ γλῶσσαν ἐπουράνιον
καθ' ὅλα μιμητής του.
Μᾶς ἄφησε τ' ἀθάνατα
'πομνημονεύματά του,
διαιωνίσας δι' αὐτῶν
τὸ θεῖον ὄνομά του.
Σ' αὐτὸν καθένας δύναται
τὸν νοῦν του νὰ σοφίσῃ,
νὰ διδαχθῇ τὸ εἶναί του,
τὴν φύσιν νὰ γνωρίσῃ.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Ναί! πόσην ἀγαλλίασιν
αἰσθάνετ' ἡ ψυχή μου
καὶ πῶς ἀναζωόνεται
τῳόντι τὸ κορμί μου.
Εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν!...
ἀλλὰ κι' ἐγώ, εἰπέ μου;
νὰ λάμψω εἰς τὰ χρέη μου
θ' ἀξιωθῶ ποτέ μου;

ΜΗΤΗΡ

— Ἄ! Ναί, φίλον θυγάτριον,
φθάνει μόνον νὰ δώσῃς
τὸν ἑαυτόν σου εἰς αὐτὰ
ῥητῶς ν' ἀφοσιώσῃς...
Καὶ τότε θέλεις δυνηθῆ
βέβαια νὰ γνωρίσῃς
τὰ ἀγαθὰ τῆς προκοπῆς
καὶ νὰ τὰ ἀποκτήσῃς.
Καὶ τότε τὴν διαφθορὰν
φεύγουσα τοῦ αἰῶνος
θὰ πρεσβεύσῃς στὰ χρηστὰ
ἐν μέσῳ τοῦ ἀγῶνος.
Δεικνύουσ' ὅτ' ἡ ἀρετὴ
ἁρμόζει ἐπὶ πλέον
εἰς τὴν ψυχὴν τῶν γυναικῶν
καὶ μάλιστα τῶν νέων.

ΘΥΓΑΤΗΡ.

— Ὦ! Ζῆθι ἐπὶ μήκιστον,
ὦ μῆτερ μου, καὶ ἔχε
χρηστὰς ἐλπίδας δι' ἐμέ...

ΜΗΤΗΡ.

— Ὦ! ἐπιμόνως τρέχε
Τὸ στάδιόν σου, θύγατερ,
καὶ τῆς διαγωγῆς σου
Ὡς ἀκραιφνῆ ὑπογραμμὸν
κι' ἁπάσης τῆς ζωῆς σου
Τὸν θεῖον καὶ σοφώτατον
ἔχε πάντα Σωκράτην.

—

Καθ' ἣν στιγμὴν ἐνησχολοῦντο εἰς τὰς κατὰ Σωκράτην νουθεσίας καὶ συμβουλὰς τῆς μητρὸς καταπράσινον φύλλον συκαμηνέας ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ ἡμιχνεωγμένου βιβλίου των. Ἡ μήτηρ ἐνατενίσασα εἰς τὸ δένδρον λέγει εἰς τὴν θυγατέρα της :

—

— Βλέπεις αὐτὴν τὴν συκαμιὰν
τὴν τόσον ἁπλουστάτην;
Τὸ δένδρον τοῦτο, θύγατερ,
τὸ βλέπεις; — ζωγραφίζει.
Τὸν κόσμον μᾶς ἀναπολεῖ
τὸ πᾶν μᾶς εἰκονίζει.
Μ' αὐτὰ τὰ τερψικάρδια

κατάσκιά του φύλλα
Μᾶς φέρει εἰς τὴν μνήμην μας
τὰ τῶν ἀνθρώπων φύλα...
Καθὲν φυτρόνει... ἔρχεται...
αὐξάνει μεγαλαίνει
Πλὴν μὲ καιρὸν μαραίνεται...
σήπεται, ἀποθνήσκει...
Τοιουτοτρόπως κι' οἱ θνητοί,
καθεὶς ἀνθεῖ κι' αὐξάνει,
Πλὴν ἔξαφνα τὸ ἄνθος του...
μαραίνεται... τὸ χάνει...
Καὶ αἱ γλυκεῖαι ἡδοναὶ
ὅσαι μᾶς συνοδεύουν.
Ἡ δύναμις καὶ ἡ χαρὰ
τὰ κάλλη ἃ τοξεύουν
θέλουν χαθῆ ὡς ὄνειρος,
ἢ ὡς ἀχνὸς ἢ πάχνη
καὶ θλιβερὰ ἀνάμνησις
μᾶς μένει ὡς ἀράχνη
Περνᾷ καὶ τρέχει ὁ καιρὸς
κι' ἡ ὑστερνή μας ὥρα
Ἐπέρασε... τετέλεσται
ἕως νὰ εἴπῃς τώρα.
Τριάντα καλοκαίρια
ὡς τώρα περασμένα
ἔχω φίλον θυγάτριον
εἰς ταῦτα ἓν πρὸς ἕνα,
ἐνόσῳ ἤδη προχωρῶ
πάντα 'ς τὴν ἡλικίαν
αἰσθάνομαι τὴν ἔλλειψι
πὤχομεν στὴν παιδείαν.
Καὶ εἰς τοσοῦτον εὐφυὲς
καὶ ζωογόνον κλῆμα
Δὲν βλέπω εἰς τὴν πρόοδον
οὐδὲ μικρόν τι βῆμα.
Μόνον ἡ πολυτέλεια
ὑπάρχει τιμωμένη
ἡ δὲ παιδεία πάντοτε
ἐν μέρει ἀφειμένη.
Καὶ μάλιστα ἀπὸ τινὰς
ἐχούσας καὶ τοὺς τρόπους
διαφερούσας δὲ μηδὲν
ἀπὸ λοιποὺς ἀνθρώπους.
Ἀναθραμμέναι τρυφηλῶς
εἰς ὑψηλὰς οἰκίας
εἰς κήπους, εἰς ἀνάπαυσιν
κι' εἰς ἡδονὰς παντοίας
Νομίζομεν ὅτι σ' αὐτὰ
ὅλη ἡ εὐτυχία
συνίσταται ἡ γήϊνος
ὄντως εὐδαιμονία.
Ἀλλά, φίλον θυγάτριον,
τωόντι τί ἀπάτη!
— Αἰωνία σας ἡ μνήμη
Ξενοφῶντος καὶ Σωκράτη!
Πλούτη καὶ δόξαι, κόρη μου,
εἶναι σκιὰ καὶ πλάνη,
Μόν' ἡ παιδεία δύναται
μόνη νὰ μᾶς εὐφράνῃ.
Ναί, μόνη αὐτὴ δύναται
νὰ μᾶς ἀθανατίσῃ,
καὶ ὅταν ἀποθάνωμεν
τὸ κλέος μας ν' ἀφήσῃ
εἰς γενεὰς τῶν γενεῶν
κι' αἰῶνας τῶν αἰώνων
'πὸ χείλη νὰ ὑμνώμεθα
συχνὰ τῶν ἀπογόνων.

ΘΥΓΑΤΗΡ

— Ἀλλὰ γνωρίζεις, μῆτερ μου,
«Τὸ τῆς παιδείας κτῆμα
πῶς δυσκολοαπόκτητον
ὑπάρχει ὄντως κτῆμα»

ΜΗΤΗΡ

— Τὰ πάντα εἰς τὸ χέρι μας
κρέμανται κι' ἐνθυμίσου
Τί εἴδομεν στὸν Πρόδικον,
κόρη μου ἐνθυμήσου.
»Ἂν θέλῃς, ὦ παιδάκι μου,
»ἡ γῆ νὰ σοῦ γεννήσῃ
»σιτάρι ἢ κριθάριον
ἢ καὶ νὰ σὲ πλουτίσῃ;
»Στῆς γῆς τὴν καλλιέργειαν
»νὰ ἀσχοληθῆσαι πρέπει
»κι' εἰς ὅ,τι ἄλλο τὸν σκοπὸν
»τοῦτον σου ἀποβλέπει
Ἂν θέλῃς τὰ βοσκήματα
νὰ γέμουν στὴν αὐλήν σου
«Πρέπει εἰς ταῦτα νὰ δοθῇς

αμ' ὅλην τὴν προσοχήν σου»
«ἂν θέλῃς τώρα νὰ φανῇς
'ς τὸν κόσμο προκομμένη
»Καὶ τ' ὄνομά σου πανταχοῦ
ἀθάνατον νὰ μένῃ,
»Πρέπει νὰ καταγίνησαι
εἰς τὴν σπουδὴ ἐπάνω».

.

Τί κλαίεις; φίλη θύγατερ;
καλῶς καταλαμβάνω
Πάσχεις καθὼς ποτ' ἔπαθε
τοὺς παλαιοὺς αἰῶνας
ὁ Θουκυδίδης ὁ μικρὸς
ὅταν εἰς τοὺς ἀγῶνας
ἔβλεπε τὸν Ἡρόδοτον
ὅτι εὐδοκιμοῦσεν
ὅτε τὴν ἱστορίαν του
ἐν μέσῳ ἱστοροῦσε,
σοὶ προφητεύω τὸ λοιπὸν
τύχην ναὶ μακαρίαν·
Κι' ἀθάνατον τὸ ὄνομα
μέσα στὴν ἱστορίαν . . .
Πλὴν ὦ φίλον θυγάτριον
ὁ Ἥλιος ἀρχίζει
Μὲ τὰς λαμπρὰς ἀκτίνας του
τὸν κόσμον νὰ φωτίζῃ
ἔπαρε τὸ βιβλίον σου
καὶ δεῦρο ἂς προβῶμεν
ἐλπίζω δὲ περὶ αὐτῶν
πάλιν νὰ συσκεφθῶμεν.

Ἔγραφον ἐν Κ* Σμύρνης τῇ 10 Ἰουν. 1877.

ΣΟΦΙΑ ΛΑΜΠΙΣΗ. ΙΑΤΡΟΥ.

ΜΕΛΕΤΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

—

«Καθὼς δύω τρία ἄνθη
μιὰν αὐγούλα ξεφυτρόνουν
Καὶ τὴν ἄλλη ξημερόνουν
δίχως κάλλος καὶ πνοή».
«Κ' ἐγὼ λίγα τραγουδάκια
θέλω ψάλλει πονεμένη
Κ' ἂς πεθάνουν ἕνα ἕνα
μὲ τοῦ χρόνου τὴν ῥοή!»

Μελέτη Α'.

ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ.

Α'.

Ἦτο νύξ. Νὺξ μέλαινα ὡς ψυχὴ Ἰησουΐτου. Ἄνεμος, ψῦχος, βροχή, ἀστραπαί, κεραυνοί, ὅλα τέλος τὰ στοιχεῖα συμπηχθέντα εἰς ἕν, ἀπετέλεσαν τὴν νύκτα ἐκείνην. Ὁποίαν μεγαλοπρέπειαν ἐγκλείει ἡ θέα τῶν στοιχείων ἐν τοιαύτῃ νυκτί! Πλὴν ἀλλὰ καὶ πόσον αἱ φρικώδεις τοῦ βίου σκηναὶ καθίστανται φρικωδέστεραι ἐπενεργούσης ἐπὶ τῆς φαντασίας τῆς ψυχῆς, τῆς καρδίας τῆς φρικωδίας τῆς ἐμποιουμένης ὑπὸ τῆς ὄψεως τοιαύτης φύσεως!

Τίνος ὄντως τὴν φαντασίαν δὲν θέλει διέλθει φρικασμὸς ἀναλογιζομένου ὅτι ἐν τοιαύτῃ νυκτὶ ἴσως εἷς πατὴρ μία μήτηρ θὰ εὑρίσκωνται εἰς τὰς ἐσχάρας τῆς κολάσεως βλέποντες τὰ τέκνα των, τὰ φυλλοκάρδιά των, ριγοῦντα καὶ μετὰ παραλελυμένης ὑπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης φωνῆς ριγηλῶς διαρθροῦντα μόλις.—Μάνα! . . . Πατέρα! Πεινάμε! . . . Κρυόνουμε!—Τί δὲν θέλει ὑποστῇ αἰσθανόμενος ὅτι αἱ λέξεις αὗται εἶναι σφέδλη, εἶναι λέξεις παράγουσαι ἀλγος ἀλγεινότερον τῆς βασάνου τῆς στρεβλώσεως· λέξεις κινοῦσαι τὴν ψυχὴν εἰς παράπονον εἰς στεναγμόν, εἰς ἀγανάκτησιν, εἰς ἀρὰν ἴσως κατὰ τοῦ πλάστου! λέξεις ὁπλίζουσαι τὴν χεῖρα κατὰ τοῦ ἰδίου σώματος, κατὰ τοῦ πλησίον ἴσως;

Ὁποία ὄντως λύπη δι' εὐγενῆ ψυχὴν νὰ σκέπτηται ὅτι κατὰ τοιαύτην νύκτα εἷς γέρων ἐπαίτης, ἓν χαμίνιον, γυμνόν, ριγοῦντες ἀνέστιοι θὰ κοιμηθῶσιν ὕπνον δολοφόνου ἴσως εἰς τὴν γωνίαν μιᾶς ὁδοῦ, εἰς τρώγλην τινὰ ἴσως, πιθανότερον εἰς τὰ παγετώδη μάρμαρα μιᾶς στοᾶς!

Ὁπόσον δὲ θέλει κλαύσει ποιητικὴ καρδία ἐπὶ τῇ φαντασίᾳ ὅτι ἴσως ἐν τοιαύτῃ νυκτὶ νεανίας τις ἀγγέλου ἔχων μορφὴν καὶ ἀγγέλου καρδίαν ἀφίπταται τοῦ κόσμου τούτου φθίνας ὡς ἄνθος Μυλεδόϊον! καὶ ὁ ἄγγελος οὗτος ἦτο ἴσως ἡ ἐλπὶς καὶ τὸ στήριγμα

λευκοκόμων γονέων, ἡ πνοὴ εὐώδους ὡς ρόδον εὐαισθήτου ὡς μὴ μοῦ ἅπτου παρθένου! Καὶ ὅταν τὸ ἔαρ παρέλθη τὰ ἄνθη τὰ φύλλα τί γίνονται;

«Τὸ ἄνθος μαραίνεται
τὸ φύλον ξηραίνεται».

Καὶ ὁπόσας τοιαύτας σπαρακτικὰς σκηνὰς δὲν παρουσιάζει καθ' ἑκάστην ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν ἡ τρομερὰ τοῦ βίου πραγματικότης!

Β'.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν νυκτὶ, εἴς τινα καλύβην ὁμοιάζουσαν πρὸς ἐρίπειον σκηνὴ σπαραξικάρδιος λαμβάνει χώραν. Παρά τινι τῆς καλύβης γωνίᾳ κεῖται ἑστία ἐν ᾗ καίουσιν ὀλίγα χλωρὰ ξύλα ἀναδίδοντα καπνὸν μέλανα καὶ δυσοσμίαν ἀνυπόφορον. Πέριξ τῆς πυρᾶς ταύτης κάθηνται μία γυνὴ καὶ δύω παιδία. Γυνή! δηλαδὴ φᾶσμα γυναικὸς μᾶλλον—χεῖρες σκελετώδεις, ὡς εἰσὶν αἱ τῆς πενίας! —πρόσωπον, ἐν ᾧ ἐνεχαράχθησαν οἱ αὔλακες τοῦ διελθόντος ἐκεῖθεν ποταμοῦ τῆς πείνης, τῆς πένητος δυστυχίας! Καὶ ἡ γυνὴ αὕτη εἶναι ἡ μήτηρ τῶν δύω παρακαθημένων ὁμοίων φασμάτων—τὰ βλέπει καὶ δάκρυα ἀναβλύζουσιν εἰς τοὺς θολοὺς ὡς ἡ θύελλα ὀφθαλμούς της!—τ' ἀκούει καὶ ἡ φωνή των τῇ ἐμποιεῖ φρίκην, ὁποίαν ἡ φωνὴ τοῦ δημίου εἰς τὸν κατάδικον!—Μάνα, ἐκλαθμύριζε τὸ ἕν, πεινῶ! κρυόνω! καὶ ὡς ἠχὼ τῆς φωνῆς ταύτης ἑτέρα ἀνταπήντα φωνὴ ταῦτα ἐπαναλαμβάνουσα ἀλλ' αὕτη ὀξεῖα ὡς ἡ ἀπελπησία. Καὶ εἰς τὴν σπαραξικάρδιον ταύτην δυῳδίαν, εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην τῆς πενίας πρὸς τὸ μητρικὸν φίλτρον λυγμοὶ ἦσαν ἡ ἀπάντησις καὶ στεναγμοί!... ἡ μήτηρ ἐκείνη κατηράτο τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεώς της. Ἆρα ἔπταισεν;—Ἴσως ὄχι! Ἀφ' οὗ ἐπλάσθημεν ἄνθρωποι διατί ν' ἀπαιτῆται παρ' ἡμῶν νὰ δυνάμεθα νὰ πράττωμεν ὑπὲρ ἄνθρωπα;

Ἡ μήτηρ ἐκείνη ἀπώλλυτο εἰς παράφρονα ἀπελπισίαν βλέπουσα τὰ τέκνα της θνήσκοντα τῆς πείνης καὶ ἐν τούτοις ἄλλοι ἐσπατάλουν κρεπαλοῦντες—ἦτο παραμονὴ νέου ἔτους—ἡμέρα καθ' ἣν τοσαῦτα σπαταλᾷ ὁ πλοῦτος εἰς περισσᾶ κρέα, εἰς μουσικοὺς εἰς διασκεδάσεις εἰς συμπόσια ὀργιώδη ἴσως. Δικαιούμεθα λοιπὸν νὰ μεμφθῶμεν τῆς μητρὸς ἐκείνης διότι ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ μητρικοῦ φίλτρου ἀπηλπίσθη καὶ ἀπελπισθεῖσα κατηράσθη;

Ὦ ἀδελφοί μου, μὴ ἀφίνωμεν τὸν πτωχὸν νὰ πεινᾷ, νὰ κρυώνῃ! παρέχωμεν αὐτῷ ἄρτον, ἔνδυμα!

Τυφλὲ πλοῦτε! δὲν ἐδοκίμασας τί ἐστὶ πεῖνα, κρύος! δὲν ἤκουσες τὸ τέκον σου νὰ σοὶ λέγῃ ὅτι πεινᾷ, ὅτι κρυόνει, δὲν δύνασαι ἑπομένως νὰ αἰσθανθῇς ὅτι αἱ λέξεις ὠθοῦσι τὸν ἄνθρωπον εἰς ἔγκλημα.

Ὁ πένης εἶναι ὡς ἐπὶ τῷ πολὺ ἐνάρετος, ἀλλ' ἡ κυριεύουσα παρ' αὐτῷ ἀρετὴ ἐστὶν ἡ πρὸς τὰ ἴδια τέκνα στοργή. Ὅταν ἑπομένως τοαἴσθημα τοῦτο ἐξεγερθῇ καταβάλλει πᾶσαν ἄλλην ἀρετήν. Ἐν τοιαύταις στιγμαῖς ἔχει καθῆκον νὰ προσέρχηται ἀρωγὸς ὁ πλοῦτος, ἵνα σώζῃ οὕτω μίαν ἀρετὴν καὶ ἴσως καὶ μίαν ὕπαρξιν, ἥτις, τίς οἶδε, νἠδύνατο νὰ ἦναι πολύτιμος τῇ κοινωνίᾳ.

Γ'.

Ἡμίσεια σχεδὸν εἶχε παρέλθει ὥρα μετὰ τὴν σκηνὴν, ἣν ἀνωτέρω περιεγράψαμεν, μεθ' ἣν φωνὴ σπαρακτικὴ, φωνὴ ἀπελπισίας ἠκούσθη ἐν τῇ τρώγλῃ ἐκείνῃ.

Μετὰ μικρὸν σκηνὴ οἰκτρὰ ἀποκαλύπτουσα ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ γυμνότητι τὴν ἀθλιεστέραν, τὴν μᾶλλον ἀξίαν οἴκτου φάσιν τῆς κοινωνίας—τὴν τῆς ἐνόχου ἀναλγησίας της πρὸς τὴν δυστυχίαν—ἐξετιλύσσετο ἐντῷ κατοικητηρίῳ ἐκείνῳ ριμμάτων τινῶν τοῦ θυμοῦ τῆς εἱμαρμένης.—Ἡ μήτηρ λειπόθυμος ἐκράτει εἰς τὰς ἀγκάλας της τὸ σφαζάζον ἔτι πτῶμα τοῦ ἑνὸς τῶν τέκνων της, πεσόντος θύματος τῆς ἀπανθρώπου κοινωνίας ἀρνηθείσης νὰ τῇ παράσχῃ τὴν ζωὴν συνισταμένην εἰς ἓν μόνον τεμάχιον, ξηροῦ μόνου ἄρτου· τὸ δὲ ἐπιζῆσαν παιδίον, ἀναίσθητον πρὸς τὴν νέαν του δυστυχίαν, ἐζήτει ἄρτον κλαθμυρίζον.

Σκληρὰ καὶ ἀνελεήμων κοινωνία διατί;

.

Παῦσον, ὦ ἀδελφὴ τῆς καρδίας μου εἰκονο-

πλᾶστις φαντασία, έντανύουσα έπὶ πλέον τὰς πενθοβαφεῖ ἤδη πτέρυγάς σου εἰς περαιτέρω πρὸς τὴν σφαίραν καρδιοσπαρακτριῶν συγκινήσεων πτῆσιν, διότι ἡ δειλαία καρδία μου ἀδυνατεῖ νὰ σὲ ἀκολουθήσῃ

Ἀλλ' ὄχι, μὴ μένῃς, μὴ κράτει τὴν ζωοδότιδα πτῆσίν σου φειδομένη τῆς γελοίας μου καρδίας. Σὲ ἱκετεύω πέτα! πέτα, ἕως οὗ ραγεῖσα δυνηθῇ νὰ ἐξαιμέσῃ τὸ καταβιβρῶσκον αὐτὴν τῆς ἀναισθησίας τέρας! Πέτα, ἕως οὗ ἀπαυδήσασα καταπέσῃ ἀναίσθητος νεκρὰ ἐπὶ τῆς ζωοπαρόχου ὕλης, ναὶ τῆς ὕλης. Ἀλλ' ὄχι μένε. . . . Μὴ μένῃς. Στῆθι Πέτα. . . . Ναὶ. . . . Ὄχι . . .

Ὦ κοινωνία, διατί νὰ μὴν ἦμαι ἐγὼ ὁ Πλάστης σου;

Ἡ μήτηρ εἴπομεν ἐλειποθύμησεν. Πῶς! ἀπώλεσε τὸ τέκνον της καὶ ἔζη;

Ναὶ, ἔζη! Ἔζη διότι εἶχε καὶ ἕτερον τέκνον καὶ τὸ τέκνον ἐκεῖνο εἶχεν ἀνάγκην τῆς μητρικῆς ἀγκάλης· ἡ μήτηρ ἐκείνη δὲν ἀπέθανε καίτοι ἐπιθυμήσασα τοῦτο διότι ἀνεμνήσθη ὅτι τὸ ὑπολειπόμενον τέκνον της θὰ ἔμενεν ὀρφανὸν, ἔτι χείρω θὰ ἔμενεν εἰς τὰς χεῖρας τῆς μητρυιᾶς καὶ μητρυιᾶς κακῆς τῆς κοινωνίας, ἥτις θὰ τὸ ἐλάκτιζε καὶ τὸ λάκτισμά της τοῦτο θὰ τὸ ἐβύθιζεν εἰς τὸ βάραθρον τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ μήτηρ ἐκείνη λοιπὸν ἔζησεν!—ἀπεσπάσθη τῶν ἀγκαλῶν τοῦ παυσιλύπου θανάτου ἵνα ῥιφθῇ εἰς τὰς τρικυμίας τῆς ζωῆς! Ὦ τοῦ μεγέθους τοῦ μητρικοῦ φίλτρου!

Καὶ ὅμως ἔρχονται στιγμαὶ, καθ' ἃς ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀγανακτεῖ κατὰ τῆς κοιλίας ἐκείνης ἥτις ἔφερεν ἡμᾶς ἀγογγύστως, ἡδέως μᾶλλον ἐπὶ ἐννέα ὅλους μῆνας, κατὰ τῶν μαστῶν ἐκείνων οἵτινες μᾶς παρέσχον τὴν πρώτην τροφὴν κατὰ τῆς ἀγκάλης ἐκείνης, ἐν ᾗ τοσαύτας εὕρομεν γλυκείας περιπτύξεις· κατὰ τῶν χειλέων τέλος ἐκείνων, ὧν τὰ φιλήματα τοσάκις μετέβαλον τοὺς κλαθμοὺς ἡμῶν εἰς ἁρμονικὸν κ' αυσίγελω, καὶ ὧν τὰ ἔπη τοσάκις ἐν τῷ παιδικῷ βίῳ ἤγαγον ἡμᾶς εἰς τὸ ὕπατον τῆς εὐδαιμονίας, τοσάκις γενομένους ἄνδρας ἐποδηγέτησαν ἡμᾶς ἀσφαλῶς ἀνὰ μέσον τῶν ἐπικινδύνως ὀλισθηρῶν ἀτραπῶν τοῦ βίου. . . . Κατάρα! κατάρα κολασμένου εἰς τὴν ἀχάριστον ἐκείνην ψυχὴν τὴν ἔστω καὶ διανοηθεῖσαν νὰ ἀγανακτήσῃ κατὰ τῆς μητρός του! Δυστυχής! ἠσθάνθης ποτὲ τὴν ἔλλειψίν της; Δὲν αἰσθάνεσαι ὅτι ἡ ἔλλειψις μητρὸς εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶναι ὅ,τι ἡ στέρησις τῆς φωνῆς εἰς τὴν φυσιοθαυμαστιν ἀηδόνα, ἡ ἔλλειψις ἔρωτος εἰς τὴν συμπαθητικὴν τρυγῶνα, ἡ ἔλειψις μύρου εἰς τὰ μειδιάματα τῆς φύσεως—τὰ θεοδώρητα ἄνθη, ὅτι ἐν λέξει μιᾷ ἡ ἔλειψις παρθένων ἐκ τῆς γῆς ἀστέρων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; . . .

Δ'.

Ἡ λειποθυμία τῆς μητρὸς ἐκείνης ὀλίγον διήρκεσεν. Μόλις ἠνεώγησαν οἱ ὀφθαλμοί της καὶ ἡ ἀπελπιστικὴ καὶ πειναλέα τοῦ ζῶντος τέκνου της φωνὴ ὡς ἀμφίστομος δηλητηριοβαφὴς μάχαιρα διήλασε τὴν καρδίαν της Ἠγέρθη, ἔρριψεν αἱμοσταγὲς ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοὺς πόδας της σκηνῆς βλέμμα, καὶ ἡ ὄψις της ἔλαβεν ἔκφρασιν λύσσης, τοιαύτην, ἣν ἠσθάνθη ἡ καρδία ἀλλ' ἡ χεὶρ ἀδυνατεῖ νὰ ὁδηγήσῃ βαρὺν κάλαμον εἰς περιγραφὴν αὐτῆς. . . . Μετὰ μικρὸν τὸ βλέμμα της τὸ μητρικὸν ἐστράφη πρός τὴν ἕδραν τοῦ πλάστου καὶ ἔστη εἰς τὴν τοιαύτην στάσιν ἐπὶ μικρὸν ἀκίνητος. . . . εἶτα στεναγμὸς μηκυθμὸς λεαίνης ἐξέφυγε τοῦ στήθους της, δάκρυ δὲ χονδρὸν, μέλαν, στυγνὸν κατέπεσεν ἐκ τῶν αἱμοσταζόντων τεθολωμένων ὀφθαλμῶν της καὶ ἓν Ω! λαβοφόρον ἔστειλεν ὄπισθεν τούτων ἡ καρδία διὰ πελιδνῶν καὶ τρεμόντων χειλέων! Καὶ ἐξῆλθε μηδὲν ἕτερον εἰποῦσα ἢ τὸ Ὦ! ἐκεῖνο. Τὸ ἄλγος τῆς καρδίας κλείει τὰ χείλη, καὶ τότε ἓν Ὦ! ἐκφράζει πλείονα τῶν ὅσων ἡ καρδία αἰσθάνεται ἂν μετρῶνται τῶν καρδιῶν τὰ βάθη!

. . . . Μόλις εὑρέθη ἐν τῇ ὁδῷ καὶ τὸ ψύχος προσβαλὸν τὸ σῶμα της ἔκαμε νὰ διεγερθῇ καὶ ὑπερισχύσῃ πρὸς στιγμὴν ἐν ἑαυτῇ λεληθότως τὸ αἴσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως τοῦ τῆς πρὸς τὸ ἴδιον τέκνον στοργῆς. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει ἐγωϊστὴς, καὶ ὁ ἐγωϊσμὸς ὅταν ἐξεγείρηται καταβάλλει πάντα τὰ ἄλλα αἰσθήματα· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ αὐτοσυντήρησις κατέβαλε πρὸς στιγμὴν

μὲν τὸ μητρικὸν φίλτρον· καὶ ὅταν τὸ αἴσθημα τῆς λύπηςἐλαττωθῇ πρὸςστιγμὴν τότε οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν φείδονται δακρύων· οὕτω τὰ δάκρυα τῶν μητρικῶν ἐκείνων ὀφθαλμῶν ἀνεμίχθησαν μετὰ τῆς βροχῆς ἀκράτητα. Ὁμοίως ὅταν πρὸς στιγμὴν σταματίσῃς τὸν ροῦν ποταμοῦ, ἅμα ἀρθῇ τὸ κώλυμα, ὁ ποταμὸς ἐκεῖνος ρέει ὁρμητικώτερος συμπαρασύρων πᾶν τὸ προστυχὸν, ὅπως τὰ δάκρυα ταῦτα τὴν μητέρα ἐκείνην εἰς τὸ ἔγκλημα. Οὔτε βροχὴν οὔτε ψῦχος αἰσθανθεῖσα κλαίουσα καὶ λύζουσα διηυθύνθη εἴςτι ἀρτοπωλεῖον. . . . Τὸ εὐγενέστερον τῶν αἰσθημάτων ὡδήγει αὐτὴν εἰς τὸ ἔγκλημα Καὶ ὅμως νομιζόμεθα πλάσματα Θεοῦ ἀγαθοῦ, Θεοῦ πανσόφου !

.

Πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸ ἀρτοπωλεῖον ἔστη ἐπὶ μικρὸν ἀναλογισθεῖσα τί ἔμελλε νὰ πράξῃ. Ἐπὶ μικρὸν δειλία τὴν κατέλαβεν· ἔβλεπεν ὅτι ὀλίγα ἂν ἐχώρῃ ἔτι βήματα, ἐνέπιπτεν ἐν τῷ πρὸ τῶν ποδῶν της χαίνοντι βαράθρῳ . . . Ἀλλ' ἀδιάφορον, τὸ τέκνον της ἐπείνα καὶ ὤφειλε νὰ δώσῃ αὐτῷ ἄρτον . . . Ἐχώρησεν ἐμπρός.

Διηυθύνθη εἰς τὸ ἀρτοπωλεῖον καὶ ἐζήτησεν ἄρτον· ἅμα δὲ λαβοῦσα αὐτὸν παρὰ τοῦ ὑπηρέτου ἐτράπη εἰς φυγήν· πλὴν δύω δὲν εἶχεν ἔτι χωρήσει βήματα καὶ συνελήφθη παρὰ τοῦ προσδραμόντος ὄπισθεν αὐτῆς ὑπηρέτου. Μόλις ἐννοήσασα τοῦτο, καὶ ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῶν δυνάμεών της, κατέπεσε χαμαὶ σχεδὸν λειπόθυμος . . .

Τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὸ ἔγκλημα εἶναι πάντοτε δειλόν· ἀλλ' ἡ μητρικὴ στοργὴ, ὅταν τὸ σπλάγχνον της νὰ σώσῃ κινδυνεῦον πρόκειται, ὑπερπηδᾷ πᾶν κώλυμα ὑλικὸν καὶ ἠθικόν . . . Καὶ ἡ μήτηρ ἐκείνη ἀνελογίσθη ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ ὅτι τὸ τέκνον της ἐπείνα. Τοῦτο ἤρκει . . .

Ὡς τίγρις, ἧς τινος θέλουσι ν' ἀρπάσωσι τὴν λεῖαν ἢ τοὺς σκύμνους, ταχεῖα ὡς ἡ ἀστραπὴ ἠγέρθη καὶ ἀπωθήσασα αὐτὴ ἀδύνατος τὸν ἰσχυρὸν ὑπηρέτην, διὰ τῆς ἰσχύος ἐκείνης, ἣν μόνον ὁ κίνδυνος, ἡ ἀπελπισία, τὸ μητρικὸν φίλτρον δίδουσιν, ἐτράπη εἰς φυγὴν, συναποφέρουσα καὶ τὸν ἄρτον, τὴν ζωὴν δηλ. τοῦ τέκνου της καὶ τὴν ἰδικήν της ἀτιμίαν! Ποσάκις ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δίδει καὶ ζωὴν καὶ θάνατον!

.

Ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ εὑρέθη ἐν τῇ καλύβῃ της. Ἔδωκεν, ἢ μᾶλλον ἔρριψε τὸν ἄρτον πρὸς τὸ ζῶν τέκνον της καὶ ἐρρίφθη καὶ αὐτὴ ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ ἑτέρου. Καὶ ἔκλαυσεν! Ἔκλαυσεν, ὅπως μόνον οἱ ὀφθαλμοὶ μητρὸς γνωρίζουσι νὰ κλαίωσι τὸ πτῶμα τοῦ τέκνου της! Ἄλλως τε καὶ οὐδέποτε εἴμεθα τοσοῦτον πρόθυμοι εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν ἑνὸς καθήκοντος, ὅσον ὅταν ὑστερήσαμεν τούτου ἐπί τινα καιρόν. Οὕτως ὁ Βροῦτος οὐδὲ πλειότερον, οὐδὲ ἀλλοίως τῆς μητρὸς ταύτης ὑποθέτω ἔκλαυσεν ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν υἱῶν του, οὓς ὑπὲρ τοῦ καθήκοντός του ἐθυσίασεν. Ἀμφότεροι δὲ, ὅ,τε Βροῦτος καὶ ἡ μήτηρ ἐκείνη, ὑστεροῦντες τῶν δακρύων, ὑστέρουν ἑνὸς καθήκοντος καὶ ἐπίεζον τὴν ἔκρηξιν ἑνὸς αἰσθήματος. Καὶ ὁ μὲν ἡρωϊσμὸς τοῦ Βρούτου μετ' ἐνθουσιώδους σεβασμοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφέρεται. Εὐλόγως· ἐκεῖνος ἦτο ἄρχων τῆς Ῥώμης. Ἀλλ' ὁ ἡρωϊσμὸς τῆς μητρὸς ἐκείνης ; . . . Πλὴν,

«Ὢ πόσοι, πόσοι ἥρωες κοιμῶνται εἰς τοὺς
[τάφους,
Χωρὶς ποτὲ νὰ στέψωσι μ' ἓν ῥόδον
τοὺς κροτάφους;!»

Ἀλλ' ἀδιάφορον! Ὁ λαὸς, ὁ ἀνωνύμως ἐν ταῖς μάχαις ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος πίπτων, ὁ λαὸς, ὅστις, ὅ,τι πράττει ἀγαθὸν, ἡρωϊκὸν, ὑψηλὸν, εὐγενὲς ἐν ἑνὶ λόγῳ, τὸ πράττει ὡς ὑπαγορευόμενον αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αἰσθήματός του, δὲν ἀπαιτεῖ, δὲν ἐπαιτεῖ τοὺς ἐπαίνους τῆς ἱστορίας. Αἰσθάνεται, ἂν δὲν γνωρίζῃ, ὅτι ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος δὲν ἀπαιτεῖ ἀμοιβήν. Μόνη ἀμοιβὴ δι' αὐτὸν ἐστιν ἡ εὐχαρίστησις, ἣν τῷ παρέχει ἡ συνείδησις, ἐπὶ τῇ συναισθήσει ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ καθῆκόν του.

Ε'.

Τὴν ἑπομένην τῆς νυκτὸς, ἐν ᾗ συνέβησαν

ὅσα προσεπαθήσαμεν νὰ ἐκθέσωμεν διὰ τῶν ἀνωτέρω, ἐκηδεύετο τὸ πτῶμα τοῦ θύματος ἐκείνου τῆς πείνης, δ ύ ω δὲ ἱερεῖς ἠκολούθουν τὸ φέρετρον αὐτοῦ. Πῶς, θ ἀναλογισθῇ τις ἴσως ἀπορῶν, ἡ μήτηρ δὲν εἶχεν ἄρτον νὰ τῷ δώσῃ χθές, καὶ εἶχε σήμερον χρήματα νὰ τὸ κηδεύσῃ διὰ δύω ἱερέων (α). Οὐχί, ἀπαντῶμεν· ἀλλ' ἂν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ ὑπάρχῃ μεγίστη ἀσπλαγχνία, ὑπάρχουσιν οὐχ ἧττον καὶ εὐγενεῖς τινες ὑπάρξεις, ἐθισμένην ἔχουσαι τὴν χεῖρα εἰς ἐλεημοσύνας· καὶ αἱ ὑπάρξεις αὗται δὲν ζῶσιν εἰς πολυτελῆ μέγαρα δαπανῶσαι εἰς ματαιότητας τοσαῦτα, ὧν καὶ τὰ ἡμίση θὰ ἠδύναντο ν' ἀποδιώξωσιν ἐκ τῆς κοινωνιας τὴν πενίαν, τὴν ἀτιμίαν δηλ. ἐκ τῆς κόρης, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ δολοφόνου ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ ἀνδρός· αἱ ψυχαὶ αὗται δὲν ζῶσιν ἐκεῖ, ἀλλὰ παρὰ τῷ ἐργάτῃ, τῷ παρίᾳ λαῷ. Τὸ παιδίον ἐκεῖνο δὲν ἐκηδεύετο δαπάναις πολυταλάντου τινός, οὐχί, ἀλλὰ δαπάναις πτωχοῦ ἀρτοπώλου· καὶ τίνος; ἐκείνου, παρ' οὗ τὴν προηγουμένην ἡ μήτηρ τοῦ πτώματος ἥρπασε τὸν ἄρτον!

Καὶ οἱ πλούσιοι, ἠδύνατο ν' ἀναφωνήσῃ τις ἀγανακτήσεως πλήρης, τί πράττουσιν εἰς τοιαύτας περιστάσεις; — Οἱ πλούσιοι, ἠθέλομεν ἀπαντήσει, καταγίνονται νὰ πολλαπλασιάσωσι τὸ δοθὲν αὐτοῖς τάλαντον· ἢ μήπως ἦλθεν εἰς τὸν νοῦν τινος ἡ ἰδέα νὰ τοὺς μεμφθῇ διὰ τοῦτο; Ἄλλως, νομίζετε, κύριοί μου, ὅτι εἶχον οὗτοι τὸ δικαίωμα ν' ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τῶν κυνῶν τοιαύτην εὐωχίαν ἐπὶ τοσοῦτον τερπνοῦ ἐδέσματος, ἀφ' οὗ αὐτοὶ ἄσμενοι καὶ ἀνέτως ἐφ' ὁμοίων εὐωχοῦνται καθ' ἑκάστην; Καὶ ὅμως εἴμεθά τινες ὀνειρευόμενοι π α γ κ ο σ μ ί ο υ ς ἰ σ ό τ η τ α ς καὶ ἀ δ ε λ φ ό τ η τ α ς! Ὁποῖα ἐξημμένων φαντασιῶν ἐξημμένα ὀνειροπολήματα; Ἰ σ ό τ η ς! Ἀ δ ε λ φ ό τ η ς! Ποῦ; . . . εἰς τοιαύτην κοινωνίαν!!!

ΣΤ'.

Εἴπομεν ὅτι ἡ κηδεία τοῦ παιδίου ἐκείνου, ἐγένετο δαπάναις τοῦ ἀρτοπώλου ἰδοὺ πῶς.

Ἡ σκηνὴ τῆς ἁρπαγῆς τοῦ ἄρτου ἐπροξένησεν ἀρκετὸν θόρυβον, ὥστε νὰ ἐξυπνήσῃ τοὺς ἐν τῷ ἀρτοπωλείῳ ὑπνοῦντας, ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ ἀρτοπώλης καὶ ἡ σύντυχός του (α)· ἠρώτησαν περὶ τούτου τὸν τότε εἰσερχόμενον ὑπηρέτην περὶ τῆς αἰτίας τοῦ θορύβου, ὅστις ἐκθέσας αὐτὴν προσέθηκεν ὅτι ἠδυνήθη νὰ γνωρίσῃ τὴν γυναῖκα ἐκείνην.

Δὲν ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ τις καρδίαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπέφερέ ποτε π ε ῖ ν α ν, ἵνα δυνηθῇ νὰ ἐμβατεύσῃ εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας τοῦ ζεύγους ἐκείνου, ὅπερ εὑρέθη ἄλλοτε εἰς παράλληλον ταύτῃ περίστασιν, καὶ δυνηθῇ νὰ ἰδῇ ὁποῖα ἅμα ἐξηγέρθησαν ἐκεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην αἰσθήματα· διότι οὐδὲν συγκινεῖ τόσον τὰς εὐγενεῖς ψυχάς, ὅσον ἡ σύμ-

(α) Καὶ πῶς, ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ τις, ὑπάρχει ἀνάγκη χρημάτων ἵνα ἀποδοθῶσι τῷ μὴ ἔχοντι ἄρτον, αἱ τελευταῖαι τῆς θρησκείας παρηγορίαι; πρέπει νὰ ἔχῃ τις χρήματα ἵν' ἀποθάνῃ; — Ναί, ἀπαντῶμεν δακρύοντες, οὕτως ἡ θρησκεία σήμερον πωλεῖται, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα πωλοῦνται· πρέπει νὰ τὴν ἀγοράσῃ τις εἰς πολλὰ ἵνα τὴν ἀπολαύσῃ! Ὁποῖον ἐνόει τὸν λειτουργὸν τῶν ἀρχῶν του ὁ μάρτυς τοῦ σταυροῦ, καὶ ὁποῖοι κατέστησαν οὗτοι σήμερον! Σκληραὶ ψυχαί, θὰ δώσητε λόγον μίαν ἡμέραν! . . . Καὶ ἔπειτα εἰσί τινες ἀποροῦντες διατί ἐν ᾧ λεγόμεθα Χριστιανοί, δὲν εἴμεθα Χριστιανοί! Ι. Π.

(α) Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν λέξιν ταύτην ἐκ τῆς ἰταλικῆς consorte μεταφράσαντες, ἀντὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει σ ύ ζ υ γ ο ς, ἥτις πᾶν ἄλλο ἐκφράζει ἢ τὴν ὑψηλὴν τοῦ γάμου ἔννοιαν, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας διὰ τῆς σ ύ ν τ υ χ ο ς ἐκφράζεται ὅλη ἡ ἰδανικότης, ὅλη ἡ ἁγιότης, δι' ὧν ὅ τε Χριστιανισμός, ὁ πολιτισμός, καὶ ἡ ἐν γένει πρόοδος περιβάλλουσι τὸν δεσμὸν τοῦτον· Τί ἄλλο εἶναι τῷ ὄντι ὁ γάμος ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἔννοιαν ἢ συνένωσις δύω

πτωσις δυστυχιῶν, ὅταν μάλιστα αὗται ὦσιν ὡς πρὸς αὐτὰς ἀναμνήσεις μόνον.

.

Τὴν πρωίαν αἱ δύω οἰκογένειαι ἐγένοντο μία, τὸ δὲ ἐπιζῆσαν παιδίον εἶχεν ἤδη πατέρα καὶ δύω μητέρας. Πρὸς δὲ καὶ *ἄρτον*.

.

Παρῆλθον χρόνοι. Τὸ παιδίον ἀνδρωθὲν ἀπέκτησε πλούτη, πλούτη ἄπειρα, ἅτινα κατεσπατάλει, νὰ εἴπωμεν οὕτως, εἰς ἐλεημοσύνας. Ἐσώθη διὰ τῆς ἐλεημοσύνης καὶ ὡς ὤφειλεν ἀνταπέδιδε τὰ ἴσα.

Πόσοι γονεῖς δὲν ὤφειλον αὐτῷ τὰ τέκνα των! πόσα τέκνα τοὺς γονεῖς των! Πόσας κόρας δὲν ἔσωσεν ἀπὸ τὴν ἀτιμίαν! πόσους διερχομένους παρὰ τῷ βαράθρῳ τοῦ ἐγκλήματος δὲν ἔσωσε κινδυνεύοντας νὰ ἐμπέσωσιν ἐν αὐτῷ! Καὶ ταῦτα πάντα, διότι ἐσώθη ἐξ ἐλεημοσύνης καὶ ἀνετράφη δι' αὐτῆς. Οὕτως ἡ ἐλεημοσύνη ὁμοιάζει πρὸς κόκκον σίτου σπειρόμενον ἐν τῇ γῇ· μίαν ἡμέραν· ἀναβλαστάνει ἀποφέρων πλείονας τοιούτους. Ναί. Μία ἐλεημοσύνη ἐπράχθη καὶ ἐξ αὐτῆς ἀπέρευσαν μυρίαι ἄλλαι.

Ἀλλ' ἴσως θελήσῃ τις νὰ παρεμβάλῃ εἰς τοὺς συλλογισμούς μας τούτους ἓν *ἴσως*, προβάλλων τὴν ἀγαθὴν φύσιν τοῦ παιδὸς ἐκείνου. Ἴσως ναί· ἀλλὰ τίς ἐγγυᾶται, ὑποτιθεμένου ὅτι τὸ παιδίον ἐκεῖνο ἐσώζετο, οὐχὶ δι' ἐλεημοσύνης, ἀλλ' ἄλλως πως, ὅτι δὲν θὰ εὑρίσκετο κατόπιν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ τραπῇ τὴν ὁδὸν τοῦ ἐγκλήματος; τίς, ἐρωτῶμεν προσθέτως, ἐγγυᾶται ὅτι τὸ τέκνον ἐκεῖνο θὰ ἔζη, ἂν δὲν ὑπῆρχεν ὁ φιλελεήμων ἐκεῖνος ἀρτοπώλης νὰ συγχωρήσῃ, ὃν τρόπον συνεχώρησεν, ἓν ἔγκλημα, καὶ προλάβῃ οὕτως ἕτερα ἑπόμενα ἐκείνῳ; διότι ἂν ἡ μήτηρ ἐκείνη ἐγένετο κατὰ πρῶτον ἅρπαξ, ὕστερον καὶ εἰς ἕτερον ἀποτροπιαστικώτερον θὰ ἐχώρει ἴσως ἔγκλημα, θὰ ἐγίνετο κλέπτρια, ὅπερ θὰ ἔχανεν αὐτήν· καὶ τῆς μητρὸς ἀπολεσθείσης, θὰ ἐσώζετο τὸ τέκνον; Διὰ τοῦτο ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ δοξάζωμεν, ὅτι ἡ κοινωνία θὰ ἔπραττε κάλλιον εἰς τινας περιστάσεις, ἐὰν ἀντὶ νὰ σκληρύνῃ διὰ τῆς τιμωρίας, προσεπάθει νὰ συγκινῇ διὰ τῆς συγγνώμης, προφυλασσομένη τὴν ὑποτροπήν, διὰ τῆς ἄρσεως τῶν αἰτίων τῶν ὠθησάντων ἄτομόν τι εἰς τοιαύτην τινὰ θέσιν, καὶ οὕτως ἀντὶ νὰ προφυλάσσηται ἕνα ἐγκληματίαν, θὰ περιεπτύσσετο εἰς τὰς ἀγκάλας της ἕνα καλὸν πολίτην (α).

όντων ὑπὸ τὴν αὐτὴν τύχην; Ἵνα δὲ μὴ σκανδαλισθῇ τις ἐκ τῶν ἐναντίων εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοιούτων καινοτομιῶν εἰς τὴν γλῶσσαν, δηλοῦμεν ὅτι ἐπροτιμήσαμεν τὴν λέξιν ταύτην καὶ τῆς ἑτέρας παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει, τῆς *σύνευνος*, διότι καὶ αὕτη ἐνομίσαμεν ὅτι κατ' οὐδὲν ὑστερεῖ τῆς πρώτης, ἵνα μὴ εἴπωμεν ὅτι θεωροῦμεν αὐτὴν προσβλητικὴν κατὰ τῶν ἠθῶν τοῦ αἰῶνος, καθὼς καὶ τὴν φράσιν *σύντροφος τοῦ βίου*. Τὴν δὲ *συμβία*, θεωροῦμεν ἀναλόγως ψυχράν.

Εἰς ἠθικοὺς λοιπὸν στηριζόμενοι λόγους, καὶ εἰς πιθανῶς ἐπελευσόμενον ἠθικόν τι ἀποτέλεσμα ἀποβλέψαντες ἐτολμήσαμεν νὰ εἰσαγάγωμεν τὴν καινοτομίαν ταύτην, ὁ δὲ σκοπὸς ἡμῶν ἐλπίζομεν ὅτι θέλει δικαιολογήσει τὴν τόλμην μας ταύτην. Εὐχόμεθα δὲ ὅπως καὶ εὐάρεστον ἀποτέλεσμα ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν σκοπόν μας.

Ἐν τέλει αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν τὸ καθῆκον νὰ σημειώσωμεν ὅτι αἱ ἄνω ἰδέαι εἰσὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐχὶ ἡμέτερον κτῆμα, ἀλλὰ τοῦ ἀξιοτίμου διευθυντοῦ τοῦ ἐν ᾧ διατελοῦμεν μαθηταὶ ἐκπαιδευτηρίου «*Καποδίστριας*» κυρίου Λεωνίδα Βλάχου, πρὸς ὃν καὶ τὰς ἡμετέρας εὐχαριστίας ἐπὶ τούτῳ ἐκφράζομεν, μὴ δυνάμενοι, καίτοι φοβούμενοι μὴ ἐγγίσωμεν τὴν αὐτοῦ μετριοφροσύνην, νὰ παρέλθωμεν τὴν παροῦσαν εὐκαιρίαν, χωρὶς νὰ δραχθῶμεν αὐτῆς ὅπως ἐκφράσωμεν αὐτῷ καὶ δημοσίᾳ τὴν ἡμετέραν εὐγνωμοσύνην, δι' ὅσα ὀφείλομεν αὐτῷ, καὶ εἰσὶ τόσα! . . . Πλὴν ἂς κλεισθῶσι τὰ χείλη, ἵνα μὴ γεννηθῇ *πέτρα σκανδάλου*. Ι. Π.

(α) Καὶ ὁ Οὐγγὼ, ἐν ἑνὶ τῶν ἀριστουργημάτων αὐτοῦ,— τοῖς **Ἀθλίοις** — τῷ

Ὁ δὲ πλούσιος ἀντὶ ἵν' ἀπαιτῇ ἀμείλικτος τὴν τιμωρίαν τοῦ κλέπτου, ὅστις τὸν ἔκλεψε, τοῦ φονέως, θὰ ἔπραττε κάλλιον ἂν προσεπάθει νὰ ἐκριζώσῃ τὴν πενίαν, τὴν αἰτίαν τῶν πλείστων κακῶν, ἅτινα συμβαίνουσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἐὰν πλούσιε δὲν θελήσῃς νὰ δώσῃς εἰς τὸν πτωχὸν ἄρτον ἐνῷ πεινᾷ, ἔνδυμα ἐν ᾧ εἶναι γυμνός, θὰ ἔλθῃ νὰ σοὶ τὰ ἁρπάσῃ καὶ ἐν ἀνάγκῃ σὲ φονεύει.

Ἐὰν λοιπὸν θέλωμεν ν' ἀπελάσωμεν ἀφ' ἡμῶν τὸ ἔγκλημα, ἂς ἐκριζώσωμεν πρῶτον τὴν αἰτίαν τούτου — τὴν πενίαν — ἡ δὲ πενία εἶναι ἀληθὲς ὅτι μόνον διὰ τῆς ἐργασίας ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀνάγκας της· ἀλλ' ὅταν ὑπάρχει ἔλειψις ἐργασίας, τὰ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταύτης δυνάμενα νὰ συμβῶσι κακὰ μόνον διὰ τῆς ἐλεημοσύνης προλαμβάνονται. Καὶ ἐνόσῳ μὲν δυνάμεθα νὰ παρέχωμεν τῷ πένη τι ἐργασίαν, ἂς παρέχωμεν δίδοντες οὕτω σὺν τῷ ἄρτῳ καὶ ὤθησιν πρὸς ἐπιθυμίαν τῆς ἐργασίας. Ὅταν ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ πράττωμεν τοῦτο, ἂς ἀνακουφίζωμεν διὰ τῆς ἐλεημοσύνης τὰς ἀνάγκας τῶν ἀδελφῶν μας Ἄλλως οἱ συνεργοὶ τοῦ ἐγκλήματός ἐσμεν οἱ μᾶλλον ἔνοχοι τῶν αὐτουργῶν.

.

«Τοὺς πτωχοὺς ἐλεεῖτε» ἐκήρυξε τὸ στόμα τῆς ἀληθείας!

«Τοὺς πτωχοὺς ἐλεεῖτε» ἐπιτάττει ἡμῖν τὸ ἡμέτερον πρὸς τὴν κοινωνίαν καθῆκον!

.

«Τοὺς πτωχοὺς ἐλεεῖτε» φωνεῖ ἀμειλίκτως καὶ ἡ ἀνάγκη, τὸ ἡμέτερον συμφέρον!........

Ἐλεημοσύνη, Χριστιανοὶ κάμετ' ἐλεημοσύνη,

Ἔτσι ὁ Θεὸς παρηγοριὰ κ'ἀγάπη νὰ σᾶς δίνῃ.

.

Ἐλεημοσύνη ἐλεημοσύνη,

εἰς τὴν χήρα εἰς τ' ἀγόρι,

Εἰς τὴν ἔρημη τὴν κόρη

Καὶ τὸ γέρο ποῦ πεινᾷ.

Ἀδελφοί μου! ἀδελφοί μου!

Λυπηθῆτε! λυπηθῆτε!

Ἄχ! τὸν τάφο φοβηθῆτε

καὶ τὴν τύχη ποῦ γυρνᾷ! (α.)

Ἐν Κερκύρᾳ τῇ 5 Ἰουνίου 1877.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

μαθητὴς τῆς Α'. γυμνασιακῆς τάξεως τοῦ ἐκπαιδευτηρίου «Καποδίστριας».

δικαίως ἐπικληθέντι εὐαγγέλιον τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος, ταὐτὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δογματίζει, ἀφιερῶν εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἰδέας ταύτης τὸν γόητα αὐτοῦ κάλαμον ἐν αὐτῷ τῷ προσώπῳ τοῦ ἥρωος τοῦ μυθιστορήματός του Γιάννη Ἀγιάννη, κατασταθέντος διὰ τῆς συγγνώμης πρωτύπου τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἀρετῆς, ἧς τινος εἶχεν ἀποσκιρτήσει ἕνεκεν αὐστηρᾶς τιμωρίας ἐπιβληθείσης αὐτῷ διὰ μικρὰν κλοπήν, ἣν πεινῶν διεπράξατο.

(α.) Καὶ ἤδη σεῖς, οἵτινες διὰ τῆς καρδίας διήλθατε τὸ ἀδόκιμον τοῦτο δοκίμιόν μου, ὧν τοὺς ὀφθαλμοὺς διαβλέπω δακρύοντας ἐκ τῆς συγκινήσεως ἣν ἐνεποίησεν ἡμῖν ἡ ἐν αὐτῷ ἐκτυλισσομένη σκληρότης τῆς κοινωνοίας τείνατε ἐπ' ὀλίγον ἔτι τὸ οὖς, ἵνα δύω ἔτι ἀκούσητε λέξεις μου. Ἀκούσατε: Ὁ ἥλιος ἀνατέλει καὶ ὁ πλούσιος εὐωχεῖται Ὁ ἥλιος δύει καὶ ὁ πλούσιος εὐωχεῖται! Ὁ ἥλιος μεσουρανεῖ καὶ ὁ πλούσιος εὐωχεῖται! Ὁ ἥλιος ἀνατέλει καὶ ὁ πτωχὸς πεινᾷ Ὁ ἥλιος δύει καὶ ὁ πτωχὸς πεινᾷ ἀκόμη! Ἀλλὰ καὶ τοῦ ἡλίου μεσουρανοῦντος ὁ πένης πεινᾷ! Ἀλλ' ἕως πότε; Ἀναγνῶσαι δὲν σᾶς περισσεύει τεμάχιον ἄρτου διὰ τὸν πεινῶντα πένητα; Οἵα ἀνεκλάλητος διὰ τὴν ψυχήν μου χαρὰ ἂν σᾶς ἔπεισα νὰ τῷ τὸ δώσητε!.....

ΑΙ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΓΑΙΑΙ.

—

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΗ, ΦΥΣΙΚΗ, ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ,

ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ ΟΙΤΙΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ ΔΙΑΓΡΑΦΟΥΣΙ ΤΗΝ ΕΑΥΤΩΝ ΤΡΟΧΙΑΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ

καὶ τῆς πιθανῆς καταστάσεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν.

ΥΠΟ

CAMILLE FLAMMARION

ἀστρονόμου, ἀρχαίου μέλους τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων κτλ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΙΔΟΥ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (1)

—

Ἡ ἀστρονομία ἐστὶ συνάμα ἡ ἐπιστήμη τοῦ ὑλικοῦ σύμπαντος καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ ζῶντος σύμπαντος, ἡ ἐπιστήμη τῶν κόσμων καὶ ἡ ἐπιστήμη τῶν ὄντων, ἡ ἐπιστήμη τοῦ διαστήματος καὶ ἡ ἐπιστήμη τοῦ χρόνου, ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀπείρου καὶ ἡ ἐπιστήμη τῆς αἰωνιότητος. Σχίζουσα τὸν ἀρχαῖον πέπλον, ὅστις ἐκάλυπτεν ἡμῖν τῆς παγκοσμίου δημιουργίας τὰς λαμπρότητας, δείκνυσιν ἡμῖν ἐν τῷ ἀπείρῳ, ὅπερ ἐκτείνεται ἄνευ περάτων κύκλῳ τῆς Γῆς, τοὺς κόσμους διαδεχομένους τοὺς κόσμους, τοὺς ἡλίους διαδεχομένους τοὺς ἡλίους, τὰ σύμπαντα διαδεχόμενα τὰ σύμπαντα, καὶ τὸ ἀπέραντον διάστημα συνοικιζόμενον ὑπὸ ἀστέρων ἀναριθμήτων ἐξελίσσον μέχρι πέραν τῶν ἐσχάτων ὁριζόντων, ὧν ἡ διάνοια δύναιτο ἀντιλαβέσθαι, τὰς ἀορίστους σειρὰς τῶν συγχρόνων καὶ συνακολούθων δημιουργιῶν. Ἡ ἐνάργεια πάρεστιν ἐν τῷ ἰλιγγιῶντι αὐτῆς μεγαλείῳ. Μήτε αἱ ἀτολμίαι τῶν δειλῶν ψυχῶν, μήτε τὰ σοφίσματα τῶν κούφων πνευμάτων, μήτε αἱ ἀρνήσεις τῶν μηδόλως βουλομένων ἰδεῖν, κωλύουσι τὴν Φύσιν τοῦ εἶναι καὶ τοῦ διαμένειν ὅ,τι πέρ ἐστιν. Ἡ σφαῖρα, ἐφ' ἧς κατοικοῦμεν οὐδόλως συνίστησι μόνη καθ' ἑαυτὴν ὁλόκληρον τὴν δημιουργίαν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας μέρος αὐτῆς ἀπείρως μικρὸν τυγχάνει καὶ παρεπόμενον σχεδὸν ἀσήμαντον. Παρὰ ταύτῃ δὲ κόσμοι κατοικούμενοι καθάπερ καὶ αὐτὴ ὁδεύουσιν ἐν τῷ διαστήματι. Ἑκατομμύρια πλανητικῶν συστημάτων ἀναλόγων πρὸς τὸ ἡμέτερον περιπλανῶνται ἐν τῷ ἀπεράντῳ βάθει. Οἱ ἀστέρες μηδ' ἀπλανεῖς τυγχάνουσι μηδ' ἀναλλοίωτοι· βαδίζουσιν, ἵπτανται διὰ τῶν οὐρανῶν ἐν ταχύτητι ἀκαταλήπτῳ τῇ ἡμετέρᾳ ἀσθενεῖ διανοίᾳ· στρέφονται περὶ ἑαυτούς· συνεταιρίζονται ἐν συστήμασι, συνοδεύονται ὑπὸ πλανητῶν οἵτινες ταράττουσι τὴν πορείαν αὐτῶν· ἔχουσι κηλῖδας ὥςπερ ὁ ἥλιος ἡμῶν καὶ τὰ ἐν τῇ ἡλιακῇ ἡμῶν ἑστίᾳ φλέγοντα στοιχεῖα φλέγουσιν ἐπίσης ἐν τοῖς ἀποτάτοις ἐκείνοις πυρσοῖς, διαχέοντα περὶ ἑαυτὰ τὰς γονίμους ἀκτινοβολίας αἵτινες σπείρουσι τὴν ζωὴν ἐν ὅλαις ταῖς χώραις

(1) Ἀρχόμενοι σήμερον τῆς ἐν μεταφράσει δημοσιεύσεως τοῦ σπουδαιοτάτου ἔργου, ὅπερ ἐκδιδόμενον ἐν Παρισίοις κατὰ τεύχη, μετεφράσθη εὐθὺς εἰς πλείστας Εὐρωπαϊκὰς γλώσσας διὰ τὴν ἔκτακτον ὑποδοχὴν αὐτοῦ παρὰ τῷ δημοσίῳ τῶν μᾶλλον πεπολιτισμένων ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης, πιστεύομεν ὅτι παραθέτομεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἀνάγνωσμα εὐχάριστον ἅμα καὶ διδακτικόν. Περιττὸν νομίζομεν νὰ συστήσωμεν πλειότερον τὸ ἔργον τοῦτο ἄλλως τε τοῦ ὄνομα τοῦ εὐρωπαϊκὴν ἤδη φήμην ἔχοντος συγγραφέως του ὁμιλεῖ εὐγλωττότερον ἡμῶν.

τοῦ Σύμπαντος. Καὶ ἡ Γῆ οὐκ ἔστιν εἰμὴ σημεῖον σκοτεινὸν ἀπολλύμενον ἐν τῇ πληθύϊ, καὶ ἡ ἐπίγειος ἀνθρωπότης οὐκ ἔστιν εἰμὴ μία τῶν ἀναριθμήτων οἰκογενειῶν αἵτινες τὰς οὐρανίας μονὰς κατοικοῦσιν. Οὐκ ἔστιν ἕτερος οὐρανὸς εἰμὴ τὸ κενὸν διάστημα ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ὁποίου κινοῦνται οἱ κόσμοι· καὶ πράγματι ἐν τῷ οὐρανῷ ἐσμεν, τόσον ἐντελῶς, ὡσείπερ ἐπὶ τοῦ Διὸς ἡ ἐπὶ τοῦ Σειρίου κατῳκοῦμεν· καὶ πᾶσαι αἱ ἰδέαι, ἅςτινας ἐπρέσβευσαν οἱ ἄνθρωποι μέχρι τοῦδε περὶ τῆς Δημιουργίας, περὶ τῆς Γῆς, περὶ τοῦ Οὐρανοῦ, περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ φύσει καὶ περὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ, ὀφείλουσι ὑποστῆναι σήμερον ἀλλαγὴν ῥιζικὴν καὶ ἀπόλυτον. Ὁ ἥλιος τῆς ἀστρονομίας λάμπει ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν! Ἡ νὺξ παρῆλθεν. Ἡ ἡμέρα ἐγένετο.

Ὀλίγιστοι, ἀναμφιβόλως, εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι καὶ μάλιστα οἱ ἀστρονόμοι, οἵτινες παρατηροῦσι τὴν γαληνιαίαν καὶ εἰρηνικὴν ταύτην μεταβολήν, ἀρξαμένην ἀπὸ τριῶν σχεδὸν αἰώνων, ἀπὸ τοῦ Γαλιλαίου, καὶ μεγάλοις βήμασι πρὸς τὸ τέρμα αὐτῆς βαδίζουσαν. Ζῶσιν ἔτι καὶ σήμερον ὡσείπερ τὸ στερέωμα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἦν πάντοτε στερεῶς καθεστηκὸς ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, καὶ οὐδόλως αἰσθάνονται ὅτι ἡ Ἀστρονομία, ὑπολογίζουσα τὰς τῶν ἀστέρων ἀποστάσεις, προλέγουσα τὰς κινήσεις αὐτῶν, ἀνακαλύπτουσα τὴν φυσικὴν καὶ χημικὴν αὐτῶν σύστασιν, ἔρριψε γέφυραν μεταξὺ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς διὰ τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν, ἢ μᾶλλον, ποιοῦσα ἵνα ἐξαφανισθῇ ὁ Οὐρανὸς ὁ ἀρχαῖος καὶ ἀποκαλύπτουσα ἡμῖν τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ἐκείνων κόσμων, δεσμὸν μυστικῆς συμπαθείας μεταξὺ τῆς Γῆς καὶ τῶν ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀδελφῶν αὐτῆς κατέστησεν. Οὐ μόνον περὶ τῶν ὄγκων τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀσχολεῖται σήμερον ἡ ἐπιστήμη τῶν Κοπερνίκων, τῶν Κεπλέρων καὶ τῶν Νευτώνων, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ὅρων ἐν οἷς ἡ ζωὴ ὀφείλει εὑρίσκεσθαι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν· ποιοῦσα δὲ ἡ ζωή· ἵνα διαρραγῇ εἰς τεμάχια ἡ σφαῖρα, ἥτις κατέπνιγεν αὐτὴν ἐνταῦθα, διὰ μιᾶς περὶ ἡμᾶς διεχύθη· ἡ δὲ Ἀστρονομία μεγαλύνουσα τὸ Σύμπαν, ἐμεγέθυνεν ἐν ταὐτῷ καὶ τῆς ζωῆς τὴν σφαῖραν. Οὐχὶ ὄγκους ἀκατεργάστους καὶ ἀδρανεῖς ἀνωφελῶς κυκλοφοροῦντας ἐν τῷ ἀπείρῳ ἡ ἐπιστήμη ζυγίζει τὴν σήμερον· οὐκέτι ὑπάρχει ἔρημος ἄπειρος σιωπηλῶς ἐξελισσομένη ἐν τῇ ἐνάστρῳ νυκτί, ἣν ὁ δάκτυλος τῆς Οὐρανίας, δείκνυσιν ἡμῖν διὰ μέσου τῆς ἀπειρίας· ἀλλὰ ζωὴ ὑπάρχει, ἡ ἄπειρος, παγκόσμιος, αἰωνία ΖΩΗ, κινοῦσα τὰ ἄτομα ἐπὶ πασῶν τῶν σφαιρῶν, πάλλουσα ἐν τοῖς κυματισμοῖς τοῦ φωτὸς, ἀκτινοβολοῦσα περὶ πάντας τοὺς ἡλίους, φρικυῶσα ἐν ταῖς χλιαραῖς καὶ φωτειναῖς ἀτμοσφαίραις, ποιοῦσα ἵνα τὰ θεῖα αὐτῆς ᾄσματα ἐπὶ πασῶν τῶν σφαιρῶν ἀκούωνται, καὶ ἀντηχοῦσα διὰ τοῦ ἀπείρου ἐν ταῖς πολλαπλαῖς συμφωνίαις ἁρμονίας ἀπεράντου καὶ ἀσβέστου.

Τὸ Σύμπαν τῷ Θεῷ ἐστι συναΐδιον καὶ ὡς Αὐτὸς ἄπειρον! Πᾶν δ' ὅ,τι ἔστι σήμερον ἔσεται καὶ αὔριον. Οὐδὲν δημιουργεῖται, οὐδὲν ἀπόλλυται. Πρὶν τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἀνθρώπινον ἐπίγειον βλέμμα ὑψώθη πρὸς τὸν ἥλιον καὶ τὴν φύσιν ἐθαύμασε, τὸ Σύμπαν ὑπῆρχεν ὡς ὑπάρχει τὴν σήμερον. Ὑπῆρχον ἤδη ἕτεροι πλανῆται κατοικούμενοι, ἕτεροι ἥλιοι λάμποντες ἐν τῷ διαστήματι, ἕτερα συστήματα ῥέποντα τῇ ὠθήσει τῶν πρωτοπαγῶν δυνάμεων τῆς φύσεως· καὶ πράγματι ὑπάρχουσιν ἀστέρες οἵτινες τόσον ἀπομεμακρυσμένοι ἀφ' ἡμῶν εὑρίσκονται, ὥστε τὸ φῶς αὐτῶν μετὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν εἰς ἡμᾶς φθάνει διὰ πορείας ἀκαταπαύστου 75,000 λευγῶν κατὰ δευτερόλεπτον, καὶ ἡ φωτιστικὴ ἀκτίς, ἣν δεχόμεθα παρ' αὐτῶν σήμερον, ἀνεχώρησεν ἐκ τῶν κόλπων αὐτῶν οὐ μόνον πρὶν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς Γῆς, ἀλλὰ καὶ πρὶν τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ τοῦ πλανήτου ἡμῶν τούτου.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων 48. Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ΦΙΛΕΡΓΟΥ τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «ΦΙΛΕΡΓΟΥ» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. 89 ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. 36

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΙΛΕΡΓΟΥ
Ἐργασία καὶ Πρόοδος
1877
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει,
ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΙΟΥΛΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Ζ'.

ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Α. Ν.)

Πάντες οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ βαθέως σκεπτόμενοι, περὶ τῶν αὐτῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς, ζητημάτων ἐνασχολούμενοι, διαφόρους καὶ πολυαρίθμους ὁρισμοὺς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σαφεῖς ἢ ἀκριβεῖς τῆς προσωπικῆς ἀνατροφῆς ἔδοσαν. Ὑπάρχει ἐν τούτοις εἷς ὑπέρτερος καθ' ἡμᾶς πάντων, καὶ τῶν ζωηροτάτων προσβολῶν ἀνώτερος. Ὁ ὁρισμὸς οὗτος ἔρχεται ἡμῖν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος.

Κατὰ τὰς πεποιθήσεις ἡμῶν ὁρίζομεν τὴν προσωπικὴν ἀνατροφὴν ὧδε, τ ι θ έ ν α ι ἐ ν π ρ ά ξ ε ι τ ὸ ἀ ξ ί ω μ α ΓΝΩΘΙ ΣΑΥΤΟΝ.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πραγματώσεως ταύτης, τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνατροφῆς ταύτης, λέγεται σταθερὰ τελειοποίησις τοῦ ἀνθρώπου, πορεία ἀδιάκοπος τοῦ ἀτόμου καὶ τῶν οἰκογενειῶν πρὸς τὴν πρόοδον. Ἐκτὸς δὲ τούτου τὸ μέσον ἐστὶ τῆς προαγωγῆς τῆς ψυχῆς πρὸς τοὺς ἀνωτέρους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εὐδαίμονας κόσμους.

Γ ν ῶ θ ι σ α υ τ ό ν, δηλαδὴ ἐργασία ἀκατάπαυστος τῆς αἰωνίας πνευματικῆς ἡμῶν ἀτομικότητος πρὸς τὸ εὖ εἶναι πάσης τῆς δημιουργίας καὶ συνάμα πρὸς τὸ ἴδιον ἡμῶν αὐτῶν, γονιμοποίησις τῆς ἐργασίας ταύτης διὰ τῆς παγκοσμίου ἀλληλεγγύης, καταστροφὴ διὰ τῆς κραταιᾶς πνοῆς τῆς θεότητος τῶν ὁρίων τῶν ἐπιβληθέντων τῇ ἀναπτύξει τοῦ ἀνθρωπίνου λογικοῦ καὶ τοῦ αὐτεξουσίου ὑπὸ τοῦ στενοῦ πνεύματος τῶν φυλῶν, τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων καὶ τῶν ἱερατικῶν δογμάτων. Ἰδοὺ τί περιέχει ἡ πρακτικὴ τοῦ μεγάλου τούτου ἠθικοῦ νόμου ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ἀκεραιότητι, ἐὰν ὑποτασσώμεθα αὐτῷ ἄνευ ὀπισθοβουλίας καὶ ἄνευ ὑποκρίσεως.

Τὸ γνῶναι ἑαυτόν ἐστιν οὐ μόνον τὸ σπεύδειν πρὸς τὴν εὐτυχίαν πρὸς τὴν μακαριότητα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαπᾷν μετὰ τῆς ὑψηλῆς καὶ ἀφιλοκερδοῦς ἐκείνης ὁρμῆς, μετὰ τῆς εὐρείας ἐκείνης καρδίας ἧς περ ὁ Ἰησοῦς,ἐντῇ ἁγνότητι αὐτοῦ, ἠδυνήθη μόνος δοῦναι ἡμῖν τὸ παράδειγμα.Περιπλέον δὲ τὸ προσπελάσαι ἐστι πρὸς τὸν Θεὸν, τὸ δοκιμάσαι ὁμοιωθῆναι πρὸς αὐτὸν, τὸ ἐπιτυχεῖν μέρους τῆς ὁμοιώσεως ταύτης.

Γνῶτε ὑμᾶς αὐτοὺς, ὦ ἄνθρωποι, ἢ ἂν κάλλιον ἀγαπᾶτε, ἀκολουθήσατε τῇ θείᾳ ὠθήσει, δράματε πρὸς τὴν ἑνότητα τῶν πεποιθήσεων, λύσατε τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα, σπεύσατε εἰς βοήθειαν τῆς κατεργασίας τῆς θρησκευτικῆς συνθέσεως ἥτις μέλλει ἐπαγαγεῖν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν! Ἀπορρίψατε τὰ σπάργανα τῆς νηπιακῆς ἡλικίας, ἀνδρίσθητε! Ἡ ἀρετὴ ἡμῶν ποιησάτω ἵνα ἐξαφανισθῇ ἡ κηδεμονία τῶν δεσποτῶν ὑμῶν. Ἀνυψώσατε τὰς ψυχὰς ὑμῶν πρὸς τὸν δημιουργὸν ὑμῶν καὶ φυλλολογήσατε μετ' ἀπληστίας τὰς μεγάλας

σελίδας τῆς δημιουργίας, ἅς περ ὁ Θεὸς ἠνεωγμένας κρατεῖ ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν. Ἀντλήσατε ἐκ τῆς πηγῆς πασῶν τῶν γνώσεων, ἐξετάσατε βαθέως, ἐξερευνήσατε, ἐρωτήσατε, ἀγαπήσατε τὴν δημιουργίαν καὶ τὸ δημιούργημα· ὁ Θεὸς θέλει τοῦτο ἵνα ἐλεύθεροι ἦτε!

Τὸ γνῶναι ἑαυτὸν οὐκ ἔστιν ἆρά γε τὸ ἐπιφυλάξασθαι τὴν πλήρη παραφορῶν ἐκείνην χαρὰν ἥτις περιμένει τὸν δυστυχῆ αἰχμάλωτον καθ' ἣν ἡμέραν ἀπελευθεροῦται; Οὐκ ἔστιν ἆρά γε τὸ ἀφιέναι τὸν στεναγμὸν ἐκεῖνον τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ ἀθώου δεσμώτου καὶ τοῦ πεφορτισμένου ὑπὸ ἀλύσεων, ὅτε ἀνοίγονται αἱ θύραι τοῦ δεσμωτηρίου αὐτοῦ καὶ τὰ προσκόμματα πίπτουσιν ἵνα ἀφῶσιν αὐτὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν;

Ἡ χειραφέτησίς ἐστι μεγάλου λαοῦ ἐποφθαλμιῶντος εἰς τὴν ἄνεσιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς ἐλευθερίας μετὰ αἰῶνας βασάνων καὶ τυραννίας.

Τὸ γνῶναι ἑαυτόν ἐστι τὸ ἀκολουθῆσαι τῇ θείᾳ θελήσει συναγωνιζόμενον ὑπὲρ τῆς γενικῆς εὐημερίας διὰ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ προσωπικοῦ ὄντος. Ὁ ἑαυτὸν γινώσκων ἄνθρωπος ἐννοεῖ τὸ τέλος δι' ὅπερ ἐπλάσθη, παρέλκει δὲ ἐν τῇ πρὸς τὴν μακαριότητα πορείᾳ αὐτοῦ τοὺς πεπλανημένους ἢ καθυστεροῦντας αὐτοῦ ἀδελφούς· φιλάνθρωπός ἐστι, φιλάδελφος καὶ φιλόθρησκος.

Γνῶθι σαυτὸν, οὐσιώδης βάσις τῆς μεγάλης καὶ ὑψηλῆς θρησκείας τοῦ μέλλοντος, πηγὴ ἀκένωτος διδαγμάτων, ἠθικῆς ἐπιστήμης, κοινωνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἑνότητος. Ἀρχὴ πάσης σοφίας καὶ πάσης ἀφιλοκερδείας, ἀνοχῆς, πίστεως, ἐργασίας καὶ ἱερῶν ἀπολαύσεων. Ἀπόδειξις μὴ ἐξαιρέσιμος τῆς Θείας Προνοίας καὶ ὠχρὰ ἀντανάκλασις τῆς εἰρήνης, ἣν δοκιμάζουσιν αἱ ἐξηγνισμέναι ψυχαί. Ὑποταγὴ πλήρης τῆς ὑλικῆς ἀρχῆς εἰς τὴν πνευματικὴν, τῶν ὁρμεμφύτων καὶ τῶν παθῶν εἰς τὸν ὁδηγὸν αὐτῶν, τὴν ψυχήν. Ἐπικύρωσις τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς ταύτης καὶ τῶν πολυαρίθμων αὐτῆς δυνάμεων!

Ἄνθρωποί τινες ἐπιπόλαιοι, ἄμοιροι εὐγενῶν σκέψεων, δέον ἵνα ὁμολογήσωμεν τοῦτο, διατείνονται ὅτι ἡ προσωπικὴ αὕτη ἀνατροφὴ οὐ μόνον ἀνωφελής ἐστιν ἀλλὰ καὶ ἀδύνατος, ὅτι ταῦτα πάντα ὀνειροπολήματά εἰσι τῶν φιλοσόφων, χίμαιραι τῶν σκεπτομένων τῶν πάντοτε εἰς ματαίας ἐμβεβυθισμένων μελέτας. Πράγματι ὅμως ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ ἠθικὴ οὐδόλως διατιμῶνται ἐπὶ τῶν περὶ τὰ οἰκονομικὰ ἀγορῶν! καὶ ἐπίσης ἀληθές ἐστιν ὅτι ἀπωθοῦσι μετ' ἐνεργείας τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος! Οὕτω δὲ τίς ὁ ἀνθιστάμενος τῇ ἀνατροφῇ ταύτῃ; Τίνες εἰσὶν οἱ ἀδύνατον αὐτὴν προκηρύττοντες; Οἱ ἐγωϊσταὶ πάσης τάξεως, πάσης κοινωνικῆς καταστάσεως, ὧνπερ αἱ μέγισται ἀσχολίαι εἰσὶν αἱ βάναυσοι ἀπολαύσεις τῆς ὕλης ἢ ἡ ἐπιδέξιος ἐκμετάλλευσις μερίδος τινὸς τῶν ἑαυτῶν ὁμοίων. Οὕτως ἐκφράζονται οἱ ἐχθροὶ πάσης προόδου. Καὶ τοῦτο διὰ τί; Διότι παρὰ τοῖς πολλοῖς, τὸ καταβῆναι εἰς τὸ βάθος τῆς ἑαυτῶν συνειδήσεως, συνελθεῖν ἐν ἑαυτοῖς διεισδῦσαι εἰς τὰ ἀπόρρητα τῆς ἑαυτῶν φύσεώς εἰσι τόσα πράγματα ἄγνωστα. Διά τινας μὲν ἡ σπουδὴ αὕτη εἴη ἂν φρικώδης, διά τινας δὲ ἀντιπράττοι κατὰ τῶν ζωϊκῶν αὐτῶν ὁρμεμφύτων καὶ τῶν κακῶν παθῶν.

Δύναταί τις ἀμφιβάλλειν ὅτι τὸ πνεῦμα τῶν πλείστων ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν εἰμὴ σκιὰ ἄνευ ἀξίας, ἄνευ πραγματικότητος, συγκριτικῶς πρὸς τὰ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα; πρὸς τὰς κοσμικὰς ἀπολαύσεις πρὸς τοὺς θορυβώδεις καὶ ἑλκυστικοὺς ἤχους τῶν χρημάτων; Πᾶσα ἡ προσδοκία τῶν ὄντων τούτων, ὧν αἱ ὑλικαὶ ἐπιθυμίαι οὐδαμῶς ἐξισοῦνται εἰμὴ πρὸς τὴν ψυχρότητα καὶ τὴν ἀδιαφορίαν αὐτῶν ἀπέναντι τῶν δυστυχῶν καὶ ἀποκλήρων αὐτῶν ἀδελφῶν, προσηλοῦται εἰς πᾶν ὅ,τι ψαύεται, ψηλαφᾶται, ὁρᾶται, δοκιμάζεται τὴν γεῦσιν, ἀποκτᾶται ἀντὶ τοῦ βάρους τοῦ χρυσοῦ, ἢ ἔρχεται λιπαῖνον τὸ σωματικὸν αὐτῶν περικάλυμμα τῇ ζημίᾳ τῆς ὑγιείας τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Προσκολλώμενοι εἰς τὴν γῆν ὡς ὁ κισσὸς εἰς τὴν δρῦν, ἑλκόμενοι ὑπὸ τῆς ψυχρᾶς κουφότητος τῆς πολυτελείας, ὑπὸ τῶν θωπειῶν

τῆς ὑποκριτικῆς ἐπιδείξεως, ὡς ὁ σίδηρος ὑπὸ τοῦ μαγνήτου, οὐδέποτε ῥίπτουσι τὰ βλέμματα πέραν τοῦ στενοῦ αὐτῶν κύκλου, μηδ' ἀνυψοῦσι τὰς διανοίας αὐτῶν πρὸς τὸν Ὕψιστον. Καὶ ἔπειτα, ἐὰν συμβῇ ἐνίοτε, ἵνα παραδοθῶσιν εἰς ἑαυτοὺς καὶ καταδιωχθῶσιν ὑπὸ τῆς φωνῆς τῆς συνειδήσεως, ἵνα ἐπανέλθωσιν ἐπὶ τοῦ παρελθόντος, εὑρίσκονται ἀπέναντι χάους σκοτεινοῦ καὶ ἀνεξερευνήτου. Ἐὰν δὲ περαιτέρω βυθίζοντες τὰ βλέμματα αὐτῶν, ἀνακαλύψωσι βίαιόν τι καὶ κακὸν πάθος ὤθησαν αὐτοὺς εἰς ὑπερβολὰς τρομερὰς καὶ ἐπιζημίους, φεύγουσιν ὅ,τι τάχιον τὴν πραγματικότητα ταύτην, ἧς τινος ἡ θέα φέροι ἂν αὐτοὺς εἰς βελτίωσιν. Αἱ εὐγενέσταται αὐτῶν ψυχικαὶ δυνάμεις οὐδόλως ἄρα ἔσχον τὴν ἰσχὺν εἰμὴ ἵνα μόλις μίαν στιγμὴν δῶσιν αὐτοῖς τὸν καιρὸν τῆς σκέψεως. Φεῦ! πόσοι ἄνθρωποι ζῶσι καὶ ἀποθνήσκουσιν οὕτως! Πόσα ὄντα σκεπτόμενα διέρχονται ἐν μεγίστῃ ἀδιαφορίᾳ τὸν σταθμὸν τοῦτον, τὴν ζωήν, ἣν ὁ Θεὸς ἐπέβαλεν αὐτοῖς διά τε τὴν ἠθικὴν καὶ διανοητικὴν αὐτῶν προαγωγήν, διὰ τὴν εὐτυχίαν αὐτῶν! Οὕτω δὲ πόσαι τρομεραὶ ἐξεγέρσεις πέραν τοῦ τάφου, πόσαι ἀγωνίαι διὰ τὰς ψυχὰς ταύτας περιφρονησάσας τὴν πρόοδον! Δεήσει αὐταῖς ἀπεκδύσασθαι τῶν ἀτελειῶν, ἵνα ἁγναὶ γένωνται. Ἐδύθισαν ἐν τῇ ναρκώσει δυνάμεις, ἅς περ δεήσει αὐταῖς ἀποδοῦναι τῇ ἐργασίᾳ δι' ἐνεργείας κεκτημένης ἐν ζωαῖς ἑπομέναις. Ὅσον τὸ κακὸν μέγα ἂν ὑπάρξῃ, τόσον ὀδυνηρὰ ἔσεται ἡ ἐπανόρθωσις.

Ἐναντίον δὲ τῶν ἐγωϊστῶν τούτων, ἐπικυροῦμεν ὅτι ἡ προσωπικὴ αὕτη ἀνατροφὴ δυνατή ἐστι, κατεπείγουσα, ἀναγκαία, ἀπαραίτητος. Οἱ εἰλικρινεῖς ἄνθρωποι οἵτινες ἔσχον τὴν πεῖραν αὐτῆς ἐφ' ἑαυτῶν καὶ δι' ἑαυτῶν συμμερισθήσονται τὴν γνώμην ἡμῶν. Προσωπικῶς γνωρίζομεν καὶ ἐκτιμῶμεν ὅλην τὴν ἀξίαν τῆς ἀνατροφῆς ταύτης. Οὐδεὶς ἠθικὸς ἄνθρωπος, τίμιος ἄνθρωπος, φιλόθρησκος λεγόμενος ἄνθρωπος, ὑπάρχει μὴ κατανοῶν τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν. Ἐκ τῆς ἀνατροφῆς ταύτης γεννᾶται ἡ ἔκτακτος ἐκείνη δύναμις τῆς θελήσεως· ὑπὸ τὴν γενναίαν αὐτῆς ἐπήρειαν ἡ ψυχὴ ἡμῶν μανθάνει ἐθέλειν καὶ διδόναι σοφὰς ἐκδηλώσεις.

Τὸ δυνατὸν τοῦτο, τὸ ἀναγκαῖον τοῦτο τῆς προσωπικῆς ἀνατροφῆς, βασίζονται ἐπὶ τῆς ἰδίας ἡμῶν φύσεως, ἐπὶ τῶν ἱκανοτήτων αὐτῆς, ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν τάσεων αὐτῆς. Τὸ αἰώνιον ἡμῶν ΕΓΩ, ἡ πανθομολογουμένη αὕτη ἀλήθεια, κάτοχός ἐστι δύο οὐσιωδῶν δυνάμεων, αἵτινες μαρτυροῦσι τὸ μεγαλεῖον, τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Δημιουργοῦ, αὗται δέ εἰσιν αἱ καθιστῶσαι ἐπίσης τὴν ψυχὴν διάμεσον τῆς σταθερᾶς θείας ἀποκαλύψεως.

Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἔχει ὡς πρώτην αὐτῆς δύναμιν, τὴν τοῦ σπουδάζειν ἑαυτήν, τοῦ ἐρωτᾷν ἑαυτήν, τοῦ διερευνᾷν τὰ μάλιστα κεκρυμμένα αὐτῆς βάθη· καὶ ὡς δευτέραν, συνέπειαν τῆς πρώτης ἀναπόφευκτον, τὴν τοῦ σχηματίζειν ἑαυτὴν ἀφ' ἑαυτῆς τοῦ προοδεύειν, τοῦ ἐξευγενίζεσθαι, τοῦ ἀναπτύσσειν τὰς ὑπολανθανούσας αὐτῆς δυνάμεις καὶ τὴν νοητικὴν αὐτῆς ἐπιβολήν. Ταῦτά εἰσι βεβαίως δύο σημεῖα παραδεδεγμένα παρὰ πάντων τῶν ἰδεολόγων.

Ἡ κατοχὴ τῆς ἰσχύος ταύτης, καταγομένης ἐκ τῆς πρώτης δυνάμεως, ἐπιβάλλει ἡμῖν τὴν ὑποχρέωσιν, ἐὰν θέλωμεν πρὸς τὰ πρόσω βαδίζειν καὶ μὴ στρέφεσθαι ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐν πλημμελεῖ τινι κύκλῳ ἵνα ἐπαναγάγωμεν τὸ πνεῦμα ἡμῶν εἰς αὐτὸ τοῦτο διὰ ἰσχυρᾶς προσπαθείας.

Ἐπιστρέψαι εἰς τὸ παρελθόν, θεωρῆται καὶ ὑπολογίσαι τὰς ἐπιχειρίσεις αὐτοῦ, τὰς πράξεις μετὰ γαλήνης, ὀξυδερκείας, καὶ δικαιοσύνης,, ἐξετάσαι αὐστηρῶς πταίσματα καὶ ἐγκλήματα, λόγους ἢ διανοίας, ἐλατήρια καὶ μέσα ἐνεργείας, ἀποτελέσματα ἐπιτευχθέντα, ἐλπίδας, ἐπιθυμίας πραγματοποιηθείσας ἢ μή, τοιοῦτόν ἐστι τὸ καθῆκον.

Παρατηρῆσαι τὸ παρόν, ἀντιλαβέσθαι τοῦ ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἧττον στενοῦ συνδέσμου αὐτοῦ μετὰ τοῦ παρελθόντος, κρῖναι περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ τελευταίου τούτου ἐπὶ τῆς ἑστώσης καταστάσεως, παραβάλλειν τὰς προγενεστέρας πλάνας καὶ τὰς συνεπείας αὐτῶν

ἐπὶ τῶν παρουσῶν ἰδεῶν, καταστῆσαι σημεῖα συγκρίσεως μεταξὺ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐξαγομένων ἀπὸ τοῦ τελεσθέντος κακοῦ καὶ ἐκείνων ἅτινα δύναιτο ἂν παραγαγεῖν τὸ ὑφ' ἡμῶν ἀμεληθὲν καλὸν, ἐρωτῆσαι ἡμᾶς αὐτούς περὶ τῆς ἀξίας τῶν ἠθικῶν ἡμῶν ἀποκτήσεων, τοιοῦτον αὖθίς ἐστι τὸ καθῆκον.

Γνῶναι τὰς ἐπιδεκτικότητας τοῦ πνεύματος ἡμῶν, τὰς ἱκανότητας αὐτοῦ, τὴν τῆς ἐνεργείας δύναμιν αὐτοῦ ἐν τῷδε ἢ ἐκείνῳ τῷ κύκλῳ, τὴν θέλησιν αὐτοῦ, τὴν δύναμιν αὐτοῦ τοῦ κτᾶσθαι νέας γνώσεις, τὸν τρόπον τοῦ γυμνάζεσθαι κατὰ τὴν δύναμιν ταύτην, γενέσθαι ἐπὶ τέλους κατόχους τοῦ μέτρου τῶν θλίψεων καὶ τῶν ἀγαλλιάσεων αὐτοῦ, τῶν προτερημάτων αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐλλείψεων αὐτοῦ, τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ἐφέσεων αὐτοῦ, τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ, τῆς ἐπιστήμης αὐτοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ, τῆς εὐαισθησίας αὐτοῦ καὶ τῶν καθευδουσῶν αὐτοῦ δυνάμεων, ὑπολογίσαι τὸ ποσὸν τῶν δυστυχιῶν αὐτοῦ, τῶν δοκιμασιῶν αὐτοῦ ἵνα ἴδωμεν τὴν αἰτίαν αὐτῶν, προσπαθῆσαι διεισδύσαι εἰς τοὺς προορισμοὺς αὐτοῦ καὶ σπουδάσαι τὰ μέσα τὰ κάλλιστα ἵνα ἀγάγωσιν αὐτὸ πρὸς τὸν τελικὸν αὐτοῦ σκοπὸν, τοιοῦτον πάντοτέ ἐστι τὸ καθῆκον.

Ἐκτελῶν δὲ ὁ ἄνθρωπος τὸ οὐσιῶδες τοῦτο καθῆκον προάγεται οὕτως εἰς τὸ διακρίνειν τί πραγματικῶς ἐστιν, πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει. Βλέπει τί μέλλει γενέσθαι καὶ ἀναγνωρίζει ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα ἐκεῖνο τῆς ἄνευ ὁρίων ἀναπτύξεως, τὴν ἐντελέχειαν ἐκείνην, ὑπερτάτην παρηγορίαν τοῦ φιλοπονοῦντος, τοῦ βαθέως σκεπτομένου Δι' αὐτὸν οἱ λόγοι τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους οὐκέτι εἰσὶν ἐφαρμόσιμοι. «Τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.» (1)

Ἕνεκα τῆς προόδου τῶν ἔργων τῶν προγόνων ἡμῶν, ἕνεκα αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ πρὸ πάντων καὶ τῶν διαφόρων ἀποκαλυπτῶν τῶν ἀπεσταλμένων τοῖς ἀνθρώποις παρὰ Θεοῦ, ἔσχομεν τὸ εὐτύχημα τοῦ διεισδύσαι ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ, μυστηρίῳ τοῖς ἀρχαίοις, πραγματικότητι καὶ ἀληθείᾳ ἡμῖν, τῇ ἀτομικότητι δηλονότι τῆς ἀθανάτου ψυχῆς διὰ τῶν ἀλληλοδιαδόχων ζωῶν αὐτῆς.

Προσθῶμεν ὅτι διὰ τῆς προσωπικῆς ταύτης ἀνατροφῆς ἀκαταπαύστως ἀποβλέπομεν πέραν παντὸς εἰς ὅ,τι περ ἀφικόμεθα, τείνομεν πάντοτε ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εἰς τὴν τελειοποίησιν, σκοπὸν τοῦ ὄντος ἡμῶν. Αὕτη ἐστὶν ἡ δύναμις ἡ διακρίνουσα ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ κτήνους. Τὸ τελευταῖον τοῦτο οὐδόλως δύναται γνῶναι ἑαυτό· οὕτω δὲ εἰς ἑαυτὸ ἀφιέμενον οὐδεμίαν ἔχει ἰδέαν περὶ τῆς λελογισμένης ἐργασίας, μὴ βλέπον πρὸς ποῖον σκοπὸν τείνει. Ἐξ ἐναντίας δὲ ὁ ἄνθρωπος γνωρίζων ἑαυτὸν, δυνατὴν εὑρίσκει τὴν προσωπικὴν καλλιέργειαν καὶ ἀναζητεῖ τὰ μέσα τοῦ φθάσαι τάχιον πρὸς τὸν σκοπὸν ὃν διαβλέπει καὶ ἐπιθυμεῖ. Ἄλλως δὲ ἄνευ τῆς γνώσεως ταύτης ἡμῶν αὐτῶν ὁποίαν ἐργασίαν ἠδυνάμεθα ἐπιχειρῆσαι· οὐδόλως δυνάμεθα ἐκλέξαι ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν γραμμὴν τῆς διαγωγῆς. Ἀναταμεῖν τὴν ψυχὴν, ἔπειτα δὲ ἀναλῦσαι ἕκαστον μέρος αὐτῆς, ἕκαστον μυχὸν αὐτῆς ἴσον ἐστὶ τῷ γνῶναι τὴν σύνθεσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἠθικὴν αὐτῆς φυσιολογίαν.

Ἡ προσωπικὴ ἀνατροφὴ οὐ μόνον δυνατή ἐστι, διότι δυνάμεθα ἐξετάσαι ἡμᾶς αὐτοὺς, γνωρίσαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ κατανοῆσαι ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἑτέρα αὕτη δύναμις οὐχ ἧττον εὐγενὴς, οὐχ' ἧττον μεγάλη ἵνα δύνηται σχηματίσαι ἡμᾶς, ὁδηγῆσαι ἡμᾶς εἰς τὸ βελτιοῦσθαι, ἀποδείκνυσιν ἐπίσης τὸ δυνατὸν τοῦτο. Ἔστι δὲ συμφυὴς τῇ ψυχῇ ἡμῶν καὶ ἐπὶ ταύτης ἀναπαύεται τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν.

(Ἀκολουθεῖ.)

(1) Ἰωάν. Κεφ. Γ'. § 8.

ΑΙ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΓΑΙΑΙ·

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΗ, ΦΥΣΙΚΗ, ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ,

ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ ΟΙΤΙΝΕΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΓΗΣ ΔΙΑΓΡΑΦΟΥΣΙ ΤΗΝ ΕΑΥΤΩΝ ΤΡΟΧΙΑΝ

ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΗΛΙΟΝ

καὶ τῆς πιθανῆς καταστάσεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν.

ΥΠΟ

CAMILLE FLAMMARION

ἀστρονόμου, ἀρχαίου μέλους τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων κτλ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ
ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΙΔΟΥ.

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος ΣΓ'. σελ. 288.)

Ἡ ἀνθρωπίνη ἡμῶν προσωπικότης, ἣν τόσον περὶ πολλοῦ ποιούμεθα, καὶ κατ' εἰκόνα τῆς ὁποίας ἐσχηματίσαμεν τὸν Θεὸν καὶ τὸ σύμπαν ὁλόκληρον, ἄνευ οὐδεμιᾶς σημασίας τυγχάνει ἐν τῷ συνόλῳ τῆς δημιουργίας. Ὅταν ἡ τελευταία ἀνθρωπίνη βλεφαρὶς κλεισθῇ ἐνταῦθα, καὶ ἡ σφαῖρα ἡμῶν, ἀφοῦ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ὑπῆρξεν ἡ διαμονὴ τῆς ζωῆς μετὰ τῶν παθῶν αὐτῆς, μετὰ τῶν ἔργων, τῶν εὐτυχιῶν καὶ τῶν θλίψεων αὐτῆς, μετὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ μίσους αὐτῆς, μετὰ τῶν θρησκευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀξιώσεων αὐτῆς καὶ μεθ' ὅλων τῶν τελικῶν αὐτῆς περιττολογιῶν, ἀποβήσεται ἀνεπαισθήτως ἔρημος, ἐρείπιον, σιωπηλή, σκοτεινή, καὶ ἠρέμα ἐνταφιασθήσεται ἐν τοῖς μυχοῖς νυκτὸς βαθείας, ἣν ὁ ἀπεσβεσμένος ἥλιος οὐκέτι ἀφυπνήσει· εἶεν! καὶ τότε, ὥσπερ καὶ σήμερον, τὸ Σύμπαν ἐπίσης πλῆρες ἔσεται, οἱ ἀστέρες ἐξακολουθήσουσιν ἐν τοῖς οὐρανοῖς λάμποντες, ἕτεροι ἥλιοι ἐπὶ ἑ τ έ ρ ω ν γ α ι ῶ ν ἀναφθήσονται, ἕτεραι ἀνοίξεις ἐπαναγαγεῖν μέλλουσι τὸ μειδίαμα τῶν ἀνθέων, τὰ ὀνειροπολήματα τῆς νεότητος, ἕτεραι πρωΐαι καὶ ἕτεραι ἑσπέραι ἀλληλοδιαδεχθήσονται, καὶ ὁ κόσμος ὡς ἐν τῷ παρόντι βαδίσει· διότι ἡ δημιουργία ἀναπτύσσεται ἐν τῷ ἀπείρῳ καὶ ἐν τῇ αἰωνιότητι, καὶ πράγματι μηδὲ χρόνος ὑπάρχει μηδὲ διάστημα.

Ἐὰν ἄρα, ἐν τῷ συνόλῳ πασῶν τῶν ἐπιστημῶν οἱονδήτι ἀντικείμενον ἰδιαζόντως τυγχάνῃ ἄξιον τῆς μελέτης ἡμῶν, τοῦτό ἐστιν ἀναντιρρήτως τὸ ἀντικείμενον περὶ οὗτινος τὸν λόγον ποιούμεθα· διότι ἡ μελέτη αὕτη οὐκ ἔστιν ἄλλη εἰμὴ ἡ ὁλοσχερὴς σπουδὴ τοῦ Σύμπαντος. Ἡ Ἀστρονομικὴ σύνθεσις περιλαμβάνει τὰ πάντα· ἐκτὸς ταύτης οὐδὲν ὑπάρχει, παρὰ ταύτῃ δὲ ὑπάρχει... ἡ πλάνη. Ποῦ ἐσμεν; Ποῦ ἐστιν ἡ Γῆ; Ποίαν θέσιν ἔχομεν ἐν τῷ ἀπείρῳ; Πόθεν ἐρχόμεθα καὶ ποῖ βαίνομεν; — Τίς δύναιτο ἂν δοῦναι ἡμῖν τὴν ἀπόκρισιν, εἴπερ ἡ Ἀστρονομία ἐσίγα;

Ἡ γνῶσις αὕτη ἡ πρωτίστη τυγχάνει, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐν πρώτοις, ἔπειτα δὲ καὶ ὡς ἐκ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς. Δυοῖν θάτερον, ἢ θνητοί ἐσμεν, ἢ ἀθάνατοι τυγχάνομεν. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ σπουδὴ τῆς Ἀστρονομίας ἐστὶν ἡ σπουδὴ τῆς μονῆς, ἔνθα κατοικοῦμεν, καὶ τοῦ ταύτην περιστοιχίζοντος, καὶ ἄνευ τῆς σπουδῆς ταύτης ζῶμεν ὡς τυφλοὶ ἐκ γενετῆς, ὡς ζῶα, ὡς φυτά· κατὰ δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν, τυγχάνει συνάμα ἡ σπουδὴ τῆς μονῆς ἐφ' ἧς ἐσμεν καὶ τῶν μονῶν ἐφ' ὧν κατοικήσομεν ἐγκαταλιπόντες τὸν κόσμον τοῦτον, διότι ὁ πύρινος οὐρανὸς τῶν θεολόγων πάντων τῶν θρησκευμάτων ο ὐ δ ό λ ω ς ὑ φ ί σ τ α τ α ι. Οἱονδήτι ἄρα καὶ ἂν ἡ τὸ αἴσθημα ὅπερ ἔχει τις πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς ἐφεστώσης ζωῆς καὶ πρὸς τὸ τῆς αἰωνιότητος, ἡ Ἀστρονομία ἕνεκα τοῦ

ἐνδιαφέροντος, τῆς σπουδαιότητος καὶ τοῦ μεγαλείου αὐτῆς πασῶν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν ὑπερέχει.

Τὸ θέμα τοῦτο ὑπεστήριξα ἐν τῇ ζέσει πεποιθήσεως ἐμφύτου, ἅμα τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ τῆς ἐπιστήμης ταύτης δημοσιεῦσαι τολμήσας, ὅτε πρὸ δέκα καὶ πέντε ἐτῶν ἔγραψα La Pluralité des Mondes habités (τουτέστι μεθερμηνευόμενον «Ἡ πληθὺς τῶν κατῳκημένων Κόσμων.») Μετά τινα δὲ ἔτη, ἡ κριτικὴ ἐξέτασις τῆς διδασκαλίας ταύτης ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἔποψιν ἔδωκε χώραν τῷ συγγράμματι ὅπερ διεδέξατο τὸ προηγούμενον ὑπὸ τὸν τίτλον Les Mondes imaginaris et les mondes réels, (ἤτοι «Οἱ φανταστικοὶ κόσμοι καὶ οἱ πραγματικοὶ κόσμοι.») (Βραδύτερον δὲ κατά τινα ἔτη ἐπειράθην τῆς ἐκθέσεως τῆς ἁρμονίας τῶν κόσμων, τῶν ὄντων καὶ τῶν πραγμάτων διὰ τοῦ συγγράμματος τοῦ ἐπιγραφομένου Dieu dans la Nature, (τουτέστιν «ὁ Θεὸς ἐν τῇ φύσει,») καὶ ἔτι βραδύτερον ἐπεχείρησα τὸ προσχεδιάσαι τὰς καλλονὰς τοῦ ἀστρῴου κόσμου διά τινος περιοδείας τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ συγγράμματι Récits de l'infini, (ἤτοι «Διηγήσεις τοῦ ἀπείρου» καὶ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Lumen. Ἀλλ' οὔπω ἦν καιρὸς ἵνα δημοσιεύσω τὸ ἀνὰ χεῖρας σύγγραμμα· διότι ἡ γνῶσις τῶν πλανητῶν οὐδόλως ἦν ἀρκούντως προηγμένη ἵνα δοκιμάσῃ τις τὴν εἰδικὴν σπουδὴν ἥτις αὐτὴν συνίστησιν

Ἀπὸ δέκα καὶ πέντε ἤδη ἐτῶν, πρόοδοι ὅλως ἀπροσδόκητοι ἐλάμπρυναν τὴν φυσικὴν ἀστρονομίαν. Τὸ ἐν τῷ συγγράμματι «Ἡ πληθὺς τῶν κατῳκημένων κόσμων» προταθὲν θέμα δύναται ἤδη μεγάλως ἀναπτυχθῆναι καὶ ἀπολύτως ἐπικυρωθῆναι. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος βιβλίου. Οὐκέτι τὴν διδασκαλίαν μόνον τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς ἐκτὸς τῆς γῆς θεωροῦμεν τὴν σήμερον ἐν τῷ γενικῷ καὶ φυσιολογικῷ αὐτῆς χαρακτῆρι, ἀλλὰ καὶ διεισδῦσαι δυνάμεθα ἐν ταῖς λεπτομερείαις, λαβεῖν τὰς ἀποδείξεις ἐν τῇ χειρί, ποιῆσαι σταθμὸν ἐφ' ἑκάστου πλανήτου, καὶ ἐπικυρῶσαι τὰς μὴ ἐξαιρεσίμους μαρτυρίας τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν. Τὸ βιβλίον ἄρα τοῦτό ἐστι πραγματεία περιγραφικὴ τῆς «Πλανητικῆς Ἀστρονομίας.» Τὸ πρῶτον ἤδη διὰ τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος γίνεται ἀπόπειρα λεπτομεροῦς περιγραφῆς ἑνὸς ἑκάστου τῶν πλανητῶν οἵτινες συνοδεύουσι τὴν γῆν ἐν τῷ ἡλιακῷ συστήματι, ἐκθέσεως ὡς οἷόν τε πλήρους τῆς κλιματολογικῆς καὶ μάλιστα τῆς γεωγραφικῆς αὐτῶν καταστάσεως, δηλαδὴ τῆς ὀργανικῆς αὐτῶν καταστάσεως ὡς μονῆς κατοικίας.

Ἡ ἀπὸ δεκαπενταετίας ὑπὸ τῆς Ἀστρονομίας συντελεσθεῖσα πρόοδος πράγματι ἀξιοσημείωτος τυγχάνει, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο αἱ τάσεις τῆς ἐπιστήμης ἐπ' ἀληθείας ἤλλαξαν ὄψιν. Τότε, δέον ἵνα εἴπωμεν τοῦτο, οἱ ἐπιστήμονες, οἵτινες συνεμερίζοντο τὰς πεποιθήσεις μου καὶ τὰς ἐλπίδας μου, ἐν ἐλαχίστῃ μειονοψηφίᾳ ἐτύγχανον, ἐπεκράτει ἡ μαθηματικὴ Ἀστρονομία, καὶ ἐποίει ἵνα τόσον ἐκλείπῃ ἡ φυσικὴ Ἀστρονομία, ὥστε αὕτη ἐφαίνετο βλαστάνουσα, ὡς τὸ ἴον ἐν τῇ σκιᾷ τῆς μεγάλης δρυός· ὁ οὐρανὸς οὐκ ἦν εἰμὴ σελὶς ἀριθμῶν, αἱ δὲ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς ἐφέσεις πρὸς τοὺς οὐρανίους κόσμους, οἵτινες ἤρχοντο ἀποκαλυπτόμενοι, ἐξελαμβάνοντο ὡς ὀνειροπολήματα καὶ ματαιολογίαι. Σήμερον δὲ τὸ ἐπιστημονικὸν πνεῦμα ὑπέστη τὴν πληρεστάτην μεταμόρφωσιν. Ἡ εὐωδία τοῦ ἴου ἐποίησε τὸν μέχρι τότε ἀδιάφορον παρατηρητὴν ἀναστεῖλαι τὴν ἑαυτοῦ πορείαν, καὶ ἡ φυσικὴ Ἀστρονομία ἠρέμα ἐφελκύσατο τὴν συμπαθητικὴν προσοχὴν τοῦ βαθέως σκεπτομένου. Ἀστρονόμοι ἐπιδέξιοι ἀνεδείχθησαν· νέα ἐπιστήμη, ἡ τηλεσκοπικὴ ἀνάλυσις, ἐγεννήθη, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ, ἐν πάσῃ τῇ πανοπλίᾳ, διὰ καταπληκτικὰς κατακτήσεις· ἐργαλεῖα νέα πάραυτα ἐφευρέθησαν· Ἀστεροσκοπεῖα καθιερωμένα ἱδρύθησαν ἐν Γαλλίᾳ (1)

(1) Ἀστεροσκοπεῖα τοῦ κ. Janssen κα, τοῦ ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ μήκους Γραφείου ἐν ἔτει 1875.

ἐν Ἀγγλίᾳ(1), ἐν Ἰταλίᾳ(2), ἐν Γερμανίᾳ(3), ἐν Αὐστρίᾳ (4), ἐν Βελγίῳ (5), ἐν Ῥωσσίᾳ (6), ἐν Ἀμερικῇ (7), κτλ., ἰσχυρὰ δίοπτρα καὶ ἀπέραντα τηλεσκόπια κατεσκευάσθησαν, καὶ πλεῖστοι ἀστρονόμοι ἤρξαντο σπουδάζοντες ἐν ἐπιμονῇ τὴν φυσικὴν σύστασιν τοῦ Ἡλίου, τῆς Σελήνης, τῶν πλανητῶν, τῶν κομητῶν καὶ τῶν ἀστέρων.

Σήμερον δὲ πᾶς τις ἐννοεῖ ὅτι οὐδαμῶς οἱ ἀριθμοὶ συνιστῶσι τὴν Ἀστρονομίαν, ἀλλ' ὅτι τυγχάνουσι μόνον ἡ βάσις τῆς σπουδῆς τῶν κινήσεων καὶ τῶν ὄγκων. Ἡ μαθηματικὴ ἀνάλυσις οὐδὲν ἕτερον δείκνυσιν ἡμῖν ἐν τῷ Σύμπαντι εἰμὴ λίθους ἐρριμένους ἐν τῷ κενῷ, λίθους ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεγάλους καὶ κινουμένους κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ταχέως, ἰδοὺ τὸ πᾶν. Τὸ ἔχειν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον περιωρισμένην μέχρι τοῦ σημείου τούτου τὴν Ἀστρονομίαν ἀληθῶς ἐστιν ἀποπλάνησις, δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς ἤδη εἰπεῖν. Οὐχὶ δύσκολόν ἐστιν τὸ ἱκανοποιῆσαι ἐκεῖνον ὅστις γνωρίζων διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τὸ βάρος τοῦ ἡλίου, οὐδὲν περισσότερον ἐπιθυμεῖ, καὶ οὐδόλως μάλιστα ἐξετάζει ὁποία τίς ἐστιν ἡ θερμότης τοῦ ἀστέρος τούτου, πῶς ἀνανεοῦται, καὶ πῶς συντηρεῖ τὴν ἐπίγειον ζωήν, μηδ' ἐκεῖνον ὅστις, γνωρίζων διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τὴν κίνησιν τοῦ πλανήτου Ἄρεως ἢ τοῦ κόσμου τοῦ Διός, οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν αἰσθάνεται ἵνα παρατηρήσῃ διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὰς γαίας ταύτας τοῦ διαστήματος, καὶ ἴδῃ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς, τὰ νέφη αὐτῶν τὰς ἀτμοσφαίρας αὐτῶν, τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν τὰς ὁμοιότητας αὐτῶν πρὸς τὸν ἀστέρα ἐφ' οὗ κατοικοῦμεν. Τοιοῦτος μαθηματικὸς δείκνυσι περιέργειαν οὐχὶ ἀνωτέραν τῆς τοῦ βουκώλου ὅστις ἀπὸ τῆς παιδικῆς αὐτοῦ ἡλικίας βλέπει τὰς φάσεις τῆς Σελήνης, ἀλλ' ἐνταῦθα περιορίζει τὰς ἑαυτοῦ γνώσεις, καὶ οὐδόλως πληροφορεῖται περὶ τῆς φύσεως τῆς γείτονος σφαίρας, ἣν ἡ νεωτέρα ὀπτικὴ προσάγει τόσον ἐγγύτατα ἡμῶν, καὶ ποιεῖ ἡμᾶς ἅψασθαι αὐτῆς σχεδὸν διὰ τοῦ δακτύλου. Οὐχί, ἡ ἀληθινὴ ἐπιστήμη τοῦ οὐρανοῦ οὐδόλως περιέχεται ἐν ταῖς πίναξι τῶν λογαρίθμων· τὸ Σύμπαν οὐκ ἔστιν ἔρημος σκαιά, ἐν τοῖς κόλποις τῆς ὁποίας κυμαίνονται ἀδρανεῖς ὄγκοι, μηδὲ πίναξ μέλας, ἐφ' οὗ διατρέχουσι χαρακτῆρες ἀριθμητικοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαλάμποντες. Τὸ Σύμπαν ἐστὶ ζῶν! Ἐξ ἑκάστου ἡλίου ἀκτινοβολλοῦντος ἐν τῷ αἰθέρι ἐξορμῶσιν ἀκαταπαύστως οἱ φωτιστικοὶ πολλαπλασιαζόμενοι κυματισμοί, οἵτινες ἔρχονται φωτίσοντες καὶ θερμανοῦντες τοὺς κόσμους διὰ τῶν γονιμοποιῶν αὐτῶν ἀποπνοιῶν, καὶ ἕκαστος κόσμος ἐν ἑκάστῳ συστήματι ῥέπει περὶ τὴν ἑστίαν αὐτοῦ, στρέφεται περὶ τὸν ἄξονα αὐτοῦ, παρουσιάζει κατὰ σειρὰν τοὺς διαφόρους αὐτοῦ μεσημβρινοὺς εἰς τὸ φῶς, σχηματίζει τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν, τὰς ἐποχὰς καὶ τὰ ἔτη, δέχεται τὴν ἐκ τοῦ ἡλίου αὐτοῦ ἐξερχομένην δύναμιν καὶ μεταποιεῖ αὐτὴν εἰς ζωτικὰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες διαφέρουσιν ἀπὸ τοῦ μὲν εἰς τὸν ἕτερον κόσμον κατὰ τὴν ἔντασιν καὶ τὸν συνδυασμὸν τῶν στοιχείων τῆς ζωῆς ἐφ' ἑκάστης σφαίρας. Ἡ ἐντελὴς ἀστρονομικὴ ἐπιστήμη, ἡ ὁλοσχερὴς ἐπιστήμη, συνίστατα ἄρα οὐ μόνον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν μεγεθῶν

(1) Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρτης, ἐν ἔτει 1873· εἰς ateshead πλησίον τῆς Ne castle, ἐν 1870, οἷς προσθετέον τὰς ἀναπτύξεις τὰς ληφθείσας ὑπὸ τῶν τῶν Κ. Κ. Huggins καὶ Loccyer, πλησίον τοῦ Λονδίνου.

(2) Εἰς Παλέρμον, ἐν 1872, Societa degli Spettroscopisti.

(3) Εἰς Βερολῖνον, ἐν 1874.

(4) Εἰς Βιέννην, ἐν 1875.

(5) Εἰς Louvain (M. Terby), ἐν 1870.

(6) Εἰς Μόσχαν ἐν 1873.

(7) Εἰς Darmouth, ἐν 1863· εἰς Yale college, ἐν 1866, κτλ. Εὔκολόν ἐστι τὸ ὑποδεῖξαι καὶ ἕτερα προσέτι. Δύναμαι προσθεῖναι ἐπίσης ὅτι ἀπὸ δεκαετίας πρὸ πάντων προσωπικῶς ἀφιερώθην εἰς τὴν τηλεσκοπικὴν σπουδὴν τῶν πλανητῶν, καὶ ὅτι αἱ ἴδιαι ἐμοῦ παρατηρήσεις σχηματίζουσι τὴν βάσιν πολλῶν κεφαλαίων τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος.

τῶν ἀποστάσεων, τῶν κινήσεων καὶ τῶν ὄγκων, ἀλλὰ καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φυσικῆς τῶν ἀστέρων συστάσεως, καὶ ἐπὶ τέλους εἰς τὴν τῶν ὅρων τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν. Τοιοῦτός ἐστιν ὁ ἀληθὴς φιλοσοφικὸς σκοπὸς τῆς Ἀστρονομίας.

Ναί, τὸ ζήτημα τῆς ὑπάρξεως τῆς ζωῆς ἐν τοῖς ἄλλοις κόσμοις τὸ κύριον ἐστι ζήτημα οὐ μόνον τῆς Ἀστρονομίας ἀλλὰ καὶ ὁλοκλήρου τῆς φιλοσοφίας.

Διὰ τοῦ φωτὸς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης βλέπομεν τὴν Γῆν τεθειμένην ἄνευ οὐδεμιᾶς εἰδικῆς διακρίσεως μεταξὺ τῶν πλανητῶν τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος (καὶ οὐχὶ μεταξὺ τῶν τὰ μάλιστα ἐνδιαφερόντων)· ὁ κόσμος ἡμῶν οὐκέτι ἐστὶν εἰμὴ τεμάχιον ἀνεπαίσθητον τοῦ Σύμπαντος ὁλοκλήρου, λεπτομέρεια ἀπολλυμένη ἐν τῷ συνόλῳ, ἀντικείμενον τόσον ἀσήμαντον καθ' ἑαυτό, ὥστε ἡ παρουσία ἢ ἡ ἀπουσία αὐτοῦ μηδὲ προστίθησι μηδ' ἀφαιρεῖ σχεδὸν οὐδὲν ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τοῦ πλούτου τῆς παγκοσμίου δημιουργίας. Ὁ ἥλιός ἐστιν ἀστὴρ κολοσσαῖος τεθειμένος ἐν τῷ κενῷ, ὑποστηρίζων διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ τοὺς πλανήτας τοῦ ἑαυτοῦ συστήματος, ποιῶν αὐτοὺς ῥέπειν περὶ αὐτὸν μετὰ ταχύτητος τεραστίας, ὡς ἐν βιαίᾳ σφενδόνῃ, ἐκρίπτων κύκλῳ αὐτοῦ ἐν ὁρμῇ ἀστραπῆς τοὺς αἰθερίους παλμοὺς τοὺς ἐκ τῶν κόλπων αὐτοῦ ἀπορρέοντας κυματισμούς· ΚΑΡΔΙΑ ἐστὶν ἀπέραντος ἧς τινος οἱ παλμοὶ διαχέουσι μακρὰν κύματα θερμότητος, φωτός, ἠλεκτρισμοῦ, ἤ, ἵνα κάλλιον εἴπωμεν, δ ύ ν α μ ι ς ἀκατωνόμαστος. ἥτις προβαίνει διαδιδομένη διὰ τοῦ διαστήματος, μηδὲν παράγουσα ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ, μὴ θερμαίνουσα αὐτό, μηδὲ φωτίζουσα αὐτό, ἀλλ' ἥτις, ὅτε ἀπαντᾷ πλανήτην τινά, ἀναστέλλεται ὑπ' αὐτοῦ, καὶ μ ε τ α π ο ι ε ῖ τοὺς ὁρμητικοὺς αὐτῆς κυματισμοὺς εἰς δυνάμεις ἐνεργητικάς, αἵτινές εἰσι, θερμότης διὰ τὸν ὀργανισμὸν ἡμῶν, φῶς διὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, μαγνητισμὸς διὰ τὴν μεμαγνητισμένην βελόνην, δύναμις χημικὴ διὰ τὰ φυτά, τροφὴ διὰ τὰ ζῶα, ἐνεργητικότης νευρικὴ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἡμῶν, καὶ ἥτις ἐν ἑνὶ λόγῳ παράγει τὰ θαυμάσια τῆς ζωῆς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν πλανητῶν.

Ἡ γῆ οὐδόλως ἐστὶ προνομιοῦχος μᾶλλον τῶν συνοδιτῶν αὐτῆς ἵνα δέχηται τὴν ἡλιακὴν ταύτην γονιμοποίησιν, καὶ οὗτοι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς καὶ αὐτή, δέχονται ταύτην. Ἀλλ' ὁ κολοσσαῖος ἡμῶν ἥλιος οὐκ ἔστι πράγματι εἰμὴ ἄστρον, καὶ ἕκαστος ἀστὴρ πράγματι ἀληθής ἐστιν ἥλιος, λάμπων ἐξ ἰδίου φωτός, καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας ἑστία πλανητικῶν συστημάτων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον διαφόρων τοῦ ἡμετέρου. Οὐχὶ δὲ ἄλλως μετρητέον τὰ ἐν τῷ ἀπείρῳ ἀλληλοδιαδεχόμενα ἡλιακὰ συστήματα εἰμὴ καθ' ἑκατοστύας ἑκατομμυρίων, καὶ κατὰ δισεκατομμύρια τοὺς συγκροτοῦντας αὐτὰ πλανήτας. Τί ἐστιν ἡ Γῆ ἐν τῷ συνόλῳ τούτῳ; Μεῖόν τι μιᾶς μόνης πολίχνης, μεῖον χωρίου ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς γῆς. Ἀλλαμήν, ἢ ὁλόκληρον τὸ σύμπαν κατοικεῖται, ἢ ἔρημον τυγχάνει. Ἡ ὕπαρξις χρησιμεύει εἴς τι, ἢ εἰς οὐδέν. Ἐπὶ τέλους δέ, ἵνα ἐλευθέρως λαλήσωμεν, τῆς Γῆς οὔσης τεμαχίου τόσῳ μικροῦ, ὥστε πρὸς τὸ μηδὲν προσεγγίζει, «ἢ τὸ Σύμπαν ὑπάρχει ἢ οὐδόλως ὑπάρχει.» Τὸ ζήτημα τίθεται ὁριστικῶς κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους ὅρους. Ἐὰν τὸ Σύμπαν κατοικῆται ὑπὸ ὄντων ἐμβίων, καὶ ὑπὸ ὄντων διανοουμένων, ἅτινα βλέπουσιν αὐτὸ καὶ γνωρίζουσιν ὅτι ὑπάρχει, ἐὰν ἕκαστον ἡλιακὸν σύστημα φέρῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν διάνοιαν, πράγματι τὸ Σύμπαν ὑπάρχει. Ἀλλ' ἂν μὴ ὑπάρχῃ ἐν ὅλῳ τούτῳ εἰμὴ χάος ὄγκων λίθου καὶ ἀργίλου στρεφομένων καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις διὰ τοῦ ἀτέρμονος διαστήματος, σειρὰ ἡλίων φλεγόντων ἵνα μηδὲν θερμαίνωσι λαμπόντων ἵνα μηδὲν φωτίζωσι, ὁδηγούντων ἐπὶ τῶν ὁδῶν τοῦ διαστήματος πόλεις ἀκατοικήτους καὶ ἀγόνους ἐρήμους, ἂν ὁ κόσμος βαδίζῃ τυφλῶς ἐν τοῖς κόλποις τοῦ αἰωνίου θανάτου, τότε τὸ Σύμπαν οὐδόλως ὑπάρχει, αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως οὐδόλως ὑπάρχουσιν, ὁ Θεὸς οὐδόλως ὑπάρχει, οὐδεὶς νόμος ὑπάρχει ἐν τῇ δημιουργίᾳ, ἡ δημιουργία αὐτὴ οὐδόλως ὑπάρχει, καὶ ὅλον τὸ ἔργον τῶν ἀστρονόμων οὐκ ἔστιν εἰμὴ φαντασμαγορία.

Ἡ ὕπαρξις τῆς παγκοσμίου καὶ αἰωνίας ζωῆς ἐν τῷ ἀπείρῳ συνίστησιν ἄρα πράγματι τὴν κεφαλαιώδη σύνθεσιν καὶ τὸν ὁριστικὸν σκοπὸν πάσης τῆς Ἀστρονομίας. Τί ἐστιν ἡ Ἀστρονομία καθ' ἑαυτὴν πλησίον τοῦ σκοποῦ τούτου; Τί ἐστι τὸ ἀντικείμενον τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν; Τί ἐστιν ἡ ἱστορία καὶ ἡ πολιτικὴ ἑκάστου ἔθνους; Τί ἐστιν ἡ ἱστορία τῆς Γαλλίας; ἡ ἱστορία τῆς Ἀγγλίας, ἡ ἱστορία τῆς Ἰταλίας ἢ τῆς Γερμανίας; Τί ἐστιν ἡ ἱστορία τῆς Εὐρώπης; Τί ἐστιν ἡ ἱστορία ὁλοκλήρου τῆς Γῆς ἐνώπιον τῆς πληθύος τῶν κόσμων; Ἡ ἱστορία ἐστὶ μυρμηκιᾶς συγκρινομένη πρὸς τὴν ἱστορίαν ἠπείρου, ἡ ἱστορία μιᾶς μόνης οἰκογενείας συγκρινομένη πρὸς ὁλόκληρον τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φυλῆς.

Ὁποῖα αἰνίγματα ἐπιφυλάσσονται αἱ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν ἡμῶν ὀρθούμεναι ἐρωτήσεις αὗται; Ἐν τοῖς κόλποις τῆς βαθείας συννοίας καὶ τῆς γαληνιαίας σιγῆς τῶν ἐνάστρων νυκτῶν, ἡ περίεργος ἡμῶν διάνοια ἵπταται πρὸς τὰς νήσους ἐκείνας τοῦ φωτός, ἵνα αὐτὰς περὶ τοῦ μυστηρίου αὐτῶν ἐρωτήσῃ. Ἡ θεία Ἀστρονομία ἐβολιδοσκόπησε τὰς οὐρανίας ταύτας σφαίρας καὶ ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὅτι οἱ ἀστέρες εἰσὶν ἥλιοι, καὶ ὅτι οἱ πλανῆταί εἰσι γαῖαι ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἡμετέραν.

Ναί, Γ α ῖ α ι, εὑρεῖαι, ἀπέραντοι, ἐσχηματισμέναι ἐξ ὑλικῶν βαρέων καὶ σκοτεινῶν· γαῖαι ἐν αἷς βλέπει τις ἠπείρους καὶ θαλάσσας, γαῖαι ὧνπερ τὸ ἔδαφος συντίθεται ἐξ ἀργίλου ὥσπερ καὶ τὸ ἡμέτερον, καὶ ὧν τὰ γήπεδα, ποικίλλονται ὥσπερ τὰ τῆς ἰδίας ἡμῶν σφαίρας, σχηματίζουσιν ὄρη καὶ κοιλάδας ὀροπέδια καὶ πεδιάδας, αἵτινες χρησιμεύουσιν ὡς κοιτίδες τοῖς ἀγροδιαίτοις ἅπερ ἀλληλοδιαδέχονται ἐν αὐταῖς ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Αἱ γαῖαι αὗται βαρεῖαί εἰσιν ὥσπερ καὶ ἡ ἡμετέρα, καὶ περιπλανῶνται ὡς καὶ αὕτη ἐν τῷ ἀορίστῳ διαστήματι, ὅπερ μηδὲ ἄνω ἔχει μηδὲ κάτω, μήτε διεύθυνσιν μήτε μέτρον. Δι' οὐδενὸς ἰδίου φωτὸς πεπροικισμέναι τυγχάνουσι, καὶ φαίνονται λάμπουσαι διότι ὁ ἥλιος φωτίζει αὐτάς, ὥσπερ καὶ τὴν Γῆν φωτίζει, καὶ διότι, τῆς ἀποστάσεως σμικρυνούσης τὸν δίσκον αὐτῶν, ἅπαν τὸ μεσημβρινὸν φῶς εἰς ἓν μόνον σημεῖον συγκεντροῦται. Οὕτω καὶ ἡ Γῆ λάμπει μακρόθεν ἐν τῷ διαστήματι, παρουσιάζει φάσεις, ὡς ἡ Σελήνη, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἄρης παρέχουσιν ἡμῖν τοιαύτας, καὶ περιπλανᾶται, λαμπρὸν ἄστρον, ἐν τῷ οὐρανῷ ἑτέρων κόσμων.

Ὁποῖα πράγματα, ὁποῖα ὄντα αἱ γόνιμαι δυνάμεις τῆς φύσεως ἐγέννησαν ἐπὶ τῶν διαφόρων τούτων τοῦ ἡμετέρου κόσμων; Ἐνταῦθα, ἐν τοιαύτῃ τινὶ καταστάσει τῆς κράσεως τῆς ἀτμοσφαίρας, τοῦ φωτός, τοῦ ἀέρος, τῆς ὑγρασίας, τῶν χημικῶν συνδυασμῶν, της πυκνότητος, τῆς βαρύτητος, τοῦ χρόνου, τῶν ἡμερῶν, τῶν ἐτῶν, ἡ φύσις παρήγαγε τὰ πράγματα καὶ τὰ ὄντα ἅτινα περιστοιχοῦσιν ἡμᾶς, τροποποιοῦσα ἄλλως τε τὰ ἔργα αὐτῆς καὶ τὰ θεάματα αὐτῆς κατὰ τοὺς αἰῶνας καὶ κατὰ τοὺς μεταβαλλομένους ὅρους αὐτοῦ τούτου τοῦ πλανήτου. Τί ἐγέννησαν αὐταὶ αὗται αἱ δυνάμεις ἐπὶ τῶν ἄλλων γαιῶν τοῦ οὐρανοῦ; Ἐν τῷ μέσῳ τῶν τόσῳ ποικίλων ὅρων οἵτινες διακρίνουσι τὸν Ἑρμῆν τοῦ Ποσειδῶνος, τὸν Κρόνον τῆς Γῆς, τὸν Ἄρην τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τὸν Δία τῆς Ἀφροδίτης, ὁποῖα στοιχεῖα ἐπικρατήσουσιν ἐπὶ τοῦ μὲν καὶ ἐπὶ τοῦ δέ; Ὁποῖα παράδοξα σχήματα, ὁποῖα φανταστικὰ ὄντα ἐγέννησαν ἆρά γε αἱ ἀναπτύξεις τῆς δημιουργούσης δυνάμεως; Ὁποία τίς ἐστιν ἡ ὀργανικὴ ἄποψις τῶν κόσμων τούτων; Ἡ Ἀφροδίτη τῶν ὀττεντότων τερατώδης δι' ἡμᾶς τυγχάνει, καὶ ὅμως μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀφρικῆς οὐκ' ἔστιν εἰμὴ ἁπλῆ τις διαφορὰ πλάτους. Ὁποία τις ἆρά γέ ἐστιν ἡ ποικιλία, ἡ παραδοξότης, τὸ φαινόμενον ἀσυνάρτητον τῶν ἐμβίων σχημάτων τῶν ἀνηκόντων ταῖς διαφόροις σφαίραις τοῦ ἡμετέρου συστήματος! Καὶ εἴπερ μεταφερόμεθα ἀπὸ τῆς ἡλιακῆς ἡμῶν οἰκογενείας εἰς τὴν τοῦ Βέγα, τοῦ Ἀλτεμπαρὰν, τοῦ Ἀντάρεως, ἢ τοῦ Κάστορος, πόσον ἆρά γε ἡ περιοδεία ἡμῶν εἴη ἂν ἀσυγκρίτως θαυμασιωτέρα καὶ φανταστικωτέρα πασῶν τῶν τοῦ Δάντη, τοῦ Μίλτωνος, τοῦ Γυλλιέβερου καὶ τοῦ Ἀριόστου ἡνωμένων!

Ἐκεῖ λάμπει ἕτερος ἥλιος, ἐκεῖ ἕτερον φῶς

ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ καταβαίνει· ἐκεῖ πνέει ἀὴρ ὅστις οὐδόλως γήϊνος τυγχάνει, ἐκεῖ ἀνθοῦσι φυτὰ, ἅτινα οὐδόλως φυτά εἰσι, ἐκεῖ ῥέουσιν ὕδατα μηδόλως ὕδατα ὄντα, ἐκεῖ ὑπάρχουσι πεδιάδες, λάκκοι, δάση, θάλασσαι, ἅπερ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν οὐδόλως εἶδον, καὶ ἅπερ οὐδόλως δύναιντο ἀναγνωρίσαι. Καὶ ὅμως τὸ τηλεσκόπιον φέρει πρὸς αὐτὰ τὰ γήινα ἡμῶν βλέμματα, καὶ ὅμως αἱ ψυχαὶ ἡμῶν μεταφέρονται ἐκεῖ ἐναντίον τῶν ἑκατομμυρίων καὶ τῶν δισεκατομμυρίων τῶν λευγῶν αἵτινες ἀποχωρίζουσιν ἡμᾶς ἀπ' ἐκείνων, καὶ ὅμως ἡ τρυτάνη τῆς Οὐρανίας ζυγίζει τὰ ἀστρῷα συστήματα, καὶ ὅμως ἡ τηλεσκοπικὴ ἀνάλυσις ἀνακαλύπτει τὴν χημικὴν σύστασιν τῶν ὑλικῶν τῶν συγκροτούντων τοὺς ἀπολλυμένους ἐν τῷ ἀπείρῳ κόσμους ἐκείνους.

Τὸ πλανητικὸν ἡμῶν σύστημα δύναται συγκριθῆναι πρὸς ἀπέραντον δημοκρατίαν, ἧς τινος ἕκαστος κόσμος παρίστησι κράτος τι τατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μέγα, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον πλούσιον, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον κατῳκημένον· εἰσὶ δὲ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τοῦ οὐρανοῦ, τοὐλάχιστον τῆς οὐρανίας χώρας ἐν ᾗ εὑρισκόμεθα. Πέραν δὲ τοῦ περιστοιχοῦντος ἡμᾶς αἰθερίου ὠκεανοῦ, ἕτεραι Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ὑπάρχουσι, πέριξ ἑστιῶν, αἵτινες ὀνομάζονται Σείριος Προκύων, Καπέλλας, Ἀρκτοῦρος, ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ διαλέκτῳ· ἀλλ' αἱ ἀπομεμακρυσμέναι αὗται ἐπαρχίαι εἰσὶν ἀπρόσιτοι ταῖς ἡμῶν παρατηρήσεσιν. Μόνας τὰς ἐπαρχίας τῆς ἡλιακῆς δημοκρατίας δυνάμεθα παρατηρῆσαι, πλησιάσαι, ἀποκαλύψαι διὰ τῶν τηλεσκοπίων ἡμῶν, καὶ περὶ τούτων μόνον τὸν λόγον ποιησόμεθα ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι.

Τὸ σχέδιον ἄρα τοῦ βιβλίου τούτου ἀφ' ἑαυτοῦ διαχαράσσεται. Ἐπισκεψόμεθα ἀλληλοδιαδόχως ἑκάστην τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ἡλιακῆς δημοκρατίας, προσπαθοῦντες ὡς οἷόν τε ἰδεῖν καὶ καταστῆσαι τὴν περιοδείαν ἡμῶν ὅσον δίδοται, καρποφόρον. Αἱ πολικαὶ χιόνες τοῦ Ἄρεως οὐδόλως ἡμᾶς ἀνασταλοῦσι, καὶ ἐπισκεψόμεθα τοὺς πόλους αὐτοῦ κάλλιον ἢ ὅσον δυνάμεθα ποιῆσαι τοῦτο ἐνταῦθα διὰ τοὺς πόλους τῆς ἰδίας ἡμῶν Γῆς. Οἱ δακτύλιοι τοῦ Κρόνου οὐδαμῶς ἔσονται ἐμπόδιον τῇ ὁρμῇ ἡμῶν, καὶ διατρέξομεν αὐτοὺς εὐκολώτερον ἐπίσης ἢ ὅσον δύνανται ποιῆσαι τοῦτο αὐτοὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Κρόνου. Ἡ οὐρανία ἡμῶν ἐκδρομὴ ἄρξεται ἀπὸ τοῦ ἐγγυτάτου τοῦ Ἡλίου πλανήτου καὶ ἐκτιθήσεται ἀλληλοδιαδόχως μέχρι τοῦ ἀποτάτου. Ἐν τῇ πλανητικῇ ταύτῃ περιοδείᾳ, συναντήσομεν καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Γῆν, ἐφ' ἧς ὑπάρχομεν ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι, ἀλλ' ἐφ' ἧς οὐχὶ διὰ παντὸς κατοικήσομεν!

Ὀφείλομεν δὲ ποιῆσαι ἔναρξιν τῆς περιγραφῆς τῶν κόσμων τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ Ἡλίου, ἑστίας εὐεργετικῆς, εἰς οὗτινος τὰς ἀκτῖνας ἡ ζωὴ τῆς Γῆς ἐστι μετέωρος, ὥς περ καὶ ἡ τῶν ἄλλων πλανητῶν. Τοῦτο ἄρα τὸ ἄστρον ἀνοίξει τὴν πορείαν ἡμῶν ἐν τῇ μεγάλῃ περιοδείᾳ ἣν μέλλομεν ποιῆσαι. Ἀλλὰ προεισαγωγή τις ἀφ' ἑαυτῆς ἐπιβάλλεται εἰς τὴν περιοδείαν ταύτην· ἔστι δὲ αὕτη ἡ ἐξέτασις τῶν θαυμασίων τῆς ὀπτικῆς ὀργάνων, δι' ὧν δυνάμεθα οὕτω διακρίναι τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἄλλων κόσμων καὶ τὴν φύσιν αὐτῶν σπουδάσαι. Τὸ πρῶτον ὅθεν βιβλίον ἀφιέρωται εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν ἰσχυροτάτων τηλεσκοπίων τῶν ἐν ἐνεργείᾳ ὑπαρχόντων.

Καὶ ἤδη, προσφιλεῖς ἀναγνῶσται, μὴ ἐπεκτείνωμεν περαιτέρω τὴν προκαταρκτικὴν ἡμῶν συνδιάλεξιν, καὶ παραδώμεθα αὐτίκα ταῖς ὑψηλαῖς ταύταις σπουδαῖς, αἵτινές εἰσι τῶν μεγίστων θελγήτρων τῆς ζωῆς, καὶ τῶν εὐγενεστάτων τῆς διανοίας κατοπτεύσεων.

Ἔγραφον ἐν Παρισίοις, ἐν ἔτει 1876.

(Ἕπεται)

ΠΕΡΙ ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΨΥΧΗΣ.

—

Ἐὰν τὰ πάντα συναποθνήσκωσι μετὰ τοῦ σώματος, πρέπει τὸ σύμπαν νὰ λάβῃ ἄλλους νόμους, ἡ ὑφήλιος ἄλλα ἤθη, ἄλλας ἕξεις, καὶ τὸ πᾶν ν' ἀλλάξῃ φάσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐὰν τὰ πάντα συναποθνήσκωσι μετὰ τοῦ σώματος, τ' ἀξιώματα τῆς εὐθύτητος, τῆς φιλίας, τῆς τιμῆς, τῆς εὐγνωμοσύνης,

οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ πλάναι δημώδεις, ἐπειδὴ οὐδὲν ὀφείλομεν εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες δὲν ὑπάρχουσιν ἤδη, οἵτινες μετ' οὐ πολὺ θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς τὸ μηδὲν, καὶ μεθ' ὧν οὐδεὶς κοινὸς δεσμὸς θρησκείας καὶ ἐλπίδος συνδέει ἡμᾶς.

Ἐὰν τὰ πάντα συναποθνήσκωσι μετὰ τοῦ σώματος, τὰ ἡδέα ὀνόματα τῶν τέκνων, τοῦ πατρὸς, τοῦ συζύγου εἶναι λοιπὸν λέξεις κεναί, καὶ μάταιοι τίτλοι ἀπατῶντες ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἡ ἱερότης τῶν σχέσεων τούτων καὶ οἱ συνενοῦντες ἡμᾶς δεσμοὶ δὲν εἶναι πλέον διαρκεῖς. Οὔτε οἱ πατέρες ὑπῆρξαν πατέρες ἡμῶν οὔτε τὰ ἡμέτερα τέκνα θὰ ἦναι διάδοχοί μας, διότι τὸ μηδὲν εἰς ὃ θέλ μεν μεταβληθῇ ἡμέραν τινὰ δὲν ἔχει συνέχειαν. Ἡ τοῦ γάμου ἱερὰ κοινωνία εἶναι κτηνώδης ἕνωσις ἐξ ἧς ἐξέρχονται ὡς δι' ἀλλοκότου καὶ τυχαίας συναθροίσεως ὄντα ὁμοιόμορφα μὲν ἀλλ' οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχοντα μεθ' ἡμῶν ἢ τὸ μηδέν.

Τί νὰ εἴπω ἀκόμη;

Ἐὰν τὰ πάντα συναποθνήσκωσι μετὰ τοῦ σώματος, τὰ χρονικὰ τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ γενεὰ τῶν προπατόρων καὶ προγόνων ἡμῶν εἶναι ἁπλῆ σειρὰ χιμαιρῶν, ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν ποσῶς προγόνους καὶ μήτε ἀπογόνους βεβαίως θὰ ἔχωμεν. Αἱ μέριμναι τοῦ οἰκογενειακοῦ ὀνόματος καὶ τῶν μεταγενεστέρων εἰσὶ κενοσπουδίαι· ἡ ἀποδιδομένη τιμὴ ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν πλάνη παιδαριώδης, ἐπειδὴ βεβαίως εἶναι γελοῖον τὸ νὰ τιμᾷ τις πᾶν ὅ,τι δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἡ εὐλάβεια τῶν τάφων ἀπατηλὴ καὶ τετριμμένη συνήθεια, ἡ τέφρα τῶν τεθνεώτων πατέρων καὶ φίλων μας κόνις εὐτελὴς ἣν πρέπει νὰ διασκορπίσῃ τις εἰς τὸν ἀέρα ὡς μὴ ἀνήκουσαν εἰς οὐδένα. Αἱ τελευταῖαι θελήσεις τῶν θνησκόντων, αἱ τόσον ἱεραὶ καὶ εἰς αὐτὰ τὰ βάρβαρα ἔθνη, τελευταῖος ἦχος μηχανῆς διαλυομένης, καὶ ἵνα εἴπω συντόμως, οἱ νόμοι παράλογος δουλεία, οἱ βασιλεῖς καὶ μεγιστᾶνες φάσματα ἅτινα ἡ ἀδυναμία τῶν λαῶν ἐδημιούργησεν, ἡ δικαιοσύνη ἁρπαγὴ ἐπὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου, ὁ νόμος τῆς συζυγίας βάρος ἐπαχθὲς, ἡ αἰδὼς πρόληψις, ἡ χρηστότης χίμαιρα αἱ βδελυραὶ προδοσίαι καὶ δολιότητες ἀσήμαντοι καὶ θεμιταὶ πράξεις, καὶ ἡ καταδίκη τούτων διαβήματα περιττὰ καὶ ἀποφάσεις ἄσκοποι ὑπὸ νομοθετῶν καὶ δικαστῶν ἀφρόνων θεσμοθετηθεῖσαι.

Ἰδοὺ ποῦ δύναται νὰ φθάσῃ, καὶ ποῦ καταντᾷ ἡ ὑψηλὴ φιλοσοφία τῶν ἀσεβῶν. Ἰδοὺ ἡ δύναμις, ἡ ὀρθοφροσύνη, ἡ σοφία ἣν ἐκθειάζουσιν ἡμῖν αἰωνίως. Ἀποδεχθῆτε τὰς ἀρχάς των καὶ τὸ σύμπαν πίπτει εἰς χάος φρικῶδες καὶ συγχέεται· ἅπασαι αἱ περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας ἰδέαι καταστρέφονται, οἱ πλέον ἀπαραβίαστοι νόμοι τῆς κοινωνίας ἐκλείπουσιν, ἡ διάπλασις τῶν ἠθῶν φθείρεται, ἡ κυβέρνησις τῶν πόλεων ναυαγεῖ, ἅπασα ἡ ἁρμονία πολιτικοῦ τε καὶ θρησκευτικοῦ σώματος καταρρέει, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος θέλει εἶσθαι ἄθροισμα ἀφρόνων βαρβάρων, ἀναιδῶν, μαινομένων, πανούργων, καὶ ἀστόργων οὐδένα ἄλλον νόμον ἐχόντων ἢ τὴν ἰσχὺν, ἄλλον χαλινὸν ἢ τὰ πάθη των καὶ τὸν φόβον τῆς ἐξουσίας, ἄλλον Θεὸν ἢ τοὺς ἑαυτούς των.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Μ. Π.

ΣΥΛΛΟΓΗ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΠΑΝΤΙ ΑΝΘΡΩΠΩ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΤΗΣ ΜΥΗΣΕΩΣ.

—

Προσευχὴ τῆς πρωΐας, τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἑσπέρας.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Δ΄. Σελ. 182.)

—=—

Δέκα ἤδη ἐτῶν παρελθόντων ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ τῆς μυήσεως, καὶ τῶν Γρήγα

στᾶ καὶ τῶν Πουροχήτα τὸ αὐτὸ ἴσον χρονικὸν διάστημα διανῦσαι μελλόντων, ἵνα γένωνται Σαννυασὴ καὶ Βαναπατρᾶ, ἵνα δηλαδὴ φθάσωσιν εἰς τὸν δεύτερον βαθμὸν τῆς μυήσεως, πολυάριθμοι προσευχαὶ ὀφείλουσι προστεθῆναι εἰς τὰς διατάξεις τῶν ἀπολούσεων τῆς πρωίας, τῆς μεσημβρίας καὶ τῆς ἑσπέρας.

Ἀφικόμενος δὲ εἰς ταύτην τὴν περίοδον τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὁ μεμυημένος οὐκέτι ἑαυτῷ ἀνήκει· ἀλλὰ διέρχεται πάσας σχεδὸν τὰς ἡμέρας αὐτοῦ διὰ προσευχῶν, νηστειῶν καὶ σκληραγωγιῶν παντὸς εἴδους. Μέρος δὲ τῶν νυκτῶν αὐτοῦ καθιεροῦται εν τῷ ναῷ εἰς τὰς τελετὰς τῶν ἐπικλήσεων, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν ἀνωτέρων Γκουρού. Τρώγει δὲ ἅπαξ τῆς ἡμέρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου· πᾶσαι αἱ ἀπόκρυφοι δυνάμεις τίθενται εἰς ἐνέργειαν ἵνα τροποποιήσωσι τὸν φυσιολογικὸν αὐτοῦ ὀργανισμὸν καὶ εἰδικὴν διεύθυνσιν ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ δῶσιν.

Ὀλίγοι δὲ βραγμᾶνες φθάνουσιν εἰς τὴν δευτέραν κλάσιν τῶν μεμυημένων· ἐπειδὴ τὰ μυστηριώδη καὶ καὶ τρομερὰ φαινόμενα ἅπερ ὀφείλουσι παραγαγεῖν, ἀπαιτοῦσιν ἵνα καταβάλωσιν ὑπερφυσικὰς δυνάμεις, ὧνπερ ὀλίγιστοι μόνον κατορθοῦσι κυριεῦσαι.

Οἱ πλεῖστοι ἄρα τῶν βραχμάνων οὐδέποτε ὑπερβαίνουσι τὴν κλάσιν τῶν Γρηχαστᾶ καὶ τῶν Πουροχήτα. Μέλλομεν ἰδεῖν ἐν τούτοις παρακατιόντες μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν προσευχῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν τύπων τῶν προωρισμένων εἰς τὸ ἐξασκῆσαι τὴν διάνοιαν διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν πράξεων, ὅτε τὸν λόγον ποιησόμεθα περὶ τῶν ἐμφανίσεων καὶ πάντων τῶν ἄλλων φαινομένων, ὅτι οἱ μεμυημένοι οὗτοι τοῦ πρώτου βαθμοῦ ἀντιποιοῦνται καὶ κατέχουσι κατ' ἐπιφάνειαν δυνάμεων ἀνεπτυγμένων εἰς βαθμὸν πρὸς ὃν οὐδέποτέ τις ἔφθασεν ἐν Εὐρώπῃ.

Οἱ δὲ τῆς δευτέρας καὶ πρὸ πάντων τῆς τρίτης κατηγορίας, ἀξιοῦσιν ὅτι μηδὲ τὸν χρόνον ἤδη μηδὲ τὸν χῶρον γνωρίζουσι καὶ ὅτι ἄρχουσι καὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου.

Ἰδοὺ αἱ προσευχαὶ αἵτινες, ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ τῶν δέκα ἐτῶν τοῦ πρώτου βαθμοῦ τῆς μυήσεως προστίθενται εἰς ὅλας τὰς διατυπώσεις καὶ ἐπικλήσεις τὰς ἤδη ἐπιβεβλημένας, ὡς αἱ πράξεις διανοητικῆς πειθαρχίας προωρισμέναι εἰς τὸ παρακωλῦσαι τὸ ὑποκείμενον ἵνα μίαν μόνην στιγμὴν διατελέσῃ ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῶν ἰδίων αὐτοῦ σκέψεων.

Αἱ ἀκόλουθοι ἐπικλήσεις ἀπαντῶσι μετὰ μικρῶν τινων διαφορῶν ἐν ὅλαις ταῖς διαλέκτοις τῆς Ἰνδικῆς, καὶ πᾶσαι αἱ θρησκευτικαὶ αἱρέσεις ἐξίσου ἀντιποιοῦνται αὐτὰς ὡς ἰδίας. Εἰσὶν ἄλλως τε σύμφωνοι πρὸς τὸ τυπικὸν τοῦ Ιατζούρ-Βέδα.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΠΡΩΙΑΣ

«Μετὰ δέκα ἔτη καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη, ὁ βραχμὰν Γρηχαστὰ ὁ αἰσθανόμενος τὴν δύναμιν τοῦ φθάσαι τὸν ἄφθαρτον, μνημονευέτω ἐν ταῖς ἀπολούσεσι τῆς πρωΐας τῶν ἑπομένων προσευχῶν, προστιθεὶς αὐτὰς εἰς τὰς ἤδη διατεταγμένας.

* * *

«Ποιείτω ἔναρξιν πασῶν τῶν ἀσκήσεων αὐτοῦ διὰ τῆς ἑπομένης ἐπικλήσεως.

ΑΠΑΒΙΤΡΑΧΑ, ΠΑΒΙΤΡΑΧΑ ΣΑΡΒΑ ΒΑΣΤΑΜ ΓΚΑΤΟΠΙΒΑ ΙΑΣΜΑΡΕΤ ΠΟΥΓΓΑΡΙΚΑΚΧΑΜ ΣΑΒΑΧΙΑΒΧΙΑΜ ΤΑΡΑ ΣΟΥΚΧΙΧΥ.

Ὁ ἁγνὸς ἢ ἀκάθαρτος ἄνθρωπος, ἢ ὁ ἐν ἐπικινδύνῳ καταστάσει εὑρισκόμενος, οἱαδήτινι, οὐδὲν ἕτερον ὀφείλει ποιῆσαι εἰμὴ ἐπικαλέσαι ἐκεῖνον οὗτινος οἱ ὀφθαλμοὶ ἔχουσι χρῶμα λωτοῦ, ἵνα ἐξαγνισθῇ ἐσωτερικῶς τε καὶ ἐξωτερικῶς καὶ σωθῇ.

« Ἐξακολουθησάτω διὰ τῆς ἐπικλήσεως τοῦ ὕδατος.

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ ΤΩ ΥΔΑΤΙ

« Ὕδωρ ἡγιασμένον ὑπὸ τῶν πέντε εὐωδιῶν τῆς προσευχῆς, ὑπάρχεις ἁγνὸν, ἐκ τῆς θαλάσσης, τῶν ποταμῶν, τῶν λιμνῶν ἢ τῶν

φρεάτων προερχόμενον, καθάρισον τὸ σῶμά μου ἀπὸ παντὸς ῥύπου.

« Ὥσπερ ὁ ὁδοιπόρος ὁ κεκμηκὼς ὑπὸ τοῦ θάλπους εὑρίσκει ἀναψυχὴν ὑπὸ τὴν σκιὰν δένδρου, οὕτω δυνηθείην εὑρεῖν ἐν σοὶ, ὕδωρ ἡγιασμένον, τὴν ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν μου καὶ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἁμαρτημάτων μου.

« Ὕδωρ ἡγιασμένον, σὺ ὑπάρχεις ἡ οὐσία τῆς θυσίας, τὸ σπέρμα τῆς ζωῆς, ἐν τοῖς κόλποις σου βλαστάνουσι πάντα τὰ σπέρματα καὶ σχηματίζονται πάντα τὰ ὄντα.

« Ἐπικαλοῦμαι σε μετὰ τῆς αὐτῆς ἐμπιστοσύνης μεθ' ἧς τὸ τέκνον, ἀπέναντι οἱουδήτινος κινδύνου, ὑπάγει καὶ ῥίπτεται ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς μητρὸς ἥτις τρυφερῶς αὐτὸ ὑπεραγαπᾷ. Πλύνον με ἀπὸ τῶν παραπτωμάτων μου, καὶ καθάρισον μετ' ἐμοῦ πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

« Ὕδωρ ἡγιασμένον ἐν τῷ καιρῷ τοῦ Παλαϋὰ-χάος,—Βράχμα, τῆς ὑπερτάτης σοφίας, ὁ Σβαϋαμπχούβας, τὸ ὂν τὸ ὑπάρχον ἐκ μόνων τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, ὑπῆρχεν ὑπὸ τὸ σχῆμά σου. Σὺ ἧς συγκεχυμένον ἐν αὐτῷ.

« Αἴφνης ἐφάνη ἐπὶ τῶν ἀπεράντων κυμάτων ἅτινα διηυλάκουν τὸ ἄπειρον, καὶ ἐδημιούργησε σχῆμά τι ἵνα ἀποκαλύψηται, καὶ διεχώρισε τὴν γῆν ἀπὸ τῶν ὑδάτων, ἅτινα συνηνωμένα εἰς ἕνα δεσμὸν, ἐσχημάτισαν τὸν ἀχανῆ ὠκεανόν.

« Τὸ ἀνεξιχνίαστον ὄν, ὁ Βράχμας, τὸ ἐπαναπαυόμενον ἐν τῷ κενῷ τοῦ ἀπεράντου αἰθέρος, παρήγαγεν ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ οὐσίας τὴν Τριμοῦρτιν, ἔχουσαν τρία πρόσωπα, ἥτις ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὸν ἀέρα καὶ τοὺς ὑποδεεστέρους κόσμους.

Περαίνων δὲ χυσάτω ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ διὰ τριῶν στελέχων τῆς ἱερᾶς βοτάνης Δαρβᾶ, σταγῶνάς τινας ὕδατος.

« Ὁ τὴν πρωΐαν ἀπευθύνων τὴν ἐπίκλησιν ταύτην τῷ ὕδατι καὶ καλῶς ἐννοῶν τὴν ἀλληγορικὴν αὐτῆς σημασίαν, φθάνει εἰς ὑψηλὸν βαθμὸν ἁγιότητος.

« Συνενῶν ἔπειτα τὰς χεῖρας, εἰπάτω: « ὦ Βισχνοῦ, ἐκτελῶ ταῦτα πάντα, ἵνα διατηρήσω τὸ ἀξίωμα τοῦ Γρηχαστᾶ. »

« Σκεψάσθω περὶ τῶν ἀνωτέρων καὶ ὑποδεεστέρων κόσμων, περὶ τῶν πνευμάτων ἅτινα κατοικοῦσιν ἐπ' αὐτῶν, περὶ τῶν πνευμάτων τοῦ πυρὸς, τοῦ ἀνέμου, τοῦ ἡλίου, καὶ περὶ ὅλων τῶν πνευμάτων τῆς γῆς.

« Φέρων ἔπειτα τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μνημονευσάτω πάντων τῶν ὀνόματων τοῦ Βράχμα, καὶ κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ συνθλίβων τοὺς μυκτῆρας ποιησάτω τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ τούτου διὰ τῶν λόγων τῶν δε·

« Ἐλθὲ, Βράχμα, κατάβηθι ἐπὶ τοῦ στήθους μου !

« Φαντασθήτω τότε τὸν Θεὸν τοῦτον ὡς μηδόλως λαβόντα ἀρχὴν, ὡς κατέχοντα πασῶν τῶν ἐπιστημῶν, ὡς τὸν Γκουροῦ, αἰωνίαν ἀρχὴν πάντων τῶν πραγμάτων.

« Καὶ εἰπάτω: χαῖρε Βράχμα! σὺ ὁ ὢν ἡ οὐσία παντὸς ὅ,τι ὑπάρχει, τοῦ ὕδατος, τοῦ πυρὸς, τοῦ ἀέρος, τοῦ Αἰθέρος, τοῦ χώρου καὶ τοῦ ἀπείρου, προσφέρω σοι τὰς λατρείας μου.

« Ἐπικαλεσάσθω τότε τὸν Βισχνοῦν, καὶ φαντασθήτω αὐτὸν ἐξερχόμενον ἐκ τῶν κόλπων τῶν ὑδάτων ἐν τῷ μέσῳ ἄνθους λωτοῦ.

« Ἐπικαλεσάσθω τὸ Σίβαν λέγων, Σὺ ὁ καταστρέφων καὶ μετασχηματίζων πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει, κατάστρεψον καὶ μεταποίησον πᾶν ὅ,τι ἀκάθαρτον ἐν ἐμοὶ ὑπάρχει.

« Ὁ Γρηχαστὰς ἀπευθύνει τότε τῷ ἡλίῳ τὴν ἑπομένην παράκλησιν.

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ ΤΩ ΗΛΙΩ.

« Ἥλιε, τὸ πῦρ σου καθαρίζει τὰ πάντα, σὺ εἶ τὸ πνεῦμα τῆς παρακλήσεως, καθάρισόν με ἀπὸ πάντων τῶν ἁμαρτημάτων ὅσα διέπραξα παρακαλῶν καὶ θυσιάζων, πάντων ὅσα διέπραξα τὴν νύκτα λόγῳ, ἔργῳ ἢ διανοίᾳ, πάντων ὅσα διέπραξα ἐναντίον τοῦ πλησίον μου, συκοφαντῶν, ψευδομαρτυρῶν, ἢ ἐπιθυμῶν τὴν γυναῖκα τοῦ ἄλλου, τρώγων τροφὰς ἀπηγορευμένας ἢ ἐν ὥραις ἀπηγορευμέναις, ἢ συγκοινωνῶν μετ' ἀνθρώπων πονηρῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ῥύπων ἐπὶ τέλους ὅσους ἠδυνήθην τελέσαι, εἴτε ἡμέρας εἴτε νυκτός.

* * *

« Ἥλιε! τὸ πῦρ ἐκ σοῦ ἐγεννήθη, «καὶ παρὰ σοῦ τὰ πνεύματα λαμβάνουσι τὰ λεπτὰ μόρια» ἅτινα συντελοῦσιν εἰς τὸ σχηματίσαι αὐτοῖς ἀέριόν τι σῶμα.

* * *

« Χαραξάτω τότε περὶ ἑαυτὸν τοὺς μαγικοὺς κύκλους οἵτινες κωλύουσι τὴν προσέγγισιν τῶν κακῶν πνευμάτων.

* * *

« Ἔπειτα ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν ἀθάνατον θεὰν Ναρὴ (1), ἐκφρασάσθω διὰ τῶν λόγων τῶνδε:

* * *

« Ἔνδοξε Θεά! ἀπευθύνω σοι τὰς λατρείας μου, ποίησον, ἵνα ἀπεκδυόμενος παραυτα ἀπὸ τοῦ φθαρτοῦ τούτου περικαλύμματος δυνηθῶ ἀνυψώσασθαι μέχρι τῶν ἀνωτέρων σφαιρῶν.

* * *

Τιθέμενος τότε τὰς χεῖρας ὑπεράνω τοῦ χαλκίνου αὐτοῦ δοχείου τοῦ πεπληρωμένου ὕδατος, ἐπικαλεῖται τὸν υἱὸν τοῦ Κασιαππᾶ ἢ παντὸς ἑτέρου σοφοῦ τῶν παρελθόντων χρόνων, προσκαλῶν αὐτὸν ἐλθεῖν ἀκούσων τοὺς ἐπαίνους οὓς ἀπευθύνει τῇ Ναρῇ, καὶ μνημονεύων αὐτῶν μετ' αὐτοῦ.

* * *

« Φανέντος δὲ τοῦ πνεύματος, ἀπαγγειλάτω ὑψηλοφώνως τοὺς ἑπομένους λόγους εἰς τιμὴν τῆς παγκοσμίου μητρός.

* * *

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ ΤΗ ΝΑΡΗ.

« Θεία σύζυγε τοῦ κινουμένου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, διαφύλαξόν με τὴν ἡμέραν, διαφύλαξόν με τὴν νύκτα.

» Ἔχεις φύσιν πνευματικήν.

» Σὺ εἶ τὸ κατ' ἐξοχὴν φῶς.

» Οὐδόλως ὑπόκειται τοῖς ἀνθρωπίνοις πάθεσιν.

» Ὑπάρχεις αἰωνία

» Σὺ εἶ παντοδύναμος.

» Σὺ εἶς ἡ καθαυτὸ ἁγνότης.

» Σὺ εἶς ἡ καταφυγὴ τῶν ἀνθρώπων.

» Σὺ εἶς ἡ σωτηρία αὐτῶν.

» Σὺ ὑπάρχεις ἡ γνῶσις.

» Σὺ εἶς ἡ οὐσία τῆς ἱερᾶς γραφῆς.

» Διὰ τῆς ἀκαταπαύστου γονιμότητός σου συντηρεῖται τὸ σύμπαν.

» Σὺ εἶς ἡ εἰκὼν τῆς ἐπικλήσεως.

» Σὺ εἶς ἡ προσευχή.

» Πρὸς σὲ ὀφείλουσιν ἀπευθύνεσθαι πᾶσαι αἱ θυσίαι.

» Σὺ διανέμεις πάντα τὰ ἀγαθά.

» Τὰ πάντα ἐν ταῖς χερσί σου εὑρίσκονται, χαρά, θλίψις, φόβος, ἐλπίς.

» Παροῦσα τυγχάνεις εἰς τοὺς τρεῖς κόσμους.

» Ἔχεις τρία πρόσωπα.

» Ὁ ἀριθμὸς τρία ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν σου.

* * *

» Ναρή, παρθένος ἀθάνατος.

» Βραχμὶς, μήτηρ παγκόσμιος.

» Ἰρανία, μήτρα χρυσῆ.

» Παραματμά, ψυχὴ πάντων τῶν ὄντων.

» Σακτὴ, ἄνασσα τοῦ σύμπαντος.

» Λακμὴ, φῶς οὐράνιον.

» Μαριαμὰ, γονιμότης αἰωνία.

» Ἀγγασὰ, ῥευστὸν καθαρόν.

» Ἀχαγκαρὰ, ὑπερτάτη συνείδησις.

» Κονυὰ, σεμνὴ παρθένος.

» Ταμματρὰ, συνένωσις τῶν πέντε στοι

(1) Πρόσωπον ἐμβληματικὸν τῆς φύσεως ἐν τῇ Ἰνδικῇ μυθολογίᾳ.

χείων, τοῦ ἀέρος, τοῦ πυρὸς, τοῦ ὕδατος τῆς γῆς, τοῦ αἰθέρος.

» Γριγκανὰ, ἀρετὴ, πλοῦτος, ἀγάπη.

» Κανιμπαβὸ, παρθενία αἰωνία.

* * *

» Ποιησάτω τὸν ὅρκον τοῦ μνημονεύειν τοὐλάχιστον τρὶς τῆς ἡμέρας τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἐπικλήσεως, πηγῆς πάσης ζωῆς καὶ πάσης μεταποιήσεως.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ.

» Ἐπαναλαβέτω τὰς αὐτὰς προσευχὰς μετὰ τοὺς καθαρισμοὺς τῆς μεσημβρίας καὶ ποιησάτω τὴν ἐπίκλησιν τῶν πνευμάτων διὰ τοῦ ὕδατος.

ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΝΥΚΤΙΟΥ.

» Προσενεγκὼν τῷ πυρὶ τὴν θυσίαν, ἐπικαλεσάσθω ἐν τῷ καπνῷ τοῦ λιβανωτοῦ τὰ πνεύματα τῆς νυκτὸς λέγων πρὸς αὐτά·

» Πνεύματα τῶν ὑδάτων.
» Πνεύματα τῶν δασῶν.
» Πνεύματα τῶν ἐρήμων δρόμων.
» Πνεύματα τῶν τριόδων.
» Πνεύματα τῶν ἀμμωδῶν πεδιάδων.
» Πνεύματα τῶν βραχωδῶν πεδιάδων
» Πνεύματα τῶν ὀρέων.
» Πνεύματα τῶν ἐπικηδείων τόπων.
» Πνεύματα τῆς θαλάσσης.
» Πνεύματα τοῦ ἀνέμου.
» Πνεύματα τῶν καταιγίδων.
» Πνεύματα καταστρεπτικά.
» Πνεύματα παγίδας ἱστάντα.
» Πνεύματα τῶν ἁλμυρῶν ἐρήμων.
» Πνεύματα τῆς Ἀνατολῆς.
« Πνεύματα τῆς Δύσεως.
» Πνεύματα τοῦ Βορρᾶ.
» Πνεύματα τοῦ Νότου.
» Πνεύματα τοῦ σκότους.
» Πνεύματα τῶν ἄνευ πυθμένος βαράθρων.
» Πνεύματα τοῦ οὐρανοῦ.
» Πνεύματα τῆς γῆς.
» Πνεύματα τοῦ ᾅδου.

» Ἔλθετε πάντα, ἀκούσατε, μέμνησθε τῶν λόγων τούτων.

* * *

» Προστατεύσατε τοὺς ὁδοιποροῦντας, τὰς συνοδείας, πάντας τοὺς ἐργαζομένους ἀνθρώπους, τοὺς πάσχοντας, τοὺς προσευχομένους, τοὺς ἀναπαυομένους, πάντας τοὺς ἐν τῇ σιγῇ τῆς νυκτὸς φέρουσι τοὺς νεκροὺς εἰς τὴν πυράν, τοὺς διατρέχοντας τὰς ἐρήμους, τὰ δάση τὴν ἀπέραντον θάλασσαν.

* * *

» Πνεύματα! ἔλθετε πάντα, ἀκούσατε! μέμνησθε τῶν λόγων τούτων καὶ προστατεύετε πάντας τοὺς ἀνθρώπους.

(ΑΓΚΡΟΥΣΙΑΔΑ-ΠΑΡΙΚΧΑΙ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΤΗΣ ΜΥΗΣΕΩΣ.

Διελθὼν ἤδη εἴκοσιν ἔτη τῆς ἑαυτοῦ ζωῆς ἐν τῷ πρώτῳ βαθμῷ, ὑπωπιάζων τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ τῆς νηστείας καὶ τῶν στερήσεων πάσης φύσεως, ἁπαλύνων τὴν διάνοιαν αὐτοῦ διὰ τῶν προσευχῶν, τῶν ἐπικλήσεων καὶ τῶν θυσιῶν, ὁ μεμυημένος ὁριστικῶς ἐν μιᾷ τῶν τριῶν ἑπομένων κατηγοριῶν κατατάσσεται.

Γκριχαστάς — Γίνεται ἀρχηγὸς οἰκογενείας μέχρι τέλους τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ, ζῇ ἐν τῷ κόσμῳ, ἀσχολεῖται εἰς τὰς ἑαυτοῦ ὑποθέσεις, καὶ ἐξ ὅλων, ὅσα ἐδιδάχθη, οὐδὲν διατηρεῖ εἰμὴ τὴν δύναμιν τῆς ἐπικλήσεως τῶν ἑρεστίων πνευμάτων, τῶν ἀνηκόντων δηλαδὴ τῷ γενεαλογικῷ αὐτοῦ δένδρῳ, μεθ' ὧν ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ συγκοινωνεῖν ἐν τῷ ἀδύτῳ ὅπερ ὀφείλει τηρεῖν αὐτοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

Πουροχίτας. — Γίνεται ἱερεὺς τῆς κοινῆς λατρείας, παρίσταται ἐν πάσαις ταῖς τελεταῖς, ἐν ὅλαις ταῖς οἰκογενειακαῖς πανηγύρεσιν, ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ἐν ταῖς ἰδιαι-

τέραις κατοικίαις. Ὡς ἀποκλειστικὸν δὲ καθῆκον ἔχει πάντα τὰ φαινόμενα τῆς κατοχῆς. Ὁ μέγας ἐξορκιστὴς τῶν Παγοδῶν τυγχάνει.

Φακίρης. Γίνεται γόης, καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὀφείλει ποιεῖσθαι χρῆσιν παντὸς τοῦ χρόνου αὐτοῦ εἰς τὸ συγκεντροῦν ἐν φαινομένοις δημοσίᾳ παραγομένοις τὰς ἐμφανίσεις τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων.

Γκριχαστὰς, Πουροχίτας, Φακίρης, οὐδέποτε προβιβασθήσονται εἰς τὸν δεύτερον βαθμὸν τῆς μυήσεως. Αἱ σπουδαὶ αὐτῶν ἀποπερατοῦνται, καὶ ἐκτὸς τῶν Φακιρῶν, οἵτινες εὑρίσκονται ἐν σταθερᾷ συγκοινωνίᾳ μετὰ τῶν ἀνωτάτων μεμυημένων, ἵνα ἀκαταπαύστως αὔξωνται τὴν μαγνητικὴν καὶ ῥοώδη αὐτῶν δύναμιν, οὐκέτι παρίστανται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν ναῶν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μυστηρίων.

Ὀλίγιστοί τινες μόνον, ἐξ ἐκείνων οἵτινες διακρίνονται ἐν ταῖς σπουδαῖς τοῦ πρώτου βαθμοῦ, διασκελίζουσι τοὺς τρομεροὺς φραγμοὺς τῆς ἀνωτάτης μυήσεως τοῦ δευτέρου βαθμοῦ καὶ φθάνουσιν εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Σαννυασσῆ, κοινοβιάτου.

Ὁ Σαννυασσῆς οὐκέτι ζῇ εἰμὴ ἐν τῷ ναῷ, μόλις δὲ μετὰ μακρὰ διαλείμματα φαίνεται ἐν ταῖς πανδήμοις περιστάσεσι, καὶ ὅτε πρόκειται ἵνα πλήξῃ τὴν φαντασίαν τοῦ πλήθους διὰ φαινωμένου ὑψίστης τάξεως.

Σπουδάσομεν ἄρα τὸν δεύτερον βαθμὸν τῆς μυήσεως μόνον διὰ τὰ φαινόμενα τὰ παραγόμενα ὑπὸ τῶν σαννυασσῆ, ὧν τὴν ὀνοματολογίαν τὸ δεύτερον βιβλίον τοῦ Ἀγκρουσιαδᾶ δίδωσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΒΑΘΜΟΥ ΤΗΣ ΜΥΗΣΕΩΣ.

Μετὰ νέαν περίοδον εἴκοσιν ἐτῶν ἐν τῇ σπουδῇ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν ἀποκρύφων ἐμφανίσεων, ὁ σαννυασσῆς γίνεται σαννυασσῆς Νιρβανῆς, ἤτοι κοινοβιάτης γυμνὸς, οὕτω λεγόμενος, ἐπειδὴ οὐδόλως ὀφείλει τοῦ λοιποῦ φέρειν ἔνδυμα, τοῦθ' ὅπερ ἐμφαίνει ὅτι ἀπέρρ·ψε καὶ τοὺς ἐσχάτους δεσμοὺς, οἵτινες εἰς τὴν γῆν αὐτὸν προσεκώλλων.

Τὸ βιβλίον τῶν Πιτρὶς ἢ τῶν πνευμάτων, ὅπερ ὁδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὰς ἐρεύνας ταύτας, οὐδεμίαν ἐξήγησιν προσιτὴν τῷ βεβήλῳ περιέχει περὶ τῶν μυστηριωδῶν ἀσχολιῶν αἷς παραδίδονται οἱ σαννυασσῆ Νιρβανῆ ἢ μῦσται τοῦ τρίτου βαθμοῦ.

Τὸ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου κεφάλαιον περιορίζεται εἰς τὸ ἐγγράψαι ἐν δυσὶ τριγώνοις τὰς ἀκολούθους μαγικὰς λέξεις, ὧν ἡ ἐξήγησις ἀδύνατος ἡμῖν τυγχάνει, μηδὲν τῶν Βραχμάνων λεγόντων.

Λ' ΟΜ

Λ' ΡΧΟΜ ΣΙ' ΧΡΟΥΜ

ΣΙΟ' ΡΧΙΜ

ΡΑΜΑΙΑ ΝΑΜΑΧΑ

Ἀλλὰ δυνάμεθα σπουδάσαι τὴν ὑπερτάτην μύησιν ἐν ταῖς φιλοσοφικαῖς αὐτῆς διδασκαλίαις περὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεμίαν μνείαν ποιεῖται τῶν ὑπὸ τῶν νιρβανῆ τελουμένων φαινομένων τὸ βιβλίον τῶν πνευμάτων.

Φαίνεται ὅτι ζῶσιν ἐν διαρκεῖ ἐκστάσει καὶ θεωρίᾳ, ἀποστεροῦντες ἑαυτοὺς ὕπνου ὅσον δύνανται, καὶ ἅπαξ μόνον τὴν ἑβδομάδα ὀλίγην τροφὴν λαμβάνοντες μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Οὐδέποτέ εἰσιν εὐπρόσιτοι, καὶ μηδ' ἐν τοῖς ναοῖς αὐτοῖς φαίνονται, ἐκτὸς τοῦ μεγάλου πενταετηρικοῦ ἀγῶνος τοῦ πυρός. Τὴν ἡμέραν ταύτην φαίνονται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς ἐπὶ κρηπῖδος ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἱερᾶς λίμνης, ὅμοιοι πρὸς φαντάσματα, καὶ διὰ τῶν ἐξορκισμῶν αὐτῶν φωτίζουσι τὸ διάστημα. Στήλη φωτὸς φαίνεται ἀναβαίνουσα περὶ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τοῦ οὐρανοῦ.

Ἄγνωστοι τότε θόρυβοι διαπερῶσι τοὺς ἀέρας, καὶ πεντακόσιαι ἢ ἑξακόσιαι χιλιάδες Ἰνδῶν, ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἰνδικῆς, προσδραμόντες ἵνα ἴδωσι τοὺς ἡμιθέους τούτους πίπτουσι πρηνεῖς ἐν τῇ κόνει, ἐπικαλούμενοι τὰς ψυχὰς τῶν προγόνων.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΟΥΡΑΝΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ.

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος ΣΤ΄. σελ. 260)

Πρὸ πολλοῦ οἱ πόλεμοι ἐμετριάσθησαν μεταξὺ τῶν ὁμόρων ἐθνῶν, ἅτινα μόνον κατὰ τὴν γλῶσσαν διακρίνονται· πάντα ἐξ ἴσου σχεδὸν προώδευσαν τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, πρὸ πάντων δὲ τὴν ἀστρονομίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν θεολογίαν. Ἂν δὲ καί τινες λαοὶ καθυστεροῦσιν εἰσέτι τὴν ἠθικήν, οὐδαμοῦ ὅμως ἀνεγείρεται ἄγαλμα, ἢ εἴδωλον πρὸς λατρείαν, ἀλλὰ πανταχοῦ τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τὸν ἕνα καὶ μόνον ὑπέρτατον τοῦ σύμπαντος Κύριον δοξάζουσιν.

Μία τῶν ἑπτὰ ἠπείρων τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου ὑπερέχει πασῶν τῶν ἄλλων τὴν θεολογίαν. Ὀνομάσωμεν τὴν ἤπειρον ταύτην Πρώτην, οὕτω δὲ καὶ τὰς λοιπὰς Δευτέραν, Τρίτην, Τετάρτην, Πέμπτην, Ἕκτην, Ἑβδόμην ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἠθικῆς ἑκάστης ἀναπτύξεως, καὶ ἴδωμεν ἤδη τοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς νόμους τῆς πρώτης ἠπείρου.

Μία πόλις ἐν τῇ ἠπείρῳ ταύτῃ δημοκρατεῖται· οἱ νόμοι αὐτῆς ἐτέθησαν τῇ κοινῇ συγκαταθέσει ἁπάντων τῶν πολιτῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καθ' ὃν χρόνον ἤρξατο ἀκμάζουσα ἡ Αἴγυπτος ἐπὶ τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Ὀνομάσωμεν τὴν πόλιν ταύτην πρὸς στιγμὴν Πρόοδον. Οἱ νόμοι αὐτῆς εἶναι τοιοῦτοι ὥστε πάντες συγχρόνως συμπροοδεύουσι καὶ συνευτυχοῦσιν, ἀνθεωροῦντες καὶ βελτιοῦντες τοὺς θεσμοὺς κατὰ τὰς ἀνάγκας ἁπάσης τῆς πόλεως.

Θὰ σοὶ εἴπω, φίλτατε διδάσκαλε, περιληπτικῶς τὴν ἔννοιαν τῶν νόμων, οὓς τὸ πρῶτον κοινῇ ἡ Πρόοδος ἐψηφίσατο.

Συνελθόντες πάντες οἱ θεολόγοι καὶ αἱ θεολόγοι, πάντες οἱ φιλόσοφοι καὶ αἱ φιλόσοφοι, πάντες οἱ ἐπιστήμονες καὶ αἱ ἐπιστήμονες, πάντες οἱ ἐν τέλει καὶ αἱ ἐν τέλει τῆς πόλεως ἐξήλεγξαν πάντας τοὺς ὑπάρχοντας θεσμοὺς καὶ συνέταξαν τὴν ἀκόλουθον γενικὴν νομοθεσίαν.

» 1 Εἷς μόνος Θεὸς ὑπάρχει ἑνιαῖος, ἀρχὴ καὶ αἰτία πάντων τῶν πραγμάτων, ἄναρχος, αἰώνιος, ἄϋλος, ἀναλλοίωτος, παντοδύναμος, δικαιότατος, πανάγαθος, ἄπειρος καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς τελειότητας, καὶ οὐδεμία ἔλλειψις παρ' αὐτῷ ὑπάρχει.

» 2 Ἐδημιούργησε τῇ θελήσει αὐτοῦ τὸ σύμπαν, περιλαμβάνον πάντα τὰ ἔμψυχα καὶ ἄψυχα ὄντα, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα.

» 3 Πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ὑπ' αὐτοῦ διὰ τὴν μακαριότητα ἐδημιουργήθησαν.

» 4 Πᾶσα δὲ ψυχὴ ὀφείλει νὰ γίνῃ ἀξία τῆς μακαριότητος ταύτης διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀγάπης.

» 5 Διὰ νὰ ἐργάζηται καὶ νὰ ἀγαπᾷ ὀφείλει νὰ διδάσκηται ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων.

» 6 Πρὸς τοῦτο ἐδόθησαν αὐτῇ πάντα τὰ ὑλικὰ μέσα καὶ πᾶσαι αἱ σωματικαὶ καὶ διανοητικαὶ δυνάμεις.

» 7 Ἕκαστος ἄνθρωπος ὀφείλει ν' αναπτύσσῃ ἀκαταπαύστως τὰς ἑαυτοῦ ψυχικὰς δυνάμεις, ν' ἀποκτᾷ γνώσεις καὶ οὐχὶ ὑλικὰ πράγματα.

» 8 Τὰ ὑλικὰ πράγματα, ὅσα τείνουσιν εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ζωῆς ἀνήκουσιν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους.

» 9 Πάντες ὀφείλουσι νὰ ἐργάζωνται ἵνα εὐχαριστῶσι τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον, καὶ

οὐδεὶς δύναται· νὰ ἔχῃ κτῆμά τι ἴδιον, μηδὲ ν' ἀρνῆται τὴν συνεργασίαν του εἰς τὸν πλησίον του.

* *
*

» 10 Οὐδείς ἐστιν ἀνώτερος τοῦ ἄλλου ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πόλεως, ἀλλὰ πάντες, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἴσοι εἶναι, καὶ τὰ αὐτὰ δικαιώματα χαίρουσιν.

* *
*

» 11 'Αλλ' οἱ μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι τὴν διάνοιαν χρεωστοῦσι νὰ διδάσκωσι τοὺς καθυστεροῦντας καὶ νὰ ὁδηγῶσιν αὐτοὺς εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀπαιτήσεως.

* *
*

» 12 Ὁ Θεὸς ἐποίησε τὰ πάντα λίαν καλά· τὸ δὲ κακὸν ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται.

* *
*

» 13 Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ὑπεύθυνος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐλαχίστης αὐτοῦ πράξεως.

* *
*

14 Ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων χρεωστεῖ νὰ μεριμνᾷ καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ εὐημερίας πάσης τῆς πόλεως.

* *
*

» 15 Οὐδεὶς ἀνήκει εἰς ἑαυτόν, ἀλλὰ πάντες εἰς τὴν πόλιν καὶ πᾶσα ἡ πόλις εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον.

* *
*

» 16 Ἅπασα ἡ πόλις δὲν ἀποτελεῖ εἰμὴ ἓν σῶμα, καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος εἶναι μέλος ἀναπόσπαστον τοῦ σώματος τούτου.

*
* *

» 17 Οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατάσσῃ τὸν ἕτερον, μηδὲ νὰ τιμωρῇ· διότι ὑπάρχει ὁ ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς, καὶ εἰς αὐτὸν πᾶσα ποινὴ καὶ ἀνταμοιβὴ ἐναπόκειται.

*
* *

» 18 Καθ' ἕκαστον ἔτος συνέρχεται πᾶσα ἡ πόλις καὶ ἐκλέγει δέκα καὶ ἓξ ἐπιτροπὰς δωδεκαμελεῖς διὰ πλειονοψηφίας ἀπολύτου· ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν φροντίζει περὶ τῆς παιδείας, ἡ δευτέρα περὶ τῶν οἰκοδομῶν καὶ τῆς ἐργασίας, ἡ τρίτη περὶ τῶν τεχνῶν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν ἐφευρέσεων καὶ τῶν ἀνακαλύψεων, ἡ τετάρτη περὶ τῆς φυλακῆς τῆς πόλεως, ἡ πέμπτη περὶ τῶν ναυτικῶν, καὶ τῆς ξυλουργίας ἡ ἕκτη περὶ τῶν ἐξωτερικῶν σχέσεων, ἡ ἑβδόμη περὶ τῆς διαδόσεως τῶν φώτων καὶ εἰς τὰς ἑτέρας πόλεις διὰ τῆς ἀποστολῆς καταλλήλων προσώπων, ἡ ὀγδόη περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀσθενῶν, ἡ ἐννάτη περὶ τοῦ σωφρονισμοῦ τῶν πταιόντων ἢ ἀπειθούντων, ἡ δεκάτη περὶ τοῦ ἱματισμοῦ, ἡ ἑνδεκάτη περὶ τῶν ζώων, ἡ δωδεκάτη περὶ τῆς γεωργίας, ἡ δεκάτη τρίτη περὶ τῆς κηπουρικῆς, ἡ δεκάτη τετάρτη περὶ τῆς διατροφῆς ἁπάσης τῆς πόλεως, ἡ δεκάτη πέμπτη περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἡ δεκάτη ἕκτη περὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς δικαιοσύνης καὶ πάντων τῶν κοινῶν συμφερόντων τῶν ἀποφασιζομένων ὑπὸ πασῶν τῶν ἄλλων ἐπιτροπῶν.

*
* *

» 19 Ἑκάστη ἐπιτροπὴ ἅμα ἐκλεγεῖσα καταρτίζει τὸ ἑαυτῆς προσωπικὸν διὰ πλειονοψηφίας ἀπολύτου.

*
* *

» 20 Οὐδεὶς δύναται νὰ ἦναι μέλος δύο ἢ καὶ πλειοτέρων ἐπιτροπῶν, ἀλλ' ὁ βουλόμενος καὶ ἔχων τὸν ἀπαιτούμενον καιρὸν δύναται νὰ ἐργάζηται ὑπὸ τὰς ὁδηγίας δύο ἐπιτροπῶν, οὐδέποτε ὅμως καὶ πλειοτέρων.

*
* *

» 21 Οὐδεμία ἐπιτροπὴ δύναται νὰ ἐκλεγῇ καὶ τὸ ἑπόμενον ἔτος.

*
* *

» 22 Πάντες οἱ πολῖται ὀφείλουσι νὰ σπεύδωσιν εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς τετάρτης ἐπιτροπῆς ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως.

*
* *

» 23 Οἱ ἐπιμένοντες ἐν τῇ ὀκνηρίᾳ καὶ τῇ πρὸς τοὺς ἑαυτῶν ἀδελφοὺς ἀπειθείᾳ ἐξορίζονται τῆς πόλεως δι' ἀποφάσεως τῆς δεκάτης πέμπτης ἐπιτροπῆς ἐγκρινομένης ὑπὸ πάσης τῆς πόλεως.

*
* *

» 24 Ἡ πόλις οὐδέποτε, δι' οὐδένα λόγον ἐπιτίθεται καθ' ἑτέρας τινὸς πόλεως, ἀλλὰ θὰ προσπαθῇ πάντοτε διὰ παντὸς εὐστόχου

καὶ εἰρηνικοῦ τρόπου νὰ διαδίδῃ τὴν ἠθικὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν πίστιν εἰς ὅσας πόλεις δύναται.

*
* *

» 25 Πρῶτον ἐκλέγεται ἡ ἐπὶ τῆς παιδείας ἐπιτροπή, καὶ αὐτὴ πρώτη ἐπίσης καταρτίζει τὸ προσωπικόν της, καὶ ἀφοῦ αὕτη συμπληρώσῃ τὸ προσωπικὸν πάντων τῶν διδασκαλείων, τότε ἐκλέγονται αἱ λοιπαὶ ἐπιτροπαί. Ἐὰν δὲ καταρτισθέντων τῶν προσωπικῶν πασῶν τῶν ἐπιτροπῶν μένωσί τινες διαθέσιμοι, ἀποστέλλονται εἰς κατήχησιν τῶν ἐθνῶν, ἐὰν μὴ σπουδασταὶ τυγχάνωσιν.

*
* *

» 26 Οἱ σπουδάζοντες καὶ αἱ σπουδάζουσαι μηδὲ ἐκλέξιμοι δύνανται νὰ ἦναι μηδ' ἐκλογεῖς, ἐὰν μὴ πρῶτον συμπληρώσωσι τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἑαυτῶν ἡλικίας, οὐχ ἧττον ὅμως ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους ὀφείλουσι νὰ ἐργάζωνται ἀναλόγως οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς βοηθείας τῆς πόλεως ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπαύξησιν αὐτῆς.

*
* *

» 27 Ἐν τοῖς σχολείοις ἐκτὸς τῶν ἄλλων μαθημάτων διδάσκονται καὶ πᾶσαι αἱ ζῶσαι γλῶσσαι τοῦ κόσμου, διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ πόλις ἡμέραν τινὰ εἰς πάντα τὰ ἔθνη νὰ διαδώσῃ τοὺς νόμους της.

*
* *

» 28 Ὡς πρώτιστον δὲ μάθημα διδάσκονται καὶ ἀναπτύσσονται οἱ παρόντες νόμοι, οὐ μόνον ἐν τοῖς διδασκαλείοις, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ τοῦ δήμου διαχύσει, ἵνα καλῶς οἱ πάντες τούτους γνωρίζωσιν, ἐκ συμφώνου ἐξηγῶσι καὶ αὐτοπροαιρέτως αὐτοὺς ἐκτελῶσιν.

*
* *

« 29 Τὰς ἰδιαιτέρας διατάξεις ἑκάστης ἐπιτροπῆς ἐγκρίνει πᾶσα ἡ πόλις.

*
* *

» 30 Καταργεῖται ἡ κυκλοφορία παντὸς νομίσματος ἐν τῇ πόλει, καὶ ἅπας ὁ θησαυρὸς αὐτῆς παραδίδοται τῇ ἕκτῃ ἐπιτροπῇ.

*
* *

» 31 Ἡ πόλις δύναται νὰ ἐξάγῃ ἐμπορεύματα ἐπ' ἀνταλλαγῇ, δύναται ἐνίοτε νὰ λαμβάνῃ ἀντὶ τῶν εἰδῶν τῆς ἐξαγωγῆς χρυσὸν ἢ ἄργυρον, ἵνα δύναται καὶ ἐν ἀνάγκῃ ν' ἀγοράζῃ χρειώδη τινὰ εἴδη εἰσαγωγῆς· ἀλλ' ὁ χρυσὸς τῆς πόλεως δὲν θὰ χρησιμεύῃ κυρίως εἰμὴ τοῖς εἰς τὰ ἔθνη ἀποστόλοις.

*
* *

» 32 Οἱ παρόντες νόμοι μεταφράζονται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ πέμπονται εἰς ὅλα τὰ ἔθνη.

*
* *

» 33 Οἱ ἀλλοδαποὶ δύνανται νὰ συμμετέχωσι τῆς εὐημερίας τῆς πόλεως συμμορφούμενοι πρὸς τοὺς νόμους αὐτῆς, τοὺς ὁποίους ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν διαλέκτῳ σπουδάζουσι, καὶ θεωροῦνται ὡς τέλειοι πολῖται, τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ καθήκοντα ἔχοντες.

*
* *

» 34 Ὅσοι ἐκ τῶν ἀλλοδαπῶν δὲν θελήσωσι νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τοὺς παρόντας νόμους καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἐπιτροπῶν δύνανται ν' ἀποχωρήσωσιν.

*
* *

» 35 Οἱ παρόντες νόμοι ἀναθεωροῦνται ὑφ' ἁπάσης τῆς πόλεως μετὰ πᾶσαν δεκαετίαν ἐπὶ τῇ προτάσει μιᾶς καὶ τῇ παραδοχῇ πασῶν τῶν ἐπιτροπῶν.

*
* *

« 36 Οἱ συντάξαντες αὐτοὺς ἐκτὸς τῶν κατὰ καιροὺς ἑτέρων αὐτῶν καθηκόντων, ἀναλαμβάνουσι περιπλέον καὶ τὴν ἐπιφόρτισιν νὰ διδάσκωσι καὶ νὰ ἐξηγῶσιν αὐτοὺς εἰς πάντα πολίτην ἡμεδαπὸν ἢ ἀλλοδαπὸν διὰ καταλλήλου διερμηνέως.

*
* *

» 37 Ὁ Θεός, ὅστις διὰ τῶν λειτουργικῶν αὐτοῦ πνευμάτων ἐνέπνευσε τῇ πόλει τὴν ἐπιψήφισιν τῶν νόμων τούτων, εἴη βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς αὐτῆς πάντοτε.

*
* *

Ἡ νομοθεσία αὕτη, καίτοι ἀτελής, ὑπῆρξε τὸ πρώτιστον καὶ μέγιστον βῆμα τῆς πρὸς τὰ πρόσω γιγαντιαίας ἠθικῆς προόδου καὶ εὐημερίας τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου.

Σύ, ἀγαπητέ μοι διδάσκαλε, οὐδόλως ὡς βλέπω, χιμαιρικοὺς ἢ παραδόξους τοὺς νόμους τούτους εὑρίσκεις, καίτοι ὡς εἶπον οὐχὶ ἐντελεῖς τυγχάνοντας· καὶ ὀλίγιστοι ἐκ τῶν

ἀνθρώπων τῆς Γῆς τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου θὰ κρίνωσιν αὐτοὺς ὡς δυνατοὺς νὰ ἐφαρμοσθῶσιν. Οἱ πλεῖστοι, οἱ καθυστεροῦντες θὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν εἶναι, εἰμὴ ἀποκυήματα τῆς φαντασίας σου μηδεμιᾶς ἐφαρμογῆς δυνάμενα νὰ τύχωσιν. Οἱ τοιοῦτοι δὲν ἔχουσιν ὑπ' ὄψιν εἰμὴ τὴν Γῆν τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου, ἢ μᾶλλον ἐλάχιστον μέρος αὐτῆς ἐκ τοῦ ὁποίου θέλουσι νὰ κρίνωσι περὶ τοῦ ὅλου. Βλέπουσι τὴν ἀθλιότητα μέρους τῆς ἀνθρωπότητος τῆς ἐν λόγῳ Γῆς, βλέπουσι τὴν ἐκ τῶν ἕξεων καὶ τῶν προλήψεων διαφθορὰν τῶν ἠθῶν τῆς κοινωνίας, τὴν ἰδιοτέλειαν, τὴν δυσπιστίαν, τὸν φθόνον, καὶ τὸν ἐγωϊσμόν, καὶ σκέπτονται ὅτι ἀδύνατον εἶναι ὥστε νόμοι τοιοῦτοι νὰ ἐφαρμοσθῶσιν. Ἂς σκεφθῶσι καὶ ἂς εἴπωσιν ὅτι θέλωσιν. Σὺ γνωρίζεις, φίλτατέ μοι, ὅτι εἶναι καθῆκόν σου νὰ γράψῃς καὶ νὰ δημοσιεύσῃς ὅ,τι σοὶ ὑπαγορεύω.

Θὰ δημοσιεύσῃς ταῦτα πάντα ὡς ἔχουσιν ἤδη καὶ ὡς ἐτροποποιήθησαν ἀκολούθως καὶ ἐβελτιώθησαν, καθὼς θὰ σοὶ ὑπαγορεύσω ἐν ἑτέρᾳ συνεδριάσει. Ἤδη εἶναι καιρὸς ἵνα ἐπιστρέψω εἰς τὴν Γῆν τοῦ Φωτοπομποῦ Ἡλίου. Πρὶν τούτου ὅμως θὰ σοὶ εἴπω ὀλίγα τινὰ εἰσέτι· θέλω νὰ φθάσω μέχρι τῆς ἐφεστώσης ἐποχῆς τῆς Γῆς, ἐφ' ἧς εὑρίσκομαι, νὰ χαιρετήσω τοὺς ἀγαθοὺς καὶ ἀγαπητοὺς ἐκείνους ἀδελφοὺς ἡμῶν νὰ συσχετισθῶ μετ' αὐτῶν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ συνεδριάσει θὰ σοὶ περιγράψω λεπτομερῶς τὰ τοῦ βίου των. Προλαμβάνω νὰ σοὶ εἴπω ὅτι κάλλιον εἶναι, ὥστε ἐγὼ ἐγρηγοροῦσα νὰ μὴ ἐνθυμῶμαι τὸ παραμικρὸν ἐκ τούτων ὅσα εἶδα καὶ σοὶ ὑπηγόρευσα, καὶ ὅτι θὰ μοὶ ἐπιτρέψῃς νὰ ἐπανέλθω εἰς τὸ σῶμά μου, ἅμα ἐγὼ αὐτὴ τοῦτο θελήσω. Οἱ νόμοι οὗτοι ὑπῆρξαν παιδαγωγικοί, προεισαγωγικοὶ πολλάκις ἀνεθεωρήθησαν ὑφ' ἁπάσης τῆς πόλεως. Ἄρθρα τινὰ ἐτροποποιήθησαν, ἐβελτιώθησαν, ἕτερα δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος προοδευούσης εἰς τὴν ἠθικὴν ὡς περιττὰ θεωρούμενα κατηργήθησαν καὶ ὁσημέραι διεδίδοντο τὰ φῶτα τῆς Προόδου εἰς τὰς πόλεις αἵτινες εὑρίσκοντο εἰς σχέσεις μετ' αὐτῆς, χωρὶς νὰ ἐπιβάλλωνται.

Καὶ μετὰ δέκα αἰῶνας, πάντες οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ πασῶν τῶν ἠπείρων δὲν ὡμίλουν εἰμὴ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γλῶσσαν· οὐχὶ δὲ ὡς ἓν μόνον ἔθνος ἐθεωροῦντο, ἀλλ' ὡς μία καὶ μόνη οἰκογένεια. Ὦ, φίλτατε διδάσκαλε, οἱ νόμοι οὗτοι διεδόθησαν ἐντὸς ὀλίγων αἰώνων εἰς ὅλας τὰς ἠπείρους, αἵτινες προθυμότατα ἠσπάζοντο αὐτούς, ἐκτὸς μιᾶς, τῆς ἑβδόμης, τῆς ἐσχάτης δηλαδὴ ὡς πρὸς τὴν ἠθικὴν πρόοδον, ἐν ᾗ ἀρχαί τινες θρησκευτικαὶ καὶ πολιτικαὶ βλέπουσαι ὅτι προὔκειτο ν' ἀπολέσωσι τήν τε κοσμικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν ἐξουσίαν παντὶ σθένει ἐπολέμησαν ὅπως μὴ ἐμπνευσθῶσιν εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν αἱ ἰδέαι αὗται. Ἐν τῇ ἠπείρῳ ταύτῃ πολλαχοῦ ἤρξαντο ἐγκαθιστάμενα ἱερατεῖα, καὶ διάφορα πολιτεύματα μοναρχικὰ παρεκώλυον τῶν ἀνθρώπων τὴν πρόοδον. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἡττήθησαν οὐχὶ διὰ τῶν ὅπλων, ἀλλὰ διὰ τῆς εὐμενείας καὶ τῆς κοινῆς προσπαθείας τῶν ἓξ ἑτέρων ἠπείρων, αἵτινες πληρέστατα αὐτοὺς παρεδέξαντο.

Ἐπὶ δέκα αἰῶνας διὰ τῶν νόμων τούτων οἱ ἄνθρωποι τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου διοικούμενοι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς προόδου ἀφίκοντο, ὥστε μὴ ἔχοντες ἤδη ἀνάγκην μηδὲ νόμων, μηδὲ διατάξεων καὶ θεωροῦντες ἤδη αὐτοὺς ὡς περιορίζοντας τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀτόμων κατήργησαν αὐτούς, ἢ μᾶλλον ἁπλοποιήσαντες αὐτούς, ἔκτοτε δὲν ζῶσιν εἰμὴ καθ' ἕξιν ἐν τῇ ἀρετῇ καὶ τῇ παγκοσμίῳ ὁμονοίᾳ, ὡς τέκνα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς τοῦ Δημιουργοῦ τοῦ σύμπαντος.

Ἔκτοτε ὁ εἷς ζῇ καὶ ἐργάζεται δι' ὅλους, καὶ ὅλοι ζῶσι καὶ ἐργάζονται διὰ τὸν ἕνα, αὐξανόμενοι καὶ πληθυνόμενοι καὶ τὸν Ὕψιστον κοινῇ δοξολογοῦντες.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι τῆς παρούσης ὁλόκληρον τὴν ἱστορίαν τῆς Γῆς τοῦ Φωτοποιοῦ Ἡλίου μία μόνη λέξις συνοψίζει ΟΛΒΙΟΤΗΣ! Εἷς μόνος νόμος διέπει τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ τὸν νόμον τοῦτον μία μόνη λέξις ἐκφράζει, ΑΓΑΠΗ.

(Ἕπεται.)

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΪΤΑΙ.

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος ΣΤ'. σελ. 268).

—

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ, ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ, ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΧΑΑΑΡΕΤΟΣ.

Χαίρετε φίλοι, οὐδεὶς ἐλλείπει;

ΣΥΜΕΩΝ

Οὐδείς.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καὶ ὁ Δῆμος;

ΔΗΜΟΣ

Εἶν' ἐδῶ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Θάρρος, Δῆμε! θάρρος! ἔσο ἀνήρ! ἐνθυμήθητι ὅτι εἶσαι Ἕλλην καὶ ἔσο ὑπερήφανος διὰ τοῦτο. Ἴσως ἡ κόρη σου εἶναι Βιργινία ἡ Ῥωμαία τῆς ἐποχῆς μας..

ΔΗΜΟΣ

Ὢ! ναί! νὰ φονεύσω τὸν βιαστὴν τῆς τιμῆς τῆς θυγατρός μου καὶ ἂς ἀποθάνω τότε ἀμέσως μετ' αὐτόν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Θὰ τὸν φονεύσῃς!

ΔΗΜΟΣ

Ναί... εἰς τὴν πρόσκλησίν σου ἔσπευσα νὰ προσέλθω. Τὸ μυστηριῶδες αὐτῆς ἐκέντησε τὴν περιέργειάν μου· ἀλλ' ἤδη βλέπων ἐνταῦθα συνηγμένους ἐνδόξους ἄνδρας δοξάζω τὸν Θεὸν διότι ἔφθασα ἐγκαίρως. Ἂν καὶ μὴ γνωρίζων τὸ αἴτιον τῆς συνδρομῆς ταύτης μαντεύω ὅμως ὅτι πρόκειται περὶ σχεδίου, ὅπερ μόνον σὺ δύνασαι νὰ συλλάβῃς καὶ νὰ ἄγῃς εἰς πέρας.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἀνδρεῖοί μου φίλοι, θαρσεῖτε! Ὁ Θεὸς δὲν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπόν του ἀπὸ τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος! αἱ δοκιμασίαι τὰς ὁποίας ὑπέστημεν εἶναι τιμωρία διὰ τὴν μέχρι τοῦδε νάρκην μας· ἀλλ' εἰς τοὺς ἐγκαρτεροῦντας ἀνήκει ὁ στέφανος τῶν μαρτύρων. Ἀδελφοί μου, γνωρίζετε ὅτι εἶναι χρέος ἡμῶν νὰ παραφυλάττωμεν ἀγρύπνως τῆς μητρός μας Ἑλλάδος τὸν τάφον καὶ ἅμα νοήσωμεν ὅτι εἶναι λυτρώσεως ἐλπὶς νὰ ἤμεθα ὀρθοὶ πρὸς βοήθειάν της. Νομίσας δὲ ὅτι ἦλθεν ἡ στιγμὴ νὰ πράξωμεν ὑπὲρ αὐτῆς τὸ καθῆκόν μας, σᾶς συνεκάλεσα, ἀρχαῖοι συστρατιῶται, εἰς τὸν ἔρημον καὶ ἱερὸν αὐτὸν περίβολον. Τὸ αἴτιον ὅπερ ἐπισπεύδει τὴν ἐξέγερσιν ἡμῶν εἶναι ἡ ἀνάκλησις τοῦ Βιλλαρδουίνου καὶ ἡ ἄφιξις τοῦ διαδόχου του. Χαίρομαι δὲ ἀναγγέλλων ὑμῖν τοῦτο διότι μεταξὺ τοῦ ἐπελθόντος Καμπανίτου καὶ τοῦ νῦν κυριαρχοῦντος Βιλλαρδουίνου συναφθήσεται πάλη αἱματηρά, καθ' ἣν θὰ εὕρωμεν εὐκαιρίαν ἵνα ἀποδώσωμεν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν πατρίδα μας, ἥτις τότε θὰ δείξῃ εἰς τὸν τεθαμβηκότα κόσμον ὅτι δύναται νὰ γεννήσῃ ἀπογόνους ἀξίους τῶν Λεωνιδῶν καὶ Μιλτιαδῶν. Τὴν μερίδα τοῦ δευτέρου, διότι ἐπ' αὐτοῦ, ὡς μὴ εἰδότος τὰ τοῦ τόπου, θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τοῦ σκοποῦ μας. Ἂν δὲ ὁ Βιλλαρ-

δουίνος ἐνδώση ἄνευ ἀντιστάσεως, τότε τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου μας ἔσται τετελεσμένον. Ἰδοὺ λοιπὸν διατὶ σᾶς συνεκάλεσα· δι' ἐπιτηδείων μεσων κατώρθωσα νὰ συνδέσω ὅλους ὑμᾶς ἐν ἀγνοίᾳ ὅλων εἰς ἱερὸν σύνδεσμον καὶ νὰ συνδαυλίσω τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λαοῦ τῆς Πελοποννήσου ἐνυπάρχον αἴσθημα ἐλευθερίας καὶ ἐμφύτου μίσους πρὸς τὴν δουλείαν. Ὁ λαὸς ὅλος ἕτοιμος ἀρχηγοὺς μόνον περιμένει καὶ σύνθημα ἵνα ἐξεγερθῇ. Ἤδη, εἰπέτε μοι, πῶς εὑρίσκετε τὰ σχέδιά μου; Εἶναι ἄξια τῆς συμπαθείας σας.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Τὰ σχέδιά σου, Χαμάρετε, εἶναι καλὰ καὶ προθύμως συντάσσομαι αὐτοῖς.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Τίς τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του εὑρίσκει ἀξιόμεμπτον;

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Τὰ αἰσθήματα ταῦτά εἰσιν οἱ ἀληθεῖς διερμηνεῖς τῶν εὐχῶν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Σγουρέ, τὴν γνώμην σου δὲν ζητῶ· εἶσαι ὁ συνεργός μου, καὶ ἡμέραν τινὰ θέλεις γίνει συμμέτοχος εἰς τοὺς κινδύνους. Ἀδελφοί, ἐχέγγυον ἐπιτυχίας σᾶς παρουσιάζω τοὺς δύω τούτους ἄνδρας, οἵτινες μὲ συνοδεύουσι. Μωραΐται, ὁ γέρων αὐτὸς εἶναι ὁ ἐπιφανέστερος ἀνὴρ τῆς Ἀττικῆς, ὁ μετὰ τὸν Ὄθωνα δελὰ Ρὸς πλειοτέραν ἰσχὺν καὶ δυνάμεις διαθέτων ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ. Ἕλληνες, ὁ κεκαλυμμένος διὰ τοῦ μαύρου μανδύου νέος ἐκεῖνος εἶναι εἷς Ἕλλην, τέως Φράγκος νομιζόμενός ὑφ' ἡμῶν. Εἶναι ὁ Ῥαϊμοῦνδος ὁ εὐνοούμενος τοῦ Βιλλαρδουΐνου. Νομιζόμενος ὡς Φράγκος ἠδυνήθη νὰ προσκτήσηται τὴν εὔνοιαν αὐτῶν καὶ νὰ συλλέξῃ πληροφορίας αἵτινες θὰ μᾶς χρησιμεύσωσιν ἐν δέοντι καιρῷ, καθ' ὃν καταπολεμήσωμεν τοὺς Φράγκους διὰ τῶν ἰδίων των χειρῶν.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Δόξα πατρί! θὰ ἐκδικηθῶ λοιπὸν τὴν θυγατέρα μου. Αἴ, Μαρία, ἀπὸ τοῦ τάφου σου ἀνάπεμψον εὐχὰς νίκης καὶ θριάμβου διὰ τὸν ἀγῶνά μας.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Συγγνώμην, ἀδελφοί, ἂν ἡ φωνὴ τῆς φρονήσεως ὁμιλεῖ διὰ τοῦ στόματός μου. Ἀπὸ τὰ βλέμματά σας, ἀπὸ τοὺς λόγους σας ἐννοῶ ὅτι περιστοιχοῦμαι ὑπ' ἀνδρείων· ἂν ὅμως ἦσθε οἱ μόνοι ἀλειφόμενοι εἰς τὸν ἀγῶνα, ἡ μὲν πρόθεσίς σας ἡρωϊκή, ἀλλ' ἡ ἔκβασις, πιστεύσατε τοὺς λόγους τῆς πολυετοῦς πείρας μου, ἔνδοξος, ἀλλ' ἄκαρπος θάνατος. Διὰ νὰ ἐλπίζητε ἐπιτυχίαν, Χαμάρετε, πρέπει νὰ ἔχητε στηρίγματα οὐχὶ ἑκατόμβην ἀνδρείων μαρτύρων, ἀλλ' ὅλον τὸν λαὸν ἔχοντα τὴν ἐλπίδα τῆς ἐπιτυχίας.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Δὲν ἤκουσας τί εἶπεν ὁ Χαμάρετος; Ὅσους ἂν μᾶς βλέπῃς, τόσας πόλεις θὰ ἴδῃς προθύμους εἰς τὰ κινήματά μας. Εἰς τὴν ἐπιχείρησίν μας προσφέρω τὸ

ξίφος μου, ἀλλὰ προσφέρω συνάμα καὶ τῶν Βουτζαραίων τὸ ὄνομα. Εἰς αὐτὸ κινεῖται, δόξα πατρὶ, ὅλη ἡ φάραγξ τῆς Γόρτυνος.

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Καὶ ἐγὼ ἐπίσης ἀντιπρόσωπος τῶν Μεσσηνίων ἁπάντων, διακηρύττω ὅτι εἶναι ἕτοιμοι ὅλοι οὐχὶ ὑποταγὴν ἀλλὰ πόλεμον μέχρι θανάτου καὶ ἐπανάστασιν φλογώδη νὰ προσφέρωσιν εἰς τοὺς Φράγκους.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Καὶ τῶν Πατρῶν ἡ ἐπαρχία ἓν μόνον σύνθημα περιμένει ἵνα διώξῃ τοὺς τυράννους της.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Καὶ τὸ Ναύπλιον τὸ τόσον ἡρωϊκῶς ἀντισταθὲν εἰς τοὺς Φράγκους τέως ἤδη, ὑπόσχεται δι' ἐμοῦ νὰ ἀνοίξῃ τὰς πύλας του εἰς τοὺς Ἕλληνας ἅμα τὸ πρῶτον κίνημα ἐκραγῇ.

ΔΗΜΟΣ

Καὶ ἐγὼ, μὰ τῆς θυγατρός μου τὸ ἀσπαῖρον ἔτι πτῶμα, ὑπόσχομαι νὰ ἐπαναστατήσω ὅλην τὴν Ἀρκαδίαν.

Α'. ΣΥΝΩΜΟΤΗΣ.

Καὶ ἐγὼ ἐγγυῶμαι ὑπὲρ τῆς πόλεως Ἀνδραβίδας.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Τότε ἡ ἐπιχείρησις εἶναι κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξησφαλισμένη.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ναί! ἐξησφαλισμένη! Κατὰ τὰς πληροφορίας ἃς ἔλαβον, ὑπάρχει στρατὸς ἕτοιμος δι' ἐξέγερσιν. Πῶς πρέπει νὰ διατεθῇ;

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Ἐγὼ σκέπτομαι ὅτι εἶναι καταλληλότερον νὰ διασκορπισθῇ εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἀρχίσῃ ἐξολοθρεύων τοὺς Φράγκους.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὄχι! οἱ Φράγκοι τανῦν συνεκεντρώθησαν περὶ τὴν πόλιν ταύτην. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι πρέπει ἅπας ὁ στρατὸς νὰ συγκεντρωθῇ περὶ τὴν Ἀνδραβίδαν, ὅπως ᾖ πλησιέστερος καὶ ἕτοιμος δι' ἐνδεχόμενόν τι κίνημα.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἡ συνάθροισις ὅμως περὶ τὰ μέρη ταῦτα πρέπει νὰ γίνῃ μὲ προφύλαξιν.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Βεβαίως.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Ἡ ἰδέα τοῦ κυρίου εἶναι καλή. Συμφωνῶ.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Καὶ ἐγώ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς ὅμως θὰ δυνηθῇ νὰ διατηρηθῇ ἐνταῦθα ἀόρατος;

ΔΗΜΟΣ

Γνωρίζω κρησφύγετόν τι μεταξὺ τῶν κοιλάδων καὶ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὠλένου ὅπου δύνανται νὰ κρυφθῶσιν ἐπὶ πολὺ χωρὶς νὰ δυνηθῇ οὐδεὶς νὰ γνωρίσῃ αὐτούς.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τότε ἀσπάζομαι πληρέστατα τὴν ἰδέαν ταύτην.

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Τίς δὲ ὁ μέλλων ἀρχηγὸς ἡμῶν;

ΣΓΟΥΡΟΣ

Τίς ἕτερος ἢ ὁ λαβὼν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπαναστάσεως!

Α'. ΣΥΝΩΜΟΤΗΣ

Τίς ἄλλος εἶναι ἱκανώτερος ἢ ἐκεῖνος οὗ τὸ ὄνομα διαιωνίσθη ἤδη ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐκ τῶν ἀνδραγαθιῶν του;

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Εἰξεύρετε τίς εἶναι οὗτος;

ΟΛΟΙ

Ὁ Χαμάρετος!

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Ναί! (ἐρχόμενος πρὸ αὐτοῦ) Λοιπόν, Χαμάρετε, ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ἐλεύθεροι μέλλοντες νὰ γίνωμεν, καταθέτομεν πρὸ σοῦ τὴν ὑπακοήν μας, ἀνακηρύττοντες σὲ ἀρχηγόν μας καὶ ἐμπιστευόμενοι εἰς χεῖράς σου τὴν τύχην τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος μας. Δέχεσαι;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (μετά τινα σιγήν).

Φίλοι! ἑκουσίως μὲ ἀνεκηρύξατε ἀρχηγόν σας. Δέχομαι καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ φανῶ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης σας· Τὸ ἔργον ἡμῶν, φίλοι, ἐπείγει καὶ ἡ ῥηθεῖσα ἀπόφασις σήμερον πρέπει νὰ ἐκτελεσθῇ. Σγουρὲ, Ἀριστόδημε, Χαρίλαε καὶ Δοξαπατρῆ, ἅμα ἀπέλθητε ἐντεῦθεν ἀναχωρήσατε ἀμέσως καὶ συνασπίσατε τοὺς ἑτοίμους πολίτας. Ὁ Δῆμος μετὰ δύω ἡμέρας θέλει σᾶς περιμένει ἐνταῦθα ἵνα σᾶς δείξῃ το κρησφύγετον... Φίλοι μου, τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ ἀνάστασις τῆς πατρίδος μας προετοιμάζεται ἐν ταῖς ἀνεξιχνιάστοις βουλαῖς τοῦ Ὑψίστου. Πατρίς μου, οἱ υἱοί σου, τέκνα τῶν Λεωνιδῶν, καταβάλλομεν σήμερον τὰ θέμεθλα τῆς ὀνειδιστικῆς τυραννίας καὶ ἀνυψοῦμεν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας. Ἑλλὰς, ἐκ τοῦ τάφου ἔνθα σὲ ἔρριψεν ἡ δουλεία, ἀνάστα καὶ ἰδὲ τοὺς υἱούς σου ἀγωνιζομένους ὑπὲρ σοῦ ἀνταξίως τῶν προγόνων των καὶ ἔχοντας εἰς τὸ στόμα τὸ πανελλήνιον σύνθημα: Ἐλευθερίαν ἢ Θάνατον!

ΟΛΟΙ

Ἐλευθερίαν ἢ Θάνατον!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ξιφήρης.)

Φίλοι, γονυπετήσωμεν ἅπαντες καὶ δεηθῶμεν τοῦ Ὑψίστου ἵνα εὐλογήσῃ τὰ ξίφη ἡμῶν διὰ τοῦ ἱερέως τούτου!

(γονυπετοῦσιν ἅπαντες ξιφήρεις ἐν συμπλέγματι).

ΣΥΜΕΩΝ

Ὕψιστε, Πανάγαθε Θεέ! Παντεπόπτα Πλάστα! Δημιουργέ, ὁ ἐτάζων νεφροὺς καὶ καρδίαν, ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ εὐόδωσον τὰ ἔργα ἡμῶν!

(σιγή· ἐγείρονται ἅπαντες).

ΣΓΟΥΡΟΣ

Ποῦ καὶ πῶς θὰ συγκληθῶμεν;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τοῦ Λύκου τὸ Σπήλαιον.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ (ἰδίᾳ)
(καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ὁμοῦ.)

Αἴ, καλή μου μάχαιρα, θὰ προέλθῃς καὶ πάλιν τῆς θήκης σου!

ΔΗΜΟΣ (ἰδίᾳ)

Κόρη μου! ἐκδίκησιν θὰ λάβῃς!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (ἰδίᾳ)

Ἑλένη, μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ σὲ ἀπολαύσω!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ (ἰδίᾳ)

Θὰ γίνω πενθερὸς ἡγεμόνος!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ἰδίᾳ)

Ἐλευθερία καὶ πάλιν θὰ σὲ ἐπανίδω! Ὄρη τῆς Λακωνίας καὶ Ἀρκαδίας θὰ ἀντηχήσητε τὰς κραυγάς μου! Μωρέα, θὰ χαρῇς καὶ θὰ ἀναζήσῃς!

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Τὸ δὲ σύνθημά μας;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Μωρέας καὶ ἐλευθερία!

ΟΛΟΙ

Μωρέας καὶ ἐλευθερία!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τὴν εὐλογίαν σου, πάτερ μου!

ΣΥΜΕΩΝ (εὐλογῶν αὐτοὺς γονυπετεῖς.)

Ἔστε εὐλογημένα, τέκνα μου!

(εἰκών·—καταπετάννυται ἡ αὐλαία).

ΠΡΑΞΙΣ Γ'.

ΑΔΕΛΦΟΣ καὶ ΑΔΕΛΦΗ

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ Δ'.

Ἡ Σκηνογραφία παρίστησιν αἴθουσάν τινα κυκλοειδῆ, φιλοκάλως διακεκοσμημένην ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σωτηρίου. Δεξιόθεν, ἀριστερόθεν, καὶ πρὸς τὸ βάθος θύραι· μεταξὺ τῆς πρὸς τὸ βάθος καὶ τῆς ἀριστερόθεν εἰσόδου παράθυρον ἐξ οὗ διαφαίνεται τὸ ὄρος Ὤλενος. Ἑτέρα παράθυρα παραπλεύρως τῆς δεξιόθεν εἰσόδου· ἀφ' ὅλων τῶν παραθύρων κρέμανται παραπετάσματα βαρύτιμα· ἐν τῷ μέσῳ τράπεζα· ἀνάκλιντρα·—εἶναι λυκόφως.

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

—

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Οὕτω λοιπὸν, 'Ραϊμοῦνδε, ὁ Καμπανίτης ἐνέδωκεν ἄνευ ἀντιστάσεως; ὑπέκυψεν εἰς τὰ χαρτία ἐκεῖνα χωρὶς νὰ ἐναντιωθῇ καθόλου;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Καὶ πῶς ἠδύνατο ἄλλως νὰ πράξῃ; Αἱ θελήσεις τοῦ θείου του ἦσαν ἱεραὶ καὶ ἀπαραβίαστοι. Δὲν ἠδύνατο νὰ τὰς παραβῇ χωρὶς νὰ ἐπισύρῃ κατ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν ὅλων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἱπποτῶν του. Ἄλλως τε τὰ χαρτία ἐκεῖνα προσδιώριζον ἐκ τῶν προτέρων τὴν θέσιν του. Ὤφειλε νὰ ἐμφανισθῇ τὴν 10ην μαρτίου καὶ ἐνεφανίσθη τὴν ἑνδεκάτην. Ἐνώπιον τῆς θελήσεως ταύτης τοῦ θείου του ἔπρεπε νὰ ὑποκύψῃ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Α! εἶναι πολύ! ἐντὸς μιᾶς ὥρας κατεστράφησαν ὅλα τὰ σχέδιά μου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πῶς! κατεστάφησαν! ἀπ' ἐναντίας ἠνορθώθησαν. Πρόκειται μόνον περὶ ἀλλαγῆς γαμβροῦ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Τί εἶπες; μήπως...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Λέγω ὅτι ἡ Ἑλένη, μελλόνυμφος τοῦ Καμπανίτου, δύναται κάλλιστα νὰ γείνῃ σύζυγος τοῦ Γοδεφρείδου Βιλλαρδουίνου, υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Πελοποννήσου. Ἡ διαφορὰ εἶναι μόνον ὅτι ἀντὶ νὰ γείνῃ εὐθὺς ἡγεμονὶς μέλλει νὰ περιμείνῃ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ πενθεροῦ της, τοῦθ' ὅπερ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὸν γέροντα Σωτήριον νὰ λάβῃ ἐπιρροὴν παρὰ τῷ συμπενθερῷ του.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Καὶ δύναται τοῦτο!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ,

Πῶς ὄχι; ἐγὼ τοὐλάχιστον ἀναλαμβάνω νὰ διεκπεραιώσω τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Δύναμαι νὰ πείσω τὸν Βιλλαρδουΐνον νὰ δώσῃ τὴν συγκατάθεσιν εἰς τὸν υἱόν του.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Εἶσαι ἄνθρωπος πολύτιμος 'Ραϊμοῦνδε! Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τοὺς ὁποίους ἐξηγείραμεν;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Εὔκολη δουλειά!... Ἆ!... πρέπει νὰ τοὺς προδώσῃς εἰς τὸν Βιλλαρδουΐνον.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Νὰ τοὺς προδώσω!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Βεβαίως! ὁ Βιλλαρδουΐνος λαμβάνων παρὰ σοῦ τὴν εἴδησιν τῆς ἀνταρσίας ἀφεύκτως θὰ συγκατανεύσῃ εἰς τὸν

ποθούμενον γάμον. (Προσοχὴ νὰ μὴ μᾶς διαφύγῃ!)

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Νομίζεις;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀπόψε δὲν θὰ δοθῇ τὸ σύνθημα τῆς ἀνταρσίας;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ναί!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τότε πρέπει νὰ σπεύσωμεν! Ἐγὼ ὑπάγω νὰ προσκαλέσω τὸν Βιλλαρδουΐνον· καὶ διὰ νὰ μὴ δώσωμεν οὐδεμίαν λαβὴν ὑποψίας εἰς τοὺς Ἕλληνας πρέπει νὰ παρευρεθῶμεν ἀπόψε εἰς τὴν συνεδρίασίν των.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Πλὴν μὲ ὑπόσχεσαι ὅτι ἡ θυγάτηρ μου θὰ γίνῃ σύζυγος τοῦ Γοδεφρείδου;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σοὶ δίδω τὸν λόγον τῆς τιμῆς μου ὡς Ῥαϊμούνδου ὅτι θὰ γίνῃ! ὑπάγω! Προσοχὴ καὶ φρόνησις!

(ἀπέρχεται δεξιόθεν).

ΣΩΤΗΡΙΟΣ (μόνος.)

Προσοχὴ καὶ φρόνησις! ἕως ὅτου σοὶ δώσω τὸν κτύπον τοῦ ποδός, μυσαρὲ Φράγκε! Ἂς ἐπιτύχω ἐγὼ ὅ,τι θέλω καὶ θὰ ἴδῃς τότε κάλλιον τὴν πτωχὴν Ἑλένην μου, ὅπως τὴν βλέπῃς νῦν, ἐκ τοῦ ὕψους τῆς κρεμάθρας. Πρέπει ὅμως νὰ μυήσω καὶ αὐτὴν εἰς τὰ σχέδιά μου. Προσοχή! εἶναι νέα! ἆ! θὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς θελήσεις μου! θὰ ὑποταχθῇ εἰς τὴν φωνὴν τῶν συμβουλῶν μου. (ἐκ τῆς θύρας τοῦ βάθους) Ἑλένη! Ἑλένη!

ΕΛΕΝΗ (ἔξωθεν)

Ἰδοὺ ἐγώ, πάτερ μου!

(εἰσέρχεται ἡ Ἑλένη).

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ ΕΛΕΝΗ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἐλθέ, κόρη μου, κάθησον ἐνταῦθα! (κάθηνται) θὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ σπουδαιοτάτων ἀντικειμένων.

ΕΛΕΝΗ (μειδιῶσα)

Περὶ σπουδαιοτάτων ἀντικειμένων!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ναί, κόρη μου, θὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ τοῦ μέλλοντός σου! Μὴ μὲ διακόπτῃς! Εἴκοσι καὶ δύω ἀνοίξεων ἄνθη ἔστεψαν τὸ μέτωπόν σου καὶ ἔτι οὐδένα λόγον σοὶ ἐποίησα περὶ ἐνδεχομένου τινὸς γάμου· πολλοὶ σὲ ἐζήτησαν, ἀλλ' οὐδεὶς παρεῖχε τὰ ἀπαιτούμενα πλεονεκτήματα· ἐπεθύμουν νὰ σὲ ἐξασφαλίσω θέσιν περίβλεπτον καὶ ὑψηλήν, ὑπὸ πάντων φθονουμένην. Ἐκ τῶν προτέρων χωρὶς νὰ ἐρωτήσω τὴν καρδίαν σου σὲ εἶχον προσδιορίσει διὰ τὸν Ῥοβέρτον Καμπανίτην τὸν μέλλοντα ἡγεμόνα τῆς Πελοποννήσου . . . Μὴ μὲ διακόψῃς. . . .

Ἀλλ' ὅμως τὰ πράγματα ἤλλαξαν φάσιν καὶ ὁ Καμπανίτης ἀπέρχεται ὡς ἦλθεν, ὁ δὲ Βιλλαρδουίνος μένει πάλιν εἰς τὴν θέσιν του. Ὁ δὲ υἱός αὐτοῦ, βλαστὸς οἴκου ἐπισημοτάτου, αὐθέντης καὶ ἀναίμακτος κατακτητὴς τοῦ Μωρέως, νέος, εὐγενής, πλούσιος, οὗτος εἶναι ὁ ἀνὴρ ὃν ἀσκῶν πατρὸς δικαίωμα καὶ καθῆκον, σοὶ προορίζω ὡς μέλλοντα νυμφίον σου. Ἄλλως τε νομίζω ὅτι μετ' αὐτοῦ θὰ συζήσῃς εὐτυχεστέρα ὡς γνωστοτέρου σοι, ἢ μετὰ τοῦ νέου Καμπανίτου. Αὐτὸν λοιπὸν πρέπει νὰ ἐκλέξῃς ἐπιστέφουσα τὰ μεγάλα μου σχέδια.

ΕΛΕΝΗ

Ἀλλά, πάτερ μου, εἶμαι κόρη ἀσθενὴς καὶ ἀκατάλληλος νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὰ μεγάλα σας σχέδια. Μὴ θελήσετε νὰ μὲ μεταχειρισθῆτε ὡς ὄργανόν σας· Αἱ καρδίαι ἃς ἀπελίθωσεν ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ φιλοδοξία, δύνανται νὰ λαξευθῶσιν ὡς ὄργανα· ἀσθενεῖς ὅμως καρδίαι, ὡς ἡ ἰδική μου, συντρίβονται ὑπὸ τὴν σφύραν τῆς βίας χωρὶς νὰ χρησιμοποιηθῶσι.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Τῆς βίας! εἶναι βίας ἀνάγκη ὅταν σοὶ δίδηται ὁ λαμπρότερος τῶν χριστιανῶν ἱπποτῶν, φέρων προῖκα ὅλα τὰ ἐπὶ γῆς φθονητότερα πλεονεκτήματα, ὅταν τίθηται εἰς τοὺς πόδας σου ἡ μεγαλειτέρα τῆς ἀνατολῆς αὐθεντία;

ΕΛΕΝΗ

Αὐθεντία! ἡ εὐτυχία τῆς θυγατρός σου δὲν ἔχει ἄλλο ὄνομα;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἄκουσον, θύγατερ! αἱ νεανικαὶ αὗται ἰδιοτροπίαι πρέπει νὰ παύσωσιν· οὐδένα λόγον ἔχεις νὰ ἀρνηθῇς εἰς τὸν Γοδεφρεῖδον τὴν χεῖρά σου ὅστις σοὶ τὴν ζητεῖ. Ἀκούεις;

ΕΛΕΝΗ (ἀλλοφρονοῦσα)

Ἀλλὰ τί θέλετε παρ' ἐμοῦ, πάτερ;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Θέλω νὰ δεχθῇς ἐκ τῆς χειρός μου σύζυγον τὸν ἐρασμιώτερον καὶ ἐνδοξότερον ἐνταυτῷ ἱππότην ἐκεῖνον εἰς οὗ τὴν κεφαλὴν ἐπιπετᾷ ἤδη ἡγεμονικὸν στέμμα, ἐκεῖνον ὅστις θέλει σὲ καταστήσει εὐτυχῆ. Θέλω νὰ δεχθῇς σύζυγον τὸν Γοδεφρεῖδον Βιλλαρδουῖνον.

ΕΛΕΝΗ

Ἀλλὰ πάτερ νὰ μὲ φονεύσῃς λοιπὸν θέλεις; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διέλθω ἥσυχος τὴν σκοτεινήν μου μέχρι τοῦ τάφου ὁδόν; διατί σπείρετε ἐπ' αὐτῆς ἀκάνθας ἀντὶ ἀνθέων; Ἀφετέ με ζῶσαν νὰ ταφῶ εἴς τι καταγώγιον κάλλιον ἢ νὰ μὲ νυμφεύσητε μετ' ἀνθρώπου πρὸς ὃν οὐδεμίαν συμπάθειαν τρέφω.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Τί σημαίνουν θύγατερ, οἱ ἀπονενοημένοι οὗτοι λόγοι; Μήπως πετᾷ πρὸ τῆς φαντασίας σου λαμπρότερόν τι ὄνειρον; ἢ μήπως σὲ ἐξέπληξαν τοῦ Χαμαρέτου οἱ πατριωτικοὶ διθύραμβοι! Ἄφρων ὀνειροπόλος! Ἴσως ἐνθαρρύνεις τὰς μωρὰς ἀξιώσεις του διὰ μειδιάματος! μειδίαμα τῷ ὄντι πρέπει νὰ ἀποκριθῇ εἰς αὐτάς, ἀλλὰ μειδίαμα οἴκτου καὶ περιφρονήσεως.

(Ἀκολουθεῖ.)

Η ΔΕΝΔΡΟΣΤΟΙΧΙΑ ΤΩΝ ΣΤΕΝΑΓΜΩΝ.

(Διήγημα τοῦ VICTOR PUJO)

—==—

Ἡ δενδροστοιχία αὕτη, σκιερὰ καὶ μυστηριώδης, εἶναι ὁ τῆς προτιμήσεώς μου περίπατος.

Ἐκεῖ, κατὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας, ὁ περιδιαβάζων καταλαμβάνεται ὑπὸ ἀνεξηγήτου εὐεξίας· ὑπὸ τὸ σκιερὸν ἐκεῖνο φύλλωμα, ὅπερ τὴν εὐώδη ὀσμὴν τῶν πευκῶν ἀποπνέει, νομίζει τις ὅτι εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ μεγάλου τινὸς δάσους τῶν Βοσγίων.

Ἐνίοτε τὸ μονότονον ᾆσμα τοῦ σπίνου ἢ τῆς ὑπολαΐδος ταράσσει τὴν σιγὴν ἥτις δεσπόζει εἰς τὸ ζωγραφικὸν τοῦτο τοπεῖον. Κατὰ τὴν ὥραν τῆς μεσημβρίας αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διεισδύουσαι ἀνὰ μέσον τῶν κλάδων σκιαγραφίζουσιν ἐπὶ τῆς λευκῆς ἄμμου τὸ νηματοειδὲς σχῆμα τῶν φύλλων.

Ἡ δενδροστοιχία αὕτη εἶναι στενή· ἀλλὰ τὸ μῆκός της ἐξαλείφει τὸ ὀλίγον τοῦ πλάτους της. Ἀπὸ τῆς μιᾶς ἄκρας μέχρι τῆς ἄλλης ὁ ὀφθαλμὸς ἔχει πρὸ αὐτοῦ θέαμα ἐξαίσιον· μόλις λευκόν τι σημεῖον φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἡλίου δεικνύει τὸ πέρας τοῦ θόλου.

Ἐκεῖ οἱ περιπατηταὶ εἰσὶν ὀλίγοι. Ἐνίοτε τὴν Κυριακὴν ζεύγη τινα δειλῶν ἐραστῶν ὀνειροπολοῦσιν ἐπί τινος καθίσματος ὑπὸ τὴν σκιὰν γηραιᾶς κυπαρίσσου.

Εἶπον ὅτι ἡ δενδροστοιχία αὕτη εἶναι ὁ τῆς προτιμήσεώς μου περίπατος· ναί, ἀγαπῶ τὸ ποιητικὸν καὶ πέραν τῆς τύρβης τῶν πόλεων εὑρισκόμενον τοπεῖον τοῦτο, διότι αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἐν αὐτῷ πλέον ἀπομεμονωμένον· ὅθεν πιστεύω ὅτι εἶμαι εἷς τῶν σπανίων θαμώνων τῆς μικρᾶς ταύτης Ἐδέμ.

Σήμερον ἡ «Δενδροστοιχία τῶν Στεναγμῶν» μοὶ φαίνεται ὡραιοτέρα· οἱ κλῶνες τῶν δένδρων κλίνουσι μετὰ πλειοτέρας χάριτος· ὁ ἀὴρ καθαρότερος, μοὶ φαίνεται πλήρης ἀρωμάτων.

Ἡδέως εἰσπνέω τὰς ἀναθυμιάσεις ταύτας τοῦ ἔαρος, καὶ ἀποκαλυπτόμενος, ἐγκαταλείπω τὸ μέτωπόν μου εἰς τὴν λάμψιν τοῦ πανταχόθεν κατακλύζοντος φωτός.

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ θρανίου ἐκείνου, ἐκεῖ κάτω, τί βλέπω;

Ξανθή τις καὶ ὠχρὰ νεᾶνις, μὲ ὀφθαλμοὺς κυανοῦς ἐφ' ὧν ὁ πυρετὸς ἀνεγινώσκεται, κάθηται κρατοῦσα διὰ τῶν λευκῶν καὶ ἰσχνῶν δακτύλων τῶν ἀμιμήτου κανονικότητος χειρῶν της ἄνθός τι πασχαλέας. Ἡ φαιόχρους ἐσθής της καὶ τὸ λευκὸν κρήδεμνόν της, ὀλίγον κεκλιμμένον ἐπὶ τοῦ μετώπου της, συμφωνοῦσι μετὰ τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὴν φυλλώματος.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς νεάνιδος ταύτης ἀτενῶς προσβλέπουσι τὸ ἄνθος ὡσεὶ ἀπευθύνοντες εἰς αὐτὸ ἐρώτησίν τινα. Ἀλλ' οἱ μικροὶ κώδωνες τῆς πασχαλέας δὲν ἀποκρίνονται εἰς τὰ περιπαθῆ ἐκεῖνα βλέμματα.

Αἴφνης ἡ νέα κόρη θωπεύει διὰ τῶν χειλέων της τὸ ἄνθος, ὅπερ, διὰ τῶν χνοωδῶν αὐτοῦ πετάλων ἀνταποδίδει τὴν ἡδυτέραν θωπείαν του εἰς τὸ συγκεκινημένον ἐκεῖνο στόμα.

— Πτωχὸν ἄνθος! ψιθυρίζει ἡ νεᾶνις· πτωχὸν ἄνθος! μοὶ ἀνταποδίδεις τὸ φίλημά μου! καὶ ἐγὼ σὲ ἀπέσπασα πρὸ ὀλίγου ἐκ τῆς γείτονος ἀνθοδέσμης! Πρὸ μικροῦ ἔτι ἐθερμαίνεσο ἐκ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἡλίου, ἐμεθύσκεσο ἐκ τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ καθαροῦ ἀέρος. Ἡ ἐαρινὴ αὕτη ἡμέρα ἔμελλε νὰ ἦναι μία τῶν ὡραιοτέρων ἡμερῶν τῆς τόσον, φεῦ! βραχείας ζωῆς σου! Σὲ εὗρον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μου καὶ δι' ἀδυσωπήτου χειρὸς σὲ ἔδρεψα ἵνα εἰσπνεύσω τὸ ἄρωμά σου.

» Σὲ ἔδρεψα, εἶπον; ὄχι, ὤφειλον νὰ εἴπω ὅτι σὲ ἐθανάτωσα, σὲ συνέτριψα· τὸ ἔδρεψα εἶναι λίαν ἡδύ. Καὶ ἰδοὺ ἤδη ἡ στεφάνη σου ἐμαράνθη, τὰ φύλλα σου σχεδὸν ἐξηράνθησαν, καὶ μετά τινας στιγμὰς δὲν θὰ ἦσαι πλέον τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο ἄνθος, οὗ ὁ κάλυξ ὑπηνοίγετο τὴν πρωΐαν ταύτην εἰς τὰ φιλήματα τῆς ἠοῦς.»

» Τοιοῦτον ἦτο τὸ πεπρωμένον σου;

» Ἡ εἱμαρμένη εἶναι ὁ μόνος σκληρὸς νόμος ὅστις διέπει ὅλα τὰ πράγματα ἐδῶ κάτω;

» Ὤ! ὅταν διανοοῦμαι τὰ βαθέα ταῦτα μυστήρια μένω ἐνεὰ ἐκ φρίκης.

» Ὦ Θεέ μου! πόσον ἡ παντοδυναμία σου εἶναι μεγάλη καὶ πόσον τὸ πνεῦμα ἡμῶν ἀνίσχυρον πρὸ τοῦ μεγαλείου σου.

» Ὅταν σὲ ἀπέσπασα, ὦ πτωχὸν μικρὸν ἄνθος, ἀπὸ τοῦ κλάδου, τοῦ τόσον ὑπερηφάνου διότι σὲ ἔφερεν, ἤμην ζηλότυπος βλέπουσά σε πλῆρες ζωῆς, ἰσχύος καὶ ὡραιότητος, νὰ χαίρησαι ἀμέριμνον τῶν γλυκερῶν ἡμερῶν τοῦ ἔαρος, ἐνῷ ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας μου ὑφίσταται ὁ κατατρώγων τὰ σπλάγχνα μου σκώληξ· ἐνῷ αἰσθάνομαι τὸ ἔδαφος τρέμον ὑπὸ τὰ βήματά μου, καὶ τὴν ψυχήν μου ὀλίγον κατ' ὀλίγον, βραδέως, προσπαθοῦσαν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ εὔθραυστον τοῦτο περικάλυμμα... τὴν ψυχρὰν ταύτην φυλακὴν ἥτις μὲ προξενεῖ τόσην ὀδύνην....

» Ναί, σὲ ἐζήλευον, ἀθῶον ἀνθύλλιον· ἡ νεότης μου, ἀποκληρωθεῖσα τῆς εὐτυχίας σου, ἐφθόνει τὴν γαλήνην σου, τὴν ἀμέριμνον ζωήν σου, καὶ εἰς παροξυσμὸν ἀπελπισίας ἠθέλησα νὰ συνάψω τὴν τύχην σου μετὰ τῆς ἰδικῆς μου... Ἐὰν ἔχῃς ἐπίσης ψυχήν, μικρὸν ἄνθος, καὶ ἐὰν ἡ καθαρὰ αὐτὴ ψυχὴ κυμαίνεται, τανῦν, ἀναποφάσιστος εἰς τὸ φῶς, ὅπερ μὲ περικυκλοῖ, εἰς τὸν ἀέρα, ὃν εἰσπνέει τὸ στῆθός μου, εἴθε νὰ ἠδύνατο ἡ ψυχή σου αὐτὴ νὰ ἑνωθῇ μετὰ τῆς ἰδικῆς μου, νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰς μυχιαιτέρας μου σκέψεις· εἴθε νὰ δυνηθῇ νὰ ἀναζωογονήσῃ τὴν πνοὴν ἥτις φαίνεται ἕτοιμος νὰ διαφύγῃ τοῦ στήθους μου!»

Ὁ μονόλογος οὗτος μὲ συνεκίνησε βαθέως διότι διήγειρεν ἐν ἐμοὶ μυρίας ὅσας σκέψεις.

Ἐπλησίασα ἐγγύτερον ἀπαρατήρητος.

Τίς ἦτο ἡ νέα αὕτη γυνή; Ἤρχετο εἰς τὸν κῆπον ἁπλῶς μόνον ἵνα ῥεμβάσῃ;

Τὸ χαῦνον τοῦ βλέμματός της, ἡ ἰσχνότης τῶν χειρῶν της καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ὠχρότης τῆς μορφῆς της προὔδιδον τὸ σαθρὸν τῆς πρὸ πολλοῦ ὑποσκαπτομένης ὑγείας της,— σῶμα ἐξ οὗ ἡ ζωὴ ἀνεπαισθήτως ἀπεσύρετο. Ὀδύνην προὐξένει ἡ θέα τῆς ὅσον ὡραίας τόσῳ καὶ ταλαιπώρου νεάνιδος ταύτης μὲ τὴν ξανθὴν μακρὰν κόμην της, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ποιητικῆς καὶ ἀνθούσης ἐκείνης φύσεως.

Τίς ἦτο; τί ἔπραττεν ἐνταῦθα; ἠρώτησα ἐκ δευτέρου ἐμαυτὸν ὑπὸ ζωηρᾶς περιεργείας κινούμενος.

Μόλις ὅμως ἐπέρανα τὴν σκέψιν μου ταύτην καὶ παρετήρησα ἐν τῇ δενδροστοιχίᾳ νέον τινὰ ἐνδεδυμένον κομψῶς κατὰ τὸν τελευταῖον συρμόν.

Ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἐζωγραφεῖτο μελαγχολία ὑπέρμετρος· οἱ ὀφθαλμοί του, οἱ μεγάλοι καὶ ζωηροί, ἔφερον τὸν τύπον ὀδύνης ἰσχυρᾶς, ἀλλ' ὑποκώφου καὶ συνεχομένης.

Ἐπλησίασε τὴν νέαν καὶ ἐκαθέσθη πλησίον της, λαβὼν τὰς χεῖράς της ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του.

— Σήμερον, Ἰωάννα, δὲν εἶσαι τόσον ὠχρὰ ὅσῳ χθές!

— Καὶ ἐν τούτοις δὲν αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν καλλίτερον, μολονότι τὸ ζωηρὸν αὐτὸ φῶς καὶ ἡ καλλονὴ τῆς δενδροστοιχίας ταύτης μοὶ προξενοῦσιν εὐεξίαν τινὰ ἀσυνήθη καὶ ὅλως νέαν δι' ἐμέ.

— Ἀλλ' ἐγὼ ἐλπίζω, πολυπόθητός μου μνηστή, ὅτι ἐν τῇ ἐπιστροφῇ τῶν ὡραίων ἡμερῶν θὰ ἀνακτήσωμεν καὶ οἱ δύω τὴν εὐτυχίαν μας. Μὴ σκεπτόμεθα πλέον περὶ τῶν ζοφερῶν ἡμερῶν ἀφοῦ αἱ φωτειναὶ ἐπανέρχονται.

— Ὦ φίλε, λυποῦμαι πολὺ ὅτι θὰ σὲ προξενήσω θλῖψιν· ἀλλ' αἰσθάνομαι ὅτι ἀπέρχομαι... Αἰσθάνομαι τὸ σῶμά μου κλῖνον ἔτι μᾶλλον πρὸς τὴν γῆν καὶ τὴν ψυχήν μου λυτρουμένην τῶν δεσμῶν της... Μοὶ φαίνεται μάλιστα ὅτι εἶμαι ἐλαφροτέρα σήμερον.

— Διατί νὰ ἐγκαταλείπησαι εἰς τὰς μαύρας ταύτας ἰδέας; Πιστεύεις ὅτι ὁ θάνατος θὰ ἐπιθυμήσῃ τοῦ νέου τούτου καὶ ὡραίου σώματος; Νομίζεις ὅτι τὸ δρέπανόν του θὰ τολμήσῃ νὰ δρέψῃ τὸ ἄνθος τοῦτο τὸ πλῆρες ἔτι ζωῆς καὶ νεότητος; Οἱ βραχίονές μου εὑρίσκονται ἕτοιμοι νὰ σὲ κρατήσωσι... Τὰ φιλήματά μου θὰ ἀνανεώσωσι τὸ ῥευστὸν τῆς ζωῆς εἰς τὰς φλέβας σου, καὶ ἡ ψυχή σου θὰ μείνῃ εἰς τὴν κατοικίαν της ὥς τι πτηνὸν θωπευόμενον καὶ φυλασσόμενον ἐν τῷ κλωβίῳ του... Ἀγαπώμεθα! ὁ ἔρως μας δὲν θὰ ἦναι ὁ ἰσχυρότερος;

— Ὦ Ἀδριανέ μου! ὁπόση εἶναι ἡ ἀπελπισία μου ὅτε βλέπω ὅτι ὅλαι αὐταὶ αἱ ὠ-

ραῖαι ἐλπίδες θὰ ἐξαφανισθῶσιν ἐντὸς ὀλίγου, ὡς ἐξηφανίσθησαν ὅλα τὰ ὄνειρά μου! Νὰ αἰσθάνεταί τις ὅτι ἐγκαταλείπει τὴν ζωὴν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καθ' ἑκάστην, ἐνῷ ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσῃ!... Ὁποίαν πικρίαν αἰσθάνεται ἡ καρδία μου ὅταν βλέπω ὅτι προσκαλοῦμαι καὶ ἐδῶ ΚΑΤΩ καὶ ἐκεῖ ΕΠΑΝΩ!.. Ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, εἰς τὸ ἄπειρον ὑπὸ τῆς δίψης ἐκείνης τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἠρεμίας, αἵτινές εἰσιν ἔμφυτοι τῇ ψυχῇ ἡμῶν. Πᾶν ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ, πᾶν ὅ,τι ρίπτει ὀλίγην λάμψιν ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν μου, τῶν συνήθως τόσῳ ζοφερῶν, εἶναι ὅτι ὁ θάνατος, ὅπως θεωρῶ αὐτὸν, δὲν μὲ προξενεῖ οὐδόλως τρόμον. Καὶ ἐπὶ τούτου σὺ μὲ καθησύχασες κατὰ τὰς φιλοσοφικάς μας συνομιλίας, ἐνθυμεῖσαι; Ἄ! τότε εἴμεθα εὐτυχεῖς καὶ οὐδὲν ἐτάραττε τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν!

— Τῳόντι, ἠθέλησα νὰ σὲ μυήσω εἰς τὰς μυχιαιτέρας μου πεποιθήσεις, ἠθέλησα νὰ συμμερισθῇς τὰς ἰδέας μου καὶ τὰς ἐλπίδας μου. Ἠγνόεις ἔτι τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς· πλήρης τῶν παρελθουσῶν δοξασιῶν, ἔζης εἰς συνεχῆ ἄγνοιαν ἐρωτῶσα ἑαυτὴν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐὰν θὰ ἐπορεύεσο, μετὰ τὸ πέρας τῆς ζωῆς σου, νὰ συμμεθέξῃς τῆς εὐδαιμονίας τῶν ἐκλεκτῶν ἢ νὰ καίησαι αἰωνίως εἰς φρικώδη κόλασιν. Τότε σὲ ἐδίδαξα πόσον ἦτο ἄδικος καὶ σκληρὸς ὁ Θεὸς τῆς πεπλανημένης φαντασίας σου. Διήνοιξα τὴν καρδίαν σου εἰς τὴν ὑπερτάτην ἐλπίδα καὶ σοὶ ὑπέδειξα τὸ ἄπειρον μὲ τοὺς κατωτέρους καὶ ἀνωτέρους κόσμους· καὶ ὁ Θεὸς τοῦ σύμπαντος τούτου σοὶ ἐφάνη ἀπείρως μείζων καὶ τελειότερος ἐκείνου, ὃν ὡς φόβητρον σοὶ παρίστανε πρότερον ἡ φαντασία σου.

— Ὤ! ναί! καὶ τότε κατενόησα μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως τί ἦτο ἡ ψ υ χ ή, αὐτὴ ἡ δύναμις ἡ ἀόριστος καὶ ἰσχυρὰ ἣν ἐζήτουν πανταχοῦ καὶ οὐδαμοῦ τὴν εὕρισκον. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἐπέχυσε φῶς λαμπρὸν ἐπὶ τοῦ σκότους τῆς γυναικείας ἀγνοίας μου. Ἡ διάνοιά μου ηὐρύνθη ἔκτοτε, καὶ ἠδυνήθην, χάρις εἰς σέ, νὰ περιλάβω ἐν τῷ πνεύματί μου ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα ζωῆς καὶ τοῦ θ α ν ά τ ο υ ὡς καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς. Ὅθεν, ὡς σὲ εἶπον, δὲν φοβοῦμαι τὸν θάνατον· τὸν περιμένω μετὰ γαλήνης καὶ ὑπομονῆς. Καὶ θὰ ἤμην εὐτυχὴς ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς ἀπελευθερώσεώς μου, ἐὰν δὲν σὲ ἐγκατέλιπον μόνον ἐνταῦθα νὰ περάνῃς ζωὴν πικρὰν καὶ πλήρη ἀποθαρρύνσεως...

— Μὴ ὁμιλῇς τοιουτοτρόπως, πολυέραστός μου φίλη! συντρίβεις τὴν καρδίαν μου... Καὶ ἐν τούτοις ἐὰν ἤξευρες πόσον καθηδύνομαι ἀκούων ἀπὸ σὲ τοὺς λόγους τούτους! Διότι εἰς πᾶν ὅ,τι μοὶ λέγεις ἀνευρίσκω τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδίων μου αἰσθημάτων. Ἐὰν ἀποθάνῃς ἡ ζωή μου ἔσεται ὀλιγώτερον πικρά, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σὲ ἐπανεύρω ἡμέραν τινὰ εἰς τὸ ἄπειρον, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ σὲ ἔχω συνεχῶς πλησίον μου, ἀγαπῶσάν με πάντοτε, συμβουλεύουσάν με καθ' ὕπνους καὶ ἀποστέλλουσάν με οὕτω διάφορα εὐδαιμονίας ὄνειρα!... Ἄ! πόσον εἶναι ἡδὺ τὸ νὰ γνωρίζῃ τις ὅτι τὰ φιλούμενα πρόσωπα, ἅτινα ἀπέπτησαν εἰς τοὺς αἰθέρας εὑρίσκονται μεταξὺ ἡμῶν καὶ μᾶς ἀγαπῶσι πάντοτε!... Ἐσχάτως ἔτι, ἔν τινι ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς τὸν ποιητὴν Εὐγένιον Βαζὲν, ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ δὲν ἔλεγεν: «... Εἰξεύρετε καλῶς ὅτι δὲν πιστεύω εἰς τὸν θάνατον: οἱ νεκροὶ εἰσὶν ἀόρατοι, ἰδοὺ τὸ πᾶν...» Ἀλλὰ τί φλυαρίας σὲ λέγω, Ἰωάννα μου; Λησμονῶ ὅτι εὑρίσκεσαι ζῶσα ἔτι εἰς τοὺς βραχίονάς μου, καὶ ὅτι θὰ ἔδιδον μυριάκις τὴν ζωήν μου ἵνα σὲ ἀποσπάσω τοῦ θανάτου!...

— Θάρρος, φίλε..· Κλῖνον τὸ μέτωπόν σου ἐνώπιον τῶν θείων νόμων. Ὁ Θεὸς θέλει ὅπως ὑπάγω νὰ εὕρω τὰς ἀδελφάς μου εἰς τὸ ἄπειρον. Παρηγορήθητι. Δός μοι τὴν χεῖρά σου ὅπως θλίψω αὐτὴν ἔτι ἅπαξ· θὲς τὴν ἄλλην ἐπὶ τῆς ἔτι παλλούσης καρδίας ταύτης ἵνα ἀπολαύσῃς τῶν τελευταίων παλμῶν, τῶν τελευταίων στιγμῶν τοῦ ἔρωτός μου ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης... Αὔριον ἢ μεθαύριον ἡ ψυχή μου ἀπελεύσεται τῆς εἱρκτῆς της· εἷς μόνος δεσμὸς τὴν κρατεῖ ἔτι εἰς τὴν ἅλυσσον τοῦ καταδίκου... Στιγμάς τινας μάλιστα αἰσ-

θάνομαι ὅλον τὸ ῥευστὸν τρέμον καθ' ὅλον τὸ σῶμά μου, ὡσεὶ ἀποσεῖον ἕκαστον μόριον τῆς ὕλης καὶ τότε εἶμαι τόσον ἐλαφρὰ, αἰσθάνομαι τοιαύτην ἀνακούφισιν ὥστε ἐρωτῶ ἐμαυτὴν ἐὰν πράγματι ἀνήκω ἔτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τῆς Γῆς.

— Ὦ Ἰωάννα μου! μοὶ προξενεῖς φόβον... Βλέπω ὅτι δὲν θὰ μείνῃς ἐπὶ πολὺ ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, καὶ ὅτι μετ' οὐ πολὺ, φεῦ! θὰ ἐπανίδῃς τὴν μεγάλην οὐράνιον πατρίδα, τὴν πατρίδα ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Φρικιῶ ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς ὀλεθρίου ταύτης στιγμῆς καὶ δὲν τολμῶ νὰ βλασφημήσω κατὰ Θεοῦ αἰωνίως ἀγαθοῦ, ἐξόχως δικαίου... Δέομαι μόνον αὐτοῦ ὅπως μοὶ δώσῃ τὸ ἀναγκαῖον θάρρος οὗ ἔχω ἀνάγκην, ἵνα ἴδω τὴν πρόωρον ἀναχώρησίν σου ἄνευ λύπης καὶ ὀδυρμοῦ..

— Ἄ! πόσον μὲ ἀποκαθιστᾷς εὐτυχῆ, φίλτατέ μοι Ἀδριανέ!.. Αἱ ἰδέαι αὗταί εἰσι παρήγοροι. Θὰ ἀναχωρήσω ὅθεν μετὰ μείονος λύπης εἰδυῖά σε ἰσχυρότερον ἐν τῇ δυστυχίᾳ. Ἔχε ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ὑπέρτατον Ὂν· δέχθητι τὴν ὕπαρξιν οἵα ἐστί. Αἱ ὀλίγαι αὗται ἡμέραι τῆς δοκιμασίας καὶ τῶν ἀγώνων εἶναι βραχεῖαι,—μηδὲν πρὸ τοῦ αἰωνίου τῆς ὑπάρξεως. Ἀντὶ νὰ θλιβώμεθα διὰ τὸ ἀδυσώπητον τῆς τύχης, πρέπει νὰ εὐλογῶμεν τὸν Θεὸν, διότι μᾶς ἐ π ι τ ρ έ π ε ι νὰ ἐπανορθῶμεν τὰ λάθη μας, ὅπως ἀνυψούμεθα καὶ πλησιάζομεν πλειότερον εἰς τὴν τελειότητά Του.

— Ἡ ἰδέα αὕτη, Ἰωάννα, πρέπει νὰ μᾶς ἐνδυναμοῖ ὅπως ὑποφέρωμεν μεθ' ὑπομονῆς ὅλας αὐτὰς τὰς μικρὰς πικρίας μας... Ναὶ, οἱ ἄνθρωποι θὰ ἦσαν καλλίτεροι ἐὰν ἐ ν ό ο υ ν τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ· ἐὰν πρὸ πάντων ἐνόουν τὸν ἐπὶ τῆς Γῆς προορισμόν των. Ἐλπίσωμεν, φίλη μου, ὅτι ἡ θρησκεία τοῦ μέλλοντος ἔσεται ἡ φυσικὴ θρησκεία, ἡ αἰώνιος ἐκείνη ἥτις ὀφείλει νὰ ἀποκαταστήσῃ ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς σφαίρας ταύτης ἕνα λαὸν ἀδελφῶν ζώντων ἐν τῇ αὐτῇ συγκοινωνίᾳ τῶν ἰδεῶν, καὶ προσπαθούντων τὴν ἐπίτευξιν τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ.

—Ἕως σήμερον, φίλε μου, ἡ ἀνθρώπινος ἐπιστήμη περιεπλανᾶτο ὡς ὁ τυφλὸς ἐβάδιζε δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν παραγνωρίζουσα ἢ ἀρνουμένη τὰς ἐξόχους ἀρετὰς τῆς Φύσεως. Ἡ φιλοσοφία ἑπομένως, παρασυρθεῖσα, περιπλεχθεῖσα εἰς τὴν ἀδιεξίτητον ταύτην σύγχυσιν, ὑπέφερεν ὀλίγον. Ἀλλ' ἡμέραν τινὰ ἡ ἐπιστήμη συνενωθήσεται μετὰ τῆς θρησκείας, καὶ ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης ἀναγεννηθήσεται ἡ ἐπίγειος φιλανθρωπία, ἥτις ἔσται συμπαθῶς εἰς σχέσιν μετὰ τῶν Οὐρανίων Κόσμων.

— Ἐὰν ἡ φιλανθρωπία προοδεύσῃ ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἴδωμεν ἀναμφηρίστως τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ ὑψίστου πολιτισμοῦ. Αἱ ἐργασίαι τῶν προηγουμένων καὶ συγχρόνων ἐθνῶν προητοίμασαν καὶ προετοιμάζουσι τὴν ὁδὸν εἰς τὰς μεγάλας ἰδέας τοῦ Μέλλοντος . . . Ἤδη ὁ ἀτμὸς, ὁ ἠλεκτρισμὸς, τὸ φῶς ἔθεσαν τὴν ἐπιστήμην ἐπὶ τῆς νέας ταύτης ὁδοῦ. Τὸ φ ῶ ς πρὸ πάντων θὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἔξοχα θαύματα.

— Πόσον ὅλα ταῦτα τὰ πράγματα μοὶ προξενοῦσι χαρὰν εἰς τὰς στιγμὰς ταύτας τὰς τόσῳ θλιβερὰς δι' ἐμέ! Ἄλλοτε ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἔθλιβε τὴν καρδίαν μου. Σήμερον τὸν θεωρῶ κατὰ πρόσωπον χωρὶς νὰ συνοφρυωθῶ, διότι εἶναι ἀναγκαῖος εἰς τὴν ἠθικὴν ἡμῶν πρόοδον. Τὸ ἐγκαταλείπειν τὸν κόσμον τοῦτον ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ εἶνε πράγματι σκληρὸν διὰ τὸν μὴ συμμεριζόμενον τὰς δοξασίας ἡμῶν. Ὁ γέρων ἐκ τῶν προτέρων γινώσκει ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὰς τελευταίας του ἐλπίδας, ὅθεν σβέννυται ἀνεπαισθήτως, ὡς λύχνος ἐλλείψει ἐλαίου. Ἀλλ' ἐγὼ, νέα, πλήρης ὀνειροπολημάτων, βλέπω τὴν ζωὴν νὰ μὲ ἐγκαταλείπει ἡμέραν καθ' ἡμέραν. Ἤδη αἰσθάνομαι ἐμαυτὴν γηράσασαν· εἰς τὸ σῶμά μου τὸ αἷμα δὲν κυκλοφορεῖ σχεδὸν πλέον· τὰ νεῦρα, οἱ ὁδηγοὶ οὗτοι τῶν ῥευστῶν τῆς ψυχῆς παύουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν. Οὕτω βλέπει ὁ στηθικὸς ἐξαφανιζομένας, ἡμέραν καθ' ἡμέραν, ὥραν καθ' ὥραν, τὰ τελευταῖα ἀντικείμενα ἅτινα προσέβαλλον τὴν ὅρασίν του. Ἐπὶ τέλους τὸ σῶμά του βαρύνεται καταπίπτει καὶ ἀφίνει νὰ ἐκφύγῃ, ὡς ζεφυρῖτιδά τινα αὔραν, τὴν ψ υ χ ὴ ν, τὸ ῥευστὸν τοῦτο ὅπερ τὸν ἐζωογόνει. Ὁ χωρισμὸς οὗτος ἐκτελεῖται

άνευ τιναγμού, ώς τό μύρον εκφεύγει τού ρόδου όταν τούτο ξηραίνεται κατά την εσπέραν του φθινοπώρου... Έπανέλθωμεν οίκοι, φίλε μου· άγωμεν... αισθάνομαι εμαυτήν ασθενεστέραν... άγωμεν!

Επί τοίς λόγοις τούτοις ή νέα ασθενής ηγέρθη βραδέως καί έλαβε τόν βραχίονα του νεανίου. Δύω δέ λεπτά μετά ταύτα ήμην μόνος έν τη «Δενδροστοιχία τών Στεναγμών»

*
* *

Παρήλθον οκτώ ημέραι.

Περιεπάτουν ώς συνήθως εις την δενδροστοιχίαν ήν αγαπώ τόσον.

Ήτο ωραία τις ημέρα του μηνός Μαΐου καί εγώ ευρισκόμην εκεί πρό μιάς ώρας. Τί θαυμάσιον θέαμα είχον πρό των οφθαλμών μου!

Αί πεύκαι καί αί έλατοι ανέθαλλον. Μακροί πρασινόχροοι κλάδοι διεσταυρούντο πανταχόθεν· ό χυμός των δένδρων τούτων έσταζεν, ώς δάκρυα χρυσά, από των λευκοφαίων φλοιών· αί ρανίδες τής διαφανούς ρητίνης, προσβαλλόμεναι υπό των ακτίνων του ηλίου, εφαίνοντο ώς μαργαρίται απαστράπτοντες υπό χλοερόν στέγασμα· εις τά πυκνότερα μέρη τής δενδροστοιχίας εσχηματίζοντο στέφανοι υπό δεσμίδων διαφόρων λευκών καί ευωδών ανθέων.

Ουδέν νέφος ήν έν τω ουρανώ. Ό ήλιος έλαμπε μέσον ατμοσφαίρας σχεδόν διαυγούς.

Εάν ή ευτυχία ενεκαθίστατο επί τινος μέρους τής γής, αμφιβάλλω άν θά προυτίμα του τοπείου τούτου έτερον μέρος.

Ήμην καταγοητευμένος, επεθύμουν νά ήμην άνθος ή πτηνόν όπως κάλλιον χαρώ τής εξαισίου ταύτης πρωίας. Ό άνθρωπος είναι ενίοτε τόσον απησχολημένος υπό των ψυχρών πραγματικοτήτων τής ζωής ώστε δύναται νά εύχηται όπως ζήση στιγμάς τινας επί τής κατωτέρας κλίμακος των όντων ίνα βυθισθή εις την ζωήν του ονείρου.

Ούτως εσκεπτόμην προσβλέπων την μεγαλοπρεπή θέαν τής ωραίας φύσεως ότε στραφείς παρετήρησα καί έτερον περιπατητήν πλησίον μου. Ήτο ό νέος όν είδον συνομιλούντα μετά τής ασθενούς νεάνιδος οκτώ ημέρας πρότερον.

Εσχετίσθημεν. Μέ επληροφόρησεν ότι ή μνηστή του εγκατέλιπε την Γήν ταύτην πρό πέντε ημερών.

Έκαθήσαμεν επί του ιδίου θρανίου εφ' ού συνωμίλησαν όμού. Ακτίς ζωηρού φωτός συνοδευομένη υπό ελαφράς αύρας μάς απέσπασεν αίφνης του ρεμβασμού μας· θά έλεγέ τις ότι στέφανος έλαμπε πέριξ ημών. Η παράδοξος αύτη λάμψις εξαλείφουσα καί αυτό τό φώς τής λαμπράς ταύτης ημέρας μάς εξέπληξε καί παρήγαγεν ημίν πλήθος εντυπώσεων.

— Μή είναι άρά γε ή πολυπόθητός μου Ιωάννα, εψιθύρισεν ό σύντροφός μου.

— Τίς οίδεν; απεκρίθην. Δέν γνωρίζομεν τά μυστήρια των νόμων τής φύσεως. Τό Πνεύμα απαλλοτριούμενον τής ύλης δύναται νά λάβη επ' αυτής επιρροήν ήτις έτι είναι άγνωστος ημίν.

—Η λευκή αύτη λάμψις ήτις προσέψαυσε τό μέτωπόν μου μοί φαίνεται ούσα τό ά π ο τ έ λ ε σ μ α λόγου ισχυρού καί δέν θά απατηθώ, πιστεύω, αποδίδων ούτως εις την Ιωάνναν μου, διάνοιαν έξοχον, πνεύμα εκλεκτόν έν τη ουρανίω ιεραρχία . . .

ΚΩΝΣΤ. Α. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΝ ΝΕΚΡΟΤΑΦΕΙΩ.

Ουδαμού άλλοθι δύναταί τις νά εννοήση κατά βάθος την ανθρωπίνην αδυναμίαν καί ματαιότητα ή εν νεκροταφείω.

Η πένθιμος καί μυστηριώδης εκείνη σιγή ή επικρατούσα νυχθημερόν, ή παγετώδης απομόνωσις, οί λευκοί τάφοι έχοντες έμβλημα μέλανα σταυρόν, τά θρηνώδη επιτύμβια, ή τελευταία καί μόνη αύτη προσαγόρευσις του τεθνεώτος πρός την ζωήν, τά υψίκορμα καί σκιόεντα δένδρα εφ' ών ατρέμα εμφωλεύει ό νυκτοκόραξ, πάντα ταύτα φέρουσι τόν επισκεπτόμενον εις χώρον ν' αναπτύξη βαθυτάτας μελέτας.

*
* *

Χαίρετε, μεμονωμένα μέρη, ύπναλέοι τάφοι, σιγηρά των νεκροπολιτών ενδιαιτήματα !

Ἐνῷ τὴν σοβαρὰν θέαν σας ἐκ παραδόξου φρίκης ἀποστρέφεται τὸ ὄμμα τοῦ φαύλου, ἡ καρδία τοῦ εὐαισθήτου εὑρίσκει πλησίον σας πηγὴν μικτῶν αἰσθημάτων καὶ ὑψηλῶν ἰδεῶν.

Πόσα ὠφέλιμα μαθήματα, πόσαι ἐμβριθεῖς καὶ διδακτικαὶ μελέται παρουσιάζονται εἰς τὸ πνεῦμα, ὅπερ ἠξεύρει νὰ σᾶς συμβουλεύηται!

Σεῖς μόνα δύνασθε ν' ἀντιπαραταχθῆτε κατὰ τῆς ματαιότητος καὶ κενοδοξίας, καὶ διὰ τῆς ἐμφαντικωτέρας εἰρωνείας νὰ παρουσιάσητε εἰς τὴν πλάνην καὶ ἄγνοιαν τῶν γηΐνων τὴν πραγματικὴν ἀλήθειαν.

*
* *

Πόσον ἐνάρετος δύναται νὰ γίνῃ ἐνταῦθα ὁ ἄδικος, ὁ τύραννος, ὁ κακοῦργος!

Πόσον εὐαίσθητος ἤθελε καταστῇ ὁ τραχὺς πλούσιος μετ' ἐπιστασίας παρατηρῶν ἐδῶ τὴν πλάστιγγα τῆς ἰσότητος σταθμίζουσαν ἐξ ἴσου τὴν ἐπίχρυσον ἀλαζονείαν του μὲ τὰ ῥάκη τοῦ πένητος! Κροῖσοι! Ῥίψατε βλέμμα ἐπὶ τοῦ φρικαλέου τούτου θεάτρου καὶ θέλετε συναντήσει τὸν σοφώτερον Σόλωνά σας!

Μ. Π.

ΛΟΓΟΣ

ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ ΚΕΧΑΓΙΑ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΠΙΡΡΟΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ, ΗΘΩΝ ΚΑΙ ΕΘΙΜΩΝ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Σεβαστὴ καὶ φιλόμουσος ὁμήγυρις,

Καλὸν καὶ ἀναγκαῖον εἶναι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, καθ' ἣν πρόκειται νὰ πανηγυρισθῶσι καὶ καὶ δημοσίᾳ οἱ διανοητικοὶ τῶν παιδευομένων ἀγῶνες, δι' ὧν δύναται ἡ καχεκτοῦσα κοινωνία ν' ἀτενίσῃ πρὸς μέλλον εὐτυχέστερον, καλὸν εἶναι, λέγω, ἐν τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, εἰλικρινῶς καὶ ἀπαρακαλύπτως νὰ ἐκθέσῃ καὶ ἡ σχολὴ ἐνώπιον ἡμῶν τοὺς πόθους τὰς ἐπιθυμίας τὰς εὐχὰς καὶ τοὺς φόβους αὐτῆς οἵτινες κατέχουσιν αὐτὴν κατὰ τὴν προσπάθειαν τῆς εἰλικρινοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ ἀνὰ χεῖρας αὐτῆς παιδευτικοῦ προγράμματος.

Ἀλλ' ὅσῳ καλὸν καὶ δίκαιον παρίσταται ἡ τοιαύτη τῆς σχολῆς πρὸς τοὺς γονεῖς κοινωνία, τόσῳ δυσχερὴς ἀποβαίνει καὶ ἴσως ἐπικίνδυνος ἡ ἐλευθέρα τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν αἰσθημάτων διαδήλωσις· ἐπειδὴ κατὰ τὴν παροῦσαν περίοδον τῆς μετατροπῆς τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν βίου, ἐν ᾗ κατ' ἀνάγκην, δι' ἔλλειψιν κύρους παιδαγωγικοῦ, αἱ ἀτομικαὶ ἐπικρατοῦσιν ἰδέαι καὶ δοξασίαι, ἐν ᾗ ἀβασανίστως ἀποδεχόμεθα πᾶν τὸ ὑποδεικνυόμενον ἡμῖν ξενικὸν ἀγαθὸν ἐν τῇ παιδαγωγίᾳ, ἡ δὲ πάτριος ἡμῶν ἱστορία, ἡ φέρουσα τὰς ἀληθεῖς καὶ καθολικωτέρας παιδαγωγικὰς ἀρχὰς παραβλέπεται, πολλαπλότης δὲ ἰδεῶν καταστρέφει τὴν ἑνότητα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, ἐν ᾗ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα συμβαίνουσι περὶ ἡμᾶς, πῶς δύναται νὰ τολμήσῃ παιδαγωγὸς ἀκινδύνως καὶ παρρησίᾳ νὰ ὁμιλήσῃ περὶ ζητημάτων παιδαγωγικῶν;

Πρὸς τοιαύτην δυσχέρειαν προσβλέπουσα καὶ ἐγὼ, καὶ τὰς ἐμὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν γνώσεων καὶ τῆς πείρας πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἡμέρας συνειδυῖα ἤθελον προσπαθήσει ν' ἀνατεθῇ τὸ ἔργον εἰς χεῖρας ἱκανωτέρας καὶ ἐμπειροτέρας τῶν ἐμῶν. Ἀλλὰ θέλησις ἀνωτέρα τῆς ἐμῆς, ἡ ἀπόφασις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τοῦ Ζαππείου μοὶ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον.

Ὦ φιλογενεῖς ἄνδρες, τῶν ὁποίων ἡ πατρικὴ προστασία μοὶ δίδει δύναμιν καὶ θάρρος νὰ ὁμιλήσω σήμερον, ἀνελογίσθητε ὁρίζοντές μοι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου μου πρὸς τίνας σκοπέλους ἠδυνάμην νὰ προσκρούσω; Ἀνελογίσθητε ἐν τῇ ἀνεπιφυλάκτῳ πρός με ἐμπιστοσύνῃ ὑμῶν ὅτι τὰ καθ' ἡμᾶς δὲν διέπουσι δυστυχῶς μόνον ἡ ἐπιείκεια καὶ ἡ ἀγάπη; Ἀλλὰ τί λέγω; Ὑπάρχουσιν ἀστέρες φωτοβολοῦντες ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἀστέρες πλήρεις παραμυθίας παρηγορίας καὶ στοργῆς· ναὶ, ἀστέρες τῶν ὁποίων τὸ ἱερὸν πῦρ, ὡς λαμπὰς φιλοσόφου, ἐν ἐμοὶ μὲν κατα δεικνύει τὴν πραγματικήν μου κατάστασιν, ἐνώπιόν μου δὲ παριστᾷ φίλους καὶ καλοθελητάς. Οἱ ἀστέρες οὗτοί εἰσιν ἡ ἀπερίσπαστος

θεία εὐλογία διὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐπιγενομένη μοι τὴν στιγμὴν ταύτην, ἡ στοργὴ καὶ ἡ συμπάθεια τῶν ἀκροωμένων καὶ ἡ ἁγνὴ καὶ ἄδολος ἀγάπη τῶν προσφιλῶν μοι συναδέλφων καὶ μαθητριῶν καὶ μάλιστα τῶν πεφιλημένων μοι κοσμητριῶν. Ὑπὸ τοιούτων δὲ φρουρουμένη πῶς δύναμαι νὰ ἀποδειλιάσω πρὸς τὸ προκείμενον ; Ὅθεν ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ὁμιλήσω περὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς ὀρθῆς παιδεύσεως ἐπὶ τῶν ἠθῶν, ἐθίμων καὶ ἰδεῶν τῆς κοινωνίας, ὅσον μοὶ τὸ ἐπιτρέπουσιν αἱ δυνάμεις καὶ ὁ χρόνος.

Α'.

Διὰ νὰ ἐννοήσωμεν καὶ κατίδωμεν τοὺς λόγους ἐκείνους, δι' ὧν αἱ ἰδέαι γεννῶνται σχηματίζονται καὶ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς εἶναι ἀνάγκη νὰ γενικεύσωμεν, ὅσον οἷόν τε, τὰς ἀντιλήψεις ἡμῶν δι' ὧν ψηλαφητῶς νὰ ὑποδειχθῇ τὸ ζητούμενον Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνθρώπινος βίος πολλὰ ἔχει τὰ κοινὰ μὲ τὸν βίον τοῦ ἀτόμου, δυνατὸν εἶναι διὰ τῶν γενικωτάτων ἐκείνου ἰδεῶν νὰ συνειδῶμεν καὶ τὰς ἀτομικάς, ἤτοι διὰ τῶν χαρακτηριστικῶν περιόδων τῆς καθολικῆς ἱστορίας νὰ κατανοήσωμεν καὶ τὰ ἐν τῷ ἀτόμῳ συμβαίνοντα καὶ τἀνάπαλιν.

Τοιαῦτα σημεῖα ἀλάνθαστα τοῦ βίου τῶν ἐθνῶν, ἐφ' ὧν ὁ ὅλος ἄνθρωπος ἀποτυποῦται καὶ δι' ὧν καὶ μερικώτερον τὰς μυχιαιτάτας διαθέσεις τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐνσεσαρκωμένας, οὕτως εἰπεῖν, διὰ τῆς τέχνης εἰσὶν αἱ περίοδοι ἐκεῖναι, καθ' ἃς ὁ ὅλος βίος εἶναι εἰκὼν τῆς ἠθικῆς, διανοητικῆς καὶ αἰσθηματικῆς αὐτῶν καταστάσεως. Καὶ πρώτη μέν ἐστιν ἡ περίοδος ἣν ἡ ἱστορία καλεῖ ὀργανικήν, περίοδος πίστεως, περίοδος ἐλπίδος, περίοδος ἀγάπης, περίοδος καθ' ἣν προτίθενται τὰ στοιχεῖα τοῦ μέλλοντος δογματισμοῦ καὶ κατὰ τὴν θρησκείαν καὶ κατὰ τὴν τέχνην καὶ κατὰ τὴν ἐπιστήμην, περίοδος καθ' ἣν ἡ καρδία τοῦ ἀνθρώπου πιστεύουσα εἰλικρινῶς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀρετὴν ἀπολαύει τῆς οὐρανίου εὐδαιμονίας καὶ ταμεῖον ἀποβαίνει τῶν θειοτέρων καὶ ὑψηλοτέρων ποιητικῶν ἐντυπώσεων, πληροῦται θείας ἐμπνεύσεως ὑπὸ τῆς θρησκείας καὶ δημιουργεῖ τοὺς κανόνας τῆς καλλιτεχνίας κατὰ τὸν λόγον καὶ τὴν τέχνην, ἥτις κατ' ἀνάγκην κατοπτρίζει τὴν ζῶσαν πίστιν. Τὸ αἴσθημα καίπερ φαινομενικῶς ἐσπαργανωμένον ὑπὸ τοῦ δόγματος, ἀποβαίνει ἀγαθοποιὸν καὶ παράγει τοὺς ὑψηλοτέρους καὶ θειοτέρους παλμοὺς τῆς καρδίας· ἐν δὲ τῇ ἁρμονίᾳ ταύτῃ ὁ νοῦς ἀντιλαμβάνεται τῶν νεωτέρων ἰδεῶν πρὸς τὰς νεωτέρας ἀνάγκας, ἡ τέχνη ἐπισφραγίζει τέλος πρὸς μακρὸν μέλλον τὰς ἀθανάτους ἐκείνας ἰδέας. Ὅθεν ἀναφαίνεται κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀκμὴ τῶν καλλιλογικῶν ἔργων, χρηστότης ἠθῶν καὶ ἁγνότης παιδαγωγικῶν ἀρχῶν.

Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνθρωπότης πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν φορὰν τῆς κυμάνσεως, πρέπει τὴν ἀκμὴν νὰ παρακολουθήσῃ ἡ παρακμή, καὶ ὁ ἄνθρωπος νὰ βαδίσῃ τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν τῆς τελειοποιήσεως τοῦ γένους, ἀναπτύσεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, πολλαπλασιάζονται αἱ γνώσεις τὸ σύστημα τῶν προτέρων θρησκευτικῶν ἰδεῶν δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἡμετέρας ἐπιστήμης, νέαι δὲ ἰδέαι νέου σχήματος ἀνάγκην ἔχουσιν, ἄρχεται ἡ συζήτησις, εἰσέρχεται ἡ ἀμφιβολία ὡς ὄφις, εἰς τὸν νοῦν καὶ ἡ καρδία ἀπόλλυσι τὴν ἑαυτῆς ἁρμονίαν χαλαροῦνται αἱ ἠθικαὶ σχέσεις καὶ φεῦ ! ἐπιλανθάνεται ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ πολλαπλότητι τῶν ἰδεῶν τῆς ἑνότητος τοῦ ἠθικοῦ κόσμου ! Ὅθεν προκύπτει ἀκμὴ μὲν διανοητικῆς ἐνεργείας, πολυμάθεια, ποικιλία ἀντιλήψεων, βασιζομένη ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, καὶ κατ' ἀνάγκην στείρωσις παντελὴς καλλιλογική, ταπείνωσις καὶ ἐξευτελισμὸς καλλιτεχνικός, ἀπιστία πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ πρὸς τὴν ἀρετήν, καὶ τέλος φαυλότης καὶ ἐξαχρείωσις τῶν ἠθῶν. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ἀντίστοιχος περίοδος, ἡ κριτική. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον· κατὰ τὴν παιδικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν τίθενται τὰ σπέρματα τῶν γνώσεων καὶ αἰσθημάτων, δογματίζονται καὶ κανόνες ἀποβαίνουσι κατὰ τὴν νεανικὴν ἡλικίαν, ὅτε ὁρίζεται ἐν γένει ἡ καθ' ὅλου αὐτοῦ πίστις, ἡ καρδία πλήρης ἐλπίδος καὶ ἀγάπης πάλλει πρὸς τὸ καλόν, ἀναφαίνεται ἡ ποίησις, ὁ εὐγενὴς ἱπποτισμὸς

κατὰ τὰς σχέσεις, αὐστηρότης κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τοῦ καλοῦ καὶ βίος πίστεως εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν φιλίαν, ὅτε καὶ τὰ καλλιλογικώτερα καὶ εὐγενέστερα παράγονται ἔργα καὶ τελοῦνται πράξεις ἀντάξιοι τούτων, εἶναι ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνδροῦται ἐπέρχεται ἐποχὴ καθ' ἣν προσκαλεῖται νὰ πραγματοποιήσῃ τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις, ὁ δὲ πρακτικὸς κόσμος νὰ ἀποβῇ εἰκὼν τῶν δογματισθέντων· ἀλλὰ φεῦ! κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐκ τῆς πολλαπλότητος καὶ ποικιλίας τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὸν ἔξω κόσμον διασπᾶται ἡ ἑνότης ἄρχεται τὸ σόφισμα, βασιλεύει ἡ δυσπιστία μαραίνεται ἡ καρδία, σιγᾷ ἡ ποίησις, καὶ κακοδαιμονία μαστίζει τὴν ψυχήν. Εὐτυχὴς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅστις κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην, ἣν καλοῦμεν ἡλικίαν πείρας, ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν εἰς τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀρετὴν πίστιν αὐτοῦ· εὐτυχὴς ὅστις ἀπὸ τῶν νέων σημείων τοῦ πολλαπλοῦ βίου, ἠδυνήθη νὰ ἔχῃ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν· οὗτος παρασκευάζει εἰς ἑαυτὸν νέαν περίοδον πείρας, περίοδον τῆς ἐκ τῶν ὑστέρων πίστεως πρὸς τὴν ἀρετήν, ὅτε παρίσταται νέα καὶ σπουδαιοτέρα βίου φάσις, σεβαστή, θαυμασία, ἱερά, καθ' ἣν αἱ ἰδέαι ἔχουσι παιδαγωγικωτέραν τάσιν καὶ πλουσιώτερον ἀντλοῦνται ἐκ τῆς πηγῆς τῆς ἀληθοῦς ζωῆς καὶ εὐδαιμονίας, ἡ δὲ ποίησις λαμβάνει τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Τὸ δὲ θνητὸν σῶμα καίπερ ἠναγκασμένον νὰ εἴκῃ εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, φέρει τὴν σφραγῖδα τοῦ ἠθικοῦ κάλλους ἐπὶ τῆς μορφῆς ἐφ' ἧς τὸ βλέμμα καλλιτέχνου καὶ εὐσεβούσης ψυχῆς δύναται νὰ διίδῃ τοὺς παράγοντας τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην μορφήν. Τότε δὲ καὶ ζωηρότερος παρίσταται καὶ ὁ ἔρως τοῦ καλοῦ.

Β'.

Ἀλλ' ἔχομεν ἀνάγκην ἀντιλήψεων ἱστορικωτέρων, ἵνα μὴ πλανηθῶμεν εἰς τὰς μερικότητας. Μακρὸς εἶναι ὁ βίος τῶν λαῶν καὶ ἀνάγκην ἔχομεν σημείων ὁριζόντων τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος περιόδων χαρακτηριστικῶν. Ὁ βίος λοιπὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ἡμῖν, διότι ἐκτυλίσσεται ἐνώπιον ἡμῶν πλήρης.

Τὸ ὕψιστον σημεῖον ὀργανικῆς περιόδου ἐν τῷ βίῳ τῶν Ἑλλήνων παριστῶσιν ἡμῖν οἱ μηδικοὶ χρόνοι, καθ' οὓς τὸ ἀπὸ πολλοῦ σχηματισθὲν πολυθεϊκὸν δόγμα κρατεῖ τὴν πίστιν γαλήνιον, ἡ βεβήλωσις τῶν ἱερῶν ὑπὸ τῶν ξένων ἐξάπτει τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, ἡ νίκη κατὰ τῶν βαρβάρων δίδει τὸ μέτρον τῆς διαγνώσεως τῆς ἀτομικῆς δυνάμεως, ἡ πολιτεία παρέχει τὰ μέσα πρὸς τὴν ἐλευθέραν φορὰν καὶ ὁ ἑλληνικὸς κόσμος σπεύδει πρὸς διάχυσιν τῶν ἐν αὐτῷ κυοφορηθεισῶν ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἡ τέχνη εὑροῦσα τὸ κατάλληλον σχῆμα διαιωνίζει. Προάγγελον δὲ εἰκόνα θαυμασίως παριστᾷ ἡμῖν ὁ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος τοῦ Ὁμήρου.

Θέμις νέκταρ τε, καὶ ἀμβροσίην ἐρατεινὴν
ἀθανάτῃσι χερσὶν ἐπήρξατο, χαῖρε δὲ Λητώ,
οὕνεκα τοξοφόρον καὶ καρτερὸν υἱὸν ἔτικτεν.
Αὐτὰρ ἐπειδή, Φοῖβε, κατέβρως ἄμβροτον εἶδαρ
Οὐ σέ γ' ἔπειτα ἴσχον χρύσεοι στρόφοι ἀσπαίροντα,
Οὐδ' ἔτι δεσμά σ' ἔρυκε, λύοντο δὲ πείρατα πάντα,
αὐτίκα δ' ἀθανάτῃσι μετηύδα Φοῖβος Ἀπόλλων
Εἴη μοι κίθαρίς τε φίλη, καὶ καμπύλα τόξα,
χρήσω δ' ἀθανάτοισι Διὸς νημερτέα βουλήν.
Ὣς εἰπὼν ἐβίβασκε ἐπὶ χθονὸς εὐρυοδείης
Φοῖβος ἀκερσοκόμης ἑκατηβόλος, αἱ δ' ἄρα πᾶσαι
θάμβεον ἀθάνατοι.

Δὲν ἤθελέ τις ὑποθέσει ὅτι ὁ Ὅμηρος προφητικῶς παριστᾷ τὸν Σοφοκλέα ἐστεμμένον, μετὰ ἀγῶνα ἄγοντα χορὸν ἐφήβων ἐπὶ τῆς λύρας αὐτοῦ, ὅλως ἐμπνευσμένον καὶ ᾄδοντα τὰ ἐπινίκια μετὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν;

Ναί· μόλις ὁ Ἀπόλλων γεύεται τῆς ἀμβρότου τροφῆς ἐν οὐρανοῖς καὶ δὲν δύνανται πλέον οἱ χρυσοῖ στρόφοι νὰ κρατήσωσιν αὐτὸν ἀσπαίροντα πρὸς τὸν ἐνεργὸν βίον. Ἡ ψυχὴ κάτοχος γενομένη τῆς θείας ἀληθείας, δὲν δύναται πλέον νὰ ὑποφέρῃ τὰ δεσμὰ τῶν τοπικῶν καὶ καιρικῶν προλήψεων! Τὰ πάθη σιγῶσι, τὰ δεσμὰ ἀφ' ἑαυτῶν λύον-

ται, δι' ὧν εἶχε σπαργανώσει αὐτὸν ἡ Θέμις, καὶ ἀτενίζων μετὰ θάρρους καὶ πεποιθήσεως πρὸς τὰς ἀθανάτους τροφούς, δότε μοι, λέγει, κιθάραν φίλην καὶ καμπύλα τόξα καὶ θέλω προφητεύσει καὶ μεταφέρει πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τὴν βουλὴν τοῦ ἀθανάτου Διός, τὴν ἀλάνθαστον. Ναί, κιθάραν ζητεῖ ἡ θεοφορουμένη ψυχὴ διὰ νὰ χύσῃ παραμυθίας πρὸς τοὺς πάσχοντας· καμπύλα τόξα, ἵνα καταπολεμήσῃ δι' αὐτῶν κατὰ τὸν βίον τὰ ἑαυτῆς πάθη, καὶ πᾶν δυνάμενον νὰ προσβάλῃ τὸν ἁγιασμὸν αὐτῆς. Δίδεται ἀληθὴς πρὸς τὸν Ἕλληνα κίνησις, ἀποσείει τὰ σπάργανα τοῦ παρελθόντος, ἀναπτεροῦται, ἐμπνέεται καὶ λαβὼν τὴν λύραν προλογίζει πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα τὸν βουλὴν τῶν θεῶν, ἀμέσως δὲ παρακολουθοῦσι τὸν ἀναγεννώμενον ἄνθρωπον αἱ οὐράνιαι Μοῦσαι.

Τῆς δὲ κριτικῆς περιόδου τὸ ὕψιστον σημεῖον κεῖται εἰς τοὺς μετ' Ἀλέξανδρον χρόνους, ὅτε, ὡς ἀπήχησις μακρὰ καὶ πρὸς τοὺς καιροὺς ἀλλοιουμένη, τῇδε κἀκεῖσε ἀναφαίνονται αἱ ἀρχαὶ τῶν μεγάλων σχολῶν, δι' ὧν εἶχε παρασκευασθῇ ἡ λαμπρὰ τῆς ὀργανώσεως περίοδος· ὁ δὲ ἑλληνισμὸς ἔκτακτον λαβὼν ἀνάπτυξιν κατ' ἔκτασιν ὑλικὴν ἀπόλλυσι τὴν συνεκτικὴν αὐτοῦ δύναμιν, ἡ τέχνη ἀπὸ τοῦ βωμοῦ τῶν θεῶν πρὸς τὴν κολακείαν τῶν ἀτόμων καταπίπτουσα καὶ ὁμοιώματα δουλικὰ κατεργαζομένη, ἀφαιρεῖ ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου κατὰ μικρὸν τοὺς μεγάλους καλλιτέχνας. Σιγᾷ ὁ λόγος, χαλαροῦνται αἱ χορδαὶ τῆς ποιητικῆς λύρας, διασπᾶται ἡ ἐθνικὴ ἑνότης, τούτων δὲ πάντων μαρτύριον ἀλάνθαστον εἶναι ἡ ταπείνωσις τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος, ὅθεν αἱ παλαιαὶ παραδόσεις χάνουσι τὸ κῦρος, τὸ δὲ πολυθεϊκὸν δόγμα δὲν ἐπαρκεῖ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιστήμης.

Ἂν κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκείνας ζῶντες, φιλοσοφικώτερον τὰ περὶ ἡμᾶς συμβαίνοντα ἠρευνῶμεν, δὲν ἠθέλομεν πιστεύσει ὅτι ἡ κατάστασις ἐκείνη τῆς κοινωνίας, ἥτις ἐν πλείστοις ὁμοιάζει τὴν καθ' ἡμᾶς, ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνακύψῃ; Ὄχι, ὄχι! Ὑπάρχουσι νόμοι καθολικοί, νόμοι ὑπέρτατοι, δι' ὧν ἡ θεία Πρόνοια διακυβερνᾷ τὸν καθ' ὅλου βίον, ἡ δὲ στιγμὴ τῆς στασιμότητος ἤθελεν εἶσθαι στιγμὴ θανάτου. Ὅθεν ἔπρεπε νὰ ἐπέλθῃ ἡ κριτικὴ περίοδος, ἵνα τεθῶσι τὰ στοιχεῖα τοῦ νεωτέρου κόσμου. Ἐκ παραλλήλου τὰ αὐτὰ συνέβησαν καὶ εἰς τοὺς Ῥωμαίους, εἰς τὸν βίον τῶν ὁποίων τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς ὀργανικῆς περιόδου σημαίνουσιν οἱ λιβυκοὶ πόλεμοι, τὸ δὲ τῆς κριτικῆς οἱ χρόνοι τῆς αὐτοκρατορικῆς παρακμῆς, ὅτε τὸ θρήσκευμα πνίγεται ἐν τῷ κατακλυσμῷ τῆς διαφθορᾶς, τὰ ἤθη ἐκφαυλοῦνται, ἡ ἐθνικὴ ἑνότης διασπᾶται, ἡ δὲ μόλις μεταξὺ αὐτῶν ἀναφαινομένη Μοῦσα ἀποτεθαρρημένη προφητικῶς ἀποβλέπει πρὸς τὴν μέλλουσαν αὐτῆς δόξαν εἰς τὴν πατρίδα τῶν Καισάρων.

Πόθεν ἆρά γε καὶ πῶς κατ' ὀλίγον ἀφανῶς καὶ μυστηριωδῶς παρασκευάζονται αἱ μεταβολαὶ αὗται; Εἶναι τάχα μοιραῖον τὸ συμβαῖνον; Ὄχι· οὐδὲν αὐτόματον, οὐδὲν μοιραῖον. Πάντα συμβαίνουσι κατὰ σκοπόν. Ὅπως ἡ μονὰς εἶναι ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῶν ἀριθμῶν, οὕτω καὶ τὸ ἄτομον εἶναι ἡ δημιουργικὴ δύναμις τῆς κοινωνίας· διὸ δὲν δύναταί ποτε νὰ ἐπέλθῃ κοινωνική τις μεταβολὴ ἢ ἠθικὴ αὐτῆς ἀλλοίωσις, ἂν τὰς πρὸς τοῦτο ἀφορμὰς δὲν ἔδωκεν ἄτομον, ὅσον ἀφανὴς καὶ ἂν ὑποτεθῇ ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ. Μόλις ἰδέα ἰσχυρὰ καταλαμβάνει τὴν ψυχὴν καὶ τείνει κατεπειγόντως νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν πλησίον ἄνθρωπον, ὅπως κοινωνὸν καταστήσῃ αὐτὸν τοῦ ἐν αὐτῷ ἀγαθοῦ, ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου κατεχόμενος τοιαύτην πάσχει ἀλλοίωσιν, ὥστε διαπαιδαγωγεῖται κατ' ὀλίγον ἀφανῶς καὶ συνεπιφέρει τὴν μεταβολὴν τῶν περὶ αὐτόν. Ἤγουν ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης καθ' ὅλου ἀποκαλυπτομένη ἁγνῶς εἰς ψυχὴν ἁγνήν, αὐτὴν μὲν καλλύνει δίδουσα κῦρος καὶ ἰσχὺν εἰς τὸν λόγον, τὰς δὲ σχέσεις ἁπάσας ὁμοῦ καὶ ἑκάστην ἰδίᾳ αὐτῆς πρὸς τοὺς περὶ αὐτὴν τροποποιεῖ καὶ ἀλλοιοῖ· γενικευομένη δὲ ἡ ἰδέα αὕτη μεταξὺ πολλῶν, θέτει τὰς βάσεις τῆς ἀγωγῆς καὶ διὰ τοῦ λόγου ἐμφανιζομένη ἐν τοῖς βιβλίοις ἀποβαίνει τὸ ὄργανον τῆς διαπλάσεως τῶν νεωτέρων. Ἀναλογίσθητε πρὸς στιγμὴν ἀπὸ

τίνος ἁπλῆς παρατηρήσεως προέκυψεν ἡ θαυμασία γνῶσις τῶν νόμων τῆς πτώσεως τῶν σωμάτων· ἦτο μυχία τις καὶ ἀφανὴς μελέτη ἀτόμου, καθ' ἣν, τῆς ψυχῆς ἁγνῆς οὔσης προλήψεων ἐπιστημονικῶν, καὶ καθ' ἑαυτὴν γενομένης, ἀποκαλύπτεται ἡ γενικωτάτη τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀληθειῶν, ὁ νόμος τῆς ἕλξεως· μετὰ δὲ ἀγῶνας πείρας, λαμβάνει σχῆμα ἀντιλήψεως ὡρισμένον καὶ καταλαμβάνει τὴν θέσιν αὐτῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ διὰ τῆς μεταδόσεως, διαπαιδαγωγεῖ τοὺς λειτουργοὺς τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν διὰ τῶν βιβλίων, ἀθάνατον καθιστῶσα τὸ ὄνομα τοῦ Νεύτωνος. Καὶ τοῦτο μὲν συμβαίνει εἰς τὸ ἄτομον ὑπὸ μιᾶς μόνης ἰδέας κατεχόμενον, ἰδέας μερικωτάτης ὡς πρὸς τὴν καθόλου ἀλήθειαν.

Τί δὲ ἤθελε συμβῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰς ὃν ἡ ὑπερτάτη τῶν ἀληθειῶν, ἡ τῆς θεότητος, ἀποκαλύπτεται; Τί μὲν ἤθελε συμβῇ δὲν δύναται ἀκριβῶς νὰ παραστήσῃ ὁ λόγος ἢ τέχνη μόνη διὰ τοῦ γλυφάνου καὶ τοῦ χρωστῆρος εἶναι ἱκανὴ ν' ἀπεικονίσῃ τοῦτο ἐπὶ ἀνθρωπίνου ὁμοιώματος. Ἀλλὰ δι' εἰκόνος περιληπτικωτέρας δυνατὸν νὰ καταδειχθῇ τὸ ζητούμενον. Τοιαύτην εἰκόνα λαμπρὰν καὶ ἐπιφανῆ παρέχει ἡμῖν τὸ μέγα καὶ θεῖον ἵδρυμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἀνεγνώσατε βεβαίως καὶ γινώσκετε τὸν χαρακτῆρα τῶν τελείων Χριστιανῶν. Πόσον εἶναι θαυμασία! Πόσον ἀνεξήγητον τὸ μεγαλεῖον ἐκεῖνο τῆς ἠθικῆς καλλονῆς! Παρατηρήσατε, ἴδατε· τὸ μὲν βλέμμα ἀπὸ τῆς οὐρανοῦ αὐτοῦ πατρίδος ἀεννάως κατὰ τὰς δυσχερείας ἀντλεῖ, ὡς ὁ μυθολογούμενος Ἀνταῖος ἤντλει ἐκ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Γῆς, νέας καὶ ἀκαταβλήτους δυνάμεις, ἡ καρδία ἐμπνεομένη ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς χριστιανικοῦ ἔρωτος εὐλογεῖ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀσπάζεται τοὺς διώκτας αὐτῆς, ὁ δὲ χαρακτὴρ, τὸ σύνολον τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου τούτου, φέρει κατ' ἀνάγκην τὴν ἀκατάβλητον δύναμιν τῆς ἀληθείας, τὸ κῦρος τοῦ ἠθικοῦ νόμου καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς πνευματικῆς ἀριστοκρατίας. Τίς ἐξ ἡμῶν, ὅσον πεπωρωμένην καὶ ἂν ἤθελεν ἔχει τὴν καρδίαν, δὲν ἤθελεν αἰσθανθῇ σέβας θρησκευτικὸν ἐνώπιον γυναικὸς καταφρονούσης τοὺς μεγίστους τῶν κινδύνων, ἵνα μίαν σώσῃ ψυχὴν καὶ ὁδηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας; Πόσαι παρθένοι τρυφεραὶ καὶ περικαλλεῖς δὲν ἡγίασαν φυλακὰς κακούργων, θανατιώντων ἁμαρτωλῶν κλίνας δὲν κατέστησαν λουτρῶνα παλιγγενεσίας; Πῶς δὲ καὶ διὰ τίνος δυνάμεως ἐμάλαξαν τὰς ἀμειλίκτους ἐκείνας καρδίας;

Τίς ἀγνοεῖ τὴν φιλόσοφον Αἰκατερίνην, τὴν θυγατέρα Κώνσου τινὸς ἐξ Ἀλεξανδρείας; Ὡραία καὶ ἐπιφανὴς βασιλικῶς ἐπέβαλλε τοῖς περὶ αὐτὴν τὸ σέβας, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀφοσίωσιν. Κάτοχος τῆς ἑλληνικῆς, ῥωμαϊκῆς καὶ λατινικῆς παιδεύσεως, ἐπιστήμων, ἑρμηνεύτρια Βιργιλίου καὶ Γαληνοῦ, διακούσασα τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους καὶ Εὐσεβίου, δεινὴ περὶ τὸ λέγειν, γυνὴ ἐξόχως ῥήτωρ καταθέλγουσα καὶ διαπαιδαγωγοῦσα τοὺς ἀκροατὰς καὶ τοὺς ὁμιλητὰς αὐτῆς κατὰ τοὺς χρόνους Μαξιμιανοῦ καὶ Μαξεντίου, ἀσπάζεται τὴν νέαν φιλοσοφίαν τῶν Χριστιανῶν, καὶ προσελκύει πεντήκοντα ῥήτορας πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν· Παρίσταται ἐνώπιον βασιλέων καὶ ἐπιβάλλει αὐτοῖς τὸ σέβας καὶ τὴν τιμὴν πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἀποθνήσκει δὲ ἐν βασάνοις, ἀτάραχος καὶ γαλήνιος, ἔχουσα τὴν καρδίαν ἐστραμμένην πρὸς τὴν αἰωνιότητα.—Μελαίνη ἢ Μελάνη, θυγάτηρ πλουσιωτάτων γονέων, ὡραία καὶ πεπαιδευμένη κόρη, καθιεροῖ τὸν βίον της εἰς τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας, παρέχουσα ἡμῖν ζῶσαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν διὰ τοῦ πρακτικωτάτου αὐτῆς βίου. Τρέφει πεινῶντας, ἐνδύει γυμνητεύοντας, παραμυθεῖ τοὺς ἐν ταῖς φυλακαῖς ἀδελφοὺς αὐτῆς, περισώζει ψυχὰς ἐν κακίᾳ πλανωμένας καὶ φέρει πανταχοῦ προσερχομένη τὴν θείαν γαλήνην καὶ τὴν οὐράνιον παραμυθίαν.—Βαρβάρα, θυγάτηρ Ἕλληνος, καταισχύνει τοὺς διώκτας αὐτῆς ἐνώπιον τυράννων καὶ κρατερῶς δέχεται τὸν θάνατον τῶν μαρτύρων

Τίς ἀγνοεῖ τὸν βίον τῆς Κυριακῆς, ἥτις τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἤγετο πρὸς τὸν θάνατον τοσαύτην ἔδειξε τὴν δύναμιν τῆς πίστεως αὐτῆς, ὥστε πολλοὶ τῶν ἑτεροδοξούντων ἠσπάσθησαν τὴν θρησκείαν αὐτῆς; Τίς δὲν ἐκθαμ-

δοῦται ἐνώπιον τῆς ἀληθοῦς ἀριστοκράτιδος ἐν Χριστῷ, τῆς Παρασκευῆς, ἥτις ἀπόστολος γενομένη τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ πολλὰ παθοῦσα ἄγεται ἐνώπιον τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Ῥωμαίου καὶ περιφρονοῦσα θρόνον καὶ ἀγαθὰ πάντας καταπλήττει διὰ τοῦ κάλλους τῶν γνώσεων καὶ τῆς φρονήσεως αὐτῆς; Τίς δὲν ἤθελε κλίνει γόνυ ἐνώπιον τοῦ ἁγιασμοῦ αὐτῆς, ὅτε, «Μὴ γένοιτό ποτε ν' ἀρνηθῶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου», ἀποκρίνεται πρὸς τὸν βασιλέα· «Θεοὶ γὰρ οἱ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν οὐκ ἐποίησαν, ἀπωλέσθησαν ἐκ τῆς γῆς»; Πῶς δὲ καὶ διὰ τίνος δυνάμεως ἐκτάκτου αἱ ὅσιαι καὶ ἅγιαι ἐκεῖναι παρθένοι τοιαῦτα θαυμάσια διέπραξαν; Ποῖον τάχα τὸ μυστήριον τῆς ἀκαταβλήτου ἐκείνης δυνάμεως; Ἡ ἀ γ ά π η, ἡ π ί σ τ ι ς, ἡ ἐ λ π ὶ ς, ἤτοι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ θείου ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Τίς δὲ δὲν ἐνθυμεῖται καὶ μεταξὺ τῶν Λατίνων τὴν Αὐρηλιανὴν παρθένον; Ἀλλ' ἤθελεν ἐπιλείψει με ὁ χρόνος ἂν ἐπέμενον εἰς τὰ παραδείγματα ταῦτα.

Ἂν νῦν ἐκ περιωπῆς θεωρήσωμεν τὴν καθ' ἡμᾶς εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν, θέλομεν ἴδει, ὥσπερ ἐν εἰκόνι, εἴς τε τὰ διανοητικὰ μνημεῖα καὶ εἰς τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης τὴν καθ' ὅλου ἱστορίαν τῆς ψυχῆς τοῦ Χριστιανοῦ. Πῶς δὲ διεδόθησαν καὶ ἐγενικεύθησαν αἱ ἀρχαὶ ἐκεῖναι; Ἐκ τῆς μονάδος πρὸς τὰ ἄτομα καὶ ἐκ τῶν ἀτόμων εἰς τὴν κοινωνίαν διὰ τῆς συστηματικωτέρας διδασκαλίας, ἤτοι τῆς λεγομένης χριστιανικῆς ἀγωγῆς, ἥτις πρόγραμμα ἴδιον καὶ κανόνας παιδαγωγικοὺς καὶ σύστημα ἴδιον εἶχεν. Τοιοῦτοι εἶναι, φιλόμουσον ἀκροατήριον, οἱ θεῖοι νόμοι οἱ ἀναλλοιώτως τὴν ἀθάνατον ἡμῶν ψυχὴν διαπαιδαγωγοῦντες, νόμοι φέροντες ἐν ἑαυτοῖς διὰ τοῦ ἠθικοῦ κύρους τὴν ἀληθῆ ζωήν, τὴν ἀληθῆ κίνησιν· ναί! νόμοι δι' ὧν ἡ ψυχὴ ἄγεται πρὸς τὸν πρὸς ὃν ἐκλήθη ὅρον. Ἡ ἐμφάνεια λοιπὸν τῆς ἀληθείας ἢ καθ' ὅλου ἢ κατὰ μέρος γεννᾷ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ζωήν. Οἱ δὲ δυνάμενοι νὰ ἐπισπάσωσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἀλήθειαν εἶναι οἱ θεόπνευστοι τῆς ἀνθρωπότητος παιδαγωγοὶ οἵτινες διὰ τοῦ εἰλικρινοῦς αὐτῶν βίου ἀποβαίνουσιν οἱ λαμπαδηφόροι τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ὁριστικώτερον καὶ συστηματικώτερον δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀγωγῆς ἐπὶ τῶν ἰδεῶν, αἰσθημάτων καὶ πράξεων τῆς κοινωνίας. Ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραήλ, ἐξελθὼν ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου, καὶ ὑπὸ τῶν ἁγνῶν τῆς μονοθεΐας ἀρχῶν κατεχόμενος, διὰ τῆς τάξεως τῶν ἱερέων παρασκευάζει κατ' ὀλίγον εἰς τοὺς Ἑβραίους σχολήν, ἥτις βάσιν ἔχουσα τὴν εἰλικρινῆ εἰς Θεὸν πίστιν, παρεσκεύασε διὰ τῶν μαθητῶν αὐτῆς παιδαγωγοὺς τῶν Ἑβραίων, τῶν ὁποίων αἱ ἰδέαι αἱ ἀρχαὶ καὶ δοξασίαι διεπαιδαγώγησαν αὐτοὺς ἐν ἡμέραις εὐδίαις, ἐπαραμύθησαν ἐν τῷ πένθει τῆς δουλείας καὶ ἀνύψωσαν τὸ θάρρος, προσβλέποντες εἰς μέλλον αἴσιον· ὑπερπηδήσαντες δὲ τοὺς αἰῶνας διαπαιδαγωγοῦσιν ἔτι σήμερον τὸ πλεῖστον τῆς Ἑσπερίας διὰ τῆς βιβλικῆς ἀγωγῆς· διὸ βλέπομεν μετ' ἐκπλήκτου ἀπορίας τὰς πρὸ τεσσάρων χιλιάδων ἐτῶν μονοθεϊκὰς ἀντιλήψεις τοῦ Μωϋσέως ὑποτυπουμένας ἐπὶ τῶν διδακτικῶν καὶ παιδαγωγικῶν βιβλίων τοῦ δεκάτου ἐννάτου αἰῶνος. Πόσον θαυμασία ἐστὶν ἡ δύναμις τῆς ἀληθείας! πόσον ἀκατάβλητος καὶ ἀθάνατος! Συνέλαβεν ὁ Σαμουὴλ τὴν ἰδέαν τῆς σχολῆς, ὑπετύπωσε τὰς ἰδέας του εἰς πρόγραμμα, ἀνέπλασε τάξιν ἀνθρώπων κατ' αὐτό, διεπαιδαγώγησε τοὺς λαοὺς τῶν Ἑβραίων ἐπὶ αἰῶνας καὶ διαπαιδαγωγεῖ ἔτι σήμερον τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην, ἥτις οὐδόλως ὑπὸ τοῦ καιρικοῦ σχήματος πτοουμένη ἀσπάζεται τὰς δόξας ἐκείνας.

Δ'.

Ἀλλ' ὁ λόγος ὅσον τέλειος καὶ ἂν παρίσταται, ὅσον σοφὰς καὶ ἂν συνθέσῃ τὰς συνθήκας αὐτοῦ, ὡς μέσα παραστάσεως ἔχων κυρίας ἰδέας, ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ τὴν ἀκριβῆ εἰκόνα τῶν ὑπ' αὐτοῦ παριστανομένων ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων, ἐπειδὴ αἱ ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων κατ' ἀνάγκην ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ εἴδους τῆς ἀγωγῆς, τοῦ βαθμοῦ τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς διαίτης καὶ τοῦ ἐθνικοῦ βίου· ὥστε τρεῖς ἄνθρωποι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ἀναγινώσκοντες τρεῖς διαφόρους εἰκόνας, πολλάκις ἀντιθέτους, ἠδύναντο νὰ παραστήσωσιν

ἐν τῇ τέχνῃ. Ἤγουν ἡ ἰδέα ἀγάπη ἀνα-
γινωσκομένη ἀκριβῶς καὶ κατὰ πάσας τὰς
συνθήκας τῆς γραμματικῆς ὑπὸ διαφόρων
ἀνθρώπων ὅλως διάφορον ἀντίληψιν παρέχει
ἑκάστῳ ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ βίου αὐτῶν· ἄλ-
λως ἀντιλαμβάνεται αὐτῆς ὁ Χριστιανὸς,
ἄλλως ὁ Ἕλλην τῆς ἀρχαιότητος, ἄλλως ὁ
πνευματιστὴς καὶ ἄλλως ὁ ὑλόφρων. Πόσαι
θεῖαι καὶ ὑπέρταται ἰδέαι τῶν ἀρχαίων σο-
φῶν καὶ μάλιστα τοῦ Πλάτωνος δὲν παρε-
μορφώθησαν, δὲν παρεξηγήθησαν καὶ δὲν παρε-
νοήθησαν; Πῶς ἦτό ποτε δυνατὸν μὲ τὰς
κατὰ καιροὺς περὶ γυναικὸς ἐπικρατούσας ἰ-
δέας ν' ἀντιληφθῶμεν ἀκριβῶς τῆς κατὰ
Πλάτωνα τελείας γυναικὸς, τῆς Διοτίμης,
ἂν δὲν περιεσώζετο ἡμῖν ἡ ἀπαράμιλλος Βε-
λετρία Παλλὰς ἐν Λούβρῳ; Ὅθεν διὰ τῶν
κυρίων ἰδεῶν οὔτε τὰς θρησκευτικὰς ἰδέας
δυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ ἴδωμεν, οὔτε τῶν ἠθι-
κῶν παραστάσεων ἀκριβῆ εἰκόνα νὰ ἔχωμεν.
Μνημεῖον σχεδὸν ἀλάνθαστον, τὸ ὁποῖον ἐ-
πιβάλλει ἡμῖν τὰς ἰδέας καὶ τὰ αἰσθήματα
ἀρχαίας ἐποχῆς κατὰ τὸν αὐτὸν πρὸς πάντα
χαρακτῆρα καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον εἶναι τὰ
καλλιτεχνήματα τῶν ἐθνῶν, ἐφ' ὧν ἀπροσκό-
πτως δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τοὺς πόθους, τὰς
ἐφέσεις, τὰς ἐλπίδας τοῦ ἀνθρώπου· διὸ ὅπως
παραστήσωμεν ἀκριβέστερον τὴν ἐπιρροὴν
τῶν ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ βίου τῆς κοινωνίας, ἀ-
νάγκην ἔχομεν εἰκόνων ψηλαφητῶν. Τίς τὴν
Ἥραν ἐν τῷ Βατικανῷ βλέπων γαλακτο-
τροφοῦσαν τὸν Ἄρην δὲν σέβεται καὶ ἀγα-
πᾷ τὴν ὑψηλὴν τῆς μητρὸς ἰδέαν κατὰ τὸν
ἀρχαῖον Ἕλληνα; Τίς τέλος ἀτενίζων πρὸς
τὸν Διόνυσον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, δὲν
βλέπει καθαρῶς τίνα ἰδέαν εἶχον οἱ πατέρες
ἡμῶν περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες
ταπεινοῦνται μέχρι τῆς τάξεως τῶν ζώων,
ὑπὸ τῆς μέθης τῶν παθῶν κατεχόμενοι;

Δύο εἰσὶ κυρίως τὰ λαμπρότατα τοῦ κα-
θολικοῦ βίου σημεῖα, καθ' ἃ ὁ πολιτισμὸς πα-
ρέχει εἰκόνας ζωηρῶς ὡρισμένας καὶ ποικί-
λας ἐν τῇ ἑνότητι αὐτῶν, περιόδου ὀργανώ-
σεως κοινωνίας· σημεῖα χρονικὰ, καθ' ἃ ἡ ψυ-
χὴ ὡς ἀπὸ μακρᾶς νάρκης ἐγειρομένη καὶ ἀ-
ποσείουσα τὸ παρελθὸν, ἐν εὐσεβικῇ ἐκστάσει
θεωρεῖ τὴν νέαν φάσιν τῆς κοινωνίας· στιγ-
μαὶ, ἃς δικαίως δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν
χρυσοῦν αἰῶνα. Αἱ στιγμαὶ αὗται ἀφῆκαν
ἀνεξάλειπτα τὰ ἴχνη αὐτῶν διὰ τῆς Ἑλλά-
δος καὶ τῆς Ἰταλίας· στιγμαὶ, καθ' ἃς ἐπι-
σφραγίζει ἑκατέρα κατὰ τὰς ἰδίας ἀφορμὰς
καὶ ἀνάγκας καὶ ἐπικυροῖ τὰς ἰδέας αὐτῆς,
συντελέσασαι ἡ μὲν εἰς τὴν ἀποθέωσιν τῆς
γλυπτικῆς, ἡ δὲ εἰς τὴν τῆς ζωγραφικῆς, δι'
ὧν οὐ μόνον ὁ ὑπὸ τῶν τότε ἰδεῶν παιδα-
γωγηθεὶς ἀποκαλύπτεται ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ
πρὸς τὸ μέλλον τίθενται τὰ στοιχεῖα τῆς
ἀγωγῆς καὶ διαπλάσεως τῶν νεωτέρων. Ἐκ-
προσωποῦνται δὲ αἱ στιγμαὶ αὗται ὑπὸ τοῦ
Φειδίου, Πραξιτέλους καὶ Πολυκλείτου ἐν
Ἑλλάδι, ὑπὸ τοῦ Λεονάρδου de Vinci, Μι-
χαὴλ Ἀγγέλου, Τιτιανοῦ καὶ Ῥαφαήλου ἐν
Ἰταλίᾳ. Παραλληλίζοντες τὰς δύο ταύτας
ἀδελφὰς δυνάμεθα νὰ δείξωμεν τὸ κατ' ἰδέαν
τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἰταλικοῦ βίου ὡς ἀποτέ-
λεσμα τῶν ἐπικρατουσῶν ἀρχῶν, ἰδεῶν, δο-
ξῶν καὶ ἐν γένει τῆς ἀγωγῆς.

Κατὰ τὸν Ἕλληνα, διὰ πολλοὺς καὶ δια-
φόρους λόγους, οὓς δὲν εἶναι τοῦ παρόντος
νὰ ὑποδείξωμεν, ὁ ἄνθρωπος εἶναι κέντρον
τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, ἔχοντος νόμους ἐπίσης θε-
τικοὺς καὶ ἀπαραβιάστους, οἵους ὁ φυσικὸς,
εἶναι ὁ ἥλιος ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἡλιακοῦ συσ-
τήματος. Ὁ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ νοῦς παριστᾷ τὸ
θεῖον, οὗτινος ἐνδιαίτημα ἀντάξιον εἶναι τὸ
σῶμα, ὡς ναὸς ἱερὸς, τὸ δὲ κατ' ἰδέαν τοῦ
ἀνθρώπου παρίσταται ὡς ψυχὴ θεία ἐν σώ-
ματι τελείῳ. Ἡ ψυχὴ εἶναι ἤρεμος ἐν ταῖς
βιωτικαῖς περιπετείαις, μεγάθυμος κατὰ τὰς
κοινωνικὰς σχέσεις, ἰσχυρὰ κατὰ τὴν πάλην
πρὸς τὸ κακὸν, μόνιμος ἐν τῇ ἀενάῳ καὶ ἀ-
σκόπῳ κινήσει τῶν περὶ αὐτὴν, εἶναι ἀκρι-
βὴς εἰκὼν τοῦ πυθαγορείου καὶ πλατωνικοῦ
ἀνθρώπου. Ἐκ δὲ τοῦ κατ' ἰδέαν τούτου πα-
ράγεται ἡ θεία κεφαλὴ τοῦ Μειλιχίου Διὸς
τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε καὶ θεῶν. Ζητεῖ ὁ
Φειδίας νὰ δώσῃ σάρκας εἰς τὸ ἐθνικόν του
κατ' ἰδέαν, νὰ παραστήσῃ δηλαδὴ τὴν τε-
λείαν ψυχὴν ἐν σώματι τελείῳ, καὶ συλλαμ-
βάνει τὴν ἰδέαν τῆς οὐρανίου σοφίας ὡς γυ-
ναικὸς, κατασκευάζει αὐτῇ ναὸν μεγαλοπρε-

πῆ τὸν Παρθενῶνα, ἐνοικίζει ἐναυτῷ τὴν θεὰν καὶ παρέχει ἡμῖν σήμερον εἰκόνα τῆς τελείας ψυχῆς τῆς γυναικὸς ἐν τῷ ἐναρμονίως πεπλασμένῳ σώματι.

Τὰ κατ' ἰδέαν τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἐν Ἰταλίᾳ γεν ἃται ἐκ τῆς πνευματικῆς τάσεως παραγομένης ἐν μέσῳ τῶνψαλιδωτῶν ἀψίδων τοῦ γοτθικοῦ ναοῦ, ἔνθα διεπαιδαγωγεῖτο ἡ νεολαία. Ὅπως δὲ αἱ ἀψῖδες, οὕτω καὶ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς ἀνψούμενος ζητεῖ νὰ διασχίσῃ τὰ νέφη. ζητεῖ τὸν γλυκὺν οὐράνιον πατέρα τοῦ Ἐσταυρωμένου, καὶ παραμελῶν τὸ σῶμα μεταφέρει τὴν ψυχὴν ἀσώματον πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Μυστήριον ἀκατάληπτον εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ἡ δὲ τέχνη πρὸς παράστασιν αὐτοῦ ἔχει ἀνάγκην μέσων παραδόξως ποικίλων. Ἡ ψυχὴ ῥεμβώδης ἀλλ' ἰσχυρά, τὸ αἴσθημα μυστικόν, βαθὺ καὶ δραματικόν, τὴν δὲ ταχεῖαν διαδοχὴν τῶν παθήσεων τῆς ψυχῆς δὲν δύναται ἡ τέχνη τοῦ Ἕλληνος νὰ παραστήσῃ. Γεννᾶται τὸ γραφικὸν αἴσθημα, εἰκὼν τοῦ συγχρόνου βίου, καὶ ἐξ αὐτῆς χαρακτηρίζεται ἡ καλλιτεχνία, ἥτις δύναται νὰ παρακολουθῇ τὴν πτῆσιν τῆς χριστιανικῆς ψυχῆς, ἥτις ἐπὶ γῆς σάρκας λαβοῦσα καὶ ἐπὶ καιρὸν τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, ἔνθα ἦλθε ν' ἀντλήσῃ, διαταράξασα (ὡς λέγει διάσημός τις γάλλος συγγραφεὺς) ἀπέρχεται βαρύθυμος καὶ ἀνεπαρκὴς πρὸς τοὺς οὐρανούς, ποθοῦσα τὴν πλήρωσιν αὐτῆς· ὅθεν ἡ μελαγχολία καὶ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ψυχικῶν δυνάμεων πρὸς τὰς ἐφέσεις χαρακτηρίζουσιν ἐξόχως αὐτήν. Τὸ δὲ γραφικὸν τοῦτο αἴσθημα εἶναι τόσον ζωηρὸν καὶ ἀπαραίτητον, ὥστε καὶ ὁ Μωϋσῆς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, καίπερ ἔργον γλυπτικόν, εἶναι καθαρὰ εἰκὼν τῆς συγχρόνου γραφικῆς, ὅθεν καὶ ὡς γραφικὸν ἔργον δυνάμεθα τοῦτο νὰ κρίνωμεν. Διὰ τοῦ Μωϋσέως λοιπὸν τούτου καὶ τῆς Joconde τοῦ Λεονάρδου de Vinci παρέχονται ἡμῖν εἰκόνες ἀκριβεῖς τῶν εἰρημένων, ἐφ' ὧν τοσοῦτον θαυμασίως ἀποτυποῦται ἡ χριστιανικὴ ἀγωγὴ τοῦ αἰῶνος ὅλων τῶν ἐφέσεων, πόθων καὶ παθήσεων τῆς ψυχῆς.

Ἡ κεφαλὴ τοῦ καλλιτεχνήματος τοῦ Vinci φέρει μέτωπον ὑψηλόν, ἀλλὰ σύννουν, εὐρύ, ἀλλὰ καλυπτόμενον μυστηριωδῶς ὑπὸ τῆς κόμης, ὅπως τὰ νέφη καλύπτουσι τὸν θρόνον τοῦ ἐν οὐρανοῖς πατρός, βλέμμα βαθὺ καὶ ἐμβριθές, ἀλλ' ἔχον τι ἀόριστον, ἀτενίζον πρὸς τὸ ἄπειρον, μειδίαμα λεπτόν, ἀλλὰ φέρον καὶ ἴχνη εἰρωνείας πρὸς τὰς ἐπιγείους δοκιμασίας. Εἶναι ἡ Σφὶγξ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου προτείνουσα τὸ πρόβλημα αὐτῆς. Ἡ δὲ τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, ἀκριβὴς εἰκὼν τοῦ καλλιτέχνου, προξενεῖ τρόμον διὰ τὴν ἐν τῷ μαρμάρῳ ἀσπαίρουσαν φυλακισμένην δύναμιν, παλαίει πρὸς τὸ κατ' ἰδέαν, ἀγωνιᾷ ὁ νοῦς κατὰ τὴν πάθησιν ἀναπτύσσει δυνάμεις ἐκτάκτους, ἃς ἀντιπαρατάσσει πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς δυσχερείας, καὶ ζητεῖ νὰ λύσῃ τὸ μέγα πρόβλημα, κατὰ πόσον δυνατόν ἐστι νὰ ἐπιτείνῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐλευθέρᾳ θελήσει, τὰς ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Ἡ ψυχὴ ἀγωνιᾷ νὰ διαρρήξῃ τὰ ὑλικὰ δεσμά, ὅπως ἀνερχομένη ἀσώματος εἰς τὰς χώρας τῆς ἀθανασίας ἴδῃ τὸν ποιητὴν αὐτῆς, τὸν Θεὸν τῶν πνευμάτων. Εἰσέλθετε τώρα διὰ τῆς ταχυπτέρου φαντασίας εἰς τὰ σχολεῖα τῶν τότε ἱερέων, τῶν διδασκάλων καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς πανεπιστημίοις, ἀτενίσατε πρὸς τὰς ὄψεις τῶν εἰλικρινῶς διδασκόντων τὴν χριστιανικὴν φιλοσοφίαν, ἥτις ἦτον ἡ βάσις τῆς ἀγωγῆς, καὶ θέλετε ἰδεῖ πόθεν καὶ πῶς ἐδημιουργήθη ὁ Μωϋσῆς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Vinci. Ὁ βίος λοιπὸν τῶν διδασκάλων-τὰ σχολεῖα, τὸ πρόγραμμα αὐτῶν, τὸ σύστημα τῆς παιδαγωγίας διέπλασαν τὰς εἰκόνας ἐκείνας, αἵτινες νῦν ἵστανται μαρτήριον ἀλάνθαστον τῆς συγχρόνου ἀγωγῆς.

Οὕτω λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων καὶ τοιαύτης οὔσης τῆς ἐπιρροῆς τῶν ἰδεῶν ἐπὶ τοῦ βίου καὶ τῆς τύχης τῶν μελλόντων νὰ ὀνομάσωσιν ἡμᾶς προγόνους, εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ αἰσθανώμεθα τὴν ὁποίαν φέρομεν εὐθύνην ἀπέναντι τῆς καθ' ἡμᾶς κοινωνίας κατά τε τὴν διδασκαλίαν, τὸ σύστημα τῆς παιδεύσεως καὶ τὸν τρόπον τῆς διαπλάσεως τῶν καρδιῶν τῶν ἐμπεπιστευμένων ἡμῖν ἀθώων ψυχῶν; Ἡ εὐθύνη αὕτη μερικώτερον μὲν πρὸς τὸν οἶκον καὶ τὴν κοινωνίαν, γενικώτερον δὲ πρὸς τὸν καθ' ὅλου βίον τῶν ἀνθρώ-

πων, εἶναι μεγίστη καὶ δυσβάστακτος, ἐπιφέρουσα κατ' ἀνάγκην τὰς εὐχὰς ἢ τὴν κατάραν τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς.

Τοιαῦτα ἐννοῶν καὶ βλέπων ὁ παιδαγωγὸς πῶς δύναται νὰ λαβῃ ὡς γνώμονα τοῦ τε καθ' ὅλου τῆς σχολῆς προγράμματος καὶ τῆς εἰδικωτέρας αὐτοῦ ἐντολῆς τὰς γνώμας, τὰς δόξας καὶ τὰς ἰδέας μεμονωμένων ἀτόμων; Πῶς δύναται πτοούμενος ἐκ τῶν κατ' ἀνάγκην ἐπιγινομένων τῷ ἔργῳ αὐτοῦ δυσχερειῶν καὶ κοινωνικῶν δοκιμασιῶν νὰ συμμορφοῦται πρὸς τὰ καιρικά, ἐπιλήσμων γινόμενος τῶν αἰωνίων καὶ ἀμετατρέπτων; Πῶς δύναται νὰ λησμονήσῃ ὅτι καθῆκον ἔχει νὰ μεταδώσῃ τοῖς περὶ αὐτὸν τὸν ἁγιασμὸν τῶν σχέσεων κατὰ τὸν κοινωνικὸν βίον; Πῶς δύναται, λέγω, νὰ ἐπιλανθάνηται τῆς ὑψίστης αὐτοῦ ἐντολῆς, δι' ἧς ἐκλήθη νὰ συντελέσῃ εἰς τὸν στολισμὸν τῆς ἀθανάτου ψυχῆς ὑπὸ τῶν ἀρετῶν ἐκείνων δι' ὧν προσπελάζει ὁ θνητὸς τῷ ἀθανάτῳ; πῶς δύναται νὰ μὴ αἰσθάνηται κακοδαιμονίαν καυστικὴν ἀναλογιζόμενος, ὅτι συντελεῖ εἰς τὴν διαστρέβλωσιν τῆς ἀληθείας, τὴν διαφθορὰν τῆς καρδίας καὶ τὴν καπήλευσιν τῆς ἀρετῆς, διὰ λόγους ὅλως ἀτομικούς, χάριν ἀτομικῆς ἱκανοποιήσεως ἢ ψευδοῦς δόξης; Δὲν εἶναι προτιμότερον εἰς τὸν τοιοῦτον ν' ἀνοιχθῇ ἡ γῆ καὶ νὰ τὸν κατατάξῃ μεταξὺ τῶν σκωλήκων τῶν βιβρωσκόντων τὰ σώματα τῶν νεκρῶν;

Ὢ ναί! οὐδὲν ἔργον ἐστὶ δυσχερέστερον, οὐδὲν ἐναγωνιώτερον ἢ τὸ ἔργον τοῦ παιδαγωγοῦ τοῦ φέροντος εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὴν ἀληθῆ εὐδαιμονίαν ἢ κακοδαιμονίαν ὄντων, ἅτινα ἥ τε κοινωνία καὶ οἱ γονεῖς ἐνεπιστεύθησαν αὐτῷ! Ἀλλ' ὅσῳ εἶναι δυσχερὲς τὸ ἔργον, τόσῳ καὶ μεστὸν εἶναι εὐλογίας, ὅταν διὰ τῆς μυστηριώδους ἀνθρωπογνωσίας, ὡς ὁ γενναῖος ναύκληρος, καθοδηγεῖ τὸ λογικὸν σκάφος πρὸς λιμένα ἀσφαλῆ καὶ αἰώνιον, πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἥτις ἐστὶν ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, αὐτὸς ὁ Θεός.

Ὅθεν ἀνάγκην ἔχει ὁ εὐσεβὴς παιδαγωγὸς συντάττων τὸ πρόγραμμα αὐτοῦ νὰ ἔχῃ ὡς τελικὸν μὲν σκοπὸν τοὺς νόμους τοῦ ἠθικοῦ κόσμου, ὡς μέσα δὲ πρὸς ἐπίτευξιν αὐτοῦ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, ἅτινα δύνανται νὰ προσπολεμήσωσι τὰ προσκόμματα, κατὰ τὴν φορὰν αὐτοῦ εἴς τε τὸν κοινωνικόν, τὸν ἠθικὸν καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν βίον, ἤτοι τὰς προλήψεις, τὰ πάθη καὶ τὰς ψευδεῖς δόξας. Ἔργον αὐτοῦ εἶναι νὰ ἁγνίσῃ τὴν ψυχὴν τῶν περὶ αὐτόν, ὅπως ἡ θεία χάρις κατερχομένη ἐν αὐτῇ ἀποκαλύψῃ τὴν ἀλήθειαν. Ναί! νὰ κατέλθῃ ἡ θεία χάρις εἰς τὰς ψυχάς, νὰ αἰσθανθῇ ἡ καρδία τοὺς παλμοὺς τῆς οὐρανίου λύρας, ν' ἀναφανῇ τὸ θεῖον κάλλος τῆς ἀληθείας, ν' ἀνυψώσῃ τὸ καταπίπτον θάρρος τῆς δίκην χρυσαλλίδος πλανωμένης ψυχῆς, ἵνα ἀνακτήσῃ τὴν ἕξιν τῆς πρὸς τὰ ἄνω πτήσεως, ἵνα καταστολίσωσιν αὖθις τὴν ἀπογοητευμένην ἡμῶν κοινωνίαν ἱεροφάνται μουσῶν προφῆται τοῦ μέλλοντος, ποιηταὶ τῆς ἁγνῆς καρδίας καὶ τεχνῖται τῶν εὐσεβῶν ἐμπνεύσεων· καὶ ν' ἀναφωνήσῃ πάλιν ἡ πολυμήχανος καιρικὴ καὶ ὑλιστικὴ φιλοσοφία ἀνακύπτουσα καὶ ἐξευγενιζομένη, ἐνώπιον τῆς ἀπειρογνωσίας τοῦ Δημιουργοῦ, τὴν θείαν τοῦ Πλάτωνος ἐπίκλησιν· «Δῴη ἡμῖν ὁ Θεὸς ἐπιστήμην, ἵνα γνῶμεν τὴν ἀνεπιστημοσύνην ἡμῶν». Ναί! νὰ ἀνυψωθῇ αὖθις τὸ πνεῦμα πρὸς τὴν πηγὴν τῆς ἀληθείας, νὰ γευθῇ τῆς οὐρανίου τροφῆς καὶ ἐμφορούμενον νὰ ἐκφωνήσῃ τὴν προφητικὴν τοῦ Ἀπόλλωνος φωνὴν «Δότε μοι λύραν φίλην καὶ καμπύλα τόξα, ἵνα μεταδώσω τοῖς ἀνθρώποις τὴν ἀναμάρτητον βουλὴν τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ προφητεύσω τὸ μέλλον.»

Ἀλλ' ὅπως τὸ μέλλον τοῦτο παρασκευάζηται κατ' ὀλίγον, ἀνάγκη εἶναι ἑκάστη φυλὴ ἑκάστη κοινωνία, ἕκαστον ἔθνος νὰ προσθέσῃ τὸ κατ' ἰδέαν αὐτοῦ, εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναδειχθῶσιν οἱ ὅροι, οἱ μέλλοντες νὰ διαπαιδαγωγήσωσι τοὺς νεωτέρους, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁρισθῇ καλῶς καὶ εὐκρινῶς ἡ ἐντολὴ τῆς παιδαγωγίας. Ὅτι ἡ παιδαγωγία ἀποτελεῖ σήμερον τὴν πρακτικὴν φιλοσοφίαν, οὐδεὶς ὁ ἀντιλέγων ὅτι δι' αὐτῆς ἀναμένουσι τὴν βελτίωσιν τῶν κοινωνιῶν οἱ λαοί, εἶναι πασί γνωστον· ὅτι ἀντικείμενον ἀπέβη σπουδῆς καὶ μελέτης τῶν σοφωτέρων τῆς Δύσεως ἀνδρῶν, ἐξ αὐτῶν τῶν παιδαγωγικῶν βιβλίων

καταφαίνεται· τέλος ὅτι ὁ κόσμος ἐκ τῶν θεωριῶν, τῶν ἀφορωσῶν τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰς σχέσεις αὐτοῦ, πρὸς αὐτὴν τὴν ἀνθρωπογνωσίαν κατέρχεται, καὶ τοῦτο δῆλον.

Πάντες γινώσκομεν ὅτι τὸ γερμανικὸν σύστημα τῆς ἀγωγῆς, ὅπερ φαίνεται ὅτι ἀσπάζονται οἱ παιδαγωγοὶ τῆς Ἀνατολῆς, εἶναι σύστημα προκύψαν ἐξ ἐμβριθῶν μελετῶν καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων καὶ ἐκ τῶν προτέρων αὐτῆς τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ τρόπου τῆς διαδηλώσεως τῶν ψυχικῶν δυνάμεων, δι' ὧν κατ' ὀλίγον ἀναπλάττεται ὁ λογικὸς ἄνθρωπος. Ἀλλ' ἆρά γε τὸ σύστημα τοῦτο, ὅπερ ἐν τῇ διαπλάσει αὐτοῦ εὑρίσκεται ἔτι, φέρει καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, δι' ὧν δύναται νὰ καταστῇ παγκόσμιον; Δύναται τάχα νὰ προσαρμοσθῇ καὶ πρὸς τὰς ἡμετέρας ἐν τῇ Ἀνατολῇ κοινωνικὰς καὶ διανοητικὰς ἀνάγκας; Ὁ σοφὸς τῆς Γερμανίας ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐνώπιόν του κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν παιδαγωγικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν τὸν Ἕλληνα τῆς χαριεστάτης χερσονήσου τῆς Μεσογείου; Ἠδύνατο ν' ἀποσείσῃ τὴν ἐθνικὴν τάσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς ειδικότητας, ἥτις χαρακτηρίζει τὰς ἐμβριθεῖς αὐτοῦ μελέτας, ἀλλ' ἥτις προϋποθέτει ἐποχήν, καθ' ἣν αἱ ἐγκυκλοπαιδικαὶ γνώσεις προειδοποίησαν τὴν τάσιν ταύτην; Τὸ γερμανικὸν σύστημα, σοφώτατον πρὸς ἑαυτὸ καὶ κάλλιστον ὡς πρὸς τὸ ἔθνος, ἐλαττοῦται πολλαχοῦ κατ' ἀνάγκην κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰς ἡμετέρας ἐθνικὰς κοινωνικὰς καὶ τοπικὰς ἀνάγκας. Ἡ δὲ γαλλικὴ λεγομένη μέθοδος κατ' ἀντίθεσιν τῆς γερμανικῆς, εἶναι μέθοδος ὅλως ἐγκυκλοπαιδικὴ ἔχουσα τάσιν τινὰ ἴσως πρὸς τὴν ἐπιπολαιότητα, ἀλλὰ φέρουσα ἐν ἑαυτῇ καθολικώτερον χαρακτῆρα προσαρμόζεται βέλτιον πρὸς τὰς ἀνάγκας λαοῦ νεωστὶ εἰσερχομένου εἰς τὸν τακτικὸν παιδαγωγικὸν βίον καὶ κατεπειγόντως ἀνάγκην ἔχοντος νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν διάδοσιν τῶν γνώσεων.

Ἀλλὰ τί λέγω περὶ γερμανικῆς καὶ γαλλικῆς μεθόδου; Ἡ ἀνθρωπίνη μέθοδος δὲν εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή; Ἦτο δυνατὸν τάχα ἐνώπιον τοῦ φιλοσοφοῦντος νοὸς νὰ συγχυσθῶσιν οἱ γενικώτατοι τῆς παιδαγωγίας νόμοι, διότι κατὰ τόπους, κατὰ καιροὺς ἰδίους, κατὰ περιστάσεις ἐκτάκτους τῆς ἱστορίας ποικίλη καὶ διάφορος ἐγένετο ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν;

Δὲν ἠδυνάμεθα ἆρα καὶ ἡμεῖς, οἱ τὴν Ἀνατολὴν οἰκοῦντες Ἕλληνες, εἰλικρινεῶς καὶ ἐν ἀληθείᾳ ἐπιζητοῦντες τὴν βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν παιδεύσεως, πειρώμενοι μετὰ προσοχῆς ν' ἀκολουθῶμεν τοὺς γενικοὺς ἐκείνους παιδαγωγικοὺς νόμους εὐσεβῶς; Δὲν ἐπιτρέπεται τάχα ἡμῖν ἐκ τῆς πατρίου ἱστορίας, ἐν ᾗ ἀφθόνως εὕρηνται αἱ ἀρχαὶ τῆς παιδαγωγίας, ἀμέτοχοι τῶν καιρικῶν ἀντιλήψεων νὰ σχηματίσωμεν καὶ τρόπον ἴδιον ἐφαρμογῆς τῶν ἀρχῶν ἐκείνων; Δὲν διαγράφεται καθαρῶς ἐν τοῖς ἔργοις τῶν προγόνων ἥ τε νηπιαγωγικὴ καὶ ἡ προπαιδευτικὴ μέθοδος περὶ τῆς ὁποίας τοσοῦτον θαυμάζομεν τὴν Δύσιν; Ἀκούσατε τί λέγει ὁ Πλάτων περὶ ἀμφοτέρων· «Μειράκια μὲν ὄντα καὶ παῖδας μειρακιώδη παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν μεταχειρίζεσθαι, τῶν τε σωμάτων, ἐν ᾗ βλαστάνει τε καὶ ἀνδροῦται, εὖ μάλα ἐπιμελεῖσθαι, ὑπηρεσίαν φιλοσοφίᾳ κτωμένους. προϊούσης δὲ τῆς ἡλικίας, ἐν ᾗ ἡ ψυχὴ τελειοῦσθαι ἄρχεται, ἐπιτείνειν τὰ ἐκείνης γυμνάσια». Καὶ ἀλλαχοῦ· «Μὴ τοίνυν βίᾳ, ὦ ἄριστε, τοὺς παῖδας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ἀλλὰ παίζοντας τρέφε, ἵνα καὶ μᾶλλον οἷός τ' ᾖς καθορᾶν ἐφ' ὃ ἕκαστος πέφυκε». Ἡ δὲ κατὰ Πλάτωνα συνοπτικὴ μέθοδος ἢ διαλεκτικὴ κατὰ τὴν παίδευσιν δὲν εἶναι αἱ ἀρχαὶ τῆς παιδαγωγίας σήμερον; Δὲν εἶναι λοιπὸν δυνατὸν νὰ σχηματίσωμεν τὸ κατ' ἰδέαν τοῦ καλῶς διαπαιδαγωγουμένου ἀνθρώπου ἐκ τούτου;

Ἀλλὰ πρὸς τὸ κατ' ἰδέαν τοῦτο πρέπει εἴπομεν, νὰ προτεθῶσιν οἱ χαρακτῆρες οἱ μέλλοντες νὰ διαπλάσωσι αὐτόν. Τοιοῦτοι δέ εἰσιν· Ἐλεύθερος σχηματισμὸς τοῦ χαρακτῆρος καὶ σέβας πρὸς τὴν ἀτομικότητα τοῦ παιδευομένου, ἁγνότης καὶ ἀκρίβεια κατὰ τὴν παράστασιν τοῦ ἀληθοῦς, ὅπως ἡ ἀντίληψις ἀποδυσπετῇ πρὸς τὴν σοφιστείαν· παράστασις καλὴ καὶ ἐμπρέπουσα τῇ ψυχῇ τῶν ζητημάτων ἐκείνων ἅτινα ἀφορῶσι τὰ αἰσθήματα· ἐξέγερσις τῆς φαντασίας διὰ τῆς ὅλου τῆς ἐπιστήμης· διαπαιδαγώγησις τῆς θελή-

σεως πρὸς τὴν ἀρετήν, ἤτοι τὸν πρακτικὸν βίον, διὰ τῆς ἐπιμόνου παρασκευῆς ἕξεων πρὸς τοῦτο· μέτρον ἐκτιμήσεως τῶν περὶ ἡμᾶς συμβαινόντων ἀκίνητον· κανόνες τῆς ἠθικῆς, φέροντες τὸν χαρακτῆρα οὐχὶ τῆς κατὰ συνθήκην, ἀλλὰ τῆς καθ' ὅλου ἠθικῆς· πίστις ἀληθής, εἰλικρινὴς καὶ ζῶσα, κατοπτριζομένη ἐξ ὅλων τῶν ἰδεῶν, αἰσθημάτων καὶ πράξεων, κοινὴ ἐλπίς, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἐπικράτησις τῆς ἠθικῆς αἰδοῦς, τῆς αἰδοῦς ἐκείνης, ἥτις κανονίζει τὰς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν ἴδιον ἑαυτόν, ὃν πρέπει νὰ αἰσχύνηται μάλιστα πάντων κατὰ τὸ πυθαγορικὸν λόγιον «πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν»· ἐπειδὴ ὁ ἄνθρωπος πάντας μὲν δύναται νὰ ἐξαπατήσῃ ἢ ὑπὸ πάντων νὰ παραγνωρισθῇ, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ τὴν ἐν αὐτῷ συνείδησιν, ἥτις ἐστὶν ἡ κυρίως διαπλαστικὴ τοῦ χαρακτῆρος δύναμις, νὰ διαλάθῃ. Τοιαῦτά εἰσι τὰ στοιχεῖα ἐφ' ὧν δυνάμεθα νὰ ἱδρύσωμεν τὸ γενικὸν τῆς παιδαγωγίας πρόγραμμα. Τοιοῦτοί εἰσιν οἱ ὅροι τῆς μεταξὺ παιδαγωγοῦ καὶ παιδαγωγουμένου συνθήκης.

Οὕτως ἐχόντων ἡμῖν τῶν πραγμάτων δίκαιον εἶναι ν' ἀτενίσω πρὸς ὑμᾶς τὸ βλέμμα, ὦ προσφιλεῖς μοι μαθήτριαι, πρὸς ὑμᾶς, αἵτιν ς σήμερον παρίστασθε ἐνώπιον ἡμῶν ἀγωνιζόμεναι τὸν ἱερὸν τῆς τελειοποιήσεως ἀγῶνα καὶ προαλειφόμεναι πρὸς τὸ μέλλον. Ἐφ' ὑμῶν ἵδρυται ἡ π ί σ τ ι ς, ἡ ἐ λ π ὶ ς καὶ ἡ ἀ γ ά π η ἡμῶν τῶν πρεσβυτέρων. Παρασκευάζεσθε νῦν γενναίως ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς πατρικῆς ὑμῶν ἑστίας καὶ ὑπὸ τὴν μητρικὴν σκέπην τῆς σχολῆς ταύτης, καὶ μὴ λησμονεῖτε κατὰ τὴν ἐκτίμησιν τῶν περὶ ὑμᾶς συμβαινόντων ὅτι ἀληθὴς ζωὴ καὶ ἀληθὴς κίνησις εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ ὑμῶν διάπλασις. Δύνασθε νὰ ζήσητε ἔτη πολλά, πολλῶν ν' ἀπολαύσητε τιμῶν καὶ ἀγαθῶν, πολλὰ νὰ διαπράξητε ἔργα δυνάμενα νὰ ἐξεγείρωσι τὸν θαυμασμὸν τὸν περὶ ὑμᾶς, ἀλλ' οὐδὲν τούτων δύναται νὰ λογισθῇ κίνησις καὶ φορά, ἂν δι' αὐτῶν ὁ ἐσωτερικὸς δὲν διεπλάσθη ἄνθρωπος. Τὸ μέτρον τῆς ζωῆς, τὸ μέτρν τῆς ἀληθοῦς προόδου εἶναι ἡ καθ' ἑκάστην αὐξάνουσα δύναμις τῆς ἐπὶ τὰ κρείττω μεταβλῆς τοῦ ἐν ἡμῖν ἐνοικοῦντος θείου· αὕτη μόνη ἡ μεταβολὴ συνεπιφέρει καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ ἀνθρώπου, αὕτη ἀκτινοβολεῖ περὶ ἑαυτὴν τὴν θείαν εὐλογίαν, αὕτη τὰς σχέσεις καθαγιάζει τοὺς δεσμοὺς ἐπιτείνει, αὕτη ἐςὶν ἡ πηγὴ τῶν εὐγενῶν ἐμπνεύσεων, αὕτη μόνη συντελεῖ εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν κοινωνιῶν. Ὁ ✠ τῶν ἡδονῶν τῆς τοιαύτης ζωῆς γευσάμενος φέρει καὶ τὸν ἀπαραίτητον τύπον τῆς ἠθικῆς ἀριστοκρατίας, ὅστις καὶ ἐν πενιχρᾷ καλύβῃ καὶ ἐν μέσῳ τῶν βιωτικῶν τρικυμιῶν καὶ ὑπὸ ῥάκους περιβεβλημένος ἐπιβάλλει βασιλικῶς τοῖς περὶ αὐτὸν τὸ δοξαστέον καὶ πρακτέον. Ταύτης φύλακας ἔταξεν ἡμᾶς ὁ δημιουργὸς καὶ κατὰ τὸ μέτρον ταύτης θέλομεν ἔχει τὴν ἀμοιβήν.

Προσέλθετε νῦν, προσφιλεῖς μοι μαθήτριαι, ἵνα λάβητε τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγώνων ὑμῶν, ὅπως δι' αὐτῶν μάθητε τὴν ἀληθῆ ἐκτίμησιν τῶν ἐν ὑμῖν συμβαινόντων καὶ εἰς τὸ μέλλον, ὅτε ἡ φωνὴ ἡμῶν τῶν πρεσβυτέρων δὲν θέλει πλέον ἠχεῖ μεταξὺ ὑμῶν, εὔχομαι δὲ ἡ μνήμη αὐτῶν νὰ ὑποβοηθῇ ὑμᾶς κατὰ τὴν δύσκολον τοῦ καθήκοντος ἐκπλήρωσιν.

Αἱ δὲ καθυστερήσασαι, χαίρετε ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ἀποβλέπουσαι εἰς τὸ μέγα τῆς τελειοποιήσεως στάδιον τοῦ σχολικοῦ ὑμῶν βίου, καθ' ὃν καὶ ὑμᾶς ἀναμένει ὁ τῆς νίκης στέφανος, ἂν εἰλικρινῶς καὶ ἁγνῶς τὸ καλὸν ἐπιδιώκητε, διότι ἔστι Θεὸς δικαιοσύνης ἀμείβων τὸν δίκαιον ἀγῶνα..

Ὁ Βοσσουέτος, ἐγκωμιάζων τὴν Ἐρριέτταν Μαρίαν, βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας, λέγει ὅτι «εὐχαρίστει τὸν Θεὸν διὰ δύο μεγάλας χάριτας, τὴν μέν, ὅτι ἔκαμεν αὐτὴν Χριστιανήν· τὴν δὲ... τί προσμένετε ν' ἀκούσητε, ἀκροαταί; ἴσως ὅτι ἀνώρθωσε τὰ πράγματα τοῦ βασιλέως, υἱοῦ αὐτῆς. Οὐχί, ἀλλὰ διότι ἔκαμεν αὐτὴν δυστυχῆ βασίλισσαν.

Πλοῦτον μὲν πλουτοῦντος ἔχει ψυχὴν δὲ
| πένητος,

ΠΟΙΗΣΙΣ

Συγχαρητήριον πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Μουνὶφ
Ἐφένιην ὑπουργὸν τῆς παιδείας.

Παρὰ τῆς Κυρίας Α. Σ.

Ἔξοχε Μουνὶφ ἐφέντη, γόνε θεῖε Ἀραβίας,
τῆς πατρίδος σου ἡ δόξα, καὶ τὸ κλέος τῆς Τουρκίας.

Σὲ ἐπροίκισεν ἡ φύσις μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Σωκράτους,
τὸ ἀγλάϊσμα θὰ εἶσαι τοῦ τῶν Ὀσμανλίδων κράτους.

Σὲ ἐνέπνευσε τὸ μῖσος πρὸς τὴν εἰδεχθῆ κακίαν
πρὸς τὴν πρόοδον ἀγάπην καὶ πρὸς τὴν φιλοσοφίαν.

Ἔσο σ' εἶπεν, ὁ Σωκράτης τοῦ δεκάτ' ἐννάτ' αἰῶνος,
κι' ὅ,τι ἔπραττε νὰ πράττῃς μετὰ ζήλου ἐπιμόνως.

Ὡς ἐκεῖνος προωρίσθη τὴν Ἑλλάδα νὰ δοξάσῃ
καὶ τὸ θεῖον ὄνομά του ἡ γῆ ὅλη νὰ θαυμάσῃ,

Σὺ ὡσαύτως προωρίσθης τὴν Τουρκίαν νὰ τιμήσῃς,
καὶ ὡς ἄστρον φωτοβόλον τὸ σὸν ἔθνος νὰ φωτίσῃς.

Ἂς σεμνύνετ' ἡ Τουρκία ὅτι μήτηρ αὕτη εἶναι
τοῦ σοφοῦ Μουνὶφ ἐφέντη, ὡς Σωκράτους αἱ Ἀθῆναι.

Σὺ δὲ, φίλε τῆς ψυχῆς μας, ὃν μᾶς ἔδωκεν ἡ τύχη
τὰς προσρήσεις ταύτας δέξου καὶ ἀγάλλου καὶ εὐτύχει.

Ἐκ καρδίας σὲ συγχαίρω διὰ τὸν διορισμόν σου,
κι' ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ τὸν εἰς γῆν προορισμόν σου.

Τὰς μεγίστας νὰ καθέξῃς κοινωνίας τὰς βαθμίδας·
τ' ὄνομά σου νὰ κοσμήσῃ ἱστορίας τὰς σελίδας.

Χαῖρε, εὐγενὴς καρδία, χαῖρε λάτρα τῆς σοφίας,
τούτους δὲ τοὺς στίχους δέξου ὡς τεκμήριον φιλίας.

Αὐτοὺς μὲ ὑπαγορεύει ἡ εὐγνώμων μου καρδία
κι' ἡ τοῦ ἀδελφοῦ μου, φίλε, πρὸς σὲ ἄμεαρος λατρεία

Η ΑΝΙΑΤΟΣ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

.
Moi seul j'ai dans le cœur une douleur profonde
La vierge que j'aimais dort au fond du cercueil.
Ah! sans elle maintenant que ferai-je dans ce monde
ma vie est sans espoir et mon âme est en deuil.»
.

Πόσον γλυκὰ τῆς χαραυγῆς τ' ἀστέρια λαμπυρίζουν
στὸν ἀσημένιο οὐρανὸ
τὸν φεγγοβόλ' αὐγερινὸ
φαιδρὰ καλημερίζουν.
Ἀκόμη δὲν ἀρχίνησεν ὁ ἥλιος νὰ χρυσόνῃ.
τὸ περιγιάλι, τὰ βουνὰ,
καὶ τῆς πρωΐας τὰ πτηνὰ
δὲν 'ξύπνησαν ἀκόμη.
Μέσα στὰ φύλλα μοναχὸ πῶς κελαδεῖ τ' ἀηδόνι,
καὶ τ' ἀεράκι στὰ κλαδιὰ
φυσᾷ, κ' ἡ δάφνη κ' ἡ μυρτιὰ
τὸ μῦρό της ἁπλόνει.
Ἐρωτικὸ μυστήριο ποῦ ἔχ' ἡ φύσις μόνη
σ' αὐτὴ τὴ γλυκερὰ στιγμὴ
σιγοῦν οἱ μαῦροι στεναγμοὶ
καὶ τῆς καρδιᾶς οἱ πόνοι.
Σιγοῦν οἱ πόνοι; ἄμοιρη! τοῦ βίου μου τὸ νῆμα
κλώθεται μὲ τὰς συμφορὰς
μὲ τρικυμίας ζοφερὰς
κ' ἐκεῖνος ποῦ ἐλάτρευσα, κοιμᾶται μέσ' στὸ μνῆμα.
Ἐκεῖ ὅπου κυπαρισσος τὸν τάφον του σκιάζει
ἂς ἤμουν χλόη δροσερὰ
ἢ μιὰ μυρτοῦλα τρυφερὰ
τὸ χῶμα νὰ σκεπάζῃ.
Γιὰ νὰ τοῦ φέγγω ἤθελα ν' ἄμουνα κάθε βράδυ.
τσ' αὐγῆς ἀχτίδα λαμπερὴ
στὸ πλάγι' ἀκοίμητο κερὶ
νὰ καίω στὸ σκοτάδι.
Ἤ τὰ βαθειὰ χαράμματα νἄμουν λαμπρὸ ἀστέρι,
γλυκὸ κελάδημα πτηνοῦ,
ἢ μυρωμένο τοῦ βουνοῦ,
νὰ τὸν δροσίζ' ἀέρι.
Πιστὴ φρουρὸς στὸ μνῆμά του θὰ ἦμαι αἰωνίως
καὶ ἡ καρδιά μου στὴ χαρὰ
θὰ ἦναι ἄσπονδος ἐχθρὰ
καὶ μισητὸ; καὶ ἄπελπις θὰ μ' ἦν αὐτὸς ὁ βίος,

ΜΑΡΙΑΝΘΗ ΠΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ.

ΕΠΙ ΤΩ ΘΑΝΑΤΩ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΟΣ Κ. Ε.

—ο—

Πουλιά, ποῦ στὸν αἰθέρα τὴν ὥρ' αὐτὴ πετᾶτε
ἀνάμεσα 'σταῖς μαύραις σας φτερούγαις μὴν κρατᾶτε
τνη ἄσπρη της ψυχή!
Ἄχ! πῶς μοῦ τὴν ἁρπάξατε καὶ πόθεν μοῦ τὴν πᾶτε
καὶ ποῦ θὰ τὴν ἀφήσετε τὴν δόλια μοναχή!

* * *

Ὤχ! πάρτ' αὐτοὺς τοὺς στεναγμοὺς, πουλιάμ' ἀγαπημένα,
καὶ 'πέστε την πῶς ἔρχονται 'στὸν οὐρανὸ 'πὸ 'μένα
σὰ φλόγα φλογισμένοι!
Νὰ τοὺς φυλάξῃ φυλαχτὸ γιὰ θερμασιὰ στὸ κρύο,
καὶ γιὰ γλυκονανούρισμα τὴν νύχτα 'στὸ φεγγάρι,
'στὸν καύσωνα ψιλὴ δροσιὰ, 'στὰ σκότη γιὰ λυχνάρι.
—Ὤχ! κ' ἡ 'στερνήμ' ἀνάσασι 'σ αὐτοὺς εἶναι χυμένη!

5 Ἰουνίου 1877 Γ. Λ.

ΣΤΙΓΜΑΙ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑΣ.

I

Εἰς τὴν ἄμμον ἐκεῖ πέραν
πῶς τὸ κῦμα σιγοκλαίει!...
εἶν' οἱ στεναγμοὶ ὡραῖοι
τῆς θαλάσσης τὴν ἑσπέραν·
τῶν Ἀγγέλων μελῳδίαν
πῶς ἀκούει τις νομίζει,
ὅταν ζεφυρῖτις αὔρα
θρηνῳδῇ καὶ πτερυγίζῃ
εἰς τὴν παραθαλασσίαν.

* * *

Εἴθε ὅλη ἡ ψυχή μου
ἐπ' αὐτῆς νὰ ἐκκολλᾶτο!
εὐτυχὴς εἰς τὴν πνοήν της
τὴν ἁγνὴν, θ' ἀπεκοιμᾶτο,
—θὰ ἀνέτελλ' ἡ ἡμέρα—
κ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς γαλήνης
θὰ ἀφίπτατο γελῶσα
μετ' αὐτῆς εἰς τὸν αἰθέρα!

* * *

Εἰς τὸ ἄπειρον! τί πλέον
ἐν τῷ βίῳ μὲ συνέχει·
ἐὰν εὕρητε, σεῖς ἄλλοι,
ἐν αὐτῷ τί τὸ ὡραῖον,
δι' ἐμὲ πλὴν, οἴμοι! ὅμως,
σιωπῶν περᾷ τὸ νέον
τῆς ζωῆς μου χωρὶς κἄν τι
γόητρον μικρὸν νὰ ἔχῃ!!...

II

Εἰς τὴν ἔρημον τοῦ κόσμου
τοῦ παντὸς ἐστερημένος
προχωρῶ χωρὶς νὰ εὕρω
ὄασίν ποτε ἐμπρός μου,
χωρὶς οὐδαμοῦ ὁ καίων
καὶ δακρύων ὀφθαλμός μου
νὰ ἀναπαυθῇ εἰς ῥεῖθρον
πρὸς στιγμὴν δεδροσισμένος...

* * *

Μὲ ἐξέκαυσεν ὁ χρόνος
ὁ σκληρὸς τοῦ παρελθόντος,
ἀνιλέως μὲ ἐκκαίουν
αἱ ἡμέραι τοῦ παρόντος,
εἰς τὸ μέλλον δὲ δὲν ἔχω
τὴν παραμικρὰν ἐλπίδα,
τὸ προβλέπω ὡς ἡμέραν
σκοτεινὴν τὸ ἐνεστώς μου,
—τὸ ταλαίπωρον προεῖδα!...—

III

Ὤ! Δεν ἔχω νὰ ἐλπίζω!...
Ἡ Σελήνη σκοτισμένη
εἰς τὰ νέφη ὀλισθαίνει!...

.

Τὴν ζωὴν ἐὰν ἀφήσω
πρὸς τὸν τάφον ἂν βαδίσω,

τί κατόπιν μ' ἀπομένει ;!!..
...Ὦ! αὐτὸ τὸ ΤΙ ἂς ἦτο
δυνατὸν νὰ ἐννοήσω...
—Ν' ἀποθάνω ἢ νὰ ζήσω!—

*
* *

Ἀποκρίθητί μοι, κῦμα·
πρὸς τί κλαίεις καὶ στενάζεις;
λέγε, τί, ἂν ἀποθάνω,
θὰ ἀνεύρω εἰς τὸ μνῆμα;..
θὰ ῥιφθῶ εἰς τὴν γαλήνην,
ἤ, διπλοῦν τοῦ βίου θῦμα,
θ' ἀπαντήσω κ' ἐκεῖ κάτω
ἀγωνίαν καὶ ὀδύνην;

*
* *

Λέγε με! τί λέγουν ὅσα
πνεύματα περοῦν καὶ φεύγουν
καὶ διέρχοντ' ἀπ' ἐμπρός σου,
ὡσεὶ πύρινός τις γλῶσσα!
Κἂν εἰπέ μοι, κἂν εὑρίσκῃ
εἰς τὰ ὕψη τοῦ αἰθέρος
πνεῦμά τι ὁ ὀφθαλμός σου!

*
* *

Τί σὲ λέγουν τὰ πτηνά σου,
οἱ χλωμοὶ αὐτοὶ ἀστέρες
τὰ κρυστάλλινα νερά σου,
ἡ σιγὴ τῆς ἐρημίας,
καὶ ἡ δρῦς ἡ στοναχοῦσα
τί μὲ λέγει θρηνῳδοῦσα;

*
* *

Τί μὲ ψάλλουσιν οἱ τόνοι
οἱ ἀπαίσιοι τοῦ βία,
τί σημαίνει αὕτη, πέριξ,
ἡ φρικώδης ἠρεμία;
τίς τὴν ἑπομένην θέλει
εἰς τὴν φύσιν ζωὴν δώσει
καὶ πῶς ὅλα ταῦτα, κῦμα,
ἀπὸ τὸ βαθύ των μνῆμα
οὕτως αἴφνης ἐξυπνῶσι;

*
* *

Ἐκεῖ ὄπισθεν τοῦ βράχου
κάθε νύκτα, περὶ μέσην
ὥραν τῶν μεσονυκτίων,
ἐπλημμύρουν τὸν αἰθέρα
τόνοι ἤχων οὐρανίων·
τίς διέκοψε τὸ ᾆσμα
τῆς πενθίμου αὐτῆς λύρας
εἰς τὰ βάθη τῆς φιλύρας;

IV

Ὦ μυστήριον τοῦ κόσμου,
σκοτεινὸν καὶ παγετῶδες,
ἀτενίζων σε θολοῦται,
φρικιᾷ, ὁ ὀφθαλμός μου!
εἰς τὰ βάθη σου ἐγκύψας
ἄβυσσον ἀγρίαν εἶδα
χωρὶς ἔλεος, ἐλπίδα,
νὰ ἀνοίγηται ἐμπρός μου.

*
* *

Τὸ παιδίον ἐκοιμᾶτο
τῶν ἀγγέλων γλυκὺν ὕπνον!
πλὴν ἐξύπνησεν... εὑρέθη
γύρῳ σκυθρωπῶν μνημάτων,
κ' ἐν τῷ μέσῳ ἤδη σκότους
καὶ σκωλήκων κύκλῳ δεῖπνον
ἀνατριχιᾷ, εἰσπνέον
τὴν πνοὴν τῶν φαντασμάτων!..

*
* *

Τί σε χρησιμεύουν, ΦΥΣΙΣ,
αὐτὰ ὅλα σου τὰ κάλλη!...
τί μὲ χρησιμεύει ὅλη
ἡ ὡραία αὕτη κτῆσις,
ἀφοῦ αὔριον ἡμέρα
θ' ἀνατείλῃ πάλιν ἄλλη
καὶ οὐδέν τι ἄλλο πλέον
τῶν τῆς σήμερον ὡραίων
θ' ἀπαντήσῃ εἰς τὸν ῥοῦν της·
θὰ ἰδῇ δ' ἁπλῶς καὶ μόνον
σὲ μὲν ὅλως ξηρανθεῖσαν
ἐμὲ δὲ καί τὴν ζωήν μου
μὲ τοῦ παρελθόντος χρόνου
τὴν ῥοὴν παρασυρθεῖσαν!...

3 Ἰουνίου 1877.

Γ. Λ.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Ἐκδίδοται διὰ τὸ πρῶτον ἔτος καθ' ἕκαστον μῆνα ἓν τεῦχος, συγκείμενον ἐκ σελίδων 48. Συνδρομὴ ἐτησία ὡρίσθη εἰς ἡμίσειαν λίραν ὀθωμανικὴν προπληρωτέαν διά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικόν.

Διὰ νὰ γίνῃ δὲ τὸ σύγγραμμα ἡμῶν προσιτὸν εἰς πάσας τὰς τάξεις, οἱ βουλόμενοι τῶν ἐν τῇ πρωτευούσῃ δύνανται νὰ πληρόνωσιν ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους ἓν τέταρτον τοῦ ἀργυροῦ εἰκοσαρίου.

Οἱ προπληρόνοντες δι' ἓν ἔτος ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ διδαχθῶσιν ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ΦΙΛΕΡΓΟΥ τὴν διπλογραφίαν δωρεάν· ἂν δὲ μὴ ἔχωσιν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀνάγκην τῆς τέχνης ταύτης, δύνανται νὰ συστήσωσιν ἕτερον.

Πληρόνοντες δὲ λαμβάνουσιν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἔντυπον.

Ἐπίσης δὲ δωρεὰν διδάσκεται ἡ διπλογραφία καὶ τῷ προμηθεύοντι πέντε συνδρομητὰς προπληρόνοντας. περιπλέον δὲ χορηγεῖται αὐτῷ καὶ ἓν ἀντίτυπον τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος ὁλοκλήρου τοῦ ἔτους. Τὸ αὐτὸ δὲ δικαίωμα θὰ ἔχωσι καὶ οἱ πληρόνοντες τακτικὰ ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου τεύχους, ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος, ἐὰν ἐξακολουθήσωσιν.

Διεύθυνσις «ΦΙΛΕΡΓΟΥ» ἐν Γαλατᾷ ὁδὸς Φερμελετζίδικα ἀριθ. 89 ἄνωθι τοῦ βιβλιοπωλείου τοῦ κ. Ε. Ὀρφανίδου, καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον Ἀγγέλου Νικολαΐδου ἐν τῇ αὐτῇ ὁδῷ ἀριθ. 86

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Η'.

ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Ζ'. σελ. 292.)

Εἴδομεν ὅτι ἡ ψυχὴ κάτοχός ἐστι τῆς ἐξόχως εὐχρήστου δυνάμεως ἐκείνης τοῦ γινώσκειν ἑαυτὴν, τοῦ σπουδάζειν ἑαυτὴν ἐν ταῖς τὰ μάλιστα μυστικαῖς αὐτῆς ἐκδηλώσεσι, τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἐλαχίστων αὐτῆς κλίσεων καὶ τοῦ κατανοεῖν τὰς ἑαυτῆς ἐφέσεις· δύναμις αὕτη ἰσχυρά, ὠθοῦσα τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν τελειότητα, ποιοῦσα αὐτὸν βαδίζειν πάντοτε πρὸς τὰ πρόσω, διότι ἕκαστον ἄτομον ἐξασκοῦν τὸ Γνῶθι σαυτὸν, αἰσθάνεται, ἅτε παροτρυνόμενον ὑπὸ τῶν ὀλεθρίων συνεπειῶν τῶν σφαλμάτων αὐτοῦ καὶ καταβεβλημένον ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐπιληψίμων ἢ ἐγκληματικῶν αὐτοῦ πράξεων, τὴν ἀνάγκην τοῦ μεταβαλεῖν τρόπον ὑπάρξεως.

Ἐὰν προσπαθῶμεν καταπνίξαι τὴν δύναμιν ταύτην, ἐὰν ἀφίωμεν αὐτὴν καθεύδειν, ἐὰν ἀρεσκώμεθα ἐν ὑπολελογισμένῃ ἀδιαφορίᾳ ἢ ἐν ἐγκληματικῇ ἀμεριμνίᾳ τῶν πραγμάτων τοῦ μέλλοντος, τῶν ζητημάτων τῶν ἐνδιαφερόντων τῷ ἀθανάτῳ ἡμῶν ὄντι, συχνάκις ἀνακαλούμεθα εἰς τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος διὰ τῶν ὑπομνήσεων ὧνπερ οὐδόλως ἀπαλλαγῆναι δυνάμεθα. Αἱ ὑπομνήσεις αὗται φαίνονται ἡμῖν τρομεραὶ, ἐὰν θεωρῶμεν αὐτὰς ὡς ἄνθρωποι ἀμαθεῖς ἢ ἐπιπόλαιοι, ἀλλὰ γίνονται δίκαιαι, ἄξιαι καὶ εὐμενεῖς, ἐὰν διὰ τῆς μελέτης εἰς ἑαυτοὺς συνερχώμεθα, ἐὰν ἀκούωμεν τοῦ Θεοῦ λαλοῦντος ἡμῖν διὰ τῆς φωνῆς τῆς συνειδήσεως.

Ὁποῖαί τινές εἰσιν αἱ ὑπομνήσεις αὗται καὶ ὑφ' ὁποῖον σχῆμα δίδονται ἡμῖν; Διανοίξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ποιησώμεθα χρῆσιν τοῦ λογικοῦ ἡμῶν καὶ μελετήσωμεν ἐφ' ὅλων τῶν γεγονότων ἅτινα ἐπιτελοῦνται εἴτε εἰς τὰ πέριξ ἡμῶν εἴτε εἰς τὰ πέριξ τῶν γνωστῶν ἡμῖν ἀνθρώπων· τότε εὑρήσομεν ἀπόκρισιν, καὶ ἀπόκρισιν μηδόλως ἀνασκευαζομένην.

Μέλλομεν ἐκτελέσαι κακήν τινα πρᾶξιν; Τί ποιεῖ ἡ συνείδησις αὕτη ἐπαναλαμβάνουσα· κακὸν μέλλεις ποιῆσαι, μὴ οὕτως ἐνέργει; Εἰδοποιεῖ ἡμῖν. Τί ἐστιν ἡ τύψις; εἰμὴ εἰδοποίησις τοῦ μὴ περιπίπτειν εἰς τὸ αὐτὸ σφάλμα καὶ ἀρχὴ ποινῆς ἄγουσα ἡμᾶς εἰς τὴν μετάνοιαν, εἰς τὴν ἐπανόρθωσιν, εἰς τὴν ἀθώωσιν;

Τί εἰσι τὰ κακὰ τῆς γῆς ταύτης; τί εἰσιν αἱ ὀδύναι; τί εἰσιν αἱ δοκιμασίαι; Εἰδοποιήσεις. Διὰ τὸν ἀργὸν, τὸν ὀκνηρὸν, ἡ ἀνία, ἡ ἀπάθεια, ἡ ἀδιαφορία πρὸς πᾶν τὸ περιστοιχοῦν αὐτὸν, ἡ ἔλλειψις πρωτοβουλίας καὶ θελήσεως, αὐτὴ αὕτη ἡ ἀργία εἰδοποιεῖ αὐτῷ κατὰ τοῦ ἀργοῦ στρεφομένη! διὰ τὸν ἄσωτον ἡ νοσηρὰ ἀποχαύνωσις καὶ ὁ σωματικὸς θάνατος, ἐὰν κωφεύῃ εἰς τὴν φωνὴν ἥτις κραυγάζει αὐτῷ, Στῆθι! διὰ τὸν μὴ προνοοῦντα καὶ τὸν ἀφειδῶς δαπανῶντα, ἡ καταστροφὴ, ἡ ἀθλιότης ἐπερχομένη διδάξουσα αὐτὸν τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν τάξιν, διὰ τὸν ὀξύθυμον, τὸν παραφερόμενον, τὸν ἀλαζόνα, αἱ κακαὶ ἔριδες καὶ αἱ συχνάκις ἐπικίνδυνοι αὐτῶν συνέπειαι, διὰ τὸν ματαιόφρονα

καὶ ὑπερήφανον ἡ ἐπάξιος ταπείνωσις, διὰ τὸν ἐγωϊστὴν ἡ στέρησις πάσης μὴ ἐκ τῆς ὕλης παραμυθίας, διὰ τὸν πατέρα, τὸν μὴ ἐκπληρώσαντα τὰ τῆς πατρότητος ἱερὰ καθήκοντα ἡ ὑπερβάλλουσα θλίψις ὅτι βλέπει τὰ τέκνα αὐτοῦ ἄνευ στοργῆς υἱικῆς, ἔκδοτα εἰς τὰ κάκιστα ὁρμέμφυτα.

Ἡ θλίψις, ἡ κατεπείγουσα αὕτη ἑτέρα φωνὴ ἥτις ἔρχεται ἐπίσης προειδοποιήσουσα ἡμῖ ἐπικείμενόν τινα κίνδυνον καὶ ἀνακαλέσουσα ἡμᾶς εἰς τὴν σκέψιν, εἰς τὴν μετάνοιαν, οἱ κάστης ἡμέρας ἀγῶνες κατὰ τύχης δυσμενοῦς, αἱ συνθλίψεις τῆς ἠθικῆς ἢ φυσικῆς δυστυχίας, αἱ τύψεις, αἱ καθ' ἡμῶν ἐπιπίπτουσαι δοκιμασίαι ἐν ὁρμῇ συχνάκις καταπληκτικὴ ἐξουδένωσις, ἡ στιγμιαία καταστροφὴ τῶν προσφιλεστάτων ἡμῶν ἐλπίδων, τῶν σκοπῶν οὓς πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἐθωπεύσαμεν, ἡ συντριβὴ τῆς περιουσίας ἡμῶν καθ' οὓς καιροὺς φαίνεται ἀπηλλαγμένη πάσης προσβολῆς εἰσι τόσοι τύποι περιβεβλημένοι ὑπὸ τῶν ειδοποιήσεων τούτων, ἵνα πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἄνθρωποι ἐπιστρέψωσιν.

Εἰσὶν ἐκτὸς τούτου τόσαι φάσεις τῆς θείας δικαιοσύνης, τῆς εὐθείας, τῆς ἀμερολήπτου, ἐπιβαλλούσης ἑκάστῳ, συνῳδὰ πρὸς πᾶν οὗτινος ἄξιος ἐγένετο καὶ καθ' ἃ δύναται ὑποστῆναι, τοὺς μεγάλους νόμους τῆς εὐθύνης καὶ τῆς ἀλληλεγγύης.

Ἡ δικαιοσύνη αὕτη, ἣν οἱ ἐγωϊσταί, δυσηρεστημένοι ἐκ τῆς ἀδυναμίας τοῦ κάμψαι τὰ πάντα ὑπὸ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν, εὑρίσκουσι μεροληπτικήν, ἰδιότροπον, σκληρὰν ἢ βάρβαρον ἐν τῇ ἐφαρμογῇ αὐτῆς, ἡ εὐθύνη αὕτη, ἣν πολλοὶ ἄνθρωποι, ἄπιστοι ἢ φανατικοὶ ἐπιθυμοῦσι καταργῆσαι ἢ ἀποφυγεῖν, εἰσὶν ἐξ ἐναντίας ἡ ἀσφάλεια τῆς προόδου κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν ἱερατικῶν τάξεων καὶ ἑτέρων. Οὕτω δὲ ὁ βαθέως σκεπτόμενος, ὁ ἄνθρωπος τοῦ μέλλοντος θαυμάζει ἐκζητῶν πάντοτε ἐμβαθύνειν εἰς τοὺς ἀναλλοιώτους θείους νόμους ἵνα κάλλιον αὐτοὺς γνωρίσῃ.

Σπουδαίως ἄνευ τῆς θλίψεως ἐμέλλομέν ποτε ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ βορβόρου τῆς κακίας καὶ τῆς ἀμαθείας ἐν ᾗ ἐμβυθιζόμεθα ἢ ἀφιέμεν ἵνα ἐμβυθισθῶσι κατ' ἀρέσκειαν; Ἄνευ τῆς ἱερᾶς ταύτης λύπης, συνεπείας ἀναγκαίας τῶν ἀτελειῶν ἡμῶν καὶ τῆς ἐπὶ τοῦ πλανήτου τούτου καταστάσεως ἡμῶν ἐμέλλομεν μαθεῖν γινώσκειν ἡμᾶς αὐτούς, ἠδυνάμεθά ποτε φθάσαι εἰς κόσμους βελτίους, ἐμέλλομεν ἔχειν δύναμιν τοῦ συντρίβειν τὰς ἁλύσους δι' ὧν θέλουσι δεσμεῦσαι ἡμᾶς, τοῦ ἀνατρέπειν τὰς ἐγκληματικὰς δεσποτείας καὶ τὰς αἰσχρὰς ἐκμεταλλεύσεις ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ, τῇ κοινωνικῇ, τῇ ἠθικῇ, τῇ ἐπιστημονικῇ; Ἄνευ τῆς θλίψεως, ἡ πρόοδος εἴη ἂν χίμαιρα ἀπραγματοποίητος ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης.

Ἀντὶ τοῦ εἶναι ἀδίκημα, τὸ στοιχεῖον θ λ ί ψ ι ς εὐεργέτημά ἐστι καὶ λαμπρὰ ἀπόδειξις τῆς ἀπείρου καὶ δικαίας τοῦ Δημιουργοῦ πρὸς ἡμᾶς ἀγαθότητος. Καθ' ἕτερον δὲ λόγον ὁποίας αἰτιάσεις δυνάμεθα ἔχειν κατὰ τῆς ὀδύνης ταύτης; Οὐχὶ ἡμεῖς αὐτοί ἐσμεν οἱ αὐτουργοὶ τῆς εὐτυχίας ἡμῶν ὥσπερ καὶ τῆς δυστυχίας; Οὐχὶ δὴ οἱ αἴτιοί ἐσμεν τῆς θλίψεως ταύτης; Οὐχὶ ἐφ' ἡμᾶς αὐτὴν ἐπεσύραμεν; Τί λοιπόν ἠθέλομεν εἶναι κάτοχοι τοῦ αὐτεξουσίου καὶ μὴ ὑπεύθυνοι εἰμὴ τῶν ἀγαθῶν πράξεων, καὶ μὴ συγκομίζεσθαι εἰμὴ τὴν ἀνταμοιβήν!

Ἠθέλομεν ἐξαλεῖψαι πάντα τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἐγκλήματα. καὶ ἀποφυγεῖν τὴν κατάθλιψιν, τὴν ποινὴν ἃς συνεπάγονται. Ποιησώμεθα ἄρα καλλίονα χρῆσιν τοῦ αὐτεξουσίου ἡμῶν, ἐὰν μὴ θέλωμεν πάσχειν ἐκ τούτου. Τί ἠμέλλομεν εἰπεῖν περὶ κλέπτου τολμηρᾶς διαρπαγῆς ἐνόχου, ἐρχομένου εἰπεῖν τοῖς δικασταῖς αὐτοῦ, οὐ δύνασθε καταδικάσαι με, πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν εὕρηκα χρηματοφυλλάκιον καὶ ἀπέδωκα αὐτὸ τῷ κυρίῳ αὐτοῦ. Ἀδύνατόν ἐστιν ἵνα στερηθῶ τῆς ἐλευθερίας μου καὶ τιμωρηθῶ, διότι ἐποίησα ἀγαθὴν πρᾶξιν, καὶ ὀφείλετε τῆς κακῆς ἐπιλαθέσθαι.

Τί εὐγενέστερον, τί μεῖζον τοῦ ἀναλλοιώτου τούτου νομου τοῦ μόνου δικαίου καὶ ἀναμαρτήτου νομοθέτου, τοῦ εἶναι ὑπεύθυνον τὸν ἄνθρωπον κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα τῆς ἐλαχίστης τῶν ἑαυτοῦ πράξεων; Ἔπειτα δέ, ὡς ἵνα μετριάσῃ τὴν αὐστηρότητα τῆς

ἀναποφεύκτου ταύτης δικαιοσύνης, ἡ προνοητικὴ ἀγαθότης τοῦ Δημιουργοῦ παρεντίθησι τὴν θλῖψιν ἑτοίμην πάντοτε ἵνα ἐπιπέσῃ ἐπὶ τοῦ ἐνόχου, τὴν εἰδοποίησιν δηλονότι τοῦ μὴ προβῆναι περαιτέρω ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ ὁδῷ τοῦ κακοῦ· Καί, ἂν ἡ ὀδύνη αὔξηται, τοῦτό ἐστι σφάλμα ἡμέτερον· ἐμείναμεν κωφοὶ καὶ ἀδιάφοροι πρὸς τὴν πρώτην εἰδοποίησιν. Πόσον ἀγνοοῦμεν ἐπωφελεῖσθαι πάντοτε ἐκ τῶν μεγάλων μαθημάτων τοῦ βίου!

Ἡ σπουδὴ τῶν ἐκδηλώσεων τούτων, τῶν γεγονότων τῆς ὑπάρξεως, ἡ ἔρευνα τῆς λύσεως τῶν μεγάλων τῆς ζωῆς προβλημάτων διανοίγουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πνεύματος, καὶ κάλλιον ἀμέλει τίνος θεολογίας τῶν σεβασμίων πατέρων τῶν μᾶλλον καὶ ἧττον ἰησουϊτῶν διδοῦσιν ἡμῖν ἰδέαν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ τοῦ μεγαλείου τῆς θεότητος.

Οὕτω δὲ τάχιον διὰ τοὺς μέν, βράδιον διὰ τοὺς δέ, ἡ ἐξάσκησις τοῦ Γνῶθι σαυτὸν ἀναγκαίως λαμβάνει χώραν. Ἡ ἐφαρμογὴ αὕτη τοῦ ἀρχαίου ἀξιώματος ἀναπτύσσει τὴν δύναμιν ἧς κάτοχός ἐστιν ἡ ψυχὴ τοῦ σπουδάζειν ἑαυτήν, ἔπειτα, ὡς ἀποτέλεσμα τῆς γνώσεως ταύτης, ἐπάγει τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας, τοῦ ἔθνους, τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἔλθωμεν ἤδη εἰς τὴν δευτέραν δύναμιν, τὴν οὐχ ἧττον μεγάλην, οὐχ ἧττον εὐγενῆ, εἰμὴ ὑπερτέραν τῆς πρώτης, τὴν δύναμιν, λέγω, ἣν ἔχει ἡ ψυχὴ τοῦ μεταρρυθμίζεσθαι ἠθικῶς, ἐὰν ἐπιτρέπηται ἡμῖν ἵνα οὕτως ἐκφρασώμεθα, τοῦ μερικεύεσθαι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ τοῦ διασκελίζειν τοὺς ἀναριθμήτους βαθμοὺς τῆς τελειοποιήσεως ἵνα πρὸς τὸν Θεὸν πλησιάσῃ. Ἡ εὐθύνη ἐν ταύτῃ τῇ ζωῇ ἢ ἐν τῷ πνευματικῷ κόσμῳ ἐπὶ ταύτης τῆς δυνάμεως βασίζεται.

Ἐπιτραπείτω ἡμῖν ἐνταῦθα μικρά τις παρέκβασις ἢ μᾶλλον ἀνασκευὴ ἐκ τοῦ προτέρου. Τοῦτό ἐστιν ἐπάναγκες, ἵνα ἀποφύγωμεν ἐν τῷ μέλλοντι ἔριδά τινα ἐπὶ τῶν λέξεων ἢ σειρὰν ματαιοσχόλων συζητήσεων. Μηδεὶς ἐλθέτω ποιήσων ἡμῖν τὴν ἔνστασιν ὅτι διὰ τοῦ ὁρισμοῦ ἡμῶν τοῦδε αδύναμις ἣν ἔχει ἡ ψυχὴ τοῦ ἠθικοποιεῖσθαι, τοῦ μεταρρυθμίζεσθαι, τοῦ ὁδηγεῖσθαι», ἀναιροῦμεν τὴν θείαν πρόνοιαν. Ὁ Θεὸς φυλάξαι ἡμᾶς ἀπὸ παρομοίου σκέψεως!

Ἐξ ἐναντίας, ἐπικυροῦμεν τὴν πρόνοιαν ταύτην, διότι δύναταί τις φαντασθῆναι ὅτι ὄν τι διανοητικόν, τελειοποιούμενον συγχρόνως καὶ ἠθικῶς καὶ διανοητικῶς οὐχὶ μετὰ τοῦ Θεοῦ βαδίζει; Τίς ἐστιν ὁ ποιητὴς τοῦ νόμου εἰς ὃν ὑποτάσσεται τὸ ὂν τοῦτο; Ὁ Θεός. Ἡ ψυχὴ ἄρα εὑρίσκουσα τὸν θεῖον νόμον μόνον ἱκανὸν τοῦ χορηγῆσαι τὴν εὐτυχίαν τῇ ὑποταγῇ αὐτῆς, μετὰ τοῦ Θεοῦ τυγχάνει, ἐμπνέεται ὑπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, συμφωνεῖ τὴν διαγωγὴν αὐτῆς πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω δὲ ἐνεργοῦσα, ὑποτάσσεται τῷ Θεῷ, διότι τὸ ποιεῖν ὅ,τι τρίτος τις ἀπαιτεῖ, ἐν ᾧ ἔχει τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀποποιεῖσθαι, ἴσον ἐστὶ τῷ ὑποτάσσεσθαι τῷ τρίτῳ τούτῳ. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οὐδεμία δυνατὴ ἀμφιβολία.

Ἐπὶ τῇ προφάσει ὅμως τοῦ ποιῆσαι ἐνστάσεις εἰς τὰς θεωρίας αἵτινες ἀπωθοῦσι τὴν θείαν πρόνοιαν, μὴ μεταβῶμεν εἰς ἑτέραν ὑπερβολὴν ἐπίσης ὀλεθρίαν, τὸν μυστικισμὸν τὸν καταλήγοντα σχεδὸν πάντοτε εἰς ἐξουδένωσιν τοῦ λογικοῦ καὶ τῆς κρίσεως ἢ εἰς ἀπορρόφησιν ἐν τῷ Θεῷ, ἀληθινὸν πανθεϊσμὸν καταστροφέα τῆς ἀτομικότητος. Γινώσκομεν τί παρήγαγεν ἔν τισιν ἐποχαῖς ὁ μυστικισμὸς οὗτος μεταστραφεὶς εἰς τὴν πλάνην τῶν φρονούντων ὅτι τελειότης ἐστὶν ἡ ἐντελὴς τῆς ψυχῆς ἠρεμία· τοῦτο ἀρκεῖ ὑμῖν.

Τούτων ῥηθέντων, ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ αὐτεξούσιον, εἰς τὴν δύναμιν ταύτην τῆς ψυχῆς, περὶ ἧς μένει ἡμῖν ἐπασχοληθῆσθαι ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι ἡ προσωπικὴ ἀνατροφὴ ἐστι δυνατή, ἀναγκαία, κατεπείγουσα καὶ ὑποχρεωτική. Ἄνευ τῆς δυνάμεως ταύτης τὸ Γνῶθι σαυτὸν εἴη ἂν περιττολογία. Εἰς τί καταλήγοι ἂν ἡ γνῶσις αὕτη, εἴπερ οὐδόλως ἠδυνάμεθα μεταρρυθμίσαι τὸ ὂν ἐν τοῖς ἀτελέσιν αὐτοῦ μέρεσι, μετασχηματίσαι αὐτό; Πρόσθετε δὲ ὅτι ἐν τῇ εὐρείᾳ αὐτῆς ἐκδοχῇ ἡ σπουδὴ αὕτη τοῦ ΕΓΩ συμπεριλαμβάνει τόσον τὸ ὑλικὸν στοιχεῖον ὅσον καὶ τὸ πνευματικὸν στοιχεῖον. Ὀφείλομεν σπου-

δάσαι τὸν ὀργανισμὸν ἡμῶν ὑπ' ἔποψιν μηχανικήν, φυσικήν, χημικὴν καὶ φυσιολογικήν, ὡς καὶ ὑπ' ἔποψιν ψυχολογικήν. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καταλήγομεν εἰς τὸ κτήσασθαι γνώσεις ἀληθῶς ὠφελίμους, οὐ μόνον τῷ ἀτόμῳ καὶ τῇ προόδῳ αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῇ εὐτυχίᾳ καὶ τῇ προαγωγῇ πάσης τῆς ἀνθρωπότητος.

Αἱ ἐπίσημοι ἐπιστῆμαι πάντοτε σχεδόν, ἵνα μὴ εἴπωμεν σταθερῶς, ὑπῆρξαν πρόσκομμα εἰς τὴν σπουδὴν ταύτην τῆς ἀναγκαιοτάτης παντὶ ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης, τῆς ψυχολογίας, διότι ἐστὶν ἡ βάσις πασῶν τῶν ἄλλων. Τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς μεθόδου ἐκείνης τῆς εὐκόλου καὶ ἐναντίας πάσης προόδου, ἐχθρᾶς λυσσαλέας παντὸς νεωτερισμοῦ, τῆς κερδοσκοπικῆς μεθόδου ἥπερ ἕπονται οἱ ἐπίσημοι ἐπιστήμονες, καὶ ἣν ἡ σχολὴ τοῦ Βάκονος, καίτοι γενναίως προσπαθήσασα οὐχὶ παντελῶς ἠδυνήθη ἐξαφανίσαι. Πότε ἄρά γε ἐπανελευσόμεθα εἰς τὴν πειραματικὴν ἀπόδειξιν, ἀλλ' εἰλικρινῶς, ἄνευ προλήψεων, ἄνευ θεωριῶν ἐκ τοῦ προτέρου πεπλασμένων καὶ ἄνευ τῶν ἀμοιρουσῶν ἀξίας ἐκείνων κρίσεων, ἄνευ τῶν ἐκ τῶν προτέρων ἐκείνων ἀποδείξεων τῶν βασιζομένων ἐπὶ πιθανοτήτων, ἐπὶ γεγονότων κακῶς ἑρμηνευομένων ἢ ἐπὶ σκοπῷ μεταμορφουμένων, ἢ ἐπὶ ψευδοφιλοτιμίας παρεμβαλλομένου ἐγωϊσμοῦ. Ἡ Ἀμερικὴ δίδωσιν ἡμῖν τὸ παράδειγμα, καὶ κατὰ τοῦτο ὡς καὶ κατὰ πολλὰ ἕτερα πράγματα ἠδυνάμεθα μιμηταὶ αὐτῆς εἶναι. Ἐὰν τὰ μυστήρια, ἅτινα φαίνονται περιβάλλοντα τὴν γέννησιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οἱ τελικοὶ σκοποὶ οἵτινες περιμένουσιν αὐτόν, οὐχὶ τοῖς πᾶσιν ἀπεκαλύφθησαν, ἐὰν ὑπάρχωσιν ἐπίμονοι ἀρνηταὶ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, ἐὰν ὑπάρχῃ ὁ καθολικὸς κλῆρος ὁ ἔχων τὴν ἐπιφόρτισιν τοῦ ἀποκτηνῶσαι καὶ τοῦ δεσπόσαι τῶν ἀνθρώπων, μόνην τὴν ἀδιαφορίαν ἡμῶν ὀφείλομεν αἰτιᾶσθαι, τὴν κερδοσκοπικὴν ἡμῶν ἀμέλειαν. Βεβαιωσώμεθα διὰ τῶν πειραμάτων, ἐρευνήσωμεν, σπουδάσωμεν, διδαχθῶμεν, καὶ αἱ καταχρήσεις αὗται ἀπολοῦνται.

Τότε δὲ μυριάκις εὐλογητὴ ἔσεται ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἕκαστος δυνηθήσεται εἰπεῖν εν πεποιθήσει καὶ βεβαιότητι «Εἰμὶ ἀθάνατος!» Τὴν ἡμέραν ἐκείνην μόνον πάντες οἱ ἄνθρωποι ἔσονται ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ἐν ἰσχύει τῆς δυνάμεως ταύτης τῆς ψυχῆς, τῆς δυνάμεως τοῦ μεταρρυθμίζεσθαι καὶ τοῦ βαδίζειν στερρῷ τῷ ποδὶ πρὸς τὴν τελειοποίησιν· πάντες ἀναγνωρίσουσι τὰς μεγάλας ἀληθείας ἃς κηρύττομεν καὶ ὑπερασπίζομεν ἐνταῦθα.

Ἡ δημιουργοῦσα αὕτη δύναμις, ἐπειδὴ σχηματίζει ὂν νέον καὶ ὅλως διάφορον τοῦ προηγουμένου ὡς πρὸς τὰς ἠθικὰς ἰδιότητας, ποιεῖ ἡμᾶς διευθύνειν τὰς ψυχικὰς ἡμῶν δυνάμεις, ἀκολουθοῦντες αὐτὰς βῆμα πρὸς βῆμα διὰ μέσου τῶν μυρίων περιστροφῶν τῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν. Βοηθοῦμεν διὰ τῆς δυνάμεως ταύτης τῇ ἀναπτύξει τῶν ψυχικῶν ἡμῶν δυνάμεων, ἀναπτύσσωμεν αὐτάς, καίτοι βλέποντες αὐτὰς μεγεθυνομένας καὶ λαμβανούσας ἰσχύν, ἀποκτώσας ἐνέργειαν. Ἐξελέγχομεν τὴν ἐλαχίστην τῶν πράξεων ἡμῶν, ὑπολογίζομεν τὰς ὑποτεθειμένας αὐτῶν συνεπείας, δίδομεν τὸ δίκαιον μέτρον ταῖς ἐφέσεσιν ἡμῶν· αἱ κακαὶ τάσεις τῶν παθῶν ἡμῶν μεταβάλλονται εἰς αἰσθήματα γενναῖα καὶ φιλάνθρωπα.

Ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν, ὑπὸ τὰς προσπαθείας τῆς δυνάμεως ταύτης, τῆς μεταρρυθμιζούσης ταύτης ἰσχύος, δυνάμεως τῆς ψυχῆς ὑμῶν, τὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἐκ πρώτης ὄψεως ἐφαίνοντο ἐναντία εἰς τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν, εἰς τὴν πρόοδον ἡμῶν, καὶ μέλλοντα εἶναι ἡ πηγὴ τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον προμερῶν δεινῶν ἡμῶν, μετασχηματίζονται εἰς βοηθητικὰ ἰσχυρὰ καὶ γενναῖα· ἡ δουλεία ὑφ' ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς ἀποδιώκεται καὶ καταστρέφεται ἵνα χώραν τῇ ἀληθείᾳ παράσχῃ, τῇ ἐλευθερίᾳ, τῇ ἠθικῇ, τῇ ἐπιστήμῃ, αἵτινες πᾶσαι ὀφείλουσι διαφωτίσαι τοὺς λαούς! Τὴν ἄγνοιαν διαδέχεται τότε ἡ γνῶσις! Ἕνεκα δὲ τῆς δυνάμεως ταύτης τοῦ αὐτεξουσίου, θείου δώρου, ἡ θρησκευτικὴ ἑνότης κατεργάζεται τὴν ἑαυτῆς σύνθεσιν καὶ ἀνοικοδομεῖ κατὰ μικρὸν τὸν ναὸν αὐτῆς ἐπὶ τῶν κεκονιαμένων ἐρειπίων πασῶν τῶν θρησκευμάτων τοῦ παρελθόντος· ὡς ἀπόδειξιν δὲ θαυμασίαν καὶ ἰσχυρὰν τῆς δυνάμεως ταύτης, οὐχὶ

δὴ κατὰ θέλησιν δυνάμεθα μετατρέψαι τὸν ῥοῦν τῶν σκέψεων ἡμῶν, καὶ ἐπιβαλεῖν αὐταῖς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν; Ναὶ βεβαίως· ἀλλὰ, ποιήσει τις ἡμῖν τὴν ἔνστασιν, οὐχὶ καὶ πάντες τοῦτο ποιῆσαι δύνανται. Οὐδὲν θαυμαστὸν ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐὰν μὴ πάντες ἔχωσι τὴν δύναμιν τοῦ καταστεῖλαι κακήν τινα σκέψιν, τοῦ ἀπωθῆσαι αὐτὴν, ἐὰν μὴ πάντες ἐξ ἴσου ἐπιδιώκωσι τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἠθικὴν, σημεῖον ὅτι οὐχὶ καὶ πάντες ποιοῦνται χρῆσιν ἐξ ἴσου τῆς μεγάλης ταύτης δυνάμεως. Οἱ μὲν διευθύνουσι τὴν ἰσχὺν αὐτῆς πρὸς τὰς κακὰς πράξεις, οἱ δὲ παρορῶσιν αὐτὴν ἐν τῇ πολυτελεῖ ἀδρανείᾳ ἐν ᾧ ἕτεροι συζητοῦσιν ἐξ ἐναντίας τὴν ἐνέργειαν ἐν τῷ ἀγαθῷ, ἐν τῇ ἠθικῇ, καὶ διὰ τῆς ψυχικῆς ταύτης δυνάμεως ἐξαναγκάζουσι τὸν ἐγκέφαλον αὐτῶν ἵνα μὴ παράγῃ εἰμὴ τὰς ἀγαθὰς σκέψεις! Ἐπειδὴ ἄνθρωπός τίς ἐστιν ἐμβεβυθισμένος ἐν ὕπνῳ βαθεῖ καὶ βαρεῖ, δύναταί τις ἐπαγαγεῖν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ δόλως ὑπάρχει, ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ στερεῖται ζωῆς; Τὰ στοιχεῖα τῆς εὐγενοῦς ταύτης δυνάμεως εὑρίσκονται παρὰ πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνοις οὖσι, παρὰ πᾶσιν ἀδιακρίτως· ἀλλ' οἱ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐκαλλιέργησαν αὐτὰ, συνέστησαν τὸ πραγματικὸν αὐτῶν ΕΓΩ διὰ τῶν στοιχείων τούτων, καὶ οἱ δὲ παρεγνώρισαν αὐτὰ εἴτε ἐξ ἀμαθείας εἴτε ἐκ κακῆς θελήσεως, εἴτε ἐξ ὑπολογισμοῦ! Πάντες, τάχιον ἢ βράδιον, ὀφείλουσι φθάσαι ἑκόντες ἀέκοντες εἰς τὴν πλήρη ἐξάσκησιν τοῦ αὐτεξουσίου καὶ ἐκτὸς τούτου, διὰ τὸ ἀγαθὸν, τὴν πρόοδον πάντων, τὴν ἠθικὴν προαγωγὴν ἑκάστου. Αἱ μυρίαι ὅσαι ἀτραποὶ, αἷς ἀκολουθοῦμεν ἐν τοῖς διαφόροις ἡμῶν ἐνσάρκοις σταθμοῖς, λήγουσιν ὅλαι εἰς τὴν εὑρεῖαν καὶ ἀπέραντον ὁδὸν τῆς Προόδου. Ἐν τῷ συμφέροντι ἡμῶν ὀφείλομεν προσπαθεῖν ἵνα ὡς οἷον τε ἐλάχιστα ἀπομακρυνώμεθα τοῦ σκοποῦ, ὅπως μὴ ἐκτιθώμεθα εἰς τὸ ἐπανέρχεσθαι ἐπὶ τῶν βημάτων ἡμῶν καὶ ὑφίστασθαι τὰς συνθλίψεις ἐπαξίου λύπης διὰ τῆς ὑπερηφανίας ἡμῶν ἢ τῆς ἀποτυφλώσεως.

Ἡ ἐλευθέρα αὕτη ἐνέργεια τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἐπιτρέπει ἡμῖν ἐπίσης ἵνα προσπελάζωμεν πρὸς τὸν δημιουργὸν, διὰ τῆς βαθείας μελέτης, διὰ τῆς διδακτικῆς σκέψεως καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ὄντος ἡμῶν. Συγκοινωνοῦμεν μετὰ τῶν ἁγνῶν καὶ ὑψηλῶν ψυχῶν, προσηλοῦντες τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπὶ τῶν γεγονότων ἅτινα ἐπιθυμοῦμεν γινώσκειν, ἐξερευνᾶν, ἵνα ἐκ τούτων συνάγωμεν πορίσματα καὶ εἰσηγήσεις ὠφελίμους εἰς τὴν τελειοποίησιν ἡμῶν ὡς καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν πάντων τῶν ἡμῖν ὁμοίων. Ἐπιθυμοῦντος τοῦ Θεοῦ πρὸ πάντων τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ δημιουργήματος αὐτοῦ; εὐαρεστοῦμεν αὐτῷ καὶ λαμπρὰν καὶ εἰλικρινῆ αὐτῷ λατρείαν προσφέρομεν, διδόμενοι τῇ σπουδῇ τῶν νόμων οἵτινες διέπουσι τοὺς κόσμους καὶ πρὸ πάντων ἐκείνων οἵτινες ἐφηρμόσθησαν εἰς τὸν πλανήτην ἐφ' οὗ κατοικοῦμεν. Ὀφείλομεν τὰ πάντα σπουδάζειν, διότι τὰ πάντα συνέχονται· οἱ ἠθικοὶ νόμοι πρὸ πάντων ὀφείλουσιν εὑρίσκειν ἡμᾶς θερμοὺς εἰς τὴν σπουδὴν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν· ἐκ τούτων ἐξήρτηται πᾶσα ἡ εὐδαιμονία ἡμῶν καὶ ἁπάντων ἐν γένει. Καὶ πῶς δυνάμεθα ταῦτα πάντα συντελέσαι: πάντοτε δυνάμει του αὐτεξουσίου ἡμῶν. Οὐδεὶς δύναται ἀρνηθῆναι ὅτι τοῦτό ἐςι τῶν εὐγενεστάτων προνομίων τῆς φύσεως ἡμῶν.

Πασῶν τῶν ἀνακαλύψεων, αὕτη ἐστὶ, καθ' ἡμᾶς, ἡ ὠφελιμωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ, ἡ ἀναγκαιοτάτη, ἐάν τις θέλῃ τὴν πρόοδον, τὴν σταθερὰν τελειοποίησιν καὶ τὸ φῶς τῆς ἀληθείας ὡς ὁδηγόν. Τίνι ὀφείλεται ἐσμὲν τῶν μεγάλων ἀφοσιώσεων, τῶν μεγάλων ἀποστόλων, τῶν μεγάλων προσώπων τῆς ἱστορίας καὶ πάντων ἐκείνων τῶν ἀναμορφωτῶν τῶν ἀξίων τοῦ ὀνόματος τοῦ χριστιανοῦ πολὺ πρὶν ἢ ἐπιφανῇ ὁ Χριστός; Τίνι ἐσμὲν ὀφειλέται τῆς ὑψηλῆς ἐκείνης μεταρρυθμίσεως τῆς ἐνεργηθείσης ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, οὗτινος τὸ εὐγενὲς πρόσωπον ἀνυψοῦται ἀκτινοβόλον ὑπεράνω τοῦ τῶν προηγηθέντων αὐτοῦ, διότι ἦλθεν συντάξων αὐτοὺς καὶ ποιήσων ἵνα μὴ τὸ ἔργον αὐτῶν ἀνωφελὲς ἀποβῇ; Τίνι ὀφείλομεν τὸν Γολγοθᾶν, σύμβολον ἀμίμητον τῆς ἀδελφικῆς ἀφοσιώσεως, τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀγάπης; Ἐρωτῶμεν τοὺς ἀρνουμένους τὸ δώρημα τοῦτο, πόθεν προέρχονται αἱ γενναῖαι ἐκεῖναι

ὁρμαὶ τῶν ἀνθρώπων τῶν μὴ θελόντων ταπεινωθῆναι ἠθικῶς ἄνευ ὑψηλῆς διαμαρτυρήσεως καὶ ὑπερασπιζόντων τὴν ἀλήθειαν τῷ κινδύνῳ τῆς ἑαυτῶν ζωῆς καὶ ποτιζόντων διὰ τοῦ αἵματος αὐτῶν τὸ εὔφορον αὐτῆς δένδρον;

(Ἀκολουθεῖ.)

ΑΙ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΓΑΙΑΙ.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΗ, ΦΥΣΙΚΗ, ΚΛΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ,
ΤΩΝ ΠΛΑΝΗΤΩΝ ΚΤΛ.

ΥΠΟ

CAMILLE FLAMMARION

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος Ζ'. σελ. 288.)

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Τὰ ὄργανα τῆς νεωτέρας ὀπτικῆς (δίοπτρα ἀστρονομικὰ καὶ τηλεσκόπια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἡ κλίσις τῶν Οὐρανῶν

Ἢ

ἡ ἀνύψωσις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τοὺς ἄλλους κόσμους.

Αἱ ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀστρονομίας πρό τινος πραγματοποιηθεῖσαι θαυμάσιαι πρόοδοι ἐν μέρει μὲν ταῖς ἀπαύστοις τελειοποιήσεσι ταῖς ἐπενεχθείσαις εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν ὀργάνων τῆς ὀπτικῆς ὀφείλονται, ἐν μέρει δὲ εἰς τὸν νέον ζῆλον, ὑφ' οὗ οἱ ἀστρονόμοι ἐμψυχοῦνται εἰς τὴν τῶν ἄλλων κόσμων σπουδὴν παροτρυνόμενοι.

Ὡς ἤδη ἀπεδείξαμεν διὰ τοῦ ἐν τῇ προηγειθείσῃ εἰσαγωγῇ γενικοῦ σχεδίου, ἡ ἰδιαιτέρα τάσις τῶν παρατηρητῶν, αἱ νέαι τοῦ σπουδάζειν μέθοδοι, ἡ ἐπαύξησις τῶν ὀπτικῶν δυνάμεων συνεφώνησαν ἵνα συνδιευθύνωσι τὴν γενικὴν προσοχὴν πρὸς τὴν λεπτομερῆ τῶν πλανητῶν τῆς οἰκογενείας ἡμῶν ἐξέτασιν· συγχρόνως δὲ, σαφεστέρα ἀντίληψις τῶν νόμων καὶ τῶν δυνάμεων οἵτινες τὸ σύμπαν διέπουσι ἐπέτρεπεν ἵνα συμπεριλάβωμεν ἐν τῷ αὐτῷ βλέμματι τὸ σύνολον τοῦ συστήματος τοῦ κόσμου καὶ τῶν κινήσεων αὐτοῦ.

Ἡ μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς ἐν τῷ διαστήματι ἀναλογία, ἡ μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ ἐν τῷ ἀπείρῳ, πληρέστατα ἀπεφασίσθη· ἐνταῦθα μὲν ἡ γεωγραφία τοῦ πλανήτου Ἄρεως δείκνυσιν ἡμῖν παράδοξον ἐκτύπωσιν τῆς γηίνης γεωγραφίας· ἐκεῖ δὲ διακρίνομεν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ τῆς Ἀφροδίτης τὰ αὐτὰ φαινόμενα οἷάπερ ἐκτελοῦνται καὶ ἐν τῷ ἀέρι ὃν ἀναπνέομεν, περαιτέρω δὲ ἡ τηλεσκοπικὴ ἀνάλυσις δηλοποιεῖ ἐν τοῖς ἀποτάτοις ἀστράσι κρᾶσιν τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἀτμοὺς μεταλλικοὺς ἀναλόγους πρὸς τοὺς χαρακτηρίζοντας τὸν ἴδιον ἡμῶν ἥλιον· καὶ οὕτω τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα φθάνει εἰς τὸ λαβεῖν ἀνεπαισθήτως κατοχὴν τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ οὐ πρὸ πολλοῦ μυστηριώδους εἰσέτι καὶ κεκλεισμένου.

Βλέπομεν σήμερον τὸ σύμπαν ἄλλως ἢ ὡς ἔβλεπον αὐτὸ οἱ πατέρες ἡμῶν. Ἕκαστος ἀστὴρ κολοσσαῖός ἐστιν ἥλιος, βαρὺς, μεμονωμένος ἐν τοῖς αἰθερίοις βάθεσι, τῷ ἰδίῳ φωτὶ λάμπων, καὶ κέντρον συστήματος ἀγνώστου. Ἕκαστος πλανήτης τοῦ ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος γῆ ἐστιν (ἐπαναλαμβάνομεν) ὡς ἡ ἐφ' ἧς κατοικοῦμεν, καὶ ἡ Γῆ ἐφ' ἧς ἐσμεν φαίνεται, ἐξ ἀποστάσεως ὁρωμένη, σημεῖον φωτεινὸν, ἀκριβῶς ὡς ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ζεὺς φαίνονται ἡμῖν, διότι ἀντανακλᾷ ὡς οἱ ἐν τῷ διαστήματι πλανῆται οὗτοι τὸ φῶς ὅπερ ἀπὸ τοῦ ἡλίου δέχεται. Παρουσιάζει φάσεις ἀναλόγους πρὸς ἐκείνας ἃς δεί-

κνυσιν ἡμῖν ἡ Σελήνη γυμνῷ τῷ ὀφθαλμῷ καὶ ἡ Ἀφροδίτη διὰ τηλεσκοπίου· ἕκαστος πλανήτης ἔχει φάσεις ὁμοίας· τὸ μέγεθος καὶ ἡ λάμψις τῆς Γῆς καὶ παντὸς πλανήτου ἐξήρτηνται ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἐν ᾗ παρατηροῦνται.

Ἡ γῆ ἡμῶν ἀστήρ ἐστι τοῦ οὐρανοῦ, καθάπερ ὁ Ἑρμῆς καὶ ὁ Κρόνος. Τὸ κυανοῦν στερέωμα ὅπερ φαίνεται ἐκτεινόμενον ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν καὶ σχηματίζον καμάραν περὶ τὴν σφαίραν οὐδόλως ὑπάρχει· τὸ χρῶμα αὐτοῦ ὡς καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ προέρχονται ἐκ τῆς ἀτμοσφαίρας ἡμῶν (1), τὸ κυάνεον προέρχεται ἐκ τῆς ἀντανακλάσεως τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ἐπὶ τῶν μορίων τοῦ ἀτμοῦ τοῦ ὕδατος δι' οὗ σταθερῶς ποτίζεται, καὶ τὸ σφαιρικὸν σχῆμα προξενεῖται ὑπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἡμῶν ὅστις σχεδιογραφεῖ, εἰς τὰ πέρατα τῆς διακρινομένης θέας, σφαίραν ἀχανῆ περὶ ἑαυτόν. Ἄνευ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀέρος καὶ ἄνευ τοῦ φωτὸς ὅπερ φωτίζει αὐτὸν, οὐδόλως ἂν στερέωμα φαίνοιτο. Ἐκ τοῦ σεληνιακοῦ κόσμου, π. χ., οὐδόλως βλέπει τις τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ διάστημά τι μέλαν ἀνεξιχνίαστον ἐν ᾧ οἱ ἀστέρες λάμπουσιν νυκτὸς καὶ ἡμέρας, μὴ ἐξαλειφόμενα ὑπὸ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, μηδ' ὑπὸ τῆς λάμψεως τῆς Παγγείου(*).

Μηδὲ ἄνω μηδὲ κάτω ὑπάρχει ἐν τῷ σύμπαντι, μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερὰ, μήτε οὐδενὸς εἴδους διεύθυνσις. Ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα ἔρριπται ἐν τῷ κενῷ καὶ πλανᾶται ἐπὶ τῆς ἰδανικῆς αὐτῆς τροχιᾶς ἐν ταχύτητι 650,000 λευγῶν τὴν ἡμέραν (1100 φορὰς ταχίονι τῆς πορείας ἁμαξοστοιχίας ἐξ ἐπίτηδες, καὶ 73 φορὰς ἀνωτέρα τῆς ὁρμῆς σφαίρας τηλεβόλου!), καὶ στρεφομένη συγχρόνως ταχέως περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς. Τὸ κατά τινα στιγμὴν δι' ἡμᾶς ἄνω γίνεται κάτω καὶ τ' ἀνάπαλιν διαδοχικῶς καὶ ἀμοιβαίως. Οὐκ ἔστιν οὐρανὸς, ἀλλὰ μόνον ἀχανὲς ἄπειρον ἐν τοῖς κόλποις οὗτινος κυκλοφοροῦσιν οἱ κόσμοι.

Ἡ καταμέτρησις τῶν ἀποστάσεων, τῶν μεγεθῶν καὶ τῶν κινήσεων ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὴν κεφαλαιώδη ταύτην ἀλήθειαν ὅτι ἡ γῆ ἐστιν ἀστὴρ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅτι πράγματι, ἐνεργείᾳ, ἐν τῷ οὐρανῷ ἐσμεν· τὸ τηλεσκόπιον φέρον ἐγγὺς ἡμῶν τοὺς ἄλλους πλανήτας, ἐμεγέθυνε τὸν φαινομενικὸν αὐτῶν ὄγκον, καὶ ἀντὶ ἁπλῶν φωτεινῶν σημείων περιπλανωμένων ὑπὸ τὴν οὐρανίαν καμάραν δείκνυσιν ἡμῖν σήμερον κόσμους γιγαντιαίους ἐπίσης μεγάλους καὶ μείζους τοῦ ἐφ' οὗ κατοικοῦμεν.

Κατανοήσωμεν ἐν πρώτοις τὰς στοιχειώδεις ἀρχὰς τῆς γεωμετρίας καὶ τῆς ὀπτικῆς, πρὶν ἢ φθάσωμεν εἰς τὰ ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα, διότι ἄλλως, ἐνδέχεται, ἵνα μὴ ἐννοήσωμεν ἀκριβῶς, ἵνα μὴ ἐκτιμήσωμεν κατὰ τὴν ἀκριβῆ αὐτῶν ἀξίαν τὰ τόσον ἐνδιαφέροντα ταῦτα ἀποτελέσματα. Ἄλλως τε μηδὲ τόσῳ δύσκολόν ἐστι, μηδὲ τόσῳ κοπιῶδες, μηδὲ τόσῳ ἐκτεταμένον τὸ ἐκμαθεῖν ἅπαξ διὰ παντὸς τὰς ἀρχὰς ταύτας· οὐχὶ δυσκολώτερόν ἐστι τὸ ἀναγνῶναι μυθιστόρημα, καὶ ἀληθέστερον, τυγχάνει λυσιτελέστερον, καὶ πολλάκις μάλιστα τὰ μέγιστα ἐνδιαφέρον.

Ἡ τελειοποίησις τῶν ὀργάνων τῆς ὀπτικῆς κατὰ γράμμα κατεβίβασεν τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν ὅρασιν τῶν ἀνθρώπων, ἢ ἵνα κάλλιον εἴπωμεν, ἐπειδὴ οἱ οὐρανοὶ οὐκ εἰσὶν εἰμὴ φαινόμενόν τι, ἡ τελειοποίησις αὕτη πλησιάζει τοὺς ἄλλους κόσμους εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, τόσον ἀκριβῶς, ὡσείπερ πράγματι ἠδυνάμεθα ἐγκαταλιπεῖν τὴν Γῆν καὶ σωματικῶς μετενεχθῆναι εἰς τοὺς κόσμους τούτους. Γυμνῷ τῷ ὀφθαλμῷ βλέπομεν τοὺς πλανήτας ὡς ἀστέρας, ὡς ἁπλᾶ δηλονότι σημεῖα φωτεινὰ, ἄνευ φαινομενικοῦ δίσκου. Αὔξησις δὲ ἐπαρκοῦσα μεγαθύνει το φωτεινὸν τοῦτο σημεῖον καὶ ποιεῖ αὐτὸ δίσκον. Ἀλλὰ μὴν αὐξάνειν διὰ τηλεσκοπίου ἀντι-

(1) Σημ. Συγγρ. Ἴδε σύγγραμμα ἡμῶν Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ, περιγραφὴ τῶν μεγάλων φαινομένων τῆς φύσεως, Βιβ Β'. κεφ. Α'.

(*) Σημ. Μεταφρ. Καθὼς οἱ ἐπίγειοι ἄνθρωποι βλέπουσι τὴν Σελήνην ἐν διαφόροις φάσεσί τε καὶ Πανσέληνον, οὕτω καὶ οἱ Σεληνῖται βλέπουσι τὴν Γῆν ἐν φάσεσί τε καὶ Πάγγειον, ἤτοι ὁλόκληρον τὴν Γῆν, ὡς καὶ ἡμεῖς πλήρη τὴν Σελήνην.

κείμενόν τι ἢ προσεγγίζειν πρὸς αὐτὸ τὸ αὐτο ἐστὶ γεωμετρικῶς πρᾶγμα Οὕτω δὲ ἄνθρωπός τις ἵσταται ὄρθιος μακρὰν ἐν τῇ κοιλάδι· γυμνῷ τῷ ὀφθαλμῷ οὐδὲν ἕτερον διακρίνομεν εἰμὴ σημεῖόν τι, κινούμενον ὅταν ὁ ὁδοιπόρος περιπατῇ· δίοπτρα δὲ πρὸς τὸ σημεῖον τοῦτο διευθυνόμενα αὐξάνουσιν αὐτὸ δεκάκις, τοῦθ' ὅπερ ἀρκεῖ ἵνα διακρίνωμεν σχῆμα ἀνθρώπινον· τοῦτο δὲ ἀκριβῶς συμβαίνει ὡσείπερ μετεφερόμεθα πρὸς τὸν ὁδοιποροῦντα κατὰ ἐννέα δέκατα τῆς ἀποστάσεως ἥτις ἀπ' αὐτοῦ ἡμᾶς ἀποχωρίζει. Εἴπερ εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιομέτρων ἔστιν ἤδη εἰς 400 μέτρων. Αὔξησις δὲ εἰκοσάκις μείζων διπλασίως αὐτὸν προσεγγίσει, δηλ. εἰς ἀπόστασιν 200 μέτρων· αὔξησις τεσσαρακοντάκις μείζων ἀποδείξει ἡμῖν τὸν ὁδοιπόρον ὡσείπερ εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων ἀφ'ἡμῶν. Ἡ ὅρασίς ἐστι μάλιστα τότε σαφεστέρα εἰςτοὺς μύωπας ὀφθαλμοὺς οἵτινες ἀορίστως πως διακρίνουσιν ἀπό τινος ἀποστάσεως.

Σχηματίσει τις ἰδέαν ἀκριβῆ καὶ ἐπαρκοῦσαν τῶν πρώτων τούτων ἀρχῶν τῆς ὀπτικῆς, ἐὰν σκέψηται ὅτι τὸ φαινομενικὸν μέγεθος τῶν ἀντικειμένων ἐξήρτηται ἐκ τῆς ἀποστάσεως ἐν ᾗ αὐτὸ βλέπομεν. Κανών τις ἑνὸς μέτρου τεθειμένος καθέτως ἐνώπιον ἡμῶν φανήσεται ἡμῖν τόσον μικρὸς ὅσον καὶ μακρὰν εὑρήσεται καὶ ἡ φαινομενικὴ αὐτοῦ διάστασις ἐλαττωθήσεται κατ' εὐθὺν λόγον τῆς ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ·εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων ἔσεται δὶς μικρότερος ἢ εἰς ἀπόσασιν 50 μέτρων· ε ς 200 δὲ μέτρων φανήσεται δὶς ἐλάσσων ἢ εἰς 100 μέτρων, καὶ τετράκις μείων ἢ ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει. Ἐὰν ἄρα τῇ βοηθείᾳ οἱουδήτινος μέσου δείξῃ τις αὐτὸν διπλασίως μείζονα, συμβήσεται ὡσείπερ ἐξ ἡμισείας πρὸς αὐτὸν ἐπλησίαζεν.

Ἡ μέση ἀπόσασις τῆς Σελήνης ἐστὶ 96,000 μέτρων (ποικίλλεται ὀλίγον, διότι ὁ δορυφόρος ἡμῶν οὐχὶ ἐντελῆ περιφέρειαν διαγράφει περὶ ἡμᾶς, ἀλλ' ἔλλειψιν). Ἀλλαμὴν, ἂν τῇ βοηθείᾳ ὀργάνου τινὸς τῆς ὀπτικῆς αὐξήσωμεν τὸν δίσκον τῆς Σελήνης εἰς τρόπον ἵνα φαίνηται ἡμῖν δὶς πλατύτερος κατὰ τὴν διάμετρον ἢ ὅσον οὐδόλως φαίνεται τῷ γυμνῷ ὀφθαλμῷ, τοῦ αὐτοῦ ἀποτελέσματος ἐπιτυγχάνομεν, διὰ τὴν σπουδὴν τῆς σφαίρας ταύτης, οἷον καὶ εἴπερ ἠδυνάμεθα ἐλαττῶσαι τὴν ἀπόστασιν αὐτῆς ἐξ ἡμισείας δηλονότι βλέπομεν τότε τὴν Σελήνην ὡσείπερ εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 48000 λευγῶν ἐντεῦθεν.

Αὔξησις ἑκατονταπλάσιος δείκνυσι κατὰ συνέπειαν τὴν Σελήνην ὡσείπερ ἦν ἐγγὺς κατὰ 960 λεύγας· αὔξησις δὲ χιλιαπλάσιος ὡσείπερ εὑρίσκετο εἰς ἀπόστασιν 96 λευγῶν καὶ αὔξησις δὶς χιλιαπλάσιος, ὡσείπερ οὐκέτι ἀπεῖχεν ἀφ' ἡμῶν εἰμὴ κατὰ 48 λεύγας. Αὔξησις δὲ δεκάκις χιλιαπλάσιος δεικνύοι ἂν αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν 9 1)2 λευγῶν 38 μόνον χιλιομέτρων.

Δυστυχῶς ἡ αὔξησις τῶν ὀργάνων τῆς ὀπτικῆς ἔχει τὰ ἑαυτῆς ὅρια, στενῶς συνδεδεμένα πρὸς τὴν διάστασιν καὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν τούτων τῶν ὀργάνων.

Ἐν τῇ ἐξετάσει παντὸς διόπτρου δύο σημεῖα κεφαλαιώδη ὀφείλομεν διακρίνειν. Ὁ μέγας ὑέλινος φακὸς ὁ κείμενος ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ διόπτρου ὀνομάζεται «ἀντικειμενικὸς» διότι, ἐπὶ τὴν παρατήρησιν, εὑρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τῶν ἀντικειμένων ἅτινα παρατηρεῖ τις Ἐν τῷ ἀντιθέτῳ δὲ ὁ μικρὸς φακὸς ὁ ἐφηρμοσμένος εἰς τὸ τέλος τοῦ πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν σωλῆνος ὀνομάζεται «ὀπτικός,» ἀκριβῶς διότι ἐκεῖ τίθεται ὁ ὀφθαλμὸς πρὸς παρατήρησιν. Ὡς μέλλομεν ἰδεῖν παρακατιόντες, αἱ εἰκόνες τῶν ἀντικειμένων ἅτινα παρατηρεῖ τις διαπερῶσι τὸν ἀντικειμενικὸν καὶ ἔρχονται ζωγραφούμεναι ἐν τῇ ἑστίᾳ πλησίον τοῦ ὀπτικοῦ, οὗτος δὲ ἐμπεριέχει ὑέλους αὐξάνοντας ὡρισμένους εἰς τὸ μεγαλοποιεῖν τὰς εἰκόνας ταύτας.

Ἡ αὔξησις δύναται φθάσαι τόσον ἀποτέρω, ὅσον ὁ ἀντικειμενικὸς μείζων τυγχάνει. Πρακτικῶς δὲ, διπλασιάζεται κατὰ χιλιοστόμετρον τῆς διαμέτρου τοῦ ἀντικειμένου. Οὕτω δὲ, δίοπτρον οὗτινος ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς ἔχει διάμετρον 80 χιλιοστομέτρων, ἀντέχει αὔξησιν κανονικὴν ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν φορὰς μείζονα· δίοπτρον δὲ, οὗτινος ὁ ἀντικειμενικὸς ἔχει διάμετρον 16 ἑκατο-

στημορίων τοῦ μέτρου ἀντέχει αὔξησιν κατὰ εἴκοσι καὶ τριακοσίας φορὰς καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ κανονικὴ αὔξησις. Δύναταί τις ὑπερβῆναι αὐτὴν ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα καθαρωτάτη τυγχάνῃ, καὶ ὁ ἀστὴρ καλῶς πεφωτισμένος· ἀλλὰ ἀδύνατον ἵνα αὐξήσῃ τις αὐτὴν εἰμὴ μέχρις ὁρίων τινῶν, καὶ ὅταν ἐξέλθῃ τις τῶν ὁρίων τούτων αἱ εἰκόνες ἀποβαίνουσι συγκεχυμέναι, ἀόριστοι, καὶ ἀδύνατον πᾶσαν σπουδὴν ἀκριβῆ καθιστῶσιν.

Ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς διόπτρου τινός ἐστιν ὡς νέος ἀμφιβληστροειδὴς χιτών, δι' οὗ δύναταί τις τὸν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἡμῶν ἀντικαταστῆσαι. Φακὸς ἔχων διάμετρον εἴκοσιν ἑκατοστημορίων τοῦ μέτρου βλέπει ὡς ὀφθαλμὸς ἔχων χιτῶνα ἀμφιβληστροειδῆ τοῦ αὐτοῦ μεγέθους. Χιτὼν δέ τις βλέπει τόσον κάλλιον ὅσον μείζονα εὐαίσθητον ἐπιφάνειαν ἔχει. Δύναταί τις ποιῆσαι ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ πείραμα τούτου συγκρίνων τὸ πλάτος αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ καὶ ἐν τῇ σκιᾷ. Τὸ ἀστρονομικὸν διόπτρόν ἐστιν ἄρα κατὰ γράμμα ὁ φθαλμὸς γίγας.

Ἐν παντὶ διόπτρῳ ὁ ἀντικειμενικὸς φακός ἐστι καθηλωμένος, ἐνῷ ὁ ὀπτικός ἐστιν κινητός. Κατασκευάζουσι διὰ τὰ κατά τι σπουδαῖα ὄργανα σειρὰν πολλῶν ὀπτικῶν φακῶν διαφόρων αὐξήσεων οὓς ἐφαρμόζουσι κατὰ θέλησιν κατὰ τὴν παρατήρησιν ἣν μέλλουσι ποιῆσαι. Ἐάν τις θέλῃ, π. χ. ἰδεῖν τὴν Σελήνην ὁλόκληρον ἐν τῷ στενῷ τοῦ διόπτρου, οὐδόλως ὀφείλει λαβεῖν ὀπτικὸν φακὸν τὰ μέγιστα αὐτὴν αὐξάνοντα· διότι ὑπερβαίνει τὸ στενόν, καὶ τότε μέρος μόνον αὐτῆς βλέπει. Ἐὰν ἐξ ἐναντίας προτίθηται ἐξετάσαι λεπτομερῶς εἰδικήν τινα χώραν τοῦ δίσκου τῆς Σελήνης, ἐκλέγει τότε τὴν ἰσχυροτάτην αὔξησιν ἣν δύναται ἀντισχεῖν τὸ διόπτρον. Τὸ στενὸν τοῦ διόπτρου ἐστὶ τόσον ἔλασσον καὶ τὸ φῶς τόσον ἀσθενέστερον, ὅσον ἡ αὔξησις ἰσχυροτέρα τυγχάνει.

Φυσικόν ἐστιν, ἵνα ἀρξώμεθα τῆς περιγραφῆς τῶν θαυμασίων ἀνακαλύψεων τῆς συγχρόνου ἀστρονομίας ἀπὸ τῆς τῶν ὀργάνων οἷς περ ὀφείλονται αἱ ἀνακαλύψεις αὗται. Οὕτω δέ, πρὶν ἢ διεισδύσωμεν ἐντοῖς βάθεσι τῶν οὐρανῶν, ἐξετάσωμεν διὰ βραχέων τὰς ἰσχυροτάτας μηχανὰς τῆς ὀπτικῆς τὰς κατασκευασθείσας μέχρι τῆς σήμερον (1).

Παράδοξόν ἐστιν ὅτι τόσον βραδέως ἀνεκαλύφθη τὸ τηλεσκόπιον, διότι ὁ ὕελος ἦν γνωστὸς ἀπὸ ἀποτάτης τινὸς ἀρχαιότητος. Ἀναμιμνήσκομαι ὅτι παρετήρησα ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἁγίου Λαζάρου τῶν Ἀρμενίων ἐν τῇ ὁμωνύμῳ νήσῳ πλησίον τῆς Ἐνετίας σῶμα τεταριχευμένον τῆς Αἰγύπτου (μούμιαν) χρονολογούμενον ἀπὸ τριῶν χιλιάδων τοὐλάχιστον ἐτῶν, ἐξ ὁλοκλήρου περικεκαλυμμένον ἐκ κυανοῦ ὑέλου. Ἀνάλογος παρατήρησις μ' ἐξέπληξεν ἐν τοῖς λειψάνοις τῶν ἐρειπίων τῆς Πομπηΐας, ἡ ὕπαρξις ὑελίνων σκευῶν χρονολογουμένη ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα περίπου αἰώνων. Εὑρέθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς Νινευῆς κρύσταλλον ἐκ πυριτοειδοῦς σκληροτάτου λίθου ἑξάγωνον ἀνάκοιλον, οὗτινος ἡ κυρτότης ἐσχηματίσθη ὑπὸ τροχοῦ λιθογνώμονος, ἢ ὑπὸ οἱουδήτινος ἑτέρου μέσου ἀναλόγου· ἦν δὲ τοῦτο κόσμημα ἐν εἴδει φακοῦ. Ἰδοὺ ὅτι ὁ ὕελος χρονολογεῖται ἀπὸ τεσσάρων χιλιάδων περίπου ἐτῶν. Ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Πλίνιος, ὁ Σενέκας, ὁ Πλούταρχος ὁμιλοῦσι περὶ ὑέλου οὗτινος χρῆσις ἐγίνετο παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ παρὰ τοῖς Ρωμαίοις. Ἀστειότης μάλιστά τις τοῦ Ἀριστοφάνους προτείνει ἐν τῇ κωμῳδίᾳ τῶν Νεφελῶν μέσον ἐπιστημονικὸν τοῦ ἐξαλεῖψαι τὰ ἴχνη τῶν χρεῶν διὰ τῆς συγκεντρώσεως τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων δυνάμει σφαίρας ὑελίνης ἐπὶ τῶν πρὸς πληρωμὴν γραμματίων, ἅτινα ἠδύνατό τις ἐξαλεῖψαι οὕτως ἐξ ἀποστάσεως, πρὸς μεγά-

(1) ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ «ΦΙΛΕΡΓΟΥ». Ἐλήφθη φροντὶς ἵνα δῶμεν διὰ τοῦ ἀνὰ χεῖρας συγγράμματος τὰ εἰκονογραφήματα τῶν διόπτρων, τῶν τηλεσκοπίων, τῶν πλανητῶν τῶν δορυφόρων καὶ λοιπῶν πάντων ὅσα καὶ ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ἀπαντῶσιν.

λὴν τῶν πιστωτῶν ἔκπληξιν, ἀναλύων τὸν κηρὸν τῶν πινακίδων. Τέσσαρας αἰῶνας πρὶν Χριστοῦ ἐπώλουν ἄρα οἱ φαρμακοπῶλαι τῶν Ἀθηνῶν λίθους διαφανεῖς δυναμένους χρησιμεύειν εἰς τὸ ἀνάπτειν πῦρ διὰ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τὸ ἱερὸν πῦρ ὅπερ αἱ Ἑστιάδες ἀφῆκαν ἵνα σβεσθῇ ἀνήπτετο ἐκ νέου οὕτως ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τῇ βοηθείᾳ τῶν μεταλλικῶν κατόπτρων ἀναλόγων πρὸς τὰ τοῦ Ἀρχιμήδου, ἀνασταθέντων βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Βυφφῶνος. Πλίνιος ὁ Πρεσβύτερος ὁμιλῶν περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τοῦ ὑέλου καὶ ἰδίως περὶ τῶν τεχνιτῶν μελανολίθων καὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν εἰς κατασκευὴν ποτηρίων, λέγει ὅτι δύναταί τις ἀναδοῦναι πῦρ τῇ βοηθείᾳ σφαίρας ποτηρίου πεπληρωμένου ὕδατος. Ὁ Σενέκας, περὶ τῶν αὐτῶν σφαιρῶν προκειμένου, παρατηρεῖ ὅτι χρησιμεύουσιν εἰς τὸ αὐξάνειν τὰ ἀντικείμενα· καὶ ἐπιτρέπουσιν ἵνα ἀναγινώσκῃ τις γράμματα λεπτότατα. Ὁ Πλίνιος περιγράφει σμαράγδους χρησιμεύοντας ὡς μικρὰ εὐμετακόμιστα κάτοπτρα, καὶ μεταξὺ ἄλλων, τὸν ἀνήκοντα τῷ Νέρωνι, χρησιμεύοντα αὐτῷ ὡς μονομματοϋάλιον, ἀντιθέτως τῶν προηγουμένων, ἵνα παρατηρῇ τοὺς μονομάχους ἐν τῇ πάλῃ. Ὁ Νέρων ἦν μύωψ· ὁ φακὸς οὗτος ἦν ἄρά γε κοῖλος; Ὁ συγγραφεὺς οὐδόλως ἐξηγεῖ ἡμῖν τοῦτο. Οὕτω δὲ ὁ ὕελος ἦν γνωστὸς τοῖς Αἰγυπτίοις, τοῖς Ἀσσυρίοις, τοῖς Ἕλλησι καὶ τοῖς Ρωμαίοις, καὶ ἴσως ὡσαύτως πολλοῖς λαοῖς ἀρχαίοις, καί τινες ἰδιότητες τῆς ὀπτικῆς καὶ τοῦ κατοπτρισμοῦ παρατετηρημέναι ἐτύγχανον· καὶ ὅμως οἱ ἀρχαῖοι μηδὲ τὸ τηλεσκόπιον ἐφεῦρον, μηδὲ τὸ μικροσκόπιον, μηδὲ τὸ δίοπτρον, μηδὲ τοὺς φακοὺς μηδ' αὐτὰ μάλιστα τὰ ὀμματοϋάλια· πᾶσαι αἱ μαρτυρίαι ἐπὶ τῆς καταστάσεως τῶν ἐπιστημῶν, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἕξεων τῆς κοινωνίας συμφωνοῦσιν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τούτου. Ἐν τούτοις οἱ ἀρχαῖοι ἐποιοῦντο χρῆσιν σωλήνων ἵνα παρατηρήσωσι, σωλήνων κενῶν, ἀλλ' οὐχ' ἧττον ὠφελίμων, οὓς ἀπεκάλουν δίοπτρα.

Τὰ ὀμματοϋάλια (μονὰ ἢ διπλᾶ), φακοὶ ὀλίγον κυρτοὶ ὡρισμένα εἰς τὸ τελειοποιῆσαι τὴν ὅρασιν τῶν μυώπων ἢ τῶν πρεσβυτῶν, μόνον κατὰ τὸν ΙΗʹ. αἰῶνα ἐφευρέθησαν. Τὰ προγενέστερα τοῦ αἰῶνος τούτου ἰατρικὰ συγγράμματα διακηρύττουσι τὴν μυωπίαν ἀνίατον, ἐνῷ τὰ μεταγενέστερα συγγράμματα προτείνουσι τὰ ὀμματοϋάλια πρὸς ἐπανόρθωσιν αὐτῆς. Ἡ ὠφέλιμος αὕτη ἐφεύρεσις ἐγένετο ἐν ἔτει 1280· ἡ ἀνανθρωπότης, ἥτις διαφυλάττει πολυτίμως τὰ ὀνόματα τῶν συλώντων αὐτήν, ἐπελάθετο τοῦ εὐεργέτου αὐτῆς ὅστις ἔδωκε τῇ ἀνθρωπίνῃ ὁράσει τὴν φυσικὴν αὐτῆς συμπλήρωσιν. (1).

Τὸ πρῶτον τηλεσκόπιον φαίνεται ἐφευρεθὲν, ἐκ τύχης, ὑπὸ παιδιᾶς παιδὸς παρατηροῦντος τὸ κωδωνοστάσιον τοῦ Middelbourg'εν Ὀλλανδίᾳ διὰ μέσου δύο φακῶν(2).

Τοῦτο ἐγένετο ἐν ἔτει 1606, καὶ τὸ αὐτὸ ἔτος ὁ πατὴρ αὐτοῦ Jean Lippershey, κατασκευαστὴς ὀμματοϋαλίων, ἀπηύθυνεν ἀναφορὰν εἰς τὰς γενικὰς Ἐπικρατείας τῆς Ὀλλανδίας αἰτῶν προνόμιον ἐφευρέσεως. Οἱ καλοὶ ἐκεῖνοι γερουσιασταὶ ἐποίησαν βεβαίως παρατηρήσεις τινὰς ἀσυγγνώστους καὶ μεταξὺ ἄλλων τὴν παρατήρησιν ὅτι ἦν δυσάρεστον τὸ κλείειν ἕνα ὀφθαλμὸν ἐνῷ ἔβλεπέ τις διὰ τοῦ ἑτέρου· ἐπὶ τέλους ὅμως ἐχορήγησαν 900 φλωρίνια τῷ Lippershey ἐπὶ τῷ ὅρῳ τοῦ κατασκευάσαι τὰ δίο-

(1). Σημ. Συγγραφ. Μέμνημαι ὅτι εἶδον ἐν Ρώμῃ, ἐν τῷ Μουσείῳ τοῦ Βατικανοῦ, εἰκόνα τοῦ Nicolo Alunno παριστῶσαν τοὺς δώδεκα ἀποστόλους, ἐν ᾗ ὁ ἅγιος Φίλιππος φέρει ὀμματοϋάλια. Οὗτος ἐστιν ἀναχρονισμὸς, οἷος ἀπαντᾷ συχνάκις παρὰ τοῖς καλλίστοις ζωγράφοις, ἰδίως ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Ὁ Nicolo Alunno ὑπῆρξεν εἷς τῶν διδασκάλων τοῦ Perubin 1458—1492. Ἐπὶ Χριστοῦ οὔπω οἱ ἄνθρωποι ἔφερον ὀμματοϋάλια.

(2). Ἴδε Histoire du Ciel ἑσπέραν ἐννάτην σελ 273 ὑπὸ Flammarion.

πτρα διὰ τοὺς δύο ὀφθαλμούς· ἔπειτα δὲ ἠρνήσαντο αὐτῷ τὸ αἰτηθὲν προνόμιον, διότι ἦν πασίγνωστον ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἶχον ἤδη γνῶσιν τῆς ἐφευρέσεως. Ἕτερος Ὀλλανδὸς Jarques metius φαίνεται πραγματικῶς κατασκευάσας τὸ πρῶτον τηλεσκόπιον συγχρόνωμετᾶτοῦ Sipperchey Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἕνα αἰῶνα προταίτερα ὁ Eracastor εἶχε γεγραμμένους τοὺς ἀκολούθους λόγους ἐν συγγράμματι δημοσιευθέντι ἐν Ἐνετίᾳ ἐν ἔτει 1538. «Ἐὰν παρατηρήσῃ τις διὰ μέσου δύο ὑέλων ὀπτικῶν, τεθειμένων ἐπαλλήλως, βλέπει πάντα τὰ πράγματα μείζονα καὶ πλησιέστερα.... Πλησιάζει τις τὴν Σελήνην εἰς τὴν ἀπόστασιν τῶν κωδωνοστασίων.» —Καὶ μόνον ἐν ἔτει 1606 τὸ πρῶτον τηλεσκόπιον κατεσκευάσθη.

Πόσον βραδεῖα ἐστιν ἡ πρόοδος ἐν τῇ ἀνθρωπότητι!

Ἡ ἐποχὴ τῆς ὀπτικῆς ἀστρονομίας ἄρχεται μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους 1609, ἐνῷ ὁ Γαλιλαῖος ἀκούσας τινῶν λεγόντων περὶ τῆς ὀλλανδικῆς ἐφευρέσεως, κατεσκεύασεν ἐν Ἰταλίᾳ τὸ πρῶτον τηλεσκόπιον ὅπερ πρὸς τὸν οὐρανὸν διηυθύνθη. Ἀνακαλύψεις ἀνήκουστοι οὐδόλως ἐβράδυναν ἀνταμεῖψαι τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ φιλοδοξίαν· τὰ ὄρη τῆς Σελήνης, αἱ κηλῖδες τοῦ Ἡλίου, οἱ δορυφόροι τοῦ Διός, αἱ φάσεις τῆς Ἀφροδίτης οἱ ἀστέρες τοῦ Γαλαξίου, ἀπεκαλύφθησαν εἰς τὰ ἔκθαμβα αὐτοῦ βλέμματα. Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο θρησκευτικῶς διετηρήθη καὶ εὕρηται σήμερον ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Φλωρεντίας. Λαμβάνων αὐτὸ πρό τινων ἐτῶν εἰς τὰς συγκεκινημένας χεῖράς μου, ἐνόμιζον ὅτι διετήρησέ τι τῆς δόξης τῶν παρελθόντων αἰώνων καὶ ἀνέβλεπον νοερῶς τὸν διάσημον καὶ σεβάσμιον ἀστρονόμον, ὄρθιον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐπί τινος τῶν ὡραίων ἐκείνων ἰταλικῶν δωμάτων, καθ' ἣν ὥραν ἀκτινοβολοῦσιν οἱ ἀστέρες, διευθύνοντα ἐν πυρεσσούσῃ ἀνυπομονησίᾳ τὸν θαυμάσιον ἐκεῖνον σωλῆνα πρὸς τοὺς νέους ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀνακεκαλυμμένους κόσμους καὶ δεχόμενον τὰς ὑψηλὰς ἐξαγορεύσεις ἐκείνας ἅσπερ οὐδεὶς θνητὸς ἀκούσας εἰσέτι εἶχεν.... Δυστυχῆ Γαλιλαῖε! ὤφειλε θλιβερῶς ἐξιλεῶσαι τὴν δόξαν ὅτι σχίσας εἶχε τὸν πέπλον ὅστις μέχρι τότε ἐκάλυπτε τὴν λαμπρότητα τῆς δημιουργίας καὶ τὴν τιμὴν ὅτι ἀνυψώσας οὕτως εἶχε τὴν ἀνθρωπότητα εἰς εὐγενεστέρας καὶ ἁγνοτέρας ἐφέσεις.

Οὐχὶ τόσον βαθεῖαν ἴσως εὐγνωμοσύνην αἰσθανόμεθα ὅσην ὀφείλομεν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐργασίας οἵτινες διὰ τῶν διαδοχικῶν προσπαθειῶν αὐτῶν ἤγαγον τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τέχνην τῆς ὀπτικῆς εἰς τὰς ἐνεστώσας τελειοποιήσεις παρὰ τὰς ἀντενεργείας πάσης φύσεως ἃς ἡ πρόοδος ἔχει πάντοτε ὑποστῆναι καὶ κατανικῆσαι ἴσως ὡσαύτως οὐχὶ ἐν ὅλῳ τῷ ἀπαιτουμένῳ θαυμασμῷ θεωροῦμεν τὴν μεταλλικὴν ἐκείνην οὐσίαν ἥτις ὀνομάζεται ὕελος. Ἀλλὰ πολυτιμότερός ἐστι οὗτος τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀδάμαντος, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος μόλις δύναται ἐκτιμηθῆναι ἐντῇ ἀληθινῇ αὐτοῦ ἀξίᾳ. Ἄνευ τοῦ ὑέλου ὁ πολιτισμὸς ἐν πρώτοις οὐδόλως ἂν δύναιτο προχωρῆσαι μέχρι τῶν ἀρκτικῶν ἡμῶν κλιμάτων, διότι οὗτος μόνος ἐπιτρέπει ἡμῖν ζῆν μετὰ προφυλάξεως ἀπὸ τοῦ ψύχους τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν δυσκρασιῶν, εἰ καὶ δεχόμεθα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου καὶ βλέπομεν τὴν ἐξωτερικὴν φύσιν. Ὁ ὕελος ἵδρυσε τὴν πειραματικὴν καὶ φυσικὴν διὰ τοῦ βαρομέτρου καὶ τοῦ θερμομέτρου. Οὗτος ἔδωκε τὴν ἀρχὴν δυσὶ νέοις ὀργάνοις ὀπτικοῖς τῆς μεταγενεστέρας ἀνθρωπότητος, τῷ μικροσκοπίῳ ὅπερ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὸ ἀπείρως μικρὸν, καὶ τῷ τηλεσκοπείῳ ὅπερ μεταφέρει ἡμᾶς εἰς τὸ ἀπείρως μέγα.

Ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ ἐπιστήμη ὀφείλεται ταῖς ὑπηρεσίαις ταις δοθείσαις ὑπὸ τῆς ἀναλελυμένης ταύτης ἄμμου, ὑπὸ τῆς ὑελοποιημένης ταύτης οὐσίας... Καθαρὰ καὶ διαυγὴς οὐσία! τὸ πνεῦμα τοῦ βαθέως σκεπτομένου θεωρεῖ σε μετὰ συμπαθείας, διότι ὑπῆρξας εὐεργετικωτέρα πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ λυσιτελεστέρα εἰς τὰς προόδους τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἢ πάντες οἱ κατα-

κτηταὶ καὶ οἱ μονάρχαι συνηνωμένοι, ἀπὸ τοῦ Σεσόστριδος μέχρι Γυιλλώμου τῆς Πρωσσίας. (Ἕπεται συνέχεια).

ΑΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΔΡΑΠΕΤΕΥΣΕΙΣ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ τοῦ

ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΥ ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ

ὑπὸ Κ. Α. Ξ.

(Συνέχεια Ἴδε Τεῦχος Δ'. Σελὶς 146).

VII.

Λουδοβῖκος Βος. Κόμης Φλανδρίας (1347).

Ἑκκαιδεκέτης ὁ Λουδοβῖκος Βος, Κόμης τῆς Φλανδρίας, διεδέχθη τῷ 1346 τὸν πατέρα του Λουδοβῖκον Λον. Φλαμανδοὶ οἱ ὑπήκοοί του, συμφωνήσαντες μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, ἤθελησαν νὰ τῷ ἐπιβάλωσι νὰ συνάψῃ γάμον μετὰ τῆς Ἰσαβέλλας, θυγατρὸς τοῦ ἄνω ἡγεμόνος· ἐνῷ ταὐτοχρόνως Ἰωάννης ὁ δοὺξ τῆς Βραβάντης ἐπιθυμῶν τὴν συγγένειαν τοῦ νέου κόμητος, συνενοήθη μετὰ τοῦ Φιλίππου Δ'. τῆς Βαλεσίας, βασιλέως τῆς Γαλλίας, ὅπως νυμφεύσῃ αὐτὸν μετὰ τῆς θυγατρός του. Ὁ Λουδοβῖκος ἠρνεῖτο νὰ συνάψῃ τὸν γάμον ὃν ἐπέβαλον οἱ ὑπήκοοί του, μὴ θέλων, λέγει ὁ Φροασσὰρ, νὰ νυμφευθῇ τὴν κόρην τοῦ ἐχθροῦ τοῦ πατρός του, ἔστω καὶ ἐὰν ἐλάμβανεν ὡς προῖκα τὸ ἥμισυ τοῦ βασιλείου τῆς Ἀγγλίας· ὅταν οἱ Φλαμανδοὶ ἤκουσαν τοῦτο συνέλαβον αὐτὸν καὶ τὸν ἔθεσαν ἐν τῇ φυλακῇ πύργου, ἀπειλήσαντες αὐτὸν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ ἐξήρχετο ἂν δὲν ἐνέδιδεν εἰς τὰς συμβουλάς των.

«Ἐπὶ πολὺ ὁ νέος κόμης ἦτο ἐν τῇ φυλακῇ· ἐπὶ τέλους συνέλαβε σχέδιον ὅπερ καὶ ἐξετέλεσεν. Ὑπεκρίθη ὅτι ἐνέδιδεν εἰς τὰς εὐχὰς τῶν ὑπηκόων του, προσθεὶς ὅτι θὰ ἐνυμφεύετο τὴν κόρην τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας ἐὰν ἐξήρχετο τοῦ πύργου εἰς ὃν ἦτο κεκλεισμένος· ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ μεγάλως χαροποιηθέντες οἱ ὑπήκοοί του ὁμοφώνως ἀπηλευθέρωσαν αὐτὸν, ἐπιβάλλοντες ἐν τούτοις εἰς τοὺς ἀπαρτίζοντας τὴν συνοδείαν του ἵνα τὸν ἐπιτηρῶσι μέχρις ὅτου τελεσθῇ ὁ γάμος του μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Εὐθὺς δὲ μετέπειτα οἱ Φλαμανδοὶ μεταπέμψαντες πρεσβευτὴν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας δι' οὗ ἀνήγγειλαν αὐτῷ τὴν συγκατάθεσιν τοῦ ἡγεμόνος των εἰς τὸν γάμον του τὸν παρεκάλουν νὰ ἔλθῃ εἰς Βέργην μετὰ τῆς θυγατρός του ἵνα τελεσθῶσιν οἱ ἀρραβῶνες.

Ἀλλ' ἄλλο τί διενοεῖτο ὁ νέος Λουδοβῖκος ἢ νὰ νυμφευθῇ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας. Μετὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἀρραβώνων ἐπιτυχὼν πλειοτέρας ἐλευθερίας, ἐξῆλθεν ἡμέραν τινὰ ἐπὶ θήραν μετὰ τοῦ ἀρχικυναγωγοῦ του καὶ ἁπάσης τῆς συνοδείας του. Ἐκεῖ προσποιούμενος ὅτι κυνηγᾷ ἀπεπλανήθη τῶν συνοδῶν του καὶ ἔλαβε τὴν εἰς Παρισίους ἄγουσαν, ἔνθα φθάσας μετὰ εὐτυχῆ τριήμερον πορείαν παρουσιάσθη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως τῶν Γάλλων Φιλίππου καὶ ἐδιηγήθη αὐτῷ τὰς τύχας του καὶ πῶς διὰ τῆς πανουργίας του διέξεφυγε τὰς χεῖρας τῶν Ἄγγλων. Δεχθεὶς δὲ τὰ συγχαρητήρια αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως Φιλίππου καὶ ἁπάντων τῶν Γάλλων ἐμνηστεύσατο ἀμέσως τὴν κόρην του Δουκὸς Ἰωάννου τῆς Βραβάντης, τοῦθ' ὅπερ ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὡς προδοσία». (Φροασσὰρ Χρονικά, βιβλ. Α'. Κεφ. ΑΛ'.)

VIII

Ὁ Δοὺξ δ' Ἀλβάνυ

(ΙΕ'. Αἰῶ.)

Ἰάκωβος ὁ Γ'., βασιλεὺς τῆς Σκωτίας, ἔβλεπε μετὰ δυσπιστίας τὴν ὁσημέραι αὐξανομένην δημοφιλίαν τῶν ἀδελφῶν του, δουκὸς δ' Ἀλβάνυ καὶ κόμητος δε Μάρ. Τὴν δυσπιστίαν δὲ ταύτην μετέτρεψαν μετ' οὐ πολὺ αἱ εἰσηγήσεις τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν εἰς μῖσος θανάσιμον καὶ ἀδυσώπητον· οἱ

παρ' ἀξίαν οὗτοι ἀπολαμβάνοντες τῆς βασιλικῆς εὐνοίας κατώρθωσαν νὰ ἐμβάλωσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως τοσοῦτον τρόμον καὶ φόβον ἐπὶ τῶν κινδύνων οἵτινες ἠπείλουν αὐτὸν δῆθεν ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν του ὥστε οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας ἐγεύετο ἠρέμου ἀναπαύσεως. Πρὸς τοῖς ἄλλοις τῷ ἐδιηγήθησαν ὅτι ὁ κόμης Μὰρ συνεβουλεύθη γόησσάν τινα πότε καὶ πῶς θὰ ἀποθάνῃ ὁ βασιλεὺς ἥτις ἀπήντησεν αὐτῷ ὅτι τάχιστα θὰ θανατωθῇ διὰ τῆς χειρὸς τῶν πλησιεστέρων αὐτοῦ συγγενῶν. Ἵνα δὲ περισσότερον ἐκφοβίσωσι τὸν βασιλέα προσέφερον ἐνώπιόν του ἀστρολόγον τινὰ ὅστις τῷ εἶπεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Σκωτίᾳ λέων τις μέλλων νὰ πνιγῇ ὑπὸ τῶν σκύμνων του. Τὸ ἄκουσμα τοῦτο τοσοῦτον ἐπηρέασεν ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ βασιλέως ὥστε ἀνέσως διέταξε τὴν σύλληψιν τῶν ἀδελφῶν του.

Ὁ δ' Ἀλβάνυ ἐγκαθείρχθη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἐδιμβούργου· ἀλλ' ἡ τύχη τοῦ Μὰρ ἀπεφασίσθη ἀμέσως· ὁ βασιλεὺς διέταξε καὶ τὸν ἔπνιξαν ἔν τινι λουτρῷ, ἢ κατ' ἄλλους ἱστοριογράφους, ἤνοιξαν τὰς φλέβας του καὶ ἔρρευσεν ὅλον τὸ αἷμά του μέχρι τῆς τελευταίας ρανίδος· ὁ δ' Ἀλβάνυ ὀλίγου δεῖν νὰ ὑποστῇ καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν τύχην ἐὰν τινὲς τῶν ἐν Γαλλίᾳ καὶ Σκωτίᾳ φίλων του δὲν ἐλάμβανον τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἀπελευθερώσεώς του. Μικρά τις ἐφολκίς, πλήρης οἴνων τῆς Γασκωνίας, καὶ ἐφ' ἧς ἐπέβαινον ἅπαντες οἱ φίλοι του, προσωρμίσθη εἰς τὸν ὅρμον τῆς Λαίθης (Leith)· λαβόντες δὲ οἱ φίλοι του τὴν ἄδειαν τοῦ φρουράρχου ἀπέστειλαν αὐτῷ ὡς δῶρον δύο βαγένια οἴνων. Ἐξετάζων αὐτὰ ἐντὸς τοῦ δωματίου του ὁ δοὺξ εὗρε συμπαγῆ τινὰ σφαῖραν κηροῦ περικλείουσαν ἐπιστολὴν ἥτις τὸν προέτρεπε νὰ δραπετεύσῃ ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει ὅτι ἡ ἐφολκὶς ἥτις ἔφερε τὸν οἶνον θὰ ἐδέχετο αὐτὸν ἐὰν ἠδύνατο νὰ φθάσῃ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Εἰδοποίει δὲ συνάμα αὐτὸν νὰ σπεύσῃ διότι τὴν ἐπιοῦσαν ἦτο ἡ ταχθεῖσα ἡμέρα τῆς καρατομίας του. Ὀγκῶδές δέ τι δέμα σχοινίων περιεκλείετο ἐν τῷ αὐτῷ βαρελίῳ, ὅπως δυνηθῇ νὰ καταβῇ δι' αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου μέχρι τῆς ὑπωρείας τοῦ βράχου ἐφ' οὗ ᾠκοδόμητο τὸ φρούριον. Ὁ θαλαμηπόλος του ὑπηρέτης πιστός, ὅστις συνεμερίζετο τὴν φυλακὴν τοῦ κυρίου του, ὑπεσχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ εἰς τὴν ἐπιχείρησίν του.

Πρὸ πάντων ὤφειλον νὰ ἐπιτύχωσι τὴν σύμπραξιν τοῦ λοχαγοῦ τῶν φυλάκων. Ἐπὶ τούτῳ ὁ δ' Ἀλβάνυ τὸν προσεκάλεσε νὰ γευματίσῃ μετ' αὐτοῦ ὅπως δοκιμάσωσι τὸν δωρηθέντα αὐτῷ οἶνον· ὁ λοχαγὸς ἀφοῦ ἔταξε φύλακας εἰς ὅσα μέρη ὑπῆρχε κίνδυνος ἐπορεύθη εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ δουκός, συνοδευόμενος ὑπὸ τριῶν στρατιωτῶν καὶ συνεμερίσθη τὸ προσφερθὲν αὐτῷ γεῦμα. Μετὰ τὸ γεῦμα, τοῦ δουκὸς προτείναντος αὐτῷ ὅπως παίξωσι τοὺς πεσσοὺς ὁ λοχαγὸς καθήσας πλησίον τοῦ πυρὸς καὶ ἐπηρεαζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδιακόπως προσφερομένου αὐτῷ οἴνου, ἤρξατο μετ' ὀλίγον ἀποναρκούμενος· ἐπίσης δὲ καὶ οἱ στρατιῶται εἰς οὓς ὁ οἶνος προσεφέρετο δαψιλῶς ὑπὸ τοῦ θαλαμηπόλου τοῦ δουκός. Τότε ὁ δοὺξ δ' Ἀλβάνυ, ἀνὴρ εὔρωστος καὶ οὗ τὰς δυνάμεις ἐδιπλασίαζεν ἡ ἀπελπιστία, ἐσπάσατο τοῦ ἐγχειριδίου του, ἐπέπεσεν ἐπὶ τοῦ λοχαγοῦ καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἄπνουν πρὸ τῶν ποδῶν του.

Τοιουτοτρόπως ἀπηλλάγη καὶ δύο τῶν στρατιωτῶν ἐνῷ ὁ θαλαμηπόλος ἐθανάτου τὸν τρίτον· ἡ μέθη καὶ ἡ ἔκπληξις ἣν ἐπροξένησεν αὐτοῖς ἡ ταχύτης τῆς πράξεως ἐβοήθησαν αὐτοὺς μεγάλως ἔλαβον τότε τὰς κλεῖδας ἐκ τῶν θυλάκων τοῦ λοχαγοῦ, καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τῶν τειχῶν, ἐξελέξαντο γωνίαν τινὰ ἀπομεμακρυσμένην ἐκτὸς τῆς ὄψεως τῶν φυλάκων ὅπως ἐπιτελέσωσι τὴν κινδυνώδη αὐτῶν κατάβασιν.

Ὁ θαλαμηπόλος ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ τὸ σχοινίον καταβαίνων πρῶτος, ἀλλὰ τὸ σχοινίον εὑρέθη λίαν βραχὺ· ἔπεσεν ὅθεν καὶ ἔθραυσε τὸν μηρόν του· ἐφώνησε τότε εἰς τὸν κύριόν του νὰ ἐκτείνῃ τὸ σχοινίον. Ὁ δ' Ἀλβάνυ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἔλαβε τὰς σινδόνας τῆς κλίνης του, προσέθεσεν αὐτὰς εἰς τὸ σχοινίον, καὶ εὑρέθη ἀμέσως σῶος καὶ ἀβλαβὴς εἰς τὴν ὑπώρειαν τοῦ βρά-

χου. Τότε ἔλαβε τὸν θαλαμηπόλον του ἐπ' ὤμων, ἔφερεν αὐτὸν εἰς μέρος ἀσφαλὲς ὅπου ἠδύνατο νὰ μείνῃ κεκρυμμένος μέχρι τῆς θεθεραπεύσεως της πληγῆς του, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης ἔνθεν τῶν συμπεφωνημένων σημείων ἀνταλλαγέντων, ὡδηγήθη ὑπὸ λέμβου καταφθασάσης εἰς τὴν ἐφολκίδα ἥτις ἀπῆρεν ἀμέσως διὰ Γαλλίαν.

Καθ' ὅλην τὴν νύκτα οἱ φύλακες εἰδότες ὅτι ὁ ἀξιωματικός των ἦτο μετὰ τριῶν ἀνδρῶν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ δουκὸς οὐδόλως συνέλαβον ὑπονοίας περὶ τῶν τελεσθέντων· ἀλλ' ὅτε περὶ τὸ λυκαυγὲς παρετηρήθη ὑπὸ τῶν σκοπῶν τὸ σχοινίον ὅπερ ἐκρέματο κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν ἀμέσως ἐθορυβήθησαν καὶ ἔτρεξαν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ δουκὸς ἔνθα εὗρον τὰ τέσσαρα πτώματα ἐκτάδην κείμενα ἐν τῷ μέσῳ τῆς αἰθούσης. Ὁ βασιλεὺς ἐξεπλάγη λίαν ἐπι τῇ τοιαύτῃ παραδόξῳ δραπετεύσει καὶ τότε μόνον ἐπίστευσεν εἰς τὰς ἀποσταλείσας αὐτῷ ἐκθέσεις ὅταν εἶδεν ἰδίοις ὄμμασι τὸ φρούριον κενὸν τοῦ αἰχμαλώτου ὅνπερ ἐνέκλειε. (Οὐάλτερ Σκώτ, «Ἱστορία τῆς Σκωτίας» Μέρος Α'. Κεφ. ΙΘ'.)

IX.
Ἰάκωβος Ε'. βασιλεὺς τῆς Σκωτίας.
(ΙΣΤ'. Αἰὼν)

—=—

Ὁ σὶρ Γεώργιος Δουγλὰς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κόμης δ' Ἀγγοὺς, σύζυγος τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας, ἠχμαλώτισαν τὸν βασιλέα Ἰάκωβον Ε'., ἔτι παιδίον ὄντα· ὁ κόμης δ' Ἀγγοὺς διώκει τὸ βασίλειον καὶ ἐξετέλει ἅπαντα τὰ καθήκοντα τοῦ ἀντιβασιλέως χωρὶς νὰ λάβῃ τὸν τίτλον τοῦτον· ἐν ἑνὶ λόγῳ οἱ δύω οὗτοι ἄρχοντες ἐνήργουν ὅπως ἀντικαταστήσωσιν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Σκωτίας τὴν βασιλεύουσαν οἰκογένειαν διὰ τῆς ἑαυτῶν. Πολλαὶ δὲ ἀπόπειραι ἀπελευθερώσεως τοῦ βασιλέως ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ὀπαδῶν του ἀλλὰ πᾶσαι ἄνευ τινὸς ἐπιτυχίας· καὶ δύω ἔτι μάχαι αἱματηραὶ ἐγένοντο μεταξὺ τῶν δύω κομμάτων χωρὶς τὸ δίκαιον νὰ ὑπερισχύσῃ. Ἵνα ἀποδείξωμεν δὲ τὴν σπουδαιότητα ἣν ἀπέδιδον οἱ Δουγλάςείςτὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ βασιλέως λέγομεν ἐνταῦθα ὅτι ὁ Γεώργιος Δουγλὰς βλέπων ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς δευτέρας μάχης τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐλευθερίας ἀναπτυσσομένην ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ἰακώβου, εἶπεν αὐτῷ. «Εἶναι ἀνωφελὲς νὰ ζητῇ ἡ Μεγαλειότης Σου νὰ μᾶς διαφύγῃ· ἐὰν οἱ ἐχθροί μας Σὲ ἐκράτουν ἐκ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ ἡμεῖς ἐκ τῆς ἄλλης θὰ Σὲ ἐκαρατομοῦσαμεν πλειότερον ἢ νὰ Σὲ ἀφήσωμεν». Ἐπεφόρτισαν διὰ φύλαξιν αὐτοῦ ἑκατὸν ἄνδρας ἐκλεκτοὺς διοικουμένους ὑφ' ἑνὸς τῶν οἰκείων των Δουγλὰς δὲ Παρχὴδ.

Ὅλων τῶν ἀποπειρῶν διὰ τῆς βίας ἀποτυχουσῶν ὁ Ἰάκωβος ἀπεφάσισε νὰ προστρέξῃ εἰς τὴν πανουργίαν. Ἐπέτυχε παρὰ τῆς μητρός του, τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας νὰ παραχωρήσῃ αὐτῷ τὸν πύργον Στίρλιγγ, ὅστις παρεχωρήθη αὐτῇὡς προὶξ, καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν φύλαξιν αὐτοῦ εἰς ἄρχοντα εἰς ὃν εἶχεν ἀπεριόριστον ἐμπιστοσύνην, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐτελέσθη μετὰ μεγάλης μυστικότητος. Προπαρασκευάσας οὕτως ἐκ τῶν προτέρων ἄσυλον, ὁ Ἰάκωβος ἐκαιροφυλάκτει τὴν εὐκαιρίαν ὅπως καταφύγῃ ἐκεῖ, καὶ ἵνα ἀποκοιμίσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν ἐπαγρύπνησιν τῶν Δουγλὰς ἐπεδείξατο τοσοῦτον σέβας πρὸς τὸν κομητα δ' Ἀγγοὺς ὥστε πάντες ἐπείσθησαν ὅτι ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς του, ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νὰ ὑπομείνῃ ἀγογγύστως τὴν δουλείαν του

Ὁ Ἰάκωβος κατῴκει τότε τὸν πύργον Φαλκλὰνδ, κατοικίαν βασιλικὴν, κειμένην εἰς μέρος πλῆρες κυνηγίου, τῆς προσφιλοῦς ταύτης διασκεδάσεως ἁπάντων τῶν βασιλέων τοῦ ὁμιχλώδους ἐκείνου μέρους ὅπερ καλεῖται Σκωτία.

Τοῦ κόμητος δ' Ἀγγοὺς, τοῦ Ἀρχιβάλδ, καὶ τοῦ Γεώργιος Δουγλὰς ἀπουσιασάντων

ἡμέραν τινὰ ὁμοῦ εἰς διάφορα μέρη τοῦ βασιλείου εἴτε ἕνεκεν ὑποθέσεων εἴτε ἕνεκεν ἡδονῶν, ἔμεινε πλησίον τοῦ βασιλέως μόνον ὁ Δουγλὰς δὲ Παρχὴδ μετὰ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἐφ' ὧν τὴν συνδρομὴν ἠδύ αντο νὰ βασίζωνται. Ὁ Ἰάκωβος ἐνόμισε τότε τὴν στιγμὴν κατάλληλον. Ἵνα ἀποτρέψῃ τὰς ὑποψίας ἀνήγγειλεν ὅτι θὰ ἀνηγείρετο τὴν ἐπαύριον λίαν πρωῒ ἵνα κυνηγήσῃ. Ὁ Δουγλὰς δὲ Παρχὴδ μὴ ὑποπτευόμενος τίποτε ἀπεσύρθη εἰς τὰ δωμάτιά του ἀφοῦ ἔταξε σκοποὺς εἰς ὅσα μέρη ὑπωπτεύετο ὡς ἐπικίνδυνα· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς μόλις εἶδεν ἑαυτὸν μόνον καὶ ἐκάλεσε τὸν Ἰωάννην Χάρτ, τὸν τῆς ἐμπιστοσύνης του ἀκόλουθον «Ἰωάννη τῷ εἶπε, μὲ ἀγαπᾷς; — Πλειότερον τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἀπεκρίθη ὁ νέος. Διακινδυνεύεις λοιπὸν ὅλα ὑπὲρ ἐμοῦ; — Καὶ τὴν ζωήν μου ἐὰν πρέπῃ, ἀπεκρίθη ὁ Ἰωάννης Χάρτ». Τότε ὁ βασιλεὺς τῷ ἐξήγησε τὸ σχεδιόν του καὶ ὑπο τὴν οἰκοστολὴν ἁπλοῦ ὑπηρέτου ἐ πορεύθη εἰς τὸν σταῦλον μετὰ τοῦ ἀκολούθου του ἵνα προπαρασκευάσῃ δῆθεν τὰ τοῦ κυνηγίου τῆς ἐπαύριον. Οἱ σκοποὶ ἀπατηθέντες ὑπὸ τῆς μετεμφιέσεώς του τὸν ἄφησαν νὰ διέλθῃ ἄνευ τινὸς ἐμποδίου. Ἐκεῖ τρεῖς καλοὶ ἵπποι ἕτοιμοι καὶ σφριγῶντες τοὺς περιέμειναν, τοῦ βασιλέως προσλαβόντος ἐν τῇ ἐμπιστοσύνῃ του καὶ ἕνα τῶν ὑπηρετῶν του δελεασθέντα ὑπὸ τῶν ὑποσχέσεων.

Ὁ βασιλεὺς ἵππευσε μετὰ τῶν δύω πιστῶν του ὑπηρετῶν καὶ ἔξη κάλπην καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἐλαφρὸς ὥς τι πτηνὸν διαφυγὸν τοῦ κλωβίου του. Περὶ δὲ τὸ λυκαυγὲς ἔφθασεν εἰς τὴν γέφυραν τοῦ Στίρλιγγ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατό τις νὰ διέλθῃ τὸν Φὸρθ ἢ διὰ τῆς γεφύρας ἢ ἐν πλοιαρίῳ ὁ Ἰάκωβος διέταξε νὰ κλείσωσι τὰς θύρας αἵτινες ὑπερήσπιζον αὐτὴν καὶ νὰ μὴν ἀφήσωσιν οὐδένα νὰ διέλθῃ. Κεκοπιακὼς ἔφθασε τέλος εἰς τὸν πύργον τοῦ Στίρλιγγ ὅπου ἐδέξατο αὐτὸν μετὰ χαρᾶς ὁ ὑπ' αὐτοῦ διορισθεὶς διοικητής. Ἀνήγειρον τότε τὰς κινητὰς γεφύρας, κατέρριψαν τὰ σιδηρὰ δρύφρακτα, ἔθεσαν σκοποὺς παντοῦ, ἔλαβον τέλος ὅλα τὰ μέτρα ἅτινα ὑπηγόρευεν ἡ φρόνησις. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τόσον ἐφοβεῖτο νὰ μὴ πέσῃ ἐκ νέου εἰς τὰς χεῖρας τῶν Δουγλὰς, ὥστε, μεθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν κάματον δὲν ἠθέλησε νὰ κοιμηθῇ ἢ μόνον ὅταν ἔλαβε τὰς κλεῖδας τοῦ πύργου ἃς καὶ ἔθεσεν ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν του.

Τὴν ἐπαύριον ἡ ταραχὴ καὶ ὁ θόρυβος ἦσαν μεγάλοι ἐν Φηλκλὰνδ· ὁ Γεώργιος Δουγλὰς ἐπανῆλθε τὴν ἰδίαν νύκτα τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ βασιλέως περὶ τὸ μεσονύκτιον· φθάσας ἠρώτησε ποῦ εὑρίσκετο ὁ Ἰάκωβος ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει δὲ ὅτι ἐκοιμᾶτο ὡς προτιθέμενος νὰ κυνηγήσῃ τὴν ἐπαύριον ἀπεσύρθη καὶ αὐτὸς ἀσφαλὴς ὢν περὶ τοῦ Ἰακώβου. Ἀλλὰ τὴν πρωΐαν ἔμαθεν εἰδήσεις πολὺ διαφόρους. Πέτρος τις Καρμικαὲλ, ἄρχων τοῦ Ἀβερνεθὺ, ἐλθὼν ἐν σπουδῇ εἰς τὸν πύργον του τὸν ἐπληροφόρησεν ὅτι εἶδε τὸν Ἰάκωβον διαβαίνοντα τὴν γέφυραν τοῦ Στίρλιγγ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν νύκτα.

Ὁ Δουγλὰς ἐξορμῶν τότε τῆς κλίνης του ἔτρεξεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ βασιλέως, ἐκτύπησεν ἐπανειλημμένως καὶ μὴ λαμβάνων ἀπόκρισιν, συνέτριψε τὴν θύραν. Εὑρὼν δὲ τὸ δωμάτιον κενὸν ἀνέκραξε. «Προδοσία! ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησεν!» Ἀπέστειλε τότε ταχυδρόμους εἰς τοὺς ἀδελφούς του καὶ εἰς ὅλας τὰς διευθύνσεις τοῦ βασιλείου ἵνα συναθροίσῃ τοὺς ὀπαδούς του καὶ προσπαθήσῃ νὰ ἀναλάβῃ τὸν βασιλέα. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐδημοσίευσε καὶ ἐκήρυξε πανδήμως ὅτι θὰ διεκήρυττεν ὡς προδότην πάντα ὅστις ἐν ὀνόματι τοῦ Δουγλὰς, θὰ ἐπλησίαζεν αὐτὸν μέχρις ἀποστάσεως 12 μιλίων ἢ θὰ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ βασιλείου· οἱ Δουγλὰς ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσι καὶ ἔκτοτε ἤρξατο ἡ παρακμὴ τοῦ οἴκου των. Ἰάκωβος ὁ Ε'. δὲν συνεχώρησε ποτὲ εἰς αὐτοὺς τὰς ἐπὶ τοῦ προσώπου του ἀξιώσεις των. (Οὐάλτερ Σκώττ «Ἱστορία τῆς Σκωτίας» Α'. Σειρὰ, Κεφ. ΚΓ'.)

X

Σεκοῦνδος Κυρίων

(ΙΣΤ'. Αἰών)

—=—

Ὁ Κοίλιος Σεκοῦνδος Κυρίων, λουθηρανὸς διάπυρος, τολμήσας νὰ κατηγορήσῃ ἐν πλήρει ἐκκλησίᾳ, εἰς Καζάλην (Casale), ὡς ψεύστην Ἰακωβῖνόν τινα ἐκτοξεύσαντα ἐπ' ἄμβωνος τὰς μυσαρωτέρας συκοφαντίας κατὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Μεταρρυθμίσεως συνελήφθη ἀμέσως διαταγῇ τοῦ ἱεροεξεταστοῦ τοῦ Τουρίνου. Μεταφερθεὶς ἀλληλοδιαδόχως εἰς πολλὰς εἱρκτὰς κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ διὰ τρόπου τοσούτῳ παραδόξου ὥστε οἱ ἐχθροί του τὸν κατηγόρησαν ὅτι προσέδραμεν εἰς τὴν μαγείαν. Ἵνα δὲ ἀποφύγῃ τὴν κατηγορίαν ταύτην, τὴν λίαν ἐπικίνδυνον διὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ἐδημοσίευσεν ἐν μικρῷ τινι τεύχει ἐπιγραφομένῳ Χρηστὸς (Probus) τὴν ἀφήγησιν τῆς δραπετεύσεώς του, ἐξ ἧς ἀποσπῶμεν τὴν παρὰ πόδας περικοπήν.

«Ἤμην, λέγει, κεκλεισμένος ἀπὸ ὀκτὼ ἡμερῶν ἐν τῇ νέᾳ μου εἱρκτῇ, ἔνθα μοὶ ἔθεσαν εἰς τοὺς πέδας μου πόδας ὀγκώδεις, ὅταν αἴφνης ἐνεπνεύσθην ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Ὅταν εἰσῆλθεν ἐν τῷ δωματίῳ μου ὁ ἐπιστατῶν ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου νέος ἠρξάμην νὰ τὸν παρακαλῶ ὅπως ἀπαλλάξῃ τὸν ἕνα τῶν ποδῶν μου, τῆς κατακρατούσης αὐτὸν πέδης. «Σᾶς ἀρκεῖ βεβαίως, τῷ εἶπον μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, νὰ ἦμαι προσδεδεμένος δι' ἑνὸς τῶν ποδῶν μου εἰς τόσον ὀγκῶδες βάρος.» Ἀφέθη δὲ νὰ πεισθῇ, τῆς ὑστεροβουλίας οὐδαμῶς εἰσδυούσης εἰς τὸ πνεῦμά του καὶ ἀπηλευθέρωσε τὸν ἕνα τῶν ποδῶν μου. Παρῆλθον οὕτω δύω ἡμέραι' τὴν τρίτην ἠρξάμην τοῦ ἔργου.

Ἤμην ἐνδεδυμένος ἐξ ἑνὸς ὑποκαμίσου λινοῦ' ἀπέβαλον αὐτὸ καὶ ἐκβάλλων ταὐτοχρόνως τὴν περιβάλλουσαν τὴν ἐλευθέραν κνήμην μου περικνημίδα ἐποίησα ἐξ αὐτῶν δέμα τι ὅπερ, ἐσχηματοποίησα ἐν εἴδει κνήμης, εἰς ἣν προσέδεσα καὶ ἓν πέδιλον' ἀλλὰ μοὶ ἔλειπε ἔτι τί ὅπερ νὰ δώσῃ αὐτῇ ὄγκον. Ἤμην λίαν ἀνήσυχος καὶ ἐζήτουν μετ' ἀγωνίας εἰς ὅλα τὰ μέρη ὅτε παρετήρησα ῥάβδον τινὰ ἐκ καλάμου κειμένην ὑπὸ σειρὰν ἑδρῶν. Ἐδραξάμην αὐτῆς μετὰ σπουδῆς, τὴν ἔθεσα εἰς τὴν ψευδῆ κνήμην μου, καὶ κρύπτων τὴν ἀληθῆ μου ὑπὸ τὸν μανδύαν περιέμενον τὴν ἐπιτυχίαν τῆς πανουργίας μου... Ὁ καλὸς ἄνθρωπος ἐπανῆλθε τὴν ἐπαύριον, κατὰ τὴν 20ὴν ὥραν (2 ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον περίπου) ἐρωτῶν με πῶς εὑρισκόμην. «Θὰ ἤμην καλλίτερον, ἀπεκρίθην, ἐὰν θελήσητε νὰ προσδέσητε τὰς πέδας εἰς τὴν ἄλλην κνήμην μου, ὅπως ἑκάστη αὐτῶν δυνηθῇ ἀλληλοδιαδόχως νὰ ἐλευθερωθῇ». Συνήνεσε καὶ προσέδεσε τὴν ψευδῆ κνήμην μου.

Ὁ δεσμώτης τὴν ἄλλην νύκτα περιμείνας τοὺς φύλακάς του νὰ ἀποκοιμηθῶσι καὶ ἀκούσας αὐτοὺς ῥέγχοντας, ἐξέβαλλε τὴν ψευδῆ κνήμην του, ἐπανέλαβε τὴν περικνημῖδα καὶ τὸ ὑποκάμισόν του, εἶτα ἤνοιξεν ἀθορύβως τὴν θύραν τῆς εἱρκτῆς του, ἥτις ἐκλείετο ἔσωθεν ὑφ' ἁπλοῦ τινος σύρτου. Ἀλλὰ κατόπιν ἦτο τὸ δυσκολώτερον μέρος τῆς ἀποδράσεως διότι εἶχε νὰ ὑπερβῇ ἀναρριχώμενος τὰ ὑψηλὰ τείχη τῆς φυλακῆς του, τοῦθ' ὅπερ κατώρθωσεν ἄνευ τινὸς δυσκολίας. (Ἐκ τῶν τοῦ Λουδοβίκου Λαλὰν «Βιογραφικῶν Περιέργων»).

(ἕπεται συνέχεια).

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑΣ.

—=—

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ

Ἀφ' οὗ σοὶ ἔδωκα ἀναγνῶστά μου, συνοπτικὴν τινὰ ἰδέαν περὶ τοῦ κλίματος ἐν γένει, καὶ ἀφ' οὗ ἤρχισα ἀπὸ τῶν ζωνῶν τῆς γῆς καὶ ἐτελείωσα εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς

τοῦ κτήματόςσου, τὰςσχετικὰς πρὸςτὴν ἀνατολὴν, τὴν δύσιν, τὴνἄρκτον καὶ τὴν μεσημβρίαν ἐπιχειρῶ σήμερον νὰ συμπληρώσω τὸ μάθημα ἐκεῖνο,διότι ὅσα ἐκεῖ εἶπα δὲν ἀρκοῦσιν. (**)

Διὰ νὰ ἐννοήσῃς καλῶς τί ἐστι κλίμα, πρέπει πολλὰ ἀκόμη νὰ προσθέσω, πρέπει ἰδίως νὰ σοὶ εἴπω τινὰ διὰ τὴν ἀτμοσφαίραν τοὺς ἀνέμους, τὴν ὑγρασίαν ἢ τὴν ξηρασίαν, τὰς βροχὰς, τὸν βαθμὸν τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους, καὶ ἄλλα φυσικὰ φαινόμενα, μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ κλίμα σχέσιν, καὶ μεγαλητέραν ἐπιρροὴν εἰς τὴν ζωὴν τῶν καλλιεργουμένων ὑπὸ σοῦ φυτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται τὸ κέρδος ἢ ἡ ζημία σου,ὁποία δή ποτε φύσεως καὶ ἂν ἦναι ταῦτα.

Πάντες γνωρίζομεν καὶ λέγομεν καθ' ἑκάστην, ὅτι ἡ γῆ μας καλύπτεται ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαίρας ἐντὸς τῆς ὁποίας ζῶσι καὶ ἄνθρωποι καὶ ζῶα καὶ φυτὰ, ὡς οἱ ἰχθῦς εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἀτμοσφαίρα αὕτη περιβάλλει τὴν σφαιροειδῆ γῆν τὴν ὁποίαν κατοικοῦμεν ὡς τὸ λεύκωμα (ἀσπράδι) τοῦ ὠοῦ πέριξ τοῦ κρόκου, καὶ σύγκειται μὲν κυρίως ἐκ τοῦ ἀέρος, περιέχει ὅμως καὶ μεγάλην ποσότητα ὕδατος, καὶ ἐνεργεῖ ἐπ' αὐτῆς ἡ θερμότης καὶ ὁ ἠλεκτρισμός. Ἄνθρωποι σοφοὶ ἐμέτρησαν τὸ πάχος τῆς ἀτμοσφαίρας ταύτης, καὶ εὗρον ὅτι ἀπὸ τὴν γῆν ἐπὶ τῆς ὁποίας πατοῦμεν μέχρι τοῦ τελευταίου καὶ ἐσχάτου ὁρίου αὐτῆς εἶναι ἓν διάστημα ἑξήκοντα χιλιάδων μέτρων· ἔξω δ' αὐτῆς εἶναι βεβαιότατον ὅτι οὔτε φυτὸν οὔτε ζῶον δύναται νὰ ζήσῃ.

Ἐπίστευον τὸν παλαιὸν καιρὸν ὅτι ὁ ἀὴρ τῆς ἀτμοσφαίρας ἦτον ἁπλοῦν σῶμα, δηλαδὴ δὲν ἦτο σύνθετος ἀπὸ ἄλλα σώματα καὶ τὸν ὠνόμαζον στοιχεῖον· ἀλλὰ πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὅλος ὁ κόσμος ἐπληροφορήθη, καὶ ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἀὴρ σύγκειται ἐξ ἄλλων ἀεροειδῶν σωμάτων, ἐλαφρῶν, ἀοράτων ἀνεπαισθήτων εἰς τὴν ἁφήν μας. Τὰ σώματα ταῦτα οἱ ἐπιστήμονες σήμερον τὰ ὀνομάζουσιν ἀέρια· ἐκ δὲ διαφόρων ἐξετάσεων ἐπληροφορήθησαν ὅτι τὰ ἀέρια τὰ ὁποῖα μεμιγμένα ὁμοῦ σχηματίζουσι τὸν ἀέρα, εἶναι τρία διαφόρου φύσεως καὶ διαφόρων χαρακτήρων. Ἐκ τούτων δὲ τὸ μὲν λέγεται ὀξυγόνον καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἓν πέμπτον περίπου μέρος τοῦ ὄγκου τοῦ ἀέρος, τὸ δὲ δεύτερον ὀνομάζεται ἄζωτον, καὶ τοῦτο εἶναι εἰς πολὺ μεγαλητέραν δόσιν, διότι ἀποτελεῖ τὰ τέσσαρα πέμπτα αὐτοῦ καὶ κἄτι τι περισσότερον μάλιστα, τὸ δὲ τρίτον καλεῖται ἀνθρακικὸν ὀξὺ, καὶ εὑρίσκεται εἰς ἐλαχίστην ποσότητα, ὅση ἀρκεῖ διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὰ πέντε μερίδια. Λοιπὸν ἐκ τριῶν εἰδῶν ἀερίων συντίθεται ὁ ἀὴρ τὸν ὁποῖον ἀναπνέομεν, ἤτοι ἐξ ἀζώτου ἀπαντωμένου κατὰ τέσσαρα πέμπτα καὶ κἄτι τι περισσότερον, ἐκ ποσότητος ὀξυγόνου ὀλιγωτέρας τοῦ ἑνὸς πέμπτου καὶ ἐξ ἐλαχίστου τινὸς μέρους ἀνθρακικοῦ ὀξέος.

(**) Ἴδε Τεῦχος Β'. Σελ. 83.

Ἂν καὶ τὰ τρία ταῦτα σώματα εἶναι ἐντελῶς μεμιγμένα μεταξύ των, χωρίζονται ὅμως εὐκόλως, διότι ἔχουσι σχέσιν μὲ ὅλα τὰ ἐν τῇ γῇ ὑπάρχοντα ὄντα ἔμψυχά τε καὶ ἄψυχα, δηλαδὴ ζῶα, φυτὰ καὶ ὀρυκτὰ καὶ ἐνεργοῦσιν ἐπ' αὐτῶν.

Καὶ τὸ μὲν ὀξυγόνον ἑνοῦται μετὰ πολλῶν καὶ διαφόρων μετάλλων καὶ ὀρυκτῶν, καὶ σχηματίζει διάφορα ὀξείδια καὶ γαίας ἐκ τῶν ὁποίων σύγκειται μέγα μέρος τῶν καλλιεργουμένων ἀγρῶν. Τὸ ὀξυγόνον τοῦτο ὅταν ἑνωθῇ κατὰ ποσότητα ὡρισμένην μετ' ἄλλου τινὸς ἀερίου ὀνομαζομένου ὑδρογόνου, παράγει τὸ ὕδωρ· ἀπορροφώμενον δὲ διὰ τρόπων πολλῶν καὶ διαφόρων παρὰ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ὀργανισμοῦ των· ἄνευ τοῦ ὀξυγόνου τὰ ζῶα δὲν ἤθελον ἀναπνεύσει, καὶ ἄνευ αὐτοῦ τὰ σπέρματα τῶν φυτῶν ποτὲ δὲν ἤθελον βλαστήσει. Τὸ ὀξυγόνον εἶναι ἐν ἑνὶ λόγῳ ὁ δραστηριώτερος ἐνεργὸς πάσης ζωῆς ἐν τῷ κόσμῳ.

Τὸ δὲ ἄζωτον δὲν ἐνεργεῖ μετὰ τοσαύτης δραστηριότητος ἐπὶ τῆς ζωῆς, καὶ φαίνεται ὅτι ὑπάρχει τρόπον τινὰ διὰ νὰ μετριάζῃ τὴν μεγίστην τοῦ ὀξυγόνου ἐνέργειαν ἀπαντᾶται δὲ τὸ ἄζωτον ἀφθόνως εἰς ὅλα τὰ εἴδη τῶν ζώων, καὶ εἰς μέγαν ἀριθμὸν φυτικῶν οὐσιῶν.

Τὸ δὲ ἀνθρακικὸν ὀξὺ δὲν εἶναι στοιχεῖον τουτέστιν ἁπλοῦν σῶμα, ὡς τὸ ὀξυγόνον καὶ τὸ ἄζωτον, ἀλλ' εἶναι ἀέριον σύνθετον ἐξ ἄνθρακος καὶ ὀξυγόνου· γεννᾶται δὲ καθ' ἑκάστην εἰς τὴν ἀτμοσφαίραν οὐχὶ μόνον συνεπείᾳ τῆς σήψεως διαφόρων οὐσιῶν προερχομένων ἐκ ζώων καὶ φυτῶν, ἀλλὰ παράγεται καὶ διὰ τῆς ἀναπνοῆς τῶν ζώων, καὶ διὰ τεχνιτῆς ἢ φυσικῆς ἀποσυνθέσεως διαφόρων ὀρυκτολογικῶν σωμάτων. Παραδείγματος χάριν, τὰ μάρμαρα καὶ οἱ περισσότεροι λίθοι σύγκεινται ἐξ ἀσβέστου καὶ ἀνθρακικοῦ ὀξέος, ὅταν λοιπὸν καίωμεν τοὺς λίθους εἰς τὰς καμίνους διὰ νὰ κατασκευάσωμεν ἄσβεστον, φεύγει τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ καὶ μένει ἡ ἄσβεστος. Ἄλλο παράδειγμα σοὶ φέρω, τὸ ἀκόλουθον· λάβε δριμὺ ὄξος καὶ χύσον αὐτὸ ἐπί τινος λίθου, ἀμέσως θέλεις ἰδεῖ νὰ γίνῃ βράσις· ἡ βράσις αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς γεννήσεως τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος κατὰ τρόπον, τὸν ὁποῖον ἴσως ἄλλοτε θέλω λάβει ἀφορμὴν νὰ σοὶ ἐξηγήσω.

Τὸ ἀνθρακικὸν ὀξὺ εἶναι λίαν βλαπτικὸν εἰς τὴν ἀναπνοὴν τῶν ζώων, διὰ τοῦτο καὶ ὅπου ὑπάρχει μεγάλη ποσότης ἐξ αὐτοῦ, ἐπέρχεται ἀμέσως ὁ θάνατός των. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ ἀέριον τοῦτο, τὸ ὁποῖον μόνον του εἰς μεγαλητέραν δόσιν εἶναι βλαπτικώτατον ὠφελεῖ πολὺ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν φυτῶν· διότι τὰ φυτά, ὡς θέλομεν εἰπεῖ ἄλλοτε, ἀναπνέουσι διὰ τῶν φύλλων των, ἀναπνέοντα δὲ κρατοῦσι τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ, τὸ ἀποσυνθέτουσι, καὶ τὸ μὲν ὀξυγόνον, τὸ τόσον χρήσιμον εἰς τὴν ἀναπνοὴν τῶν ζώων, τὸ ἀποβάλλουσι πρὸς ὄφελος τῶν ζώων, τὸν δὲ ἄνθρακα αὐτοῦ κρατοῦσι διὰ νὰ τὸν μεταβάλωσιν εἰς ξύλον καὶ ἄλλας ἀνθρακούχους οὐσίας. Μὴ σὲ φανῇ λοιπὸν παράδοξον ἀναγνῶστα μου, ἐὰν σοὶ εἴπῃ τις ὅτι τὸ ξύλον τὸ ὁποῖον καίεις διὰ νὰ βράσῃς τὸ φαγητόν σου, ἢ διὰ νὰ θερμανθῇς, ὑπάρχει εἰς κατάστασιν ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῷ ἀέρι, τὸν ὁποῖον ἀνέπνευσε τὸ δένδρον ἐξ οὗ ἐκόπη, καὶ τὸ μετέβαλεν εἰς ξύλον διὰ τῆς ἀναπνοῆς του, σὺ δὲ καίων τὸ ξύλον συντελεῖς νὰ τὸ κάμῃς πάλιν ἀνθρακικὸν ὀξὺ διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ἐκ νέου εἰς ἄλλο δένδρον χάριν τῶν ἀπογόνων σου· διότι καμμία ὕλη δὲν χάνεται εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ τώρα λαμβάνει μίαν μορφὴν καὶ τώρα μίαν ἄλλην, ὑπαγομένη εἰς τοὺς νόμους τοὺς ὁποίους ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς ἔθεσεν ὁ Θεὸς εἰς τὰ σώματα τοῦ σύμπαντος.

Τὰ τρία ταῦτα ἀέρια, τὰ ἀποτελοῦντα διὰ τῆς ἑνώσεώς των τὴν κυρίως ἀτμοσφαίραν, ἀπαντῶνται εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν αὐτῆς καὶ εἰς ὅλα τὰ κλίματα· μόνον εἰς ἑλώδη τινὰ μέρη, ἢ νοσηρὰς κοιλάδας, καὶ ἐντὸς σπηλαίων ὅπου δὲν γίνεται κίνησις καὶ ἀνανέωσις τοῦ ἀέρος, πλεονάζει πολλάκις τὸ ἀνθρακικὸν ὀξύ. Ἱστορικὰ δὲ καὶ πασίγνωστα κατέστησαν τὸ λεγόμενον σπήλαιον τοῦ κυνὸς παρὰ τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας, καὶ ἡ θανατηφόρος κοιλὰς τῆς Ἰάβας, διὰ τὸν ἐν αὐτοῖς πλεονασμὸν τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος. Εἰς τοῦ πρώτου τὸν πυθμένα μόλις κρεμάσῃ τις κυνάριον ἢ ἄλλο τι ζῶον θέλει τὸ ἴδει ἀμέσως ν' ἀποθάνῃ. Εἰς δὲ τὴν δευτέραν, οὐχὶ μόνον καλύπτουσι τὸ ἔδαφος τὰ λευκαθέντα ὀστᾶ διαφόρων ζώων ἅτινα πλανηθέντα εὗρον, μόλις εἰσελθόντα εἰς αὐτήν, τὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ τὰ πτηνὰ αὐτὰ τὰ ἄνωθεν αὐτῆς τυχαίως διαβαίνοντα, πίπτουσιν ἀμέσως νεκρά.

Ὁ ἀὴρ ὅστις πανταχόθεν μᾶς περικυκλόνει ἔχει βάρος, ἀλλ' ἡμεῖς δὲν αἰσθανόμεθα τὴν ἐκ τοῦ βάρους τούτου, πίεσιν, διότι αὕτη γίνεται ὄχι μόνον ἐκ τῶν ἄνω, ἀλλὰ καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ ἐκ τῶν πέριξ ὑμῶν, τὸ δὲ βάρος τοῦτο εἶναι ἴσον μὲ μίαν στήλην ὕδατος ἔχουσαν ὕψος 32 ποδῶν. Ἐὰν ἡ πίεσις τοῦ ἀέρος δὲν ἐγίνετο πανταχόθεν, ἠθέλομεν ἰδεῖ εἰς ὅλα τὰ ζῶα τὰς φλέβας καὶ τὰς ἀρτηρίας τὰς περιεχούσας τὸ αἷμα νὰ ἐκταθῶσι μέχρι διαῤῥήξεως, καὶ εἰς ὅλα τὰ φυτὰ τὰ ἀγγεῖα τὰ περιέχοντα τοὺς θρεπτικοὺς χυμοὺς νὰ πάθωσι τὸ αὐτό. Τοῦτο ἐκινδύνευσαν νὰ πάθωσι καὶ ὅσοι δι' ἀεροστάτων ἐτόλμησαν νὰ ὑψωθῶσιν εἰς στρώματα τῆς ἀτμοσφαίρας ἀραιότερα.

Ἡ πυκνότης τῆς ἀτμοσφαίρας δὲν εἶναι πάντοτε καὶ παντοῦ ἡ αὐτή, ἡ δὲ θερμότης

ἔχει μεγάλην ἐπιῤῥοὴν ἐπ' αὐτῆς· ἡ πυκνότης τῆς ἀτμοσφαίρας βλάπτει τὰ ζῶα, ἡ δὲ ἀραιότης αὐτῆς βλάπτει τὰ φυτά. Διὰ νὰ γνωρίζωμεν δὲ τὴν πυκνότητα ἢ τὴν ἀραιότητα τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ τὴν ποσότητα τῆς ἐν αὐτῇ θερμότητος, μεταχειριζόμεθα δύω ἁπλούστατα ἀλλὰ χρησιμώτατα καὶ ἀκριβῆ ὄργανα· Καὶ τὸ μὲν ἕν, διὰ τοῦ ὁποίου μανθάνομεν τὰς ἀτμοσφαιρικὰς μεταβολάς, καλεῖται βαρόμετρον, τὸ δὲ ἄλλο τὸ ὁποῖον μᾶς δεικνύει τὴν ποσότητα τῆς ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ θερμότητος λέγεται θερμόμετρον.

Τὸ βαρόμετρον εἶναι ὄργανον ἀναγκαιότατον εἰς πάντα ἰδιοκτήτην καὶ γεωπόνον· ἀπὸ τοῦ 1643 ὅτε ἐφηυρέθη παρὰ τοῦ Ἰταλοῦ Τοῤῥικέλλη μαθητοῦ τοῦ περιφήμου Γαλιλαίου, τὸ ὄργανον τοῦτο, ἔλαβε μέχρι σήμερον πολλὰς τροποποιήσεις ἐπὶ τὸ τελειότερον ἐνταυτῷ, καὶ διὰ τοῦτο εἰς μεγαλητέραν, χρῆσιν παρὰ τοῖς εὐπόροις γεωπόνοις εἶναι τὸ τοῦ Γαϋλουσσάκου εἶναι δὲ τοῦτο σίφων ὑέλινος, δηλαδὴ σωλὴν μακρὸς κλεισμένος εἰς τὴν κορυφὴν καὶ ἐκ τοῦ κάτω ἄκρου του κυρτωμένος πρὸς τὰ ἄνω· τὸ βραχύτερον, τὸ κάτω καὶ κυρτωμένον τοῦτο ἄκρον, ἡ σκέλος, ἔχει μίαν ὀπὴν ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ κάτωθεν τῆς ὀπῆς εἶναι πλῆρες ὑδραργύρου, ὅστις μεταβαίνει πληρῶν ἐν μέρει καὶ τὸ ἄλλο καὶ μεγαλήτερον μέρος τοῦ σωλῆνος. Τὸ ὅλον ἐφαρμόζεται ἢ ἐπὶ σανίδος ὀρθογωνίου, ἢ ἐπὶ ξυλίνης θήκης ἢ ἐπὶ ῥάβδου, ἐφ' ἧς εἶναι χαραγμένοι διάφοροι βαθμοί· ὁ ὑδράργυρος ὁ εὑρισκόμενος εἰς τὸ βραχὺ καὶ κατώτερον σκέλος τοῦ σίφωνος συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς ἀτμοσφαίρας διὰ τῆς ὀπῆς ἣν ἔχει πλαγίως, ἥτις, ὅταν εἶναι πυκνὴ καὶ βαρεῖα, τὸν πιέζει τὸν ὠθεῖ ἐντὸς τοῦ μακροῦ σκέλους, εἰς τὴν κοιλότητα τοῦ ὁποίου βαθμηδὸν τὸν βιάζει ν' ἀναβῇ· Ὅταν δὲ πάλιν ἡ ἀτμοσφαίρα εἶναι ἐλαφρὰ τότε ἐκ τοῦ μακροῦ σκέλους καταβαίνει ὁ ὑδράργυρος πρὸς τὸ βραχύτερον σκέλος. Διὰ τῆς ἀναβάσεως λοιπὸν τῆς στήλης ταύτης τοῦ ὑδραργύρου εἰς τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ βαρομέτρου δυνάμεθα νὰ προΐδωμεν τὸν καλὸν ἢ κακὸν καιρόν, τὴν βροχήν, τὰς καταιγίδας, καὶ νὰ μετρήσωμεν ἀκριβῶς σχεδὸν τὸ ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὕψος παντὸς τόπου, καὶ αὐτῶν τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων. Εἰς ἄλλα δὲ τροποποιηθέντα σήμερον βαρόμετρα ἐφηρμόσθη καὶ πλὰξ μεταλλίνη, καὶ δείκτης, ὅστις, περιστρεφόμενος ὡς αἱ βελόναι τοῦ ὡρολογίου, δεικνυσιν ἀκριβῶς πάντα ταῦτα.

Τὸ δὲ θερμόμετρον σύγκειται ἐξ ἑνὸς σωλῆνος στενοῦ, ὑελίνου, κλεισμένου ἄνωθεν, καὶ τελευτῶντος κάτωθεν εἰς μίαν εὐρυτέραν κοιλότητα, συνήθως σφαιροειδῆ, καὶ πλήρη ἐξ ἑνὸς ῥευστοῦ τὸ ὁποῖον δυσκόλως ὑπὸ τοῦ ψύχους πήγνυται· πρὸς τοῦτο δὲ μεταχειρίζονται ἢ τὸν ὑδράργυρον ἢ τὸ χρωματισμένον οἰνόπνευμα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θερμότης ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ διαστέλλῃ καὶ νὰ πλατύνῃ ὅλα τὰ σώματα, τὸ δὲ ψύχος τοὐναντίον νὰ τὰ συστέλλῃ, ὁ ὑδράργυρος, ἢ τὸ οἰνόπνευμα ἀναβαίνει καταβαίνει ἐντὸς τοῦ στενοῦ αὐτοῦ σωλῆνος ἀναλόγως τοῦ ψύχους ἢ τῆς θερμότητος. Ὁ σωλὴν αὐτὸς εἶναι προσηρμοσμένος εἰς μίαν πλάκα ἐκ ξύλου ἢ μετάλλου, ἐπὶ τῆς ὁποίας παρατίθεται κλίμαξ 80 ἢ 100 βαθμῶν ἠριθμημένων, ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ μηδενὸς τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ βαθμὸς τοῦ διαλυομένου πάγου, διαιρεῖται δὲ κάτωθεν αὐτοῦ πάλιν εἰς ἄλλους βαθμούς. Καὶ οἱ μὲν ἄνωθεν τοῦ μηδενὸς βαθμοὶ μᾶς δεικνύουσι τὴν θερμότητα μέχρι τοῦ βράζοντος ὕδατος· οἱ δὲ κάτωθεν τοῦ μηδενός, τὸ ψύχος ἀπὸ τῆς διαλύσεως τοῦ πάγου μέχρι τοῦ δριμυτάτου ψύχους. Ὅλα τὰ θερμόμετρα δὲν ἔχουσι τὰς αὐτὰς διαιρέσεις· τὸ μὲν θερμόμετρον τοῦ Ῥεωμύρου φέρει βαθμοὺς 80 ἄνω τοῦ μηδεός, εἰς τοὺς ὁποίους ὅταν φθάσῃ ἡ θερμότης βράζει τὸ ὕδωρ· τὸ δὲ λεγόμενον τοῦ Κελσίου διαιρεῖται εἰς 100 βαθμούς, διὸ καὶ ἑκατόβαθμον ὀνομάζεται· τὸ δὲ τοῦ Φρενείτου διαιρεῖται εἰς 212 βαθμούς, ἐξ ὧν ὁ τριακοστὸς δεύτερος δεικνύει τὸ σημεῖον τῆς διαλύσεως τοῦ πάγου, εἶναι δηλαδὴ ταυτόσημος τοῦ μηδενὸς τῶν δύο ἄλλων θερμομέτρων. Τὸ θερμόμετρον τοῦ Φρενείτου, χρήσιμον εἰς Ἀγγλίαν ἰδίως, θεωρεῖται διὰ τὴν μικρότητα τῶν βαθμῶν του, ὡς τὸ ἀκριβέστερον καὶ ἀσφαλέστερον τῶν δύω ἄλλων.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ.

——

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος Ζ'. Σελ. 316).

ΕΛΕΝΗ (ἀνεγειρομένη)

Ἀλλά, πάτερ μου, τὰ αἰσθήματα τοῦ Λέοντος εἶναι ὅλα εὐγενῆ καὶ ἄξια συμπαθείας...

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀρκεῖ! ἐνόησα τὰ αἰσθήματά σου, εἶσαι....

ΕΛΕΝΗ

Μή, πρὸς Θεοῦ! ὦ πάτερ, οὐδὲ λέξιν ἔτι, ἵνα μὴ ἴδῃς τὴν θυγατέρα σου ἐξερχομένην τῶν ὁρίων τῆς ὑπακοῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Πῶς; τί εἶπες; θὰ μοὶ ἀντισταθῇς;

ΕΛΕΝΗ

Εἶμαι Ἑλληνὶς καὶ ὡς τοιαύτη δὲν δύναμαι νὰ ὑπακούσω εἰς τὰς προσταγάς σου. Γνωρίζω τὰ χρέη μου πλὴν ἔτι κάλλιον καὶ τὰ καθήκοντά μου. Καταπιεστὴν τῆς πατρίδος μου οὐδέποτε θὰ νυμφευθῶ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Αἴ, ἄφρον παιδάριον! μάθε λοιπὸν τὴν ἀλήθειαν ἣν σοὶ ὑπέκρυψα μέχρι τοῦδε. Εἶμαι Ἀλβανὸς καὶ ὁ πατήρ μου ἦτο βοσκός. Οὐδὲν κοινὸν λοιπὸν ἔχω μετὰ τῆς χώρας ταύτης.

ΕΛΕΝΗ

Ἀλβανός! Ἀλβανή!.... Πλὴν ὄχι, εἶν' ἀδύνατον! αἰσθάνομαι ἐν τῇ καρδίᾳ μου θερμαινομένην οὐράνιον φλόγα, πῦρ θεῖον! Ἀλβανή, ὄχι δὲν εἶμαι! μήτι καὶ ἐγὼ Ἀτθίδος τὸ γάλα δὲν ἐθήλασα! Ἀλβανή! ἐρρέτω ἡ κακόφωνος αὕτη προσωνυμία. Εἶμαι Ἑλληνίς! Τίς θὰ ἀναγκάσῃ τὴν Ἑλληνίδα νὰ ἀπαρνηθῇ τὴν πατρίδα της;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἐγὼ ὁ Ἀλβανός, ὡς πατήρ, θὰ ἀναγκάσω σὲ τὴν Ἑλληνίδα, κόρην μου νὰ μὲ ὑπακούσῃς! Ἐν ὀνόματι τῆς πατρικῆς μου ἰσχύος σὲ διατάττω ὅταν ἅμα προσεχῶς, αὔριον, σήμερον ἴσως ὁ Γοδεφρεῖδος ζητήσῃ τὴν χεῖρά σου, νὰ μὴ ἀρνηθῇς.

ΕΛΕΝΗ

Θὰ τὴν ἀποποιηθῶ!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Αὕτη, φιλτάτη, εἶναι ἰσχυρογνωμία παιδαριώδης. Θὰ δεχθῇς τὴν χεῖρά του ἀκούεις, θὰ δεχθῇς.... Σοὶ δίδω μιᾶς ὥρας καιρὸν ἵνα σκεφθῇς!

(ἀπέρχεται δεξιόθεν· ἡ Ἑλένη μετὰ μικρὸν ἀπέρχεται ἐκ τοῦ βάθους κινοῦσα τὴν κεφαλήν· μικρὰ σιγή· εἰσέρχονται ὁ Αἰμίλιος καὶ ἡ Εὐτυχία ἀριστερόθεν).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ καὶ ΕΥΤΥΧΙΑ.

——

ΕΥΤΥΧΙΑ

Εἶδες τὸν ἀδελφόν μου, Αἰμίλιε!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Όχι κυρία.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Δὲν εἶναι νομίζω σήμερον ἡ ταχθεῖσα ἡμέρα τῆς ἐξεγέρσεως;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ναί! ὁ Χαμάρετος περιμένεται ἐνταῦθα ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἵνα παραλάβῃ τὸν Σωτήριον καὶ τὸν ἀδελφόν σας μεθ' ἑαυτοῦ, συνάμα δὲ ἀσφαλίσῃ καὶ ὑμᾶς μετὰ τῆς Ἑλένης εἴςτι βέβαιον μέρος.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Πῶς; ἡμεῖς θὰ μείνωμεν ἐνταῦθα μόναι καὶ ἀπροστάτευτοι; Δὲν θὰ τοὺς συνοδεύσωμεν;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Εἶναι ἀδύνατον κυρία. Ἄλλως τε δὲν θὰ εἶσθε μόναι.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τί ἐννοεῖς Αἰμίλιε; τὸ καθῆκόν σου εἶναι πλησίον τοῦ κυρίου σου. Σκέφθητι.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Σκέπτομαι, ἀλλ' ὁ νοῦς ἀντιπαλαίει πρὸς τὴν καρδίαν μου. Εἶναι ἀδύνατον νὰ σᾶς ἐγκαταλείψω μόνην.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Τόσον λοιπὸν μᾶς συμπαθεῖς Αἰμίλιε!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Σᾶς συμπαθῶ! ναί, σᾶς συμπαθῶ— σᾶς ἀγαπῶ. Μὴ ἐκπλήττεσθε κυρία, ἀκούσατέ μου· εἴμεθα μόνοι ἐνταῦθα καὶ θὰ σᾶς ἐξηγήσω ὅλα καὶ ἴσως αὔριον θὰ μὲ διώξητε τῆς παρουσίας σας. Μοὶ ἐσώσατε τὴν ζωὴν σᾶς τὴν προσέφερον μετ' αὐταπαρνήσεως· Τὴν εὐγνωμοσύνην ὅμως ὀλίγον κατ' ὀλίγον διεδέχθη ὁ ἔρως, ἔρως εὐλαβὴς καὶ σεμνός. Δὲν εἶναι ἔγκλημα ἐὰν σᾶς τὸ ἐξομολογοῦμαι· μὴ εἶναι ἔγκλημα τὸ νὰ λατρεύῃ τις τὸν Θεὸν καὶ νὰ λατρεύῃ αὐτὸν πανδήμως. Ἐγὼ Θεόν μου ὑμᾶς ἔχω καὶ δὲν τὸ θεωρῶ ἔγκλημα νὰ διακηρύττω τὴν λατρείαν μου. Εἰς τὰς κρισίμους ταύτας περιστάσεις δὲν σᾶς προσφέρω κυρία, περγαμηνὰς εὐγενείας καὶ τίτλων μετὰ μυριάδων λογχῶν. Ὄχι! Ἀλλὰ σᾶς προσφέρω καρδίαν ζωηράν, ἔνθερμον καὶ ἀφωσιωμένην εἰς ὑμᾶς, περιπαθῆ καὶ ποθοῦσαν νὰ τελειώσῃ τοὺς παλμούς της δι' ὑμᾶς καὶ μόνην.... Οἴμοι! πῶς παρεφέρθην! πῶς παρεγνώρισα τὴν θέσιν μου! πτωχὲ καὶ ταπεινὲ δοῦλε, μυστικοσύμβουλε ἐξ ἀφοσιώσεως, φίλε ἐξ εὐγνωμοσύνης. Τί παραληρεῖς; Συγγνώμην κυρία, συγχωρήσατέ με....

ΕΥΤΥΧΙΑ

Αἰμίλιε, εἶσαι εὐγενὴς καρδία καὶ δὲν ἔχεις ἀνάγκην συγχωρήσεως. Τὸν ἔρωτά σου ὅμως δὲν δύναμαι νὰ συμμερισθῶ! ἡ καρδία μου ἐδόθη εἰς ἄλλον! ἀγαπῶ τὸν εὐγενῆ σου ἐκεῖνον Ἕλληνα τὸν ὑπερήφανον ἐκεῖνον Λέοντα τῆς Σπάρτης, τὸν Χαμάρετον. Εἰς αὐτὸν ὁ ἔρως μου, εἰς σὲ ἡ στοργή μου.... Δέχεσαι, Αἰμίλιε, νὰ ἦσαι ἀδελφός μου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ἀδελφός σου! ἀδελφός σου ... πλὴν

πόσον ἡδεῖα εἶναι αὐτὴ ἡ λέξις! ἀδελφός! θὰ ἔχω λοιπὸν ἀδελφήν! ὢ χαρά! θὰ δύναμαι νὰ τῇ διακοινῶ τὰς θλίψεις μου, τὰς λύπας μου! Εἶναι ἀληθὲς κυρία, θὰ ἦσαι ἀδελφός σου;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ναὶ Αἰμίλιε, ἀδελφὸς ἀφωσιωμένος! Δέχεσαι;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ἐὰν δέχωμαι! διὰ μιᾶς μόνης λέξεως ἐπούλωσες τὴν πληγὴν τῆς καρδίας μου. Ὢ ἀδελφικὴ στοργή! ἁγιωτέρα καὶ αὐτῶν τῶν ἁγνοτέρων ἐρώτων πόσον φαίνεσαι παρήγορος καὶ ἡδεῖα εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ ὀρφανοῦ, πῶς παρηγορεῖς τὸν πάσχοντα!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ναί, Αἰμίλιε, εἶναι ἁγία ἡ ἀδελφικὴ στοργή! ὁ Θεὸς ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ προορατικότητι ἔθεσε μεταξὺ τῆς μητρικῆς στοργῆς καὶ τῆς συζυγικῆς φιλίας τὴν διάμεσον ταύτην στοργὴν ἐπίσης ἀφωσιωμένην καὶ ζωηρὰν ὡς αὐτάς. Ἐπιεικεστέρα τῆς μητρικῆς στοργῆς ὀλιγώτερον ἀπαιτητικὴ τῆς συζυγικῆς ἡ ἀδελφοσύνη εἶναι εὐγενεστέρα καὶ τῶν δύω.. Τώρα Αἰμίλιε ὑποσχέθητί μοι ὅτι θέλεις ἐπαγρυπνεῖ ἐπ' ἐκείνου καὶ τὸν ὑπακούεις;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ἐν ὀνόματι τῆς γεννηθείσης φιλίας μας ἐπὶ τοῦ ἀμοιβαίως συνδεθέντος ἀδελφικοῦ φίλτρου σὲ ὑπόσχομαι ὅτι ἐνόσῳ εἶμαι πλησίον τοῦ Χαμαρέτου οὐδεὶς κίνδυνος θέλει ἀπειλήσει αὐτόν!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Εὐχαριστῶ, Αἰμίλιε!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ἀλλὰ σεῖς, κυρία, ποῦ θὰ μείνητε;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Καὶ ἐγὼ θὰ ἐπαγρυπνῶ ἐπ' αὐτοῦ.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Πῶς;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Γνωρίζεις τὴν Ἑλένην τὴν κόρην τοῦ ξενίζοντός μας·

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ναί!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Καὶ αὐτὴ ἀγαπᾷ τὸν Χαμάρετον. Ὁ ἔρως ὅμως ἀντὶ νὰ μᾶς χωρίσῃ μᾶς ἥνωσε πλειότερον. Οὕτω διὰ τοῦ ἔρωτος τρεῖς ψυχαὶ ἐπαγρυπνοῦσιν ἐφ' ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου! Καθὼς συνενοήθημεν μετ' αὐτῆς θὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς Ἕλληνας κρυπτόμεναι εἰς τὰ βουνὰ μετ' αὐτῶν καὶ βιοῦσαι ὡς ἐκεῖνοι. Ἑλληνίδος τροφοῦ τὸ γάλα ἐθηλάσαμεν καὶ αἱ δύω καὶ εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἐπιθυμοῦμεν νὰ λάβωμεν μέρος, τὴν ἐλευθερίαν τῆς θετῆς πατρίδος μας ποθοῦσαι!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Εὐτυχία, βλέπω ἐντεῦθεν ἐρχόμενον τὸν ἀδελφόν σου μετὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου. Ἀπέλθωμεν. (ἀπέρχονται ἐκ τοῦ βάθους, εἰσέρχεται ἀριστερόθεν ὡσεὶ περισκοπῶν ὁ Ραϊμοῦνδος).

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ εἶτα ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ.

—=—

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἔλθέ, οὐδεὶς εἶναι ἐνταῦθα.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ (ἔξωθεν).

Παρατήρησον καλῶς.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἔλθέ, ὁ Χαμάρετος δὲν ἔφθασεν ἔτι Τὸν Σωτήριον εἴδομεν κάτω εἰς τὸν κῆπον περιπατοῦντα, ἡ κόρη του εὑρίσκεται εἰςτὸ δωμάτιόν της καὶ ἡ ἀδελφή μου εἶναι βωβὴ εἰς ὅ,τι ἀκούσῃ. Ἔλθὲ λοιπόν.

(Εἰσέρχεται ὁ Βιλλαρδουῖνος μετημφιεσμένος).

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Οὐδείς.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

Ἐνθυμεῖσαι ὅταν σοὶ ἔλεγον πρὸ τριῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν ἑορτήν σου ὅτι θὰ ἐξυπηρέτουν κάλλιον τὰ σχέδιά σου ἐὰν ἐτέλουν τὸ πραξικόπημα ἐκεῖνο ;

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἔχεις δίκαιον, ἀναγνωρίζω τὴν ἱκανότητά σου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Οὕτω λοιπὸν δι' ἑνὸς καὶ μόνου κτύπου θὰ ἀσφαλίσωμεν διὰ παντὸς τὴν ἐνταῦθα ἐξουσίαν τῶν Φράγκων. Διὰ τῆς ψευδοῦς μετὰ σοῦ δυσαρεσκείας μου προσηταιρίσθη καὶ ὁ γέρων οὗτος ὁ μωρος ὁἐπιθυμῶν νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του μετὰ τοῦ υἱοῦ σου.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πῶς ! ἐπιθυμεῖ νὰ νυμφεύσῃ τὴν θυγατέρα του μετὰ τοῦΓοδεφρείδου! χα χα χα ! εἶναι νόστιμον τοῦτο !

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὀφείλομεν ἐν τούτοις νὰ κολακεύσωμεν τὰς ἰδέας του ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν τοιοῦτον λαμπρὸν σύμμαχον ἐξυπηρετοῦντα θαυμασίως τὰ σχέδιά μας καὶ τὸ μῖσός μου.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Μῖσος ! ἐγὼ ἐνόμιζον ὅτι μόνον φιλόδοξα καὶ ἰδιοτελῆ πάθη σοὶ ὑπηγόρευον τὸ αἴσθημα τοῦτο. Μισεῖς λοιπὸν τοὺς Γραικούς ; ἀλλὰ διατί ;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Διατί ; διότι τοὺς μισεῖς σύ !

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἐγὼ ὀφείλω ὡς ἄρχων νὰ μισῶ τοὺς ἀποστάτας ὑπηκόους μου. Ἀλλὰ σύ ;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Βιλλαρδουῖνε, θὰ ἀνακαλέσω εἰςτὴν μνήμην σου λόγους σοῦ τινας ! Ὅταν σοὶ ἀνεκοίνωσα τὴν κατὰ σοῦ τεκταιομένην συνομωσίαν τοσοῦτον ἐθορυβήθης, ὥστε ὅταν σοὶ εἶπον ὅτι μόνος ἐγὼ ἠδυνάμην νὰ ἀποσβέσω τὴν στάσιν ταύτην ἐπὶ μιᾷ ὅμως ἀμοιβῇ, οὐ μὲ ἀπεκρίθης χωρὶς νὰ θέλῃς νὰ γνωρίσῃς τὸ εἶδος αὐτῆς. Λάβε, λάβε μέχρι καὶ

αὐτοῦ τοῦ ἡμίσεως τῆς αὐθεντίας μου» Δὲν εἶναι ἀληθές ; (ὁ Βιλλαρδουίνος κατανεύει)· ἐγὼ ἤρχισα νὰ ἐνεργῶ τότε ὡς ἄρχων χωρὶς νὰ σοὶ δίδω λόγον τῶν πράξεών μου. Δὲν ἀρνεῖσαι νομίζω ὅτι ἐβάδισα ὁδὸν καλὴν καὶ εὐθεῖαν καὶ ὅτι πλησιάζω εἰς τὸ τέρμα ταύτης Ζητεῖς τώρα νὰ μάθῃς τὸ αἴτιον τῆς διαγωγῆς μου ;

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ναί.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐὰν δικαιολογούμενος σοὶ ἔλεγον ὅτι ἡ πρὸς σὲ ἀφοσίωσίς μου μοὶ ὑπηγόρευσε τοῦτο θὰ ἐψευδόμην. Ὄχι! εἷς ἔρως προδοθεὶς μὲ ἠνάγκασε νὰ ἐνεργήσω. Ἀνεμίχθην μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐξυπηρετῶν σε ἐξετέλεσα τὰ σχέδιά μου. Τὴν ἐξήγησιν ταύτην καὶ ἐγὼ ἐπεθύμουν διότι εἶναι καιρὸς νὰ συνεννοηθῶμεν κάλλιον· ἀπόψε θέλω σοὶ δώσει τὴν κλεῖδα τῆς συνωμοσίας ἐπὶ τῇ ὑποσχεθείσῃ ἀμοιβῇ.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ὁμίλει.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Μοὶ ἔδωκας Βιλλαρδουΐνε τὸ ἥμισυ τῆς αὐθεντίας σου ἐγὼ θέλω σὲ ζητήσει πολὺ μικρότερον τούτου, πολὺ ποταπώτερον. Ὑποσχέθητί μοι ὅτι ἐὰν θριαμβεύσῃς τῶν Ἑλλήνων θὰ μὲ ἀφήσῃς νὰ ἐξασκῶ ἀπόλυτον ἰσχὺν ἐπὶ τῆς Ἑλένης τῆς θυγατρὸς τοῦ Σωτηρίου.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Αὐτὸ δὲν δύναμαι. Τὸν Μωρέαν δύναμαι νὰ διαθέσω ὅπως θέλω ὄχι ὅμως καὶ τοὺς ἐν αὐτῷ κατοικοῦντας.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πλὴν μικρὰ ἡ αἴτησίς μου Βιλλαρδουΐνε.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ζήτει ἄλλο τι μεγαλείτερον!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Εἶναι περιτταὶ αἱ συζητήσεις καὶ αἱ αἰτιολογίαι· ἐπὶ ταύτῃ καὶ μόνῃ τῇ ἀμοιβῇ δύναμαι ἀπόψε μάλιστα νὰ σὲ θέσω εἰς τὰ ἴχνη τῶν Γραικῶν.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Δὲν δύναμαι!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τότε καὶ ἐγὼ δὲν σὲ λέγω τὸ μυστικόν. Ἀνατραπήτω λοιπὸν ὁ θρόνος σου, ἀφοῦ θέλεις χάριν μιᾶς γυναικὸς νὰ καταστραφῇς. Ἀκούεις ; (ὁ Βιλλαρδουΐνος κύπτει τὴν κεφαλὴν)· ἡ ἀνατροπή σου ἐπίκειται ἐὰν δὲν μοὶ παραχωρίσῃς ὅ,τι αἰτῶ.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἔστω, σοὶ παραχωρῶ ὅ,τι ἐπιθυμεῖς· λέγε τώρα.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἄκουσον· ἀπόψε ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Λύκου δίδεται ὑπὸ τοῦ Χαμαρέτου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν τὸ σύνθημα τῆς ἐπαναστάσεως.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Θὰ δοθῇ ὑπ' ἐμοῦ.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Μὴ σπεῦδε, ἔσο μόνον ἕτοιμος εἰς τὸ μέγαρόν σου ὅπως ὅταν σὲ εἰδοποιήσω ἐκκινήσῃς διὰ τὴν σύλληψίν των. Ἐγὼ θὰ μείνω ἐνταῦθα ἵνα συνδιαλεχθῶ μετὰ τοῦ Σωτηρίου (ἀκούεται ἔξωθεν ἡ φωνὴ τοῦ Χαμαρέτου ἐνῷ ὁ Βιλλαρδ. κινεῖται νὰ φύγῃ δεξιόθεν).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ (ἔξωθεν)

Ναί, ἔφθασα πάτερ μου!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἄ ἡ φωνὴ τοῦ Χαμαρέτου!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Φύγε λοιπόν.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἔρχεται ἐκεῖθεν.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τότε ἐλθὲ ἐντεῦθεν.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πόθεν; ἀλλὰ πόθεν λοιπόν; εἰπέ μοι. Ἐντεῦθεν νὰ φύγω! (δεικνύει τὴν ἀριστερόθεν ἔξοδον).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὄχι! ἀπ' ἐδῶ! (λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρός) Ἡ θύρα αὕτη ὁδηγεῖ εἰς τὸ προαύλιον, ἐκεῖθεν δύνασαι νὰ φύγῃς, χωρὶς νὰ σὲ ἴδῃ οὐδείς.
(Ὁ Βιλλαρδουίνος ἀπέρχεται ἐκ τοῦ βάθους· εἰσέρχονται δεξιόθεν ὁ Χαμάρετος καὶ ὁ Σωτήριος).

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ ΣΩΤΗΡΙΟΣ
ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Καλῶς ὥρισες τέκνον μου! τί νέα φέρεις;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὁ λαὸς ὅλος εὑρίσκεται ἐπὶ ποδός, οἱ ἱππόται καθ' ὁμίλους συσσωρευμένοι φαίνονται περιχαρῶς καὶ πολλαὶ ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τοῦ Βιλλαρδουίνου μετ' ᾀσμάτων ἐνίοτε συνοδευόμεναι, διακόπτουσι τὸν ἀέρα· εἰπέ μοι λοιπὸν τί σημαίνουν ταῦτα;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Πῶς! δὲν ἔμαθες τὴν εἴδησιν;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ποίαν εἴδησιν;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ὅτι ὁ Βιλλαρδουίνος μένει εἰς τὴν θέσιν του.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ναὶ υἱέ μου, ὁ Καμπανίτης ὑπεχώρησε ἀγενῶς ἐνώπιον χαρτίων τινῶν παρουσιασθέντων ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουίνου.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καὶ τί περιεῖχον τὰ χαρτία ἐκεῖνα;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ὅτι ἐὰν ὁ Καμπανίτης ἐνεφανίζετο τὴν 11 Μαρτίου ἔχανε τὴν αὐθεντίαν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Διατί;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Διότι ὁ Γουλιέλμος Καμπανίτης ὥρισεν εἰς τὸν Βιλλαρδουίνον ὅτι μετὰ ἓν ἔτος καὶ μίαν ἡμέραν θὰ ἀπέστελλε τὸν διάδοχόν του· παρελθούσης δὲ τῆς προθεσμίας ταύτης ὁ Βιλλαρδουίνος δικαιοῦται νὰ μένῃ εἰς τὴν θέσιν του. Ἐνώπιον τῆς μυστικῆς ταύτης θελήσεως τοῦ θείου του ὁ Καμπανίτης ἔκρινε καλὸν νὰ ἐνδώσῃ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καὶ ὑπεχώρησε χωρὶς κἂν νὰ μᾶς συλλογισθῇ; Ἆ! εἶναι πολὺ πολύ! (περιπατεῖ βιαίως.)

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Μὴ θορυβεῖσαι υἱέ μου. Τὰ σχέδιά σου ἀλλάζουν μὲν ...

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς! Ὄχι δὲν ἀλλάζουν! μένουν τὰ αὐτά· ἀπόψε θὰ ἴδῃ ὁ Βιλλαρδουίνος τοὺς ἀληθεῖς ἐχθρούς του.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀλλά!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Σιώπα!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὅλα κατ' εὐχὴν· καὶ ὁ διάβολος αὐτὸς μὲ βοηθῇ).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἀφήσωμεν αὐτά· ἔχω νὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ ἄλλων πραγμάτων. Σωτήριε, μέχρι τοῦδε ἤμην φυγὰς καὶ ἀνέστιος. Δὲν ἐτόλμων νὰ προσβλέψω οὔτε πρὸς τὸν ἥλιον, οὔτε πρὸς ἐλευθέρου ἀνδρὸς πρόσωπον φοβούμενος μὴ ἴδω τὸν οἶκτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν περιφρόνησιν εἰς τα χείλη. Ἀλλ' ἤδη ἐλεύθερος μέλλων νὰ καταστῶ καὶ ἡγεμὼν ἐλευθέρων δὲν διστάζω νὰ σᾶς τείνω τὴν χεῖρα ταύτην καὶ νὰ ἐξαιτήσω μυριοπλάσιον τὸν μισθὸν τῶν ἀγώνων μου αἰτῶν τὴν χεῖρα τῆς Ἑλένης.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τὴν χεῖρα τῆς Ἑλένης!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Τὴν χεῖρα τῆς Ἑλένης;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ναί! μὴ σᾶς φανῇ ἡ αἴτησίς μου παράκαιρος ἢ παράλογος. Ἡ Ἑλένη εἶναι Ἀτθίς, ἐνῷ ἐγὼ εἶμαι Πελοποννήσιος.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀλλ' ἀγαπητὲ Λέων, πρὶν δυνηθῶμεν νὰ σοὶ ἀποκριθῶμεν ἀνάγκη ν' ἀκούσωμεν τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι ὅτι κρατῶ εἰς τὰς χεῖρας μου πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον, ὅτι εἰς

τὴν φωνήν μου συνεδέθησαν ὡς εἰς ἱερὸν σύνδεσμον πᾶσαι αἱ ἐπαρχίαι αὐτῆς πάντες οἱ αἰσθανόμενοι εἰς τὸ στῆθός των πάλλουσαν καρδίαν ἀνδρός. Τετρακοσμύρια δὲ ξίφη Σωτήριε, εἰσὶν ἕτοιμα νὰ ὑψωθῶσιν εἰς τὴν φωνήν μου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Πελοποννήσου.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀλλ' υἱέ μου, δὲν σὲ φαίνεται ὅτι μετεβλήθησαν αἱ περιστάσεις.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ (τῷ Σωτηρίῳ).

Ἀντιστάσου ὅσον τὸ δυνατόν.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ (τῷ Ραϊμούνδῳ.)

Ἡσύχει.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Μετεβλήθησαν! καὶ πῶς; ὁ τόπος ἡμῶν δὲν εἶναι ἕρμαιον πάντοτε τῶν ξένων ἁρπάγων; ὁ λαὸς ἡμῶν δὲν εἶναι εὐτελὴς δοῦλος ἂν καὶ καὶ ἦτο ὁ εὐκλεέστερος τῶν ἐπὶ γῆς; Αἱ περιστάσεις λοιπὸν δὲν μετεβλήθησαν, οὐδὲ τὸ καθῆκον τοῦ νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα μας· ἢ ἂν τοῦτο δὲν δυνηθῶμεν, νὰ σώσωμεν τοὐλάχιστον τὸ μέγα ὄνομά της νὰ τῇ ἀφήσωμεν κληρονομίαν αἱματηρὰν διαμαρτύρησιν ὥστε καὶ νεκρὰν νὰ τὴν σέβωνται οἱ δυνάσται της καὶ ἀνεγερθεῖσαν πάλιν ποτὲ τὴν ἴδωσι φέρουσαν κεφαλὴν ὑψαύχενα καὶ ἀταπείνωτον

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Υἱέ μου τὰ αἰσθήματά σου εἶναι γενναῖα· ἡ γενναιότης ὅμως μὴ ὑπακούουσα εἰς τὴν φρόνησιν καταστρέφεται μὲν λαμπρῶς ἀλλὰ καταστρέφεται

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καταστρέφουσα τοὺς ἄλλους· ἐξακολούθει.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Μὴ ἀπατώμεθα Λέων, ὡς πρὸς τὰς δυνάμεις μας· τὸν λαὸν ἡμῶν κατέβαλεν ἡ δουλεία καὶ ἐξενεύρησε τοῦ ζυγοῦ ἡ ἕξις. Τοὺς δεσπότας των θεωροῦσιν ὄντα φύσεως ἀνωτέρας καὶ ἡ θέα μόνη τῶν σιδηροφόρων καὶ ἀσείστων ἐκείνων ἱππέων θέλει τρέψει τὴν ἀγέλην των εἰς φυγήν. Τὸ πρῶτον σχέδιον ἡμῶν ἦτο καλόν. Ἀλλ' ἤδη ἀφοῦ ὁ Καμπανίτης ἀγενῶς ἐνέδωκεν πρέπει νὰ περιμείνωμεν ἀφορμὴν ἐὰν δὲν θέλωμεν νὰ θραυσθῇ ὁ λαὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Βιλλαρδουίνου ὡς ἐπὶ βράχου τῆς θαλάσσης τὸ κῦμα.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τῆς θαλάσσης ὅμως τὸ κῦμα ὑποσκάπτει πολλάκις τοὺς ἑδραιοτέρους σκοπέλους. Οἱ ποιμένες τῶν κοιλάδων ἡμῶν δύνανται νὰ ἀνατρέψωσι τὸν ὑπερήφανον Γολιάθ, ἂν τοὺς ἐμφορῇ τῆς πατρίδος τὸ πνεῦμα! Ὅλοι ἐγρηγοροῦντες εὑρίσκονται καὶ «Σταυροφορία κατὰ τῶν Σταυροφόρων» εἶναι τὸ σύνθημά των· κατὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου ὤπλίσθησαν νὰ πολεμήσωσι μετὰ τοῦ Καμπανίτου, κατὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου θὰ πολεμήσωσι καὶ ἄνευ τοῦ Καμπανίτου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(Ὦ διάβολε! πῶς δὲν το ἐσκέφθην! αὐτὸ ἐξυπηρετεῖ θαυμάσια τὰ σχέδιά μου. (Τῷ Σωτηρίῳ). Δέξου ἵνα κερδίσῃς καιρὸν καὶ ἄφες εἰς ἐμὲ τὰ κατόπιν). (ἀκολουθεῖ).

ΤΑ ΣΠΗΛΑΙΑ ΤΟΥ ΜΑΜΜΟΥΘ.

—

Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐπαρχίας Κεντουκῆς ὁ ποταμὸς Βέρτ εἷς τῶν ὡραιοτέρων τῶν διαβρεχόντων τὰς πλουσίας νομὰς τῆς χώρας ἐκείνης, ῥέει ὑπὸ τὰ σκιώδη φυλλώματα τῶν ἐκ φηγῶν μεγαλοπρεπῶν δασῶν ἀνὰ μέσον τῶν ὁποίων συναναμιγνύονται ποῦ καὶ ποῦ συστάδες καρυῶν, δρυῶν πλατάνων ὑψικόμων καὶ μελιῶν, δίδουσαι πλειότερον ζωγραφικὸν γόητρον εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ μέχρι τῆς συμβολῆς αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὀχίου. Παρὰ τοὺς πρόποδας ἑνὸς τῶν τιτανωδῶν λόφων οἵτινες περιζωννύουσι τὸ χαρίεν ἐκεῖνο λεκανοπέδιον χαίνει, 100 χιλιάμετρα ἀκριβῶς πρὸς νότον τῆς Λουϊσβίλλης, ὀπή τις ἡμικαλυπτομένη πάντοτε ὑπὸ περιπλοκάδων ἃς ἡ διηνεκῶς ἀναφυομένη χλόη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου προεκτείνει κατὰ μῆκος τοῦ ὑγροῦ καὶ βραχώδους τοίχου της.

Ἡ ὀπὴ αὕτη εἶναι εἴσοδος τῶν σπηλαίων τοῦ Μαμούθ, τῶν εὐρυχωροτέρων τῶν φυσικῶν ὀρυγμάτων τῆς γῆς ἐξ ὅσων ὁ ἄνθρωπος ἀνηρεύνησεν.

Εἰσδύοντες ἐκ τῆς ὀπῆς εἰς τὸ σπήλαιον εὑρίσκομεν κατὰ πρῶτον περιστύλιόν τι οὗ αἱ διαστάσεις καὶ τὸ σχῆμα οὐδόλως δίδουσιν ἰδέαν τῶν θαυμάτων εἰς ἃ ὁδηγεῖ. Πρὸ τοῦ περιστυλίου τούτου ἵστανται συνήθως μαῦροι φέροντες λυχνίας σκαπανέων. Οἱ μαῦροι οὗτοί εἰσιν οἱ ὁδηγοὶ τῶν ἐκ 30 ἢ 40 χιλιαμέτρων ὑπογείων ὁδῶν τῶν ἤδη γνωστῶν εἰς τὸν ζοφερὸν τοῦτον λαβύρινθον. Ἐκ τῶν προτέρων μοὶ εἶχον συστήσει ἕνα ἐκ τῶν πτωχῶν τούτων μαύρων ὀνομαζόμενον Μάτ, δοῦλον καὶ οἰκογενειάρχην, ἐλπίζοντα ὅπως ἐκ τοῦ προϊόντος τοῦ ἐπαγγέλματός του ἐξαγοράσῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὴν τῆς συζύγου του καὶ τῶν τέκνων του.

Παρέλαβον ὅθεν αὐτὸν ὡς ὁδηγὸν καὶ καταβὰς ἐπὶ τῶν ἰχνῶν του 50 ἢ 60 βαθμίδας εὑρέθην εἰς στοάν τινα ὑψηλὴν καὶ εὐρεῖαν ἐξ 20 μέτρων, ὀνομαζομένην μεγάλῳ τινὶ ὀνόματι, τῷ ὀνόματι τοῦ φυσιολόγου Ὠδουβόν.

Ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως ταύτης τοῦ λείου αὐτῆς ἐδάφους καὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ νίτρου ἧς θέατρον ἐγένετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος μόνον ἕτερον ἀξιοσημείωτον ἔχει τὸ μῆκός της ὂν 1000 μέτρων. Ἡ στοὰ αὕτη ἀπολήγει εἰς μεγάλην τινὰ αἴθουσαν ὀνομαζομένην «Ἡ Στρογγύλη» ἐξ ἧς διεφαίνοντο πλεῖστοι διάδρομοι. Ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν ἀποκαλούμενος «Τὸ Μέγα Προπύλαιον,» ἄγει διὰ κλιτύος κατωφεροῦς εἰς αἴθουσαν περιοχῆς πλείονος τῶν 100 μέτρων καὶ ἧς ὁ θόλος ὑψοῦται ἐν σχήματι ἀπειρομεγέθους νάρθηκος. Τὸ σχῆμα αὐτῆς καὶ τὸ μῆκος οἱ περίεργοι σταλακτῖται οἵτινες περικοσμοῦσιν αὐτὴν συνετέλεσαν ὥστε νὰ τῇ δοθῇ τὸ ὄνομα «Γοτθικὸς Ναός». Καὶ τῷ ὄντι μεταξὺ τῶν ἐξ ἀλαβάστρου κιονοστοιχιῶν ἃς ἀνύψωσαν αἱ ἐνσταλάξεις τῶν ἐκ τιτάνου καὶ μεταλλικοῦ ὀξέος μεστῶν ὑδάτων διακρίνονται ἕδραι καὶ εἷς ἄμβων, ἀπὸ τοῦ ὁποίου καθὰ λέγεται πολλοὶ διαμαρτυρόμενοι ἱερεῖς ἐδίδαξαν τὸ Εὐαγγέλιον. Τὸ ἀκροατήριον φέρον λαμπάδας θὰ ἀνεμίμνησκε βεβαίως τὰς συνελεύσεις τῶν πρώτων χριστιανῶν εἰς τὰς Κατακόμβας, χάρις εἰς τὰ ἀποτελέσματα τοῦ φωτὸς τῶν λαμπάδων ἐπὶ τῶν σταλακτιτῶν εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ πνεύματος ὅλη ἡ ἐσωτερικὴ διακόσμησις ναοῦ τινος—βωμός, περιρραντήρια, λυχνίαι,—ὅλη ἡ περίεργος φαντασία τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ μεσαιῶνος ἀναπαρίσταται ἐν τῇ αἰθούσῃ ἐκείνῃ εἰς τοὺς τεθαμβηκότας ὀφθαλμοὺς τοῦ περιοδευτοῦ. Νομίζει τις μάλιστα μεταξὺ ἄλλων, ὅτι βλέπει καὶ μεγαλοπρεπῆ ἐντατοσύριγγα σηνημμένην μὲ ἀγάλματα ἀμφιημμένα εἰς διαφόρους στάσεις καὶ ἐπὶ εὐρέων ὑποβάθρων.

Ἐξερχόμενοι τοῦ ναοῦ τούτου εἰσήλθομεν εἰς τὴν «Γοτθικὴν πάροδον» ὄχι ὀλιγώτερον ὡραίαν εἰς διακοσμήματα καὶ εἰς θέαν φανταστικήν. Ἐκεῖθεν ἐφθάσαμεν μετὰ πολλοὺς ἑλιγμοὺς εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν Βρυκολάκων, ὀνομασθεῖσαν οὕτως ἐκ τῶν ἰνδικῶν μομμιῶν ἃς ἀνεκάλυψαν οἱ πρῶτοι ἐπισκέπται καὶ αἵτινες προήρχοντο βεβαίως ἐκ μιᾶς τῶν ἀρχεγόνων τούτων φυλῶν ὧν τὰ ὀστᾶ εἰσὶ τὰ μόνα τεκμήρια τῆς ἐπὶ τῆς γῆς διαβάσεως αὐ-

των. Τὸ κοιμητήριον τοῦτο γενεᾶς ἀποσβεσθείσης εἶναι πρᾶγμα παράδοξον, τὸ ζωηρότερον καὶ φωτεινότερον μέρος ὅλων τούτων τῶν ὑπογείων. Αἱ σύζυγοι τῶν ὁδηγῶν ἐγκατέστησαν ἐκεῖ ἀναψυκτήρια ἔνθα εὑρίσκει τις ποτὰ ἀναψυκτικὰ καὶ ἐφημερίδας. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι τὸ συνεντευκτήριον τῶν κοινοβιακτῶν τῶν κατοικούντων τὰ πέριξ κελλία, διότι τὰ σπήλαια τοῦ Μαμμοὺθ ξενίζουσι διηνεκῶς ξένους—διαφόρους ἀσθενεῖς ἰδίως στηθικοὺς—ἐφ' ὧν ἡ νιτρώδης ἀτμοσφαίρα τῶν ὑπογείων τούτων ἐπενεργεῖ σωτηρίως ὡς ἀξιοῦσιν οἱ ἐγχώριοι Ἀσκληπιοί.

Ἀπὸ τῆς αἰθούσης ταύτης κατέβημεν πλείστας βαθμίδας καὶ διήλθομεν ξυλίνην τινὰ γέφυραν ἀρχαιότητος οὐχὶ τόσον καθησυχαστικῆς. Διαβάντες τὴν γέφυραν ταύτην εἰσέδυμεν εἰς τὸν «Λαβύρινθον», ὁδὸν λίαν στενὴν καὶ πλειστάκις περιστρεφομένην περὶ ἑαυτήν. Εἶτα αἴφνης ὁ θόλος χαμηλοῦται τόσον ὥστε ἀναγκαζόμεθα νὰ προχωρήσωμεν ἕρποντες. Τὸ μέρος τοῦτο ὀνομάζεται ἡ «Ὁδὸς τῆς ταπεινώσεως» ὁ' δὲν δύναταί τις νὰ ἀνεγείρῃ τὴν κεφαλὴν χωρὶ νὰ κτυπήσῃ κατὰ τοῦ βράχου ὥστε καὶ οἱ ὑψιτενέστεροι ἀναγκάζονται νὰ κύψωσιν ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότερον. Ἐξερχόμενοι τοῦ στενοῦ τούτου φθάνομεν τὴν «Ἕδραν τοῦ Δέβιλ» τὸ θρονίον τοῦ διαβόλου εἶδος ἐξώστου, συνενουμένου μετά τινος καθέτου τοίχου, τοῦ τοίχου τῆς «Ἀβύσσου τοῦ Βοτομλές», τῆς ἄνευ πυθμένος ἀβύσσου· ἀνὰ μέσον δὲ ὀπῆς τινος ἠνεωγμένης ἐπὶ τοῦ βράχου ἐν εἴδει παραθύρου προέβαλον τὴν κεφαλήν μου ἵνα παρατηρήσω τὰ φῶτα τῶν λυχνιῶν μας προεκτεινόμενα ἐπ' ἄπειρον καθιστῶσιν ἡμῖν ὁρατὴν πρὸ τῶν ποδῶν μας μαύρην χαίνουσαν ἄβυσσον. Ἵνα δὲ μοὶ δώσῃ ἰδέαν τινὰ τοῦ βάθους της ὁ Μὰτ (ὁ ὁδηγός μου) κατασκευάζει ὀγκώδεις σφαίρας ἐκ χάρτου βεβρεγμένας εἰς ἔλαιον ἀνάπτει αὐτὰς καὶ εἶτα τὰς ἐγκαταλείπει. Βλέπω τότε τὰς πυρώδεις ταύτας σφαίρας βαινούσας ἐν περιστροφῇ εἰς τὸ κενὸν καὶ διαχεούσας ἐρυθρωπὰς λάμψεις εἰς τοὺς ἀδάμαντας τοῦ βαράθρου· ἀλλὰ πρὶν ἔτι φθάσωσιν εἰς τὸ βάθος σβέννυνται ὁλοτελῶς ἀποτεφρωθεῖσαι. Ἀνυψοῦμεν τὰς λαμπάδας ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν μας ἵνα ἴδωμεν τὸ ὕψος τοῦ δόμου· ἀλλ' ὁ θόλος αὐτοῦ χάνεται εἰς τὰ σκότη. Τὸ βραχῶδες τοῖχος τῆς ἀβύσσου εἰς ἣν ἀναμφιβόλως θὰ κατέπιπτε πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ποταμός τις ὑπόγειος ἤδη τανῦν ἀποστειρευθεὶς καὶ ἐκτίθεται ἐν εἴδει ἱππείου πετάλου παριστᾷ ἐν μικρογραφίᾳ τὸν σταυρὸν τοῦ καταράκτου τοῦ Νιαγάρα.

Πολλὰ ζοφερὰ ἱστορήματα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς «Ἀβύσσου τοῦ Βοτεμλές». Ἕκαστος ὁδηγὸς ἔχει τὴν ἰδικήν του ἥτις ἐν γένει μετέχει πλειότερον τοῦ μύθου ἢ τοῦ μυθιστορήματος, παρὰ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας· ἀλλ' ἐκείνης ἣν ὁ πτωχὸς Μὰτ μοὶ διηγήθη χαμηλοφώνως καὶ βεβαιούμενος εἰς ἑκάστην λέξιν ὅπως μηδεὶς ἕτερος τὴν ἀκούσῃ, συνδέεται δυστυχῶς μετὰ τῶν πραγματικοτήτων τῆς συγχρόνου κοινωνίας Εἶναι ἁπλοῦν ἐπεισόδιον τῶν παλαιῶν καὶ φρικωδῶν θεσμῶν τῆς δουλείας ἥτις τόσον ἀργεῖ νὰ ἐξαλειφθῇ τοῦ ἐδάφους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἑβδομάδας τινὰς πρὸ τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, δύω δοῦλοι φυγάδες τῆς Ἀλαβάμας, προσπαθοῦντες νὰ φθάσωσι τὰς Βορείους Ἐπαρχίας ἦλθον κατὰ τὴν νύκτα νὰ ζητήσωσιν πρόσκαιρον ἄσυλον εἰς τὰ σπήλαια τοῦ Μαμμοὺθ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ δυνηθῶσι νὰ κρυφθῶσιν ἐκεῖ ἐπὶ πολὺ χωρὶς νὰ ἀνακαλυφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀποσταλέντων πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν κατασκόπων. Ἀλλὰ φεῦ! δὲν ἐξαπατῶσι τόσον εὐκόλως τοὺς ἀνθρωπίνους κυνηγοὺς βοηθουμένους μάλιστα σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸ διαβολικὸν αὐτῶν ἐπάγγελμα ὑπὸ τοῦ σαρκοβόρου ἐνστίκτου τῶν ἀγρίων ἀνιχνευτικῶν κυνῶν, οὓς ἐξέμαθον ἐπίτηδες πρὸς ἀναζήτησιν τῶς μαύρων· οὕτως ὀλίγας ὥρας ἀφότου οἱ πτωχοὶ φυγάδες συνεσωρεύθησαν εἰς γωνίαν τινὰ τῶν σπηλαίων οἱ εἰς τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῶν ἀποσταλέντες θηρευτικοὶ κύνες διὰ φωνῶν ἀνήγγειλον εἰς τοὺς ἀξίους κυναγωγούς των τὴν ἐν τοῖς σπηλαίοις παρουσίαν τοῦ ζητουμένου θηράματος.

Τότε ὠργανίσθη καὶ ἀμέσως ἤρξατο εἰς

τὰς μυρίας καμπὰς τοῦ ζοφεροῦ λαβυρίνθου, κυνήγιον νέον, κυνήγιον μὲ λαμπάδας, εἰς ὃ δὲν ἔλειψαν οὔτε τὰ κέρατα, οὔτε αἱ φωναὶ οὔτε ἡ πρόθυμος συνδρομὴ πολυαρίθμων Ζεντιλμάνων τῶν πέριξ ἰδιοκτητῶν ἢ τροφέων τοῦ ζῶντος τούτου ποιμνίου. Ἡ λυσσώδης αὕτη καταδίωξις διήρκεσεν ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν· τέλος οἱ δύω φυγάδες συνωθούμενοι ἀπὸ διαδρόμου εἰς διάδρομον ἀπὸ κρύπτης εἰς κρύπτην κατέφυγον εἰς τὴν στοαν ἥτις ἀπολήγει εἰς τὴν ἄνευ πυθμένος ἄβυσσον. Τότε ἔχοντες ὄπισθεν αὐτῶν τὰ δεσμὰ καὶ τὰς βασάνους καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν τὸν θάνατον, δὲν ἐδίσταζαν· εἰς τὰς ὠρυγὰς τῶν ἐμμανῶν καταστάντων κυνῶν εἰς τὸ ἐλελεῦ τῶν προμηθευτῶν τῆς ἀνθρωπίνου σαρκὸς ἀπεκρίθησαν διὰ κραυγῆς προκλητικῆς. Εἰς τὴν λάμψιν τῶν λαμπάδων τὴν ἐκτεινομένην πρὸς τὸ μέρος των οἱ διῶκται αὐτῶν τοὺς παρετήρησαν ἱσταμένους ὀρθίους κρατουμένους διὰ τῆς χειρὸς εἰς τὸ χαῖνον ἄνοιγμα τῆς τοῦ Βοτομλὲς Ἀβύσσου, εἶτα αἴφνης ἀμέσως τοὺς εἶδον ριπτομένους εἰς τὴν ἄβυσσον τόσῳ βαθεῖαν ὥστε ἡ πτῶσις τῶν δυστυχῶν τούτων δὲν ἀντήχησε κἄν.— «Κύριε, προσέθεσεν ὁ Μὰτ τελειόνων τὴν ἀφήγησίν του, ἐβύθισα ἡμέραν τινα σχοινίον ἐκ 300 υιαρδῶν (270 μέτρων) καὶ δὲν εὗρον ἢ μόνον τὸ κενόν!»

Ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες ἀλληλοδιαδόχως φθάνομεν ὑπὸ τὸν γίγαντα θόλον τοῦ Μαμμοὺθ ἐπικαλούμενον, ἔχοντα ὕψος 130 μέτρων καὶ καλύπτοντα εὐρυχωρότατον διάστημα διὰ τοῦ ἀπειρομεγέθους αὐτοῦ θόλου. Μεθ' ὅλα τὰ πυρὰ τῶν ἀναπτομένων χαρτῶν ἀδύνατον ἡμῖν ἐστιν ὅπως παρατηρήσωμεν τὸ ὕψωμα τοῦ θόλου τούτου ὅπερ χάνεται εἰς ζοφερὰ σκότη. Ἄνθρωπός τις εἶναι λίαν μικρὸς ἐνώπιον τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων θαυμάτων της φύσεως. Ἡ ἐλαχίστη πέτρα ἀποσπωμένη τοῦ θόλου καὶ πίπτουσα ἐπὶ περιηγητοῦ τινος καθ' ὃν καιρὸν ἐξεστηκὼς παρατηρεῖ τὰ μυστηριώδη ταῦτα καὶ συνάμα μεγαλοπρεπῆ ἀπόκρυφα τῆς φύσεως δύναται νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν περιέργειαν αὐτοῦ. Ἡ σκέψις αὕτη μὲ ἀναγκάζει νὰ διέλθω ταχέως τὴν ὀλισθηρὰν κλιτὺν, ἥτις ἄγει εἰς τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ θόλου.

Εἰς ὀλίγον ἀποστάσεως διάστημα παρετήρησα θόλον τινὰ ἐκ λίθου μελανόχρου κατεσπαρμένου ὑπὸ λαμποκοπούντων λίθων.

«Εὑρισκόμεθα ἐν τῇ Διαστέρῳ αἰθούσῃ, παρετήρησεν ὁ ὁδηγός μου, περιμείνατε μίαν στιγμὴν καὶ θὰ παρατηρήσητε θέαμα εἰς ὅ, μεθ' ὅλα τὰ ταξείδιά σας, οὐδέποτε παρευρέθητε». Εἰπὼν τοῦτο ὁ ὁδηγὸς ἀμέσως ὑπεισέδυ ὄπισθεν εὐρέος τινος κίονος ἐκ βράχου, καὶ τότε ἐπὶ ζοφεροῦ βάθους ἤρξαντο λάμπουσαι μυριάδες ἀδαμάντων. Τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ θόλου τούτου, ἐνόμισα ὅτι διεῖδον πρὸς στιγμὴν τὸ στερέωμα μετὰ τῶν μυριάδων τῶν λαμποκοπούντων ἀστέρων του. Ἀλλ' αἴφνης τὸ φῶς ἐχάθη καὶ ἤρξατο τὸ βαθὺ σκότος. Ἐνῷ δὲ ἐξέφραζον τὸν θαυμασμόν μου ὁ Μὰτ μοὶ ἐπρότεινεν ὅπως παρακαθήσω εἰς τὴν ἔγερσιν τῆς ἠοῦς καὶ εἰς τὸ λυκόφως. Ἡδύ τι φῶς ἐπεξετάθη κατὰ μῆκος τοῦ σπηλαίου, ηὐξύνθη καὶ δι' αὐτοῦ ἀλληλοδιαδόχως εἴδομεν τοὺς ἀστέρας· εἶτα ἀπεσύρθη βραδέως καὶ μυρία φῶτα λάμπουσιν εἰς τὸν οὐράνιον θόλον. Τὸ φυσικὸν τοῦτο διόραμα ἁνθαμιλλᾶται ἐπὶ τῷ ἀποτελέσματι καὶ τῇ πιστότητι μὲ πᾶν ὅ,τι ἡ τέχνη παρῆξεν ἀξιοθαυμαστότερον εἰς τὸ εἶδος τοῦτο.

Ἐκεῖθεν διηυθύνθημεν πρὸς τὰς ἠιόνας τῆς Νεκρᾶς λεγομένης θαλάσσης καὶ πρὸ μικρᾶς τινος δεξαμενῆς εὔρους μόλις 8 ἢ 10 μέτρων ἠναγκάσθην νὰ ὁμολογήσω ὅτι οἱ Ἀμερικανοὶ χρῶνται λίαν συνεχῶς τῶν πομπωδῶν ὀνομάτων. Ἀμέσως κατόπιν εὑρίσκομεν εὐρύν τινα ρύακα ἐμπιπροσθοῦντα πρὸ τῆς διόδου ἡμῶν. Ὁ ὑπόγειος οὗτος ποταμὸς ἔχει τὸ ὄνομα τῆς Στυγός. Ἐπιβιβάζομαι ἐπὶ τῆς βαρείας λέμβου τοῦ Χάρωνος ὁ μαῦρός μου ναύτης ἐκπέμπει κραυγάς τινας καὶ οἱ θόλοι ἀντηχοῦσι τὴν φωνήντου μακράν· θὰ ἔλεγέ τις ὅτι αἱ ἀπηχήσεις αὗται εἰσιν οἱ ὀδυρμοὶ τῶν καταδεδικασμένων ψυχῶν εἰς τὰ αἰώνια ταῦτα σκότη. Τὰ φῶτα ἡμῶν διαχέουσιν ἐρυθροειδεῖς λάμψεις ἐπὶ τῶν βράχων οἵτινες διαγράφονται φανταστικῶς ἐν

ῳ ἐπὶ τοῦ ὕδατος τῆς Στυγὸς ποικιλλομένου ἐκ λαμπρῶν ἀνταυγειῶν ἀντανακλᾶται ἀποτόμως ἡ σκιαγραφία τοῦ μαύρου· τὸ παράδοξον τοῦτο θέαμα μὲ ἔρριψεν εἰς σκέψεις ἀλλοκότους ὅτε τρομερός τις θόρυβος ἀντήχησεν αἴφνης ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὡσεὶ ὁλόκληρον τὸ σπήλαιον κατεκρημνίζετο. Ἦτο δ' ὅμως μικρόν τι τέχνασμα τοῦ ὁδηγοῦ μου. Μάτ ὅστις ἐδείκνυε τοὺς λευκοὺς αὐτοῦ ὀδόντας γελῶν ἀμέτρως· ἐνῶ ἐγὼ ἀφιέμενος εἰς βαθεῖς ρεμβασμοὺς ἐλησμόνουν τὴν παρουσίαν του οὗτος ἀπoβὰς τῆς λέμβου καὶ κτυπῶν ἐπανειλημμένως ἐπί τινος πέτρας ἐπροξένησε τὸν κρότον τοῦτον τὸν ὑπὸ τῆς ἠχοῦς δεκαπλασιαζόμενον καὶ ὅστις μὲ ἀπέστασεν αἴφνης ἐκ τοῦ μέσου τῶν ρεμβασμῶν μου· δὲν δυσηρεστήθην δὲ ἐναντίον του διότι μοὶ προυξένησεν ἐντύπωσιν ἧς οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν συγκίνησιν.

Μετὰ πλοῦν ἡμισείας ὥρας ἀπεβιβάσθημεν καὶ ἐπὶ πολὺ ἐβαδίζομεν ἐπὶ λεπτῆς ἄμμου ἥτις εἶναι κοιτὶς τοῦ ρυακίου κατὰ τὰς παλλιρροίας. Διακρίνονται δὲ ἐντελέστατα τὰ ἴχνη τῆς ὑψώσεώς της. Ἔτι πορρωτέρω παρετηρήσαμεν μικράν τινα πηγὴν θειώδη, εἶτα τὴν πάροδον τοῦ Σεδελὰνδ ἧς οἱ ἑκατέρωθεν τῶν πλευρῶν ἐκ γρανίτου τοῖχοι φαίνονται ὡσεὶ κεκαλυμμένοι διὰ ζωηρῶν ἀνθέων λεπτοτάτων. Ἡ παρατήρησις αὕτη ἐγένετο ὑφ' ὅλων τῶν τὰ σπήλαια ταῦτα ἐπισκεψαμένων μηδ' αὐτῶν τῶν πεζοτέρων ἐξαιρουμένων. Ἡ πάροδος αὕτη ἀπολήγει εἰς τὴν μὲ χιονώδη τείχη Αἴθουσαν τοῦ χοροῦ. Τὸ τὰ τείχη τῆς αἰθούσης ταύτης ἐπικαλύπτον λάμπον ἐπίχρισμα εἶναι πράγματι καταπληκτικῆς λευκότητος.

Δι' ὁδῶν πλατειῶν καὶ στενῶν διαδεχομένων ἀλλήλας, σκολιῶν ἢ εὐθειῶν ὡδηγήθημεν ἐκ τῆς ἄνω αἰθούσης εἰς βραχώδη ὄρη ἔνθα ὁ περιηγητὴς ὀφείλει νὰ ἀναρριχᾶται ἀδιακόπως ἀπειρομεγέθη τμήματα βράχων ἀποσπασθέντων ἐκ τοῦ θόλου. Ἀνὰ μέσον δὲ πολλῶν ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους ἢ εὐρέων καταγμάτων τεκμηριούντων ἑτέρας ἀξιοσημειώτους ἀνατροπὰς φθάνομεν ἐπὶ τέλους εἰς τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν εἰς ὃ σταλακτῖται παντὸς μεγέθους καὶ ὄγκου ἱστάμενοι ἐν σχήματι μεγίστων κιόνων σχηματίζουσι πολυπληθεῖς κομψὰς ἀψῖδας, θέας πράγματι μαγικῆς. Πανταχόθεν τὸ νερὸν ὑγραίνει πανταχόθεν ἀκούονται αἱ ρανίδες ὧν ἡ ἠχηρὰ πτῶσις ἀντηχεῖ εἰς τὰ ἀπόκρυφα ταῦτα ἐνδιαιτήματα. Εἰς τὸ βάθος τῆς αἰθούσης παρατηρεῖται σύμπλεγμά τι μιμούμενον τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ φοίνικος· οἱ κλῶνες χαριέντως κεκλιμμένοι φαίνονται ὅτι εἰσὶ γεγλυμμένοι ἐκ τμήματος ἀνατολικοῦ ἀλαβάστρου· ἐκ τῆς κορυφῆς δὲ τοῦ κομψοῦ τούτου συνόλου ἀναβρύει πηγή τις δημιουργὸς προαιώνιος τῶν ἐκ σταλακτιτῶν θαυμάτων τούτων ἀναλαμπόντων ἔτι μᾶλλον ἐκ τοῦ φωτὸς τῶν λαμπάδων μας· τὸ φῶς διεσδύον ἀνὰ μέσον τῶν κενῶν τῶν σταλακτιτῶν αὐξάνει ἔτι μᾶλλον τὴν διαφάνειάν των. Αἱ λεπταὶ ἀψῖδες κεκοσμημέναι ὑπὸ κροσσῶν παραδόξως διαιρουμένων καὶ ἐκτεινομένων ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ περιηγητοῦ, δύνανται νὰ ἀναπαρασταθῶσιν εἰς τὰ ὄμματά του ὡς κομψή τις ἀναδενδρὰς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου· δι' ὃ καὶ οἱ περιηγηταὶ δίδουσιν εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο σύμπλεγμα τὸ ὄνομα τοῦ Φοίνικος ἢ τὸ τῆς Ἐξαισίου Ἀναδενδράδος κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν κρίσιν.

Τὸ «Ἄντρον τῶν Νυμφῶν» κείμενον εἰς ἓν τῶν ἄκρων τῶν σπηλαίων, ἀπέχει 16 χιλιάμετρα τῆς κυρίας εἰσόδου. Μετὰ τὴν τοῦ «Ἄντρου τῶν Νυμφῶν» ἐπίσκεψίν μου ἐπεθύμησα μετὰ πυρετώδους ἀνυπομονησίας νὰ φθάσω εἰς τὴν εἴσοδον. Διῆλθον 10 ὥρας ἐν τοῖς ὑπογείοις τούτοις καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ καταχθονίου κυνηγίου, οὗ θέατρον ἐγένοντο ἄλλοτε ἐμείου παρ' ἐμοὶ τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν ἀξίαν τῶν ἐξόχων τούτων καλλονῶν. Εἶχον ἀνάγκην νὰ ἐπανίδω τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ φῶς, καὶ ἐχαιρέτησα τὴν ἐκ τῶν σπηλαίων ἔξοδόν μου μετὰ χαρᾶς.

Ὅταν ἐπάτησα τὴν γῆν τὸ φῶς καὶ τὰ πέριξ τοπεῖα ἐφάνησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου μὲ ὅλως νέον θέλγητρον, ὀφειλόμενον ἴσως ἐν μέρει εἰς τὴν ἀντίθεσιν τοῦ σκότους ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου διέτριψα ὁλόκληρον ἡμέραν. Ἦτο ὅμως καὶ πράγματι ὡραιοτάτη ἑσπέρα· τὸ κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ ἦτο ἀνέφελον·

ὁ ζέφυρος, πλήρης ἀρωμάτων, ἐθώπευε γαληνίως τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. Ὑπὸ τὰ φυλλώματα μικρὰ πτηνὰ ἔμελπον τὰ ἡδύτερα αὐτῶν ᾄσματα καὶ νέφη ἐντόμων περιεστρέφοντο ἐν χορῷ ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ δύοντος ἡλίου· ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους τοῦ τοπείου τὰ μεγάλα δάση ἀνέπτυσσον τὰ μεγαλοπρεπῆ αὐτῶν ἐκ χλόης διατειχίσματα μέχρι τῶν θελκτικῶν ὀχθῶν τοῦ Ὀχίου, ἐνῷ πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον, αἱ κορυφαὶ αὐτῶν ἐκυμάτιζον ὑπεράνω τῶν κλιτύων τῆς πεδιάδος. Εἰς τὸ μέρος δὲ τῶν ἑκασταχοῦ ἀδένδρων μερῶν ἀνυψοῦτο λευκός τις οἰκίσκος διαγελῶν ἐπὶ τῷ πλουσίῳ θερισμῷ τοῦ ἔτους· περὶ τοὺς οἰκίσκους τούτους τὰ δένδρα τῶν ἀμπελώνων τῶν ἔκλινον πρὸς τὴν γῆν τοὺς κλῶνας αὐτῶν πλήρεις καρπῶν. Νωχελῶς ἐξηπλωμένα ἐπὶ τῆς παχείας χλόης τὰ ποίμνια ἐμηρύκαζον βραδέως ἥσυχα καὶ ἀναπεπαυμένα, ὡσεὶ ἀπολαύοντα καὶ αὐτὰ τὰς καλλονὰς τῆς σκηνῆς ἧς μέρος ἀπετέλουν καὶ ὁ ποιμὴν προσβλέπων τὸ πᾶν ἐφαίνετο μεμαγευμένος πρὸ τῶν μεγάλων δώρων τῆς φύσεως.... ὢ! διατί ἡ ζοφερὰ κηλὶς τῆς δουλείας νὰ ἐξαπλοῦται ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ τοῦ παραδείσου ἐκείνου....

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΚΩΝΣΤ. Α. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΝΑΥΤΟΥ.

Ἐὰν τις μετὰ προσοχῆς ζητήσῃ ἐπὶ χάρτου τὸ πέλαγος τῶν Ἀντιλλῶν νήσων, θέλει ἀνακαλύψει, εἰς τὸ σύγπλεγμα τῶν Καράβων, νῆσόν τινα, μόλις ὡς κεφαλὴν καρφίδος φαινομένην· εἶναι αὕτη θλιβερός τις βράχος, ἀκαταπαύστως κτυπούμενος καὶ καταβυθιζόμενος ὑπὸ τῶν κυμάτων, ἄνυδρος καὶ αὐχμηρός, ὀνομαζόμενος δὲ Σομβρερον.

Πρὸς τὴν ἄχαριν ταύτην νῆσον διευθύνετο τὴν **13** δεκεμβρίου **1807**, ἡ **Ἐπικουρία** κανονιοφόρος τοῦ ἀγγλικοῦ ναυτικοῦ. Ἦτο περίπου ἡ ἕκτη τῆς ἑσπέρας. Ὁ πλοίαρχος Λ· ἐσηκόνετο ἀπὸ τὴν τράπεζαν, οἱ χαρακτῆρές του κατὰ τὸ λέγειν πολλῶν, καταθεσάντων ἀκολούθως περὶ τοῦ συμβάντος, ἐφαίνοντο ἐμψυχούμενοι ὑπὸ τοῦ οἴνου· εἶχε δὲ διατάξει αἴφνης νὰ ρίψωσι τὴν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ καταβιβάσωσιν εἰς αὐτὴν τὸν ναύτην Ροβέρτον Ἰεφερῆν κατηγορηθέντα ὅτι ἔπραξε κλοπὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Ὁ Ροβέρτος οὗτος ἦτο νεανίας δεκαοκταετὴς ὅστις ἠγνόει παντελῶς, ὅτε ἐφάνη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, περὶ τῆς φρικτῆς ἀποφάσεως, ἣν ἔμελλον νὰ τῷ διακοινώσωσιν.

Ἦτο ἀνυπόδητος καὶ σχεδὸν γυμνός, ἐφόρει τὸν χιτῶνα του μόνον καὶ παντελόνιόν τι κυανοῦν. «Ἰεφερῆ, τῷ εἶπεν ὁ πλοίαρχος βλέπεις αὐτὴν τὴν νῆσον; ἐκεῖ θέλουν σὲ ἀφήσει.»

Ὁ δύστηνος ἔμεινεν ἄλαλος ὑπὸ τοῦ τρόμου καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιφέρῃ καμμίαν ἀντίρρησιν, διότι μόλις ἡ σκληρὰ αὕτη διαταγὴ ἐπροφέρθη καὶ τοῦ πλοιάρχου νεύσαντος, ἐξετελέσθη πάραυτα.

Ὁ δυστυχὴς Ιεφερῆς χαρακτῆρος ἀδυνάτου καὶ δειλοῦ, κατά τι ἀποκτηνωθεὶς ὑπὸ τῆς αἰφνιδίου ταύτης τραχύτητος, δὲν ἔπαυσε νὰ κλαίῃ πικρῶς καθ' ὅλον τὸν χρόνον τοῦ πλοῦ τῆς λέμβου πρὸς τὴν ὄχθην.

Ἐν τούτοις ἐξερχόμενος εἰς τὴν ἀκτήν, ἤλπιζε τύχην ἧττον σκληρὰν ἐκείνης, τὴν ὁποίαν τῷ ἐπέβαλλον. Οἱ βράχοι ἐκ τοῦ πλησίον βλεπόμενοι ἐφαίνοντο ὄχι τόσον τραχεῖς ὅσον μακρόθεν· ἄνδρες τινὲς τοῦ πληρώματος ἐβεβαιουν μάλιστα ὅτι εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου, διὰ τῆς ἑσπερίας δείλης παρετήρησαν καλύβας· ἔκαμαν βήματά τινα ἐπὶ τῶν βράχων, οἱ πόδες τοῦ δυστυχοῦς Ἰεφερῆ καταιματώθησαν πάραυτα, ὥστε εἷς τῶν συνοδευόντων αὐτὸν συγκινηθείς, τῷ ἔδωσε τὰ σανδάλιά του, ἄλλος τὸ μαχαίριόν του, ἄλλος τὸ μανδύλιον ἵνα ἐν ἀνάγκῃ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς σημεῖον. Ἐν τούτοις δὲν ἀνεκάλυψαν οὔτε μίαν καλύβην τὸ πᾶν ἦτο ἔρημον.

Ὁ Ιεφερῆς ἐξώρκισε τοὺς συντρόφους τους

νὰ μὴ τὸν ἐγκαταλείψωσιν εἰς τὸν βέβαιον θάνατον ἐπὶ τοῦ θλιβεροῦ ἐκείνου βράχου. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ νὺξ ἦτο σκοτεινοτάτη αἱ διαταγαὶ ἦσαν ῥηταὶ ἦτον ἀνάγκη κατεπείγουσα διὰ τὴν λέμβον νὰ ἐπιστρέψῃ ἀμέσως εἰς τὸ πλοῖον. Ἐγκαταλείψαντες λοιπὸν μετὰ λύπης τὸν Ἰεφερῆν εἰς τὴν δυστυχῆ θέσιν του, οἱ ναῦται ἐπανῆλθον εἰς τὴν ναῦν ἥτις ἀπέπλευσε πάραυτα.

Τὴν ἐπαύριον, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἡ κανονιοφόρος ἐφαίνετο ἀπὸ τῆς νήσου μεταξὺ τῆς ἐννάτης καὶ δεκάτης ὁ πλοίαρχος ἀνέβη ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, ὁ δε ἀξιωματικὸς τῶν φυλάκων, ἐλπίζων νὰ τῷ διεγείρῃ τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ στείλῃ λέμβον πρὸς τὸν Ἰεφερῆν, τῷ ἔδειξε τὸ Σομβρέρον, τὸ ὁποῖον παρετήρουν πάντοτε· ὁ πλοίαρχος ἔμεινε ἄκαμπτος, οἱ ναῦται οἵτινες μέχρι τοῦδε δὲν ἔπαυσαν τοῦ νὰ ὁμιλῶσι μετὰ τούτων διὰ τὴν ἐνδεχομένην τύχην τοῦ συντρόφου των εἶπον μὲ τρόπον ὥστε νὰ τοὺς ἀκούσῃ ὁ πλοίαρχος των ὅτι ἐὰν ὁ δυστυχὴς δὲν ἀπέθνησκεν ὑπὸ τῆς πείνης ἢ τῆς δίψης, βεβαίως ἤθελον τὸν καταβροχθίσει τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα. ἅτινα ὑπάρχουσιν εἰς τὰ μέρη ταῦτα ἰσχυρὰ καὶ πάμπολλα.

Αἱ διαδηλώσεις αὗται δὲν ἐπέφερον κἀνὲν ἀποτέλεσμα εἰς τὸν πλοίαρχον, ὅστις παρετήρησε μόνον ὅτι ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ δροσίζῃ καὶ διέταξε νὰ ἀνοίξωσιν ὅλα τὰ ἱστία, καὶ νὰ πλεύσωσι πρὸς βορρᾶν. Δύο μῆνες παρῆλθον ἔκτοτε. Πλέουσα πρὸς τὴν Βαρβάδην, ἡ ἐπικουρία ἡνώθη μετὰ τοῦ στόλου ναυάρχου τινὸς, διοικοῦντος τότε τὴν θάλασσαν τῶν Ἀντιλλῶν.

Ἡ σκληροκάρδιος πρᾶξις τοῦ πλοιάρχου ἔγεινε μετ' ὀλίγον τὸ ἀντικείμενον πάσης συνδιαλέξεως. Ἔφθασε τέλος εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ ναυάρχου ὅστις ἐπροσκάλεσε πάραυτα τὸν πλοίαρχον Λ. καὶ ἀφοῦ τὸν ἐπέπληξεν αὐστηρῶς τὸν ἐπρόσθεσε νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ λάθος του ἐπιστρέφων ἀμέσως πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ναύλου. Εἴτε αἱ ἀπειλαὶ τοῦ ναυάρχου εἴτε αἱ τύψεις τοῦ συνειδότος ἔκαμον τὸν πλοίαρχον νὰ δεχθῇ τὴν ἀποστολὴν μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ δραστηριότητος. Φθάσας οὗτος εἰς Σομβρέρον ἐξαπέστειλε ταχέως τὴν λέμβον του ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ αὐτοῦ ἐκεῖνου ἀξιωματικοῦ καὶ τῶν ναυτῶν, οἵτινες εἶχον ἀποβιβάσει ἐκεῖ τὸ θῦμά του παραγγέλων αὐτοῖς ῥητῶς νὰ μὴν ἐπιστρέψωσι πρὶν ἢ πανταχοῦ τὸν ἀναζητήσωσι.

Προσορμισθέντων τῶν ναυτῶν, πλῆθος ἐκ τῶν πτηνῶν ἐκείνων τῶν Ἀντιλλῶν τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται κέπφοι ἐπέταξαν εἰς τὴν παρουσίαν των. Ὀλίγον μακρὰν ἐκεῖθεν παρετήρησαν πλῆθος φωλεῶν πληρουμένων ὑπὸ ᾠῶν καὶ νεοσσῶν μόλις καλυπτομένων ὑπὸ τῶν νεαρῶν πτίλων των. Οἱ ναῦται δὲν ηὗρον οὐδὲ σταγόνα ὕδατος δροσεροῦ, ἔνθεν μόνον κακεῖθεν ἔλη καὶ τέλματα ὕδατος πικροῦ μὴ χρησιμεύσαντος ποσῶς πρὸς πόσιν Ἡ νῆσος πανταχόθεν ὑψοῦτο σχηματίζουσα ἀποτόμως καὶ σκοπελώδεις κατωφερείας μέχρι τῆς κορυφῆς μὴ περιεχούσας οὐδὲ μίαν βλάστησιν, εἰμὴ ξηροὺς τινὰς καὶ χονδρώδεις σχοίνους.

Καὶ μολονότι πᾶσαν κατέβαλον προσπάθειαν δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀνακαλύψωσι τὸν Ἰεφερῆν. Ναύτης τις εὗρε τὴν χειρίδα χονδροειδοῦς τινος ἐνδύματος τὰ τεμάχια τῆς περισκελίδος. Τὸ πλήρωμα ἐπισκεφθὲν ἄνευ ἀποτελέσματος τὴν νῆσον ἀπανταχοῦ ἀπεφάσισε νὰ ἐπιβιβασθῇ. Καὶ μήπως εὑρίσκετό που ὀστοῦν τι διὰ νὰ ὑποθέσουν ὅτι ἔγεινε βορὰ σαρκοφάγων πτηνῶν· τὰ εὑρεθέντα ὅμως ῥάκη καὶ ἡ χειρὶς τοῦ τομαχαύκου ἐμαρτύρουν ὅτι ὁ Ἰεφερῆς εἶχεν ὑποστῇ βίαιον θάνατον.

Πρὶν γίνῃ ὁριστικὴ ἀπόφασις τῆς ἀναχωρήσεώς του, ὁ διοικητὴς ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς ἀνακαλύψεώς του ἠθέλησεν ὁ ἴδιος νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν νῆσον, καὶ οὐδὲ τρώγλην οὐδὲ σχισμάδα ἄφησεν ἀνεξηρεύνητον· ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχε περισσότερον τῶν λοιπῶν. Ἡ ἐπικουρία ἀπεμακρύνθη λοιπὸν ἐκ τοῦ Σοβρέρου δευτέραν ἤδη φορὰν καὶ ἔφθασεν εἰς Βαρβάδην.

Ὁ πλοίαρχος Λ. ἐξέθεσε τὰ κατὰ τὴν ἀποστολὴν εἰς τὸν ναύαρχον καὶ κατώρθωσε νὰ τὸν κάμῃ νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὁ Ἰεφερῆς θὰ παρελήφθη ὑπὸ διαβαίνοντός τινος πλοίου.

Ἡ ἀνάκρισις μέμφεται τοῦ ναυάρχου ὅτι

πολλὰ ἐπιπολαίως διεξήγαγε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ ἐδείχθη, διὰ τῆς ὑπεροχῆς καὶ ἀξιοτιμωρήτου ἀναλγησίας, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν μεταμέλειαν καὶ τὴν διαγωγὴν τοῦ πλοιάρχου Λ. Τὰ πράγματα ἔμειναν ἕως ἐδῶ εἰς διάστημα δύο ετῶν τοὐλάχιστον μετὰ παρέλευσιν τῶν ὁποίων ἔλαβον ἄλλην διεύθυνσιν.

Ἔκθεσις πλήρης περὶ τοῦ συμβεβηκότος τούτου εἶχεν ἐπιδοθῆ εἴς τι μέλος τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων ὑπό τινος ἀνθρώπου ὅστις ἔλεγεν ὅτι εἶχε παράπονα κατὰ τοῦ ναυάρχου. Κατέστη δὲ ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἐν τῷ Παρλαμέντῳ ἀντικείμενον ἐπερωτήσεων, εἰς ἃς τὸ ὑπουργεῖον δὲν ἠδυνήθη νὰ μὴ ἀπαντήσῃ, ἐπιτροπή τις ἐξεταστικὴ ἐξηκρίβωσε τὴν ὑπόθεσιν καὶ παρέπεμψε τὸν πλοίαρχον εἰς τὸ πολεμικὸν συμβούλιον.

Μὴ δυνάμενος ν' ἀρνηθῇ τὴν πρᾶξιν ἣν τῷ προσῆψαν, ὁ πλοίαρχος Λ. ἠθέλησε νὰ τὴν δικαιολογήσῃ διὰ τῆς ἀνάγκης εἰς ἣν εὑρέθη νὰ καθαρίσῃ τὸ πλοῖόν του ἀπὸ ἕνα κλέπτην ἀδιόρθωτον. Ἡ αἰτιολογία αὕτη διεψεύσθη ὑπὸ τῶν μαρτύρων οἵτινες εἶπον ὅτι μία καὶ μόνη ὑπῆρξεν ἡ κλοπὴ παριστῶσα καὶ ἐλαφρυντικάς τινας περιστάσεις. Τὸ αἴτιον δὲ ἦτον ὅτι ἀφήρεσεν ὀλίγον ζῦθον γλυκύν· κατὰ συνέπειαν λοιπὸν τὸ δικαστήριον ἐκήρυξε παμψηφεὶ ἔνοχον τὸν πλοίαρχον, καὶ τῷ ἐστέρησαν ἀμέσως τὸν βαθμόν του.

Ὁ ἀγγλικὸς τύπος ἐπεδοκίμασε τὰς ἀποφάσεις, τὰς κατὰ τοῦ πλοιάρχου Λ. Ἀλλὰ τί ἔγεινε τὸ θῦμά του; Μήπως ὁ Ἱεφερῆς εἶχε δολοφονηθῇ; Μήπως αὐτοχειριάσθη; Μήπως ἀπέθανε τῆς δίψης, τῆς πείνης; Μήπως ἐσώθη, ἢ ἐπνίγη; Ὅλαι αὗται αἱ ἐρωτήσεις ἀπησχόλουν τὸ δημόσιον, καὶ διὰ νὰ τὰς περαιώσῃ ἡ Βουλὴ τῶν κοινοτήτων, ἐπὶ τῇ προτάσει ἑνὸς τῶν μελῶν της, ἀπήτησεν ὥστε νὰ γίνωσιν αἱ ἀκριβέστεραι ἔρευναι. Μία ἀόριστος φήμη εἶχε διασπαρῇ ὅτι ὁ Ἱεφερῆς ἐμβῆκεν εἰς ἀμερικανικὸν πλοῖον· ἡ Βουλὴ τῶν κοινοτήτων ὑπεχρέωσε τὴν Κυβέρνησιν νὰ διευθυνθῇ εἰς τὸν παρὰ τῇ Κυβερνήσει τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀπεσταλμένον της· τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐξετάσεων τοῦ πράκτορος τούτου ὑπῆρξεν ὅτι ὁ Ροβέρτος Ἱεφερῆς ἀνεγνωρίσθη εἰς τὴν μικρὰν πόλιν πλησίον τῆς Βοστόνης ἐν τῇ Μασασουέτῃ, ὅτε εἶχε παρουσιασθῇ ἐνώπιον μεγιστᾶνος εἰς ὃν ἐδήλωσεν ὅτι εἶχε εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν ἡλικίαν, γεννηθεὶς εἰς Πολπέρον, χωρίον Κομητείας Κορουαλλείας, ὅτι εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ ναυτικὸν δεκαπενταετής, οτι τὸ πλοῖον εἰς ὃ εἰσῆλθεν ἐκαλεῖτο Ἐ π ι κ ο υ ρ ί α καὶ ὅτι σιδηρουργὸς ὢν τὸ ἐπάγγελμα, ἐτέθη ὡς βοηθὸς τοῦ ὁπλοποιοῦ· ὅτι ἡ κανονιοφόρος ἔπλεε πρὸς τὰς δυτικὰς Ἰνδίας, καὶ ὅτι ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ των ἐπλησίαζε νὰ ἐκλείψῃ, τὸ πλήρωμα ελάμβανεν αὐτὸ κατὰ μερίδας· ὅτι ἑσπέραν τινὰ σαββάτου ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τῆς δίψης, εἶχεν ὑποκλέψει περίπου δύο λίτρας ζύθου ἔκ τινος βαρελίου, ὅτι ἀνακαλυφθείσης τῆς πράξεώς του ὑπὸ του πλοιάρχου ἐξώσθη οὗτος εἰς τὴν ἔρημον νῆσον Συμπρερον ὅτι εἶχε μείνει ἐννέα ἡμέρας μὴ ἔχων ἄλλην τροφὴν εἰμὴ δωδεκάδα τινὰ λεπάδων, εἶδος ὀστρακοδέρμων τὰ ὁποῖα εἶχε συνάξει ἐκ τῶν βράχων, καὶ ὅτι τὸν ἔλαβε τέλος ναύτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τὸν ἀπεβίβασεν εἰς λιμένα τινὰ τῆς πολιτείας Μασασουέτης. Ἡ δήλωσις αὕτη ὑπογραφεῖσα δι' ἑνὸς σταυροῦ καὶ διαβιβασθεῖσα εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐδημοσιεύθη εἰς ὅλας τὰς ἐφημερίδας· ἐφαίνετο δὲ τότε ὅτι ἡ Ἱστορία αὕτη ἔλαβε πέρας ὅτε ἔκ τινος περιστατικοῦ ἀπροσδοκήτου ἐπανελήφθη ἐκ νέου.

Ἡ μήτηρ τοῦ Ροβέρτου Ἱεφερῆ ἔζη ἀκόμη· αὕτη ἀπηύθυνεν εἰς τὰς ἐφημερίδας ἐπιστολὴν ἀναγεννήσασα ὅλας τὰς ἀμφιβολίας.

Δι' αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς ἐδηλοποίησεν αὕτη πανδήμως, ὅτι τὸ εἰς τὸν υἱὸν αὐτῆς ἀποδιδόμενον ἔγγραφον ἦτο ψευδὲς ἢ ὅτι ἄλλος τις εἶχε παρουσιασθῇ ἀντὶ τοῦ υἱοῦ της. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῆς γνώμης ταύτης ἔλεγεν ὅτι ἐὰν οἱ μὴ γνωρίζοντες γράμματα θέτουσι τὴν ὑπογραφὴν αὐτῶν δι' ἑνὸς σταυροῦ, ὁ Ροβέρτος Ἱεφερῆς ὅστις ἐγνώριζε ἐντελῶς νὰ γράφῃ, καθὼς καὶ αὐτὴ καὶ ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου ἐπιβεβαίου καὶ ἠδύναντο πάντες οἱ γνωρίζοντες αὐτὸν νὰ προσμαρτυρήσωσι πρὸς τί νὰ καταφύγῃ εἰς τοιοῦτον μέ-

σον. Προσέθετε δὲ ὡς ἐκ περισσοῦ ὅτι ἡ μίσθωσις τῆς ἐπαύλεώς της ἐδόθη τῷ υἱῷ της ἐφ' ὅρου ζωῆς, οὗτινος ὅμως ἀποθανόντος, ὁ διοικητὴς ἀνέκτα πᾶν ἐπὶ αὐτῆς δικαίωμα· ὅτι τοῦτο ἦτο περίστασίς της γνωστὴ εἰς τὸν υἱόν της, καὶ ὅτι ἐὰν τὴν ὥραν ταύτην ἦτο σῶος καὶ ὑγιὴς δὲν ἤθελε λησμονήσει νὰ τῇ γράψῃ διότι τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὸν ἐγκατέλιπον εἰς τὸ ἐρημονήσιον κινούμενος ὑπὸ τρυφερότητος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ μητέρα, τὴν εἶχε συστήσει εἰς τοὺς συντρόφους του, οἵτινες ἦσαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωρίου, νὰ μὴ τῇ εἴπωσί τι περὶ τῆς δυστυχοῦς τύχης του.

Η ἐπιστολὴ αὕτη, ἣν τινὲς τῶν ἐφημερίδων διεφιλονείκησαν, ἀκολούθως δὲ τὴν παρεδέχθησαν ὡς βάσιμον ἐπροξένει περίεργόν τινα ἐντύπωσιν. Ὁ Κόββετ ἐκήρυξεν «ὅτι ἔπρεπε ν' ἀναγκάσωσι τὴν Κυβέρνησιν νὰ λάβῃ σαφεῖς περὶ τούτου πληροφορίας καὶ νὰ δώσῃ πέρας εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, ἥτις ἐν διαφέρει τοσοῦτον τὸ δύστηνον ναυτικόν».

Τὸ πρᾶγμα τότε ἐγένετο τοσοῦτον σπουδαῖον ὥστε ἡ Κυβέρνησις ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην ὅτι ἔπρεπε νὰ τὸ περαιώσῃ. Πλοῖον εἶχε σταλῆ εἰδικῶς εἰς Βοστόνην, καὶ ἡ εἴδησις τῆς ἐπιστροφῆς του, δι' ἧς ἔπαυσε πλέον πᾶσα ἀβεβαιότης περὶ τῆς τύχης τοῦ ναύτου συνωδεύθη διὰ τῆς ἑπομένης εἰδήσεως καταχωρισθείσης εἰς τὰς ἐφημερίδας.

Ὁ ναύτης Ἰεφερῆς ἔλαβε σήμερον ὁριστικὴν ἄδειαν ἀναχωρήσεως ὑπὸ τῶν λόρδων ἀπεσταλμένων τοῦ ναυτικοῦ. Ἀπεβιβάσθη δὲ ἤδη καὶ διευθύνεται εἰς Λονδῖνον».

Γενόμενος εἰς διάστημα ἑβδομάδων τινῶν, πολυχρήματος καὶ εἷς τῶν λεόντων τῆς πρωτευούσης τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ὁ Ἰεφερῆς διηγήθη τοιουτοτρόπως τὰ συμβάντα του.

«Τῷ ἦτο κατ' ἀρχὰς ἀδύνατον νὰ πιστεύσῃ ὅτι σπουδαίως ἐσκόπευσαν νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ καταστραφῇ τόσον ἐλεεινῶς εἰς νῆσον, ἣν οἱ σύντροφοί του εἶδον ὅτι ἦτον ἀκατοίκητος καὶ ξηρά. Ἐνόμισεν ὅτι τὸν εἶχον ἀφήσει μόνον πρὸς φόβον διὰ μίαν νύκτα· διότι ἄλλως τε ὁ χαρακτὴρ τοῦ πλοιάρχου ὅσον τραχὺς καὶ ἄκαμπτος ἂν ἦτο ἤθελε φοβηθῆ πως.... Ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε, καὶ ἡ ἐλπίς του ἐπανῆλθε παρατηροῦντος τὴν Ἐπικουρίαν ἀφιγμένην εἰς ὀλίγων τινῶν μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας. Ἐπρόσμενε κατὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἴδῃ ῥιπτομένην εἰς τὴν θάλασσαν τὴν λέμβον καὶ ἐσκέπτετο ἤδη τὴν ἐλευθέρωσίν του· ἀλλὰ ματαία προσδοκία ἡ κανονιοφόρος ἀνεπέτασσε τὰ ἱστία της καὶ μετ' ὀλίγον ἐνεφανίζετο ἐν τῷ ὁρίζοντι ὡς κηλίς τις. Ὁ Ἰεφερῆς παρεδόθη τότε εἰς τὴν βεβαιοτέραν ἀπελπισίαν.

Δύο ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ἡ πεῖνα καὶ πρὸ πάντων ἡ δίψα τὸν ἐτυράννουν φρικωδῶς· διὰ νὰ καταπαύσῃ τὴν κατατρώγουσαν αὐτὸν φλόγα, ἔπιε μεγίστην ποσότητα ὕδατος ἁλμυροῦ καὶ ἐδιπλασίασεν οὕτω τοὺς πόνους του, οἵτινες κατήντησαν μέγιστοι μέχρις οὗ βροχὴ ἄφθονος ἀνεζωογόνησε τὰς δυνάμεις του καὶ παρέσχεν αὐτῷ ποσότητα ὕδατος ἐπαρκοῦσαν καθ' ὅλον τὸ διάστημα, καθ' ὃ ἔμελλεν εἰσέτι νὰ διαμείνῃ εἰς τὴν νῆσον. Ἀλλ' αἱ ὀδύναι τῆς πείνης ἐγένοντο ἐπὶ μᾶλλον ζωηρότεραι· τῷ ἦτο ἀδύνατον νὰ φονεύσῃ ἕνα μόνον πτηνόν, ἅπερ ἵπταντο εἰς τὴν νῆσον, ἤρχισε νὰ ζητῇ ὠὰ αὐτῶν.

Δυστυχῶς δὲ ἦτο ἡ ἐποχὴ τῆς ὠοτοκίας διότι τὸ μόνον ὠὸν ὅπερ εὗρεν ἦτον εἰς τοιαύτην κατάστασιν σήψεως, ὥστε, μολονότι ἡ πεῖνα του ἦτο μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφασίσῃ νὰ τὸ φέρῃ εἰς τὰ χείλη του. Μικρά τινα ζωΰφια ὀστρακόδερμα καὶ τεμάχια χλωροξύλου ριφθέντα ὑπὸ τῆς θαλάσσης ἦσαν ἡ μόνη τροφὴ τὴν ὁποίαν εὗρεν εἰς τὸν κατάρατον αὐτὸν τόπον. Τέλος πρὸς μεγίστην αὐτοῦ χαρὰν ἀνεκάλυψε μακρόθεν πλοῖον, καὶ ἐκ τοῦ ὕψους βράχου τινος τῷ ἔκαμε σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀναμφιβόλως δὲν παρετηρήθησαν διότι μετ' ὀλίγον ἐν τῷ ὁρίζοντι πέντε πλοῖα διῆλθον ἅπαντα κατὰ σειρὰν καὶ ἀνενέωσαν πεντάκις τὰς ἀγωνίας του, αἵτινες τῷ ἦσαν θανάσιμα. Εἶχεν ἀπολέσει πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας, καὶ ἀδυνατήσας ἐκ τῆς πείνης ἔπεσεν ἐπὶ τῆς παραλίας ὅτε πλοῖόν τι ἀμερικανικὸν διαβαῖνον πλησιέστερον πρὸς τὴν νῆσον ἑλκυόμενον ὑπὸ τῆς πληθύος τῶν πτηνῶν, ἅτινα ἐκάθιζον ἐκεῖ τὴν στιγμὴν ταύτην ἔστειλε τὴν λέμβον του

πρὸς τὴν γῆν. Οἱ ναῦται εὗρον τὸν δυστυχῆ Ἰεφερῆν ἀποθνήσκοντα καὶ τὸν μετεκόμισαν πάραυτα εἰς τὴν ναῦν, ἔνθα μετά τινας ἡμέρας ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ καὶ ν' ἀναρρώσῃ.

Περαιοῦντες τὴν παροῦσαν πραγματείαν δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν μόνον ὅτι ὁ πλοίαρχος Λ. ἔσπευσε νὰ διορθώσῃ καθ' ὅσον ἠδύνατο τὰ δεινὰ ἅπερ εἶχε προξενήσει εἰς τὸν δυστυχῆ Ἰεφερῆν, προσφέρων αὐτῷ σημαντικὴν ποσότητα διὰ τῆς ὁποίας ὁ Ἰεφερῆς ἀπεσύρθη εἰς τὸ χωρίον τοῦ Πολπέρον, ἔνθα καὶ ἀπέθανε.

ΖΩΗ Σ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ.

—=—

ΑΔΟΛΦΟΣ ΘΙΕΡΣΟΣ.

Ὁ Θιέρσος (Λουδοβῖκος Ἀδόλφος) ἐγεννήθη ἐν Μασσαλίᾳ τῇ 16 ἀπριλίου 1797, ἐκ γονέων ἐμπόρων καταστραφέντων ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ πρὸς μητρὸς αὐτοῦ μάμμη ἦν Ἑλληνὶς ἐκ Κωνστ)πόλεως, ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τῶν δύο περιφήμων γάλλων ποιητῶν Ἀνδρέου καὶ Μαρίου Ἰωσὴφ Shenier. Εἰσαχθεὶς τῷ 1808 ὑπότροφος εἰς τὸ ἐνΜασσαλίᾳΛύκειον καὶ ἀριστεύσας ἤρξατο ἐν Αἲξ σπουδάζων τὰ νομικὰ κατὰ τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἔτυχε δὲ τῷ 1820 τοῦ δικηγορικοῦ πτυχίου, ἀλλὰ κλίνων μᾶλλον πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν πολιτικὴν ἐνέκυψεν ἀποκλειστικῶς εἰςτὴν σπουδὴν τῆς ἱστορίας καὶ τῆς φιλοσοφίας.

Τυχὼν τῆς προστασίας τοῦ συμπολίτου αὐτοῦ Μανουὴλ ἤρξατο ἐργαζόμενος ἐν τῇ ἐφημερίδι «Συνταγματικῇ», βραδύτερον δὲ ἐγένετο τακτικὸν μέλος τῆς συντάξεως αὐτῆς. Τὰ ἄρθρα αὐτοῦ ἐθεωροῦντο πρότυπα δημοσιογραφικῆς γλώσσης.

Εἰσαχθεὶς βραδύτερον παρὰ τῷ Λαφίτ, διεκρίθη διὰ τὴν διαλεκτικὴν αὐτοῦ δεινότητα καὶ τὴν μεσημβρινὴν φαντασίαν ἐγένετο ὁμοτράπεζος τοῦ Λαφίτ, ἧτο περιζήτητος ὑφ' ἁπάντων τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως καὶ ἐτύγχανε τῆς εὐνοίας τοῦ γέροντος Ταλεϋράνδου.

Ἔκτοτε ἤρξατο συγγράφων τὴν «Ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως», ἥτις ἀγορασθεῖσα ἀντὶ μετριωτάτης τιμῆς ὑπὸ δύο ἐκδοτῶν ἐπωλήθη κατὰ τεύχη. Βραδύτερον ὅμως ὁ Θιέρς ἀνεθεώρησε καὶ ἐτροποποίησεν αὐτήν, διαδοθεῖσαν εἰς τὸ δημόσιον εἰς 150,000 ἀντίτυπα, καὶ ἀριθμοῦσαν μέχρι τῆς σήμερον, ἄνευ τῶν πολυαρίθμων κλεψιτυπιῶν, ὑπὲρ τὰς 500 ἐκδόσεις.

Μετὰ τὴν «Ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως» ὁ Θιέρς συνέλαβε τὸ σχέδιον νὰ γράψῃ «Γενικὴν ἱστορίαν» εἰς τὴν συγγραφὴν τῆς ὁποίας ἀπεφάσισε νὰ παρασκευασθῇ διὰ περιηγήσεων. Ἡτοιμάζετο ἤδη ν' ἀναχωρήσῃ ὅτε τῇ 6 αὐγούστου τοῦ 1829 σχηματισθέντος τοῦ ὑπουργείου Πολινιάκ, καὶ ἀπειλοῦντος τὸν Χάρτην, ὁ Θιέρσος διὰ τῆς «Ἐθνικῆς» κατεπολέμησε τὸ ὑπουργεῖον τοῦτο, ἐν δὲ ἄρθρον τὸ ὁποῖον ἐδημοσίευσε περὶ τῆς πολυθρυλήτου συνταγματικῆς ἀρχῆς — ὁ βασιλεὺς βασιλεύει καὶ δὲν κυβερνᾷ—κατέστη πολύκροτον καὶ παρεσκεύασε τὰ πνεύματα εἰς ἀντίστασιν.

Ἡ «Ἐθνικὴ» βραδύτερον προέτεινε καθαρῶς τὴν ἐνδεχομένην ὑποψηφιότητα τοῦ δουκὸς τῆς Αὐρηλίας ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Θιέρς ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον· ἀλλὰ τοσαῦται ἦσαν αἱ πρὸς αὐτὸν συμπάθειαι, ὥστε τὸ πρόστιμον ἐκαλύφθη διὰ συνεισφορῶν, ἡ δ' «Ἐθνικὴ» κατέστη προκλητικωτέρα. Συνεπείᾳ τῆς τόλμης αὐτοῦ ὁ Θιέρς κατεδικάσθη εἰς προσωπικὴν κράτησιν καὶ ἀπεχώρησεν εἰς Μομμορενσύ, μετέπειτα ὅμως εἰργάσθη ὑπὲρ τοῦ πρίγκηπος, ὅστις ἅμα ἀναγορευθεὶς διώρισεν αὐτὸν σύμβουλον τοῦ κράτους καὶ γενικὸν γραμματέα τοῦ ὑπουργείου τῶν οἰκονομικῶν.

Ἐκλεχθεὶς μέλος τῆς Βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων, πολλὰ ὡμίλησε περὶ διαβάσεως τοῦ Ρήνου καὶ τῶν Ἄλπεων, περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς Πολωνίας τοῦ Βελγίου καὶ τῆς Ἰταλίας, ἧτο δὲ ἡ ψυχὴ τοῦ Λαφὶτ ὁ

τος τότε πρωθυπουργοῦ καὶ ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ ὑπουργείου Λαφὶτ (1831) ἀπεσύρθη τῶν πραγμάτων, ἀναχωρήσας εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Γαλλίας, ἐπιστρέψας δὲ ἀντὶ νὰ συγκαταταχθῇ μετὰ τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἧς ἦτο καὶ πάλιν ἀρχηγὸς ὁ Λαφὶτ, κατεπολέμησε τοὺς πρώην φίλους αὐτοῦ ὡς μὴ ἀσπαζόμενος τὰς πολιτικὰς αὐτῶν δοξασίας, ἀντέστη κατὰ τῆς προσαρτήσεως τοῦ Βελγίου εἰς τὴν Γαλλίαν ὡς δυναμένης νὰ προκαλέσῃ γενικὸν πόλεμον, καὶ ὑπεστήριξεν ἐν τῷ ἐσωεσωτερικῷ διάφορα μὴ φιλελεύθερα καὶ μὴ δημοτικὰ μέτρα· ἐν δὲ τῇ Βουλῇ συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς διαδοχικῆς τάξεως τῆςεὐγενείας τῶν ὁμοτίμων.

Τὴν 5 ἰουνίου τοῦ 1832 ὁ Θιέρσος συνεβούλευσεν ἐκ τῶν πρώτων τὴν κυβέρνησιν νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν δημοκρατικῶν καὶ τῶν νομιμοφρόνων, ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καζιμὶρ Περιὲ διωρίσθη τὴν 11 8]βρίου ὑπουργὸς τῶν ἐσωτερικῶν. Ἡ τῶν πραγμάτων θέσις τότε ἦν δεινοτάτη· ἡ Βενετία ἐφλέγετο, τὸ Βέλγιον ἠπειλεῖτο, αἱ φατρίαι ἀνεκυκῶντο ἀλλ' ὁ Θιέρσος διὰ τῆς συλλήψεως τῆς δουκίσσης τοῦ Βερὺ (7 νοεμβρίου 1832) ἐπεράτωσε τὸν ἐμφύλιον πόλεμον, συνετέλεσεν ἵνα σταλῇ στρατὸς εἰς Ἀμβέρσην, τουτου δὲ ἡ ἅλωσις ἔσωσε τὸ Βέλγιον καὶ ἐτίμησε τήν τε Γαλλίαν καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ ὑπουργείου.

Μετατεθεὶς εἶτα εἰς τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν δημοσίων ἔργων, ἐζήτησε πίστωσιν 100 ἑκατομ. φράγκων, δι' ἧς ἐχάραξεν ὁδοὺς ἀνώρυξε διόρυγας, ἀνεψύχωσε τὴν βιομηχανίαν, ἀνήγειρεν ἐπὶ τῆς στήλης αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα Ναπολέοντος τοῦ Α'. κτλ.

Τῷ 1834 ἐπειδὴ αἱ πολιτικαὶ λέσχαι καὶ αἱ δημώδεις ἑταιρίαι ἠπείλουν τὴν ἐξουσίαν, ὁ Θιέρσος ἀναλαμβάνει καὶ πάλιν τὸ ὑπουργεῖον τῶνἐσωτερικῶν, κατὰ δὲ τὴν ἔκρηξιν τῆςἐπαναστάσεως (12 καὶ 13 ἀπριλίου 1834) κινδυνεύει τὴν ζωήν του ἐν τοῖς ὁδοφράγμασιν. Ὅτε ὅμως συνεζητεῖτο ἂν οἱ ἐπαναστάται ἔπρεπε νὰ δικασθῶσιν, ἀποκρούει ἐν τῷ συμβουλίῳ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ δικαστηρίου τῶν πατρικίων, μὴ δυνάμενος δὲ νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ στρατάρχου Σοὺλτ παραιτεῖται τοῦ ὑπουργείου (11 νοεμβρίου)· ἀλλὰ μετὰ ὀλιγοήμερον ὑπουργικὴν κρίσιν ἐπανέρχεται εἰς τὰ πράγματα ὡς πρόεδρος τοῦ ὑπουργείου. Τῇ 13 δεκεμβρίου 1835 εἰσήχθη εἰςτὴν γαλλικὴν ἀκαδημίαν, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1833 ἐξελέξατο αὐτὸν ἑταῖρον, μεγίστην δ' ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν ὁ ἐναρκτήριος λόγος αὐτοῦ.

Τῷ 1836 ἔδωκε τὴν ἀπὸ τοῦ ὑπουργείου παραίτησιν αὐτοῦ, τῷ 1837 ἐπεσκέψατο χάριν καλλιτεχνικῶν μελετῶν τὴν Ἰταλίαν τῷ 1840 ἐγένετο καὶ πάλιν πρόεδρος τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καὶ ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν. Μόνος ὁ Θιέρσος ἐνΕὐρώπῃ ἦν θιασώτης τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, ὃν ὑπεβοήθησεν εἰς τὰ ἐναντίον τῆς Πύλης σχέδια αὐτοῦ, εὑρέθη δ' ἀπαράσκευος ἐν τῷ ἀναφιέντι ἀνατολικῷ ζητήματι. Ἡ συνθήκη τῆς 15 ἰουλίου, ἡ ἐξαιροῦσα τὴν Γαλλίαν ἀπὸ τοῦ συνδέσμου τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων, συνωμολογήθη ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ Γυζώτου, πρεσβευτοῦ τότε τῆς Γαλλίας ἐν Λονδίνῳ, ἐνώπιον δὲ τοῦ ἀπειλοῦντος τὴν Γαλλίαν συνασπισμοῦ ὁ Θιέρσος αἰσθανθεὶς ἐξεγειρόμενα τὰ πατριωτικὰ αὐτοῦ αἰσθήματα, προσῆλθεν εἰςτὴν ἀντιπολίτευσιν καὶ παρεσκευάσθη σπουδαίως εἰς πόλεμον. Τούτου ἕνεκεν ἐξεδόθησαν τὰ διατάγματα περὶ προσκλήσεως τοῦ λαοῦ περὶ παρασκευῆς τῶν ἐθνοφυλάκων, περὶ κατασκευῆς τῶν ὀχυρωμάτων τῶν Παρισίων, ἐκ πάντων δὲ τούτων ἐξήγετο ὅτι ἡ Γαλλία ἔμελλε νὰ ἦναι ἑτοιμοπόλεμος ἐντὸς τοῦ ἐπιόντος ἔαρος, λόγος δ' ἐγίνετο περὶ εἰσβολῆς εἰς Ἰταλίαν πρὸς ἐκφόβισιν τῆς Αὐστρίας. Ἀλλ' οὔτε ὁ βασιλεὺς οὔτε ἡ πλειονοψηφία τοῦ συμβουλίου ἠσπάζετο τοὺς φιλοπολέμους αὐτοῦ σκοποὺς ὡς ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ Θιέρσος τὴν 29 8]βρίου ἀπεχώρησε τῶν πραγμάτων, καταλιπὼν τὸ

στάδιον ἐλεύθερον εἰς τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ Γυζῶτον.

Ἀποχωρίσας τῆς ἐξουσίας ἐπεδόθη καὶ πάλιν εἰς τὰ γράμματα, περιηγήθη τὴν Γερμανίαν, Ἰταλίαν, Ἱσπανίαν καὶ Ἀγγλίαν πρὸς συλλογὴν ἱστορικῆς ὕλης ἐπανακάμψας δ' εἰς Γαλλίαν ἐδημοσίευσε τοὺς δύο πρώτους τόμους τῆς Ἱστορίας τῆς ὑπατείας καὶ τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ σύγγραμμα τοῦτο τοσοῦτον ἐποίησεν κρότον ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ὁ Γ΄. ὠνόμασε τὸν συγγραφέα ἐθνικὸν ἱστορικόν, τῷ δὲ 1861 τὸ σύγγραμμα τοῦτο προτάσει τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἔτυχε τοῦ ἐξ 20 χιλ. φράγκων αὐτοκρατορικοῦ βραβείου· ὁ Θιέρσος ὅμως κατέλιπε τὸ ποσὸν τοῦτο τῇ Ἀκαδημίᾳ ὅπως ἐκ τοῦ εἰσοδήματος αὐτοῦ συστήσῃ νέον διαγώνισμα.

Πολλάκις ὁ Θιέρσ ἔλαβε τὸν λόγον ἐν τῇ Βουλῇ, ἐπέκρινε πικρῶς τὸ ὑπουργεῖον Γυζώτου, ψέξας αὐτὸ ἐπὶ ἀδυναμίᾳ ὡμίλησε κατὰ τῶν Ἰησουϊτῶν (2 μαΐου 1845), διεμαρτυρήθη ἐν ὀνόματι τῆς ἀνθρωπότητος κατὰ τῶν σφαγῶν τῆς Γαλλικίας καὶ τοῦ βομβαρδισμοῦ τοῦ Παλέρμου, τῷ δὲ 1848 ἑδρεύων ἐν τῇ δεξιᾷ ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς δικτατορίας τοῦ Καβανιάκ, κατεπολέμησε τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ πρίγκηπος Λουδοβίκου Ναπολέοντος· ὅτε δ' οὗτος ἐγένετο αὐτοκράτωρ, ὁ Θιέρσος συλληφθεὶς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ τῇ 2 δεκεμβρίου τοῦ 1851 ἀπεμακρύνθη τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους. Κατ' αὔγουστον τοῦ 1852 ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἄδεια νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Παρισίους, ἔνθα ἔζησεν ἐπὶ 11 ἔτη ἰδιωτεύων καὶ ἀσχολούμενος εἰς τὰ γράμματα.

Ἀπὸ τοῦ 1870—72 μετὰ τὴν ἐν Σεδὰν καταστροφὴν τὴν ἐπινεγκοῦσαν τὴν πτῶσιν τῆς ναπολεοντείου δυναστείας ὁ Θιέρσος διαδραματίζει ἔξοχον πρόσωπον ἐν Γαλλίᾳ. Τῇ 16 φεβρουαρίου 1871 ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς ἐθνοσυνελεύσεως πρόεδρος τῆς Γαλλικῆς δημοκρατίας, ἅμα δὲ τῇ ἐκλογῇ ταύτῃ οἱ πρέσβευται τῆς Ἀγγλίας Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας μεταβάντες ἐπισήμως πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἀναγνωρίζουσι τὴν νέαν Γαλλικὴν κυβέρνησιν.

Ἡ θέσις τοῦ Θιέρσου ἦτο δυσχερεστάτη· τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους ἔπαθον τραῦμα δεινότατον ἐκ τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐπιβληθείσης τῇ Γαλλίᾳ ἀποζημιώσεως ἐκ πέντε δυσεκατομμυρίων· ἡ πίστις αὐτῆς ἦτο κατεστραμμένη ἐν τῷ ἐξωτερικῷ στρατὸς δὲν ὑπῆρχεν, ὁ αναβρασμὸς τῶν ἐθνῶν ἦτο φοβερὸς, ἑκάστη δὲ μερὶς ἐκαραδόκει εὔκαιρον στιγμὴν ὅπως καταλάβῃ τὴν ἐξουσίαν. Ὁ θαλερὸς γέρων ἤρξατο τότε δι' ἐκτάκτου δραστηριότητος ἐπουλῶν τὰ τραύματα τῆς πατρίδος αὐτοῦ, τῇ δὲ 28 φεβρουαρίου μετὰ μεγίστης συγκινήσεως καὶ πολλάκις κινδυνεύων νὰ λειποθυμήσῃ ἀναγινώσκει εἰς τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τὸ νομοσχέδιον δι' οὗ ἡ Γαλλία ἐδέχετο τοὺς ταπεινωτικοὺς ὅρους τοῦ νικητοῦ· ἡ ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε τοὺς ὅρους τούτους τὴν νύκτα τῆς 1 μαρτίου μετὰ τρικυμιώδη συζήτησιν, καθ' ἣν ὁ Θιέρς διὰ τῆς καθαρᾶς καὶ ψυχρᾶς αὐτοῦ φωνῆς κατηύναζε τὸν ταράσσοντα τὴν ἐθνοσυνέλευσιν σάλον. Λαβὼν τέλος τὸν λόγον συνηγόρησεν εὐγλώττως ὑπὲρ τῶν γεγονότων, δὶς ἢ τρὶς μικροῦ δεῖν ἐλειποθύμει, ἐκτοξεύσας δὲ σφοδρὸν κατηγορητήριον κατὰ τοῦ Ναπολέοντος κατῆλθε τοῦ βήματος ἐνθουσιωδῶς χειροκροτούμενος.

Ὅτε ἐξερράγη ἐν Παρισίοις ἡ ἐπανάστασις τῆς κοινότητος, ὁ Θιέρσος παντὶ σθένει ἠγωνίσθη ὅπως καταστείλῃ αὐτὴν δι' εἰρηνικῶν μέσων, ἀλλ' εἰς μάτην. Οἱ ἐπαναστάται κατεδίκαζον αὐτὸν ἐρήμην εἰς τὸν δι' ἀγχόνης θάνατον (1 μαΐου 1871.) μετ' οὐ πολὺ ἐπυρπόλουν τὸ ἐν Παρισίοις μέγαρον αὐτοῦ, οὗ τὴν ἀνοικοδόμησιν δαπάνῃ τῆς κυβερνήσεως ἀπεποιήθη ὅπως τὰ ἐρείπια τῆς οἰκίας αὐτοῦ μένωσιν ὡς ἀνάμνησις τῆς πλάνης τοῦ παρισινοῦ λαοῦ. Ὅτε δὲ τὰ κυβερνητικὰ στρατεύματα εἰσῆλθον εἰς Παρισίους (21 μαΐου) ὁ Θιέρσος ἤρξατο αὐστηρῶς ἐφαρμόζων τὸν νόμον κατὰ τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ἐμπρηστῶν τῆς κοινότητος. Τῇ 3 ἰουνίου ἡ ἐξουσία τοῦ Θιέρσου πα-

ρετάθη ἐπὶ δύο ἔτη, ἡ δ' ἐθνοσυνέλευσις ἐψήφισε πίστωσιν ἑνὸς ἑκατομ. φράγκων διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ μεγάρου αὐτοῦ. Τῇ 21 ἰουν. ἔπεισε διὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ εὐγλωττίας τὴν ἐθνοσυνέλευσιν τῶν Βερσαλιῶν ἵνα παραδεχθῇ τὸ σχέδιον τῆς ἐκδόσεως δανείου οὗ ἡ ἐπιτυχία ὑπερηκόντισε πᾶσαν προσδοκίαν, διότι ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν αἱ εἰς αὐτὸ ἐγγραφαὶ συμποσούμεναι εἰς 4 1)2 διλλιόνια ἔκλεισαν ἐν Παρισίοις τῇ 16]28 ἰουνίου. Ὅτε ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει ἐγένετο δεκτὸν τὸ νομοσχέδιον δι' οὗ ἀπενέμετο τῷ Θιέρς ὁ τίτλος τοῦ προέδρου τῆς δημοκρατίας, ἐν τῷ πρὸς τὸν πρόεδρον τῆς ἐθνοσυνελεύσεως διαγγέλματι αὐτοῦ ἔλεγε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς.

«Ἔστω βεβαία ἡ συνέλευσις ὅτι συνηνωμένος μετ' αὐτῆς θέλω προσπαθήσει νὰ ἐπουλώσω τὰς πληγὰς τῆς χώρας ἡμῶν καὶ καταστήσω αὐτὴν ὅσον οἷόν τε ταχέως ἐλευθέραν, καλῶς ὀργανισμένην, εἰρηνεύουσαν ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἀπηλλαγμένην τῆς ξένης κατοχῆς, τιμωμένην δὲ καὶ ἀγαπωμένην, εἰ δυνατὸν ὑπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν δύο κόσμων».

Πράγματι ὁ Θιέρσος κατέστησε τοιαύτην τὴν Γαλλίαν, ὡς τρανῶς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἀνελπίστου ἐπιτυχίας τοῦ δευτέρου γαλλικοῦ δανείου τῶν 8 διλλιονίων, καθ' ὃ 2 διλλιόνια ἐνεγράφησαν ἐν Βερολίνῳ, 4 ἐν Φραγκοφόρτῃ καὶ Βιέννῃ. Τὸ δάνειον τοῦτο ὡς γνωστὸν ἐκαλύφθη πολλάκις, καὶ ὁ Θιέρ ἐδυνήθη μέχρι μαρτίου τοῦ 1873 ν' ἀποτίσῃ ἅπασαν σχεδὸν τὴν κολοσσιαίαν πολεμικὴν ἀποζημίωσιν καὶ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν Γαλλίαν τῆς ξενικῆς κατοχῆς.

Ἀλλὰ πρὸς ἀμοιβὴν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν μοναρχικῶν κομμάτων ἐν τῇ ἐθνοσυνελεύσει συνασπισθέντες συνώμοσαν τὴν πτῶσιν αὐτοῦ καὶ κατὰ μάϊον τοῦ 1873 ὁ σωτὴρ τῆς Γαλλίας ἠναγκάζετο νὰ δώσῃ τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς προεδρείας, διαδεξαμένου αὐτὸν τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν. Ἔκτοτε ὁ μέγας ἀνὴρ ἰδιώτευε καταγινόμενος εἰς τὰς φιλοσοφικὰς καὶ ἱστορικὰς αὐτοῦ μελέτας, ἀλλὰ μὴ παύων διὰ τοῦ μεγάλου αὐτοῦ προσωπικοῦ ἀξιώματος καὶ διὰ τῶν συμβουλῶν καὶ τῆς πείρας αὐτοῦ νὰ συγκρατῇ τὴν σύμπνοιαν παρὰ ταῖς διαφόροις δημοκρατικαῖς μερίσι καὶ προλεαίνῃ τὴν ὁδὸν εἰς τὴν ὁριστικὴν ἀνάρρησιν τῆς δημοκρατίας. Ἐσχάτως μετὰ τὸ πραξικόπημα τοῦ στρατάρχου Μὰκ Μαὼν ἤρχισε περιοδείαν εἰς διαφόρους νομοὺς τῆς Γαλλίας, ἐν οἷς διὰ τῶν λόγων αὐτοῦ ἀνῄρει τὰς σοφιστείας τῶν μοναρχικῶν κατεδείκνυε τὴν ἀνάγκην τῆς δημοκρατίας καὶ ἐνίσχυε τὸν λαὸν ὅπως προβῇ εἰς δημοκρατικὰς ἐκλογάς. Κατὰ μίαν τῶν περιοδειῶν τούτων τῇ 22]3 σεπτεμβρίου ἔπεσε θῦμα κεραυνοβόλου ἀποπληξίας ὁ μέγας τῆς Γαλλίας ἀνὴρ οὗ τὸ ὄνομα ἐνεγράφη χρυσοῖς γράμμασιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

(ἐξ ἀναγνώσεως)

ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΡΓΟΥ ΜΥΘΟΥ

(ἴδε τεῦχος Γ'. Σελ 133)

Τὴν 3 Αὐγούστου ἐδικάσθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου Σηκουάνα ἡ δίκη τῆς διασήμου ἠθοποιοῦ μαρκησίας δὲ Κὼ (Ἀδελίνας Πάτη) ζητούσης τὸν ἀπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς χωρισμόν. Ἀλλὰ καὶ ὁ μαρκήσιος ἐποίησεν εἰς τὸ δικαστήριον ὁμοίαν αἴτησιν. Ἰδοὺ δ' ἐν συντόμῳ τὰ ἐπιχειρήματα ἐφ' ὧν βασιζόμενοι οἱ δύο σύζυγοι ἐζήτησαν ταὐτοχρόνως παρὰ τοῦ δικαστηρίου τον χωρισμόν.

Ἡ μαρκησία διατείνεται ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς ἔχει χαρακτῆρα ὄχι μόνον ζωηρὸν ἀλλὰ καὶ βίαιον· ὅτι παραφέρεται ἐξ ὀργῆς κατεχόμενος ὑπὸ γελοίας ζηλοτυπίας, ἐνῷ οὐδέποτε ἔσχε πρὸς τοῦτο οὔτε λόγον οὔτε πρόφασιν. Παραπονεῖται διὰ βαναύσους αὐτοῦ πρὸς αὐτὴν ὕβρεις, παραφορὰς ἀδικαιολογήτους καὶ κακώσεις μάλιστα τοῦ συζύγου της πρὸς αὐτὴν Καταχρασθεὶς τὴν πραότητα καὶ ἀδυναμίαν αὐτῆς ἐγένετο δεσπότης, τύραννος,

μηδεμίαν ἀφεὶς αὐτῇ ἐλευθερίαν, θέλησιν ἢ πρωτοβουλίαν. Προσεφέρετο αὐτῇ, ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγεν, ὡς πρὸς μ ε τ α λ λ ε ῖ ο ν χ ρ υ σ ο ῦ. Οὐδόλως ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν οὔτε αὐτὴν, οὔ τε τὴν οἰκογένειάν της, οὔτε φίλους της. Τοῦ πατρὸς αὐτῆς κ. Σαλβατόρου Πάτη ἀποθανόντος τῷ 1869, ὁ μαρκήσιος ἀπηγόρευσε πρὸς τὴν γυναῖκά του νὰ πενθηφορήσῃ.

Ὅτε ἡ μαρκησία ἐπλησίαζε πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς καὶ τῷ ἀπηύθυνε λόγους μειλιχίους, οὗτος τὴν ἀπώθει κτηνωδῶς κηρύσσων ὅτι τὸν ἐπονοκεφάλει.

Ἐξύβριζεν αὐτὴν, ζητῶν νὰ καταστήσῃ πρὸς αὐτὴν ἐπαισθητὴν διὰ τοῦ σκληροτέρου τρόπου τὴν μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχουσαν διαφορὰν τῆς κοινωνικῆς θέσεως καὶ καταγωγῆς. Οὗτος εἶπε πολλάκις. «Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐνυμφεύθην ποτακὴν ἠθοποιὸν ὡς σέ ! !» Ἔλεγεν ἐπίσης «ὅτι τὴν παρέλαβεν ἐκ τοῦ βορβόρου, ὅτι αὕτη οὐδὲν ἦτο, καὶ ὅτι αὐτὸς τὴν ἀνέδειξεν».

Οὐδέποτε ἐσυγχώρησε πρὸς τὴν σύζυγόν του, ἧς διηύθυνεν ἁπάσας τὰς στιγμὰς, νὰ εἰσέλθῃ εἴς τινα ἐκκλησίαν, λέγων ὅτι τοῦτο ἦτο ἀνωφελές. Ἐσκέπτετο μόνον νὰ συλλέγῃ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα αὐτὴ ἐκέρδαινεν.

Μετὰ μεγάλης δυσκολίας ἀπέσπα παρ' αὐτοῦ τὰ ἀναγκαιοῦντα αὐτῇ χρήματα διὰ τὰς δαπάνας τοῦ καλλωπισμοῦ αὐτῆς ἢ τῆς οἰκίας της. Ὅτε ἐφρόντιζε περὶ τῆς οἰκονομικῆς αὐτῶν θέσεως καὶ περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν σημαντικῶν ποσοτήτων ἃς μόνος πάντοτε συνέλεγεν, ἐκεῖνος ἀπεκρίνετο πρὸς αὐτήν.«Σὺ τραγῴδει καὶ μὴ ἀσχολεῖσαι διὰ τὰ λοιπά».

Ἡ τοσούτῳ ἀθλία ὕπαρξις κατέστη ἀφόρητος ὅτε μάλιστα ὁ μαρκήσιος δὲ Κῶ ἐγένετο καὶ ζηλότυπος. Ἡ ἄνευ λόγου καὶ προφάσεως ζηλοτυπία αὕτη ἀπέβλεπεν ἰδίως τοὺς ἠθοποιοὺς, οἵτινες εἰς διάφορα θέατρα ἐτραγῴδησαν μετ' αὐτῆς. Ἔλαβεν ὡς ἐξ ἀπορρήτων διάφορα πρόσωπα πρὸς ἃ ἐξύβρισε χυδαίως τὴν σύζυγον αὐτοῦ εἰπὼν «ὅτι ἠγάπα αὐτὴν μόνον φυσικῶς· ὅτι ἄνευ τούτου θὰ ἐγκατέλιπεν ἤδη αὐτήν. ὅτι αὕτη ἐκρημνίσθη εἰς τὸν βόρβορον· ὅτι εἶχεν ἐραστὴν ὃν ἐδέχετο κατὰ πᾶσαν νύκτα, δι' ὃν ἐδείπνει εἰς τὰ δωμάτιά της, καὶ ὅτι ἀπέφευγε νὰ ποιήσῃ σκάνδαλον φοβούμενος μὴ οἱ χωροφύλακες ἀποπέμψωσιν αὐτὸν πέραν τῶν μεθορίων· ὅτι ἀντηλλάγησαν πιστολισμοί· καὶ τέλος ὅτι εἶχε παντοειδεῖς ἀποδείξεις ἐναντίον τῆς συζύγου αὐτοῦ».

Ἑσπέραν τινὰ κατὰ τὴν ἐκ τοῦ θεάτρου ἐπάνοδον αὐτῶν, τὴν 14 φεβρουαρίου 1877 ἐν Πετρουπόλει μετὰ τὸ δεῖπνον ἠγέρθη φιλονεικία μεταξὺ αὐτῶν. Ὁ μαρκήσιος δὲ Κῶ ἐξύβρισε τὴν σύζυγόν του, τέλος δὲ παρασυρθεὶς ἐκ τοῦ βιαίου αὐτοῦ χαρακτῆρος ὕψωσε τὴν χεῖρα κατ' αὐτῆς καὶ ἠθέλησε νὰ τὴν κτυπήσῃ εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐκείνη ἐστράφη καὶ ἔλαβε τὸ κτύπημα εἰς τὸν ὦμον. Ἔφυγε, καὶ προσεκάλεσε βοήθειαν ἐκτοῦ ξενοδοχείου, διότι ὁ σύζυγος αὐτῆς τὴν ἐκώλυε νὰ σημάνῃ τὸν κώδωνα. Ἐζήτησε τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ ξενοδοχείου. Ὁ μαρκήσιος δὲ Κῶ ἀφῆκεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶἐξῆλθε πλήττων τὸν πόδα μετ' ὀργῆς καὶ ὠθῶν τὸν ὑπηρέτην τοῦ ξενοδοχείου, ὃν συνήντησε καθ' ὁδόν. Τὰ γεγονότα ταῦτα ἀποδεικνύει ἔκθεσις τοῦ ἀστυνόμου τῆς πρώτης συνοικίας τοῦ διαμερίσματος Καζὰν, ἐν Πετρουπόλει. Εἰς τὴν εὐμενῆ τῆς μαρκησίαν ἐπέμβασιν ὁ μαρκήσιος ὀφείλει τὸ ὅτι δὲν ἐνήχθη εἰς τὰ ρωσσικὰ δικαστήρια.

Ἀφ' ἑτέρου ὁ μαρκήσιος δὲ Κῶ διατείνεται ὅτι μετὰ εὐδαίμονα συμβίωσιν, ἀποτέλεσμα τῆς πρὸς τὴν μαρκήσιαν στοργῆς αὐτοῦ, ὁ χαρακτὴρ τῆς τελευταίας ἐγένετο εὐερέθιστος, καὶ ἀνεξήγητος τῷ 1877. Τὴν πρὸς αὐτὸν ἐμπιστοσύνην καὶ στοργὴν τῆς συζύγου του ἀντικατέστησε ψυχρότης καὶ ὀργίλος χαρακτὴρ, τοῦτο δὲ ἐπὶ κρυφίῳ σκοπῷ, ὡς ταχέως ἐνόησεν.

Ὁ μαρκήσιος ἐδιπλασίασε τὰς πρὸς τὴν σύζυγόν του περιποιήσεις αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ μεταξὺ αὐτῶν διεξέξεις κατέστησαν τοσοῦτον σοβαραὶ, ὥστε ἐπροκάλεσαν σκηνὰς προσβλητικὰς δι' αὐτόν. Τέλος τῇ 14 φεβρουαρίου 1877 ἡ μαρκησία δὲ Κῶ ρίψασα ἐντελῶς τὸ προσωπεῖον καὶ βαρυνθεῖσα ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ βιάσῃ αὐτὸν ὅπως μετέλθῃ πρὸς αὐτὴν κάκωσιν, δυ-

γομένην νὰ βοηθήσῃ τὰ σχέδιά της ἐπενόησε τὴν σκηνὴν τοῦ ξενοδοχείου ἐν Πετρουπόλει, καθ' ἣν προσεποιήθη ὅτι ἐξυβρίσθη καὶ σχεδὸν ἐκολαφίσθη ὑπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ μαρκήσιος ἐβεβαιώθη περὶ τοῦ σκοποῦ ὃν ἐπεδίωκεν ἡ σύζυγός του, ἤτοι τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀπαλλαγὴν ὅπως ζήσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀκολουθοῦσα τὰς κακὰς κλίσεις, ὑφ' ὧν ἐπ' ἐσχάτων ἐκυριεύθη.

Πραγματικῶς ὁ μαρκήσιος ἀνεχώρησεν ἐκ Πετρουπόλεως τὴν **18** φεβρουαρίου, συνεπείᾳ τῆς φαντασιώδους σκηνῆς περὶ ἧς ἐγένετο λόγος· ἅμα δὲ εἰς Παρισίους ἀφικόμενος τὴν **22** τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου διὰ τὴν περὶ συνδιαλλαγῆς προκαταρκτικὴν ἀπόπειραν. Τὸ περὶ τούτου διάταγμα τοῦ προέδρου τοῦ δικαστηρίου φέρει ἡμερομηνίαν **15** φεβρουαρίου, ἐνῷ ἡ δῆθεν συζυγικὴ σκηνὴ συνέβη τὴν **14** ἐν Πετρουπόλει, ἐκ τούτου δὲ πείθεταί τις ὅτι τὰ πάντα εἶχον παρασκευασθῆ ἐκ τῶν προτέρων.

Ὁ μαρκήσιος δὲν προτίθεται ν' ἀναζητήσῃ οὐδὲ ν' ἀποδείξῃ μέχρι τίνος ἡ σύζυγός του ἐλησμόνησε τὰ καθήκοντα αὐτῆς, δικαιοῦται ὅμως να παραπονεθῇ διὰ τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης συμπεριφορὰν αὐτῆς. Πραγματικῶς ἐπειδὴ ἐκατηγορεῖτο ὑπὸ τῆς κοινῆς γνώμης ὅτι διετήρει ἐνόχους σχέσεις μετά τινος ἠθοποιοῦ, ἡ ἀτομικὴ αὐτῆς ἀξιοπρέπεια καὶ ὁ πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ συζύγου αὐτῆς ὀφειλόμενος σεβασμὸς τῇ ἐπέβαλλον τὸ καθῆκον νὰ διαμαρτυρηθῇ διὰ τῆς ἀμέμπτου αὐτῆς διαγωγῆς κατὰ τοσούτῳ σοβαρῶν κατηγοριῶν· ἀντὶ τούτου ὅμως ἔδωκε μείζονα ὑπόστασιν εἰς τὰς κατηγορίας τῆς κοινῆς γνώμης ὡς παρουσιαζομένη ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ, τάξει δεύουσα, συγκατοικοῦσα εἰς τὰ αὐτὰ ξενοδοχεῖα καὶ τὰς οἰκίας, συζῶσα, ἑνὶ λόγῳ, ἐν στενοτάτῃ σχέσει μετ' ἐκείνου, ὃν ὁ τύπος ἁπάντων τῶν χωρῶν ὑπεδείκνυεν ὡς ἐραστὴν αὐτῆς.

Τὸ δικαστήριον εὗρεν ὅλως ἀδικαιολόγητον τὴν αἴτησιν τῆς Ἀδελίνας Πάτη, διότι οὐδ' ἐφρόντισε κἂν νὰ παράσχῃ ἀποδείξεις τῶν δισχυρισμῶν αὐτῆς.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἀγωγῆς τοῦ μαρκησίου δὲ Κῶ κατὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ, προκύπτει, ἀναφέρει ἡ δικαστικὴ ἀπόφασις ἐκ τῆς δικογραφίας τῆς ὑποβληθείσης εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ δικαστηρίου ἰδίως δ' ἔκ τινος ἀλληλογραφίας ἀπευθυνομένης ὑπὸ τρίτου πρὸς τὴν μαρκησίαν δὲ Κῶ καὶ ἐκ τῶν δημοσιεύσεων τοῦ τε γαλλικοῦ καὶ τοῦ ξένου τύπου ὅτι ἡ διαγωγὴ τῆς ἐναγούσης ἦτο τοιαύτη, ὥστε ν' ἀποτελέσῃ ἀπέναντι τοῦ συζύγου αὐτῆς τὴν σοβαρωτέραν τῶν ὕβρεων.

Διὰ ταῦτα κηρύσσει τὸν χωρισμὸν τῶν συζύγων καὶ τῶν περιουσιῶν αὐτῶν, ἀπορρίπτει τὴν αἴτησιν τῆς μαρκησίας, καὶ καταδικάζει αὐτὴν εἰς τὰ ἔξοδα τῆς δίκης.

—==—

ΔΕΙΓΜΑ ΣΙΝΙΚΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.

Ὡς δεῖγμα δικαιοσύνης παρὰ Σίναις ἔχομεν τὴν ἱστορίαν κλοπῆς διαπραχθείσης ἐν Φορμόζῃ καὶ τὸν τρόπον δι' οὗ κατεδιώχθησαν οἱ αὐτουργοὶ αὐτῆς.

Ἀμερικανὸς μετέβαινεν ἐκ Ταϊβαφοῦ εἰς Τακόου, φέρων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ βιβλία τοῦ ἐμπορικοῦ αὐτοῦ καταστήματος ὅτε προσεβλήθη αἴφνης νύκτωρ καθ' ὁδὸν ὑπὸ Σινῶν ληστῶν, οἵτινες καταλιπόντες αὐτὸν ἡμιθανῆ ἐλήστευσαν τὸ κιβώτιον αὐτοῦ, ὅπερ ὑπέθεσαν ὅτι περιεῖχε χρήματα. Ὁ ἄγγλος πρόξενος ἐν ἀπουσίᾳ ἀμερικανοῦ προξένου ἀπετάθη πρὸς τοὺς σίνας ὑπαλλήλους ὅπως τύχῃ δικαιοσύνης. Μετά τινας ἡμέρας οἱ μανδαρῖνοι κατώρθωσαν ν' ἀνεύρωσι τὰ βιβλία καὶ συλλάβωσι δύο κλέπτας διὰ τῶν μέσων, εἰς ἃ συνήθως καταφεύγουσιν αἱ ἐν Σινικῇ ἀρχαί.

Εἷς δικαστὴς μετέβη τότε εἰς τὸ πλησιέστερον χωρίον τοῦ μέρους, ἔνθα διεπράχθη ἡ ληστεία, καὶ κατέστησε τὸν ἀρχηγὸν τοῦ χωρίου ἐκείνου ὑπεύθυνον ἐπὶ τῷ διαπραχθέντι κακουργήματι καὶ ἐπὶ τῇ συλλήψει τῶν ληστῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χωρίου ἐξέφρασε τὸ ἀδύνατον τῆς τοιαύτης εὐθύνης, ὁ δικαστὴς συλλαβὼν ἐφυλάκισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, εἰπὼν εἰς τὸν προύχοντα τοῦ χωρίου, ὅτι ἐὰν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν δὲν ἀνεύρισκε τὰ βιβλία, θὰ ἐρράβδιζε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

Τὰ βιβλία δὲν ἀνευρέθσαν ἐν τῷ ὡρισμένῳ χρόνῳ, κατὰ συνέπειαν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀρχη-

γοῦ τοῦ χωρίου ἐρραβδίσθη, ἐγνώσθη δὲ συνάμα εἰς τοῦτον ὅτι οἱ ῥαβδισμοὶ οὗτοι θὰ ἐπαναληφθῶσιν, ἐὰν καὶ πάλιν δὲν ἀνευρεθῶσι τὰ βιβλία ἐντὸς τῆς προθεσμίας. Πάντες τότε οἱ χωρικοὶ ἠσχολήθησαν εἰς ἀναζητήσεις, καὶ τὸ κιβώτιον ἀνευρέθη μετὰ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ βιβλίων, τεθαμμένον ἐν ἀγρῷ. Ἀπεφυλακίσθη ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ χωρίου, ἀλλὰ μέγα ἐπεβλήθη πρόστιμον εἰς τὸ χωρίον, διότι δὲν ἀνεκαλύφθησαν οἱ κλέπται. Τὸ χωρίον διεμαρτυρήθη ὅτι οἱ κακοῦργοι δὲν ἦσαν κάτοικοι αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι ἦλθον ἐκ τῆς πρωτευούσης ἔνθα καὶ ὑπέστρεψαν. Ἐπὶ τέλους, ἐπειδὴ τὸ πρόστιμον ἔμελλε νὰ διπλασιασθῇ ἐὰν δὲν ἀνεκαλύπτοντο οἱ κλέπται, παρεδόθησαν ἐξ αὐτῶν δύο, οἵτινες καὶ δικασθέντες ἐτιμωρήθησαν.

—=—

ΜΕΤΡΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΕΘΗΣ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεθύσων αὐξάνει κατὰ πᾶν ἔτος ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ κατὰ πᾶν ἔτος ἡ δημοσία γνώμη τῆς χώρας ταύτης ἀσχολεῖται πλειότερον π ρὶ τῆς αὐξούσης ὁλονὲν ταύτης μάστιγος. Ὁ ἐν τῷ ἀγγλικῷ Κοινοβουλίῳ ἀντιπρόσωπος τῆς Βιρμιγχάμης κ. Σιάπερλαιν ἐπεχείρησε πόλεμον κατὰ τῆς μέθης· ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ ἐν Ἀγγλίᾳ τὴν τοσοῦτον ἐπιτυχοῦσαν ἐν Γοθεμβούργῃ τῆς Σουηδίας μεταρρύθμισιν, δι' ἧς ἡ ἄλλοτε ἑστία τῆς μέθης σουηδικὴ πόλις ἐγένετο νῦν πρότυπον ὀλιγοποσίας. Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ κ. Σιάμπερλαιν προτείνεται ὅπως τὰ δημοτικὰ σωματεῖα ἐπιτύχωσι τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἰδιοκτητῶν τοιούτων οἰνοπωλείων καὶ τῆς φροντίδος τοῦ ἐκμεταλλεύειν τὰ οἰνοπωλεῖα ταῦτα κατὰ τὰ ἐν Γοθεμβούργῃ ἰσχύοντα, νὰ πωλῶσι μόνον καθαρὰ ποτά, ἀμιγῆ πάσης νόθου οὐσίας, δι' ὑπαλλήλων, οἷς αὐστηρῶς ἀπαγορεύεται τὸ νὰ ζητῶσιν οἱανδήποτε ἐπὶ τοῦ ποτοῦ ὠφέλειαν, νὰ ἐνθαρρύνωσι τὴν πώλησιν μετὰ δικαίου κέρδους τῶν μὴ μεθυστικῶν ποτῶν.

Τῆς Γοθεμβούργης τὸ σύστημα ἐξετέθη λεπτομερῶς καὶ ἐμελετήθη τὸ πρῶτον ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τύπῳ. Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο ἀπαντᾷ πολλοὺς ἀντιπάλους, ἐλλόγως διατεινομένους ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο παρουσιάζει ἄτοπα πολλά, ἐνοῖς καὶ τοῦτο, ὅτι περιέρχεται εἰς τὰς δημαρχίας μέσον πτώσεως ἐν περιπτώσει ἐκλογῶν. Πῶς ὑπάλληλος οἰνοπωλείου θὰ ἀποκαθίστατο διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐκλογικὸς παράγων ὑπὲρ τῶν δημοτικῶν συμβουλίων, ἅτινα θὰ εἶχον θέσεις νὰ διανείμωσι;

ΠΟΙΗΣΙΣ

—

ΑΝΕΠΙΓΡΑΦΟΝ.

I.

Καὶ πάλιν δροσερὰ σκιὰ
τὴν ἑορτήν σου σκέπει,
καθὼς ἡ ἀνάπολησις
τῶν πράξεων ἡμῶν
εὐφραίνει τὰς καρδίας μας,
μυστηριώδη ἔπη
λαλοῦσα ὡς τὸ φύλλωμα
ἐν μέσῳ τῶν δρυμῶν.
Ἐλπὶς καὶ μνήμη συμφυεῖς
τὴν σήμερον ἡμέραν,
καθὼς τὸ φῶς μὲ τὴν σκιὰν
συνέχετ' ἐκεῖ πέραν.

*
* *

Χαῖρε καὶ πάλιν ὡς προχθὲς
νὰ ψάλλω τὴν χαράν σου,
—εὐδαίμων πόσον! εὐτυχεῖς
στιγμὰς ἀνακαλῶ!
Καὶ ὅταν ἴσως αὔριον
θὰ φέρωμαι μακράν σου
πόσας ἀκόμη κατὰ νοῦν
φαιδρῶς θ' ἀναπολῶ
χαῖρ', ἵνα ψάλλω τὸ παρὸν,
τὸ μέλλον διαβλέπων,
κοσμῶ τὸ μέλλον, τ' ἄνθη μου
ἐκ τοῦ παρόντος δρέπων!

II

Τίς εἶπε πῶς δὲν δύνανται
μακρὸν νὰ ἀγαπῶσιν
οἱ ἀγαπώμενοι πολύ;
Καὶ τίς προεῖπε, τίς;

πῶς μέλλουν αἱ καρδίαι μας
πικρῶς νὰ χωρισθῶσι,
καὶ θέλει σβύσ' ἡ ἀμυδρὰ
τῆς μνήμης μας ἀκτίς;
Τίς δύναται τὰ προσφιλῆ
ὀπίσω του ν' ἀφίσῃ
καὶ ν' ἀποσπᾷ τὸ βλέμμα του
χωρὶς κἂν νὰ δακρύσῃ ;

* * *

Ἴσως ἐξόριστος καν ἰς
μὲ συντριβὴν καρδίας
ἀφίνων ὄπισθεν αὐτοῦ
τὴν πάτριόν του γῆν,
ἐπὶ τῆς βαθμηδὸν μακρὰν
φευγούσης παραλίας;
τὸ βλέμμα στρέφει ἄδακρυ
πικρὰν τηρῶν σιγήν.
Ἀλλὰ τὰ ὄμματα αὐτοῦ
πρὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης
ἀδυνατοῦν νὰ κλαύσωσιν
ἐκ τῆς πολλῆς ὀδύνης.

III

Ἂν φρόνησις ἀνδροπρεπὴς
καὶ συνωφρυωμένη
ζητήσῃ εἰς ἀντάλλαγμα
ὑπὸ ζυγὸν νὰ ζεύξῃ
τὴν εὔπτερον ψυχὴν ἡμῶν
καὶ πρὸς φιλίαν ξένη,
ζητήσῃ τὴν καρδίαν μας
ἀνάλγητος νὰ τρέψῃ.
ἐρρέτω! νὺξ ἀνάστερος
ὁ βίος τότε μένει,
κι' ὡς νυκτερὶς ψυχρὰ, βωβὸς
ὁ χρόνος διαβαίνει.

* * *

Ὅστις φιλίαν ἔχασε
γνωρίζετε πῶς κλαίει ;
πρὶν ἡ καρδία σκληρυνθῇ
πληγόνεται καιρίως·
τὸ αἷμα, ὅπερ τῆς πληγῆς
αὐτῆς ἀφθόνως ῥέει,
ὁλόκληρος μετέπειτα
δὲν ἀποδίδει βίος...
Ἀλλ' ἔλα! ὥρας σκοτεινὰς
πρὸς τί ἐδῶ προσβάλλω
μὲ τὴν χαράν μας σήμερον
τὰς λησμονῶ καὶ ψάλλω.

ΣΥΡΙΟΣ.

Η ΟΜΙΧΛΗ

«Οὐ πᾶν τὸ λάμπον ἐστὶ καὶ χρυσίον»

—

Ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους
θερινήν τινα πρωΐαν
χρυσοῦν νέφος μοὶ ἐφάνη
χῦνον λάμψιν ἐξαισίαν
ἔχον λαμπερὰν τὴν ὄψιν
κάλλος γοητευτικόν.
Μ' ἐνεθάρυν' ἡ νεότης!
μ' ὤθησεν ἡ φαντασία!
τ' εἶναι ν' ἀναβῶ τὸ ὄρος ;
—μισῆ ὥρα· ἢ καὶ μία
ὤ! ἂν ἔφθανα τὸ νέφος!!
πῶς θὰ ἦτο θελκτικόν !

—

Εἰς τῆς φίλης μου τὸν οἶκον
ἔδραμα μὲ προθυμίαν,
καὶ τὴν ἔλαβον μαζῆ μου
νὰ τὴν ἔχω συνοδίαν
καὶ κρατούμεναι κ' αἱ δύο
φθάσαμεν εἰς τὸ βουνόν.
Ἡ ὁδὸς ἥτις τὸ πρῶτον
μᾶς ἐφαίνετο εὐθεῖα
ἔγεμεν ἀπὸ ἀκάνθας
ἦν τὰ μάλιστα τραχεῖα
κι' ἔγεμεν ἐξ ἀποτόμων
λίθων βράχων καὶ κρημνῶν

—

Αἴφνης μεταξὺ τῶν βράχων!
δύω κόραι ἀφειμέναι
ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριβόλων
ἔμφοβοι καὶ τρομασμέναι
κεκμηκυῖαι ποῦ νὰ πάγουν
πρὸς στιγμὴν ν' ἀναπαυθοῦν ;
Ἐὰν στρέψουν ς' τὰ ὀπίσω
ἦτο ὄνειδος κι' αἰσχύνη
Ἐὰν δ' αὖθις προχωρήσουν;
ἦτο πόνος καὶ ὀδύνη;

ΕΜΠΡΟΣ έκραξαν κι' αί δύω
και πρός τί νά φοβηθοῦν ;

—

Τὸ προτέρημα τοῦτ' ἔχει
πᾶσα ἑλληνὶς καρδία
Εἰς τοιαύτας περιστάσεις
β α ῖ ν ε—κράζει—μὴ δ ε ι λ ί α !
μετὰ πόνων οὐκ ὀλίγων
φθάσαμεν ς'τὴν κορυφήν.
Πλὴν εἰς πόσην φαντασθῆτε,
ἤλθομεν τὴν ἀθυμίαν
καὶ κατήφειαν καὶ θλίψιν
καὶ φρικτὴν μελαγχολίαν,
ἀντὶ ν έ φ ο υ ς χ ρ υ σ ω μ έ ν ο υ
ν' ἀπολαύσωμεν ἀ φ ή ν

—

Πυκνοτάτην μίαν ὁμίχλην
εἰς τὰ πέριξ κεχυμένην
ηὕραμεν ἐκεῖ ἐπάνω
πανταχοῦ ἐξαπλωμένην,
ὥς τ' ἠμπόδιζε τὰ κάτω
ἵνα βλέπομεν καλῶς.
Δὲν ἐφαίνοντο δὲ πλέον
οὔτ' αἱ χλοεραὶ κοιλάδες,
οὔτε αἱ λαμπραὶ ἐκεῖναι
καὶ εὐώδεις πεδιάδες·
ἐκαλύπτοντ' ὡς μὲ πέπλον
ἅπαντα ἀπατηλῶς.....

—

Ἐκατέβημεν τοῦ ὄρους
ἔμπλεοι μελαγχολίας.....
συνετίσθημεν καὶ πλέον
εἰς τὰς κλίσεις τῆς καρδίας
κωφαί, φράζομεν τὰ ὦτα
παρακούουσαι αὐτήν.—
Ἀποβλέπει δὲ ὁ μῦθος
εἰς τὴν γενεὰν τὴν νέαν
τὴν ἀφίνουσαν τὴν πρώτην
τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἀρχαίαν.
Καὶ τοῦ Φραγκισμοῦ διαβαίνουν
ὁδὸν ν ό θ ο ν καὶ π λ α σ τ ή ν.

Ἐν Τζιμπαλίῳ Κωνς]λέως
Ἰουλίου 13 1877.
ΣΟΦΙΑ Ζ. ΛΑΜΠΙΣΗ ΙΑΤΡΟΥ.

ΤΗ ΔΕΣΠΟΙΝΙΔΙ Μ.....

Σκιὰν ἡ φιλύρ' ἁπλόνει
εἰς τὴν ὄχθην ποταμοῦ,
ἔλθε, φίλη, ἐδῶ μόνη
νὰ καθίσωμεν ὁμοῦ.

Καύσων θερινοῦ ἡλίου
τὴν γῆν πέριξ πυρπολεῖ,
ἰδὼ δρόσος ζεφυρίου
πνεύματος μᾶς προσκαλεῖ.

Ἐπὶ τάπητος εὐόσμου,
μέσῳ μύρτων ἀνθηρῶν,
μὴ φοβούμενοι τοῦ κόσμου
ὀφθαλμὸν τὸν ὀχληρόν,

Ἔλθε, φίλη νὰ δοθῶμεν
εἰς τὴν τρυφηρὰν ὁρμὴν
τῶν ψυχῶν μας, νὰ γευθῶμεν
παραδείσιον στιγμήν.

Σ. Γ. ΜΠΙΤΣΟΣ.

ΘΕΙΑ ΔΙΚΗ.

Καὶ εἶδον το ἐπάρατον
φρικτὸν ἀστροπελέκι
ἐξ οὐρανῶν νὰ ἔρχηται
ὡς κοπτερὸν πελέκι.

Τὰ αἱμοβόρα ἔγκατα
τοῦ ἀετοῦ νὰ καύσῃ,
ποῦ ἤρχετο τὸν ἄκακον
σπουργήτην νὰ ἁρπάσῃ

Σ. ΛΑΜΠΙΣΗ.

Ο ΕΥΘΥΜΟΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ
Ἤ
—Τὸ τοῦ Χιζὴρ-Καλὲ ὕδωρ—
ΚΑΙ
Η ΘΕΙΚΗ ΑΥΤΟΥ ΔΥΝΑΜΙΣ
Διότι ὁ πί ων ἐξ αὐτοῦ Γαζῆς
Νικητὴς καθίσταται

—

Κάτω εἰς τὴν παραλίαν
τοῦ Χιζὴρ τὴν θεϊκὴν (*)
μὲ φωνὴν πολλὰ γλυκεῖαν
ὑπὲρ φύσιν μαγικὴν

* * *

Τῆς ἀνοίξεως τὰ κάλλη
τὴν ὡραίαν ἐξοχὴν,
ἕνα ἀηδόνι ψάλλει
καὶ ὑμνεῖ κατ' ἐξοχήν.

* * *

Στὴν σκηνήν μου ἀντικρίζει
τὸ δενδρὶ τὸ ὑψηλὸ,
ἔνθα κάθηται κι' ἀρχίζει
ᾆσμά του τὸ πρωϊνό.

* * *

Τσὶ τσουὰ τὸ ἀηδόνι
—ξύπνα φίλε μου νὰ ζῇς—
τσι τσουὰ, κι' εὐθὺς ἁπλώνει
τὰ πτερά του κατὰ γῆς.

* * *

—Μὴν κοιμᾶσαι... ἄνοιξέ με
εἶμαι, φίλε ὀργανὸ,
ἄπλωσε καὶ ἔπαρέ με,
νὰ σὲ ψάλλω τὸ πουρνό....

* * *

Μὴν κοιμᾶσαι.... μὴν ὀκνήσῃς....
σήκω... σήκω νὰ χαρῇς
τσι τσουὰ ὡραία φύσις
ποῦ θὰ πάγῃς νὰ τὴν βρῇς

* * *

Πάρ' ἐμὲ φίλε κοντά σου
καὶ θὰ ζήσῃς πολὺ καλὸ
νὰ δροσίζω τὰ μαλλιά σου
μὲ Χιζὴρ-Καλὲ νερό.—

* * *

Τὸ νερὸ αὐτὸ στὰ χείλη
ἅμα τὸ ἐγγύσῃ τις
γίγνεται εὐθὺς ὦ φίλοι
εἰς πᾶν ἔργον νικητής.

* * *

Τὸ ἐπίστευσα τὸ 'πῆρα
μέμαθε τὸ μυστικὸ
μὲ τὸ ἔστειλεν ἡ μοῖρα
νικητὴς παντοῦ νικῶ.

* * *

Τὸ κανόνι κι' ἂν σφυρίζῃ
δὲν μ' ἐκπλήττουν ἡ φωτιαῖς
καὶ ἂν βρέχῃ ἢ χιονίζῃ
ἢ κι' ἂν ἔρχοντ' ἀστραπαῖς.

* * *

Παντοῦ εἶμαι παντοῦ τρέχω
ἔμαθα τὸ μυστικὸ
καὶ παντοῦ πρωτεῖα ἔχω
τροπαιοῦχος δὲ νικῶ.

* * *

Κι' ἔκτοτε καὶ τ' ἀηδόνι
ἐμὲ πάντ' ἀκολουθεῖ.....
γλυκὰ ψάλλει τὸ κανόνι
καὶ τὰς νίκας μ' ἀριθμεῖ.

ΣΟΦΙΑ ΛΑΜΠΙΣΗ

(*) Ἄδεται λόγος ὅτι τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὁ Χαζιρὲτ Χεζὴρ Ἐλιὰς μετὰ τοῦ Χιζὴρ ἀλέη Σελὰμ, συνευρεθέντες εἰς τὸ ἀντικρὺ τοῦ Βατουμίου εὑρισκόμενον Καλὲ-Σουγιοῦ (ρυάκιον τοῦ τείχους) ηὐλόγησαν αὐτὸ καὶ ἔκτοτε ὠνομάσθη «Χιζὴρ Καλὲ σουγιοῦ» τουτέστι «εὐλογημένον τοῦ τείχους ὕδωρ». Ἐστὶ δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο γλυκύτατον εἰς τὴν πόσιν ἐξερχόμενον ἐξ ὑπωρείας ὄρους ὑγιεινότατον καὶ θρεπτικώτατον, ὡς περιέχον θειϊκὸν κάλι καὶ θειϊκὸν τοῦ Σιδήρου. Παρέχει δὲ τόλμην τινα καὶ θάρρος ὑπέρφυσιν τῷ πίνοντι καὶ χρωμένῳ αὐτό....

ΤΩι ΦΙΛΩι
ΧΡΗΣΤΩι Α. ΣΟΥΛΙΩΤΗι.

— —

Ἂν εἰς τὸν κόσμον ἐνοικεῖ τὸ μίσος κι' ἡ κακία
καὶ ἂν τὸ ψεῦδος ἔλαβε χιτῶνα ἀληθείας
Ἂν ἀθωότης κι' ἀρετὴ δὲν ἔμεινε καμμία
καὶ ἂν τὸ σύμπαν διοικεῖ πολλὰς ὑποκρισίας
ὤ ! τὴν φιλίαν μας αὐτὴν τὸ πᾶν νὰ διαλύσῃ
Ποτὲ δὲν θὰ τολμήσῃ !

Ἂν ὑποκρύπτ' ἡ καλλονὴ αἰσχύνης προσωπεῖον
καὶ ἂν ὁ ἔρως κρύπτεται ὑπὸ τὸ θάλλον ῥόδου
Ἄ ! μὴ ἀπελπιζώμεθα ! ς' αὐτὸν τὸν πλάνον βίον
ἡ ἀρετὴ δὲν φαίνεται ἐν μέσῳ τῶν τριόδων
εἰς τοὺς δεσμούς μας ἐνοικεῖ κι'αὐτοὺς νὰ τοὺς ἀφίσῃ
Ποτὲ δὲν θὰ τολμήσῃ.

Ἂν εἰς θαλάσσας πλέουσα ἡ εὔθραυστος σκαφίς μας
εἰς σκόπελον ἀγέρωχον προσκρούσῃ αἰφνηδίως
ὤ! τότε ἡ φιλία μας θ' ἀναφανῇ σωτὴρ μας
ἐκ τῶν κυμάτων φέρουσα ἡμᾶς εἰς αἰσίως
κι' ἄβυσσος ἀφρίζουσα νὰ μᾶς καταποντίσῃ
Ποτὲ δὲν θὰ τολμήσῃ.

Ἐὰν ἐπέπρωτο μακρὰν νὰ ζήσωμεν ἀλλήλων
ἐὰν ὁ χωρισμὸς αὐτὸς διήρκει αἰωνίως,
ὤ αἱ ψυχαὶ ἀχώριστοι θὰ ἔμενον τῶν φίλων
διότι ἄϋλαι εἰσὶν καὶ ὑλικὸς ὁ βίος
ὡς καὶ ὁ θάνατος αὐτὸς τὸ αἴσθημα νὰ σβύσῃ
Ποτὲ δὲν θὰ τολμήσῃ.

Μικρὰν εὐχὴν ἐκφέρουσι τὰ ταπεινά μου χείλη
τὸν τάφον σου ἐπιθυμῶ τοῦ τάφου πλησίον
μὲ τὴν ἁπλῆν ἐπιγραφὴν «αὐτοὶ ὑπῆρξαν φίλοι»
νὰ κεῖνται ὡς δύο ἀδελφοὶ εἰς τὸ νεκροταφεῖον
Κι' ὁ πλάστης εἰς τὸν οὐρανὸν νὰ μᾶς διαχωρίσῃ
Ποτὲ νὰ μὴ τολμήσῃ.

Χαῖρε, φιλία ἱερά ! ἁγνὴ παραμυθία
σὺ μόνη μὲ ἀπέσπασες τῶν τῆς ζωῆς κλυδώνων
καὶ σὺ ὡς φάρος φωτεινὸς ὡς λάμψις οὐρανία

καθοδηγεῖς τὸ βῆμά μου ἐν μέσῳ τῶν κευθμώνων
ὤ σὲ ἐκ τῆς καρδίας μου κανεὶς νὰ ἀποσείσῃ
Ποτὲ δὲν θὰ τολμήσῃ.

Τῇ 22 Μαΐου 1877. ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΤΙ ΣΤΟΝΑΧΗ.

Ἄς κρούσω πάλιν τὴν κακῶς ἠχοῦσαν βάρβιτόν μου
Ἣν προεθέμην τοῦ λοιποῦ εἰς χεῖρας νὰ μὴ λάβω,
Κ'ἐπὶ τῶν μονοτόνων της παλμῶν τῶν στεναγμῶν μου,
εἰς ἄτεχνον κελάρισμα τὸν ροῦν ἂς ἀναλάβω.

Καὶ διατί ἐὰν κακῶς ἡ λύρα μου φθογγάζῃ
Τὰς κακοφθόγγους της χορδὰς οὐδέποτε νὰ κρούω
Μὴ τὸ κακόφωνον πτηνὸν δὲν πρέπει νὰ στενάζῃ
Μὴ εὐχαρίστης καὶ αὐτὸ στενάζων δὲν ἀκούω.

Γλυκεῖα εἶναι ἡ φωνὴ καρδίας στεναζούσης
Κ' ἂν τοῦ ὠτὸς τὸ τύμπανον ἀπειροκάλως πλήσσῃ,
Ὡς μουσικὴ λαλεῖ εἰς τὸ οὖς ψυχῆς μελαγχολούσης.
Ὡς συμπαθὴς παράμυθος φωνὴ τὴν κατανύσσει.

Ἡ ὥρα ἡ χειμερινὴ τὸν οὐρανὸν καλύπτει,
Μὲ τὸν ζοφώδη πέπλον της ὡς ἡ μελαγχολία
Τὸ μέτωπον τοῦ δυστυχοῦς χιὼν ἀφθόνως πίπτει.
Καὶ εἰς τὸ πᾶν ἐπικρατεῖ θανάτου ἠρεμία.

Γυμνὸν τὰ δένδρα τείνοντα καὶ ἐξηραμμένον κλῶνα
Ἀφώνως πρὸς τὸν οὐρανὸν παράπον' ἀπευθύνουν'
Καὶ κατηφῆ καὶ πένθιμα ὑπὸ ψυχρὰν χιόνα
Τὰς φαλακρὰς των κορυφὰς ἀπηλπισμένα κλίνουν.

Στρουθία καὶ ἕτερα πτηνὰ μικρὰ τεταραγμένα,
Ἐπὶ τὸν κλῶνα τὸν γυμνὸν καταφυγὴν ζητοῦσι,
Καὶ μὲ πτερὰ σκεπόμενα ὑγρὰ καὶ παγωμένα,
Εἰς θλιβερὸν ψιθυρισμὸν τὴν τύχην των θρηνοῦσι.

Ἀλλοίμονον! ἡ τῶν πτηνῶν ἀθλία αὕτη τύχη,
Τῆς μαύρης εἶναι μοίρας μου ἀπείρως καλλιτέρα,

Αὐτὴ ἡ ὥρα σήμερον ἡ κρύα κατατρέχῃ,
Ἡ ὥρα πλὴν παρέρχεται ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ.

Τὸ ἔαρ σύριον γλυκὺ καὶ εὐφρόσυνον προβαίνει,
Καὶ τὰ πτηνὰ τὸ παρελθὸν τὸ μαῦρον λησμονοῦσι.
Θερμὴ ἀκτὶς ἡλιακὴ τὰ στήθη των θερμαίνει,
Καὶ πάλιν χαίρουν τὰ πτηνὰ καὶ πάλιν μελῳδοῦσι.

Ἡ ὥρα αὕτη τῆς ζωῆς καὶ πάσης εὐφροσύνης
Ἡ δίδουσα καὶ εἰς τὰ πτηνὰ ζωῆς στάδιον νέον,
Τὸ ἔαρ, οἴμοι! δι' ἐμέ, τὸ τέκνον τῆς ὀδύνης,
Ὡς ἄλλοτε ἀνέθαλλε δὲν ἀναθάλλει πλέον.

Ἐν Τζιβαλίῳ 1877.

Σ. Γ. ΜΠΙΤΣΟΣ

ΑΙΝΙΓΜΑ

Τὰ πρῶτα μου τὰ τρία ψηφία ἂν ἐκφέρῃς
Θεὸν ἀρχαῖον ὅλως στὴν μνήμην σου θὰ φέρῃς.
Τὰ τέσσαρά μου ἄλλα ἂν λάβῃς τελευταῖον
ἐμοῦ ἀνάγκην ἔχεις εἰς κάθε ἔτος νέον.
Ἐὰν ἐκ τῶν τεσσάρων τὸ πρῶτον ἀφαιρέσῃς
τοῦ Χρόνου εἶμαι μέρος κι' εἰς μέρη διαιροῦμαι.
Τὸ ὅλον μου ἂν τέλος εἰς ἓν τὸ παραθέσῃς.
ὤ! εἰς γυναῖκα ἀρχαίαν εὐθὺς μεταμορφοῦμαι.

(Ἡ λύσις εἰς τὸ ἑπόμενον φυλλάδιον).

Ν. Κ. Μακρίδης.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α΄. ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Θ΄.

ΤΕΛΕΙΟΠΟΙΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Η΄. σελ. 342.)

Διακηρύττομεν τοῦτο ὑψίστως, τῷ αὐτεξουσίῳ τῷ πεφωτισμένῳ καὶ καθοδηγουμένῳ ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τῆς θείας θελήσεως ὀφείλομεν πάντας τοὺς ἡρωϊσμοὺς τούτους! Καὶ ἂν ἀγωνιζώμεθα ἔτι τὴν σήμερον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, ἐὰν ψυχῇ τε καὶ σώματι ἀφοσιούμεθα εἰς τὴν ἀληθινὴν διδασκαλίαν κατὰ τῆς τῶν δημιουργούντων θρησκείας, κατὰ τοῦ καθολικισμοῦ τῆς Ρώμης, τοῦ ἄνευ ὁμοίου τούτου καταχραστοῦ ποιοῦμεν τοῦτο δυνάμει τοῦ αὐτεξουσίου ἡμῶν. Μή τι θέλωσι καταστεῖλαι αὐτὸ ἐν ἡμῖν ἀναιροῦντες τὴν χρῆσιν αὐτοῦ; μή τι θέλωσι διαπλάσαι ἡμᾶς ὡς ζύμην, ἵνα ποιήσωσιν ἕκαστον ἡμῶν πιστὸν καλῶς σκεπτόμενον; Θέλουσι δὴ πάντας ἡμᾶς θαυμαστὰς τῶν αἰσχροκερδειῶν τοῦ Βατικανοῦ καὶ τοῦ εἰδώλου τοῦ καθολικισμοῦ; Φῦ!! Οὐδέποτε!!

Ἐν τούτοις πόσον ὀλίγοι ἄνθρωποι γνωρίζουσιν ὅλον τὸ μεγαλεῖον τῆς ψυχικῆς δυνάμεως ταύτης. Πόσον ὀλίγοι μάλιστα θέλουσι ζητῆσαι, ἵνα αὐτὴν γνωρίσωσιν. Φεῦ!! Ἡ τὴν καρδίαν ἡμῶν καταθλίβουσα αὕτη ἀδιαφορία, μὴ ἀποθαρρύνουσα ὅμως ἡμᾶς ἐν τῷ ἀγῶνι, καρπός ἐστι τοῦ δένδρου τοῦ καθολικισμοῦ τῆς Ρώμης ὅπερ ὀφείλει ἐκκοπῆναι καὶ ἐν τῷ πυρὶ βληθῆναι, ὡς τὸ κακὸν ξύλον τοῦ Εὐαγγελίου! Οὐχὶ καθῆκον ἡμῶν ἐστιν ἄραγε, ἵνα διπλασιάσωμεν τὸν ζῆλον ἐν τῷ ἀγῶνι σκεπτόμενοι ὅτι μέγας ἐστὶ, μέγιστος κατὰ πολλὰ μέγιστος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγνοούντων καὶ αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν τῆς ψυχικῆς ταύτης δυνάμεως, ἥτις μεγαλοποιεῖ, ἀνυψοῖ τὸν ἄνθρωπον τόσον, ὥστε ἐν ταῖς φωτειναῖς ἐκλάμψεσι τοῦ αὐτεξουσίου τούτου δυνάμεθα εἰπεῖν, «ἰδοὺ ἀντανάκλασις τῆς θεότητος, ναὶ, θεῖον τι ὑπάρχει ἐνταῦθα!» Τί ἐστιν ἡ ἀντανάκλασις αὕτη, εἰμὴ ἡ ἐνέργεια τοῦ δημιουργοῦ ἐπὶ τοῦ δημιουργήματος; Τοιοῦτόν ἐστι τὸ ἀνώτατον τοῦτο δῶρον οὗτινος κάτοχον τυγχάνει πᾶν πλάσμα ἀνθρώπινον. Πᾶς ἄνθρωπος φέρει ἐν ἑαυτῷ τὰ στοιχεῖα τῆς τελειοποιήσεως, αὐτῷ δ' ἐναπόκειται τὸ ποιῆσαι χρῆσιν αὐτῶν, καὶ πρὸ πάντων ἡμῖν τὸ συνδραμεῖν αὐτῷ ἐν τῇ κατακτήσει τῆς ἐλευθερίας ἐκείνης ἣν ἐνδιαφερόμενοι ἐπιθυμοῦσιν ἀπ' αὐτοῦ ἁρπάσαι. Ὡς δ' ἐκ τοῦ νόμου τῆς ἀλληλεγγύης, φαίνεται ἡμῖν ὅτι, πάντες οἱ βαθέως σκεπτόμενοι, πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀπηλλαγμένοι τῶν κωλυμάτων τῶν διαφόρων θρησκευμάτων, καὶ καταλαμβάνοντες τὸν Θεὸν, ὥσπερ ὀφείλομεν προσπαθεῖν καταλαβεῖν αὐτὸν, εὐθύνας ὀφείλουσι πάντες, λέγομεν, ὧνπερ οὐδόλως ἀπαλλαγησόμεθα εἰμὴ διαφωτίζοντες τοὺς ἧττον προηγμένους τῷ φωτὶ τῆς ἀληθείας, καὶ φέροντες ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν. Ἐὰν δὲ μὴ διδάσκωμεν τοὺς ἀμαθεῖς, ἐὰν μὴ δοκιμάσωμεν πᾶν ὅ,τι κατ' ἄνθρωπον δυνατόν ἐστιν ὑπὲρ τῆς ἠθικοποιήσεως καὶ τῆς ἀνατροφῆς τοῦ λαοῦ, ἀχάριστοι πρὸς τὸν

Θεὸν τυγχάνομεν! Δέον, ἵνα ὁ ἀδύνατος εὕρῃ ἐν ἡμῖν βοήθειαν, ἵνα ἀποσπάσωμεν αὐτὸν ἐκ τῶν ὀνύχων τοῦ θηρευτικοῦ πτηνοῦ, ὅπερ συνέχει αὐτόν. Δέον ὅπως ἀπασπάσωμεν τὸ προσωπεῖον πασῶν τῶν ἐμποριῶν τοῦ Βατικανοῦ, ἵνα καταστρέψωμεν τὴν ἀδόκιμον ταύτην ἀρχὴν, ἥτις αὐθαδῶς ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ ψεύδεται. Κρατοῦμεν ἓν ράκος τοῦ ἐν δύτατος τοῦ εἰδώλου ὅπερ ἐπεθύμει φυγεῖν, ἀπεσπάσαμεν ἤδη διάφορα τεμάχια ἀπὸ τῆς ἐσθῆτος τῆς τόσον καλῶς φοινισσούσης ἱερατικῆς ταύτης φυλῆς, εἶεν! οὐδόλως ἀπαυδήσομεν καὶ πάντοτε σχίσομεν ἐν ὅσῳ μενεῖ ἴχνος τοῦ πέπλου ὅστις καλύπτει πάντα τὰ αἴσχη, πάντα τὰ ψεύδη, πάσας τὰς βλασφημίας, πάντα τὰ ἀναθέματα τὰ ἀπ' αἰώνων κατὰ τοῦ Θεοῦ ριπτόμενα· γυμνὸν ἀποδείξομεν τὸ σῶμα ἐκεῖνο τὸ ὑπὸ πληγῶν καταδιβρωσκόμενον καὶ ὁ λαὸς ἐπὶ τέλους ὀπισθοδρομήσει ἐξ ἀηδίας καὶ οἴκτου! Ἕκαστος δὲ, ἔστω δὴ, καὶ ὁ ἧττον ὀξυδερκὴς, ἐννοήσει διὰ τί ὡς πρὸς τοῦτο ποιοῦμεν ἔκκλησιν εἰς τὸ λογικὸν, εἰς τὸ αὐτεξούσιον, εἰς τὸν Θεὸν τέλος πάντων! Πάντες ἀναγνωρίσουσιν ὅτι οὐδόλως ἐστὶν ἔργον φυλῆς, συμμορίας ὅπερ ἐκτελοῦμεν! Οὐχὶ βεβαίως, καὶ καυχώμεθα ὅτι ἀνήκομεν εἰς τὴν μερίδα τῆς προόδου, της ἠθικοποιήσεως, τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων! Πανταχοῦ, ἔνθα ὀψόμεθα τὴν εὐτυχίαν διὰ τοὺς δυστυχεῖς ἡμῶν ἀδελφοὺς, προθυμοποιησόμεθα ὑποδεῖψαι αὐτὴν τῇ ἐκτιμήσει αὐτῶν! καὶ ἐνεργητικῶς πάντοτε εἰδοποιήσομεν ἐπίσης τὸν κίνδυνον, ἵνα αὐτὸν ἀποφύγωσιν. Ἐὰν δὲ κατὰ τοῦ Βατικανοῦ καταφερώμεθα, κατὰ τῆς διδασκαλίας ἥτις διετηρήθη ἐν αὐτῷ, ποιοῦμεν τοῦτο, διότι ἐκεῖ ἐστιν ὁ ἀληθὴς, ὁ πραγματικὸς κίνδυνος· δέον, ἵνα προτρέξωμεν ἐναντίον τοῦ ἀπειλητικωτάτου, καὶ ὁ καθολικισμὸς κέκτηται τὸν φοίνικα τῆς ἀπειλῆς, τοῦ διωγμοῦ καὶ τῆς τυραννίας! Οὕτω δὲ σταθερῶς ἐπαναλαμβάνομεν ὡς ὁ ῥήτωρ, «Delenda Carthago.» Διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν λαῶν, δέον, ἵνα ἐκλείψῃ ὁ καθολικισμὸς τῆς Ρώμης! Τρομερὸς ἐχθρός ἐστι τῆς προόδου, καὶ ὁ πιστὸς ὑπερασπιστὴς αἰσχροῦ παρελθόντος.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον λέγομεν τοῖς ἀνθρώποις «οὐδόλως ὀφείλετε μένειν ξένοι τῶν θρησκευτικῶν ζητημάτων· ταῦτα ὑπάρχουσιν ἡ πηγὴ πασῶν τῶν ὀδυνῶν ὑμῶν ἐν τῷ παρόντι, ὡς ὑπῆρξεν καὶ ἐν τῷ παρελθόντι, διότι ἐπελάθεσθε ὅτι ὑπήρχετε κάτοχοι ψυχῆς, ἐχούσης δύναμιν ἄπειρον, τὸ αὐτεξούσιον. Ἅμα ὁ ἄνθρωπος λάβῃ συνείδησιν τῆς ὑπάρξεως τῆς ψυχικῆς ταύτης δυνάμεως, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀναπτύσσει τὴν δύναμιν ταύτην, γίνεται καλλίων ἐὰν ἐθέλῃ τὴν ἑαυτοῦ εὐτυχίαν.»

Οὕτω δὲ, οἱ καταλαμβάνοντες, καθ' ὅσον ἡ κατάστασις τοῦ ἐνσάρκου αὐτῶν δύναται ἐπιτρέψαι τοῦτο, ὅλον τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς δυνάμεως ταύτης, φοβοῦνται μήπως μολύνωσιν αὐτὴν, ἀφιέντες αὐτὴν ἵνα ἀποπλανηθῇ ἐπὶ τῆς τόσον ὀλισθηρᾶς ὁδοῦ τοῦ κακοῦ.

Ὁ ἄνθρωπος ἔχων συνείδησιν τῆς εὐγενείας ἣν δίδωσιν αὐτῷ ἡ δύναμις αὕτη, γίνεται ἀδελφικώτερος, φιλανθρωπότερος, ἐλεημονέστερος, διότι βλέπει ἐν τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ ὄντα ἴσα πρὸς αὐτὸν, ἀδελφοὺς, οἵτινες ἐν χρόνῳ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μεμακρυσμένῳ, ὀφείλουσιν ὡς αὐτοὶ, ἐπιτελέσαι τὸν νόμον τῆς Προόδου. Ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις, ἅσπερ λαμβάνει ἡ ψυχὴ αὐτοῦ κάτοχος ἑαυτῆς, ἀγαπᾷ, ἀγαπᾷ πλείονι δυνάμει, ζέσει καὶ εἰλικρινείᾳ, ἡ καρδία αὐτοῦ γίνεται εὐρυτέρα καὶ τὸ μῖσος ἀντικαθίσταται διὰ τῆς συμπαθείας καὶ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ εἶναι ὠφέλιμον τοῖς ἧττον εὐτυχοῦσι, τοῖς ἀμαθεστέροις, τοῖς ἀσθενεστέροις, τοῖς καταδυναστευομένοις. Ὁ ἄνθρωπος διελθὼν διὰ τῆς καταστάσεως τῆς ἀγωνίας τῆς ἀμφιβολίας καὶ τῆς ἀγνοίας, μέμνηται τῶν ἀγώνων, τῶν φόβων, τῶν ταραχῶν, τῶν στενοχωριῶν, τῆς ὀδύνης καὶ ἡ διακαεστέρα εὐχὴ αὐτοῦ ἐστὶν, ἵνα ὡς ἐλάχιστον χρόνον ἀφῇ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν τῇ τρομερᾷ ταύτῃ καταστάσει. Οὕτω δὲ, ὁποίας προσπαθείας οὐχὶ δοκιμάζει; Λίαν συχνάκις ἀληθεῖς

ἠθικὰς ἐκστρατείας ἐπιχειρεῖ, πολυαρίθμους ἀγῶνας ὑποστηρίζει, δέχεται προσβολάς, συγκρούσεις, ἀλλ' ἀδιάφορον, ποιεῖ τὸ ἀγαθὸν τοὺς ὁμοίους αὐτῷ εὐτυχεῖς ἀποκαθίστησιν ἀκολουθεῖ τοῦ Θεοῦ τὸν νόμον! Ἀντὶ μικρᾶς ἀνίας, πόνου καὶ ὀδύνης, ὁπόσην εὐτυχίαν αἰσθάνεται μετὰ ταῦτα βλέπων τὴν εὐδαιμονίαν δοκιμαζομένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων οἵτινες κατ' ἀρχὰς ἀπεποιοῦντο ἵνα δέξωνται τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν! Οἱ ἐν ἀρχῇ ἐχθροὶ γίνονται εἰλικρινεῖς φίλοι, ἀφωσιωμένοι κατὰ συνέπειαν, ἐπειδὴ τάχιον ἢ βράδιον ἀναγνωρίσουσι τὴν εὐθύτητα τῶν παρατηρήσεων τῶν γενησομένων αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος αὐτῶν! Ἔπειτα δὲ σπείρατε καὶ προετοιμάσατε τὴν γῆν, μένει τι ἐκ τούτου πάντοτε! Οὕτω δὲ ἐργάται ἀφανεῖς μὴ ἀποθαρρήσωμεν ἐν τῷ ἔργῳ, διαχαράξωμεν τὴν ἄλογα ἡμῶν μὴ βλέποντες πρὸς τὰ ὀπίσω! Ἡ ἠὼς τῆς ἀρχομένης ἡμέρας ποιησάτω ἡμᾶς ἐπιλαθέσθαι τῶν μόχθων τῆς παρελθούσης.

Ἡ ἕξις τοῦ ἐξασκεῖν τὴν τόσον ἀναμορφωτικὴν ταύτην δύναμιν, τὴν τόσον μεγάλην ψυχικὴν ταύτην δύναμιν, μεταδίδωσι πρωτοβουλίαν ἄγνωστον τοῖς ἀμελοῦσι τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν μέλλοντος. Τὸ αὐτεξούσιον ἀναπτυσσόμενον καὶ πρὸς τὸ καλὸν ὁδηγούμενον δίδωσι θάρρος ἐξησφαλισμένον ἀπὸ πάσης ὀλιγοψυχίας, ἀπὸ πάσης παλινῳδίας διότι ἡ συνείδησις τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἔχοντος ἐφέσεις ἐλευθέρας καὶ θρησκευτικὰς ἀπωθεῖ τὴν ἐκζήτησιν παντὸς ἀνωφελοῦς ἀγῶνος, ἀλλ' ἀπέναντι οὐδενὸς πολέμου ἠθικοῦ ὀπισθοχωρεῖ ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ, καίτοι διωγμῶν ἐκ τούτου προερχομένων. Ὁ ἐκτιμῶν ἐν τῇ δικαίᾳ αὐτοῦ ἀξίᾳ τὸ δῶρον τοῦτο τοῦ Θεοῦ, ὑπὲρ τὸ προσωπικὸν αὐτοῦ συμφέρον τίθησι τὸ τῆς οἰκογενείας, ὑπὲρ τὸ τελευταῖον δὲ τίθησι τὸ τοῦ λαοῦ, ἔπειτα ἐπὶ τέλους ὑπὲρ πάντα τὴν εὐτυχίαν ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπότητος! Αἱ περιωρισμέναι ἡμῶν ἕξεις, αἱ ἐγωϊστικαί, ὁ στενὸς ἡμῶν τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, αἱ τῆς ἀπολαύσεως ἐπιθυμίαι ἡμῶν τόσον ἠμαύρωσαν ἐν ἡμῖν τὴν γνῶσιν τοῦ μεγάλου τούτου νόμου τῆς ἀλληλεγγύης, ὥστε ἐπανιστάμεθα συχνάκις δι' οὐδὲν ἕτερον ἢ διὰ μόνον τὸν λόγον ὅσι ἀκούομεν αὐτὸν ὑπερασπιζόμενον. Εἴτε ὅμως ἠθέλομεν εἴτε ἀντιστάμεθα, δεήσει ἵνα ἐννοήσωμεν αὐτόν, ἵνα γνωρίσωμεν αὐτὸν καὶ ἵνα πρὸ πάντων θῶμεθα αὐτὸν ἐν πράξει· τοιαύτη ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, διότι αὕτη ἐστὶν ἡ πρόοδος.

Ἅμα ἐπιγνώσωμεν ἑαυτοὺς κατόχους τοῦ εὐγενοῦς τούτου προνομίου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἅμα καλλιεργήσωμεν αὐτὴν καὶ ποιήσωμεν αὐτῆς χρῆσιν κατὰ τὰς βουλὰς τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ἀκούωμεν τὰς ὁρμὰς τῆς συνειδήσεως ἡμῶν καὶ ποιῶμεν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ ἡμῶν, τί μέλει ἡμῖν τότε περὶ τῆς καταστάσεως ἐν ᾗ ἐπὶ τοῦ παρόντος εὑρισκόμεθα; Οὐχὶ δὴ γινώσκομεν ὅτι δυνάμεθα καὶ ὀφείλομεν βαίνειν πρὸς τὰ πρόσω, ὅτι ἡ θέλησις ἡμῶν ὀφείλει διευθύνειν πάσας τὰς προσπαθείας ἡμῶν πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν, ἵνα ἐξέλθωμεν τῇ βοηθείᾳ τοῦ αὐτεξουσίου ἡμῶν ἐκ τῆς θέσεως ἐν ᾗ ἐμβεβυθισμένοι τυγχάνομεν, καὶ ἵνα πρὸς τὸν Θεὸν πλησιάσωμεν! Τί δύνανται ποιῆσαι ἡμᾶς οἱ ἐξιλασμοὶ καὶ αἱ δοκιμασίαι τοῦ κόσμου τούτου; Παροτρύναι ἡμᾶς εἰς τὴν ὑπομονὴν καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν, εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ἰδοὺ τὸ πᾶν! Ὡς πρὸς τὸ προξενῆσαι ἡμῖν μεγάλους μόχθους, ὠθῆσαι ἡμᾶς εἰς ἀράς, τοῦτό ἐστι ἀδύνατον, διότι, ἐὰν θέλωμεν, ἀνυψωσόμεθα τοῦ βορβόρου, διότι διὰ τῶν προτερημάτων ἡμῶν δυνάμεθα μετατρέψαι τὴν ἐφημέρως δυστυχῆ ἡμῶν θέσιν εἰς κατάστασιν μακαριότητος διὰ παντὸς αὐξούσης.

Ἀρκείσθω ἡμῖν τὸ ὑποδεῖξαι τὰ πλεονεκτήματα τῆς κατοχῆς τοιαύτης δυνάμεως, ἵνα διίδῃ τις νοερῶς πᾶσαν τὴν ὠφέλειαν θρησκευτικῆς ἀναμορφωτικῆς εἰσηγήσεως, εὐλόγου καὶ ὑγιοῦς, φιλοσοφίας προσιτῆς τοῖς πᾶσι καὶ πρὸ πάντων τοῖς πάσχουσι, τῷ λαῷ ὑπὲρ οὗ τὰ πάντα ὀφείλομεν πρᾶξαι τὰ πάντα δοκιμάσαι, ἐὰν μὴ θέλωμεν εἶναι ἐπαναστάται κατὰ τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ἀντὶ τοῦ ἀφιέναι, ἵνα ἀποκτηνωθῇ ὁ πτωχὸς οὗτος λαός, καὶ κύρηται ὑπό τινων αὐθαδῶν κεκοσμημένων διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς θεότη-

τος, ὑπάγωμεν πρὸς ὅλους τοὺς πάσχοντας τούτους, πρὸς ὅλους τοὺς ἀμαθεῖς τούτους οἵτινες οὐδὲν ἕτερον ζητοῦσιν εἰμὴ τὴν παραμυθίαν καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν, παρηγορῶμεν τὸν λαὸν, ἐκπαιδεύσωμεν αὐτὸν ἠθικῶς ἐν πρώτοις, διδάξωμεν αὐτὸν τὰ καθήκοντα αὐτοῦ καὶ τὴν ἐξάσκησιν τῶν ἐκ τούτων ὑποχρεώσεων! Ἰδοὺ πᾶν ὅ,τι ὀφείλουσι, καθ' ἡμᾶς, πράττειν οἱ βαθέως σκεπτόμενοι φιλάνθρωποι! Τί ὠφελεῖ τὸ ἀπευθύνεσθαι εἰς μικρόν τινα ἀριθμὸν, ἐκλελεγμένον μεταξὺ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς φυλῆς; Ὀλίγον ἐνδιαφέρουσι τῷ λαῷ πάντα τὰ ἐξέχοντα ἐκεῖνα πλεονεκτήματα, τὰ δουλεύοντα τῷ εἰδώλῳ, ὁ λαὸς οὐδὲν ἕτερον θέλει εἰμὴ ἀνθρώπους ἀγαπῶντας αὐτὸν, διδάσκοντας αὐτὸν, ἠθικοποιοῦντας αὐτὸν καὶ πρὸ πάντων ἐνεργοῦντας καὶ ἀποδεικνύοντας τὴν καλὴν αὐτῶν θέλησιν! Ὁ λαὸς ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν ἀγάπην τῶν ἀνθρώπων ἔχει ἀνάγκην διδασκαλίας θρησκευτικῆς ἁπλῆς, διανοιγούσης τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς διανοίας αὐτοῦ, καὶ κωλυούσης αὐτὸν μολύναι τὸν τίτλον αὐτοῦ ὡς πλάσματος ἀνθρωπίνου. Ὁ λαὸς οὐδεμίαν ἀνάγκην κολακιῶν ἔχει· οἱ κολακεύοντες αὐτὸν εἰσιν ἄρα ἐχθροὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἄλλου ἔχει ἀνάγκην τῆς ἀληθείας καὶ ἀληθῶς ἀνωτέρας θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς εἰσηγήσεως προσβαλλούσης τὰ ἐλαττώματα, τὰ κακὰ πάθη τὰς καταχρήσεις μέχρις ἐξουδενώσεως· Πραγματικὸν δέ ἐστιν ὅτι παρόμοιος διαγωγὴ οὐχὶ πάντοτε ἐφέλκυται κατ' ἀρχὰς τὴν δημοτικότητα, μηδὲ τὴν ἀνύψωσιν εἰς τὰς τιμὰς, εἰς τὰς εὐνοίας τοῦ λαοῦ, καὶ ἰδοὺ διὰ τί οἱ φιλόδοξοι καὶ οἱ ὑποκριταὶ πάντων τῶν στρατοπέδων ἐνεργοῦσιν ἄλλως ἢ ὡς ὁ βαθέως σκεπτόμενος φιλάνθρωπος καὶ κολακεύουσι τὸ πλῆθος ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς κακαῖς αὐτοῦ κλίσεσιν·

Οὕτω δὲ τί βλέπομεν; εἰς τί παριστάμεθα; εἰς διαρκῆ μετάθεσιν προσωπικοτήτων ἀναπληρουσῶν ἑτέρας ἐξαφανιζομένας, εἰς κρίσεις, εἰς καταστροφὰς, εἰς χάος ἐνίοτε, καὶ πάντοτε εἰς τὴν καταδυναστείαν τοῦ λαοῦ, ὅστις εὑρίσκεται ὢν ἀνίκανος τοῦ συντηρῆσαι τὴν ἐλευθερίαν, διότι ἀμαθής ἐστι καὶ ἀγνοεῖ ποιῆσαι χρῆσιν τοῦ ἑαυτοῦ αὐτεξουσίου. Σφάλλουσι δὲ οἱ δῆθεν ἀρχηγοὶ οἵτινες πολλὰ ὑπόσχονται καὶ οὐδὲν ἐκτελοῦσι, μὴ ἠθικοποιοῦντες καὶ ἐπὶ τῆς ἄμμου οἰκοδομοῦντες. Οὕτω δὲ, ἐνώπιον τοιούτων συνεπειῶν, οὐκ ἔστι θλιβερὸν τὸ γινώσκειν ὅτι μία τῶν ὡραιοτάτων ψυχικῶν ἡμῶν δυνάμεων, τὸ αὐτεξούσιον, ὑπνώττει ἀδρανὲς καὶ μηδὲ ὑποπτευόμενον μάλιστα παρὰ μεγάλῃ τινὶ μερίδι τῶν ἀνθρώπων; Ἀγωνισταί, ἀδελφοὶ ἡμῶν, sursum corda διότι ὁ ἀκαλλιέργητος ἀγρὸς εὐρύς ἐστι καὶ ἀγονώτατος.

Ἐν ἐκτάσει ἀπεδείξαμεν ὅτι ἡ σπουδὴ ἡμῶν αὐτῶν ἦν δυνατὴ, λίαν δυνατή. ἀλλ' ἔστι τι πλεῖον, ἐπειδὴ προσέθεμεν ὅτι ἡ σπουδὴ αὐτὴ ἦν οὐ μόνον ἀναγκαία, ὠφέλιμος, ἀπαραίτητος, ἀλλὰ καὶ ὑποχρεωτική. Ναὶ ὑποχρεωτικὴ, ἐὰν θέλωμεν σπουδαίως καὶ εἰλικρινῶς τὴν πρόοδον καὶ τὴν τελειοποίησιν. Ἡ ἐπίγειος ἀνθρωπότης οὐ μὴ ἄψεται τῆς ἐπιφυλασσομένης αὐτῇ εὐδαιμονίας, εἰμὴ καθ' ὅσον πάντα τὰ μέλη αὐτῆς, ἢ τοὐλάχιστον τὸ μέγιστον αὐτῆς μέρος, ποιήσονται τὴν σπουδὴν ταύτην καὶ θήσονται ἐν πράξει τοὺς μεγάλους νόμους τῆς ἀγάπης, τῆς ἀδελφοσύνης, καὶ πρὸ πάντων τῆς ἀλληλεγγύης.

Ἡ σπουδὴ αὐτὴ δίδωσι βάσιν ἀκατάστρεπτον τῇ προόδῳ, καὶ γινώσκων τις ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐλαχίσταις λεπτομερείαις, βαδίζει μετ' ἀσφαλείας πρὸς τὰ βέλτιστα, πρὸς τὸ περιμένον ἡμᾶς τέλος. Ἡ γνῶσις αὐτὴ τοῦ ΕΓΩ δίδωσι δύναμιν ὑπερτέραν ἐν τῷ ἀγῶνι, καὶ ποιεῖ ἵνα ἀποφεύγωμεν τὰς παγίδας, τοὺς σκοπέλους. Ἡ φρίκη τοῦ κακοῦ, καὶ ἡ διάπυρος ἐπιθυμία τοῦ ἐμποδίσαι αὐτὸ ὑπάρχουσι παρὰ παντὶ βαθέως σκεπτομένῳ καλῶς ἐννοοῦντι τὰς ἀρχὰς ταύτας τῆς φιλοσοφίας ἡμῶν.

Εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφοντες, καὶ ἀντιμέτωποι τῆς συνειδήσεως τιθέμενοι, ἐνισχυόμεθα ἠθικῶς. Οὕτω δὲ σχηματίζονται οἱ καλοὶ υἱοὶ, οἱ καλοὶ σύζυγοι, οἱ καλοὶ πατέρες τῶν οἰκογενειῶν καὶ οἱ καλοὶ πολῖται. Τοῦτο ἐστι τὸ τοῦ κατ' ἐξοχὴν χρηστοῦ διδασκα-

λεῖον· δυστυχῶς, διὰ τί οὐκέτι ἐξασκοῦσιν ἐν ταῖς οἰκογενείαις τὴν ἀνατροφὴν ταύτην; Ὁπόσα εὐεργετήματα οὐ μὴ συγκομίζοιτό τις ἐκ τοῦ τρόπου τούτου τοῦ ἐνεργεῖν! Διὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἐπιμένομεν τόσον ἐπὶ τῆς ὠφελείας τῆς πρὸς ἑαυτὸν ταύτης ἐπιστροφῆς. Τὸ καθῆκον ἡμῶν ἐστι τὸ ἀκολουθῆσαι τὴν γραμμὴν ἣν ἐχαραξάμεθα, τὸ ἐκδεικνύναι δηλονότι τὰς καταχρήσεις πανταχοῦ ἔνθα εὑρίσκονται· ἐφελκύσαι τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς σοβαρότητος τῶν ἑλκῶν ἅτινα ἐρευνῶμεν, ἐπιτυχεῖν ἐπὶ τέλους τὴν θεραπείαν, συμμορφουμένου τοῦ πάσχοντος τῇ διαίτῃ. Δύνανταί τινες εὑρεῖν τοῦτο ἀνιαρὸν, ὀλίγον περὶ τούτου φροντίζομεν· διότι γράφομεν οὐχὶ ἵνα προξενήσωμεν γέλωτα καὶ διασκέδασιν τοῖς ἀέργοις ἢ τοῖς ἐγωϊσταῖς. Πειρᾶσθαι διανοῖξαι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀγνοούντων δυνάμει τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ἁπλότητος, τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἡμερησία ἡμῶν διάταξις.

Δώσομεν δὲ πέρας τῷ ἔργῳ ἡμῶν ὡς τάχιστα, δεικνύοντες τοὺς κυριωτέρους κλάδους τῆς καλλιεργείας ταύτης τοῦ ΕΓΩ. Πράγματι, ἑκάστη τῶν διαφόρων ἐκείνων ἱκανοτήτων, ἅς περ συναντήσομεν, οὐδὲν ἕτερόν εἰσιν εἰμὴ τὰ μέρη ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὅλου καὶ κατὰ συνέπειαν ὑπάρχει ἐντελὴς ἑνότης. Ἡ ψυχὴ ἣν διαιροῦσιν εἰς ἀναριθμήτους δυνάμεις οὐχ ἧττον μία ἐστὶν ἐν τῷ ἑαυτῆς συνόλῳ. Ἡ ἑνότης αὕτη συνεμφαίνει συμπέρασμα μηδεμίαν ἀνασκευὴν ἐπιδεχόμενον, τοῦτο δέ ἐστιν ὅτι, ἵνα βαδίσῃ τις καρποφόρως πρὸς τὴν πρόοδον, πρὸς τὴν τελειοποίησιν καὶ μὴ ἀποπλανηθῇ, δέον ἵνα ἄγῃ ἐκ παραλλήλου τήν τε ἠθικὴν καὶ τὴν διανοητικὴν καλλιέργειαν, ὅροι οὗτοι ὑποχρεωτικοὶ δι' ἡμᾶς ἵνα προοδεύσωμεν καὶ φθάσωμεν εἰς τὴν εὐδαιμονίαν. Δυστυχῶς ὅμως τοῦτό ἐστιν ἕλκος τῆς ἐποχῆς καὶ μία τῶν αἰτιῶν τοῦ μεγάλου ἐκείνου ὑλιστοῦ ἐγωϊσμοῦ τοῦ τόσῳ διαδεδομένου ἐν ταῖς εὐπορούσαις κλάσεσιν, ὅτι ἡ διανοητικὴ καλλιέργεια τοσοῦτον ὑπερεξεθειάσθη, τοσοῦτον ἐλατρεύθη μεταξὺ τῶν κλάσεων τούτων τῆς κοινωνίας (ὀλίγον φροντίζει τις περὶ τοῦ λαοῦ), ὥστε ἡ ἠθικὴ περιεφρονήθη, ἐμυκτηρίσθη ἐν λήθῃ ἐτέθη, ἀπερρίφθη ὡς ἀνωφελὴς, καλὴ διὰ τοὺς μικροὺς ἀνθρώπους, ο ὓ ς δ έ ο ν ἵ ν α σ υ γ κ ρ α τ ῇ τ ι ς ἔ ν τ ι ν ι φ ό β ῳ. Καὶ Κύριος οἶδεν ὁποία ἠθικὴ διδάσκεται τῷ δυστυχεῖ τούτῳ λαῷ ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ ἱερατείου ! !

Μηκέτι ἄρα ἀπορείτω τις διὰ τί ὑπάρχουσι τόσοι ἀλαζόνες, δοκησίσοφοι, προπετεῖς καὶ ἐγωϊσταί, οἵτινες συχνάκις τιθεῖσι τὸν νόμον τοῖς ἑτέροις.

Εἰς μάτην ἐπιφέρουσι τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιχειρημάτων πρὸς ὑπηρεσίαν τῆς ἀσεβοῦς ταύτης ἰδέας, τῆς ἐπιστήμης ἄνευ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς καλλιεργείας, εὑρήσομεν πάντοτε ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ διάλεκτος τοῦ κενοδόξου καὶ τοῦ ὑπερηφάνου. Ἀκαταπαύστως λέγομεν ὅτι ἡ μεγίστη ἐπιστήμη ἄνευ τῆς ἠθικῆς ἀνατροφῆς τοῦ ἀτόμου οὐδὲν ἕτερον γεννᾷ εἰμὴ κακοὺς καρποὺς, κρίσεις σοφιστικὰς, συστήματα ἐσφαλμένα (οὐδόλως ἐλλείπουσιν ἡμῖν), προπέτειαν, ὑπερηφάνειαν καὶ δεσποτισμόν. Ἐκ ταύτης τῆς ἀρνήσεως πάσης ἠθικῆς, ἢ τουλάχιστον τῆς ὠφελείας αὐτῆς γεννῶνται αἱ καθαρῶς ὑλιστικαὶ ἰδέαι ἔπειτα δὲ ἄθεοι ! Οὕτω δὴ ὁ λαὸς ὠθεῖται εἰς πολέμους ἀδελφοκτόνους, εἰς τὴν ἐπανάστασιν ὑπὸ φιλοδόξων ψευδοεπιστημόνων ἀσυνειδήτων, ἢ ἐξημμένων μεστῶν φιλοδονίας καὶ συνεργῶν ἀναρχίας. Ναί, τοιαῦτα εἶσι τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀδιαφορίας ταύτης τῶν εὐπόρων κλάσεων, αἵτινες παίζουσι μετὰ τῆς ἀπιστίας, ἀλλ' οὐχ' ἧττον ὑπάγουσιν εἰς τὴν λειτουργίαν διὰ τὸ π α ρ ά δ ε ι γ μ α ἐπὶ τῇ προφάσει ὅτι ὁ λαὸς ὀφείλει ὑπάγειν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὅτι τοῦτο ὠφέλιμον αὐτῷ ἐστι καὶ ὅτι πάντως ὀφείλει ἀκροάσασθαι τοῦ μετημφιεσμένου ἐκείνου ἀνθρώπου ὃν ἐφημέριον ὀνομάζουσιν. Πιστεύομεν ὑμῖν εὐκόλως, ἐγωϊσταί, οἵτινες δύο ἠθικὰς θέλετε· ὁ φανατικὸς γενόμενος καὶ ἀποκτηνωμένος λαὸς ἀφίεται ἵνα κύρηται καὶ ὁδηγῆται !

Ἡ σπουδὴ ἡμῶν αὐτῶν ἐνισχύει τὴν διάνοιαν.. Συχνάκις εἰς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφοντες κτώμεθα δύναμιν συγκεντρώσεως τῆς διανοίας, ἥν περ οἱ βαθέως σκεπτόμενοι, μόνοι ἕξιν τῆς ἐνεργείας ταύτης λαβόντος, γινώ-

σκουσιν. Τοῦ σώματος ὑγιαίνοντος, μηδενὸς τὴν ἰσχὺν τῆς ψυχῆς στενοχωροῦντος θαυμαστόν ἐστι πῶς ἡ τοῦ ἑαυτοῦ αὕτη σπουδὴ παρέχει δύναμιν ἵνα διευθύνῃ ταχέως τὴν διάνοιαν πρὸς ἓν ὡρισμένον ἀντικείμενον.

Ἐν μιᾷ στιγμῇ ἐρευνῶμεν ἐξετάζομεν ἀναλύομεν γεγονός τι καὶ γνώμην περὶ τῆς ἀξίας αὐτοῦ ἐκφέρομεν. Ἀναβαίνομεν δὲ μετὰ τὰ μεγίστης εὐκολίας ἀπὸ τοῦ μερικοῦ εἰς τὸ γενικόν, ἀπὸ τοῦ ἀποτελέσματος εἰς τὸ αἴτιον, ἀπὸ τοῦ ἁπλοῦ εἰς τὸ σύνθετον καὶ συμπεριλαμβάνομεν τοὺς μεγάλους παγκοσμίους νόμους.

Ἡ σπουδὴ ἑαυτοῦ ἐστι διανοητική. Ἅμα ἐπιστρέψωμεν εἰς ἑαυτοὺς καὶ παραδόμεθα τῇ μετὰ τῆς συνειδήσεως ἡμῶν συνδιαλέξει, ἡ πρώτη ἀλήθεια ἥτις παρίσταται λάμπουσα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἐστιν ἡ ἐν ἡμῖν διανοητικὴ ἀρχή, ἡ δύναμις ἥτις σκέπτεται, ἐρευνᾷ, συλλογίζεται, κρίνει καὶ ἐφίεται τῆς ἐντελοῦς ἀληθείας. Τῆς δὲ ἠθικῆς ἀρχῆς οὔσης βάσεως, κρηπῖδος τῆς ἀληθείας, ὁ ἐξασκῶν τὸ «γνῶθι σαυτὸν» φθάνει βαθμηδὸν τὴν ἀλήθειαν ταύτην, ἣν ὁ Θεὸς κρατεῖ κεκρυμμένην τοῖς ἀνθρώποις οἵτινες εἴησαν ἀνάξιοι τοῦ δέξασθαι αὐτὴν ἢ ἀνίκανοι τοῦ ὑποστῆναι τὴν λάμψιν αὐτῆς. Ἄλλως τε ὑπάρχουσι καί τινα μέρη τῆς ἀληθείας ἅπερ οὐδόλως γνωρίσομεν ἐν ταύτῃ τῇ ὑπάρξει· οὔπω ὑπέστη τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου· οὐδὲν γίνεται ἀποτόμως· οἱ θεῖοι νόμοι εἰσὶ σοφώτατοι.

Ἡ σπουδὴ ἑαυτοῦ ἐστιν ἠθική. Τοῦτο ἐστιν ἀλήθεια μηδεμίαν ἄρνησιν ἐπιδεχομένη, καθαρὰ σαφής, φαεινὴ ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Οὕτω δὲ οἱ μοχθηρότατοι ἄνθρωποι μεταβάλλονται εἰς χρηστοὺς καὶ ἐναρέτους. Ἀπέναντι τοῦ πταίσματος τιθέμενος, ὁ ἔνοχος αἰσχύνεται καὶ οὐκέτι θέλει ἕτερον διαπρᾶξαι, διότι ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἐλέγχει αὐτῷ τὴν κακὴν πρᾶξιν, λέγει αὐτῷ ὅτι, παθεῖν ἐκ ταύτης μέλλει, ὅτι ὁ Θεὸς οὐδὲν ἀφίησιν ἀτιμώρητον. Οὕτω δὲ βλέπει τις ἐνίοτε πεπωρωμένους ἐπὶ τέλους ὑποχωροῦντας καὶ τοῦτο διότι ἐσωτερική τις φωνὴ ἐξελέγχει αὐτοῖς τὰς κακὰς αὐτῶν πράξεις. Τότε δὲ ἅμα ἅπαξ ἤδη δοκιμάσωσιν ἑαυτοὺς γνῶναι, ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια ἐξακολουθεῖ. Ἡ σπουδὴ αὕτη ἡμῶν αὐτῶν ἐνθρονίζει ἐν ἡμῖν τὴν γνῶσιν καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ καθήκοντος καὶ ἡ ἐξάσκησις ποιεῖ μὴ ὑπάρχειν ὅρια τῇ ἀναπτύξει τῆς ἠθικῆς ταύτης δυνάμεως, ἐὰν θέλωμεν τοῦτο. Μή τι πάντες οἱ μάρτυρες οἱ ἥρωες τῆς διανοίας, τῆς προόδου καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀναμορφώσεως ἠμοίρουν τῆς ἠθικῆς ταύτης δυνάμεως τοῦ αἰσθήματος τοῦ παντὸς καὶ κατὰ πάντα ὑπερτέρου καθήκοντος;

Ἡ σπουδὴ ἑαυτοῦ ἐστι θρησκευτική. Ἀναπτύσσειν τὴν καλλιέργειαν ταύτην ἴσον ἐστὶ τῷ ἀνακαλύπτειν δεσμὸν συνενοῦντα ἡμᾶς μετά τινος πράγματος ἀοράτου καὶ ἀψηλαφήτου δι' ἡμᾶς. Ναὶ καὶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν εἰμὴ ὄντα, αἱ ψυχαὶ ἐκείνων οὓς ἐγνωρίσαμεν. Ἔχομεν τὴν συνείδησιν τούτου, ἐπειδὴ αἰσθανόμεθα τὰ ὄντα ταῦτα παρ' ἡμῖν συναντιλαμβανόμενα ἡμῖν, βοηθοῦντα ἵνα ὑποφέρωμεν τὰς δοκιμασίας ἡμῶν καὶ ἐμπνέοντα ἡμῖν. Τὰ ἀόρατα ταῦτα ὄντα προτρέπουσιν ἡμᾶς εἰς τὸ καλὸν διὰ μέσου τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅταν ἔχωμεν καλὴν θέλησιν καὶ ἁγνὰς προθέσεις. Ἔπειτα δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐννοεῖ ὅτι ὑπεράνω πάντων τῶν ἀοράτων τούτων, πάντων τῶν κόσμων τούτων ὑπάρχει κύριός τις ὑπέρτατος, ὁ Θεός. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἄρχεται ἀγαπῶσα αὐτόν, διότι ὁ Θεός ἐστιν ἀγάπη, θαυμάζουσα τὰ ἔργα αὐτοῦ καὶ δουλεύουσα αὐτῷ τῇ τοῦ ἀγαθοῦ πραγματοποιήσει κατὰ τὴν ἑαυτῆς δύναμιν. Διὰ τῆς διανοίας ἡ ψυχὴ προσπελάζει εἰς σφαίρας αἰθεριωτέρας καὶ ἀρύεται οὕτως ἰσχὺν ἵνα ἐπιστρέψῃ πολεμήσουσα καὶ ἀγωνισομένη ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης τῶν ὀδυνῶν, τῆς ἀπεράντου ταύτης φυλακῆς. Ἀποδίδομεν οὕτω τὴν καλλίστην τῶν λατρειῶν τῷ Ὑψίστῳ καὶ γινόμεθα τότε ἀληθῶς φιλόθρησκοι, διότι ἔχομεν ἐν ἡμῖν γνῶσιν ἀρκούντως σαφῆ σχετικῶς πρὸς τὴν δυστυχῆ ἔνσαρκον ἡμῶν κατάστασιν περὶ τοῦ τί δύναται εἶναι ὁ αἰώνιος Πατήρ. Ἡ σπουδὴ αὕτη ἐποίησε ζῆν ἐν ἡμῖν ἡ ἰδέα τοῦ Θεοῦ, τότε δὴ ἀναπέμπομεν αὐτῷ ἐν τῇ ἀγάπῃ ἡμῶν τὰς εὐχαριστίας καὶ τὰς ἱκεσίας ἡμῶν. Ἐμπιστευόμεθα εἰς τὴν ἀνε-

ξάντλητον Πρόνοιαν αὐτοῦ καὶ κανονίζομεν τὰς πράξεις καὶ τὴν διαγωγὴν ἡμῶν κατὰ τους θείους νόμους.

Ἡ σπουδὴ ἑαυτοῦ ἐστιν οὐσιωδῶς κοινωνική. Πράγματι, τί δύναται προελθεῖν ἐκ τῆς μετὰ τῆς συνειδήσεως συνδιαλέξεως, ὅτε ὁ ἄνθρωπος ἐνόησεν ὅλον τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ ὡς δημιουργήματι διανοουμένῳ καθήκοντα, εἰμὴ ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη; Κατὰ συνέπειαν δὲ βλέπει ἀδελφὸν ἐν ἐκείνῳ ὅστις πάσχει ὡς αὐτός, διότι γινώσκει ὅτι πάντες ὀφείλουσιν ἐξιλεῶσαι τὰ ἑαυτῶν παραπτώματα, ἀλλ' ὅτι ἐπίσης πάντες ὀφείλουσι προοδεῦσαι καὶ φθάσαι εἰς τὴν εὐδαιμονίαν. Βεβαίως οὐδὲν κάλλιον ἀναπτύσσει τὸ ἀδελφικὸν αἴσθημα, διότι διαβιοῖ τις ἄνευ ὑπερηφανίας καὶ ἔχει ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ παροῦσαν πάντοτε τὴν ἰδέαν ταύτην ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτός ἐστιν ἐπίσης ἔνοχος καὶ ὅτι οὐδεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα τοῦ βαλεῖν τὸν πρῶτον λίθον κατὰ τῶν ἄλλων. Ἡ ὀδύνη, ὅτε ἐποιήσαμεν τὴν σπουδὴν ταύτην ἡμῶν αὐτῶν, εὑρίσκει ἡμᾶς πάντοτε ἑτοίμους εἰς συνδρομὴν εἴτε ὑλικῶς εἴτε ἠθικῶς. Λυπούμεθα βλέποντες τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἀμαθεῖς καὶ προσπαθοῦμεν διαφωτίσαι αὐτούς. Ἀποκτῶμεν ἀδελφικώτερα αἰσθήματα καὶ ἐννοοῦμεν τὴν ἀλληλεγγύην, διότι τίθεμεν αὐτὰ ἐν πράξει. Οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος ὁ ὑποταγεὶς τῇ προσωπικῇ ἀνατροφῇ ὠθήσει τὸν λαὸν ἐν ταῖς ἀνοήτοις ἐπιχειρίσεσι καὶ οὐδέποτε δώσει αὐτῷ κακὰς συμβουλάς.

Δίδομεν πέρας, διότι ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου μέρους πολλὰ εἰπεῖν ἔχομεν, ἀλλ' οὐχὶ ἐνταῦθα εὔκαιρον. Ἴδομεν συνοπτικὴν ἀνάλυσιν παντὸς ὅ,τι παράγει ἡ καλλιέργεια ἑαυτοῦ καὶ πεποίθαμεν ὅτι πάντες συμφωνήσουσι μεθ' ὑμῶν λέγοντες ὅτι, ἡ προσωπικὴ ἀνατροφὴ τελειοποιεῖ τὸν ἄνθρωπον ταχέως.

C. A. Dupuis.

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ

πρὸς καθοδηγίαν τοῦ λογικοῦ καὶ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς ἐπιστήμαις.

Ὑπὸ ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ

Μετάφρασις Κ. Α. Ξ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος ΣΤ'. Σελ. 248.)

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟΝ

—

Πολὺ ἐπεθύμουν νὰ ὑποδείξω ἐνταῦθα ἅπασαν τὴν σειρὰν ἑτέρων ἀληθειῶν ἐξαχθεισῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ἀλλ' ὀφείλων νὰ ὁμιλήσω περὶ πολλῶν ζητημάτων συζητουμένων ὑπὸ τῶν περιφανῶν ἐπιστημόνων νομίζω καλὸν νὰ παραλείψω τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν λεπτομερῶς καὶ νὰ ὁμιλήσω μόνον γενικῶς περὶ αὐτῶν ὅπως ἀφήσω τοὺς σοφωτέρους μου νὰ σκεφθῶσιν ἐὰν θὰ ἦτο ὠφέλιμον νὰ πληροφορηθῇ τὸ δημόσιον ἰδιαιτέρως περὶ αὐτῶν· ἔχων πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπόφασιν ἣν ἔλαβον τὸ νὰ μὴ ὑποθέτω ἑτέραν ἀρχὴν ἐκείνης ἣν μετεχειρίσθην ὅπως καταδείξω τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ μὴ ἀποδεχθῶ ὡς ἀληθῆ ὑπόθεσιν ἣν τὰ θεωρήματα τῶν γεωμέτρων δὲν ὑπέδειξαν ὡς καθαρὰν καὶ βεβαίαν, ὄχι μόνον εὗρον τὸ μέσον ὅπως ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κατανοήσω τὰς κυριωτέρας δυσκολίας τὰς ἀπαντωμένας ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ, ἀλλ' ἀνεκάλυψα ἐπίσης καί τινας νόμους οὓς ὁ Θεὸς τοιουτοτρόπως προσδιώρισεν ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς φύσεως καὶ τοιαύτας γνώσεις ἔθεσεν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ὥστε ἐὰν σκεφθῶμεν ὀλίγον τι θὰ βεβαιωθῶμεν ὅτι παρατηροῦνται ἀκριβῶς εἰς

πᾶν ὅ,τι ὑφίσταται ἢ γίγνεται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Εἶτα, παρατηρῶν τὰς συνεπείας τῶν νόμων τούτων, ἀνεκάλυψα, ὡς δοκεῖ μοι, πλείστας ἀληθείας ὠφελιμωτέρας καὶ βεβαιοτέρας πασῶν τῶν ἄλλων ἃς ἔμαθον προηγουμένως ἢ ἤλπισα νὰ μάθω.

Ὑποδείξας δὲ τὰς κυριωτέρας ἐξ αὐτῶν εἰς πραγματείαν τινά, ἣν σπουδαῖοι λόγοι μὲ ἀναγκάζουσι νὰ μὴ δημοσιεύσω (α) ἀναφέρω βραχέως ἐνταῦθα τὸ περιεχόμενον τῆς πραγματείας ταύτης, εἰς ἣν ἔμελλον νὰ καταχωρίσω πᾶν ὅ,τι ἐγνώριζον, πρὶν νὰ γράψω τὸ τομίδιον ἐκεῖνο, περὶ τῆς φύσεως τῶν ὑλικῶν πραγμάτων. Ἀλλ' ὅπως οἱ ζωγράφοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀναπαραστήσωσιν εἰς ἀβαθῆ τινα εἰκόνα ὅλας τὰς διαφόρους προσόψεις στερεοῦ τινος ἐκλέγουσι καὶ γράφουσι μίαν τῶν πρωτίστων καὶ σκιάζοντες τὰς ἄλλας καθιστῶσιν αὐτὰς ὁρατὰς τόσον μόνον ὅσον νὰ τὰς βλέπῃ τις, οὕτω καὶ ἐγὼ φοβούμενος μὴ δὲν δυνηθῶ νὰ περιγράψω ἐν τῇ πραγματείᾳ μου πᾶν ὅ,τι εἶχον κατὰ νοῦν ἐπεχείρησα νὰ ἐκθέσω ἐν αὐτῇ λεπτομερῶς πᾶν ὅ,τι ἐνόουν περὶ φωτὸς καὶ εὐκαιρίας δοθείσης, νὰ προσθέσω λέξεις τινάς, περὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων διότι τὸ φῶς ἐκ τούτων σχεδὸν ὅλον ἐκπορεύεται, περὶ τῶν οὐρανῶν διότι μεταδίδουσι αὐτό, περὶ τῶν πλανητῶν τῶν κομητῶν καὶ τῆς γῆς, διότι ἀντανακλῶσιν αὐτό, ἰδίως δὲ ὅλων τῶν σωμάτων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς εὑρισκομένων, διότι εἰσὶν ἢ κεχρωματισμένα ἢ διαφανῆ ἢ φωτεινά, καὶ τέλος περὶ τοῦ ἀνθρώπου διότι εἶναι ὁ θεατὴς αὐτοῦ. Ἵνα δὲ ἐπισκιάσω ὀλίγον ὅλα αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα καὶ δυνηθῶ νὰ εἴπω ἐλευθερώτερον ὅτι ἐσκεπτόμην περὶ αὐτῶν χωρὶς νὰ ἦμαι ἠναγκασμένος νὰ ἀκολουθήσω ἢ νὰ ἀρνηθῶ τὰς ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων παραδεχθείσας ἀρχάς, ἀπεφάσισα νὰ ἀφήσω ὅλον τὸν ἐνταῦθα κοσμον εἰς τὰς φιλονεικίας του, καὶ νὰ ὁμιλήσω μόνον περὶ οὗτινος ἤθελε συμβῆ εἰς νέον τινα κόσμον ἐὰν ὁ Θεὸς ἐδημιούργει ἀλλαχοῦ εἰς φαντασιώδη διαστήματα, ἀρκοῦσαν ὕλην καὶ ἐκίνει αὐτὴν διαφόρως καὶ ἀτάκτως τὰ διάφορα μέρη τῆς ὕλης ταύτης, ὥστε νὰ σχηματισθῇ χάος τι συγκεχυμένον ὅπερ οἱ ποιηταὶ νὰ ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσι, καὶ εἶτα νὰ δώσῃ τὴν τακτικὴν συνδρομήν του εἰς τὴν φύσιν ἀφίνων νὰ ἐνεργῇ κατὰ τοὺς τεθέντας νόμους. Ὅθεν περιέγραψα πρῶτον τὴν ὕλην ταύτην καὶ προσεπάθησα νὰ ἀναπαραστήσω αὐτὴν καθαρώτερον καὶ εὐληπτότερον παντὸς ὅ,τι ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον ἐκτὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ Θεοῦ· διότι πληρέστατα ὑπέθεσα μάλιστα ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ οὐδὲν τῶν σχημάτων ἢ τῶν πλεονεκτημάτων ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων συζητοῦσιν ἐν τοῖς σχολείοις, μηδ' οὐδὲν ἐν γένει πρᾶγμα οὗτινος ἡ γνῶσις δὲν ὑπῆρξεν τόσον φυσικὴ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ὥστε νὰ δύνηταί τις νὰ ὑποκριθῇ τοὐλάχιστον ὅτι ἀγνοεῖ αὐτό. Περιπλέον δὲ ἐπέστησα τὴν προσοχήν μου νὰ ἴδω ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ νόμοι τῆς φύσεως. καὶ χωρὶς νὰ στηρίξω τοὺς λόγους μου ἐπ' οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἀρχῆς εἰ μὴ ἐπὶ τῶν ἀπείρων τελειοτήτων τοῦ Θεοῦ, προσεπάθησα νὰ ἀποδείξω πάσας ἐκείνας περὶ τῶν ὁποίων ἠδυνήθη τις ποτὲ νὰ ἀμφιβάλλῃ καὶ νὰ καταστήσω ψηλαφητὰς ὅτι τοιαῦται εἰσι καὶ ἂν ἀκόμη ὁ Θεὸς πολλοὺς κόσμους θὰ ἐδημιούργει δὲν θὰ ὑπῆρχε οὐδεὶς εἰς ὃν νὰ μὴ παρατηροῦνται. Μεθ' ὃ ὑπεδείκνυον πῶς τὸ μεγαλήτερον μέρος τῆς ὕλης τοῦ χάους ἔπρεπε κατὰ τοὺς νόμους τούτους, νὰ διατεθῇ καὶ νὰ ταξιοθετηθῇ ὅπως γίνῃ ὅμοιον τῷ οὐρανῷ ἡμῶν· πῶς τινα μὲν τῶν μερῶν τούτων ἔπρεπε νὰ συνθέσωσι γῆν τινα, ἕτερα δὲ κομήτας καὶ πλανήτας, καὶ ἄλλα πάλιν ἥλιόν τινα καὶ ἀπλανεῖς ἀστέρας. Ἐνταῦθα δὲ ἀναπτύσων τὸ θέμα τοῦ φωτὸς ἐξήγουν ἐκτεταμένως τί ἦτο ἐκεῖνο ὅπερ ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ εἰς τε τὸν ἥλιον καὶ τοὺς ἀστέρας καὶ πῶς ἐξ αὐτῶν ἐκπορευόμενον θὰ διέτρεχεν εἰς στιγμήν τινα τὰ ἀχανῆ διαστήματα τῶν οὐρανῶν καὶ πῶς θὰ ἀντενακλᾶτο ἀπὸ τῶν κομητῶν καὶ πλανητῶν ἐπὶ τῆς γῆς. Προσέθεσα ἐπίσης πᾶν ὅ,τι ἐφρόνουν περὶ τῆς οὐσίας τῆς θέσεως τῶν κινήσεων καὶ ὅλων τῶν διαφόρων ἰδιοτήτων τῶν ἀστέρων τούτων καὶ τῶν οὐρανῶν· ὥστε ἐσκεπτόμην νὰ εἴπω πολλὰ ὅπως ὑποδείξω

(α) Τὸ περὶ κόσμου ἢ φωτὸς ἐγχειρίδιον.

ὅτι οὐδὲν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου παρατηρεῖται ὅπερ δὲν ἔπρεπε ἢ τοὐλάχιστον ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ φαίνηται ὅμοιον καθ' ὅλα πρὸς τὰ τοῦ κόσμου ὃν περιέγραψα. Ὅθεν ἠρξάμην νὰ ὁμιλῶ περὶ τῆς γῆς· πῶς, καὶ ἔτι ἐὰν ὑπέθετον ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἔθεσεν οὐδὲν βάρος ἐπὶ τῆς ὕλης ἐξ ἧς συνίσταντο ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη, δὲν ἔτεινον ἀκριβῶς πρὸς τὸ κέντρον της πῶς ὑπάρχοντος ὕδατος καὶ ἀτμοσφαίρας ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της, ἡ διάταξις τῶν οὐρανῶν καὶ τῶν ἀστέρων, ἰδίως τῆς σελήνης ἔπρεπε νὰ προξενῇ ἐπ' αὐτῆς ἀμπώτιδα καὶ παλίρροιαν ἥτις θὰ ἦτο ὁμοία εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς περιστάσεις μετὰ τῆς παρατηρουμένης εἰς τὰς θαλάσσας μας καὶ ἐκτὸς τούτου ρεῦμά τι ὕδατος καὶ ἀέρος ἀπὸ ἀνατολῶν διευθυνόμενον πρὸς δυσμάς, ὅπως παρατηρεῖται ὁμοίως ἐν τοῖς τροπικοῖς· πῶς τὰ ὄρη, αἱ θάλασσαι, αἱ πηγαὶ καὶ οἱ ρύακες ἠδύναντο φυσικῶς νὰ σχηματισθῶσιν ἐπ' αὐτῆς, καὶ τὰ μέταλλα νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἐν τοῖς μεταλλείοις της καὶ τὰ φυτὰ νὰ αὐξήσωσιν ἐν ταῖς πεδιάσι της καὶ γενικῶς ὅλα τὰ σώματα ἅτινα ὀνομάζουσι μικτὰ ἢ σύνθετα, νὰ γεννηθῶσιν ἐπ' αὐτῆς. Μεταξὺ δὲ ἄλλων, ἐπειδὴ μετὰ τοὺς ἀστέρας δὲν γνωρίζω ἄλλο τι ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐκτὸς τοῦ πυρὸς ὅπερ παράγει τὸ φῶς, ἐμελέτων ὅπως ὑποδείξω σαφῶς πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν φύσιν του, πῶς παράγεται, πῶς τρέφεται, πῶς ἐνίοτε ὑπάρχει θερμότης ἄνευ φωτός, καὶ ἐνίοτε φῶς ἄνευ θερμότητος· πῶς δύναται νὰ ἐμβάλλῃ διάφορα χρώματα εἰς διάφορα σώματα καὶ διαφόρους ἄλλας ἰδιότητάς του· πῶς ἀναλύει σώματά τινα καὶ ἀποσκληρύνει ἕτερα· πῶς δύναται νὰ τὰ ἀναλύσῃ σχεδὸν ἢ νὰ τὰ μεταποιήσῃ εἰς σποδὸν καὶ καπνόν· καὶ πῶς τέλος ἐκ τῆς σποδοῦ ταύτης διὰ τῆς ἐπιρροῆς μόνον τῆς ἐνεργείας του σχηματίζει τὸν ὕελον, τῆς μεταποιήσεως δὲ ταύτης ἀπὸ σποδοῦ εἰς ὕελον οὔσης, ὡς ἔμοι δοκεῖ, θαυμαστοτέρας πάσης ἄλλης πράξεως γιγνομένης ἐν τῇ φύσει, ἔλαβον ἰδίως εὐχαρίστησιν ὅπως τὴν περιγράψω.

Ἐν τούτοις δὲν ἤθελον νὰ ἐξαγάγω ἐκ τῶν ἄνω ὅτι ὁ κόσμος οὗτος ἐδημιουργήθη ὅπως ἐξέθεσα ἀνωτέρω, διότι εἶναι πολὺ πιθανώτατον ὅτι ἐποίησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ὅπως ἔπρεπε νὰ ἦναι. Ἀλλ' εἶναι βέβαιον, καὶ τοῦτο παραδέχονται ἅπαντες οἱ θεολόγοι, ὅτι ἡ δύναμις δι' ἧς διατηρεῖται τανῦν ὁ κόσμος ἐστὶν ἡ αὐτὴ δι' ἧς ἐδημιουργήθη. Ὥστε καὶ ἐὰν ἔτι κατὰ τὴν δημιουργίαν ὁ Θεὸς δὲν ἔδωκεν εἰς τὸν κόσμον μας ἕτερον σχῆμα ἢ τὸ τοῦ χάους, καὶ ἀφοῦ θέσας τοὺς νόμους τῆς φύσεως ἔδωκε τῷ κόσμῳ τὴν συνδρομὴν του ὅπως κινῆται, δύναταί τις νὰ πιστεύσῃ, χωρὶς νὰ ἀδικήσωμεν τὰ θαύματα τῆς φύσεως, ὅτι διὰ τοῦτο καὶ μόνον ὅλα τὰ πράγματα ἅτινά εἰσι καθαρῶς ὑλικὰ θὰ ἠδύναντο μετὰ τοῦ χρόνου νὰ μετασχηματισθῶσιν ὅπως τὰ βλέπομεν τανῦν καὶ ἡ φύσις αὐτῶν εἶναι εὐχερεστέρα εἰς τὴν κατάληψιν ὅταν βλέπῃ τις αὐτὰ ἀναγεννώμενα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοιουτοτρόπως ὅπως τὰ θεωροῦσιν ὁλοτελῶς γενόμενα.

Μετὰ τὴν περιγραφὴν τῶν ἀψύχων σωμάτων καὶ τῶν φυτῶν διεξῆλθον τὴν τῶν ζώων καὶ ἰδίως τὴν τοῦ ἀνθρώπου (1).

Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχον ἔτι ἀρκετὰς γνώσεις ὅπως ὁμιλήσω περὶ αὐτῶν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὕφους ὅπως καὶ διὰ τῶν ἄλλων, καταδεικνύων δηλαδὴ τὰ ἀποτελέσματα διὰ τῶν αἰτιῶν καὶ πῶς διὰ ποίων σπερμάτων καὶ διὰ ποίων τρόπων ἡ φύσις πρέπει νὰ παράγῃ, περιωρίσθην ὅπως ὑποθέσω ὅτι ὁ Θεὸς ἐσχημάτισε τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου καθ' ὁλοκληρίαν ὅμοιον μὲ τὸ ἡμέτερον, ὅσον ἀφορᾷ τό τε ἔξω τερικὸν σχῆμα τῶν μελῶν του καὶ τὴν ἐσωτερικὴν μετασχημάτισιν τῶν ὀργάνων του, χωρὶς νὰ συμμίξῃ αὐτὸ μέ τινα ἄλλην ὕλην ἐκτὸς ἐκείνης ἣν περιέγραψα καὶ χωρὶς νὰ θέσῃ κατ' ἀρχὰς ἐν τῷ σώματι οὐδὲ ψυχὴν λογικήν, οὐδὲ ἑτέραν τινα οὐσίαν ἥτις νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ψυχὴ ζωτικὴ καὶ αἰσθητική, ἀλλὰ μόνον νὰ διεγείρῃ ἐν τῇ καρδίᾳ του ἓν ἐξ ἐκείνων τῶν πυρῶν τῶν ἄνευ φωτὸς οὗ τὴν ἀνάλυσιν ἔδωκα ἀνωτέρω, διότι δὲν ἐνόουν ἄλλην φύσιν ἐκτὸς ἐκείνης ἥτις θερμαίνει τὸν χόρτον ὅτε περικλείουσιν αὐτὸν πρὶν νὰ ξη-

(1). Ἴδε τὸ «περὶ ἀνθρώπου ἐγχειρίδιον»

ρανθῇ ἡ ἐκείνης ἥτις θερμαίνει τοὺς οἴνους ἐν τῷ κάδδῳ· διότι, ἐξετάζων τὰς ἐνεργείας αἵτινες ἠδύναντο κατὰ συνέπειαν τούτου νὰ εὑρίσκωνται ἐν τῷ σώματι τούτῳ, εὕρισκον ἀκριβῶς πάσας ἐκείνας αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ ἦναι ἐν ἡμῖν χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν περὶ τούτου, μηδὲ κατὰ συνέπειαν ὅτι ἡ ψυχὴ ἡμῶν, δηλ. τὸ μέρος τοῦτο τὸ διακεκριμένον τοῦ σώματος, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐρρέθη ὅτι ἡ φύσις δὲν εἶναι εἰμὴ σκέπτεσθαι, συντελεῖ εἰς τοῦτο, καὶ αἱ ὁποῖαι εἶναι ὅλαι αἱ αὐταί, διόπερ δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι τὰ ἄνευ λογικοῦ ζῶα ὁμοιάζουσι πρὸς ἡμᾶς, χωρὶς νὰ δυνηθῶ διὰ τοῦτο νὰ εὕρω οὐδεμίαν ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι, ἐξαρτώμεναι ἐκ τῆς διανοίας, εἶναι αἱ μόναι αἵτινες ἀνήκουσιν ἡμῖν ὡς ἀνθρώποις, ἀντὶ νὰ εὕρω αὐτὰς ἐν αὐτοῖς ὅλας ἐκ τῶν ὑστέρων, ὑποθέσας ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε μίαν ψυχὴν λογικήν, καὶ ὅτι ἥνωσεν αὐτὴν μετὰ τοῦ σώματος τούτου κατά τινα τρόπον ὃν περιέγραφον. (α)

Ἀλλ' ἵνα δυνηθῇ τις νὰ ἴδῃ τίνι τρόπῳ ἐπραγματεύθην περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, θέλω δώσει ἐνταῦθα τὴν ἐξήγησιν τῆς κινήσεως τῆς καρδίας καὶ τῶν ἀρτηριῶν. Οὔσης δὲ ταύτης τῆς πρώτης καὶ τῆς γενικωτέρας ἣν παρατηρεῖ τις ἐν τοῖς ζώοις, θὰ κρίνῃ εὐκόλως ἐξ αὐτῆς περὶ τοῦ τί χρεωστεῖ νὰ σκέπτηται περὶ πασῶν τῶν ἄλλων· καί, ἵνα ὀλιγωτέρας δυσκολίας ἔχῃ τις εἰς τὴν κατάληψιν τῶν λεχθησομένων μοι, επεθύμουν ὥστε οἱ μὴ ἔχοντες γνώσεις τῆς ἀνατομίας νὰ λάβωσι τὸν κόπον, πρὶν ἀναγνώσωσι ταῦτα, νὰ κάμωσιν ὥστε νὰ κοπῇ ἐνώπιον αὐτῶν ἡ καρδία μεγάλου τινὸς ζώου ἔχοντος πνεύμονας, διότι αὕτη εἶναι καθ' ὅλα αρκετὰ ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ ἴδωσι τοὺς δύο θαλάμους ἢ τὰς κοιλότητας αἵτινες εὑρίσκονται ἐν αὐτῇ, πρῶτον μὲν τὴν πρὸς τὴν δεξιὰν της πλευράν, εἰς ἣν ἀνταποκρίνονται δύο σωλῆνες λίαν πλατεῖς, δηλαδή, ἡ κάτω κοίλη φλὲψ ἥτις ἐστὶ τὸ κύριον δοχεῖον τοῦ αἵματος, καὶ ὡς τὸ στέλεχος τοῦ δένδρου οὗτινος πᾶσαι αἱ ἄλλαι φλέβες τοῦ σώματος εἶναι οἱ κλῶνές του, καὶ ἡ ἀρτηριακὴ φλέψ, ἡ ὁποία οὕτω κακῶς ὠνομάσθη, προκειμένου περὶ ἀρτηρίας, ἥτις λαμβάνουσα τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀπὸ τῆς καρδίας, διαιρεῖται, ἀφοῦ εξέλθῃ ἐκεῖθεν, εἰς πολλὰς διακλαδώσεις, αἵτινες ὑπάγουσι νὰ διασκορπισθῶσιν ἐν τοῖς πνεύμοσι, δεύτερον δὲ τὴν ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ της κοιλότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνταποκρίνονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον δύο σωλῆνες, οἵτινες εἶναι τόσον μεγάλοι ἢ καὶ πλατύτεροι τῶν προηγηθέντων, δηλαδή, ἡ φλεβικὴ ἀρτηρία, ἡ ὁποία οὕτω κακῶς ὠνομάσθη, ἐπειδὴ δὲν εἶναι ἄλλο πρᾶγμα εἰμὴ φλέψ, ἥτις ἔρχεται ἀπὸ τῶν πνευμόνων ἐν οἷς διαιρεῖται εἰς πολλὰς διακλαδώσεις συμπεπλεγμένας μετὰ τῶν διακλαδώσεων τῆς ἀρτηριακῆς φλεβός, καὶ αἱ τοῦ ἀγωγοῦ ἐκείνου τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσι σφυρίκτραν, δι' οὗ εἰσέρχεται ὁ ἀὴρ τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία, ἥτις, ἐξερχομένη τῆς καρδίας, στέλλει τὰς διακλαδώσεις της εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος. Ἐπεθύμουν ἐπίσης ὥστε νὰ δείξῃ τις αὐτοῖς ἐπιμελῶς τὰ ἕνδεκα μικρὰ δέρματα, τὰ ὁποῖα ὡς τόσαι μικραὶ θύραι, ἀνοίγουσι καὶ κλείουσι, τὰ τέσσαρα ἀνοίγματα, ἅτινα εὑρίσκονται ἐντὸς τῶν δύο τούτων κοιλοτήτων, δηλαδὴ τρία ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς κάτω κοίλης φλεβός, ἔνθα οὕτω διατίθενται ὥστε οὐδόλως δύνανται νὰ ἐμποδίσωσιν, ὥστε τὸ αἷμα, ὅπερ ἐμπεριέχει, νὰ μὴ ρέῃ ἐν τῇ δεξιᾷ κοιλότητι τῆς καρδίας, καὶ ὅμως ἐμποδίζωσιν ἀκριβῶς ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐξέλθῃ, τρία εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ἀρτηριακῆς φλεβός, ἅτινα ὄντα διατεθειμένα ὅλως τἀνάπαλιν, ἐπιτρέπουσιν εὐκόλως εἰς τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν τῇ κοιλότητι ταύτῃ, νὰ διέλθῃ εἰς τοὺς πνεύμονας, ἀλλ' ὄχι καὶ ὡς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι ἐν τοῖς πνεύμοσι νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν καρδίαν, ἐπίσης δὲ καὶ δύο ἕτερα εἰς τὴν εἴσοδον τῆς φλεβικῆς ἀρτηρίας, τὰ ὁποῖα ἀφίνουσιν νὰ ρέῃ τὸ αἷμα ἀπὸ τοὺς πνεύμονας πρὸς τὴν ἀριστερὰν κοιλότητα τῆς καρδίας, ἀλλὰ ἀνθίστανται εἰς τὴν ἐπιστροφήν του, καὶ τρία εἰς τὴν

(α) Ἴδε Traité de l'Homme.

εἴσοδον τῆς μεγάλης ἀρτηρίας, τὰ ὁποῖα ἐπιτρέπωσιν αὐτὸ νὰ ἐξέρχηται ἐκ τῆς καρδίας ἀλλ' ἐμποδίζουσι τὴν πρὸς ταύτην ἐπιστροφήν του· καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήσωμεν ἕτερον λόγον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δερμάτων τούτων εἰμὴ ὅτι τὸ αἴνοιγμα τῆς φλεβικῆς ἀρτηρίας ὂν ὠοειδὲς, ἕνεκα τῆς χώρας ἐν ᾗ συναπαντᾶται, δύναται εὐκόλως νὰ κλείσῃ μὲ δύο, ἐνῷ τὰ ἐπίλοιπα ὄντα στρογγύλα δύνανται νὰ πράξωσιν τοῦτο κάλλιον μὲ τρία, Περιπλέον δὲ, ἐπεθύμουν ὥστε νὰ κάμῃ τις αὐτοὺς νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι ἡ μεγάλη ἀρτηρία, καὶ ἡ ἀρτηριακὴ φλὲψ συντίθενται πολὺ στερεωτέρως καὶ σταθερωτέρως ἢ ὅσον συντίθενται ἡ φλεβικὴ ἀρτηρία καὶ ἡ κάτω κοίλη φλὲψ καὶ ὅτι αἱ τελευταίαι αὗται δύο πλατύνονται πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν καρδίαν, καὶ σχηματίζουσιν ἐκεῖ ὡς δύο βαλάντια, ὀνομαζόμενα τὰ ὦτα τῆς καρδίας, τὰ ὁποῖα συντίθενται ἐκ σαρκὸς ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς καρδίας, καὶ ὅτι ὑπάρχει πάντοτε περισσοτέρα θερμότης εἰς τὴν καρδίαν, ἢ ὅση ὑπάρχει εἰς ἕτερον μέρος τοῦ σώματος· καὶ τέλος ὅτι ἡ θερμότης αὕτη εἶναι ἱκανὴ νὰ πράξῃ ὥστε ἐὰν σταγών τις τοῦ αἵματος εἰσέλθῃ ἐν τοῖς κοιλότησιν αὐτῆς νὰ ἐξοιδαίνηται ταχέως καὶ νὰ διαστέλληται, ὡς γενικῶς πράττουσι τοῦτο ὅλα τὰ ρευστὰ ὅταν ἀφίνωσιν αὐτὰ νὰ πίπτωσιν σταγὼν πρὸς σταγῶνα ἐντὸς ἀγγείου λίαν θερμοῦ.

Διότι μετὰ ταῦτα, δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ εἴπω ἕτερόν τι ἵνα ἐξηγήσω τὴν κίνησιν τῆς καρδίας εἰμὴ ὅτι ὅταν αἱ κοιλότητες αὐτῆς δὲν ἦναι πλήρεις αἵματος, ρέῃ ἐν αὐταῖς ἀναγκαίως ἐκ τῆς κάτω κοίλης φλεβὸς καὶ ἀρτηρίας εἰς τὴν ἀριστερὰν καθ' ὅσον τὰ δύο ταῦτα ἀγγεῖά εἰσι πάντοτε πλήρη, καὶ τὰ ἀνοίγματα αὐτῶν τὰ πρὸς τὴν καρδίαν δὲν δύνανται τότε νὰ ἐμφραχθῶσι· καὶ ἅμα εἰσέλθωσι δύο σταγόνες αἵματος οὕτω, δηλαδὴ ἡ μία ἐν ἑκάστῃ τῶν κοιλοτήτων αὐτῆς, αἱ σταγόνες αὗται αἱ ὁποῖαι δὲν δύνανται νὰ ἦναι εἰμὴ λίαν ὀγγώδεις διὰ τὸν λόγον ὅτι τὰ ἀνοίγματα δι' ὧν εἰσέρχονται εἶναι λίαν πλατέα καὶ τὰ ἀγγεῖα ὅθεν προσέρχονται λίαν πεπληρωμένα αἵματος, ἀραιοῦνται καὶ ἐξατμίζονται· ὑπὸ τῆς θερμότητος ἣν ἐκεῖθεν εὑρίσκουσι· διὰ τοῦ μέσου δὲ τούτου ποιοῦσαι ἵνα ἐξοιδαίνηται πᾶσα ἡ καρδία, ὠθοῦσι καὶ κλείουσι τὰς πέντε μικρὰς θύρας τὰς εὑρισκομένας ἐν ταῖς εἰσόδοις τῶν δύο ἀγγείων ὅθεν προέρχονται ἐμποδίζουσαι οὕτως ὥστε νὰ μὴ κατέβῃ περιπλέον αἷμα ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ ἐξακολουθοῦσαι νὰ ἀραιοῦνται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ὠθοῦσι καὶ ἀνοίγουσι τὰς ἓξ ἄλλας μικρὰς θύρας τὰς εὑρισκομένας ἐν ταῖς εἰσόδοις τῶν δύο ἄλλων ἀγγείων, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέρχονται, ποιοῦσαι ἵνα ἐξοιδαίνωνται διὰ τοῦ τρόπου τούτου πᾶσαι αἱ διακλαδώσεις τῆς ἀρτηριακῆς φλεβὸς καὶ τῆς μεγάλης ἀρτηρίας κατὰ τὴν αὐτὴν οἱονεὶ στιγμὴν, καθ' ἣν ἐξοιδαίνεται καὶ ἡ καρδία, ἡ ὁποία ἐν τῷ ἅμα συστέλλεται, ὡς πράττουσι τοῦτο καὶ αἱ ἀρτηρίαι αὗται, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὸ αἷμα τὸ ὁποῖον εἰσέρχεται ἐν αὐταῖς ψυχραίνεται· καὶ ἓξ μικραὶ θύραι αὐτῶν ἐπανακλείουσιν, καὶ αἱ πέντε τῆς κάτω κοίλης φλεβὸς καὶ τῆς φλεβικῆς ἀρτηρίας ἀνοίγονται οὕτω καὶ δίδωσιν δίοδον εἰς δύο ἄλλας σταγόνας αἵματος αἱ ὁποῖαι κάμνουσιν ἐκ νέου νὰ ἐξοιδαίνηται ἡ καρδία ὡς καὶ ἡ ἀρτηρία, ἀπαράλακτα ὅπως καὶ αἱ προηγούμεναι, καὶ ἐπειδή τὸ αἷμα, ὅπερ εἰσέρχεται οὕτως ἐν τῇ καρδίᾳ διαβαίνει διὰ τῶν δύο τούτων βαλαντίων τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσιν τὰ ὦτα τῆς καρδίας, ἐκ τούτου προέρχεται ὥστε ἡ κίνησις αὐτῶν νὰ εἶναι ἐναντία πρὸς τὴν τῆς καρδίας καὶ ὥστε νὰ συστέλλωνται ὅταν ἐκείνη ἐξοιδαίνηται. Ἄλλως τε, ἵνα ἐκεῖνοι ὅσοι ἀγνοοῦσιν τὴν δύναμιν τῶν μαθηματικῶν ἀποδείξεων καὶ δὲν εἶναι συνειθισμένοι νὰ διακρίνωσι τοὺς ἀληθεῖς λόγους ἀπὸ τοὺς πιθανοὺς, μὴ ἀποτολμήσωσιν νὰ ἀρνηθῶσι τοῦτο πρὶν νὰ ἐξετάσωσι, θέλω νὰ εἰδοποιήσω αὐτοὺς ὅτι ἡ κίνησις αὕτη τὴν ὁποίαν ἤδη ἐξήγησα ἀκολουθεῖ ἐπίσης ἀναγκαίως τὴν μόνην διάθεσιν τοῦ ὀργάνου τὰ ὁποῖα δύναταί τις νὰ ἴδῃ γυμνῷ τῷ ὀφθαλμῷ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τὴν θερμότητα τὴν ὁποίαν δυναταί τις νὰ γνωρίζῃ ἐκ πείρας, ὅπως κάμνει ἡ κίνησις τοῦ ὡρογολίου ἀκολου-

θοῦσα τὴν δύναμιν τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ σχήματος τῶν ἐκκρεμῶν καὶ τῶν τροχῶν του.

Ἀλλ' ἐὰν ἐρωτήσῃ τις πῶς τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν δὲν ἐξαντλεῖται ῥέον οὑτωσεὶ συνεχῶς εἰς τὴν καρδίαν, καὶ πῶς αἱ ἀρτηρίαι δὲν εἰσὶ λίαν πεπληρωμέναι ἐξ αὐτῶν, ἀφοῦ, πᾶν ὅ,τι διέρχεται διὰ τῆς καρδίας, ἐπιστρέφει διὰ τῆς καρδίας εἰς τὰς φλέβας, δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ἀποκριθῶ εἰμὴ ὅ,τι ἐγράφη ὑφ' ἑνὸς Ἄγγλου ἰατροῦ εἰς ὃν ὀφείλομεν νὰ ἀποδώσωμεν τὸν ἔπαινον ὅτι διέλυσε τὴν ἀχλὺν ἥτις περιεκάλυπτε τὸ μέρος τοῦτο καὶ πρῶτος εἶπε καὶ ἐδίδαξεν ὅτι ὑπάρχουσι πολλαὶ μικραὶ δίοδοι εἰς τὰς ἄκρας τῶν ἀρτηριῶν δι' ὧν τὸ αἷμα ὅπερ ἐξέρχεται τῆς καρδίας εἰσέρχεται εἰς τὰς μικρὰς διακλαδώσεις τῶν φλεβῶν, ἐξ ὧν καὶ πάλιν ἐπανέρχεται πρὸς τὴν καρδίαν· ὥστε ἡ ῥοὴ αὐτοῦ δὲν εἶναι ἄλλο ἢ κυκλοφορία διηνεκής, ὅπερ ἀποδεικνύει κάλλιστα ὅτι ἡ συνήθης πεῖρα τῶν χειρούργων οἵτινες δένοντες τὸν βραχίονα ἰσχυρῶς ὑπεράνω τοῦ μέρους καθ' ὃ ἀνοίγουσι τὴν φλέβα, κάμνουσιν ὥστε τὸ αἷμα νὰ ἐξέρχηται ἀφθονώτερον παρὰ ἐὰν τὸν εἶχον άδετον· θὰ συνέβαινε δὲ τὸ ἐναντίον ἐὰν προσέδενον αὐτὸν κάτωθεν μεταξὺ τῆς χειρὸς καὶ τῆς ὀπῆς, ἢ κάλλιον ἐὰν προσέδενον αὐτὸν λίαν ἰσχυρῶς ἄνωθεν· διότι εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι ὁ δεσμός, μετρίως συσφιγγόμενος, δυνάμενος νὰ ἐμποδίσῃ ὅπως τὸ ἐν τῷ βραχίονι αἷμα μὴ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν καρδίαν διὰ τῶν φλεβῶν, δὲν ἐμποδίζει ἐπίσης νὰ μὴ ἔρχηται ἐκ νέου διὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἐξ αἰτίας τοῦ ὅτι εὑρίσκεται κάτωθεν τῶν φλεβῶν καὶ ὅτι τὰ δερμάτιά των, ὄντα σκληρότερα, εἰσὶ δυσκολώτερα εἰς τὴν θλίψιν, καὶ ὁμοίως ὅτι τὸ ἐρχόμενον ἐκ τῆς καρδίας αἷμα φέρεται πρὸς τὴν χεῖρα μετὰ πλειοτέρας δυνάμεως ἢ μεθ' ὅσης ἐπιστρέφει ἐκ τῆς χειρὸς διὰ τῶν φλεβῶν πρὸς τὴν καρδίαν· καὶ ἀφοῦ τὸ αἷμα τοῦτο ἐξέρχεται τοῦ βραχίονος διὰ τῆς ὀπῆς ἥτις εἶναι ἐπὶ μιᾶς τῶν φλεβῶν, πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ εὑρίσκωνται δίοδοί τινες κάτωθεν τοῦ δεσμοῦ, ἤτοι πρὸς τὰς ἄκρας τοῦ βραχίονος, ἐξ οὗ δύναται νὰ ἔρχηται ἐκ τῶν ἀρτηριῶν. Ἀποδεικνύει ἐπίσης κάλλιστα πᾶν ὅ,τι λέγεται περὶ τῆς κινήσεως τοῦ αἵματος διά τινων μικρῶν δερμάτων ἅπερ εἰσὶν οὕτω διατεθειμένα εἰς διάφορα μέρη καὶ κατὰ μῆκος τῶν φλεβῶν ὥστε δὲν ἐπιτρέπουσι ποσῶς εἰς αὐτὸ νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ σώματος πρὸς τὰ ἄκρα, ἀλλὰ μόνον νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῶν ἄκρων πρὸς τὴν καρδίαν· πλειότερον δὲ διὰ τῆς πείρας ἥτις δεικνύει ὅτι πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἐν τῷ σώματι δύναται νὰ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ εἰς ὀλίγιστον χρονικὸν διάστημα διὰ μιᾶς μόνης ἀρτηρίας ὅταν αὕτη ἦναι κεκομμένη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ δεσμοῦ, ὥστε δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ σκεφθῇ τις ὅτι τὸ αἷμα ὅπερ ἐξέρχεται, προέρχεται ἄλλοθεν.

Ἀλλ' ὑπάρχουσι πλεῖστα ἕτερα πράγματα ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς κινήσεως ταύτης τοῦ αἵματος εἶναι ἐκείνη ἣν ἀνέφερον· ἡ διαφορὰ πρῶτον, ἥτις παρατηρεῖται μεταξὺ τοῦ αἵματος ὅπερ ἐξέρχεται τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν ἀποδίδεται εἰς τὸ ὅτι διερχόμενον ἐκ τῆς καρδίας ἀραιοῦται καὶ οὕτως εἰπεῖν διϋλίζεται, εἶναι λεπτότερον καὶ ζωηρότερον καὶ θερμότερον ἅμα ἐξέλθῃ ἐκεῖθεν δηλ. εὑρισκόμενον ἐν ταῖς ἀρτηρίαις, ἢ ὅσον εἶναι ὀλίγον πρὶν ἢ εἰσέλθῃ, δηλ. εὑρισκόμενον ἐν ταῖς φλεψί· καὶ ἐὰν προσέξῃ τις θὰ εὕρῃ τὴν διαφορὰν ταύτην μεγαλειτέραν εἰς τὰ μέρη τοῦ σώματος τὰ πλέον ἀπομεμακρυσμένα τῆς καρδίας, ἢ τὰ εὑρισκόμενα ἐγγὺς αὐτῆς. Εἶτα ἡ σκληρότης τῶν δερμάτων ἐξ ὧν συνίσταται ἡ ἀρτηριακὴ φλὲψ καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία καταδεικνύει ἀρκούντως ὅτι τὸ αἷμα κτυπᾷ κατ' αὐτῶν μετὰ πλειοτέρας δυνάμεως ἢ κατὰ τῶν φλεβῶν· καὶ διατί ἡ κοίλη ἀριστερὰ φλὲψ τῆς καρδίας καὶ ἡ μεγάλη ἀρτηρία θὰ ἦσαν εὐρύτεραι καὶ μεγαλείτεραι τῆς κοίλης δεξιᾶς φλεβὸς καὶ τῆς ἀρτηριακῆς φλεβὸς ἐὰν τὸ αἷμα τῆς ἀρτηριακῆς φλεβὸς μὴ διελθὸν τῶν πνευμόνων, ἀφοῦ διῆλθε τῆς καρδίας, εἶναι ζωηρότερον καὶ διϋλίζεται ἰσχυρότερον καὶ εὐκολώτερον τοῦ αἵματος ὅπερ ἔρχεται κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς κοίλης φλεβός; καὶ τί δύνανται οἱ ἰατροὶ νὰ μαντεύσωσι ὅ-

ταν ψηλαφῶσι τὸν σφυγμὸν, ἐὰν δὲν ἠξεύρωσιν ὅτι καθὼς τὸ αἷμα ἀλλάσσει φύσιν δύναται νὰ ἀραιωθῇ διὰ τῆς θερμότητος τῆς καρδίας κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἰσχυρῶς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ταχέως ἢ πρότερον· καὶ ἐὰν ἐξετάσῃ τις πῶς ἡ θερμότης αὕτη συγκοινωνοῖ εἰς τὰ ἄλλα μέλη, δὲν πρέπει τις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τοῦτο γίνεται διὰ μέσου τοῦ αἵματος ὅπερ διερχόμενον ἐκ τῆς καρδίας, θερμαίνεται καὶ διαδίδεται ἐκεῖθεν εἰς ὅλον τὸ σῶμα· ἐξ οὗ προέρχεται ὅτι ἐὰν ἀφαιρέσωμεν τὸ αἷμα μέρους τινὸς διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου ἀφαιροῦμεν καὶ τὴν θερμότητά του· καὶ ἐὰν ἔτι ἡ καρδία ἦτο τόσον διάπυρος ὡς σίδηρος φλεγόμενος δὲν θὰ ἤρκει νὰ θερμάνῃ τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας τόσον, ἐὰν δὲν ἀπέστελλε συνεχῶς νέον αἷμα. Ἔπειτα δὲ ἐπίσης γινώσκει τις ἐκ τούτου ὅτι ἡ ἀληθινὴ χρῆσις τῆς ἀναπνοῆς εἶνε νὰ φέρῃ ἀρκετὸν δροσερὸν αέρα εἰς τὸν πνεύμονα ἵνα ποιήσῃ ὥστε τὸ αἷμα ὅπερ ἔρχεται ἐν αὐτῷ ἐκ τῆς δεξιᾶς κοιλότητος τῆς καρδίας, ἔνθα ἠραιώθη καὶ οἱονεὶ μετεβλήθη εἰς ἀτμοὺς, νὰ συμπυκνωθῇ εἰς αἷμα ἐκ νέου πρὶν ἢ ρεύσῃ πάλιν εἰς τὴν ἀριστερὰν, πρᾶγμα χωρὶς τοῦ ὁποίου τὸ αἷμα δὲν θὰ ἦτο ἱκανὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τροφὴ εἰς τὸ ἐκεῖσε πῦρ τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιοῦται, διότι βλέπει τὶς ὅτι τὰ ζῶα ἅτινα οὐδόλως ἔχουσι πνεύμονας, δὲ ἔχουσιν ἐπίσης εἰμὴ μίαν μόνην κοιλότητα ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ ὅτι τὰ παιδία, ἅτινα δὲν δύνανται νὰ ποιήσωσι χρῆσιν των πνευμόνων, ἐν ὅσῳ εὑρίσκονται κεκλεισμένα ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν ἑαυτῶν μητέρων, ἔχουσιν ἓν ἄνοιγμα δι' οὗ ρέει αἷμα ἐκ τῆς κάτω κοίλης φλεβὸς ἐν τῇ ἀριστερᾷ κοιλότητι τῆς καρδίας, καὶ ἕνα ἀγωγὸν δι' οὗ ἔρχεται αἷμα ἀπὸ τῆς ἀρτηριακῆς φλεβὸς ἐν τῇ μεγάλῃ ἀρτηρίᾳ χωρὶς νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πνεύμονος. Ἔπειτα δὲ πῶς θὰ ἐγένετο ἡ πέψις ἐν τῷ στομάχῳ ἐὰν ἡ καρδία δὲν ἔστελλεν ἐκεῖσε θερμότητα διὰ τῶν ἀρτηριῶν, καὶ σὺν ταύτῃ τινὰ τῶν ρωδεστάτων μερῶν τοῦ αἵματος ἅτινα βοηθοῦσιν εἰς τὸ νὰ διαλύσωσι τὰ ἐν αὐτῷ τεθειμένα κρέατα, καὶ ἡ ἐνέργεια ἥτις μεταβάλλει τὸν χυμὸν τῶν κρεάτων τούτων εἰς αἷμα δὲν εἶναι ἆραγε εὔκολος νὰ γνωσθῇ ἐὰν θεωρήσῃ τις ὅτι διϋλίζεται διερχόμενος καὶ ἐκ νέου ἐπιστρέφων διὰ τῆς καρδίας ἴσως ἑκατοντάκις περίπου ἢ δυσεκατοντάκις καθ' ἑκάστην ἡμέραν; καὶ ἔχει τις ἀνάγκην ἑτέρου πράγματος διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν θρέψιν καὶ τὴν παραγωγὴν τῶν διαφόρων χυμῶν οἵτινες εὑρίσκονται ἐν τῷ σώματι, εἰμὴ νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ δύναμις διὰ τῆς ὁποίας τὸ αἷμα ἀραιούμενον μεταβαίνει ἀπὸ τῆς καρδίας πρὸς τὰ ἄκρα τῶν ἀρτηριῶν, ποιεῖ ὥστε τινὰ τῶν μορίων τούτων σταματῶσι μεταξὺ τῶν μορίων τῶν μελῶν ἔνθα εὑρίσκονται, καὶ λαμβάνουσιν ἐκεῖ τὴν θέσιν ἑτέρων τινῶν ἅπερ ἀποδιώκουσιν ἐκεῖθεν, καὶ ὅτι, κατὰ τὴν κατάστασιν, ἢ τὸ σχῆμα, ἢ τὴν σμικρότητα τῶν πόρων οὓς ἀπαντῶσι, τὰ μὲν φθάνουσιν εἴς τινας χώρας τάχιον τῶν δὲ, καθ' ὃν τρόπον ἕκαστος δύναται νὰ ἴδῃ διάφορα κόσκινα, τὰ ὁποῖα ὄντα ποικίλως διατετρυπημένα, χρησιμεύουσιν εἰς τὸ νὰ διαχωρίζωσι διαφόρους καρποὺς ἀπ' ἀλλήλων· ἐπὶ τέλους, ὅπερ ἐστὶ καὶ τὸ τὰ μάλιστα ἀξιοσημείωτον καθ' ὅλα ταῦτα, εἶναι ἡ γέννησις τῶν ζωϊκῶν πνευμάτων, ἅτινά εἰσιν ὡς λεπτότατος ἀὴρ ἢ μᾶλλον ὡς φλὸξ καθαρωτάτη καὶ ζωηροτάτη, ἡ ὁποία ἀναβαίνουσα συνεχῶς ἐν μεγάλῃ ἀφθονίᾳ ἀπὸ τῆς καρδίας ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ, φθάνει ἐκεῖθεν διὰ τῶν νεύρων εἰς τοὺς μυῶνας καὶ δίδει τὴν κίνησιν εἰς ὅλα τὰ μέλη, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀνάγκη νὰ φαντασθῶμεν ἑτέραν αἰτίαν, ποιοῦσαν ὥστε τὰ μόρια τοῦ αἵματος, ἅτινα, ὄντα τὰ μάλιστα τεταραγμένα καὶ τὰ μάλιστα διαπεραστικά, εἶναι καὶ τὰ ἱκανώτατα νὰ συγκροτήσωσι τὰ πνεύματα ταῦτα, φθάνουσι μᾶλλον πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ἢ ἀλλαχοῦ, ἐὰν μὴ αἱ ἀρτηρίαι, αἱ ὁποῖαι φέρουσιν αὐτὰ ἐκεῖ, ὦσιν αἱ ἐρχόμεναι ἀπὸ τῆς καρδίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν πασῶν, καὶ ἂν, κατὰ τοὺς κανόνας τῶν μηχανικῶν οἵτινες εἶναι οἱ αὐτοὶ ὡς καὶ οἱ τῆς φύσεως, ὅτε πολλὰ πράγματα τείνουσιν ὁμοῦ εἰς τὸ νὰ κινηθῶσιν πρὸς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μέρος ἔνθα δὲν ὑπάρχει ἀρκετὴ θέσις δι' ὅλα, κα-

θῶς καὶ τὰ μόρια τοῦ σώματος ἅτινα ἐξέρχονται ἐκ τῆς ἀριστερᾶς κοιλότητος τῆς καρδίας τείνουσι πρὸς τὸν ἐγκέφαλον, τὰ ἀσθενέστερα καὶ τὰ ἧττον ταραττόμενα ὀφείλουσιν ὡς ἐκ τούτου νὰ ἀποτρέπωνται ὑπὸ τῶν ἰσχυροτέρων, ἅτινα διὰ τοῦ μέσου τούτου, φθάνουσιν ἐκεῖσε μόνα.

Εἶχον ἐξηγήσει ἀρκετὰ ἰδιαζόντως πάντα τὰ πράγματα ταῦτα ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τὸ ὁποῖον εἶχόν ποτε σκοπὸν νὰ δημοσιεύσω. Καὶ ἔπειτα εἶχον δι' αὐτοῦ δείξει ὁποῖον ὀφείλει εἶναι τὸ ἐργαστήριον τῶν νεύρων καὶ τῶν μυώνων τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἵνα ποιῇ ὥστε τὰ ζωϊκὰ πνεύματα, ὄντα ἐν αὐτοῖς νὰ ἔχωσι τὴν δύναμιν νὰ κινῶσι τὰ μέλη αὐτῶν, καθὼς βλέπει τις τὰς κεφαλὰς ὀλίγον μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐτῶν, συγκινουμένας εἰσέτι καὶ δαγκανούσας τὴν γῆν, μολονότι δὲν ἐμψυχοῦνται πλέον· ποίας μεταβολὰς ὀφείλουσι νὰ ἐπιφέρωσιν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἵνα προξενήσωσι τὴν ἐξέγερσιν, καὶ τὸν ὕπνον, καὶ τοὺς ὀνείρους· πῶς τὸ φῶς, οἱ ἦχοι, αἱ ὀσμαί, αἱ γεύσεις, ἡ θερμότης καὶ ὅλαι αἱ ἄλλαι ποιότητες τῶν ἐξωτερικῶν ἀντικειμένων, δύνανται νὰ ἐντυπώσωσιν ἐν αὐτῷ διαφόρους ἰδέας διὰ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν αἰσθήσεων· πῶς ἡ πεῖνα, ἡ δίψα καὶ τὰ ἄλλα ἐσωτερικὰ πάθη δύνανται ἐπίσης νὰ πέμψωσι πρὸς αὐτὸν τὰς ἰδιότητάς των· τί ὀφείλει νὰ λαμβάνηται ἐκεῖ διὰ τῆς κοινῆς αἰσθήσεως ὅπου αἱ ἰδέαι αὗται γίνονται δεκταὶ διὰ τὴν μνήμην ἥτις διαφυλάττει αὐτάς, καὶ διὰ τὴν φαντασίαν ἡ ὁποία δύναται ποικίλως νὰ μεταβάλῃ αὐτὰς καὶ νὰ συνθέσῃ ἐκ τούτων νέας, καί, διὰ μέσου ὁμοίου, διανέμουσα τὰ ζωϊκὰ πνεύματα ἐν τοῖς μυῶσι, νὰ κάμῃ νὰ κινηθῶσι τὰ μέλη τοῦ σώματος τούτου διὰ τόσων ποικίλων τρόπων καὶ τόσον ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα ἅτινα παρουσιάζονται εἰς τὰς αἰσθήσεις της καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ πάθη τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται ἐν αὐτῇ, ὥστε τὰ ἡμέτερα νὰ δύνανται νὰ κινῶνται χωρὶς νὰ διευθύνῃ αὐτὰ ἡ θέλησις· τί διόλου δὲν φαίνεται παράδοξον εἰς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι γνωρίζοντες πόσα διάφορα αὐτόματα ἤτοι μηχανὰς κινουμένας ἡ βιομηχανία τῶν ἀνθρώπων δύναται νὰ κατασκευάσῃ, χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς τοῦτο εἰμὴ ἐλάχιστα τεμάχια συγκριτικῶς πρὸς τὴν μεγάλην πληθὺν τῶν ὀστέων, τῶν μυώνων, τῶν νεύρων, τῶν ἀρτηριῶν καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μερῶν ἅτινα εὑρίσκονται ἐν τῷ σώματι ἑκάστου ζώου, θὰ ἐθεώρουν τὸ σῶμα τοῦτο ὡς μηχανήν, ἡ ὁποία, πλασθεῖσα ὑπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, εἶναι ἀσυγκρίτως κάλλιον διωργανωμένη καὶ ἔχει ἐν ἑαυτῇ κινήσεις θαυμασιωτέρας ἢ οὐδεμία ἄλλη ἐκείνων αἵτινες δύνανται νὰ ἐφευρεθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἰδιαζόντως ἐνδιέτριψα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἵνα δείξω ὅτι ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦται μηχαναὶ αἱ ὁποῖαι νὰ εἶχον τὰ ὄργανα καὶ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα πιθήκος ἢ ἑτέρου τινὸς ζώου ἄνευ λογικοῦ, δὲν θὰ εἴχομεν οὐδὲν μέσον διὰ νὰ ἀναγνωρίσωσιν, ὅτι δὲν θὰ ἦσαν καθ' ὅλα τῆς αὐτῆς φύσεως οἵας καὶ τὰ ζῶα ταῦτα· ἐνῷ ἐὰν ὑπῆρχον τοιαῦται αἵτινες νὰ εἶχον τὴν ὁμοίωσιν τῶν σωμάτων ἡμῶν, καὶ νὰ ἐμιμοῦντο τόσον τὰς ἐνεργείας ἡμῶν ὅσον ἠθικῶς θὰ ἦτο δυνατόν, θὰ εἴχομεν πάντοτε δύο μέσα βεβαιότατα ἵνα ἀναγνωρίσωμεν ὅτι δὲν θὰ ἦσαν διόλου διὰ τοῦτο ἀληθεῖς ἄνθρωποι· ὧν τὸ πρῶτον εἶναι ὅτι οὐδέποτε θὰ ἠδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι λέξεις μηδ' ἕτερα σημεῖα, συνθέτουσαι αὐτά, ὡς πράττομεν ἡμεῖς ἵνα ἐκδηλώσωμεν εἰς τοὺς ἄλλους τὰ διανοήματα ἡμῶν· διότι κάλλιστα δύναταί τις νὰ ἀντιληφθῇ ὅτι μηχανή τις ἐνδέχεται νὰ ἦναι τοιουτοτρόπως κατεσκευασμένη ὥστε νὰ προφέρῃ λέξεις καὶ μάλιστα νὰ προσφέρῃ τινὰς καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς σωματικὰς ἐνεργείας αἱ ὁποῖαι ἤθελον προξενήσει μεταβολάς τινας ἐν τοῖς ὀργάνοις αὐτῶν, ὡς ἐὰν ἐγγίσῃ τις αὐτὴν κατά τι μέρος νὰ ἐρωτήσῃ τί θέλῃ τις νὰ τῇ εἴπῃ, ἐὰν εἴς τι ἕτερον, νὰ κραυγήσῃ ὅτι κακοποιοῦσιν αὐτήν, καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, ἀλλ' οὐχὶ καὶ νὰ διαθέσῃ αὐτὰς ποικίλως διὰ νὰ ἀποκρίνηται κατὰ τὴν ἔννοιαν παντὸς ὅ,τι θὰ λεχθῇ ἐνώπιόν της, καθὼς δύνανται νὰ πράξωσι καὶ οἱ τὰ μάλιστα ἀπομωρωμένοι ἄνθρωποι, καὶ τὸ δεύτε-

ρον εἶνε ὅτι, καίτοι πράττουσαι πολλὰ πράγματα ἐπίσης καλῶς ἢ ἴσως κάλλιον ἢ οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν, θὰ ἦσαν ἐλλειπεῖς ἐξ ἅπαντος κατά τινα ἕτερα, διὰ τῶν ὁποίων θὰ ἀνεκάλυπτέ τις ὅτι δὲν θὰ ἐνήργουν ἐν γνώσει, ἀλλὰ μόνον ὡς ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν ὀργάνων των· διότι, ἀντὶ τὸ λογικὸν νὰ ἦναι ὄργανον παγκόσμιον, ὅπερ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ καθ' ὅλα τὰ εἴδη τῆς συμπτώσεως, τὰ ὄργανα ταῦτα ἔχουσιν ἀνάγκην ἰδιαιτέρας τινὸς διαθέσεως δι' ἑκάστην ἰδιαιτέραν ἐνέργειαν, ἐξ οὗ προέρχεται ὅτι ἠθικῶς εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχωσιν ἀρκεταὶ διάφοροι διαθέσεις ἐν μιᾷ μηχανῇ διὰ νὰ κάμῃ αὐτὴν νὰ ἐνεργήσῃ καθ' ὅλας τὰς συγκυρίας τῆς ζωῆς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν δὴ καὶ τὸ λογικὸν ἡμῶν ποιεῖ ἡμᾶς νὰ ἐνεργῶμεν. Διὰ δὲ τῶν δύο τούτων μέσων δύναταί τις ἐπίσης νὰ γνωρίσῃ τὴν διαφορὰν ἡ ὁποία ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν κτηνῶν· διότι, πρᾶγμα λίαν ἀξιοσημείωτον, οὐδόλως ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι τόσον ἀπομεμωραμένοι καὶ βλάκες, μηδὲ τῶν ἀφρόνων μάλιστα ἐξαιρουμένων, μὴ ὄντες ἱκανοὶ νὰ διαθέσωσιν ὁμοῦ διαφόρους λέξεις καὶ νὰ συνθέσωσιν ἐκ τούτων λόγον διὰ τοῦ ὁποίου νὰ κάμωσιν ὥστε νὰ ἐννοήσωσιν οἱ ἕτεροι τὰ διανοήματά των, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας οὐδὲν ἕτερον ζῷον ὑπάρχει, ὅσον ἐντελὲς καὶ ὅσον εὐτυχῶς γεγεννημένον καὶ ἂν δύναται νὰ ἦναι, δυνάμενον νὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Τοῦτο δὲ δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ἔχουσιν ἔλλειψιν ὀργάνων, διότι βλέπομεν ὅτι αἱ κίσσαι καὶ οἱ ψιττακοὶ δύνανται νὰ προφέρωσι λέξεις ὡς καὶ ἡμεῖς, καὶ ὅμως δὲν δύνανται νὰ ὁμιλήσωσιν ὅπως ἡμεῖς, δηλαδὴ ἐκδηλοῦντες ὅτι σκέπτονται πᾶν ὅ,τι λέγουσιν· ἐνῷ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι, γεννηθέντες κωφοὶ καὶ ἄλαλοι, στεροῦνται τῶν ὀργάνων ἅτινα χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς ἄλλους διὰ νὰ ὁμιλῶσιν, τόσον ἢ πλέον τῶν κτηνῶν, συνεθίζουσι νὰ ἐφευρίσκωσιν ἀφ' ἑαυτῶν σημεῖά τινα διὰ τῶν ὁποίων κάμνουσι νὰ συνεννοῶνται μετ' ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ὄντες συνήθως πλησίον των ἔχουσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ μάθωσι τὴν γλῶσσάν των. Καὶ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει μόνον ὅτι τὰ κτήνη ἔχουσιν ὀλιγώτερον λογικὸν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐδόλως τοιοῦτον ἔχουσι, διότι βλέπομεν ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰμὴ ἐλαχίστη τις ἔλλειψις διὰ νὰ μάθωσι νὰ ὁμιλῶσι, καὶ καθ' ὅσον παρατηροῦμεν ἀνισότητα μεταξὺ τῶν ζώων τοῦ αὐτοῦ εἴδους καθὼς καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὅτι τὰ μὲν εἶναι εὐκολώτερα νὰ γυμνασθῶσιν ἢ τὰ δὲ, δὲν εἶναι πιστευτὸν ὅτι εἷς πίθηξ, ἢ εἷς ψιττακὸς, ὁ ἐντελέστατος τοῦ εἴδους του, δὲν θὰ ἐξισοῦτο ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς παιδίον τῶν τὰ μάλιστα βλακῶν, ἢ τοὐλάχιστον πρὸς παιδίον ἔχον τὸν ἐγκέφαλον τεταραγμένον, ἐὰν ἡ ψυχὴ αὐτῶν δὲν ἦτο φύσεως ὅλως διαφερούσης τῆς ἡμετέρας. Καὶ δὲν πρέπει νὰ συγχέῃ τις τὰς λέξεις μετὰ τῶν φυσικῶν κινημάτων τὰ ὁποῖα μαρτυροῦσι τὰ πάθη, καὶ τὰ ὁποῖα δύνανται αἱ μηχαναὶ νὰ ἀπομιμηθῶσι τόσον ὅσον καὶ τὰ ζῶα, μηδὲ νὰ σκέπτηται, ὥς τινες τῶν ἀρχαίων, ὅτι τὰ κτήνη ὁμιλοῦσι, μολονότι ἡμεῖς δὲν ἐννοοῦμεν τὴν γλῶσσάν των· διότι, ἐὰν ἦτον ἀληθὲς, ἐπειδὴ ἔχουσι πολλὰ ὄργανα ἀναφερόμενα πρὸς τὰ ἡμέτερα, θὰ ἠδύναντο τόσον καλῶς νὰ συνεννοῶνται μεθ' ἡμῶν ὅσον καὶ μετὰ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς.

Ἐπίσης δὲ καὶ τοῦτο εἶναι λίαν ἀξιοσημείωτον, ὅτι, μολονότι ὑπάρχουσι πολλὰ ζῶα ἀποδεικνύοντα περισσοτέραν βιομηχανίαν ἢ ἡμεῖς κατά τινας τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν, βλέπομεν ὅμως ὅτι τὰ αὐτὰ δὲν μαρτυροῦσι διόλου τοιαύτην κατὰ πολλὰς ἑτέρας, εἰς τρόπον ὥστε ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον κατασκευάζουσι κάλλιον ἡμῶν δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἔχουσι πνεῦμα, διότι κατὰ τὸν λόγον τοῦτον θὰ εἶχον περισσότερον ἢ οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν, καὶ θὰ ἔπραττον κάλλιον εἰς πᾶν ἕτερον πρᾶγμα, ἀλλὰ μᾶλλον ὅτι οὐδόλως ἔχουσι καὶ ὅτι ἡ φύσις εἶναι ἡ ἐνεργοῦσα ἐν αὐτοῖς κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν ὀργάνων αὐτῶν, καθὼς βλέπομεν ὅτι ὡρολογιόν τι, τὸ ὁποῖον δὲν συντίθεται εἰμὴ ἐκ τροχῶν καὶ ἐλατηρίων, δύναται νὰ λογαριάζῃ τὰς ὥρας καὶ νὰ μετρᾷ τὸν χρόνον ἀκριβέστερον ἡμῶν μεθ' ὅλης τῆς συνέσεως ἡμῶν.

Εἶχον περιγράψει μετὰ ταῦτα τὴν λογι-

κὴν ψυχὴν, καὶ ἀπέδειξα ὅτι διόλου δὲν δύναται νὰ ἐξάγηται ἐκ τῆς δυνάμεως τῆς ὕλης, ὡς καὶ τὰ ἄλλα πράγματα περὶ τῶν ὁποίων ἐπραγματεύθην, ἀλλ' ὅτι ἐπίτειδες πρέπει νὰ ἐδημιουργήθη, καὶ πῶς δὲν εἶναι ἀρκετὸν ὥστε νὰ κατοικῇ ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρωρεὺς ἐν τῷ πλοίῳ του, εἰμὴ ἴσως ἵνα κινῇ τὰ μέλη του, ἀλλ' ὅτι εἶναι ἀνάγκη ὥστε νὰ ἦναι μεμιγμένη καὶ συνηνωμένη στενωτέρως μετ' αὐτοῦ διὰ νὰ ἔχῃ ἐκτὸς τούτου αἰσθήματα καὶ ὀρέξεις ὁμοίας πρὸς τὰς ἡμετέρας, καὶ οὕτω νὰ συνθέσῃ ἀληθῆ ἄνθρωπον. Ἄλλως τε, ἐξετάνθην ὀλίγον ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ψυχῆς, διότι τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν τὰ μάλιστα ἐνδιαφερόντων· ἐπειδὴ, μετὰ τὴν πλάνην ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται τὸν Θεὸν, τὴν ὁποίαν, νομίζω, ἀρκούντως ἀνεσκεύασα ἀνωτέρω, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἑτέρα ἀπομακρύνουσα μᾶλλον τὰ ἀσθενῆ πνεύματα ἐκ τῆς εὐθείας ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς ἢ τὸ φαντάζεσθαι ὅτι ἡ ψυχὴ τῶν κτηνῶν εἶναι τῆς αὐτῆς φύσεως οἵας καὶ ἡ ἡμετέρα, καὶ ὅτι κατὰ συνέπειαν οὐδὲν ἔχομεν νὰ φοβώμεθα μηδὲ νὰ ἐλπίζωμεν μετὰ τὴν ζωὴν ταύτην ὄχι περισσότερον τῶν μυιῶν καὶ τῶν μυρμήκων· ἐνῷ ὅταν γνωρίζῃ τις πόσον διαφέρουσιν ἐννοεῖ πολλῷ κάλλιον τοὺς λόγους οἱ ὁποῖοι ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ἡμετέρα εἶναι φύσεως ἐξ ὁλοκλήρου ἀνεξαρτήτου τοῦ σώματος, καὶ κατὰ συνέπειαν ὅτι διόλου δὲν ὑπόκειται εἰς τὸ νὰ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ, καθ' ὅσον οὐδόλως βλέπει τις ἄλλας αἰτίας καταστρεφούσας αὐτὴν, ἄγεται φυσικῶς εἰς τὸ νὰ κρίνῃ ἐκ τούτου ὅτι εἶναι ἀθάνατος.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΚΑ

ΟΙ ΔΟΡΥΦΟΡΟΙ ΤΟΥ ΑΡΕΩΣ.

Παράδοξον φαίνεται, ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνεκαλύφθησαν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἡλιακῷ συστήματι πλειότεροι πλανῆται ἢ δορυφόροι.

Κατὰ τὸ 1777 δογματικῶς ἐπιστεύετο παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις, ὅτι ὅπως οἱ πλανῆταί εἰσι πλειότεροι τῶν ἡλίων (ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος κρίνοντες), οὕτως οἱ δορυφόροι εἰσὶ πολυπληθέστεροι τῶν πλανητῶν. Ἡ ἡμετέρα Σελήνη, οἱ 4 δορυφόροι τοῦ Διὸς καὶ οἱ 5 τοῦ Κρόνου ἀνεβίβαζον τὸν ἀριθμὸν τῶν δορυφόρων εἰς 10, ἐνῷ οἱ γνωστοὶ τότε πλανῆται ἦσαν μόνον 6 καὶ τῆς Γῆς αὐτῆς συμπεριλαμβανομένης. Ἐν διαστήματι 4 ἐτῶν, δηλαδὴ τὴν 13 μαρτίου τοῦ 1781, νέος ἀνεκαλύφθη πλανήτης, ὁ Οὐρανὸς, ἀλλὰ μετὰ 6 ἔτη, τὴν 11 ἰανουαρίου 1787, 2 σώματα ἀνεκαλύφθησαν δορυφοροῦντα τὸν νέον τοῦτον πλανήτην ἐν τῇ περιστροφικῇ αὐτοῦ περὶ τὸν ἥλιον κινήσει· 2 δὲ ἔτη βραδύτερον ὁ ἀριθμὸς τῶν δορυφόρων τοῦ Κρόνου ηὐξήθη κατὰ 2 ἔτι. οὕτω δὲ ὑπῆρχον, κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, 6 γνωστοὶ πλανῆται καὶ διπλάσιος ἀριθμὸς γνωστῶν δορυφόρων. Παρατρέχομεν τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐρσχέλου ἀποδοθέντας 4 νέους δορυφόρους εἰς τὸν Οὐρανὸν, διότι, ὡς γνωστὸν, ὁ ἀστρονόμος οὗτος ἠπατήθη ἐν τῇ ἀνακαλύψει του ταύτῃ.

Οὕτως ἀρχομένου τοῦ παρόντος αἰῶνος, ὁ ἥλιος ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ κέντρον συστήματος, ἀποτελουμένου ἀπὸ 7 πλανητῶν, 14 δορυφόρων καὶ τῶν δακτυλίων τοῦ Κρόνου. Ἔκτοτε ὅμως ἡ ἀνακάλυψις νέων πλανητῶν ἤρχισε βαίνουσα ταχύτερον τῆς ἀνακαλύψεως νέων δορυφόρων. Ἀπὸ αὐτῶν ἤδη τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος τὸ πρῶτον μέρος τῆς περιέργου οἰκογενείας τῶν πλανητῶν, τῶν ἀποτελούντων τὴν κυκλοτερῆ ζώνην, τὴν κατέχουσαν τὸ μεταξὺ τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Διὸς διάστημα ἀνεκαλύφθη, τὴν δὲ 29 μαρτίου 1807 τὸ τέταρτον, καὶ τὴν 23 σεπτεμβρίου 1846 ὁ Ἄδαμς καὶ ὁ Λεβερριέρος, χωρὶς ἑκάτερος, ἀνεκάλυψαν τὸν Ποσειδῶνα. Δύο μῆνες μετὰ ταῦτα ὁ πέμπτος τῶν δευτερευόντων πλανητῶν ἀνεκαλύπτετο· πρὸ ὀλίγων δὲ μόνον ἡμερῶν ὁ ἑκατοστὸς ἑβδομηκοστὸς πέμπτος, συμπλη-

ρώσας οὕτως εἰς 176 τὸν ἀριθμὸν τῶν κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα ἀνακαλυφθέντων πλανητῶν. Καθ' ὅλον τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα μέχρι τῆς νυκτὸς τῆς 18 αὐγούστου τρέχοντος ἔτους μόνον 4 δορυφόροι εἶχον ἀνακαλυφθῆ, εἷς περὶ τὸν Ποσειδῶνα ὑπὸ τοῦ Lassell ἐν ἔτει 1846, δύο περὶ τὸν Οὐρανὸν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ παρατηρητοῦ ἐν ἔτει 1847 καὶ εἷς περὶ τὸν Κρόνον τῇ 19 σεπτεμβρίου 1848 ὑπὸ τοῦ Bond ἐν Ἀμερικῇ καὶ ταυτοχρόνως ὑπὸ τοῦ Lassell.

Οἱ ἀστρονόμοι τότε ἤρξαντο νὰ ἀπελπίζωνται περὶ ἀνακαλύψεως νέων δορυφόρων, καὶ ὅμως δι' ἰσχυροτάτων τηλεσκοπίων ἠδυνήθησαν ν' ἀνακαλύψωσι 1 ἢ 2 δορυφόρους περὶ τὸν ἀπότατον πλανήτην Ποσειδῶνα, κατεδείχθη δὲ συγχρόνως ὅτι ἐκ τῶν 14 δορυφόρων, δι' ὧν ἐφιλοδωρήθη ὁ Οὐρανός, οἱ τέσσαρες οὐδεμίαν εἶχον πραγματικὴν ὕπαρξιν, ὁ δὲ ἕτερος τῆς δυάδος τῶν δορυφόρων τοῦ Ποσειδῶνος ἀπεδείχθη πολίτης τῆς ἀστρονομικῆς νεφελοκοκκυγίας, ὅπως καὶ οἱ δορυφόροι τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ Ἡφαίστου, καὶ οἱ δακτύλιοι τοῦ Οὐρανοῦ. Ἐπὶ ματαίῳ τὸ ἰσχυρότατον τηλεσκόπιον τοῦ ἀστεροσκοπείου τῆς Οὐασιγκτῶνος, τὸ ἐντελέστερον τῶν ὅσα μέχρι τοῦδε κατεσκευάσθησαν, ἐστράφη πρὸς τὸν Οὐρανὸν καὶ τὸν Ποσειδῶνα, εἰς ἀνακάλυψιν νέων δορυφόρων· ἀφοῦ δὲ τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο ἀπέτυχε, δι' οὐδὲν τῶν λοιπῶν ἔμενεν ἐλπὶς ἐπιτυχίας. Ἡ ἀνακάλυψις νέων δορυφόρων, πρὸς τὸ παρόν, ἦν ἀπροσδόκητόν τι παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις καὶ βεβαίως οὐδὲν ἀβεβαιότερον τῆς ἀνακαλύψεως δορυφόρων τοῦ Ἄρεως, πιθανωτέρας φαινομένης τῆς ἀνακαλύψεως σωμάτων ἐξαρτωμένων ἀπὸ τῆς Ἀφροδίτης ἢ τοῦ Ἑρμοῦ. Παράδοξον δὲ εἶναι, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν πλανητῶν ὁ Ἄρης, καίπερ μὴ ὢν μόνος ἀδορυφόρητος, ἐτιτλοφορεῖτο διὰ τοῦ ἐπιθέτου ἀ σ έ λ η ν ο ς. Ἡ φράσις «ο ἱ χ ι ο ν ο σ κ ε π ε ῖ ς π ό λ ο ι τ ο ῦ ἀ σ ε λ ή ν ο υ Ἄ ρ ε ω ς» καίπερ ἀπαλειφθεῖσα τοῦ συγγράμματος, ἔνθα πρῶτον ἐγράφη, κατέστη τυπικὴ ἀστρονομικὴ ἔκφρασις διὰ τὸν Ἄρην, ὅπως διὰ τὴν Ἀφροδίτην ὁ ἀρχαῖος στίχος

Cynthiae figuras aemulatur mater Amorum

δι' οὗ προοιμιαζόμενος ὁ Γαλιλαῖος ἀνήγγειλε τὴν Ἀνακάλυψιν τῶν ποικίλων φάσεων τοῦ πλανήτου τῶν ἐρώτων

Καὶ ὅμως αὐτὸς δὴ ὁ Ἄρης ὁ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων γνωστὸς καὶ μικρότερος τυγχάνων πάντων τῶν ἄλλων πλανητῶν (ἐξαιρέσει τῶν δευτερευόντων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸ σύμπλεγμα τὸ κατέχον τὸ μεταξὺ τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Διὸς διάστημα), αὐτὸς ὅστις τοσάκις παρετηρήθη καὶ ἐν τοσούτῳ εὐνοϊκαῖς περιστάσεσιν, ἐν ᾧ ἐνόμιζον ὅτι οὐδεὶς δορυφόρος ἠδύνατο νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν ἀνακάλυψιν, εὑρέθη ἔχων οὐχὶ 1 ἀλλὰ 2 δορυφόρους.

Εὔκολον εἶναι νὰ ἐξηγήσω, χωρὶς νὰ ἐνδιατρίψω εἰς τὰ καθέκαστα, ὡς ἀλλότρια τοῦ παρόντος ἄρθρου, διατί οἱ ἀστρονόμοι εὐχαριστοῦντο πιστεύοντες ὅτι ἐὰν ὁ Ἄρης εἶχε δορυφόρον τινά, οὗτος ὤφειλε νὰ ἦναι μικρότατος. Ὁ Ἄρης πολλάκις παρετηρήθη δι' ἰσχυροτάτων τηλεσκοπίων καὶ κατ' εὐνοϊκωτάτας περιστάσεις. Ὅταν εὑρίσκηται εἰς τὸ περίγειον, ἀπέχει ἀφ' ἡμῶν μόνον 35,000,000 μιλίων, ὁ δὲ Ζεὺς εἰς τὸ ἐγγύτατον αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς σημεῖον κεῖται ἑνδεκάκις ἀπωτέρω ὥστε, ἐάν ποτε ὁ Ἄρης εἶχε δορυφόρον ἰσομεγέθη μὲ τὸν μικρότερον τῶν δορυφόρων τοῦ Διός, τουτέστι ἰσομεγέθη τῇ ἡμετέρᾳ σελήνῃ, οὗτος ἤθελε φανῇ 121 φορὰς μεγαλείτερος τοῦ μικροτέρου τῶν δορυφόρων τοῦ Διός, τὸ δὲ φῶς αὐτοῦ ἤθελεν εἶσθαι πολὺ μεγαλειτέρας ἐντάσεως τοῦ φωτὸς τῶν δορυφόρων τοῦ Διός, ὡς τοῦ Ἄρεως κειμένου ἐγγυτέρω τοῦ ἡλίου ἢ ὁ Ζεὺς καὶ κατὰ συνέπειαν δεχομένου μεγαλειτέραν ποσότητα φωτός. Τῷόντι ὁ Ἄρης φωτίζεται ἐννεάκις πλειότερον τοῦ Διός, κατὰ συνέπειαν ὁ δορυφόρος αὐτοῦ ἤθελε λάμπει χιλιάκις λαμπρότερον τῶν μικροτέρων δορυφόρων τοῦ Διός, ἀλλ' ὁ μικρότερος τῶν δορυφόρων τοῦ Διὸς δύναται νὰ γείνῃ ὁρατὸς καὶ διὰ τῶν μικροτέρων τηλεσκοπίων τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀστρονόμοις. Τὰ πρὸς τὸν Ἄρην διευθυνθέντα τηλεσκόπια καὶ μὴ δυ-

νηθέντα ν' ἀνακαλύψωσιν οὐδένα δορυφόρον εἰσὶν εἰκοσάκις ἰσχυρότερα, ὡς πρὸς τὴν συγκέντρωσιν τοῦ φωτὸς τῶν ἐν χρήσει μικροτέρων. Οὕτω λοιπὸν δορυφόρος τις ἔχων ὁρατὸν δίσκον ἐν 200,000ον τοῦ δίσκου, οἷος ἤθελε φανῇ δορυφόρος τοῦ Ἄρεως ἰσομεγέθης τῇ ἡμετέρᾳ Σελήνῃ, εὐκολώτατα ἤθελε παρατηρηθῇ διὰ τῶν ἰσχυροτάτων τούτων τηλεσκοπίων. Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι, ἐὰν ὁ Ἄρης ἐκέκτητο δορυφόρον τινὰ διαμέτρου ὀλίγον μεγαλειτέρας τοῦ 450 τῆς διαμέτρου ἡμετέρας Σελήνης, ὁ δορυφόρος οὗτος οὐδόλως ἠδύνατο νὰ ὑπεκφύγῃ τοὺς παρατηρητάς, ὅσοι διηύθυναν τὰ ἰσχυρότατα ταῦτα ὄργανα πρὸς τὸν Ἄρην, καὶ ὅτι δι' αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον οἱ δορυφόροι τοῦ Διὸς ὑπεξέφυγον τὴν δύναμιν τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Γαλιλαίου. Ἀλλὰ τοῦτο ταὐτόν ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ὁ Ἄρης οὐδένα ἔχει δορυφόρον ἔχοντα διάμετρον μεγαλειτέραν τῶν 5 μιλίων· καίτοι δὲ λίαν παράδοξον τοῦτο, καταδειχθήσεται ὅμως οὕτως ἔχον, ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἡ διάμετρος τινῶν ἐκ τῶν δευτερευόντων πλανητῶν, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ κ. Stone, τοῦ τέως βοηθοῦ τοῦ ἀστεροσκοπείου Γρίνοϊχ, ἐστὶ μικροτέρα τῶν 20 μιλίων, καὶ μολαταῦτα, καὶ περικείμενοι ἀπώτερω τοῦ Ἄρεως, ἀνεκαλύφθησαν διὰ τηλεσκοπίων οὐχὶ τοσοῦτον ἰσχυρῶν ὅσον ἐκεῖνα, ὧν ἐσχάτως ἐγένετο χρῆσις· πραγματικῶς δὲ τηλεσκόπιά τινα δι' ὧν παρετηρήθη ὁ Ἄρης, εἰσὶ μέγιστα καὶ δύσχρηστα δι' ἀνακάλυψιν μικρῶν πλανητῶν.

Ἀγνοοῦμεν τὸ μέγεθος τῶν δύο δορυφόρων τοῦ Ἄρεως, οἵτινες ἐσχάτως ἀνεκαλύφθησαν διότι μέχρι σήμερον μόνον τὴν εἴδησιν τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν ἔχομεν καὶ ὅτι διατρέχουσι τροχιὰς ὁ μὲν εἰς ἀπόστασιν 18,800, ὁ δὲ 8,660 μιλίων ὡς ἔγγιστα ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ Ἄρεως, κατὰ χρονικὸν διάστημα 30 καὶ 15 ὡρῶν ὡς ἔγγιστα. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπόστασις 13,800 μιλίων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ Ἄρεως ἴση ἐστὶ μὲ ἀπόστασιν 11,500 μιλίων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας αὐτοῦ, ἤτοι 2 1)2 φορὰς τὴν διάμετρον αὐτοῦ οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος ὅτι ἡ λάμψις τοῦ πλανήτου τούτου ἠδύνατο νὰ ἀμαυρώσῃ τὸν δορυφόρον τοῦτον ἀποκρύπτουσα οὕτως αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὄψεως ἡμῶν. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν εἰκάζομεν, ὅτι ὁ δορυφόρος οὗτος, πιθανὸν δὲ καὶ ὁ ἕτερος, εἰσὶ σώματα μικρότατα. Δυσκολευόμεθα ν' ἀποδώσωμεν αὐτοῖς διάμετρον 10 μιλίων, ὡς δ' ἔφθημεν εἰπόντες, καὶ μόνον 5 μιλίων διάμετρον ἂν εἶχον, ἔπρεπε ν' ἀνακαλυφθῶσι πρωιαίτερον.

Οἱ δορυφόροι τοῦ Ἄρεως ἀνήκουσι λοιπὸν προφανῶς, ἐν τῇ τῆς δημιουργίας κλίμακι, εἰς τάξιν ὅλως διάφορον ἐκείνης εἰς ἣν ἀνήκουσιν ἡ ἡμετέρα Σελήνη καὶ οἱ δορυφόροι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου. Ὁ ἕτερος τῶν δορυφόρων τούτων τοῦ Ἄρεως εἶναι τοσούτῳ μικρότερος τῆς Σελήνης ὅσῳ καὶ ἡ Γῆ εἶναι μικροτέρα τοῦ Κρόνου, ἢ ὅσον ὁ Ἑρμῆς ἐστι μικρότερος τοῦ Οὐρανοῦ ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀστρονόμοι κατατάσσουσι τὴν Γῆν καὶ τὸν Ἑρμῆν εἰς τάξιν ὅλως διάφορον τῶν γιγάντων πλανητῶν Διός, Κρόνου, Οὐρανοῦ καὶ Ποσειδῶνος, ὧν ὁ μικρότερος ὑπερτερεῖ κατὰ πολλὰς φορὰς τὸν ὄγκον τῶν 4 πλανητῶν, Ἄρεως, Ἑρμοῦ, Ἀφροδίτης καὶ Γῆς, ὁμοῦ λαμβανομένων, ἀνάγκη τῇ αὐτῇ ἀρχῇ ἑπόμενοι ἵνα κατατάξωμεν τοὺς ἐν λόγῳ δύο δορυφόρους τοῦ Ἄρεως εἰς τάξιν διάφορον ἐκείνης, εἰς ἣν ἀνήκουσιν ἡ ἡμετέρα Σελήνη καὶ οἱ δορυφόροι τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου. Ὁ Τιτάν, ὁ μέγιστος τῶν δορυφόρων τοῦ Κρόνου, σῶμα ἰσομέγεθες ἴσως τῷ Ἑρμῇ, ἠδύνατο νὰ δορυφορῆται ἀπὸ σώματα μεγέθους, οἷοι οἱ ἀνακαλυφθέντες δύο δορυφόροι, νὰ ἔχωμεν δηλαδὴ δορυφόρους δορυφόρων πιθανὸν δὲ νὰ ὑπάρχωσι τοιοῦτοι περὶ τὸν τρίτον καὶ μεγαλείτερον δορυφόρον τοῦ Διός, ὅστις εἶναι μικρότερος ἢ ἴσος κατὰ τὸν ὄγκον τῷ Ἑρμῇ, ὀλιγίστας ὅμως διατρέφομεν ἐλπίδας ὅτι θ' ἀνακαλύψωμεν τοιούτους τριτοβάθμους πλανήτας καὶ μ' ὅλα τὰ ἰσχυρότατα κάτοπτρα τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Parsonstown.

Τὰ νέα ταῦτα σώματα, καίτοι μικρότατα, δύνανται νὰ μᾶς πληροφορήσωσι περὶ τοῦ ὄγκου τοῦ Ἄρεως τόσον, ὅσον καὶ ἂν εἶχον τὸ μέγεθος τῆς ἡμετέρας Σελήνης. Σῶμα

οὐχὶ μεγαλείτερον κόκκου πεπέρεως, οὗτινος γνωρίζομεν τὴν περίοδον, ἣν ἐν γνωστῇ ἀποστάσει ἀποτελεῖ περὶ τὸν πλανήτην αὐτοῦ, θὰ ἐχρησίμευεν ἡμῖν πρὸς ἐξακρίβωσιν τοῦ ὄγκου τοῦ πλανήτου αὐτοῦ τόσον, ὅσον καὶ ἂν ἦτο δορυφόρος ἑκατοντακισμυρίων καὶ δισεκατοντακισμυρίων τόνων μάζης. Διὰ τῆς κινήσεως τῶν δορυφόρων αὐτοῦ ζυγισθεὶς ὁ Ἑρμῆς ἀτελῶς, ὅσον ἐπέτρεπον τὰ ἀτελῆ τηλεγραφικὰ δεδόμενα, ὅσα ἔχομεν, εὑρέθη ἔχων ὄγκον, οὐχὶ ὡς τέως ἐνομίζετο 0,118 τοῦ ὄγκου τῆς Γῆς ἀλλὰ μόνον 0, 094, ἡ δὲ μείωσις αὕτη ἴση ἐστὶ σχεδὸν πρὸς τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου ὄγκου τῆς Σελήνης.

(Ἐκ τοῦ Spectator.

ΣΥΛΛΟΓΗ
ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

——

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος Ζ΄. Σελ 305).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΜΕΜΥΗΜΕΝΩΝ.

Ἀρκείσθω ἡμῖν ἵνα δῶμεν τὰ ἐδάφια τοῦ «Ἀγκρουσιάδα Παρικχαὶ» πραγματευομένου περὶ τοῦ ὑπερτάτου τούτου συμβουλίου.

«Ἐκλεγήτωσαν ἑβδομήκοντα βραχμᾶνες ὑπερεβδομηκοντούτεις μεταξὺ τῶν νιρβανῆ ἵνα ἐπαγρυπνῶσιν ὅπως «ὁ νόμος τοῦ Λωτοῦ» (ἀπόκρυφοι ἐπιστῆμαι) μηδέποτε δυνηθῇ ἀποκαλυφθῆναι τῷ ὄχλῳ καὶ μηδεὶς ἀνάξιος ὀπαδὸς κατισχύσῃ ῥυπῶσαι τὰς ἱερὰς τῶν μυστῶν κλάσεις.

«Οὐδεὶς ὀφείλει ἐκλογῆναι μὴ ἐξασκήσας ἐφ' ὅλην τὴν ζωὴν αὐτοῦ τὰς δέκα ἀρετὰς, ἐναῖς καθ' ἃ ὁ θεῖος Μανοῦς λέγει, συνίσταται τὸ καθῆκον.

«Ἡ ἄνευ γογγυσμοῦ ὑποταγὴ—ἡ ἀνταπόδοσις τοῦ ἀγαθοῦ ἀντὶ τοῦ κακοῦ—ἡ ἐγκράτεια—ἡ εὐθύτης—ἡ ἁγνότης—ἡ σωφροσύνη—ἡ καταστολὴ τῶν αἰσθήσεων—ἡ γνῶσις τῆς ἁγίας Γραφῆς—ἡ γνῶσις τῆς ὑπερτάτης ψυχῆς—ἡ λατρεία τῆς ἀληθείας—ἡ ἀποχὴ τῆς ὀργῆς, τοιοῦτοί εἰσιν οἱ κανόνες οἵτινες ὀφείλουσι διέπειν τὴν διαγωγὴν ἀληθινοῦ τινος νιρβανῆ.

«Ὁ κληθεὶς εἰς τὸ διευθύνειν τοὺς ἄλλους ὑποτασσέσθω εἰς πάσας τὰς ἐντολὰς τῶν ἱερῶν βιβλίων.

«Μηδόλως ἐπιθυμησάτω τὸν θάνατον, μὴ ἐπιθυμείτω τὴν ζωὴν, ὡς ὁ θεριστὴς ὅστις ἐπελθούσης τῆς ἑσπέρας κεκμηκὼς ἀναμένει τὸν μισθὸν αὐτοῦ ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ κυρίου, οὕτως ἀναμενέτω ἵνα ἡ στιγμὴ ἔλθῃ.

«Καθαριζέτω τὰ βήματα αὐτοῦ προσέχων ποῦ τίθησι τὸν πόδα, καθαριζέτω τὸ ὕδωρ ὅπερ πιεῖν ὀφείλει, ἵνα μηδενὶ ζώῳ ἐπενέγκῃ τὸν θάνατον, καθαριζέτω τοὺς λόγους αὐτοῦ διὰ τῆς ἀληθείας, καθαριζέτω τὴν ψυχὴν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀρετῆς.

«Ὑφιστάσθω ἐν ὑπομονῇ τὰς ὕβρεις καὶ τοὺς ῥαβδισμοὺς τοὺς κακοὺς λόγους μηδέποτε αὐτοὺς ἀνταποδιδοὺς· προσεχέτω πρὸ πάντων μὴ διαφυλάξῃ μνησικακίαν οἱωδήτινι διὰ τὸ ἄθλιον τοῦτο σῶμα.

«Μελετῶν περὶ τῶν ἡδονῶν τῆς ὑπερτάτης ψυχῆς μηδενὸς ἔχων ἀνάγκην ἀπρόσιτος πάσῃ ἐπιθυμίᾳ τῶν αἰσθήσεων, ἄνευ ἑτέρας κοινωνίας ἐκτὸς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ σκέψεως, ζήτω ἐνταῦθα ἐν τῇ σταθερᾷ προσδοκίᾳ τῆς αἰωνίας μακαριότητος.

«Μηδέποτε ἐρχέσθω πρὸς τὰ μέρη, εἰς ἅπερ φοιτῶσιν οἱ Γκρηχαστᾶ καὶ οἱ Πουρσχίτα (μύσται τοῦ πρώτου βαθμοῦ) οἵτινες οὔπω τὸν κόσμον ἐξ ὁλοκλήρου ἀπηρνήσαντο.

«Φευγέτω ἀπὸ πάσης συνελεύσεως, καὶ ἀφ' ἐκείνης μάλιστα ἐν ᾗ μόνον βραχμᾶνες παρίστανται· προσεχέτω διὰ τὴν αἰωνίαν

αὐτοῦ σωτηρίαν, μὴ προσέλθη εἰς μέρη ἔνθα φονεύουσι πτηνὰ καὶ κῦνας.

* * *

«Πινάκιον ξύλινον, ἀγγεῖον πήλινον καὶ κάνιστρον ἐξ ἰνδοκαλάμου εἰσὶ τὰ καθαρὰ σκεύη τὰ ἐπιτετραμμένα ὑπὸ τοῦ Μανοῦ οὐδὲν ἐκ μετάλλου πολυτίμου ὀφείλει διατηρῆσαι.

* * *

«Σκεψάσθω ὅτι τὸ ζωϊκὸν Πνεῦμα ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ Μεγάλου ὅλου ὑφίσταται μετασχηματισμοὺς δέκα δισεκατομμυρίων πρὶν ἢ ἐνδύσηται τὸ ἀνθρώπινον σχῆμα.

* * *

«Παρατηρησάτω ὁποῖά εἰσι τὰ ἀνυπολόγιστα δεινὰ ἅπερ προέρχονται ἐκ τῆς ἀδικίας, καὶ αἱ μεγάλαι χαραὶ αἵτινες γεννῶνται ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀρετῆς.

* * *

«Φερέτω ἀκαταπαύστως τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τελειοτήτων καὶ τῆς ἀδιαιρέτου οὐσίας Παραμάτμα—τῆς μεγάλης ψυχῆς—ἥτις παροῦσά ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς σώμασι, τόσον ἐν τοῖς ὑποδεεστάτοις ὅσον καὶ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

* * *

«Καλῶς γινωσκέτω ὅτι ἓν ἄτομόν ἐστιν ἡ ἀκριβὴς παράστασις τοῦ Μεγάλου Ὅλου.

* * *

«Ὁ Νιρβανῆς ἐξιλασκέτω τὰ ἑαυτοῦ παραπτώματα διὰ τῆς συννοίας, τῆς μελέτης τῆς καταστολῆς πάσης ἐπιθυμίας τῶν αἰσθήσεων τῶν ἀξιομίσθων αὐστηροτήτων, καταστρεψάτω ἐν ἑαυτῷ πάσας τὰς ἀτελείας τὰς ἀντιστρατευομένας τῇ θείᾳ φύσει.

Τοιοῦτός ἐστιν ὁ κανὼν τῆς διαγωγῆς τῆς ἐπιβεβλημένης τοῖς σαννυασσῆ, νιρβανῆ, οἵτινες ἐποφθαλμιῶσιν εἰς τὸ λαβεῖν μέρος ἐν τῷ ἀνωτάτῳ συμβουλίῳ. Τὸ συμβούλιον τοῦτό ἐστι κάτοχον ἐξουσιῶν πειθαρχικῶν εὐρυτάτων, ἵνα κωλύσῃ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν μυστηρίων τῆς μυήσεως.

Ἰδοὺ αἱ τρομεραὶ ποιναὶ ἅς περ ἐπιβαλεῖν δύναται.

* * *

«Πᾶς μεμυημένος, οἱῳδήτινι βαθμῷ καὶ ἂν ἀνήκῃ ὅστις ἀποκαλύπτει τὸν μέγαν ἱερὸν τύπον διὰ τοῦ θανάτου τιμωρεῖται.

* * *

«Πᾶς μεμυημένος τοῦ τρίτου βαθμοῦ, ὅςις ἀποκαλύπτει πρὶν τοῦ ἀπαιτουμένου χρόνου τοῖς μεμυημένοις τοῦ δευτέρου βαθμοῦ τὰς ὑψηλὰς ἀληθείας, ὀφείλει ὑφίστασθαι τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου.

* * *

«Πᾶς μεμυημένος τοῦ δευτέρου βαθμοῦ ὅστις τὸ αὐτὸ πράττει πρὸς τοὺς μεμυημένους τοῦ πρώτου βαθμοῦ, κηρύττεται ἀκάθαρτος ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη καὶ παρελθούσης τῆς χρονικῆς ταύτης περιόδου ῥίπτεται εἰς τὴν ὑποδεεστέραν κλάσιν (τὸν πρῶτον βαθμόν).

* * *

«Πᾶς μεμυημένος τοῦ πρώτου βαθμοῦ, ὅστις παραδίδωσι τὰ μυστικὰ τῆς μυήσεως αὐτοῦ τοῖς μέλεσι τῶν ἄλλων φυλῶν δι' ἃς ἡ ἐπιστήμη ὀφείλει εἶναι βιβλίον κεκλεισμένον ὀφείλει ἀποστερεῖσθαι τῆς ὁράσεως καὶ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τῆς γλώσσης καὶ τῶν δύο χειρῶν, ἵνα μὴ ποιήσηται κατάχρησιν παντὸς ὅ,τι ἔμαθεν, ἀποπέμπεται ἀπὸ τοῦ ναοῦ καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς αὐτοῦ.

* * *

«Πᾶς ἄνθρωπος τῶν τριῶν ὑποδεεστέρων φυλῶν, ὅστις κατορθοῖ εἰσελθεῖν εἰς μυστικὰ ἄσυλα, καὶ καταλαβεῖν τοὺς τύπους τῶν ἐπικλήσεων ὀφείλει τῷ πυρὶ παραδίδοσθαι.

* * *

«Ἐὰν δὲ γυνὴ παρθένος τυγχάνῃ περιορισθήτω ἐν τῷ ναῷ καὶ καθιερωθήτω εἰς τὴν λατρείαν τοῦ πυρός.

(Ἀγκρουσιαδὰ Παρικχαί).

Ἐκτὸς τῶν καθηκόντων αὐτοῦ τούτων ὡς δικαστήριον τῆς μυήσεως, τὸ συμβούλιον τοῦτο εἶχεν ἐπίσης τὴν ἐπιφόρτισιν τοῦ διαχειρίζεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῆς παγόδας τοῦ προβλέπειν περὶ τῶν ἀναγκῶν πάντων τῶν μελῶν τῶν τριῶν κλάσεων, αἵτινες ἔζων καθ' ὁλοκληρίαν ἐν κοινότητι καὶ τοῦ διευθύνειν ἐν ταῖς περιοδείαις αὐτῶν τοὺς Φακίρας τοὺς ἔχοντας τὴν ἄδειαν τοῦ ἐνεργεῖν ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἀποκρύφου δυνάμεως.

Ὁ βραχματμάς, οὗτινος ἡ ἐκλογὴ αὐτῷ

ἀνῆκεν, οὐκ ἠδύνατο ληφθῆναι εἰμὴ ἀπὸ τῶν κόλπων αὐτοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΒΡΑΧΜΑΤΜΑ.

Ὁ βραχματμὰς ἐξελέγετο μεταξὺ τῶν σπανίων μεμυημένων τῶν καθιερωμένων τῇ σωφροσύνῃ μελῶν τοῦ ὑπερτάτου συμβουλίου. Ἐννοήσει τις τὸν κίνδυνον παρομοίου εὐχῆς ὅταν μάθῃ ὅτι πᾶς βραχμᾶν ἀρχόμενος τῆς μυήσεως, προφέρων αὐτὴν, ὤφειλε καταναγκαστικῶς φθάσαι εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ Ὑογκουῆ εἴπερ οὐχὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἤθελεν ἄρξασθαι δευτέραν σειρὰν νέων μετενσαρκώσεων. Μὴ ἀποτίσας τὸ χρέος τῶν προγόνων, διὰ τῆς γεννήσεως υἱοῦ δυναμένου ἐξακολουθῆσαι τὴν γενεαλογικὴν ἅλυσον καὶ ἱερουργῆσαι ἐν τῇ κηδείᾳ αὐτοῦ ἠναγκάζετο ἐπανελθεῖν ὑπὸ νέον ἀνθρώπινον περικάλυμμα ἵνα ἐκπληρώσῃ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καθῆκον.

Οἱ Ὑογκουῆ ἢ μέλη τοῦ συμβουλίου τῶν ἑβδομήκοντα, κατὰ λόγον τοῦ βαθμοῦ τῆς ἁγιότητος, πρὸς ὃν ἦσαν ἀφιγμένοι, οὐδόλως ὑφίσταντο ἐπὶ τῆς γῆς νέας μετενσαρκώσεις ἠδύναντο ἄρα ἀδιαφόρως εἶναι οἰκογενειάρχαι ἢ διαφυλάξασθαι ἐπίσης σώφρονες ὡς καὶ οἱ δόκιμοι. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ὀλιγάριθμον τῶν δεκτῶν γενομένων ἐν τῷ εἴδει τούτῳ τοῦ συνεδρίου, ὁ βραχμᾶν ὅστις περατῶν τὴν μαθητείαν αὐτοῦ προὔφερε τὸν τρομερὸν ὅρκον ὡς ὀνομάζει αὐτὸν τὸ «βιβλίον τῶν πνευμάτων» ἐξετίθετο εἰς τὸ ποιῆσαι ἔναρξιν σειρᾶς νέων ὑπάρξεων ἀπὸ τῆς πρώτης Μονάδος ἥτις ἔρχεται ἐμψυχώσουσα τὸ ἔμβρυον τῆς μυίας μέχρι τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις τυγχάνει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ ἐντελεστάτη ἔκφρασις τοῦ ζωϊκοῦ σχήματος.

Ὁ βραχματμὰς οὐδόλως ἠδύνατο ἐκλεχθῆναι εἰμὴ μεταξὺ τῶν Ὑογκουῆ τῶν ὑποσχεθέντων σωφροσύνην, τοῦτο ὅμως ἐγένετο οὐχὶ ἕνεκα τῆς ἐκτοῦ ὅρκου τούτου τεκμαιρομένης ἁγιότητος· διότι ἅμα προχει ριζόμενος, εἰ καὶ ἐννενηκοντούτης ἐτύγχανεν, ὤφειλεν, ἵνα ἡ ἐκλογὴ θεωρηθῇ ἐπικεκυρωμένη δοῦναι ἀπόδειξιν τῆς ἀνδρικῆς αὐτοῦ ἡλικίας; συνερχόμενος μετά τινος τῶν νεαρῶν παρθένων τῆς παγόδης ἣν ἐδίδοσαν αὐτῷ ὡς σύζυγον.

Τὰ ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης γεννώμενα ἄρρενα ἐτίθεντο ἐπὶ πλέγματος ἐκ λύγου ὅπερ ἀφίεσαν εἰς τὸ ρεῦμα ποταμοῦ τινος· εἴπερ τὸ ὕδωρ ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὴν ὄχθην μετεκομίζετο εἰς τὸν ναὸν ἔνθα ἐθεωρεῖτο ἤδη ὡς μύστης τοῦ τρίτου βαθμοῦ· ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων πάντες οἱ ἱεροὶ τύποι τῶν ἐπικλήσεων παρεδίδοντο αὐτῷ· εἰ δ' ἐξ ἐναντίας ἡ κοιτὶς ἠκολούθει τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ, τὸ βρέφος ἐρρίπτετο μεταξὺ τῶν παριῶν ἀνέτρεφον αὐτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΟΙ ΥΟΓΚΟΥΗ.

Πρὶν ἢ σπουδάσωμεν αὐτὴν τὴν βάσιν τῆς διδασκαλίας τῶν Πιτρῆ-Πνευμάτων- καὶ ἐξετάσωμεν τὰς ἐξωτερικὰς ἐκδηλώσεις, δι' ὧν οἱ Ἰνδοὶ πειρῶνται ἀποδεῖξαι τὴν ὕπαρξιν τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων, μένει ἡμῖν ἵνα εἴπωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν Ὑογκουῆ.

Ἡ κοινωνικὴ τάξις τοῦ Ὑογκουῆ εἰς ἣν φθάνει ὁ μεμυημένος τοῦ τρίτου βαθμοῦ, μέλος τοῦ συμβουλίου τῶν παλαιῶν, ὅστις ἐποιήσατο ἀποχὴν τῶν σαρκικῶν σχέσεων, ἐστὶ κατάστασις, λέγει τὸ β ι β λ ί ο ν τ ῶ ν Π ν ε υ μ ά τ ω ν, τόσον ὑψηλὴ, ὥστε παρέχει τοῖς ὀπαδοῖς αὐτῆς, ἐπὶ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς αὐτῶν πλείω ἀξίαν ἢ ὅσην δύναιτο ἀποκτῆσαι τὸ κοινὸ τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ δέκα ἑκατομμύρια γενεῶν καὶ μετεμψυχώσεων νέων.

Ὁ Ὑογκουῆς ἐστι τόσον ἀνώτερος πάντων τῶν μεμυημένων τῆς ὑψηλοτέρας τάξεως, ὅσον καὶ τὰ πνεύματα ὑπέρτερά εἰσι τῶν ἀνθρώπων.

« Οὐδόλως πρέπει, λέγει τὸ βιβλίον «Ἀγχρουσιάδα Παρικχαί,» ἵνα κίνημά τι λύπης, ἢ ἐνθουσιασμὸς ἐφήμερος ἐμπνεύσωσι βραχμᾶνί τινι τὴν ἀπόφασιν τοῦ προφέρειν τὸν ὅρκον τῆς σωφροσύνης. Ἡ κλῆσις αὐτοῦ ὀφείλει εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐξετάσεως ὡρίμως ἐσκεμμένης, καὶ ἔχειν ὡς ἐλατήριον οὐχὶ τὴν φιλοδοξίαν τοῦ ἀνυψώσασθαι εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα, ἀλλὰ τὴν ἀηδίαν τοῦ κόσμου καὶ τὰς ἀπολαύσεις αὐτοῦ, καὶ ἐπι-

θυμίαν διάπυρον τοῦ φθάσαι εἰς τὴν τελειοποίησιν.»

«Ὀφείλει αἰσθάνεσθαι ἱκανὸς ἀπολύτου ἀποσπάσεως πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς. Εἴπερ διέτρεφεν εἰσέτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὸ ἐλάχιστον ὅρμημα πρὸς τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, ἅπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἐκζητοῦσι μετὰ τόσης προθυμίας, εἴη ἂν τοῦτο ἀρκετὸν ποιῆσαι αὐτὸν ἀπολέσαι αὐτὸν τὸν καρπὸν τῆς ἑαυτοῦ μετανοίας.»

Ὅτε ἄρα ὁ βραχμασαρῆς, οὗτινος ἡ δοκιμασία λαμβάνει πέρας, καλῶς σκεψάμενος περὶ τοῦ μέρους ὅπερ λαβεῖν ὀφείλει, ἔρχεται εἰς τὴν συνέλευσιν τῶν μεμυημένων, γνωστοποιεῖ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ καὶ καθικετεύει τοὺς παλαιοὺς ἵνα προβῶσιν εἰς τοὺς τύπους καὶ μετὰ τῆς συνήθους τελετῆς εἰς τὴν ἀποδοχὴν τῶν πανδήμων ὅρκων οὓς θέλει προφέρειν.

Τὴν ὡρισμένην διὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην πρᾶξιν ἡμέραν, ὁ ὑποψήφιος καθαρίζεται ἐν πρώτοις διὰ ἀπολούσεων. Ἐφοδιάζεται διὰ δέκα τεμαχίων ὑφάσματος, ἱκανοῦ ἵνα καλύψῃ τοὺς ὤμους· τέσσαρα τῶν τεμαχίων τούτων εἰσὶν ὡρισμένα πρὸς ἰδίαν αὐτοῦ χρῆσιν, τὰ δὲ ἕτερα ἓξ ὀφείλουσιν ἵνα δοθῶσιν ὡς δῶρον τοῖς λειτουργοῦσι Πουροχίταις.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Γκουροῦς, ὁ προϊστάμενος τῆς τελετῆς ἐγχειρίζει αὐτῷ βακτηρίαν ἰνδοκαλάμου ἔχοντος ἑπτὰ σπονδύλους, ἄνθη λωτοῦ καὶ κόνιν ἐρυθροξύλου, καὶ ἀνακοινοῖ αὐτῷ εἰς τὸ οὖς ὑποθήκας τινὰς ἐπικλήσεως αἵτινες ἀπαρτίζουσι μέρος τῆς νέας αὐτοῦ θέσεως.

Ἡ βακτηρία αὕτη οὐδόλως ὥρισται ἵνα βοηθῇ αὐτῷ βαδίζοντι, ἀλλ' ἔστιν ἡ μαγικὴ ῥάβδος τῆς μαντείας καὶ τῶν ἀποκρύφων φαινομένων.

«Πέρας λαβούσης τῆς τελετῆς, ὁ Ὑογκουῆς λαμβάνει ἐν τῇ χειρὶ τὴν μαγικὴν αὐτοῦ ῥάβδον, κολοκύνθην ἵνα πίνῃ, δέρμα δορκάδος, χρησιμεῦσον αὐτῷ ὡς στρωμνή, ἀντικείμενα ὀφείλοντα ἀπαρτίζειν πάντα τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ, ἅτινα οὐδέποτε ἐγκαταλείπει καὶ ἀναχωρεῖ μνημονεύων τῶν τύπων τῶν μαγικῶν ἐξορκισμῶν, οὓς ἐδίδαξεν αὐτὸν ὁ ἀνώτατος γκουροῦς.

Ἐκτὸς δὲ τῶν ἀπολούσεων, τῶν τελετῶν καὶ τῶν προσευχῶν αἷς ὑπόκειται ὡς πάντες οἱ μεμυημένοι, ὀφείλει προσέτι ὑποτάσσεσθαι ταῖς ἑπομέναις διατάξεσιν.

« Ἑκάστην πρωΐαν, μετὰ τὰς ἀπολούσεις αὐτοῦ, ὀφείλει ἀλείφειν ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ σποδοῦ· οἱ ἕτεροι μεμυημένοι μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν ἀλείφουσιν.

« Οὐδὲν ἕτερον ὀφείλει τρώγειν καθ' ἑκάστην, μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, εἰμὴ τὴν ποσότητα τοῦ ὀρυζίου τὴν δυναμένην χωρῆσαι ἐν τῷ κοίλῳ τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

« Δέον ἵνα παραιτήσηται τῆς χρήσεως τῶν Βετάλων.

Ὀφείλει ἀποφεύγειν τὴν συνοδίαν τῶν γυναικῶν, καὶ μάλιστα ἀποφεύγειν τὸ βλέπειν αὐτάς.

« Ἅπαξ τοῦ μηνὸς ξυρίζεται τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον.

« Οὐδὲν ἕτερον δύναται φέρειν εἰμὴ σανδάλια ξύλινα.

« Ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης μόνης ὀφείλει ζῆν.

«Καίτοι Ὑογκουῆς τις, λέγει τὸ σύγγραμμα ὅπερ χρησιμεύει ἡμῖν ὡς ὁδηγός, ἔχων τὸ δικαίωμα τοῦ ζητᾶν ἐλεημοσύνην, προσφορώτερόν ἐστιν ἵνα λαμβάνῃ αὐτὴν δίχα τοῦ ζητῆσαι· κατὰ συνέπειαν δέ, ὅταν πεινάσῃ, παρουσιασθήσεται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦ κόσμου, μηδὲν λέγων καὶ μηδόλως ἐκτιθεὶς τὰς ἑαυτοῦ ἀνάγκας. Ἐὰν δώσωσί τι αὐτῷ ἐκ θελήσεως καλῆς, δεχθήσεται αὐτὰ δι' ὕφους ἀδιαφόρου, μηδεμίαν εὐχαριστήριον προφέρων. Ἐὰν δὲ μηδὲν αὐτῷ δώσωσιν, ἀποσυρθήσεται μηδόλως θλιβόμενος καὶ μηδεμίαν δυσαρέσκειαν ἀποδεικνύων, καὶ μηδὲ παραπονεθήσεται, ἐὰν τὸ προσφερόμενον κακῆς γεύσεως τύχῃ.

« Οὐδόλως καθιεῖ ἵνα φάγῃ.

« Κτίσεται κατοικίαν ἐρημίτου παρά τινι ποταμῷ ἢ λίμνῃ διὰ τὴν εὐκολίαν τῶν ἑαυτοῦ ἀπολούσεων.

« Ἐν ὁδοιπορίᾳ, οὐδαμοῦ διαμενεῖ, ἀλλὰ διέρχεται μόνον διὰ τῶν κατοικουμένων χωρῶν.

« Ὀφείλει βλέπειν πάντας τοὺς ἀνθρώπους διὰ τοῦ αὐτοῦ βλέμματος, θήσεται δὲ ὑπεράνω πάντων τῶν συμβαινόντων, καὶ θεωρήσει διὰ τῆς ἐντελεστάτης ἀδιαφορίας τὰς ποικίλας ἐπαναστάσεις αἵτινες ταράττουσι τὸν κόσμον καὶ ἀνατρέπουσι τὰ κράτη.

« Ἡ μοναδικὴ αὐτοῦ μέριμνα ἔσεται τὸ ἀποκτῆσαι τὸ πνεῦμα τῆς σοφίας καὶ τὸν βαθμὸν τῆς πνευματικότητος ἅτινα ἐπὶ τέλους μέλλουσι συνενῶσαι αὐτὸν μετὰ τῆς θεότητος, ἥπερ μακρὰν ἀπωθοῦσιν ἡμᾶς τὰ δημιουργήματα καὶ τὰ πάθη. Ἵνα φθάσῃ δὲ εἰς τοῦτο τὸ τέλος, ὀφείλει ἐξασκῆσαι ἀπόλυτον κράτος ἐπὶ τῶν ἑαυτοῦ αἰσθήσεων, καὶ καθυποτάξαι ἐξ ὁλοκλήρου τὴν ὀργὴν, τὸν φθόνον, τὴν φιλαργυρίαν, τὴν λαγνείαν καὶ πάντα τὰ ἀκανόνιστα κινήματα τῆς ψυχῆς, ὧν ἄνευ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ σκληραγωγίαι αὐτοῦ οὐδένα καρπὸν δώσουσιν. »

Ἑκάστην ἑσπέραν, ὁ Ὑογκουῦ ὑπάγει εἰς παγόδαν, μὴ ἐγκαταλείπων τὴν μαγικὴν αὐτοῦ βακτηρίαν τὴν κολοκύνθην καὶ τὸ δέρμα τῆς δορκάδος, καὶ ἐκεῖ διελθὼν ἐν τῷ πυκνοτάτῳ σκότει πολλὰς ὥρας ἐν τῇ κατοπτεύσει, προσπαθῶν ὠθῆσαι τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπαλλάττεσθαι τοῦ σώματος ἵνα ὑπάγῃ συνδιαλεξομένη μετὰ τῶν πνευμάτων ἐν τοῖς ἀπείροις διαστήμασι δίδωσι πέρας τῇ νυκτὶ αὐτοῦ διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἐμφανίσεων καὶ τῶν ἐξορκισμῶν οὓς διδάσκουσιν αὐτὸν οἱ ἀνώτατοι γκουρσοῦ.

Ὅτε δὲ κατὰ τὸ ὀγδοηκοκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ ἡ τύχη ἢ ἁγιότης αὐτοῦ ἀναδείξῃ αὐτὸν διὰ τῶν ψήφων τῶν μεμυημένων ὑπέρτατον βραχματμὰν ἐπανέρχεται οὕτως εἰπεῖν εἰς τὴν ζωὴν καὶ διέρχεται τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἡμέρας ἐν τῇ ἀλλοκωτάτῃ πολυτελείᾳ καὶ τῇ καταχρήσει πασῶν τῶν ἀπολαύσεων.

Λέγουσιν οἱ βραχμᾶνες ὅτι ἡ ἀσκητικὴ αὕτη μακροβιότης τῶν Ὑογκουῦ διατηρεῖ αὐτοῖς πολλάκις μέχρι τοῦ ἐσχάτου γήρως πάσας τὰς ἀνδρικὰς δυνάμεις τῆς ὡρίμου ἡλικίας, καὶ ὅτι οὐδόλως σπάνιόν ἐστι τὸ βλέπειν τοὺς βραχματμὰς ἀφιέντας μεθ' ἑαυτοὺς πολυαρίθμους ἀπογόνους· ἀλλ' οὐδόλως δυνάμεθα ἐξελέγξαι τὰς διαβεβαιώσεις τῶν βραχμάνων.

Ἔδομεν πέρας ταῖς περιληπτικωτάταις ταύταις γνώσεσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων κλάσεων τῶν μεμυημένων ἃς ἠναγκάσθημεν δοῦναι πρὸς κατάληψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἀντικειμένου· καίτοι δὲ ἀγόνων οὐσῶν λεπτομερειῶν τινῶν, παρακαλοῦμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἵνα ἀκολουθήσωσιν αὐτὰς μετὰ προσοχῆς· διότι αὗται εἰσὶν εἰσαγωγὴ ἀναγκαία τῶν ἑπομένων.

Ἀλλὰ προσθώμεθα μίαν ἔτι λέξιν περὶ τῶν ἑπτὰ σπονδύλων τῆς ῥάβδου τοῦ Ὑογκουῆ.

Ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ ἐστι μαγικὸς ἐν τῇ Ἰνδικῇ. Δύναταί τις κρίναι περὶ τοῦ βαθέος σεβασμοῦ ὃν οἱ βραχμᾶνες ὁμολογοῦσιν αὐτῷ ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν μερῶν, ἅτινα ἀνὰ ἑ π τ ὰ πάντοτε τυγχάνουσι, καὶ οἷς τισιν ἀποδιδοῦσιν ἔκτακτον μαγικὴν δύναμιν.

Σάπτα Ρίσιοι, οἱ ἑπτὰ σοφοὶ τῆς Ἰνδικῆς.
Σάπτα Ποῦρα, αἱ ἑπτὰ οὐράνιαι πόλεις.
Σάπτα Δουΐπα, αἱ ἑπτὰ ἅγιαι νῆσοι.
Σάπτα Σαμουδρὰ, αἱ ἑπτὰ θάλασσαι.
Σάπτα Νάδυ, οἱ ἑπτὰ ἱεροὶ ποταμοί.
Σάπτα Παρβαττὰ, τὰ ἑπτὰ ἅγια ὄρη.
Σάπτα Ἀρανία , αἱ ἑπτὰ ἱεραὶ ἔρημοι.
Σάπτα Βροῦκχα, τὰ ἑπτὰ οὐράνια δένδρα.
Σάπτα Κοῦλα, αἱ ἑπτὰ φυλαί.
Σάπτα Λόκα, οἱ ἑπτὰ ἀνώτεροι καὶ ὑποδεέστεροι κόσμοι, κτλ......

Κατὰ τοὺς βραχμάνας ὁ ἀριθμὸς ἑπτὰ περιλαμβάνει ἐν τῇ μυστικῇ αὐτοῦ ἐννοίᾳ παράστασιν ἀλληγορικὴν τοῦ μὴ ἀποκαλυφθέντος θεοῦ δηλ. τοῦ ἀ γ ν ώ σ τ ο υ, τῆς ἀρχικῆς τριάδος καὶ τῆς ἐκδεδηλωμένης τριάδος.

ΖΥΑΟΥΣ,
Θ ε ὸ ς ἄ γ ν ω σ τ ο ς,
Σπέρμα ἀθάνατον παντὸς ὅ,τι ὑπάρχει.

ΤΡΙΑΣ ΑΡΧΙΚΗ
ΝΑΡΑ—ΝΑΡΙ—ΒΙΡΑΤΖ.

Ὁ Ζυαοῦς διελὼν τὸ ἑαυτοῦ σῶμα εἰς δύο μέρη ἀρσενικὸν καὶ θηλικὸν, Νάρα καὶ Νάρι

παρήγαγε τὸν Βιράτζ, τὸν λόγον τὸν δημιουργόν.

ΤΡΙΑΣ ΕΚΔΕΔΗΛΩΜΕΝΗ ΒΡΑΧΜΑΣ—ΒΙΣΧΝΟΥΣ—ΣΙΒΑΣ

Ἡ ἀρχικὴ τριὰς καθαρῶς δημιουργική, μετασχηματίζεται εἰς τριάδα ἐκδεδηλωμένην ἵνα, ἐξελθόντος ἅπαξ τοῦ σύμπαντος ἐκ τοῦ χάους, δημιουργῇ διαρκῶς, συντηρῇ αἰωνίως καὶ φθείρῃ ἀκαταπαύστως.

Μνημονεύσωμεν ὡς σημεῖον ἀνεξίτηλον τῆς πηγῆς ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἀπεδίδοσαν ὡσαύτως μυστηριώδη ἔννοιαν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ ἑπτά.

Μέλλομεν ἰδεῖν ἐν τοῖς ἑπομένοις πόσον στενοὶ εἰσὶν οἱ δεσμοὶ τῆς συγγενείας οἱ ἑνοῦντες τὴν ἑβραϊκὴν καββάλην μετὰ τῆς διδασκαλίας τῶν πνευμάτων τῆς Ἰνδικῆς.

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

ΠΕΡΙ ΥΓΡΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΞΗΡΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΥΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΩΠΟΝΙΑΝ.

—=—

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Γ. ΟΡΦΑΝΙΔΟΥ

—=—

Εἴδομεν εἰς τὸ προηγούμενον φυλλάδιον ἐκ ποίων καὶ πόσων ἀερίων σύγκειται ὁ ἀτμοσφαιρικὸς ἀήρ· σήμερον θέλομεν ἐξετάσει τὸ ὕδωρ, τὸ τόσον χρήσιμον εἴς τε τὰ ζῶα καὶ τὰ φυτά. Ἐπιστεύετο τὸ πάλαι ὅτι καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ἦτο στοιχεῖον· ἀλλά, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ, τοῦτο εἶναι σῶμα σύνθετον. Εἶναι δὲ τόσον ἀναγκαῖον διὰ πᾶν ὅτι, ζῇ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον, εἴτε ζῶον εἶναι εἴτε φυτόν, ὥστε ἂν λείψῃ πρὸς στιγμὴν τὸ πᾶν θέλει ἐρημωθῇ, καὶ πολλὰ ἀκόμη εἴδη λίθων εἰς τῶν ὁποίων τὴν σύνθεσιν ἐμβαίνει τὸ ὕδωρ δὲν ἤθελον ὑπάρξει· διὰ τοῦτο καὶ ὁ παλαιὸς φιλόσοφος Θαλῆς τὸ ἐθεώρει ὡς τὸ πρώτιστον καὶ ἄριστον στοιχεῖον τοῦ παντός·

Σήμερον λοιπὸν εἶναι γνωστόν, ὅτι, ὅπως δύω καὶ δύω κάμνουσι τέσσαρα, οὕτω καὶ τὸ ὕδωρ εἶναι σύνθετον ἐκ δύω ἀερίων, καὶ τὸ μὲν ἓν εἶναι τὸ ὀξυγόνον (τὸ ὁποῖον εἴδαμεν ὅτι ἀποτελεῖ τὸν ἀέρα ἑνούμενον μετὰ τοῦ ἀζώτου καὶ ἐλαχίστης τινὸς ποσότητος ἀνθρακικοῦ ὀξέως), τὸ δὲ ἄλλο ἀέριον ὀνομάζεται ὑδρογόνον. Ὅταν λοιπὸν ἔλθωσιν εἰς συνάφειαν 89 μέρη ὀξυγόνου μὲ 11 περίπου μέρη ὑδρογόνου εἰς βάρος, τότε ἀμέσως παράγονται 100 μέρη ὕδατος.

Τὸ ὕδωρ δὲν εὑρίσκεται μόνον εἰς τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας καὶ τὴν θάλασσαν, ἀλλ' εὑρίσκεται ἐν καταστάσει ἀτμῶν καὶ εἰς τὴν ἀτμοσφαῖραν. Ὅταν δὲ οἱ ἀτμοὶ οὗτοι πυκνωθῶσι τότε σχηματίζουσι τὰ νέφη· ὅταν καὶ τὰ νέφη πυκνωθῶσι περισσότερον τότε σχηματίζεται ἡ βροχή· ὅταν δὲ τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον θὰ πέσῃ ὡς βροχή, παγώσῃ εἰς τὰ ὕψη ἐκ τοῦ ψύχους, τότε μεταβάλλεται εἰς χιόνα ἢ χάλαζαν. Ἀναβαίνει λοιπὸν ἀκαταπαύστως τὸ ὕδωρ εἰς τὰ ὕψη εἰς κατάστασιν ἀοράτων ἀτμῶν, καὶ καταβαίνει ὑπὸ μορφὴν βροχῆς, ὁμίχλης, χιόνος, ἢ χαλάζης, διὰ νὰ ἀναβῇ πάλιν καὶ νὰ καταβῇ μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος πρὸς συντήρησιν τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν.

Ὑγρασίαν λοιπὸν λέγοντες ἐννοοῦμεν τὴν ὕπαρξιν τοῦ ὕδατος εἰς κατάστασιν ἀτμῶν ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ καὶ ξηρασίαν λέγοντες ἐννοοῦμεν τοὐναντίον τὴν ἔλλειψιν τῶν τοιούτων ἀτμῶν. Ὑγρὰν δὲ γῆν καλοῦμεν τὴν περιέχουσαν, ἀπορροφῶσαν καὶ διατηροῦσαν περισσότερον ὕδωρ· ξηρὰν δὲ τοὐναντίον τὴν μικρὰν ποσότητα ὕδατος διατηροῦσαν.

Ἂς ἐξετάσωμεν πρῶτον τὴν ὑγρασίαν ὡς πρὸς τὴν γῆν.

Ἡ ὑγρασία τῆς γῆς ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν φυτῶν διαφοροτρόπως κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους· ἐν καιρῷ ἔαρος καὶ θέρους,

ὅτε εἰς τὸ κλίμα μας ἡ θερμότης εἶναι μεγαλειτέρα, ἡ μετρία καὶ διαρκὴς ὑγρασία τῆς γῆς προστατεύει τὴν βλάστησιν τῶν σπερμάτων, διαλύει τὰς θρεπτικὰς οὐσίας, ἀποσυνθέτει τὰ λιπάσματα, καὶ τέλος χρησιμεύει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ὡς τροφὴ τοῦ φυτοῦ ἀπορροφωμένη διὰ τῶν ριζῶν, καὶ καθιστῶσα πορωδέστερον τὸ μέρος ὅπου αὗται εἰσδύουσιν. Ὅταν ὅμως ἡ ὑγρασία τῆς γῆς ἦναι ὑπερβολική, τότε, τοὐναντίον, ἐπιφέρει τὴν σῆψιν τῶν σπειρομένων σπερμάτων, τὴν καταστροφὴν τῶν ριζῶν, τὴν παραγωγὴν βλαστήσεως ἀτελοῦς καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς ποιότητος τῶν καρπῶν καὶ τῶν νέων ἐν αὐτοῖς σπερμάτων. Ἐν ὥρᾳ δὲ χειμῶνος ἡ ὑγρασία της γῆς καθιστᾷ τὸν παγετὸν καὶ τὴν πάχνην μᾶλλον ἐπαισθητὴν καὶ βλαπτικήν. Πρὸς ταῦτα πάντα ἡ ἰδιότης τὴν ὁποίαν ἔχουσι γαῖαι τινες νὰ κρατῶσι τὸ ὕδωρ, ἐπηρεάζει πολὺ τὸν ὅλον αὐτῶν φυσικὸν χαρακτῆρα. Ὅθεν αἱ μὲν ὑγραὶ γαῖαι εἶναι καὶ λέγονται ψ υ χ ρ α ί, παράγουσιν ὀψίμως τοὺς καρπούς, ἀλλὰ διατηροῦσιν ἀφ' ἑτέρου περισσοτέραν γονιμότητα ἐν καιρῷ ξηρασίας· αἱ δὲ μὴ διαπεριώμεναι πολὺ ὑπὸ τοῦ ὕδατος λέγονται θ ε ρ μ α ί, παράγουσι πρωΐμους καρπούς, ἀλλ' ἐν καιρῷ τοῦ καύσωνος τοῦ θέρους δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ θρέψωσι τὰ ἐν αὐτοῖς βλαστάνοντα φυτά. Αἱ ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ γαῖαι παράγουσι συνήθως καρποὺς μεγαλητέρους καὶ ὀγκωδεστέρους, αἱ δὲ θερμαὶ καὶ ξηραὶ καρποὺς γλυκυτέρους καὶ νοστιμωτέρους.

Πρὸς ἀποφυγήν, λοιπόν, πάσης βλάβης ἕνεκα τῆς ὑπερβολῆς, ἢ τῆς ἐλλείψεως τῆς ὑγρασίας τῶν γαιῶν, ὁ καλλιεργῶν αὐτὰς εἴτε ἀνοίγει χάνδακας πρὸς εκροὴν τῶν περιττῶν ὑδάτων καὶ μετριότητα τῆς ὑγρασίας, εἴτε ἀποφεύγει τὰ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς ξηρασίας κακὰ διὰ τῶν ποτισμάτων.

Ἂς ἴδωμεν τώρα ποίαν ἐνέργειαν ἔχει ἡ ὑγρασία τῆς ἀτμοσφαίρας.

Τὸ ἐν τῷ ἀέρι εἰς κατάστασιν ἀτμῶν εὑρισκόμενον ὕδωρ ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν φύλλων ἀναλόγως τοῦ τρόπου καθ ὃν τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἐνεργεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ριζῶν, τουτέστι ἀπορροφώμενον συντελεῖ εἰς τροφὴν καὶ ὡς ἐκ τῶν ἰδίων του στοιχείων, καὶ ὡς ἐξ ἄλλων ἀερίων τὰ ὁποῖα ἐξατμιζόμενον παραλαμβάνει. Ἀλλὰ τῶν ὑδατμῶν ἡ μὲν ἀρκοῦσα ποσότης μεγάλως ὠφελεῖ, ἡ δὲ παντελὴς ἔλλειψις μεγάλως βλάπτει. Καὶ ἡ μὲν βλάβη τὴν ὁποίαν δύναται να προξενήσῃ ἡ πολλὴ τῆς ἀτμοσφαίρας ὑγρασία συνίσταται εἰς τὸ νὰ καταστρέφῃ τὸν προσδοκώμενον καρπόν, ἐὰν αὕτη συμβῇ ἐν καιρῷ τῆς ἀνθήσεως· γίνεται δὲ τοῦτο δι' αἰτίαν τὴν ὁποίαν θέλω, ἀναγνῶστα μου, σοὶ εἴπει ἄλλοτε ὅταν θὰ σοὶ περιγράψω τίνι τρόπῳ τελοῦνται οἱ γάμοι τῶν φυτῶν· ἐπὶ τοῦ παρόντος σὲ παρακαλῶ νὰ πιστεύσῃς ὡς βέβαιον, ὅτι «ἐὰν εἰς ἀγρὸς σίτου, ἢ ἄλλου φυτοῦ, ἢ ὁποιοσδήποτε δενδρῶν ἐν ὥρᾳ τῆς πλήρους ἀνθήσεως αὐτοῦ, βραχῇ ὑπὸ πυκνῆς ὁμίχλης, ἢ ὑπὸ βροχῆς, ὀλίγους καρποὺς θέλει δώσει εἰς τὸν καλλιεργοῦντα αὐτόν.» Αἱ δυσεξήγητοι ἀφορίαι, αἵτινες συμβαίνουσι μετὰ φυσικήν, ρωμαλέαν, καὶ πολὺν καρπὸν ὑποσχομένην βλάστησιν,, κυρίως ἐκ το ούτων αἰτίων προέρχονται, ἀλλὰ δι' ἄγνοιαν ἀποδίδονται εἰς ἄλλας αἰτίας. Ἡ πολλὴ τῆς ἀτμοσφαίρας ὑγρασία ἐπηρεάζει οὐχ' ἧττον καὶ τὴν ὡρίμανσιν τῶν καρπῶν, καὶ τὴν ποσότητα, καὶ πρὸ πάντων τὴν ποιότητα αὐτῶν.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ ὑπερβολικὴ ξηρασία εἶναι ἐπίσης βλαβερὰ καὶ καταστρεπτική· διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι αὕτη ἐμποδίζει τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν καὶ τὴν σπορὰν αὐτῶν, καθίσταται φονικὴ διὰ τὰ βλαστήσοντα φυτὰ διότι τὰ ὄργανά των δὲν εὑρίσκουσι μέσον τροφῆς. Ἀπορροφῶντα μικρὰν ποσότητα ὑγρασίας, καὶ ἐξατμίζοντα μέγα μέρος τῶν ἐν αὐτοῖς ὑγρῶν, ὑπόκεινται εἰς ἓν εἶδος χρεωκοπίας, ἧς αἱ συνέπειαι εἶναι ὀλέθριαι δι' ὄντα μὴ δυνάμενα νὰ κινηθῶσιν· ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τὰ ὄργανά των, καὶ ἰδίως αἱ κορυφαὶ καὶ τὰ φύλλα των, χαλαροῦνται καὶ κρέμανται μαραινόμενα. ὅταν δὲ ἡ ἀνισότης αὕτη μεταξὺ ἀπορροφήσεως καὶ ἐξατμίσεως ὑπερβῇ τὸ παρὰ τῆς φύσεως διαγραφὲν ὅριον, τότε πᾶν μέσον θεραπείας κα-

θίσταται περιττὸν καὶ ἐπέρχεται ἀμέσως ὁ θάνατος. Καὶ αὐτὰ τὰ ἄφθονα ποτίσματα εἶναι τότε ἀνωφελῆ καὶ ἄσκοπα ὅπως εἶναι εἰς πᾶν νεκρωθὲν σῶμα ἡ τροφή. Διότι διὰ τὰ ὀργανικὰ ὄντα οἷον, ζῶα καὶ φυτά, καλεῖται κυρίως ἀσθένεια καὶ θάνατος ἡ διατάραξις τῆς ἁρμονίας τῶν λειτουργιῶν τῶν διαφόρων ὀργάνων των.

Ἐπὶ τῆς ἁρμονίας ταύτης μεταξὺ τῆς ἀπορροφήσεως καὶ τῆς ἐξατμίσεως βασίζεται καὶ πᾶσα ἐπιτυχία φυτείας· διότι, πᾶν ἐκριζωθὲν πρὸς μεταφύτευσιν δένδρον ἢ φυτόν, ἐπειδὴ ἔχασε ρίζας πολλὰς κινδυνεύει νὰ ξηρανθῇ ἢ σπουδαίως νὰ ἀσθενήσῃ, ἐὰν δὲν ἀφαιρεθῶσι κατὰ τὴν μεταφύτευσιν ἐξ αὐτοῦ ἀνάλογός τις ἀριθμὸς κλάδων, ἢ φύλλων. Ὁ λυπούμενος νὰ ἀφαιρέσῃ ταῦτα (καὶ δυστυχῶς ὑπάρχουσι πολλοὶ τοιοῦτοι) ἑτοιμάζει τὴν βεβαίαν ἀποτυχίαν καὶ καταστροφὴν τῆς φυτείας του. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον πρέπει καὶ ἐκ τῶν κλάδων τοὺς ὁποίους φυτεύομεν ὅπως πολλαπλασιάσωμεν διάφορα φυτά, καὶ ἐκ τῶν ἐμβολίων (κεντραδίων) νὰ ἀποκόπτωμεν τὰ φύλλα.

Εἴπαμεν ὅτι οἱ ἀτμοὶ τοῦ ὕδατος συμπυκνούμενοι σχηματίζουσι τὰ νέφη. Ὅταν οἱ ἀτμοὶ οὗτοι εἶναι βαρύτεροι ἐπικάθηνται εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς λόφους καὶ ὀνομάζονται ὁ μ ί χ λ η (καταχνιά, ἀντάρα). Ἡ ὁμίχλη δὲν εἶναι ἄλλο τι εἰμὴ νέφος ἢ νέφη πλησιέστερα πρὸς τὴν γῆν· βαρεῖα δέ τις ὀσμὴ τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα ὅταν εὑρισκώμεθα ἐντὸς ὁμίχλης, μᾶς πείθει ὅτι πρὸς τοὺς ἀτμοὺς τοῦ ὕδατος περιέχει αὕτη καὶ ἄλλα ἀέρια δυνάμενα νὰ ἐνεργήσωσιν ἐπὶ τῶν φυτῶν. Καὶ ὄντως παρετηρήθη ὅτι αἱ ὁμίχλαι συντελοῦσι μεγάλως εἰς τὴν γονιμότητα τῶν γαιῶν, ἐβεβαιώθη ὅμως ὅτι διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς θερμοκρασίας καὶ δι' ὑγρασίας φύσεώς τινος ἰδίας, προξενοῦσι τὴν ἐρυσίβην τῶν σιτηρῶν (δαύλιασμα, καρβούνιασμα, σινωπίδιασμα), ἐπιφέρουσι τὴν ἐξάμβλωσιν τῶν ἀνθέων, τὴν σῆψιν τῶν καρπῶν, καὶ ἄλλας ζημίας.

Αἱ βροχαὶ δὲν πίπτουσι πανταχοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ποσότητα, εἰς ἕνα δὲ καὶ τὸν αὐτὸν τόπον περισσότερον βρέχει πλησίον τῶν λιμνῶν καὶ ποταμῶν, ἢ ἐπὶ τῶν μακρὰν αὐτῶν γαιῶν, περισσοτερον ἐπὶ τῶν ὀρέων ἢ ἐπὶ τῶν πεδιάδων, περισσότερον ἐπὶ τῶν συνδένδρων ἢ ἐπὶ τῶν γυμνῶν τόπων. Ἐξετάζοντες δὲ γενικώτερον τὴν ποσότητα τῆς βροχῆς εὑρίσκομεν ὅτι περισσότερον βρέχει εἰς τα θερμότερα ἢ εἰς τὰ ψυχρότερα κλίματα, ἂν καὶ εἰς τὰ τελευταῖα αἱ βροχαὶ ἦναι συχνότεραι. Κατὰ γενικὸν δὲ κανόνα ὅσον ἀπαμακρυνόμεθα τῆς διακεκαυμένης ζώνης καὶ προχωροῦμεν πρὸς τοὺς πόλους τοσοῦτον ἐλαττοῦται ἡ ποσότης τοῦ καταπίπτοντος διὰ τῶν βροχῶν ὕδατος. Εἰς τὸν ἅγ. Δομίγκον κατὰ μέσον ὅρον πίπτει ἐντὸς ἑνὸς ἔτους ποσότης ὕδατος ἔχουσα ὕψος τριῶν γαλλικῶν μέτρων καὶ ὀκτὼ ἑκατοστῶν· εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας καὶ ἰδίως εἰς Καλκοῦταν, δύω μέτρων καὶ πέντε ἑκατοστῶν· εἰς τὴν Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας ἡ ποσότης ἐλαττοῦται εἰς ἐννενήκοντα πέντε ἑκατοστά· εἰς Παρισίους εἰς πεντήκοντα τρία, καὶ εἰς Πετρούπολιν μόνον εἰς τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἑκατοστά. Ἀλλ' εἰς τὰ θερμὰ κλίματα ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος ἐξατμιζομένη τὰ καθιστᾷ ξηρότερα, ἐνῷ εἰς τὰ ψυχρότερα ἡ ἀδρανεστέρα ἐξάτμισις δι' ἔλλειψιν τῆς θερμότητος καὶ αἱ συχνότεραι βροχαὶ συντείνουσιν εἰς τὸν σχηματισμὸν μεγάλων καὶ ἀδιαβάτων ἑλῶν. Ἐκ τούτου ἕπεται ὅτι οἱ ψυχροὶ τόποι εἶναι ὑγρότεροι τῶν θερμοτέρων, καὶ ἐὰν εἰς τὰ μεσημβρινὰ κλίματα ἦναι δύσκολον, ἢ ἀδύνατον, νὰ γίνῃ καλλιέργειά τις ἄνευ πολλῶν ποτισμάτων, εἰς τὰ ψυχρὰ εἶναι ἐπίσης ἀδύνατον νὰ καλλιεργηθῶσι πολλαὶ γαῖαι ἄνευ προηγουμένης μεθοδικῆς καὶ πολυδαπάνου ἀποξηράνσεως. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τοποι ὅπου ποτὲ δὲν βρέχει. Εἰς τὰς εὑρείας ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς καὶ εἴς τινα μέρη τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀσίας δὲν βρέχει, τὴν δὲ βλάστησιν, ὅπου ὑπάρχει, διατηρεῖ ἡ ἄφθονος νυκτερινὴ δρόσος, ἡ ἐν εἴδει βροχῆς πολλάκις καταπίπτουσα, καὶ αἱ πυκναὶ ὁμίχλαι·

Καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα αἱ

βροχαὶ συμβαίνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ· ἡ χιὼν κατὰ Δεκέμβριον καὶ Ἰανουάριον· ἡ χάλαζα κατὰ τὸ μέσον τοῦ θέρους καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Μετρεῖται δὲ ἡ βροχὴ δι' ἁπλουστάτου ἐργαλείου τὸ ὁποῖον καλεῖται βροχόμετρον· ὅπως δὲ λάβωσιν οἱ ἀναγνῶσταί μας ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ ἐργαλείου τούτου περιγράφομεν ἓν ἐκ τῶν πολλῶν βροχομέτρων. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο σύγκειται ἐξ ἑνὸς χωνίου χαλκίνου ἔχοντος εἰς τὸ ἀνώτατον χεῖλός του διάμετρον πέντε δακτύλων, πρὸς τὸ κάτω δὲ καὶ στενώτερον μέρος τὸ χωνίον τοῦτο, συνέχεται μὲ σωλῆνα ὑάλινον φέροντα στρόφιγγα εἰς τὸ κατώτατον ἄκρον του διὰ νὰ κενοῦται ὅταν θέλομεν τὸ ὕδωρ. Τὸ βροχόμετρον τοῦτο ἐκτίθεται ἐν ὑπαίθρῳ ὅπου ἐξετάζεται κατὰ τὴν δεκάτην ὥραν ἑκάστης ἡμέρας. Ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τῶν 24 ὡρῶν ἔβρεξε, μετρεῖται ἡ ποσότης τοῦ ὕδατος ἡ εὑρισκομένη ἐντὸς τοῦ σωλῆνος ὅστις ἔχει διάμετρον ἑνὸς πέμπτου τοῦ δακτύλου καὶ διαιρεῖται καθ ὅλον τὸ μῆκός του εἰς δακτύλους καὶ δεκατημόρια τοῦ δακτύλου· ἐπειδὴ δὲ ἡ καταπεσοῦσα βροχὴ εἰς ἐπιφάνειαν κυκλικήν, ἔχουσαν πέντε δακτύλων διάμετρον συναθροίζεται εἰς σωλῆνα ἔχοντα διάμετρον ἓν πέμπτον τοῦ δακτύλου, αἱ ἐπὶ τοῦ σωλῆνος διαιρέσεις τῶν δακτύλων, καὶ τὰ δεκατημόρια τοῦ δακτύλου τὰ πλήρη ὕδατος παριστῶσι τὰ ἑκατοστὰ καὶ τὰ χιλιοστὰ ἑνὸς δακτύλου βροχῆς καταπεσούσης ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἀλλ' ἕτερόν τι ἐργαλεῖον τὸ ὑγρόμετρον εἶναι ἔτι ἀναγκαιότερον εἰς τὸν γεωπόνον, διότι δι' αὐτοῦ μετρεῖται ἡ αὔξησις καὶ ἡ ἐλάττωσις τῆς ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ ὑγρασίας ἢ ξηρασίας· δι' αὐτοῦ δὲ προβλέπει καὶ προλαμβάνει τοὺς κινδύνους τοὺς δυναμένους νὰ προέλθωσιν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων. Τὰ ὑγρόμετρα κατασκευάζονται ἐξ ὀργανικῶν οὐσιῶν, αἵτινες ἀπορροφῶσι ταχέως τὴν ὑγρασίαν καὶ χαλαροῦνται, ἢ ἀποβάλλουσι ταχέως αὐτὴν καὶ τανύονται. Τοιαῦται οὐσίαι εἶναι αἱ τρίχες, αἱ χορδαί, διάφορα μέρη φυτικῶν ἱστῶν καὶ τὰ λοιπά. Τὸ καλήτερον διὰ τὸν ἀγρονόμον ὑγρόμετρον εἶναι τὸ τοῦ Σωσσύρου· εἶναι δὲ τοῦτο κατεσκευασμένον ἐκ μιᾶς τριχὸς ἥτις κινεῖ ὁσάκις ἐκτείνεται καὶ χαλαροῦται ἕνεκα τῆς ὑγρασίας, ἢ συστέλλεται ἕνεκα τῆς ξηρασίας, μίαν βελόνην δεικνύουσαν ἐφ' ἑνὸς κυκλικοῦ τόξου διῃρημένου εἰς ἑκατοστημόρια τοὺς βαθμοὺς τῆς ὑγρασίας ἢ τῆς ξηρασίας τοῦ πέριξ ἀέρος.

Ταῦτα ἐνόμισα καλὸν νὰ σοὶ ἐκθέσω, καλέ μου ἀναγνῶστα, ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ σχετικὰ πρὸς τὴν ὑγρασίαν καὶ ξηρασίαν. Ἴσως δέ τινες ἐν ταῖς ἐπαρχίαις θεωρήσωσι τὰ τοιαῦτα περιττὰ καὶ ἀποκαλέσωσιν αὐτὰ κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἀμελείας καὶ ὀκνηρίας φραγκικὰς μικρολογίας, καὶ φύλλους εἰς τ' ἄχυρα· ἀλλ' ὅστις εἶναι φρόνιμος καὶ ἔχει τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ εὔχρηστα καὶ εὔθυνὰ ἐργαλεῖα, καὶ εἰδοποιεῖται παρὰ τοῦ βαρομέτρου καὶ τοῦ ὑγρομέτρου του, περὶ τῆς ἐπερχομένης βροχῆς, θὰ βάλῃ τὸν ἐν τοῖς ἀλωνίοις κείμενον σῖτόν του ἢ τὴν ξηρανθεῖσαν σταφίδα του ἐγκαίρως ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν του, καὶ θὰ καπνίζῃ τὸ σιγάρον του ἢ τὴν καπνοσύριγγά του ὅταν ἡ βροχὴ ἐπέλθῃ, βλέπων τοὺς ἄλλους ἀπελπιζομένους διὰ δυστύχημα, τὸ ὁποῖον τόσον εὐκόλως ἠδύνατο νὰ προΐδωσι καὶ νὰ προλάβωσι.ν

ΣΤΙΧΟΙ

ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΟΥ ΑΡΑΒΟΣ ΑΧΜΕΤ-ΟΥΛ-ΓΚΑΖΑΛΗ

ζῶντος κατὰ τὸ 1180 Μ.Χ.

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΑΛΓΚΡΑΔΟΥ ΕΝ ΤΗι ΚΕΝΤΡΙΚΗι ΑΡΑΒΙΑι.

Εἰπὲ τοῖς φίλοις μου, ὅτι ὄψονταί με ἐξηπλωμένον ἐπὶ τῆς νεκρικῆς στρωμνῆς μου.

Ὅτι φέροντες τὰ πένθιμα αὐτῶν ἐνδύματα, θὰ κλαύσωσι τὸν θάνατόν μου.

Εἰπὲ αὐτοῖς ὅτι τὸ ἀναίσθητον ἐκεῖνο πτῶμα οὐκ εἰμὶ ἐγώ.

Τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, ἀλλ' οὐκέτι ἐν αὐτῷ κατοικῶ

Εἰμὶ ζωὴ ἥτις οὐδόλως σβέννυται.

Τὰ λείψανα, ἅτινα θεωροῦσιν, ὑπῆρξαν ἡ πρόσκαιρος κατοικία εἰς τὸ μιᾶς ἡμέρας περικάλυμμά μου.

Εἰμὶ τὸ πτηνὸν, τὸ σῶμα τοῦτο ὑπῆρξεν ὁ κλωβός μου.

Ἐτάνυσα τὰς πτέρυγάς μου καὶ ἐγκατέλιπον τὴν φυλακήν μου.

Εἰμὶ ὁ μαργαρίτης, ἣν τὸ ὄστρακον τὸ μένον ἠνεῳγμένον καὶ ἐγκαταλελειμμένον ὡς μηδεμίαν ἔχον ἀξίαν.

Εἰμὶ ὁ θησαυρὸς, ἣν τὸ ἐπ' ἐμοῦ ἐρριμένον θέλγητρον μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ θησαυρὸς ἀνέλαβε τὴν νέαν αὐτοῦ λάμψιν.

Δόξα τῷ Θεῷ τῷ λυτροῦντί με τῷ ὁρίζοντί μοι θέσιν ἐν τῇ αἰωνίᾳ κατοικίᾳ.

Ἤδη ἐντυγχάνω τοῖς πανευδαίμοσιν.

Βλέπω τὴν θεότητα πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἄνευ πέπλου.

Θεωρῶ ἐν τῷ ὑψηλῷ τούτῳ κατόπτρῳ τὸ παρελθὸν, τὸ ἐνεστὼς καὶ τὸ μηκέτι ὄν.

Ἔχω ἐπίσης βρῶσιν καὶ πόσιν, ἀλλὰ ἀμφότερα ἕν εἰσι καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα.

Μυστήριον ἀμύθητον γνωστὸν μόνον ταῖς καρδίαις ταῖς προσπαθούσαις ἵνα ἄξιαι γίνωνται.

Οὐκ ἔστι τοσοῦτον εὐχάριστος οἶνος ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων ἀνακτόρῳ ὁ καταπραΰνων τὴν δίψαν μου.

Μηδὲ τὸ ὕδωρ ἐστὶ, ἀλλὰ τὸ ἁγνὸν γάλα μητρός.

Ἐννοήσατε καὶ μελετήσατε τὴν κεκρυμμένην ἰδέαν ἣν περικαλύπτω ἐνταῦθα δι' εἰκόνων καὶ σχημάτων.

Τὸ ταξείδιόν μου ἔλαβε πέρας, ἐγκαταλείπω ὑμᾶς ἐν τῇ ἐξορίᾳ.

Πόσον αἱ ἄθλιαι ὑμῶν καλύβαι ἐποίησάν με ἐπιλήσμονα τῆς πατρίδος μου;

Ἄφετε ἵνα καταπέσῃ εἰς ἐρείπια ἡ κατοικία μου.

Συντρίψατε τὸν κλωβόν μου.

Ἀπολεσθήτω ὁ φλοιὸς μετὰ τῶν πλανῶν τῆς γῆς.

Διαρρήξατε τὸ ἔνδυμα, τὸν ἐπ' ἐμοῦ ἐρριμμένον πέπλον.

Μὴ ὀνομάζετε τὸν θάνατον θάνατον, διότι πράγματι ἡ ἀληθὴς ζωὴ οὗτος τυγχάνει, ὁ σκοπὸς τῶν διαπύρων ἡμῶν ἐφέσεων.

Ἀνυψώσατε τὴν διάνοιαν ἡμῶν μετ' ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν, ὅστις ἐστὶν ἀγάπη, ὅστις εὐδοκεῖ ἀνταμείβων τὰς ἐργασίας ἡμῶν, καὶ ἔλθετε πρὸς αὐτὸν ἄνευ φόβου.

Ἐκ τῶν κόλπων τῆς εὐτυχίας μου, ρίπτω τὰ βλέμματά μου ἐφ' ὑμῶν, πνεύματα ἀθάνατα, ὡς ἐγὼ, καὶ βλέπω ὅτι αἱ ψυχικαὶ ὑμῶν δυνάμεις αἱ αὐταὶ τυγχάνουσιν, αἱ τύχαι ἡμῶν πανόμοιοι.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

ΧΡ. Β. ΔΑΣΟΥΚΙΔΗΣ.

Ο ΚΙΡΚΟΣ ΚΑΙ Ο ΣΚΩΛΗΞ
ΜΥΘΟΣ.

Ἑνωθέντες ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, εἴτε ἐκ τύχης, ἐὰν θέλῃ τις, εἴτε ἐκ τοῦ ψύχους τοῦ χειμῶνος, εἰς τὸ κοῖλον ἑνὸς βράχου ὁ Κίρκος καὶ ὁ Σκώληξ συνωμίλουν ὡς καλοὶ φίλοι περὶ τῆς ἑαυτῶν παντοδυναμίας.

— Ὅσον ἀφορᾷ ἐμὲ, ἔλεγε τὸ Πτηνὸν, ἐγὼ ἔχω τὴν τόλμην τοῦ μέρους μου. Ὁ θρόνος μου εὐωδιάζει ἐκ τοῦ αἵματος τῶν ὑπηκόων μου, τὸ πᾶν περὶ ἐμὲ τρέμει, διοικῶ λοιπὸν ὡς σοφὸς, ὡς πρὸς δὲ το ἔλεος Ἄ! τοιαῦτα πράγματα!! αἱ κίχλαι, οἱ λαγιδεῖς, οἱ ὄρτυγες, αἱ πέρδικες γεννῶνται διὰ τὰ συμπόσια μου. Ἔχω τὸ ράμφος μου, τὰς πτερυγάς μου καὶ τοὺς ὄνυχάς μου· ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ ἐκτελῶ πάσας τὰς ὀρέξεις μου.

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ὁ Σκώληξ, ἐργάζομαι ὑπὸ τὴν γῆν, ἀλλὰ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ἔχουσι πολλὰς ἡδονὰς, εἰς τοὺς βορβορώδεις δρόμους ὅπου τὸ πεπρωμένον μὲ ὠθεῖ ὑπακούω εἰς το πεπρωμένον. Ἄνευ ταραχῆς, περιφρονούμενος, ἀλλ' εὐχαριστημένος ἕρπω, καὶ

σωρηδὸν ὁ τάφος μοὶ προμηθεύει τὰ ὀρεκτικώτερα τεμάχια τοῦ φαγητοῦ μου, τί μοὶ μέλει ἂν διὰ λάμψεως δόξης τιμᾶται ὁ τύραννος; Κατατρώγει τὰ ἑαυτοῦ καὶ ἐγὼ κατατρώγω ἐκεῖνον. Ὡς βλέπεις, ἐγὼ εἰμὶ ὁ ἰσχυρότατος·

Ἀγέρωχοι Κίρκοι, σκέφθητε ὅτι θνητοί ἐστε. Καὶ ὑμεῖς οἵτινες ἀρνεῖσθε ταύτην τὴν ἰσχυρὰν φλόγα τὴν ψυχήν, ἀκτῖνα ἀθάνατον τῆς θεότητος.

Σοφισταὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, τί ἐμέλλετε εἶναι ἄνευ ψυχῆς; Σκώληκες τῆς γῆς ἢ Κίρκοι, ἄνευ χαλινοῦ, ἄνευ ἐλευθερίας.

ΧΡ. Β. ΔΑΣΟΥΚΙΔΗΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἐπωλήθη ἐσχάτως ἐν Λονδίνῳ ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ γνωστοῦ ἀρχαιολόγου Γ. Θωμᾶ Οὐγὼ ὀρειχάλκινόν τι τάλαντον κάλλιστα διατετηρημένον καὶ θεωρούμενον ὡς μόνον τοῦ εἴδους του. Τὸ τάλαντον τοῦτο εἶναι τὸ ἀττικὸν ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς μέτρον διὰ τὸν ἄργυρον. Ὠνομάζετο δὲ μ ε γ α τ ά λ α ν τ ο ν πρὸς διαστολὴν τοῦ μ ι κ ρ ο ῦ τ α λ ά ν τ ο υ ὅπερ ἦτο χρυσοῦν νόμισμα καὶ ὠνομάζετο ἐπίσης χ ρ υ σ ο ῦ ν τ ά λ α ν τ ο ν. Εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην σημασίαν ἀπαντᾶται ἐν τῷ Ὁμήρῳ.

Τὸ τάλαντον τοῦτο ἔχει τὸ σχῆμα λέοντος κεκλιμένου μετὰ λαβῆς ξίφους ἐν εἴδει τόξου, οὗ ἡ μία ἄκρα φθάνει μέχρι τοῦ λαιμοῦ καὶ ἡ ἄλλη μέχρι τῶν πλευρῶν. Ὁ λέων ἐρείδεται ἐπὶ σανίδος. Τὸ δὲ σύνολον σύγκειται ἐξ ἑνὸς τμήματος μετάλλου χυτοῦ καὶ ἔχει μῆκος 12 δακτύλων ἐπὶ 4 1|2 πλάτους. Ὁ λέων εἶναι καλοῦ ῥυθμοῦ ἀλλ' ὀλίγον ἀρχαϊκοῦ· ἡ χαίτη του δεικνύεται διὰ γραμμῶν διασταυρουμένων καὶ ἐπεκτεινομένων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ὤμων του. Τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος καὶ αἱ κνῆμαι εἶσιν ἐπιμελῶς ἐπεξειργασμέναι. Ἀμέσως κάτωθεν τοῦ καρποῦ, εἰς τὸ σημεῖον τῆς συνενώσεως αὐτοῦ εὑρίσκεται σημεῖόν τι τετυπωμένον ὁμοιάζο μὲ ῥωμαϊκὸν Α καὶ παριστῶν τὸν φοινικικὸν ἀριθμὸν 60; ἤτοι τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταλλείων ἅτινα ἀπήρτιζον τὸ τάλαντον. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος προσεγγίζει ὡς ἔγγιστα εἰς 23 χιλιόγραμμα 401.

Τὸ μᾶλλον ὅμως ἐνδιαφέρον εἰς τὸ νομισματικὸν τοῦτο βάρος εἶναι ἡ ἐπιγραφή, ἥτις εὑρίσκεται ἐπὶ τῆς πλίνθου τῆς σανίδος γεγραμμένη μὲ φοινικικοὺς χαρακτῆρας καὶ μεταφρασθεῖσα ὡς ἑξῆς ἐν τῇ «Ἀρχαιολογικῇ Ἐπιθεωρήσει», α'Επικυρωθὲν ὑπὸ τῶν ἀργυρογνωμόνων».

Τὸ περίεργον τοῦτο μνημεῖον τῆς ἀρχαιότητος εὑρέθη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἑλλησπόντου 1 μίλλιον περίπου πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀβήδου ἔνθα οἱ Ἀσσύριοι ἔμποροι μετεχειρίζοντο αὐτὸ ὅταν ἤρχοντο εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου τῶν χωρῶν ἐκείνων. Εἰς τὴν πώλησιν ταύτην κατεκυρώθη ἀντὶ 75 λιρῶν στερλινῶν εἰς τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον ὅπερ κέκτηται ἤδη ἀξιοσημείωτον συλλογὴν διαφόρων βαρῶν εὑρεθέντων ἐν Πεμόρδῃ καὶ ἐχόντων ἄλλα μὲν τὸ σχῆμα λεόντων κατακεκλιμμένων καὶ ὧν τινα φέρουσιν ἐπιγραφὰς διγλώσσους μὲ χαρακτῆρας φοινικικοὺς σφηνοειδεῖς ἢ ἀσσυρίους.

Τὸ Βρεττανικὸν Μουσεῖον ἠγόρασεν ἐπίσης κατὰ τὴν πώλησιν ταύτην τὸ ἐπικάλυμμα λευκοῦ μαρμάρου ἐφ' οὗ εἶναι κεχαραγμένον μακρὸν ψήφισμα τῆς Συγκλήτου, σχεδὸν ὁλόκληρον μὲ κεφαλαιώδεις ἑλληνικοὺς χαρακτῆρας κάλλιστα δὲ καὶ τοῦτο διατετηρημένον.

Τὸ σπουδαῖον τοῦτο μνημεῖον ὅπερ ἐπωλήθη ἐπὶ τῇ μετρίᾳ τιμῇ τῶν 20 λιρῶν μετεφέρθη ἐκ Σηστοῦ, ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, ὑπὸ τοῦ κ. Καλβὲρτ ὅστις εὗρεν αὐτὸ εἴς τι τέμενος. Ἔχει πέντε πόδας ὕψους ἐπὶ δύω πλάτους καὶ περιέχει 106 γραμμὰς γραφῆς. Τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως Ἀττάλου, οὗ μνεία γίνεται προσδιορίζει τὴν χρονολογίαν τοῦ βιβλίου τούτου 130 ἔτη περίπου πρὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τὸ ψήφισμα τοῦ λαοῦ ἀναφέρει ὅτι Μηνᾶς τις θὰ λάβῃ τὸν χρυσοῦν στέφανον καὶ ὅτι κίων τις λευκοῦ μαρμάρου ὑψωθήσεται πρὸς

τιμήν του ἐν τῷ γυμνασίῳ διὰ τὰς ὑπηρεσίας ἃς ἀπέδωκεν εἰς τὴν πατρίδα του κατά τε τὴν εἰρήνην καὶ τὸν πόλεμον. Ὁ Μηνᾶς ὠνομάσθη γυμνασιάρχης καὶ ἵδρυσεν ἀγῶνας πρὸς τιμὴν τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τοῦ Ἡρακλέους εἰς οὓς ἀνήγειρε καὶ ἀγάλματα, δοὺς ὡς βραβεῖον εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων ὅπλα εἰς ἃ ἦσαν κεχαραγμένα τῶν θεῶν τούτων.

Κ. Α. Ξ.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ.

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος Η'. Σελ. 363.)

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀλλ' ἀναχαίτισέ τους, φίλτατε Λέων Μὴ τοὺς ἀφήσῃς νὰ χαθῶσι.....

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καιρὸς δὲν εἶναι πλέον· ὁ θερισμὸς ὡρίμασεν οἱ θερισταὶ ἔχουσι τὸ δρέπανον εἰς τὰς χεῖρας των, καὶ δὲν θέλω παρίδει τὴν πατρίδα πάσχουσαν ἐνῷ εἶναι καιρὸς νὰ τὴν σώσω.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀλλ' ὁ Βιλλαρδουῖνος εἶναι ἤδη πανίσχυρος καὶ πᾶς φρόνιμος πρέπει νὰ προσκολλᾶται εἰς αὐτὸν καὶ νὰ περιμείνῃ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τῆς δολίας καὶ ἐξευτελιζούσης ταύτης πολιτικῆς δὲν ἔχω πλέον ἀνάγκην Εἶμαι δύναμις ὡς εἶναι δύναμις ὁ Βιλλαρδουῖνος καὶ μεταξὺ ἐμοῦ καὶ ἐκείνου θέλει δικάσει ὁ Θεὸς ὁ τῶν ἐθνῶν τὰς τύχας δικάζων.

Ἀπὸ βορρᾶ μέχρι νότου, ἀπὸ δυσμῶν μέχρις ἀνατολῶν ὅλη ἡ Πελοπόννησος συνησπίσθη περὶ ἐμὲ καὶ μὲ περιμένει ἵνα ἐγείρω τὴν χεῖρα· στέψατε ὅθεν διὰ τῆς Ἑλένης τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα, δότε την εἰς ἡμᾶς ὡς οἰωνὸν νίκης ὡς ὁμονοίας ἐχέγγυον ! τὴν θυγατέρα τοῦ ἄρχοντος τῆς Ἀττικῆς ζητεῖ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πελοποννησίων.

Εἰλικρινῆ καὶ ἀπότομον ὡς τὴν πρότασίν μου δότε τὴν ἀπόκρισιν.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Δότε μας καιρὸν Λέων νὰ σκεφθῶμεν !

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Εἰλικρινῶς ὡμίλησέ μου Σωτήριε !

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Δὲν δύναμαι νὰ σὲ ἀποκριθῶ χωρὶς νὰ ἐρωτήσω τὴν Ἑλένην.

(Ἐπιφαίνεται εἰς τὸ βάθος ἡ Ἑλένη).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ ΕΛΕΝΗ

ΕΛΕΝΗ

Ἡ κόρη σου πάτερ μου εὑρίσκεται ἐνταῦθα !

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἆ ! εἰς ὥραν κατάλληλον ἦλθες κόρη μου !

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἂς ἀρνηθῇ καὶ τίποτε δὲν θέλω ! πλὴν ὄχι ! ἂς δεχθῇ ! δὲν δύναται νὰ τὴν νυμφευθῇ ἀμέσως καὶ ἐγὼ τότε κάλλιον ἐκτελῶ τοὺς σκοπούς μου ἐν μέσῳ τῶν μαχῶν.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ὁ Λέων πρὶν νὰ ἀναλάβῃ κόρη μου τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα ἀπεφάσισε νὰ σκεφθῇ καὶ περὶ τῆς εὐτυχίας του σὲ ἀγαπᾷ λέγει καὶ ἐπιθυμεῖ τὴν χεῖρά

σου! (χαμηλοφώνως) Ἀρνήθητι!

ΕΛΕΝΗ

Τὴν χεῖρά μου πάτερ μου! Ἀλλὰ νομίζω ὅτι ὑμεῖς εἴσθε ὁ κατάλληλος νὰ γνωμοδοτήσητε ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τὰ αἰσθήματά μου ὅλα τὰ γνωρίζετε!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Καὶ ἀρνεῖσαι;

ΕΛΕΝΗ

Νὰ ἀρνηθῶ! καὶ ἂν ἀκόμη τὰ μυχιαίτερα τῶν αἰσθημάτων τῆς καρδιαςμου δὲν ἐκολακεύοντο ὑπὸ τῆς αἰτήσεως ταύτης ὤφειλον ὡς Ἑλληνὶς νὰ πραγματοποιήσω τὴν εὐτυχίαν ἣν ὀνειρεύεται.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Σὲ εὐχαριστῶ Ἑλένη! Εἶσαι ὁ φύλαξ ἄγγελός μου ὃν ὁ Θεὸς ἔπεμψεν ἐπὶ τῆς γῆς ἵνα ποιήσῃ τὴν εὐδαιμονίαν μου.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

(Ὢ! δέχεται! τὰ σχέδιά μου καταστρέφονται! Δὲν ἀπελπίζομαι ὅμως! προσποιηθῶμεν! ἄλλως τε ὁ Ραϊμοῦνδος εἶναι ἐδῶ!)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἀπέκτησες ἕνα υἱὸν Σωτήριε!.... ἡ κόρησου δεχομένη με ὡς σύζυγον αναπτεροῖ ἔτι πλειότερον τὰς ἐλπίδας μου!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἡ κόρη μου Λέων ποτὲ ἀνάξιος ἑαυτῆς δὲν θὰ ἐφρόνει· τὸν μέλλοντα ἐλευθερωτὴν τῆς Πελοποννήσου εὐχαρίστως δέχομαι γαμβρόν μου ἀφοῦ ἡ κόρη μου ἐξελεξεν αὐτόν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Σωτήριε, Ἑλένη καὶ σὺ Ραϊμοῦνδε! ὁ καιρος εἶναι πολύτιμος ἔτρεξα ἐνταῦθα μόνον διὰ τοῦτο ἐνῷ οἱ σύντροφοι περιμένουσιν εἰςτοῦ Λύκου το σπήλαιον Ἅπασα ἡ Πελοπόννησος ἀνάστατος τὴν ὥραν ταύτην περιμένει τὸ σύνθημα ἵνα ἐγερθῇ κατὰ τῶν τυρράνων της. Ὀφείλομεν λοιπὸν νὰ σπεύσωμεν ὁμήρους ἐνταῦθα δὲν πρέπει ν' ἀφήσωμεν εἰςχεῖρας τῶν Φράγκων. Ὅλα προδιέθεσα οὕτως ὥστε ἡ Ἑλένη καὶ σὺ Σωτήριε, νὰ κρυφθῆτε εἰς χρυσοφύγετόν τι ἀπρόσιτον γνωστὸν μόνον ὑπ' ἐμοῦ καί τινων. Ἐκεῖ θὰ ἦσθε ἀναπαυμένοι ὡς ἐδῶ!

ΕΛΕΝΗ

Νὰ ἀναπαυώμεθα ἐνῷ οἱ ἀδελφοίμας θὰ μάχωνται. Ὄχι! γνωρίζω τὸ ἀνῆκον μοι καθῆκον! Εἶμαι γυνὴ καὶ Ἑλληνίς! θὰ σᾶς ἀκολουθήσω, Λέων, εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης. Ὡς γυνὴ θὰ θεραπεύω τοὺς τραυματίας καὶ πάσχοντας καὶ ὡς Ἑλληνὶς θὰ μάχωμαι πλησίον ὑμῶν, μὲ τὴν ρομφαίαν εἰς τὴν χεῖρα. Τοῦ πατρός μου τὸ καθῆκον εἶναι νὰ ἀναπαύηται ἐμοῦ ὅμως τὸ πρὸ πατρίδος κινδυνεύειν.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἡ πατρικὴ μου καρδία μὲ ἀναγκάζει νὰ μὴ ἀποχωρισθῶ σοῦ φιλτάτη κόρη! Ἡ φιλοστοργία καὶ ἡ φιλοπατρία, θὰ μὲ ἀνανεώσωσιν ὥστε νὰ λάβω μέρος εἰς τοὺς κινδύνους αὐτούς.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τότε ἄγωμεν ! Τὰ πάντα εἶναι ἕτοιμα καὶ ἑνὸς λεπτοῦ ἀργοπορία δύναται νὰ γίνῃ βλάβης πρόξενος. Οὐδὲν ἴχνος τῆς ἐνταῦθα διαμονῆς μας ὀφείλομεν νὰ ἐγκαταλείπωμεν, καὶ φύγωμεν ἀφοῦ τὸ πῦρ καλύψῃ ἡμῶν τὴν φυγήν. Ὁ Βιλλαρδουΐνος βλέπων ἡμᾶς ἐξαφανιζομένους δύναται νὰ συλλάβῃ ὑπονοίας ἐνῷ ἐμπρηζομένης τῆς οἰκίας θὰ ὑποθέσῃ ὅτι συνεκάημεν ἐν αὐτῇ !

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀναγνωρίζω τὴν προορατικότητά σου, Χαμάρετε. Τοῦτο ἤθελον καὶ ἐγὼ σᾶς προτείνει, τὴν φροντίδα, ὅμως τῆς πυρκαϊᾶς ἀφήσατε εἰς ἐμέ. Ὑπάγετε Σωτήριε μετὰ τῆς Ἑλένης καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ ἐγὼ ἐντὸς μιᾶς ὥρας σᾶς ἀκολουθῶ. (ᾄσματα ἔξωθεν).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καλῶς ! (ἀκροώμενος) Ἀκούετε τὰ ᾄσματα ταῦτα ; εἶναι τὰ ἐπικήδεια ᾄσματά των ! τώρα ἄγωμεν καὶ ἢ ὁ ἥλιος τῆς δόξης καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος μας θὰ ἀνατείλῃ αὔριον ἢ θὰ πέσωμεν ἐνδόξως ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενοι.

(ἀπέρχονται ὁ Σωτήριος, ὁ Χαμάρετος σύρων τὴν Ἑλένην).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ μόνος.

Εἶναι τὰ ἐπικήδεια ᾄσματά σου, Χαμάρετε !... Κατάρα ! ἐνόμισα ὅτι ἠδυνάμην νὰ κατασιγάσω τὴν φωνὴν τῆς καρδίας μου, ἀλλὰ μάτην ! ἐγείρεται ἀπειλητικωτέρα ἐν ἐμοί..... πῶς ! νὰ τὴν ἴδω εἰς τὰς ἀγκάλας ἄλλου ! ὄχι! ὡρκίσθην ὅτι ἢ θὰ τὴν ἀποκτήσω ἢ τὸ πᾶν θὰ καταστραφῇ ! Ναί ! τὸ εἶπον καὶ θὰ τὸ ἐκτελέσω ! Εἰδοποίησα τὸν Βιλλαρδουΐνον περὶ τοῦ μέρους τῆς συνόδου, πρέπει νὰ προλάβω αὐτόν. Ὀφείλω νὰ δώσω τοὺς Ἕλληνας τώρα διὰ νὰ ἀποκτήσω δικαιώματα ἐπ' αὐτῶν καὶ τότε θὰ ζητήσω ὅταν εὑρεθῶσιν εἰς κρίσιμον περίστασιν νὰ μοὶ ἐμπιστευθῇ ἡ Ἑλένη, ἣν ἐκοῦσαν ἄκουσαν θὰ ὑποβάλλω εἰς τὸ πάθος μου !

(ἡ Εὐτυχία ἐπιφαίνεται ἐκ τοῦ βάθους ἀπὸ τῶν τελευταίων λόγων).

ΣΚΗΝΗ Η'.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ καὶ ΕΥΤΥΧΙΑ

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἐὰν ἀφεθῇς ἐλεύθερος παρ' ἐμοῦ, Ραΐμουνδε !

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πῶς! ἐδῶ εἶσαι, Εὐτυχία;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ναί ! ἤμην ἐδῶ! ἤκουσα, καὶ τὰ πάντα ἤδη γνωρίζω.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Καί.... ἐπιδοκιμάζεις τὰ σχέδιά μου;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Εἶναι μυσαρά, ἀποκυήματα φαντα-

σίας ἐχιδνῶν καὶ ὡς τοιαῦτα ἀποκηρύττω αὐτά!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πῶς; τί εἶπες;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Εἶπον ὅτι ἀποκηρύττω αὐτά.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἔ! καὶ τί μὲ μέλλει ἐὰν ἀποκηρύττῃς σὺ αὐτά! Θέλεις ἐπιδοκίμασέ τα, θέλεις ἀπόκρουσέ τα. Ἐγὼ θὰ ἐνεργήσω.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Καὶ ἐγὼ θὰ παρεμβάλλω προσκόμματα.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Διατί;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Διότι οὕτω θέλω! διατί; διότι ἀγαπῶ τοὺς Ἕλληνας.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀγαπᾷς τοὺς Ἕλληνας! πλὴν λησμονεῖς ὅτι εἶσαι ἀδελφή μου·

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀδελφή σου! ὄχι ποτὲ δὲν ἐλησμόνησα τοῦτο.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὀφείλεις λοιπὸν νὰ μὲ ὑπακούσῃς!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Νὰ σὲ ὑπακούσω; εἰς τί; νὰ σὲ βοηθήσω διὰ τῆς ὑπακοῆς μου εἰς τὰ μυσαρὰ καὶ ἀποτρόπαια σχέδιά σου! διότι ἐνῷ οὐ ἐμελέτας αὐτὰ προ πολλοῦ ἐγὼ σὲ παρηκολούθουν, σὲ κατεσκόπευον καὶ ὅτε ἀνελογίσθην τὸ τρομερὸν αὐτῶν ἔφριξα ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ὅτι εἶσαι ἀδελφός μου! Ὄχι δὲν πρέπει νὰ ἦσαι ἀδελφός μου δὲν δύναμαι δὲν ὀφείλω νὰ ἦμαι ἀδελφή σου. Εἶσαι τέρας καὶ ὄχι ἄνθρωπος· εἶσαι θηρίον ἀνθρωπόμορφον· Οἱ νόμοι τῆς φύσεως δὲν ὁμιλοῦν πλέον παρ' ἐμοὶ ἐνώπιον τῶν ἀποτροπαίων σχεδίων σου, ὁ νοῦς μου κινδυνεύει νὰ μὲ ἐγκαταλείψῃ καὶ ἡ καρδία τῆς ἀδελφῆς ἀποτροπιάζεται τὸν ἀδελφὸν ἀφοῦ αὐτὸς ζητεῖ νὰ καταστρέψῃ δολίως τὴν ἀθωότητα. Ἄ! θέλεις νὰ καταστρέψῃς τὸν Χαμάρετον, πλὴν τὸν ἀγαπῶ καὶ δὲν θὰ σὲ ἀφήσω νὰ ἐπιτύχῃς τοῦ σκοποῦ σου. Ἀρκεῖ πλέον! ἂν ἐπὶ τῆς ζωῆς σου ἀντίστασις δὲν παρεμπόδισε τὰ βήματά σου, τρέμε διότι πρῶτον ἤδη γυνὴ φέρεται ἐναντίον σου, γυνὴ ὀνομαζομένη ἀδελφή σου, καὶ εἶμαι ἱκανὴ τὸ πᾶν νὰ πράξω ἵνα σώσω τὸν ὑπ' ἐμοῦ ἀγαπώμενον!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀγαπᾷς τὸν Χαμάρετον! Ὅλος λοιπὸν ὁ κόσμος ἀγαπᾷ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον. Τότε πρέπει νὰ μὲ χρεωστῇς χάριν διότι ζητῶ νὰ σὲ ἀπαλλάξω ἀντεραστρίας.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἄ! σιώπα, μυσαρέ! Κρίνεις ἐκ τῶν ἰδίων τὰ ἀλλότρια. Ἂς εὐτυχῇ! ἂς εὐδαιμονῇ, τοῦτο μὲ ἀρκεῖ· Νὰ τὸν ἴδω δυστυχῆ ποτὲ δὲν θὰ τὸ ἀνεχθῶ! Δὲν δύνασθε σεῖς οἱ ἰδιοτελεῖς καὶ ποταποὶ νὰ ἐννοήσητε τοιοῦτον ἔρωτα! Ἔρως ἀληθὴς δὲν εἶναι ὁ ποθῶν τὸ λατρευ-

τὸν τῆς καρδίας ὃν δι' ἑαυτὸν καὶ μόνον εἶναι ὁ ἐπιθυμῶν τὴν εὐτυχίαν καὶ εὐδαιμονίαν τοῦ ἀγαπωμένου. Ἄκουσον Ραϊμοῦνδε, εἶμαι ἀδελφή σου ἀλλὰ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν μία μόνη θρὶξ τῆς κεφαλῆς τοῦ Χαμαρέτου ἐγγιχθῇ, ἡ στιγμὴ τῆς εὐτυχίας του ποτισθῇ μὲ δάκρυα, σὲ ὁρκίζομαι ὅτι ἡ ἡμέρα ἐκείνη θέλει εἶσθαι ἡ τελευταία σου. Σὲ τὸ ὀμνύω ἐγὼ ἡ ἀδελφή σου.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Πῶς, ἔχομεν καὶ ἀπειλάς! Αἴ ἄφρον κοράσιον!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἄφες με!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Νὰ σὲ ἀφήσω!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἄφες με, ἄφες με σοὶ λέγω! (εἰσέρχεται ὁ Βιλλαρδουΐνος δεξιόθεν).

——

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ ΕΥΤΥΧΙΑ καὶ ΑΙΜΙΛΙΟΣ

—

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Τί εἶναι;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Εἰς ὥραν ἔφθασες. Παρ' ὀλίγον τὰ σχέδιά μας νὰ ἀνατραπῶσιν ὑπὸ τῆς ἄφρονος ταύτης κόρης.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πῶς;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Γνωρίζεις ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ συμπαραλάβωμεν καὶ τὰς γυναῖκας εἰς τὴν ἐκστρατείαν ἵνα μὴ σὲ ἀφήσωμεν ὁμήρους;

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ναί, ὅλα τὰ γνωρίζω· ἤμην κεχρυμμένος εἰς τὸν κῆπον καὶ ὅλα τὰ ἤκουσα, πλὴν ἀπορῶ πῶς τὰ σχέδιά μας κινδυνεύουν νὰ ἀνατραπῶσιν ἐξ αὐτῆς τῆς κόρης!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀγαπᾷ τὸν Χαμάρετον καὶ θέλει νὰ τῷ ἀποκαλύψῃ ὅλα.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ἔ καὶ αὐτὸ σὲ στενοχωρεῖ! ἄφες την ἐδῶ.

ΕΥΤΥΧΙΑ

Νὰ μὲ ἀφήσῃ ἐδῶ! ὄχι ποτέ! θὰ προσπαθήσω νὰ διαφύγω ἐκ τῶν χειρῶν σας, καὶ θὰ ἐπαγρυπνήσω ἐπὶ τοῦ Χαμαρέτου!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀκόμη ἐπιμένεις! θὰ ἴδῃς λοιπόν! τὰ σχέδιά μου ἄς ἐπισπεύσουν! τὸ τέλος πρέπει νὰ δοθῇ, ἀφοῦ σὺ τὸ θέλεις· Αἰμίλιε,—Βιλλαρδουΐνε μὴ λησμόνει ὅ,τι μὲ ὑπεσχέθης!—Αἰμίλιε, —τὴν Ἑλένην πρὸ παντὸς ἄλλου...—Αἰμίλιε.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Πλὴν τί σκοπεύεις νὰ πράξῃς;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἄφες με ἐλεύθερον νὰ ἐνεργήσω!— Αἰμίλιε!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ
(ἐμφανιζόμενος ἀριστερόθεν)

Τί θέλετε, κύριε;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὕπαγε, τρέξε καὶ πρόφθασον τὸν Χαμάρετον. Εἰπὲ αὐτῷ ὅτι τὸν ἐξορκίζω εἰς τὸ ἱερώτερόν του νὰ ἔλθῃ ἐντοῦθα διότι ὁ Βιλλαρδουῖνος ἐνέπεσεν εἰς τοὺς ὄνυχάς μου. Τάχυνον! Τὸ μέλλον τῶν σωτήρων σου εἰς χεῖράς σου ἐναπόκειται!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Νὰ ὑπάγω, δέσποινα;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐμὲ ὑπάκουσον, ὕπαγε καὶ τάχυνον. (ὁ Αἰμίλιος ἀπέρχεται).

ΕΥΤΥΧΙΑ

Αἰμίλιε, μή! . . .

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σιώπα! Ἐνόμισες ὅτι θὰ σώσῃς τὸν ἐραστήν σου; Ὤ τώρα ἐπισπεύδεις τὸ τέλος του. Μὲ παρήκουσας, ἠπείθησας εἰς τὸν ἀδελφόν σου, ἀλλὰ θὰ μετανοήσῃς. Ὁ Χαμάρετος ἐκ τοῦ ἀκούσματος τούτου δελεασθησόμενος, θὰ τρέξῃ ἐνταῦθα ἵνα συλλάβῃ τὸν ἄρχοντα τῶν Φράγκων ἀλλὰ θὰ πέσῃ αὐτὸς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Φράγκων. Ἐννοεῖς ἤδη τὸν ἀδελφόν σου;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ὦ! Θεέ μου, Θεέ μου!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐννοεῖς, Βιλλαρδουῖνε, τὸ σχέδιόν μου! Ὁ Χαμάρετος θὰ τρέξῃ ἵνα σὲ συλλάβῃ καὶ ἐνῷ παραφερόμενος ὑπὸ τῶν νεανικῶν ὀνείρων του θὰ ἀρχίσῃ νὰ σὲ λέγῃ τὴν ἀποστροφήν του ἐγὼ θὰ ὁδηγήσω ἐνταῦθα τοὺς Φράγκους οἵτινες θὰ συλλάβωσιν αὐτόν. Οὕτω θὰ πέσῃ τέλος εἰς τὴν παγίδα μας καὶ ἡ ἀνταρσία καταπνίγεται εἰς τὰ σπάργανά της.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Θαυμάσια!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἔ, τί λέγεις, ἀδελφή μου, περὶ τοῦ σχεδίου μου; Εἶναι καλόν;

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ὄχ! δὲν δύναμαι νὰ ἀνεχθῶ τοῦτο! Θὰ τρέξω νὰ τὸν εἰδοποιήσω.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀνωφελὴς προσπάθεια!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Εἶσθε λοιπὸν τέρατα εἰς ἀνθρώπους μεταμορφωμένα! Ἆ! ἰδοὺ καταβαίνουν τὸν λόφον! ἆ! ἔρχεται.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Τόσον ταχέως!

(Ἀκολουθεῖ).

ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΜΙΚΡΑ ΠΤΗΝΑ.

Κατά τινα συγκινητικὴν καὶ ποιητικὴν ἅμα συνήθειαν ἐν Ἀλσατίᾳ ὁπόταν ὁ χειμὼν ἔλθῃ καλύπτων τὴν γῆν διὰ χιονώδους μανδύου, στολίζων τὰ δένδρα μὲ στεφάνους ἐκ δρόσου καὶ ἀναρτῶν ἐκ τῶν πηγῶν σταλακτίτας ἐκ πάγου, κρεμῶσι πανταχοῦ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν ἀγυιῶν καὶ μέχρι τῶν λεωφόρων πινακίδια ἐφ' ὧν ἀναγινώσκει τις τὰς ἑξῆς λέξεις «Βοήθεια εἰς τὰ μικρὰ πτηνά.» Καὶ τὴν πρωΐαν ἕκαστος ἐγειρόμενος ῥίπτει πρὸ τοῦ παραθύρου του ψυχία λευκοῦ ἄρτου ἵνα τὰ δυστυχῆ πτηνὰ μὴ ἀποθάνωσι δι' ἔλλειψιν τροφῆς ὅπως συμβαίνῃ εἰς ἄλλας χώρας.

Καθ' ὅλην τὴν κωμόπολιν τοῦ Vogelsingen ἐν Ἀλσατίᾳ τὸ παράθυρον τῆς γλυκείας καὶ ξανθῆς Μαργαρίτας Κρέτχεν θυγατρὸς τοῦ δημάρχου Ἀσφὲλ ἦτο τὸ πλουσιώτερον εἰς τοιούτου εἴδους τροφάς. Καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἡ μικρὰ κόρη ἀφοῦ ἀπεμάκρυνε τὴν κατὰ τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς πεσοῦσαν χιόνα ἔθρυπτεν ἐπὶ μιᾶς γωνίας τοῦ παραθύρου πλακοῦντα θερμὸν ἔτι καὶ ἐπειδὴ τὸ φύραμα ταχέως ἐσκληρύνετο ἔρριπτεν ἐπίσης καί τινας κόκκους σίτου, κεχρίου καὶ κιναβάρεως. Ἔβλεπέ τις τότε πλήθη λάλων περιστερῶν καὶ τολμηρῶν στρουθίων φερόμενα πρὸς τὴν θυρίδα, ἀναβαίνοντα ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νεαρᾶς κόρης, ἐκπέμποντα περιχαρεῖς φωνὰς καὶ ἁμιλλώμενα ν' ἁρπάσωσι τὴν τροφὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν της· τινὰ δὲ τούτων τὰ τολμηρότερα εἰσήρχοντο εἰς τὸ δωμάτιόν της, ἐπειδὴ ἐγνώριζον ὅτι οὐδένα κίνδυνον περιορισμοῦ διέτρεχον. Αἱ περιστεραὶ ἐλάμβανον ὁμοίως τὴν μερίδα των εἰς τὸ πρόγευμα προτείνουσαι τὸν λαιμὸν καὶ τρίζουσαι ὑπὸ τὴν χεῖρα τῆς κορασίδος. Ἔπειτα ἀφοῦ ἐχόρταινον ἤρχιζαν, κινοῦντα θορυβωδῶς τὰς μικρὰς των πτέρυγας καὶ ἐκβάλλοντα χαροποιὰς φωνάς, νὰ πετῶσιν ὅπως ἐπανέλθωσι τὴν ἐπαύριον. Ἡ δὲ ξανθὴ Κρέτχεν παρηκολούθει ἐπὶ μακρὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ἰδιότροπον πτῆσίν των ζηλεύουσα τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν των. Τοῖς ἔλεγε δὲ οὕτως «Ἄγετε, εὐτυχῆ πτηνά, φέρεσθε ἐκτὸς τοῦ ἀπείρου διαστήματος. Ἐὰν ὡς ὑμεῖς ἤμην ἐλευθέρα, ἐὰν ὡς ὑμεῖς εἶχον πτέρυγας θὰ ἐπέτων τόσον μακρὰν ἐφ' ὅσον ἠδύναντο νὰ μὲ φέρωσιν· θὰ ἱπτάμην μέχρι τοῦ οὐρανοῦ ὅπου ἀπεδήμησεν ἡ μήτηρ μου.» Ἡμέραν τινὰ ὁπότε κατὰ τὸ σύνηθες παρεδίδετο εἰς τοιούτους διαλογισμοὺς καὶ ἐθεώρει ῥεμβάζουσα τὰ πτηνὰ ὑψούμενα ἐν τῷ αἰθέρι καὶ τὴν χιόνα πίπτουσαν ἡσύχως κατὰ πυκνὰς ψεκάδας, τρυγὼν λευκὴ ὡς τὸ πτίλωμα τοῦ κύκνου ἡμιθανὴς ἐκ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους ἐρρίφθη εἰς τὰ γόνατά της· ἡ νέα κόρη ἔλαβε τὸ πτηνὸν εἰς τοὺς κόλπους της καὶ ἤρχισε νὰ τὸ θερμαίνῃ εἰς τὸ στῆθός της λέγουσα πρὸς αὐτὸ τὰ ἑξῆς· «Πόθεν ἔρχεσαι, δυστυχὲς μικρόν μου, καὶ αἰσθάνεσαι τόσον ψῦχος καὶ πεῖναν μήπως ἀπώλεσας τοὺς συντρόφους σου καὶ δὲν ἔχεις ἄσυλον ὅπως σὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τῆς κακοκαιρίας; Ἡσύχει, ἔχω σπόρους νὰ σὲ ἐπαναφέρωσι τὰς δυνάμεις, ἡ δὲ πνοή μου θέλει σὲ θερμάνει.» Ὅταν δὲ ἡ τρυγὼν χορτασθεῖσα συνῆλθεν εἰς ἑαυτὴν καὶ ἐθερμάνθη· ἡ Κρέτχεν τὴν ἀπέθεσεν ἡσύχως ἐπὶ τῆς θυρίδος τοῦ παραθύρου ὅπως τῇ δώσῃ τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τὸ πτηνὸν δὲν ἤθελε νὰ φύγῃ καὶ καθῖσαν ἐπὶ τῶν πτερύγων του προσήλωσε τοὺς μικροὺς στρογγύλους καὶ ῥοδόχρους ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῆς νέας κόρης. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἡ θύρα τοῦ δωματίου ἠνοίχθη καὶ εἰσῆλθεν ἡ γραῖα Κέτελ. Αὕτη ἦτο ἀγαθὴ καὶ ἁγία γυνή, ἥτις εἶχεν ἴδει τὴν γέννησιν τῆς Μαργαρίτας καὶ ἠγάπα αὐτὴν ὅσον καὶ ἡ μακαρῖτις μήτηρ της. Καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ζωὴν προσηύχετο ὑπὲρ τῆς κόρης ἣν εἶχεν ἀναθρέψει· ἐκτὸς δὲ τούτου ἐχρησίμευε καὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς οἰκίας, ὅπου τὴν εἶχον παραλάβει πτωχὴν καὶ ἄνευ ἔργου. Ἐσέβετο ὑπερβαλόντως τὸν οἰκοδεσπότην, ἠγάπα ὅμως τρυφερώτερον τὴν νέαν θυγατέρα του. Τὴν στιγμὴν ταύτην ἀμφότεραι ἐδοκίμαζον καινήν τινα λύπην ὅπως ἐκ τοῦ ἑξῆς διαλόγου φαίνεται.

— Λοιπόν, παιδί μου, σήμερον μᾶς ἔρχεται ὁ κ. Κοῦχμ ὁ δήμαρχος τοῦ Ὄτροτ

μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ρεϋνάλδου πρὸς τὸν ὁποῖον ὁ πατήρ σου ὑπεσχέθη νὰ σὲ δώσῃ εἰς γάμον.

— Ὢ ἀγαπητή μου Κέτελ, μὴ μοὶ ὁμιλεῖς πλέον περὶ τούτου· ἡ σκέψις αὕτη πρὸ πολλοῦ καταβασανίζει τὸν νοῦν μου· ὁ πατήρ μου θέλει νὰ μὲ κάμῃ ν' ἀποθάνω μὲ τὰς περὶ γάμου ἰδέας του. — Αἰσθάνεσαι λοιπὸν ἀντιπύθειαν πρὸς τὸν νεανίαν ἐκεῖνον; — Πῶς ἠδυνάμην νὰ αἰσθάνομαι ἀποστροφὴν πρὸς ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον οὔτε γνωρίζω· ὅταν συλλογίζωμαι τὴν ἐπίσκεψιν αὐτὴν μὲ καταλαμβάνει ἡ ἰδέα νὰ φύγω ἐκ τῆς οἰκίας ἕως ὅτου ἀπέλθωσιν οἱ ξένοι οὗτοι. — Θὰ ἦτο πολὺ νόστιμον, διότι ὁ πατήρ σου θὰ ἐχαλνοῦσε τὸν κόσμον. Τῇ ἀληθείᾳ εἶναι βεβαίως ἡ μόνη κόρη ἣν εἶδον τοσούτῳ θορυβουμένην εἰς μόνην τὴν λέξιν «συνοικέσιον».

— Ἄκουσον, Κέτελ, καὶ μετὰ ταῦτα δὲν θὰ μὲ βασανίζεις πλέον Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς αὐτῆς ἀσθενείας ἡ δυστυχή μου μήτηρ μοὶ ἐπανελάμβανε συχνάκις τὰς ἑξῆς λέξεις «Καθ' ὃν καιρὸν δὲν θὰ ὑπάρχω πλέον, μοὶ ἔλεγεν, ὁ πατήρ σου θέλει σὲ βιάσει ἀναμφιβόλως εἰς γάμον· Λοιπὸν τέκνον μου ἐνθυμοῦ τότε τοῦτο. Πρὶν ἡ συνδέσῃς διὰ παντὸς τὴν ὕπαρξίν σου, ἐρώτησον τὴν καρδίαν καὶ μὴ δώσῃς ποτε τὴν συγκατάθεσίν σου παρ' ὁπόταν φθάσῃς εἰς ἡλικίαν νὰ ἐννοήσῃς διατί τὰ πτηνὰ ἑνοῦνται εἰς ζεύγη ὅπως σχηματίσωσι τὴν φωλεάν των . . .

— Λοιπόν;

— Λοιπόν· δὲν ἐννοῶ τίποτε, ἡ δὲ καρδία μου οὐδὲν μοὶ ὑπαγορεύει. Καὶ ἡ γραῖα δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ ἓν μειδίαμα διὰ τὴν θελκτικὴν ταύτην ἐξομολόγησιν μετὰ τοσαύτης θαυμαστῆς εἰλικρινείας γενομένην.

— Ἀνὰ δύο, ἐξηκολούθησεν ἀφελῶς ἡ κόρη, ἀνὰ δύο; καὶ διατί; μήπως δὲν εἶμαι εὐτυχὴς οὕτως; Ἀνετράφην μεταξὺ ὑμῶν οἱ ὁποῖοι μὲ ἀγαπᾶτε, εἶμαι βεβαία, ὅσον καὶ ἐγὼ σᾶς ἀγαπῶ καὶ ἀφότου ἡ μήτηρ μου μᾶς ἐγκατέλιπε, φεῦ! εἴμεθα τρεῖς. Λοιπὸν τίνος ἕνεκεν νὰ συζευγθῶ; Ἡ γραῖα γυνὴ ἐμειδία πάντοτε ἡσύχως. Δέον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ νέα κόρη εἰς τὴν ὁποίαν τοσοῦτον τρόμον προὐξένει ἡ ἄφιξις ξένου ἐλθόντος ἵνα ζητήσῃ τὴν χεῖρά της, διῆγε μέχρι τοῦδε βίον λίαν περιωρισμένον οὐδὲν τῶν τοῦ βίου γνωρίζουσα, τὰ πάντα δὲ ἀγνοοῦσα. Ὁ πατὴρ αὐτῆς ὃν αἱ πολλαὶ ἀσχολίαι ἐκράτουν ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἔβλεπεν αὐτὴν μόνον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δείπνου εἶχε δὲ ἐμπιστευθῆ αὐτὴν εἰς τὴν φροντίδα τῆς γηραιᾶς ὑπηρετρίας ἥτις ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ τινων σπανίων περιπάτων κατὰ τὴν Κυριακὴν εἰς οὐδὲν ἄλλο μέρος τὴν ὡδήγει. Ἡ ἀγαθὴ Κέτελ εἶχεν ἐλπίσει ὅτι τὴν κόρην ἔμελλε νὰ καταλάβῃ ἡ ἰδέα ἐκείνη ἥτις φυσικῶς καταλαμβάνει τὰς κόρας. Ἀλλὰ ἡ Κρέτχεν ἦτον ὅλως ἄπειρος ὡς πρὸς τὸ πρᾶγμα τοῦτο κατὰ συνέπειαν ἡ Κέτελ εὑρέθη εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν τὴν στιγμὴν ταύτην διότι δὲν εἶχεν οὐδόλως προπαρασκευάσει τὴν νέαν κόρην εἰς ζήτημα τόσῳ σπουδαῖον, ὁπότε μικραὶ πτηνῶν φωναὶ ἠκούσθησαν. Εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἡ ἐπὶ τοῦ παραθύρου στηριζομένη τρυγὼν ἠγέρθη ἐπὶ τῶν ποδῶν ἤνοιξε τὰς πτέρυγάς της καὶ ῥίψασα τελευταῖον βλέμμα εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν μικρὰν προστάτιδά της ἀπέπτη. Περιστερὸς χαρίεις ἐκάθητο ἐπί τινος κλάδου δένδρου ἡ δὲ τρυγὼν φέρουσα ἐκεῖ τὴν πτῆσιν της ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κλάδου πλησίον αὐτοῦ· ἠδύνατό τις τότε νὰ ἴδῃ τὰ δύο εὐτυχῆ πτηνὰ ἀνταλλάσσοντα ἡδονικώτατα τρυφερὰς καὶ χαρμοσύνους θωπείας. — Τὸ ἀχάριστον ἔφυγεν· ἐψιθύρισεν ἡ κόρη. Μετά τινας δὲ στιγμὰς ἡ τρυγὼν ἐπανῆλθε, τὴν φορὰν ὅμως ταύτην δὲν ἦτο πλέον μόνη· διότι ὁ σύντροφος αὐτῆς περιστερὸς τὴν παρηκολούθει καὶ ἐρρίφθη μετ' αὐτῆς εἰς τὸ παράθυρον ἐπαιρόμενος ἐπὶ τοσαύτῃ εὐτυχίᾳ καὶ συλλέγων τοὺς κόκκους τοῦ σίτου διὰ τοῦ ῥάμφους του. Ἡ γραῖα γυνὴ ἔκυψε τότε εἰς τὸ οὖς τῆς ξανθῆς Κρέτχεν καὶ τῇ ὡμίλησε χαμηλοφώνως. Οὐδεὶς ποτε ἠδυνήθη νὰ μάθῃ τί εἶχεν εἰπεῖ αὐτῇ· ἡ δὲ νέα κόρη ἤκουε περίεργος καὶ ἀπληστος τὴν ἄγνωστον ταύτην γλῶσσαν. Μετ' ὀλίγον ἔλαβε καὶ αὐτὴ τὸν λόγον ἀποτείνουσα διαφόρους ἐρωτήσεις πρὸς τὴν Κέτελ ἥτις ἐφαίνετο ἐκ τοῦ συγκεχυμένου ὕφους

της ὅτι δὲν εἶχε πολλὴν διάθεσιν ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁπόταν τὸ ζεῦγος τῶν πτηνῶν ἀπῆλθεν, ἡ κόρη ἠθέλησε νὰ καταβῇ εἰς τὸν θάλαμον ὅπου ὁ πατὴρ αὐτῆς ὑπεδέχετο τὸν δήμαρχον Ὄτροτ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥεϋνάλδου. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι ἠγέρθησαν ἅμα εἰσελθούσης τῆς κόρης ἥτις ἐρυθρὰ καὶ τεταραγμένη ἐκάθισε καρὰ τὸν πατέρα της. Οὗτος ἐκάθητο στηρίζων τὸν βραχίονα ἐπὶ τραπέζης ἐφ' ἧς ὑπῆρχον τρία ποτήρια μέχρι στεφάνης πλήρη κιτρινοχρόου οἴνου τοῦ Βαλξεΐμ. Κατὰ τὴν συνήθειαν ὁ πατὴρ προσέφερε τὸ ποτήριόν του εἰς τὴν θυγατέρα του ἥτις φέρουσα αὐτὸ εἰς τὰ χείλη ἔτεινεν ἔπειτα αὐτὸ πρὸς τὸν Ῥεϋνάλδον. Ὁ νεανίας ἔλαβε τὸ ποτήριον ἐξέλεξε τὴν θέσιν ἣν ἔψαυσαν τὰ χείλη τῆς μνηστῆς του ἵνα θέσῃ τὰ ἰδικά του καὶ ἔπιεν αὐτὸ ἀπνευστὶ ἐνῷ ἡ καρδία του ἔπαλλεν ἐκ συγκινήσεως καὶ ἡδονῆς. Ἡ γηραιὰ Κέτελ ἤρχισε νὰ μειδιᾷ καθημένη ἔν τινι γωνίᾳ.

Παρελθούσης τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὁ Ῥεϋνάλδος ἤρχετο πᾶσαν Κυριακὴν μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπεφασίσθη νὰ τελεσθῶσιν οἱ γάμοι τὸ προσεχὲς ἔαρ. Ἀλλ' οὔτε αἱ πληροφορίαι ἃς ἐφρόντισεν ἡ γηραιὰ τροφὸς νὰ δώσῃ εἰς τὴν Μαργαρίταν, οὔτε αἱ προτροπαὶ τοῦ πατρὸς, οὔτε αἱ συχναὶ ἐπισκέψεις τοῦ νεανίου, οὔτε ἡ μυστηριώδης ἐπενέργεια τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἐχρησίμευσαν ὅπως ἀνοίξωσι τὴν νεαρὰν ταύτην καρδίαν εἰς τὸν ἔρωτα. Εἰς τοῦτο ἐχρησίμευσε τὸ θέαμα ἐκεῖνο ὅπερ παρίστατο αὐτῇ ἀνὰ πᾶσαν πρωίαν πρὸ τοῦ παραθύρου της. Ἡ χιὼν δὲν ἐφαίνετο πλέον ἐπὶ τῶν ἀπεράντων κλάδων γιγαντώδους δένδρου, τὸ δὲ ζεῦγος ἐκεῖνο τῶν πτηνῶν ὅπερ αἱ εὐεργετικαὶ χεῖρες τῆς ξανθῆς κόρης εἶχον προφυλάξει ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ἀπὸ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης ἤρχετο νὰ σκηνώσῃ ἐπὶ τῶν κλώνων αὐτοῦ. Ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔβλεπέ τις αὐτὸ φερόμενον πρός τινα παλαιὸν τοῖχον ἀνήκοντα εἰς ἐγκαταλελειμμένον ἀμαξοστάσιον ὅπου εἰσέδυεν ἐντὸς ρωγμῆς τινος τὴν ὁποίαν περιεκάλυπτεν ἀνθηρὸς κισσός. Μετ' ὀλίγον ἡ τρυγὼν αἴφνης ἐγένετο ἄφαντος· ἀλλ' ὁ σύντροφός της περιστερὸς ἐφαίνετο ἀδιακόπως φεύγων ἐκ τῆς φωλεᾶς καὶ πάλιν ἐπιστρέφων· πᾶσαν στιγμὴν διολίσθαινε τοῦ τοίχου καὶ ἵπτατο καὶ πάραυτα ἐπανήρχετο κρατῶν διὰ τοῦ ράμφους δέσμην χόρτου ἢ κόκκους τινὰς οὓς ἡ κόρη ἐξηκολούθει νὰ τῷ ρίπτῃ πρὸ τοῦ παραθύρου της. Μετά τινας ἡμέρας ἡ τρυγὼν ἀνεφάνη πάλιν καὶ ἔσπευσε νὰ τοποθετηθῇ ἐπὶ τοῦ παραθύρου, ὡσεὶ ἐπεθύμει νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν εὐεργέτιδά της. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην φοβερὸς ἱέραξ ἐπέπεσε κατ' αὐτῆς ἔμελλε δὲ ἀφεύκτως νὰ τὴν κατασπαράξῃ ὑπὸ τοὺς ὄνυχάς του ὁπότε αἱ φωναί της εἵλκυσαν τὸν σύντροφόν της περιστερὸν ὅστις βλέπων τὸν κίνδυνον τοσοῦτον προσήγγισεν ἐν τῇ ὁρμῇ αὐτοῦ πρὸς τὸ ἁρπακτικὸν πτηνὸν ὥστε ὁ τρομερὸς ἱέραξ ἔτρεψεν ὅλην αὐτοῦ τὴν λύσσαν ἐναντίον αὐτοῦ· οὗτος ὅμως διὰ ἐπιτηδείου καὶ ταχέος πτερυγισμοῦ διέφυγε τὸν ὄλεθρον καὶ ἔσπευσε νὰ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν παλαιὸν τοῖχον ὅπου εἶχε προηγηθῆ ἡ συμβία του τρυγών. Ὁ αἱμοχαρὴς ἱέραξ ματαίως προσεπάθει νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς τῆς στενῆς ὀπῆς ὅτε ἐκπυρσοκρότησις ἀντήχησεν. Τὸ ὄρνεον ἔπεσε νεκρὸν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Ῥεϋνάλδου ὅστις ὡπλισμένος διὰ πυροβόλου παρηκολούθει ἀπὸ τὸ παράθυρον τῆς φιλτάτης του τὰς περιπετείας τοῦ μικροῦ τούτου δράματος. Ἡ νεαρὰ κόρη τρέμουσα ἔτι ἔσπευσε νὰ εὕρῃ τὸν μνηστῆρά της. Ἀμφότεροι εἰσῆλθον ἐντὸς τοῦ ἀμαξοστασίου ὅπου καλιὰ ἐκ χόρτου καὶ πτερῶν κατεσκευασμένη περιέκλειε δύο μικροὺς νεοσσούς· πλησίον δὲ τούτων ἐκάθηντο γλυκείας ἀνταλλάσσοντες θωπείας καὶ περιχαρεῖς τρυσμοὺς ὁ περιστερὸς καὶ ἡ σύντροφός του.

Δὲν εἶχεν ἔτος συμπληρωθῆ καὶ ἡ ξανθὴ Κρέτχεν δὲν ἠγνόει πλέον διατὶ τὰ πτηνὰ ἑνοῦνται εἰς ζεύγη ὅπως σχηματίσωσι τὴν φωλεάν των . . .

Ἡ γραῖα Κέτελ δὲν εἶχε πλέον τίποτε νὰ διδάξῃ εἰς τὴν νέαν κόρην.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)·

Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΕΝΟΣ ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΜΙΑΣ ΚΑΜΕΛΙΑΣ.

—

Διήγημα μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

Ὑπὸ

ΝΙΚΟΚΛΕΟΥΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ.

——

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.'

Ἓν ῥόδον ποικιλόχρουν.

—

Εἰς τὸ Φοντεναῦ τῶν Ρόδων (1) ἤκμαζε κατὰ τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἄρχεται ἡ διήγησίς μας ὁ κῆπος τοῦ Κυρ-Βάσσου.

Ὁ Κυρ-Βάσσου, ἔνθερμος φυτοκόμος, ἠγάπα τὸν κῆπόν του ὡς τὸν ἴδιον ἑαυτόν του καὶ περισσότερον ἀπὸ πᾶν ἄλλο πρᾶγμα. Τὸ νὰ τολμήσῃ τίς νὰ δρέψῃ ἐξ αὐτοῦ ἓν μικρὸν στέλεχος χόρτου, τὸ τοιοῦτον παρίστατο εἰς τὰ ὄμματά του ὡς ἓν ἔγκλημα παραβάσεως τῶν τῆς κηπείας νόμων τὸ ὁποῖον δὲν ἐσυγχώρει εὐκόλως.

Εἰς φραγμὸς αὐτοφυὴς ἐξ ἀκανθῶν καὶ βάτων ἔχων μίαν ξυλίνην θύραν μὲ ἓν θυρόφυλλον περιεκύκλου τὸν εὐδαίμονα ἐκεῖνον κῆπον, ὅπου διεκρίνετο ἐν τῷ μέσῳ τὸ φρέαρ, πρὸς τὰ δεξιὰ τὸ ὀψοφυλάκιον καὶ πρὸς τ' ἀριστερὰ ἡ οἰκία.

Μίαν πρωΐαν, περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν, ὅτε ὁ Κυρ-Βάσσου προσκαλέσας μερικοὺς φίλους καὶ φίλας ἐκ τῶν γειτόνων διὰ νὰ τοῖς δείξῃ ἓν ῥόδον ποικιλόχρουν τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐπιτύχει διὰ διαφόρων ἐμβολάδων, τοῖς ἐδιηγεῖτο διὰ μακρῶν τὴν ἱστορίαν τοῦ ῥόδου του, καὶ τοῖς ἐπρόσφερεν ἐν τῷ μεταξὺ ἓν εἶδος οἴνου κυανοῦ, τὸν ὁποῖον ἐφαίνοντο, ὅτι ἐγεύοντο εὐχαρίστως, εἷς ἄνθρωπος ἡμιενδεδυμένος καὶ σχεδὸν ἀνυπόδητος καταδιωκόμενος ὑπό τινων χωροφυλάκων ἐρρίφθη ὡς βέλος ἄνωθεν τοῦ φραγμοῦ, κατέπεσε πρηνὴς ἐντὸς τοῦ κήπου, ἐπροσποιήθη τὸν νεκρὸν ἐπί τινα λεπτά, εἶτα ἀνηγέρθη μὲ τὴν βραδεῖαν προφύλαξιν ἑνὸς πολιορκουμένου ἀνθρώπου, ὅστις ἔχει τὴν σταθερὰν θέλησιν νὰ ἐξαπατήσῃ τὸ ὄμμα τῶν καταδιωκτῶν του.

Τέλος πεισθεὶς ὅτι οἱ χωροφύλακες ἔλαβον ἄλλας διευθύνσεις, ἀνέπνευσε βαθέως καὶ ἡ φυσιογνωμία του ἄκομψος μὲν ἀλλ' ἐνεργητικὴ καὶ εὐφυὴς ἐξέφρασε τὴν εἰρωνικὴν ἐκείνην εὐχαρίστησιν τοῦ μαθητοῦ ὅστις ἐνέπαιξε διά τινος μηχανορραφίας τοὺς διδασκάλους του.

— Ἔφυγον εἶπε συσφίγγων τὸ ἐρυθρὸν ῥάκος τὸ ὁποῖον περιέζωνε τὴν ὀσφύν του καὶ οὗτινος ἓν τεμάχιον εἶχε μείνει ἀνηρτημένον εἰς τὰς ἀκάνθας τοῦ φραγμοῦ. Ἀπῆλθον, ἀπεπλανήθησαν, ἐχάθησαν!..

Πρᾶγμα παράδοξον!.. ἐξηκολούθησεν, νὰ μὴ μὲ ἀφίνουν νὰ ζῶ κατὰ τὸ δοκοῦν μοι. Τί τοὺς ἐνδιαφέρει ἐὰν κοιμῶμαι ὑπὸ τὰ δένδρα ἢ ὑπό τινα στέγην; Ἐὰν τρώγω ὠμὰς ῥίζας ἀντὶ ἄρτου; ἐὰν περιδιαβάζω μὲ γυμνὴν τὴν κεφαλὴν ἀντὶ νὰ τὴν περικλείω εἰς τὸ ἀηδὲς ἐκεῖνο κάλυμμα τὸ ὁποῖον ὀνομάζουσι πῖλον;

Τοιουτοτρόπως σκεπτόμενος ὁ ἀγύρτης οὗτος ὁ ἐπονομασθεὶς Αὐτοφυὴς ἀλλὰ τοῦ ὁποίου τὸ ἀληθὲς ὄνομα ἦτο Γασπάρδος, ἐζήτησε καὶ εὗρε μίαν φυτείαν δαυκίων, ἐξέβαλεν ἕν, τὸ ἐκαθάρισεν ἐπιμελῶς καὶ τὸ ἔφαγεν.

— Τῶόντι τί χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος; ἐπρόσθεσεν, ἀέρα, διάστημα, ἥλιον· Ἕνα καρπὸν διὰ τὴν πεῖνάν του, μίαν πηγὴν διαυγῆ διὰ τὴν δεῖψάν του, οἱ περιπλέον ἐπιθυμοῦντες εἶσὶν ἄφρονες! Α! ἰδοὺ κάποιοι ἔρχονται εἶπε προσηλῶν τὸ οὖς πρὸς τὸ μέρος τῆς οἰκίας. Δὲν δύναταί τις λοιπὸν νὰ μείνῃ οὐδὲ

(1) Φοντεναῦ-τῶν-Ρόδων· ὡραῖον χωρίον ἀπέχον τῶν Παρισίων ὑπὲρ τὰ δέκα χιλιόμετρα· τὸ ὄνομά του φανερώνει ἀρκούντως ὅτι ἡ καλλιέργεια τῶν ῥόδων εἶναι μία ἐκ τῶν πρωτίστων βιομηχανιῶν τῶν κατοίκων οἵτινες πωλοῦσιν αὐτὰ εἰς τοὺς ἀρωματοπώλας τῶν Παρισίων.

μίαν στιγμὴν μόνος πρὸς μόνον μὲ τὰς σκέψεις του;

Καὶ ταῦτα λέγων ἐπήδησεν ἐφ ἑνὸς τῶν μεγάλων δένδρων ἅτινα ἐσκίαζον τὸ ὀψοφυλάκιον καὶ ἐκρύφθη εἰς τὸ πυκνὸν φύλλωμά του κατὰ τὸν τρόπον τῶν πιθήκων

Οὗτος ὁ ράκη περιδεδλημένος φιλόσοφος ὁ καλῶς ἐπονομασθεὶς Αὐτοφυὴς κατῴκει εἰς ἐκείνην τὴν χώραν ἀπὸ τῆς πρώτης του ἡλικίας.

Κανεὶς δὲν ἐγνώριζε τὴν οἰκογένειάν του καὶ ὁ ἴδιος πολὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους. Ἕως τότε εἶχ· ζήσει τυχαίως πῶς· ἀπὸ ἐλεημοσύνας, ἐνόσῳ ἦτο μικρος, ἐκ κλοπῶν ὅτε ἐμεγάλωσεν. Ἀλλ' ἐκ κλοπῶν τόσον μικρῶν, καρποῦ τινος, λαχανικοῦ, ρίζης, ὥστε εἰς κανένα δὲν ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ παραπονεθῇ καὶ χωρὶς νὰ τοῖς ἦναι συμπαθής, τὸν ὑπέφερον καὶ τὸν ἐσυγχώρουν σχεδὸν πάντοτε. Μόνοι οἱ χωροφύλακες δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσιν αὐτὴν τὴν ὕπαρξιν ἐκτὸς τοῦ νόμου καὶ ἐλάμβανον κάποιαν εὐχαρίστησιν εἰς τὴν καταδ ωξίν του ὀνομάζοντες αὐτὴν «θήραν τοῦ Γασπάρδου».

Εἰς τὸ στῆθος ὅμως τοῦ ἡμιαγρίου τούτου ἐνεφώλευε μία γενναία καρδία. Ὡμοίαζε μίαν εὔφορον γῆν μεταδληθεῖσαν εἰς χέρσον διότι δὲν ἐκαλλιεργήθη. Ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ὀρενόκου θὰ τὸν ἀνηγόρευον βασιλέα· παρ' ἡμῖν, ὁ πλέον ἄσημος ἐργάτης, ὁ μικρότερος βαφεὺς τῶν ὑποδημάτων, ἐνομίζετο καλλίτερος ἐκείνου, καὶ εἶχε δίκαιον. Πρέπει νὰ συμμορφοῦταί τις μὲ τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς χώρας του. Πᾶς ἄνθρωπος χρεωστεῖ εἰς ὅλους τὸ ἐπιδάλλον μέρος τῆς ἐργασίας του.

Ὁ Γασπάρδος ἠγνόει τοῦτο καθ' ὁλοκληρίαν. Θὰ ἐξεπλήσσετο μεγάλως ἐὰν τῷ ἔλεγέ τις ὅτι τὸ λαχανικὸν ἐκεῖνο, ἐκεῖνο τὸ ὀπωρικὸν το ὁποῖον ἀφήρει μὲ ὑψωμένον μέτωπον ἦτο κλοπή Δὲν ἐπαραδέχετο εἰμὴ τὴν κλοπὴν χρημάτων ἢ πολυτίμων κοσμημάτων ἀνωφελῶν δι' αὐτόν, καὶ θὰ σοὶ ἀπεκρίνετο ἀδόλως ὅτι τὸ πτηνὸν λαμδάνει ἄνευ δισταγμοῦ ἐκ τοῦ στάχυος τὸν κόκκον τοῦ σίτου δστις τῷ χρειάζεται διὰ νὰ ζήσῃ καὶ ὅτι ἐκεῖνος ἔπραττεν ὡς τὸ πτηνόν.

Ἐκεῖνοι, τῶν ὁποίων ὁ θόρυδος τῶν φωνῶν καὶ τῶν βημάτων εἶχον ταράξει τὸν Γασπάρδον καὶ ἀναγκάσει αὐτὸν νὰ κρυφθῇ ἦσαν, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, οἱ γείτονες τοῦ Κυρ-Βάσσου.

Ὁ Κυρ-Βάσσου ἐβάδιζε θριαμβευτικῶς ἐπὶ κεφαλῆς ὅλων, χειρονομῶν, ὁμιλῶν μεγαλοφώνως, με τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς ἐπιτυχίας ἐπὶ τοῦ μετώπο ,

— Ναί, τέκνα μου, ἔλεγεν, ἀπέκτησα τὸ πλέον μεγαλοπρεπὲς ρόδον τὸ ὁποῖον ἐφάνη ποτέ· Τὴν ἑσπέραν ταύτην φυτεύω ἐντὸς κιδωτίου τὴν ροδήν μου· αὔριον παρουσιάζεται εἰς τὴν Ἔκθεσιν τῆς Κηπουρικῆς καὶ κατέχει τὴν ἀνωτέραν θέσιν. . . Παρατηρήσατε!.

Συγχρόνως ἀπεμάκρυνεν ἀθρῶς τὰ φύλλα τοῦ δενδρυλίου και ἐφάνη ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ λαμπρότητι ἓν ρόδον ποικιλόχρουν, λεπτόν, εὔοσμον, ἐντελές, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μία κραυγὴ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἐκπλήξεως ἐξέφυγεν ἐκ τοῦ στοματος ὅλων τῶν παρευρισκομένων.

— Α ! πάτερ μου, εἶναι θαυμάσιον ! εἶπεν ἡ Λευκή, ὡραία νεᾶνις τῆς ὁποίας τὴν κεφαλὴν δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφθείρῃ ἡ ἐπὶ δύο ἔτη διαμονή της εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον, διότι ἀποθανούσης προ πολλοῦ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἐδιοίκει ἐπαξίως τον οἶκον τοῦ πατρός της καὶ ἐὰν κάποτε ἡ ἰδέα ἑνὸς νυμφίου τῇ ἐπήρχετο, δὲν ἐπεθύμει τοὺς ὡραίους ἐκείνους κυρίους μὲ κίτρινα χειρόκτια μετὰ τῶν ὁποίων ἐχόρευε κάποτε τὴν ἑορτήν.

— Ἐν καιρῷ τῶν ἰσπανικῶν πολέμων ὅταν ἐθήλαζα τὸ ἕβδομον τέκνον τῆς δουκήσσης δ' Ἀλδαρὲς εἶχον προσφέρει ἓν ρόδον ὅλως ὅμοιον μὲ αὐτὸ εἰς τὴν δούκησσαν, προσέθηκεν ἡ Κυρία Ἀλὲν, τροφὸς ἐν διαθεσιμότητι τῶν εὐγενῶν παιδίων, ὅπως τὸ ἔλεγε μετ' ἐμφάσεως, ζῶσα ἐκ τῶν εἰσοδημάτων της εἰς Φοντεναῦ.

— Ἀδύνατον! ἀνέκραξεν ὁ Κυρ-Βάσσου, αὐτὸ εἶναι τὸ ἐξαγόμενον μιᾶς ἐμβολάδος, τὴν ὁποίαν ἐδοκίμασα εἴκοσι φορὰς πρὶν ἐπιτύχω. Εἶναι ἓν πολύτιμον κόσμημα τὸ ὁποῖον δὲν εὑρίσκεται μεταξὺ τῶν συναδέλφων μου. Αὐτὸ τὸ ἄνθος ὅλοι οἱ σοφοὶ θὰ θέλη-

σουν νὰ ἰδοῦν, καὶ θὰ τὸ καλύψουν μὲ χρυσὸν αὔριον. Ἀλλὰ θὰ λάβω τὴν εὐχαρίστησιν, βασιλικὴν εὐχαρίστησιν μὰ τὴν πίστιν μου! νὰ τὸ κρατήσω δι' ἐμέ. Ναί, τὸ ἄνθος τοῦτο τὸ ἀγαπῶ! ἰδοὺ αὐτό, ἰδοὺ ὅπως τὸ ἐπεθύμησα! Δὲν ἔχει ὅμοιον! στοιχηματίζω τὴν κεφαλήν μου ἐναντίον τῆς κεφαλῆς τοῦ Μακλοῦ.

Ὁ Μακλοῦς ἦτο νέος, ἔμπορος λαχανικῶν, δίδων χρηστὰς ἐλπίδας διὰ τὸ μέλλον.

— Τῇ ἀληθείᾳ, Μακλοῦ, ἐπρόσθεσεν ὁ φυτοκόμος, θέλεις νὰ σοὶ πωλήσω ἡμίσειαν ἑκατοντάδα θριδάκων, ἡ ὁποία εὑρίσκεται ἐκεῖ κάτω;

— Κυρ-Βάσσου, εἶσθε πολὺ ἀκριβὸς ἀπεκρίθη ὁ Μακλοῦς, καὶ κανεὶς πλέον δὲν ἀγοράζει τοὺς θρίδακας.

— Κάμε ὅπως θέλεις, παιδί μου.

— Τὸν ἔρχεται νὰ ἀηδιάσῃ τις ἀπὸ τὴν τέχνην, ἐπρόσθεσεν ὁ Μακλοῦς, καὶ νὰ κάμῃ καθὼς τὸν ἰδιότροπον ἐκεῖνον Αὐτοφυῆ. Νά, αὐτὸς περνᾷ, καθὼς πρέπει τὴν ζωήν του!

— Θὰ σιωπήσῃς! ἀνέκραξεν ὁ Κυρ Βάσσου. σοὶ φαίνεται καλὸν νὰ περιπλανᾶται τις ὡς τυχοδιώκτης καὶ νὰ ζῇ ἐκ τῶν ἐξόδων τοῦ ἄλλου; Μάθε ὅτι οἱ Γασπάρδοι καὶ ἡ συνοδεία των εἶναι ἡ ἀτιμία μιᾶς χώρας!

— Καὶ ποῦ εὑρίσκονται οἱ θρίδακές σου, Κυρ-Βάσσου; ἠρώτησεν ὁ Μακλοῦς μὲ ὕφος τὸ ὁποῖον ἐνόμιζεν ἀδιάφορον.

— Τοὺς θέλεις λοιπὸν μ' ὅλην τὴν ἀδιαφορίαν σου, πονηρέ μου; Ἐλθὲ ἀπ' ἐδῶ. Δοῦλός σας, Κυρία Ἀλέν. Χαίρετε σεῖς οἱ λοιποί. Μετ' ὀλίγον θὰ ὁδηγήσωμεν τὸ ῥόδον μου εἰς τὴν ἔκθεσιν.

Καὶ ἐνῷ ὁ φυτοκόμος ἀνεχώρει μετὰ τοῦ Μακλοῦς, οἱ ἄλλοι συνομιλοῦντες ἐξήρχοντο τοῦ κήπου ἐκτὸς τῆς Λευκῆς, ἥτις λαβοῦσα ἓν κάνιστρον ἤρχισε νὰ συνάζῃ τοὺς καρποὺς μιᾶς μικρᾶς κερασέας ᾄδουσα σιγανῶς. Ἐν τούτοις ὁ Γασπάρδος κατελθὼν τοῦ δένδρου, τὴν ἐθεώρει καὶ τὴν ἤκουεν ὡς ἤθελε βλέπει καὶ ἀκούει μίαν μικρὰν ἀηδόνα τῶν θάμνων·

— Δὲν ᾄδεις ἀκόμη ὀλίγον; εἶπεν αἴφνης εἰς ὄπισθεν τῆς νέας.

Ἡ Λευκὴ ἀφῆκε κραυγὴν τρόμου καὶ ἀπεμακρύνθη ταχέως τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζε, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ θέα πολὺ ὀλίγον τὴν καθησύχαζεν.

— Μὴ φοβεῖσαι, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος, εἶμαι Γασπάρδος ὁ Αὐτοφυὴς ὅπως μὲ ἐπωνόμασαν.

— Γασπάρδος! εἶπεν ἡ Λευκὴ παρατηροῦσα αὐτὸν μὲ περιέργειαν ὡς ἓν ὂν περὶ τοῦ ὁποίου πολλάκις ἐσκέφθη, ἀλλὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἐπίστευε τὴν ὕπαρξιν. Λοιπὸν, Κύριε Γασπάρδε, ἐπρόσθεσε, τί θέλετε; Διατί εἶσθε ἐδῶ: Πόθεν εἰσήλθετε;

— Ἰδοὺ ἀληθῶς ἐρωτήσεις ἐπισεσωρευμέναι ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης ὡς θὰ ἦσαν οἱ μαργαρῖται τοῦ νυμφικοῦ περιδεραίου σου, ἐπανέλαβεν ὁ ἀπαθὴς Γασπάρδος. Τί θέλω; Ἓν καταφύγιον μερικῶν ὡρῶν ἐναντίον τῆς καταδιώξεως τῶν χωροφυλάκων. Διατί εἶμαι ἐδῶ; Διότι ἐπρόκειτο νὰ ἐκλέξω μεταξὺ τοῦ κήπου σας καὶ τῶν ὀνύχων των. Πόθεν εἰσῆλθον; Ἐκ τῆς ὀπῆς ταύτης ἐπειδὴ αἱ βάτοι καὶ αἱ ἄκανθοι δὲν δύνανται νὰ προξενήσωσιν οὐδὲν κακὸν εἰς τὸ δέρμα μου. Διατί τολμῶ νὰ μείνω; Διότι τολμῶ πάντοτε νὰ πράξω πᾶν μέσον τεῖνον εἰς τὴν σωτηρίαν μου ὅταν ἡ συνείδησίς μου δὲν μὲ ἐλέγχῃ καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἐδῶ παρουσία μου δὲν βλάπτει κανένα.

— Ἐὰν ὁ πατήρ μου ἐγνώριζεν ὅτι εἶσθε ἐδῶ, ἀπήντησεν ἡ Λευκή, θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ σᾶς ὁδηγήσῃ ὁ ἴδιος εἰς τὸν σταθμὸν τῆς χωροφυλακῆς.

— Ναί, ἔχει ἓν μικρὸν μῖσος ἐναντίον μου ὁ Κυρ-Βάσσου. Τὸ ἤκουσα πρὸ ὀλίγου. Διατί; Τί τὸν ἔκαμα;

— Λέγει ὅτι δὲν ἐργάζεσθε, ὅτι εἶσθε ἀνωφελὴς εἰς τὴν χώραν.

— Καὶ τί ὠφελεῖ ἐκεῖνος τὴν χώραν; ἠρώτησεν ὁ Γασπάρδος; Ἐφευρίσκων ῥόδα; Ἄς μὲ ἀφήσῃ λοιπὸν νὰ ἀπολαμβάνω ἐλευθέρως ἀέρα καὶ ἥλιον. Καὶ ἐὰν κάποτε εὑρίσκῃ εἰς τὸν κῆπόν του μίαν ῥίζαν ὀλιγώτερον, ἕνα ἀπόντα καρπὸν, ἂς ἐνθυμηθῇ ὅτι

ὁ Θεὸς ἔπλασε τοὺς κήπους ἄνευ φραγμῶν, τοὺς ἀγροὺς ἄνευ ὁρίων καὶ τὰ δάση ἄνευ φυλάκων.

(ἕπεται συνέχεια)

ΠΟΙΗΣΙΣ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΘΕΝΟΥ

Εἶναι νὺξ σκιερὰ καὶ αἰθρία
Εἰς τὴν κλίνην ὑπνώτει ἡ πλάσις,
Τοῦ Θεοῦ κ' εἰς τῆς λείας θαλάσσης
Τὰς ἐκτάσεις δεσπόζ' ἠρεμία.

2

Μεσονύκτιον ἤδη σημαίνει
Εἶναι ὥρα, στιγμὴ μυστηρίων,
Ἡ καρδία ἐν μέσῳ παντοίων
Ἐντυπώσεων ἄγρυπνος μένει.

3

Τὸ γαλήνιον κῦμα προσψαύει ·
Τὰς βραχώδεις ξηρὰς παραλίας,
Τελευταίας ἀκτῖνας γλυκείας
Ἡ σελήνη νὰ χύνῃ δὲν παύει.

4

Ἡ Ζεφύρειοςαὔρα λιγύπνους
Ἐκ τοῦ πόντου παρήγορος πνέει,
Βαλσαμώδεις πνοὰς διαχέει
Βαυκαλίζει ἡδέως τοὺς ὕπνους

5

Τὸ ἀτμόπλοιον στένον ;ογγίζει
Ἐκ τῶν στέρνων καπνοὺς ἐξερεῦγον,
Παραλλάσσον τοὺς βράχους καὶ φεῦγον
Εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος ἐγγίζει.

6

Μέλας ὄγκος ὡς γίγας ὑψοῦται,
Ὡς σκιὰ ζοφερὰ ἀπαισία,
Ἡ ἀπότομος τούτου κ' ἀγρία
Κορυφὴ εἰς τὰ νέφη ὀρθοῦται.

7

Σκοπιὰ εὐαγὴς καὶ ἁγία
Τῆς ἁγνῆς παναμώμου θρησκείας,
Χωρὴβ νέα κοιτὶς εὐσεβείας,
Παλαισμάτων ἀκρόπολις θεία.

8

Ἐκεῖ μένει ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ
Ἀτενὲς πρὸς τὸν Πλάστην τὸ ὄμμα
Στὸ κυάνειον πάμφωτον δῶμα
Τὰ τοῦ Ἄβελ ἀνέρχονται δῶρα.

9

Αγλαόμορφος κόρη γλυκεῖα,
Εὐσεβείας λαμπρὸς μαργαρίτης,
Οὐρανίων λογίων μαγνήτης,
Ἀθωότης χρυσῆ γοητεία,

10

Φέρει σύμπλεγμα ῥόδων καὶ ἴων
Σ' τοῦ μετώπου τὸ πάλλευκον στέμμα
Εἶν ἐντρύφημα, καύχημα θρέμμα
Φωτεινῶν μυροβόλων Μαΐων.

11

Ὑπὸ αἴγλης αὐγάζεται θείας
Ἡ αἰθέριος φίλη Παρθένος,
Ἔχει τ' ὄμμα πρὸς τ' ἄνω ἀσμένως
Εὐστραμμένον καὶ γόνυ λατρείας

12

Κάμπτει χύνουσα μύρα δακρύων
Πρὸ τῆς θέας τοῦ ὄρους ἐκείνου
Ἀποκρύφου ἀκούεται θρήνου
Οἰμωγὴ ἐξ ἐγκάτων μυχίων !

13

Πλήττ' ἠρέμα τὸ φλέγον της στῆθος,
Φέρει δάκρυ στὸ αἴθριον ὄμμα,
Καὶ μιλίρρυτον ἔχει τὸ στόμα
Σοβαρὸν τὸ μειλήχιον ἦθος.

14

Ἐν σιγῇ ἡ Παρθένος σταυροῦται
Τὸν Χριστὸν ὡς Μεσίτην καλοῦσα,
Κ' ὡς νυμφίον ἐκ παίδων φιλοῦσα
Εἰς αἰσθήματα νέ' ἀνυψοῦται.

15

Ὡς θυμίαμα εὔοσμον πάλιν
Ἡ θερμὴ προσευχὴ ἀναβαίνει,
Σ' τὸν χορὸν τῶν Παρθένων νὰ μένῃ,
Σ' τοῦ Θεοῦ τὴν Ἁγίαν ἀγκάλην.

16

Τοῦτο εὔχεται σύννους καὶ μόνη
Ἡ πολύτιμος φίλη Παρθένος,
Πρὸς τὸν Πλάστην τὸ ὄμμα ἀσμένως
Ἀτενῶς κ' εὐσεβῶς προσηλώνει.

Η ΔΕΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΟΡΗΣ.

Εἴς τι μικρὸν δωμάτιον ὑπὸ τὸ φῶς κηρίου
ἔκειτο μία δυστυχὴς βαρέως ἀσθενοῦσα,
Κ' ἡ κόρη της γονυπετὴς ἔμπροσθεν τοῦ Κυρίου
ἐδέετο τὸν Πλάστην μας θερμοπαρακαλοῦσα.

—

Πρὸ χρόνου τῶν δακρύων της ἡ κρήνη ἐξηράνθη
καὶ ἡ μορφή της στίγματα βασάνων διετήρει.
Τὸ κάλλος της ὑπέκυψεν ὡς ἄνθος κ' ἐμαράνθη
καὶ τῆς ζωῆς τὸ θέλγητρον ἡ λύπη τὸ ἀφήρει.

—

Πρὸ τῆς εἰκόνος ἵστατο μ' ἐσταυρωμένας χεῖρας
καὶ μὲ τὸ βλέμμα ἀπλανὲς ὡς ἄγαλμα τοῦ στόνου,
Τὰ χείλη της ἐξέρευγε φωνὴ βραγχνώδης πόνου
πλὴν φεῦ! αὐτὴ δὲν ἔφθανεν εἰς τ' οὐρανοῦ τὰς θύρας.

—

«—Θεέ μου! εὐσπλαγχνίσου με, μὴ παίρνῃς τὴν μητέρα
αὐτὴ εἶναι τὸ στήριγμα τὸ μόνον ποῦ μὲ μένει
Μοῦ 'πῆρες αὐτὴν τὴν χρονιὰ τὸν μαῦρον μου πατέρα
καὶ ὀρφανὴ μὲ ἄφησες ἐμένα τὴν καϋμένη.

—

«Θεέ μου! σὲ παρακαλῶ τοὺς χρόνους ποῦ θὰ ζήσω
δός' τους εἰς τὴν Μητέρα μου νὰ ζήσῃ ἡ καϋμένη
Κι' ἐγὼ πολὺ χαρούμενη αὐτὴν τὴν γῆν θ' ἀφήσω
δὲν θέλω πλέον τὴν ζωὴν ἡ μαύρ' ὀρφανευμένη.

—

«Θεέ μου σὲ ὁρκίζομαι καλογραιὰ νὰ γίνω
ἂν τὴν καλὴν μητέρα μου θέλῃς νὰ ἰατρεύσῃς
Κι' ἐγὼ πολὺ πιστὴ σ' αὐτὸν τὸν ὅρκον μου θὰ μείνω.
ἂν θέλῃς τὴν ταλαίπωρον νὰ μὴ μὲ ὀρφανεύσῃς.......

.

—

«Μητέρα μου τοὺς ὀφθαλμοὺς μὴ θέλῃς νὰ τοὺς κλείσῃς
ἰδέ με.... εἶμ' ἡ κόρη σου...... δὲν μ' ἀγαπᾷς μητέρα;
Ὦ μῆτερ εἰς τί ἔπταισα καὶ θέλεις νὰ μ' ἀφήσῃς;....
τί θὰ γενῶ ἡ δυστυχὴς χωρὶς καλὴν μητέρα!.....»

.

Πλὴν ὁ σκληρὸς ὁ θάνατος τὴν κόρην δὲν ἀκούει
εἰς μάτην αἱ δεήσεις της αὐτὸς ὅλως κωφαίνει
Εἰς μάτην μὲ τοὺς στεναγμοὺς τὴν κεφαλήν της κρούει
τὸ πνεῦμα ἤδη τῆς μητρὸς στὸν Πλάστην ἀναβαίνει

—

'Απέθανεν ἡ μήτηρ της !.... αὐτὴ δὲν τὸ ἐλπίζει
γελᾷ· παρατηρήσατε μὲ γέλωτα φρικώδη
Τὰ χείλη της συστέλλονται.... κἄτι θὰ ψιθυρίζῃ
ἔχει τὸ βλέμμα ἀπλανὲς καὶ ἔκφρασιν τρομώδη.

Παράφορος ἐγείρεται μὲ θολωμένον ὄμμα
καὶ εἰς τὴν κλίνην τὴν φρικτὴν ἓν βλέμμα μόνον ρίπτει
Κραυγὴν ἐξάγ' ἀπαίσιον καὶ μετὰ κρότου πίπτει
.
ξημέρωσ' ἡ ἐπαύριον δὲν ἦτο εἰμὴ πτῶμα.

Νικοκλῆς Κ. Μακρίδης.

ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΙΣ

Τῷ ἐν Χιζὴρ Καλὲ 'Ενδόξῳ Στρατιώτῃ.

Τοῦ Χιζὴρ Καλὲ τὸ ὕδωρ ἤθελα κι' ἐγὼ νὰ πιῶ
καὶ τὸ εὔλαλον ἀηδόνι ν' ἦτον τρόπος νὰ τὸ δῶ.

Ὅπερ πέριξ τῆς σκηνῆς σου ἔρχεται κάθε πρωΐ
καὶ τσουὰ τσουὰ σοὶ ψάλλει καὶ τσουὰ σὲ κελαδεῖ.

Πόσον εὐτυχὴς θὰ ἤμην ἂν μποροῦσα καὶ ἐγὼ
μιμουμένη τ' ἀηδόνι ὡς αὐτὸ νὰ τραγῳδῶ.
Καὶ νὰ λέγω—στρατιῶτα ! σοὶ ἐπεύχομαι ἐκ ψυχῆς
ἵνα ζήσῃς μ' εὐθυμίαν· εἶσαι ὄντως εὐτυχής.

Βαῖνε πρόσω ! μὴ δειλία !.... ὡς ὁ πρῶτος ἀθλητὴς
ἔπιες τὸ νερὸν θὰ ἦσαι διὰ πάντα νικητής.

Τὰ κανόνια τί ἀξίζουν εἰς τὸ ὅπλον σου ἐμπρὸ
κτύπα—μπρούμ !—κι' εὐθὺς θὰ πέσῃ
ὁ ἐχθρὸς ὁ δολερός.

Ὢ ! νὰ ζήσῃ τ' ἀηδόνι τὸ ὁποῖον με χαρὰν
μὲς τὰ φύλλα του σοὶ ψάλλει μὲ φωνὴν τὴν λυγερὰν

—«Βαῖνε πρόσω στρατιῶτα τροπαιοῦχος ὡς ποθεῖς
καὶ τὴν φίλην σου πατρίδα νὰ ἰδῇς θ' ἀξιωθῇς».

Σοφία Ζ. Λαμπίση.

Ο ΝΑΥΤΗΣ.

—

I.

»Φύσα βορριά μου, φύσιξε καὶ πέφτουν τὰ πανιά μου !
κοντεύει ἡ νύχτα νὰ χαθῆ, γιὰ δὲς τ'ἀστέρια σβύνουν,
Ἄχ ! φύσιξε καὶ ἡ Μυρτιὰ στὸ βράχο μὲ προσμένει !
κι' ἂν δὲν μὲ διῆ 'πεθαίνει !

*
* *

Ἄπονη θάλασσ' ἄχ ! γιατί τὸ κῦμα δὲν φουσκόνεις ;
γιατί κοιμᾶσ' ἀμέριμνη χωρὶς νὰ μὲ λυπᾶσαι ;
Ξύπνα νερὸ καὶ ρίξε με μὲ μιᾶς στὸ περιγιάλι
στὸ λαμπερὸ ἀκρογιάλι !

*
* *

Δυὸ χρόνια τώρα δύστερως στὰ ξένα 'περπατοῦσα
ἔχω δυὸ χρόνια νὰ τὴν διῶ καὶ νὰ μὲ διῆ δυὸ χρόνια,
Κι' ἂν δὲν προφθάσω τὴν νυχτιὰ κι'αὐτὴ νὰ τὴν μιλήσω
τὸ κῦμα θὰ φιλήσω !

*
* *

Ἄχ ! φύσ' ἀγέρι.... — στὸ κουπὶ τὸ χέρι μ' ἀποστένει—
δὲν θὰ προφθάσω...—μ' ἔγραψε π' ἂν δὲν μὲ διῆ πεθαίνει !
Ἄχ ! θάλασσα, λυπήσου με, ἀγρίεψε τὸ κῦμα
γιὰ δόσε με τὸ μνῆμα !

*
* *

» Εἴκοσι χρόνια ἔζησα στὴν ἄγρια ἀγκαλιά σου,
ὁρκίσθηκα στὸ κῦμά σου λαλῶ μὲ τὴ λαλιά σου
Σὰ μάνα μου σ' ἀγάπησα τώρα καὶ σὺ λυπήσου
τὸ Ναύτη τὸ παιδί σου.

*
* *

. .

II.

Τ' ἀκούει ἡ θάλασσα ! μὲ μιᾶς τὸ κῦμα ἀγριεύει !
φίδια προβάλλουν τὰ νερὰ καὶ μουγκρισμοὺς τ' ἀγέρια !
Ἀγριεμένο τὸ νερὸ στὸ πέλαγος ξουτκόνει
—κῦμα μὲ κῦμα—θάλασσα μὲ τὸ βοριᾶ μαλόνει !

*
* *

Βχρυφουσκῶταν τὰ πανιὰ κ' ἡ βάρκα τρεμουλιάζει,
—ποῦ σὰν δελφίνι τὸ νερὸ μὲ παραζάλη σχίζει !—
Φεύγει γλυστρᾷ στὴν πρύμνη της κ' ὁ ναύτης τραγουδάει
τὸ κῦμα εὐχαριστάει....

*
* *

III.

Χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποῦ ἔζησε μές' τὰ βαθειὰ νερά σου,
ποῦ προσκυνάει, θάλασσα, τὸ κῦμα—τὴν λαλιά σου—
Χαρὰ σ' ἐκεῖνον ποῦ βαστᾷ τῆς βάρκας τὸ τιμόνι
τοῦ καραβιοῦ πλακόνι !

* * *

Εἴκοσι χρόνια τὸ παιδὶ τοῦ Πέτρου, στὸν ἀφρόν σου
εἴκοσι χρόνια ὡρκίσθηκα, σ' ἀγάπησα σὰν μάνα !
Μὰ σὰ μητέρα δείχτηκες καὶ σὺ σὰ σωθικό σου,
σὰ σπλάγχνο σου μ' ἀγάπησες γλυκειά μου παραμάν

* * *

»Τὸ γάλα σου !.... ἄς ἔλθουνε ἄς ἔλθουν ἐδῶ πέρα
ἐκεῖνοι ποῦ προσκέφαλο ποῦ πάπλωμ' ἀγκαλιάζουν,
ἀπὸ χρυσάφι ποῦ λευκὰ σινδόνια τοὺς σκεπάζουν
νὰ καταλάβουν τὸν κοινὸ τὸν ἅγιο τους πατέρα
Νὰ καταλάβουνε ψυχὴ πῶς ἔχουνε στὰ στήθια !
—γιατὶ θαρροῦνε πῶς κι' αὐτοὶ εἶναι πουλιὰ κ' ὀρνίθια !

* * *

Οἱ δύστυχοι !... ἀλλοίμονο ! διαβαίνουνε τὸν κόσμο
ὁλόχλομοι χωρὶς καρδιὰ χωρὶς καμμιὰ ἐλπίδα
θαρροῦνε πῶς κ' ἡ πρώτη τους κ' ὕστερη κοιτίδα
Εἶναι καὶ θἆνε αἰώνια τὸ χῶμα ποῦ πατοῦνε,
Τὸ χῶμα ἀπόθε βγήκανε νεκροὶ ποῦ θὰ φιλοῦνε !

* * *

»Ἐδῶ !.... γιὰ διὲς πῶς περπατεῖ, ψυχή μου τὸ φεγγάρι
πῶς τρεμουλιάζουνε γλυκὰ στὰ σύννεφα τ' ἀστέρια....
Ποιὸς ἔδωκε τέτοια φωτιὰ στῆς νύχτας τὸ λυχνάρι,
καὶ τέτοιο γλυκοψίθυρο στὰ μυρωμέν' ἀγέρια ;....

* * *

»Ἐγώ.... ἐγὼ ποῦ βύζαξα τῆς θάλασσας τὸ γάλα
ποῦ εἶδα τὸ Χάρο ἀπ' τὸ βαρκὶ νὰ θέλῃ νὰ μ' ἁρπάξῃ
Καὶ τὴ γλυκειά μου Παναγιὰ ἐκεῖ νὰ μὲ βαστάξῃ
ξέρω, ἀστέρι, τὴν φωτιὰ ἀπ' ὅθεν τὴν ἐπέρνεις
Καὶ μὲ ποιὸ χέρ' ἐπάνω μου στὸν κόσμο τὴν ἐφέρνεις.

* * *

IV

Δυὸ ὥρας ἔτσ' ἀρμένιζε στὸ πέλαγο ἡ βαρκοῦλα
μὲ φουσκωμένα τὰ πανιὰ μὲ τ' ἄρμενα γεμάτα,
Ψυχρὸς βοριᾶς τὰ ἔδερνε βαρειὰ μὲ παραζάλη
καὶ τὸ σκαφίδι ἔδιωχνε τὸ κῦμα στ' ἀκρογιάλι.

* * *

Πέτα διαβάτη τοῦ γιαλοῦ τῆς θάλασσας δελφίνι,
γιατὶ τὸ μάτι τῆς νυχτιᾶς σκυμμένο τρεμοσβύνει,

Καὶ ἡ Μυρτιὰ τὸ ναύτη της προσμένει στ' ἀκρογιάλι
μ' ὀρθάνοικτη ἀγκάλη.

*
* *

V.

Χαρὰ ς' τὴν ναύτικη ζωή! γιὰ διὲς μὲ τί λαχτάρα
στὸ περιγιάλι ροβολᾷ καὶ πῶς τὴν ἀγκαλιάζει !..
Μόνη τῆς νύχτας ἡ σιωπὴ κ' ἡ λαμπερὴ καμάρα
τοῦ κοιμωμένου οὐρανοῦ τὸ σύμπλεγμα κυττάζει !

*
* *

Σφιγκτὰ σφιγκτὰ στὰ στήθια της ἡ κόρη τὸν βαστάει,
κόρη καὶ ναύτης σμίγουνε σὲ μιὰ ψυχὴ ἀντάμα
Στενάζ' αὐτὴ ἡ θάλασσα—τ'ἀγένειο παλλικάρι
τὴν ὁμιλεῖ μὲ χάρι !

*
* *

Ἄχ ! τῆς ἀγάπης τί γλυκειὰ ἡ γλῶσσα ὁποῦ εἶναι !
τὰ χείλια, ἐὰν σιωποῦν ἀλλ' αἱ ψυχαὶ μιλοῦνε !
Πολλάκις μόνη μιὰ ματιὰ καλλίτερα σημαίνει
ἐκεῖνο ποῦ 'θελαν νὰ ποῦν οἱ λόγοι μαζωμένοι.

*
* *

Φεγγάρι ἀστέρια σύννεφα ἀνάμεσά των στέκουν
βλέπουν μὲ ζούλια στὴν καρδιὰ τ' ἐρωτικὸ ζευγάρι
Ποῦ μὲ τὰ μάτια ὁμιλεῖ, καὶ οἱ λυγμοὶ τὸ πνίγουν.
ποῦ κελαϊδᾷ μὲ χάρι !....

*
* *

Ἄχ ! τί βαθὺ μυστήριο καρδιαῖς ἐρωτευμέναις !....
Ὅλα τὰ πεῦκα ταῖς τηροῦν μὲ δακρυσμένα μάτια,
Ἡ θάλασσα ταῖς σέβεται, τοῦ λειβαδιοῦ οἱ κρίνοι
τοὺς δίδουνε στεφάνια

Γ. Α.

ΑΠΑΘΕΙΑ

—

Ἕως πότε Ἐνδυμίων;
ἕως πότε θὰ ὑπνώττῃς;
Τῆς πιστῆς σου ἐρωμένης
ἐμαράνθη ἡ νεότης.

—

Μήπως τὴν γλυκεῖαν αὖραν
καὶ τὰ μύρα τῶν ἀνθέων
Εἰς τὸν νύδιμόν σου ὕπνον
ἐμεθύσθης ἀναπνέων;

—

Ἢ εἰς ἔκστασιν τὸ ᾆσμα
σ'ἔφερε τῆς ἀηδόνος
Καὶ δὲν θλίβει τὴν ψυχήν σου
τῆς φιλτάτης σου ὁ στόνος;

—

Ἕως πότε Ἐνδυμίων;
ἕως πότε θὰ ὑπνώττῃς;
Ζητεῖ παῦσιν ἡ πιστή σου
ἐρωμένη τῶν δεινῶν της.

—

Τὴν μορφήν σου ἅμα εἶδεν
τὴν γλυκεῖαν καὶ τὸ κάλλος
Σφοδροῦ ἔρωτος ἠγέρθη
εἰς τὰ στήθη της ὁ σάλος.

—

Καὶ ἡ τάλαινα θὰ φέρῃ
πάντοτε τὴν ἀλγηδόνα
Ἔχουσα τὰ δάκρυά της
ὡς παρηγορίαν μόνα.

—

Ἕως πότε Ἐνδυμίων;
ἕως πότε θὰ ὑπνώττῃς;
Ἀπωλέσθη τῆς πιστῆς σου
ἐρωμένης ἡ φαιδρότης

—

Μία μετὰ τοῦ Ταντάλου
μία τύχη σᾶς συνδέει
Καὶ ἐκεῖνον μὲν ἡ δίψα
σᾶς δὲ ἔρως κατακαίει

—

Μάτην ἐκ τοῦ ὄρους ἄρα
μάτην θέλει καταβαίνει
Κατηφής, ὠχρὰ ὡς φάσμα
ἡ ὡραία ἐρωμένη;

—

Ἂν ποτὲ πλὴν ἓν της δάκρυ
εἰς τὰς παρειάς σου πέσῃ
Στὸν ἀτέρμονά σου ὕπνον
τέρμα πάραυτα θὰ θέσῃ

—

Ἕως πότε θὰ ὑπνώττῃς;
ἕπως πότε Ἐνδυμίων;
Τῆς ὑπάρξεώς σου πότε
θα παρέξῃς τὸ σημεῖον;

Α. Μ.

ΑΙΝΙΓΜΑ

Ἔνδον τῆς κλεινῆς Ἠπείρου
ἀεννάως διαμένω
καὶ σ'τὸν ἄπειρον αἰθέρα
ἄνευ κόπου ἀναβαίνω.
Κἄποτε σ'τὴν Θράκην εἶμαι,
κἄποτε σ'τὴν Γερμανίαν
καὶ σ'τὴν Ρώμην τῶν ἀρχαίων
μεταβαίνω μ' εὐκολίαν.
Ἄστατος ποτὲ δὲν εἶμαι
δὲν φιλῶ τὴν κολακείαν,
Ἀλλ' ὡς τὸν λαιμὸν χωμένος
εἶμαι σ' τὴν φιλαργυρίαν.
Σ' τὰς θαλάσσας δὲν μ' εὑρίσκεις
εἰς τὰ ὕδατα οὐδόλως
εἰς τὸ ὕδωρ ὅμως πάλιν
ρίπτομαι πολὺ εὐκόλως.
Αἱ οἰκίαι μὲ διώκουν
μ' ἀπαντᾷς πλὴν εἰς τὰς θύρας
καὶ ὡς σύντροφόν των μ' ἔχουν
ἡ σκληρότης καὶ τὸ γῆρας.
Μὴ ζητῇς μακράν σου φίλε
εἰς τὴν ρίνα σου ἰδέ με
κ' εἰς τὴν χεῖρα σου μὲ ἔχεις
μὴ μὲ σφίγγῃς ἄφησέ με.

Ν. Κ. Μακρίδης.

Λύσις
τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος
Πᾶν, δῶρα, ὥρα, Πανδῶρα

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ,

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει.
ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ Ι'.

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΜΕΘΟΔΟΥ

πρὸς καθοδηγίαν τοῦ λογικοῦ καὶ ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας ἐν ταῖς ἐπιστήμαις.

Ὑπὸ ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος Θ'. σελ. 400).

ΜΕΡΟΣ ΕΚΤΟΝ.

—

Ἀπὸ τριῶν ἤδη ἐτῶν εἶχον δώσει πέρας εἰς τὴν πραγματείαν, ἡ ὁποία περιλαμβάνει πάντα τὰ πράγματα ταῦτα, καὶ ἤρχισα νὰ ἐπιθεωρῶ αὐτὴν ἵνα παραδώσω αὐτὴν εἴς τινα τυπογράφον, ὅτε ἔμαθον ὅτι οἱ ἄνθρωποι, εἰς τοὺς ὁποίους ὑποχωρῶ, καὶ τῶν ὁποίων ἡ αὐθεντία οὐδὲν δύναται ἐπὶ τῶν πράξεών μου ὀλιγώτερον ἢ τὸ ἴδιον λογικόν μου ἐπὶ τῶν σκέψεών μου, εἶχον ἀποδοκιμάσει γνώμην τινὰ τῆς φυσικῆς δημοσιευθεῖσαν ὀλίγον προταίτερα ὑπό τινος ἑτέρου, τὴν ὁποίαν δὲν θέλω νὰ εἴπω ὅτι συνεμερίσθην, ἀλλ' ἂν καὶ οὐδὲν εἶχον παρατηρήσει ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς λογοκρισίας αὐτῶν, ὅπερ νὰ δυνηθῶ νὰ φαντασθῶ ὅτι εἶναι ἐπιβλαβὲς μήτε εἰς τὴν θρησκείαν μήτε εἰς τὸ κράτος, μηδὲ, κατὰ συνέπειαν, ὅπερ θὰ μὲ ἐκώλυε νὰ γράψω αὐτὸ, ἐὰν τὸ λογικὸν μὲ ἔπειθε περὶ τούτου, καὶ ἂν τοῦτο μ' ἔκαμε νὰ φοβηθῶ μήπως μεταξὺ τῶν ἰδικῶν μου ἐπίσης εὑρίσκετό τις ἐν τῇ ὁποίᾳ θὰ εἶχον ἀπατηθῇ μὲ ὅλην τὴν μεγάλην φροντίδα τὴν ὁποίαν πάντοτε ἔσχον νὰ μὴ δέχωμαι διόλου νέας τοιαύτας εἰς τὴν πίστιν μου τῶν ὁποίων δὲν θὰ εἶχον ἀποδείξεις βεβαιοτάτας, καὶ νὰ μὴ γράψω μηδὲν δυνάμενον νὰ στραφῇ πρὸς ζημίαν τινος ἀνθρώπου. Τοῦτο δὲ ὑπῆρξεν ἀρκετὸν ὥστε νὰ μὲ ὑποχρεώσῃ νὰ μεταβάλω τὴν ἀπόφασιν τὴν ὁποίαν ἔσχον νὰ δημοσιεύσω τὰς γνώμας μου· ἐπειδὴ, μολονότι οἱ λόγοι ἀκόμη διὰ τοὺς ὁποίους εἶχον λάβει τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀρχήτερα, ὑπῆρξαν λίαν ἰσχυροὶ, ἡ κλίσις μου, ἡ ὁποία μ' ἔκαμε πάντοτε νὰ μισῶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ποιεῖν βιβλία, μ' ἔκαμε παραυτα νὰ εὕρω πολλοὺς ἑτέρους διὰ νὰ παραιτηθῶ τούτου. Καὶ οἱ λόγοι οὗτοι ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε ὄχι μόνον ἐνδιαφέρομαι νὰ εἴπω αὐτοὺς ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ τὸ δημόσιον ἴσως ἔχει συμφέρον τι νὰ τοὺς γνωρίζῃ.

Οὐδέποτε περὶ πολλοῦ ἐποιησάμην τὰ πράγματα ἅτινα ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ ἐνῷ δὲν συνέλεγον ἑτέρους καρποὺς ἀπὸ τὴν μέθοδον τὴν ὁποίαν μεταχειρίζομαι ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶμαι ἱκανοποιημένος ὡς πρός τινας δυσκολίας ἀνηκούσας εἰς τὰς θεωρητικὰς ἐπιστήμας ἢ ὅτι προσεπάθησα νὰ κανονίσω τὰς ἕξεις μου διὰ τῶν λόγων τοὺς ὁποίους μὲ ἐδίδασκεν, οὐδόλως

ἐπίστευσα ὅτι ἤμην ὑποχρεωμένος νὰ γράψω τι περὶ αὐτῆς. Ἐπειδὴ, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἕξεις, ἕκαστος ἀποδέχεται πληρέστατα τὴν ὀρθοφροσύνην του τόσον, ὥστε θὰ ἠδύναντο νὰ εὑρεθῶσι τόσοι ἀναμορφωταὶ ὅσαι καὶ κεφαλαὶ ὑπάρχουσιν, ἐὰν ἐπιτρέπηται εἰς ἑτέρους ἢ εἰς ἐκείνους τοὺς ὁποίους ὁ Θεὸς κατέστησεν ὡς ἡγεμόνας ἐπὶ τῶν λαῶν του, ἢ εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκεν ἀρκετὴν χάριν καὶ ζῆλον διὰ νὰ ἦναι προφῆται, νὰ ἐπιχειρήσωσι νὰ μεταβάλωσι τίποτε· καὶ, ἂν καὶ αἱ θεωρίαι μου λίαν μ' εὐχαρίστησαν, ἐπίστευσα ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι εἶχον τοιαύτας αἱ ὁποῖαι εὐχαρίστουν αὐτοὺς ἴσως περισσότερον. Ἀλλ' ἅμα ἀπέκτησα γνώσεις τινὰς γενικὰς ἀφορώσας τὴν φυσικὴν, καὶ ἅμα, ἀρχίζων νὰ δοκιμάσω αὐτὰς πρός τινας δυσκολίας ἰδιαιτέρας, παρετήρησα μέχρι τίνος δύνανται νὰ ὁδηγήσωσι καὶ πόσον διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τὰς ὁποίας ἐμεταχειρίσθησαν μέχρι τῆς σήμερον, ἐνόμισα ὅτι δὲν ἠδυνάμην νὰ κρατῶ αὐτὰς κεκρυμμένας χωρὶς μεγάλως νὰ ἁμαρτήσω κατὰ τοῦ νόμου, ὅστις ὑποχρεοῖ ἡμᾶς νὰ προξενῶμεν, καθ' ὅσον ἐξ ἡμῶν ἐξαρτᾶται, τὸ γενικὸν ἀγαθὸν ὅλων τῶν ἀνθρώπων· διότι μοὶ ἔδειξαν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τις εἰς γνώσεις αἱ ὁποῖαι νὰ ἦναι λίαν ὠφέλιμοι εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὅτι ἀντὶ τῆς θεωρικῆς ταύτης φιλοσοφίας τὴν ὁποίαν διδάσκουσιν ἐν τοῖς σχολείοις, δύναταί τις νὰ εὕρῃ μίαν πρακτικὴν, διὰ τῆς ὁποίας γνωρίζοντες τὴν δύναμιν καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ πυρὸς, τοῦ ὕδατος, τοῦ ἀέρος, τῶν ἀστέρων, τῶν οὐρανῶν καὶ πάντων τῶν ἄλλων σωμάτων ἅτινα περιστοιχοῦσιν ἡμᾶς τόσον διακεκριμένως ὅσον γνωρίζομεν τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα τῶν τεχνιτῶν ἡμῶν, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὰς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰς ὅλας τὰς χρήσεις εἰς τὰς ὁποίας εἶναι κατάλληλοι, καὶ οὕτω νὰ γίνωμεν οἱονεὶ κύριοι καὶ κάτοχοι τῆς φύσεως. Τοῦτο δὲν θὰ ἦτον ἐπιθυμητὸν μόνον διὰ τὴν ἐφεύρεσιν ἀπειρίας τινὸς τεχνασμάτων ἅτινα θὰ ἔκαμνον νὰ ἀπολαύῃ τις τῶν ἀγαθῶν τῆς γῆς ἀπόνως καὶ πασῶν τῶν εὐκολιῶν αἱ ὁποῖαι εὑρίσκονται ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καὶ κυρίως διὰ τὴν συντήρησιν τῆς ὑγιείας, ἡ ὁποία εἶναι ἀναμφιβόλως τὸ πρῶτον ἀγαθὸν καὶ ἡ βάσις πάντων τῶν ἄλλων ἀγαθῶν τῆς ζωῆς ταύτης· διότι καὶ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ἐξαρτᾶται τόσον ἀπὸ τῆς κράσεως καὶ τῆς διαθέσεως τῶν ὀργάνων τοῦ σώματος, ὥστε, ἐὰν ἦναι δυνατὸν νὰ εὑρεθῇ μέσον τι καθιστῶν τοὺς ἀνθρώπους κοινῶς σοφωτέρους καὶ δεξιωτέρους ἢ ὅσον δὲν ὑπῆρξαν μέχρι τῆς σήμερον, νομίζω ὅτι ἐν τῇ ἰατρικῇ τοῦτο ζητητέον. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ νῦν ἐν χρήσει περιέχει ὀλίγα πράγματα ὧν ἡ ὠφέλεια νὰ ἦναι τόσον ἀξιοσημείωτος· ἀλλὰ, χωρὶς νὰ ἔχω μηδένα σκοπὸν νὰ περιφρονήσω αὐτὴν, ἐνθαρρύνομαι νὰ εἴπω ὅτι οὐδεὶς ὑπάρχει, καὶ μάλιστα ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἐπαγγέλλονται αὐτὴν, ὁ μὴ ὁμολογῶν ὅτι πᾶν ὅ,τι γνωστὸν ἐν αὐτῇ ὑπάρχει οὐδὲν σχεδόν ἐστι συγκρινόμενον πρὸς πᾶν ὅ,τι μένει νὰ γνωρίσωμεν ἐν αὐτῇ, καὶ ὅτι θὰ ἠδυνάμεθα ν' ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ ἀπειρίας ἀσθενειῶν τόσον τοῦ σώματος ὅσον καὶ τοῦ πνεύματος, καὶ ἐπίσης μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀδυναμίας τοῦ γήρως, ἐὰν εἴχομεν ἀρκετὰς γνώσεις τῶν αἰτιῶν αὐτῶν καὶ ὅλων τῶν φαρμάκων δι' ὧν ἡ φύσις ἐφοδίασεν ἡμᾶς. Ἔχων ἄρα σκοπὸν νὰ μεταχειρισθῶ ὅλην τὴν ζωήν μου εἰς τὴν ἔρευναν ἐπιστήμης τόσον ἀναγκαίας, καὶ συναντήσας ὁδὸν ἡ ὁποία μοὶ φαίνεται τοιαύτη οἵαν ὀφείλει τις ἐξ ἅπαντος νὰ εὕρῃ ἀκολουθῶν αὐτὴν, ἐὰν μὴ ἐμποδίζηται εἴτε ὑπὸ τοῦ βραχυχρονίου τῆς ζωῆς εἴτε ὑπὸ τῆς ἐλλείψεως τῆς πείρας, ἔκρινον ὅτι οὐδὲν φάρμακον κάλλιον ὑπῆρχε κατὰ τῶν δύο τούτων ἐμποδίων εἰμὴ τὸ ἀνακοινῶσαι εἰς τὸ δημόσιον πιστῶς ὅλον ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον θὰ εὕρισκον καὶ τὸ συγκαλέσαι τὰ ἀγαθὰ πνεύματα εἰς τὸ νὰ προσπαθήσωσι νὰ ὑπερβῶσιν αὐτὸ, συντελοῦν ἕκαστον κατὰ τὴν κλίσιν καὶ τὴν δύναμίν του, εἰς τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ ἐγένετο ἀνάγκη νὰ κάμῃ τις καὶ ἀνακοινοῦν οὕτως εἰς τὸ δημόσιον πάντα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ ἐμάνθανεν,

ἵνα οἱ τελευταῖοι, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ σημείου ἔνθα οἱ προηγούμενοι θὰ κατέληγον, καὶ οὕτω συνενοῦντες τοὺς βίους καὶ τὰ ἔργα, θὰ προεχωροῦμεν ὁμοῦ περαιτέρω ἢ ὅσον δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο ἕκαστος ἡμῶν ἰδιαιτέρως.

Παρετήρουν μάλιστα, ὡς πρὸς τὰ πειράματα, ὅτι ταῦτα εἶναι τόσον ἀναγκαιότερα ὅσον μᾶλλον προηγμένοι εἴμεθα εἰς τὰς γνώσεις· διότι, κατ' ἀρχάς, εἶναι κάλλιον νὰ μὴ μεταχειριζώμεθα εἰμὴ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται ἀφ' ἑαυτῶν εἰς τὰς αἰσθήσεις ἡμῶν, καὶ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀγνοῶμεν, διότι ἐλάχιστα περὶ αὐτῶν θὰ ἐσκεπτόμεθα, ἢ νὰ ζητῶμεν σπανιώτερα καὶ μεμελετημένα, τῶν ὁποίων ὁ λόγος εἶναι ὅτι τὰ σπανιώτερα ταῦτα ἀπατῶσι συχνάκις, ὅταν δὲν γνωρίζῃ τις ἀκόμη τὰς κοινοτάτας αἰτίας, καὶ ὅτι αἱ περιστάσεις ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτῶνται, εἶναι οἱονεὶ πάντοτε τόσον ἰδιαίτεραι καὶ μικραί, ὥστε εἶναι λίαν δύσκολον νὰ παρατηρήσῃ τις αὐτάς. Ἀλλ' ἡ τάξις τὴν ὁποίαν ἐκράτησα κατὰ τοῦτο ἦτο τοιαύτη· ἐν πρώτοις προσεπάθησα νὰ εὕρω ἐν γένει τὰς ἀρχὰς ἢ τὰς πρώτας αἰτίας παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, χωρὶς μηδὲν νὰ θεωρήσω διὰ τοῦτο εἰμὴ τὸν Θεὸν μόνον ὅστις ἐδημιούργησεν αὐτόν, μηδὲ να πορισθῶ αὐτὰς ἀλλαχόθεν εἰμὴ ἔκ τινων σπερμάτων τῶν ἀληθειῶν αἱ ὁποῖαι φυσικῶς ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. Μετὰ ταῦτα, ἐξήτασα ὁποῖα ἦσαν τὰ πρῶτα καὶ τὰ συνηθέστατα τῶν ἀποτελεσμάτων τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῶν αἰτιῶν τούτων, καὶ μοὶ φαίνεται ὅτι διὰ τοῦ μέσου τούτου εὕρηκα οὐρανούς, ἀστέρας, γῆν, καὶ ὕδωρ μάλιστα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀέρα, πῦρ, ὀρυκτὰ καί τινα ἕτερα τοιαῦτα πράγματα τὰ ὁποῖα εἶναι τὰ κοινότατα πάντων καὶ τὰ ἁπλούστατα, καὶ κατὰ συνέπειαν τὰ εὐκολώτατα εἰς τὸ νὰ γνωρισθῶσιν. Ἔπειτα δέ, ὅτε ἠθέλησα νὰ καταβῶ εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἦσαν μερικώτερα, ἐπαρουσιάσθησάν μοι τόσον ποικίλα, ὥστε δὲν ἐπίστευσα ὡς ἐκ τούτου ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα νὰ διακρίνῃ τὰ εἴδη ἢ τὰ σχήματα τῶν σωμάτων ὅσα εὑρίσκονται ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῆς ἀπειρίας ἄλλων τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσιν ἐπ' αὐτῆς ἐὰν τοιαύτη ἦτον ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ νὰ θέσῃ αὐτὰ ἐπὶ τῆς γῆς, μηδὲ κατὰ συνέπειαν νὰ ἀναφέρῃ αὐτὰ εἰς τὴν χρῆσιν ἡμῶν, ἐὰν μὴ προλαμβάνῃ τὰς αἰτίας διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων, καὶ μεταχειρίζηται πολλὰ ἰδιαίτερα πειράματα. Συνεπείᾳ δὲ τούτου, ἐπαναφέρων τὸ πνεῦμά μου ἐφ' ὅλων τῶν ἀντικειμένων τὰ ὁποῖά ποτε ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὰς αἰσθήσεις μου, τολμῶ κάλλιστα νὰ εἴπω ὅτι οὐδὲν παρετήρησα τὸ ὁποῖον νὰ μὴ δυνηθῶ ἀρκετὰ εὐχερῶς νὰ ἐξηγήσω διὰ τῶν ἀρχῶν τὰς ὁποίας εἶχον εὕρει. Ἀλλὰ δέον ἐπίσης νὰ ὁμολογήσω ὅτι ἡ δύναμις τῆς φύσεως εἶναι τόσον εὐρεῖα καὶ ἐκτεταμένη, καὶ ὅτι αἱ ἀρχαὶ αὗται εἶναι τόσον ἁπλαῖ καὶ τόσον γενικαί, ὥστε δὲν παρατηρῶ οἱονεὶ πλέον οὐδὲν ἰδιαίτερον ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον κατ' ἀρχὰς νὰ μὴ γνωρίζω ὅτι δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τούτων κατὰ πολλοὺς διαφόρους τρόπους καὶ ὅτι ἡ μεγαλειτέρα δυσκολία μου εἶναι συνήθως νὰ εὕρω ἐκ τίνος τῶν τρόπων τούτων ἐξαρτᾶται· διότι ὡς πρὸς τοῦτο οὐδὲν ἕτερον μέσον γνωρίζω ἐκτὸς τοῦ ἐρευνῆσαι ἐκ νέου πειράματά τινα τὰ ὁποῖα νὰ ἦναι τοιαῦτα ὥστε ἡ ἔκβασις αὐτῶν νὰ μὴ ἦναι ἡ αὐτὴ εἴτε κατὰ τὸν ἕνα τῶν τρόπων τούτων ὀφείλει τις νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὸ εἴτε κατὰ τὸν ἕτερον. Ἄλλως τε, εὑρίσκομαι ἤδη εἰς τὸ σημεῖον, ὥστε νὰ ἴδω, μοὶ φαίνεται, ἀρκετὰ καλῶς πόσον πλαγίως ὀφείλει τις νὰ ἐνεργήσῃ διὰ νὰ κάμῃ τὰ περισσότερα τῶν πειραμάτων ἐκείνων τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο, ἀλλὰ βλέπω ἐπίσης ὅτι εἶναι τοιαῦτα καὶ τόσον πολυάριθμα, ὥστε μήτε αἱ χεῖρές μου μήτε τὸ εἰσόδημά μου, ἂν καὶ χιλιάκις μεγαλείτερον εἶχον ἢ ὅσον ἔχω, δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς ὅλα, εἰς τρόπον ὥστε, καθ' ὅσον εἰς τὸ ἑξῆς θὰ ἔχω τὴν εὐκολίαν νὰ κάμνω κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἐπίσης θὰ

προβαίνω κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον εἰς τὴν γνῶσιν τῆς φύσεως, τοῦθ' ὅπερ προὔτιθέμην νὰ γνωστοποιήσω διὰ τῆς πραγματείας τὴν ὁποίαν γράφω ἐνταῦθα, καὶ ν' ἀποδείξω δι' αὐτῆς τόσον καθαρῶς τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν τὸ δημόσιον δύναται νὰ ἔχῃ ἐκ ταύτης, ὥστε θὰ ὑπεχρέουν πάντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσιν ἐν γένει τὸ καλὸν τῶν ἀνθρώπων, δηλαδὴ πάντας ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εἶναι πράγματι ἐνάρετοι καὶ οὐδόλως ψευδῶς φαινόμενοι μηδὲ μόνον κατὰ τὴν γνώμην, τόσον εἰς τὸ νὰ μοὶ κοινοποιήσωσιν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἔκαμαν ἤδη, ὅσον καὶ εἰς τὸ νὰ μὲ βοηθήσωσιν εἰς τὴν ἔρευναν ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὑπολείπονται νὰ γίνωσιν.

Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἔσχον ἑτέρους λόγους, οἱ ὁποῖοι μ' ἔκαμαν τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἐξακολουθήσω νὰ γράφω πάντα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ ἔκρινον κάπως ἐνδιαφέροντα καθ' ὅσον θ' ἀνεκάλυπτον ἐκ τούτων τὴν ἀλήθειαν, καὶ νὰ καταβάλω εἰς αὐτὰ τὴν αὐτὴν ἐπιμέλειαν οἵαν καὶ ἂν ἤθελον νὰ δώσω αὐτὰ νὰ ἐκτυπωθῶσι, τόσον ἐπὶ τέλους διὰ νὰ ἔχω περισσοτέραν εὐκαιρίαν νὰ τὰ μελετήσω καλῶς, ὡς ἀναμφιβόλως θεωρεῖ τις πάντοτε ἐκ τοῦ ἐγγυτέρου ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον νομίζει ὅτι μέλλει νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ πολλῶν ἢ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δὲν γράφει εἰμὴ διὰ τὸν ἑαυτόν του (καὶ συχνάκις τὰ πράγματα, ἅτινα μοὶ εἶχον φανῆ ἀληθῆ ὅτε ἤρχισα νὰ συλλαμβάνω αὐτὰ, μοὶ ἐφάνησαν ψευδῆ, ὅτε ἠθέλησα νὰ θέσω αὐτὰ ἐπὶ τοῦ χάρτου), ὅσον καὶ διὰ νὰ μὴ χάσω καμμίαν περίστασιν νὰ ὠφελήσω τὸ δημόσιον, ἐὰν ἦμαι ἱκανὸς, καὶ ἵνα, ἐὰν τὰ ὑπ' ἐμοῦ γραφόμενα ἔχωσιν ἀξίαν τινὰ, ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔχωσιν αὐτὰ μετὰ τὸν θάνατόν μου, δυνηθῶσι νὰ ποιήσωσι χρῆσιν αὐτῶν ὡς θὰ ἦτο προσφορώτερον, τὰ ὁποῖα ὅμως οὐδόλως ὤφειλον νὰ συναινέσω νὰ δημοσιευθῶσιν ἐμοῦ ζῶντος, ἵνα μήτε αἱ ἐνστάσεις καὶ αἱ λογομαχίαι εἰς τὰς ὁποίας θὰ ὑπέκειντο ἴσως, μηδὲ μάλιστα ἡ ὑπόληψις τοιαύτη οἱανδήποτε θὰ μοὶ περιεποιοῦντο, ἐπιφέρωσί μοι μηδεμίαν περίστασιν νὰ χάσω τὸν καιρὸν τὸν ὁποῖον προτίθεμαι νὰ μεταχειρισθῶ πρὸς διδασκαλίαν μου. Διότι, μολονότι εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἕκαστος ἄνθρωπος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παρέχῃ ὅσον καλὸν ἀπ' αὐτοῦ ἐξαρτᾶται εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ μολονότι κυρίως τὸ νὰ μὴ ἦναί τις ὠφέλιμος εἴς τινα εἶναι ὡς νὰ μὴ ἔχῃ μηδεμίαν ἀξίαν, εἶναι ἐπίσης ἀληθὲς ὅμως ὅτι αἱ φροντίδες ἡμῶν ὀφείλουσι νὰ ἐπεκτείνωνται περαιτέρω τῆς παρούσης ἐποχῆς, καὶ ὅτι εἶναι καλὸν νὰ παραλείπῃ τις τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ ἐπέφερον ἴσως ὄφελός τι εἰς τοὺς ζῶντας, ὅτε ὑπάρχει ἡ πρόθεσις νὰ ποιήσῃ τις ἕτερα ἅτινα φέρουσι περισσότερον εἰς τοὺς ἀνεψιοὺς ἡμῶν. Ἐπειδὴ πραγματικῶς θέλω πολὺ νὰ μάθωσιν ὅτι τὸ ὀλίγον τὸ ὁποῖον γνωρίζω μέχρι τοῦδε δὲν εἶναι σχεδὸν τίποτε συγκρινόμενον πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀγνοῶ καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀπελπίζομαι ὅτι θὰ μάθω, διότι τὸ αὐτὸ οἱονεὶ συμβαίνει εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀνακαλύπτουσιν ὀλίγον τὴν ἀλήθειαν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις, ὡς καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἀρχόμενοι νὰ γίνωνται πλούσιοι, ὀλιγωτέρας δυσκολίας δοκιμάζουσιν εἰς τὸ νὰ κάμωσι μεγάλας ἀποκτήσεις ἢ ὅσας ἐδοκίμασαν πρότερον ὄντες πτωχότεροι εἰς τὸ νὰ κάμωσι πολὺ μικροτέρας. Δύναταί τις μάλιστα νὰ συγκρίνῃ ταῦτα πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν στρατιῶν, τῶν ὁποίων αἱ δυνάμεις αὐξάνουσι συνήθως ἀναλόγως τῶν νικῶν των, καὶ οἱ ὁποῖοι ἔχουσιν ἀνάγκην περισσοτέρας ἀγωγῆς ἵνα ἐγκαρτερήσωσι μετὰ τὴν ἀπώλειαν μιᾶς μάχης ὅσην δὲν ἔχουσι, ἀφοῦ κερδίσωσιν αὐτὴν, νὰ καταλάβωσι πόλεις καὶ ἐπαρχίας. Διότι τῇ ἀληθείᾳ τὸ νὰ προσπαθῇ τις νὰ νικήσῃ ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ τὰς πλάνας αἱ ὁποῖαι ἐμποδίζουσιν ἡμᾶς νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας εἶναι ὡς νὰ δίδῃ μάχας, καὶ τὸ νὰ παραδεχθῇ τις ἐσφαλμένην τινὰ γνώμην ἀφορῶσαν ἀντικείμενον ὀλίγον γενικὸν καὶ ἐνδιαφέρον εἶναι ὡς νὰ χάσῃ μίαν μάχην· ἀπαιτεῖται, ἔπειτα, περισσοτέρα ἑτοιμότης διὰ νὰ ἐπανέλθῃ τις εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκετο πρότερον, ὅση δὲν χρειάζεται εἰς τὸ νὰ κάμῃ τις μεγάλας προόδους

ὅτε ἔχει ἤδη ἀρχὰς ἀσφαλεῖς. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ ἐμέ, ἐὰν πρότερον εὕρηκα ἀληθείας τινὰς ἐν ταῖς ἐπιστήμαις (καὶ ἐλπίζω ὅτι τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐμπεριέχονται ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ θὰ κάμωσι νὰ κρίνωσί τινες ὅτι εὕρηκα μερικάς) δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι δὲν εἶναι εἰμὴ συνέπειαι καὶ προϊόντα πέντε ἢ ἓξ δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ὑπερενίκησα καὶ τὰς ὁποίας ὑπολογίζω ὡς τόσας μάχας ἐν ταῖς ὁποίαις ἔσχον τὴν εὐτυχίαν ὑπὲρ ἐμοῦ. Μάλιστα δέ, οὐδόλως θὰ φοβηθῶ νὰ εἴπω, ὅτι σκέπτομαι ὅτι δὲν ἔχω πλέον ἀνάγκην νὰ κερδίσω εἰμὴ δύο ἢ τρεῖς ἄλλας ὁμοίας διὰ νὰ φθάσω καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τοὺς σκοποὺς μου, καὶ ὅτι ἡ ἡλικία μου οὐδόλως εἶναι τόσον προβεβηκυῖα, ὥστε, κατὰ τὸ σύνηθες στάδιον τῆς φύσεως, νὰ μὴ δύναμαι εἰσέτι νὰ ἔχω ἀρκετὴν εὐκαιρίαν πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ νομίζω ὅτι τοσούτῳ μᾶλλον ὑποχρεοῦμαι νὰ φείδωμαι τοῦ χρόνου, ὅστις μοὶ ἐναπολείπεται, ὅσον καὶ περισσοτέρας ἐλπίδας ἔχω ὅτι θὰ δυνηθῶ καλὴν αὐτοῦ χρῆσιν νὰ κάμω· καὶ θὰ εἶχον ἀναμφιβόλως πολλὰς περιστάσεις νὰ χάσω αὐτόν, ἐὰν ἐδημοσίευον τὰς βάσεις τῆς φυσικῆς μου· διότι, μολονότι ἀκόμη εἶναι σχεδὸν ὅλαι τόσον σαφεῖς ὥστε δὲν ἀπαιτεῖται εἰμὴ νὰ τὰς ἀκούσῃ τις διὰ νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτάς, καὶ μολονότι οὐδεμία ὑπάρχει ἐκ τούτων τῆς ὁποίας δὲν σκέπτομαι ὅτι δύναμαι νὰ δώσω τὰς ἀποδείξεις, μολαταῦτα, ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ εὑρίσκωνται σύμφωνοι πρὸς ὅλας τὰς διαφόρους γνώμας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, προβλέπω ὅτι πολλάκις θὰ ἀπασχοληθῶ ὑπὸ τῶν ἐνστάσεων τὰς ὁποίας θὰ ἔκαμνον νὰ ἀναφυῶσιν.

Δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι αἱ ἐνστάσεις αὗται θὰ ἦσαν ὠφέλιμοι τόσον διὰ νὰ μὲ κάμωσι ν' ἀναγνωρίσω τὰ σφάλματά μου ὅσον διὰ νὰ δυνηθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἐννοήσωσιν αὐτὰς καλλίτερα, ἐὰν εἶχον καλόν τι, καὶ ἵνα, ἐπειδὴ οἱ πολλοὶ δύνανται νὰ ἴδωσι περισσότερον ἢ εἷς μόνος ἄνθρωπος, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦδε νὰ ποιῶσιν αὐτῶν χρῆσιν, μὲ βοηθήσωσιν ἐπίσης διὰ τῶν ἀνακαλύψεών των. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη ἀναγνωρίζω ἐμαυτὸν καθ' ὑπερβολὴν ὑποκείμενον εἰς τὸ ν' ἀπατηθῶ, καὶ δὲν βασίζωμαι οὕτω πως οὐδέποτε εἰς τὰς πρώτας ἰδέας αἱ ὁποῖαι μοὶ ἔρχονται, μολαταῦτα ἡ πεῖρα τὴν ὁποίαν ἔχω περὶ τῶν ἐνστάσεων τὰς ὁποίας δύναταί τις νὰ μοὶ κάμῃ μ' ἐμποδίζει νὰ ἐλπίσω ἐκ τούτων καμμίαν ὠφέλειαν· διότι πολλάκις ἤδη ἐδοκίμασα τὰς κρίσεις τόσον ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐθεώρησα ὡς φίλους μου ὅσον καί τινων ἑτέρων πρὸς τοὺς ὁποίους ἐνόμιζον ὅτι ἤμην ἀδιάφορος, καί τινων μάλιστα ἐπίσης τῶν ὁποίων ἐγνώριζον ὅτι ἡ κακεντρέχεια καὶ ὁ φθόνος θὰ ἐπροσπάθουν ἀρκετὰ ν' ἀνακαλύψωσι πᾶν ὅ,τι ἡ συμπάθεια τῶν φίλων μου θὰ ἔκρυπτεν· ἀλλὰ σπανίως συνέβη ὥστε νὰ μοὶ ἐπιφέρῃ τις ἔνστασίν τινα τὴν ὁποίαν οὐδόλως νὰ μὴ ἔχω προβλέψει, ἐκτὸς ἂν ἦτο αὕτη λίαν μακρὰν τοῦ ἀντικειμένου μου· εἰς τρόπον ὥστε οὐδέποτε τρόπον τινὰ ἀπήντησα κριτικόν τινα τῶν γνωμῶν μου ὅστις να μὴ ἐφάνη εἰς ἐμὲ εἴτε ἧττον αὐστηρὸς εἴτε ἧττον εὐθὺς ἢ ἐγὼ αὐτός. Καὶ μηδὲ ἐσημείωσα τουλάχιστον ὅτι διὰ τοῦ μέσου τῶν συζητήσεων αἱ ὁποῖαι γίνονται ἐν τοῖς σχολείοις οὐδεμία ἀλήθεια ἀνεκαλύφθη ἡ ὁποία νὰ ἦτον ἄγνωστος πρότερον· διότι ἐν ᾧ ἕκαστος προσπαθεῖ νὰ νικήσῃ, καταγίνονται περισσότερον να κάμωσιν ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ ἡ πιθανότης ἢ να σταθμίσωσι τοὺς λόγους τῆς μιᾶς καὶ τῆς ἑτέρας μερίδος· καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπὶ πολὺν καιρὸν ὑπῆρξαν καλοὶ δικηγόροι δὲν γίνονται διὰ τοῦτο μετὰ ταῦτα καλλίτεροι δικασταί.

Διὰ δὲ τὴν ὠφέλειαν τὴν ὁποίαν θα ἀπεκαρποῦντο οἱ ἄλλοι ἐκ τῆς ἀνακοινώσεως τῶν ἰδεῶν μου, δὲν θὰ ἠδύνατο ἐπίσης να ἦναι λίαν μεγάλη, καθ' ὅσον μᾶλλον δὲν ἔφερον αὐτὰς τόσον μακράν, ὥστε να μὴ ὑπάρχῃ ἀνάγκη νὰ προσθέσω πολλὰ πράγματα εἰς αὐτὰς πρὶν ἐφαρμόσω αὐτὰς εἰς τὴν χρῆσιν. Καὶ σκέπτομαι ὅτι δύναμαι να εἴπω ἄνευ ματαιότητος ὅτι, ἂν ὑπάρχῃ τις ὁ ὁποῖος νὰ ἦναι ἄξιος τούτου, οὗτος ὀφείλει νὰ ἦμαι ἐγὼ μᾶλλον ἢ οὐδεὶς ἕτερος, οὐχὶ διότι δὲν εἶναι δῆθεν δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἐν τῷ κόσμῳ πολλὰ πνεύματα ἀσυγκρίτως καλλί-

τερα τοῦ ἰδικοῦ μου, ἀλλὰ διότι δὲν θὰ ἠδύνατό τις ν' ἀντιληφθῇ τόσον καλῶς ἑνὸς πράγματος καὶ νὰ κάμῃ αὐτὸ ἰδικόν του, ὅταν μανθάνῃ αὐτὸ ἀπὸ ἕτερον, ὅσον ὅταν ἀνακαλύπτῃ αὐτὸ ὁ ἴδιος. Τοῦτο δὲ εἶναι τόσον ἀληθὲς ὡς πρὸς τὸ ἀντικείμενον τοῦτο, ὥστε, μολονότι πολλάκις ἐξήγησά τινας τῶν ἰδεῶν μου εἰς πρόσωπα κάλλιστον πνεῦμα ἔχοντα, τὰ ὁποῖα, ἐν ὅσῳ ἐγὼ ὡμίλουν πρὸς αὐτά, ἐφαίνοντο ὅτι ἐνόουν αὐτὰς λίαν σαφῶς, μολαταῦτα ὅταν αὐτὰ ἐπανέλαβον αὐτάς, ἐσημείωσα ὅτι ἤλλαξαν αὐτὰς σχεδὸν πάντοτε εἰς τοιοῦτον τρόπον ὥστε δὲν ἠδυνάμην πλέον νὰ τὰς ὁμολογήσω ὡς ἰδικάς μου. Διὸ καὶ μετὰ χαρᾶς παρακαλῶ ἐνταῦθα τοὺς ἀπογόνους ἡμῶν νὰ μὴ πιστεύσωσι ποτὲ ὅτι τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα θὰ εἴπῃ τις εἰς αὐτοὺς ἔρχονται παρ' ἐμοῦ· ὅταν ἐγὼ αὐτὸς διόλου δὲν τὰ κοινολογήσω· καὶ διόλου δὲν θαυμάζω διὰ τὰς ἀλλοκότους ἰδέας τὰς ὁποίας ἀποδίδουσιν εἰς ὅλους τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους φιλοσόφους τῶν ὁποίων οὐδόλως ἔχομεν τὰ συγγράμματα, μηδὲ κρίνω διὰ τοῦτο ὅτι αἱ σκέψεις αὐτῶν ὑπῆρξαν λίαν παράλογοι, ἐπειδὴ ἦσαν κάλλιστα πνεύματα τῶν ἡμερῶν των, ἀλλὰ μόνον ὅτι κακῶς εἰς ἡμᾶς αὐτὰς ἀνέφερον. Βλέπομεν δὲ ἐπίσης ὅτι οὐδέποτε σχεδὸν συνέβη ὥστε μηδεὶς τῶν ὀπαδῶν τῶν συστημάτων των νὰ ὑπερβῇ αὐτούς, καὶ βεβαιοῦμαι ὅτι οἱ ἐμπαθέστατοι τῶν νῦν ὀπαδῶν τοῦ Ἀριστοτέλους θὰ ἐλογίζοντο εὐτυχεῖς ἐὰν εἶχον τόσας γνώσεις τῆς φύσεως ὅσας ἐκεῖνος εἶχεν, καὶ ἐπὶ τῷ ὅρῳ μάλιστα ὅτι δὲν θὰ εἶχον οὐδέποτε περισσοτέρας. Εἶναι ὡς ὁ κισσὸς ὅστις οὐδόλως τείνει ν' ἀναβῇ ἀνωτέρω τῶν δένδρων τὰ ὁποῖα ὑποστηρίζουσιν αὐτόν, καὶ ὅστις μάλιστα πολλάκις καταβαίνει πάλιν ἀφ' οὗ ἔφθασε μέχρι τῆς κορυφῆς των· διότι μοὶ φαίνεται ὅτι καὶ οὗτοι ἐπίσης καταβαίνουσι πάλιν, δηλαδὴ γίνονται τρόπον τινὰ ἧττον σοφοὶ ἢ ὅσον ἦσαν ἀπέχοντες τοῦ σπουδάζειν, οἱ ὁποῖοι, μὴ εὐχαριστούμενοι ἐκ τοῦ γινώσκειν πᾶν ὅ,τι εἶναι σαφῶς ἐξηγημένον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως των, θέλουσιν ἐκτὸς τούτου νὰ εὕρωσιν ἐν αὐτῷ τὴν λύσιν πολλῶν δυσκολιῶν περὶ τῶν ὁποίων οὐδέποτε ἴσως ἐσκέφθη. Ἐν τούτοις ὁ τοῦ φιλοσοφεῖν τρόπος των εἶναι λίαν εὔκολος δι' ἐκείνους οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουσιν εἰμὴ πνεύματα λίαν μέτρια· διότι ἡ ἀσάφεια τῶν ὁρισμῶν καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν ὁποίων ποιοῦνται χρῆσιν εἶναι αἰτία ὅτι δύνανται νὰ ὁμιλῶσι περὶ ὅλων τῶν πραγμάτων τόσον εὐτόλμως ὅσον καὶ ἐὰν ἐγνώριζον αὐτά, καὶ νὰ ὑποστηρίζωσι πᾶν ὅ,τι λέγουσι κατὰ τῶν ἐπιτηδειοτάτων καὶ ἱκανοτάτων, χωρὶς νὰ ἔχῃ τις τὸ μέσον νὰ τοὺς πείσῃ ἐφ' ᾧ καὶ μοὶ φαίνονται ὅμοιοι πρὸς τυφλὸν ὅστις διὰ νὰ παλαίσῃ ἄνευ ἀπωλειῶν κατά τινος ὅστις βλέπει, θὰ ἔκαμνεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν πυθμένα ὑπογείου λίαν σκοτεινοῦ· καὶ δύναμαι νὰ εἴπω ὅτι οὗτοι ἔχουσι συμφέρον, ὥστε ἀπέχω τοῦ νὰ δημοσιεύσω τὰς ἀρχὰς τῆς φιλοσοφίας τῆς ὁποίας ποιοῦμαι χρῆσιν· ἐπειδή, καθὼς εἶναι ἁπλούσταται καὶ σαφέσταται, θὰ ἔπραττον οἱονεὶ τὸ αὐτὸ δημοσιεύων αὐτάς, ὡς εἴπερ ἤνοιγον παραθύριά τινα καὶ ἔδιδον φῶς εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑπόγειον ὅπου κατέβησαν διὰ νὰ ἀγωνισθῶσιν. Ἀλλὰ καὶ τὰ κάλλιστα τῶν πνευμάτων δὲν ἔχουσι τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπιθυμήσωσι νὰ γνωρίσωσιν αὐτάς· ἐπειδή, ἐὰν θέλωσι νὰ γνωρίζωσι νὰ ὁμιλῶσι περὶ πάντων τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φήμην λογίων, θὰ φθάσωσιν εἰς τοῦτο εὐκολώτερα εὐχαριστούμενοι ἐκ τῆς πιθανότητος, ἡ ὁποία δύναται νὰ εὑρεθῇ χωρὶς μεγάλον κόπον καθ' ὅλα τὰ εἴδη τῶν ἀντικειμένων, ἢ ζητοῦντες τὴν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία δὲν ἀποκαλύπτεται εἰμὴ ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατά τινα πράγματα, καὶ ἡ ὁποία, προκειμένου νὰ ὁμιλήσῃ τις περὶ τῶν ἄλλων, ὑποχρεοῖ νὰ ὁμολογήσῃ τις εἰλικρινῶς ὅτι ἀγνοεῖ αὐτά. Ἐὰν προτιμῶσι τὴν γνῶσιν μέρους τινὸς τῆς ἀληθείας ἀντὶ τῆς ματαιότητος τοῦ νὰ φαίνωνται ὅτι οὐδὲν ἀγνοοῦσι, καὶ ἂν θέλωσι ν' ἀκολουθήσωσι σχέδιον ὅμοιον πρὸς τὸ ἰδικόν μου, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην διὰ τοῦτο νὰ εἴπω αὐτοῖς τίποτε περιπλέον παρ' ὅ,τι εἶπον ἤδη ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ· διότι ἐὰν ἦναι ἱκανοὶ νὰ προβῶσι περαιτέρω ἢ ὅσον ἐγὼ προέβην, θὰ ἦναι ἐπίσης ἱκανοί, κατὰ λόγον ἰσχυρότερον, νὰ εὕρωσιν ἀφ' ἑαυτῶν πᾶν

ὅ,τι ἐγὼ νομίζω ὅτι εὕρηκα, καθ' ὅσον μᾶλλον, ἐπειδὴ οὐδέποτε οὐδὲν ἐξήτασα εἰμὴ κατὰ τάξιν, εἶναι βέβαιον ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μοὶ μένει ἀκόμη ν' ἀνακαλύψω εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ δυσκολώτερον καὶ μᾶλλον κεκρυμμένον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἠδυνήθην προτήτερα νὰ ἀφηγηθῶ· καὶ θὰ εἶχον οἱ ἄλλοι πολὺ ὀλιγωτέραν εὐχαρίστησιν νὰ μάθωσι τοῦτο παρ' ἐμοῦ ἢ ἀφ' ἑαυτῶν· ἐκτὸς τούτου ἡ ἕξις τὴν ὁποίαν θ' ἀποκτήσωσι, ζητοῦντες πρῶτον τὰ εὔκολα πράγματα, καὶ φθάνοντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον, βαθμιδόν, εἰς ἕτερα δυσκολώτερα θὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτοὺς περισσότερον παρ' ὅσον ὅλαι αἱ εἰσηγήσεις μου δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ πράξωσιν. Ὡς πρὸς ἐμὲ δέ, πέπεισμαι ὅτι ἐὰν μ' εἶχον διδάξει ἀπὸ τῆς νεότητός μου ὅλας τὰς ἀληθείας τῶν ὁποίων ἐζήτησα ἔκτοτε τὰς ἀποδείξεις, καὶ τὰς ὁποίας οὐδένα κόπον θὰ εἶχον νὰ μάθω, ποτὲ ἴσως δὲν θὰ ἐγνώριζον ἑτέρας, καὶ τοὐλάχιστον ποτὲ δὲν θα ἀπέκτων τὴν ἕξιν καὶ τὴν εὐκολίαν τὰς ὁποίας νομίζω ὅτι ἔχω νὰ εὑρίσκω πάντοτε νέας καθ' ὅσον καταγίνομαι νὰ ζητῶ αὐτάς. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἐὰν ὑπάρχῃ εἰς τὸν κόσμον ἔργον τι τὸ ὁποῖον δὲν δύναται τόσον καλῶς νὰ φέρῃ εἰς πέρας οὐδεὶς ἕτερος εἰμὴ ὁ ἴδιος ὅστις ἤρχισεν αὐτό, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον ἐργάζομαι.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ πειράματα τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς τοῦτο, εἷς μόνος ἄνθρωπος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὸ νὰ πράξῃ αὐτὰ πάντα· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο ἐπίσης νὰ μεταχειρισθῇ ἐπωφελῶς ἑτέρας χεῖρας ἢ τὰς ἰδικάς του, ἐκτὸς τῆς τῶν τεχνιτῶν, ἢ τοιούτων ἀνθρώπων τοὺς ὁποίους θὰ ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ, καὶ τοὺς ὁποίους ἡ ἐλπὶς τοῦ κέρδους, ὅπερ ἐστι μέσον δραστικώτατον, θὰ ἔκαμνε νὰ ἐνεργήσωσιν ἀκριβῶς πάντα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ῥητῶς θὰ τοῖς παρήγγελον. Ἐπειδή, ὡς πρὸς τοὺς ἐθελοντάς, οἱ ὁποῖοι ἐκ περιεργείας ἢ ἐπιθυμίας νὰ μάθωσιν, θὰ προσεφέροντο νὰ τὸν βοηθήσωσιν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι συνήθως ἔχουσι περισσοτέρας ὑποσχέσεις ἢ ἀποτελέσματα καὶ δὲν κάμνουσιν εἰμὴ ὡραίας προτάσεις ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεμία οὐδέποτε ἐπιτυγχάνει, αὐτοὶ θὰ ἤθελον ἐξ ἅπαντος νὰ πληρωθῶσι διὰ τῆς ἐξηγήσεως δυσκολιῶν τινων ἢ τοὐλάχιστον διὰ φιλοφρονήσεων καὶ συνδιαλέξεων ἀνωφελῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἔκαμνον αὐτὸν νὰ χάσῃ τὸν καιρόν του εἰς μάτην. Ὡς πρὸς τὰ πειράματα δέ, τὰ ὁποῖα ἔκαμαν ἤδη οἱ ἄλλοι, καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελον νὰ τὰ ἀνακοινώσωσιν εἰς αὐτόν, τοῦθ' ὅπερ δὲν θὰ ἔπραττον ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὀνομάζουσιν αὐτὰ μυστικά, αὐτὰ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύνθετα ἐκ τόσων περιστάσεων ἢ μιγμάτων περιττῶν, ὥστε θὰ τῷ ἦτον λίαν δυσχερὲς νὰ ἐκκαθαρίσῃ τὴν ἀλήθειαν· ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ εὕρισκεν αὐτὰ σχεδὸν ὅλα κακῶς ἐξηγημένα, ἢ μάλιστα τόσον ἐσφαλμένα, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔκαμαν αὐτὰ ἐβιάσθησαν νὰ τὰ κάμωσι νὰ φανῶσι σύμφωνα πρὸς τὰς ἀρχάς των, ὥστε, ἂν ὑπῆρχόν τινα τὰ ὁποῖα θὰ τῷ ἐχρησίμευον, δὲν θὰ ἠδύναντο πάλιν νὰ ἦναι ἀντάξια τοῦ χρόνου τὸν ὁποῖον θὰ ἠναγκάζοντο νὰ μεταχειρισθῶσιν εἰς τὸ νὰ τὰ ἐκλέξωσιν. Εἰς τρόπον ὥστε ἐὰν ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον ἄνθρωπός τις τὸν ὁποῖον νὰ ἐγνώριζον οἱ ἄλλοι ὡς βεβαίως ἱκανὸν νὰ εὕρῃ τὰ μέγιστα πράγματα καὶ τὰ ὠφελιμώτατα εἰς τὸ δημόσιον ὅσον δύνανται νὰ ἦναι, καὶ ἐὰν διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἐβιάζοντο ὑπὸ πάντων τῶν μέσων νὰ βοηθήσωσιν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ τέρμα τῶν σχεδίων του, δὲν βλέπω ὅτι δύνανται νὰ πράξωσιν ἕτερόν τι δι' αὐτόν, ἐκτὸς τοῦ νὰ χορηγήσωσιν αὐτῷ τὰ ἔξοδα τῶν πειραμάτων τῶν ὁποίων θὰ εἶχον ἀνάγκην καὶ τοῦ νὰ ἐμποδίσωσι τοῦ λοιποῦ ὥστε ὁ καιρὸς αὐτοῦ νὰ μὴ τοῦ ἀφαιρεθῇ ὑπὸ τῆς ἐνοχλήσεως οὐδενὸς ἀνθρώπου. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν εἰκάζω τόσον ἀπ' ἐμαυτοῦ ὥστε νὰ θέλω νὰ ὑποσχεθῶ οὐδὲν ἔκτακτον, μηδὲ τρέφομαι ὑπὸ ματαίων σκέψεων ὥστε νὰ φαντασθῶ ὅτι τὸ δημόσιον ὀφείλει νὰ ἐνδιαφέρηται πολὺ εἰς τὰ σχέδιά μου, δὲν ἔχω ἐπίσης τὴν ψυχὴν τόσον χυδαίαν ὥστε νὰ θελήσω νὰ δεχθῶ παρ' οἱουδήτινος οὐδεμίαν χάριν τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατό τις νὰ νομίζῃ ὅτι δὲν εἶμαι ἄξιος.

Ὅλαι αὗται αἱ σκέψεις συνηνωμέναι ὑπῆρ-

ξαν αἰτία, πρὸ τριῶν ἐτῶν, ὥστε νὰ μὴ θελήσω νὰ κοινολογήσω τὴν πραγματείαν τὴν ὁποίαν εἶχον εἰς χεῖρας, καὶ μάλιστα νὰ ἀποφασίσω νὰ μὴ δείξω οὐδεμίαν ἄλλην ἐπὶ ζωῆς μου τόσον γενικήν, ἐξ ἧς θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐννοήσῃ τὰς βάσεις τῆς φυσικῆς μου. Ἀλλ' ἔκτοτε ὑπῆρξαν πάλιν δύο ἕτεροι λόγοι οἱ ὁποῖοι μὲ ὑπεχρέωσαν νὰ θέσω ἐνταῦθα δείγματά τινα ἰδιαίτερα, καὶ νὰ δώσω εἰς τὸ δημόσιον λογαριασμόν τινα τῶν ἐνεργειῶν μου καὶ τῶν σχεδίων μου. Ὁ πρῶτος εἶναι ὅτι, ἐὰν ἀπετύγχανον τούτου, πολλοί, οἱ ὁποῖοι ἐγνώρισαν τὴν πρόθεσιν τὴν ὁποίαν πρότερον εἶχον νὰ ἐκτυπώσω συγγράμματά μού τινα, θὰ ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσιν ὅτι αἱ αἰτίαι διὰ τὰς ὁποίας ἀπέχω τούτου θὰ ἦσαν πρὸς ζημίαν μου μᾶλλον ἢ ὅσον δὲν εἶναι· διότι, μολονότι δὲν ἀγαπῶ τὴν ἐξ ὑπερβολῆς δόξαν, ἢ μάλιστα, ἐὰν τολμῶ να εἴπω τοῦτο, μολονότι μισῶ αὐτὴν καθ' ὅσον κρίνω αὐτὴν ἐναντίαν εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν ὁποίαν ἐκτιμῶ περισσότερον πάντων τῶν πραγμάτων, μολαταῦτα οὐδέποτε ἐπίσης προσεπάθησα να κρύψω τὰς ἐνεργείας μου ὡς ἐγκλήματα, μηδὲ πολλὰς προφυλάξεις μετεχειρίσθην διὰ να μείνω ἄγνωστος, τόσον διότι θα ἐνόμιζον ὅτι ἀδικοῦμαι ὅσον καὶ διότι τοῦτο θὰ μοὶ προὐξένει εἶδός τι ἀνησυχίας ἡ ὁποία πάλιν θα ἦτον ἐναντία εἰς τὴν τελείαν ἀνάπαυσιν τοῦ πνεύματος τὴν ὁποίαν ζητῶ· καὶ ἐπειδὴ μένων οὕτω πάντοτε ἀδιάφορος μεταξὺ τῆς φροντίδος τοῦ νὰ γίνω γνωστὸς ἢ νὰ μὴ γίνω, δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐμποδίσω ὥστε να μὴ ἀποκτήσω εἶδός τι ὑπολήψεως, ἐσκέφθην ὅτι ἐχρεώστουν νὰ καταβάλω τα δυνατά μου διά να ἀπαλλαγῶ τοὐλάχιστον τοῦ ἔχειν κακὴν ὑπόληψιν.

Ὁ δεύτερος λόγος, ὅστις μὲ ὑπεχρέωσε νὰ γράψω ταῦτα, εἶναι ὅτι, βλέπων ὅτι ὁσημέραι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βραδύνει τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ἔχω να διδαχθῶ, ἕνεκα ἀπείρων πειραμάτων τῶν ὁποίων ἔχω ἀνάγκην, καὶ ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐνεργήσω ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν ἄλλων, μολονότι δὲν κολακεύομαι τόσον ὥστε να ἐλπίσω ὅτι τὸ δημόσιον λαμβάνει μέγα μέρος εἰς τὰ συμφέροντά μου, μολαταῦτα δὲν θέλω ἐπίσης νὰ φανῶ ἐγὼ αὐτὸς εἰς ἐμαυτὸν ἐλλειπὴς τόσον ὥστε να δώσω χώραν εἰς τοὺς ἐπιζήσοντας μετ' ἐμὲ νά μοῦ κατηγορήσωσιν ἡμέραν τινα ὅτι θὰ ἠδυνάμην ν' ἀφήσω αὐτοῖς πολλά πράγματα κατὰ πολλά καλλίτερα ἢ ὅσον δὲν θα εἶχον πράξει, ἐὰν πολὺ θα παρημέλουν νά κάμω αὐτοὺς να ἐννοήσωσι κατά τί ἠδύναντο να συντελέσωσιν εἰς τα σχέδιά μου.

Καὶ ἐσκέφθην ὅτι μοὶ ἦτον εὔκολον νὰ ἐκλέξω ἀντικείμενά τινα τα ὁποῖα, χωρὶς νὰ ὑπόκεινται εἰς πολλὰς φιλονεικίας, μηδὲ να μὲ ὑποχρεώσωσι νὰ φανερώσω περισσοτέρας τῶν ἀρχῶν μου ἢ ὅσον δὲν ἐπιθυμῶ, δὲν θα ἔκαμνον ὥστε νὰ γίνῃ φανερὸν ἀρκετά σαφῶς τί δύναμαι ἢ δὲν δύναμαι ἐν ταῖς ἐπιστήμαις. Κατὰ τοῦτο δὲ ἀδυνατῶ να εἴπω ἐὰν ἐπέτυχον· καὶ οὐδόλως θέλω νὰ προλάβω οὐδενὸς τὰς κρίσεις ὁμιλῶν ἐγὼ ὁ ἴδιος περὶ τῶν συγγραμμάτων μου· ἀλλά θα χαρῶ ἐὰν ἐξετάσωσιν αὐτά· καί, ἵνα λάβωσιν ὅσον πολλὰς πρὸς τοῦτο περιστάσεις, καθικετεύω ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θα ἔχωσιν ἐνστάσεις τινας νὰ κάμωσιν εἰς αὐτά, να λάβωσι τὸν κόπον να πέμψωσιν αὐτὰς εἰς τὸν βιβλιοπώλην μου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου εἰδοποιούμενος, θα προσπαθήσω νὰ ἐπισυνάψω εἰς αὐτάς τὴν ἀπόκρισίν μου συγχρόνως· καὶ διὰ τοῦ μέσου τούτου οἱ ἀναγνῶσται, βλέποντες ὁμοῦ τὴν ἔνστασιν καὶ τὴν ἀπόκρισιν, θα κρίνωσι τόσον μᾶλλον εὐκόλως περὶ τῆς ἀληθείας, διότι δὲν ὑπόσχομαι ὅτι θὰ κάμω ποτὲ ἐκτεταμένας ἀποκρίσεις, ἀλλὰ μόνον ὅτι θα ὁμολογήσω τὰ σφάλματά μου, ἐὰν γνωρίσω αὐτά· ἤ, ἂν δὲν δυνηθῶ νὰ ἀντιληφθῶ τούτου, θὰ εἴπω ἁπλῶς πᾶν ὅ,τι θὰ νομίσω ὅτι ἀπαιτεῖται εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῶν πραγμάτων τὰ ὁποῖα ἔγραψα, χωρὶς νὰ προσθέσω τὴν ἐξήγησιν οὐδενὸς νέου ἀντικειμένου; διὰ νὰ μὴ ὑποχρεωθῶ ἄνευ τέλους ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἑτέραν ἀλήθειαν.

Ἐὰν δέ τινες ἐξ ἐκείνων περὶ τῶν ὁποίων ὡμίλησα ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς Διοπτρικῆς καὶ τῶν Μετεώρων δυσαρεστῶσιν ἐκ πρώτης ὄψεως, ἕνεκα τοῦ ὅτι ὀνομάζω αὐτὰς ὑποθέσεις καὶ δὲν φαίνομαι ἐπιθυμῶν ν' ἀπο-

δείξω αὐτάς, ἂς ἔχῃ τις ὑπομονὴν ν' ἀναγνώσῃ ὅλα μετὰ προσοχῆς, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ εὐχαριστηθῇ ἐκ τούτων· διότι μοὶ φαίνεται ὅτι ἐν αὐτοῖς οἱ λόγοι συνέπονται τοιουτοτρόπως ὥστε, καθὼς τὰ τελευταῖα ἀποδεικνύονται διὰ τῶν πρώτων τὰ ὁποῖα εἶναι αἰτίαι αὐτῶν, τὰ πρῶτα ταῦτα ἀποδεικνύονται ἀμοιβαίως ὑπὸ τῶν τελευταίων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀποτελέσματά των. Καὶ δὲν πρέπει νὰ νομίσῃ τις ὅτι κατὰ τοῦτο διαπράττω τὸ σφάλμα τὸ ὁποῖον οἱ λογικοὶ ὀνομάζουσι κύκλον· διότι τῆς πείρας καθιστώσης τὰ πλεῖστα τῶν ἀποτελεσμάτων τούτων βεβαιότατα, αἱ αἰτίαι, ἐκ τῶν ὁποίων πορίζομαι αὐτά, δὲν χρησιμεύουσι τόσον εἰς τὸ νὰ τὰ ἀποδείξωσιν ὅσον εἰς τὸ νὰ τὰ ἐξηγήσωσιν· ἀλλ' ἐξ ἐναντίας αὗται εἶναι αἱ ἀποδεικνυόμεναι ὑπ' ἐκείνων. Καὶ δὲν τὰ ὠνόμασα ὑποθέσεις εἰμὴ διὰ νὰ γνωρίζῃ τις ὅτι σκέπτομαι ὅτι δύναμαι νὰ πορισθῶ αὐτὰ ἐκ τῶν πρώτων ἐκείνων ἀληθειῶν τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐξήγησα· τοῦθ' ὅπερ δὲν ἠθέλησα νὰ πράξω διὰ νὰ ἐμποδίσω ὥστε πνεύματά τινα, τὰ ὁποῖα φαντάζονται ὅτι γνωρίζουσιν ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας πᾶν ὅ,τι ἕτερός τις ἐσκέφθη ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη, ἅμα εἴπῃ τις εἰς αὐτὰ μόνον δύο ἢ τρεῖς λέξεις, καὶ τὰ ὁποῖα εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ὑποκείμενα εἰς τὸ σφάλλειν καὶ ὀλιγώτερον ἱκανὰ τῆς ἀληθείας, ὅσον εἶναι περισσότερον εὐφυῆ καὶ ζωηρά, νὰ μὴ δυνηθῶσιν ἐκ τούτου νὰ λάβωσιν εὐκαιρίαν νὰ οἰκοδομήσωσιν ἀλλόκοτόν τινα φιλοσοφίαν ἐπὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα θὰ νομίσωσιν ὡς ἀρχάς μου, καὶ νὰ ἀποδώσωσι τὸ σφάλμα τούτων εἰς ἐμέ· διότι, ὡς πρὸς τὰς γνώμας αἱ ὁποῖαι εἶναι ὅλαι ἰδικαί μου, οὐδόλως συγχωρῶ αὐτὰς ὡς νέας, καθ' ὅσον μᾶλλον, ἐὰν καλῶς τις παρατηρήσῃ τοὺς λόγους των, πέποιθα ὅτι θὰ εὕρῃ τις αὐτὰς τόσον ἁπλᾶς καὶ τόσον συμφώνους πρὸς τὸν κοινὸν νοῦν, ὥστε θὰ φανῶσιν ὀλιγώτερον ἔκτακτοι καὶ ὀλιγώτερον παράδοξοι ἢ οὐδεμία ἑτέρα τὴν ὁποίαν δύναταί τις νὰ ἔχῃ περὶ τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων· καὶ οὐδόλως ἐπίσης καυχῶμαι ὅτι εἶμαι ὁ πρῶτος ἐφευρέτης οὐδεμιᾶς, ἀλλ' ὅτι οὐδέποτε παρεδέχθην αὐτὰς μήτε ὡς ἐλέχθησαν ὑπὸ τῶν ἄλλων, μήτε ὡς οὐδόλως ἐλέχθησαν, ἀλλὰ μόνον ὡς ἐπείσθην περὶ τούτων ὑπὸ τοῦ λογικοῦ.

Ἐὰν οἱ τεχνῖται δὲν δύνανται ἀμέσως νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἐφεύρεσιν, ἡ ὁποία ἐξηγήθη ἐν τῇ Διοπτρικῇ, δὲν πιστεύω ὅτι δύναταί τις διὰ τοῦτο νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι κακή· ἐπειδή, καθ' ὅσον ἀπαιτεῖται ἐπιδεξιότης καὶ ἱκανότης διὰ νὰ κατασκευάσῃ τις καὶ νὰ ἰσοσταθμίσῃ τὰς μηχανὰς τὰς ὁποίας περιέγραψα, χωρὶς νὰ ἐλλείπῃ οὐδὲν προσόν, δὲν θὰ ἐκπλαγῶ ὀλιγώτερον ἐὰν ἐκ πρώτης ὄψεως εὐστόχως ἀπεκρίνοντο ἢ ὅσον ἄν τις ἠδύνατο νὰ μάθῃ ἐντὸς μιᾶς ἡμέρας νὰ παίζῃ ἐξαιρέτως τὴν βάρβιτον διὰ τὸν λόγον μόνον ὅτι θὰ ἔδιδέ τις αὐτῷ διάγραμμα μουσικῆς τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο καλόν. Καὶ ἂν γράφω εἰς τὴν Γαλλικὴν γλῶσσαν ἡ ὁποία εἶναι ἡ τῆς πατρίδος μου, μᾶλλον ἢ εἰς τὴν Λατινικήν, ἡ ὁποία εἶναι ἡ τῶν διδασκάλων μου, πράττω τοῦτο διότι ἐλπίζω ὅτι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν μεταχειρίζονται εἰμὴ τὸ ἴδιον αὐτῶν καθαρώτατον φυσικὸν λογικὸν θὰ κρίνωσι κάλλιον περὶ τῶν γνωμῶν μου ἢ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν πιστεύουσιν εἰμὴ εἰς τὰ ἀρχαῖα βιβλία· καὶ ὡς πρὸς τοὺς ἔχοντας συνάμα τὴν ὀρθοφροσύνην μετὰ τῆς μελέτης, τοὺς ὁποίους μόνους εὔχομαι ὡς κριτάς μου, οὐδόλως θὰ ἦναι, πέπεισμαι, τόσον μεροληπτικοὶ διὰ τὴν Λατινικήν, ὥστε νὰ ἀποποιηθῶσι νὰ ἀκούσωσι τοὺς λόγους μου, διότι ἐξήγησα αὐτοὺς εἰς γλῶσσαν κοινήν.

Ἄλλως τε, οὐδόλως θέλω νὰ ὁμιλήσω ἐνταῦθα ἰδιαιτέρως περὶ τῶν προόδων τὰς ὁποίας ἐλπίζω νὰ κάμω ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὰς ἐπιστήμας, μήτε νὰ ὑποχρεωθῶ εἰς τὸ δημόσιον δι' οὐδεμιᾶς ὑποσχέσεως τὴν ὁποίαν δὲν εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἐκτελέσω· ἀλλὰ θὰ εἴπω μόνον ὅτι ἀπεφάσισα νὰ μὴ μεταχειρισθῶ τὸν χρόνον, ὅστις μοὶ μένει νὰ ζήσω, εἰς ἕτερον πρᾶγμα εἰμὴ εἰς τὸ νὰ προσπαθήσω νὰ ἀποκτήσω γνώσεις τινὰς τῆς φύσεως, αἱ ὁποῖαι νὰ ἦναι τοιαῦται, ὥστε νὰ δύναταί τις νὰ ἐξαγάγῃ κανόνας τινὰς διὰ τὴν ἰατρικὴν βεβαιοτέρους ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἔχομεν μέχρι τῆς σήμερον. Ἡ κλί-

σις μου τόσον ἰσχυρῶς μὲ ἀπομακρύνει παντὸς εἴδους ἑτέρων σχεδίων, κυρίως δὲ ἐκείνων τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἦναι ὠφέλιμα εἰς τοὺς μὲν εἰ μὴ βλάπτοντα τοὺς δὲ, ὥστε ἂν περιστάσεις τινὲς μὲ ἠνάγκαζον νὰ ἐνασχοληθῶ εἰς αὐτὰ, δὲν πιστεύω ὅτι θὰ γίνω ἱκανὸς νὰ ἐπιτύχω. Ἐφ' ᾧ καὶ διακηρύττω ἐνταῦθα ὅτι γνωρίζω καλῶς ὅτι δὲν δύναμαι νὰ χρησιμεύσω εἰς τὸ νὰ γίνω ἐπίσημος ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἐπίσης ὅτι οὐδεμίαν ἐπιθυμίαν ἔχω νὰ γίνω τοιοῦτος, καὶ θὰ ἦμαι μᾶλλον ὑπόχρεως πάντοτε εἰς ἐκείνους χάριν τῶν ὁποίων θὰ χαίρω ἄνευ ἐμποδίου τὸν χρόνον μου, ἢ ὅσον δὲν θὰ ἦμαι εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι θὰ μοὶ προσέφερον τὰ ἀξιοτιμότατα τῆς γῆς ὑπουργήματα.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΙ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΓΑΙΑΙ

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος Η'. σελ. 348)

—=—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Ὁ νέος ὀφθαλμὸς τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὰ μέγιστα τῶν ἀστρονομικῶν διόπτρων ὅσα κατεσκευάσθησαν μέχρι τῆς σήμερον.

—

Ἡ πρόοδος τῆς τελειοποιήσεως τῶν ἀστρονομικῶν διόπτρων ὑπῆρξε βραδυτέρα ἢ ὅσον δύναταί τις κατ' ἀρχὰς ὑποθέσαι. Πρὸ ἡμίσεως μόνον αἰῶνος ἡ ὀπτικὴ εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἀληθινῇ αὐτῆς ὁδῷ. Ἵνα λάβωμεν παράδειγμα τῆς σπάνεως τῶν καλῶν τῆς ὀπτικῆς ἐργαλείων; ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, σημειώσωμεν ὅτι τὰ ἀστρονομικὰ ἡμῶν διόπτρα τῶν τὰ μάλιστα διαδεδομένων τὴν σήμερον, ὧν ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς ἔχει ἕνδεκα ἑκατοστημορίων διάμετρον (τεσσάρων δακτύλων ἀρχαίων) καὶ ὧν τὸ μῆκός ἐστιν ἑνὸς μέτρου καὶ ἑξήκοντα ἑκατοστημορίων, διόπτρα, ἅτινα πᾶς ἀστρονόμος ἔχει τὰ νῦν παρ' ἑαυτῷ πρὸς ἐπιούσιον αὐτοῦ χρῆσιν, οὐδόλως ὑπῆρχον τότε ἐν Γαλλίᾳ. Ἐν ἔτει 1804, ὁ Ναπολέων, προτιθέμενος ἐλθεῖν εἰς τὸ στρατόπεδον τῆς Βουλώνης, μετεπέμψατο τὸν Δελάμπρ καὶ ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὸ κάλλιστον τηλεσκόπιον τοῦ Γραφείου τοῦ γεωγραφικοῦ μήκους. —«Μεγαλειότατε, ἀπεκρίνατο ὁ ἀστρονόμος, δυνάμεθα δοῦναι ὑμῖν τὸ τηλεσκόπιον τοῦ Δολλόντ· ἡ Μεγαλειότης Ὑμῶν εὐχάριστόν τι ποιήσοι τοῖς ἀστρονόμοις ἐὰν εἰς ἀντάλλαγμα θελήσῃ χορηγῆσαι ἡμῖν ἐξαίρετόν τι τηλεσκόπιον τεσσάρων δακτύλων, ὅπερ πρὸ ὀλίγου κατεσκεύασεν ὁ κ. Λερεβούρ. —Ἔστιν ἄρα τὸ κάλλιστον; ἐπηρώτησεν ὁ Αὐτοκράτωρ.— Ναί, Μεγαλειότατε.— Καλὰ λοιπὸν, τότε λαμβάνω αὐτὸ δι' ἐμαυτόν.»

Ὁ ἀχρωμοποιὸς οὗτος ἀντικειμενικὸς φακὸς τῶν ἕνδεκα ἑκατοστημορίων ἐστὶν ὁ πρῶτος τῶν ἐν Γαλλίᾳ γενομένων.

Πρὶν τῆς ἐποχῆς ταύτης ὑπῆρχον τηλεσκόπια πολὺ μείζονα, ἀλλὰ χρωματίζοντα τὰς εἰκόνας ἕνεκα τῆς διαθλάσεως τῶν ἀκτίνων. Οἱ ἀντικειμενικοὶ αὐτῶν φακοὶ μόλις ἠδύναντο ἔχειν ἀσθενῆ τινα κυρτότητα καὶ ἡ μεθέστιος ἀπόστασις ἦν ὑπέρμετρος. Ὑπῆρξεν ἐν ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'. ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τῶν Παρισίων, ὅπερ εἶχε τριακοσίων ποδῶν μῆκος! καὶ ὅμως μόλις καθ' ἑξακοσίας φορὰς ἠδύνατο αὐξῆσαι τὰ ἀντικείμενα. Μὴ ἔχοντος δὲ σωλῆνα, ὁ ἀστρονόμος ἐκράτει τὸν ὀπτικὸν φακὸν ἐν τῇ χειρί. Πράγματι δὲ, ὁ σωλὴν οὐδόλως ἀναγκαῖός ἐστι διὰ τὴν ἐν τῷ τηλεσκοπίῳ πορείαν τῶν φωτιστικῶν ἀκτίνων· ἀλλ' εὐκόλως αἰσθάνεται ἕκαστος πόσον δύσχρηστα ἦσαν τὰ τοιαῦτα ἐργαλεῖα. Ἐγένετο ἐν τούτοις ζήτημα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τὸ κατασκευάσαι τηλεσκόπιον 10,000 ποδῶν, «μέλλον δεικνύναι ζῷα ἐν τῇ Σελήνῃ.» (Οὔπω ἐτόλμων εἰπεῖν ἀνθρώπους, ἐπειδὴ οὐδόλως ἂν δύναιντο καταγέσθαι ἐκ τοῦ Ἀδὰμ καὶ σωθῆναι!)

Ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀχρωμοποιῶν ὑέλων— οὕτως ὀνομαζομένων ὡς μὴ χρωματιζόντων τὰς εἰκόνας—ἐπέτρεψεν ἵνα κατασκευάσω-

σιν ἀντικειμενικοὺς τῇ βοηθείᾳ δύο φακῶν παραλλήλως προστεθειμένων καὶ ἐπιτύχωσι καθαρῶν εἰκόνων. Σχηματίσει δέ τις ἰδέαν τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῶν κωλυμάτων ἅτινα ἀπαντῶσιν οἱ τῆς ὀπτικῆς ἐπιστήμονες ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν μεγάλων ἀντικειμενικῶν, ἐὰν σημειώσῃ ὅτι αἱ δυσχέρειαι αὔξονται ὡς ὁ κύβος τῆς διαμέτρου· ἀντικειμενικός τις τῶν εἴκοσιν ἑκατοστημορίων ἐστὶν ὀκτάκις δυσκολώτερος πρὸς ἐπιτυχίαν ἢ ὁ τῶν δέκα· ἕτερος δὲ τῶν **21** ἑκατοστημορίων ἐστὶν εἰκοσιεπτάκις δυσκολώτερος τοῦ τῶν ἑπτά·

Προσχεδιάσωμεν διὰ βραχέων τὴν πραγματωθεῖσαν πρόοδον ἐν τῇ τελειοποιήσει τῶν τηλεσκοπίων, καὶ ἴδωμεν ὁποῖά εἰσι τὰ κυριώτερα τῶν μέχρι τῆς σήμερον κατασκευασθέντων ἐργαλείων. Ποιησόμεθα δὲ τὸν λόγον ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ περὶ τῶν δ ι ό π τ ρ ω ν καὶ οὐχὶ περὶ τῶν τηλεσκοπίων.

Ἐν ἔτει **1823**, ὁ Λερεβοὺρ ἀπεπεράτωσε δίοπτρον ἔχον διάμετρον **24** ἑκατοστημορίων καὶ ἑστίαν μόνον **3** μέτρων καὶ 32 ἑκατοστημορίων, κατ' ἐντολὴν Λουδοβίκου τοῦ ΙΣΤ'. διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων. Τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος ὁ Φρωανχόφερ διεκπεραίωσε δίοπτρον τῆς αὐτῆς διαμέτρου καὶ ἑστίας **4** μέτρων καὶ 53 ἑκατοστημορίων διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον Δορπάλ. Ταῦτα δὲ ἦσαν τότε τὰ δύο κάλλιστα ἐργαλεῖα τοῦ κόσμου. (Τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ὀπτικῆς ἐστι τὸ κατασκευάσαι τοὺς ὡς οἷόν τε μεγίστους τῶν ἀντικειμενικῶν φακῶν, τοὺς καθαρωτάτους καὶ ἔχοντας κυρτότητα τοιαύτην ἵνα ἡ μεθέστιος ἀπόστασις ᾖ ὡς οἷόν τε ἐλαχίστη, διὰ τὸ εὔχρηστον τῆς χρήσεως. Ἐκ δύο διόπτρων ἴ σ η ς δ υ ν ά μ ε ω ς τὸ ἧττον ἐπίμηκές ἐστι τὸ προτιμότερον)

Ἐν ἔτει **1829**, ἐδοκιμάσθη ἐν τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τῶν Παρισίων δίοπτρον διαμέτρου 33 ἑκατοστημορίων καὶ μήκους **8** μέτρων, κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ **Κωσιουᾶ** καὶ ἀπορριφθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀραγῶ μὴ ἀγαπῶντος τὸν Κωσιουᾶ. Ὁ Σὶρ Ἰάκωβος Σοὺθ ἠγόρασεν αὐτὸ διὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐδωρήσατο αὐτὸ τῷ Ἀστεροσκοπείῳ τοῦ Δουβλίνου. Ἱδρύθη δὲ μόλις πρό τινων ἐτῶν καί ἐστι τῶν καλλίστων ἐργαλείων ἅτινα ὑπάρχουσιν.

Ὁ ἐν ὀπτικῇ ἐπιστήμων γερμανὸς **Μὰρτς**, ἐκ Μονάχου, ἔδωκε πέρας ἐν ἔτει **1838** ἀντικειμενικῷ τινι φακῷ 38 ἑκατοστημορίων καὶ **7** μέτρων μεθεστίου ἀποστάσεως διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῆς **Πουλκόβης** ἐν **Ρωσσίᾳ**. Καὶ τοῦτο δὲ τῶν καλλίστων ἐστὶν ἐργαλείων ἅτινα ὑπάρχουσι καὶ οἷςπερ ὀφείλονται αἱ λαμπρόταται τῶν ἀνακαλύψεων. Ἀντέχει δὲ αὐξήσεις κατὰ χιλίας φορὰς καὶ ἔτι πλέον.

Ἐν ἔτει **1840**, Ὁ **Λερ βοὺρ** κατεσκεύασε διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων ἀντικειμενικὸν ἔχοντα διάμετρον 38 ἑκατοστημορίων καὶ ἑστίαν **8** μέτρων. Οἱ ἄγγλοι ἐν ὀπτικῇ ἐπιστήμονες κατεσκεύασαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν δίοπτρον τῶν αὐτῶν διαστάσεων διὰ τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῆς Καμβρίγης (ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις). Τὰ τρία ταῦτα τῶν **14** δακτύλων δίοπτρα (Πουλκόβης, Παρισίων καὶ Καμβρίγης) ἦσαν τὰ τρία ὡραιότατα δίοπτρα τῶν Ἀστεροσκοπείων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αἰῶνος ἡμῶν. Δυστυχῶς, τὸ τῶν Παρισίων οὐδόλως ἐπραγμάτωσε τὰς ἐπ' αὐτοῦ βασισθείσας ἐλπίδας· ἡ καθαρότης καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἀντικειμενικοῦ οὐδόλως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὰς διαστάσεις αὐτοῦ. Δύναται ἐν τούτοις χρησιμεύειν κατά τινας παρατηρήσεις. Ἵδρυται δὲ ἐπὶ τοῦ παρόντος, πολλὰς ἤδη περιπετείας ὑποστὰν ὑπὸ τὸν ἀπέραντον θόλον τοῦ δώματος τοῦ Ἀστεροσκοπείου, τὸν εὐρύτατον στρεφόμενον θόλον ὅστις ὑπάρχει. (Ἀπὸ τοῦ **1860** μέχρι τοῦ **1875**, ὁ θόλος ἵστατο μεμονωμένος· ἡ δὲ μεγίστη αὐτοῦ περιέργεια ὑπῆρξεν ἀπὸ τοῦ **1871** μέχρι τοῦ **1874**, ἐπειδὴ θαυμασίως εἰς ἀστέρας διετρήθη ὑπὸ τῶν ἀναριθμήτων σφαιρῶν τοῦ σασσεπῶ αἵτινες μετέβαλον αὐτὸν εἰς κόσκινον κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ἀγωνίας τῶν σφαδασμῶν τῆς Κοινότητος).

Τὸ κάλλιστον δίοπτρον τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων ἐστὶ τὸ ὑπὸ τὸν Ἰσημερινὸν μέγα δίοπτρον τοῦ δυτικοῦ πύργου, θόλου ἐσωτερικοῦ λευκοῦ, ὅστις σχηματίζει οἱονεὶ τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ θόλου, οὗτινος πρὸ ὀ-

λίγου ἐμνημονεύσαμεν. Ὡς ἐργαλεῖον ἀκριβείας, ἐστὶ τῶν ἐντελεστάτων ἅτινα ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχουσιν. Ὁ ἀντικειμενικὸς φακὸς ἔχει ἄνοιγμα 32 ἑκατοστημορίων καὶ ωθέστιον ἀπόστασιν 5 μέτρων. Ἱδρυμένον δὲ ἐπὶ μηχανῆς παραλληλικῆς (1) στρέφεται ὑπὸ κινήσεως ὁμοίας πρὸς τὴν τοῦ ὡρολογίου περὶ τὸν ἄξονα τοῦ κόσμου, κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τῆς γῆς, οὕτως ὥστε πρὸς οἱονδήτι σημεῖον τοῦ οὐρανοῦ διευθυνόμενον τὸ δίοπτρον διαφυλάττει σταθερῶς τὸν ἀστέρα ἐν τῷ στενῷ τῆς ὁράσεως καὶ ἀκολουθεῖ αὐτῷ ἐν τῇ φαινομενικῇ αὐτοῦ πορείᾳ. Ὁ θόλος στρέφεται ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ὁ ἀστρονόμος φαίνεται ἀποτελῶν ἐξαίρεσιν τοῦ παγκοσμίου νόμου ὅστις συμπαρέλκει τὸν οὐρανὸν, ἐπειδὴ μένει ἀκίνητος, ὡς εἴπερ ἡ σφαῖρα ἐστρέφετο ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, μηδόλως λαμβάνων μέρος ἐν τῇ κινήσει αὐτῆς. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο δίοπτρον κατεσκευάσθη ἐν ἔτει 1860 ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ὀπτικῇ ἐπιστήμονος Γάλλου Σεκρετᾶν, δν ἐθλίβημεν ἀπολέσαντες πρό τινων ἐτῶν.

Δίοπτρόν τι οὕτως ἱδρυμένον ὀνομάζεται ἰσημερινὸν, ἐπειδὴ ὁ ἄξων, περὶ ὃν τις δύναται λαβεῖν πάσας τὰς θέσεις, διευθύνεται πρὸς τὸν πόλον, καὶ ἐπειδὴ τὸ ἐργαλεῖόν ἐστιν ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ οὐρανίου ἰσημερινοῦ, ὅτε διαγράφει τὸν μέγαν παράλληλον πρὸς τὸν ἄξονα τοῦτον κύκλον. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτό ἐστι, μετὰ τοῦ μεσημβρινοῦ διόπτρου, ἡ βάσις παντὸς ἀστεροσκοπείου.

Τὸ μεσημβρινὸν δίοπτρον ὀνομάζεται οὕτως, ἐπειδὴ κινεῖται μόνον ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ οὐδόλως δύναται στρέφεσθαι πανταχόθεν τοῦ καθέτου τούτου ἐπιπέδου. Πάντες οἱ ἀστέρες διέρχονται διὰ τοῦ μεσημβρινοῦ ἐντὸς τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ὡρῶν, ἕνεκα τῆς ἡμερησίας κινήσεως τῆς οὐρανίας σφαίρας, καὶ τὸ μεσημβρινὸν δίοπτρον ἔχει ὡς σκοπὸν τοῦ ἐπιβεβαιοῦν τὴν διάβασιν αὐτῶν. Ὁ μέγας μεσημβρινὸς κύκλος τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων κατεσκευάσθη ἐν ἔτει 1863 ὑπὸ τοῦ Σεκρετᾶν καὶ Εἴχεν' ὁ ἀντικειμενικὸς αὐτοῦ ἐστι μέτρων 3 καὶ 85 ἑκατοστημορίων. Τυγχάνει δὲ ἀληθὲς ἀριστούργημα ἀκριβείας. Οὐδόλως μνημονεύσομεν ἐνταῦθα τῶν μεσημβρινῶν διόπτρων ὡς μὴ χρησιμευόντων τῇ σπουδῇ τῆς φυσικῆς τῶν ἀστέρων συστάσεως, ἥτις ἐστὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλίου, ἀλλὰ τῇ ἐπιβεβαιώσει τῶν κινήσεων αὐτῶν.

Τὸ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν δίοπτρον τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς ῥωμαϊκῆς Σχολῆς, δι' οὗ ὁ Π. Σέκχης ἐπέτυχε τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ ἀνακαλύψεων, κατεσκευάσθη ἐν ἔτει 1854 ὑπὸ Μὰρτς ἐκ Μονάχου. Ὁ ἀντικειμενικὸς αὐτοῦ ἐστι τεσσάρων καὶ εἴκοσιν ἑκατοστημορίων καὶ τὸ μῆκος αὐτοῦ τεσσάρων μέτρων καὶ 32 ἑκατοστημορίων. Οἱ ὀπτικοὶ ἀναβαίνουσι μέχρι τῶν ἀριθμῶν 760 καὶ 1000. Ὁ σοφὸς ἐκ Ῥώμης ἀστρονόμος ἐφήρμοσεν αὐτῷ ἰσχυρὸν ἀναλυτικὸν τηλεσκόπιον (1) διὰ τὴν ἰδικὴν σπουδὴν τοῦ Ἡλίου. Πολλάκις προσεκλήθην εἰς Ῥώμην, ἵνα θεωρήσω τὰς ἐξοχὰς, τὰς φλογίνας γλώσσας τεσσαράκοντα καὶ πεντήκοντα χιλιάδων λευγῶν ὕψους, αἵτινες ἐκρίπτονται σταθερῶς πέριξ τοῦ γιγαντιαίου ἀστέρος, ὡς τὰ κολοσσιαῖα κύματα τρομερῶν καταιγίδων.

Ἀπὸ τοῦ 1850 μέχρι 1860, πολλὰ μεγάλα δίοπτρα κατεσκευάσθησαν ἐν Γαλλίᾳ ὑπὸ Π ρρῶ καὶ Διὰν' δύο δ' ἐξ αὐτῶν ἐμέτρων μέχρι τῶν 55 ἑκατοστημορίων (Πορρῶ), καὶ 52 (Διάν)· τὸ δὲ μῆκος τοῦ μὲν πρώτου ἦν 15 μέτρων, τοῦ δὲ δευτέρου 13. Οὐδόλως ὅμως ἰσχυρότερα ἐτύγχανον τοῦ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν διόπτρου τῶν 32 ἑκατο-

(1) Καὶ οὐχὶ παραλλακτικῆς, ὡς πάντοτέ τινες γράφουσιν, ἐπειδὴ ἡ μηχανὴ αὕτη βαδίζει μεταξὺ τῆς ἡμερουσίας κινήσεως καὶ καταμετρᾷ τὰ τόξα τῶν οὐρανίων παραλλήλων, ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰς παραλλάξεις.

(1) Σ. Μ. Οὕτως ὀνομάζομεν τὸ ἐργαλεῖον δι' οὗ οἱ ἀστρονόμοι ἀναλύοντες τὰς ἀκτῖνας τοῦ ὁρωμένου ἀστέρος καταλαμβάνουσιν ἐκ τῶν χρωμάτων αὐτῶν τὰ τῆς συστάσεως αὐτοῦ στοιχεῖα.

στημορίων τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων.

Ἱδρύθη ἐν ἔτει 1860, ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, μέγα ἰσημερινὸν δίοπτρον, δι' οὗ ὁ Κ. Ῥωθερφὸρδ ἐπέτυχε τῶν ὡραίων αὐτοῦ φωτογραφημάτων τῆς Σελήνης. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο ἔχει ἀντικειμενικὸν φακὸν 33 ἑκατοστημορίων.

Ἐν ἔτει 1861, ἱδρύθη εἰς τὸ βασιλικὸν ἀστεροσκοπεῖον τῆς Γκρηνβίσχης μέγα ἰσημερινὸν δίοπτρον ἔχον ἄνοιγμα 32 ἑκατοστημορίων. Δυνάμεθα δὲ κατατάξαι αὐτὸ σὺν τῷ τῶν Παρισίων. Ἐν τῇ περιγραφῇ ἣν εὐηρεστήθη ἀπευθῦναι μοι ὁ σεβάσμιος διευθυντὴς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῆς Ἀγγλίας, Κ. Αἴρυ, οὐχὶ μείω τῶν πέντε καὶ πεντήκοντα σχημάτων ἀκριβείας ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῶν διαφόρων τεμαχίων ἅτινα συγκροτοῦσι τὴν μηχανὴν ταύτην. Ἡ ἵδρυσις αὐτοῦ ἐστιν ὅλως διάφορος τῆς τῶν Παρισίων. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα ἐργαλεῖά εἰσιν ἀνάλογα καὶ χρησιμεύουσι ταῖς αὐταῖς χρήσεσιν.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχήν, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τοῦ Σικαγκῶ ἐνετείλατο τῷ Ἀλβὰν Κλάρκ κατασκευάσαι δίοπτρον οὗτινος ὁ ἀντικειμενικὸς ἔχει διάμετρον 47 ἑκατοστημορίων. Τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῆς Κιγκινάττης ἐστὶ κάτοχον διόπτρου ἰσοδυνάμου.

Σημείωσις ἀξία προσοχῆς ἐστιν ὅτι τὸ μέγιστον τῶν διόπτρων τῆς Εὐρώπης μηδὲ ἐθνικῷ τινι ἀστεροσκοπείῳ ἀνήκει μηδὲ κυβερνήσει τινί, μηδ' ἐξ ἐπαγγέλματός τινι ἀστρονόμῳ, ἀλλ' ἐμπόρῳ ἀποχωρήσαντι τῶν ὑποθέσεων, ὅστις ποιεῖται εὐγενεστάτην χρῆσιν τῆς ἑαυτοῦ περιουσίας, τῷ κ. Νυβὰλ κατασκευαστῇ τῶν ὑποβρυχίων κάλων ἐν Ἀγγλίᾳ. Καθὼς πολλοὶ τῶν συμπατριωτῶν αὐτοῦ, ὁ πλούσιος οὗτος Ἄγγλος ᾠκοδόμησε τὸ ἀστεροσκοπεῖον καὶ ἀσχολεῖται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀστρονομίας, ἀρεστότερον εὑρίσκων τὸ τοιαύτην χρῆσιν τοῦ χρόνου καὶ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ποιεῖσθαι μᾶλλον ἢ τὸ ἐπισωρεῦσαι ποσὰ μηδὲν παράγοντα, ἢ τὸ σπαταλλᾷν ἀφρόνως εἰς τὰ ἱπποδρόμια, εἰς τὰ χαρτοπαίγνια ἢ εἰς τόσα ἄλλα παραπλήσια ἀνωφελῆ καὶ ἐπιζήμια.

Ὁ κ. Νυβὰλ προείλετο τὴν πολυτέλειαν τοῦ κατασκευᾶσαι ἐργαλεῖον ἄξιος οὐχὶ ἧσσονος τοῦ τετάρτου ἑνὸς ἑκατομμυρίου, ὅπερ ἱδρύσατο ἐν τῇ λαμπροτάτῃ ἐξοχικῇ οἰκίᾳ ἔνθα συνήθως κατοικεῖ, εἰς Γκατεσχὴδ, πλησίον τοῦ Νιουκάστελ ἐπὶ Τύνης. Ὁ ἀντικειμενικὸς ἔχει διάμετρον 63 ἑκατοστημορίων· οἱ κατασκευασταὶ αὐτοῦ εἰσι Κοὺκ καὶ Υἱοί. Τὸ τεράστειον τοῦτο ἐργαλεῖον οὐδὲν εἰσέτι ἐν Εὐρώπῃ ἔχει τὸ ἐφάμιλλον. Ἐν Ἀμερικῇ ὅμως ὑπάρχει ἕτερον πολλῷ τούτου μεῖζον.

Τὸ ἐθνικὸν ἀστεροσκοπεῖον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἐν Βασιγκτῶνι κατεσκευάσατο ἐσχάτως τὸ μέγιστον τῶν ὑπαρχόντων διόπτρων. Ὁ ἀντικειμενικὸς ἐχορηγήθη ὑπὸ Σάνση ἐκ Βιρμιγγάμης. Ἔχει διάμετρον 26 ἀγγλικῶν δακτύλων, δηλαδὴ 66 ἑκατοστημορίων. Τὸ ἐργαλεῖον ἱδρυθὲν ἐν ἔτει 1872 δίδωσιν εἰκόνας λίαν καθαρὰς μετ' αὐξήσεως 1300. Ἐδαπανήθησαν δὲ πρὸς κατασκευὴν αὐτοῦ 50,000 περίπου δολλαρίων ἤτοι 250,000 φράγκων.

Προσθώμεθα δὲ ὅτι οἱ ἐν ὀπτικῇ ἐπιστήμονες Κλάρκ ἀπὸ Καμβρίγης (ἐν Μασσαχουσέττῃ) ἐπεχείρησαν ἐν ἔτει 1872 τὴν κατασκευὴν φακοῦ 68 ἑκατοστημορίων διὰ τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀντὶ 50,000 δολλαρίων. Τὸ δίοπτρον ἀπεπεράτώθη μέχρι τῆς σήμερον. Ἱδρυθήσεται δὲ οὐχὶ ἐν πόλει, ἀλλ' ἐπὶ ὄρους, ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀροπεδίων τῆς Σιέρρας Νεβάδας εἰς ὕψος 2700 μέτρων, ὅπερ συνιστᾶται ὑπὸ τῆς καθαρότητος τῆς ἑαυτοῦ ἀτμοσφαίρας, καὶ ὑπὸ οὐρανοῦ πάντοτε σχεδὸν ἀνεφέλου.

Τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο δίοπτρον ἔσεται τὸ ἰσχυρότατον τῶν μέχρι τοῦδε κατασκευασθέντων. Ἔχει μῆκος 10 μέτρων, καὶ αὔξησιν φυσικὴν 1400 δυναμένην ἀναβῆναι μέχρι 2000.

Ἴσως ἐν ἔτει 1878 ὑπάρξει ἐν Εὐρώπῃ δίοπτρον τόσον γιγάντιον. Ὁ κ. Φεὶλ, ἐκ Παρισίων, ἑτοιμάζει κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην διὰ τὸν κατασκευαστὴν Γκρὺβ ἐκ Δουβλίνου, φακὸν ἀντικειμενικὸν μέχρι 50 ἑκατοστημορίων μετὰ μήκους μεθεστίου 10 μέτρων. Ὁ σωλὴν ἔσεται καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ

χάλυβος. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο παρήγγέλθη ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως, καὶ προώρισται διὰ τὸ νέον ἀστεροσκοπεῖον ὅπερ οἰκοδομηθήσεται ἐν Βιέννῃ.

Τοιαῦτά εἰσι τὰ ἰσχυρότατα δίοπτρα ἅτινα κατεσκευάσθησαν μέχρι τῆς σήμερον. Ἕξομεν δὲ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν παρακατιόντες ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ ἐκτιμῆσαι τὰς ἐκδουλεύσεις αὐτῶν. Ὡς πᾶς τις βλέπει, αἱ αὐξήσεις ἀναβαίνουσι μέχρι τῶν **2000** καὶ οὐδόλως ὑπερβαίνουσι τὸν ἀρισθὸν τοῦτον. Ἀλλὰ παραλλήλως τῶν κυρίως δ ι ό π τ ρ ω ν λεγομένων βαδίζει τὴν σήμερον ἡ κατασκευὴ τῶν τ η λ ε σ κ ο π ί ω ν περὶ ὧν οὔπω ἐλαλήσαμεν, καὶ ἅτινα ἔσονται τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐπομένου κεφαλαίου.

Σχηματίσεται δὲ τις ἰδέαν τῆς ἀλληλοδιαδόχως ἐπιτευχθείσης δυνάμεως τῆς ὁράσεως ὑπὸ τῶν ὀπτικῶν τούτων προόδων, συγκρίνων τὸν ὑπὸ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ ὁρώμενον οὐρανὸν πρὸς τὸν ἀνακαλυθέντα οὐρανὸν ὑπὸ τῶν γ ι γ ά ν τ ω ν τούτων ὀφθαλμῶν. Ὁ ἀνθώπινος ὀφθαλμὸς ἀφιέμενος ἐν μόνῃ τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει, βλέπει ἐν ὁλοκλήρῳ τῷ οὐρανῷ, **6000** ἀστέρων ἐν ἀριθμῷ στρογγύλῳ. Αἱ κάλλισται τῶν ὁράσεων κατώρθωσαν μετρῆσαι **7300**. Οἱ ἀρχαῖοι ἀστρονόμοι διῄρουν τοὺς γυμνῷ τῷ ὀφθαλμῷ ὁρατοὺς ἀστέρας εἰς ἓξ κλάσεις, κατὰ τὴν λάμψιν αὐτῶν, τῶν μὲν λαμπροτάτων ἀστέρων ἀπαρτιζόντων τὸ πρῶτον μέγεθος, τῶν δὲ ἀμυδροτάτων, οὕτινος ὁ γυμνὸς ὀφθαλμὸς μόλις διακρίνει ἐπὶ τοῦ μέλανος τοῦ οὐρανοῦ βάθους, ἀποτελούντων τὸ ἕκτον μέγεθος. Ἀλλὰ τὰ πρῶτα δίοπτρα τοῦ Γαλιλαίου ἀπεκάλυψαν ἀστέρας οὕστινας ὁ θνητὸς ὀφθαλμὸς οὐδέποτε ἰδὼν εἶχεν, οἵπερ δὴ καὶ ἀπετέλεσαν τὴν ἑβδόμην τάξιν τῆς λάμψεως.

Οὕτω δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν γνωστῶν ἀστέρων ἐγένετο οἷος ἕπεται.

Ἀστέρες	1ου	μεγέθους	18
»	2ου	»	59
»	3ου	»	182
»	4ου	»	550
»	5ου	»	1,620
»	6ου	»	4,900
Ἀστέρες	7ου	μεγέθους	16,000

Ὡρῶντο ἤδη **16,000** ἀστέρων νεωστεὶ ἀνακαλυφθέντων! Ἀλλὰ ἡ τοῖς διόπτροις ἐπαχθεῖσα τελειοποίησις οὐδόλως ἐχρόνισεν ἀποδεῖξαι τοὺς ἀστέρας τοῦ ὀγδόου μεγέθους, οἵτινες ἀναβαίνουσιν εἰς τὸν ἀριθμὸν, **58,000**, ἔπειτα δὲ, μετὰ βραχύτατον χρονικὸν διάστημα, τοὺς τοῦ ἐννάτου μεγέθους ἀναβαίνοντας εἰς τὸν ἀριθμὸν, **210,000**, διεισδύοντα δὲ βαθύτατα ἐν ταῖς οὐρανίαις ἀβύσσοις, τὰ ἀστρονομικὰ δίοπτρα κατώρθωσαν ἀκολούθως διακρῖναι τοὺς ἀστέρας τοῦ δεκάτου μεγέθους, ἀναβαίνοντας μέχρι τοῦ ἀριθμοῦ, **735000**, ἔπειτα τοῦ ἑνδεκάτου μεγέθους, ὧν ὁ ἀριθμός ἐστι, **2570000**, τοὺς τοῦ δωδεκάτου μεγέθους, ὧν ὁ ἀριθμὸς ὑπερβαίνει, **9,000,000**, τὸ δέκατον τρίτον μέγεθος ὑπεχώρησε πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ δέκατον τέταρτον, καὶ τοῦτο εἰς τὸ δέκατον πέμπτον. Τὸ μέγα ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν δίοπτρον τοῦ κ. Νυδὰλ δεικνύει τὴν σήμερον τοὺς ἀστέρας τοῦ δεκάτου ἕκτου μεγέθους· αὔριον δὲ, τὸ νέον δίοπτρον τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ποιήσει ἡμῖν γνωστοὺς τοὺς ἀστέρας τοῦ δεκάτου ἑβδόμου.

Πρὸ τεσσεράκοντα ἐτῶν, ἠδύνατό τις ἀριθμῆσαι τοὺς ἐν τοῖς καλλίστοις διόπτροις ὁρωμένους ἀστέρας εἰς **50** ἑκατομμύρια· πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἀνέβαινεν εἰς **75** ἑκατομμύρια· σήμερον δὲ ὑπερβαίνει τὰ **100** ἑ κ α τ ο μ μ ύ ρ ι α. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀστέρων αὐξάνει κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐπιτυγχανομένων ἀποστάσεων· χαράξωμεν κατὰ φαντασίαν σφαίρας ἀλληλοδιαδεχομένας τὴν μὲν πέραν τῆς δὲ περὶ ἡμᾶς, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεγάλας, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπεράντους· τὸ διάστημα, ὅπερ περιλήψονται, ἔσεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον εὐρὺ, καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον διεσπαρμένον ὑπὸ ἀστέρων... καὶ τοῦτο μέχρι τοῦ ἀπείρου. Εἴπερ ἡ δύναμις τῶν ἐργαλείων ἡμῶν ἐξετείνετο μέχρι τοῦ ἀπείρου, ὁ οὐρανὸς περικαλύπτοιτο ἂν ὑπὸ σημείων φωτεινῶν τόσῳ πολλαπλασιαζομένων, ὥστε καταστῆναι ὅλον τι λάμπον ὥσπερ ὁ ἥλιος, διότι οὐδὲν χάσμα καταλείποιτο ἂν ἔρημον ἀστέρων.

Τῇ βοηθείᾳ ἄρα τῶν ἐργαλείων τούτων αἱ ὡραῖαι ἀποκαλύψεις τῆς φυσικῆς ἀστρονομίας κατέβησαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, αἱ ρωπογραφίαι τῆς σελήνης γίνονται ὁραταί... καὶ ἡμεῖς διακρίνομεν ἐντεῦθεν τὰς λεπτομερείας τῶν δακτυλίων τοῦ Κρόνου, τὰ νέφη καὶ τὰ ἀτμοσφαιρικὰ ρεύματα τοῦ Διός, τὰς ἠπείρους καὶ τὰς θαλάσσας τοῦ Ἄρεως, τὰ ὄρη τῆς Ἀφροδίτης, ἐν ἑνὶ λόγῳ τὴν φύσιν, τὴν σύστασιν καὶ αὐτὸν τὸν ἐξωτερικὸν γεωγραφικὸν σχηματισμὸν τῶν ἄλλων κόσμων.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ μεταξὺ τοῦ νέου ὀφθαλμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τῶν πατέρων ἡμῶν ὑπάρχουσα ἀναλογία.

(ἕπεται)

Πόθεν ἐπήγασεν ἡ παροιμία «ΤΑ ΕΞ ΑΜΑΞΗΣ»

—

Αἱ παροιμίαι, τὰ γνωμικά, καὶ λοιπαὶ σύντομοι φράσεις ὧν ποιούμεθα χρῆσιν ἔν τε τῷ γραπτῷ καὶ προφορικῷ λόγῳ πρὸς ἐνσάρκωσιν οἱονεὶ τῆς ἰδέας ἀνήκουσιν εἰς τοιαύτην ἢ τοιαύτην αἰτίαν· οὖσαι δὲ πορίσματα γεγονότων ἀναμφισβητήτων καὶ ἀναντιρρήτων ἀληθειῶν, ἔχουσι κατὰ συνέπειαν τὴν ἑαυτῶν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἂν αἱ παραμορφώσεις αἱ προξενούμεναι παρὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου εἰς τὰς καθιερωμένας ταύτας φράσεις καθιστῶσι δυσχερῆ κάπως τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθοῦς αὐτῶν καταγωγῆς, οὐχ ἧττον πλεῖσται ὅσαι ὑπάρχουσιν ἐπεξηγήσεις, καὶ ὁσημέραι γίνονται τοιαῦται παρὰ τῶν λογίων πρὸς διδασκαλίαν ἅμα καὶ τέρψιν.

Ἡ παροιμία «τὰ ἐξ ἁμάξης» ἡ λεγομένη εἰς περιστάσεις καθ' ἃς πρόκειται να φανερωθῇ ὁ ἀνώτατος ὅρος τῶν ὕβρεων, ἐπήγασεν ὧδέ πως·

Οἱ Ἕλληνες καὶ κατ' ἐξοχὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἐτέλουν ἑορτὴν καλουμένην Θεσμοφόρια, εἰς τιμὴν τῆς θεσμοδότου τουτέστι νομοδοτρίας Δήμητρος. Ἡ ἑορτὴ αὕτη ἐτελεῖτο κατὰ τὴν ἑνδεκάτην τοῦ μηνὸς Πυανεψιῶνος (1), ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Νοέμβριον, ἐπὶ πέντε κατὰ συνέχειαν ἡμέρας.

Εἰς ταύτην τὴν ἑορτὴν αἱ ἐπισημότεραι γυναῖκες τῶν Ἀθηνῶν ἐπήγαινον εἰς τὴν Ἐλευσῖνα φέρουσαι μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ παρατάξεως τὰ βιβλία εἰς τὰ ὁποῖα ἦσαν γεγραμμένοι οἱ νόμοι οἵτινες ὠνομάζοντο Θεσμοί, καὶ ἑπομένως καὶ αὗται Θεσμοφοριάζουσαι. Ἔπρεπε δὲ αὗται οὐχὶ μόνον κατὰ τὴν ἑορτὴν ἀλλὰ καὶ προτήτερα πέντε ἢ τρεῖς τοὐλάχιστον ἡμέρας νὰ φυλάττωσιν ἐγκράτειαν, καὶ νὰ ἦναι καθαραὶ ἀπὸ παντὸς σαρκικοῦ πάθους, ἀλλὰ παράδοξος ἀντίθεσις, ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς ἀπέδιδον τὴν πρὸς τὴν θεὰν λατρείαν μετὰ σεβασμοῦ καὶ σεμνότητος, ἀφ' ἑτέρου αἱ αὐταὶ τρέχουσαι ἐφ' ἁμάξης δι' ὅλης τῆς πόλεως ἐτέλουν διαφόρους ἀσέμνους ἀστεϊσμούς καὶ σκώμματα, ἐκ τούτου ὅθεν προῆλθεν ἡ παροιμία «τὰ ἐξ ἁμάξης».

Ὡς πρὸς τὸ ἔθιμον ἤδη τοῦ ἀφ' ἁμάξης δηλονότι ὑβρίζειν καὶ σκώπτειν, ἔχει ὡς ἀκολούθως.

Ὅταν ἡ Δημήτηρ περιήρχετο ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ζητοῦσα τὴν θυγατέρα της Περσεφόνην, κατήντησε εἰς τὴν Ἐλευσῖνα τῆς Ἀττικῆς μεταμορφωμένη εἰς γυναῖκα γραίαν, καὶ ἐπειδὴ ἦτο κατάκοπος ἐκάθησεν ἐπί τινος πέτρας ὅπως ὀλίγον ἀναπαυθῇ. Διαβᾶσα ἐκεῖθεν ἡ Ἰάμβη (γυνὴ Ἀττική) καὶ ἰδοῦσα αὐτὴν τεθλιμμένην καὶ κατηφῆ ἤρχισεν ὄχι μόνον νὰ λέγῃ διάφορα σκώμματα, ἀλλὰ καὶ κινήματα ἀπρεπῆ καὶ ἄσεμνα νὰ κάμνῃ, τὰ ὁποῖα ἐκίνησαν τὴν Δήμητρα εἰς γέλωτα,

(1) Πυανεψιῶν, ἐκ τοῦ πύανα (τουτέστιν ὄσπρια), καὶ ἑψῆ νω. Ὅταν ὁ Θησεὺς ὑπέστρεψεν ἀπὸ τὴν Κρήτην εἰς τὰς Ἀθήνας, τὰ πύανα ὅσα εἶχον μείνει ἐκ τοῦ ταξειδίου, ἔψησαν εἰς κοινὴν χύτραν καὶ κοινῶς πάντες τὰ ἔφαγον. Οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ὑποστροφῆς τοῦ Θησέως ἑόρταζον τοῦ λοιποῦ ὀνομάσαντες τὴν ἑορτὴν πυανέψια, ὁ δὲ μὴν καθ' ὃν αὕτη ἐτελεῖτο ὠνομάσθη Πυανεψιών.

καίτοι ἦτο λυπημένη. Ἔκτοτε λοιπὸν καὶ τὸ ἔθιμον τῶν ἀφ' ἁμάξης ὕβρεων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν θεσμοφορίων, ἥτις ἐτελεῖτο εἰς τιμὴν ταύτης τῆς θεᾶς.

—=—

«Ο ΣΑΡΔΩΝΙΟΣ ΓΕΛΩΣ.»

Ἡ παροιμία αὕτη ἣν μεταχειριζόμεθα ἐπὶ περιστάσεων καθ' ἃς θέλομεν νὰ φανερώσωμεν τὸ πλαστὸν χαιρέκακον καὶ ὠργισμένον τοῦ γέλωτος ἕλκει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐκ τοῦ ἑπομένου ἱστορικοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου Σαρδὼ, ἢ Σαρδῶν καὶ κοινῶς Σαρδηνίας εἶχον τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ θυσιάζωσιν εἰς τὸν Κρόνον τοὺς γέροντας αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι μολονότι ἐπήγαινον ἄκοντες εἰς τὴν ἀπότομον ταύτην θυσίαν προσεποιοῦντο ὅτι ἔχαιρον καὶ ἐγέλων, θεωροῦντες ἄτοπον τὸ νὰ λυπῶνται ἐν τοιαύτῃ ἡλικίᾳ διὰ τὸν θάνατον.

Κατ' ἄλλους ὅπερ καὶ πιθανώτερον ὀφείλεται εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ φυόμενον πικρότατον καὶ δηλητηριῶδες Σαρδωνίον λεγόμενον φυτὸν ἀπὸ τὸ ὁποῖον ὅσοι δυστυχῶς ἔτρωγον, ἀπέθνησκον μὲ σπασμοὺς, καὶ μὲ ὄψιν ἐπιμειδιῶντος, ὡς ἐκ τῆς συστολῆς τῆς συμβαινούσης ἐπὶ τῶν μυῶν τοῦ προσώπου καὶ τῶν νεύρων ἐν γένει τοῦ σώματος συνεπείᾳ τῆς μεγάλης δριμύτητος τῆς βοτάνης.

Ἡ νόσος ἐν ᾗ ἀπαντᾶται ὁ σαρδώνιος γέλως ἢ κυνικὸς ἢ μιμικὸς καλεῖται «Σπασμὸς ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ προσωπικοῦ νεύρου, μιμικὸς σπασμὸς (Tie convulsif)» Τὰ αἴτια τῆς νόσου ταύτης εἰσὶ σκοτεινά.

Ἐπὶ τοῦ μιμικοῦ σπασμοῦ προσβάλλονται μόνον οἱ μῦες τοῦ ἡμίσεως τοῦ προσώπου. Κατὰ τὴν σχεδιογραφίαν τοῦ Romberg τὸν μιμικὸν σπασμὸν χαρακτηρίζουσι μορφασμοὶ παροδικοὶ ἢ διαρκεῖς τοῦ ἑνὸς ἡμίσεως ἢ σπανίως τοῦ ὅλου προσώπου. Ἀναλόγως τῶν διαφόρων κλάδων τοῦ προσωπικοῦ νεύρου τῶν προσβαλλομένων ὑπὸ σπασμῶν, τὸ πρόσωπον ἐκφράζει καὶ μορφασμοὺς διαφόρους. Προσβαλλομένων δὲ τῶν τῆς παρειᾶς καὶ τοῦ χείλους κλάδων, γεννᾶται κίνησίς τις καὶ τῶν χειλέων θέσις, ὁποία ἐν τῷ γέλωτι, κατὰ τὸ ἕτερον ἢ κατ' ἀμφότερα τὰ μέρη καὶ οὕτω παράγεται ὁ καλούμενος κυνικὸς ἢ σαρδώνιος γέλως.

Σαρδώνιος γέλως (Rire Sardonique risus Sardonicus).

Τὸ ὄνομα σαρδώνιος ἐδόθη παρὰ τῶν ἀρχαίων εἰς τὴν νόσον ταύτην ἐκ τοῦ φυτοῦ sardonio (sardos, sardonia, sardoum et sardon herda) ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν βατραχοειδῶν, διότι εἶναι λίαν κοινὸν ἐν Σαρδηνίᾳ.

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος φυτὸν εἶναι δηλητηριῶδες, καὶ παράγει σπασμοὺς συνοδευομένους μετὰ σπασμωδικοῦ γέλωτος σαρδωνικοῦ· ὀνομάζεται ὁμοίως καὶ κυνικὸς γέλως ἢ μιμικὸς ἕνεκα τοῦ εἴδους τοῦ γέλωτος ὅστις παράγεται κυρίως ἕνεκα τῆς συστολῆς τοῦ ὑψωτῆρος τῆς γωνίας τοῦ στόματος μυὸς, τοῦ καὶ κυνικοῦ μυὸς καλουμένου, ἰδίως τοῦ ἑτέρου μέρους. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι τὸν γέλωτα τοῦτον ὠνόμασαν καὶ κυνικὸν ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος ἣν εὗρον εἰς τὸ εἶδος ἐκεῖνο τοῦ γέλωτος ἢ τῆς κινήσεως τοῦ ἀνωτέρου χείλους τῶν κυνῶν.

Ἀριστείδης Μαζαράκης.

Η ΚΥΡΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ.

Δὲν ἀρκεῖ ἐν Παρισίοις νὰ ἔχητε περιουσίαν, πνεῦμα, ἱκανότητα καὶ ὡραιότητα, πρέπει ἀκόμη νὰ κατέχητε ἐκεῖνο ὅπερ ὀνομάζουν καλὸν τρόπον τοῦ ζῆν ἄνευ τοῦ ὁποίου καταστρέφετε ὅλα τὰ προτερήματα, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τῆς φύσεως ἐλάβατε, καὶ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα μόνος σας ἀπεκτήσατε.

Ἐν Παρισίοις ὡραία τις γυνὴ δὲν εἶναι ὁρατὴ εἰμὴ κατὰ τὰς δύο μετὰ Μ. Μ. ὥρας. Τὸ νὰ παρουσιασθῆτε ἐνωρίτερον παρ' αὐτῇ εἶναι ἀνοίκειον τὸ ὁποῖον μετὰ πολλῆς ἐπιφυλάξεως πρέπει νὰ τολμήσητε, ἐκτὸς ἐὰν ἦσθε εἰδικῶς προσκεκλημένος.

Ἡ Κυρία ἐγείρεται ἀργὰ, διότι ἐν Πα-

ρισίοις αἱ ἑσπερίδες καὶ αἱ συναναστροφαὶ παρατείνονται μέχρις ὅτου παρέλθῃ τὸ μεσονύκτιον. Τὴν πρωίαν ἡ Κυρία ἠχεῖ τὴν θαλαμηπόλον. Ἐὰν προνομιοῦχός τις ἔχῃ τὴν ἄδειαν νὰ παρουσιασθῇ πρὸ τῆς ἐγέρσεώς της, ἡ Κυρία εἰδοποιεῖ τὴν θαλαμηπόλον της διὰ νὰ τὸν εἰσαγάγῃ, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει δὲν θὰ ἦναι ὁρατὴ δι' οὐδένα καὶ δι' αὐτὴν τὴν ῥάπτριάν της καὶ ἔμπορον τῶν συρμῶν.

Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ εὐτυχὴς θνητὸς παρουσιάζεται, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσῃ, ἐὰν ἡ Κυρία ἦναι ὁρατή, γνωρίζει καλῶς ὅτι τὸν περιμένουσιν. Ἡ θαλαμηπόλος τῷ ἀνοίγει ὑπομειδιῶσα καὶ τὸν ὁδηγεῖ παρὰ τῇ Κυρίᾳ, τῆς ὁποίας ἡ αἴθουσα δὲν δέχεται τότε ἢ πολὺ ὀλίγον φῶς, ὅπερ μετὰ πολλῆς δυσκολίας εἰσδύει διὰ τῶν δικτυωτῶν καὶ τῶν τριπλῶν κεκλεισμένων ἑρμητικῶς παραπετασμάτων.

Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον ἡ Κυρία εὐαρεστεῖται νὰ ὑποδεχθῇ, εἶναι συνήθως νεανίας κομψὸς μὲ ὀφθαλμοὺς ζωηρούς, βλέμμα μαγευτικόν, ἄνω τῶν χειλέων τοῦ ὁποίου ἀνθεῖ μικρὸς μελανὸς μύσταξ καὶ πέριξ τοῦ προσώπου γενειὰς καλῶς ἐπιμεμελημένη· ἐπὶ τέλους εἶναι εἷς λέων, εἷς τῶν διαφθορέων ἐκείνων, οἵτινες συνειθίσαν νὰ μὴ ἀπαντῶσι ποσῶς σκληράς, εἷς θαμὼν τοῦ Κλοὺβ καὶ τοῦ Καφφενείου τῶν Παρισίων, καὶ ὅστις πορεύεται διὰ νὰ ἴδῃ τὴν Κυρίαν, εὐτυχής, χωρὶς νὰ θεωρήσῃ τοῦτο σπουδαῖον, ὡς ἐὰν ἐπορεύετο νὰ λάβῃ τὴν θέσιν του εἰς θρανίον τι τοῦ Μελοδράματος.

Ἐνίοτε εἶναι νεανίσκος ὅλως ἄπειρος ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τῶν ἐρώτων. Οὗτος δὲν ἔχει μήτε τὴν κομψότητα μήτε τὴν συμπεριφορὰν μήτε τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ προηγουμένου· ζητῶν ὅμως νὰ ἴδῃ τὴν Κυρίαν, ἡ φωνή του τρέμει, ἐρυθριᾷ, μόλις τολμᾷ νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ ὅταν ἡ θαλαμηπόλος τῷ εἴπῃ, ὅτι δύναται νὰ εἰσέλθῃ, αἰσθάνεται ἑαυτὸν τόσον εὐτυχῆ, δοκιμάζει χαρὰν τόσον ζωηρὰν ὥστε ὅλος τρέμει, καὶ ὥστε πρέπει νὰ λάβῃ τις τὴν χεῖρα του διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσῃ νὰ προχωρήσῃ. Οὗτος ποσῶς ἀκόμη δὲν ἐκορέσθη ἀπὸ τὰς ἀπολαύσεις. Εὐτυχὴς κατάστασις! ἀλλ' ἥτις διαρκεῖ τόσον ὀλίγον ἐν Παρισίοις.

Ἐνίοτε ἀκόμη εἶναι ἄνθρωπος μεσῆλιξ· δὲν ἔχει μήτε τὴν προπέτειαν τοῦ πρώτου, μήτε τὴν δειλίαν τοῦ δευτέρου· ἀλλὰ εἶναι συνειθισμένος. Θωπεύει τὸν πώγωνα τῆς θαλαμηπόλου, ἐναγκαλίζεται αὐτήν, ἐὰν ἦναι νόστιμος, παρεμβάλλων εἰς τὰς χεῖράς της χρυσοῦν νόμισμα, διὰ νὰ κάμῃ αὐτὴν συμμέτοχον τῶν συμφερόντων του. Οὗτος εἶναι κύριος, ὅστις γνωρίζει νὰ ζῇ, καὶ τὸν ὁποῖον ἡ θαλαμηπόλος εὑρίσκει πολὺ ἀξιαγάπητον.

Ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι ἀδύνατον, ὁποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦναι οὗτος ὁ ἄνθρωπος, γέρων ἢ δυσειδής, νὰ φέρῃ ἐπὶ τοῦ δακτύλου λάμποντα ἀδάμαντα.

Αἱ γυναῖκες εἶναι τόσον παράδοξοι! τόσον ἰδιότροποι! καὶ ἔπειτα δύνανται νὰ ἔχωσι, διὰ νὰ ἦναι τοιαῦται, μυρίας αἰτίας, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ὀφείλομεν νὰ ζητήσωμεν διὰ νὰ ἐμβατεύσωμεν. Ἀλλ' ἡ περιέργεια εἶναι μέγα ἐλάττωμα! Ἂς λάβωμεν τὰς γυναῖκας ταύτας, καθὼς εἶναι, καθὼς θέλουσι νὰ ἦναι· οὗτος εἶναι ὁ καλλίτερος τρόπος διὰ νὰ ἀρέσωμεν εἰς αὐτάς. Παρουσιασθῆτε ἔπειτα ὑμεῖς, καλοὶ ἐπαρχιῶται, πρῴην νεανίαι, εὐτράπελα πνεύματα τῶν συναναστροφῶν, καλλιτέχναι τῶν ἐξοχῶν, πλεονεκτήματα παραγνωρισθέντα, ἄνθρωποι μὴ ἐκτιμηθέντες, καὶ ὑμεῖς πάντες οἵτινες ἐμαγεύθητε ὑπὸ τοῦ χαρίεντος τρόπου, δι' οὗ Κυρία τις προσηνέχθη πρὸς ὑμᾶς κατὰ τὴν τελευταίαν ἑσπερίδα της ὑποχρεοῦσα ὑμᾶς νὰ ὑπάγητε νὰ ἴδητε αὐτήν, καὶ ὑμεῖς οἱ ὁποῖοι ἐστολίσθητε πλουσίως καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐλπίζοντες εἰς τὴν κατάκτησίν της.

— Ἡ Κυρία δὲν εἶναι ἐδῶ! σᾶς λέγει ψυχρῶς ἡ θαλαμηπόλος τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἡτοιμάζετε ἤδη τὰς φιλοφρονήσεις καὶ τὸ ὑπομειδίαμά σας.

Τότε τὸ πρόσωπόν σας καθίσταται σκυθρωπόν, τὰ χείλη σας συσφίγγονται, κάμνετε δύο βήματα ὀπίσω καὶ ψιθυρίζετε·

— Ἆ! ἡ Κυρία δὲν . . . ἐλυπήθην . . . Εὐαρεστήθητε νὰ τῇ εἴπητε ὅτι ἦλθον, διὰ νὰ τῇ προσφέρω τὰ σεβάσματά μου·

— Δὲν θὰ λείψω, Κύριε.

Καὶ ἀπομακρύνεσθε κολακευόμενοι ὅτι θὰ ἦσθε εὐτυχέστεροι ἄλλοτε. Ἀλλ' ἐὰν μὴ παρουσιαζόμενοι ἢ κατὰ τὰς ἁρμοδίους ὥρας λάβητε δὶς τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν, μὴ προσπαθῆτε νὰ κάμητε τρίτην ἀπόπειραν, διότι ἡ Κυρία δὲν εὐαρεστεῖται νὰ σᾶς δεχθῇ.

Ἐνίοτε, εἷς ἐπαρχιώτης, εἷς ξένος, εἷς Huron, ἐπὶ τέλους εἷς ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἵτινες δὲν γνωρίζουσι, τί ἐστι καλὸς τρόπος τοῦ ζῆν, ἀποκρίνεται εἰς τὴν θαλαμηπόλον.

— Λέγετε ὅτι ἡ Κυρία δὲν εἶναι ἐδῶ, ἀλλὰ ἐφρόντισα νὰ ἐρωτήσω εἰς τὸν θυρωρὸν προτοῦ νὰ ἀναβῶ· μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι ἡ Κυρία εἶναι ἐδῶ.

Ἡ θαλαμηπόλος λαμβάνει ἦθος αὔθαδες ἀποκρινομένη·

— Ὁ θυρωρὸς εἶναι βλάξ!

— Κατὰ τὸ φαινόμενον!

Καὶ προσθέτει νοερῶς «καὶ σεῖς ἄλλος, ὅστις δὲν ἐννοεῖτε ποσῶς, ὅτι δὲν θέλουσι νὰ σᾶς δεχθῶσιν.»

Ὁ Ὀττεντῶτος ἐπιμένει ἀκόμη λέγων·

— Ἀλλὰ ἡ Κυρία μὲ εἶχεν ὑποχρεώσει νὰ ἔλθω διὰ νὰ τὴν ἴδω . . . ἐὰν τὴν ἐλέγετε, ὅτι εἶμαι ἐγώ, ἴσως, διότι . . . θὰ ἦναι ἐδῶ.

Τότε ἡ θαλαμηπόλος λαμβάνει ἦθος σχεδὸν μεγαλοπρεπὲς ἀποκρινομένη·

— Κύριε, σᾶς εἶπον, ὅτι ἡ Κυρία δὲν εἶναι ἐδῶ, καὶ ἀπορῶ διότι ἐπιμένετε τόσον.

Ὁ ἄνθρωπος τῶν δασῶν δὲν τολμᾷ νὰ ἀποκριθῇ, ἀπομακρύνεται ὅλως δυσηρεστημένος καὶ ἄφωνος λέγων καθ' ἑαυτόν·

— Διατί λοιπὸν οἱ θυρωροὶ λέγουσιν, ὅτι ἡ Κυρία εἶναι ἐδῶ . . . ἢ διατί ἐν τῷ κόσμῳ ἡ Κυρία μοὶ λέγει, ὅτι θὰ ἦμαι πολὺ ἀξιαγάπητος ὅταν ἔλθω νὰ τὴν ἴδω, ἐνῷ δὲν θέλει νὰ μὲ δεχθῇ;

Ἐκεῖνος, ὅστις λέγων καθ' ἑαυτὸν ταῦτα, ὀφείλει νὰ ἦναι ἄγριός τις ὅστις δὲν ἐννοεῖ ἀκόμη, ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ λέγουσι μυρία πράγματα, κάμνουσι φιλοφρονήσεις, ἀστειότητας, καὶ προσφορὰς μάλιστα ὑπηρεσιῶν, διαβεβαιώσεις σεβασμοῦ, ἅτινα δὲν ὀφείλουσι νὰ ὑπερβῶσι τὸν περίβολον τοῦ θαλάμου, καὶ ἅτινα, πρέπει νὰ ἦναι τις ἄπειρος, διὰ νὰ ἐνθυμῆται ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

Διὰ νὰ ἀρνηθῇ τὴν θύραν της εἰς τὰ ἄτομα τὰ ὁποῖα ἔρχονται νὰ τὴν ἴδωσι, δὲν εἶναι πάντοτε ἀναγκαῖον νὰ ἦναι ἡ γυνὴ παραδεδομένη εἰς γλυκεῖάν τινα συνδιάλεξιν. Ἀρκεῖ νὰ ἔχῃ ἡμικρανίαν, ἢ νευρίτιδα, ἢ τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ ἰσχυρότερος λόγος, ὅτι ἡ κόμμωσίς της δὲν ἐτελείωσεν ἀκόμη.

Αἱ ὡραιόταται γυναῖκες δὲν θέλουσι νὰ καταλαμβάνωσιν αὐτάς, ὅταν ἦναι παραδεδομέναι εἰς τὰ μυστήρια τῆς τέχνης ἐκείνης, ἥτις συντελεῖ διὰ νὰ ἀποκαθιστᾷ αὐτὰς περισσότερον ὡραίας. Ὁ ἐγκάρδιος φίλος καὶ αὐτὸς ὁ ἐραστὴς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέλθῃ, πρὶν ἢ ἡ Κυρία ἁρμοδίως ὁπλισθῇ.

Καὶ ἐκεῖνο, ὅπερ αἱ ὡραῖαι γυναῖκες ποιοῦσι, κρίνατε, ἐὰν πρέπῃ νὰ ποιῶσιν ὡσαύτως ἐκεῖναι, εἰς τὰς ὁποίας ἡ φύσις ἠρνήθη τὴν ὡραιότητα, καὶ αἵτινες διὰ νὰ ἀναπληρώσωσιν αὐτὴν καταφεύγουσιν εἰς ὅλας τὰς ἐφευρέσεις τῆς νεωτέρας χημείας, καὶ τῶν ὁποίων τὸ καλλυντήριον εἶναι ἀποθήκη κοσμητικῶν, μύρων, ἀρωμάτων, λιπῶν καὶ ὀξυδίων διαφόρων χρωμάτων.

Μικρά τις Δέσποινα τῶν Παρισίων· ἥτις δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὸν κόσμον, προτοῦ νὰ ζωγραφήσῃ, μυρώσῃ καὶ μετασχηματίσῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὸ πρόσωπόν της, εὑρίσκετο ἡμέραν τινὰ ἄνευ θαλαμηπόλου τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ἀρχίσῃ τὸν καλλωπισμόν της. Ἠχοῦσι παρ' αὐτῇ· οὐδεὶς ἀνοίγει· ἠχοῦσιν ἀκόμη· νομίζει ὅτι ἡ θαλαμηπόλος της ἐλησμόνησε τὴν κλεῖδα, καὶ ἀπερισκέπτως πορεύεται νὰ ἀνοίξῃ τὴν θύραν.

Ἦτο κύριος, ὅστις πρό τινος ἐπεριποιεῖτο αὐτὴν καὶ ὅστις δὲν τῇ ἀπήρεσκεν.

— Ἡ Κυρία! . . εἶπεν ὁ κύριος παρατηρῶν μετ' ἐκπλήξεως τὸ ἄτομον, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου τῷ ἤνοιξε, καὶ ἐπανέκλεισε τὴν τὴν θύραν εἰς τὸ πρόσωπόν του ἀποκρινόμενον αὐτῷ μετὰ μεγάλου φλέγματος.

— Ἡ Κυρία δὲν εἶναι ἐδῶ.

Ὑπῆρχε τοσαύτη μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐμφανισθείσης Κυρίας, ἥτις ἀκόμη δὲν εἶχε ζωγραφήσει τὸ πρόσωπόν της καὶ ἐ-

κείνης τὴν ὁποίαν ἄλλοτε εἶδε μὲ πρόσωπον ἐπιμελῶς ἐζωγραφημένον, ὥστε ὁ Κύριος ἀπεμακρύνθη πεπεισμένος, ὅτι ἠπατήθη, καὶ ὅτι τῷ ὄντι ἡ Κυρία εἶχεν ἐξέλθη.

Καὶ ὑμεῖς, δυστυχεῖς προμηθευταὶ τῶν γυναικῶν τούτων οἱ ὁποῖοι ἀγαπᾶτε νὰ ταῖς φέρητε ὅλους τοὺς νέους καλλωπισμοὺς, χωρὶς νὰ ἀνησυχῆτε διὰ τὰ μέτα τῆς πληρωμῆς, εἰς ὁποιανδήποτε ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ ἂν παρουσιασθῆτε μετὰ τῶν σημειώσεων καὶ λογαριασμῶν σας, λαμβάνετε πάντοτε ἀπὸ τὴν θαλαμηπόλον τὴν αὐτὴν ἀπάντησιν.

— Ἡ Κυρία δὲν εἶναι ἐδῶ.

Οἱ δανεισταὶ καταβαίνουσιν αὖθις τὴν κλίμακα ἀποφασίζοντες νὰ ἐπιμένωσι καὶ νὰ ἀναγκάσωσιν ἐπὶ τέλους τὴν κυρίαν ταύτην νὰ τοὺς δεχθῇ. Ἀλλὰ μετά τινα χρόνον λαμβάνουσιν ἀπὸ τὸν θυρωρὸν ἄλλην ἀπάντησιν.

— Ἡ Κυρία δὲν εἶναι πλέον ἐδῶ.

Μετώκησέ καὶ οὔτε τὴν νέαν διεύθυνσίν της ἀφῆκε. Τώρα ζητήσατε τὴν Κυρίαν. Οἱ Παρίσιοι εἶναι τόσον μεγάλοι καὶ αἱ Κυρίαι αὗται ἀλλάσσουσιν ὄνομα, τίτλον ἐνδυμασίαν, τρόπους καθὼς ἀλλάσσοοσι κατοικίαν.

Ἐκτὸς τούτων ἰδοὺ τί συνέβη πρὸ ὀλίγου χρόνου. Νεανίας εἰλικρινὴς, ἀφελὴς, εὐαίσθητος! ἀγαπῶν.. (Σᾶς βεβαιῶ ὅτι ὑπάρχουσιν ἀκόμη τοιοῦτοι νέοι. Ἴσως δὲν εἶναι πολὺ συνήθεις ἐν Παρισίοις, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπάρχουσιν). Ὁ εἰλικρινὴς οὗτος νέος ὅστις ἐξήσκει τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐβενουργοῦ . . . (δύναταί τις νὰ ἦναι ἐβενουργὸς καὶ εἰλικρινής) ἠράσθη ἐμμανῶς ἁπλοῦ τινος κορασίου. . . . (Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες τολμῶσι νὰ εἴπωσιν ὅτι δὲν ὑπάρχουσι πλέον κοράσια ἐν Παρισίοις. Σᾶς βεβαιῶ, ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἀπατῶνται. Τὸ κοράσιον εἶναι προϊὸν τοῦ ἐδάφους, θὰ ὑπάρχουσι πάντοτε ἐν Παρισίοις ὡς τὰ μανυτάρια . . Σᾶς προτρέπω νὰ προτιμᾶτε τὰ μελανά· εἶναι καλλίτερα. . . δηλαδὴ τὰ μ α ν υ τ ά ρ ι α.)

Ἐπανέρχομαι εἰς τὸν νέον ἐβενουργὸν, ὅστις εἶχε κάμει μεγάλας θυσίας διὰ νὰ ἀγαπηθῇ ὑπὸ τῆς ὡραίας φίλης του, καὶ ὅστις ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο βέβαιος διὰ τὴν καρδίαν της, διότι ἑκάστην Κυριακὴν ὡδήγει αὐτὴν νὰ γευματίσῃ εἴς τι ξενοδοχεῖον, ὅπου τῇ προσέφερε νὰ φάγῃ κρέας μόσχου καὶ σφουγγάτον, τελειόνων τὴν ἡμέραν διὰ τοῦ θεάτρου ἢ διὰ μιᾶς πόλκας εἰς τὸ Ἐρυθρὸν Ἀνάκτορον.

Ὁ ἀφελὴς νέος ἐνόμιζεν ὅτι γυνή τις δὲν ὤφειλε νὰ θηρεύσῃ ἄλλας ἡδονάς. . ὢ ἄκακε ἐβενουργέ! δὲν ἐγνώριζες τοὺς στίχους, τοὺς ὁποίους ὁ εὐαρέστου μνήμης βασιλεὺς Φραγκῖσκος Α.' ἐτέπετο νὰ ἐγχαράττῃ ἐπὶ τῶν ὑέλων, ἢ ἐὰν τοὺς ἐγνώριζες ἀπολύτως δὲν ἐχρησιμοποίησας αὐτοὺς, καθὼς ἐκεῖνος. Καὶ ἐν τούτοις ὡραίαν τινὰ ἡμέραν. . . ἢ ὡραίαν τινὰ ἑσπέραν, ἀδιάφορον, παρουσιασθεὶς παρὰ τῇ φίλῃ του ὁ ἐραστὴς οὐδένα εὗρεν. Το ὡραῖον κοράσιον ἐξηφανίσθη. . . καὶ οὐδεὶς ἐγίνωσκε τί ἀπέγεινεν. . . Καὶ αὐτὴ ἡ ὀπωροπῶλις τῆς γωνίας... Ὅσον διὰ θυρωροὺς δὲν εἶχεν.

Ὁ πτωχὸς νέος ἔκλαυσεν, ἐλυπήθη, διέτρεξεν ὅλους τοὺς Παρισίους, ἐξετάζων ἕκαστον περὶ τῆς Λουκιανῆς, οὕτως ὠνομάζετο ἡ φίλη του. Ἐπὶ τέλους, ἐπειδὴ ἅπασαι αἱ ἀναζητήσεις του ἄκαρποι προσεπάθησε νὰ περιορίσῃ τὰ δάκρυά του, νὰ κρύψῃ τὴν λύπην του, ἀλλὰ νὰ μὴ παρηγορηθῇ, διότι ἐγίνωσκεν ὅτι τοῦτο τῷ ἦτο ἀδύνατον. Εὐχαριστεῖτο νὰ σκέπτηται πάντοτε περὶ τῆς Λουκιανῆς, ἐπροτίμα τὴν θλίψιν του καὶ τὰς ἐνθυμήσεις του ἀπὸ νέους ἔρωτας... Ἀγαθὸς νέος! ἤθελεν ἴσως νὰ διακριθῇ.

Ἔτος εἶχε παρέλθει, ὅτε ἑσπέραν τινα ὁ πιστὸς ἐραστὴς ἔλαβεν ἐπιστόλιον τῆς Λουκιανῆς περιέχον τὰς ἀκολούθους μόνον λέξεις. «Ἀποθνήσκω ἀπὸ ἐπιθυμίαν νὰ σὲ ἐπανίδω. Ἐλθὲ αὔριον τὴν μεσημβρίαν, θὰ ζητήσῃς τὴν Κυρίαν saint Alphonse.»

Ἀκολούθως ὑπῆρχεν ἡ διεύθυνσις. Κατῴκει εἰς ὡραίαν τινὰ συνοικίαν τῆς ὁδοῦ τῆς Παναγίας τῆς Λωρέττης.

Ὁ ἀφελὴς νέος ἀναπηδᾷ πολλάκις πρὸ τοῦ οἰκήματος τοῦ θυρωροῦ. Δὲν κοιμᾶται τὴν νύκτα, τόσον εἶναι εὐτυχὴς, διότι ἐπανεῦρε τὴν Λουκιανήν του, ὅσον διὰ τὸ ὄνομα saint Alphonse, τὸ ὁποῖον τῷ λέγει νὰ

ζατήση, ὀλίγον προσέχει νομίζων, ὅτι ἦτο φίλης τινὸς τῆς Λουκιανῆς, ἡ Κυρίας παρὰ τῇ ὁποίᾳ κατοικεῖ ἡ φίλη του.

Καὶ τὴν ἐπαύριον, περιττὸν νὰ εἴπωμεν ἐὰν ὑπῆρξεν ἀκριβής, φθάνει εἰς κομψήν τινα οἰκίαν. Ζητεῖ τὴν Λουκιανήν.

— Δὲν τὴν γνωρίζω ! ἀποκρίνεται ὁ θυρωρός.

— Ἄ ! ἔχετε δίκαιον.., ἡ Κυρία saint Alphonse κατοικεῖ ἐνταῦθα;

— Τότε διαφέρει, πρέπει νὰ ἀναβῆτε εἰς τὴν δευτέραν ὀροφὴν μὲ τὸ κυανοῦν εἰς τὸν κωδονίσκον κομβίον.

Ὁ νέος ἀναβαίνει εὑρίσκει τὸ κυανοῦν κομβίον, ἠχεῖ ὥστε νὰ θραύσῃ τὸν θώμιγκα. Θαλαμηπόλος τις παρουσιάζεται.

— Ἡ Κυρία Saint Alphonse;

— Δὲν εἶναι ἐδῶ.

— Πῶς ! Ἡ Λουκιανὴ δὲν εἶναι ἐδῶ !

Ἡ θαλαμηπόλος ἐκπλήττεται, ἐξετάζει τὸν νέον καὶ ἀνακραυγάζει.

— Ἄ ! Συγγνώμην, μήπως εἶσθε ὁ Κύριος Ἀδριανός.

— Μάλιστα, δεσποινίς.

—Μάλιστα... μάλιστα, ἡ Κυρία εἶναι ἐδῶ δι' ὑμᾶς... Ἐλησμόνησα τὴν διαταγήν της.

Καὶ ἡ θαλαμηπόλος εἰσάγει τὸν Ἀδριανὸν εἰς λαμπρὸν οἴκημα.

Ἀφοῦ διῆλθε πολλὰς αἰθούσας μεγαλοπρεπῶς ἐστρωμένας, εὑρίσκει ἐπὶ τέλους ἐκείνην τὴν ὁποίαν ζητεῖ, εἰς τὸ βάθος τοῦ κοιτῶνός της, ἀλλὰ μόλις δύναται νὰ τὴν ἀναγνωρίσῃ· τοσαύτη διαφορὰ ὑπῆρχεν εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὸν καλλωπισμόν της. Ἡ Λουκιανὴ εἶχε γίνει μικρά τις Δέσποινα, λέαινα, ἐὰν ἐπιθυμῆτε.

Ὁ Ἀδριανὸς μένει ὅλως ἔκπληκτος καὶ τεταραγμένος.

Ἡ Λουκιανὴ μειδιῶσα διὰ τὴν ἔκπληξίν του, τῷ λέγει.

— Μήπως δὲν με ἀναγνωρίζῃς, Ἀδριανέ ;

— Τῷ ὄντι... δηλαδή... εἶσθε ὑμεῖς, ἀλλὰ δὲν εἶσαι σύ ...

— Ἀλλ' ἐὰν πράγματι ἦμαι ἐγὼ ἡ Λουκιανὴ ἥτις ἐπλούτησε διότι ἐξετραίλλανε πλούσιόν τινα κεφαλαιοῦχον... ἀλλ' ἥτις σὲ ἀγαπᾷ ἀκόμη καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ βλέπῃ ἐνίοτε. Ἐλθὲ λοιπὸν νὰ καθήσῃς πλησίον μου.

Ἀντὶ νὰ καθήσῃ ἐπαναθέτει ὁ Ἀδριανὸς τὸν πῖλον εἰς τὴν κεφαλήν του λέγων.

— Χαῖρε, Δεσποινὶς Λουκιανή... ἢ μᾶλλον χαίρετε Κυρία de Saint Alphonse.... διότι ἡ Λουκιανὴ δὲν εἶναι ἐδῶ.... δὲν τὴν ἐπανεῦρον.

— Ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖς λοιπὸν Ἀδριανέ.. ὅτι θέλω ἀκόμη νὰ σὲ βλέπω.

— Σᾶς ἐννοῶ πολὺ καλά, Κυρία, ἀλλὰ σᾶς ἐπαναλαμβάνω, ὅτι δὲν εἶσθε ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἠγάπων... Δεν γνωρίζω ὑμᾶς.

Καὶ παρὰ τὰς ἐπιμόνους παρακλήσεις τῆς ὡραίας γυναικὸς ὁ νεανίας ἀπομακρύνεται καὶ ἐξέρχεται τῆς οἰκίας λέγων εἰς τὸν θυρωρόν.

— Εἴχετε δίκαιον. Ἡ Λουκιανὴ δὲν εἶναι ἐδῶ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).
Σ. ΚΟΜΝΗΝΟΣ.

ΝΟΗΜΟΣΥΝΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ.

Οὐδεὶς τῶν ἀναγνωστῶν ἀγνοεῖ τὴν ἔξοχον νοημοσύνην ζώων τινῶν καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔνστικτα, δι' ὧν ἡ σοφὴ καὶ μεγαλουργὸς Πρόνοια ἐπροίκισεν αὐτά. Ποσάκις δὲν συνεκίνησεν ἡμᾶς ἡ ἄπειρος ἀφοσίωσις προσφιλοῦς ζώου ἣν ἀναγινώσκει τις εἰς τοὺς ἐκ στοργῆς λάμποντας ὀφθαλμούς του. Ἀλλ' ἐκ τῶν συνήθων κατοικιδίων τὸ μᾶλλον ἐξόχως πιστὸν καὶ νοητικὸν εἶναι ἀναμφιβόλως ὁ κύων οὗτινος ἡ γενναία καὶ πλήρης ἐνθέρμου φιλίας πρὸς τὸν κύριόν του καρδία, και αἱ ἄπειροι ἐκδουλεύσεις του κατήντησαν παραδειγματικαί.

Ἰδοὺ τί διηγεῖται περὶ τούτου γαλλική τις ἐφημερίς.

Πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν ἐνεταφίαζον ὑπηρέτην τινὰ κρεωπώλου ἀποθανόντα κατὰ συνέπειαν βραχυχρονίου νόσου. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἀσθενείας ἀδύνατον ὑπῆρξε ν' ἀποσπά-

σωσι τὸν κύνα τοῦ νοσοῦντος ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του· ὁ κύων κατεκλίνετο παρὰ τὴν κλίνην αὐτοῦ πᾶσαν τροφὴν ἀποποιούμενος. Ὅτε δὲ μετὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐπικηδείων μετέφερον τὸν νεκρὸν εἰς τὸ νεκροταφεῖον ὁ κύων ἠκολούθησε τὴν κηδείαν· μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαγάγωσιν αὐτὸν ἐκεῖθεν. Μετά τινας ἡμέρας ὁ νεκροθάπτης κύρ. Δ... μεταβὰς πρὸς ἀνόρυξιν τύμβου ἀνεκάλυψεν ὀπήν τινα εὔρους ἑνὸς μέτρου ἥτις εἶχεν ἀνωρυχθῇ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τάφου τοῦ κρεωπώλου παιδός· πλησιάσας διέκρινεν ἐντὸς τῆς ὀπῆς τὸν κύνα τοῦ μακαρίτου. Οἰκτείρας τὸ ταλαίπωρον ζῷον εἰδοποίησε τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀποθανόντος οἵτινες ἀπήγαγον τὸν κύνα εἰς τὴν κατοικίαν των· ἀλλὰ τὸ ἀπαραμύθητον ζῷον ἀρνούμενον πᾶσαν τροφὴν ἀπέθανε μετά τινας ἡμέρας.

Ἡ αὐτὴ ἐφημερὶς ἀναφέρει καὶ τὸ ἀκόλουθον.

Ὁ Κ. Θεοδώσιος Δούνδιο κατῴκει ἐν τῇ κώμῃ Λιμελλᾶ ἀπεχούσῃ τρία χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς Βερόνης, εἶχε δὲ κύνα εἰς ἄκρον ἀγαθὸν καὶ πιστότατον, ὅστις ἠγαπᾶτο μετὰ στοργῆς ἐντὸς τῆς οἰκογενείας. Κατὰ πᾶν ἔτος ὁ κύων ἔμενε τὸν χειμῶνα μόνος ἐν τῇ ἐπαύλει ἀπούσης τῆς οἰκογενείας καὶ ἐτρέφετο ὑπὸ τοῦ ἀγρονόμου.

Τὸν χειμῶνα τοῦ ἔτους 1847 ἡ Κυρία Δούνδιο ἠσθένει εἰς Λιμελλὰν ἡ δὲ κατάστασις αὐτῆς ἦτο τόσῳ σπουδαία ὥστε ὁ κύριος Δούνδιο ἦτο λίαν ἀνήσυχος. Ἑσπέραν τινὰ ἐκάθητο παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἀσθενοῦς περιμένων τὸν ἰατρὸν ὅστις ἀναμφιβόλως ἐκωλύετο ὑπὸ τῆς χιόνος διότι ἡ πεδιὰς εἶχε καλυφθῇ ὑπὸ ἀπεράντου λευκῆς ὀθόνης· καὶ ἐψιθύριζε λυπηρῶς. «Ὄχι δὲν θὰ ἔλθῃ! ἡ τρομερὰ αὕτη κακοκαιρία ἀναμφιβόλως θὰ τὸν ἐμποδίσῃ.» Ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσε τὰ βήματα τοῦ ἰατροῦ εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον ἀλλ' εἶδε μόνον νὰ εἰσέλθῃ πνευστιῶν ὁ κύων ὅστις διευθύνθη κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν κλίνην λείχων μετὰ ζήλου τὰς χεῖρας τῆς δεσποίνης του. Ἐν τῇ μεγάλῃ ἀπορίᾳ τοῦ Κ. Δούνδιο ὁ κύων ἤρχισε ν' ἀσπάζηται τὰς παρειὰς καὶ τὰ χείλη τῆς πασχούσης πυρετωδῶς σχεδόν, τουθ' ὅπερ διέσεισε τὴν νάρκωσιν εἰς ἣν ἦτο βεβυθισμένη· ἐπειδὴ ἠρώτησε τίς ἦτο τόσῳ πλησίον τοῦ προσώπου της. Ὁ κύριος Δούνδιο ἀπεκρίθη ὅτι ἦτο ὁ κύων· ἐκείνη δὲ συγκεκινημένη διότι τὴν εἶχε ἀναζωογονήσει καὶ ἀνακαλέσει αὐτὴν εἰς τὴν ζωήν, τὸν ἐθώπευσε καὶ παρεκάλεσε νὰ ὡδηγηθῇ εἰς τὸ μαγειρεῖον ὅπως τῷ δοθῇ τροφή.

Βραδύτερον, ὅτε ὁ κύριος Δούνδιο ἐξῆλθε νὰ τὸν ζητήσῃ οὗτος εἶχε γίνει ἄφαντος. Τὴν ἐπαύριον ἐγνώσθη ὅτι ὁ κύων τὴν ἑσπέραν καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς δὲν εἶχε οὐδαμοῦ φανῇ ἀλλὰ τὴν πρωΐαν τῆς ἄλλης ἡμέρας τὸν εἶδον ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς Βερόνης. Ἦτο κεκοπιακὼς καὶ βεβορβορωμένος. Οἱ συγγενεῖς τῆς πασχούσης ἔφθασαν μετά τινας ἡμέρας ἀφοῦ αἱ ὁδοὶ κατέστησαν διαβαταί. Ὁ κύων εἶχε μεταβῇ πρὸς αὐτοὺς ὡσεὶ ἐπεθύμει νὰ τοῖς εἴπῃ. «Ὑπάγετε νὰ ἴδητε τοὺς Δούνδιο· ὑπάρχει τι νέον ἐκεῖ». Τὸ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον τοῦ γεγονότος τούτου εἶναι ὅτι ὁ κύων οὗτος ἅπαξ μόνον καὶ ἐφ' ἁμάξης εἶχεν ὑπάγει εἰς Βερόνην εἶχε δέ φύγει τῆς πόλεως ἐπειδὴ ἐζήτουν νὰ τὸν κρατήσωσι καὶ οὐδέποτε ἐπεθύμησε νὰ ἐπανέλθῃ.

Ἡ κυρία Δούδιο ἐθεραπεύθη ἐκ τῆς ἀσθενείας· ὁσάκις δὲ ἤρχετο εἰς τὴν ἐξοχὴν ὁ κύων τῷ ἐπεφύλαττε τὰς τρυφερωτάτας θωπείας.

Πρὸ τοῦ περιστατικοῦ ἐκείνου ὅτε μεταβληθεὶς εἰς ἰατρὸν εἶχεν ἐπιφέρει ἐπαισθητήν τινα μεταβολὴν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀσθενοῦς κυρίας του δὲν ἦτο τόσον ἐκφραστικὸς εἰς τὰς φιλικὰς διαδηλώσεις του.

Ὁ κύων ᾐσθάνετο τὴν θλίψιν τοῦ κυρίου του ἀφοῦ δὲ διὰ τῶν θωπειῶν του ἐνεψύχωσε καὶ ὑπὸ ἀγνώστου τινὸς φίλου ὁδηγούμενος εἶχεν ἀναπληρώσει τὸν ἰατρὸν συμπληρῶν τὴν ταπεινήν του ἀποστολὴν ἔσπευσε ν' ἀναγγείλῃ τὴν κακὴν εἴδησιν μ' ὅλας τὰς ἀντιπαθείας του. Ἀπέναντι τῶν δειγμάτων τούτων τῆς πίστεως τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς προνοητικότητος ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ·

Πόσοι ἄνθρωποι εἶναι κατώτεροι τοῦ εὐαι-

σθήτου τούτου ζώου μὴ αἰσθανόμενοι καὶ μὴ πράττοντες ὅ,τι τοῦτο ἔπραξεν....!

Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΕΝΟΣ ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΜΙΑΣ ΚΑΜΕΛΙΑΣ.

Μετάφρασις Ν. Κ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Θ'. σελ. 423).

Ἡ Λευκὴ ἐκστατικὴ ἐθεώρει καὶ ἤκουε μὲ θαυμασμὸν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον.

— Θὰ σοὶ φαίνεται ἴσως ἀστεῖον, δέσποινίς, ἐξηκολούθησε, νὰ μὲ βλέπῃς νὰ ὁμιλῶ τοιουτοτρόπως. Ἐγώ, ὁ μὴ γνωρίζων ν' ἀναγινώσκω, ὁ ζῶν ἐκτὸς παντὸς νόμου καὶ πάσης συνηθείας! . . . Θὰ σοὶ τὸ ἐξηγήσω εἰς δύο λέξεις· οὐδὲν μανθάνει εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ σκέπτηται ὅσον ἡ σιγὴ καὶ οἱ ἀπομεμακρυσμένοι ὁρίζοντες. Οὐδὲν ἀνυψοῖ τὴν καρδίαν καὶ ἀναπτύσσει τὰς ἰδέας ὅσον ἡ θέα τοῦ οὐρανοῦ. Ὑμᾶς αἱ οἰκίαι σᾶς θανατοῦσιν· ἡ ψυχή σας προσκρούει ἐπὶ τῆς ἀσβέστου καὶ τοῦ ξύλου, ἐκ τῶν ὁποίων κατεσκευάσατε τοὺς τάφους σας. Ἀγνοῶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μανθάνουσιν εἰς τὰς πόλεις, ἀλλὰ γινώσκω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ποτὲ δὲν θὰ μάθητε!

— Ἐν τοσούτῳ, κύριε Γασπάρδε, δὲν ἐπλάσθημεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ νὰ ζῶμεν ὡς ὑμεῖς. Ἡ συντροφία εἶναι ἀπαραίτητος εἰς τὸν ἄνθρωπον.

— Τὸ ἀγνοῶ. Παιδίον, τὰ παιδία μὲ ἀπέφευγον· ἄνδρα, οἱ ἄνδρες φαίνονται αἰσχυνόμενοι ἢ φοβούμενοι νὰ μὲ πλησιάσωσιν.

— Πᾶσα κοινωνία ἔχει ἀνάγκην νόμων διὰ νὰ τὴν διοικῶσι, ἐπρόσθεσεν ἡ Λευκή, καὶ πᾶν μέλος τῆς κοινωνίας ταύτης πρέπει νὰ ὑποτάσσηται εἰς ἐκείνους τοὺς νόμους. Χωρὶς νὰ ἦναί τις σοφὸς δύναται νὰ ἐννοήσῃ τοῦτο. Εἷς πλοίαρχος ἐπὶ τοῦ πλοίου του, εἷς στρατηγὸς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατιωτῶν του, εἷς γεωργὸς ἐπὶ τοῦ ἀγροῦ του, εἷς βιομήχανος ἐπὶ τοῦ ἐργοστασίου του, μία μήτηρ ἐπὶ τῆς οἰκογενείας της, ὅλοι, ἀνεξαιρέτως εἰσὶν ἠναγκασμένοι νὰ ἐπιβάλλωσιν ἕνα νόμον καὶ νὰ τὸν καθιστῶσι σεβαστόν. Τί θὰ ἐγίνοντο, ἡ οἰκογένεια, τὸ ἐργοστάσιον, τὸ πλοῖον, ἐὰν ὁ καθεὶς ἐνήργει κατὰ τὴν θέλησίν του καὶ ἀπελάκτιζεν ὡς σὺ πᾶσαν ὑποταγὴν καὶ πάντα νόμον:

— Δὲν γνωρίζω εἰμὴ ἕνα νόμον, ἐπανέλαβεν ὁ Γασπάρδος, ἐκεῖνον ὅστις λέγει εἰς τὸν ἄνθρωπον «Ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἴδε, θαύμασον καὶ λάτρευσον!»

— Καὶ ἐκεῖνον ὅστις λέγει «Ἀγάπα ἐὰν θέλῃς νὰ ἀγαπᾶσαι!» ἐπρόσθεσεν ἡ Λευκὴ μὲ γλυκύτητα προξενήσασαν ῥῖγος εἰς τὸν ἄγριον ἐκεῖνον.

— Πῶς; Τί εἶπες; ἠρώτησεν.

— Κύριε Γασπάρδε, ἐξηκολούθησεν ἡ Λευκή, εἴσθε τῇ ἀληθείᾳ ἓν ὂν λίαν παράδοξον. Ἔχετε ἰδέας τὰς ὁποίας ὁ ὀρθὸς λόγος καταδικάζει ἀλλ' αἵτινες κινοῦν τὴν συμπάθειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκούοντος ὑμᾶς. Ποτὲ δὲν σᾶς εἶχον ἰδεῖ καὶ ἐπεθύμουν νὰ σᾶς γνωρίσω. Πλὴν τώρα ἀφοῦ σᾶς ἐγνώρισα ἠξεύρετε τί ἤθελον; Ἤθελον νὰ ἦμαι ἀρκετὰ σοφὴ καὶ νὰ ὁμιλῶ μὲ πολλὴν εὐφράδειαν διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ σᾶς καταπείσω ὅτι αἱ ἰδέαι σας, ἐναντίον τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς παραδοξότητός των, δὲν εἶναι ὀρθαί. Ὅλος ὁ κόσμος δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄδικον καὶ ὑμεῖς μόνος δίκαιον!

— Παράδοξον πρᾶγμα! διελογίσθη ὁ Γασπάρδος, ἀνεγείρει εἰς ἐμὲ ἰδέας τὰς ὁποίας ποτὲ δὲν ὑπώπτευον ὅτι ἔχω. Ἀλλ' ὄχι, ὄχι, ἐξηκολούθησεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὴν Λευκήν, εἶναι ἡ φωνή σου ἥτις εἰσδύει εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ οἱ ὡραῖοι ὀφθαλμοί σου οἵτινες μὲ ταράττουσιν. Εἶσαι ὡραιοτάτη, τὸ γνωρίζεις; Φοβηθεῖσα ὀλίγον ἐκ τῆς ἀγροίκου ἐκείνης ἀλλ' εἰλικρινοῦς φιλοφρονήσεως τοῦ Αὐτοφυοῦς, ἡ Λευκὴ ἀπεσύρθη βήματά τινα πρὸς τὰ ὀπίσω.

— Καὶ ἔπειτα, εἶπεν ὁ Γασπάρδος, ἐπὶ ζωῆς μου οὐδεὶς με ὡμίλησε μὲ τόσην γλυκύτητα, μὲ τόσην ἀγνότητα, καὶ τόσον πολὺ ἔσον ὑμεῖς Δεσποινίς. Ἐν τοσούτῳ εἶναι πολὺ καλὸς ὁ ἦχος μιᾶς φιλικῆς φωνῆς, τὸ τοιοῦτον θωπεύει τὸ ὠτίον καὶ συγκινεῖ τὴν

καρδίαν. Εἶναι χιλιάκις γλυκύτερον ἀπὸ τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν. Ἡ ἡμέρα αὕτη θὰ ἦναι δι' ἐμὲ μία εὐλογημένη ἡμέρα. Θὰ τὴν ἐνθυμοῦμαι πάντοτε καὶ διὰ νὰ τὴν ἐνθυμῆσθε καὶ ὑμεῖς, φυλάξετε αὐτὸ τὸ ῥόδον ἐὰν θέλητε! Εἰς τὴν ὡραιοτέραν νεάνιδα τὸ ὡραιότερον ἄνθος!

Καὶ ταῦτα λέγων, ἔδρεψεν εἰς ὀλιγώτερον καιρὸν παρ' ὅσον δύναταί τις νὰ τὸ περιγράψῃ, τὸ πολυθρύλλητον ποικιλόχρουν ῥόδον τοῦ Κυρ Βάσσου καὶ τὸ ἐπρόσφερεν εἰς τὴν Λευκὴν ἀπόπληκτον ἐκ τοῦ τρόμου.

— Τὸ ποικιλόχρουν ῥόδον τοῦ πατρός μου! ἀνέκραξεν ἅμα ἠδυνήθη νὰ ὁμιλήσῃ. Τί θὰ εἴπῃ τώρα; Πῶς νὰ ἐπανορθώσωμεν τὸ δυστύχημα αὐτό; Εἶσθε ἀφανισμένος!

— Δι' ἓν ῥόδον, ἐπανέλαβεν ὁ Γασπάρδος, ὄχι δά! Ὁ πατήρ σου θὰ κατασκευάσῃ καὶ ἄλλα ἀφοῦ δύναται νὰ μιμηθῇ τὸν Πλάστην.

— Ἀκούω τὴν φωνήν του, εἶπεν ἡ Λευκὴ τεταραγμένη, τί νὰ πράξω; πῶς θ' ἀποφύγῃς τὴν ὀργήν του; Φύγε!.. Ἀλλ' ὄχι! πλησιάζει! Ἡ φυγὴ εἶναι ἀδύνατος.... Εἴσελθε ἐκεῖ μέσα. Ἐὰν σὲ ἔβλεπε θὰ σὲ ἐφόνευεν! Ἀλλ' εἴσελθε λοιπόν!

Καὶ παράφρων ἐκ τοῦ τρόμου, τὸν ὤθησεν ἐντὸς τοῦ ὀψοφυλακίου τοῦ ὁποίου ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἔλαβε τὸ κλειδίον. Εἶτα ἔδραμεν εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ κρύψῃ τὴν ταραχήν της, ἐνῷ ὁ Κυρ Βάσσου ἐπανήρχετο ἡσύχως λέγων εἰς τὸν Μακλοῦς

— Ὑπόθεσις τελειωμένη, δὲν εἶναι ἀληθές, παιδί μου;

— Ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ Μακλοῦς.

— Λοιπόν, μετ' ὀλίγον θὰ ἦσαι ἐκ τῶν ἰδικῶν μου. Θὰ λάβῃς τὴν τιμὴν νὰ συνοδεύσῃς εἰς τὴν ἔκθεσιν τὸ θαῦμα τῶν θαυμάτων, εἶπεν ὁ Κυρ Βάσσου προχωρῶν πρὸς τὸ ἠκρωτηριασμένον δενδρύλλιον, τὸ ὡραιότερον ῥόδον τοῦ κόσμου... Θεέ μου! ἐχάθη! ἐκλάπη! Μοὶ τὸ ἔκλεψαν, Μακλοῦ! Ὦ! τοὺς ἀτίμους! ὤ! τοὺς φθονερούς! ἀνέκραξε πλήρης ὀργῆς ὁ φυτοκόμος. Θὰ ἐσκέφθησαν ὅτι ἡ φήμη μου ἐμεγαλύνθη καὶ ὅτι ἀπέκτησα περιουσίαν καὶ δὲν τὸ ἠθέλησαν· δὲν ἐσεβάσθησαν τὴν βασίλισσαν τῶν ῥόδων! τὴν ἐδολοφόνησαν! τὴν ἠκρωτηρίασαν!... Ἆ! κλέπται! δολοφόνοι! ἀνέκραξεν εἰς τὸν διπλασιασμὸν τῆς μανίας του.

Εἰς τὰς κραυγὰς ταύτας, ἡ κυρία Ἀλὲν καί τινες ἄλλοι, ἔδραμον μετὰ σπουδῆς ἐπίσης ὠχροὶ καὶ τρέμοντες ὡς ὁ Κυρ Βάσσου.

— Φίλοι μου, εἶπεν ὁ Βάσσου μετ' ἀπελπισίας, μὲ βλέπετε παράφρονα ἐκ τῆς λύπης· πρέπει νὰ εὕρητε τὸν ἔνοχον. Θέλω τὴν ζωήν του! Τὸ ῥόδον μου, τὸ ὡραῖον ῥόδον μου, ἡ ἐλπίς μου, τὸ τέκνον μου, ἐκόπη, ἐσυντρίφθη!..

— Κυρ Βάσσου, μία ὀπὴ εἰς τὸν φραγμὸν καὶ ἓν τεμάχιον ἐρυθροῦ ὑφάσματος ἐπ' αὐτῆς, παρετήρησεν ἡ ἄγρυπνος τροφὸς τῶν ὑγειῶν παιδίων.

— Τῇ ἀληθείᾳ! ἐπανέλαβεν ὁ Μακλοῦς, νομίζει τις ὅτι ἀπεσπάσθη ἐκ τῆς ζώνης τοῦ Γασπάρδου.

— Γασπάρδος!. Ἐκεῖνος θὰ ἦναι ὁ ἔνοχος, ἀνέκραξεν ὁ Κὺρ Βάσσου εὐτυχὴς διότι εὗρεν ἐπὶ τίνος νὰ ἐκχύσῃ τὴν ὀργήν του, ἀναφιβόλως ἐκεῖνος θὰ ἦναι ζῶον ἰοβόλον, τὸ ὁποῖον πράττει τὸ κακὸν ἄνευ αἰτίας καὶ διὰ μόνην τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ τὸ πράττῃ! Ποῦ εἶναι διὰ νὰ τὸν κατασυντρίψω; Ἂς ἐρευνήσωμεν, ἂς ἐξετάσωμεν!... Ἆ! πῶς θὰ τὸν ἐφόνευον εὐχαρίστως!

Ἠρεύνησαν πανταχοῦ, ἐξήτασαν τὰς παραμικροτέρας γωνίας τοῦ κήπου, ἀλλὰ δὲν εὗρον τίποτε.

— Μοὶ φαίνεται, Κυρ Βάσσου, εἶπεν ἡ Κυρία Ἀλὲν, ὅτι μετὰ τὴν διαβόητον ταύτην πρᾶξιν δὲν ἐκρύφθη βεβαίως ἐδῶ ὁ ἀχρεῖος οὗτος ἐπαίτης.

— Ἔχετε δίκαιον, ἐπανέλαβεν ὁ φυτοκόμος. Λοιπὸν ἔξω! ἔξω! Δίδω τὸ πᾶν εἰς τὸν ὅστις μοὶ τὸν εὕρῃ! Ἀπαιτῶ τῆς κολάσεως!.. νὰ τολμήσῃ νὰ κακοποιήσῃ ἓν ἀθῷον ἄνθος! πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ὡραῖον καὶ ἀγαθὸν εἰς τὸν κόσμον!... Ἆ! ἐὰν πέσῃ εἰς τὰς χεῖράς μου, ὀρκίζομαι ὅτι ἡ χώρα θὰ καθαρισθῇ διὰ παντὸς ἐξ αὐτοῦ, διότι δὲν θὰ ἐξέλθῃ ζῶν!..

Καὶ μὲ τὴν φλόγα τῆς ὀργῆς εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ν' ἀνενεώθη κατὰ τοιάκοντα

ἔτη, ὁ Κυρ Βάσσου ὥρμησεν εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ὅλοι ἐκτὸς τῆς Κυρίας Ἀλὲν ἠκολούθησαν τὰ βήματά του.

Εἴπωμεν προηγουμένως ὅτι ὁ Γασπάρδος ἔζη ἀνενόχλητος καὶ σχεδὸν λησμονημένος ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς χώρας, οἵτινες χωρὶς νὰ τὸν εὐεργετῶσι τὸν ἐσυμπάθουν ἐνίοτε. Ἀλλ' ὅμως, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἤρχισαν νὰ ἀηδιάζωσι βλέποντες τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον ἐξηπλωμένον καθημερινῶς ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ μεθύσκοντα ἐκ τῆς εὐωδίας τῶν ἀνθέων τοῦ ἀγροῦ, τὸν ἄγριον ἐκεῖνον, ἀπηλλαγμένον παντὸς κόπου, ἐνῷ πᾶς τις ἔκυπτεν, ἑκὼν ἄκων, ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ καθήκοντος. Ἡ δυσαρέσκεια καθίστατο γενική, καὶ ὁ καθεὶς ἐζήτει τὴν κατάλληλον στιγμὴν ὅπως ἀποδείξῃ εἰς τὸν ἀτίθασσον ἐκεῖνον βάρβαρον ὅτι ὁ πολιτισμὸς τὸν ἀνέμενε μίαν ἡμέραν μὲ τὸν ζυγὸν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς καὶ με τὴν μάστιγα διὰ τῆς ἑτέρας. Ὅθεν εὐκαιρίας δοθείσης, ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ Κυρ Βάσσου καὶ ἔδραμον πρὸς καταδίωξιν τοῦ Γασπάρδου.

———

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΓΕΛΩΣ ΑΣΒΕΣΤΟΣ.

Μόλις ἡ Λευκὴ τοὺς εἶδεν ἀπομακρυνομένους εἰς διαφόρους διευθύνσεις καὶ λυπημένη καὶ τρέμουσα ἐγκατέλιπε τὴν οἰκίαν καὶ ἐπανῆλθε πρὸς τὸ ὀψοφυλάκιον διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν αἰχμάλωτόν της.

— Κύριε Γασπάρδε, εἶπεν ἡμιανοίγουσα τὴν θύραν, κύριε Γασπάρδε, σπεύσατε νὰ ἐξέλθητε, διότι δύνανται νὰ ἐπανέλθωσιν.

Καμμία ἀπόκρισις δὲν τῇ ἐδόθη.

— Κύριε Γασπάρδε, ἐπανέλαβεν ὑψηλοφώνως, δὲν μὲ ἀκούετε λοιπόν;

Καὶ ἐπειδὴ ἡ αὐτὴ σιγὴ διεδέχθη τοὺς λόγους της, ἤνοιξεν ὁλοτελῶς τὴν θύραν τοῦ ὀψοφυλακίου, ἐθεώρησε μὲ ἀνησυχίαν ἐντὸς αὐτοῦ καὶ διέκρινε τὸν Γασπάρδον . . . βαθέως κοιμώμενον.

— Τί ἄνθρωπος! ἐσκέφθη. Ἡ ἐλευθερία του, ἔτι μᾶλλον ἡ ζωή του, εὑρίσκεται εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὸς κοιμᾶται!

Εἰς τὸν κρότον ὅμως ὃν ἐπροξένησεν ἡ Λευκὴ εἰσερχομένη ὁ Αὐτοφυὴς ἐξύπνησεν αἰφνιδίως.

— Σᾶς ὠνειρευόμην, εἶπεν εἰς τὴν Λευκὴν ἐξερχόμενος, ὠνειρευόμην ὅτι μὲ ὡμιλούσατε. Ἦτο ἡ ἀλήθεια ἀναμιγνυομένη μετὰ τοῦ ὀνείρου. Ἀ! πόσον ἦτο γλυκύ!

— Κύριε Γασπάρδε, ἐπρόσθεσεν ἡ νεᾶνις, δὲν ἔχετε οὐδὲ στιγμὴν νὰ χάσητε. Ὅπως τὸ προεῖδον, ὁ πατήρ μου κατέστη μανιώδης ἐναντίον σας, καὶ ἐὰν σᾶς εὕρῃ, φοβοῦμαι μὴ σᾶς κακοποιήσῃ ὑπὲρ τὸ δέον. Δυστυχῆ πάτερ! Ἦτο τόσον εὐτυχής, τόσον ὑπερήφανος διὰ τὸ ἄνθος του! Διατί ἐπέπρωτο ἡ κακή μας τύχη νὰ σᾶς φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν μας;

(ἕπεται).

ΑΠΟΛΙΘΩΘΕΙΣ ΓΙΓΑΣ.

Ὁ κ. Κονώτ, ἔμπορος ἀποκατασταθεὶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ, ἀνεχώρησεν ἐκ Πουέβλας τὴν 16 Σεπτεμβρίου μεταβαίνων εἰς τοποθεσίαν ἀπέχουσαν περὶ τὰ 20 μίλια τοῦ χωρίου τούτου, μετὰ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἀνεκάλυψαν τὸ ἀπολελιθωμένον σῶμα ἀνδρὸς ἔχοντος γιγαντιαῖον ἀνάστημα. Ὁ γίγας οὗτος ἔκειτο ὕπτιος ἔχων τὸν ἀριστερὸν πόδα ὀλίγον ὑψωμένον, τὸν δὲ ἀριστερὸν βραχίονα στηριζόμενον ἐπ' αὐτοῦ, ἐνῷ ὁ δεξιὸς βραχίων ἦτο κεκλιμένος ἐπὶ τοῦ στήθους. Τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ εἶχε μῆκος 7 ποδῶν καὶ 5 δακτύλων, οἱ βραχίονες 4 ποδῶν μῆκος, ἡ δὲ χεὶρ ἀπὸ τῆς παλάμης μέχρι τοῦ μακροτέρου δακτύλου 12 δακτύλων μῆκος. Ὁ ἕτερος τῶν ποδῶν τοῦ γίγαντος ἦτο τεθραυσμένος κατὰ τὴν φυὴν τῶν δακτύλων, ὁ δὲ ἄλλος διετηρεῖτο ἀκέραιος, ἔχων μῆκος 13 δακτύλων. Οἱ δάκτυλοι ἦσαν ὀλίγον πεπλατυσμένοι. Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου παριστῶσι τύπον Ἰνδοῦ· τὸ μέτωπον αὐτοῦ εἶναι κεκλιμένον, ἡ δὲ κεφαλὴ μεγάλη.

—=—

Ο ΠΑΡΑΦΡΩΝ ΑΓΓΛΟΣ

(Ἀγγλικὸν διήγημα).

Περὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1782, ὁ ἐκ Καλαίτου χειρουργὸς Λουδοβίκος Θηβενέτος, ἔλαβεν ἀνώνυμον ἐπιστολὴν, προσκαλοῦσαν αὐτὸν τὴν ἐπαύριον, εἰς οἰκίαν τινὰ πλησίον τῆς πόλεως, μετὰ τῶν ἀναγκαίων ἐργαλείων πρὸς τομὴν κνήμης. Ὁ Θηβενέτος ἔχαιρε μεγάλην ὑπόληψιν, ὥστε πολλάκις ἐκαλεῖτο καὶ ἐν Λονδίνῳ εἰς σοβαρώτατα ἰατρικὰ συμβούλια. Ὑπηρέτει πολὺν χρόνον παρὰ τῷ στρατῷ· καὶ μολονότι εἶχε χαρακτῆρα ὀλίγον ἀπότομον διὰ τὴν εἰλικρινῆ ἀγαθότητά του καὶ τὴν σπανίαν χρηστότητά του ὑπὸ πάντων ἠγαπᾶτο. Πολὺν χρόνον ἐδίστασε πρὶν ἢ ἐνδώσῃ εἰς ταύτην τὴν ἀνώνυμον πρόσκλησιν. Τῷ εἶχον εἰπεῖ τὴν θέσιν καὶ τὴν ὥραν ἀκριβέστατα, καὶ ἐνὸς μέλους ἡ τομὴ εἶναι πάντοτε περίεργος πρᾶξις εἰς καλὸν χειρουργόν. . . ἀλλ' οὗτος φοβηθεὶς ἐνέδραν τινα ἔμενεν οἴκαδε. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔλαβε δευτέραν πρόσκλησιν διὰ λόγων ἐμφαντικωτέρων. Ὅτι τὴν ἐπαύριον περὶ τὴν ἐννάτην, τὸν προειδοποίουν, θὰ ἔλθῃ νὰ λάβῃ αὐτὸν ἅμαξά τις καὶ φέρῃ εἰς τὸ προσδιορισμένον μέρος. Μόλις τὴν ἐννάτην ὥραν εἶχε σημάνει τὸ ὡρολόγιον καὶ πλούσιόν τι ὄχημα συρόμενον ὑπὸ δύο ταχυπόδων ἵππων ἵστατο ἔμπροσθεν τῆς θύρας δὲν ἐδίστασε πλέον καὶ εἰσῆλθεν ἐν τῇ ἁμάξῃ ἀλλὰ μόλις ἐκάθισεν ἐντὸς αὐτῆς ἔπληξε διὰ τοῦ βάκτρου του τὸν ὦμον τοῦ ἁμαξηλάτου.

— Ποῦ πηγαίνομεν ; τῷ εἶπε.

— Ὅπου ἔχω διαταγὴν νὰ σᾶς φέρω, ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη ἀγγλιστὶ ὁ ἁμαξηλάτης καὶ ἐκρότησε τὴν μάστιγά του

— Ὤ, ὤ! ἔχω νὰ κάμω μὲ ἕνα ἄγγλον, ἐσκέφθη ὁ δόκτωρ. Μὰ τὸν Θεὸν θὰ πληρώσῃ τὴν περιπέτειαν τῶν ἀνθρώπων του.

Τὸ ὄχημα ἐν τούτοις ἐστάθη.

— Τίς εἶναι ὁ ἀσθενής ; ἠρώτησεν ὁ Θηβένετος τὸν οἰκέτην, ἀνὴρ ἢ γυνή;

— Ὁ κύριος τώρα θὰ τὸν ἴδῃ, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ οἰκέτης.

Τῷ ὄντι εἰς τὴν θύραν ἐνεφανίσθη ὡραῖός τις νεανίας 25—30 ἐτῶν περίπου ὅστις τὸν ὑπεδέχθη ἐμβάσας αὐτὸν εἰς μέγαν θάλαμον ἀρκετὰ πλουσίως κὐτρεπισμένον.

— Ἡ εὐγενεία σας μὲ ἐκαλέσατε ἐδῶ ;

— Μάλιστα, κύριε, καὶ εἶμαι εὐτυχής, ὅτι ἠκούσατε βλέπων τὴν ἀνώνυμον πρόσκλησίν μου. Καθήσατε παρακαλῶ . . . Μήπως ἔχετε χρείαν τινος πράγματος πρὶν ἢ ἀρχίσετε τὴν ἐγχείρισιν ;

— Ἀλλὰ, συγχωρήσατέ με, κύριε, νὰ ἴδω καὶ νὰ ἐξετάσω τὴν κνήμην, ἴσως δὲν θέλομεν εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην τομῆς . . .

— Εἶναι ἀναγκαία ἡ τομὴ, δόκτορ Θηβενέτε, σᾶς παρακαλῶ θελήσατε νὰ καθήσετε.

Ὁ δόκτωρ ἐκάθισεν.

— Ἀκούσατέ με, εἶπεν ὁ ἄγνωστος· οἱονδήποτε καὶ ἂν ἦναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐγχειρίσεως, ἰδοὺ ἑκατὸν γυνέαι, αἵτινες εἰς ὑμᾶς θέλουν ἀνήκει ἅμα τελειώσετε· ἀλλὰ ἐπιθυμῶν νὰ πράξετε ἀμέσως, ἐννοεῖτε καλῶς, καὶ εἴσθε ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου, ἂν ἀποποιηθῆτε, καὶ οὔτε ὁ διάβολος δὲν θὰ σᾶς λυτρώσῃ ἂν ἀναγκασθῶ νὰ σᾶς συντρίψω τὸ κρανίον.

Καὶ λέγων ταῦτα ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κόλπου του πιστόλιον, ὅπερ ἐκράτει ψυχρῶς εἰς τὴν χεῖρά του.

— Ὤ! δύνασθε, κύριε, νὰ πυροβολήσετε κατ' ἐμοῦ· τὸ πιστόλιόν σας δὲν θὰ μὲ κάμῃ νὰ ὠχριάσω· ἀλλ' ἂς ἴδωμεν, λέγετέ μοι εἰλικρινῶς καὶ ἄνευ περιστροφῶν διατί μὲ ἐκαλέσατε ;

— Σᾶς τὸ εἶπα· διὰ νὰ μὲ κόψετε τὴν δεξιὰν κνήμην.

Μετὰ πάσης χαρᾶς, κύριε, καὶ τὴν κεφαλήν σας ἀκόμη ἂν ἦναι ἀρεστὸν, ἀλλ' ἂν δὲν ἀπατῶμαι, πολλὰ ὑγιὴς μοὶ φαίνεται ἡ κνήμη σας. Πρὸ ὀλίγου μάλιστα ἀνεβαίνετε τὴν κλίμακα μὲ τὴν ἐλαφρότητα σχοινοβάτου. Τί πάσχει ;

—Τίποτε, μόνον πρέπει νὰ κοπῇ.

— Κύριε ! παραφρονεῖτε !

— Τοῦτο εἰς ὑμᾶς δὲν ἀνήκει νὰ τὸ ἐξετάσετε, κύριε δόκτορ.

— Ἆ δά! ἀλλ' ἔχω νομίζω τὸ δικαίωμα νὰ σᾶς ἐρωτήσω διατί θέλετε νὰ καταστρέψετε μίαν κνήμην τόσον ὑγιῆ καὶ τόσον καλοκαμωμένην, καὶ τέλος πάντων, κύριε, εἴμεθα ξένοι ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον, καὶ ἐπεθύμουν νὰ ἔχω ἀπόδειξιν ὅτι ἔχετε σώας τὰς φρένας.

— Κύριε Θηβενέτε, θέλετε νὰ μὲ εὐχαριστήσετε;

— Μάλιστα, κύριε, ὅταν μοὶ δώσετε σαφῶς νὰ ἐννοήσω ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη τῆς τόσον παραδόξου ἐγχειρίσεως.

— Δὲν δύναμαι πρὸς τὸ παρὸν νὰ σᾶς εἴπω τὴν ἀλήθειαν, ἴσως μετὰ δύο ἔτη· ἀλλὰ δὲν φοβοῦμαι νὰ στοιχηματίσω ὅτι μετὰ τὸ τέλος τῶν δύο τούτων ἐτῶν θέλετε πεισθῆ ὅτι ἡ ἀπόφασίς μου τὸ νὰ στερηθῶ τὴν κνήμην μου ὑπαγορεύεται ὑπὸ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, καὶ ὅτι θέλετε τὴν ἐπιδοκιμάσει.

— Δὲν δέχομαι κανένα στοίχημα, πρὶν γνωρίσω τὸ ὄνομά σας, τὴν διαμονήν σας, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸ ἐπάγγελμά σας.

— Ὅλα θέλετε τὰ μάθη, κύριε, ἀλλ' ὄχι τώρα. Συγχωρήσατέ με, κύριε. νὰ σᾶς ἐρωτήσω μὲ θεωρῆτε τίμιον ἄνθρωπον;

— Ὁ τίμιος ἄνθρωπος δὲν παρουσιάζεται, κύριε, εἰς ἕνα χειρουργὸν μὲ πιστόλιον, ἀναγκάζων αὐτὸν νὰ τοῦ κόψῃ τὴν κνήμην· ἔχω καθήκοντα νὰ ἐκπληρώσω καὶ πρὸς ὑμᾶς ἀκόμη αὐτούς, ὅστις μ' εἶσθε ἐντελῶς ξένος· καὶ καθόσον δὲν εἶναι τοῦτο ἀπολύτως ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑγείαν σας, δὲν θέλω συνεναίσει νὰ σᾶς ἀκρωτηριάσω. Ἤδη, κύριε, ἐὰν νομίζετε ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ γίνηται δολοφόνος ἀθώου οἰκογενειάρχου, φονεύσατέ με,

— Καλά, ἰατρέ, αὐτὸ τὸ ὁποῖον λέγετε δεικνύει ὅτι εἶσθε ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ γενναῖος. Δὲν θέλω σᾶς δολοφονήσει, ἀλλὰ ἐγνώρισα ἤδη πῶς νὰ σᾶς ἀναγκάσω νὰ μὲ ἐκκόψετε τὴν κνήμην, ἀπὸ συμπάθειαν πρὸς ἐμὲ κινούμενος θέλετε τὸ κάμη ὄχι ἀπὸ φόβον ἢ εἰς χρυσίον ἀποβλέπων.

— Καὶ τί θὰ κάμετε;

— Ἐνώπιόν σας θὰ διατρυπήσω τὴν κνήμην μου διὰ σφαίρας.

Ὁ νεανίας, πραγματικῶς καθίσας μετὰ προφυλάξεως ἐπέθεσε τὸ στόμα τοῦ πιστολίου ἐπὶ τοῦ γόνατός του. Ὁ δόκτωρ ἠγέρθη βιαίως ἐλπίζων νὰ κρατήσῃ τὴν βολήν.

— Ἐὰν κινηθῆτε, ἀνέκραξεν ὁ ἄγγλος, τραβῶ τὸ σκανδάληθρον. Ἀκόμη μίαν φοράν, θέλετε νὰ μὲ ἀπαλλάξητε ἀπὸ ἀνωφελὲς ἐμπόδιον; Θέλετε διὰ τῆς ἀποποιήσεώς σας νὰ μὲ ἀναγκάσετε νὰ αὐξήσω τοὺς πόνους;

— Κύριε, ἰσᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶσθε τρελλός, ἀλλὰ στέργω εἰς τὴν ἐπιθυμίαν σας, συναινῶ νὰ σᾶς κόψω τὴν δυστυχῆ αὐτὴν κνήμην.

Αἱ προετοιμασίαι ἐγένοντο παραχρῆμα. Πρὶν ἀρχίσῃ ἡ ἐγχείρισις, ὁ ἄγγλος ἀνῆψε τὴν πίππαν του καὶ ὤμοσεν ὅτι διόλου δὲν ἤθελε τὴν ἀφήσει· πιστὸς δὲ εἰς τὸν λόγον του ἐκάπνιζε μέχρις οὗ ἡ κνήμη ἀπεχωρίσθη καὶ κατέπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος.

Ὁ κ. Θηβενέτος ἔδειξε τὴν συνήθη ἐπιτηδειότητά του, καὶ εἰς πολλὰ ἐλάχιστον χρόνον ὁ ἀσθενὴς κατέστη ὑγιής. Ἐπλήρωσε δὲ γενναίως τὸν χειρουργὸν καὶ ᾐσθάνετο καθ' ἑκάστην αὐξάνουσαν τὴν πρὸς αὐτὸν ὑπόληψίν του. Τέλος ἀφοῦ μετὰ δακρύων τὸν ηὐχαρίστησε ὅτι τὸν ἀπήλλαξε τῆς κνήμης, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν μὲ ἐξαίρετον ξύλινον πόδα.

Μετὰ παρέλευσιν περίπου 18 μηνῶν ὁ κ. Θηβενέτος ἔλαβεν ἐξ Ἀγγλίας τὴν ἑξῆς ἐπιστολήν·

« Κύριε Θηβενέτε,

Σᾶς στέλλω συνάλλαγμα 250 γκινεῶν, ἐξαργυρωθησόμενον ἐν Παρισίοις, τὸ ὁποῖον σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε ὡς δεῖγμα τῆς εὐγνωμοσύνης μου. Ἀφαιρέσαντές μοι τὸ μέλος ὅπερ ἦτο τὸ μόνον ἐμπόδιον τῆς εὐτυχίας μου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ μὲ κατεστήσατε τὸν εὐδαιμονέστερον τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ἤδη, ὦ ἄριστε ἄνερ, θέλετε μάθει τὰ πραγματικὰ αἴτια τὰ ὁποῖα μὲ παρεκίνησαν εἰς τοιαύτην πρᾶξιν, ἣν ἐκαλέσατε παραφροσύνην καὶ ἰδιοτροπίαν, διϊσχυρίσθητε ὅτι οὐδὲν πρᾶγμα εἰς τὸν κόσμον δύναται ν' ἀναγκάσῃ τινὰ νὰ στερηθῇ μέλους του τινός, δὲν ἐδέχθητε τὸ

στοίχημα ὅπερ σᾶς ἐπρότεινα ἀλλ' ἤδη μάθετε τὴν ἀλήθειαν.

« Ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν τελευταίαν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἐπιστροφήν μου, ἐγνωρίσθην μετὰ τῆς Ἀμαλίας Ἀρλένης, τὴν ὁποίαν ἠγάπησα μέχρι μανίας. Τὰ πλούτη της καὶ ἡ εὐγένεια τῆς οἰκογενείας της εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν καὶ τῶν γονέων μου, ἐνῷ ἐγὼ εἰς οὐδὲν ἀπέβλεπον, εἰμὴ εἰς τὴν ὡραιότητά της καὶ εἰς τὸν ἀγγλικὸν χαρακτῆρά της.

« Ἀλλοίμονον! φίλτατε κύριε, εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ κατασταθῶ ὁ δυστυχέστερος ὅλων τῶν ἀντιπάλων μου, διότι αὐτὴ ἐμὲ μόνον ἠγάπα, μοὶ ὡμολόγει τὸν ἔρωτά της καὶ μοὶ ἀπεποιεῖτο τὴν χεῖρά της. Εἰς μάτην ἐξηκολούθουν νὰ τὴν λατρεύω καὶ νὰ μεσιτεύωσιν οἱ γονεῖς ἀμφοτέρων· ἦτον ἀδυσώπητος.

» Πολὺς χρόνος παρῆλθε, χωρὶς ν' ἀνακαλύψω τὰ αἴτια τῆς ἐπιπόνου ἀποποιήσεώς της. Τέλος μία ἀδελφή της μὲ ἀπεκάλυψε τὸ μυστήριόν της. Ἡ νέα ἦτον ὡραιότητος ἐξαισίου, ἀλλ' ὅπερ μοὶ ἐφάνη ἀλλόκοτον, εἶχε γεννηθῆ μὲ ἕνα μόνον πόδα, καὶ ἡ ἔλλειψις αὕτη τὴν ἔκαμνε νὰ μοὶ ἀποποιῆται τὴν χεῖρά της, φοβουμένη μήπως μὲ ἐμπνεύσῃ ἀποστροφήν.

» Μαθὼν τοῦτο, ἀμέσως ἀπεφάσισα τί ἔδει νὰ πράξω, ἤτοι νὰ γίνω αὐτῆς ὅμοιος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, χάρις εἰς σέ, ἀξιότιμε Θηβενέτε, τὸ ἐπέτυχον.

» Ἐπανελθὼν εἰς Λονδῖνον μὲ τὴν ξυλίνην κνήμην μου ἔτυχον παραυτὰ τὴν χεῖρα τῆς Μὶς Ἀρλένης, διότι χάρις εἴς τινα ἐπιστολὴν, ἣν εἶχε προηγουμένως πέμψει, ἡ φήμη διεσπάρη ὅτι ἔθραυσα τὴν κνήμην μου πεσὼν ἔκ τινος ἵππου, καὶ ὅτι τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἔχρῃζεν ἐκτομῆς. Τὴν ἐπαύριον τοῦ γάμου τῇ ἐξεμυστηρεύθην κατὰ πρῶτον τὴν θυσίαν, ἣν ἔκαμα διὰ νὰ ἐπιτύχω τὴν χεῖρά της. Ὁ ἔρως της ηὔξησεν ἔτι πλέον. Ὦ δόκτορ! ἤθελον ἀπολέσει καὶ δέκα κνήμας χωρὶς θλῖψιν καὶ πόνον, διὰ νὰ ἀπολαύσω τὴν Ἀμαλίαν μου.

» Μόνος ὁ θάνατος δύναται νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην ἣν σοὶ χρεωστῶ. Ἐλθὲ νὰ σ' ἴδωμεν εἰς Λονδῖνον, καὶ ὅταν γνωρίσῃς τὸν ἄγγελον τοῦτον τῆς ζωῆς μου, εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλεις φθονήσει τὴν ἀφροσύνην μου.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΕΜΠΛΗΣ.

Ὁ δόκτωρ πολὺν χρόνον ἐδείκνυε τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἰς τοὺς φίλους του διηγούμενος καὶ πάντα, ὅσα προηγήθησαν, ἀλλ' οὐδέποτε ἄνευ τοῦ ἐπιλόγου τούτου· « εἶναι τρελλότερος παρὰ ποτέ.»

Καὶ ἀπήντησε διὰ τῆς ἑπομένης ἐπιστολῆς·

« Κύριε Τέμπλε,

» Σᾶς εὐχαριστῶ διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ ἐνθύμησίν σας, τὴν ὄντως βασιλικὴν, διότι δὲν δύναμαι ἄλλως νὰ ὀνομάσω ποσότητας ἀρκετὰ μεγαλειτέρας τῆς πρὸς ὑμᾶς μικρᾶς ὑπηρεσίας μου.

» Σᾶς συγχαίρω διὰ τὸν γάμον ὑμῶν μετὰ τῆς ἀξιοθαυμάστου συμπολίτιδός σας. Τῇ ἀληθείᾳ ἤθελον ἐπιθυμήσει καὶ ἐγὼ νὰ ἀφαιρέσω μίαν κνήμην ὅπως ἀποκτήσω γυναῖκα τόσον ὡραίαν καὶ ἐνάρετον, ἐὰν ἠμπόρουν νὰ πιστεύσω ὅτι δύναταί τις νὰ ἦναι εὐτυχέστερος ἔχων μίαν κνήμην ὀλιγώτερον. Καὶ ὁ Ἀδὰμ ἀπώλεσε μίαν πλευρὰν διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν Εὔαν καὶ πολλοὶ μετ' αὐτὸν ἐρριψοκινδύνευσαν τὰ ὀστᾶ των, τὴν κεφαλὴν των αὐτὴν, χάριν τῶν ὡραίων των. Ἀλλὰ μὲ ὅλους τοὺς ἰσχυρισμούς, μὴ μὲ κατηγορήσητε ἐπιμένοντα εἰς τὴν πρώτην γνώμην μου. Πιθανότατα νὰ ἔχετε δίκαιον πρὸς τὸ παρὸν διότι εἶσθε εἰσέτι ὑπὸ τὰ θέλγητρα τῆς σελήνης τοῦ μέλιτος . . . Ἀλλ' ἔχω καὶ ἐγὼ ἐπίσης δίκαιον, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι χρειάζεται καιρὸς διὰ νὰ δικαιολογήσω τὴν γνώμην μου, διότι ἀναγκαῖοι χρόνος πάντοτε εἰς τὸ νὰ γνωρίσωμεν τὰς ἀληθείας, αἵτινες ἀπογοητεύωσι τὰς πλάνας μας καὶ τὴν φιλοτιμίαν μας.

» Ἐνθυμηθῆτε, κύριε, ὅτι ἐὰν τὸ προφορικὸν δὲν μὲ ἀπατᾷ (καὶ εἴθε νὰ ἠπατώμην) πρὶν παρέλθωσι δύο ἔτη ἀπὸ τῆς σήμερον θέλετε ἀρχίσει νὰ ἐπιθυμῆτε ὥστε ἡ ἐκτομὴ νὰ ἐγένετο κατωτέρω τοῦ γόνατος· μετὰ τρία ἔτη θὰ φρονῆτε ὅτι σᾶς ἤρκει ἐὰν ἀποβάλε-

τε μόνον τὸν πόδα· μετὰ τέσσαρα ἔτη θέλετε ὁρκισθῆ ὅτι ἤρκει ἡ ἀπώλεια μόνον τοῦ μεγάλου δακτύλου τοῦ ποδὸς καὶ πρὶν τοῦ τέλους τοῦ πέμπτου ἔτους θέλετε λυπηθῆ διὰ τὴν θυσίαν καὶ τοῦ μικροῦ μόνον δακτύλου.

»Ταῦτα πάντα, πιστεύσατέ με, λέγω χωρὶς κἂν νὰ σᾶς δείξω ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τῶν ὑψηλῶν προτερημάτων τῆς κυρίας Τέμπλης. Ἡ ὡραιότης καὶ ἡ ἀρετὴ δὲν εἶναι προτερήματα τόσον ἐφήμερα, ὅσον ἡ κρίσις τοῦ ἀνθρώπου Εἰς τὴν νεότητά μου ἤθελον εὐχαρίστως ἐκθέσει τὴν ζωήν μου διὰ τὴν φιλτάτην μου, ἀλλ' οὐδέποτε ἤθελα θυσιάσει κνήμην. Οὐδέποτε ἤθελα μετανοήσει ὅτι ἀπώλεσα ἐκείνην, ἀλλ' ἀκαταπαύστως ἤθελα μετανοεῖ διὰ τὴν ἀπώλειαν ταύτης. Καὶ ἐὰν ποτε ἤθελον πράξει τοιοῦτόν τι ἤθελον εἰπεῖ βεβαίως· «Θηβενέτε, φίλε μου, ἔκαμες μίαν παραφροσύνην ἀκατονόμαστον!»

Ἔχω τὴν τιμὴν κτλ.

Γ. ΘΗΒΕΝΕΤΟΣ.

Κατὰ τὸ 1793 ὁ δόκτωρ Θηβενέτος φυγὼν εἰς τὸ Λονδῖνον διὰ πολιτικοὺς λόγους, ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ σὶρ Κ. Τέμπλη, ὅστις φιλοφρόνως τὸν ὑπεδέχθη.

— Καλῶς ὡρίσατε, κύριε Θηβενέτε, ἀνεφώνησεν ὁ Κάρολος Τέμπλης. Συγχωρήσατέ με ἐὰν ἐπαναλαμβάνω τὸν σκίμποδά μου, ἡ κατηραμένη ξυλίνη κνήμη μου δὲν ἐνεργεῖ πάντοτε καλῶς. Ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας, ἀξιότιμε φίλε μου, ἤλθατε νὰ ἴδητε ἐὰν μετεμελήθην διὰ τὰς παραξενίας μου.

— Ὢ! ὄχι, εἶμαι φυγὰς ἐκ τοῦ τόπου μου, καὶ ἦλθα νὰ ζητήσω προστασίαν.

— Καὶ λοιπόν, φίλε μου, δὲν θέλω νὰ ζητήσετε ἄλλο ἀπὸ τῆς οἰκίας μας ἄσυλον, διότι εἶσθε ὁ σοφὸς τῶν σοφῶν Τὴν στιγμὴν ταύτην, φίλτατε φίλε, ἤθελον εἶσθαι ναύαρχος, ἐὰν ἡ κατάρατος αὕτη ξυλίνη κνήμη δὲν μὲ ἀπέκλειε τοῦ δικαιώματος τούτου. Τοὐλάχιστον ἤλθετε νὰ μὲ δώσετε παρηγορίας.

— Ἀλλά, κύριε Τέμπλε, ὁ ἄγγελος τοῦ βίου σας δὲν εἶναι ἄγγελος παρήγορος;

— Ὢ! ὁ ἄγγελος ἐπέταξεν, ἡ ξυλίνη κνήμη τὸν ἐμποδίζει νὰ χορεύῃ καὶ σχολάζει εἰς τὸ παιγνίδιον καὶ εἰς τὰ σκάνδαλα δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ τὴν ἐπαναφέρω εἰς τὸ καθῆκόν της. Ἐν τούτοις εἶναι ἀρκετὰ καλὴ κυρία . . . Εἰς τὸ εἶδός της,

— Λοιπὸν ἐν ἑνὶ λόγῳ, εἶχον δίκαιον;

— Φεῦ! μάλιστα, φίλτατε δόκτορ, καὶ ἔλαβα διὰ τοὺς υἱούς μου τὴν ἑξῆς παραγγελίαν· «Μὴ κάμνετε ποτὲ διὰ μίαν γυναῖκα θυσίαν ἀνεπανόρθωτον. Κόψετε, διὰ νὰ τῇ εἶσθε ἐράσμιος, τὴν κόμην σας, τὸ γένειόν σας καὶ τοὺς ὄνυχάς σας, πολλὰ καλά! διότι ταῦτα ἐπανέρχονται πάλιν, πρὶν ἢ λυπηθῆτε τὴν στέρησίν των. Ἀλλ' οὐδέποτε θυσιάσατε δι' αὐτὴν κνήμην ἢ βραχίονα, ἔστω καὶ ἄγγελος αὕτη, ὡς ἡ μήτηρ σας.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μετάφρασις)

ΖΩΗΣ Σ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ.

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος Θ'. Σελ. 419.)

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ὢ! ὄχι! ποτέ! ποτέ! δὲν θὰ γίνῃ τοῦτο! (δραμοῦσα εἰς τὸ παράθυρον τὸ δεξιόθεν) Χαμάρετε! Χαμάρετε! μὴ ἔλθῃς! διότι ὁ θάνατος, ἡ αἰχμαλωσία σὲ περιμένουσιν. Ὢ Θεέ μου! δὲν μὲ ἀκούει! Ἰδού, προχωρεῖ ὁλονέν. Χαμάρετε!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Θὰ μᾶς καταστρέψῃ αὐτή, Ρουϊμοῦνδε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Θὰ σιωπήσῃς λοιπόν, ἀθλία! (σύρει αὐτὴν ἐκ τοῦ παραθύρου)

ΕΥΤΥΧΙΑ

(περιμένει ἵνα δράμῃ εἰς τὸ παράθυρον). Ἄφες με!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σιώπα! σὲ λέγω! (ἱστάμενος πρὸ αὐτῆς) ὕπαγε, φύγε ἐντεῦθεν!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

(Σύρων αὐτὴν πρὸς τὸ βάθος). Φύγε!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἀφήσατέ με, κακοῦργοι!

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Τί νὰ πράξωμεν!

ΕΥΤΥΧΙΑ

(διαφεύγουσα τῶν χειρῶν των καὶ πηδῶσα εἰς τὸ παράθυρον). Μὴν εἰσέλθῃς ἐνταῦθα, Χαμάρετε! εἶναι Φράγκοι!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Θὰ σιωπήσῃς λοιπόν! (προσπαθεῖ νὰ τὴν σύρῃ).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

(ἔξωθεν) Ἔφθασα, Ραϊμοῦνδε!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἄφες με! ὄχι! δὲν θὰ σιωπήσω! Χαμ...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τότε λοιπὸν λάβε! (πλήττει αὐτὴν δι' ἐγχειριδίου).

ΕΥΤΥΧΙΑ

(πίπτουσα) Εἰς τὴν καρδίαν! ἆ! (ἐκπνέει).

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ

Ραϊμοῦνδε, τί ἔπραξες;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἦτο τὸ μόνον μέσον. Προετοιμάσθητι τώρα νὰ παίξῃς τὸ πρόσωπόν σου.

(ὁρμᾷ εἰς τὴν σκηνὴν ὁ Χαμάρετος δεξιόθεν).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ, ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ, ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ εἶτα ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ καὶ ΣΓΟΥΡΟΣ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἄρχον Βιλλαρδουῖνε! Ἆ!.... ἓν πτῶμα!... ἡ Εὐτυχία...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἰδοὺ ὁ φονεύς της! (δεικνύει τὸν Βιλλαρδουῖνον).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἆ! κακοῦργε, σὲ κρατῶ τέλος! (πλησιάζων πρὸς τὴν Εὐτυχίαν) ὦ κόρη ἀθώα καὶ ἁβρὰ, θῦμα ἐλευθερίας ὑποφωσκούσης καὶ τυραννίας καταβαλλομένης.., Ἆ! συνέρχεται!

ΕΥΤΥΧΙΑ

Ἦλθες, Χαμάρετε!.... Οὐαὶ εἰς σέ!... Σὲ ἠγάπων, Λέων, καὶ μὲ ἐφόνευσαν... φονεύς μου... εἶναι... ὁ... (ἐκπνέει).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Παρεφρόνησεν ἡ δυστυχής!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὢ! κοιμήθητι τὸν νήδυμον ὕπνον τῆς ἀναπαύσεως, κόρη ἄμοιρος, ἄνθος προώρως ἐκσπασθέν! διότι θὰ λάβῃς πλήρη ἐκδίκησιν. Ὀρκίζομαι ἐπὶ τοῦ ἀψύχου τούτου σώματός σου ἢ νὰ σὲ ἐκδικήσω ἢ νὰ ἀποθάνω!... τύραννε τῆς πατρίδος μου...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἀνωφελεῖς οἱ λόγοι!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἀνωφελεῖς! Δύο τῶν τολμηροτέρων ὁπλαρχηγῶν τοῦ Μωρέως τῶν μᾶλλον ἀσπόνδων αὐτοῦ ἐχθρῶν μὲ συνοδεύουσιν. Ἀφοῦ μὲ διδάσκεις τὸ πολύτιμον τοῦ χρόνου πρέπει νὰ ἔλθωσιν ἀμέσως! (στρέφεται πρὸς τὰ δεξιὰ προσκήνια, οὕτως ὥστε δὲν βλέπει τὰ ἐν τῇ σκηνῇ) Δοξαπατρῆ, Σγουρέ! Ἔλθετε! ὁ τύραννος συνελήφθη!

(Ἐνῷ ὁ Χαμάρετος ἔχει ἐστραμμένα τὰ νῶτα πρὸς τὴν σκηνήν, συμβαίνουσι τὰ ἑξῆς μεταξὺ τοῦ Ραιμούνδου καὶ Βιλλαρδουίνου).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Προσποιήθητι ὅτι μὲ κτυπᾷς καὶ πήδησον τοῦ παραθύρου ἐκείνου. (διαπληκτίζονται· ὁ Βιλλαρδουΐνος κατενέγκῃ τραυμα ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ Ραϊμούνδου· καὶ εἶτα πηδᾷ ἐκ τοῦ παραθύρου). Βοήθειαν, Χαμάρετε! ἆ!

(Εἰσορμῶσι δεξιόθεν ὁ Δοξαπατρῆς καὶ ὁ Σγουρός· ὁ Χαμάρετος στρέφεται ἔκπληκτος)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τί ἔπαθες, Ραϊμοῦνδε!... Κατάρα! ἐδραπέτευσεν!

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ, ΣΓΟΥΡΟΣ

Ἐδραπέτευσεν!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ναί! ἐδραπέτευσε πληγώσας με! Πλήν, φύγωμεν εἰς τοῦ Λύκου τὸ Σπήλαιον ἵνα σώσωμεν κἂν τὴν ζωήν μας.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Κατεστράφημεν!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Θαρρεῖτε! τὸ σύνθημα θὰ δοθῇ ἀπόψε καὶ ὅλη ἡ Πελοπόννησος πρέπει νὰ ἐγερθῇ! Πῦρ καὶ σίδηρον, πόλεμον ἀμείλικτον ἂς προσφέρωμεν εἰς τὸν Βιλλαρδουΐνον ἀνακράζοντες ὅλοι ὁμοῦ· Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ν ἢ θ ά ν α τ ο ν!

ΟΛΟΙ

Ἐ λ ε υ θ ε ρ ί α ν ἢ θ ά ν α τ ο ν!

(Ἀπερχομένων αὐτῶν δρομαίως δεξιόθεν, καταπετάννυται ἡ αὐλαία).

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΟΙ ΣΥΝΩΜΟΤΑΙ

—

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ Ε'.

Ἡ σκηνογραφία παριστᾷ τὸ Σπήλαιον τοῦ Λύκου — Ἀριστερόθεν εἴσοδος. — Δεξιόθεν καὶ πρὸς τὸ βάθος σχισμάδες· ἔξωθεν μεγάλη πυρὰ δι' ἧς φωτίζεται τὸ ἄντρον

— ═ —

ΣΚΗΝΗ Α΄.

ΣΥΜΕΩΝ, ΔΗΜΟΣ, ΧΑΡΙΛΑΟΣ, ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ, Α΄. καὶ Β΄. ΣΥΝΩΜΟΤΗΣ.

(Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς α. καὶ β΄. σκηνῆς ἀκούεται ὁ σκοπὸς φωνῶν ἔξωθεν κατὰ διαλείμματα· «τίς εἶ;» καὶ ἑτέρα φωνὴ ἀνταποκρινομένη «Μωρέας καὶ Ἐλευθερία» καὶ ὁλονὲν προσέρχονται συνωμόται.)

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Φαίνεται ὅτι τὸ δένδρον ὡρίμασε καὶ συγκαλοῦνται οἱ λέοντες. Ἀπὸ τὸ σπήλαιον θὰ προσελθωσιν οἱ λέοντες.

ΔΗΜΟΣ

Ναί! ἦλθεν ἡ ὥρα. Ἐτελείωσαν τὰ δεινά μας. Ἀντὶ τῆς αἰσχύνης θὰ ποτισθῶμεν ἐκδίκησιν. Ἀλλὰ πῶς ἀκόμη δὲν ἔφθασεν ὁ συγκαλέσας ἡμᾶς· Εἴμεθα πολυάριθμοι, ὅλοι ἕτοιμοι, ἀλλὰ ποῦ εἶναι ὁ ἀρχηγὸς ἡμῶν.

(Εἰσέρχονται ὁ Σωτήριος, ἡ Ἑλένη, ὁ Αἰμίλιος).

—:—

ΣΚΗΝΗ Β΄.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ, ΕΛΕΝΗ, ΑΙΜΙΛΙΟΣ καὶ οἱ ἄνω.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ὁ ἀρχηγὸς ἡμῶν τὴν ὥραν ταύτην καταφέρει τὸ καίριον τραῦμα κατὰ τῆς Φραγκοκρατίας.

ΟΛΟΙ

Πῶς;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Εἰπὲ σύ, Αἰμίλιε. Τὴν φωνήν μου, πνίγει ἡ συγκίνησις καὶ ἡ κόπωσις.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Αὐτὴν τὴν ὥραν ὁ Χαμάρετος ἴσως πρoάγγελος τῆς ἐλευθερίας μας, σύρει δι' ἐνταῦθα τὸν ἐκπροσωποῦντα τὴν τυραννίαν ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. Ἐνετείλατο δὲ ἡμῖν καὶ τα ἑξῆς· Ὑπάγετε εἰς τοῦ Λύκου τὸ Σπήλαιον, ἀναγγείλατε εἰς ἅπαντας ὅτι ὁ Βιλλαρδουῖνος συλλαμβάνεται τὴν ὥραν ταύτην καὶ ἂς μένωσιν ἥσυχοι διὰ τὴν ἀργοπορίαν μου. Ἐὰν ὅμως ἐντὸς μιᾶς ὥρας δὲν ἐπανέλθω, εἰς τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ τὸ ἐρημοκκλήσιον εὑρίσκονται κρυπτόμενοι πεντακόσιοι Λάκωνες· αὐτοὺς παραλάβετε καὶ ἔλθετε νὰ μὲ εὕρητε ἀφοῦ ἀνάψητε ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὠλένου τὸ σύνθημα τοῦ πολέμου τὰς τρεῖς πυράς!

ΔΗΜΟΣ

Ὁ Χαμάρετος δὲν ἀποτυγχάνει ποτέ

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ναί! εἶναι συνετὸς ἅμα καὶ γενναῖος

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἴσως ἔχομεν τὸν Βιλλαρδουῖνον εἰς χεῖράς μας ἐντὸς ὀλίγου. Ἡ ἐλευθερία μας θὰ ἀναλάμψῃ λοιπόν.

ΣΥΜΕΩΝ (τῷ Σωτηρίῳ).

Τίς εἶναι ὁ νέος αὐτός;

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Εἶναι νέος ἀγνώστου καταγωγῆς ἀνατραφεὶς παρὰ τοῦ Ραϊμούνδου.

ΣΥΜΕΩΝ

(Πόσον ὁμοιάζει τὸν Λέανδρόν μου!)

ΕΛΕΝΗ

(Θεέ μου! εὐδόκησον ἵνα ὁ Χαμόρετός μου θριαμβεύσῃ!)

ΣΥΜΕΩΝ

Φίλοι, ἐπέστη ἡ ὥρα καθ' ἣν πρέπει νὰ ἐγείρωμεν ὑπερήφανον τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας, ἐγερθῶμεν ἀπὸ τὸν λήθαργον εἰς ὃν εἴμεθα βεβυθισμένοι. Μάχεσθε ὅθεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος μέχρι τῆς τελευταίας πνοῆς σας καὶ ἐγὼ μακρόθεν θυμήρεις εὐχὰς θὰ ἀναπέμπω πρὸς τὸν Ὕψιστον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἱεροῦ μας σκοποῦ. Καὶ τώρα κλίνοντες τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου δεηθῶμεν ἵνα ὁ αὔριανὸς ἥλιος φωτίσῃ τὴν ἡμέραν τῆς λυτρώσεώς μας καὶ εἴθε ἡ ἡμέρα τῆς αὔριον νὰ ἦνε ἡμέρα τῆς ἐλευθερίας δι' ὅλον τὸν Μωρέα.

ΟΛΟΙ

(γονυκλινεῖς) Εἴθε!

ΣΥΜΕΩΝ

Ναί! Παντεπόπτα Πλάστα, ἡμεῖς τὰ προσφιλῆ σου τέκνα τὴν ἐλευθερίαν μας γονυκλινεῖς ἐξαιτούμενοι ἐπικαλούμεθα ἐφ' ἡμῶν τὴν παντοδύναμον ἐπίνευσίν σου... Θεὲ τῶν μαχῶν εὐλόγησον τὰ ὅπλα τῶν σκαπανέων τούτων τῆς τυραννίας καὶ δὸς αὐτοῖς ῥώμην ἀκαταμάχητον. Ἐγὼ ἐν ὀνόματί σου, Πλάστα τοῦ παντός, εὐλογῶ αὐτοὺς ἐπικαλούμενος τὸ ἔλεός σου ἐπ' αὐτῶν.

(Ὅλοι μένουσι γονυκλινεῖς ὑπὸ τὴν εὐλογίαν τοῦ Συμεών· μικρὰ σιγή· βροντᾷ· ἀνόρθούμενοι ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον).

ΔΗΜΟΣ

Ὁ Θεὸς ἡμῶν, Συμεών, ἐπήκουσε τὰς εὐχάς σου. Ἡ βροντὴ αὕτη ἡ ἐν μέσῳ τῆς γαλήνης τῆς ἠρέμου ταύτης νυκτὸς ἠχήσασα εἶναι ὁ προάγγελος τῆς ἐλευθερίας μας.

ΣΥΜΕΩΝ

Ναί, Δῆμε, μᾶς ἐπήκουσεν! Ὁρκισθῆτε τώρα ὅτι θέλετε χύσει μέχρι τελευταίας ῥανίδος τὸ αἷμά σας ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἀνωφελὴς ὁ ὅρκος! Ὅρκων ἀνάγκην ὁ Ἕλλην δὲν ἔχει. Ἀφήσωμεν τοὺς ὅρκους εἰς τοὺς χαμερπεῖς καὶ ποταπούς. Τί δὲ τοσοῦτον ἐξευτελίσθημεν ὥστε ἀνάγκην ὅρκων ἔχομεν ἵνα χύσωμεν τὸ αἷμά μας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος μας ἢ ἡ δουλεία τοσοῦτον μᾶς ἐχαύνωσεν ὥστε καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεανθρώπου Σωτῆρος τὸ ῥητὸν νὰ λησμονήσωμεν.

ΣΥΜΕΩΝ

Ἔχεις δίκαιον!

ΔΗΜΟΣ

Εἰπέ με, Χαρίλαε, τί νέα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν;

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Τὰ πάντα αἴσια. Οἱ εἰς τὴν φωνήν μας τὸ πρῶτον πεισθέντες ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν συνηθροίσθησαν καὶ κρύπτονται ἀπὸ χθὲς ὀρεσίβιοι ἐντὸς τῶν φαράγγων.

ΔΗΜΟΣ

Ὁ δὲ λαός;

ΧΑΡΙΔΑΟΣ

Ὁ λαὸς ὅλος ὡσεὶ προαισθανόμενός τι σιωπᾷ, πλὴν σιωπᾷ γογγύζων καὶ ἀπειλῶν τοὺς Φράγκους.

ΔΗΜΟΣ

Ἐκ δὲ τῆς Μεσσηνίας, Ἀριστόδημε!

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἡ ἡρωικὴ γενεὰ τοῦ Ἀριστομένους δὲν ἐλησμόνησε τὴν καταγωγήν της. Καὶ ταύτην τὴν ὥραν ἴσως οἱ Μεσσήνιοι πολιορκοῦσι τοὺς Φράγκους ἐν τῇ Ἰθώμῃ!

ΧΑΡ. ΔΗΜ. ΣΥΜ. ΣΩΤ.

Πῶς;

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἵν' ἀπελευθερώσωσι τρεῖς ὁπλαρχηγοὺς κρατηθέντας βίᾳ, διότι ἀπήντησαν μὲ σίδηρον εἰς τὰς αἰσχρὰς προτάσεις ἑνὸς Φράγκου, ζητοῦντος νὰ διακορεύσῃ τὴν θυγατέρα ἑνὸς ἐξ αὐτῶν.

ΔΗΜΟΣ

Ἰδέ! ἰδέ! οἱ ἄθλιοι! δὲν ἀπαυδῶσι κἄν! καὶ εἴμεθα ἡμεῖς ὑποτελεῖς αὐτῶν! ὤ! εἶναι αἶσχος! (σιγή).

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Γνωρίζετε τὸ νεώτερον;

ΧΑΡΙΔΑΟΣ

Ὁποῖον;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ὁ Βιλλαρδουῖνος χαρίζει τρεῖς καλὰς κόρας εἰς τὸν φέροντα αὐτῷ τὴν κεφαλὴν τοῦ πατρος τῆς μάρτυρος Ἀγλαΐας!

ΣΥΜΕΩΝ

(Ὤ! ἡ γλυκεῖά του φωνὴ πόσον μὲ θέλγει!)

ΔΗΜΟΣ

Θὰ τὴν λάβῃ! ἂς ἔλθῃ νὰ τὴν λάβῃ!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Μὴ εἶσαι ὁ πατὴρ τῆς Ἀγλαΐας; ὤ, συγχώρει, συγχώρει με, ἐὰν πληγὴν τοῦ στήθους σου ἀνέξεσα!

ΣΥΜΕΩΝ

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο μοὶ ἐνθυμίζει ἄλλο τι συμβὰν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀμφίσσης πρὸ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Τῆς Ἀμφίσσης εἶπες; εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐκεῖθεν.

ΕΛΕΝΗ

Πῶς, Αἰμίλιε, εἶσαι Ἕλλην;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Καὶ μὴ δὲν ὁμοιάζω ἀυτούς! Ἐὰν ἀνετράφην πλησίον τῶν Φράγκων, δὲν ἔμαθον ὅμως ἐκεῖ νὰ λησμονῶ τί εἶμαι. Ναὶ ἐκ Σαλώνων εἶμαι καὶ τοὺς γονεῖς μου ἔχασα κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τὴν ὁποίαν ἀνέφερες. Μὴ περὶ αὐτῶν ἤθελες νὰ εἴπῃς;

ΣΥΜΕΩΝ

Ἐκ Σαλώνων; Πλὴν πρὸς Θεου, ὦ νέε μου, ποῖοι ἦσαν οἱ γονεῖς σου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Δὲν τοὺς ἐγνώρισα.

ΣΥΜΕΩΝ

Πλὴν πῶς εἰξεύρεις ὅτι κατάγεσαι ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Θέλεις νὰ μάθῃς τὴν καταγωγήν μου! ἔστω! σοὶ τὴν διηγοῦμαι· τὸ ἱστορικὸν αὐτῆς ἐνετυπώθη εἰς τὴν μνήμην μου ὑπὸ τῶν παραλαβόντων με. Ἤμην διετὴς ὅτε ἡ ἐπανάστασις τῶν Σαλωνιτῶν ἐξερράγη. Ὁ πατήρ μου καταγόμενος ἐκ μαχητῶν προσέτρεξεν ἐκεῖ ὅπου καὶ ἄλλοι συναγωνισταί του ἔπιπτον θύματα εὐγενῆ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Ἡμέραν τινὰ ἀρχαῖός τις φίλος του ἦλθε νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν μητέρα μου ὅτι ὁ πατήρ μου ἔπεσεν εἰς τὴν μάχην συστήνων εἰς αὐτὸν τὴν σύζυγόν του καὶ ἐμέ. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως καὶ ὁ φίλος αὐτὸς ἐφονεύθη καὶ ἡμέραν τινὰ ἀποφράδα οἱ Φράγκοι καταλαβόντες ἡμᾶς ἐφόνευσαν καὶ τὴν δύσμοιρον μητέρα μου ἀνηλεῶς. Ἐγὼ παρελήφθην ὑπὸ εὐσπλάγχνων χειρῶν καὶ ἔμαθον νὰ σέβωμαι τὴν μνήμην τῶν γονέων μου. Τὸ μόνον τιμαλφὲς κειμήλιον ὅπερ μοὶ ἐκληροδότησαν ἦτο περίαπτόν τι περὶ τὸν λαιμὸν ὅπερ καὶ ἔχω ἔτι. Ἔμεινα ὅθεν ὀρφανός, ἐγκαταλελειμμένος παρὰ πάντων ὅτε ἡμέραν τινὰ ἐνῷ ἔμελλον νὰ ἀποθάνω τῆς πείνης νέα τις ἰδοῦσά με εἰς τὰς ὁδοὺς παλαίοντα κατὰ τῆς ἀγωνίας τοῦ θανάτου μὲ παρέλαβε καὶ μὲ ἀνέθρεψεν. Ἦτο ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ραϊμούνδου.

ΣΥΜΕΩΝ

Καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γονέων σου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Δὲν τὰ ἔμαθον ποτέ.

ΣΥΜΕΩΝ

Καὶ τὸ ὄνομα αὐτὸ τὸ ὁποῖον φέρεις εἶναι τὸ ἀρχικόν σου;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ὄχι! εἶχον ἓν ἄλλο δια τοῦ ὁποίου οἱ συνομήλικές μου μὲ ἐκάλουν... ἀλλὰ παρῆλθεν ἔκτοτε πολὺς καιρὸς καὶ τὸ ἐλησμόνησα! .. ἄ! ... πλὴν ὄχι · .. δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἐνθυμηθῶ.

ΣΥΜΕΩΝ

(τρεμούσῃ τῇ φωνῇ) Μὴ ἦτο... Λέανδρος ...

(διαφαίνονται εἰς τὸ βάθος ὁ Χαμάρετος, ὁ Ραϊμοῦνδος, ὁ Σγουρὸς καὶ ὁ Δοξαπατρῆς)

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Λέανδρος! ... ὤ, ναί! Λέανδρος... Λέονδρος ὠνομαζόμην.

ΣΥΜΕΩΝ

Και τὸ περίαπτον αὐτὸ τὸ ἔχεις;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ναί.

ΣΥΜΕΩΝ

Δεῖξέ μέ το!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Διατί;

ΣΥΜΕΩΝ

Σὲ παρακαλῶ.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ἰδοὺ αὐτό! (ἐξάγει ἐκ τοῦ κόλπου του σταυρόν τινα) ὤ! ἄφες με πρῶτον νὰ τὸ ἀσπασθῶ! (γονυκλινῶν) ὦ μῆτέρ μου, ὦ πάτέρ μου εἰς οὐρανοὺς ἀποπτάντες καὶ μὴ ἀφήσαντές με ἄλλην κληρονομιαν, ἢ τὸν ἐσταυρωμένον, τὴν παρηγορίαν τῶν τεθλιμμένων, ἐπέπρωτο λοιπὸν νὰ μὴ σᾶς ἴδω ποτὲ ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου . . . Ἰδού!

ΣΥΜΕΩΝ

Ἆ! εἶναι αὐτό! ὦ Λέανδρε, υἱέ μου, υἱέ μου!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Πῶς;

ΣΥΜΕΩΝ

Ναί! εἶμαι ὁ πατήρ σου, υἱέ μου!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Πάτερ μου!

(ἐναγκαλίζονται κατασπαζόμενοι).

ΣΥΜΕΩΝ

Ναί! εἶμαι ὁ πατήρ σου! ὁ Θεὸς δὲν μὲ ἐκάλεσε πλησίον του κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Σαλώνων, δὲν ἐφονεύθην! μὲ ἄφησε να ζήσω ἵνα σὲ ἐπανεύρω. Ὦ τέκνον μου πολυφίλητον!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ὦ πάτερ μοο, σὲ ἐπανεῦρον τέλος! Εὐχαριστῶ τὸν Θεόν! (ἐναγκαλίζονται)

ΔΗΜΟΣ

Ἀνεξιχνίαστοι αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου! Ἡ ἐπανάστασις ἐχώρισε τὸν πατέρα τοῦ υἱοῦ, ἡ ἐπανάστασις πάλιν ἀποδίδει τὸν υἱὸν εἰς τὸν πατέρα.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Δὲν εἶμαι λοιπὸν ὀρφανός.

ΣΥΜΕΩΝ

Ὄχι, Λέανδρέ μου! εἶμαι πατήρ σου, εἶσαι υἱός μου.

(εἰσέρχονται ὁ Χαμάρετος, ὁ Δοξαπατρῆς, ὁ Σγουρὸς καὶ ὁ Ραϊμοῦνδος).

ΣΚΗΝΗ Β'.

Οἱ ἄνω καὶ ΧΑΡΙΛΑΟΣ, ΣΓΟΥΡΟΣ, ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ καὶ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἀνεῦρες τὸν πατέρα σου, Αἰμίλιε, ἡμεῖς κινδυνεύομεν νὰ γίνωμεν ὀρφανώτεροί σου!

ΣΥΜΕΩΝ

(ἀποσπώμενος τῶν ἀγκαλῶν τοῦ Αἰμιλίου) Τί εἶπας;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὁ Βιλλαρδουίνος ἐδραπέτευσε τῶν χειρῶν μας καὶ ἴσως τώρα βαδίζει καθ' ἡμῶν μαθὼν τὰ τῆς συνωμοσίας ἡμῶν ἐκ τῆς συλλήψεώς του. Πλὴν σιωπή! Δῆμε, ἔκρυψες τοὺς χθὲς παρουσιασθέντας!

(ἕπεται).

ΠΕΡΙ ΕΓΓΑΣΤΡΙΜΥΘΩΝ

—

Τὸ τόσον παράδοξον αὐτὸ φαινόμενον διὰ τοὺς ἀγνοοῦντας τὸ αἴτιον εἶναι πολὺ φυσικὸν διὰ τοὺς γινώσκοντας τὸν μηχανισμόν.

Ὁ ἐγγαστριμυθισμὸς δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἀκολούθως·

Ὁ Πειραματουργὸς ὠθεῖ τὸν ἀέρα τοῦ πνεύμονος πρὸς τὴν ἐπιγλωττίδα ἧς ἡ ὀπὴ εἶναι σχεδὸν κεκλεισμένη, τὸ καταπέτασμα τοῦ οὐρανίσκου εἶναι καταβιβασμένον. Ἡ ὤθησις εἶναι ὁτὲ μὲν ἀσθενής, ὁτὲ δὲ ἰσχυρὰ ἀναλόγως τοῦ σκοπουμένου ἀποτελέσματος.

Ὁ δεδομένος ἦχος προσκρούει εἰς τὸν θόλον τοῦ οὐρανίσκου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς πράξεως οἱ μεῖς τοῦ λάρυγγος, τοῦ φάρυγγος καὶ τὸ διάφραγμα συστέλλωνται, καὶ ἐνεργοῦσι διὰ τρόπου ἐνεργητικοῦ καὶ συντόνου. Τὸ στόμα εἶναι ἡμιάνοικτον ὅπως μετριάσῃ τὴν ἔξοδον τοῦ ἤχου. Ἡ γλῶσσα καὶ τὰ χείλη μόλις ἐκτελῶσι τὰς πρὸς ἄρθρωσιν τῆς λέξεως ἀπαιτουμένας κινήσεις.

Διὰ τῆς ἐνεργείας ταύτης, ἐννοεῖται ὅτι οἱ ἦχοι μὴ εὑρίσκοντες ἐλευθέραν ἔξοδον διὰ τοῦ φωνητικοῦ σωλῆνος, μένουσιν ὑπόκωφοι ὄπισθεν τοῦ καταπετάσματος τοῦ οὐρανίσκου καὶ τοῦ φάρυγγος. Ἡ φωνὴ εἶναι μᾶλλον ὑπόκωφος, ἧττον καθαρὰ καθότι εἶναι λίαν ἀσθενής. Ἡ ἐξασθένησις αὕτη ἐξαρτᾶται ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἐκπνοῆς ἥτις δέον νὰ ἦναι ἀνεσταλμένη καὶ ἐνίοτε πεπαυμένη. Ἡ φωνὴ εἶναι ὀλίγον ἠχηρᾶ καθότι τὰ χείλη τῆς ἐπιγλωττίδος εἶναι λίαν ἐντεταμένα. Αἱ ἀρθρώσεις αὗται εἶναι ἧττον καθαραί, ἐπειδὴ τὰ ὄργανα τῆς προφορᾶς ἐνεργοῦσιν ἐλάχιστον ἐν τῇ φωνῇ τοῦ ἐγγαστριμύθου. Τέλος ἐν τῷ τρόπῳ τούτῳ τοῦ ὁμιλεῖν, τοῦ ἀέρος ὠθουμένου πρὸς τὰ ἔσω τοῦ λαιμοῦ ἐν καιρῷ τῆς ἐκπνοῆς καὶ οὐχὶ ἔξωθεν ὡς κατὰ τὸν κοινὸν τρόπον, ἡ φωνὴ φαίνεται ὡς δῆθεν ἐρχομένη μακρόθεν.

Ἡ ἄλλοτε ἄγνοια τῆς ἀληθοῦς αἰτίας τοῦ ἐγγαστριμυθισμοῦ ἔδωκε πολλάκις ἀφορμὴν εἰς δόλους, συμβάντα λίαν παράδοξα καὶ τὰ μᾶλλον ἀστεῖα.

Ὁ Louis Bramant θαλαμηπόλος τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου τοῦ Α'. μετεχειρίσθη τὴν ἐγγαστριμυθικὴν ἰδιότητα αὐτοῦ πρὸς ἀπομίμησιν τῆς φωνῆς ἀνθρώπου πρὸ πολλοῦ ἤδη ἀποθανόντος, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διαβεβαιώσῃ τὴν χήραν ὅτι ὤφειλε νὰ τῷ δώσῃ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα της. Ὁ αὐτὸς Louis Bramant μετεχειρίσθη τὸ ἴδιον τέχνασμα ὅπως κατορθώσῃ νὰ τῷ μετριθῶσιν ἑκατὸν χιλιάδες φράγκων παρ' ἑνὸς τραπεζίτου.

Ὁ Abbé de La Chapelle ὅστις ἔγραψεν ὁλόκληρον τόμον ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ ἐγγαστριμυθισμοῦ παραθέτει τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον συμβᾶν ἐν τῇ παρουσίᾳ του.

Ὁ Σαὶντ-Ζὶλλ, χαρακτῆρος λίαν εὐτραπέλου, καὶ εἷς τῶν ἀρίστων ἐγγαστριμύθων τῆς ἐποχῆς του μὲ εἰσήγαγεν εἰς τὸ arriére magasin (ὄπισθεν δωμάτιον τοῦ ἐργοστασίου του) ὅπως μὲ καταστήσῃ μάρτυρα τῆς ἐπιτηδειότητος αὐτοῦ. Εκαθέσθημεν παρὰ τὴν ἑστίαν, ὅπου δὲν μὲ διέφυγε τὴν προσοχήν, καὶ ἐθεώρουν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον. Ἀφοῦ μὲ ἐδιηγήθη πολλὰς καὶ διαφόρους κωμικὰς σκηνὰς προξενηθείσας ἐκ τῆς ἐγγαστριμυθικῆς ἰδιότητός του, ἤκουσα νὰ μὲ κράζωσι κατ' ὄνομα λίαν εὐκρινῶς, ἀλλὰ τοσοῦτον μακρόθεν, καὶ δι' ἤχου φωνῆς τόσον παραδόξου ὥστε ἐθορυβήθην.

Ἐπειδὴ ἤμην ἤδη προειδοποιημένος τῷ εἶπον, μὲ ὁμιλεῖτε ἐγγαστριμυθικῶς; μὲ ἀπήντησε διὰ μειδιάματος, καὶ ἤκουσα καὶ ἐκ δευτέρου τὸ ὄνομά μου ἐξ ἄλλης διευθύνσεως. Ἡ φωνὴ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἤρχετο ἐκ τῆς στέγης τῆς οἰκίας. Ἔκαμε διάφορα τοιαῦτα πειράματα. Ἡ φωνή του ἐστρέφετο καθ' ὅλους τοὺς τρόπους, ἤρχετο ὁπόθεν ἤθελε, καὶ ἡ ἀπάτη ἦτο ἐντελής.

Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα σκηνὴ τοῦ αὐτοῦ ἐγγαστριμύθου εἰς ἣν παρευρέθην καὶ ἥτις μοὶ ἐπροξένησε πολὺν γέλωτα.

Ὁ Σαὶντ-Ζὶλλ ἐπεριδιάβαζεν ἡμέραν τινὰ μετ' ἀρχαίου τινὸς στρατιωτικοῦ ὅστις ἐβάδιζεν ἔχων τὸ σῶμα ἄκαμπτον, τὴν κεφαλὴν

ὑψωμένην, προεκβολὴν τοῦ στήθους μεγάλην, δὲν ὡμίλει καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ὁμιλῇ τις μετ' αὐτοῦ εἰμὴ περὶ μαχῶν, συνταγμάτων, φρουρῶν, μονομαχιῶν κλπ. Ὁ Σαὶντ-Ζὶλλ ὅπως περιστείλῃ κἄπως τὴν μανίαν ταύτην τῆς ταυτολογίας τοῦ συνοδοιπόρου του διενοήθη νὰ τῷ δώσῃ καὶ ἐκ μέρους του ἓν μικρὸν δεῖγμα τῆς τέχνης ἣν κατεῖχεν.

Οὐδεὶς διορθόνει καὶ διασκεδάζει τοσοῦτον καλῶς ὅσον ἀστεῖός τις ἐν ἐνεργείᾳ.

Ἐφθάσαμεν εἰς μέρος τι τοῦ δάσους τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ, καὶ ὁ στρατιώτης μας ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσεν ἐκ τοῦ ὕψους δένδρου τινὸς τοὺς λόγους τούτους·

« Δὲν γνωρίζει τις πάντοτε νὰ μεταχειρίζηται τὸ ξίφος ὅπερ φέρει.

Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ προπέτης; εἶπε πάραυτα ὁ στρατιωτικός.

Θὰ ἦναι ἴσως βοσκός τις ὅστις ἐκφωλεύει πτηνά, ἀπήντησεν ὁ ἐγγαστρίμυθος.

Εἶναι εἷς κακοήθης, εἷς οὐτιδανός, προσέθηκεν ὁ στρατιωτικὸς διὰ βραχείας φωνῆς, καὶ κινῶν ἀπειλητικῶς τὴν κεφαλήν.

« Π λ η σ ί α σ ο ν, ἐξηκολούθησεν ἡ φωνὴ ἥτις ἐφαίνετο ὡς νὰ κατήρχετο ἀπὸ τὸ δένδρον, φ ο β ε ῖ σ α ι.»

Ὤ, ὡς πρὸς αὐτὸ ὄχι», ἔκραξεν ὁ στρατιωτικός, καὶ χαμηλώσας τὸν πῖλόν του προητοιμάσθη εἰς ἐπίθεσιν.

Τί θὰ κάμῃς τῷ λέγει ὁ Σαὶντ-Ζὶλλ κρατήσας αὐτόν, θέλεις ἐμπαιχθῇ.

« Ἡ καλὴ στάσις δὲν εἶναι πάντοτε δεῖγμα ἀνδρίας, ἐξηκολούθησεν ἡ φωνή.»

Δὲν εἶναι ποσῶς ἡ φωνὴ βοσκοῦ, εἶπεν ὁ στρατιωτικὸς παρωργισμένος, θέλω κάμει νὰ μετανοήσῃ πάραυτα αὐτὸς ὁ ἄνανδρος διὰ τὴν αὐθάδειάν του.

« Ἀπόδειξις ὁ Ἕκτωρ φεύγων τὸν Ἀχιλλέα», εἶπεν ἡ φωνὴ καταβαίνουσα πρὸς τὴν ῥίζαν τοῦ δένδρου.

Ὁ στρατιωτικὸς μὴ δυνάμενος πλέον νὰ κρατήσῃ τὴν ὀργήν του, σύρει πάραυτα τὸ ξίφος του τὸ βυθίζει ἐπανηλειμμένως εἰς τὸ πύκνωμα ἑνὸς θάμνου, ἐνῷ δὲ ἐνηγκαλίζετο τὸν κορμὸν τοῦ δένδρου, ἐξέρχεται εἷς κύνικλος ὅστις ἐν τῷ ἅμα ἔφυγε δι' ὅλης τῆς ἰσχύος τῶν σκελῶν του.

Ἰδοὺ ὁ Ἕκτωρ, τῷ λέγει ὁ Σαὶντ Ζὶλλ καὶ σεῖς ὁ ἀνδρεῖος Ἀχιλλεύς.

Ὁ ἀστεϊσμὸς οὗτος ἤρκεσε νὰ καταπραΰνῃ τὴν μανίαν τοῦ στρατιωτικοῦ, καὶ ἐγελάσαμεν ἀπὸ καρδίας διὰ τὸ ἀλλόκοτον αὐτὸ συμβάν.

ΑΡ. ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ.

Paul Sauniere

Ο ΜΝΗΣΤΗΡ ΤΗΣ ΝΕΚΡΑΣ.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ.

Γνωρίζετε βέβαια τὴν Βρίην(1) τὴν ὁμαλὴν ταύτην ἀλλ' οὐχὶ μονότονον χώραν, ἥτις ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σειρᾶς ὀρέων, ἄνευ οὐδεμιᾶς καὶ τῆς μᾶλλον ἀνεπαισθήτου τοπικῆς ἀνωμαλίας, ἠδυνήθη νὰ καταστῇ σχεδὸν ζωγραφική. Οὐδεὶς δύναται νὰ διαφιλονεικήσῃ τὴν γονιμότητα αὐτῆς ἥτις βεβαίως ἐστὶν ὁμολογουμένη. Ἕκαστος γνωρίζει ὅτι ἡ Βρίη εἶναι εἷς τῶν μεγάλων τῆς Γαλλίας σιτοβολώνων καὶ ὅτι εἷς τῶν καθ ἡμᾶς ἐνδόξων διπλωματῶν, δὲν ἐδίστασε νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸν παχὺν καὶ εὔοσμον αὐτῆς τυρόν, ὅστις ἀπολαμβάνει σήμερον παγκοσμίου φήμης. Ὁμιλοῦμεν μόνον περὶ τῶν μεγαλοπρεπῶν ἰδιοκτησιῶν αἵτινες καλύπτουσιν αὐτήν, τῶν ἀπειραρίθμων ἐπαύλεων καὶ περὶ τῶν συστάδων ὑψηλῶν καὶ ἀγρίων δένδρων δι' ὧν κατώρθωσε νὰ μετριάσῃ, ποικίλλῃ καὶ μετασχηματίσῃ τὴν μονότονον ἄπειρον ἔκτασιν τοῦ ὁρίζοντός της. Ταξειδιῶται, κυνηγοὶ καὶ παντὸς εἴδους κάτοικοι εὑρίσκουσί τι τὸ εὐχάριστον ἐνταῦθα· διότι καθ' ὁποιανδήποτε τῆς ἡμέρας ὥραν καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ ἥλιος ἐξακοντίζει τὰς φλογερωτέρας ἀκτῖνάς του, ὑπάρχει βέβαιον ὅτι θέλει τις εὕρει εἰς

(1) Ἐπαρχία τῆς Γαλλίας ἡγεμονευομένη ἄλλοτε ὑπὸ κομήτων. Σ. Μ.

μικρὰν ἀπόστασιν σωτήριον σκιὰν καὶ πρασινόχρουν ἐκ βρύων τάπητα οὗτινος ἡ εὐεργετικὴ δρόσος ζωογονεῖ ἡδέως τὰ κεκμηκότα μέλη.

Χάρις εἰς τὰς ἀπεράντους ταύτας ἐκτάσεις, χάρις εἰς τὰς εὐκάρπους ταύτας πεδιάδας καὶ τὰς συστάδας ταύτας τῶν δασῶν, τὸ θήραμα διὰ τὸ ὁποῖον ταῦτα χρησιμεύουσιν ὡς τόσα καταφύγια ἐπιτηδείως ἐπιβλεπόμενον καὶ φυλαττόμενον ἀσφαλῶς ὑπὸ τῶν μεγάλων ἰδιοκτητῶν κατέφευγεν εἰς τὰ θελκτικὰ ταῦτα μέρη πολλαπλασιάζεται, βρίθει καὶ ἐπαυξάνει δι' ἑνὸς ἔτι θελγήτρου τὰς χάριτας ὅσας περικλείει ἡ προνομιοῦχος αὕτη χώρα.

Εἰς ἀπόστασιν τριῶν χιλιομέτρων τῆς Ροζοὰ Βρίης εἰς μικρὰν στροφὴν πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς διασχιζούσης τὴν κώμην ταύτην ὁδοῦ, ἔκειτο ἔπαυλις ἧς οἱ καλῶς κεκονιαμένοι καὶ λευκότατοι τοῖχοι προσείλκυον εὐχαρίστως τὰ βλέμματα.

Διὰ τῆς ἁμαξητῆς πύλης ἐξ ὁλοκλήρου ἠνεῳγμένης διέβλεπέ τις εὐρεῖαν αὐλὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας ἐλπῖζετο φύρδην μίγδην τὸ πτερωτὸν γένος. Εἰς τοὺς ἀδιακόπους τρυγμοὺς τῶν νεοσσῶν, τοὺς κλωγμοὺς τῶν ἰνδόρνεων, καὶ τοὺς ὀξεῖς κνυζηθμοὺς τῶν μελεαγρίδων, ἐμιγνύετο ὁ καθαρὸς χρεμετισμὸς τοῦ ἵππου καὶ ὁ ἠχηρὸς μυκηθμὸς τῆς γαλουχοῦ δαμάλεως τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖ εἰς τὴν ποτίστραν ὁ βουκόλος ὑποτονθορίζων. Βλέπων τις τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα ζῶα, τὸν ἀμέριμνον βοσκόν, τὰς εὐρείας ταύτας οἰκοδομάς, μεστὰς σίτου καὶ φορβῆς τοὺς χαρίεντας ἐκείνους τοίχους ἠδύνατο νὰ μαντεύσῃ ὅτι ὁ ἀγρονόμος ἦτο λίαν ἐμπειροπράγμων ἡ δὲ σύζυγός του ἐπιμελής, ἐργατικὴ καὶ κατὰ πάντα ἱκανή. Ὁ ἀγρονόμος ἐκαλεῖτο Ἰωάννης Λεδοῦ ἡ δὲ σύζυγός του Βικτωρία. Δὲν ἦσαν ἰδιοκτῆται τῆς ἐπαύλεως. Πρὸ δεκαετίας συζευχθέντες εἶχον ἐκμισθώσει αὐτὴν καὶ εἰργάζοντο ἀμφότεροι πρὸς προαγωγὴν αὐτῆς μετὰ τοσούτου ζήλου ὡσανεὶ ἀνῆκεν αὐτοῖς ἡ ἰδιοκτησία. Ὁ πραγματικὸς ἰδιοκτήτης ἐκαλεῖτο κ. Ραφαὴλ Δεπάρτου. Καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ νυμφευθεὶς τὴν Βικτωρίαν εἶχεν ἐκμισθώσει τὴν ἔπαυλιν ἣν σήμερον διεχειρίζετο, ὁ κ. Ραφαὴλ ἦτο μικρὸς καὶ ὀρφανός. Ὁ συντάξας λοιπὸν τὸ συμφωνητικόν, καὶ κανονίσας τὰς συμφωνίας τῆς ἐνοικιάσεως ἦν ὁ οἰκογενειακὸς συμβολαιογράφος. Ὁ Ραφαὴλ τότε ἐμαθήτευεν ἔτι, ἦτο δὲ περίπου δέκα καὶ ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἤρχετο τακτικῶς κατὰ πᾶν ἔτος ἵνα διέλθῃ τὴν ἐποχὴν τῶν παύσεών του εἰς Λορμώ. Λορμὼ ἦτο τὸ χαρακτηριστικὸν ὄνομα διὰ τοῦ ὁποίου διεκρίνοντο ἐν τῇ χώρᾳ ἡ ἔπαυλις ὁ οἶκος καὶ αἱ ἀπ' αὐτῆς ἐξαρτώμεναι γαῖαι. Τέλος δὲ εἰς ἀπόστασιν ἡμισέως χιλιομέτρου ἀπὸ τῆς ἐπαύλεως ὑπῆρχεν οἶκός τις πρὸ τῆς θύρας τοῦ ὁποίου ὑψοῦτο μεγαλοπρεπὴς πτελέα ἡλικίας δύο ἢ τριῶν ἑκατοντάδων ἐτῶν ἥτις ἀναμφιβόλως ἐχρησίμευεν ἀπὸ πολλοῦ ὡς σύμβολον τοῦ κτήματος ἐφ' οὗ ἐπεξέτεινε τοὺς γιγαντιαίους κλάδους της. Ὁ οἶκος αὐτὸς οὐδὲν εἶχε τὸ ἀξιοσημείωτον ὑπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἔποψιν. Ἦτο ἁπλῶς μεγάλη παραλληλόγραμμος οἰκοδομὴ κτισθεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Οἱ τοῖχοι τῶν ὁποίων τὴν γραμμὴν οὐδεμία γλυπτικὴ ἐξῆρε ὀλίγον ἀπότομον ἦσαν ἀνεπιλήπτως δι' ἀσβέστου κεχρισμένοι. Τὸ ἰσόγαιον καὶ ἡ πρώτη ὀροφὴ διεπερῶντο ὑπὸ ὑψηλῶν καὶ εὐρέων παραθύρων διὰ τῶν ὑπερμέτρων δὲ τούτων ἀνοιγμάτων τὸ φῶς καὶ ὁ ἥλιος εἰσέδυον παιγνιωδῶς εἰς εὐρυχώρους καὶ εὐαέρους θαλάμους ἀλλ' οὐδεμιᾶς διαγραφῆς ἀξίους. Εἰς τὸ ἰσόγαιον ὑπῆρχεν ὡραῖον μαγειρεῖον, μεγαλοπρεπὲς ἑστιατόριον ὅπερ ἔφερε διὰ τοῦ ἰσοπέδου πρὸς τὸν κῆπον καὶ μία αἴθουσα ἥτις συνεπλήρου τὸ βάθος τῆς οἰκοδομῆς μετὰ διπλῆς εἰσόδου εἰς τὴν ἐσωτερικὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὸν κῆπον. Εἰς τὸ πρῶτον πάτωμα ὑπάρχουσι τέσσαρα εὐρύχωρα δωμάτια διὰ τοὺς οἰκοδεσπότας χωριζόμενα διὰ μακροῦ διαδρόμου μετά τινος μικροῦ θαλάμου κοσμητηρίου ἑνὸς ὀπωροφυλακείου κλπ. Ἄνωθεν τὰ δωμάτια τῶν ὑπηρετῶν καὶ ἡ ἀποθήκη. Τέλος ἐν τῇ αὐλῇ κατέναντι τῆς οἰκίας ὑπῆρχεν ὀρνιθών, φασιονοτροφεῖον, ὑποστάσιον, ἁμαξοστάσιον, καὶ ἀποθήκη τοῦ χόρτου. Ἐν ἅπασι τούτοις οὐ-

δὲν ἁπλούστερον. Ἦτο, ὡς βλέπομεν, εὐπρεπὴς ἀγροτικὴ κατοικία καλῶς διῃρημένη, ἐντὸς τῆς ὁποίας μία οἰκογένεια διῆγεν ἐν ἀνέσει, ἀλλ' οὐδὲν πλέον. Ἐκ πρώτης ὄψεως, μόλις ἠδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ὁ φιλήσυχος τοῦ κτήματος τούτου κληρονόμος ἀπελάμβανε δέκα ἢ δώδεκα χιλιάδας φράγκων προσόδου. Τοσοῦτον δὲ περίπου ἦτο τὸ καθαρὸν εἰσόδημα ὅπερ προσέφερε τὸ ὑποστατικὸν ὅπερ ἐκτὸς τῶν κτιρίων περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν περιεῖχε καὶ διακόσια μυριάμετρα γῆς, μεθορίους τινὰς ἀγροὺς, τῇδε κακεῖσε ἐσπαρμένους ὡς καὶ τὸ λοιπὸν τῆς χώρας καὶ συστάδας τινὰς δασῶν τῶν ὁποίων ἡ ἐπιφάνεια ἐποικίλλετο ὑπὸ ἑκατὸν πενταπλέθρων. Τὸ μικρὸν τοῦυο ὑποστατικὸν ἀνῆκε τῷ Ῥαφαήλ. Ἐνοικίαζε δὲ τοῦτο ὁλόκληρον ἐξαιρουμένης τῆς κατοικίας καὶ τοῦ κήπου τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὁποίων ἐπεφύλαξε δι' ἑαυτόν. Ὁσον ἀφορᾷ τὸ δικαίωμα τῆς θήρας κατεῖχε τοῦτο ὁλόκληρον. Ὁ συμβολαιογράφος του μάλιστα εἶχε προσθέσει εἰς τὸ συμφωνητικὸν τοῦ Ἰωάννου Λεδοῦ ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ παραχωρήσῃ τοὐλάχιστονἑξήκοντα πεντάπλεθρα δασῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ κυνηγίου.

Διὰ τοῦ εἰσοδήματος τούτου ὁ Ῥαφαὴλ ἐσπούδαζεν εἰς καλήν τινα σχολήν· ὁ δὲ κόπος τοῦ κυνηγίου ἦτο δι' αὐτὸν ἡ ὑπερτάτη τῶν τέρψεων. Τοσούτῳ δὲ ἠγάπα αὐτὸ ὥςτε εἶχεν ἐπιτρέψει καὶ εἰς ἐκμισθωτὴν αὐτοῦ νὰ κυνηγᾷ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος ἀνὰ πᾶσαν κυριακὴν ὅπως μὴ στερηθῇ καὶ οὗτος τῆς ἡδονικῆς ταύτης ἀσκήσεως.

Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην προσεκάλει τακτικῶς τὸν Ἰωάννην ὅπως προγευματίζῃ μετ' αὐτοῦ. Χάρις εἰς τὴν φρόνιμον ταύτην παραχώρησιν ὁ Ῥαφαὴλ ἦτο βέβαιος ὅτι οἱ νεοσσοὶ τῶν μικρῶν πτηνῶν δὲν ἤθελον καταστραφῇ ὑπὸ τῶν χορτοκόπων. Πράγματι δὲ ὅτε ἤρχετο ἡ ἐποχὴ τῆς ἀποκοπῆς τοῦ χόρτου ὁ Ἰωάννης Λεδοὺ παρηκολούθει βῆμα πρὸς βῆμα τοὺς ἐργάτας καὶ ἔφερε πάντοτε εἰς τὸν ὑπηρέτην τοῦ Ῥαφαὴλ τὰ ᾠὰ τῶν περδίκων ἅτινα συνέλεγε. — Θὰ τὰ ἐπανεύρωμεν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐνάρξεως τοῦ κυνηγίου ἔλεγε βρενθυόμενος. Καὶ εἶχε δίκαιον· διοτι ὁ ὑπηρέτης ἐφρόντιζε νὰ ἐπωάζωνται ἐντὸς τοῦ φασιανοτροφείου ὅπερ εἶχε συστήσει, διετήρει τὰ ἥμισυ ἐξ' αὐτῶν καὶ ἔδιδεν αὐταῖς τὴν ἐλευθερίαν ὅτε καθίσταντο ἱκαναὶ ὅπως οἴκοθεν πορίζωνται τὴν τροφήν των, Κατὰ τὰ λοιπὰ ὁ Ἰωάννης Λεδοὺ ἦτο ἄνθρωπος ἀγαθώτατος, ἔντιμος οἰκογενειάρχης, πρότυπον συζύγου καὶ ἐπιμελέστατος ἀγρονόμος. Οὕτως ἐπειδὴ ὁ Ῥαφαὴλ ἦτο μόνος εἰς Λαρμὼ καὶ ἐπεθύμει νὰ μένῃ ἄγαμος καίτοι συμπληρώσας τὸ εἰκοστὸν ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, περὶ τὸ 1861, συχνάκις ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐκδρομῶν του ἐσταμάτα ἐν τῇ ἐπαύλει ὅπως πίῃ ἐκεῖ ποτήριον γάλακτος δι' οὗ τὸν ἐφιλοξένει ἡ Βικτωρία, ἢ ὅπως κενώτῃ ποτήριον μηλίτου μετὰ τοῦ Ἰωάννου Λεδοῦ ὁσάκις οὗτος δὲν εὑρίσκετο ἐν τῷ ἀγρῷ. Οἱ ἀγαθοὶ οὗτοι ἄνθρωποι, ἠγάπων πολὺ τὸν νεαρὸν κύριόν των. Καθόσον δὲ πλειότερον ἐγνώριζον αὐτὸν τοσοῦτον ἡ εὐχαρίστησις μεθ' ἧς ὑπεδέχοντο αὐτὸν, καθίστατο ζωηροτέρα· ἡ προθυμία δὲ αὕτη εἶχε μεταβληθῇ εἰς περιπαθὲς ἐνδιαφέρον περὶ τοῦ ἀγαθοῦ τούτου νέου ὅστις ὡς εἶχον μάθει ἦτο φθισικος καὶ ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ· ἐγνώριζον δὲ ὅτι ἡ νόσος αὕτη ὑπάρχει σχεδὸν ἀνίατοςς.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, (ἦτο ἆρά γε καὶ τοῦτο συνέπεια τῆς νόσου ταύτης;) εἶχον παρατηρήσει ὅτι πρό τινων ἡμερῶν πρὸ πάντων, ὁ πτωχὸς νέος ἦτο ἐλεεινότερος καὶ σκυθρωπώτερος τοῦ συνήθους· Φυσικῶς δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν ἐρωτήσωσιν ἀλλ' ἡ ἀθλία αὕτη κατάστασις τοῖς προὐξένει ὀδυνηρὰν συγκίνησις ὁσάκις ἡ ἰδιοτροπία αὐτοῦ ἢ ἡ τύχη ὡδήγει πλησίον των τὸν Ῥαφαήλ.

Καθ' ἣν ἐποχὴν ἀνοίγωμεν τὰς σελίδας τοῦ μικροῦ τούτου διηγήματος ὁ Αὔγουστος μὴν ἦτο περὶ τὰς ἀρχάς του. Ὁ Ῥαφαὴλ κατὰ τὴν συνήθειάν του, εἶχεν ἔλθει ν' ἀναπαυθῇ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ μαγειρίου. Ἐκάθητο ἐνώπιον μικρᾶς καὶ ἐκτεταμένης τραπέζης ἥτις ἐχρησίμευσε διὰ τὸ γεῦμα τῶν ὑπηρετριῶν καὶ ὑπηρετων τῆς ἐπαύλεως, καὶ

ἐρρόφα κατὰ μικρὰ ῥοφήματα ἐκ κυπέλλου πλήρους γάλακτος. Πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἦτο ἐξηπλωμένος ὁ κυνηγετικός του κύων, κατέναντι δὲ αὐτοῦ ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ, ἐνετρύφα βραδέως καταπίνων ποτήριον οἴνου. Αἴφνης ὁ κύων ἀφῆκεν ὑπόκωφον κραυγήν· εἶτα ἀνωρθώθη, καὶ ἔσπευσεν εἰς τὴν θύραν ἐκπέμπων μαδιώδεις ὑλακάς. Αὐτοστοιγμεὶ δὲ κόρη τις ἐφάνη ἐπὶ τῆς οὐδοῦ— Ἐδῶ Νέστορ ἔκραξεν ὁ Ραφαήλ. Ὁ εὐπειθὴς κύων ἐπανῆλθε νὰ καταλάβῃ τὴν πρώτην αὐτοῦ θέσιν πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ κυρίου του. Ἡ ἀγνονόμος ἠγέρθη νεύσασα πρὸς τὴν νέαν κόρην νὰ εἰσέλθῃ.— Τί ἀγαπᾷς τέκνον μου, τῇ εἶπε μετ' ἀγαθότητος.

— Τεμάχιον ἄρτου καὶ ποτήριον γάλακτος ἀπήντησεν εἰς ὡραίαν διάλεκτον ἡ νεᾶνις ἀλλὰ μετά τινος δειλίας. — Εἴσελθε καὶ κάθου τέκνον μου· ὑπέλαβεν ἡ Βικτωρία δεικνύουσα αὐτῇ τὴν τράπεζαν πρὸ τῆς ὁποίας ἐκάθητο ὁ Ραφαὴλ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Λεδοῦ, καὶ ἐξῆλθε διευθυνομένη πρὸς τὸ γαλακτοδοχεῖον. Ἡ νεᾶνις εἰσῆλθεν· ἐχαιρέτισε μετ' ἀορίστου τινος χάριτος ἐρυθριῶσα νὰ καταλάβῃ τὴν ὑποδειχθεῖσαν αὐτῇ θέσιν.

Κατ' εὐτυχίαν ἐκάθισε πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ἰωάννου καὶ ἀκριβῶς ἀπέναντι τοῦ Ραφαὴλ ὅστις ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ τὴν ξένην μετὰ ζωηρᾶς περιεργείας. Ἡ ἄγνωστος ἦτο ἀληθῶς ἐνδεδυμένη ὅλως διόλου πρωτοτύπως εἰς τρόπον ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ μαντεύσῃ τις εἰς ποίαν κοινωνικὴν τάξιν ἀνῆκεν. Ἄνωθεν χιτωνίου λευκοῦ, λείου καὶ καλύπτοντος ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς ὤμους καὶ τὸ στῆθος ἔφερεν ἐπιθωράκιον ἐκ μαύρου βελούδου, ἠνεωγμένου τετραπλεύρως περὶ τὸν λαιμόν, ἄνευ περιχειρίδων καὶ κρατούμενον πρὸς νὰ ἄνω διὰ λεπτοῦ ἐπωμίου ἐπιτρέποντος νὰ βλέπῃ τις τὸν τράχηλον καὶ τὰ κάτω τῶν βραχιόνων της· μισοφούστανον ἐκ κυανοῦ κασμιρίου, κεκοσμημένον διὰ πλατείας μαύρης βελουδίνης ταινίας περιέβαλλε τὰ ἰσχία καὶ ἐπανέπιπτεν μέχρι τῶν γυμνῶν ποδῶν της, περιβεβλημένων ἁπλᾶς καναβίνας περικνημίδας ποικιλλομένας διὰ ζωηρῶν χρωμάτων. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔφερε πῖλον κυκλοειδῆ ψιάθινον, χαμηλὸν πλατύχειλον καὶ καὶ σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου κεκαλυμμένον ἐξ ἀγροτικῶν ἀνθέων δροσερῶς συλλεγέντων. Καθίσασα ἀφήρεσε τὸν πῖλόν της καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τότε δάσος μαύρων μεταξοειδῶν βοστρύχων οὓς ἀναμφιβόλως οὐδὲν ἐκράτει περιέχυσαν τους ὤμους της σχηματίσαντες μεγαλοπρεπῆ μανδύαν διήκοντα μέχρι τῆς ὀσφύος. Ἔρριψεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὀπίσω κινοῦσα τὴν κεφαλὴν ἣν ἀνέστρεψε διὰ τοῦ αὐτοῦ κινήματος, τοὔθ' ὅπερ ἐπέτρεψε τῷ Ραφαὴλ νὰ σπουδάσῃ τοὺς χαρακτῆρας τῆς θεσπεσίας ταύτης μορφῆς. Ἡ ἄγνωστος ἐφαίνετο δεκαοκτὼ ἢ δεκαεννέα ἐτῶν. Τὸ λευκὸν καὶ λεῖον μέτωπόν της ἀπέληγεν εἰς δύο ὀφρῦς ἐντελῶς τοξοειδεῖς. Ὁ κυανοῦς βαθὺς καὶ ἐξ ὡραίων μαύρων καὶ μακρῶν βλεφαρίδων θυσανωτὸς ὀφθαλμός της, περιεφέρετο μετὰ παραδόξου ἀδιαφορίας ἐπὶ τῶν περιστοιχούντων αὐτὴν ἀντικειμένων. Τὸ βλέμμα της ἦτο πράγματι παράδοξον. Ἐθεώρει μηχανικῶς τὰ πάντα χωρὶς οὐδὲν νὰ βλέπῃ ὡσεὶ μὴ ὑπῆρχεν ἰδέα τις ἐν τῇ αὐτομάτῳ κινήσει τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ τούτου. Ἡ ρὶς ἦτο εὐθεῖα, οἱ μυκτῆρες λεπτοὶ τὸ στόμα μικρόν, τὰ χείλη ἐρυθρά, ὁ πώγων στρογγύλος καὶ ἀνεπίληπτον τὸ ᾠοειδὲς τοῦ προσώπου. Ἡ ὄψις αὐτῆς ἦν θαλερά, αἱ χεῖρες λευκαὶ μεστὸς δὲ χάριτος καὶ σεμνοπρεπείας ὁ σχηματισμὸς τοῦ σώματος. Ἐφ' ὅσον ὁ Ραφαὴλ λεπτομερῶς ἐπεσκόπει αὐτὴν τοσοῦτον ἐδυσκολεύετο νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τοῦ ἐμψύχου τούτου αἰνίγματος ὅπερ ἡ τύχη παρέσχεν αὐτῷ πρὸς διασάφησιν.

II.

Ὁ Ραφαὴλ εὑρίσκετο εἰς μεγάλην ἀμηχανίαν. Αὐτὸς ὅστις εἶχεν διαμείνει εἰς Παρισίους ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη, ὅστις κατεῖχε τὴν ειδικὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ νὰ μαντεύῃ σχεδὸν ἀσφαλῶς ἐκ τῆς ἐνδυμασίας καὶ τοῦ βαδίσματος μιᾶς γυναικός, ὁποία τις ἐστιν αὕτη καὶ εἰς ποίαν τάξιν τῆς κοινωνίας ἀνήκει ἠδυνάτει τὴν στιγμὴν ταύτην νὰ προσδιορίσῃ τὴν θέσιν τῆς ἐπιχάριτος ταύτης ὀπτασίας.

Ἡ στολή της οὔτε πλοῦτον οὔτε πτωχείαν ἐνέφαινεν καὶ ὅμως ἡ νεᾶνις αὕτη τὴν ὁποίαν ὁ Ραφαὴλ εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν δὲν ἐφαίνετο βεβαίως ἁπλῆ τις μικρὰ ἀγρότις. Ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐνδυμασίας ταύτης ἥτις ἦν βεβαίως ἀλλόκοτος οὐδεμίαν πρὸς τὸν συρμὸν τῆς ἐποχῆς ἔχουσα σχέσιν, ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς νέας ταύτης κόρης, καὶ τῇ κατὰ τὸν ἀγροτικὸν τρόπον συναρμογῇ τῶν ἀνθέων, δι' ὧν ἐκαλύπτετο ὁ ψιάθινος πῖλός της, ἐν τῇ κομμώσει τῆς κεφαλῆς εἶχέ τι καλλιτεχνικόν, πρωτότυπον φαντασιῶδες ὅπερ καθίστατο ἔκτακτον περιφρονοῦν πᾶσαν ἐξέτασιν. Παρατηρῶν αὐτὴν μὲ πλειοτέραν προσοχὴν ὁ Ραφαὴλ ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκάλυψεν, ὅτι, ὅπως τὸ βλέμμα αὐτῆς ἦν ἄσκοπον, καὶ τὸ πρόσωπον ἦτο οὕτως εἰπεῖν ἄνευ ἐκφράσεως. Προφανῶς οὐδὲν τῶν διερχομένων πρὸ αὐτῆς διήγειρε τὴν προσοχὴν τῆς ἀγνώστου. Ἔμενεν ἀκίνητος ἔχουσα προσηλωμένον τὸ βλέμμα, τοὺς χαρακτῆρας ἀναλλοιώτους, ὑποβεβλημένη, χωρὶς νὰ φροντίζῃ περὶ τούτου, εἰς στιγμιαίαν ἔρευναν ἧς ἦτο τὸ ἀντικείμενον. Αὐτὸς ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ μολονότι δὲν ἦτο ποσῶς ἀκριβὴς παρατηρητὴς διέκρινεν οὐχ ἧττον τὴν ἀναίσθητον ταύτην κατάστασίν της.— Πόθεν ἔρχεσαι δεσποινίς; τὴν ἠρώτησεν. Ἐκείνη ἐσκίρτησεν ὡσεὶ οἱ λόγοι οὗτοι τὴν εἶχον ἀποσπάσει ἀπὸ βαθὺν ρεμβασμόν. Ἀλλ' ἀντὶ ἀπαντήσεως ἔδειξε διὰ τοῦ δακτύλου πρὸς ἀνατολάς.— Καὶ ποῦ ὑπάγεις; ἠρώτησε πάλιν ὁ ἀγρονόμος. Ἐφάνη διστάζουσα εἶτα διὰ μηχανικῆς τινὸς χειρονομίας ἔδειξε πρὸς δυσμάς. —Ὤ, ὤ! μήπω, εἶναι βωβή· εἶπεν ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ ἐκπέμπων ἠχηρὸν γέλωτα — Ὄχι, κύριε· ἀπήντησε μετὰ μεγίστης ἀταραξίας.— Λοιπὸν δὲν θέλεις ν' ἀποκριθῇς; Ἤκουσεν ἢ δὲν ἤκουσεν ἐκείνη τὴν τελευταίαν ταύτην φράσιν; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπανέλαβε τὴν προτέραν ἀκινησίαν καὶ ἐβυθίσθη ἐκ νέου εἰς τοὺς ρεμβασμούς της. Ὁ ἀγρονόμος ὕψωσε τοὺς ὤμους καὶ ἀπεστράφη ἀποτόμως. Ταυτοχρόνως ἐφάνη ἡ Βικτωρία φέρουσα ἐν χερσὶ κοτύλην πλήρη γάλακτος ἣν ἔθηκεν ἐνώπιον τῆς νέας κόρης. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τούτου τὸ πρόσωπόν της ἐφώτισεν αἰφνίδιος χαρὰ καὶ τὸ βλέμμα της ἐλάμπρυνε λάμψις ἐπιθυμίας. Ἦτο πεῖνα τοῦτο; Ἆρά γε ἡ λαιμαργία εἶχεν ἀποσπάσει αὐτὴν ἐκ τῆς ληθαργώδους καταστάσεώς της;; ἠρώτα ἑαυτὸν ὁ Ραφαήλ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ἁμάρτημά της ἦτο συγγνωστόν. Μία κοτύλη γάλακτος!

(ἕπεται.)

Η ΘΡΙΑΜΒΕΥΟΥΣΑ ΑΡΕΤΗ.

Διήγημα πρωτότυπον συγγραφὲν

ὑπὸ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ.

I.

Κατὰ τὸ 1865, καθ' ὃν χρόνον ἄρχεται ἡ διήγησίς μας, ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου τινός, οὐ μακρὰν τῶν Ἰωαννίνων, ἔκειντο τριάκοντα μέχρι τεσσαράκοντα οἰκίαι, περικυκλωμέναι πανταχόθεν ὑπὸ καρποφόρων δένδρων, τῶν ὁποίων τὸ πράσινον φύλλωμα, καθίστα ἐπαισθητότερον τὸν λευκὸν χρωματισμὸν τῶν οἰκιῶν. Ὡμοίαζον πρὸς λευκὰς περιστερὰς διεσπαρμένας ἐντὸς χλοηφόρου λειμῶνος· εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου τούτου, ἔρρεεν μικρὸς ρύαξ, ὅστις διερχόμενος διὰ τοῦ κήπου μεγαλοπρεπεστάτης τινὸς ἐπαύλεως, ἀποτόμως κατεπίνετο ὑπὸ τῆς γῆς ὀλίγον παραιτέρω, καὶ καθιστάμενος ὁλοτελῶς ἀφανής, ἐξήρχετο πάλιν εἰς ἀπόστασιν διακοσίων βημάτων, καὶ ἐχωνεύετο εἴς τι δάσος, κείμενον πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἐπαύλεως.

Ἰδιοκτήτης τῆς ἐπαύλεως ταύτης ἦτο Κωνσταντῖνος ὁ Καλέργης, βαθύπλουτος ἔμπορος, ἀποσυρθεὶς τοῦ ἐργατικοῦ βίου, ἄγνωστον διατί, καὶ ζῶν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων του, ὁμοῦ μὲ τὴν θυγατέρα του Αἰμυλίαν, πλησίον τοῦ χωριδίου ἐκείνου,

τὸ ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἴδιος συνέστησεν, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ κάτοικοι ἐκαλλιέργουν τὰς ἐκτεταμένας γαίας του. Οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι χωρικοὶ ἠγάπων μέχρι μανίας τὸν Κ. Καλέργην, ὃν ἀπεκάλουν πατέρα των, καὶ ὅστις ἦτο δι' αὐτοὺς πρωτότυπον ἀρετῆς καὶ καλοκαγαθίας, ὅπως ἡ θυγάτηρ του ἦτο ὁ παρήγορος ἄγγελος ὁ ἀνακουφίζων τὰς θλίψεις των.

Διὰ νὰ ἐννοήσωσι κάλλιον οἱ ἀναγνῶςαι ἡμῶν, τὰ συμβάντα τὰ ὁποῖα μέλλομεν νὰ διηγηθῶμεν, πρέπει νὰ κάμωμεν μικράν τινα περιγραφὴν οἰκίας τινὸς, κειμένην ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Δελδῖνον, κωμόπολιν κειμένην βορειοδυτικῶς τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ οἰκία αὕτη ἦτο τοποθετημένη ἐπὶ ὡραίου τοπείου περικυκλωμένου ὑπὸ δένδρων καὶ χόρτων, καὶ εἵλκυεν ὡς ἐκ τούτου τὴν προσοχὴν τῶν διαβατῶν.

Τὸ κυριώτερον ὅμως πλεονέκτημά της, ἦτο κρήνη καθαροῦ καὶ διαυγεστάτου ὕδατος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀποκτήσει τοσαύτην φήμην; ὥστε πάντες οἱ χωρικοὶ, ὡς καὶ πολλοὶ ξένοι ἐκ τῶν περιχώρων ἤρχοντο διὰ μόνην τὴν εὐχαρίστησιν νὰ πίωσιν ἐξ αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς συρροῆς ὅμως τόσων ἀνθρώπων, ἐπωφεληθεὶς ὁ ἰδιοκτήτης τῆς οἰκίας ἐκείνης, μετέτρεψεν αὐτὴν εἰς ξενοδοχεῖον, (χάνι, κοινῶς λεγόμενον)· καὶ ἐπειδὴ ὡς προείπομεν ἡ θέσις ἦτο λίαν πρόσφορος, οἱ καταλύοντες ἦσαν πολυάριθμοι.

Αἴφνης δὲ περιστατικόν τι, ἠλάττωσε κατὰ πολλὰ τὴν φήμην τοῦ ὕδατος ἐκείνου, καὶ κατὰ συνέπειαν, οἱ εἰς τὸ ξενοδοχεῖον συχνάζοντες ἐγένοντο ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ σπανιώτεροι· τοῦτο δὲ ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου πώλησις τοῦ ξενοδοχείου, εἴς τινα χωρικὸν, Γιακουμῆν ὀνομαζόμενον, ὅστις ἀποδιώξας ὅλους τοὺς παλαιοὺς ὑπηρέτας, ἐγκατεστάθη ἐκεῖ μετὰ δύο ἀτόμων, ὅλως ὑπόπτου φυσιογνωμίας.

Ὁ Νέος ἰδιοκτήτης εἶχε τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου λίαν χονδροειδῆ, τὴν φωνὴν τραχεῖαν καὶ βροντώδη, καὶ τὸ ἦθος ἀγροῖκον. Ἐπὶ τοῦ μετώπου του ἔφερε οὐλὴν, διερχομένην κατὰ μῆκος τῆς παρειᾶς του, προξενηθεῖσαν προφανῶς δι' ἐγχειριδίου, καὶ ἥτις φοβερῶς ἠκρωτηρίαζε τὴν καὶ πρότερον ἀγρίαν μορφήν του. Ἐδέχετο τοὺς προσερχομένους ξένους μὲ λίαν βάρβαρον τρόπον, καὶ ἐζήτει παρ' αὐτῶν διὰ λίαν εὐτελῆ τροφὴν, ὑπέρογκον ποσότητα ἀπειλῶν προσέτι αὐτοὺς, ἐὰν ἐπαραπονοῦντο.

Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ αὐτοῦ ἐξηφάνισεν ὁλοτελῶς τὴν καλὴν φήμην τοῦ ξενοδοχείου, καὶ ἀντ' αὐτῆς, φῆμαι διάφοροι, ἀπαίσιοι ἐκυκλοφόρουν.

Διηγοῦντο ὅτι ὁδοιπόροι, καταλύσαντες τὴν νύκτα ἐκεῖ, δὲν ἐφάνησαν πλέον, καὶ ὅτι τὰ «στοιχεῖα» ἥρπασαν αὐτούς. Ἕτερος χωρικὸς διηγεῖτο ὅτι, διαβαίνων πρὸ τοῦ ξενοδοχείου τούτου, ἤκουσε φωνὰς ὡς ἀνθρώπου σφαζομένου, καὶ ὅτι παρατηρήσας διά τινος ὀπῆς τῆς θύρας, εἶχεν ἰδεῖ φαντάσματα ἐν εἴδει διαβόλων, καὶ ἄλλων ἀλλοκότων σχημάτων.

Τὰς φήμας ταύτας, ἡ κοινὴ γνώμη ἐμεγαλοποίησε τοσοῦτον, ὥστε πᾶς χωρικὸς τῶν πέριξ, ὁμιλῶν περὶ τοῦ «ξενοδοχείου τῶν Φαντασμάτων», (ὅπως τὸ ἀπεκάλουν), ἔκαμνε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ.

.

Κατὰ τὸν Μάρτιον λοιπὸν τοῦ 1865, ἐποχὴν καθ' ἣν ἄρχεται ἡ ἡμετέρα διήγησις, ἅμαξά τις ἐλαυνομένη ὑπὸ δύο ρωμαλέων ἵππων, διέτρεχε τὴν ὁδὸν, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὸ «ξενοδοχεῖον τῶν Φαντασμάτων.»

Ἐντὸς τῆς ἁμάξης ἐκάθηντο δύο ἄτομα.

Τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, ἦτον ἀνὴρ μεσῆλιξ περίπου ὑψηλὸς, ὀλίγον ἰσχνὸς, καὶ νευρώδης. Οἱ ὀφθαλμοί του ἦσαν μαῦροι, ζωηροὶ, καὶ ὀξυδερκέστατοι, ἡ κόμη καὶ μύστακές του ἦσαν καστανόχροοι, καὶ ἡ γενειὰς τοῦ ἰδίου χρώματος, κομψῶς κεκαρμένη, ἐκάλυπτε τὸν πώγωνά του. Αἱ ἐρυθραὶ παρειαί του, ἐμαρτύρουν τὴν σταθερὰν ὑγείαν του, καὶ

μόνον δύο ρυτίδες ἀβαθεῖς διεκρίνοντο ἐπὶ τοῦ μετώπου του.

Τὸ δὲ ἕτερον ἄτομον ἦτο νεᾶνις δεκαεπταέτις περίπου, καλλονῆς ἐξαισίου.

Εἶναι ἀνεπαρκὴς ὁ ἡμέτερος κάλαμος, ὅσην τέχνην καὶ ἂν μεταχειρισθῇ, νὰ περιγράψῃ, τὴν κανονικότητα, τὴν χάριν, καὶ τὴν ὡραιότητα τοῦ ὠοειδοῦς λευκοῦ προσώπου της, τὰς χαριέσσας, ὀφρεῖς αὐτῆς, τοξοειδῶς ἀνυψωμένας περὶ τοὺς θελκτικωτάτους καὶ μαγευτικοὺς ὀφθαλμούς της, τὴν λεπτοφυῆ αὐτῆς ρίνα, τὰς ροδοχρόους καὶ εὐτραφεῖς παρειάς της, καὶ τὰ κοράλλινα αὐτῆς χείλη, ἅτινα λεπτῶς διανοιγόμενα ἐδείκνυον διπλῆν σειρὰν μαργαριτωδῶν ὀδόντων. Τὸ σῶμα αὐτῆς ἦν χάριεν, εὔστροφον καὶ εὐτραφὲς, περιβαλλόμενον ὑπὸ ἐσθῆτος κομψῆς μὲν, πλὴν ἁπλουστάτης. Εἶχε τὸν πόδα μικρότατον, καὶ τὴν ὀσφὺν περιεζωσμένην διὰ ζώνης, ἥτις ἀνεδείκνυεν καθαροτέραν τὴν κομψότητα τοῦ ὅλου τοῦ ἀναστήματός της.

Θὰ ἐμάντευσε βεβαίως ὁ ἀναγνώστης, ὅτι τὰ δύο ταῦτα ἄτομα ἦσαν ὁ Κωνσταντῖνος Καλέργης, μετὰ τῆς θυγατρός του Αἰμυλίας.

Ἡ νεᾶνις καθημένη ἀπέναντι τοῦ πατρός της, εἶχε τὴν κεφαλὴν χαριέντως ἐρειδομένην ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῆς, θεωροῦσα μὲ βλέμμα περιεργείας ὅλως παιδικῆς, τὰ πέριξ δένδρα, τὰ ἄνθη, καὶ τοὺς ἀγροὺς, ἐν ᾧ ὁ πατήρ της ἐσκέπτετο βαθέως.

Ἀμφότεροι ἐτήρουν βαθεῖαν σιωπὴν, ἣν αἴφνης ἡ Αἰμυλία πρώτη διέλυσεν.

— Εἶναι ἀληθὲς, πάτερ μου, ἠρώτησεν, ὅτι διευθυνόμεθα πρὸς τὸ «ξενοδοχεῖον τῶν Φαντασμάτων;»

— Βεβαίως, ἀπεκρίθη ὁ Κ. Καλέργης ἀποσπασθεὶς τῶν σκέψεών του, μήπως τὸ ἀγνοῇς Αἰμυλία; ἢ μήπως συμμερίζησαι τοὺς ἀνοήτους φόβους καὶ τὰς προλήψεις τῶν χωρικῶν;..

— Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, πάτερ μου, ἀπήντησεν ἡ νεᾶνις, τοὺς συμμερίζομαι ἐν μέρει, διότι εἶναι γνωστὸν ἤδη ὅτι, οὐδὲν διαδίδεται, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ τι θετικόν...

— Τὸ θετικὸν εἶναι, ὅτι ἡ μορφὴ τοῦ ξενοδόχου, ἀπαρέσκει εἰς τοὺς καλοὺς ἐκείνους ἀνθρώπους οἱ ὁποῖοι φαντάζονται, ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἦναι τις δυσειδὴς διὰ νὰ ἦναι κακοῦργος.

— Καὶ μήπως ἡ μορφὴ δὲν ἦναι τὸ κάτοπτρον τῆς ψυχῆς νομίζω;

Ὁ Ἔμπορος εἰς τὴν λογικὴν ταύτην ἐρώτησιν τῆς θυγατρός του δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐσίγησεν. Μετὰ τινας δὲ στιγμὰς, ἡ νεᾶνις ἠρώτησεν ἐκ νέου.

— Ὁ θεῖος Καλέργης σᾶς εἶπεν ὅτι θὰ τὸν ἐνταμώσητε ἐνταῦθα;

— Ἀναμφιβόλως, ἀπεκρίθη ὁ κ. Καλέργης, ὁ ἀδελφός μου εὑρίσκεται εἰς τὸ Δελβῖνον. Δὲν εἶναι πολὺ μακρὰν. Μοὶ ἔγραψεν ὅτι, ἀφοῦ ἐκεῖνος θὰ σπεύσῃ ὅλαις δυνάμεσι διὰ νὰ μᾶς ἐναγκαλισθῇ ὅσον τάχιον, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ κάμωμεν μερικὰ βήματα πρὸς συνάντησίν του, καὶ ὡς τόπον τῆς συνεντεύξεώς μας, προσδιώρισε τὸ ξενοδοχεῖον τῶν Φαντασμάτων.

— Καὶ διὰ τοῦτο μὲ ἐλάβατε μαζύ σας! ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις ἀφελῶς, διὰ νὰ λάβω τὴν χαρὰν νὰ ἐναγκαλισθῶ ταχύτερον τὸν θεῖόν μου!

Μάλιστα, ἀγαπητή μου θύγατερ! ἀπεκρίθη ὁ ἔμπορος, θλίψας φιλοστόργως τὴν χεῖρά της.

Καὶ σιγήσας ἐπὶ μικρὸν, ἐπανέλαβε μετὰ ταῦτα.

— Αἰμυλία, ἐνθυμεῖσαι τὸν ἀδελφόν μου;

— Ὦ! μάλιστα! ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις μὲ ἀφῆκε δεκαέτιν ὁ κ. Ἀντώνιος Καλέργης, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἐνθυμῶμαι αὐτὸν τὸν προσφιλῆ θεῖον, ὅστις μᾶς κάμνει νὰ περιμένωμεν ἑπτὰ ὁλόκληρα ἔτη διὰ νὰ τὸν ἀπολαύσωμεν!

— Ἡ αἰτία, κόρη μου, δι' ἣν ἀπουσιάζει τόσον, ἀπεκρίθη ὁ κ. Καλέργης, εἶναι διότι ἦτο πτωχός. Χάριν ἐμπορίου ἀνεχώρησεν εἰς Ἀμερικὴν, καὶ τώρα μοὶ γράφει ὅτι φέρει θησαυρούς.

— Πτωχός! ἀνέκραξεν ἡ νεᾶνις, προσηλοῦσα μὲ ἔκπληξιν ἐπὶ τοῦ πατρός της, τοὺς μαύρους ὀφθαλμούς της. Ἀλλὰ πῶς δὲν τῷ συνετρέχετε σεῖς, ὁ ὁποῖος εἶσθε τόσον πλούσιος!

— Θύγατερ! ὁ Ἀντώνιος ἔχει παραδόξους μέν, πλὴν καὶ ἀξιεπαίνους ἰδέας. Δὲν ἠθέλησε νὰ λάβῃ τὸ ἓν τέταρτον τῶν εἰσοδημάτων μου, ὅπερ τῷ προσέφερον, διϊσχυρισθεὶς ὅτι, ὁ καθεὶς πρέπει ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου του, νὰ τρώγῃ τὸν ἄρτον του. Ἔλαβε μόνον ἓν μέρος, καὶ τοῦτο δάνειον, ὅπως, μεταχειρισθεὶς αὐτὸ ὡς κεφάλαιον, ἀποκτήσῃ ἄλλα ἰδικά του. Καὶ νὰ ἴδῃς ὅτι ἓν ἔτος μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, μοὶ ἐπέστρεψε τὰ χρήματα ἅτινα τῷ ἐδάνεισα.

— Ὢ! τὸν καλόν, τὸν ὑπερήφανον θεῖόν μου! ἀνέκραξεν ἡ Αἰμυλία, πάντοτε διατηρεῖ αὐτὸν τὸν ἀξιοζήλευτον χαρακτῆρά του. Ἆ! πάτερ μου! ἐὰν ὁ Γεώργιος Δεσάμπης, ὁ ἐξάδελφός μου τὸν ἐμιμεῖτο, ἤδη ἤθελεν εἶσθαι διαφορετικός.

— Ὁ Δεσάμπης, κόρη μου, εἶναι διεφθαρμένος ἐξ ἀνατροφῆς· ὁ Ἰωάννης Δεσάμπης, ὁ πατήρ του, καὶ σύζυγος τῆς πρώτης ἐξαδέλφης μου, ἦτο μοχθηρὸς ἀνήρ. Τῇ ἀληθείᾳ μὲ θλίβει πολὺ ἡ διαγωγή του, καὶ δὲν γνωρίζω ὁποῖον θὰ ἦναι τὸ μέλλον του.

— Ἀληθινά, πάτερ, εἶπεν ἡ νεᾶνις, μὲ φαίνεται ὅτι ὁ Γεώργιος, θὰ ἔχῃ εἰς τὸν νοῦν του νὰ μᾶς προλάβῃ, εἰς τὴν συνάντησιν τοῦ θείου.

— Πόθεν τὸ συμπεραίνεις;

— Ἐκ τῶν λόγων του καὶ ἔκ τινων ἐρωτήσεων ἃς μοὶ ἀπηύθυνεν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης.

— Τὸν Δεσάμπην δὲν τὸν ὑπολήπτομαι πλέον, εἶπεν ὁ ἔμπορος, καὶ ἀγνοῶ διατὶ ἔχω πρὸς αὐτὸν μίαν ἀπέχθειαν! Μοὶ φαίνεται ὅτι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς θὰ γίνῃ μίαν ἡμέραν μέγας κακοῦργος.

— Ἆ! πολὺ προχωρεῖτε, πάτερ μου, εἰς τὰς προαισθήσεις σας, ὑπέλαβεν ἡ Αἰμυλία.

— Ἡ διαγωγὴ τοῦ Δεσάμπου εἶναι ὕποπτος! ἀπήντησεν ὁ Κωνσταντῖνος Καλέργης, πλὴν εἴθε νὰ ἀπατῶμαι.

— Ἀλλά, πάτερ μου, δὲν πιστεύω νὰ ἔχῃ τόσον κακὴν καρδίαν ὁ ἐξάδελφός μου.

— Δὲν γνωρίζεις, θύγατερ, ἀπεκρίθη ὁ ἔμπορος μετὰ φωνῆς σοβαρᾶς, ὅτι ἅμα τις κάμῃ τὸ πρῶτον πρὸς τὴν κακίαν βῆμα, εἶναι δύσκολον πλέον νὰ ὀπισθοχωρήσῃ;

Ἡ Αἰμυλία, εἰς τὰς ὀρθὰς τοῦ πατρός της σκέψεις, ἐτήρησε σιωπήν. Εἶτα δὲ ὑψώσασα ζωηρῶς τὴν κεφαλήν,

— Ὑμεῖς, πάτερ μου, εἶπε, βλέπετε τὰ πάντα ὑπὸ τὴν κακήν των ἔποψιν! Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι ὁ Θεὸς θέλει φωτίσει τὴν διάνοιαν τοῦ Δεσάμπου!

Μόλις εἶπε ταῦτα ἡ νεᾶνις, καὶ τὸ ὄχημα ἔστη. Ὁ ἁμαξηλάτης, πηδήσας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἤνοιξε τὴν θυρίδα τοῦ ὀχήματος, καὶ εἶπεν εὐσεβάστως εἰς χυδαίαν ἠπειρωτικὴν διάλεκτον,

— Ἐφθάσαμεν, αὐθέντα.

Ὁ Κ. Καλέργης ἔκυψε διὰ τῆς θυρίδος καὶ εἶδεν. Πράγματι εἶχον φθάσει εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ὅπερ ὑψοῦτο ὀλίγα περαιτέρω βήματα.

— Αἰμυλία, ἂς καταβῶμεν, εἶπεν ὁ ἔμπορος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν θυγατέρα του· καὶ σύ, Πέτρε, κροῦσε ἐκείνην ἐκεῖ τὴν θύραν.

Καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Καλέργης, λαβὼν εἰς τὸν βραχίονά του τὴν θυγατέρα του, κατέβη τῆς ἁμάξης, ἐνῷ ὁ ἁμαξηλάτης ἔκρουε βαρέως καὶ ἐπανειλημμένως ἄθλιον ῥόπτρον, κρεμάμενον εἰς τὴν θύραν, καὶ ὅπερ ἀνέδωκεν ἦχον ἀπαίσιον καὶ ξηρόν.

—=—

II.

Ὁδηγοῦμεν τὸν ἀναγνώστην ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ ξενοδοχείου, ἔνθα θέλομεν ἴδει τί συνέβαινε πρὶν ἢ ὁ Κωνσταντῖνος Καλέργης εἰσέλθῃ.

Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ξενοδοχείου, πέριξ πυρᾶς ζωηρᾶς, καὶ ἀναδιδούσης μακρᾶς φλόγας, ἐκάθηντο πέντε ἄνδρες θερμαινόμενοι καὶ συνομιλοῦντες. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπαισίου καὶ ἀγρίας φυσιογνωμίας, ἐφόρουν ἐνδυμασίαν Ἀλβανικήν, κατερρυπωμένην καὶ ῥακώδη.

(ἕπεται).

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Τὸ πλοῖον ἤδη ἕτοιμον μ' ἱστία ἀνοιγμένα,
ὡς κύκνος τις λευκόπτερος, 'ς τὸ κῦμα μ' ἀναμένει.
ὤ! πόσον εἶναι λυπηρὸν νὰ φύγῃ τις 'ς τὰ ξένα,
μὲ τὸ φαρμάκι 'ς τὴν καρδιά, μὲ ὄψι μαραμένη.

Πρὶν φύγω, ἄφετε μικρὸν νὰ ἀποχαιρετήσω,
τὴν χώραν ἔνθα ἔζησα, καὶ ἔνθα ἀνετράφην,
Τίς οἶδεν ἂν 'ς τὴν ξενητειὰ τὰ κῶλα δὲν ἀφήσω,
εἰς γῆν ὅπου ἐμίσησα, 'ς τὴν γῆν ποῦ ἀπεστράφην.

Χαίρετε! λόφοι ἀνθηροί, νερά, βουνὰ καὶ δάση,
'Σᾶς ἡ ψυχή μ' ἐπιποθεῖ πρὶν φύγῃ καὶ σᾶς χάσῃ.
Καὶ σεῖς, πτηνά, τονίσατε ἓν ᾆσμα τελευταῖον,
Φεύγω μακράν, ταλαίπωρα, ἔχετ' ὑγείαν πλέον!

Χαῖρε καὶ σύ, ὦ πατρικὴ καὶ σεβασμία στέγη!
Ὅπου διῆλθον ἄλλοτε στιγμὰς εὐδαιμονίας.
Πλὴν νὰ γευθῶ ἐπρόκειτο τοῦ βίου τὰς πικρίας,
καὶ τώρα τὴν καρδίαν μου ἡ μνήμη σου νὰ φλέγῃ.

Ὁπόσον ἦσαν εὐτυχεῖς οἱ παιδικοί μου χρόνοι,
Ὅτε χρυσοῦν ἐπλέκετο τοῦ βίου μου τὸ νῆμα.
Ἀλλ' ἤδη λήθης κάλυμμα 'ς τὰ παρελθόντ' ἁπλόνει
ἡ Μοῖρα, καὶ εἰς ξένην γῆν μὲ φέρει παραχρῆμα.

Χαῖρε. ὦ χώρα προσφιλής, καὶ πάλιν σὲ ἀφίνω,
καὶ εἰς τὴν ξένην ἄπελπι τὸ βῆμα διευθύνω.
Σκληρὰ καὶ ἀδυσώπητος μὲ φέρει εἱμαρμένη
εἰς μέρη ὅπου ἀνοικτὸς ὁ τάφος μ' ἀναμένει.

Ξένος 'ς τὴν ξένην, ἄπελπις καὶ ἄπορος συγχρόνως,
θὰ ἦμαι ὡς τὸ μαρανθὲν τοῦ φθινοπώρου φύλλον.
Καὶ τὰ πελάγη θεωρῶν, τοῦ οὐρανοῦ τὸ κοῖλον,
εἰς δάκρυα θὰ μὲ κινῇ τῆς ξενητειᾶς ὁ πόνος.

Ὁπόταν τὴν ἐπαύριον 'ς τὸ πέλαγος θὰ πλέω,
κ' εἰς τὴν γενέθλιόν μου γῆν ὁ ἥλιος ἀνατείλῃ,
τὸν ἔσχατόν μου στεναγμὸν ἡ αὔρα θ' ἀποστείλῃ,
ὃν ἐκ τοῦ στήθους μου αὐτοῦ μὲ πόνον θὰ ἐκχέω.

Πλὴν, ὦ Θεὲ, εὐδόκησον! νὰ ἐπιστρέψω πάλιν
καὶ νὰ ῥιφθῶ χαρούμενος 'ς τὴν πατρικὴν ἀγκάλην,
Κι' ὁδήγησον τὸ πλοῖόν μου, εἰς ἐπανόδου ὥραν,
νὰ φθάσω ὡς ταχυπετὸν 'ς τὴν πάτριόν μου χώραν.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ.

Εἰς τῆς ζωῆς τὸ πέλαγος ἀμέριμνος ἐβίουν
νὰ χαίρω νὰ εὐφραίνωμαι, ν' ἀγάλλωμαι ἠξίουν.
Πατέρα εἶχον ἀγαθὸν, φιλόστοργον μητέρα,
ἡ τύχη μου ὡμοίαζε πρὸς φαεινὸν ἀστέρα.

Αἱ ὧραι διεδέχοντο καὶ αἱ στιγμαὶ ἀλλήλας,
κ' ἐγὼ ἀπαύστως τὰς χορδὰς ἐτόνιζον τῆς λύρας.
Ἐὰν δ' οἱ πάντες ἔκλαιον κι' ἡ ἀηδὼν ἐθρήνει,
τὰ πάντα ἦσαν ἐν ἐμοὶ ἐν πλήρει εὐφροσύνῃ.

Τὸ ἔαρ ὅταν κελαδοῦν τρυγόνες εἰς τὰς βρύσεις
τὸ ἔαρ ὅτε ἅπασα ἀνέθαλλεν ἡ φύσις,
ὁπότε ἐκ τοῦ κάλυκος ἐξήρχοντο τὰ ἄνθη
Ἐψάλλομεν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐγὼ κ' ἡ Μαριάνθη.

Ἐνῷ δὲ ἦν ὁ βίος μου ὡς ῥύαξ γλυκορρέων
τῆς τύχης θῦμα ἔπεσα . . . δὲν ἔχω φίλους πλέον.
Ἤδη καὶ φίλην ἔχασα, πατέρα καὶ μητέρα
Στρουθίον φεῦ! ἀσύντροφον γυρνῶ εἰς τὸν αἰθέρα.

Ι. Ι. ΠΟΛΥΒΙΟΣ.

ΑΣΜΑΤΙΟΝ ΕΝ ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΗ ΕΣΠΕΡΑ.

Εἶν' ἑσπέρα πλέον τώρα, εἶναι ὥρα ἡσυχίας
εἶναι ὥρ' ἀναψυχῆς,
καθ' ἣν πάντες τὰς μερίμνας, τὰς πικρὰς μελαγχολίας
ἀπωθοῦσι τῆς ψυχῆς.

Εἶν' ἑσπέρα πλέον τώρα, τὴν γαλήνην πάντες ἔχουν
καὶ τὰς θλίψεις λησμονοῦν.
Διατί πλὴν τὴν ψυχήν μου πόθοι ἄσβεστοι κατέχουν;
καὶ σκληρῶς μὲ τυραννοῦν;

Πληγὴν ἔχω 'ς τὴν ψυχήν μου, τὴν καρδίαν μου βαρεῖαν
καὶ στρεβλὴν τὴν κεφαλὴν,

κ' ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν μου μόλις ἐμποδίζω τὴν πορείαν
τῶν δακρύων τὴν πολλήν.
Ὦ! Θεέ μου, μόνος πάσχω! ποῦ λοιπὸν παρηγορίαν
νὰ ζητήσω δι' ἐμέ;
καὶ ἐκείνης ἴσως ἥτις μ' ἔθεσεν εἰς τυραννίαν
εἶν' εὐφρόσυν' αἱ στιγμαί.
Μόνος πάσχω! ὦ Θεέ μου! ἀλλ' ἂν ἤμην κἂν κοντά της
ἢ ἂν ἦν ἐκείν' ἐδῶ,
μικροτέραν μου τὴν θλίψιν εἰς τὰ θεῖα βλέμματά της
ἠδυνάμην νὰ ἰδῶ.

Δ. Α.

ΕΙΣ ΨΥΧΗΝ ΜΕΤΑΣΤΑΣΑΝ

Ἀπέθανες! κ' εἰς Οὐρανοὺς μετέστη ἡ ψυχή σου,
Πλὴν σ τὴν καρδίαν μου ἐντὸς εὑρίσκετ' ἡ μορφή σου
Ἀπέθανες! πλὴν δι' ἐμὲ ὡς ζῶν ἔτι ὑπάρχεις·
Ὁ θάνατός σου ὄνειρον μοὶ φαίνεται ἀπάτης·
Ἀπέθανες! ὤ! θλιβερὰ εἰκὼν σ' τοὺς ὀφθαλμούς μου
Παρίστατ' ἡ κηδεία σου· καὶ μὲ φρικτοὺς σπασμούς μου.
Τοὺς θρήνους καὶ τὰ δάκρυα τῶν συγγενῶν σου ὅλων,
Φαντάζομαι καὶ στεναγμοὺς ἐκφέρω μετὰ πόνων.
Φεῦ! ἦτο ἡ λαμπρὰ ἐλπὶς ὅλων τῶν ποθητῶν σου,
Γονέων σου ἀγαπητῶν φίλων καὶ ἀδελφῶν σου,
Φαιδρὰς ἐλπίδας δι' ἐσὲ ἔτρεφον μειδιῶντες,
Τοῦ βίου των παρήγορον σ' εἶχον ἐνθουσιῶντες.
Σὺ ἦσο δι' αὐτοὺς τὸ πᾶν, σὺ ὡς τὸ ῥόδον ἤνθεις,
Πλὴν φεῦ! πρόωρως μαρανθὲν εἰς κόνιν ἀνελύθης,
Ἦσο τερπνόν των ὄνειρον ἐλπίδων χρυσοπτέρων,
Κ' εἶχες μορφὴν ἀγγελικὴν ἁγνὴν ὡς τῶν ἀγγέλων.
Εἰρήνην φέρων ἐπὶ γῆς, χαρὰν καὶ εὐθυμίαν.
Ἦσο πλασμένος μ' ἀρετὰς σπανίας εἰς φιλίαν.
Τρεῖς κ' εἴκοσιν εἶδες φορὰς ν' ἀνθήσωσι τὰ ῥόδα·
Εἰς μάτην λοιπὸν ἔθαλλες; ἀλλοίμονον! καὶ τώρα!
Ὑπὸ τὸ κρύον μάρμαρον ζοφώδους κατοικίας,
Ἐγκλείετ' ἡ ἀγγελικὴ μορφή σου, καὶ πικρίας
Ἐγκλείει κ' ἡ ταλαίπωρος καὶ δύστηνος ψυχή μου,
Καὶ φλογισμένα δάκρυα ἐκπέμπει ἡ πνοή μου·
Μαύρ' εἶναι ἡ καρδία μου, κι' ἐντὸς αὐτῆς φωλεύει
Πένθος βαρύ, βαθύτατον, κι' ὅλην τὴν κυριεύει.
Ὦ λύπη ἀπροσδόκητος! μ' ἐμάρανες πρωώρως
Καὶ δὲν ἰσχύει εἰς ἐμὲ οὐδὲ αὐτὸς ὁ χρόνος
Νὰ βαλσαμώσῃ τὴν πληγὴν ἣν τόσον βαθυτάτην
Ἤνοιξες εἰς τὸ στῆθος μου. Ἀλλοίμονον! εἰς μάτην

Ἡ νεαρὰ καρδία μου ἀπλήστως μαινομένη,
Πρέπει δεκτὴ τοῦ Πλάστου μας ἡ θέλησις νὰ μένῃ.
Ἐκεῖ! ὦ φίλε μου καλὲ, στὸν Οὐρανὸν ἐπάνω,
Εὔχου δι' ἐμὲ, ὦ! ταχιστα θέλω νὰ ἀποθάνω,
Ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὴν ἐπὶ γῆς φιλίαν,
Ἀγάπην κι' ἀφοσίωσιν εἰς μνήμην αἰωνίαν!!...

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ.

ΕΝ ΔΑΚΡΥ

ἐπὶ τῷ ἀώρῳ θανάτῳ τῆς κόρης

ΑΥΓΗΣ Μ. . .

Ξαναγεννιέται τώρα ἡ γῆ, οἱ κάμποι τὰ λουλούδια . . .
κρυφὰ τὸ γλυκοχάραμα τώρα γλυκὰ τραγούδια
ψαίλνει τ' ἀηδόνι τῆς μαρτιᾶς, τὸ λιγερὸ κλωνάρι,
καὶ πλέχει μὲ τὸ ζέφυρο ἡ δρόσος μαργαρτάρι! . .
Τώρα ποῦ ἡ γῆ μοσχοβολᾷ, ποῦ τόσα μῦρα χύνει,
'ς τ' ἄγρια χαμολούλουδα τὸ ῥόδο κ' ἡ μυρσύνη,
τώρα, πουλὶ, σὺ ὠρέχτηκε τοῦ τάφου τὸ λιμάνι,
κι' ἀντὶ τοῦ γάμου πρόλαβες τοῦ χάρου τὸ στεφάνι! . . .
Ἀστέρι ποῦ δὲν ἔχυσες τῆς πρώταις σου ἀχτίδες
γιατὶ νὰ δώσῃς καὶ μὲ σὲ χαραῖς τόσαις κι' ἐλπίδες; . . .
Δὲν ἐλυπήθηκες Αὐγὴ, τὴν ἄμοιρη μητέρα
ποῦ στέρεψαν τὰ μάτια της . . . τὸν ἄτυχη πατέρα
ποῦ σ' ἐκαμάρωνε κρυφὰ;! τὴ φτώχια, τὴν ὀρφάνια
θὰ τὴν χορταίνῃς, ἄγγελε, ἀκόμ' ἀπ' τὰ οὐράνια!

. .

Μὴ κλαῖτε κ' εἶν' ἀνώφελα τὰ μαῦρα δάκρυά σας!
σφίχτε κρυφὰ τὸ πόνο σας, τὴ θλίψι 'ς τὴ καρδιά σας!
Ὁ θάνατος γεννήθηκε κουφὸς καὶ δὲν ἀκούει . . .
χωρὶς καρδιὰ, τὰ στήθια του ἡ λύπη δὲν τὰ κρούει . . .
Μοιάζει δρεπάνι θεριστῆ τ' ἀχόρταγό του χέρι
κι' ἂν λάχῃ ῥόδο 'ς τὴ σταχειὰ τὸ πέρνει τὸ μαχαῖρι.......

Ν.

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος.

Τὸ στοιχεῖον Ρ.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ,

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

—=—

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει.
ἐφεύρισκε, πρόοδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ ΙΑ'.

ΣΚΕΨΕΙΣ

I

Ὁ Θεὸς ἐστὶ τὸ κέντρον τῆς ἐφέλξεως πρὸς τὸ ὁποῖον ὑψοῦνται καὶ φέρονται αἱ ψυχαί. Εἶναι τὸ ὡραῖον ὑπὸ πάσας αὐτοῦ τὰς μορφάς. Ὑπεράνω παντὸς ὑπάρχει τὸ διανοητικὸν καὶ ἠθικὸν Ὡραῖον.

Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεόν, ὑπείκουσα εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς θέλησιν.

Βοήθει σαυτὸν καὶ ὁ Θεὸς βοηθήσει σε.

«Οἱ ἄνθρωποι εἶπεν ὁ Πλάτων. συνίστανται ἐκ μιᾶς ψυχῆς καθοδηγούσης ἓν σῶμα».

Ἡ σχέσις τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν ἐξωτερικὸν ἐπιτυγχάνεται δία τῶν αἰσθητηρίων· διὰ μέσου δὲ τῶν αἰσθήσεων, ἡ ψυχὴ νοεῖ, κρίνει καὶ ἐκλέγει τέλος μεταξὺ τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Ἡ ψυχὴ διὰ τῆς προσευχῆς ὑψοῦται πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ὁ Θεὸς βοηθεῖ αὐτὴν ἐν ταῖς συμφοραῖς, ἐν τῇ θείων μελέτῃ, παρέχων αὐτῇ ἰσχὺν, θάρρος, καρτερίαν· ἀλλ' οὐδέποτε ὁ Θεὸς ἀλλοιοῖ τοὺς αἰωνίους αὐτοῦ νόμους, πρὸς τὰς ἱκεσίας ἑνὸς ἀσθενοῦς θνητοῦ.

Τὸ σύμπαν καὶ οἱ νόμοι αὐτοῦ εἰσὶν αἱ διαρκεῖς ἐκδηλώσεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ.

II

Ὅπως τὸ τῆς ὅλης Σύμπαν, διέπουσιν ἀναλλοίωτοι νόμοι ἐπικυροῦντες τὴν ἐν τῇ κτίσει ἐντελῆ ἁρμόνιαν καὶ κανονίζοντες τὴν τακτικὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ πορείαν τῶν Ἀστέρων ἐν τῷ ἀπείρῳ διαστήματι οὕτως ὁ ἠθικὸς Κόσμος καθοδηγεῖται ὑπὸ νόμων εἰς τοὺς ὁποίους ἐπίσης ἀναλλοιώτως εἰσὶν ὑποβεβλημέναι αἱ ψυχαί.

Ἰδοὺ οἱ τρεῖς μεγάλοι ἠθικοὶ νόμοι· ἐναργεῖς βέβαιοι ἀμετάβλητοι ὅπως ἐν τῇ ὕλῃ οἱ νόμοι τῆς παγκοσμίου ἕλξεως, οἱ νόμοι τοῦ Νεύτωνος.

Ἡ ὕλη προδήλως ἐστὶν ὑποδεεστέρα τῆς ψυχῆς ἐπειδὴ δούλη αὐτῆς ἐστὶ καὶ τῇ χρησιμεύσει ὡς ὑποκείμενον. Ὡς οὐδὲν λογίζεται τοσοῦτον ἀφειδὴς αὐτῆς ἡ φύσις ὑπάρχει. Πανταχοῦ βλέπομεν αὐτήν· ἐν τῇ ἀδρανεῖ οὐσίᾳ τῇ σχηματιζούσῃ τὰ στοιχεῖα τῆς σφαίρας, καὶ ἐν τῇ πεπροικισμένῃ ὑπὸ κινήσεως καὶ ζωῆς ὕλῃ ἥτις συνιστᾶ τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα.

Ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ κλάσει ἡ ὀργαλικὴ ὕλη παρουσιάζει ὅλως ἰδιάζον φαινόμενον·-ὑπάρχει ἐν αὐτῇ κίνησις καὶ ζωή· καὶ δὲν ἐπιστεύετο ἤδη ὅτι ἐτελεῖτο ἀγών τις μεταξὺ τῆς ὕλης καὶ δυνάμεως τινὸς νοητικῆς, ὑπερόχου ἀγνώστου, ἂν θέλετε, ἥτις κατέχει τὸ ἄτομον διαλύει καὶ μαλάσσει αὐτό. Πᾶν ὅ,τι χαρακτηρίζει τὴν ὀργανικὴν ὕλην ἐστὶ τοῦτο· ἐνόσω ἐνυπάρχει ἐν αὐτῇ ἡ ζωὴ εὑρίσκεται ἐν καταστάσει διηνεκοῦς ἠλεκτρικῆς συμφορήσεωθ. Πράγματι ὁ σπουδάσας τὴν χημεία— Τὴν ὡραῖαν ταύτην ἐπιστήμην ἥτις τοσαύτην παρέσχε πρόοδον τῇ Φιλοσοφίᾳ

τῆς φύσεως — γνωρίζει ὅτι δύο ἄτομα ἑνοῦνται καὶ διαλύονται ὑπείκοντα εἴς τινας σταθερῶς ἀμεταβλήτους νόμους. Ὅθεν ὅπως ἑνωθῶσι δύο ἄτομα ἀπαιτεῖται δύναμίς τις· ἡ δύναμις αὕτη εἶναι ἡ θερμότης ἄλλως ἠ λ ε κ τ ρ ι κ ό τ η ς, καλουμένη ἥτις ἔρχεται πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Ἡλίου τοῦ βασιλέως τούτου τῶν ἀστέρων τοῦ μικροῦ ἡμῶν κόσμου, τοῦ συγκροτοῦντος περὶ αὐτὸν τὴν ἐκ πλανητῶν καὶ πλήθους μικρῶν ἀστέρων, οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐφ ἧς ἀ δ ι α λ ε ί π τ ω ς διαχέει μόρια θερμότητος καὶ ζωῆς.

Ὁμοίως ὅταν δύο ἄτομα ἀποχωρίζωνται, ἀποδίδουσι τὴν παρ' αὐτῶν ἀπορροφηθεῖσαν θερμότητα, συμβαίνει τότε ἐξάτμισις ἠλεκτρικότητος

Ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον σῶμα διαρκούσης τῆς γηΐνου ἡμῶν ὑπάρξεως εὑρίσκεται ἐν συνεχεῖ τινι καταστάσει διαπλάσεως τουτέστιν ἐν διηνεκεῖ καταστάσει διαλύσεως καὶ μετασυνθέσεως· αἱ φυσιολογικαὶ ἐπιστῆμαι λέγουσι καὶ ἐπικυροῦσι τοῦτο. Ἀποδεικνύεται ἐκ ταύτης ἐναργῶς καὶ βεβαίως ὅτι ἕκαστον ἐλάχιστον μόριον τοῦ ὑλικοῦ ἡμῶν ὄντος πλέει ἐντὸς ἠλεκρικῆς τινος φυσαλίδος ἀκριβῶς ὅπως τὰ μικροσκοπικὰ ζωάρια ἔν τι ὕδατος σταγῶνι.

Οὕτω κατὰ συνέπειαν τῆς διαλύσεως τῶν συνιστώντων αὐτὸ κυψελῶν. ὑπάρχει διηνεκὴς παραγωγὴ ἠλεκτρικότητος· τὸ δ' ἡμέτερον σῶμα ἐμφορεῖται μέχρι καὶ αὐτῶν ἀπειροστημορίων μερῶν του ὑπὸ ἠλεκτρικοῦ ρευστοῦ.

Τὸ ρευστὸν τοῦτο δὲν εἶναι ἡ Ψυχή. Εἶναι ἁπλῆ τις Δύναμις τῆς ὁποίας ὁ Ἥλιος, μέγα ὄργανον ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ κοινόν ἐστι δοχεῖον. Τὴν δύναμιν ταύτην θέλομεν ἀποκαλεῖ Δ ύ ν α μ ι ν ζ ω ϊ κ ή ν.

Κατέχομεν πεποίθησιν ἀκράδαντον κατόπιν πολυχρονίου καὶ ὡρίμου μελέτης προσκτηθεῖσαι ὅτι ἡ Ψυχὴ καὶ τὸ περίπνευμα αὐτῆς ἑνοῦνται μετὰ τοῦ σώματος διὰ τῆς μεσολαβήσεως τοῦ ἠλεκτρικοῦ τούτου ρευστοῦ· Βλέπομεν οὕτως ὅτι τὸ Περίπνευμα ἐστὶν ὁ τύπος τοῦ σώματος ὅτι ὑλοποιεῖται ἕλκων πρὸς ἑαυτὸ τῆς ὕλης τὰ ἄτομα καὶ τέλος ὅτι ἡ ἠλεκρικότης ἀπαλλαττομένη διὰ τοῦ χημικοῦ συνδυασμοῦ τῶν ἀτόμων τούτων εἶναι ὁ δεσμὸς δι' οὗ ἡ ψυχὴ ἑνοῦται μετὰ τῆς ὕλης.

Ἀλλ' ἡ Ψυχὴ μετὰ τῆς θελήσεως διευθύνουσι τὸ ἄτομον. Διὰ τῆς θελήσεως αὐτῆς ἡ ψυχὴ διευθύνει πάντα τοῦ σώματος αὐτῆς τὰ ὄργανα, μεθ' ὧν ὡς βλέπομεν εἶναι στενῶς συνδεδεμένη. Ἅμα ὡς ὁ δεσμὸς οὗτος (ἡ ἠλεκτρικότης ὑπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ὀργάνου παραγομένη) ἐκλείψῃ μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ ἑνὸς τῶν ὀργάνων τοῦ σώματός της, ἀδυνατεῖ αὕτη νὰ χρησιμοποιήσῃ τὸ ὄργανον τοῦτο· ὁπόταν δὲ ἡ ζωϊκὴ δύναμις ἐγκαταλείψῃ ἅπαν τὸ σῶμα ἡ ψυχὴ καὶ τὸ περίπνευμα αὐτῆς ἀμέσως αὐτοῦ ἀπαλλάττονται. Τὸ σῶμα θνήσκει ἀποδίδον τῇ φύσει τὰ συνιστῶντα αὐτὸ στοιχεῖα καὶ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἀποκαθίσταται αὖθις ἐλευθέρα ἐν τῷ διαστήματι.

III

Εὔκολον τῆς ψυχῆς τὴν ὕπαρξιν ν' ἀποδείξωμεν· ταύτης προφανῆ τεκμήρια εἰσὶ τὰ ἀνθρώπινα πάθη· δύναται δὲ τις καὶ ἄνευ τῶν ὑπὸ τῶν πνευμάτων διδομένων διακοινώσεων, ν' ἀποδείξῃ τὴν ὕπαρξιν καὶ μετενσάρκωσιν τῶν ψυχῶν· ἀρκεῖ νὰ μελετήσῃ τις τοὺς ἐν τοῖς γυμνασίοις τῆς αὐτῆς κλάσεως νέους ὧν οἱ μὲν εἰσὶν ὑπέρτεροι, τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, οἱ δὲ πολλῷ ὀλιγώτερον, πρὸς ἐκμάθησιν εὐφυεῖς καὶ ἧττον ἀνεπτυγμένοι ἀρκεῖ νὰ σπουδάσῃ τις τοὺς μικρὰς ἡλικίας ταῖς αὐταῖς γονεῦσιν ἀνήκοντας παῖδας καὶ νὰ παρακολουθήσῃ ἐφ' ὅσον αὐξάνουσι τὰς ὀρέξεις καὶ τὰ πάθη αὐτῶν· ἀρκεῖ νὰ συγκρίνῃ τις τὴν ψυχὴν τῶν μεγάλων νοῶν οἵτινες παδηγετοῦσι τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῆς, πρὸς τὴν ψυχὴν τῶν ἄνευ νόμου ἄνευ πίστεως ἄνευ ἀρχῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ὡς κόνιν ἕλκει κοπιωδεῖς ἐν ταῖς πτυχαῖς

τῆς τηβέννης ὁ μεγαλοφυὴς ἔθνους τινός. Ἡ ψυχή ἐστιν ἄϋλος. Ἐστὶν ἀθάνατος.

Ἐκδηλοῦται διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς ὕλης.

Ἐν τῇ ἐποχῇ καθ' ἣν εὑρισκόμεθα καὶ εἰς τὸ σημεῖον ἐν ᾧ ἔφθασαν αἱ ἀνθρώπιναι γνώσεις, ἡ ἰδέα ψυχῆς ἀΰλου ἐχούσης πραγματικὴν ὕπαρξιν, ἀνεξαρτήτως τῆς ὕλης, εὐκόλως ἀφ' ἑαυτῆς ἀναπτύσσεται. Ἡ ἐπιστήμη χορηγεῖ τοσαῦτα παραδείγματα ἐνεργειῶν, ἃς αἱ αἰσθήσεις ἡμῶν δὲν δύνανται νὰ ἀντιληφθῶσι καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων εἴμεθα ἐν τοσούτῳ βέβαιοι χωρὶς νὰ καταφύγωμεν εἰς τὴν νέαν ἐκείνην αἴσθησιν τὴν ὑπεργήϊνον, ἂν ἐπιτρέπητε, τὴν ὁποίαν καλοῦσιν Φαντασίαν ἢ Ἔμπνευσιν, ἀλλὰ θεωροῦντες ἁπλῶς ὡς ἰδιοκτήτους τὰς βεβαιότητας ὅσας ἡ Πειραματικὴ Ἐπιστήμη μᾶς παρέχει.

Δὲν εἶναι ἄϋλον τὸ φῶς; Ἀπορρέον ἀφ' ἑκάστου ἡλίου ἀβαρὲς ἄνευ ἐξωτερικοῦ σχηματισμοῦ, ὅστις καθιστᾷ αὐτὸ ἡμῖν αἰσθητὸν, διαπερᾷ τὴν ἀπειρίαν τοῦ διαστήματος, καὶ ἡ ταχύτης του, ἐννοῶ τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν ἣν διατρέχει ἐν διαστήματι ἑνὸς δευτερολέπτου, φθάνει τὸν τεράστιον ἀριθμὸν ὃν ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ τὸ πνεῦμα, καὶ δι' αὐτῆς τῆς παρατηρήσεως ἀκόμη, τῶν 80,000 λευγῶν.

Ἡ ἠλεκτρικότης ὅπως καὶ τὸ φῶς «εἰμὴ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἀποτελοῦσιν», ἐστὶν ἀβαρής· διαφεύγει τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις. Ταχεῖα ὡς ἡ ἰδέα ἐκδηλοῦται ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ ἑτέρου ὁσάκις παρέχεται αὐτῷ σῶμα τι διὰ μέσου τοῦ ὁποίου εἶναι δυνατὸν νὰ φανερωθῇ.

Τέλος ὁ Μαγνητισμός ἐστιν οὐσία τις μυστηριωδεστέρα, διαπεραστικωτέρα τῶν δύο τούτων ἐνεργειῶν ἃς ὠνομάσαμεν.

Λολικῶς σκεφθέντες εἴπατε δὲν ἤθελέ τις πειραθῇ νὰ ἴδῃ τὴν ὕλην ἐνδυομένην μορφὰς ἢ τουλάχιστον καταστάσεις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λεπτοφυεῖς, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἁγνάς!

Ὅπως δήποτε! Εἴτε ἡ ὕλη ἐστὶν, ἥτις μεταμορφουμένη, ψυχὴ ἀποκαθίσταται, εἴτε ἡ ψυχή ἐστιν ἡ ἐμψυχοῦσα καὶ μεταμορφοῦσα τὴν ὕλην, γεγονός τι ὑπάρχει πρόδηλον διὰ πάντα σκεπτόμενον νοῦν.

Ὑπάρχει ἡ ψυχή. Εἶναι ἀθάνατος.

Νομίζομεν ὅτι τὰ ῥηθέντα ἀρκοῦσιν, ὅπως ἐπιτρέψωσιν εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν νὰ κατανοήσῃ τὴν ἰδίαν αὐτῆς φύσιν. Ἀνακεφαλαιοῦμεν.

Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἐστιν ἄϋλος. Ἐστὶν ἀθάνατος.

Συγκρατεῖται μετὰ τοῦ σώματος διὰ μέσου δυνάμεώς τινος ἣν ἠδυνάμεθα σχεδὸν ν' ἀποκαλέσωμεν Σ υ ν ά φ ε ι α ν. Ἀπαλλαττομένη τῶν συνδεόντων αὐτὴν μετὰ τοῦ σώματος δεσμῶν, δύναται νὰ διατρέξῃ τὰς ἀποστάσεις τοῦ ἀπείρου πολλῷ μᾶλλον ταχύτερον τοῦ φωτὸς ὅπερ ἀφικνεῖται πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἡλίου μεθ' ὅσης ἠδυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ταχύτητος.

Μετάφρασις ἐκ τοῦ (Revue Spirite).

Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

Τῇ 23 Νοεμβρίου 1877.

ΤΑ ΣΠΗΛΑΙΑ ΤΟΥ ΒΟΝΙΦΑΤΙΟΥ.

Ἀκταὶ ἀπότομοι, ὕψους διακοσίων πεντήκοντα ποδῶν, σχηματίζουσι τὴν παραλίαν τοῦ μεσημβρινοῦ ἀκρωτηρίου τῆς νήσου Κορσικῆς.

Αἱ ἀκταὶ αὗται ἐκ τιτανώδους βράχου ὀλίγον σκληροῦ, καταβαλλόμεναι ἀεννάως ὑπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης, εἰσὶν ὅλαι ὑπονενομευμέναι ἢ ὑπεσκαμμέναι εἰς τὴν βάσιν, καὶ αἱ ἕνεκα τῆς ἐπιρροῆς τῶν κυμάτων ἀδιάλειπτοι καταρρεύσεις, ἀφίνουσι τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ βράχου κρεμάμενον, οὕτως εἰπεῖν, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀέρος, ὡς καταπεσὼν θόλος, σχηματίζον τέταρτον κύκλου, τοῦ ὑποίου τὸ ἐξέχον ἢ ἡ καμπὴ εἶναι εἴς τινα μέρη πλειοτέρα τῶν ἑκατὸν ποδῶν.

Ἀλλ' ἐκεῖνο ὅπερ θεωρεῖται ὡς θαῦμα, δὲν εἶναι μόνον τὸ νὰ βλέπῃ τις τὰς ἀποτόμους ταύτας ἐξοχὰς κρατρυμένας ὑπεράνω τῶν ἀβύσσων τῆς θαλάσσης ὑπὸ μόνης τῆς δυνάμεως τῆς πλαγίας συγκρατήσεως, ἀλλὰ πρὸ πάντων, τὸ νὰ βλέπῃ αὐτὰς καταπεφορτωμένας ὑπὸ ὁλοκλήρου πόλεως καὶ ἀκροπόλεως, νὰ ἀνθίστανται εἰς τὸ ὑπερμέγεθες τοῦτο βάρος, ὅπερ μ' ὅλον τοῦτο, τάχιον ἢ βράδιον, θέλει καταρρεύσει ἀποσπωμένου τοῦ ὡς ἐρείσματος χρησιμεύοντος μέρους. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι τὸ Βονιφάτιον. Ἐν τούτοις εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ πλέον ἐκτεθειμέναι οἰκίαι ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν των, καὶ εἶναι βέβαιον ὅτι πρὸ αἰῶνος ἅπασα ἡ πόλις θέλει ἐγκαταλειφθῇ, ἐὰν πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν καταποντισθῇ ὑπὸ τῆς πτώσεως τοῦ ἐδάφους ὅπερ τὴν φέρει.

Εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βονιφατίου ἡ θάλασσα ἔχει πολλὰ κοῖλα σπήλαια, εἴς τινα τῶν ὁποίων παρατηροῦνται ἀξιωσημείωτοι λεπτομέρειαι.

Ἓν τούτων μεγάλης εὐρυχωρίας εὑρίσκεται ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν· ἡ εἴσοδός του εἶναι λίαν στενή, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα εἰς τὸ μέρος τοῦτο συνεσώρευσε ποσότητα μεγάλην χαλύκων, δὲν δύναται μάλιστα νὰ διέλθῃ τις, καὶ συρόμενος ἐπὶ τῆς κοιλίας. Τὸ ἐσωτερικὸν περιέχει πολλὰς αἰθούσας τῶν ὁποίων οἱ τοῖχοι καὶ οἱ θόλοι εἰσὶν ὅλοι κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἀπολιθώσεων, καὶ τῶν ὁποίων τὸ βάθος εἶναι κεκαλυμμένον ὕδατος. Ἀλλ' ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἐκπλήττει, εἶναι ὅτι τοῦτο τὸ ὕδωρ καθαρὸν καὶ διαφανὲς εἶναι ὀλίγον ἁλμυρόν, ἐνῷ ἡ ἐπιφάνειά του εἶναι χαμηλοτέρα τῆς τῆς θαλάσσης· ἀνεγνωρίσθη παρευθὺς ὅτι τὸ γλυκὺ τοῦτο ὕδωρ εἶναι προϊὸν ἀποσταλάξεων ὑδάτων βροχῆς εἰς τὰ πέριξ τῆς ἀκτῆς, καὶ τοῦτο εἶναι ὡς νέα ἀπόδειξις ὅτι τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης δὲν εἰσχωροῦσιν ἐντὸς τῆς γῆς, ὡς διϊσχυρίζοντό τινες φυσικοί, πρὶν αἱ γεωλογικαὶ γνώσεις φθάσωσιν εἰς τὸ κατακόρυφον. Οἱ περίεργοι διατρέχουσι τοῦτο τὸ σπήλαιον ἐντὸς λέμβου, διότι τὸ βάθος τοῦ ὕδατος εἶναι σχεδὸν πανταχοῦ ὀκτὼ μέχρι δέκα ποδῶν.

Ἓν ἕτερον σπήλαιον ὄχι ὀλιγώτερον περίεργον, εἶναι τὸ φέρον τὸ ὄνομα Περτουϊράτο· εἶναι ἀξιόλογος στοά, ἥτις λέγεται ὅτι ἐσκάφθη ὑπὸ ἀνθρωπίνου χειρός, τοσοῦτον κανονικὴ εἶναι. Ἐπειδὴ εἶναι ἀνοικτὸν ἐκ τῶν δύο μερῶν, τὸ φῶς εἰσέρχεται ἐλευθέρως, καὶ ὅ,τι αὐξάνει τὴν ἔκπληξιν περὶ τούτου τοῦ σπηλαίου εἶναι ὅτι τὸ ὄρος προχωρεῖ ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὡς ἀκρωτήριον οὗτινος ἡ βάσις εὑρίσκεται πάντοτε εἰς τὰ βάθη τῶν ὑδάτων.

Τὸ σπήλαιον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ (τοῦ χωρίζοντος τὴν Κορσικὴν τῆς Σαρδηνίας) εἶναι ἔτι παράδοξον. Αὕτη εἶναι μεγάλη ὀπὴ ἡμικυκλοτερὴς ἐπὶ τῆς καθέτου πλευρᾶς ἑνὸς βράχου, περὶ τοῦ ὁποίου λέγεται ὅτι ὁ ἐν εἴδει ψαλλίδος ἰσθμὸς ἥνωσε τὴν ἐπιφάνειαν. Ἐπειδὴ ἡ ὀπὴ αὕτη εἶναι πλήρης φυκῶν, ἡ θάλασσα εἰσέρχεται καὶ ἐξέρχεται ἐλευθέρως· δὲν δύναταί τις νὰ προχωρήσῃ ἐντὸς ἢ διὰ λέμβου, καὶ πρὸς τοῦτο πρέπει νὰ ἐκλέξῃ στιγμὴν καθ' ἣν ἡ θάλασσα δὲν εἶναι πολὺ ταραχώδης· εἰ δὲ καθίσταται δύσκολον νὰ ἴδῃ ἄλλο τι παρὰ τὴν πρώτην ὑπόγειον στοάν, καὶ εἰς ταύτην οὐδὲν ἀξιοσημείωτον εὑρίσκεται, ἀλλ' ἀφοῦ φθάσῃ εἰς τὸ βάθος ταύτης τῆς στοᾶς, ἥτις φαίνεται ὅτι προχωρεῖ ἀρκετὰ ἀποτόμως ἐντὸς τοῦ ὄρους, παρατηρεῖ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τὴν εἴσοδον δευτέρου σπηλαίου, οὗτινος ὁ θόλος δὲν εἶναι πολὺ ὑψηλὸς καὶ φέρει εἰς αἴθουσαν ἀπέραντον φωτιζομένην ἄνωθεν· ἡ αἴθουσα αὕτη περιέχει βαθεῖαν δεξαμενὴν πλήρη καθαρωτάτου ὕδατος, ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁποίας φαίνεται μέγας ἀριθμὸς φωκῶν, αἵτινες παίζουσιν. Οἱ ἁλιεῖς τοῦ Βονιφατίου, ῥίπτουσιν ἐνίοτε τὰ δίκτυά των εἰς τὰ μονήρη ταῦτα μέρη, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἀνησυχοῦσι ταῦτα τὰ ζῶα, ἅτινα οὐδόλως φαίνονται φοβούμενα.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΥΛΚΑΣ.

ΑΙ ΕΝ ΟΥΡΑΝΩ ΓΑΙΑΙ

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος Ι'. σελ. 447).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ὑπὸ τῆς νομίμου φιλοδοξίας ὠθούμενον ἵνα τάχιον καὶ βαθύτερον διεισδύσῃ ἐν ταῖς ἀβύσσοις τοῦ ἀπείρου, τὸ μεγαλοφυὲς ἀνθρώπινον πνεῦμα ἕτερον μέσον ἐζήτησεν ὅπως ὑπερβῇ τὰς ὑπὸ τῆς κατασκευῆς τῶν διόπτρων ἐπιτευχθείσας προόδους, καί, ἐκ παραλλήλου πρὸς ταῦτα ἐφεῦρε τὰ τηλεσκόπια.

Εἰ καί, ὡς ἐκ τῆς ἐτυμολογίας αὐτοῦ, τὸ ὄνομα τ η λ ε σ κ ό π ι ο ν, ὅπερ σημαίνει «βλέπειν μακρόθεν» ἐδόθη κατ' ἀρχὰς πᾶσι τοῖς ὡρισμένοις εἰς τὴν θεωρίαν τῶν μεμακρυσμένων ἀντικειμένων, πρὸ πολλοῦ καθιερώθη τὸ ὄνομα τ η λ ε σ κ ό π ι ο ν εἰς τὰ ἐργαλεῖα περὶ ὧν ἐν τῷ παρόντι ὁμιλήσομεν. Ἐν τούτοις, καὶ σήμερον εἰσέτι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ τὰ μὲν καὶ τὰ δὲ ἀδιαφόρως τηλεσκόπια ἀποκαλοῦσιν· ὅταν δὲ θελήσωσι διακρίναι αὐτὰ ὀνομάζουσι τὰ μὲν πρῶτα ἀντανακλαστικὰ τὰ δὲ δεύτερα διαθλαστικά, ὀνόματα σχετικὰ πρὸς τὴν πορείαν τῶν φωτιστικῶν ἀκτίνων ἐπ' ἀμφότερον. Τῶν λέξεων ἄλλως τε τ η λ ε σ κ ό π ι α, τ η λ ε σ κ ο π ι κ ά, ποιοῦνται ἐν γένει χρῆσιν ἐν ταῖς περιγραφαῖς ὁσάκις πρόκειται περὶ παρατηρήσεων ἀστέρων ἀοράτων τῷ γυμνῷ ὀφθαλμῷ.

Τὸ κυρίως τ η λ ε σ κ ό π ι ο ν λεγόμενον ἔχει ὡς οὐσιῶδες μέρος οὐχὶ φακὸν ὑέλινον, ἀλλὰ κ ά τ ο π τ ρ ο ν. Δέον δὲ ἵνα τάχιστα γνωρίσωμεν τοῦτο καὶ μηδόλως αὐτοῦ ἐπιλαθώμεθα. Τὸ κάτοπτρον τοῦτο κεῖται ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ σωλῆνος τοῦ τηλεσκοπίου, ὅπου δηλαδὴ τίθεται ὁ ὀπτικὸς ἐν τοῖς διόπτροις. Τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ σωλῆνός ἐστιν ἐλεύθερον. Ὑπάρχει δ' ἐνταῦθα, ὡς πᾶς τις βλέπει, διαφορὰ οὐσιώδης κατασκευῆς τε καὶ σχήματος μεταξὺ τοῦ διόπτρου καὶ τοῦ τηλεσκοπίου.

Ἡ πρώτη ἰδέα τοῦ τηλεσκοπίου εὕρηται ἔν τινι συγγράμματι δημοσιευθέντι ἐν Λυὸν, ἐν ἔτει 1652, ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ζουκχίου, ἀγγέλλοντος ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1616 συλλαβὼν εἶχε τὸ σχέδιον τοῦ ἐργαλείου τούτου· καὶ ὅμως μόλις ἐν ἔτει 1663 ἠδυνήθη τις ἀναγνῶναι τὴν πλήρη περιγραφὴν τηλεσκοπίου ὀφειλομένου Ἄγγλῳ τινὶ ἐπιστήμονι, τῷ Σὶρ James Gregory. Δέκα δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα, ὁ Νεύτων κατεσκεύασε τὸ ἑαυτοῦ, ἐν συστήματι διαφόρῳ τοῦ προηγουμένου. Ἕνα δ' αἰῶνα καὶ ἔτι πρὸς μετὰ ταῦτα, ὁ William Herschel ἐπέτυχε τοῦ ἀνεγεῖραι ἀληθινὸν μνημεῖον τῇ Ἀστρονομίᾳ, κατασκευάσας ἰδίαις χερσὶ τὸ ἰσχυρότατον ἐργαλεῖον τῆς ὀπτικῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Οἱ Ἀρχαῖοι ἐγίνωσκον τά τε κοῖλα καὶ τὰ λεῖα κάτοπτρα καὶ τὰς κυριωτέρας αὐτῶν ὀπτικὰς ἰδιότητας. Ἀλλ' οὐδόλως ἐχρησιμοποίησαν αὐτὰ κάλλιον τῆς ὑέλου διὰ τὴν σπουδὴν τῶν ἐπιστημῶν. Ὁ Πλάτων ἐν τῷ Τιμαίῳ, ὁ Εὐκλείδης ἐν τῇ Κατοπτρικῇ αὐτοῦ, ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ Ὀπτικῇ αὐτοῦ, Ἱέρων ὁ Ἀλεξανδρεύς, ὁ Σενέκας, ὁ Πλούταρχος, ὁ Ἀπουλαῖος, καὶ πολλοὶ ἕτεροι συγγραφεῖς τῆς ἀρχαιότητος ὡμίλησαν περὶ κοίλων κατόπτρων καὶ περὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν παραγομένης αὐξήσεως τῶν ἀντικειμένων. Ὑπάρχει μάλιστα καὶ ἐπιγραφὴ μνημονεύουσα κατόπτρου τεθειμένου ἐπὶ τοῦ φάρου τῆς Ἀλεξανδρείας, δι' οὗ ἠδύνατό τις βλέπειν τὰ πλοῖα εἰς ἀπόστασιν ἑκατὸν περίπου λευγῶν, ἐὰν πιστεύσωμεν εἰς τὸν Ameilhon(1), καὶ μάλιστα «εἰς ἀπόστασιν πεντακοσίων περίπου λευγῶν» κατὰ τὸν Benjamin de Tudela (2).

Ὁ ἄραψ συγγραφεὺς Ἀμπουλφέδας διηγεῖται μάλιστα ὅτι τὸ κάτοπτρον τοῦτο κατεστράφη ὀλίγα ἔτι μετὰ τὸν Μωάμεθ ὑπὸ τῶν χριστιανῶν (3). Ὁ Βυφφὼν συμπεραίνει ἐκ τῆς παραδόσεως ταύτης ὅτι τὸ ἀντανα-

(1) Academie des Inscriptions, τόμ. 42 σελ. 503.

(2) Voyage, μεταφρ. γαλλ. σελ. 104 ἐν Παρισίοις, 1830.

(3) Descriptio Aegypti, σελ. 7 τοῦ ἀραβικοῦ κειμένου Gottinque, 1776.

κλαστικὸν τηλεσκόπιον ἦν γνωστὸν τοῖς Ἀλεξανδρινοῖς ἐπιστήμοσιν. Ἄλλως τε ἡ ὑπερβολὴ τῶν περιγραφῶν ἐστι πρόδηλος διὰ μόνου τοῦ πράγματος τούτου ὅτι ἡ κυρτότης τῆς θαλάσσης κωλύει ἡμᾶς βλέπειν πλοῖα εἰς ἀπόστασιν πεντακοσίων λευγῶν καὶ μάλιστα ἑκατον. Πιστεύομεν μετὰ τοῦ κ. Th. Henri Martin, ὅτι τὸ συναξάριον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς μαγικόν τι ἀνατολικὸν κάτοπτρον δι' οὗ βλέπει τις πᾶν ὅ,τι θέλει. Δυνάμεθα ἐπίσης σημειῶσαι ὅτι ὑπῆρχε κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, ἐν Ραγούσῃ, κάτοπτρον τεθειμένον ἐν τῷ βάθει κυλίνδρου, δι' οὗ ἔβλεπέ τις εἰκόνας ἀρκούντως μεμακρυσμένας, καὶ μεταξὺ ἄλλων πλοῖα ἐν τῷ λιμένι. Τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο ἦν ἴσως προϊὸν ἀξιοσημείωτον τῆς τέχνης τοῦ κοιλαίνειν καὶ στιλβοῦν τὰ μέταλλα κατά τινα δεδομένην κυρτότητα. Ἦν ὁ πρόδρομος τοῦ τηλεσκοπίου, ἀλλ' οὐχὶ αὐτὸ τὸ τηλεσκόπιον, ἐπειδὴ οὐδεὶς ὀπτικὸς φακὸς ὑπῆρχεν.

Ὡς δ' ἔφθημεν εἰπόντες, ἓν τῶν μεγίστων καὶ διασημοτάτων τηλεσκοπίων ὑπῆρξε τὸ τοῦ Βίλλιαμ Ἐρσχέλου, κατασκευασθὲν περὶ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, εἰς Slough ἐν Ἀγγλίᾳ. Ὁ κολοσσὸς οὗτος κατέπληξε τὰς φαντασίας, οὐχὶ διὰ τὰς διὰ τούτου γενομένας ἀνακαλύψεις (πρᾶγμα περὶ οὗτινος οὐδόλως ὁ κόσμος ἐφρόντιζεν), ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὰς ὑπερμεγέθεις αὐτοῦ διαστάσεις, αἵτινες ἦσαν 1 μέτρου καὶ 47 ἑκατοστημορίων διὰ τὸ κάτοπτρον καὶ 12 μέτρων διὰ τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος (1).

Τὸ κάτοπτρον τοῦ τηλεσκοπίου τούτου μόνον εἶχε βάρος 1000 χιλιογράμμων. Ἵνα δὲ κινῆται ἐργαλεῖον τοιούτου βάρους ὁ Ἕρσχελος ἠναγκάσθη ἐπινοῆσαι μηχανισμὸν πολυπλοκώτατον, συνιστάμενον ἐξ ὁλοκλήρου συνδυασμοῦ ἱστίων, ἀναβαθρῶν, τροχιλεῶν καὶ σχοινίων, ὡς ἡ ἐξάρτησις μεγάλου πολεμικοῦ πλοίου. Ἡ γιγαντιαία αὕτη μηχανὴ οὐκ ὀλίγον συνετέλεσεν εἰς τὸ δοῦναι τῷ τηλεσκοπίῳ τοῦ Ἐρσχέλου τὴν φαντασιώδη αὐτοῦ διασημότητα.

Σήμερον δὲ οὐκέτι ὑπάρχει τὸ ἐργαλεῖον τοῦτο εἰμὴ ὡς λείψανον οἰκογενειακὸν, εὐλαβῶς διατηρούμενον ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς Slough. Τὴν 1 Ἰανουαρίου 1840, ὁ σὶρ Ζὲν Ἕρσχελος, υἱὸς τοῦ Βίλλιαμ, ἡ σύζυγος αὐτοῦ, τὰ τέκνα αὐτῶν, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, καί τινες ἀρχαῖοι θεράποντες τῆς οἰκογενείας, συνῆλθον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ τηλεσκοπίου καὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου ἀστρονόμου γενομένων ἀπεράντων ἀνακαλύψεων. Τὴν μεσημβρίαν, ἡ συνέλευσις περιεστράφη πολλάκις περὶ τὸ μνημεῖον λιτανεύουσα, ἔπειτα δὲ ἐκαθίσατο ἐν τῷ σωλῆνι τοῦ τηλεσκοπίου ἐπὶ θρανίων προπαρασκευασθέντων διὰ τὴν περίστασιν καὶ ἔψαλε μνημόσυνον διὰ στίχων ἀγγλικῶν συντεθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ σὶρ Ι. Ἐρσχέλου. Ἡ ἔνδοξος οἰκογένεια παρετάχθη μετὰ ταῦτα ἐν κύκλῳ πέριξ τοῦ σωλῆνος, καὶ ἡ ὀπὴ ἑρμητικῶς ἐπεσφραγίσθη.

(1) Καίτοι γιγαντιαῖαι, αἱ ἀναλογίαι αὗται καθ' ὑπερβολὴν ἐμεγαλοποιήθησαν ὑπὸ τῆς φήμης. Μεταξὺ δὲ πολλῶν ἑτέρων, πρωΐαν τινὰ διεδόθη ἐν Λονδίνῳ ὅτι ὁ διάσημος ἀστρονόμος ἔδωκε χορὸν ἐντὸς τοῦ κυλινδρικοῦ σωλῆνος τοῦ ἑαυτοῦ τηλεσκοπίου. Ἡ φαντασία αὕτη ἐφάνη πρωτότυπος καὶ συνετέλεσεν ἵνα ἐκληφθῇ ὡς πραγματικὸν φαινόμενον τὸ ἐργαλεῖον ὅπερ ἐθεωρεῖτο ἤδη ὡς κολοσσός. Ἡ εἴδησις δὲ τοῦ δῆθεν χοροῦ τοῦ Ἐρσχέλου διεψεύσθη. Ἀπεδείχθη ὅτι συνέχεον τὸν διάσημον ἀστρονόμον μετά τινος ζυθοποιοῦ, καὶ τὸ μέγα τηλεσκόπιον μετά τινος βαρέλλας ζύθου, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἧστινος πράγματι ἐχόρευσάν τινες τετράχορον. Ἀργός τις ἀναμφιβόλως ἐπαγωγὸν ἐνόμισεν ἵνα μεταγάγῃ τὸ μέρος τῆς πανηγύρεως εἰς Slough, καὶ πλάσῃ ὅτι ὁλόκληρος συναναστροφὴ ἐχόρευσε δῆθεν ἐντὸς σωλῆνος σιδηροῦ, ἐν ᾧπερ ἄνθρωπος τοῦ ἐλαχίστου ἀναστήματος δυσκόλως ἠδύνατο ἵστασθαι ὄρθιος. Τόσον προκατειλημμένος διετέλει ὁ κόσμος ὑπὲρ τοῦ περιφήμου ἐργαλείου τοῦ Ἐρσχέλου, ὥστε τὴν διάψευσιν οὐχὶ πάντες παρεδέχθησαν, καὶ ὥστε μετὰ πολὺν χρόνον ἐγίνετο εἰσέτι λόγος περὶ τοῦ παραδόξου χοροῦ τοῦ δοθέντος ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἀστρονόμου.

Ἔδωκε δὲ πέρας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ οἰκεία τις πανήγυρις (1).

Τὸ μέγιστον τῶν μέχρι τῆς σήμερον κατασκευασθέντων τηλεσκοπίων ἐστὶ τὸ ὑπὸ τοῦ λόρδου Rosse ἱδρυθὲν ἐντὸς τοῦ παραδείσου τοῦ πύργου αὐτοῦ Parsonsto n ἐν Ἰρλανδίᾳ, δι' οὗ ἀνεκάλυψε τὰς θαυμασίας νεφελότητας καὶ τὰς σπειροειδεῖς, τοὺς σωροὺς ἐκείνους τῶν ἡλίων τῶν τόσον ἀπομεμακρυσμένων, ὥστε τὸ φῶς αὐτῶν μετὰ ἑκατομμύρια ἐτῶν μέχρις ἡμῶν φθάνει. Ὁ σωλὴν τοῦ ἀληθῶς κολοσσιαίου τηλεσκοπίου τούτου ἔχει μῆκος 55 ποδῶν ἀγγλικῶν (16 μ, 76), καὶ βάρος 6604 χιλιογράμμων. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα αὐτοῦ, δύναιτο συγκριθῆναι πρὸς καπνοδόχην ἀτμοπλοίου μεγίστων διαστάσεων· λήγει δὲ πρὸς τὰ κάτω δι' ἐξογκώσεως τετραγώνου, δίκην σκηνῆς περικλειούσης τὸ κάτοπτρον, ὅπερ ἔχει διάμετρον 6 ποδῶν, (1 μ, 83), καὶ βάρος 3809 χιλιογράμμων, δηλαδὴ τετραπλάσιον σχεδὸν τοῦ τοῦ Ἑρσχέλου. Τὸ ὅλον βάρος τῆς μηχανῆς ἐστι 10413 χιλιογράμμων. Τὸ ὑπέρλαμπρον τοῦτο ἐργαλεῖον ἱδρυμένον ἐπὶ εἴδους ὀχυρώματος ἐπιμήκους 75 περίπου ποδῶν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον, τέθειται μεταξὺ δύο ἐκ πλαγίου κειμένων τοίχων, ἐπάλξεις ἐχόντων, ὑψηλῶν, ὅσον πεντήκοντα ποδῶν, κεκτισμένων ἐξ ἑκατέρου μέρους ἵνα χρησιμεύωσιν ὡς κρηπίδες τῷ εἰς τὸ κινεῖν αὐτὸ ὡρισμένῳ μηχανισμῷ. Ὁ γίγας οὗτος ὀφθαλμὸς δύναται ἐξερευνῆσαι τὰ βάθη τοῦ οὐρανοῦ πέραν πάσης ἀποστάσεως ἔνθα ἠδυνήθη ποτὲ ἵνα διεισδύσῃ ὁ ἀνθρώπινος ὀφθαλμός. Ἡ πρώτη αὐτοῦ ἐπιτυχία ὑπῆρξε τὸ ἀνακαλύψαι τὸ ἀκριβὲς τῶν νεφελοειδῶν σχῆμα.

Ὁ διδάσκαλος καὶ φίλος ἡμῶν Βαβινέτος ἔγραψεν ὅτι διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τούτου δύναιτό τις ἰδεῖν ἐπὶ τῆς Σελήνης ἀγέλας ζώων ἀναλόγων πρὸς τὰς τῶν δαμάλεων τῆς Ἀμερικῆς, καὶ διακρῖναι στρατεύματα τεταγμένα ὡς εἰς μάχην πορευόμενα, καὶ μνημεῖα ἴσα πρὸς τὰ ἡμέτερα, οἷα τὸ Ἀστεροσκοπεῖον τῶν Παρισίων, τὸ Λοῦβρον, ὁ ναὸς τῆς Παναγίας, εὐκόλως καὶ κάλλιον ἔτι τὰ κατὰ μῆκος ἐκτεταμένα ἀντικείμενα, οἷα αἱ ῥοαὶ τῶν ποταμῶν ἡμῶν, οἱ πορθμοὶ ἡμῶν, τὰ περιτειχίσματα, αἱ ὁδοί, οἱ σιδηρόδρομοι καὶ αἱ κανονικαὶ φυτεῖαι. Εἴησαν δὲ ταῦτα ἀκριβῆ, εἴπερ τὸ κάτοπτρον τοῦ τηλεσκοπίου τούτου ἦν ἐντελές· ἀλλ' ἡ δύναμις αὐτοῦ οὐδόλως ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν χρηματικὴν αὐτοῦ ἀξίαν (1), καίτοι δὲ θαυμάσια ἀνακαλύψαν, οὐδόλως ἐστὶν ἀρκούντως καθαρὸν ἵνα δείξῃ ἐπὶ τῆς Σελήνης, μηδ' ἐπὶ τῶν πλανητῶν λεπτομερείας ἀκριβεστάτας.

Τηλεσκόπια ἐντελέστερα τῶν τοῦ Ἑρσχέλου καὶ τοῦ λόρδου Rosse κατεσκευάσθησαν ἔκτοτε. Ἐν ἔτει 1862, ὁ κ. William Lassell, μεγαλέμπορος εν Λιβερπούλῃ, ἀποχωρήσας ἐκ τῶν ἐμπορικῶν ἔργων ἱδρύσατο ἐν τοῖς κόλποις τοῦ ὡραίου κλίματος τῆς νήσου Μιλήτης θαυμαστὸν τηλεσκόπιον, ὅπερ ἰδίαις χερσὶ κατεσκεύασεν. Τὸ ἐκ μετάλλου κάτοπτρον ἔχει διάμετρον τεσσάρων ἀγγλικῶν ποδῶν, ἢ 1 μ, 22. Τὸ ἐργαλεῖον ἵδρυται ἐν συστήματι νευτωνείῳ, καὶ ἔχει μῆκος 37 ποδῶν (11 μ, 40). Ὁ ὀπτικὸς φα-

(1) Ὁ Βίλλιαμ Ἕρσχελος, ἀπόγονος Ἀνοβριανῆς οἰκογενείας ἐντίμου καὶ ὀλίγον πλουσίας, αὐτὸς μόνος εἰργάσατο πᾶσαν τὴν ἀξίαν καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δόξαν. Κατασκευάσας τὰ τηλεσκόπια αὐτοῦ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, ἀπηθανάτισε τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Οὐρανοῦ καὶ διὰ τῶν ἀπεράντων αὐτοῦ ἔργων ἐπὶ τῶν δυαδικῶν ἀστέρων, τῶν νεφελοτήτων καὶ τῶν μεγίστων προβλημάτων τῆς ἀστρῴας ἀστρονομίας. Ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Καρολῖνα εἶχε μεγάλας τῆς ἀστρονομίας γνώσεις καὶ πολλάκις ταῖς παρατηρήσεσιν αὐτοῦ ἐβοήθησεν. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ σὶρ Ι. Ἕρσχελος ὑπῆρξε τῶν τὰ μάλιστα ἀξιοσημειώτων ἀστρονόμων τοῦ αἰῶνος ἡμῶν. Ὁ δὲ ἔγγονος αὐτοῦ Ἀλέξανδρος Ἕρσχελος, ἀκολουθεῖ πόρρωθεν ὀλίγον τοῖς τῶν πατέρων αὐτοῦ ἴχνεσιν.

(1) Πρὸς κατασκευὴν τοῦ τηλεσκοπίου τούτου ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ ἐδαπάνησε 300000 φράγκων,

κὸς τέθειται εἰς τὸ ἀνώτατον ἄκρον τοῦ σωλῆνος, ὃν διατρέχει παραλλήλως, ἵνα σκοπεύῃ τὸ μικρὸν κάτοπτρον, ἐπίπεδον κεκλιμένον κατὰ 45 βαθμούς, πρὸς ὃ τείνουσιν αἱ φωτιστικαὶ ἀκτῖνες αἱ ἀνακλώμεναι ὑπὸ τοῦ μεγάλου κατόπτρου τοῦ τεθειμένου πρὸς τὰ κάτω τοῦ σωλῆνος. Ὁ ἀστρονόμος ὑποχρεοῦται ἄρα ἀναβῆναι μέχρι τοῦ ὕψους τοῦ τοῦ ὀπτικοῦ,, καὶ πρὸς τοῦτο ᾠκοδόμηται ἀληθὴς πύργος καθέτως, ὅστις ὀλισθαίνει ἐπὶ σιδηροδρόμου περὶ τὸ τηλεσκόπιον· ἔχει δὲ πολλὰς ὀροφάς, καὶ ὁ ἀστρονόμος κάθηται ἐπὶ ἑξώστου κινητοῦ δυναμένου ἀναβαίνειν καὶ καταβαίνειν κατὰ τὰ ἀναγκαῖα τῇ παρατηρήσει ὕψη, καὶ πλησιάσαι πρὸς τὸ κέντρον κατὰ τὴν κλίσιν τοῦ τηλεσκοπίου, ἵνα δύνηται πάντοτε ὁ ἀστρονόμος τιθέναι τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ πλησίον τοῦ ὀπτικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κύματα τοῦ ἀέρος τὰ διερχόμενα σταθερῶς διὰ τῆς ἀτμοσφαίρας καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις πρὸ πάντων δὲ καθέτως, μετὰ τὰς θερμὰς ἡμέρας, προσεπιθρύβοντα τὰ τείχη τῶν κτιρίων, εἰσὶ λίαν ἐπιβλαβῆ εἰς τὴν καθαρότητα τῶν εἰκόνων, ὅταν ἡ ἐν χρήσει αὔξησις ἰσχυροτάτη τυγχάνῃ, προσπαθοῦσιν ἀποφυγεῖν αὐτά, ὅσον οἷόν τε, ἱδρύοντες τὰ μεγάλα ἐργαλεῖα ἐν ὑπαίθρῳ. Τοῦθ' ὅπερ καὶ τούτῳ συμβαίνει. Ἵνα δὲ ἐλαττωθῇ τὸ βάρος καὶ εὐκολυνθῇ ὁ χειρισμός, ὁ σωλὴν ἐν τῷ φανερῷ ἱδρύεται (1).

Αἱ τῷ τηλεσκοπίῳ τούτῳ ἐφαρμόσιμοι αὐξήσεις ποικίλλονται ἀπὸ 500 μέχρι 1500. Διὰ τούτου δὲ τοῦ ἐργαλείου ὁ κ. Λασσὲλ ἀνεκάλυψε τὴν δορυφόρον τοῦ Ποσειδῶνος, ὡς καὶ τοὺς δύο πλησιεστέρους τοῦ Οὐρανοῦ, τῇ βοηθείᾳ ὀπτικοῦ αὐξάνοντος 1060 φοράς. Ἕτεραι ἀνακαλύψεις οὐχ ἧττον λαμπραὶ ὑπῆρξαν ἡ ἀνταμοιβὴ τοῦ ὑπερλάμπρου τούτου ἔργου. Ἐνῷ δὲ αἱ θαυμασταὶ αὗται πρόοδοι τῆς ὀπτικῆς ἐπραγματοῦντο ἐν Εὐρώπῃ, ἀποικία τις ἀγγλική, νεωτάτη ἐν τούτοις, καὶ μόλις γεννηθεῖσα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ κόσμου, ἐξεγείρετο οὕτως εἰς τὴν λατρείαν τῆς Οὐρανίας, καὶ ἅμα τῷ πρώτῳ αὐτῆς βήματι πρὸς τὸν Οὐρανὸν ἐφιλοδόξει ὑπερβῆναι δι' ἑνὸς ἅλματος πᾶσαν τὴν βραδέως διανυθεῖσαν ὁδὸν ὑπὸ τοῦ παλαιοῦ ἡμισφαιρίου. Ἡ πόλις τῆς Μελβούρνης πρωτευούσης τῆς κυβερνήσεως τῆς Βικτωρίας ἐν Αὐστραλίᾳ, ἥτις οὔπω ὑπῆρχεν ἐν ἔτει 1850, καὶ ἥτις αἴφνης ἐξῆλθεν ἐκ τῶν δασῶν ὡς ὑπὸ τὴν μαγικὴν ἐπήρειαν ῥάβδου νηρηίδος, καὶ ἀριθμεῖ σήμερον 130000 πολιτῶν, ἡ πόλις τῆς Μελβούρνης, ἥτις παρέχει ἤδη εἰς τὰ ἔκθαμβα βλέμματα τοῦ ὁδοιπόρου μουσεῖον φυσικῆς ἱστορίας πεπληρωμένον περιέργων πραγμάτων τῶν τριῶν βασιλείων, ἀστεροσκοπεῖον γέμον ἐργαλείων πολυτίμων, πανεπιστημεῖον ἀπηλλαγμένον τῆς στασιμότητος, πρώτυπα σχολείων, μέγαρα καὶ περιπάτους, θέατρα καὶ μελῳδίας, ἡ πόλις αὕτη ἐστὶ καὶ κάτοχος ἑνὸς τῶν ἰσχυροτάτων τηλεσκοπίων.

Ἵνα κατασκευασθῇ, ἐγένετο ἐκλογὴ συστήματος σχεδὸν ὅλως ἐπιλελησμένου ὑπὸ τῶν ἐν ὀπτικῇ ἐπιστημόνων, τοῦ συστήματος τοῦ Γρέγορυ, καθ' ὅπερ ἀντὶ τοῦ δέχεσθαι τὸν ἀστρονόμον καθήμενον πρὸς τὸ πλάγιον καὶ πρὸς τὸ ὕψος τοῦ ἐργαλείου τὰς ὑπὸ τοῦ μικροῦ κατόπτρου ἀνακλωμένας ἀκτῖνας, φέρει αὐτὰς πρὸς τὰ κάτω ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάλου κοίλου κατόπτρου, ἐν τῷ κέντρῳ οὗτινος κυκλοτερὴς ὀπὴ ὑπάρχει. Ἐκεῖ τίθεται ὁ ὀπτικὸς φακός, οὕτως ὥστε ἐν τῇ παρατηρήσει ὁ ἀστρονόμος εὑρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐν ᾗ καὶ ὅταν διὰ διόπτρου σπουδάζῃ.

Τὸ κάτοπτρον, ὡς τὸ τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ Λασσὲλ, ἔχει διάμετρον 4 ποδῶν ἀγγλικῶν (1 μ, 22) καὶ βάρος 1590 χιλιογράμμων. Τὸ κυριώτατον πάντων ἦν φυσικῶς τὸ ἐπιτυχεῖν τοῦ ὑπερμεγέθους τούτου μεταλλικοῦ κατόπτρου. Ἐλήφθη δὲ ὡς πρώτυπον κράματος τὸ μέταλλον τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ λόρδου Ῥὸς, συντιθέμενον ἐκ 4 ἰσοδυνάμων χαλκοῦ, πρὸς 1 κασσιτέρου, δύναμιν παρέχον ἀνταναклαστικὴν ἐξαίσιον καὶ ἄνευ χρωματισμοῦ. Ἡ ὀπτικὴ αὐτοῦ δύναμις ἰσοφαρίζει πρὸς τὴν ἀντικειμενικοῦ τινος φακοῦ 34 ἀγγλικῶν δακτύλων (86 ἑκατοστημορίων) ὅπερ

(1) Τὸ ἐργαλεῖον πλῆρες κατεσκευάσθη ἀντὶ 72,000 φράγκων.

ἀδύνατον εἴη σχεδὸν διαλῦσαι ἐν τῇ ἐνεστώσῃ τῆς ὀπτικῆς καταστάσει. Μηχανὴ ἀτμοκίνητος καὶ τὰ μηχανήματα τῆς κατασκευῆς ἱδρύθησαν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τοῦ Γκρούβ ἐκ Δουβλίνου διὰ τὸ μέγα τοῦτο ἔργον, οἷα τὰ τῆς κυρτώσεως, ἀναλύσεως, προσχεδιάσματος, στιλβώσεως, προσέτι δὲ καὶ μικρὸν κάτοπτρον, ἐπίσης ἐκ μετάλλου, κε κυρτωμένον, ἵνα δέχηται οὕτω πάσας τὰς ἐκ τοῦ μεγάλου ἐρχομένας ἀκτῖνας καὶ μεταπέμπῃ τὸ εἰκόνιον πρὸς τὸ κέντρον αὐτοῦ, σῶμα τοῦ τηλεσκοπίου, καθ' ὑπερβολὴν ἀσφαλές, σκευὴ τοῦ μεγάλου κατόπτρου ἐπὶ ἐρείσματος ἀξίου ἐμπιστοσύνης, κτλ. κτλ. Τὸ ἐργαλεῖον ἐστήθη οὕτως ἵνα δύνηται διευθύνεσθαι ἀκόπως καὶ ταχέως πρὸς πάντα τοῦ Οὐρανοῦ τὰ σημεῖα, καί, ἔτι πλέον, μένειν κινητὸν ἐν τελεία ἰσορροπίᾳ, καὶ κινεῖσθαι αὐτομάτην τῇ ἀκριβεῖ ἐνεργείᾳ κινήσεως ὡρολογίου, οὕτως ὥστε ἀκολουθεῖν τοῖς ἀστράσιν ἐν τῇ φαινομενικῇ αὐτῶν κινήσει ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν. Ἀφίεμεν ἤδη τὰς ἐκτενεστέρας τοῦ ἐργαλείου τούτου λεπτομερείας. Ἐπὶ ἓν ἔτος αἱ μηχαναὶ εἰργάζοντο· ἐπὶ ἓν ἔτος τὰ τεμάχια κατεσκευάζοντο συγχρόνως διὰ χειρῶν εἰδικῶν τεχνιτῶν. Ὁ ὀφθαλμὸς ξένου τινὸς ἐπισκεπτομένου νομίζοι ἂν βλέπειν διὰ μέσου τῶν φλογῶν τοῦ βαναυσουργείου καὶ τῶν θορυβωδῶν στροβίλων τῶν τροχῶν καὶ τῶν τροχιλεῶν παραδόξους προπαρασκευὰς διὰ τηλεβόλον κολοσσιαίας διαστάσεως, καὶ ὑποθεῖναι ὡς ἑτοιμάζοιντο τὰ τεμάχια γιγαντιαίου καταστροφῆς ἐργαλείου· διότι τὰ τηλεβόλα τὰ ἐξερευγόμενα τὸν θάνατόν εἰσι τὰ νῦν τὰ προσφιλῆ τέκνα τῶν ἐν τέλει, καὶ ταῦτά εἰσιν αἱ πρόοδοι(!) ἅςτινας προστατεύουσι καὶ ἐπιθυμοῦσιν αἱ κυβερνήσεις. Ἀλλ' οὐδόλως προὔκειτο ἐνταῦθα περὶ τῶν τελειοτήτων τοῦ πυροβολικοῦ, αἵτινές εἰσι τὸ αἶσχος καὶ τὸ ὄνειδος τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν. Προὔκει το περὶ κατασκευῆς ἀληθῶς ἀξίας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, προωρισμένης εἰς τὸ καταβιβάσαι τὸ ὕψος τῶν οὐρανῶν ἢ μᾶλλον εἰς τὸ ἀνυψῶσαι ἡμᾶς ὑπεράνω τοῦ κόσμου τούτου τῆς βαρβαρότητος καὶ πρυσεγγίσαι ἡμᾶς πρὸς τὰς λαμπρότητας τῆς αἰωνίας δημιουργίας.

Τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἐργαλεῖον ἱδρύθη ἐν Μαλβούρνῃ τῷ 1870. Εἴρηται δὲ ἡμῖν ὅτι τὸ κάτοπτρον ἔχει βάρος 1590 χιλιογράμμων. Ὁ σωλὴν ἔχει μῆκος 27 ποδῶν καὶ βάρος 1210. Ὁλόκληρον δὲ τὸ ἐργαλεῖον ἔχει βάρος οὐχὶ μεῖον τῶν 8240 χιλιογράμμων. Εὑρίσκεται ἐν τοσαύτῃ ἐντελεῖ ἰσορροπίᾳ ὥστε δύναταί τις, διὰ μόνης τῆς χειρός, ἀπὸ τῆς ὁριζοντίας δοῦναι αὐτῷ κάθετον διεύθυνσιν ἐντὸς εἴκοσι δευτερολέπτων.

Ὁ σωλήν, κατεσκευασμένος ἐκ δικτυωτοῦ ἵνα ἀνακουφίζῃ τὸ βάρος προώρισται φέρειν ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου αὐτοῦ ἄκρου τὸ μικρὸν κάτοπτρον τὸ ἀποστέλλον τὸ εἰκόνιον ἐν τῷ ὀπτικῷ τῷ τεθειμένῳ εἰς τὸ κέντρον τοῦ μεγάλου, ὡς ἐξηγήσαμεν τοῦτο.

Ἐν συντόμῳ δέ, τὸ μέγα τοῦτο τηλεσκόπιον παρουσιάζει τὰς ἑπομένας ἀναλογίας κατὰ τὰ γαλλικὰ μέτρα, τὸ κάτοπτρον ἔχει διάμετρον 1 μ. 22. ἡ δὲ μεθέστιος (1) αὐτοῦ ἀπόστασίς ἐστι 9 μ. 60. Φαίνεται ὅτι το τηλεσκόπιον ὤφειλεν ἔχειν τοὐλάχιστον τόσον μῆκος ὅσον καὶ ἡ μεθέστιος αὐτοῦ ἀπόστασις· ἀλλ' ἐγένετο τροποποίησίς τις τοῦ συστήματος Γρέγορυ, ἢ τοῦ συστήματος Κασσαγηρὲν· τὸ μικρὸν κάτοπτρόν ἐστιν ἀνάκοιλον ἀντὶ κοίλου, καὶ διατέμνει τὴν δέσμην τῶν φωτιστικῶν ἀκτίνων πρὶν ἢ σχηματισθῇ ἡ ἑστία· εὕρηται ἄρα πέραν τῆς ἑστίας. Οὕτω δε τὸ ὅλον μῆκος τοῦ τηλεσκοπίου οὐδόλως ὑπερβαίνει τὰ 9 μέτρα. Ἔχει δὲ πλάτος 1 μ. 35. Εἰσὶ δὲ αὐτῷ ἐννέα ὀπτικοὶ φακοὶ ἐφηρμοσμένοι. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἰσχυροτάτη αὔξησις αὐτοῦ ἐστι 1500.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Γαλλία πρό τινος ἐπροικίσθη ἤδη διὰ μεγάλου τηλεσκοπίου, ἔχοντος τὰς αὐτὰς διαστάσεις οἵας τὰ τοῦ Λασσελ καὶ τῆς Μελβούρνης (1 μ, 20), καὶ ἀποπε-

(1) Μεθέστιον ἀπόστασιν λέγομεν τὸ μεταξὺ τοῦ ὀπτικοῦ φακοῦ καὶ τῆς ἑστίας τοῦ τηλεσκοπίου διάστημα Σ. Μ.

ρατωθέντος τοῦ 1876. Κατεσκευάσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Κ. Μαρτὶν, γάλλου ἐν ὀπτικῇ ἐπιστήμονος, κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Νεύτωνος, καὶ ἱδρύθη ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ἀστεροσκοπείου τῶν Παρισίων. Τὸ κάτοπτρον αὐτοῦ ἐστιν ὕελος ἀργυροειδὴς, κατὰ τὴν μέθοδον Φουκόλτ. Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο ἔχει μεθέστιον ἀπόστασιν 7 μ, 19· τὸ μῆκος τοῦ σωλῆνος 7 μ, 30. ἵσταται δὲ κατὰ τὸν ἰσημερινὸν δηλονότι μηχανισμὸν τις ὡρολογίου κινεῖ αὐτὸ κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς κινήσεως τῶν ἀστέρων, ὡς εἴδομεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ. Ὁλόκληρος ἡ μηχανὴ ἔχει βάρος 9000 χιλιογράμμων, οὕτως ὥστε δύναταί τις συγκρῖναι τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο πρὸς ὑπερμεγέθη βελόνην τοῦ αὐτοῦ βάρους κινουμένην ὑπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὡρολογίου. Προστιθέμενα δὲ τὰ ἀκίνητα τεμάχια πρὸς τὰ κινητὰ διδοῦσι βάρος ὅλον 19000 χιλιογράμ.

Ὁ ἀστρονόμος ἀναβαίνει πρὸς τὸν ὀπτικὸν διὰ κλίμακος σιδηρᾶς, κατεσκευασμένης ὡς διὰ μαγικῆς δυνάμεως καὶ ληγούσης κατὰ τὴν κορυφὴν τῆς τελευταίας αὐτῆς ἕλικος εἰς δῶμα, κείμενον εἰς ὕψος 7 μέτρων ὅτε τὸ τηλεσκόπιον εὕρηται κάθετον καὶ παρατηρεῖ τις το ζενίθ. Ἡ κλίμαξ ὀλισθαίνει ἐπὶ σιδηροδρόμου, καὶ ὁ ἀστρονόμος δύναται τίθεσθαι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ καθ' ὅλα τὰ ὕψη (1).

Ἡ αὔξησις ἡ ἐφαρμοζομένη εἰς τὰ μεταλλικὰ τηλεσκόπια οὐδόλως ἐστὶ τόσον μεγάλη ἀναλόγως τῆς τῶν διόπτρων, διότι ὑπάρχει πλείων ἐλάττωσις φωτός. Ὑποδεεστέρα ἐστὶ δύο φορὰς κατὰ χιλιοστόμετρον τῆς διαμέτρου τοῦ κατόπτρου, καὶ ἡ διαφορὰ ἀναβαίνει τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ καὶ μεῖζον τὸ τηλεσκόπιον τυγχάνει. Οὕτω δὲ καλὸν τηλεσκόπιον 1 μ, 20 οὐδόλως ἔχει αὔξησιν 2400, ἀλλὰ 1500, καὶ ἐν σπανιωτάταις περιστάσεσι δύναται ἀναβῆναι μέχρι 2000, μηδέποτε δυνάμενον ὑπερβῆναι τὸ ὅριον τοῦτο. Ἀλλὰ τὰ ἔχοντα ὕελον ἀργυροειδῆ τηλεσκόπια φθάνουσι σχεδὸν εἰς τὴν ἀξίαν τῶν διόπτρων.

Συνήθως ὁρίζουσι τὰ τηλεσκόπια καὶ τὰ δίοπτρα διὰ τῆς διαμέτρου τοῦ κατόπτρου καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ φακοῦ μᾶλλον ἢ διὰ τοῦ μήκους τοῦ ἐργαλείου.

Τὸ γενικὸν ἐξαγόμενον τῆς ἐκθέσεως ταύτης τῶν ἰσχυροτάτων ἐργαλείων τῶν κατασκευασθέντων μέχρι τῆς σήμερον δείκνυσιν ἡμῖν ὅτι ἡ φυσικὴ τοῦ ἀνθρώπου ὅρασις ἔφθασεν οὐ μόνον ἵνα δεκαπλασιασθῇ καὶ ἑκατονταπλασιασθῇ, ἀλλὰ καὶ ἵνα αὐξήσῃ πράγματι 2000 φορὰς πλέον τῆς ἑαυτῆς ἀξίας. Ἐν τῇ ἐνεστώσει καταστάσει τῆς ὀπτικῆς, δυνάμεθα προσεγγίσαι τοὺς ἀστέρας κατὰ 2000 φορὰς τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν. Ἡ πεῖρα δείκνυσιν ἡμῖν ὅτι μέχρι τοῦ ὁρίου τούτου ἵστανται αἱ δυνάμεις αἵτινες θεωρητικῶς ὑπετίθεντο ἴσως ἰσχυρότεραι. Οὐδὲν εἰσέτι ὑπερέβη τὸ τηλεσκόπιον τοῦ λόρδου Ρὸς κατὰ τὰς διαστάσεις, ἀλλὰ κατὰ τὴν πραγματικὴν ἀξίαν, κατὰ τὴν πραγματωθεῖσαν δύναμιν, κατὰ τὴν ἐντέλειαν, τὴν ἀκρίβειαν καὶ

(1) Αἱ αὐξήσεις τῶν ὀπτικῶν φακῶν ποικίλλονται ἀπὸ 200 μέχρι 2000. Ἡ μὲν πρώτη περιλαμβάνει στενὸν 12′ τόξου, δηλαδὴ ἧττον τοῦ ἡμίσεως τῆς διαμέτρου τῆς σελήνης, ἡ δὲ τελευταία οὐκέτι ἔχει εἰμὴ στενὸν 1′, καὶ οὐκ ἔστιν εἰμὴ θεωρητικὴ, τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς, οὗτινος ἡ ἐπιφάνειά ἐστιν ἀπὸ 2 μέχρι 3 χιλιοστομέτρων τετραγωνικῶν, ὄντος μείζονος τῆς ἐν αὐτῷ ἐντυπουμένης εἰκόνος, μηδὲ χρησιμοποιουμένου, καὶ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν ὅρων μηδέποτε ἐντελῶν τυγχανόντων. Ἡ τὰ μάλιστα συχνάκις χρησιμοποιουμένη αὔξησις ἔσεται ἡ 500 — Τὰ δύο μέγιστα τηλεσκόπια τῆς Γαλλίας ἦσαν πρὶν τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐν λόγῳ τὰ τῆς Μασσαλίας καὶ τῆς Τουλούσης, ἅτινα ἔχουσι διάμετρον 80 ἑκατοστημορίων καὶ μῆκος 5 μέτρων Εἰσὶν ἐξαίρετα καὶ σχετικῶς ὑπέρτερα τοῦ τηλεσκοπίου τοῦ 1 μ, 20, ὅπερ οὐχὶ ἐντελῶς ἐπέτυχεν.

Ὁ ὀπτικὸς τεθειμένος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ σωλῆνος ἔχει παρ' ἑαυτῷ τὸν ἐξερευνητὴν, καὶ δύναται στρέφεσθαι περὶ τὸ στόμιον τοῦ τηλεσκοπίου πρὸς μεγίστην εὐκολίαν τῶν παρατηρήσεων. Ἡ ὁλικὴ αὐτοῦ ἀξία ἀνέβη εἰς 190,000 φράγκων.

τὴν καθαρότητα τῶν εἰκόνων. Τὸ πᾶν μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἔνθασεν· ἐπειδὴ εἰς τί χρησιμεύει τὸ αὐξάνειν ὑπερμέτρως εἰκόνα τινὰ ἥτις παύει οὖσα καθαρὰ καὶ δυναμένη ἐπωφελῶς παρατηρηθῆναι; Λυσιτελεῖ δὲ μάλιστα ἵνα μηδόλως ὑπερβαίνῃ τὸ προηγούμενον ὅριον ἡ αὔξησις τῶν καλλίστων τηλεσκοπίων, ὅσα ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἵνα φθάνῃ μέχρι 1500 καὶ μάλιστα 1000. Τοιαύτη δέ τις αὔξησις οὐχ ἧττον ἀξιοσημείωτος τυγχάνει· δείκνυσιν ἡμῖν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου τὴν Σελήνην, τὸν Ἄρην, τὸν Δία, τὴν Ἀφροδίτην, τὸν Κρόνον χιλιάκις πλατυτέρους κατὰ τὴν διάμετρον ἢ ὅσον βλέπομεν αὐτοὺς γυμνῷ τῷ ὀφθαλμῷ, δηλαδὴ ἑκατομμυριάκις εὐρυτέρους κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἡμέραν τινὰ ἀναμφιβόλως (βεβαίως μάλιστα), προβήσονται περαιτέρω, καὶ τοῦτο λίαν προσεχῶς, ἐάν τις κρίνῃ ἐκ τῶν ἐν τῇ ὀπτικῇ γενομένων προόδων ἀπὸ ἡμίσεος ἤδη αἰῶνος. Φαίνεται ὅτι ἡ Ἀμερικὴ ἐστιν ἰσχυρῶς διατεθειμένη ἵνα προσωθήσῃ ὅσον οἷόν τε τὰς τοιούτου εἴδους ἀποπείρας. Λόγος μάλιστα σπουδαῖος γίνεται ἵνα ἀφιερώσωσιν εἰς τὴν κατασκευὴν τερατώδους τινὸς τηλεσκοπίου τὴν μυθώδη ποσότητα ἑνὸς ἑκατομμυρίου δολλαρίων!(1)

Ἡ ἰδέα αὕτη ἀξία ἐστὶν ἐμπνεῦσαν τὴν φιλοδοξίαν μεγάλου λαοῦ· τὸ κατασκευάσαι τὸ ἰσχυρότατον τῶν τηλεσκοπίων τοῦ κόσμου εἴη ἂν τὸ ἐνδοξότατον ἔργον τοῦ παρόντος αἰῶνος. Ὅταν σκέπτηταί τις ὅτι τόσα κεφάλαια ῥίπτονται καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς καθαρὰν ἀπώλειαν ἐν τῷ βαράθρῳ τῶν διαρκῶν στρατῶν αἰσθάνεται πόσον εὐγενέστερόν ἐστι, ὡραιότερον καὶ λυσιτελέστερον, τὸ ἀφιερῶσαι μέρος τῶν μυθικῶν τούτων ποσῶν εἰς τὴν τῶν ἐπιστημῶν πρόοδον. Προσεγγισάτω ἐπὶ τέλους ἡ ὀπτικὴ τοῦ ΙΘ'. αἰῶνος τοὺς πλανήτας μέχρις οὗ ἐπιτρέψοι ἂν ἡμῖν διακρίναι

(1) Ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν ἐπιστημῶν τῆς Καλιφορνίας (χώρας καλῶς κατηρτισμένης ἄλλως τε ἵνα πραγματώσῃ τοιοῦτόν τι σχέδιον), ὁ καθηγητὴς Γεώργιος Δαβισσὸν ὡμίλησεν ἐσχάτως ὡς ἕπεται· «Διὰ τηλεσκοπίου διαστάσεως καὶ ἐντελείας ἅςπερ ἡ ἀμερικανικὴ ἐπιδεξιότης δυνηθήσεται ἐπενεγκεῖν τῇ κατασκευῇ ταύτῃ, τηλεσκοπίου, ὅπερ ἱδρυθήσεται 10,000 πόδας ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τῆς Σιέρρας Νεβάδας, διὰ τῶν διαφόρων μηχανῶν κατεσκευασμένων ἵνα φθάνωσι μέχρι τοῦ ὕψους αὐτοῦ, διὰ παρατηρητῶν ἐπιστημόνων καὶ ἐπιδεξίων, διὰ τῶν τελειοποιηθεισῶν μεθόδων αἵτινες ἐφαρμοσθήσονται αὐτῷ, ἐλπίζομεν ὅτι τάχιστα, ὀψόμεθα ὑποφώσκουσαν τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ τὰ μυστηριώδη προβλήματα τῆς δημιουργίας ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν καταβήσονται.» Τὸ σχέδιον τοῦτο εἴη τὸ κατασκευάσαι κάτοπτρον ἔχον διάμετρον 4 μέτρων, οὗτινος ἡ μεθέστιος ἀπόστασις ἔχοι ἂν μῆκος 40 μέτρων. Δύναιτό τις ἐφαρμόσαι ὀπτικὸν φακὸν μεγεθύνοντα 8000 κατὰ τὴν διάμετρον, δηλαδὴ 64,000,000 κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν! Τοιαύτη δύναμις ποιήσοι ἀνακαλύψαι σωροὺς ἀστέρων οἵτινες μένουσιν ἀόρατοι μέχρι τῆς σήμερον, καὶ δώσοι τῇ ὁράσει τοῦ ἀνθρώπου τὴν εὐχέρειαν τοῦ διεισδῦσαι δισεκατομμύρια λευγῶν πέραν παντὸς ὅ,τι ἐθεάθη μέχρι τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Ὁ Ἄρης προσενέγκοιτο ἂν οὕτως εἰπεῖν εἰς ἀπόστασιν 1700 λευγῶν καὶ φαίνοιτο ἑκατοντάκις μείζων τῆς Σελήνης. Οἷον μέγεθος τῶν ἀνακαλύψεων αἵτινες δύναιντο γενέσθαι ὅτε ἱκανοὶ ἐσοίμεθα ἐξερευνῆσαι τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐν λόγῳ πλανήτου! Τὰ προβλήματα τῆς συστάσεως τῶν δακτυλίων τοῦ Κρόνου, τοῦ Διὸς καὶ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ κτλ., εἴησαν λελυμένα. Ὡς πρὸς τὴν Σελήνην δὲ, βλέποιμεν ἂν αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν δώδεκα λευγῶν ἀφ' ἡμῶν! «Ἀδύνατόν ἐστι προμαντεῦσαι, προσετίθη ἡ ἀμερικανικὴ ἐφημερὶς (scientific American), πᾶν ὅ,τι τοιαύτη μηχανὴ εἴη ἂν ἱκανὴ ἀνακαλύψαι ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν ἄλλων πλανητῶν καὶ τῶν ἀχανῶν χωρῶν τοῦ στερεώματος. Οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὸ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀναγκαῖον κεφάλαιον γενναίως σχηματισθήσεται ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς ὑψίστης πασῶν τῶν ἐπιστημῶν.»

τὴν ζωὴν ἥτις τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν καλλωπίζει· Coelum certe patet, ibimus illac, ὡς ἔλεγον ὁ Ὀβίδιος πρὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν, Ὁ οὐρανὸς ἠνέῳκται κατοχὴν αὐτοῦ ποιήσωμεν!

(ἕπεται).

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

ΦΥΣΙΚΑΙ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΕΩΠΟΝΟΝ.

—

Περὶ τῆς χημικῆς συγγενείας καὶ περὶ τῶν ἁπλῶν σωμάτων, ἢ στοιχείων, τοῦ πλανήτου μας.

—

Ἀφοῦ ἐν τοῖς προηγουμένοις (1) ἔδωκα γενικήν τινα ἰδέαν περὶ τοῦ κλίματος, περὶ τῆς ἀτμοσφαίρας, περὶ τῆς ὑγρασίας καὶ ξηρασίας, ὀφείλω πρὸ τοῦ νὰ πραγματευθῶ περὶ ποιότητος γαιῶν, περὶ λιπασμάτων, καὶ ἄλλων σπουδαιοτέρων κεφαλαίων τῆς γεωργίας, νὰ σχετίσω τὸν γεωπόνον εἰδικώτερον καὶ συστηματικώτερον μὲ τὴν φυσικὴν καὶ τὴν χημείαν.

Καὶ ἡ μὲν φυσικὴ εἶναι ἡ ἐπιστήμη ἡ ἐξετάζουσα τὰς ἰδιότητας τὰς ὁποίας ὅλα τὰ σώματα τοῦ παντὸς ἔχουσι, τὰς διαφόρους φυσικὰς δυνάμεις καὶ ἐνεργείας αὐτῶν, καὶ τίνι τρόπῳ ἕκαστον τούτων, οἷον ἡ θερμότης, τὸ φῶς, ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐνεργεῖ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σωμάτων, καὶ ἰδίως ἐπ' ἐκείνων διὰ τὰ ὁποῖα ἡμεῖς ὡς γεωπόνοι ἐνδιαφερόμεθα περισσότερον.

Ἡ δὲ χημεία ἐξετάζει χωριστὰ ἕκαστον σῶμα, καὶ ἐὰν εἰς ἕκαστον εὑρίσκωνται ἑνὸς εἴδους μόρια, τὸ σῶμα λέγεται ἁπλοῦν ἐὰν δὲ περισσότερα τοῦ ἑνός, τὸ σῶμα λέγεται σύνθετον, πρὸς δὲ ἐξετάζει τίνι τρόπῳ τὰ διάφορα ταῦτα μόρια συσσωρεύονται καὶ ἑνοῦνται διὰ τῆς ἐνεργείας διαφόρων φυσικῶν δυνάμεων, καὶ εἰς ποῖον βαθμὸν θερμότητος τὸ σῶμα ἀπὸ στερεοῦ γίνεται ὑγρόν, καὶ τίνι τρόπῳ, καὶ διατί ἀλλοιοῦται καὶ μεταβάλλεται ὑπὸ τοῦ φωτὸς ἢ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἡ χημεία μᾶς ἀπαριθμεῖ τὰς ἀλλοιώσεις τὰς ὁποίας φέρει εἰς τὴν σύνθεσιν σώματός τινος διδάσκει τὰς περιστάσεις καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν αἱ ἀλλοιώσεις αὗται γίνονται· κατατάττει δὲ πᾶν σῶμα μεθ' ὅσων ἄλλων σωμάτων ἔχει τοῦτο ἀναλογίαν τινὰ καὶ συγγένειαν καὶ δίδει ἴδιον ὄνομα εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν.

Εἴπομεν ὅτι ἡ χημεία ὀνομάζει σώματα ἁπλᾶ, ἢ στοιχεῖα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα, μ' ὅλους τοὺς τρόπους τῆς ἀποσυνθέσεως τοὺς ὁποίους σήμερον γνωρίζομεν, μένουσι τὰ αὐτά, καὶ ἐξακολουθοῦσι νὰ φαίνωνται ὅτι σύγκεινται ἐκ μιᾶς καὶ μόνης οὐσίας, δὲν περιέχουσι, δηλαδή, εἰμὴ ἑνὸς καὶ μόνου εἴδους μόρια. Τοὐναντίον δὲ ὀνομάζει σώματα σύνθετα ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα δύναται ἡ χημεία νὰ διαχωρίσῃ εἰς διαφόρους διακεκριμένας οὐσίας, εἰς διάφορα δηλαδὴ σώματα ἁπλᾶ, καὶ νὰ σχηματίσωσιν ἓν σῶμα σύνθετον, λαμβάνον ἄλλο ὄνομα, καὶ ἔχον ἄλλας ἰδιότητας, ἀναγκαίως πρέπει τὰ διάφορα εἴδη τῶν μορίων των νὰ ἔχωσι προδιάθεσιν ἑνώσεως, καὶ νὰ ἦναι εἰς κατάστασιν ἑνώσεως καὶ συνδυασμοῦ, τουτέστιν, ὡρισμένη τις ποσότης τῆς μιᾶς οὐσίας νὰ εἰσέλθῃ, οὕτως εἰπεῖν, καὶ νὰ ἀναμιχθῇ μετὰ τῆς ἄλλης, διὰ νὰ ἀποτελέσῃ ἓν σῶμα· παραδείγματος χάριν, δύω ἁπλᾶ σώματα, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν κατώρθωσεν ἡ ἐπιστήμη νὰ ἴδῃ εἰς ὑγρὰν κατάστασιν, ἀλλὰ μόνον εἰς κατάστασιν ἀερίων, καὶ τῶν ὁποίων τὸ ἓν καλεῖται ὀξυγόνον τὸ δὲ ἕτερον ὑδρογόνον, ὅταν ἑνωθῶσιν ὑπὸ περιστάσεις ὡρισμένας, παράγουσι τὸ ὕδωρ Εἴπομεν δὲ ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι ὅταν ἔλθωσιν εἰς συνάφειαν 89 μέρη ὀξυγόνου μὲ 11 μέρη ὑδρογόνου παράγουσιν ἢ γεννῶσιν 100 μέρη τρίτου τινὸς καὶ πασιγνώστου σώματος, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ὕδωρ, καὶ τὸ ὁποῖον μεγάλως διαφέρει, καὶ κατὰ τὰς ἰδιότητας καὶ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, τῶν δύω ἀερίων ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθη.

Ἡ χημικὴ ἕνωσις διαφέρει πάσης ἄλλης τεχνητῆς ἑνώσεως. Ἐάν, παραδείγ

(1) Ἴδε τεῦχος Θ'. σελ. 408.

ματος χάριν, θελήσωμεν νὰ σχηματίσωμεν ἐκ διαφόρων ἁπλῶν μορίων ἀορίστου βάρους ἓν τρίτον σῶμα, αὐτὸ δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ σῶμα σύνθετον, ἀλλὰ μίγμα σωμάτων ἁπλῶν ἢ συνθέτων τὸ ὁποῖον θέλει πάντοτε διατηρεῖ τὰς ἰδιότητας τῶν σωμάτων ἐκ τῶν ὁποίων σύγκειται. Διὰ τοῦτο, ὅσον καὶ ἂν ἑνώσωμεν καλῶς καὶ εἰς κατάστασιν λεπτοτάτης τεχνητῆς κόνεως τὸν ἄνθρακα καὶ τὴν κρητίδα (τὸ τουρκοβαρβαριστὶ τεμπεσίρι), πάντοτε θέλομεν ἔχει κρητίδα καὶ ἄνθρακα χωριστά, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν. Ἐν ᾧ, ὡς πρότερον εἴπομεν, ἐκ τῆς ἑνώσεως τοῦ ὀξυγόνου μετὰ τοῦ ὑδρογόνου, δὲν ἔχομεν πλέον κανὲν ἐκ τούτων τῶν σωμάτων, ἀλλ' ἔχομεν τρίτον τι σῶμα, τὸ ὕδωρ.

Ἡ δύναμις ἡ ἑνόνουσα τὰ μόρια τῶν ἑτεροειδῶν σωμάτων, ἁπλῶν ἢ συνθέτων, καλεῖται χημικὴ συγγένεια· δι' αὐτῆς, τὰ δύω ἁπλᾶ σώματα τὰ ὁποῖα ὠνομάσαμεν ὑδρογόνον καὶ ὀξυγόνον ἠδυνήθησαν νὰ ἑνωθῶσι μεταξύ των καὶ νὰ παραγάγωσι τὸ ὕδωρ καὶ δι' αὐτῆς τὰ ἑνωθέντα ἐξακολουθοῦσι νὰ μένωσιν ἡνωμένα, καὶ δὲν ἀποχωρίζονται, ἐκτὸς ἐὰν ἐνεργήσῃ ἐπ' αὐτῶν ἡ αὐτὴ πάλιν ἑνωτικὴ δύναμις διὰ σωμάτων ἄλλων ἐχόντων περισσοτέραν τάσιν ἑνώσεως πρὸς τὸ ἓν ἢ πρὸς τὸ ἄλλο τῶν στοιχείων τοῦ ὕδατος· ἐάν, λόγου χάριν, εἰς τὸ ὕδωρ αὐτὸ ρίψωμεν ἓν ἐκ τῶν λεγομένων ἐλαφρῶν μετάλλων, τὸ ποτάσιον, τοῦτο ἄλλοτε θέλομεν γνωρίσει καλῶς, τὸ ποτάσιον τοῦτο θέλει ἐκδιώξει τὸ ὑδρογόνον τοῦ ὕδατος, καὶ λαμβάνον τὴν θέσιν του, θέλει σχηματίσει τὴν καυστικὴν λεγομένην πότασιν, ἥτις εἶναι τὸ κυριώτερον συστατικὸν τῆς τέφρας παντὸς καιομένου φυτοῦ.

Ἐκ πάντων τούτων ἐξάγεται ὡς συνέπεια ὅτι ἡ τῶν ἑτεροειδῶν σωμάτων ἑνωτικὴ δύναμις, τὴν ὁποίαν οἱ μὲν παλαιοὶ ὠνόμαζον φιλίαν, οἱ δὲ σήμερον χημικοὶ καλοῦσι συγγένειαν, ἡ ἑνόνουσα δύω σώματα πρὸς σχηματισμὸν τρίτου σώματος, ἔχοντος περισσοτέραν σχέσιν μεθ' ἑνὸς ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ παραχθέντος τρίτου.

Ἡ χημικὴ αὕτη συγγένεια εἶναι μετὰ τὸν Θεὸν ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός· δι' αὐτῆς τελοῦνται τὰ πάντα, καὶ ἄνευ αὐτῆς οὐδέν· δι' αὐτῆς ἀναπνέομεν καὶ ζῶμεν, δι' αὐτῆς αἱ περιφρονούμεναι παρά τινων κόπροι μεταβάλλονται εἰς τροφάς, δι' αὐτῆς αἱ τροφαὶ γίνονται αἷμα καὶ σάρκες, δι' αὐτῆς καὶ μετὰ θάνατον διαλυόμεθα εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθημεν πρὸς σύνθεσιν ἄλλων σωμάτων.

Ἴσως, μεθ' ὅσα εἶπον, τινὲς τῶν ἀναγνωστῶν μου θέλουσι κράξει· — «καὶ τί μᾶς μέλει ἡμᾶς δι' αὐτά; χημικὸς καὶ φυσικὸς καὶ φιλόσοφος πρέπει νὰ ἦμαι ἐγὼ ὁ γεωργός;»

— Μάλιστα, καὶ τρὶς φορὰς μάλιστα, φίλε μου! τῷ ἀπαντῶ· χημικὸς ὅμως οὐχὶ τοῦ χαρτιοῦ, ἀλλὰ τῆς πείρας· φιλόσοφος οὐχὶ τοῦ σχολείου, ἀλλὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ὅστις σοὶ λέγει νὰ ζητῇς πᾶν καλὸν καὶ νὰ ἀποφεύγῃς πᾶν κακόν. Ὅταν λοιπὸν ἠξεύρῃς (καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι, ἐὰν ἀναγινώσκῃς τὸ φυλλάδιόν μου τακτικῶς, θέλεις τὸ μάθει) ὅτι τὸ δεῖνα λίπασμα ἀποσυντίθεται διὰ τοῦ ὕδατος ἢ διὰ τοῦ ἀέρος εὐκολώτερον, καὶ ἀπορροφᾶται πρὸς τροφὴν τῶν φυτῶν σου περισσότερον παντὸς ἄλλου, θέλεις τὸ προτιμήσει καὶ θέλεις λάβει δι' αὐτοῦ καρπὸν σύ, ἐν ᾧ ὁ γείτων σου ὅστις ἴσως ἐγέλα ὅταν τὸ μετεχειρίζεσο, θὰ λυπῆται διὰ τὴν ἀνοησίαν του.

Ἡ δύναμις ἡ κρατοῦσα πλησίον ἀλλήλων τὰ ὁμοειδῆ μόρια ἑνὸς σώματος, ἁπλοῦ ἢ συνθέτου, καλεῖται συνοχὴ ἢ ἕλξις. Καὶ ἄλλοτε μὲν ἡ συνοχὴ αὕτη εἶναι μεγάλη, ὡς εἰς τὰ ρευστά, οἷον τὸ ὕδωρ, τοῦ ὁποίου ἀποχωρίζει τις τὰ μόρια εὐκολώτατα. Δὲν πρέπει ὅμως μὲ τὴν συνοχὴν νὰ συγχίσωμεν τὴν συγγένειαν, οὔτε μὲ τὴν λέξιν ἀποχωρισμὸν νὰ συγχίσωμεν τὴν χημικὴν ἀνάλυσιν, δηλαδὴ τὸν χωρισμὸν τῶν ἁπλῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ἡνώθησαν διὰ νὰ σχηματίσωσιν ἓν σύνθετον σῶμα.

Τώρα ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν διαφόρων ἁπλῶν σωμάτων τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας, καὶ εἶναι μέχρι ταύτης τῆς στιγμῆς γνωστά, καὶ τὰ ὁποῖα ὀνομάζουσι στοιχεῖα.

Οἱ παλαιοὶ ἐφρόνουν ὅτι τὰ στοιχεῖα ἦσαν

μόνον τέσσαρα,(1)καὶ ἐνόμιζον ὡς τοιαῦτα τὴν γῆν, τὸ ὕδωρ, τὸν ἀέρα, καὶ τὸ πῦρ. Μόλις ὅμως ἤρξατο ἡ πρόοδος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ῥοπὴ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος εἰς ἀνακαλύψεις, καὶ ἀμέσως ἀπεδείχθη ὅτι τὸ πῦρ δὲν εἶναι στοιχεῖον, ὅτι ὁ ἀὴρ εἶναι σῶμα σύνθετον ἐκ τριῶν στοιχείων, τὸ ὕδωρ ἐκ δύω καὶ ἡ γῆ ἐκ περισσοτέρων τῶν πεντήκοντα. Τὰ παρὰ τῶν ἀρχαίων λοιπὸν νομιζόμενα στοιχεῖα δὲν εἶναι, οὐδὲ πιστεύονται πρὸ πολλῶν χρόνων ὡς στοιχεῖα· ἀντ' αὐτῶν δὲ τῶν τεσσάρων ἡ ἐπιστήμη τῆς χημείας σήμερον ἀνεκάλυψε γνωρίζει καὶ ἑξήκοντα καὶ πέντε! Ἰδοὺ ὁ κατάλογος αὐτῶν, ἀναγνῶστά μου, πρὸς φωτισμόν σου, κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν καὶ οὐχὶ κατ' ἰδιότητας, διότι ἡμεῖς χημείαν γενικὴν δὲν διδάσκομεν.

1 Ἄζωτον ἢ Νιτρογόνον	34 Μηνγκάνιον
2 Ἄνθραξ	35 Μόλυβδος
3 Ἀντιμόνιον ἢ Στίμμιον	36 Μολυβδαίνιον
4 Ἀργίλλιον	37 Νάτριον
5 Ἄργυρος	38 Νιόβιον
6 Ἀρσενικὸν	39 Νίκελλον
7 Βανάδιον	40 Νόριον
8 Βάριον	41 Ὀξυγόνον
9 Βηρύλλιον	42 Ὄσμιον
10 Βίσμουθον	43 Οὐράνιον
11 Βολφράμιον	44 Παλλάδιον
12 Βόριον	45 Πυρίτιον
13 Βρώμιον	46 Ῥόδιον
14 Δημήτριον	47 Ῥουβίδιον
15 Διδύμιον	48 Ῥουθήνιον
16 Ἔρβιον	49 Σελήνιον
17 Ζιρκόνιον	50 Σίδηρος
18 Θάλλιον	51 Στρόντιον
19 Θεῖον	52 Ἰαντάλιον
20 Θόριον	53 Τελλύριον
21 Ἴνδιον	54 Τέρβιον
22 Ἰρίδιον	55 Τιτάνιον ἢ Ἀσβέστιον
23 Ἰώδιον	56 Ὑδράργυρος
24 Κάδμιον	57 Ὑδρογόνον
25 Κάλιον ἢ Ποτάσιον	58 Ὕτριον
26 Κασσίτερος	59 Φθόριον
27 Καίσιον	60 Φωσφόρον
28 Κοβάλτιον	61 Χαλκὸς
29 Λανθάνιον	62 Χλώριον
30 Λευκόχρυσος ἢ Πλατίνη	63 Χρυσὸς
31 Λίθιον	64 Χρώμιον
32 Μαγγανήσιον	65 Ψευδάργυρος
33 Μαγνήσιον	

Ἑξήκοντα καὶ πέντε, λοιπὸν, τὰ ἁπλᾶ σώματα ἢ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα μέχρι τῆς σήμερον γνωρίζομεν, καὶ Κύριος οἶδε, πόσα βραδύτερον θέλουσιν ἀνακαλυφθῆ. Ἀλλὰ μὴ νομίσῃς, ἀναγνῶστά μου, ὅτι θέλομεν πραγματευθῆ περὶ πάντων τούτων· ὁ Θεὸς φυλάξοι καὶ σὲ, καὶ ἐμὲ τὸν δυστυχῆ περισσότερον, ἀπὸ τοιούτου μεγάλου κακοῦ! Ἡμεῖς θέλομεν σχετισθῆ μόνον μεθ' ὅσων πρέπει, καὶ ἔχομεν ἀνάγκην, καὶ ἐκ τούτων πάλιν θέλομεν προτιμήσει τὰ ἀναγκαιότερα καὶ οὐσιωδέστερα διὰ τὴν γεωπονίαν μας· ἡ δὲ περὶ αὐτῶν μελέτη καὶ ἐξέτασίς μας, χωρὶς ν' ἀπομακρύνηται τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας, θέλει σοὶ ἐκτεθῆ ὅσον οἷόν τε ἁπλῶς, συντόμως καὶ πρακτικῶς.

(1) Σ.Φ. Ὁ Ἀριστοτέλης ἐφρόνει ὅτι ἦσαν 5.

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΤΙΝΩΝ.

—

Εἷς τριακοντούτης περίπου Ἄγγλος, ἐθεάθη πρό τινων ἐτῶν εἰς Λονδῖνον ἐκτελῶν ἔργα ῥώμης διὰ τὰ ὁποῖα ἀπαιτεῖται μεγάλη δύναμις τῶν μυώνων. Ἐλάμβανε διὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς σιδηρᾶν ῥάβδον μήκους τριῶν ποδῶν καὶ τριῶν δακτύλων περιφερείας, ἐπομένως ἐκτύπα δι' αὐτῆς τὸν ἀριστερόν του βραχίονα γυμνὸν ἐξακολουθῶν τὸ τοιοῦτον μέχρις ὅτου ἡ ῥάβδος ἐκαμπυλοῦτο, ἢ ἐλάμβανε ταύτην ἐκ τῶν δύο ἄκρων, ἐστήριζεν ἐπομένως τὸ μέσον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ αὐχένος του, καὶ τὴν ἐκάμ-

πύλου πλησιάζων τὰς χεῖράς του τὴν μίαν μετὰ τῆς ἑτέρας, ἀλλ' ὅ,τι ἀπήτει μεγαλειτέραν ἰσχύν, ἦτο ἀφ' οὗ μετεχειρίζετο οὕτω τὴν ῥάβδον· νὰ εὐθύνῃ αὐτὴν δι' ἀντιστρόφου ἐνεργείας, καὶ τοῦτο ἔκαμνεν ὁ ῥηθεὶς Ἄγγλος.

Ὁ Στρατάρχης τῆς Σαξωνίας δὲν εἶχε μόνον μεγάλα στρατιωτικὰ πλεονεκτήματα ἀλλ' εἶχε προσέτι καὶ ἔκτακτον σημαντικὴν ῥώμην. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι, εὑρισκόμενος οὗτος εἰς Λονδῖνον, εἷς πυγμάχος ἐτέθη πρὸ αὐτοῦ κατὰ τὴν διάβασίν του, καὶ ἀρνούμενος νὰ μετακινηθῇ, ἀφ' οὗ ὁ Στρατάρχης τὸν παρεκάλεσεν ἐπὶ πολύ, τῷ προέτεινε πυγμαχίαν, ἀγγλικὸν ἔθος τοῦ νὰ διαλύῃ τὰς διαφοράς του ὁ ὄχλος· ὁ Στρατάρχης ἐδέχθη, καὶ δραξάμενος τὸν πυγμάχον ἐκ τοῦ αὐχένος, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ κάμῃ δύο ἢ τρεῖς ἐναερίους στροφάλους, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐντὸς τῆς ἁμάξης του, πρὸς μεγάλας ἐπευφημίας τῶν Λονδινείων, οἵτινες ἤθελον νὰ φέρωσι τὸν νικητὴν ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὰ «οὐρὰ» ἐδιπλασιάσθησαν, ὡς εἶναι πιθανὸν ὅτι εἷς τῶν ἐκεῖ παρευρισκομένων, ἀναγνωρίσας τὸν στρατάρχην, ὠνόμασεν αὐτὸν πρὸ τῶν συμπατριωτῶν του. Τοῦτο συνέβη μετὰ τὴν μάχην τοῦ Φοντενοϋ, ἢ μᾶλλον μετὰ τὴν ἐπακολουθήσασαν ταύτην εἰρήνην.

Ἀναγινώσκεται εἰς πολλὰ συγγράμματα τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον, εἰς τὸ ὁποῖον εὐδοκιμεῖ ὁ ἴδιος δοὺξ τῆς Σαξωνίας Εἰς μίαν τῶν ἐκδρομῶν του, ὁ ἵππος του ἐπειδὴ ἀπετελώθη, ἔστη εἰς τὸ πρῶτον χωρίον ἔνθα παρετήρησε πεταλωτήν. Καθ' ἣν στιγμὴν οὗτος κατεγίνετο νὰ πεταλώσῃ τὸν ἵππον. —Τὰ πέταλά σου, εἶναι καλὰ τοὐλάχιστον, ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ δούξ. —Στρατηγέ μου, δὲν δύνασθε νὰ εὕρητε καλλίτερα εἰς εἴκοσι λευγῶν διάστημα εἰς τὰ πέριξ. —Ἴδωμεν, ἴδωμεν, νὰ τὰ δοκιμάσω, ἐπανέλαβεν ὁ δοὺξ καὶ λαβὼν ἓν πέταλον ὅπερ ὁ πεταλωτὴς τῷ παρουσίασε, τὸ ἐξήτασεν, εἶτα θραύων αὐτὸ εἰς δύο διὰ τῶν χειρῶν του. — Τοῦτο δὲν ἀξίζει, τῷ εἶπε μειδιῶν, ἔχεις ἄλλο, καὶ πρὸ πάντων ἔκλεξον τὸ καλλίτερον Ὁ πεταλωτὴς ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἤρξατο τῆς ἐργασίας του χωρὶς νὰ ἀποκριθῇ. Ὁπόταν ἐπεταλώθη ὁ ἵππος, ὁ δοὺξ ἐνεχείρισε τῷ πεταλωτῇ νόμισμα ἓξ λιβρῶν. Ὁ πεταλωτὴς λαμβάνει τὸ νόμισμα, τὸ ἐξετάζει εἰς τὴν παλάμην του, καὶ θραύων αὐτὸ διὰ τῶν δακτύλων του, ὡς νὰ ἦτο ἐκ μολύβδου, ἐφώνησε — Στρατηγέ μου τοῦτο εἶναι κίβδηλον, ἰδῆτέ το λοιπόν. Ὁ δοὺξ ἔλαβε τότε διπλοῦν λουδοβίκειον καὶ δίδων αὐτὸ τῷ ἐργάτῃ κατασταντι διδασκάλῳ του εἰς τὰ ἔργα τῆς ῥώμης. — Δοκίμασον, τῷ εἶπε, τοῦτο εἶναι καλλίτερον. Ὁ δοὺξ τῆς Σαξωνίας ηὐχαριστεῖτο, λέγουσι, νὰ διηγῆται ὁ ἴδιος τοῦτο τὸ ἀνέκδοτον.

Ὁ συγγραφεὺς τούτου τοῦ ἔργου, ἐγνώρισεν εἰς Μαδρίτην, πρὸ τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα ἐτῶν, σωματοφύλακα τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας, ὅστις ὡς ὁ δοὺξ τῆς Σαξωνίας, εἶχεν ἡράκλειον ῥώμην, ὁ βασιλεὺς Κάρολος, φύσει ῥωμαλέος, ἐνόμιζεν ὅτι ἰσχυρότερός του δὲν εὑρίσκετο, ἐπειδὴ ὅσους ἐπροσκάλεσε νὰ παλαίσωσι μετ' αὐτοῦ ἦσαν πολλοὶ κόλακες, ὥστε ἄφινον πάντοτε αὐτὸν νικητήν. Ὁ πρίγκηψ ἠγάπα νὰ παίζῃ μὲ τὴν ῥάβδον. Τὸ παίγνιον τοῦτο συνίστατο εἰς τὸ νὰ ῥίψῃ τις μακρὰν σιδηρᾶν ῥάβδον, δύο σχεδὸν δακτύλων διαμέτρου, καὶ τριῶν ἢ τεσσάρων ποδῶν μήκους. Οὐδεὶς ποτε ἠδυνήθη νὰ ῥίψῃ μακρύτερον αὐτοῦ τὴν ῥάβδον, ἦτο πάντοτε ὁ θριαμβεύων εἰς τοῦτο τὸ εἶδος τῆς ἀσκήσεως. Ἀκούσας νὰ ὁμιλῶσι περὶ τῆς ῥώμης τοῦ σωματοφύλακος, ἐκάλεσεν αὐτὸν ἡμέραν τινὰ διὰ νὰ συναγωνισθῶσιν εἰς τὴν ῥάβδον, καὶ ὁ σωματοφύλαξ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων κολακευτικός, ἔρριψε τὴν ῥάβδον πεντήκοντα βήματα μακρύτερον τῆς θέσεως ἔνθα ἔπεσεν ἡ τοῦ βασιλέως. Κάρολος ὁ τέταρτος, μακρὰν τοῦ νὰ δυσαρεστηθῇ, ἐπευφήμησε πολὺ διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ἣν ὁ ὑπηρέτης του εἶχε λάβει τοῦ νὰ δεχθῇ ἰσχυρότερος αὐτοῦ, καὶ ὡς ἀνταμοιβὴν τοῦ ἄθλου τούτου, τῷ ἔπεμψε τὴν ἐπαύριον δίπλωμα ἀρχηγοῦ τοῦ ἱππικοῦ.

Ὁ σωματοφύλαξ οὗτος ἦτο ἤδη προβεβηκὼς, ὁπότε ὁ συγγραφεὺς τὸν ἐγνώρισεν. Νέος ὢν, ὁπόταν ἦτο εὐδιάθετος, διήνοιγε διὰ τῶν χειρῶν του δύο κιγκλίδας τοῦ παραθύρου, διήρχετο διὰ τοῦ διαστήματός των, καὶ διὰ μεταξωτῆς κλίμακος, ἣν ἐπρομηθεύετο κατέβαινεν εἰς τὴν ὁδὸν, ἀκολούθως ἐπανανέβαινε διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, καὶ ηὔθυνε τὰς κιγκλίδας, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ γίνωνται φανεραὶ αἱ νυκτεριναί του ἐκδρομαί. Μία τῶν συνήθων ἀσκήσεών του ἦτο νὰ ἵσταται εἰς τὴν ὁδὸν τῆς Λαγαζέτης, ἥτις καταβαίνει εἰς τὴν καλουμένην Λαέρτα δὲλ δὸλ, καὶ ὁπόταν διήρχετο ἅμαξά τις, νὰ δράττηται δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν του τὸ ὄπισθεν πιεστήριον αὐτῆς, καὶ στηριζόμενος ἐπὶ τῶν ποδῶν του, νὰ σταματᾷ αὐτὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ τῆς μ' ὅλας τὰς μαστιγώσεις τοῦ ἁμαξηλάτου ἐπὶ τῶν ἵππων του.

Πάντες παρετήρησαν ἐν Παρισίοις ἐπὶ τῶν βουλεβάρτων, εἰς τὰ Ἠλύσια Πεδία, γυναῖκα κεκλιμένην ἐπὶ δύο καθεκλῶν, δηλ. τοὺς πόδας ἐπὶ τῆς μιᾶς καὶ τοὺς ὤμους ἐπὶ τῆς ἑτέρας, νὰ φέρῃ ἐπὶ τῆς κοιλίας της μέγαν λίθον, καὶ ἐπὶ τούτου ἕτερον ὃν ἔθραυον διὰ σφύρας. Ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ, ὅλη ἡ δυσκολία εἶναι τὸ νὰ σηκώνῃ τις τὸ βάρος τοῦ λίθου, διότι τὸ ἀποτέλεσμα τῶν κτυπημάτων τῆς σφύρας εἶναι σχεδὸν μηδὲν, τοῦτο δὲ εἶναι ἑξηκοντάκις ἢ ὀγδοηκοντάκις μεγαλείτερον τῆς σφύρας καὶ μόνης. Οὐδεὶς ἄλλος ἠδύνατο νὰ σηκώσῃ μεγαλείτερον βάρος ταύτης τῆς γυναικὸς, βεβαίως ἀπῃτεῖτο ἔκτακτος δύναμις. Τὸ βάρος τοῦτο, ὅπερ ἓξ μόλις ἠδύναντο νὰ σηκώσωσιν, ἐτίθετο ἐπ' αὐτῆς, ὡς ὁ ὄγκος τοῦ λίθου, καὶ τὴν ἔβλεπον καθαρῶς νὰ κινῇ αὐτὸ ἄνω καὶ κάτω, διὰ μόνης τῆς ἐνεργείας τῶν μυώνων της. Τοῦτο δὲν διήρκει εἶναι ἀληθὲς, πλειότερον τοῦ ἡμίσεως λεπτοῦ, ἢ καὶ ὀλίγον περισσότερον, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀληθὲς ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη, κεκλιμένη ἐπὶ τῶν δύο καθεκλῶν, φέρει βάρος ἑπτακοσίων ἕως ὀκτακοσίων λιβρῶν.

(ἐκ τοῦ γαλλ.) ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΟΥΛΚΑΣ.

ΠΕΡΙ ΜΙΚΡΩΝ ΠΤΑΙΣΜΑΤΩΝ.

—

Πολλὰ πταίσματα θεωροῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὡς ἐλάχιστα, καὶ ὡς μόλις ἄξια τοιούτου ἀπαισίου ὀνόματος. Ἀλλ ἐσφαλμένως· διότι καὶ τὸ μικρότερον πταῖσμα εἶναι παράβασις τοῦ Θείου νόμου, καὶ αἱ συνέπειαι τοιαύτης παραβάσεως εἶναι πάντοτε δεινόταται.

Ὁ σπινθὴρ τοῦ πυρὸς εἶναι μικρὸν πρᾶγμα· ἀλλ' «ἰδοὺ, ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει». Ὁ μικρὸς σπινθὴρ περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῷ τὰ στοιχεῖα τῆς καταστροφῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου εἰς ἀπεριόριστον ἔκτασιν.

Ἡ γλῶσσα εἶναι μικρότατον μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος· ἀλλὰ τίς δύναται νὰ μετρήσῃ τὴν προκύπτουσαν ἐξ αὐτῆς βλάβην; «Ἡ γλῶσσα,» λέγει ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, «πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας· οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.» Προσθέτει ἑπομένως, «Ἡ γλῶσσα ἀκατάσχετον κακὸν, μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.»

Ἴσως ἤθελεν εἰπεῖ τις ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι μικρὸν μέλος, καὶ δύναται μόνον νὰ προφέρῃ λέξεις, αἵτινες, καθὸ ἄψυχοι, χάνονται μετ' οὐ πολὺ καὶ λησμονοῦνται. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτω· διότι, ὡς ὁ μικρὸς σπινθὴρ δύναται νὰ πυρπολήσῃ ἐκτεταμένην πόλιν ἢ ἀπεριόριστον δάσος, παρομοίως ἡ γλῶσσα, φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης, δύναται νὰ προφέρῃ λέξεις, αἵτινες φλογίζουσι τὰ δεινὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου, ἕως οὗ ὁλόκληρον ἔθνος κυριευόμενον ὑπὸ τοῦ δαίμονος τῆς ὀργῆς ἐξοπλίζεται, καὶ φθείρει καὶ κατερημόνει παμμεγέθεις χώρας. Οἰκογένειαι, πόλεις, καὶ ἔθνη πάσχουσιν ἐκ τῆς γλώσσης. Δικαιότατα ὀνομάζει αὐτὴν ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος, Κόσμον τῆς ἀδικίας. Ἀλλ' ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι ἐμπεριτετυλιγμένος εἰς μικρότατον διάστημα.

Διὰ τῆς πείρας καὶ τῆς ἐπιμονῆς του δύναται ὁ ἄνθρωπος νὰ δαμάσῃ πᾶν εἶδος πετεινῶν τε καὶ θηρίων καὶ ἑρπετῶν· ἀλλ, ἡ γλῶσσα εἶναι ἀκαταδάμαστος.

— = —

Ο ΛΙΜΟΣ ΕΝ ΙΝΔΙΚΗι

—

Ἐκ τῆς ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ μέχρι τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, 239 λιμοὶ ἐμάστισαν τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐν τῇ Ἰνδικῇ παρετηρήθη ὅτι κατα πᾶσαν δεκαπενταετίαν τρομερὰ ἐπεκράτει σιτοδεία, εἰ μὴ λιμὸς, ἐν τισιν ἐπαρχίαις τῆς εὐρείας ἐκείνης αὐτοκρατορίας. Λίαν δὲ ἐνδιαφέρουσα εἶναι συνοπτικὴ ἔκθεσις τῶν καταστροφῶν, ὧν αἴτιοι ὑπῆρξαν οἱ λιμοὶ οὗτοι.

Ὁ μεγαλείτερος ἐν Ἰνδικῇ λιμὸς ἐγένετο τῷ 1769—70, ὅστις ἐπεκταθεὶς καὶ εἰς τὴν Βεγγάλην, τὴν Βεχάρην καὶ τὴν Ὀρισσαν, ἐξωλόθρευσεν ἐντὸς 12 μηνῶν ὑπὲρ τὰ τρία ἑκατομμύρια κατοίκων. Τὰ παθήματα ὑπῆρξαν τοσοῦτον τρομερὰ, ὥστε καθ' ἃ ἀναφέρει ἡ παράδοσις, τὰ τέκνα ἐρρίπτοντο ἐπὶ τῶν πτωμάτων τῶν γονέων αὐτῶν, αἱ δὲ μητέρες ἐπ' αὐτῶν ὅπως καταπαύσωσι τὴν πεῖναν αὐτῶν.

Τῷ 1784—85 φοβερὸς λιμὸς ἐνέσκηψεν εἰς Αἴγυπτον ἕνεκα τῆς ἀνεπαρκοῦς ἐξογκώσεως τοῦ Νείλου. Ὁ γάλλος περιηγητὴς Βόλνεϋ περιέγραψε διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τοῦτον καὶ ὑπολογίζει ὅτι ἐντὸς διετίας ὁ πληθυσμὸς ἐμειώθη κατὰ τὸ ἕκτον. Ἡ Σινικὴ φαίνεται ἰδιαιτέρως ὑποκειμένη εἰς τὰς καταστροφὰς ταύτας, καὶ ἀναφέρεται ὁ λιμὸς τοῦ 1787, καθ' ὃν οἱ γονεῖς ἐφόνευον τὰ ἴδια αὐτῶν τέκνα, ταῦτα δὲ πάλιν ἐθανάτουν τοὺς ἰδίους γονεῖς, μὴ ἀντέχοντα εἰς τὴν ἐκ τῆς πείνης μακρὰν ἀγωνίαν. Εἰς τὴν Ἰρλανδίαν συχνάκις ἐνέσκηψεν ὁ λιμὸς, ὡς κατὰ τὸ 1822 καὶ 1831, μετὰ φρίκης δὲ ἀναπολεῖ τις τὸν τρομερώτερον πάντων, ἤτοι τὸν τοῦ 1846—47. Μεθ' ὅλα τὰ τελεσφόρα μέτρα ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις πρὸς ἀγορὰν μεγάλης ποσότητος σίτου, τὴν τοποθέτησιν 750,000 ἀνθρώπων ἐν τοῖς δημοσίοις ἔργοις, ἡ θνησιμότης ὑπῆρξε τρομερὰ, καὶ ἀναφέρεται ὅτι ἡ βαρωνεία τοῦ Σκίβεριν, ἀριθμοῦτα ὑπὲρ τὰς 11,000 κατοίκων καθ' ὁλοκληρίαν ἠρημώθη. Ὁ λιμὸς οὗτος ἐστοίχισεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν 200 ἑκατομμύρια φράγκων καὶ ὑπὲρ τὰς 500,000 ψυχῶν.

Ἐπανερχόμενοι εἰς Ἰνδικὴν εὑρίσκομεν ὅτι ἡ προεδρεία τῆς Μαδρὰς ὑπῆρξεν ἐπίσης δυστυχὴς ὅσον καὶ αἱ ῥηθεῖσαι χῶραι. Ὁ πρῶτος σπουδαιότερος λιμὸς ἐνέσκηψε τῷ 1781 καὶ 1782. Ἡ Καρνατὶκ ἠρημώθη ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν τοῦ Χαϊδὲρ Ἀλῆ τῷ 1780, ἅπασα δὲ ἡ χώρα εὑρέθη ἐν μεγάλῃ καταστροφῇ. Ἡ κυβέρνησις Μαδρὰς ἠναγκάσθη νὰ ἀγοράσῃ μεγάλην ποσότητα ὀρύζης, ἥτις ἐπωλεῖτο λίαν εὔθυνά, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν διανομῶν ἃς ἠναγκάσθη νὰ ποιήσῃ εἰς τοὺς ἀναριθμήτους λιμώττοντας. Μετὰ ἑπταετίαν δὲ ἔπαθον τὸ αὐτὸ καὶ αἱ ἐπαρχίαι Βιζαγαπάταμ καὶ Γκώζαμ. Τῷ 1799 ἡ μάστιξ ἐνέσκηψεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν Διν-διγκούλ· τῷ δὲ 1804 κατηρήμωσε τὰς ἐπαρχίας Ταγγιόρας καὶ Σοὺθ-Ἀρκὸτ, ἀλλὰ χάρις εἰς τὰ ληφθέντα δραστήρια μέτρα ἀπωλέσθησαν μονον 25,000 κατοίκων. Εὐτυχῆ τινα ἔτη ἐπῆλθον ἐν τῷ μεταξὺ, ὅτε τῷ 1824 ἐνέσκηψε νέος καὶ φοβερὸς λιμός· Τὰ ἀρχεῖα τοῦ κράτους καταδεικνύουσιν ὅτι μόνον 6 λίτραι ὀρύζης ἠγοράζοντο ἀντὶ μιᾶς ρουπίας καὶ ὅτι ἡ συμφορὰ ὑπῆρχε σχεδὸν γενική. Ὁ λιμὸς τοῦ 1833 μεθ' ὑπερβολικῆς ἐνέσκηψεν ὁρμῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Γουντοὺρ, ἔνθα ἐπὶ 500,000 κατοίκων 150,000 ἐγένοντο θύματα τῆς σιτοδείας. Εἰ καὶ ἀπὸ τοῦ 1834 ἄχρι τοῦ 1854 μερικώτεροι λιμοὶ ἐνέσκηψαν εἰς διάφορα μέρη, ἀλλὰ τὴν φοβερὰν μάστιγα εὑρίσκομεν ἐν τῇ ὅλῃ αὐτῆς ὁρμῇ κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος, καθ' ὃ ἡ ἀτυχὴς ἐπαρχία Βελλαρὺ, ἥτις τοσοῦτον δοκιμάζεται, ὑπῆρξε τὸ θέατρον τῆς συμφορᾶς τοῦ 1854. Ἡ ὄρυζα ἐπωλεῖτο 2 λίτραι ἀντὶ μιᾶς ρουπίας. 80,000 ἄτομα εἰργάζοντο ἐπὶ ὀκτάμηνον εἰς τὰ ἔργα, ἅπερ ἐπίτηδες ἐξεῦρον ὅπως χορηγῶσιν ἄρτον εἰς τοὺς ρωμαλεωτέρους. Αἱ ὑπὸ τῆς συμφορᾶς προξενηθεῖσαι δαπάναι ἀνῆλθον εἰς ἐπέκεινα τῶν 12 ἑκατομμυρίων φράγκων, μὴ ὑπολο-

γιζομένων τῶν εὐεργετικῶν χορηγιῶν καὶ τῶν ζημιῶν αἵτινες προέκυψαν ἐκ τῶν προσόδων. Κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ὁ λιμὸς τοῦ 1866 κατ' οὐδὲν ὑπῆρξε κατώτερος τῶν προγενεστέρων. ἀκριβῆ δὲ ἰδέαν τῆς ἐντάσεως αὐτοῦ δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἐκ τῶν ἑπομένων ἀριθμῶν· ἀπὸ τῆς 1 σεπτεμβρίου 1866 μέχρι 1 μαρτίου 1867 κατὰ μέσον ὅρον οἱ καθ' ἡμέραν λιμώττοντες 75,000 ἐτρέφοντο δι' ἐξόδων τοῦ κράτους, καὶ ὑπὲρ τοὺς 20,000 ἐργάται εἰργάζοντο καθ' ἑκάστην ἐν τοῖς δημοσίοις ἔργοις· εἰς μόνας τὰς δύο ἐπαρχίας Μαδρὰς καὶ Βελλαρὺ ἀπέθανον ὑπὲρ τὰς 200,000 κάτοικοι. Τὸ ἔτος τοῦτο ὑπῆρξε τὸ δεινότερον τῶν ὅσα ποτὲ διῆλθεν ἡ ἐπαρχία Μαδράς. Τὸ κύριον αἴτιον τῶν λιμῶν τούτων εἶναι τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ἀρδευτικῶν μέσων καὶ ἡ ἀμέλεια μεθ' ἧς οἱ πράκτορες τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος διετήρουν μεγάλα διοχετευτικὰ ἔργα, ἅπερ ἀφῆκαν νὰ καταστραφῶσιν.

Ἐν τῇ καταλήψει τῆς Ἰνδικῆς ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, ὁ χρόνος τῶν κατακτήσεων ὀλίγον ἐπέτρεψεν αὐτοῖς νὰ φροντίζωσι περὶ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἐν ταῖς ἐκτεταμέναις ἐκείναις χώραις. Τὰ τελευταῖα 25 ἔτη καθιερώθησαν εἰς μεγάλας βελτιώσεις, ἃς δυστυχῶς διέκοψαν οἱ σιδηρόδρομοι, καθόσον τῶν διαθεσίμων κεφαλαίων ἐγένετο χρῆσις κατὰ προτίμησιν εἰς ἔργα δυνάμενα νὰ θεραπεύσωσιν ἀνάγκην μᾶλλον κατεπείγουσαν, ἤτοι πρὸς ἀποκατάστασιν ταχείας συγκοινωνίας μεταξὺ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἰνδικῆς.

Ἡ προεδρεία Μαδρὰς εἶναι λίαν ἀγροτικὴ χώρα, ἡ δὲ γεωργία γίνεται κατὰ δύο συστήματα, ἅπερ οἱ Ἄγγλοι καλοῦσι τὸ μὲν ὑγρόν, τὸ δὲ ξηρὸν σύστημα. Τὸ ὑγρὸν περιλαμβάνει πάσας τὰς γαίας, αἵτινες ὑπόκεινται εἰς τεχνητὴν ἄρδευσιν, τὸ δὲ ξηρὸν ἐκείνας, ὅσαι ἀρδεύονται καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῶν ὑετῶν. Τὸ προϊὸν τῶν ἀρδευομένων χωρῶν εἶναι πάντοτε ὄρυζα, ἐνῷ τοὐναντίον αἱ μὴ ἀρδευόμεναι χῶραι παράγουσι βάμβακα ἰνδικόν, ἐλαιώδεις καρποὺς κτλ.

Ἐν τούτοις ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Μολαβάρης καὶ Καναρᾶ κατὰ τὰς βροχὰς τῶν νοτιοανατολικῶν ἀνέμων οἱ ὑετοὶ εἶναι τοσοῦτον ἄφθονοι, ὥστε ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς ὀρύζης. Ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις τῆς προεδρείας τὰ ἀρδευτικὰ μέσα ἀποτελοῦσιν εὐρείας δεξαμενὰς ἐν αἷς διοχετεύονται τὸ βρόχινον ὕδωρ, οἱ πλημμυροῦντες ποταμοὶ καὶ χείμαρροι, αἱ διώρυγες, ἃς ἀποτελοῦσιν ὄχθαι εὐρέων ποταμῶν ἢ ρεύματα ὕδατος, καὶ ἐνίοτε φρέατα ὀρυσσόμενα παρὰ τὰς ποὸς καλλιέργειαν τῆς ὀρύζης προωρισμένας γαίας. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς προεδρείας Μαδρὰς εἶναι 138,000 τετραγωνικῶν μιλίων, ἤτοι μεγαλειτέρα τῆς ἐπιφανείας τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ ἴση πρὸς τὴν τοῦ βασιλείου τῆς Πρωσσίας. Ὁ λαὸς δύναται νὰ διαιρεθῇ εἰς τέσσαρας κατηγορίας· 1 τοὺς γεωργούς, 2 τοὺς coolies, ἤτοι τοὺς στερουμένους γαιῶν καὶ ἐργαζομένους εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας, 3 τοὺς ἐπαίτας καὶ ἀλήτας, καὶ 4 τοὺς μικροὺς ἐμπόρους καὶ ἐργάτας.

Οἱ γεωργοὶ εἶναι οἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὑποφέροντες ὁσάκις ἐνσκήπτει λιμός, διότι ἡ πρὸς τὰς γαίας αὐτῶν ἀφοσίωσις κατακρατεῖ αὐτοὺς ἐκεῖ, ἀφ' ἑτέρου δὲ συντείνει εἰς τὸ νὰ αἰσχύνωνται ὅπως δεχθῶσιν δημοσίαν χάριν, καὶ ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ προτιμῶσι μᾶλλον τὸν θάνατον ἢ νὰ τρέφωνται ἐκ βοῶν ἢ προβάτων, ἅπερ ἠδύναντο νὰ τοὺς σώσωσιν ἀπὸ τῆς μαστιζούσης αὐτοὺς πείνης. Ἡ ὕπαρξις ἄρα τῶν ἀτυχῶν τούτων ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν βροχῶν. Ὁσάκις ἐπικρατεῖ ἀνομβρία, αἱ γαῖαι δὲν δύνανται νὰ καλλιεργηθῶσιν, αἱ τεχνηταὶ δεξαμεναὶ ξηραίνονται, καὶ ὅταν ἡ ξηρασία ἀποβαίνῃ μεγίστη, τὸ ὕδωρ ἐκλείπει καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν φρεάτων, οἱ δὲ κάτοικοι οὗτοι βλέποντες τὴν τρομερὰν δίψαν ἐπαυξάνουσαν τὰς δυσχερείας τῆς πείνης, ἐρημοῦσι τὰ χωρία αὐτῶν καὶ περιέρχονται τὰς πόλεις αἰτοῦντες βοήθειαν. Ἅμα τοῦ κακοῦ ἐνσκήψαντος, ἡ κυβέρνησις Μαδρὰς ἠγόρασε 30,000 τόνους ὀρύζης ὅπως προλάβῃ τον ἐπικείμενον ὄλεθρον· ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῆς Ἰνδικῆς ἐπικρίνασα τὸ μέτρον ἀπεφάσισεν ὅτι μόνον τὸ ἐμπόριον δέον νὰ ἐπαρκῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, ὅτι

συνετὴ πολιτικὴ οἰκονομία ἀμέσως διέγραφε πᾶσαν ἀποχὴν τοῦ κράτους καὶ ὅτι ἡ αἴτησις ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐπενέγκῃ τὴν ἀναγκαίαν προμήθειαν.

Μεγάλα ἔργα πανταχοῦ ἤρξαντο ὀργανούμενα οἷον ἐξομάλυνσις τοῦ ἐδάφους πρὸς κατασκευὴν σιδηροδρόμου ἀπὸ Βελλαρὺ εἰς Χόρβλυ, ἐπέκτασις τῆς διώρυγος πρὸς ἀνατολὰς, μεγέθυνσις τῶν λιμνῶν καὶ τῶν δεξαμενῶν. Πάντες οἱ ρωμαλέοι κάτοικοι εἰργάσθησαν εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἀνικάνους, ἐσχηματίσθησαν μεγάλοι ὅμιλοι ἐκ 10—12000 ἀτόμων ὅπως διατρέφωνται καὶ περιθάλπωνται. Ὁ λιμὸς ἀπὸ τοῦ μηνὸς τούτου ἔλαβε γιγαντιαίας διαστάσεις. Ἐὰν ὁ Θεὸς ἀρνηθῇ ἡμῖν τὰς συνήθεις τοῦ ὀκτωβρίου βροχὰς, θέλομεν παραστῇ τεθλιμμένοι μάρτυρες μεγάλων συμφορῶν, μέχρι δὲ τοῦ μαρτίου τοῦ 1878 οὐδεμίαν θέλομεν ἔχει ἐλπίδα ἀπαλλαγῆς. Ἡ ὄρυζα πωλεῖται 4 λίτραι ἀντὶ μιᾶς ρουπίας. Κατὰ τὰ εὐτυχῆ ἔτη πωλεῖται 4 ἢ 5 ρουπίας τὸν σάκκον ζυγίζοντα 75 χιλιόγραμμα. Ἐπὶ τοῦ παρόντος πωλεῖται ἀντὶ 11 ἢ 12 ρουπίων τὸν σάκκον.

Αἱ μεγάλαι τιμαὶ, αἵτινες ἐπληρώθησαν ἐν Καλκούττῃ διὰ τὰς ἐκ λιμοῦ πασχούσας ἐπαρχίας ἐπεσώρευσαν ἐνταῦθα τὴν ὄρυζαν τῆς Λαχόρας, Μουβάλλας καὶ ἄλλων ἀποθηκῶν τῆς ἄνω Ἰνδικῆς· ἀλλὰ μετὰ ἐξαγωγὴν πλέον τῶν 800,000 τόνων ὀρύζης, ἡ Βεγγάλη ἀπειλεῖται ἐπίσης, καὶ αἱ τιμαὶ αὐξάνουσι φοβερῶς. Ἡ ἀγορὰ Ραγγοὺν ἐπρομήθευσεν ἔκτακτον ἐξαγωγὴν εἰς Κολόμβον καὶ τὴν νοτίαν Ἰνδικὴν, καὶ φαίνεται παρασχοῦσα ὅ,τι ἠδύνατο. Σκέψις ἐγένετο περὶ τῆς ἡμετέρας ἀποικίας Σαϊγοὺν, ἀλλ' αἱ περὶ τούτου ληφθεῖσαι εἰδήσεις εἰσὶν ἥκιστα παραμυθητικαί. Ὁ λιμὸς τῆς Σινικῆς ἀπερρόφησε πᾶσαν τὴν παραγωγὴν τῆς χώρας· μεθ' ὅλην δὲ τὴν ἀνέλπιστον ἐπικουρίαν τῶν 350,000 τόνων ὀρύζης, ἣν ἐχορήγησεν ἡμῖν τὸ Σαϊγοὺν, οὐδεμίαν ἔχομεν νὰ ἀναμείνωμεν βοήθειαν ἐκ τοῦ μέρους τούτου. Δέον ἄρα νὰ στρέψωμεν τὰ βλέμματα πρὸς τὴν Ἀμερικὴν καὶ τὴν Ἰάβαν. Καὶ ἐν τούτοις ἔχομεν ἀνάγκην τοὐλάχιστον 500,000 τόνων ὀρύζης μέχρι τοῦ πιθανοῦ τέλους τοῦ λιμοῦ.

Ὅπως σχηματίσῃ τις ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς ἐντάσεως τοῦ δεινοῦ, κρίνομεν καλὸν νὰ δώσωμεν κατάλογον τῶν κατοίκων τῆς Ἰνδικῆς καὶ ἰδία ἐκείνων ὅσοι πάσχουσιν.

Ἐπαρχία Ἰνδικῆς	Ἐπιφάνεια εἰς τετραγ. μίλια.	Πληθυσμὸς
Βεγγάλη	157,598	60,467,724
Ἀσσὰμ	53,856	4,132,019
Ἐπαρχίαι Β. Α.	81,403	30,781,204
Ἀζεμὶρ	2,661	316,032
Οὔδη	23,992	11,220,252
Πουνζὼβ	101,826	17,611,438
Κεντρικαὶ ἐπαρχ.	84,963	8,201,519
Βεναρὲς	17,334	2,231,065
Μυσόρη	27,077	5,055,412
Κορὺ	2,000	168,312
Ἀγγλ. Βιρμανία	88,556	2,747,147
Βομβάη	124,462	16,349,206
Μαδρὰς	138,317	31,281,177
	904,049	190,563,048
Αὐτόχθονοι ἐπαρχίαι ἀνεξάρτητοι ἢ ὑποτελεῖς	146,695	48,268,910
Τὸ ὅλον	1,450,744	238,830,958

Ἐκ τῶν 31,281,177 κατοίκων τῆς περιφερείας Μαδρὰς δέον νὰ ἐξαιρέσωμεν τοὺς ἀποθανόντας κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λιμὸν, ὅστις προσέβαλεν ἰδίᾳ τὰς ἑπομένας ἐπαρχίας.

	κάτοικοι
Νελλόρη	1,376,811
Κουδαπὰτ	1,351,194
Βελλαρὺ	1,668,060
Κυμοὺλ	959,640
Κιγκλεπουτ	938,184
Νὸρθ-Ἀρκοτ	2,015,278
Σαλὲμ	1,966,995
Πόλις Μαδρὰς	490,000
	10,766,162

Ὁ ἐνεστὼς λιμὸς μαστίζει ἐπίσης τὴν Βομβάην καὶ τὰς Βεράρας, καὶ ἐὰν δὲν ἐ-

πεξιστάθημεν πολὺ ὁμιλοῦντες περὶ τῆς Βομβάης, αἴτιον τούτου εἶναι ὅτι τὸ κακὸν συγκρινόμενον πρὸς τὸ τῆς ἡμετέρας προεδρείας εἶναι λίαν ἀσθενές. Τὴν ὥραν ταύτην ἰδοὺ τὸ σύνολον τῶν κατοίκων, εἰς οὓς ἔτεινεν ἀρωγὸν χεῖρα τὸ κράτος.

	Ἐργαζόμενοι.	Ἐν τοῖς ἀγροῖς τρεφόμενοι.
Μαδρὰς	913,000	731,000
Βελλαρὺ-Μυσόρη	48,000	138,000
Βομβάη	236,000	149,000
	1,197,000	1,018,000

ἤτοι 2,215,000 δυστυχῶν.

Πιστεύεται ὅτι οὐκ εἰς μακρὰν θὰ διπλασιασθῇ ὁ καταπληκτικὸς οὗτος ἀριθμός. Ὁ προϋπολογισμὸς τῆς Ἰνδικῆς προεῖδε ζημίαν 500,000,000 φράγκων ἀλλὰ θὰ ἦτο εὐτύχημα, ἐὰν ἤρκουν μόνον 300,000 000 φρ., μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἀπωλειῶν τῶν προσόδων, τῶν κατοίκων, τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν προκαταβολῶν, αἵτινες δέον νὰ ἀπαιτηθῶσι διὰ τὴν καταστραφεῖσαν γεωργίαν. Ἐπίκλησις ἐγένετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἥτις φιλανθρώπως ἀπήντησεν. Η βασίλισσα προσήνεγκε 500 λίρας στερλίνας, ὁ πρίγκηψ τῆς Οὐαλλίας ἄλλας τόσας, οἱ δὲ μεγάλοι τραπεζῖται Ρότσιλδ καὶ Βάριγγ ἀνὰ 1000 λίρας ἕκαστος, ὥστε τὰ βοηθητικὰ κεφάλαια ἀνέρχονται εἰς 80,000 λίρας στερλίνας. Ἡ φιλανθρωπία τοῦ δημοσίου θὰ συμπληρώσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ κράτους παρεχομένην ἀρωγήν, καὶ θὰ ζητήσῃ τὸ κακὸν ἐκεῖ ὅπου ὁ δημόσιος ὑπάλληλος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ εἰσδύσῃ. Σπαραξικάρδιον δὲ εἶναι τὸ θέαμα, ὅπερ παρέχουσιν αἱ ὑπὸ τοῦ λιμοῦ μαστιζόμεναι ἐπαρχίαι.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ λιμοῦ, οἱ γεωργοὶ οἵτινες ἐστεροῦντο τροφῆς καὶ νομῆς διὰ τὰ κτήνη αὐτῶν, ἐπώλουν ταῦτα εἰς εὐτελεῖς τιμὰς καὶ ὑφίσταντο τὰ δεινοπαθήματα αὐτῶν μετὰ μεγάλης ὑπομονῆς ἀλλ' ὅτε τὸ ὕδωρ ἐστείρευσε καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς φρέασιν, ὁ τρόμος κατέλαβεν αὐτούς, τῶν δ' ἐγκαταλειφθέντων χωρίων αἱ λιμώττουσαι φάλαγγες ἐξεχύθησαν εἰς τὰς πόλεις. Τὰ ἐρημωθέντα χωρία εὐρείας μόνον κοιλάδας αἰωνίου ἀναπαύσεως τοῦ λοιποῦ ἐπαρουσίαζον, οἱ δὲ διερχόμενοι διὰ τῶν μεγάλων ὁδῶν δύνανται νὰ ἴδωσι πανταχόθεν δεξιᾷ τε καὶ ἀριστερᾷ πλεῖστα πτώματα ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν, ἅπερ δὲν ἐγγίζουσι πλέον οἱ οἰωνοὶ καὶ οἱ θῶες.

Πόσα παιδία ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει εὑρίσκονται ἐγκαταλελειμμένα ἐν ταῖς γωνίαις τῶν ὁδῶν! Μήτηρ ἐσχάτως ἔρριψε τὸ τέκνον αὐτῆς εἰς φρέαρ, δηλώσασα ὅτι ἔπραξε τοῦτο ἀπελπισθεῖσα περὶ τοῦ ἀδυνάτου τῆς διατροφῆς αὐτοῦ· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἰδία ἡτοιμάζετο νὰ αὐτοκτονήσῃ ἐὰν μὴ ἐκρατεῖτο. Ἓν μόνον βλέμμα ρίπτοντες ἐπὶ τῆς ἑπομένης στατιστικῆς τῆς θνησιμότητος, δυνάμεθα νὰ ἐκτιμήσωμεν κάλλιον τὴν ἐπίτασιν τοῦ κακοῦ. Κατὰ τοὺς τέσσαρας πρώτους μῆνας τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς ὑπῆρξε φοβερόν, πόσοι δ' ἄλλοι ἀπέθανον, ὧν τὸ θλιβερὸν τέλος ἔσται ἐσαεὶ ἄγνωστον! Τρομερὰ δράματα, ὧν μόνος μάρτυς εἶναι ἡ νύξ! Ὁ λιμὸς εἶναι ἄνισος πρὸς τὴν φύσιν πάλη, καθ' ἣν ἀείποτε ἡττᾶται ὁ ἄνθρωπος· γιγαντιαῖος ἀγών, οὗ αἱ ἑκατόμβαι ἐπισκιάζουσι πάντας τοὺς ἀνθρωπίνους πολέμους.

Ἐπαρχίαι	Θάνατοι	
Νελλόρη	24901	κάτοικοι.
Μαδρὰς	17246	
Σίγκλεπουτ	17490	
Μαδούδα	12374	
Κυμοὺλ	21891	
Κούδαπατ	39078	
Βελλαρὺ	46372	
Νὸρθ Ἄρκοτ	41954	
Σαλὲμ	55584	
Κοϊμβατόρη	21993	
Τὸ ὅλον	298883	

Παρασιωπῶμεν τὸν λιμὸν τοῦ 1873--74 ὅστις κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου ὑπῆρξε «λιμὸς παραγγελίας». Αἱ δαπάναι ὑπῆρξαν πολλῷ μεγαλείτεραι τῶν ὅσας συνεπήγετο τὸ κακόν.

Ἐν τινι ἐπιστολῇ ἐκ Μαδόρας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1 ὀκτωβρίου πρὸς τὸ Σύμπαν τῶν Παρισίων ἀπαντῶμεν τὰς ἑπομένας λεπτομερείας περὶ τῆς ἐκ τοῦ λιμοῦ θλιβερᾶς στάσεως τῶν κατοίκων τῆς ἐπαρχίας ταύτης. Ὁ γράφων εἶναι ἱεραπόστολος ἐν Μαδόρᾳ.

Γράφω ὑμῖν καὶ πάλιν περὶ τοῦ λιμοῦ, διότι οὗτος πρὸ παντὸς ἄλλου ἐπασχολεῖ καὶ καταθλίβει πάντας. Συλλέξας 80 παιδία ἐν τῷ ἀγροτικῷ ὀρφανοτροφείῳ μου ἐν Δινδικοὺλ, μετὰ πολλῆς δυσκολίας διατρέφω αὐτά· οὐχ ἧττον πεποιθὼς ἐπὶ τὴν θείαν πρόνοιαν προτίθεμαι νὰ αὐξήσω τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, διότι αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπέλθω τὸ κατὰ δύναμιν ἀρωγὸς εἰς τοσαῦτα δυστυχῆ παιδία. Αἱ εἰσοδεῖαι ἡμῶν ἐξέλιπον παντελῶς, ἡ δὲ ὄρυζα ὑπερετιμήθη, ὅπερ σημαίνει ὅτι ὑποφέρομεν πάντοτε δι' ἔλλειψιν. Πανταχοῦ βλέπομεν ἀφόρητον δυστυχίαν ὁσημέραι δεινουμένην.

Μεταβαίνων ἐκ Δινδικοὺλ εἰς Βαλλακουδοὺ ἀπήντησα εἰς διάστημα 21 μιλίων περὶ τοὺς 10,000 λιμώττοντας, εἰς οὓς ἡ κυβέρνησις παρέχει ἐργασίαν ἀντὶ εὐτελοῦς ἡμερομισθίου ὅπως σώσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἐκ λιμοῦ θανάτου. Διῃροῦντο καθ' ὁμίλους ἀνὰ 200, 300, 500, ἐνασχολούμενοι εἰς τὸ νὰ συντρίβωσι λίθους καὶ μεταφέρωσι χώματα· πάντες δὲ ἦσαν λειπόσαρκοι, ἀληθεῖς σκελετοί.

Ἀπήντησα καθ' ὁδὸν τὸν νεκρὸν γυναικὸς ἐκ λιμοῦ ἀποθανούσης, καὶ ἄλλους δυστυχεῖς κειμένους κατὰ γῆς καὶ μὴ δυναμένους νὰ προχωρήσωσιν· εἶδον ἐπίσης ὅμιλον ἀτυχῶν, ἐν οἷς εὑρίσκοντο καὶ χριστιανοί, πίπτοντες πρὸ τῶν ποδῶν μου καὶ ἐξορκίζοντές με νὰ εὐσπλαγχνισθῶ αὐτούς, διότι ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν οὐδὲν ἔλαβον ἐκ τοῦ μισθοῦ αὐτῶν καὶ οὐδὲν εἶχον φάγει. Πόσον ἡ καρδία σπαράσσεται πρὸ τοιούτων θεαμάτων εἶναι ἀδύνατον νὰ εἴπω ὑμῖν. Πρὸς ἐπίμετρον τῆς δυστυχίας ἡ χόλερα, ἡ δυσεντερία, οἱ τυφοειδεῖς πυρετοὶ καὶ λοιπά, συνέπειαι τοῦ λιμοῦ, ἐπιφέρουσι τρομερὰν θραῦσιν, οὕτως δὲ οἱ θάνατοι εἰσὶ πολυάριθμοι. Ἐν μόνῃ τῇ ἐπαρχίᾳ Κορνοὺτ ἐπὶ 1,500 000 κατοίκων ἀπέθανον ἤδη τὸ τρίτον αὐτῶν.

Εἷς τῶν ἡμετέρων πατέρων μοὶ γράφει ὅτι ἐν χριστιανικῷ τινι χωρίῳ ὀγδοήκοντα μόνον μένουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἕτερος πατὴρ πιστεύει ὅτι ἐν τοῖς μακρὰν τῶν συγκοινωνιῶν χωρίοις τὸ τρίτον ἴσως δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων θέλουσιν ἐξαφανισθῇ. Ὁ Θεὸς ἵλεος γενέσθω.

Αἱ βροχαὶ ἤρξαντο, ἀλλὰ μόλις τὸν φεβρουάριον ἡ συγκομιδὴ θέλει εἶσθαι ἕτοιμος μέχρι δὲ τότε πόσων συμφορῶν καὶ πόσων θανάτων θὰ γίνωμεν μάρτυρες!

Εἴθε ἡ ἀφήγησις τῶν δεινῶν τούτων νὰ κινήσῃ τὴν συμπάθειαν πανταχοῦ καὶ συγκινήσῃ τὰς γενναίας καρδίας.

Οἱ λαοὶ δέον νὰ τείνωσι χεῖρα ἀρωγὸν εἰς τὰ φοβερὰ ταῦτα δεινοπαθήματα τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος!

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ

(Συνέχεια ἴδε Τεῦχος Ι'. Σελ. 467).

ΔΗΜΟΣ

Ναί! εἰς ἀσφαλὲς μέρος ὡσεὶ ὥραν ἀπέχον ἐντεῦθεν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Δοξαπατρῆ, Σγουρέ, Ἀριστόδημε καὶ Χαρίλαε, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐντολῆς σας ἐπέτυχεν;

ΔΟΞΑΠ. ΣΓΟΥΡ. ΑΡΙΣΤΟΔ. ΧΑΡΙΛ.

Ναί! εἰσὶν ἕτοιμοι ὅλοι.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἔχει καλῶς. Φίλοι, ὁ καιρὸς ἐπείγει καὶ ὁ χρόνος πολύτιμος. Πρέπει νὰ

σπεύσωμεν. Ραϊμοῦνδε, πρέπει νὰ ὑπάγῃς πλησίον τοῦ Βιλλαρδουίνου ἵνα μᾶς εἰδοποιῇς περὶ τῶν κινήσεών του. Σύ, Δοξαπατρῆ, ἅμα ἐξέλθῃς ἐντεῦθεν θὰ ὑπάγῃς εἰς Ἀρκαδίαν καὶ ἀφοῦ ἁλώσῃς ἐξ ἐφόδου καὶ ὅσον ἔνεστι τάχιον τὸ παλαιόν σου καύχημα τὸ Ἀράκλοβον καὶ καταλίπῃς ἐκεῖ ἱκανὴν φρουρὰν ἐλθὲ νὰ συνενωθῇς μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Εἰς τὸν Λέοντα Σγουρὸν ἀφίνω τὴν ἀρχηγίαν ἐν τῇ Ναυπλίᾳ μετὰ τῆς ἐντολῆς ἵνα πραγματοποιήσῃ τὰς ὑποσχέσεις του. Ὁ Χαρίλαος θὰ μυήσῃ τοὺς ἀστοὺς τῶν Πατρῶν εἰς τὰ σχέδιά μας καὶ ὁ Ἀριστόδημος μετὰ τῶν Μεσσηνίων του θὰ βαδίσῃ εὐθὺ πρὸς ἀρωγήν μου μέλλοντος ἵνα πολιορκήσω τὸν Μιστρᾶν καὶ ἔχοντος παρ' ἐμοὶ τὸν σοφὸν Δῆμον. Πρέπει ὅλαι αὐταὶ αἱ διάφοροι κινήσεις νὰ ἐκτελεσθῶσιν ὁμοῦ ὥστε νὰ καταλάβωμεν τοὺς Φράγκους ἐκ διαφόρων σημείων.

ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ

Ἄγωμεν!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Στῆτε! Τὸ ἔργον ὑμῶν ἐνταῦθα δὲν ἐτελείωσεν. Ὀφείλετε νὰ παραστῆτε μάρτυρες τῶν γάμων μου μετὰ τῆς κόρης ταύτης, τελεσθησομένους μετ' ὀλίγον.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(Οὐδέποτε!)

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

(Τί λέγει!)

ΞΑΝΘΗ

(Ὢ Θεέ μου! σὲ εὐχαριστῶ!)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Συνάμα δὲ νὰ παρευρεθῆτε εἰς τὸ μνημόσυνον δύο ἀθώων ψυχῶν, ὧν τὰ σώματα σφάγιον ἐτέθησαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς τῶν τυράννων ἀπληστίας — τῆς κόρης τοῦ Δήμου Ἀγλαΐας καὶ τῆς ἀδελφῆς τοῦ Ραϊμούνδου Εὐτυχίας.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Τί; . . . πῶς; . . . ἡ Εὐτυχία . . .

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἔπεσεν ἀπὸ τὸ ξίφος τοῦ Βιλλαρδουίνου ἅμα τῇ ἀναχωρήσει σου, ἐνῷ ἐγὼ ἐπορευόμην εἰς τὸν κοιτῶνά μου ἵνα ὁπλισθῶ.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

Ὢ! ὤ! (κρυφθῆτε, δάκρυά μου!)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Φίλοι, ἀγωνισθῶμεν καρτεροψύχως μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς δούλης ἤδη πατρίδος μας καὶ θραύσωμεν τὰ δεσμά της γενναίως. Τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ τελεῖται ἐνταῦθα καὶ ἴσως μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας μετὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἴδωμεν καὶ τὴν ἀνάστασιν τῆς δούλης πατρίδος μας. Μόνη σκέψις μας, μόνος ἔρως μας, μόνη εὐχή μας ἔστω αὐτή·
Ὅτι μητρὸς καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς καὶ ἁγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ. Οὕτω λοιπόν, φίλοι, ὑπὲρ αὐτῆς τὰ πάντα διαθέσωμεν, πατέρα ἐὰν ἔχωμεν, μητέρα, ἐὰν ζῇ, ἐρωμένην, ἐὰν ἀπεκτήσαμεν.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(Ἁγιώτερον... καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ...)

αὐτοὺς τοὺς λόγους πρέπει νὰ τοὺς ἐνθυμηθῶ ἐν καιρῷ δέοντι.)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Οὕτω αὐταπάρνησις δι' ὅλα καὶ μεγίστη φιλοπατρία ἂς καθοδηγῇ τὰς πράξεις ἡμῶν καὶ ἂς μᾶς ἐνισχύῃ. (εἰσορμᾷ φρουρός τις).

———

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Φρουρὸς καὶ οἱ ἄνω.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τί θελεις;

ΦΡΟΥΡΟΣ

Ἀρχηγὲ, ἐχάθημεν! Ἔξωθεν φραγκικὸς στρατὸς περιέκλεισε τὸ σπήλαιον καὶ ἡ ἔξοδος ἀποβαίνει ἀδύνατος· οἱ πλεῖστοι τῶν φρουρῶν ἡμῶν ὑπὸ ἀοράτων χειρῶν ἐβλήθησαν καὶ ἐγὼ ἔδραμον ἐνταῦθα ἵνα ἀναγγείλω τοῦτο. Μεταξὺ τῶν ἀρχηγῶν τῶν Φράγκων ἐνόμισα ὅτι διέκρινον τὸν Βιλλαρδουῖνον δίδοντα διαταγάς!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὁ Βιλλαρδουῖνος!...

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἐχάθημεν!...

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς ἀπεθαρρύνθητε ἤδη;...

ΑΡΙΣΤΟΔΗΜΟΣ

Ἀλλὰ τί δυνάμεθα νὰ πράξωμεν!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(Ἀ! αὐτὴν τὴν καταστροφὴν πρέπει νὰ τὴν προλάβω διότι ἐπέρχεται λίαν ταχέως· πρέπει νὰ εὕρω μέσον!)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τί δυνάμεθα! νὰ ἀποθάνωμεν!... νὰ ἀποθάνωμεν ὡς Ἕλληνες μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας. Πᾶς Μωραΐτης σταθμεύων εἰς φρουρὰν ἔξωθεν ἂς δράμῃ ἐνταῦθα! (εἰς τὴν φωνὴν αὐτοῦ συναθροίζονται στρατιῶται).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(Ἀ! ἐνθυμοῦμαι... ὑπάρχει μυστικὴ ἔξοδος τὴν ὁποίαν γνωρίζω).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Κρυφθῶμεν ἅπαντες μὲ ξίφη γυμνὰ εἰς τὰς σχισμάδας ἐκείνας καὶ περιμείνωμεν τοὺς Φράγκους...

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Εἶναι περιττὸν, φίλοι.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς; μᾶς ἐμποδίζεις;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σᾶς ἐμποδίζω διότι ὑπάρχει μέσον τι ἀσφαλέστερον σωτηρίας δι' οὗ σωζόμενοι δυνάμεθα κατόπιν νὰ ἐπιφέρωμεν ἀντεκδίκησιν. (γενικὴ ἔκπληξις) Ὄπισθέν σου, Χαμάρετε, εὑρίσκεται σχισμάς τις, εἰς τὸ βάθος τῆς σχισμάδος εἶναι ἐσκαμμένη κλίμαξ ὁδηγοῦσα εἰς εὐρὺ καὶ μυστικὸν ὑπόγειον ἐκτεινόμενον ἐπ'

ἄπειρον καὶ οὐ μία μόνον ἔξοδος ὑπάρχει πρὸς ἀνατολάς· ἡ ἔξοδος αὕτη ἀνοίγει εἰς ἀπόστασιν δύο ὡρῶν ἐνταῦθα. Ἐνῷ σεῖς εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς θὰ πλανᾶσθε ἐγὼ θὰ ὁδηγῶ τὸν Βιλλαρδουῖνον εἰς μέρος ἀντίθετον ὅλως ἐκείνου.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἡ πατρίς, Ραϊμοῦνδε, σὲ εὐγνωμονεῖ δι' ἐμοῦ. Ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς ὡς νέοι Ἀνταῖοι ἀναλαβόντες δυνάμεις ἐξέλθωμεν ἅπαντες ἵνα ἐλευθερώσωμεν τὴν πατρίδα μας. Ἐμπρὸς λοιπόν! Δοξαπατρῆ, σὺ ὁ ἀφόβως εἰσδύσας εἰς τὸ ὑπόγειον τῶν φασμάτων δεῖξον καὶ εἰς τούτους τὴν ὀπήν· ἐγὼ θὰ ἐξέλθω τελευταῖος φρουρῶν ἐνταῦθα.

ΔΗΜΟΣ

Ὄχι σύ, ἀρχηγέ, ἡ ζωή σου εἶναι πολύτιμος.

ΣΓΟΥΡΟΣ

Θὰ σὲ συνοδεύσω ἐγώ.

ΧΑΡΙΛΑΟΣ

Ἡ ζωὴ καὶ τῶν δύο σας ἀνήκει εἰς τὴν πατρίδα! ἀφανὴς πολεμιστὴς πρέπει νὰ κινδυνεύσῃ ὑπὲρ τῶν ἄλλων.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὅλοι σας ἔχετε τὴν θέσιν ἣν ὥρισα ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνος. Ἐγὼ ἐδέχθην τὴν ἀρχηγίαν ὄχι ἵνα προστάττω ἀλλ' ἵνα συμμερίζομαι τοὺς κινδύνους· εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς δὲ αἱ πρῶται τιμαὶ ἀποδίδονται πάντοτε. Τιμὴν δὲ ἐνταῦθα θεωρῶ τὸν κίνδυνον καὶ τὸν ἀναλαμβάνω. Ραϊμοῦνδε, σὺ θὰ μείνῃς μετὰ τῶν Φράγκων καὶ σεῖς οἱ ἄλλοι ἐμπρός!

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

(Πλὴν ἐγὼ θὰ μείνω πλησίον αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου!)

(κρύπτεται ὄπισθεν σχισμάδος πλησίον τοῦ Ραϊμούνδου· ὁ Χαμάρετος καὶ ἡ Ἑλένη ἵστανται εἰς τὰ ἀριστερόθεν παρασκήνια συνομιλοῦντες, παρατηροῦντες ἔστω καὶ μὴ προσέχοντες εἰς τὰ ἐν τῇ σκηνῇ συμβαίνοντα, ἐνῷ οἱ ἄλλοι συνωμόται ἀφανίζονται ὄπισθεν σχισμάδος τοῦ βάθους· ὁ Ραϊμοῦνδος συνομιλεῖ μυστηριωδῶς μετὰ τοῦ Σωτηρίου).

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Εἰς τὸν Θεὸν ὁρκίζομαι ἐὰν δύναμαι νὰ ἐννοήσω τι.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τοῦ ὑπογείου ἐκείνου τὴν ἔξοδον δὲν θὰ τὴν εὕρωσι καὶ ἡ πεῖνα θὰ δεκατίσῃ αὐτούς. Ἡ θυγάτηρ σου θὰ γίνῃ μετ' ὀλίγον νύμφη τοῦ Βιλλαρδουίνου πλὴν δι' ἐμοῦ καὶ ἐπὶ μιᾷ συμφωνίᾳ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ὁποία;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐνταῦθα ἡ καρδία μου θὰ σοὶ ἐξομολογηθῇ· ἡ θυγάτηρ σου δὲν γίνεται σύνευνος τοῦ Γοδεφρίδου Βιλλαρδουίνου ἐὰν δὲν παραδοθῇ πρῶτον εἰς ἐμέ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Πῶς;... τί;... ἡ θυγάτηρ μου... εἰς σέ;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τὴν ἀγαπῶ.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Σύ! . . . ἀδύνατον . . . ἀλλ' εἶναι ἀτιμία . . .

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὅπως θέλῃς εἰπέ το.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Ἄ! σὲ ἀναγνωρίζω, ὄφι κεκρυμμένε, καὶ πῶς παρεγνώρισα τὸν Χαμάρετον. Ἄ! ὄχι! ἡ θυγάτηρ μου νὰ ἀτιμασθῇ! Καὶ ἐτόλμησες νὰ τὸ προτείνῃς εἰς ἐμέ! Θὰ ἤμην ὁ χαμερπέστερος τῶν ἀνθρώπων . . .

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Μάτην αἱ ἀδολεσχίαι! αὐτὸ ὅπερ εἶπον θὰ γίνῃ!

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Θὰ γίνῃ; ὄχι ποτέ! Σώζων τὴν κόρην μου, σώζω τὸν Μωρέαν.

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Σὲ ἐννοῶ· ἀποκαλύψεις εἰς τὸν Χαμάρετον! βῆμα δὲν κάμνεις . . .

ΣΩΤΗΡΙΟΣ

Τί μὲ ἀπειλεῖς (κινεῖται νὰ ἀπέλθῃ).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(γελᾷ σαρδονικῶς, σπᾶται ἐγχειρίδιον καὶ τὸν πλήττει ἐνῷ ὁρμᾷ νὰ φύγῃ· ὁ Σωτήριος πίπτει (Ποῦ νὰ κρύψω τὸ πτῶμά του;

ΑΙΜΙΛΙΟΣ

(προβαίνων) Ἰδοὺ ἐγώ, αὐθέντα!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Κρῦψέ τον.

(Ὁ Αἰμίλιος κρύπτεται φέρων τὸν Σωτήριον ἐπ' ὤμων· ὁ Ραιμοῦνδος κρύπτει τὸ ἐγχειρίδιον· ὁ Χαμάρετος καὶ ἡ Ἑλένη μεταστρέφονται.)

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὅλοι ἀπῆλθον. Σύμφωνοι, Ραϊμοῦνδε! (λαμβάνει τὴν Ἑλένην ἐκ τῆς χειρὸς καὶ φεύγει.)

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(ἱστάμενος πρὸ αὐτοῦ καὶ δραττόμενος τῆς ἑτέρας τῶν χειρῶν τῆς Ἑλένης) Ἡ κόρη αὕτη θὰ μείνῃ ἐδῶ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ραϊμοῦνδε! . . . Ἄφες αὐτήν, ἄθλιε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(σύρων αὐτὴν) Ὦ! ὄχι, ποτέ!

ΕΛΕΝΗ

(πίπτουσα εἰς τοὺς πόδας του) Ὦ! πρὸς Θεοῦ! ἄφες με, Ραϊμοῦνδε!

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ὁ πατήρ σου διέταξεν, Ἑλένη, νὰ μείνῃς παρ' ἐμοί.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἐγὼ ὅμως εἶμαι σύζυγός της καὶ ἐμὲ θὰ ἀκολουθήσῃ!

(ἀποσπᾷ αὐτὴν βιαίως καὶ ἀπέρχεται διὰ τῆς σχισμάδος τοῦ βάθους).

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

(ἀπόπληκτος) Κατάρα!

(καταπετάννυται ἡ αὐλαία.)

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

Πατρὶς καὶ Ἔρως.

—=—

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤ'.

Τὸ στρατόπεδον τῶν συνωμοτῶν Ἑλλήνων εἶναι λυκαυγές· σκηναὶ ἐν τῷ βάθει· φρουροὶ ἑκατέρωθεν. Πρὸς τὸ βάθος φαίνεται δάσος. Πρὸ τινος σκηνῆς καίει λαμπάς.

—

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ καὶ ΣΥΜΕΩΝ

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

(Ἀνεγειρομένης τῆς αὐλαίας ὁ Χαμάρετος περιπατεῖ βεβυθισμένος εἰς συνεχεῖς διαλογισμούς· ἔρχεται ἀριστερόθεν ὁ Συμεών).

ΣΥΜΕΩΝ

(τύπτων τὸν ὦμόν του) Καὶ πάλιν σκυθρωπὸς καὶ κατηφής, Χαμάρετε!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Οὐδεμία ἐλπίς!... Τὰ ὄνειρά μου διελύθησαν ὡς ἡ πρωινὴ ἀχλὺς διαλύεται ὑπὸ μιᾶς ἀκτῖνος τοῦ ἡλίου.

ΣΥΜΕΩΝ

Θάρρος, τέκνον μου!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἄ! σὺ εἶσαι, Συμεών!... θάρρος..· καὶ διατί ὁ ὑπομένων ἐλπίζει, ἐνῷ ἐγὼ ἀπώλεσα ἤδη πᾶσαν ἐλπίδα;

ΣΥΜΕΩΝ

Ἡ ἐλπὶς εἶναι τὸ οὐράνιον πῦρ, ὅπερ ὁ Προμηθεὺς ἔκλεψεν ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Καταπίπτει ἀλλὰ ποτὲ δὲν χάνεται.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Καὶ ποίας ἐλπίδας πρέπει νὰ ἔχω;

ΣΥΜΕΩΝ

Σὺ ὁμιλεῖς, Χαμάρετε, οὕτως! ἀλλὰ πῶς θὰ δώσῃς τὸ παράδειγμα εἰς τοὺς συμπολεμιστάς σου! Ἰδὲ τοὐλάχιστον αὐτοὺς ἐπὶ μίαν στιγμήν· ἅπαντες θαρροῦντες ἀναπαύονται πεποίθησιν ἔχοντες ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ ἐπὶ τὸ μέλλον. Ἄδοντες πολεμοῦσι καὶ μέχρι τῆς ὥρας ἡ νίκη ἔστεψε τὰ ὅπλα μας. Ὅταν ὅμως σὺ ἀπωλέσῃς τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος τοὺς δύο τούτους συνοδοὺς τῆς ἀνδρείας καὶ γενναιότητος, τί θὰ πράξωσι τότε αὐτοὶ ἅμα σὲ ἴδωσι κατηφῆ καὶ σκυθρωπόν;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Αὐτοὶ εἶναι εὐτυχεῖς, ἐνῷ ἐγὼ...;

ΣΥΜΕΩΝ

Σὲ ἐννοῶ.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἄκουσον, πάτερ μου. Τὸν Θεὸν σεῖς

οἱ ἱερεῖς τὸν λέγετε εὔσπλαγχνον. Ἀλλὰ ποῦ λοιπὸν ἡ εὐσπλαγχνία του, ποῦ τὸ ἔλεός του; Ὄχι, ὁ Θεὸς δὲν ἔχει εὐσπλαγχνίαν.

ΣΥΜΕΩΝ

Μὴ βλασφημῇς!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Βλασφημῶ!.... Ἀλλ' ἂν ὁ Θεὸς ἦναι εὔσπλαγχνος, διατί δὲν ἐπιδαψιλεύει τὸ ἔλεός του εἰς ἕνα λαὸν ἀδίκως κατατυραννούμενον, διατί μὲ ἀφίνει νὰ διορῶ μετ' ἐλπίδος τὸ μελλον καὶ εἶτα νὰ μὲ καταβυθίζῃ εἰς τὴν ἀπελπισίαν διὰ τρομερᾶς καταστροφῆς;

ΣΥΜΕΩΝ

Τολμᾷς νὰ ἐξερευνήσῃς τὰς ἀνεξιχνιάστους βουλὰς τοῦ Ὑψίστου, πλὴν οὐδενὶ θνητῷ δέδοται τὸ δικαίωμα τοῦτο. Μήπως καὶ ἐγὼ δὲν ἔχω αἰτίας νὰ μεμψιμοιρῶ κατὰ τῆς εὐσπλαγχνίας του. δὲν τὸ πράττω ὅμως διότι πιστεύω ἐπὶ τὸ εὐθύδικον αὐτοῦ. Ἐγκαρτερῶ, τέκνον μου, καὶ ὁ Θεὸς ἡμέραν τινὰ θὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν σου.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Νὰ ἐγκαρτερήσω! ὤ! ἀπὸ τῆς ἐπαράτου ἐκείνης ἑσπέρας καθ' ἣν ὁ Βιλλαρδουῖνος πρὸ ἕνδεκα ἡμερῶν διέφυγε τῶν χειρῶν μου, ἡ ἐγκαρτέρησις μὲ ἔλειψεν. Ἀνέλαβον ὅμως τὸν ἀγῶνα καὶ ὅτε μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ ζοφεροῦ ἐκείνου ὑπογείου ἔξοδόν μας, ἔνθα διεμείναμεν ἐπὶ τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας — τρεῖς αἰῶνας, ἡ νίκη δαφνηφόρος ἐπῆλθε νὰ στέψῃ τὰ ὅπλα μας εἰς τὰς δύο μετὰ τῶν Φράγκων συναντήσεις μας, ἡ ἐλπὶς ἤρχισε καὶ πάλιν νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν καρδίαν μου, ὑποθαλπομένη καὶ ὑπὸ τῆς παρουσίας τῆς Ἑλένης. Πρὸ τριῶν ὅμως ἡμερῶν τὰ πράγματα ἤλλαξαν φάσιν· πρωίαν τινὰ ἡμέρας ἀποφράδος ἡ σκηνὴ τῆς Ἑλένης εὑρέθη κενὴ καὶ ὁ ἔξωθεν σκοπεύων φρουρὸς εὑρέθη πεπνιγμένος διὰ βρόχου σχοινίου· ὡσεὶ δὲ ὁ ἄγγελος τῆς νίκης καὶ τῆς ἐλπίδος ἐφαίνετο ἀντιπροσωπευόμενος ὑπὸ τῆς Ἑλένης τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἧττα ἐντελὴς ἐπηκολούθησε τὴν ἐξαφάνισίν της. Ἔκτοτε καταστροφὴ γενικὴ παρεκώλυσε τὰ διαβήματά μας, τὸ ἓν τρίτον τοῦ στρατοῦ μας ἐξωλοθρεύθη ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ τρεῖς τῶν ἀνδρειοτέρων ὁπλαρχηγῶν μας, ὁ Δῆμος, ὁ Χαρίλαος καὶ ὁ Ἀριστόδημος ἔπεσον ἐν ταῖς μάχαις. Ἔπεσον τοὐλάχιστον ἐκεῖνοι ἀφοῦ πρῶτον ἔστρωσαν πρὸ αὐτῶν ἱκανὸν σωρὸν ἐχθρικῶν πτωμάτων, ἐκδικούμενοι οὕτω τὰ ἐκ τῆς οἰκογενείας αὐτῶν θύματα. Σήμερον δὲ τὴν πρωίαν ἔλαβον εἴδησιν ὅτι ἡ ἐπαρχία τοῦ Μιστρᾶ ὑπετάγη καὶ πάλιν εἰς τὰ Φραγκικὰ ὅπλα. Καὶ λέγεις νὰ ἐγκαρτερῶ!..

ΣΥΜΕΩΝ

Σὺ ἀπώλεσες νέαν μελλόνυμφόν σου ἐγὼ ὅμως ἔχασα υἱὸν ὃν ἐπανεῦρον ἀφοῦ τὸν ἐζήτουν ἐπὶ δέκα πέντε ἔτη Ἐγκαρτερῶ ὅμως, ὑπομένω καὶ ἐλπίζω ἐπὶ τὸν Θεόν.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ὢ! ναί, ὁ Λέανδρός σου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Λύκου συναθροίσεώς μας δὲν ἀνεφάνη λοιπὸ πλησίον ἡμῶν. Ἴσως καὶ αὐτὸς συνενλήφθη αἰχμάλωτος.. Συγγνώμην ἐὰν

ἀνέξεσα τῆς καρδίας σου πληγὴν βαθεῖαν. Ὑπάρχουσι λοιπὸν λῦπαι μεγαλείτεραι τῆς ἰδικῆς μου. Ὦ! ἡ λύπη ἐβάρυνεν ἐφ' ἡμῶν τὴν καρδίαν.

ΣΥΜΕΩΝ

Ἐγκαρδιοῦ, τέκνον μου! Τὸ μέλλον εἶναι ἄδηλον καὶ ἡ τύχη εὔστροφος (γονυκλινεῖ καὶ ἀναγκάζει τὸν Χαμάρετον νὰ γονυπετήσῃ). Θεὲ Παντεπόπτα, Θεὲ τῶν μαχῶν, εἰσάκουσον τῆς εὐχῆς τῶν δούλων σου! (μικρὰ σιγή).

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

(ἀνεγειρόμενος) Σὲ εὐχαριστῶ! οἱ λόγοι σου, πάτερ μου, ἐπέφερον αἴσιον ἀποτέλεσμα, ἡ ἐλπὶς ἤρξατο καὶ πάλιν εἰσχωροῦσα ἐν ἐμοί. Ὦ! ναί, θὰ ἀγωνισθῶ, διαιωνίζων εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὸ ὄνομα τῆς φίλης πατρίδος καὶ ἐὰν ἀποθάνω τὸ ὄνομά μου θὰ αὐξήσῃ τὸν μακρὸν κατάλογον τοῦ μαρτυρολογίου τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας πεσόντων . . . Ἡ ἐξαφάνισις ὅμως τοῦ υἱοῦ σου συνδέεται καὶ μετὰ τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ Σωτηρίου, τοῦ πατρὸς τῆς Ἑλένης, τί νὰ ἔγειναν;

ΣΥΜΕΩΝ

Ὁ χρόνος θὰ τὸ δείξῃ! (πλησιάζει πρὸς τὸ βάθος) Ἰδὲ τοὺς πολεμιστάς σου δειπνοῦντας μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὸ πλευρόν!

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

(πλησιάζων πρὸς τὸ βάθος) Ὦ! ναί! δειπνήσατε ἀνέτως, καλοὶ τῶν ὅπλων ἐρασταὶ καὶ τῆς ἐλευθερίας πρόμαχοι, ἴσως αὔριον δειπνήσητε ἐλεύθεροι. Πάτερ μου, ἀπόψε θὰ δοθῇ τὸ τελευταῖον κτύπημα. Ὕπαγε καὶ δεήθητι ὑπὲρ ἡμῶν! (ὁ Συμεὼν ἀπέρχεται· μικρὰ σιγή.) Ἑλλάς . . . Ἑλένη . . . οἱ μόνοι ἔρωτές μου. . (κινεῖται ἵνα ἀπέλθῃ δεξιόθεν ἀλλὰ συναντᾶται εἰς τὰ προσκήνια μετὰ τοῦ Ραϊμούνδου).

———

ΣΚΗΝΗ Β'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ καὶ ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Πῶς! ὁ Ραϊμοῦνδος! . . .

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐγὼ αὐτός.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Τί ἔγινες; ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν ἔχω νὰ λάβω εἰδήσεις σου. Εἰξεύρεις τί συνέβη;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Τί συνέβη;

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ

Ἡττήθημεν δίς. Πλὴν θὰ πολεμήσωμεν καὶ θὰ νικήσωμεν. Διατί δὲν μᾶς ἔδωκες εἰδήσεις σου;

ΡΑΙΜΟΥΝΔΟΣ

Ἐὰν δὲν ἐλάβατε εἰδήσεις μου, τοῦτο προέρχεται ἐξ αἰτίων ὅλως ἀνεξαρτήτων τῆς θελήσεώς μου. Ὁ Βιλλαρδουῖνος ὑποπτευθείς με, μὲ κατεσκόπευεν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ μόλις σήμερον ἠδυνήθην νὰ διαφύγω τὴν προσοχήν του ἵνα ἔλθω καὶ σὲ εὕρω. Τί σκοπεύεις νὰ πράξῃς;

(ἕπεται).

ΑΣΙΑΤΙΚΑ

ἤτοι

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΙΣΛΑΜΙΚΩΝ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ

Πρὸ ἐτῶν διατελῶν πρόεδρος τοῦ ἐν Τριπόλει τῆς Βαρβαρίας ἐμποροδικείου ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ μελετήσω τὰς ἐκεῖσε ἀραβικὰς βιβλιοθήκας, ἐν αἷς μεταξὺ ἄλλων εὗρον καὶ τὸ κλασικὸν σύγγραμμα τοῦ περιωνύμου Ἀλ-Μακριζῖ, τὸ ἐπιγραφόμενον «Φύλλα χρυσοῦ, ἐγκεκολαμμένα εἰς περιδέραια, ἀφορῶντα τὴν περιγραφὴν τῶν νομισμάτων». Ἐπωφεληθεὶς οὕτως ἐκ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τοῦ κλασικοῦ τούτου συγγράμματος, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως νομισματικῆς τινος συλλογῆς παρὰ τῷ σέχῃ Μεχμὲτ ἐφέντῃ, ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ πραγματευθῶ περὶ τῶν πρώτων ἰσλαμικῶν νομισμάτων.

Οἱ Ἄραβες πρὸ τῆς διαδόσεως τοῦ ἰσλαμισμοῦ εἶχον ἐν χρήσει ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς αὐτῶν συναλλαγαῖς περσικὰ καὶ βυζαντινὰ νομίσματα. Ἡ συναλλαγὴ ἐγίνετο διὰ σταθμῶν (κατὰ τὸ βάρος). Ὁ Ἀλ-Μακριζῖ λέγει ὅτι οἱ Ἄραβες εἶχον εἰς κυκλοφορίαν δύο εἰδῶν νομίσματα, ἤτοι τὰ δηνάρια καὶ τα διρχέμια (δραχμαί). Τὰ μὲν πρῶτα ἦσαν χρυσᾶ καὶ εἰσήγοντο ἐκ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν Ἀραβίαν, τὰ δὲ δεύτερα ἀργυρᾶ εἰσαγόμενα ἐκ τῆς Περσίας. Αἱ δὲ ἀνταλλαγαὶ ἐγίνοντο κατὰ τὸ βάρος. Τὰ ἀργυρᾶ ἦσαν πάλιν δύο εἰδῶν· ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ βάρους ἐκαλοῦντο προσέτι ἢ δηνάρια ἢ διρχέμια.

Τὰ πρὸ τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἄραψι δηνάρια ἐζύγιζον διπλάσιον τῶν ἰσλαμικῶν δηναρίων. Τὸ αὐτὸ δὲ συνέβαινε καὶ ἐπὶ τῶν διρχεμίων.

Μωάμεθ Μουσταφᾶς, ὁ τοῦ Θεοῦ ἀπόστολος (λέγει ὁ Ἀλ-Μακριζῖ) ἐγκατέλειψε τὰ νομίσματα εἰς οἵαν κατάστασιν ὑπῆρχον πρὸ τοῦ ἰσλαμισμοῦ καὶ ἠρκέσθη νὰ ἐπιβάλῃ τοῖς Μουσουλμάνοις φόρον ἓν τοῖς 40, ὡς ἐλεημοσύνην εὐάρεστον τῷ Θεῷ.

Καὶ ὁ Ἀβουβέκερ (λέγει ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς) οὐδεμίαν ἐπήνεγκε μεταβολὴν πὶ τοῦ νομίσματος, ἀλλὰ τὰ πάντα ἐγκατέλιπεν εἰς ἣν εὗρε κατάστασιν.

Πρῶτος ὁ Ὀμὰρ κατὰ τὸ 18 ἔτος τῆς ἐγείρας καὶ τὸ 8 τῆς χαλιφείας αὐτοῦ ἐχάραξε νόμισμα κατὰ τὸν τύπον Νουχιρεββανὴ (χοσροϊκόν), ἔχον βάρος ἀνάλογον ταῖς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ καθιερωθείσαις διατάξεσιν ὡς πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην, ἐπιγράψας διὰ κουφικῶν χαρακτήρων ἐν τῷ κύκλῳ αὐτοῦ τὰ ῥητὰ «Αἶνος τῷ Θεῷ» ἢ «Μωάμεθ ἐστὶν ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ», ἢ «Οὐκ ἔστιν ἄλλος Θεὸς πλὴν τοῦ μόνου Θεοῦ», ἢ καὶ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα «Ὀμὰρ», ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ δὲ διετηρήθη ἀμετάβλητος ὁ χοσροϊκὸς τύπος.

Τὰ ἐπὶ τῆς χαλιφείας Ὀμὰρ χαραχθέντα νομίσματα ἔφερον τὸ ῥητὸν «Μέγιστος ὁ Θεός».

Ὅτε ὁ Μωαβίας ἀνέβη τὸν θρόνον τῶν χαλιφῶν, ἠλάττωσε τὸ βάρος τῶν νομισμάτων κατὰ ἕνα ἢ δύο κόκκους καὶ ἐξεικόνισεν ἑαυτὸν ἐπ' αὐτῶν περιεζωσμένον ξίφος. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὡς ἀσύνηθες ἐκακίσθη ὑπὸ τῶν Ἀράβων.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀβδ-ουλ-λὰχ, υἱὸς τοῦ Ζοβεῖρ, ἡγεμὼν τῶν Μουσουλμάνων, ἐπὶ τῆς ἐν Μέκκα διατριβῆς αὐτοῦ μετεποίησε τὸν τύπον τοῦ νομίσματος, δοὺς αὐτῷ κομψότερον, καὶ ἐγγράψας ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μὲν μέρους «Μωάμεθ ἐστὶν ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ», ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου «Ὁ Θεὸς ἐπιτάσσει τὴν εὐθυφροσύνην καὶ τὴν δικαιοσύνην». Ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μουσὰβ, υἱὸς τοῦ Ζοβεῖρ, ἐχάραξεν ἐπίσης νόμισμα, φέρον βάρος κατὰ τὰς ἔκπαλαι παραδόσεις. Ὅτε δὲ ὁ Χεδζατζῆς, υἱὸς τοῦ Ἰουσούφ, τῇ διαταγῇ τοῦ Ἀβδ-ουλ-μαλὴκ Βεν Μερβὰν διωρίσθη ἀρχηγὸς στρατοῦ εἰς Χεδζάζ ὅπως καταπολεμήσῃ τὸν Ἴβν Ζοβεῖρ, μετέβαλε καὶ αὐτὸς τὸν τύπον τοῦ νομίσματος, διότι οὐδὲν ἴχνος τοῦ ἀνοσίου ἐκείνου ἤθελε νὰ διατηρηθῇ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀβδ-ουλ-λὰχ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ζεβεῖρ, ὁ Ἀβδ-ουλ-Μαλὴκ Βὲν Μερβὰν, θριαμβεύσας κατὰ πάντων τῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ καὶ ἱκανῶς ἐνισχυθεὶς ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν χαλιφῶν, κατέβαλε μεγάλην προσ-

πάθειαν ὅπως κανονίσῃ τὸ βάρος, τὴν ἀξίαν, τὸ μίγμα καὶ τὴν χάραξιν τοῦ νομίσματος. Οὕτω τὸ 76 τῆς ἐγείρας, ἀφοῦ ἐχάραξεν αὐτὸς κατ' ἰδιάζοντα τύπον δηνάρια καὶ διρχέμια, ἐνετείλατο καὶ τῷ ἐν Ἰρὰκ τότε διατρίβοντι Χεδζατζῇ ἵνα πράξῃ τὸ ἴδιον διὰ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς αὐτοκρατορίας. Οὐ μόνον δὲ ὁ Χεδζατζῆς ἠκολούθησε τῇ παραγγελίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Προφήτου, οἵτινες ἔζων εἰσέτι, ὅτε τὸ νέον νόμισμα ἔφθασεν εἰς Μεδίνην, ἔστερξαν νὰ ποιήσωσι χρῆσιν τῶν νομισμάτων τούτων, καίπερ σκανδαλιζόμενοι ἐκ τοῦ ὅτι ἔφερον ἐπ' αὐτῶν τὴν εἰκόνα τοῦ χαράξαντος αὐτά. Ὁ δὲ Χαλὶδ Βὲν-Υεζὶδ Βὲν Μωαβίας κατέπεισε τὸν Ἀβδ-ουλ Μαλὶκ Βὲν Μερβὰν ὅπως διατάξῃ νὰ χαραχθῶσι νομίσματα καθαρῶς μουσουλμανικά, φέροντα ῥητὰ ἀραβικὰ ἄνευ εἰκόνος.

Συνεπείᾳ δὲ τῆς προκλήσεως τοῦ μέτρου τούτου, ὡς διϊσχυρίζονταί τινες, ὁ μνησθεὶς χαλίφης εἶχεν ἀπευθύνει ἐπιστολὴν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου, ἐμπεριέχουσαν τὸ ἐκ τῶν ῥητῶν τοῦ Κορανίου «Ὁμολόγησον ὅτι οὐκ ἔστιν εἰ μὴ εἷς μόνος Θεός» καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μωάμεθ, ὅπερ τοσοῦτον παρώργισε τὸν αὐτοκράτορα, ὥστε ἀπήντησε πρὸς τὸν Ἀβδοὺλ Μαλὴκ ὅτι, ἐὰν αἱ προκλήσεις αὗται ἐξακολουθῶσι, θέλει ἀποκαλέσει ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων τὸν Μωάμεθ δι' ἐπωνυμιῶν, αἵτινες οὐδόλως αὐτῷ φανήσονται ἀρεσταί. Τότε ὁ Ἀβδοὺλ Μαλὶκ συγκαλέσας τοὺς τὰ πρῶτα φέροντας Μουσουλμάνους ἀνέγνω εἰς ἐπήκοον πάντων τὴν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος, μεθ' ὃ ὁ Χαλὶδ Βὲν Υεζὶδ ἐχάραξεν ἀραβικὸν νόμισμα ἀπαγορεύσας τὴν κυκλοφορίαν τῶν βυζαντινῶν νομισμάτων.

Καίτοι ὁ προφήτης Μωάμεθ ἀπηγόρευσε τὴν χάραξιν νομισμάτων, οὐχ ἧττον ὅμως ἀπαντῶμεν ἐκτύπωσιν νομισμάτων παρὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἱεροῦ νόμου, ἐκτυπωθέντων ὑπὸ τῶν χαλιφῶν, διασήμων διοικητῶν καὶ ἀκολούθων τοῦ Προφήτου. Ἐν τῇ νομισματικῇ συλλογῇ, ὡς εἴρηται, τοῦ ἐν Τριπόλει σέχη Μεχμὲτ ἐφέντη ἀνέγνωμεν νομίσματα φέροντα ἐπιγραφὰς κουφιστὶ γεγραμμένας, ἐκτυπωθέντα δὲ ἐπὶ τῶν χαλιφῶν Ὀμὰρ, Ὀσμὰν καὶ Ἀλῆ καὶ ἐπὶ τῶν Ὀμμαϊαδῶν καὶ Ἀβδασιδῶν. Ἐκ τούτων δὲ ποριζόμεθα ὅτι κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ἰσλαμισμοῦ ἔτη συνεχωρεῖτο ἡ ἐκτύπωσις τοιούτων νομισμάτων.

Πρὸ πάντων ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ πρῶτα ἰδίως μουσουλμανικὰ νομίσματα τὰ ἐκτυπωθέντα μετ' ἐπιγραφῶν καθαρῶς ἀραβικῶν ἄνευ ὀνόματος ἡγεμόνος ἀνέρχονται εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ χαλίφου Ἀλῆ, υἱοῦ Ἀβοῦ Ταλέπ. Τοιοῦτον δὲ σπανιώτατον νόμισμα εὕρομεν ἐν τῇ μνησθείσῃ συλλογῇ ἐκτυπωθὲν ἐν Βασσόρᾳ περὶ τὸ τέλος τῆς χαλιφείας τοῦ Ἀλῆ κατὰ τὸ 40 ἔτος τῆς ἐγείρας. Χάριν τῶν περὶ τὴν ἀσιατικὴν παλαιογραφίαν ἀσχολουμένων ἐπισυνάπτομεν τὰς ἐπιγραφὰς τοῦ μνησθέντος νομίσματος, αἵτινες ἐν μεταφράσει ἔχουσιν οὕτως·

Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μετώπου ἐν τέσσαρσιν εὐθυγράμμοις στίχοις. —«Μόνος εἶναι ὁ Θεός· αἰώνιος εἶναι ὁ Θεὸς, δὲν ἐγεννήθη, οὔτε γεννᾷ, καὶ οὐδεὶς ἴσος αὐτῷ».

Ἐν τῷ περιθωρίῳ μεταξὺ δύο κύκλων.—«Ὁ Μωάμεθ εἶναι ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐξαποστείλαντος αὐτὸν ἐπ' ἐντολῇ καὶ μετὰ τῆς ἀληθινῆς πίστεως, ὅπως θριαμβεύσῃ αὕτη ἀπὸ πάσης ἑτέρας θρησκείας εἰς τὸ πεῖσμα τῶν πολυθεϊστῶν».

Ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μετώπου ἐν τρισὶν εὐθυγράμμοις στίχοις.—«Οὐδεὶς ἕτερος Θεὸς ὑπάρχει πλὴν τοῦ Ὑψίστου, τοῦ μόνου, τοῦ μὴ ἔχοντος συγκοινωνόν».

Ἐν τῷ περιθωρίῳ ἐκτὸς τριῶν κύκλων.—«Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τὸ διρχὲμ τοῦτο ἐξετυπώθη ἐν Βασσόρᾳ τῷ 40 ἔτει».

Ἐκ τοῦ νομίσματος λοιπὸν τούτου καταφαίνεται ἀναμφισβητήτως ὅτι τὰ πρῶτα τοῦ ἰσλαμισμοῦ νομίσματα δὲν ἐξετυπώθησαν τῷ 75 ἔτει, καθὰ τινὲς διατεινόμενοι αὐθεντικῶς ὑπεστήριζον, ἀλλὰ κατὰ τὴν τετάρτην δεκάδα τῆς ἐγείρας ἐπὶ τῆς χαλιφείας τοῦ Ἀλῆ υἱοῦ Ἀβοῦ Ταλέπ. Ἡ βραδύτης ὅμως καὶ ἡ διακοπὴ τῆς ἐκτυπώσεως νομισμάτων κατὰ τὸ ἔτος 75 προῆλθεν ἐξ ἑνὸς μὲν ἕνεκα τῆς πάλης τῶν δύο ἰατριῶν, συνεπείᾳ

τῆς ὁποίας ἡ χαλιφεία ἐδόθη τῇ οἰκογενείᾳ τῶν Ὀμμαϊαδῶν, καὶ ἐξ ἄλλου ἕνεκα τῆς ὑφισταμένης ταραχῆς, ἥτις διετάραξε τὸν ἰσλαμισμὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀβδ-ουλ-Μαλὴκ Βὲν Δερβάν· ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ὁ μνησθεὶς χαλίφης φυσικῶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν διοργανισμὸν τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ ἐκτυπωθὲν τότε νέον νόμισμα οὐδαμῶς παρήλλασσε τοῦ παρὰ τοῦ χαλίφου υἱοῦ Ἀβοῦ Ταλὲπ εἰσαχθέντος τύπου. Τὸ μνησθὲν νόμισμα ἐκλήθη Σομαϊριὲ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰουδαίου Ταϊμᾶ, ὅστις ἐξεπλήρου χρέη ἀρχινομισματοποιοῦ.

Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰ ἐπ' ὀνόματι τῶν ἡγεμόνων ἐκτυπωθέντα νομίσματα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἰσλαμισμοῦ, λέγει ὁ Ἀλ-Μακριζὶ ὅτι, ἐπειδὴ ἐπὶ τῆς χαλιφείας τοῦ Ὀμὰρ ὁ ἰσλαμισμὸς μεγάλως ἐπεξετάθη, ἐπετράπη ἐν πάσαις ταῖς ἐνόπλως κατακτηθείσαις ἐπαρχίαις ἡ ἐκκοπὴ καὶ διατήρησις τοῦ ἀρχαίου νομίσματος. Ἐν δὲ ταῖς περσικαῖς ἐπαρχίαις τὰ νομισματοκοπεῖα ἐξετύπουν ὡς καὶ πρὶν νόμισμα κατὰ τὸν χοσροϊκὸν τύπον καὶ προσέθετον ἀραβιστὶ ἢ πεχλιβιστὶ τὸ ὄνομα τοῦ ὑπάρχοντος διοικητοῦ τῆς ἐπαρχίας, ἢ ἐν τῷ περιθωρίῳ εἰδικὰς φράσεις τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ὡς π. χ. τὸ περὶ τῆς ἑνότητος τοῦ Θεοῦ (τωχλὶδ), τὸ δοξάζειν τὸν Θεὸν (ταχλὶδ), ἢ τὴν ἐπίκλησιν τοῦ Θεοῦ (βισμιλλὰχ) καὶ ἄλλα παρόμοια.

Οὕτω λοιπὸν καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις νομισματοκοπείοις τῆς Συρίας ἐξηκολούθουν νὰ ἐκτυπῶσι κατὰ τὸν βυζαντινὸν τύπον νομίσματα, ἐφ' ὧν ἐσημείουν ἀραβιστὶ τόν τε τύπον τοῦ νομισματοκοπείου καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος χαλίφου. Τὸ 78 ὅμως ἔτος ἔν τε Συρίᾳ, Ἀραβίᾳ καὶ Φαρσιστάνῃ ἔπαυσαν τὴν ἐκτύπωσιν τούτων ὁλοσχερῶς κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον τοῦ χαλίφου Ἀλῆ ἐπὶ ἀργυρῶν νομισμάτων. Ἐν δὲ τοῖς νέοις χρυσοῖς νομίσμασιν, ὡς μικροτέροις τῶν ἀργυρῶν, ἀπέκοψαν τὴν ἐν τῷ περιθωρίῳ ἐπιγραφὴν τοῦ πρώτου μετώπου τῆς τελευταίας λέξεως «εἰς τὸ πεῖσμα τῶν πολυθεϊστῶν», ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μετώπῳ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐχαράχθη τὸ νόμισμα, διατηρήσαντες ἀκέραιον τὸ λοιπὸν τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐν Ταβεριστάνῃ δέ, καίτοι ἐκυκλοφόρουν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐπαρχίαις τότε πλεῖστα ἰσλαμικὰ νομίσματα, ὁ ἀρχαῖος ὅμως τύπος διετηρήθη ἐν χρήσει μέχρι τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἡγεμονείας τῶν Ἀββασιδῶν.

Ὁ δὲ χαλίφης Ἀλῆ, ὁ εἰσαγαγὼν τὸ νέον ἰσλαμικὸν νόμισμα, δὲν ἐχάραξε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἐπ' αὐτοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ ἐμιμήθησαν καὶ οἱ Ὀμμαϊάδαι ἀποδεχθέντες καθ' ὁλοκληρίαν τὸν τύπον τῶν ἐπιγραφῶν αὐτοῦ. Ὁ πρῶτος, ὅστις δὲν ἠκολούθησε τὸν μνησθέντα τύπον τῶν Ὀμμαϊαδῶν, ἦτον ὁ Ἀλ-Μαχδί, τρίτος Ἀββασίδης χαλίφης, ὅστις κατὰ τὸ 146 τῆς ἐγείρας ἔτος διαμένων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Φάρσῃ, ἧς ἦν διοικητὴς ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Μανσοὺρ, ἐξέδωκε νόμισμα κατὰ τύπον περσικόν, ὅπερ ἔφερε τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Ἰδοὺ δὲ ἐν μεταφράσει τοῦ μνησθέντος νομίσματος ἡ περιγραφή, ἥν τινα εὕρομεν ἐν τῇ μνησθείσῃ συλλογῇ.

Ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μετώπου ὁριζοντίως ἐν τρισὶ στίχοις.—«Οὐδεὶς ἕτερος ὑπάρχει Θεὸς πλὴν τοῦ Ὑψίστου, τοῦ μόνου καὶ μὴ ἔχοντος συγκοινωνόν».

Ἐν περιθωρίῳ.— «Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τὸ παρὸν διρχὲμ ἐξετυπώθη ἐν Ῥέους τῷ 146 ἔτος».

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου μετώπου ὁριζοντίως ἐν τρισὶ στίχοις. — «Κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλῆ Μαχδὶ Μωχαμὲτ, υἱοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῶν πιστῶν».

Ἐν τῷ περιθωρίῳ — «Ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ τοῦ ἐπ' ἐντολῇ ἀποστείλαντος αὐτὸν, καὶ μετὰ τῆς ἀληθοῦς πίστεως ὅπως θριαμβεύσῃ κτλ.».

Ὁ αὐτὸς Ἀλ-Μαχδί, ὅστις, ὡς εἴρηται, πρῶτος ἐνέγραψε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ νέου ἰσλαμικοῦ νομίσματος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἦτο διοικητὴς τῆς ἐπαρχίας Φάρσης, ἐγενίκευσε τὴν συνήθειαν ταύτην ἅμα ὡς ἀνῆλθε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν χαλιφῶν καὶ ἐπέγραψεν ἐπὶ πάντων τῶν ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν ἐκδοθέντων ἐν ταῖς διαφόροις ἐπαρχίαις τὸ ἑαυτοῦ

ὄνομα ἐπιπροσθέσας τὰς ἀρχαίας ἀββασιτικὰς ἐπιγραφάς.

Ἰδοὺ αἱ ἐν τρισὶ στίχοις ἐπιγραφαί·—«Ὁ Μωάμεθ εἶναι ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ. Εὐλογητὸς εἴη παρὰ Κυρίου. Ὁ χαλίφης Ἀλ-Μαχδί».

Αἱ λοιπαὶ ἐπιγραφαὶ διετηρήθησαν ἀμετάβλητοι.

Ἐπὶ δηναρίων δὲ νομισματοκοπείων τινῶν ἔγραψεν· «Ὁ Ἀββᾶς εἶναι ἅγιος τοῦ Θεοῦ».

Ἐν πολλοῖς ἰσλαμικοῖς νομίσμασι τοῖς ἐκτυπωθεῖσι κατὰ τὸν χοσροϊκὸν τύπον μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλ-Μαχδὶ δὲν διετηρήθη τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος· μόνον δὲ πρὸς εὐκολίαν τῶν συναλλαγῶν ἐπέτρεψαν οἱ Ὀμμαϊάδαι χαλίφαι τοῖς αρχαίοις νομισματοκοπείοις νὰ ἐνεργῶσι τοῦτο. Τὰ μὲν κατὰ χοσροϊκὸν τύπον ἐκτυπωθέντα πρῶτα μουσουλμανικὰ νομίσματα ἔφερον το ὄνομα Χοσρόου Περβὶζ, τὰ δὲ κατὰ βυζαντικὸν τὸ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ.

Ὅσον δὲ διὰ χάλκινά τινα μετάλλια, ἐφ' ὧν ἐνεγράφη ἡ εἰκὼν τοῦ Μωαβία περιεζωσμένου σπάθην, εἶναι ἀναμφίρηστον ὅτι ἐξετυπώθησαν ταῦτα ἐν Ἐμέσῃ ἢ ἐν Χαμᾶ, καί τινα δὲ ἐχαράχθησαν ἐν τοῖς ἀρχαίοις βυζαντινοῖς νομισματοκοπείοις.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκείτωσαν περὶ τῶν πρώτων ἰσλαμικῶν νομισμάτων κατὰ τὸν περιώνυμον Ἀλ Μακριζὶ καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς νομισματικῆς συλλογῆς τοῦ ἐν Τριπόλει σέχη Μεχμὲτ ἐφέντη. Παρ' ἡμῖν δὲ ὑπάρχει ἀρχαιοτάτη νομισματικὴ συλλογὴ ἁπάντων σχεδὸν τῶν μαγριπινῶν ἡγεμόνων τῆς Ἀφρικῆς, ἣν εἴχομεν σχηματίσει κατὰ τὴν ἐν Τριπόλει τῆς Βαρβαρίας διαμονὴν ἡμῶν.

Τὴν δημοσίευσιν τῆς συλλογῆς ταύτης, ἥτις ἤθελεν ἐπιχύσει μέγα φῶς εἰς πολλὰ σκοτεινὰ μέρη τῆς ἱστορίας τῶν ἀποτάτων καὶ περιέργων τούτων μερῶν, αναβάλλομεν ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ, τό γε νῦν ἐπευχόμενοι καὶ ἄλλοις περὶ τὰ τοιαῦτα δεινοῖς ἵνα πραγματευθῶσι πλατύτερον περὶ ἀγνώστου καὶ σκοτεινοῦ ζητήματος τὰ μέγιστα ἐνδιαφέροντος τὴν ἀνατολικὴν ἱστορίαν καὶ φιλολογίαν.

ΧΡ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΕΝΟΣ ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΜΙΑΣ ΚΑΜΕΛΙΑΣ.

—

Μετάφρασις Ν. Κ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Ι'. σελ. 454).

—

— Αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἰδέα σας; ἠρώτησεν ὁ Γασπάρδος ἐνῷ ἡ φυσιογνωμία του ἐξέφραζε μελαγχολίαν ἀπερίγραπτον.

— Κύριε Γασπάρδε, ἐξηκολούθησεν ἡ Λευκή, ἀπέχουσα τοῦ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησίν του, πρέπει ὄχι μόνον ν' ἀναχωρήσητε ἐκ τοῦ κήπου αὐτοῦ, ἀλλὰ, ἐὰν θέλητε νὰ σᾶς δώσω μίαν συμβουλὴν, ν' ἀφήσετε ἐπί τινα καιρὸν τὴν χώραν ταύτην, διότι δὲν θὰ ἔχητε πλέον ἡσυχίαν ἐδῶ. Ἰδοὺ ἄρτον καὶ ἐνδύματά τινα· φύγετε!

— Ἄρτον, εὐχαριστῶ! Δὲν ἔχω ἀνάγκην αὐτοῦ, ἀπεκρίθη ὁ Γασπάρδος, ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ χεῖρές σας τὸν ἤγγισαν, τὸν φυλάττω! Ἐνδύματα; εἶπε λύων τὸ δέμα. Ἀ! χιτῶνας, ὑποδήματα, περικνημίδας. Ὢ! περικνημίδας! ἐπανέλαβε γελῶν, ἐγὼ νὰ φέρω περικνημίδας, ἐγὼ νὰ φέρω ὑποδήματα, θὰ ἦτο ἀστεῖον. Ἐὰν δὲν ἤμην Γασπάρδος, ἤθελον νὰ τὸ ἴδω. Θὰ μοὶ ἔφερες καὶ χειρόκτια ἴσως; Πῶς ἐλησμόνησες τὰ χειρόκτια; ἐπρόσθεσε γελῶν ἔτι περισσότερον, ἀ! δεσποινὶς, μοὶ χρειάζονται χειρόκτια!

— Ἐνόμισα ὅτι πράττω καλῶς, κ. Γασπάρδε, ἀπεκρίθη μὲ σοβαρότητα ἡ Λευκή. ἐὰν ὅλα αὐτὰ δὲν δύνανται νὰ σᾶς χρησιμεύσωσι, μὴ τὰ λαμβάνετε· ἀλλὰ σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω ἅπαξ εἰσέτι, φύγετε! Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νομίζω ὅτι ἀκούω τὴν φωνὴν τῶν καταδιωκτῶν σας, φύγετε! Καὶ εἴθε ὁ Θεὸς νὰ φωτίσῃ τὴν διάνοιάν σας, ὅπως προτιμήσητε ἐκ τοῦ πλάνητος τούτου βίου, ἕνα βίον ἐργατικὸν καὶ τίμιον!

— Νὰ φύγω;... ἀλλ' ἆρά γε θὰ σᾶς ἴδω πλέον, ὑμᾶς, ἥτις μοὶ φαίνεσθε ὡς εἷς ἄγγελος τοῦ οὐρανοῦ; ὑμᾶς, ἥτις ἔχετε τόσην ὡραιότητα ἐπὶ τοῦ προσώπου σας καὶ τόσην γλυκύτητα ἐπὶ τῶν χειλέων σας;

Στιγμαί τινες σιωπῆς, πλήρεις ἀνησυχίας καὶ ἀμηχανίας διὰ τὴν Λευκὴν, πλήρεις σκέψεων παραδόξων διὰ τὸν Γασπάρδον, διεδέχθησαν τοὺς λόγους ἐκείνους. Εἶτα, αἴφνης ὁ ἄγριος καὶ ῥυπαρὸς ἐκεῖνος ῥακενδύτης, τιθέμενος ἔμπροσθεν τῆς νεάνιδος.

— Λευκὴ Βάσσου, ἠρώτησεν ἀποφασιστικῶς, μὲ θέλεις διὰ σύζυγον;..

Ἀναμφιβόλως, ἡ Λευκὴ προαπησχολημένη ἐκ τῆς δυσαρεσκείας τοῦ πατρός της καὶ ἀληθῶς ἀνήσυχος δι' ἄνθρωπον, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἐνδιαφέρετο ὡς δύναταί τις νὰ ἐνδιεφέρηται, εἰς ἄγνωστον πρόσωπον, ἡ Λευκὴ λέγομεν, δὲν ἦτο καθόλου διατεθειμένη εἰς γέλωτα. ἀλλ' εἰς τὴν ἄφρονα ἐκείνην ἐρώτησιν τοῦ Γασπάρδου, γέλως ἄσβεστος τὴν ἐκυρίευσεν. Εἰς μάτην ἐπροσπάθησε ν' ἀντισταθῇ, νὰ καταπραϋνθῇ, νὰ σκεφθῇ τὴν σοβαρότητα τῆς θέσεώς της. Ἅμα οἱ ὀφθαλμοί της ἐφέροντο ἐπὶ τοῦ ταλαιπώρου Αὐτοφυοῦς, ὅστις τὴν ἐθεώρει μὲ λύπην καὶ ἔκπληξιν συνάμα, ὁ γέλως της ἐδιπλασιάζετο καὶ χωρὶς νὰ δύναται ν' ἀρθρώσῃ μίαν λέξιν, ἀνίκανος πλέον νὰ προσέξῃ εἰς τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γασπάρδου, μὴ ἀκούουσα ἄλλο τίποτε εἰ μὴ τὴν γελοίαν πρότασίν του, εἰσῆλθεν μὲ βίαν εἰς τὴν οἰκίαν, ἐρρίφθη ἐπί τινος θρανίου καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ὑπὲρ τὸ ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, πρὶν ἢ ὁ γέλως οὗτος, νευρικὸς μᾶλλον ἢ φαιδρὸς κατευνασθῇ.

Ἡ σκληροτέρα καταφρόνησις, ἡ σφοδροτέρα ὀργὴ, δὲν ἤθελον πληγώσει τόσον βαθέως τὴν καρδίαν τοῦ Γασπάρδου ὅσον ὁ ἄσβεστος, ὁ φαιδρὸς, ὁ ἀργυρόηχος ἐκεῖνος γέλως τῆς νεάνιδος, ὁ εὔγλωττος ἐκεῖνος γέλως ὅστις ἀπεδείκνυεν ἐναργῶς εἰς πόσον βαθμὸν ἦτο ἀλλόκοτος καὶ γελοία ἡ πρότασίς του, ὥστε δὲν τῷ ἔκαμον τοὐλάχιστον τὴν τιμὴν νὰ ὀργισθῶσιν.

— Εἶμαι ἀνὴρ καὶ εἶναι γυνὴ ἐντοσούτῳ, ἐψυθίρισεν ὁ Γασπάρδος προσπαθῶν νὰ κινηθῇ εἰς ἀγανάκτησιν.

Ἀλλὰ, ὅσον καὶ ἂν προσεπάθησεν δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀργισθῇ ἢ νὰ αἰσθανθῇ ἄλλο τι παρὰ μίαν μεγίστην ἀθυμίαν. Ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀθυμίας ταύτης ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ κήπου τοῦ Κυρ-Βάσσου, ἀνῆλθε τὰς ἐρήμους ὁδοὺς τοῦ χωρίου, χωρὶς οὐδόλως νὰ ἀνησυχήσῃ διὰ τὰς μανιώδεις ἀναζητήσεις τῶν ὁποίων ἦτο τὸ ἀντικείμενον καὶ ἐβάδισεν πρὸς τὴν πεδιάδα, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐσκυμμένην, ἔχων πάντοτε ἔναυλον εἰς τὰ ὦτά του, τὸν γέλωτα ἐκεῖνον ὅντινα ἐφαίνετο ὅτι ἐπανελάμβανεν ὁ συρίζων διὰ μέσου τῶν χόρτων ἄνεμος.

Καταβληθεὶς ἐκ τῆς ὑπερογῆς τῶν ἄλλων ἣν πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης δὲν ἤθελε νὰ πιστεύσῃ, διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς του ἐρυθρῶν καὶ αἰσχυνόμενος διὰ τὰ ῥάκη του, τοὺς γυμνοὺς πόδας του καὶ τὴν ἀτημέλητον γενειάδα του, ταραχθεὶς μέχρι τοῦ βάθους τῆς καρδίας του, ἐκ τῶν λόγων οὓς τῷ εἶπεν ἡ Λευκὴ περὶ τῶν καθηκόντων παντὸς ἀνθρώπου, φοβηθεὶς ἐκ τῆς ἀβύσσου τὴν ὁποίαν ἐμάντευε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων καὶ μὴ γνωρίζων πῶς νὰ τὴν ὑπερπηδήσῃ ἢ νὰ τὴν πληρώσῃ, ὁ Γασπάρδος κατελήφθη ἀκαριαίως ὑπὸ πυρετοῦ τόσον σφοδροῦ ὅσον καὶ νέου δι' αὐτὸν, τῆς αἰτίας προερχομένης ἐκ τοῦ ἐγκεφάλου, ὀργάνου σχεδὸν νέου δι' ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὅστις ἂν καὶ ᾐσθάνθη πολὺ ἐσκέφθη ὅμως ὀλίγον.

Ριγῶν καὶ κατάψυχρος, κατέπεσεν ἐπί τινος ἀγροῦ πλήρους ὑψηλῶν σταχύων σίτου· ἐκεῖ ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ ἰδέαι του ἐσυγχίσθησαν, οἱ ὀφθαλμοί του ἐσκοτίσθησαν, εἰς ὑπόκωφος κρότος ἐγένετο ἐντὸς τῶν ὠτίων του, καὶ ἐπὶ τέλους ἔχασε τὰς αἰσθήσεις του.

Πόσας ὥρας διήρκεσεν ὁ ἐγκεφαλικὸς οὗτος πυρετὸς δὲν ἠδυνήθη ποτὲ νὰ τὸ ἐννοήσῃ, ἀλλ' ὅταν οἱ ὀφθαλμοί του ἠνεώχθησαν εἰς τὸ φῶς καὶ τὸ πνεῦμά του εἰς τὸ λογικὸν, εὑρέθη ἐξηπλωμένος, ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἑνὸς δωματίου, τοῦ ὁποίου ἡ ἠνεωγμένη θύρα ἐπέτρεπε νὰ διακρίνῃ τις ἓν σπουδαστήριον πλῆρες βιβλίων, ὀστέων, σκε-

λετῶν καὶ λαμδύκων, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων ἐκάθητο εἷς εὔρωστος γέρων, ἔχων πρὸ αὐτοῦ μίαν τράπεζαν κεκαλυμμένην ἐκ χαρτίων τὰ ὁποῖα ἐξήταζε μετὰ προσοχῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΕΙΣ ΜΙΣΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Ὁ γέρων οὗτος ἐξέφραζε τὰς σκέψεις του ὑψηλῇ τῇ φωνῇ καὶ ἔγραφε συγχρόνως.

— Ἡ κυρὰ Ὀβρὴ, ποία εἶναι αὕτη; εἶπεν ἀποτόμως. Μία γαλακτοπῶλις καὶ πάσχει ἀπὸ ῥευματισμούς. Μὰ τὸν οὐρανόν! τὸ πιστεύω, αὐτοὶ οἱ διαβολάνθρωποι καὶ εἰς τὴν ζέστην καὶ εἰς τὸ ψῦχος ἀντὶ νὰ προφυλάττωνται ἐκτίθενται εἰς τὴν διάθεσιν ὅλων τῶν ἀνέμων τοῦ κόσμου. Ἄ! εἶναι χήρα. Θὰ εἶχε διὰ σύζυγον κανένα τυχοδιώκτην ἀναμφιβόλως! Καὶ ἔχει πέντε τέκνα! Τὰ ἀποστρέφομαι ἐγὼ τὰ παιδία, μὰ τὴν ἀλήθειαν! δὲν ὑπάρχει χειρότερον ἀπὸ τὰς ταραχὰς, τὰ παιγνίδια καὶ τὰς ῥυπαρότητάς των. Ἡ ὁμιλία των μ' ἐξαγριόνει. Νὰ πάρ' ὁ διάβολος! πρέπει νὰ ἐνδύσῃ τις αὐτὰ τὰ πέντε παιδία. Θὰ ἔχουν ἀνάγκην πολλῶν πραγμάτων. Μία μήτηρ ἀσθενὴς, καλὸν στήριγμα μὰ τὴν πίστιν μου! Πρέπει νὰ τὰ θέσω εἰς τὸ σχολεῖον. Καὶ τὴν μητέρα μὲ τοὺς πόνους της τί νὰ τὴν κάμωμεν; δὲν δύναται νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν τέχνην της βεβαίως. Θὰ τὴν εὕρωμεν ἄλλο ἔργον. Ἐν τοσούτῳ ἂς στείλω εἰς αὐτὴν μερικὰ ξύλα καὶ ὀλίγα χρήματα ἀλλὰ πρὸ πάντων ἂς προσδιορίσωμεν ἕνα ὅρον, νὰ μὴ ἔλθῃ καὶ μὲ κωφάνῃ μὲ τὰς εὐλογίας της. Θέλω νὰ δίδω χρήματα εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἀλλὰ δὲν θέλω νὰ τοὺς βλέπω. Δέκα ἔτη παρῆλθον ἀφ' ὅτου εὑρίσκομαι κλεισμένος εἰς τὸν παλαιὸν αὐτὸν πύργον τοῦ Κροὰ, μόνος μὲ τὸ ζῶον αὐτὸ τὸν Λουδοβῖκον καὶ δὲν εἶδον ἔκτοτε ἄλλην ἀνθρωπίνην μορφήν. Ἤθελον νὰ εὑρίσκωμαι εἰς παντελῆ ἀπομόνωσιν ἀλλ' ὅταν ἦναι κανεὶς μαλθακὸς, διεφθαρμένος, ὡς ἐγὼ, χρειάζεται βεβαίως ἕνα ὑπηρέτην. Καὶ ἔπειτα ὁ ἰδικός μου ἔχει αὐστηρὰν διαταγὴν νὰ ἦναι σιωπηλὸς καὶ νὰ μὴ φέρῃ εἰς τὴν οἰκίαν μου οὐδένα διότι ἀλλέως θέλ ι διωχθῆ ἀνιλεῶς.

Ἂς ἐξακολουθήσωμεν. «Δύο κοράσια δέκα πέντε ἕως δέκα ἕξ ἐτῶν, ὀρφανὰ, ὡραῖα, ἐνάρετα καὶ πτωχά». Αὐτὸ τὸ τετράποδον ὁ Λουδοβῖκος! πάντοτε τοιαύτας πληροφορίας μοὶ φέρει! Τί θέλουν αὐτὰ τὰ κοράσια; Μήπως ἔχω καιρὸν νὰ σκέπτωμαι δι' ἐκεῖνα; Μήπως μὲ ἐνδιαφέρουν; Ἐὰν ἔπρεπε νὰ ἐνασχολῆταί τις δι' ὅλα τὰ πτωχὰ ὀρφανὰ τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον! Ἂς κάμωμεν μίαν προῖκα εἰς τὰ ἐνάρετα ταῦτα κοράσια, εἰς τὰ πρώτυπα ταῦτα τῆς ἀρετῆς. Ἂς ἀνεγείρωμεν δι' αὐτὰ ἓν ἐργαστήριον καὶ ἂς εὕρωμεν ἀνοήτους τινὰς οἵτινες θὰ τὰς νυμφευθῶσιν.

Τί εἶναι αὐτὸ πάλιν; «Βιομήχανος τίμιος καὶ ἐργατικός.» Ὅλοι εἶναι τοιοῦτοι! Κινδυνεύων νὰ χρεωκοπήσῃ ἕνεκα τῶν δυσχερῶν περιστάσεων καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησε νὰ διώξῃ κανένα ἐκ τῶν ὑπαλλήλων του». Εὖγε! ὡραία πρόφασις! Μήπως ἀπατῶμαι ἐγὼ τοιουτοτρόπως; Θὰ ἠθέλησεν ὁ Κύριος νὰ κάμῃ, ὡς οἱ ἄλλοι. Θὰ ἐχρειάζετο εἰς τὴν εὐγενείαν του μία καλὴ αἴθουσα, γεύματα πολυτελῆ, ἵπποι καὶ ἅμαξαι, πολυτελὴς ἀκολουθία καὶ τὰ ἑπόμενα! Ἄνευ αὐτῶν τῶν ἐπιδείξεων, λέγουσι, δὲν ἑλκύουσι τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν ἄλλων. Ἀνόητα ζῶα! ἐργάσθητε εἰς τὴν τέχνην σας καὶ ἐργάσθητε καλῶς· ἡ ἐμπιστοσύνη δύναται ν' ἀποπλανηθῇ ἐπ' ὀλίγον ὑπὸ τῶν ἐπιδείξεων ἀλλὰ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν προσωπικὴν ἀξίαν! . . . Ἂς ἀνοίξωμεν μίαν πίστωσιν εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον.

Ὁ γέρων εἶχε φθάσει ἕως ἐδῶ εἰς τὰς σημειώσεις τὰς ὁποίας ἐξήταζεν, ὅτε εἷς στεναγμὸς τοῦ Γασπάρδου καὶ μερικαὶ λέξεις τοῦ Λουδοβίκου, προφερθεῖσαι χαμηλῇ τῇ φωνῇ, εἵλκυσαν τὴν προσοχήν του πρὸς τὸ μέρος τοῦ γείτονος δωματίου.

— Εἷς ξένος ἐνταῦθα! ἀνέκραξεν ὠθῶν τὸν Λουδοβῖκον εἰς τὸ σπουδαστήριόν του μὲ σπανίαν δύναμιν. Θέλεις λοιπὸν νὰ σὲ πνί-

ξω; Εἷς ἄνθρωπος ἐδῶ. ὤ! ἐνῷ γνωρίζεις ὅτι τοὺς μισῶ, ὅτι τοὺς ἀποφεύγω! . . . Νὰ συνάξῃς ἐγρήγορα τὰ ῥάκη σου καὶ νὰ φύγῃς ἐκ τῆς οἰκίας μου, σὺ καὶ ὁ ἀκόλουθός σου, καὶ νὰ παρατηρήσῃς καλῶς τὴν θύραν διὰ νὰ μὴ τολμήσῃς νὰ κρούσῃς ἄλλοτε!

Ὁ Λουδοβῖκος οὗτος ἦτο ἄνθρωπος τόσον γαλήνιος καὶ ἀπαθὴς ὅσον ὁ κύριός του ἦτο ὁρμητικὸς καὶ ὀργίλος. Ἄλλως τε ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὸν ἀγαθὸν χαρακτῆρα τοῦ γέροντος καὶ ἤξευρε πῶς θὰ ἐτελείωνεν ἡ ὀργή του, ὥστε δὲν ἐφοβήθη καθόλου.

Καὶ τῳόντι, ἀφοῦ ἐβάδισε μὲ ταραχὴν ἐπί τινα λεπτά, ἀφοῦ ἐβλασφήμησε καὶ ἐκτύπησε διὰ τῆς πυγμῆς ἐπί τινων ἐπίπλων καὶ ἔθραυσε μερικὰ ἀγγεῖα.

— Τί εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; ἠρώτησεν.

— Χωρικός, ἀπεκρίθη λακωνικῶς ὁ Λουδοβῖκος.

— Μεθυσμένος; ἠρώτησε μ' ἀποστροφὴν ὁ γέρων.

— Ἀσθενής.

— Ποῦ τὸν εὗρες;

— Εἴς τινα ἀγρόν. Ὁ σφυγμός του εἶναι ταχύς, ἡ κεφαλή του θερμή, ὡς τὸ πῦρ καὶ ἡ ἐπιδερμὶς ξηρά. Ὁ Κύριος πρέπει νὰ τὸν ἴδῃ.

— Ἄ! ὁ Κύριος πρέπει νὰ τὸν ἴδῃ! ἐπανέλαβεν ὁ γέρων μὲ νέαν ἔκρηξιν τῆς ὀργῆς του. Ἄ! δὲν σοὶ ἀρκεῖ νὰ ἐξιχνιάζῃς, μὲ τὴν ῥίνα σου ἐκείνην τῆς ἀλώπεκος, ὅλας τὰς ἀθλιότητας τῆς χώρας, πρέπει ἀκόμη νὰ μεταβάλλῃς καὶ τὴν οἰκίαν μου εἰς νοσοκομεῖον!. . .

— Ὑπακούω εἰς τὰς διαταγὰς τοῦ Κυρίου.

— Μήπως σὲ διέταξα τὸ τοιοῦτον ἐγώ;

— Ἡ ἀσθένεια εἶναι δυστυχία.

— Ἂς ὑπάγῃ νὰ κρύψῃ ὑπὸ τὴν στέγην του τὴν δυστυχίαν του.

— Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι ἄνευ ἀσύλου, καὶ ὁ κύριος θὰ τὸν εὐσπλαγχνισθῇ. Ὁ κύριος θὰ τὸν κρατήσῃ, θὰ τὸν περιθάλψῃ, θὰ τὸν ἰατρεύσῃ.

— Ἄ! εὖγε!

— Μήπως ἐναντίον τῆς δυστροπίας του ὁ κύριος ἀπεδίωξε ποτὲ τοὺς δυστυχοῦντας; Μήπως ὁ κύριος δὲν ἔχει πάντοτε διὰ τὸν πτωχὸν, τὸ βαλάντιον πλῆρες καὶ τὴν καρδίαν εὐπρόσιτον;

— Ἀπὸ μακράν.

— Μήπως ὁ κύριος δὲν ἔσωσεν ἤδη ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀπελπισίας τὰ τρία τέταρτα τῶν κατοίκων τῆς χώρας;

— Ἔ! καλά! . . .

— Μιμούμενος τὴν θείαν Πρόνοιαν καὶ κρύπτων τὴν χεῖρα ἥτις διανέμει τὰ ἀγαθά.

— Ἐτελείωσες, κακοῦργε! . . .

— Ἱκανοποιοῦμαι διὰ τὴν δεκαετῆ σιωπήν μου. Μίαν μόνην φορὰν ὅπου λέγω ἐκεῖνο τοὐλάχιστον τὸ ὁποῖον βαρύνει τὴν καρδίαν μου. Δὲν εἶσθε τόσον κακὸς ὅσον φαίνεσθε, κύριε δόκτορ. Εἰς μάτην κατηγορεῖτε τὴν ἀνθρωπότητα ἐνῷ πάντοτε εἶσθε ἕτοιμος πρὸς βοήθειάν της καὶ ζῆτε ὡς ἐρημίτης διὰ νὰ πράττητε τὴν ἐλεημοσύνην ὡς πρίγκηψ!

— Καταχθόνιε φλύαρε!... τίποτε λοιπὸν δὲν σ' ἐμποδίζει ἀφοῦ ἤνοιξες τὸ στόμα σου;

— Εἶσθε καλός.

— Ὄχι!

— Εὐεργετικός.

— Ὄχι!

— Εὐαίσθητος, μεγαλόψυχος, φιλάνθρωπος. . . .

— Ὄχι! ὄχι! ὄχι!

— Καὶ δὲν θὰ ἀποκρούσετε βεβαίως ἕνα δυστυχῆ διὰ τὸν ὁποῖον ἡ βοήθεια τῶν γνώσεών σας εἶναι ἴσως ζήτημα ζωῆς καὶ θανάτου.

— Τί τυραννία εἶναι αὐτή; ἐπανέλαβεν ὁ δόκτωρ ἡττηθεὶς σχεδόν. Τίς εἶναι ὁ κύριος ἐδῶ; Τίς προστάζει; . . . Ἂς μὲ τὸν φέρωσιν ἐδῶ αὐτὸν τὸν παρείσακτον, ἐξηκολούθησεν ἀπαλάττων κλίνην τινά, ἐκ τῶν βιβλίων ἅτινα εὑρίσκοντο ἐπ' αὐτῆς καὶ τοποθετῶν τὰ προσκέφαλα ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβοήθησε τὸν Λουδοβῖκον νὰ κατακλίνῃ τὸν ἀσθενῆ μὲ ἐπιτηδειότητα καὶ προφυλάξεις μητρός.

Καθὼς εἴπομεν προηγουμένως, ὁ Γασπάρδος εἶχεν ἀκούσει καὶ θεωρήσει τὸν ἰατρὸν (διότι ἀληθὴς ἰατρὸς ἦτο) ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ μακροῦ μονολόγου του, μέχρι τῆς φιλονεικίας του μετὰ τοῦ Λουδοβίκου, καὶ ἐὰν ἐ

γνώριζε πολὺ ὀλίγον τοὺς ἀνθρώπους διὰ νὰ ἐννοήσῃ ἐντελῶς τὴν φύσιν ἐκείνην τραχεῖαν κατὰ τὸ ἐξωτερικόν, ἀγαθὴν ὅμως κατὰ τὸ ἐσωτερικόν, τὸν φιλάνθρωπον ἐκεῖνον μανιακὸν ὅστις ἔκρυπτε γεγωνυίᾳ τῇ φωνῇ τὴν μισανθρωπίαν του καὶ ἐβοήθει τὴν ἀνθρωπότητα μὲ ὅλας του τὰς δυνάμεις, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ τὸ πρᾶγμα: ὁ Γασπάρδος ᾐσθάνθη ὅτι εἵλκυετο πρὸς αὐτόν. Τῷ ἐφαίνετο ὅτι ὁ δόκτωρ εἶχεν ὑποφέρει ὡς καὶ ἐκεῖνος, ὅτι θὰ τὸν ἤκουεν εὐχαρίστως διηγούμενον τὰς δυστυχίας του, ὅτι θὰ τῷ ἔδιδε καμμίαν συμβουλὴν ἢ θὰ τῷ παρεῖχε κανὲν μέσον διὰ ν' ἀλλάξῃ τὸν βίον του ὅπως ἔλεγεν ἡ Λευκὴ εἰς ἐργατικὸν καὶ τίμιον.

Ἐν τοσούτῳ ἀδύνατος καὶ συντετριμμένος ὡς ἦτο, ἀφέθη εἰς τὰς περιθάλψεις τοῦ ἰατροῦ καὶ ἐντὸς τριῶν ἑβδομάδων ἐπανέκτησε τὴν ὑγείαν του.

—=—

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Μία ἠθικὴ μεταβολή.

— Ἰδοὺ εἷς νεανίας ῥωμαλέος εἰς τὸν ὁποῖον δύναταί τις νὰ δώσῃ τὴν κλεῖδα τῶν ἀγρῶν, εἶπε μίαν πρωΐαν ὁ δόκτωρ. Ἄς ἴδωμεν τί ἔκαμνες; τί τέχνην γνωρίζεις; τί θὰ κάμῃς; ἠρώτησε τὸν ἥρωά μας ἔκπληκτον διότι ἤκουε νὰ τῷ ὁμιλῶσι περὶ ἀναχωρήσεως. Ἡ ἰδέα ὅτι τὸ τοιοῦτον ἦτο φυσικὸν καὶ ὅτι θὰ ἐγίνετο ἐντὸς ὀλίγου δὲν τῷ ἐπῆλθε. Τί διάβολο! μήπως ὁμιλῶ εἰς κανένα κωφόν; ἐξηκολούθησεν ὁ ἰατρός. Μήπως δὲν... Ἀλλὰ διεκόπη αἴφνης εἰς τὴν θέαν τῶν δακρύων ἅτινα κατεπλημμύρουν τὸ πρόσωπον τοῦ Γασπάρδου. Αἴ; τί εἶναι; τί τὸν συμβαίνει; ἐπρόσθεσεν ὁ ἀγαθὸς οὗτος ἄνθρωπος, μὲ φωνὴν ἐξασθενοῦσαν βαθμιδὸν καθ' ὅσον ἡ συγκίνησις τὸν κατελάμβανεν. Διατί κλαίεις; Μήπως ἤλπιζες ὅτι θὰ σὲ ἐξένιζον ἐδῶ μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς σου; Καὶ μὲ ποῖον τίτλον; Τοὐλάχιστον γνωρίζεις νὰ καθαρίζῃς τὰ δένδρα μου; Διὰ τί πρᾶγμα εἶσαι ἱκανός;

— Διὰ τίποτε! ἀπεκρίθη ὁ Γασπάρδος, τὸν ὁποῖον ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐπλήγωνε βαθέως. Ἀλλά, ἐπανέλαβε μετά τινα σιωπήν, εἶμαι εἴκοσι τριῶν ἐτῶν, μήπως εἶμαι πλέον ἀνίκανος διὰ νὰ μάθω; Μήπως εἶναι λίαν ἀργὰ διὰ νὰ ἐργασθῶ, διὰ νὰ ἀρχίσω μίαν τέχνην, διὰ νὰ γίνω εἷς ἄνθρωπος χρήσιμος, ὅπως λέγουσιν, εἷς ἄνθρωπος καθὼς ὅλος ὁ κόσμος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου μία γυνὴ δὲν γελᾷ ὅταν τῇ παρουσιάζεται ὡς σύζυγος.

Εἰς τοὺς λόγους τούτους, οἵτινες ἄφινον νὰ μαντεύσῃ τις τὴν μόνην διανοητικὴν ἐνασχόλησιν τοῦ Γασπάρδου, ὁ δόκτωρ τὸν ἐθεώρησε μὲ περισσοτέραν προσοχήν· εἶτα αἴφνης ἤρχισε νὰ τὸν ἐρωτᾷ περὶ τῶν παρελθόντων του καὶ ὁ Αὐτοφυὴς ἐδιηγήθη ὅλην του τὴν ζωήν, ἁπλῆν ἱστορίαν πλήρη ὀνείρων τὰ ὁποῖα εἶχον ἡδύνει τὴν μόνωσίν του· πλήρη ἐπίσης φυσικῶν θλίψεων καὶ στερήσεων παντὸς εἴδους.

Ὁ δόκτωρ Ε ὠνειροπόλει πάντοτε ἕνα υἱὸν τὸν ὁποῖον θὰ ἀνέτρεφε συμφώνως μὲ τὸν χαρακτῆρά του καὶ εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ἐδίδασκε ὅλας τὰς γνώσεις τῆς ἐπιστήμης του. Τὸν υἱὸν αὐτὸν τῷ ἐφάνη ὅτι ἡ θεία πρόνοια τῷ ἔστελλε ἀνατεθραμμένον ὅπως τὸν ἐπεθύμει· δηλαδή, ὑποστάντα ἀρκετὰς δυστυχίας διὰ νὰ θεωρῇ τὸν πύργον τοῦ Κροὰ ὡς μίαν εὐχάριστον διαμονήν.

— Γασπάρδε, εἶπεν εἰς τὸν πτωχὸν τυχοδιώκτην, εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἔχεις τὴν σταθερὰν θέλησιν νὰ περιστείλῃς τὰς κακὰς ἕξεις τῆς ὀκνηρίας σου;

— Ναί, ὤ! ναί! ἀπεκρίθη ὁ Γασπάρδος.

— Ἐσκέφθης πρὸς τί εἴδους ἐργασίαν ἔχεις κλίσιν;

— Ἐὰν ἤμην ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξω, θὰ ἠγάπων, ἀφιερώσας μέχρι τοῦδε τὴν ζωήν μου νὰ θαυμάζω τὸν Θεὸν εἰς τὰ ἔργα του, θὰ ἠγάπων νὰ τὸν ἐπανεύρω εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Ἐὰν ἡ σπουδὴ ἠδύνατο νὰ μοὶ δώσῃ τὰ μέσα διὰ νὰ κερδίζω τὸν ἄρτον μου θὰ ἠγάπων τὴν σπουδήν.

— Ἔχει καλῶς, Γασπάρδε, θὰ σπουδάσωμεν ὁμοῦ, εἶπεν ὁ δόκτωρ ὑπερευχαριστημένος διότι ἔβλεπεν ἐκπληρούμενον τὸ ὄνειρόν του. (ἕπεται συνέχεια).

Ο ΜΝΗΣΤΗΡ ΤΗΣ ΝΕΚΡΑΣ

Μετάφρασις Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Γ'. σελ. 473.)

—

Ἔβρεξε μέρος τοῦ τεμαχίου τοῦ ἄρτου ὅπερ ἡ Βικτωρία εἶχε προσφέρει αὐτῇ, εἰς τὸ ποτήριον τοῦ γάλακτος, ἔπιε καὶ ἔφαγε μὲ τρόπον ἐμφαίνοντα ὅτι πραγματικῶς ἐπείνα· εἶτα περάνασα τὸ γεῦμά της, ἠγέρθη.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κυρία, εἶπε, προσκλίνασα μετὰ χάριτος πρὸ τῆς ἀγρονόμου· εἶτα δὲ προσέθηκε πόσα σᾶς χρεωστῶ; Καὶ ταῦτα λέγουσα ἐδύθισε τὴν χεῖρα εἰς τὰ θυλάκιά της, ἀλλ' ἡ Βικτωρια τὴν ἀπέτρεψε διά τινος κινήματος.

— Εἶναι περιττὸν, τέκνον μου, τῷ εἶπε, διά τό ω μικρὸν πρᾶγμα . . .

— Ἔχει καλῶς ἀπήντησεν ἀφελῶς, δὲν ἔχω χρήματα καὶ δὲν ἐσκεπτόμην ποσῶς περὶ τούτου.

— Τὸ ἐγνώριζες λοιπὸν πρὶν ἡ εἰσέλθῃς ἐνταῦθα; εἶπε σκυθρωπῶς ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ.

— Μάλιστα, ἀλλὰ τὸ εἶχον λησμονήσει· σᾶς ὁρκίζομαι· εἶπε ποιοῦσα κίνημά τι τρόμου.

— Ἔλα δά! εἶπεν ὁ Ραφαὴλ· μήπως ἔχεις σκοπὸν νὰ ἐπιπλήξῃς τὴν πτωχὴν αὐτὴν κόρην δι' ἓν παλαιοποτήριον γάλακτος· στραφεὶς δὲ πρὸς τὴν νεάνιδα·

— Μὴ φοβοῦ, τέκνον μου, ἐπανέλαβεν· ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ δὲν εἶναι τόσῳ κακὸς ὅσον φαίνεται.

— Καὶ δύναμαι λοιπὸν ν' ἀναχωρήσω; εἶπε μὲ τὸ ἐναπολειφθὲν μέρος τοῦ φόβου ὃν πρὸ ὀλίγου εἶχεν αἰσθανθῆ.

— Μάλιστα, τέκνον μου· ἀπήντησεν ὁ Ραφαὴλ, ἐγειρόμενος καὶ αὐτός.

Ἡ παιδίσκη τὸν εὐχαρίστησε μὲ ἓν γλυκὺ μειδίαμα ὑπεκλίθη χαριέντως καὶ ἐξῆλθε χαιρετῶσα εὐγενῶς τοὺς ἀγρονόμους.

Ὁ Ραφαὴλ ἔστη ὄρθιος ἐπὶ τοῦ οὐδοῦ τῆς θύρας καὶ ἐθεώρει τὴν κόρην ἀπομεμακρυσμένην.

Ἐβάδιζε βῆμα βραδὺ καὶ μεμετρημένον, συστρέφουσα τοὺς πυκνοὺς αὐτῆς βοστρύχους οὓς ἐπανέφερεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς, θέσασα ἐπ' αὐτῶν τὸν πῖλόν της. Παραυτα διέβη τὴν μεγάλην τῆς ἐπαύλεως πύλην. Ἐκεῖ ἐφάνη ἐπί τινας στιγμὰς διστάζουσα περὶ τῆς ὁδοῦ ἣν ἔδει ν' ἀκολουθήσῃ.

Τέλος ἄνευ τῆς ἐλαχίστης σπουδῆς διὰ τοῦ αὐτοῦ τακτικοῦ βήματος ἐστράφη πρὸς τὰ δεξιά . . . Ὁ ἐξωτερικὸς τοῖχος τὴν ἐξηφάνισεν εὐθὺς ἀπὸ τὰ περίεργα τοῦ Ραφαὴλ βλέμματα.

— Παράδοξον· ἐψιθύρισεν αὐτη· στοιχηματίζω ὅτι ἡ νεᾶνις αὕτη δὲν γνωρίζει ἀκριβῶς ποῦ διευθύνεται. .

— Οὔτε πόθεν ἔρχεται· εἶπε κατηφῶς ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ μήπως ἀπεκρίθη εἰς κανεν τῶν ὅσων τὴν ἠρωτησα; Ἔπειτα σοῦ ἔχει καὶ ἕνα τρόπον . . .

— Τί τρόπον; ἠρώτησεν ἡ Βικτωρία.

— Γυναῖκα . . . ὑπέλαβεν ὁ Ἰωάννης. Τί ἐνδυμασία εἶναι αὕτη τὴν ὁποίαν φέρει; Δὲν ὁμοιάζει καθόλου μὲ τὴν ἐνδυμασίαν τὴν ὁποίαν φερουν αἱ νεάνιδες τῶν πέριξ μερῶν.

— Καὶ τί σημαινει, ἐὰν δὲν ὁμοιάζῃ.

— Ἂς εἶναι, ἀρκεῖ· ἀλλὰ ὁμολογῶ καὶ ὑποστηρίξω ὅτι ἡ μικρὰ αὕτη ἐπαῖτις ἔχει κάτι τρόπους, ποῦ . . . ποῦ. . . . δὲν μπορῶ νὰ τοὺς ἐννοήσω· ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι δὲν ὁμοιάζουν μὲ τοὺς τρόπους ὅλου τοῦ κόσμου· ἰδού.

— Καὶ ἐγὼ εἶπεν ἡ Βικτωρία ὑποστηρίζω ὅτι . . .

— Λοιπὸν ἡ κόρη αὕτη δὲν εἶναι ἀπὸ τὰ πέριξ τοῦ Λορμῶ; διέκοψεν ὁ Ραφαήλ.

— Ὢ! ὄχι· εἶμαι βέβαιος, εἶπεν ὁ Ἰωάννης Λεδοῦ

— Καὶ δὲν τὴν γνωρίζει κανεὶς ἐκ τῶν δύο σας; ·

— Δηλαδὴ δὲν τὴν εἴδομεν ποτὲ ἀπεκρίθη ἡ ἀγρονόμος.

— Περ εργον.

— Καὶ τόσῳ μᾶλλον περίεργον, εἶπεν ὁ Ἰωάννης καθ' ὅσον ἡ μὲν σύζυγός μου εἶναι ἀπὸ τὸ Ροζόα τοῦ ὁποίου γνωρίζει ὅλους τοὺς κατοίκους· ἐγὼ δὲ ἀπὸ τὸ Μαρμὸν τοῦ ὁ-

ποίου ἐπίσης γνωρίζω ὅλας τὰς οἰκίας καὶ ὅλους τοὺς κατοίκους. Καὶ τέλος πάντων εἰς περιφέρειαν πέντε ἢ ἓξ λευγῶν δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἔπαυλις ἢ χωρίον ὅπου δὲν ὑπάγομεν πεντάκις ἢ ἑξάκις κατὰ μῆνα, καὶ ποτὲ δὲν ἀπηντήσαμεν τὴν μικρὰν αὐτὴν τυχοδιώκτριαν.

— Ἡ λέξις εἶναι πολὺ αὐστηρά· παρετήρησεν ὁ Ραφαήλ. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ τις ὅτι ἡ κόρη αὐτὴ φέρει τὸν τύπον ὅλως ἰδιαζούσης πρωτοτυπίας καὶ κατὰ τὴν στολὴν . . . καὶ κατὰ τὸ βλέμμα . . . καί τι ἀνεξήγητον. Ὁποῖον πρόσωπον! τί ὀφθαλμός . . . ὁποία ἐντέλεια χαρακτήρων! τί λεπτοφυῆ μέλη . . . καὶ πόση γλυκύτης ἐν τῇ φωνῇ της! . . . ποία κανονικότης ἐν τῷ ἐνδύματί της! . . . ποία χάρις καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἐλάχιστα κινήματά της!

— Ἡ ἀλήθεια, εἶναι ὅτι εἶναι κομψοτάτη, εἶπεν ἡ Βικκωρία.

— Ὅσο γι' αὐτό, δὲν ἔχω τίποτε νὰ πῶ· ὡμολόγησεν ὁ Ἰωάννης· ἀλλ' ἀδιάφορον· παρατηρήσατε, ἡ κόρη αὐτὴ δὲν μὲ εἶπε τίποτε ὀρθὸν καὶ θὰ ἦτο τρελλή . . .

Μειδίαμα οἴκτου διέφυγεν ἐκ τῶν χειλέων τοῦ Ραφαὴλ καὶ τῆς Βικτωρίας.

— Μάλιστα, ἐπανέλαβεν ὁ Ἰωάννης, ὑπάρχουσι παράφρονες ἥσυχοι μὴ ἐκδηλούμεναι δι' οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς. Δὲν εἶμαι χθεσινός, οὔτε εἶναι ἡ πρώτη φορὰ . . . Τὸ ἐπ' ἐμοὶ θὰ ἤμην περισσότερον εὐχαριστημένος ἂν ἡ μικρὰ αὐτὴ δὲν ἔθετε τὸν πόδα εἰς τὸν οἶκον μας.

— Τί κακὸν σοὶ ἔκαμεν· ἓν ποτήριον γάλακτος . . .

— Ἔ! δὲν μὲ μέλει δι' αὐτό, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωάννης, ἀλλὰ εἰξεύρω ὅ,τι εἰξεύρω καὶ φρονῶ ὅτι τοιαῦτα πλάσματα δὲν φέρουν ποτὲ καλόν.

— Ἔλα δά! μοὶ φαίνεται ὅτι σὺ εἶσαι μᾶλλον τρελλός· εἶπεν ἡ Βικτωρία διαρρηγνυομένη εἰς γέλωτας καὶ ἐξῆλθεν.

Ὁ Ραφαὴλ ἐπανέπεσεν εἰς τὴν θλιβερὰν μελαγχολίαν ἥτις ἀπό τινος κατεβίβρωσκεν αὐτὸν καὶ τοσούτῳ ζωηρὰν ἐνέπνεεν ἀνησυχίαν εἰς τὸν Ἰωάννην καὶ τὴν σύζυγόν του.

Πολλάκις εἶχον ἐρωτήσει περὶ τούτου τὸν Ἰωσὴφ Βριδέττον ὑπηρέτην τοῦ Ραφαὴλ ὅστις ἐπὶ πολὺ εἶχε διατελέσει ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ μακαρίτου κ. Δεπάρτου· ἀλλ' οὗτος οὐδὲν ἀπολύτως ἐγνώριζεν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύζυγόν του Μαγδαλινὴν ἥτις πρὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦτο ἡ μάγειρος τῆς οἰκίας, αὕτη διϊσχυρίζετο ἐπίσης ὁσάκις τὴν ἠρώτων, ὅτι δὲν ἐγνώριζε τίποτε· ἀλλ' ἠδύνατο τις νὰ σχηματίσῃ ἐκ τοῦ ἀποτόμου καὶ τεθορυβημένου ὕφους μὲ τὸ ὁποῖον ἀπεκρίνατο ὅτι κἄτι τι ἐγνώριζεν. Ὁ Ἰωάννης Λεδοὺ ἦτο πεπεισμένος ὅτι ὑπῆρχε μυστικόν τι ἐν τῷ βίῳ τοῦ νεαροῦ οἰκοδεσπότου ὅτι τὸ μυστικὸν τοῦτο ἦτο θλῖψίς τις καὶ ὅτι ἡ θλῖψις αὕτη συνέτεινε πολὺ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν, τῆς νόσου τῆς ἠρέμα ὑποσκαπτούσης τὴν ὕπαρξιν τοῦ Ραφαήλ.

Ἄλλως, τίνος ἕνεκεν οὗτος πρὸ ἑνὸς ἔτους εἶχεν ἔλθει εἰς Λορμὼ ὡς εἰς καταφύγιον, ἐνῷ συνήθως ὀλίγας μόνον τοῦ φθινοπώρου ἡμέρας διέτριβεν ἐκεῖ καὶ τὸν χειμῶνα χάριν τοῦ κυνηγίου; Διότι ὁ Ἰωάννης Λεδοὺ ἐνόμιζεν ὅτι γνωρίζει κατὰ βάθος τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀρφανοῦ

Ἓν ἔτος μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ραφαὴλ εἶχεν ἀποβιώσει ἡ μήτηρ του· ὥστε δὲν εἶχε γνωρίσει αὐτήν.

Ἡ ἀπώλεια αὕτη ὀδυνηρὰν προὐξένησε θλῖψιν εἰς τὸν πατέρα ὅστις μολονότι νέος ἔτι δὲν ἐπεθύμησε πλέον νὰ νυμφευθῇ ὅπως ἀφοσιωθῇ ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἀνατροφὴν τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ του.

Ὁ κύριος Δυπάρτου, δὲν ἐγνώριζε πολλὰ πράγματα ἐκ τῆς Λατινικῆς, τῆς Ἑλληνικῆς, τῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας. Ἀλλ' ὅτε ἐπρόκειτο νὰ σκοπευθῇ πέρδιξ, νὰ παραγεμισθῇ λαγωός, νὰ συλληφθῇ φασιανός, ἢ ἐλάφιον νὰ περικυκλωθῇ, δὲν ὑπῆρχεν ἐφάμιλλος αὐτοῦ καθ ὅλην τὴν περιφέρειαν δέκα λευγῶν.

Δυστυχῶς ἡ κυνηγητικὴ αὕτη ἀνατροφὴ δὲν ἤρκει νὰ καταστήσῃ τὸν Ραφαὴλ ἄνθρωπον τοῦ κόσμου. Εἶχεν ὅμως καὶ τὴν ὠφέλειαν αὐτῆς ἡ τοιαύτη ἀνατροφή· καθ' ὅσον δεκαετὴς ἔτι τὸ παιδίον ἦτο ἤδη ἀτρόμητος

φοιτητὴς τῶν δασῶν· τοσαύτην δὲ περὶ τὴν θήραν εἶχεν ἐπιδεξιότητα ὥστε ἠδύνατο νὰ ὑποδείξῃ τὸ θήραμα καὶ εἰς τὸν καλλίτερον τῶν Νεμβρὼδ τῆς χώρας, τῶν ὁποίων τὰ τεράστια ἀνδραγαθήματα τὸν ἔκαμον τότε συνεχῶς νὰ ὀνειροπολῇ.

Ἐσκέφθη τότε ὁ κ. Δυπάρτου, ὅτι ἦτο καιρὸς νὰ εἰσάξῃ τὸν υἱὸν εἰς τὸ Γυμνάσιον. Ἐξέλεξε δὲ τὸ κατάστημα Φαβάρ.

Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὡδήγει τὸν Ραφαὴλ καὶ κατώρθωσεν ὥστε νὰ δοθῇ τῷ νέῳ μαθητῇ ἄδεια ἑπτὰ ὡρῶν ἀνὰ πᾶσαν Κυριακήν.

Τοιουτοτρόπως τὸ παιδίον ἤρχετο ἀκριβῶς τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος εἰς Λορμώ. Μετὰ μεσημβρίαν πατὴρ καὶ υἱὸς ἐκυνήγουν ὁμοῦ· καὶ μετὰ τὸ τέλος τοῦ δείπνου ὁ Ραφαὴλ ἐπέστρεφεν εἰς Παρισίους.

Καὶ ὅμως ὁ ἀγχίνους οὗτος συνδυασμὸς παρεῖχε δυσχερείας. Τὸ διάστημα τῆς ὁδοῦ ἦν μακρὸν καὶ κοπιῶδες, πρὸ πάντων τὸν χειμῶνα διότι ἀπὸ Λορμὼ μέχρι Μορμοῦ ὅπου ἦτο ὁ πλησιέστερος σταθμὸς ὑπῆρχεν ἀπόστασις δέκα χιλιομέτρων. Ἐζεύγνυον λοιπὸν τὸν ἐλαφρὸν ἵππον εἰς τὸν δίφρον ὅπως παραλαμβάνωσι καὶ φέρωσι πάλιν ὀπίσω τὸν Ραφαήλ· τοῦτο δὲν ἀπῄτει ὀλιγώτερον τῶν τριῶν τετάρτων τῆς ὥρας, τοῦθ᾽ ὅπερ προστιθέμενον εἰς τὰς τρεῖς ὥρας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου αἵτινες χωρίζουσι τὸ Μορμὸν ἀπὸ τοὺς Παρισίους παρεῖχε διὰ τὴν ἄφιξιν καὶ τὴν ἐπιστροφὴν ἱκανὴν χρόνου ἀπώλειαν καὶ ὑπερβολικὸν κόπον.

Τὸ πτωχὸν παιδίον ἐγειρόμενον εἰς τὰς πέντε ὥρας τῆς πρωΐας μόλις ἠδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸ οἰκοτροφεῖον ὀλίγον πρὸ τοῦ μεσονυκτίου.

Ὁ κ. Δυπόρτου ἐμηχανεύθη τότε μέσον τι. Ἐνοικίασεν ἐν Παρισίοις ἐπὶ τοῦ Βουλεβάρτου Βομαρσὲ μικρόν τι οἴκημα ὅπου ἐγκατεστάθη.

Αὐτὸς ὁ ἀποστρεφόμενος τὸν θόρυβον καὶ τὴν τύρβην ὁ μηδὲν ἄλλο ἀγαπῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐκτὸς τοῦ ἐλευθέρου ἀέρος καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἔσχε τὴν ἡρωϊκὴν γενναιότητα νὰ ἐγκαθειρχθῇ εἰς μικρὸν δωμάτιον τριῶν ἢ τεσσάρων τετραγωνικῶν μέτρων. Ἀλλ᾽ ἦτο πλησίον τοῦ υἱοῦ του ὃν ἔβλεπε καθ᾽ ἑκάστην καὶ τοῦτο παρεῖχεν αὐτῷ ἱκανὴν παραμυθίαν.

Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁσάκις ἐπήρχετο διακοπὴ τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν, ὁ εὐτυχὴς πατὴρ μετέφερε τὸ τέκνον του, εἰς Λορμὼ ὅπως τὸν θησαυρόν του μεταφέρει ὁ φιλάργυρος.

Εἴτε βροχὴ εἴτε θύελλα εἴτε χιὼν εἴτε παγετὸς ἐπήρχετο, ἡ θέα τῆς οἰκίας καὶ τοῦ κήπου του ἐζωογόνει τὴν καρδίαν του. Ἐνῷ δὲ ὁ κύων ὥρμα πρὸς αὐτὸν ἐκπέμπων χαρμοσύνους ὑλακὰς αὐτὸς ἔδραττε τὸ πυροβόλον του ἔκρουε τὸν ἐφέστιον χάλυβα καὶ ἐξήταζε τὸν σωλῆνα ὅπως βεβαιωθῇ ὅτι ἡ πολυχρόνιος ἀχρηστία δὲν εἶχε βλάψει αὐτόν. Τότε μόνον ἀνέπνεεν.

III

Δυστυχῶς ἡ ἐποχὴ τοῦ κυνηγίου δὲν εἶναι αἰωνία. Ἀπῃτεῖτο ὅθεν, ὅπως ὁ Κ. Δυπάρτου συνδέσῃ σχέσεις μετά τινων φίλων οὓς εἶχεν ἐν Παρισίοις ὅπως διέρχηται τὸν καιρόν του.

— Τέλος πάντων· ἔλεγε καθ᾽ ἑαυτὸν ὁ βίος οὗτος δὲν θὰ διαρκέσῃ διὰ παντός. Ἐντὸς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ἐτῶν ὁ Ραφαὴλ θὰ γίνῃ ἀνήρ· θὰ ἦναι εὐπαίδευτος· θέλει δὲ τότε ἀναλόγως τῶν κλίσεων του ἀκολουθήσει τὸ στάδιον ὅπερ ἤθελεν ἐκλέξει, ἢ θὰ ἔλθῃ μετ᾽ ἐμοῦ εἰς Λορμώ, καὶ τότε...

Δὲν ἐπεράτωσε τὴν σκέψιν του ταύτην· ἀλλὰ τὸ πρόσωπόν του ἠκτινοβόλει ἐκ μεγάλου μειδιάματος· τὰ ὄμματά του ἔλαμπον ὑπὸ παραδόξου πόθου.

Ὅπως βλέπομεν ἀντὶ νὰ τρέφῃ διὰ τὸν υἱόν του τὴν ἐλαχίστην φιλοδοξίαν, ὁ Κ. Δυπάρτου, οὐδὲν ἄλλο ἐζήτει κάλλιον παρὰ τὸ νὰ ἐπανέλθῃ ὁ Ραφαὴλ εἰς Λορμὼ ὅπως διαγάγῃ τὸν βίον τῶν ἀγροτῶν εὐπατριδῶν ὃν οὗτος προὐτίμα παντὸς ἄλλου.

Προσδοκῶν δὲ τὴν ποθητὴν ταύτην ἐποχὴν ὑπέφερεν ὑπομονητικῶς τὴν δυστυχίαν του.

Εἶχεν ἐν Παρισίοις δύο ἢ τρεῖς φίλους οἵ-

τινες πολλάκις εἶχον ἔλθει ὅπως ἀπολαύσωσι τῆς ἀγροτικῆς φιλοξενίας του, καὶ οἵτινες ἀνταπέδιδον ὅσον τὸ δυνατὸν προθύμως τὴν ἐγκάρδιον ὑποδοχὴν ἣς ἐτύγχανον παρ' αὐτῷ. Ἐὰν δὲν ἤρκει τοῦτο ὅπως παρηγορήσῃ τὴν καρδίαν τοῦ Δεπάρτου ἐβοήθει ὅμως αὐτὸν νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἑκουσίαν ἐξορίαν εἰς ἣν εἶχεν ὑποβληθῆ ἐλθὼν εἰς Παρισίους.

Ἐπειδὴ ἡ περιουσία αὐτοῦ δὲν ἦτο ὑπέρογκος, ἠναγκάσθη νὰ μερίσῃ εἰς δύο τὸ προσωπικὸν τῶν ὑπηρετῶν του, ὅπως μὴ ὑπεραυξηθῶσι τὰ βάρη τῶν νέων δαπανῶν εἰς ἃς εἶχεν ὑποβληθεῖ.

Ἀφῆκεν εἰς Λορμὼ τὸν ὑπηρέτην του Ἰωσὴφ Βριδέττον καὶ ἔφερεν εἰς Παρισίους μόνον τὴν μάγειρόν του Μαγδαλινήν.

Ἡ Μαγδαλινὴ καὶ ὁ Βριδέττος εἶχον γνωρισθῆ καὶ συζευχθῆ παρ' αὐτῷ. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ Μαγδαλινὴ ἤδη εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κ. Δεπάρτου ἓν ἔτος μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ραφαὴλ, ἐφρόντιζε μόνη περὶ τῆς ἐσωτερικῆς διευθύνσεως τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἐπαγρυπνήσεως τοῦ παιδίου. Μετὰ ἓν ἔτος ἀποθανόντος τοῦ παλαιοῦ ὑπηρέτου του, ὁ κ. Δεπάρτου ἠναγκάσθη νὰ προσλάβῃ ἕτερον ἐκλέξας τὸν Βριδέττον, ὅστις ἦτο κάλλιστος κηπουρὸς καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ ἐπιτηδειότατος λαθροθήρας τῆς χώρας. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ Ἰωσὴφ ἀπέκτησεν ἓν πυροβόλον καὶ ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιβλέπῃ ἐπὶ τοῦ κυνηγίου κατέστη τοσούτῳ ζηλότυπος ὅσον δὲν ἀπῄτει τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ. Τέλος ὅτε ἐνυμφεύθη τὴν Μαγδαλινὴν ἐγένετο εἰς Λορμὼ Ἄλλος Ἐγὼ τοῦ κ. Δεπάρτου.

Οὗτος ἦτο λοιπὸν λίαν ἥσυχος ἐλθὼν ἵνα ἐγκατασταθῇ εἰς Παρισίους. Ἐγνώριζεν ὅτι ὁ κῆπος του ἤθελε τύχει ἐπιμελοῦς περιποιήσεως ὅτι ἡ οἰκία του ἤθελε ἐπιβλέπεσθαι καλῶς καὶ ὅτι οὐδεὶς κυνηγὸς ἢ λαθροθήρας ἤθελεν ἀτιμωρητεὶ διακινδυνεύσει εἰς τας γαίας του.

Ἐν ταύταις ὅπως μὴ παρέχῃ πολλὴν θλῖψιν εἰς τὸν πτωχὸν ὑπηρέτην ὁ κ. Δεπάρτου ὁσάκις προσεκάλει τινὰς τῶν φίλων του εἰς τὴν τράπεζάν του καὶ δὲν ἠδύνατο αὐτὸς νὰ ὑπάγῃ εἰς Λορμὼ ἔγραφεν εἰς τὸν Βριδέττον νὰ τῷ πέμψῃ ὀλίγον κυνήγιον ὁρίζων συγχρόνως τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ. Ἦτο βέβαιος ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας ἀφεύκτως ἔμελλε νὰ ἔχῃ τὰ πτηνὰ ἅτινα ἐπεθύμενεν, ὁποῖα εἶχε ζητήσει αὐτά.

Καθ' ἑκάστην ἑβδομάδα ὁ Βριδέττος ἀπέστελλε τακτικῶς εἰς τὸν κύριόν του καλάθιον πλῆρες ὀπωρῶν καὶ ὀσπρίων, ἅτινα ἡ Μαγδαλινὴ ἐχρησιμοποίει κατὰ τὸ δοκοῦν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς οἰκογενείας.

Χάρις εἰς τὸν φρόνιμον τοῦτον φόρον τοῦ ὑπηρέτου του, καὶ τὰ προϊόντα τοῦ μικροῦ κτήματός του, ὁ κ. Δεπάρτου ἔζη λίαν ἀνέτως ἡ δὲ μεταβολὴ ἣν εἶχεν ἐπιφέρει εἰς τὰς ἕξεις αὐτοῦ τῷ ἐφαίνετο ὀλιγώτερον ἐπαισθητή.

Ἐν Παρισίοις ὀλίγας εἶχε σχέσεις· πρὸ πάντων ὅμως ἦτο στενώτατα συνδεδεμένος μετὰ δύο ἀρχαίων καὶ παιδικῶν συντρόφων του. Τούτων ὁ μὲν ἐκαλεῖτο Λερμινὲ ὁ δὲ Βοαρβέρτ. Ὁ πρῶτος ἦν ἀρχιγραμματεὺς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν· ὁ δεύτερος μέτοχος μεγάλου τινὸς ἐμπορικοῦ οἴκου μεταξωτῶν ἐν τῇ ὁδῷ Μάϊλ. Ἀμφότεροι ἦσαν ἔγγαμοι καὶ οἰκογενειάρχαι.

Ὁ κ. Δεπάρτου συνέδεσεν ἐπίσης σχέσεις μετὰ τῶν φίλων τῶν δύο τούτων συντρόφων του. Οὗτοι εἶχον τέκνα τῆς αὐτῆς περίπου μὲ τὸν Ραφαὴλ ἡλικίας, ἐν τῇ συναναστροφῇ τῶν ὁποίων ἀπελάμβανεν ὁ νέος οἰκότροφος κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν παύσεων καὶ τερψιθύμου ψυχαγωγίας. Ὡς ἔλεγε λοιπὸν ὁ κ. Δεπάρτου ὅπως ὑποφέρῃ τις τὴν ἡδεῖαν ταύτην ποινὴν πρὸ ἑξαετίας ἤδη διαρκοῦσαν, ὀλίγη μόνον ὑπομονὴ ἀπῃτεῖτο.

Κατὰ δυστυχίαν ὁ δυστυχὴς πατὴρ, ἔμελλε νὰ μὴ ἀπολαύσῃ τῆς ἀναπαύσεως ἐκείνης ἥτις τοσούτῳ φιλαρέσκως τῷ ἡτοιμάζετο. Ὀξὺς βρογχίτης τὸν ἀφήρπασεν ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν καὶ μόλις ἐπρόφθασε νὰ κανονίσῃ τὰς ὑποθέσεις του. Ἐξέπνευσεν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ υἱοῦ του ὃν ὁ Βοαρβέρτ ἔσπευσεν ἀμέσως νὰ εὕρῃ.

(ἕπεται).

Η ΘΡΙΑΜΒΕΥΟΥΣΑ ΑΡΕΤΗ

(Διήγημα πρωτότυπον)

Ὑπὸ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ.

(Συνέχεια ἴδε τεῦχος Ι'. σελ. 476).

Τὴν ἀκτένιστον καὶ ἀτημέλητον κεφαλήν των ἐκάλυπτε φέσιον μέγα καὶ ὑψηλόν, οὗτινος ἡ «φοῦντα» ἐκρέματο μέχρι τῆς ῥάχεως. Εἶχον τὸ βλέμμα βλοσυρὸν καὶ ἄγριον, καὶ ἡ φυσιογνωμία των, ἐπρόδιδε τὴν μοχθηρίαν τῆς ψυχῆς των.

Καὶ ἐν τούτοις, πρᾶγμα παράδοξον! Ἐν τῷ μέσῳ τῶν κακούργων ἐκείνων,(διότι τοιοῦτοι θὰ ἦσαν βέβαια), ἀπετέλει ἐξαίρεσιν, ἀνήρ τις 22 περίπου ἐτῶν, ἂν καὶ φορῶν τὴν ἰδίαν ἐνδυμασίαν, διεκρίνετο ὅμως αὐτῶν, εἰς δεύτερον βλέμμα, ἕνεκα τῆς γλυκείας φυσιογνωμίας του, καὶ τῆς εὐσχήμου στάσεώς του, ὅλως ἀντιθέτου τῆς τῶν συντρόφων του. Εἶχε τὰ μαλλία κτενισμένα καὶ μακρὰ ὡς τὰ τῆς γυναικός, ἅτινα ὅμως ἔδιδον εἰς αὐτὸν περισσοτέραν χάριν. Οἱ ὀφθαλμοί του ἦσαν μελαγχολικοί, γλυκεῖς καὶ ζωηροί, τὸ μέτωπόν του εὐρὺ καὶ λεῖον, αἱ ὀφρεῖς καὶ ἡ κόμη του μέλαιναι ὡς ἡ ἔβενος, καὶ τὸ πρόσωπόν του φύσει στρογγύλον, ἔφερε τὰ ἴχνη προφανοῦς λύπης, ἥτις τὸν εἶχεν ἰσχνάνει ἐπαισθητῶς. Μολοντοῦτο, ἡ μορφή του διετήρει εἰσέτι τὴν προτέραν αὐτῆς γλυκύτητα καὶ ὡραιότητα, ἂν καὶ αἱ παρειαί του ἀπώλεσαν ὀλίγον τὸ ἐρυθρὸν χρῶμά των, τὸ ὁποῖον ἀντικατέστησε θελκτική τις ὠχρότης. Εἶχε τὴν ῥίνα εὐθεῖαν, τὸ στόμα μέτριον, καὶ τὰ χείλη ὑπερμέτρως ἐρυθρά, καὶ καλυπτόμενα ὑπὸ μύστακος λεπτοῦ, μεταξώδους μικροῦ. Τὸ βλέμμα του, ἐναλλὰξ θρασύ, τολμηρόν, διαπεραστικόν, γλυκύ, μαγικὸν καὶ μελαγχολικόν, ἐφαίνετο πλασμένον νὰ εἰσδύῃ καὶ εἰς τὰς πλέον ἀποκρύφους ἰδέας τῶν ἄλλων, καὶ νὰ κινῇ τὴν συμπάθειαν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, παντὸς θεωμένου καὶ δοκιμάσαντος τὴν ἰσχὺν τοῦ βλέμματος ἐκείνου. Οἱ ὀδόντες του, σπάνιοι κατὰ τὴν λευκότητα καὶ τὴν συμμετρίαν, ἀπέδιδον νέον θέλγητρον, εἰς τὴν ἐντελῆ φυσιογνωμίαν τοῦ νεανίου, ὅταν ἐγέλα οὗτος, ἡδονήν, ἡ ὁποία πρὸ πολλοῦ κατέστη τόσον σπανία εἰς αὐτόν, ὅσον εἰς τοὺς συντρόφους του ἦτο συνειθεστάτη. Πᾶς τις, βλέπων ὅσα ἀνεφέραμεν, καὶ προσέτι τὰς λεπτὰς ὡς τὰς τῆς γυναικὸς χεῖρας τοῦ ἡμετέρου νεανίου, χεῖρας, ἀποδεικνυούσας τὴν εὐγενῆ καταγωγήν του, ἤθελε συμπεράνει, ὅτι ἦν ἀδύνατος πρὸς πάλην, καὶ ἐπομένως πρὸς βίον ἀλήτην καὶ πλάνητα, οἷος ἦτο εἰκότως ὁ τῶν συντρόφων του. Ἀλλὰ θὰ ἠπατᾶτο!.. Διότι ὑπὸ τὴνπεριχειρίδα τοῦ χιτῶνός του ὁ Ὀδυσσεύς, (οὕτως ὀνομάζετο), ἔκρυπτε μυῶνας καὶ νεῦρα χαλύβδινα, καὶ διὰ τῶν στιβαρῶν ὤμων του, ἠδύνατο να διαρρήξῃ, (ἵνα μὴ εἴπω ὑπερβολάς), ξυλίνην θύραν πάχους ἑνὸς καὶ ἡμίσεως δακτύλου.

Τὴν στιγμὴν ταύτην, ὁ Ὀδυσσεύς, ἐστηριγμένος ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ῥεμβώδης, ἐκάθητο μακρὰν τῶν ἄλλων, καὶ ἐπομένως τοῦ πυρός, ἐνῷ οἱ σύντροφοί του, περιεκύκλουν τὸ πῦρ, ὅπερ ἀνέδιδε ζωηρὰν φλόγα, καθιστῶσαν περιττὴν τὴν ὕπαρξιν λυχνίας. Ψυχρός, ἀδιάφορος, πρὸς τοὺς καγχασμοὺς καὶ τὰς σκωπτικὰς ὁμιλίας τῶν ἄλλων, αὐτὸς εἶχεν ἀλλαχοῦ προσηλωμένον τὸν νοῦν του· ἐσκέπτετο. Προφανῶς ἀπεστρέφετο τὰ πνευματώδη ποτά, διότι αὐτὸς μόνος μεταξὺ ὅλων, δὲν ἔπινε ρακήν, ἥντινα οἱ σύντροφοί του κατεβρόχθιζον ἀπλήστως, κροτοῦντες ἐνίοτε τὴν γλῶσσάν των ἐν εἴδει εὐχαριστήσεως.

— Γιακουμῆ! βάζω στοίχημα τὸ κεφάλι μου, ἂν δὲν σὲ κάμω στουπί! ἀνέκραξε νεανίας τις πρὸς τὸν γείτονά του, ἄνδρα τεσσαρακοντούτην περίπου εἰς ὃν προσέφερε ποτήριον πλῆρες ρακῆς.

— Παιδί μου, τοῦ κακοῦ κοπιάζεις νὰ φοβίσῃς τὸν γέρο λύκο, ἀπεκρίθη οὗτος κινῶν τὴν κεφαλὴν καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον ἐκένωσεν ἀπνευστὶ τὸ περιεχόμενον.

Εἶτα προσβλέψας τοὺς περιεστῶτας,

— Σᾶς φαίνομαι καθόλου μεθυσμένος; ἠ-

ρώτησε μὲ ὀφθαλμοὺς ἀπαστράπτοντας ἐκ τοῦ οἰνοπνεύματος.

Οἱ σύντροφοι δὲν ἀπεκρίθησαν, πλὴν ὁ νεανίας ἀπήντησεν ἀτάραχος, καὶ μὲ μειδίαμα μεστὸν λεπτοῦ θριάμβου.

— Λιγουλάκι, μάστρο-Γιακουμῆ, λιγουλάκι.

Ὁ Γιακουμῆς ἐκτύπησε τὴν τράπεζαν διὰ τοῦ τεραστίου γρόνθου του, καὶ ἀνέκραξε μὲ φωνὴν τρομεράν·

— Ἐγὼ μεθυσμένος! εἶναι τῶν ἀδυνάτων! κὺρ Μικὲ, μέτρα τοὺς λόγους σου, ἀλλέως....

— Ὢ! δὰ καὶ σὺ Γιακουμῆ! νὰ ἡ ὥρα νὰ μαλώσωμεν! ἀπεκρίθη ὁ Μικὲς ἠπίως, σὺ πάντα εἶσαι εὐερέθιστος, καὶ εἰς τὸ παραμικρὸν θυμόνεις.

— Τί νὰ σὲ εἰπῶ; ἀφοῦ μὲ λέγεις μεθυσμένον, εἶχα δίκαιον νὰ θυμώσω, εἶπεν ὁ Γιακουμῆς φαιδρυνθείς.

— Ξεύρεις τι; ὑπέλαβεν ὁ Μικὲς ἀτενίσας εἰς τὸν Ὀδυσσέα ὅστις ἐφαίνετο ξένος πρὸς τὴν συνδιάλεξιν, αὐτὸς ὁ νέος, ὁποῦ ἔφερες μαζύ σου δὲν μὲ καλοφαίνεται! πάντα κάθεται συλλογισμένος, καὶ ποτὲ δὲν ἀνακατόνεται εἰς ταῖς κουβένταις μας. Πές μου τοῦ στὸν διαβολο τὸν ψούνισες;

— Αὐτός; εἶπεν ὁ Γιακουμῆς ταπεινῇ τῇ φωνῇ, θεωρῶν δι' ἄκρου ὀφθαλμοῦ τὸν νέον, εἶναι, παιδί μου, μάζωμα ἀπὸ εὐγενεῖς. Εἶχα δουλεύσει κοντὰ εἰς ἕνα τζορμπατζῆ πλούσιον, εἰς τὴν δούλεψι τοῦ ὁποίου μπῆκα, διὰ νὰ γίνω τίμιος ἄνθρωπος.

— Ἄνθρωπος τίμιος! ἀνέκραξεν ὁ θηριώδης Μικὲς μὲ βλέμμα φλογερὸν, δὲν μὲ λὲς ὅτι ἦσουν τρελλὸς γιὰ δέσιμο;

— Μὰ σωφρονίστηκα ὡς θὰ ἴδῃς εἰς τὸ τέλος, ἀπήντησεν ὁ Γιακουμῆς ἔτι ταπεινότερον, και θεωρήσας διὰ τοῦ κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸν Ὀδυσσέα, ὅστις μηδόλως ὑποπτεύων ὅτι ὡμίλουν περὶ αὐτοῦ, ἐτήρει βαθεῖαν σιωπήν.

— Κάλλιο νἆναι κανεὶς φτωχὸς, παρὰ ἄνθρωπος τίμιος! προσέθηκεν εἷς τῶν περιεστώτων ἐντόνως, καὶ θησαυροὺς νὰ μὲ δώσουν πάλιν θὰ κλέψω! ἔ! παιδιά! σὰν τραβάϊ ἡ φλέβα, τύφλα νἄχουν ὅλα τἄλλα.

— Εὖγε! δίκαιο ἔχεις! ἐπέφερεν ἡ ὁμήγυρις.

— Παιδιὰ, σιωπή! γιὰ ν' ἀκούσωμεν τὸν Γιακουμῆ! ἀνέκραξεν ὁ Μικὲς, λέγε Γιακουμῆ!

— Κατὰ πῶς σᾶς ἔλεγα, ἀπήντησεν οὗτος πάντοτε ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ἀπεφάσισα νὰ γίνω τίμιος. Μὰ ἔλα ὁποῦ ὁ διάβολος δὲν μ' ἄφινε νὰ ξεγλυττρήξω ἀπ' τὰ νύχια του, καὶ μοῦ ἔβαλε στὸ νοῦ τὴν κλεψιὰ πάλι!

— Ζήτω ὁ διάβολος! ἐβίβα! ἀνέκραξεν ὁ Μικὲς μὲ ἠχηρὰν φωνήν· καὶ κρούσας τὸ ποτήριόν του εἰς τὸ τοῦ γείτονος τὸ ἐκένωσεν ἀπνευστί.

Τὸ κίνημα τοῦτο ἐχρησίμευσεν ὡς σύνθημα. Ὅλοι οἱ περιεστῶτες ἀνύψωσαν τὰ πλήρη ρακῆς ποτήριά των, καὶ συγκρούσαντες αὐτὰ μετ' ἀλλήλων, τὰ ἐκένωσαν ἐπαναλαμβάνοντες φρενητιωδῶς.

— Ζήτω ὁ διάβολος! ἐβίβα! ἐβίβα!

Εἶτα ἀποκατασταθείσης τῆς ἡσυχίας, ὁ Γιακουμῆς ἐξηκολούθησε ταπεινῇ τῇ φωνῇ, ὅπως μὴ ἀκουσθῇ ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως.

— Αὐτὸς ὁ τζορμπατζῆς ὁποῦ ἀκούετε ἦτο τόσο πλούσιος ὥστε μοῦ θάμβωσαν τὰ 'μμάτια. Καὶ ἐπειδὴ δὲν εἶχα φίλους ὥστε νὰ πατήσω τὸ σπῆτι, ὁ διάβολος μοῦ ἐσφύριξε στ' αὐτιὰ τὸ ἑξῆς σχέδιο. Ἀπεφάσισα καὶ ἥρπασα τὸ παιδὶ τοῦ τζορμπατζῆ μιὰν νύκτα, μ' ἕνα εὔμορφο τρόπο ὁποῦ γνωρίζω.

— Καὶ τί σχέδιο εἶχες; ἠρώτησε περιέργως ὁ Μικὲς, ἐνῷ ὅλοι ἠκροάζοντο μετ' ἐνδιαφέροντος.

— Τὸ σχέδιό μου ἦτανε νὰ ζητήσω λύτρα διὰ τὸν μικρὸ, τὰ μισὰ τοῦ τζορμπατζῆ πλούτη! ἀπεκρίθη σιγαλῶς ὁ Γιακουμῆς, οὗτινος ὁ ὀφθαλμὸς ἐξήστραψεν ἐξ ἀπληστίας εἰς ἐκείνην τὴν ἐνθύμησιν, ὁ Ὀδυσσεὺς ὁποῦ βλέπετε ἐκειδὰ, εἶναι τὸ παιδὶ τοῦ τζορμπατζῆ, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμύνησα τὴν ἄλλη μέρα ὅτι, νὰ μὲ στείλῃ τόσα, καὶ τοῦ δίνω τὸ παιδί. Μὰ αὐτὸς μοῦ ἐφοβέρισε νὰ μὲ κρεμάσῃ, καὶ μοῦ ἠρνήθη και μιὰ πεντάρα.

— Ὁ καταραμένος! εἶπεν ὁ Μικές.

— Ναὶ, καταραμένος! ἀπεκρίθη ὁ Γιακουμῆς κτυπήσας τὴν τράπεζαν ἰσχυρῶς, καὶ

ἐγὼ ἔκαμα τότε ὅρκο φοβερὸ, νὰ μὴ παραδώσω τὸ παιδὶ ποτὲ εἰς τὸν πατέρα του, ἀλλὰ νὰ τὸν κάμω κλέφτη, φονιά!...

— Εὖγε! ἀνέκραξε βροντωδῶς ὁ Μικὲς, ὁ θηριώδης Μικὲς, δὲν ἠξεύρεις τὶ νόστιμον εἶναι, νἆναι κανεὶς φονιᾶς! Μάνα μου!

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὰς λέξεις ταύτας τοῦ Μικὲ, ἀπαγγελθείσας γεγονυίᾳ τῇ φωνῇ, ἀνεσκίρτησε καὶ ἀνήγειρε τὴν κεφαλήν. Οἱ ὀφθαλμοί του ἐξηκόντιζαν ἀστραπὰς, αἱ ὀφρεῖς του συνεστάλησαν, καὶ ἡ ὄψις του κατέστη ὠχρά. Ἔρριψε βλέμμα μίσους καὶ ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς κακούργους, ἡ χείρ του συνέσφιγξε σπασμωδικῶς τὴν τράπεζαν μὲ δύναμιν, καὶ τὰ χείλη του ἐκινήθησαν ὡς διὰ νὰ ἀπαντήσωσι! Πλὴν... δὲν ὡμίλησεν!

III

Στιγμαί τινες διέρρευσαν μεταξὺ τῶν περιεστώτων. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπαναλαβὼν τὴν ἀπάθειάν του ἐβυθίσθη ἐκ νέου εἰς τὰς σκέψεις του· ἐξ ὧν εἶχον αὐτὸν ἀποσπάσει οἱ φρικώδεις ἐκεῖνοι λόγοι τῶν κακούργων. Ὁ Μικὲς καὶ ὁ Γιακουμῆς ἔπιον καὶ ἄλλο ρακῆς ποτήριον καὶ οἱ σύντροφοί των τοὺς ἐμιμήθησαν.

— Παιδιὰ, ᾽ξεύρετε, εἶπεν εἷς τῶν περιεστώτων, ὅτι ἡ ὥρα πλησιάζει ὁποῦ θὰ ἔλθῃ ὁ λεγάμενος, καὶ πρέπει νὰ ἑτοιμαστοῦμε!

— Ἀληθινὰ, εἶπεν ὁ Μικὲς, καλὰ ὁποῦ μὲ τὸ ᾽θύμησες. Ποῦ εἶναι ὁ Δεσάμπης;

— Ὁ Ἀνεψιὸς τοῦ Καλέργου; ἠρώτησεν ὁ Γιακουμῆς, ἐν ᾧ ὁ Ὀδυσσεὺς ἐπίστη προσοχὴν ἐπὶ τῶν λεγομένων.

— Ναὶ δά! ὁ ἄξιος ἀρχηγός μας! ἀπεκρίθη ὁ Μικὲς, μὲ φαίνεται πῶς ἄργησε πολύ.

— Ὁ Δεσάμπης ἦτον ἐδῶ πρὸ ὀλίγου εἶπεν ἀναμιχθεὶς εἰς τὴν συνδιάλεξιν ὅταν ἦλθα πρὸ ὀλίγου τὸν εἶδα νὰ τριγυρνᾷ ἔξω.

— Φυλάγει, ὡς φαίνεται, τὸν εὐτυχισμένο τὸν θεῖό του, ὑπέλαβεν ὁ Γιακουμῆς μὲ ἄγριον μειδίαμα, γιὰ νὰ τοῦ ᾽πῇ γλυκὰ γλυκὰ τὴν καλημέρα μὲ τὸ μαχαιράκι του! Βρὲ παιδιὰ, τί νοστιμάδα ὁποῦ θὰ ἔχῃ! ἀνεψιὸς μὲ τὸ θεῖο!

— Μήγαρ θαρρῆς πῶς θὰ τὸν σκοτώσῃ κι᾽ ὅλας! εἶπέ τις τῶν περιεστώτων κινῶν τὴν κεφαλήν.

— Ἀμὴ τί διάβολο θὰ τὸν κάμῃ; ἀνέκραξεν ἐν ἀπορίᾳ ὁ Γιακουμῆς.

— Ὁ Δεσάμπης εἶναι σωστὸς διάβολος! τί θὰ κερδίσῃ ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ θείου του; Τίποτε. Λοιπὸν ἔχει κατὰ νοῦν νὰ τὸν βάλῃ στὰ στενὰ, γιὰ νὰ τὸν δώσῃ τὴ θυγατέρα του γιὰ γυναῖκα, κ᾽ ἔτσι νὰ πάρῃ τὴν προῖκά της!

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἐγένετο ὠχρὸς ὡς νεκρὸς εἰς ταύτας τὰς λέξεις, ἐν ᾧ ὁ Γιακουμῆς ἀνέκραξεν ἐν θαυμασμῷ.

— Τοῦ διαβόντρου μου τὸ γυιό! ἐγὼ ποτέ μου δὲν ᾽φαντάσθηκα τόσο κέρδος!

— Ἀμὲ τί θαρρεῖς! ἀπεκρίθη ὁ Μικὲς, ὁ Δεσάμπης εἶναι ἄξιος νὰ ἦναι χίλιαις φοραῖς ἀρχηγός μας εἶναι ἄνθρωπος καθὼς πρέπει! Πῶς;

— Βέβαια, βρὲ παιδί! Αὐτὸς δὲν εὐχαριστιέται μὲ χρήματα μόνο, μὰ θέλει καὶ ὡραία γυναῖκα· καὶ ἔπειτα...

— Καὶ ἔπειτα, ἀπεκρίθη ὁ Μικὲς ἀπαισίως. ἔπειτα νὰ ξεπαστρέψῃ συγγενεῖς, κληρονόμους, ἥσυχα ἥσυχα, καὶ νὰ χάψῃ αὐτὸς ὅλη τὴν περιουσία τοῦ σιὸρ θείου του! χα! χα! χα! δὲν εἶναι λαμπρόν; ἔ;

— Δὲν μὲ λὲς, κυρ-Γιακουμῆ, τί ἔρχεται νὰ κάμῃ ἐδῶ ὁ σιὸρ-Καλέργης; ἠρώτησεν εἷς τῶν περιεστώτων· δὲν πιστεύω νὰ ἦναι τόσον χάχας ὥστε νὰ ἔρχεται μοναχός του νὰ πέσῃ ᾽στοῦ λύκου τὸ στόμα!

— Ἔχεις δίκιο, μάστρο-Κυριάκο. Αὐτὸς δὲν ᾽πῆρε χαμπάρι ἀκόμα, δὲν ᾽ξεύρει τί τοῦ μαγειρεύομε! ὁ σκοπός του εἶναι νὰ ἐνταμώσῃ τὸν ἀδελφό του ὁποῦ ἔχει ἑφτὰ χρόνια νὰ τὸν ἰδῇ!

— Ἄ! ναὶ, τὸν Ἀντώνη! εἶπεν ὁ Μικὲς εἰς οὗ τὰ χείλη ἄγριον ἐπήνθησεν μειδίαμα, ἐκτὸς ἐὰν κ᾽ ἐκεῖνον τὸν διορθώσῃ ὁ διαβολο-Δεσάμπης μας!

— Νὰ τὸν διορθώσῃ! ἀνέκραξεν ὁ Γιακουμῆς, τί ἐννοεῖς μ' αὐτό;

— Τί ἐννοῶ; ἄ! κακόμοιρε γέρο! καὶ δὲν εἶδες ὅτι ἐδιάλεξε πέντε ἀπὸ τὴν συντροφιά μας τὸ πρωΐ, καὶ τοὺς ἔστειλε σὲ μιὰ δουλειὰ ὁποῦ ἕως τώρα δὲν λέγουν νὰ ἔλθουν. Α! γέρο! γέρο! κρίμα σ' τ' ἄσπρα σου τὰ γένεια, καὶ νὰ μὴ καταλαμβαίνῃς!

— Ἔχει δίκαιον ὁ Μικὲς, εἶπεν ὁ Ὀδυσσεὺς μὲ κεκρατημένην ὀργὴν, ἐγὼ εἶδα τὸ πρωΐ τὸν ἀρχηγὸν καὶ ἀνεχώρησε μὲ τὴν συντροφίαν διὰ τὴν πόλιν ὅπου εὑρίσκεται ὁ Ἀντώνιος Καλέργης.

— Ἄ! εἶδες; ἀνέκραξεν ὁ Μικὲς στραφεὶς πρὸς τὸν Γιακουμῆν θριαμβευτικῶς, ὁ Δεσάμπης ἔχει σκοπὸ νὰ ἐμποδίσῃ καὶ τὸν Ἀντώνη ν' ἄρθῃ· διότι τότε γίνονται πολλοὶ καὶ 'μπορεῖ νὰ χάσωμε τὸ παιγνίδι· Κατάλαβες;

— Ὅσο κατάλαβε καὶ ἡ μακαρίτισσα ἡ μάννα μου! ἀπεκρίθη ὁ γέρων. Κυρ-Μικὲ! ἐγὼ ἔχω τὸ κεφάλι κομμάτι χονδρὸ καὶ δὲν καταλαβαίνω, καὶ θὰ κάμῃς καλὰ νὰ μὲ πᾷς ὅλη τὴν ὑπόθεσι ἀπ' τὴν ἀρχή.

— Ἄ λοιπὸν δεῦτε προσκυνήσωμεν πάλι! ἀνέκραξεν ὁ Μικὲς καγχάζων, ἂς εἶναι πλειὰ γιὰ τὸ χατῆρι σου! Μὰ ἄνοιξε καλὰ τ' αὐτιά σου. Γνωρίζεις τὸν κὺρ-Καλέργη;

— Ἔ! μάλιστα, τὸν γνωρίζω, εἶν' ὁ πλούσιος αὐθέντης τοῦ χωριοῦ. Ἔπειτα;

— Γνωρίζεις τὸν Γεώργιο Δεσάμπη;

— Ὢ! διάβολε! ἀνέκραξεν ὁ Γιακουμῆς ἀφεὶς βαρεῖαν τινα ἀρὰν, νόστιμη ἐρώτησις! τὸν γνωρίζω βέβαια καὶ τὸν παραγνωρίζω! εἶν' ἕνας μαχαιροβγάλτης σὰν κ' ἐμᾶς, πρώτης τάξεως, ἄνθρωπος τετραπέρατος!

Ἄσβεστος γέλως διεδέχθη τοὺς λόγους τοῦ πρεσβύτου.

— Μήγαρ λέγω ψεύματα; ἠρώτησεν ὁ Γιακουμῆς.

— Ὄχι, μπάρμπα μου, σωστὰ ὁμιλεῖς· ἀπήντησεν ὁ Μικὲς μειδιῶν ἀκουσίως. ὁ Δεσάμπης εἶναι κατὰ πῶς εἶπες' μόν' ἄκουσε. Ὁ κὺρ Καλέργης λοιπὸν καὶ ὁ Δεσάμπης εἶναι μεταξύ των θεῖος καὶ ἀνεψιός.

— Ναί. Ἔπειτα;

— Ὁ Δεσάμπης κατὰ τὸν γονιό του τὸν μακαρίτη, ἐξηκολούθησεν ὁ Μικὲς προσπαθῶν ἵνα καθίσταται εὔληπτος εἰς τὸν χονδροκέφαλον γείτονά του, εἶναι ἄνθρωπος ἄξιος! Αὐτὸ δὲν τὸ ἀρνεῖται κανείς.

— Ἔ, καλὰ, ἕως ἐδῶ τὸ κατάλαβα, λέγε!

— Τὸ λοιπὸν κατὰ πῶς σοῦ λέγω, ἐστοχάσθηκε, ὅτι γιὰ νὰ κάμῃ τοὺς σκοπούς του, τὸν χρειάζονταν ἀθρῶποι καθὼς πρέπει, τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ. Ἀκούς; ἐπέφερεν ὁ Μικὲς μὲ καταχθόνιον μειδίαμα, ἐνῷ ρίγος διεχύθη εἰς τὰς φλέβας τοῦ Ὀδυσσέως ἀκροωμένου τὸν λῃστήν.

— Πάει καλά! ἀπεκρίθη ὁ Γιακουμῆς· ὕστερα;

— Τὸ λοιπὸν, ἠκολούθησεν ὁ κακοῦργος, ἐδιάλεξεν ἐμᾶς· καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ, δὲν ἔχασεν! ὄχι πῶς σὲ τὸ λέγω γιὰ νὰ καυχηθῶ, μὰ μὲ φαίνεται ὅτι εἴμεθα ὅλοι ἐδῶ, καθὼς πρέπει . . . φονιάδες!

Ὁ Ὀδυσσεὺς ἀνετριχίασεν ὅλος, ὁ δὲ Μικὲς κενώσας ἓν ποτήριον ρακῆς, ἐξηκολούθησε μὲ ἔπαρσιν ἐν μέσῳ γενικῆς σιγῆς.

— Τὰ πλούτη τοῦ κὺρ Καλέργη θάμβωσαν τὰ μάτια τοῦ Δεσάμπη, καὶ ἀπεφάσισε γιὰ νὰ γίνῃ κύριος αὐτῶν τῶν παντοδυνάμων, (οὕτως ὠνόμαζε τὰ χρήματα ὁ λῃστής) νὰ παίξῃ τοῦ σιὸρ θείου του ἕνα παιγνίδι· Τὸ λοιπὸν κατὰ πρῶτον τοῦ ζήτησε τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον, μιὰ κοπέλλα ὡσὰν τὸ κρύο νερὸ, εὔμορφη! Ἀληθινὰ, τὴν εἶδε κανεὶς ἀπὸ σᾶς;

— Τὴν εἶδον ἐγώ! ἀπήντησεν ὁ Ὀδυσσεὺς προσπαθῶν νὰ φανῇ ἀπαθὴς, προδιδόμενος ὅμως ὑπὸ τοῦ ζωηροῦ ἐρυθήματος· ὅπερ ἐχύθη ἐπὶ τῶν ὠχρῶν παρειῶν του, ἔλαβα αὐτὴν τὴν περιέργειαν!

(ἕπεται).

—=—

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΤΗ, ΦΙΛΗ ΜΑΡΙΑι ***

—

Ματαίως πλέον προσπαθῶ νὰ ἀνακτήσω πάλιν,
τὴν πρότερον γαλήνην μου, τὴν λήθην τῶν δεινῶν μου.
Ἐ τοῦ ἔρωτός σου μὲ κρατεῖς τὴν ἰσχυρὰν ἀγκάλην,
καὶ χαίρεις ἐπαυξάνουσα τὰ ἄλγη τῶν πληγῶν μου.

—

Αν θέλω τὴν καρδίαν μου ἐκ σοῦ νὰ ἀποσπάσω,
ἂν τῶν δεσμῶν αὐτῶν ποθῶ νὰ θραύσω τὰς ἁλύσσεις,
μὲ ἓν σου βλέμμα, ἄγγελε, μὲ κάμεις νὰ διστάσω,
καὶ μ' ἕνα λόγον δύναται τὸ στόμα μου νὰ κλείσῃς.

—

Ρόδων καὶ κρίνων ἐναλλὰξ εἶν' ἡ μορφή σου κρᾶμα,
ἂν μειδιᾷς . . . οἱ ἄγγελοι στὸν οὐρανὸν γελῶσι.
Μὲ βλέπεις . . . καὶ βυθίζομαι εἰς εὐτυχίας νάμα,
καὶ χαίρω πρὶν τὸ στῆθός μου ἡ λύπη τὸ νεκρώσῃ.

—

Ισως ποτὲ τῶν πόνων μου τὸ αἴτιον νοήσῃς,
καὶ μαλαχθῇ ἡ ἄπονος τοῦ στήθους σου καρδία,
καὶ τότε ἂν συγκινηθῇς, ἐάν ποτε δακρύσῃς,
εἰς τὸν βωμὸν τοῦ ἔρωτος προσφέρομαι θυσία! . . .

—

Αν σ' ἀγαπῶ! ὁ ἔρως σου ἂν μὲ φονεύῃ, φίλη,
τὸν θάνατον καταφρονῶν, τὸ βλέμμα σου θηρεύω.
Καὶ ἂν κλεισθοῦν τὰ ὄμματα, ἂν νεκρωθοῦν τὰ χείλη,
στὸ μέτωπόν μου θὰ γραφῇ «Μαρία σὲ λατρεύω! . . .»

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

—=—

Εἰς τὸ ὄνομα ΜΑΡΙΑ.

Διατί, ὅταν ὁ φοῖβος ἀνατέλλῃ καὶ μυρία
εἰς τὸν κόσμον φῶτα στέλλῃ, νὰ μὴ λέγηται Μαρία;
Διατί, ὅταν ἡ Ἶρις ἐπιφαίνηται κι' αἰθρία
ἀντὶ λαίλαπος γεννᾶται, νὰ μὴ λέγωνται Μαρία;
Διατί, ὅταν τὰ ῥόδα καὶ τὰ κρῖνα καὶ τὰ ἴα
ἀνθοστέφουν τὴν γῆν ὅλην νὰ μὴ λέγωνται Μαρία;

Γ. Ν. Δ,

Η ΝΥΞ.

Ἰδοὺ νὰ κλίνῃ ἤρξατο ὁ ἥλιος ’ς τὴν δύσιν,
ἰδοὺ ἡ νὺξ· κρύπτει ἰδοὺ ὁ πέπλος της τὴν φύσιν,
καὶ τ’ ἄστρα τ’ ἀπειράριθμα, ὡς φεγγοβόλοι σφαῖραι,
τὴν γῆν προσαγορεύουσι μὲ νέον πάλιν χαῖρε.

—

Ὤ! πόσον εἶναι καθαρὸν τῶν οὐρανῶν τὸ δῶμα
οὐδὲ, κηλὶς κἂν φαίνεται ’ς τὸ γαλανόν του χρῶμα.
Λαμπρότης ὄντως θαυμαστὴ, λαμπρότης ὄντως Θεία!
θαμβόνει τοῦ θνητοῦ τὸν νοῦν τὸν κόσμον ἡ σωρεία.

—

Ὦ! πόσον, πόσον τῆς νυκτὸς ἡ σιωπὴ μ’ ἡδόνει,
ἂς ὀνειροπολῶ λοιπὸν ἐνόσῳ ἡ Σελήνη
εἰς τὰ βαθέα ὕδατα τῶν θαλασσῶν κρυμμένη,
μὲ τὰς χρυσᾶς ἀκτῖνάς της τὴν σφαῖραν μας δὲν ραίνει

—

Χρυσόνουν τὸ στερέωμα ἀστέρων μυριάδες,
ἡ Λύρα λάμπει μὲν ἐδῶ, ἐκεῖ δὲ αἱ πλειάδες.
Ὡς ἀδελφαὶ ἀχώριστοι, κατέχουν αἰωνίως
τὸν τόπον, ὅνπερ ὥρισεν ὁ δάκτυλος ὁ Θεῖος.

—

Ἀπείρων ἄστρων σύμπλεγμα, ὠχρὸς ὁ Γαλαξίας,
νομίζεις εἶν’ ἀνταύγεια λαμπρᾶς φωτοχυσίας.
Ἀδάμας, ποῦ ’ς τὸ σκοτεινὸν καὶ τὸ ζοφῶδες χάος,
ἀπαύστως σπινθηροβολεῖ καὶ λάμπει ἀεννάως.

—

Ἐκεῖνοι οἱ διάττοντες ἀστέρες ἐκεῖ πέρα
πῶς καταπίπτουν εἰς τὴν γῆν! πῶς σχίζουν τὸν ἀέρα!
Πυροτεχνήματα Θεοῦ καὶ τῆς νυκτὸς φωστῆρες!
τοὺς διευθύνουν ὅπου δεῖ, αἱ τοῦ πανσόφου χεῖρες.

—

Ἀνύψωσον τὸ βλέμμα σου ἐπάνω ’ς τὰς ἐκτάσεις,
ἰδὲ πῶς ἀκτινοβολεῖ ὁ Σείριος μαρμαίρων,
ἰδὲ τὰς τόσας καλλονὰς τῆς φύσεως ἁπάσης,
καὶ δόξασον, ὦ ἄνθρωπε, τὸν πλάστην τῶν ἀστέρων.

ΠΟΛΥΒΙΟΣ.

Η ΝΕΑΝΙΣ.

Ι

Ἑσπέρα ἦν ἐσπερινὴ, ὡραίου φθινοπώρου,
ὁ Φοῖβος ἤδη ἔδυσεν ἐντὸς τῆς Προποντίδος,
Ὑπὸ τὰ ρόδα τὰ χρυσᾶ τῆς κυανῆς ἀψῖδος,
ροδόχρυσον κυλίεται τὸ κῦμα τοῦ Βοσπόρου.

II

Χαρίεσσ' ἑκατέρωθέν εἰσιν αἱ παραλίαι,
ἀπόψεις τὰ προάστεια παρέχουν τερψιθέας,
Τὰ δένδρα ἔτι κυματοῦν τὰς κόμας τὰς ἀκμαίας,
καὶ αὖραι τὰς θωπεύουσι δραπέτιδες γλυκεῖαι.

III

Ἡ γῆ ποικίλα, μαγικὰ ἐπιδεικνύει κάλλη,
ἡ φύσις ἀποφαίνεται ἡδὺ προσμειδιῶσα,
πλὴν τὸ μειδίαμα αὐτῆς, τῆς γῆς κάλλη τὰ τόσα
θανάτου ἤδη προσεχοῦς ὠχρότης περιβάλλει.

IV

Τῶν τέρψεων τῆς φύσεως τῆς ἤδη σβεννυμένης,
ὅπως γευθῶσιν οἱ θνητοὶ στιγμὴν ἀκόμη μίαν,
εἰς περιπάτους τρέχουσι, καθεὶς μὲ συνοδίαν,
τέκνου, φιλτάτης γυναικός, ἢ φίλης ἐρωμένης.

V

Νεᾶνις εἰς παράθυρον οἰκίας παραλίου,
ὡραία, ὡς περιστερὰ λευκή, ἐρειδομένη,
ἐπὶ λευκοῦ βραχίονος, ρεμβώδης, σύννους μένει,
ὡς ὑπὸ ἄχθος κάμπτουσα δυσφόρητον τοῦ βίου.

VI

Ἐπὶ τὸ κῦμα τ' ὄμμα της τὸ μέλαν ἀτενίζει,
ὡς ἄλλη τις Γαλάτεια. Τὸ θεωρεῖ νὰ τρέχῃ,
μὲ δάκρυ' ἀδαμάντινα τὰς παρειάς της βρέχει,
κ' ἐνίοτε ἀκούεται πικρῶς νὰ ὀλολύζῃ.

VII

Ἡ νὺξ ἤδη τὰ μαῦρά της πτερὰ ἀναπετάσσει,
οἱ ἄνθρωποι 'ς τοὺς οἴκους των κλεισθέντες ἡσυχάζουν,
ὑπὸ τὰ φύλλα τὰ πτηνὰ ἀπὸ πολλοῦ κοιτάζουν,
βαθεῖα, φοβερὰ σιγὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἀνάσσει.

VIII

Τὸ πᾶν εἰς τὰς ναρκωτικὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως,
εἰς ὕπνον δίδεται γλυκύν. Πᾶσα ζωὴ κοιμᾶται.
Μόν' ἡ περίπολός, ἐντὸς τῶν ἀγυιῶν πλανᾶται,
κ' ἐπὶ τὰ κύματ' ἀγρυπνεῖ ἡ λέμβος ἁλιέως.

IX

Αἴφνης βαρὺς ἀκούεται ἐπὶ τὸ κῦμα ψόφος,
ὡς σῶμά τι ἐντὸς αὐτοῦ βαρὺ νὰ ἐβυθίσθη,
τὸ κῦμα αἴφνης νἄστραψεν, ἀνοίχθη καὶ ἐκλείσθη,
καὶ ἔπειτα τὸ πᾶν σιγὴ ἐκάλυψε καὶ ζόφος.

X

Καὶ ἐκ τοῦ τῆς ὑπάρξεως βιβλίου διεγράφη,
διὰ παντὸς μία ζωή, ζωὴ μεστὴ ἐλπίδων,
καὶ πλέον τὴν νεάνιδα αἱ φίλαι της δὲν εἶδον,
ἐντὸς τοῦ μαύρου κύματος διὰ παντὸς ἐτάφη.

Ἐν Τζιβαλίῳ Σ.Γ.Μ.

Εἰς τὴν ἀναχώρησιν τῆς φίλης

Α. Ζ.

Τῇ 14 Μαΐου 1877.

Φεύγεις, καὶ φεύγει μετὰ σοῦ ἡ τέρψις τῆς ψυχῆς μου
Τὸ ὄνειρον τοῦ βίου μου τὸ ἔαρ τῆς ζωῆς μου.
Φεύγεις, κι' οἱ χρόνοι φεύγουσιν οἱ ἄλλοτε ὡραῖοι
Οἱ χρόνοι μας οἱ παιδικοὶ οἱ θάλλοντες, οἱ νέοι.
Φεύγεις κι' ὁ ἀποχωρισμὸς τὰ σπλάγχνα θὰ μοῦ φθείρῃ
Φεύγεις, κι' ὁ πόνος τῆς ψυχῆς στὸν τάφον θὰ μὲ σύρῃ
Ὅταν τὸ συλλογίζωμαι ὅτι μακράν σου εἶμαι.
Ἐκπλήττομαι ταράττομαι καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ κεῖμαι.
Ὦ χωρισμὲ σκληρότατε! ὦ τῆς καρδιᾶς μου λῆξις,
Ὁ μὴ ἀφίνων ἄλλο τι εἰμὴ βαθείας θλίψεις.
Σὺ τύχη π' ἀπεφάσισες διὰ νὰ μᾶς χωρίσῃς
Καὶ στὴν καρδίαν μας πικρὸν φαρμάκι νὰ ποτίσῃς,
Σὺ πάλιν εὐσπλαγχνίσου μας καὶ κάμε νὰ ἑνωθοῦμε.
Ἐντὸς ὀλίγου εὐτυχεῖς!.. νὰ παρηγορηθοῦμε.

Ἐν Γιαλοβᾷ τῇ 28 Ἰουνίου 1877.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΠΠΙΔΗΣ.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἶμαι νῆσος μικροτάτη καὶ περίφημος τὸ πάλαι,
διὰ τὸν ναὸν ὃν εἶχον τῆς ὡραίας Ἀφροδίτης,
καὶ θυσίαι πρὸς τιμήν της ὅτ' ἐγίνοντο μεγάλαι,
τότε ἤρχοντο ἀθρόοι, ὅσοι πλεῖστοι ὀπαδοί της.
Ἂν τὴν κεφαλήν μου ὅμως ἀφαιρέσῃς παρανόμως,
τότε φίλη σου ἂν ἦμαι τῶν πτηνῶν θὰ γίν' ὁ τρόμος.
Ἂν θελήσῃς ὅμως πάλιν ἓν ψηφίον ν' ἀποβάλῃς,
εἰς θεὰν ἀρχαιοτάτην παρευθὺς μὲ μεταβάλλεις.
Τώρ' ἀφίν' ὦ ἀναγνῶστα! εἰς τὴν ἰδικήν σου κρίσιν
νὰ ἀνεύρῃς μετὰ τάχους τὴν προσήκουσάν μοι λύσιν.

Ν. Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς

ΥΠΟ

ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ,

τῇ συνεργασίᾳ

ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΩΝ ΑΝΔΡΩΝ

Ἀδείᾳ τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργείου.

Ἡ ἀεργία ὄνειδος, ἡ δὲ φιλοπονία
τὰ πρὸς τὸ ζῆν παρέχεται παντὶ ἐν ἀφθονίᾳ!
Ὑμνῶν, θνητέ, τὸν πλάστην σου, ἐργάζου, δημιούργει.
ἐφεύρισκε, προόδευε καὶ τέχναις θαυματούργει.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

1877

// ΦΙΛΕΡΓΟΣ

Σύγγραμμα Περιοδικὸν

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1877. ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'.

ΣΚΕΨΕΙΣ.

IV

Ἡ ψυχὴ ὑψοῦται, ἀναπτυσσομένης τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας αὐτῆς. Διὰ μὲν τῆς διανοίας διδάσκεταί τις νὰ κατανοῇ τὸν Θεόν· διὰ δὲ τῆς καρδίας νὰ τὸν ἀγαπᾷ.

V

Ἡ καρδία διὰ τῆς ἀγάπης ἀναπτύσσεται. Τοῦτό ἐστι τοσοῦτον ἀληθὲς ὅσον καὶ τὸ ὅτι ἀγαπῶν τις τὸν πλησίον αὐτοῦ καθίσταται εὐσεβὴς καὶ εἰς τὸν Θεὸν προσεύχεται. Ἀγαπῶντες τοὺς πάσχοντας καὶ τοὺς δυστυχεῖς, ἐπισκεπτόμενοι, βοηθοῦντες αὐτούς, διαπλάττομεν τὴν ψυχὴν ἡμῶν πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ ἔρχεται στιγμὴ καθ' ἣν αἰσθάνεταί τις τὴν ἀνάγκην ὑπερτάτου τινὸς ἔρωτος. Πρὸς τῇ ἐνδομύχῳ τέρψει ἣν ἐν τῇ ἐξασκήσει τοῦ καλοῦ αἰσθάνεταί τις, κατανοεῖ συγχρόνως ὅτι δέον καὶ τέρψεις ὑψηλοτέρας καὶ ἡδονὰς μᾶλλον εὐφρόσυνοι νὰ ὑπάρχωσιν. Ὁπόταν ἡ ψυχὴ εἰς μυστηριώδη τινὰ ὤθησιν, ἣν θείαν τις ν' ἀποκαλέσῃ δύναται, ὑπείκουσα, μόλις τὸ πρῶτον πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὑψώσεως βαδίσῃ βῆμα, ἀκολουθεῖ τὸν ἠθικὸν νόμον, ἁπάντων τῶν ὄντων τῶν ὁποίων χαρακτὴρ ἐστι τὸ νὰ παροτρύνωσιν ἄλληλα καὶ τὰς ὑπερτάτας νὰ ἐπιθυμῶσι προόδους, ὑψοῦται πλέον ἀεννάως, συμπληροῦσα δὲ τέλος τὴν φάσιν τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς, ἀπογεύεται τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων τέρψεων ἃς ὁ ἀφιερῶν πάσας αὐτοῦ τὰς σκέψεις καὶ τὸ ἐξασκούμενον ὑπ' αὐτοῦ ἀγαθὸν πρὸς τὸν Κύριον τοῦ σύμπαντος, αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ γεννωμένας.

Τῆς καρδίας οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροί, οὓς καὶ θανασίμους ἠδυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν, εἰσὶν ὁ ἔρως τῆς εὐζωίας καὶ ἡ φιλαργυρία. Ἐάσωμεν ἐκείνους ὅσοι οὐδὲ εἰς τὸν Θεὸν οὐδ' εἰς τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν πιστεύουσιν, ὅπως ἱδρύσωσιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς αὐτῶν ταύταις τὴν εὐδαιμονίαν καὶ ἀπολαύσωσιν αὐτήν. Ἀλλ' οἱ Πνευματισταὶ ἡμεῖς, καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τὴν εὐζωίαν περιφρονοῦμεν· ὑψηλότεραί εἰσιν αἱ ἡμέτεραι ἐφέσεις· οὐχὶ διὰ τὸ σῶμα· διὰ τὴν ψυχὴν ἐργαζόμεθα· ἡ ἐπιτυχία τῆς εἰς ὑψηλοτέρας σφαίρας ἐπαξίως μεταβάσεώς ἐστιν ὁ διακαὴς ἡμῶν πόθος καὶ ὁ σκοπός. Τοῦτό ἐστι δι' ἡμᾶς μαθηματική τις βεβαιότης· φρονοῦμεν δὲ ὅτι ἐξασκῶν τις τὸ καλὸν καὶ καθιστάμενος ἐνάρετος δύναται μόνον νὰ ἀξιωθῇ τούτων. Ὅταν πλείονα τοῦ δέοντος πρὸς διατροφὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς οἰκογενείας ἡμῶν χρήματα ἔχωμεν, δίδομεν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐκ τοῦ περισσοῦ ὅπερ ἔχομεν, πιστεύοντες ὅτι πάντα τὰ ἐν τῷ κόσμῳ πλάσματα ἀλληλέγγυα ὑπάρχουσι καὶ ἀμοιβαίως ὀφείλουσιν εὐμένειαν, σέβας καὶ ὑποστήριξιν.

Ψυχαὶ καταταρκττόμεναι ὑπὸ τῆς ἀμφιβολίας, μὴ ἀπαυδήσατε· εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς σοφίας· εἶναι ἡ ἰδέα τῆς τοῦ Θεοῦ ὑπάρ-

ξεως ἀρχίζουσα νὰ ὑποφώσκῃ ἐντὸς τῆς ψυχῆς. Θέλετε δὲ νὰ σᾶς εἴπω πῶς δύνασθε ν' ἀπαλλαχθῆτε τοῦ κατατρύχοντος ἡμᾶς σκληροῦ τούτου ἀγῶνος. Ἀγαπᾶτε. Ἄνευ τῆς φιλανθρωπίας οὐκ ἔστι σωτηρία.

VI

Ἡ διάνοια ἀνήκει τῇ ψυχῇ. Ὁ ἐγκέφαλός ἐστι ταμεῖον ἐμπερικλεῖον ἐντὸς τῶν λοβῶν του, τῶν αἰσθήσεων, τὰς ἐντυπώσεις ἀπαράλλακτα ὅπως ἐν τῷ λέβητι ὁ ἀτμὸς ἐμπερικλείει τὴν θερμότητα καὶ ὅπως ἐν τοῖς μυχοῖς αὐτῆς ἡ γῆ ἐναποταμιεύει τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, αἵτινες πληροῦσι τὴν ὕλην ἐκ τῆς γονιμοποιοῦ αὐτῶν ἠλεκτρικότητος. Συμπυκνούμενος ὁ ἀτμὸς, ἀποδίδει τὴν ἀπορροφηθεῖσαν θερμότητα ὅπως παραγάγῃ τὴν δύναμιν.

Ἡ γῆ ἀποδίδει τὴν συλλεγεῖσαν ἠλεκτρικότητα, παράγουσα τὴν ζωήν·

Ὁ δ' ἐγκέφαλος παραχωρεῖ τὰς ἐντυπώσεις ἃς ἐδέχθη ὅπως παραγάγῃ τὰς ἰδέας ἃς συλλαμβάνει καὶ κρίνει ἡ ψυχή.

Ἡ κρίσις ἐστὶν ἰδιότης τῆς ψυχῆς. Τούτου ζωηροτέραν τινὰ εἰκόνα δυνάμεθα νὰ χαράξωμεν.

Ὁπόταν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν διανοίγωνται πρὸ μιᾶς τῶν μαγευτικῶν ἐκείνων τῆς φύσεως εἰκόνων, αἵτινες μεθύουσι τοῦ ποιητοῦ καὶ τοῦ φιλοσόφου τὴν ψυχὴν, ἡ εἰκὼν ἐκείνη ἀπορροφᾶται ὑπὸ τοῦ χιτῶνος τοῦ ὀφθαλμοῦ ἡμῶν καὶ φωτογραφεῖται ἐντὸς αὐτοῦ. Κατόπιν ἀφοῦ κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ καταβάλωμεν προσπάθειάν τινα ὅπως ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀνακαλέσῃ ἐν τῇ μνήμῃ τὸ εἶδος τῆς εἰκόνος ἐπανέρχεται αὕτη κατὰ τὴν ἡμετέραν θέλησιν. Ὁ ἀμφιβληστροειδὴς χιτὼν ἐναπεταμείευσε τὴν εἰκόνα.

Ἡ μνήμη ἐστὶν ἰδιότης τῆς ψυχῆς.

Ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ἐπίσης ὄργανον αὐτῆς λεπτοφυέστερον τοῦ ὀργάνου τῆς ὁράσεως, τὸ τελειότατον τῶν ὀργάνων ἐν τῇ ποιότητι τῆς ψυχῆς, ὅπερ ἐμπεριέχει τὰς ἰδέας. Ἐνταῦθα ἀναγκαζόμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο εἴδη ἰδεῶν, ἐκείνας ὅσοι προσγίνονται ἡμῖν διὰ τῶν αἰσθήσεων μέσον τοῦ ἐγκεφάλου πρῶτον, καὶ δεύτερον ἐκείνας τὰς ὁποίας ἐμφύτους ἢ ν ο ο ύ μ ε ν α τοῦ Κ α ν τ ί ο υ (1) καλοῦσιν· αἱ τελευταῖαι αὗται εἰδικῶς τῇ ψυχῇ ἀνήκουσιν καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀναμνήσεις προηγουμένης τινὸς ὑπάρξεώς εἰσιν. Ἡ ψυχὴ συλλαμβάνει τὰς ἰδέας ταύτας, στρέφει καὶ περιστρέφει αὐτὰς, διαιρεῖ καὶ ἀνακαλεῖ, τὰς ἀναλύει καὶ τέλος ἀφομοιοῖ αὐτὰς πρὸς ἑαυτήν.

Ἡ ψυχὴ λοιπὸν νοεῖ, μέμνηται καὶ κρίνει. Πάντα δὲ ταῦτα ἐκτελεῖ διά τινος προσπαθείας τῆς θελήσεως αὐτῆς. Παραθέτομεν τὰ δύο ταῦτα θεωρήματα

1ον. Ἡ ψυχή ἐστι θέλησίς τις. Ἐφ' ὅσον ἡ θέλησίς ἐστιν ἰσχυροτέρα τόσῳ περισσοτέραν ἔχει τις ἰσχύν· ἐφ' ὅσον δὲ πλειοτέραν ποιεῖται τὴν χρῆσιν τῆς θελήσεως διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἀγαθοῦ δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι τοσούτῳ καὶ ἡ ψυχή ἐστι μᾶλλον ἀνεπτυγμένη.

2ον. Ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὄργανόν τι. Ἐφ' ὅσον ἡ κατασκευὴ αὐτοῦ ἐστιν ὑγιὴς καὶ ἐντελὴς, τόσον αἱ ἐντυπώσεις εἰσὶ ζωηρότεραι, καὶ περισσοτέρας παρέχει ἰδέας· ἀναπτύσσει τὴν εὐκαμψίαν τῶν δακτύλων, ὁ ζωγράφος τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ ὄμματος, ὁ γυμναστὴς τὴν μυωνικὴν αὐτοῦ ἰσχύν.

Τὸ ἀξίωμα «πνεῦμα ὑγιὲς ἐν σώματι ὑγιεῖ» οὐδόλως ἐστὶν ὀρθόν· διότι ὑπάρχουσι ψυχαὶ ἰσχύος καὶ θελήσεως ἡρωϊκῆς αἵτινες ὑφίστανται φυσικὰς συμφορὰς καὶ σκληρὰς ἀσθενείας. Ἀλλὰ μόνον ὅταν ὁ ἐγκέφαλος, τὸ εἰδικὸν τοῦτο ὄργανον, ἀποκαταστῇ ἀδρανὴς, ἡ ψυχὴ ἀδυνατεῖ πλέον νὰ

(1) Σ. Μ. Ἐμμανουὴλ Κάντιος, Γερμανὸς φιλόσοφος γεννηθεὶς τῷ 1724 ἐν Κενισβέργῃ ἀπέθανε τῷ 1804 ἐν τῇ γενεθλίᾳ χώρᾳ. Ἐπρέσβευεν εἶδος ἐννοιῶν ἐμφύτων καὶ ἐκ τῆς συνειδήσεως ἀμέσως ἡμῖν προσγινομένων. Ἐκ τούτων δὲ τὴν ἰδέαν τοῦ καθήκοντος ἐκύρηττεν ὡς βάσιν τῆς ἠθικῆς. Ἡ ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας ἀποκαλεῖ τὴν τάξιν ταύτην τῶν ἰδιῶν **Νοούμενα τοῦ Καντίου.**

χρησιμοποιήσῃ τὴν χρῆσιν τῶν αἰσθήσεων· δὲν ἔχει πλέον ἐντυπώσεις καὶ ἰδέας καὶ ἑπομένως οὐδὲ ὕλην ὅπως ὑποβάλῃ αὐτὴν εἰς τὴν κρίσιν ἐφ' ὅσον μετὰ τοῦ σώματός ἐστιν ἡνωμένη. Μένει τότε αὐτῇ μόνον ἡ θέλησις ἥτις δὲν δύναται νὰ ἔχῃ σχέσιν εἰ μὴ μετὰ τῆς ὑλικῆς ζωῆς, τῆς ζωϊκῆς δυνάμεως.

Ὁπόταν ἐν τῷ παραλυτικῷ καταστῇ ἄχρηστον τὸ νευρικὸν σύστημα τῆς κινήσεως, δὲν δύναται πλέον οὗτος νὰ βαδίσῃ.

Ὁ κωφὸς ἀπολέσας τὴν χρῆσιν τοῦ ἀκουστικοῦ τυμπάνου δὲν δύναται ν' ἀκούσῃ.

Ἡ δὲ ψυχὴ ἀδυνατεῖ νὰ κρίνῃ καὶ να σκέπτηται ὅταν ἡ χρῆσις τοῦ ἐγκεφάλου αὐτῆς καταστῇ ἀδύνατος.

VII

Βλέπομεν δὲ ὅτι ἡ διάνοια διὰ τῆς ἐργασίας ἀναπτύσσεται. Ὑπάρχουσιν — Εἴμεθα περὶ τούτου βέβαιοι. Αἱ δηλώσεις τῶν Πνευμάτων ἔνια τῶν ὁποίων ἐπιπόλαια καὶ ἐλαφρὰ ἀρνοῦνται τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν πραγματικότητα, δίδουσιν ἡμῖν τὰς πειστικωτέρας τούτων ἀποδείξεις·—ὑπάρχουσι, λέγω, ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σφαίρας ψυχαὶ ὑποδεέστεραι καὶ ψυχαὶ ὑπέρτεραι, τουτέστιν ἡ πλανητικὴ ζωή ἐστιν ἄπειρός τις κλίμαξ οὔτε τέλος οὔτ' ἀρχὴν δι' ἡμᾶς ἔχουσα καὶ τῆς ὁποίας αἱ βαθμίδες εἰσὶ πυκνότεραι καὶ πολυπληθέστεραι ἢ αἱ ἀπειράριθμοι γραμμαὶ ἃς βλέπομεν ὁπόταν ἀναλύωμεν ἡλιακήν τινα ἀκτῖνα Εἶναι ἡ κλίμαξ τοῦ Ἰακὼβ. Εἰς τὰς ὑψηλὰς ψυχὰς, ἐννοῶ ἐκείνας ὅσαι διὰ τῆς ἐργασίας πολλὰς ἀπέκτησαν γνώσεις, ἀνήκει ἡ εὐδαιμονία ἂν οὐχὶ νὰ κατανοῶσι ἀλλὰ νὰ φαντάζωνται οὐχ ἧττον αὐτόν. Ὁ Θεὸς ἐκδηλοῦται εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἱκετεύει καὶ ἀναζητεῖ αὐτόν. Ἐστὶ δὲ τοῦτο ἀμοιβή τις ἐπιδαψιλευομένη εἰς τὴν ἀκούραστον θέλησιν καὶ τὴν σύντονον ἐργασίαν.

VIII

Συγκεφαλαιοῦμεν τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα.

Οὐσιωδῶς ἡ ψυχὴ σχηματίζεται ἐκ δύο ἰδιοτήτων τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας· ἀμφότερα δὲ ταῦτα τὰ συστατικὰ τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὁδηγοῦσιν.

Οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἡ θέλησις τοῦθ' ὅπερ παριστᾷ ἡμῖν τὸ ὡραῖον τοῦ Βάκωνος ἀπόφθεγμα· Βούλεσθαι ἴσον τὸ δύνασθαι.

Ἡ ἀνάπτυξις τῶν δύο αὐτῆς ἰδιοτήτων ἐστὶν ἡ ἀποστολὴ αὐτῆς. Καὶ ἀναπτύσσει μὲν τὴν καρδίαν διὰ τῆς ἀγάπης, διὰ τῆς ἐργασίας δὲ τὴν διάνοιαν.

Ὁ ἐγκέφαλός ἐστι δοῦλος αὐτῆς. Εἶναι ἰδιαίτερον καὶ μοναδικὸν ὄργανον ὅπερ τῇ μεσολαβήσει τῶν αἰσθήσεων παρέχει τῇ ψυχῇ τὰς ἰδέας ἵνα ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν κρίσιν αὐτῆς.

Ἡ ψυχὴ ἐνσαρκουμένη διὰ νέαν τινὰ ὕπαρξιν ἐπανέρχεται μεθ' ὅλων τῶν παθῶν καὶ τῶν ἐλαττωμάτων ὅσα δὲν κατόρθωσε ν' ἀποβάλῃ· ἐὰν ὑπῆρξεν ἀσθενὴς, ἐπανέρχεται τοιαύτη μετὰ μείζονος ὅμως ἰσχύος ἐὰν ἐξέμαθε νὰ κατανικήσῃ τὴν ἀσθένειαν ἐκείνην· καὶ μετὰ πλειοτέρας πρὸς τὰς ἐπιστήμας εὐφυΐας ἐὰν αὗται ὑπῆρξαν ἄλλοτε τὸ ἀντικείμενον τῶν σπουδῶν αὐτῆς.

Ἑνὶ λόγῳ ἡ ψυχὴ διαμορφοῦται ἀφ' ἑαυτῆς. Ὁ δὲ Θεὸς τὴν βοηθεῖ μόνον.

6 Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ Πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

7. Προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί· δοκοῦσι γὰρ, ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται.

19. Μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι·

20. Θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

22. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. (Ματθαῖος, κεφαλ. 6.)

(Revue Spirite) 17 10βρίου 1877.

Φ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ.

ΓΕΩΠΟΝΙΚΑ

—

ΦΥΣΙΚΑΙ ΚΑΙ ΧΗΜΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΕΩΠΟΝΟΝ.

—

Περὶ ἑνώσεως τῶν σωμάτων, περὶ κρυστάλλων, περὶ εἰδικοῦ βάρους, περὶ ἀμετάλλων ἢ μεταλλοειδῶν σωμάτων καὶ ἰδίως περὶ ὀξυγόνου.

Εἴδομεν εἰς ἄλλο φυλλάδιον, καλὲ ἀναγνῶστα, τί εἶναι ἡ χημεία καὶ ποῖα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ ἁπλᾶ σώματα ἢ στοιχεῖα· εἴπομεν ἐκεῖ ὅτι ταῦτα ἑνοῦνται μεταξύ των κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ ὡρισμένας ποσότητας καὶ περιστάσεις, καὶ σχηματίζουσιν ἄλλα σώματα, λεγόμενα σύνθετα καὶ ἔχοντα ἰδιότητας, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον τὰ ἑνωθέντα μεταξύ των σώματα, καὶ ὅτι ἡ ἑνωτικὴ τάσις τῶν σωμάτων αὐτῶν ὠνομάσθη χημικὴ συγγένεια, ἥτις, ἂν καὶ παράγει διὰ τῆς ἑνώσεως δύω ἁπλῶν σωμάτων ἓν σύνθετον, διαλύει τὸ σύνθετον τοῦτο σῶμα, ὅταν τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν παρήχθη, τεθῶσιν εἰς συνάφειαν μετ' ἄλλων ἁπλῶν σωμάτων ἐχόντων περισσοτέραν σχέσιν πρὸς αὐτά.

Τὰ σώματα ἐν γένει ἑνοῦνται κατὰ τρεῖς τρόπους·

Α'.) Ἁπλοῦν πρὸς ἁπλοῦν· ὡς λόγου χάριν ἐν τῇ ἑνώσει τοῦ ὀξυγόνου μετὰ τοῦ θείου πρὸς παραγωγὴν θειϊκοῦ ὀξέος (κοινῶς σπίρτου τοῦ βιτριολίου), καὶ ἐν τῇ ἑνώσει τοῦ σιδήρου μετὰ τοῦ ὀξυγόνου εἰς παραγωγὴν ὀξειδίου τοῦ σιδήρου (δηλαδὴ σκωρίας τοῦ σιδήρου).

Β'.) Διπλοῦν πρὸς διπλοῦν· ὡς ἐν τῇ ἑνώσει τῶν δύω ἀνωτέρω πρὸς παραγωγὴν θειϊκοῦ σιδήρου, (κοινῶς χαλκάνθη, ἅλας βιτριολίου).

Γ'.) Τριπλοῦν πρὸς τριπλοῦν· ὡς ἐν τῇ παραγωγῇ τῶν λεγομένων διπλῶν ἁλάτων.

Τί δὲ ὀνομάζεται ὀξὺ καὶ τί βάσις, καὶ τί προσέτι ἅλας, θέλεις, καλέ μου ἀναγνῶστα, τὸ μάθει μετ' ὀλίγον.

Διὰ νὰ γείνῃ δὲ ἡ ἕνωσις τῶν διαφόρων σωμάτων, ἁπλῶν ἢ συνθέτων, πρέπει ταῦτα νὰ ἔχωσι τάσιν πρὸς τὸ ἑνοῦσθαι μεγάλην. Συνενεργοῦσι δὲ εἰς τὴν ἕνωσιν τῶν σωμάτων ποικιλοτρόπως καὶ κατὰ διαφόρους βαθμούς, α'.) ἡ θερμότης, β'.) τὸ φῶς καὶ γ'.) ὁ ἠλεκτρισμός.

Σώματά τινα ἁπλᾶ, ἢ σύνθετα, ὁσάκις μεταβαίνουσιν ἀπὸ ῥευστὴν ἢ ἀερώδη κατάστασιν εἰς στερεάν, λαμβάνουσι κανονικὸν καὶ συμμετρικὸν σχῆμα συγκείμενον ἐξ ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν καὶ ὡρισμένων γωνιῶν· τὰ τοιουτοτρόπως μεταμορφωθέντα σώματα ὀνομάζονται κρύσταλλα· διὰ νὰ μεταβληθῶσι δὲ εἰς κατάστασιν κρυστάλλων τὰ κρυσταλλώσιμα σώματα πρέπει ἢ νὰ διαλυθῶσιν ἐν τῷ ὕδατι, ἢ νὰ τακῶσι διὰ τοῦ πυρὸς καὶ νὰ ἀφεθῶσιν ἐν ἠρεμίᾳ.

Πάντα τὰ σώματα ἔχουσι βάρος καὶ δύνανται νὰ ζυγισθῶσιν· ὀνομάζομεν δὲ εἰδικὸ βάρος τὸ ἄνισον βάρος δύω ὄγκων ὁμοίου μεγέθους· οὕτω λ. χ. ἐὰν ζυγίσωμεν μίαν σφαῖραν μολύβδου καὶ ἄλλην σφαῖραν θείου ἰσομεγέθη μὲ αὐτήν, θέλομεν εὑρεῖ μεγάλην μεταξύ των διαφορὰν ὡς πρὸς τὸ βάρος· λέγομεν λοιπὸν ὅτι τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ μολύβδου εἶναι κατὰ τοσοῦτον μεγαλήτερον τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ θείου. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σώματα ἐν γένει δὲν εἶναι μόνον στερεά, ἀλλὰ τινὰ τούτων εἶναι εἰς ὑγρὰν κατάστασιν, τινὰ δὲ εἰς ἀερώδη, ἐκ συνθήκης οἱ χημικοὶ παρεδέχθησαν ὡς μονάδα συγκρίσεως διὰ μὲν τὰ εἰς ὑγρὰν κατάστασιν τὸ ἀπεσταγμένον ὕδωρ εἰς θερμοκρασίαν τεσσάρων βαθμῶν ἄνω τοῦ μηδενός, διὰ δὲ τὰ εἰς ἀερώδη κατάστασιν τὸ βάρος τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος. Οὕτως ἐὰν πληρώσωμεν ἀγγεῖον περιέχον 100 δράμια ὕδατος, καὶ ἀγγεῖον ἴσης χωρητικότητος μὲ ὑδράργυρον, καὶ θέσωμεν ἐπὶ τῆς ζυγοῦ, θέλομεν ἴδει ὅτι ὁ ὑδράργυρος ζυγίζει 1350

δράμια, τουτέστι τὸ εἰδικὸν βάρος τοῦ ὑδραργύρου εἶναι δεκατρεῖς καὶ ἡμίσειαν φορὰς βαρύτερον τοῦ εἰδικοῦ βάρους τοῦ ὕδατος.

Τὰ 65 μέχρι τοῦδε στοιχεῖα, ἡ ἁπλᾶ σώματα, τὰ ὁποῖα, ἀναγνῶστα μου, γνωρίζεις, διότι σοὶ τὰ ἀπηρίθμησα, διῃρέθησαν ὑπὸ τῶν χημικῶν εἰς μ έ τ α λ λ α, καὶ εἰς ἀ μ έ τ α λ λ α ἢ μ ε τ α λ λ ο ε ι δ ῆ καὶ ἀμέταλλα μὲν ἢ μεταλλοειδῆ θεωροῦνται παρ' αὐτῶν τὰ ἀκόλουθα 15 στοιχεῖα, ἤτοι

1 Ὀξυγόνον	9 Χλώριον
2 Ὑδρογόνον	10 Βρώμιον
2 Ἄζωτον	11 Ἰώδιον
4 Θεῖον	12 Φθόριον
5 Σελήνιον	13 Ἄνθραξ
6 Τελλύριον	14 Βόριον καὶ
7 Φωσφόρον	15 Πυρίτιον
8 Ἀρσενικὸν	

Ἐκ τούτων τῶν σωμάτων τὸ ὀξυγόνον, ὑδρογόνον, ἄζωτον, χλώριον καὶ φθόριον εἶναι εἰς ἀερώδη κατάστασιν, τὸ βρώμιον εἰς ῥευστήν· τὸ δὲ θεῖον, σελήνιον, τελλύριον, φωσφόρον, ἀρσενικὸν, ἰώδιον, ἄνθραξ, βόριον καὶ πυρίτιον εἰς στερεάν. Ἐκ τῶν σωμάτων τούτων, καθὼς καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν μετάλλων πρέπει ὁ γεωπόνος νὰ γνώσκῃ τινὰ ὅσα δηλ. εἴτε εἰς ἁπλῆν κατάστασιν, εἴτε εἰς διαφόρους ἑνώσεις τῷ εἶναι χρήσιμα διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν γαιῶν του, διὰ λίπανσιν τῶν ἀγρῶν του, τὴν περιποίησιν τῶν κτηνῶν του καὶ τὴν εὐόδωσιν πάσης ἄλλης του ἐργασίας.

Σήμερον δὲ ἐπιχειροῦμεν νὰ σοὶ δώσωμεν, ἀναγνῶστα, ἰδέαν τινά,

Περὶ τοῦ ὀξυγόνου

Τὸ ὀξυγόνον εἶναι ἀέριον διαφανὲς, ἄνευ χρώματος, γεύσεως, ἢ ὀσμῆς τινος, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε δι' ὅλων τῶν γνωστῶν μέσων δὲν κατώρθωσαν οἱ χημικοὶ νὰ μεταβάλωσιν οὔτε εἰς ῥευστὴν οὔτε εἰς στερεὰν κατάστασιν.

Εἶναι, ὡς ἀλλαχοῦ εἴπομεν, ἓν τῶν σπουδαιοτέρων συστατικῶν τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος καὶ διακρίνεται τῶν λοιπῶν ἀερίων ἐκ τοῦ ὅτι πάντα τὰ σώματα, τὰ δυνάμενα νὰ καῶσι, καὶ καίονται ἐντὸς αὐτοῦ ταχύτατα καὶ ἀναφλέγονται μετὰ λάμψεως καὶ θερμότητος μεγάλης. Ἕνεκα λοιπὸν τῆς ἰδιότητος τοῦ ὑπάρχοντος ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὀξυγόνου καίονται ἐν ὑπέθρῳ ὅλα τὰ καύσιμα σώματα.

Τὸ ὀξυγόνον ἑνοῦται κατὰ διαφόρους βαθμοὺς μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων στοιχείων, ἐκτὸς τοῦ φθορίου, αἱ δὲ ἑνώσεις του καλοῦνται ὀ ξ έ α καὶ β ά σ ε ι ς· καὶ ὀξέα μὲν ἰδίως καλοῦνται αἱ ἑνώσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν μεταλλοειδῶν ἢ ἀμετάλλων στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἀνωτέρω ὠνομάσαμεν· βάσεις δὲ καλοῦνται αἱ κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἑνώσεις αὐτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν 50 ἁπλῶν σωμάτων, τὰ ὁποῖα ὠνομάσαμεν μέταλλα. Ἐκ δὲ τῆς ἑνώσεως τῶν ὀξέων μετὰ τῶν βάσεων ἀποτελοῦνται ἄλλα σύνθετα σώματα, καλούμενα ἅλατα.

Αἱ ἑνώσεις τοῦ ὀξυγόνου γίνονται εἴτε ὑπὸ τὴν συνήθη ἀτμοσφαιρικὴν θερμοκρασίαν, εἴτε ὑπὸ ἀνωτέραν· ὅταν ἡ ἕνωσις αὐτοῦ μετ' ἄλλων σωμάτων γίνηται βαθμηδὸν καὶ βραδέως, τότε καλεῖται ὀ ξ ε ί δ ω σ ι ς, ὅταν δὲ γίνηται τάχιστα καὶ μετὰ θερμότητος καὶ λάμψεως, τότε καλεῖται κ α ῦ σ ι ς καὶ ἀ ν ά φ λ ε ξ ι ς. Ἐπιστεύετο πρότερον ὅτι τὸ καιόμενον σῶμα καταστρέφεται ἐντελῶς, ἀλλὰ σήμερον ἡ ἐπιστήμη ἀποδεικνύει ὅτι πᾶσα καῦσις εἶναι χημικὴ ἕνωσις τοῦ ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι ὀξυγόνου μετὰ τοῦ καιομένου σώματος, πρὸς παραγωγὴν τρίτου, ἔχοντος τὸ βάρος καὶ τοῦ ὀξυγόνου καὶ τοῦ καέντος σώματος. Ἐκεῖ λοιπὸν ὅπου ἄλλοτε ὁ ἄνθρωπος ἔβλεπε τὴν καταστροφὴν, ἐκεῖ τώρα βλέπει δημιουργίαν.

Τὸ ὀξυγόνον εἶναι τὸ εὐεργετικώτερον στοιχεῖον διὰ τὰ ζῶα· ἐὰν αὐτὸ πρὸς στιγμὴν λείψῃ, πᾶσα ζωὴ παύει. Ὅσον ὅμως εἶναι ὠφέλιμον διὰ τὴν ζωὴν συγκερασμένον μετ' ἄλλων στοιχείων, τοσοῦτον εἶναι ὀλέθριον μεμονωμένον καὶ ἐν καθαρᾷ καταστάσει. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ πάνσοφος δημιουργὸς συνεκέρασεν αὐτὸ μετὰ τοῦ ἀζώτου καὶ τοῦ ἀνθρακικοῦ ὀξέος ἐν τῷ ἀτμοσφαιρικῷ ἀέρι, ὅπως, εἰσερχόμενον εἰς τοὺς πνεύμονας τῶν ζώων, ὀξειδόνῃ τὸ μέλαν φλεβικὸν αἷμα μεταβάλλον αὐτὸ εἰς ἀρτηριακὸν, χρήσιμον πρὸς θρέψιν τοῦ σώματος.

Ἡ καῦσις τῶν σωμάτων διὰ τοῦ ὀξυγόνου γίνεται συχνάκις λίαν βραδέως καὶ ἄνευ φλογός, καὶ τότε καλεῖται σῆψις. Διάφοροι φυτικαὶ οὐσίαι, οἷον, φλοιοί, φύλλα, καρποὶ κτλ. ἐνεργείᾳ τοῦ ὀξυγόνου σήπονται βραδύτερον ἢ ταχύτερον, διότι ὁ ἐν αὐτοῖς εὑρισκόμενος ἄνθραξ καίεται βαθμηδόν· διὰ τοῦτο καὶ εἰς ὅλας τὰς σηπομένας ὀργανικὰς οὐσίας, ὡς λ.χ. τὴν κόπρον, τὰ ξηρὰ φύλλα, κτλ. ἀναπτύσσεται πολλάκις μεγάλη θερμότης καὶ ἀνθρακικὸν ὀξύ, δυνάμενα νὰ βλάψωσι πολὺ τὰ φυτά, ἐὰν ὁ ἄπειρος γεωργός, ἢ δενδροκόμος θελήσῃ πρωΐμως νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῶν.

Οἱ χημικοὶ ἐξάγουσι τὸ ὀξυγόνον ἀποχωρίζοντες αὐτὸ ἐκ διαφόρων σωμάτων, μεθ' ὧν σχηματίζει ὀξείδια καὶ ἄλλα σύνθετα σώματα· προτιμῶσι δὲ ἰδίως πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν τὸ ὀξείδιον τοῦ ὑδραργύρου, τὸ χλωρικὸν κάλυ καὶ τὸ ὑπεροξείδιον τοῦ Μαγγανησίου,

Τὸ ὀξυγόνον ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ ἄγγλου Πριστλεΰου κατὰ τὸ 1774. Αἱ δὲ μετὰ τὴν ἀνακάλυψίν του σπουδαὶ καὶ παρατηρήσεις ἐπ' αὐτοῦ, ἰδίως δὲ αἱ περὶ τοῦ Γάλλου χημικοῦ Λαβοαζιέρου καί τινων ἄλλων, προήγαγον μεγάλως τὴν χημικὴν ἐπιστήμην.

ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΗΣ ΦΙΛΟΠΤΩΧΟΥ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ.

Δημοσιεύομεν ὡς ἕπεται τὸν ἀξιανάγνωστον καὶ συγκινητικώτατον λόγον ὃν ἡ Α. Σ ὁ μητροπολίτης Νικομηδείας κ. Φιλόθεος Βρυέννιος ἐξεφώνησε τὴν 11 Δεκεμβρίου ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν ἐγκαινίων τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς ἐν Περαίᾳ Φιλοπτώχου τῶν Κυριῶν Ἀδελφότητος.

Εὐσεβεστάτη ὁμήγυρις,

Φιλανθρώπων ψυχῶν φιλάνθρωπον ἔργον συνεκάλεσεν ἡμᾶς σήμερον ἐνταῦθα· ὑπόθεσις τῆς ἡμετέρας ὁμηγύρεως τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας· τὸ Ἐργαστήριον ὑπάρχει οὗ τὴν θεοφιλῆ τῶν ἐγκαινίων τελετὴν δημοτελῶς μεθ' ἡμῶν ἐπιτελεῖ σήμερον ἡ εὐγενὴς Ἀδελφότης τῶν φιλοπτώχων Ἑλληνίδων Κυριῶν τῆς ἡμετέρας πόλεως. Τὸ ἔργον αὐτῶν, καρπὸς ἀγλαὸς τοῦ ἱερωτάτου τῆς εὐποιΐας καθήκοντος, ἔστι μνημεῖον φιλαδελφίας πάγκαλον καὶ σεβαστόν. Καὶ δὲν εἶναι μὲν τὸ καθίδρυμα τοῦτο, ἤθελεν εἴπει τις, εἰμὴ λιθάριον ἐν μέσῳ τῆς ὑπερηφάνου ταύτης μεγαλοπόλεως, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον εἶναι λιθάριον εὐγενὲς συμβάλλον εἰς τὴν συναρμολόγησιν τοῦ ἀληθοῦς αὐτῆς μεγαλείου καὶ οὐδὲν ἧττον τεκμηριοῦν ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ δὲν ἐλλείπουσι καρδίαι εὐγενεῖς, ἀναπνέουσαι ἐν αἰθεριωτέρᾳ ἀτμοσφαίρᾳ ὑψηλοτέρων καὶ ἱερωτέρων αἰσθημάτων. Καὶ ἀληθῶς τίς ὁ προορισμὸς τοῦ Ἐργαστηρίου τούτου; Τὸ Ἐργαστήριον τοῦτο ᾠκοδομήθη ὅπως αἱ ἐν αὐτῷ συντρέχουσαι ἐνδεεῖς οἰκογένειαι πορίζωνται διὰ τῆς ἐργασίας τὸν ἐπιούσιον ἄρτον. Ἐπιτραπήτω μοι λοιπὸν ὅπως χαιρετήσω κἀγὼ διὰ βραχέων τὴν φαιδρὰν ταύτην πανήγυριν, ἣν εὐλόγως, νομίζω, δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν πανήγυριν τῆς φιλανθρωπίας.

Κύριοι καὶ Κυρίαι. Ὅ,τι πρὸ πάντων συγκινεῖ τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν καὶ τὴν συμπάθειαν αὐτῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπισπᾶται, εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ δυστυχία. Ἡ δυστυχία εἶναι, ὡς γνωστόν, λέξις γενικὴ καὶ ἀόριστος· ἐὰν ὁρίζοντες εἰδικεύσωμεν αὐτήν, παρίστανται ὑπὸ τὰ ὄμματα ἡμῶν πᾶσαι αἱ τάξεις τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, πρὸς ἃς ἡ καρδία ἡμῶν αἰσθάνεται ἑαυτὴν οὕτως ἢ ἄλλως παθαινομένην καὶ πρὸς ἀντίληψιν καὶ ἀνακούφισιν αὐτῶν οἱανδήποτε ὠθουμένην. Καὶ τῳόντι, τίς ἄλλος παρὰ μόνον τὸν ἀπάνθρωπον καὶ σκληροκάρδιον δύναται νὰ μείνῃ ἀπαθὴς ὅλως καὶ ἀνάλγητος κατενώπιον τῶν πολλῶν καὶ παντοίων θλιβερῶν σκηνῶν, αἵτινες ἀλληλοδιαδόχως παρέρχονται πρὸ ἡμῶν ὅπως ἐπιδείξωσιν ἡμῖν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου τὴν δυστυχίαν;

Ἀναντίρρητον ὡσαύτως ὑπάρχει ὅτι καί-

τοι τὰ πολλὰ καὶ ποικίλα καὶ τὸν βαθμὸν διαφέροντα δυστυχήματα τῆς ἀνθρωπότητος εἰς δύο ἀνάγονται ἀρχικὰς αἰτίας, καίτοι τὰ μέν εἰσιν, ὡς ἔλεγον ἤδη καὶ οἱ ἀρχαῖοι, ἐκ τῶν ἐφ' ἡμῖν, τὰ δὲ ἐκ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν· τουτέστι τὰ μὲν ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς θελήσεως ἡμῶν καί εἰσιν ἀποτελέσματα τῆς τοιᾶσδε ἢ τοιᾶσδε χρήσεως τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας, τὰ δέ εἰσιν ὅλως ἀνεξάρτητα τῆς ἡμετέρας βουλήσεως—ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡ εὐσυμπάθητος καρδία συνῳδὰ πρὸς τὸν ἔμφυτον καὶ θεῖον νόμον τοῦ ἐλέους οὐδεμίαν ποιεῖται διάκρισιν τῶν οὕτως ἢ ἄλλως δυστυχούντων καὶ ἐπιθυμεῖ, εἰ δυνατὸν, ἐπίσης πρὸς πάντας νὰ ὀρέξῃ χεῖρα βοηθείας. Ἐνθυμεῖσθε βεβαίως πῶς ἀπεκρίθη ἤδη ὁ ἕτερος τῶν δύο μεγάλων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος φιλοσόφων πρὸς τὸν ὑποδείξαντα αὐτῷ ὅτι ὁ ὑπ' αὐτοῦ ἐλεούμενος ἀνάξιος ὑπῆρχε τῆς συμπαθείας αὐτοῦ «οὐ τὸν τρόπον, εἶπεν, ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπον ἠλέησα» (Διογ. Λαερ. ἐν βίῳ Ἀριστοτ. σελ. 203 ἐκδ. Σπυρίδ. Βλαντῆ). Ὁριστικῶς δὲ τὰ περὶ τούτων ἐντέλλεται ἡμῖν τὸ φιλάνθρωπον καὶ θεῖον πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὑπομιμνῆσκον ἡμῖν ἐπὶ τῶν δυστυχούντων καὶ τῆς παρ' ἡμῶν βοηθείας χρῃζόντων τὸ παράδειγμα τοῦ οὐρανίου Πατρὸς, ὅστις χρηστός ἐστι καὶ οἰκτίρμων πρὸς πάντας (Λουκ. ς', 27—36, Ματθ. Ε', 44—48 καὶ ἀλλαχοῦ).

Εἰς τὴν τάξιν τῶν δυστυχούντων καὶ ἀξίων ἐλέους δὲν ὑπάγονται ὁμολογουμένως οἱ κατ' ἐπίφασιν τοιοῦτοι, οἱ δυστυχίαν ὑποκρινόμενοι, καὶ τὴν εὐποιίαν τῆς κοινωνίας παντοιοτρόπως ἐκμεταλλευόμενοι· οὗτοί εἰσιν οὐ μόνον ἀνάξιοι ἐλέους, ἀλλὰ καὶ ἀξιόποινοι. Τοιοῦτοι δέ εἰσι καὶ οἱ δυνάμενοι ἐργάζεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἐργαζόμενοι, περὶ ὧν ἤδη ὁ μακάριος ἀπόστολος Παῦλος εἶπεν· «εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω» (Β', Θεσσ. γ', 10)

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχουσι καὶ γνωστὰ καὶ ὁμολογούμενα τυγχάνουσι παρὰ πᾶσιν, ἀλλ' ἐὰν ἤδη λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅση μὲν ἡ πενομένη ὀρφανία καὶ ἡ χηρεία καὶ αἱ ἀπρόοπτοι καταστροφαί, ὅσον δὲ τὸ γῆρας καὶ αἱ παντοῖαι νόσοι, αἱ κατατρύχουσαι τὰς τάξεις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, καὶ ὑπολογήσωμεν τὴν ἄμετρον δαπάνην ὅση ἀπαιτεῖται εἰς περιποίησιν αὐτῶν· ἐὰν ἀποβλέψωμεν πρὸς τὸ γιγάντιον ἀληθῶς ἔργον τῆς περιθάλψεως τῆς πασχούσης ἀνθρωπότητος, καὶ ἐκ τῆς θεωρίας θελήσωμεν νὰ κατέλθωμεν εἰς τὴν πρᾶξιν, ἐκ τοῦ αἰσθήματος εἰς τὸ ἔργον, εὐθὺς αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην τῆς ρυθμίσεως καὶ συστηματοποιήσεως τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δέον ν' ἀνακουφίζηται ὁπωσδήποτε ἡ πάσχουσα ἀνθρωπότης. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ μόνον διὰ τῆς ἀκριβοῦς διοργανώσεως καὶ συστηματοποιήσεως τοῦ ἔργου τούτου δύναταί πως ἡ κοινωνία νὰ ἔρχηται εἰς βεβαίαν τινὰ καὶ σταθερὰν καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐπικουρίαν τῶν δεομένων, καὶ τὰς ἐπιδρομὰς τῆς κατ' ἐπιφάνειαν πενίας ν' ἀποκρούῃ, ἐμβάλλουσα τὸν ὀβολὸν αὐτῆς εἰς τὴν χεῖρα τῶν ἀληθῶς ἀπόρων καὶ ἐνδεῶν ὄντων. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἐπενοήθησαν κατ' ὀλίγον καὶ συνέστησαν ἐξαιρέτως ἐπὶ τῶν νεωτέρων χρόνων τὰ νοσοκομεῖα, τὰ τυφλοκομεῖα, τὰ γηροκομεῖα, τὰ φρενοκομεῖα, τὰ ὀρφανοτροφεῖα, τὰ λωβοκομεῖα καὶ τὰ πολλὰ ἄλλα τῶν φιλανθρωπικῶν καταστημάτων τὰ εἴδη. Ἐν τούτοις δὲ καὶ τοῖς ὁμοίοις συγκαταλέγονται καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ ἐργαστήρια, ὁποῖον καὶ τὸ ἡμέτερον.

Τὰ ἐργαστήρια ταῦτα γνωστὰ ἤδη πρὸ πολλοῦ ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς πεπολιτισμένῳ κόσμῳ ἦσαν ἄγνωστα ὅλως εἰς τὸν ἡμέτερον· ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ κοινωνία ἡμῶν δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ ἐπιστήσῃ ἐπὶ τέλους τὴν προσοχὴν αὐτῆς καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας καὶ συστήσῃ ἑπομένως καὶ ἑταιρίας φιλεργοὺς καὶ ἐργαστήρια πρὸς χορηγίαν ἐργασίας ἐντίμου εἰς τὰς δι' ἔλλειψιν ἐργασίας πενομένας τάξεις τῆς ἡμετέρας κοινωνίας.

Πόση δὲ ἡ ἀξία καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν τοιούτων ἑταιριῶν καὶ ἐργαστηρίων ἴσως δὲν κατανοεῖ εἰσέτι ἀρκούντως τὸ πολὺ μέρος τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης, ἥτις ἐσυνείθισεν νὰ φορολογῆται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῶν σωματικὴν ἀσθένειαν ἢ ὀργανικήν τινα βλάβην ἐπιδεικνυμένων καὶ τῶν ἀναριθμήτων

ἄλλων ἐπαιτῶν, ὅσοι περιφερόμενοι εἰς τὰς πλατείας καὶ ἀγυιὰς αὐτῆς, καθ' ἑκάστην σχεδὸν στιγμὴν ἐνοχλοῦσιν ἡμᾶς. Ἀλλ' ἂν καὶ τὸ ἔργον δὲν εἶναι εἰσέτι τόσον προσιτὸν, ὡς εἶπον, εἰς τοὺς πολλοὺς, οὐχ ἧττον ὅμως εἶναι ἀξιολογώτατον καὶ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς καὶ συμπαθείας ἄξιον, ἀξία δὲ μυρίων ἐπαίνων ἡ τῶν ἡμετέρων Κυριῶν Φιλόπτωχος Ἀδελφότης ἡ διὰ πολλῶν μόχθων καὶ ζήλου ὄντως εὐαγγελικοῦ κατορθώσασα νὰ συναριθμήσῃ καὶ τοῦτο μετὰ τῶν πολλῶν ἄλλων φιλανθρωπικῶν αὐτῆς ἔργων.

Τίς ἀγνοεῖ, καὶ μάλιστα μετὰ τὰς κρισιμωτάτας ταύτας ἡμέρας, ἃς διερχόμεθα, ὅτι μεταξὺ ὅλων ἐκείνων ὅσα κατηφῆ καὶ τεθλιμμένην παριστῶσι τὴν ὄψιν της ἡμετέρας κοινωνίας εἶναι καὶ ἡ ἔλλειψις τῆς ἐργασίας; Ἐὰν ἀληθῶς κατέλθωμεν εἰς τὰ διάφορα στρώματα τῆς κοινωνίας ἡμῶν καὶ ἐξερευνήσωμεν ἐπισταμένως τὰ αἴτια τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς γυμνότητος αὐτῶν, θέλομεν, πιστεύω, ἀνακαλύψει ὅτι πάμπολλαι οἰκογένειαι, ἵνα μὴ εἴπω αἱ πλεῖσται, πένονται καὶ λιμώττουσι διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐργασίας. Εὔρωστοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ νέοι καὶ νεάνιδες καὶ πάσης ἄλλης ἡλικίας ἄνθρωποι κάθηνται μὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας περίλυποι καὶ πειναλέοι ὄχι βεβαίως διότι εἶνε ὀκνηροί, ὄχι διότι ἀποφεύγουσι τὴν ἐργασίαν, ἔστω καὶ τὴν μᾶλλον βάναυσον καὶ κοπιωδεστάτην, ὄχι διότι προφασίζονται σωματικὴν ἢ ὀργανικήν τινα βλάβην, ἀλλὰ δι' ἔλλειψιν ἐργασίας. Τρέχουσιν ἄνω καὶ κάτω ζητοῦντες ἐργασίαν ὅπως πορισθῶσι τὸν ἐπιούσιον ἄρτον καὶ καλύψωσι τὴν γυμνότητα τοῦ σώματος αὐτῶν, καὶ ἐργασίαν δὲν εὑρίσκουσιν. Τί τούτου σκυθρωπότερον καὶ θλιβερώτερον καὶ τῶν φιλανθρώπων σκέψεων ἀντάξιον; Τίς φιλάνθρωπος ἅμα καὶ νοήμων δὲν βλέπει ὁποῖον καὶ ἡλίκον στάδιον ἐξαιρέτου φιλανθρωπίας ἀνοίγεται καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἐνώπιον τῆς ἡμετέρας κοινωνίας;

Ναὶ, κύριοι καὶ κυρίαι, οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι μεταξὺ τῆς δεινοπαθούσης ἀνθρωπότητος, ὑπάρχει καὶ ἡ τάξις ἡ στερουμένη ἐργασίας, καὶ ὅτι καὶ εἰς τὴν τάξιν ταύτην ὀφείλομεν νὰ παρέχωμεν τὴν ἡμετέραν ὑποστήριξιν καὶ βοήθειαν οὐχ ἧττον ἢ εἰς τὰς λοιπάς. Τὸ ἐπ' ἐμοὶ δὲν πτοοῦμαι μήπως ὑποληφθῶ ὡς ἐκκεντρικός τις καὶ εἰς παραδοξολογίας ἀποκλίνων ἐὰν εἴπω ὅτι πρὸ πάσης ἄλλης τάξεως περὶ αὐτῆς μάλιστα πρέπει νὰ προνοῶμεν καὶ ταύτης νὰ ἐπιμελώμεθα· διὰ τούτου δὲν θέλω βεβαίως νὰ εἴπω ὅτι πάσας μὲν τὰς ἄλλας τάξεις, ὅσαι χρήζουσι τῆς παρ' ἡμῶν βοηθείας, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν εἰς τὴν τύχην αὐτῶν, νὰ συγκεντρώσωμεν δὲ ὅλην ἡμῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐξ ἀεργίας πενομένων· ἄπαγε· ἀλλὰ τοῦτο λέγω ὅπως παραστήσω ὑμῖν ἐμφαντικώτερον ἅμα καὶ συντομώτερον ὁποίας καὶ ὁπόσης μερίμνης εἶναι εὔλογον καὶ δίκαιον καὶ ἀναγκαῖον νὰ ἀπολαύῃ παρ' ἡμῖν καὶ ἡ τάξις αὕτη· διότι τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀληθῶς σπουδαιότατον καὶ οὐδενὸς ἧττον κατεπεῖγον· ὡς δὲ ἐννοῶ αὐτὸ ἐγὼ, διὰ τῆς δεούσης ἐπιμελείας τῆς τάξεως ταύτης οὐ μόνον δὲν ζημιοῦνται αἱ λοιπαὶ, ἀλλὰ τοὐναντίον καὶ κέρδος ἕξουσι καὶ ὄφελος οὐ σμικρὸν καὶ δὴ καὶ μείζονος ἀξιωθήσονται περιποιήσεως, ὃ δὲ πάντων μέγιστον, καὶ τὸ σῶμα τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ὑγιέστερον καὶ εὐρωστότερον ἔσται ἠθικῶς.

Τοὺς λόγους δι' οὓς κρίνω ἀξίαν ἰδιαιτέρας προσοχῆς τὴν τάξιν ταύτην θέλω προσπαθήσει ν' ἀναπτύξω συντόμως, ὅπως μὴ παρενοχλήσω ἐπὶ μακρὸν τὴν ἡμετέραν ἐπιείκειαν. Εἰσὶ δὲ τούτων οἱ κυριώτεροι, οὓς ἐγὼ εὑρίσκω τρεῖς.

Καὶ πρῶτος μὲν λόγος ὑπὲρ τῆς ἀνεξιοπαθούσης ταύτης τάξεως τῆς κοινωνίας εἶναι ὁ τῆς προσγινομένης εἰς αὐτὴν ἀδικίας· οἱ δι' ἔλλειψιν ἐργασίας δυστυχοῦντες δὲν φέρουσι συνήθως ἐφ' ἑαυτῶν ὀργανικήν τινα βλάβην. Οὔτε τυφλοὶ, οὔτε χωλοὶ, οὔτε κυλλοὶ, οὔτε ἀνάπηροι τυγχάνουσιν· εἶναι ἄρτιοι σωματικῶς, οἱ πλεῖστοι δὲ τούτων πρὶν ἢ καταβληθῶσιν ὑπὸ τῆς πολυχρονίου στερήσεως καὶ κακουχίας εἰσὶ καὶ εὔρωστοι καὶ τὴν ὄψιν θαλεροὶ καὶ ἀκμαῖοι. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι τὸ ἐξωτερικὸν συνήθως βλέπουσι καὶ ἐκ τῆς ὄψεως κρίνουσιν, οἱ δυστυχεῖς οὗτοι εἰς

οἱονδήποτε φῦλον καὶ ἂν ἀνήκωσιν οὐδεμιᾶς ἀξιοῦνται βοηθείας, ἀλλ' ἀποπέμπονται μετὰ τῆς συνήθους καὶ τυπικῆς ἐκείνης φράσεως ὕπαγε, Χριστιανέ μου, νὰ δουλεύσῃς, σὺ εἶσαι ὑγιής, οὐδὲν σοὶ λείπει, σὺ καὶ τὴν πέτραν ἐὰν θλίψῃς θὰ ἐκβάλῃ ζωμόν, ὕπαγε, ὕπαγε. Ἀλλά, ποῦ ἀποστέλλομεν τὰ πεινχλέα ταῦτα ὄντα; Ποῦ ἢ πῶς ἆρά γε δύνανται νὰ χορτάσωσι τὴν πεῖναν αὐτῶν τε καὶ τῶν ἀναμενόντων αὐτὰ νεοσσῶν; Τίς θέλει παραμυθήσει τὰς δυστυχεῖς ταύτας ὑπάρξεις; Ὕπαγε νὰ ἐργασθῇς νὰ δουλεύσῃς διὰ νὰ φάγῃς· ἀλλ' ἴσα ἴσα ἡ ἔλλειψις τῆς ἐργασίας ἤγαγεν αὐτὰς ἐνώπιον ἡμῶν. Φλογερὸν τότε δάκρυ καταπίπτει ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν· εἶναι ἀληθὴς μάρτυς τῆς ἐσωτερικῆς θλίψεως καὶ ἀπελπισίας, ἴσως κάμψῃ εἰς ἔλεος τὴν ἄλλως ἐλεήμονα ἐκείνην ψυχήν· ἀλλ' ἀντὶ τούτου κλείεται ἡ θύρα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς δυστυχοῦς· αὕτη δὲ ἀπέρχεται μεμφομένη ἴσως τὴν ἑαυτῆς δυσμοιρίαν ὅτι δὲν ἐγεννήθη φέρουσα καὶ τὰς ἀναντιρρήτους ἐνδείξεις τῆς ἐπαιτείας. Τοῦτο ὅλον δὲν εἶναι μεγάλη ἀδικία προσγινομένη εἰς τὴν τάξιν ταύτην τῶν δυστυχῶν; Καὶ δὲν εἶναι ἆρά γε διὰ τοῦτο ἀξία ἰδιαιτέρας παρ' ἡμῶν προνοίας;

Δεύτερον διὰ τῆς ἰδιαιτέρας προστασίας τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος τάξεως ἄνευ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀπὸ μέρους ἡμῶν ἀναλωμάτων θὰ ἔχωμεν ὀλιγώτερον ἀριθμὸν ἀξίων ἐλέους καὶ βοηθείας. Οἴκοθεν δὲ τοῦτο δῆλον καὶ οὐδεμιᾶς ἐπεξηγήσεως δεῖται· διότι ἀφοῦ μέγα μέρος τῆς ἡμετέρας κοινωνίας πένεται καὶ δεινοπαθεῖ δι' ἔλλειψιν ἐργασίας, ἐννοεῖται ὅτι διδομένης αὐτῷ ταύτης, ἀπαλείφεται τοῦ καταλόγου τῶν δυστυχούντων. Οὕτω δὲ καὶ ὁ ἀριθμὸς τούτων ἐλαττοῦται καὶ ἡμεῖς δὲ παρέχοντες αὐτοῖς ἐργασίαν εἰς οὐδεμίαν σχεδὸν ὑποβαλλόμεθα θυσίαν, ἀλλ' οἰκονομοῦντες τὴν ἐλεημοσύνην ἡμῶν, παρέχομεν αὐτὴν εἰς ἐκείνους, ἀφ' ὧν ἡ δυσμένεια τῆς τύχης καὶ αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ ἐργάζεσθαι ἀφήρπασεν, ἑπομένως τοιουτοτρόπως καὶ οἱ παντάπασι δυστυχεῖς μείζονος ἐπιμελείας καὶ περιθάλψεως ἀξιωθήσονται. Τοὐναντίον δὲ μὴ ὑπαρχούσης ἢ μὴ χορηγουμένης ἐργασίας, οὐ μόνον οὐδαμῶς μειοῦται, ἀλλὰ καὶ περισσεύει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμετέρων δυστυχῶν. Καὶ τί εἶναι παρακαλῶ, ἐκεῖνο δι' οὗ συνήθως καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν δυστυχῶν ἐπὶ τῆς γῆς; ποῖον ἄλλο εἰμὴ ἡ ἔλλειψις τῆς ἐργασίας, ἑπομένως ἡ στέρησις τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου; Ἄνθρωποι δὲ παντάπασιν ἄποροι καὶ ἐργασίας ἐστερημένοι ποῦ ἀλλαχοῦ θέλουσι καταφύγει εἰμὴ εἰς τὴν ἐπαιτείαν; Πόθεν ἄλλοθεν θὰ πορισθῶσι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, εἰμὴ ἐκ τῆς ἀδελφικῆς ἀντιλήψεως καὶ βοηθείας τῶν ἐργαζομένων καὶ ὁπωσοῦν εὐπορούντων; Ἀλλ' ἐὰν καὶ οὗτοι ἀρνηθῶσι νὰ χορηγήσωσιν εἰς αὐτοὺς τὸν ὀβολὸν αὐτῶν, ὅπερ καὶ συνήθως γίνεται, ὡς πρὸ ὀλίγου εἴπομεν, τότε πόθεν οὗτοι θὰ τροφοδοτηθῶσι, Καὶ ὑπομονή, ἐὰν ὦσι μόνοι· ἀλλ' ἐὰν τύχῃ νὰ ἔχωσι καὶ τέκνα ἀνήλικα, τί γίνονται ταῦτα; Πῶς διατρέφονται, πῶς ἐνδύονται, πῶς θερμαίνονται ἐν τῇ παγετώδῃ καὶ αἰχμηρᾷ καλύβῃ; (ἂν ὑπάρχῃ καὶ τοιαύτη καὶ δὲν παρίσταται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὁ οἰκοδεσπότης τὸ ἐνοίκιον ἀπαιτῶν ἀμειλίκτως καὶ ἀπειλῶν καὶ ἐξωθῶν αὐτοὺς μεθ' ὕβρεων) Ἡ ταλαιπωρία καὶ ἡ κακουχία, λέγουσιν οἱ παῖδες τῶν ἰατρῶν, ὅταν ἔχῃ σύντροφον καὶ τὴν στέρησιν τῆς ἀναγκαίας τροφῆς φοβερὰν ὑπόνομον ὑπανοίγει εἰς τὴν ὑγιεινὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ τῷόντι τοιαύτη μετὰ τοσαύτης στερήσεως δίαιτα πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἐπηρεάσῃ καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος ἐπιφέρουσα μυρίας ἀσθενείας καὶ καχεξίας χρονίους; Τούτων δὲ οὕτω γινομένων, εὔδηλον ὅτι οὔτε ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων τῆς δυστυχίας, ἀλλ' οὐδὲ ὁ ἐπὶ τῆς δαπάνης αὐτῶν προϋπολογισμὸς τῆς κοινωνίας ἐλαττοῦται.

Ἔρχομαι ἤδη εἰς τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον λόγον. «Ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ' ὄνειδος», εἶπεν ἤδη ὁ ποιητής, καὶ ὀρθῶς εἶπε· τοῦτο ἐπαναλαμβάνει μετὰ τοῦ ποιητοῦ καὶ ἡ τάξις τῶν δι' ἔλλειψιν ἐργασίας καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου στερουμένων. Ἡ τάξις αὕτη εἶναι ἑτοίμη καὶ πρόθυμος, ἀλλὰ τί ὁμιλῶ περὶ ἑτοιμασίας καὶ

προθυμίας; Αὕτη δέεται, καθικετεύει, προσλιπαρεῖ μετὰ δακρύων ὅπως ἔχῃ ἐργασίαν ἔντιμον, καὶ ἔντιμος εἶναι πᾶσα ἐργασία, ὡς εἶπεν ἤδη ὁ ποιητής· ἀλλ' ὅταν δὲν ὑπάρχῃ τοιαύτη, ὅταν δὲν χορηγῆται εἰς αὐτὴν ἐργασία, ὅταν οὐδὲ κἂν σκέψις γίνεται περὶ ἐξευρέσεως καὶ χορηγίας ἐργασίας εἰς τὴν τάξιν ταύτην, καὶ τὰ δυστυχῆ ταῦτα πλάσματα τοῦ Θεοῦ στερούμενα ἐργασίας, στεροῦνται διὰ τὴν παντελῆ αὐτῶν ἀπορίαν καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου, τότε τί πράττουσι, τί δὲ κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμὸν μερμηρίζουσιν; Ἡ πρώτη ὁδὸς εἰς ἣν κατέρχονται δρομαῖοι πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου εἶναι προδήλως ἡ ὁδὸς τῆς ἐπαιτείας, εἰς ἣν ὡς εὐχερεστέραν καὶ ἀπραγμονεστέραν ἐθίζονται πολλάκις πολλοὶ καὶ δὲν θέλουσι νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὴν ὕστερον καὶ τῆς ἀνάγκης παρελθούσης. Τὴν ὁδὸν ταύτην καὶ μεθ' ὅλην τὴν ταπείνωσιν καὶ τὸν ἐκφαυλισμὸν, ὃν περιάπτει εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξίαν, ἐσμὲν ἠναγκασμένοι νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὴν ὁμαλωτέραν καὶ εντιμοτέραν. Καὶ θὰ ἦτον, ἐπιτραπήτω μοι ἡ λέξις, εὐτύχημα διὰ τὴν κοινωνίαν ἂν πάντα τὰ δυστυχῆ πλάσματα τῆς τάξεως ταύτης ταύτην τὴν ὁδὸν ἐτρέποντο καὶ ἐν αὐτῇ μέχρι τέλους γενναίως ἐνεκαρτέρουν· ἀλλ' ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἔχει καὶ τὴν ἀσθένειαν αὐτῆς· εἶναι εὔθραυστος καὶ εὐμετάβλητος· καὶ ἄν, εὐπραγούσης καὶ εὐημερούσης ἡ διάνοια αὐτῆς ἤδη ἐκ νεότητος κλίνῃ ἐπὶ τὰ πονηρὰ κατὰ τὸν θεσπέσιον ἐκεῖνον προφήτην καὶ βασιλέα τοῦ Ἰσραὴλ, τί ἄρα πρέπει νὰ ὑπολάβωμεν περὶ αὐτῆς, ὅταν πρὸς τῇ πονηρᾷ κλίσει ἐπιπροστεθῶσι καὶ ἡ παντελὴς ἔνδεια καὶ τῆς ἀπηνεστάτης γαστρὸς αἱ ἀπαιτήσεις καὶ τὸ ὄνειδος τῆς ἐπαιτείας καὶ ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ κουφότης τῆς νεότητος μετὰ τῶν πλεονεκτικῶν καὶ ἀκατασχέτων αὐτῆς ὁρμῶν; Τὸ ψεῦδος, ἡ κλοπὴ καὶ ἡ αναισχυντία εἶναι αἱ πρῶται ῥυπαραὶ καταφέρειαι, ἐν αἷς διημερεύει· κατόπιν εἰσπηδᾷ... ἀλλὰ, δὲν εἶναι νομίζω, ἀνάγκη ν' απαριθμήσω τοὺς μυρίους πνευματικοὺς καὶ ἠθικοὺς κινδύνους εἰς οὓς ὑπάρχει ἐκτεθειμένη ἡ δυστυχὴς αὕτη τάξις, ἥτις, ὡς γνωστὸν, δὲν σύγκειται ἐξ ἀνθρώπων καθεστηκυίας μόνον ἡλικίας καὶ ὁπωσοῦν μεμεστωμένης διανοίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ προσώπων νεαρῶν πάσης ἀποχρώσεως. Πόσαι οἰκοδέσποιναι, μετὰ τῶν μικρῶν αὐτῶν τέκνων νήστεις πολλάκις κατακλίνονται καὶ νήστεις διημερεύουσι μὴ ἀνεχόμεναι ὑπὸ φιλοτιμίας νὰ κρούσωσι τὴν θύραν τοῦ γείτονος ἐπ' ἄρτῳ; Ἐκείνη εἶναι παντάπασιν ἄπορος καὶ πτωχοτάτη, ἀλλὰ σεμνὴ καὶ σώφρων κόρη· ἴδετε αὐτὴν πόσον περίλυπος καὶ τεθλιμμένη κάθηται ὑπὸ τὰ λείψανα τῶν ἐρειπίων τῆς πατρικῆς οἰκίας, ἐσταυρωμένας ἔχουσα τὰς χεῖρας· εἶναι ὀρφανή· ἡ στέρησις, ἡ κακουχία, ἡ γυμνότης καὶ τὸ ψῦχος μαραίνουσιν αὐτὴν ὡς τὸ φύλλον τοῦ φθινοπώρου. Ἀκούσατε ἤδη καὶ τὴν διακοπτομένην αὐτῆς φωνήν. Ποίαν αἴτησιν, ποίαν θερμὴν παράκλησιν ὑποβάλλει; Οὐδὲν ἄλλο ἐξαιτεῖται εἰμὴ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον· δὲν εἶναι ῥάθυμος καὶ ὀκνηρὰ, ζητεῖ τὴν ἐργασίαν ὡς ἡ διψῶσα ἔλαφος τὸ ὕδωρ, ἀλλὰ ποῦ ἐργασία; Ἐγείρεται καὶ κατακλίνεται ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι τάχ' αὔριον ἄμεινον ἔσται· Θαλερὸν τὸ δάκρυ συνεχῶς κυλίεται ἐπὶ τῶν παρθενικῶν αὐτῆς παρειῶν, ἡ στέρησις ἐπιτείνεται· δὲν φθονεῖ τὴν εὐτυχίαν τῆς ὁμήλικος· τήκεται ὅμως καὶ φθίνει ὡς ἡ λευκὴ χιὼν ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ καυστικοῦ ἡλίου. Ποῦ θὰ ἀπολήξῃ ἐπὶ τέλους τὸ σπαραξικάρδιον τοῦτο δρᾶμα; Τίς θέλει σώσει αὐτὴν ἐκ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου; Ποία θεόπευπος καὶ φιλόχριστος χεὶρ θὰ ἀπομάξῃ τὰ δάκρυα αὐτῆς; Τίς θὰ προστατεύσῃ τὸ ἀσθενὲς καὶ κλονούμενον τοῦτο πλάσμα ἐν τῷ ἀνοικτῷ πεδίῳ τῆς φοβερᾶς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς πάλης;

Θυγατέρες τῆς Ἐκκλησίας, δέσποιναι καὶ κόραι σεμναὶ τῆς πατρίδος, ὅσαι τὴν Φιλόπτωχον τῆς ἡμετέρας πόλεως Ἀδελφότητα συγκροτεῖτε, καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ πατρὶς ἐγκαρδίως εὐλογεῖ ὑμᾶς τε καὶ τὰ πολλὰ τῆς φιλανθρωπίας ὑμῶν ἔργα, ἐν οἷς σήμερον προστίθεται καὶ τὸ Ἐργαστήριον τοῦτο μὴ ἀμφιβάλλετε ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ὑμῶν εἶναι ἀξιολογώτατον καὶ σπου-

δαιότατον. Τὸ ἐργαστήριον ὑμῶν, ἀπαύγασμα τοῦ φιλανθρώπου πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ, εἶναι ἡ σωστικὴ κιβωτὸς πολλῶν ἀπόρων καὶ ἐνδεῶν, ἀλλὰ τιμίων καὶ ἐναρέτων οἰκογενειῶν. Χωρεῖτε, χωρεῖτε, μεγαλόφρονες κυρίαι, πρὸς τὸ ὕψος τῆς ἀληθοῦς εὐγενείας, εἰς ὃ ἀναβιβάζουσι τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν τὰ ὡραῖα τῆς εὐποιίας αἰσθήματα καὶ ἡ ἀγαθοεργία. Ὁ ἔνθεος ὑμῶν ζῆλος, ἡ ὑψηλὴ περὶ τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα μέριμνα καὶ σπουδή, ἣν οὕτω φιλοτίμως ἐπιδείκνυσθε ἀντὶ πάσης ἄλλης ματαίας ἐπιδείξεως, οἱ κόποι οὓς καταβάλλετε πρὸς συλλογὴν βοηθημάτων δι' αὐτήν, πλέκουσι τὸ ὡραιότερον ὑμῶν στέφανον. Ἡ εὐγένεια καὶ ὁ πλοῦτος, ἅπερ εἰς τὰς ἀγενεῖς καὶ ταπεινὰς ψυχὰς δὲν ἐμπνέουσιν ἄλλο εἰμὴ τῦφον ἐλεεινόν, μωρὰς καὶ ἀκάρπους ἐπιδείξεις καὶ ἀπολαύσεις κτηνώδεις, εἰς ὑμᾶς ἐμπνέουσιν ἀληθῆ μεγαλοφροσύνην διὰ τὴν ὁποίαν φαίνεσθε μεγάλαι καὶ εἰς τὰ μικρότερα ὑμῶν κινήματα. Ἀληθεῖς μαθήτριαι τῆς ὑψηλῆς καὶ ἁγιωτάτης καὶ φιλανθρώπου θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ, συναισθάνεσθε ὅλον τὸν μέγαν ὑμῶν προορισμὸν καὶ τὸ μεγαλεῖον ὑμῶν εὑρίσκετε εἰς τὸ νὰ περιστοιχίζεσθε ἡμέραν καὶ νύκτα ὑπὸ χηρῶν πενήτων, ὑπὸ πλασμάτων πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἀναξιοπαθούντων, ἅτινα πάντοτε παραμυθούμενα, μετὰ πεποιθήσεως πρὸς ὑμᾶς προστρέχουσιν. Ὑμεῖς δὲν λησμονεῖτε τὴν ὡραίαν εὐαγγελικὴν παραβολὴν τῶν δέκα παρθένων, ἐξ ὧν αἱ πέντε μωραὶ οὖσαι, καὶ μὴ λαβοῦσαι μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον, εἶδον ἐπὶ τέλους τὰς λαμπάδας αὐτῶν σβεννυμένας καὶ τὴν θύραν τοῦ νυμφῶνος κεκλεισμένην δι' αὐτὰς εἰς τὸν αἰῶνα (Ματ. κε'. 1—13). Ὡς ἱερὸν σύμβολον ἔχετε τὸ θεῖον λόγιον· «τῆς εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός» (Ἑβρ. ιγ.' 16). Τὴν ὑψηλὴν ταύτην παραίνεσιν, ἣν ἄλλοτε ἀπέτεινε πρὸς τοὺς μαθητὰς καὶ τὰς μαθητρίας αὐτοῦ ὁ μέγας τῶν ἐθνῶν Ἀπόστολος, ὑπενθυμίζων τὸ ἱερὸν αὐτοῖς καθῆκον, ὅπερ ἔχει πᾶς ἄνθρωπος τοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ βοηθεῖν τοῖς δεομένοις, ἀπευθύνετε ἀναμφιβόλως πρὸς πάντας καὶ ὑμεῖς σήμερον κατὰ τὴν πανήγυριν ταύτην. Τοιαύτην δὲ ἐγὼ φαντάζομαι ἤδη καὶ τὴν ἐπιγραφήν, ἣν θέλει φέρει ἔξωθεν ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου αὐτοῦ τὸ φιλανθρωπικὸν τοῦτο Ἐργαστήριον. Καὶ τῇ ἀληθείᾳ τί ἄλλο εἰμὴ τὸ ἀποστολικὸν τοῦτο λόγιον θέλει ὑπομιμνίσκει εἰς πάντας τὸ κοινοφελὲς τοῦτο τῆς καθίδρυμα, ἐάν τε πόρρωθεν πρὸς αὐτὸ ἐνατενίζωμεν ἐάν τε ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐπισκεπτώμεθα; Τίς δ' ἔσται ἡ τόσον ψυχρός, ἡ τόσον ἀπάνθρωπος καὶ σκληροκάρδιος, ὥστε νὰ μὴ συντελέσῃ τὸ ἐπ' αὐτῷ εἰς τὴν ὑποστήριξιν καὶ προαγωγὴν τοῦ φιλανθρωπικοῦ τούτου καταστήματος; Ἀλλὰ μὴ ἀμφιβάλλετε, τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, ἡ κοινωνία ἐκτιμῶσα καὶ τοῦτο τῆς φιλανθρωπίας ὑμῶν τὸ ἔργον, προθύμως θέλει σπεύσει ὅπως συνεργήσῃ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὸν καταρτισμὸν αὐτοῦ, εὐλογοῦσα τὰ ὀνόματα ὑμῶν μετὰ πάντων τῶν ἀπολαμβανόντων τῆς φιλελεήμονος ὑμῶν σπουδῆς καὶ μερίμνης τοὺς καρπούς.

Φιλόπτωχοι Δορκάδες τῆς ἡμετέρας πόλεως, ἡ μνήμη τῶν ἀγαθῶν ὑμῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν θέλει μείνει ἀνεξάλειπτος ἀπὸ τῆς καρδίας τῶν δυστυχῶν ὑπάρξεων. ὅπως ἡ εὐαίσθητος καὶ εὐσυμπάθητος ὑμῶν καρδία οὐ παύεται ποικιλοτρόπως εὐεργετοῦσα. Τὰ δάκρυα τῆς εὐγνωμοσύνης αὐτῶν θέλουσι συνοδεύσει ὑμᾶς καὶ μέχρι τῆς τελευταίας ὑμῶν κατοικίας· μὲ αὐτὰ ὡς μὲ εὔοσμα μῦρα θέλουσι ράνει αὐτήν· ἀντὶ δὲ ἀνθέων καὶ στεφάνων χιτῶνας καὶ ἱμάτια καὶ ὅσα ἄλλα ποιήσουσιν ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ τούτῳ κρατοῦσαι ἐν χερσὶν θὰ ἐπιδεικνύωσιν εἰς τοὺς εὐλογοῦντας τὸ ὄνομα ὑμῶν! Ναί, εἶναι ἀλήθεια ἀναντίρρητος ὅτι ὅσον ἐπισπᾶται τὸ ἔλεος καὶ τὴν συμπάθειαν ἡμῶν ἡ εἰκὼν τῆς δυστυχούσης ἀνθρωπότητος, τοσοῦτον ἑφέλκεται τὸ σέβας ἡμῶν ἡ εἰκὼν τῆς φιλανθρωπίας· ὅσον ἐνώπιον ἐκείνης συντρίβεται καὶ καταπίπτει ἡ καρδία ἡμῶν, τοσοῦτον ζωογονεῖται καὶ ἀναπτεροῦται ἐνώπιον ταύτης· ὅσην περιφρόνησιν καὶ ἀποστροφὴν αἰσθανόμεθα πρὸς τὴν ἄσπλαγχνον καρδίαν, ἥτις ὡς ψυχρὰ καὶ ἀκίνητος μαρμάρου πλὰξ ἵσταται

πρὸ τῶν ἐλεεινῶν κραυγῶν τῆς δυστυχίας, μετὰ τοσαύτης εὐγνωμοσύνης καὶ εὐλαβείας ἀσπαζόμεθα τὴν χεῖρα τῆς φιλανθρωπίας τὴν πρὸς περίθαλψιν καὶ ἀνακούφισιν καὶ παραμυθίαν τῶν θλιβομένων ἐκτεινομένην!

Σημ. «Φιλεργοῦ». Ἐπιστέλλουσιν ἡμῖν ὡς πρὸς τὸ Ἐργαστήριον τῆς Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος τὰ ἑπόμενα ἅπερ πληρέστατα συμμεριζόμεθα.

Ἀξιότιμε Κύριε Διευθυντὰ τοῦ περιοδικοῦ Συγγράμματος «Φιλεργός».

Ἀντὶ διὰ τῶν ἐφημερίδων, καταλληλότατόν κρίνω νὰ δημοσιεύσω διὰ τοῦ Συγγράμματος ὑμῶν, ἵνα ἀνεξίτηλα διαμένωσι, τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν θαυμασμὸν ὅστις ἐνεποιήθη μοι ἔκ τε τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου καὶ τοῦ ὑπὲρ πάντα ἔπαινον σκοποῦ τῆς Φιλοπτώχου τῶν Κυριῶν Ἀδελφότητος τῆς ΠεWith ραίας.

Αἱ εὐγενεῖς καὶ φιλάνθρωποι Κυρίαι, πλὴν τοῦ διοργανισμοῦ τοῦ ἐν λόγῳ καταστήματος, ἐφρόντισαν ὅπως καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἁρμοδία καὶ εὐπαγὴς τυγχάνῃ. Πρὸς τοῦτο ἐξελέξαντο, κατόπιν δεινοῦ συναγωνισμοῦ τοὺς ΚΚ. Ἐρ. Βλαστὸν καὶ Φρ. Ε. Μαυρογορδάτον, ὧν τὸ σχέδιον ἐπεδοκιμάσθη πληρέστατα, οὖσαι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσωσι καὶ τοῦτο καὶ νὰ ἀπορρίψωσι τὰ σχέδια καὶ τὰς ἐσφαλμένας τῶν ἄλλων παρατηρήσεις τε καὶ προτάσεις.

Τὸ κτίριον ἐγένετο ἐπὶ τὸ οἰκονομικώτερον ἐκ μέρους πρὸ πάντων τοῦ κ. Φ. Μαυρογορδάτου, ὅστις, ἀπόντος τοῦ κ. Ἐρ. Βλαστοῦ, διηύθυνε τὰ τῆς ἐργασίας μέχρι καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ἐκτεθέντων πραγμάτων, δι' ἧς ἐπέσυρε καὶ τοὺς ἐπαίνους τοῦ Μεγάλου Βεζύρου ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ εὐεργετικὴ ἐν αὐτῷ Ἀγορά.

Συγχαίρομεν τῇ Φιλανθρώπῳ Ἀδελφότητι τῶν εὐγενῶν Κυριῶν, καὶ ἐκ μέσης ψυχῆς, ὡς μέλη τῆς Κοινωνίας, ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τοῖς ἀρχιτέκτοσι ΚΚ. Ἐρ. Βλαστῷ καὶ Φ. Ε. Μαυρογορδάτῳ, ἐπὶ τοῖς ἀτρύτοις πόνοις οὓς κατέβαλον πάνυ εὐδοκίμως ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ κτιρίου, εὐχόμενοι αὐτοῖς πρόοδον καὶ εὐημερίαν εἰς τὸ μέλλον.

Δέξασθε κτλ.

ΙΑΚΩΒΟΣ Σ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ.

Τῇ 21 Δεκεμβρίου 1877.

ΣΥΜΒΑΝΤΑ ΕΝΟΣ ΡΟΔΟΥ ΚΑΙ ΜΙΑΣ ΚΑΜΕΛΙΑΣ.

—

Μετάφρασις Ν. Κ. ΜΑΚΡΙΔΟΥ.

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος ΙΑ'. σελ. 516).

—

Καὶ τῳόντι ἐσπούδασεν, καὶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ἑνὸς τοιούτου διδασκάλου, ὁ Γασπάρδος τον ὁποῖον ἡ ἰδία του εὐτυχία ἐξέπληττε καὶ ἐπλήρου εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν ὕψιστον ὅστις διοικεῖ τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ, ἔχων προσέτι καὶ μίαν μυστικὴν ἰδέαν, μίαν ἐνθύμησιν κεκρυμμένην εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του, ὁ Γασπάρδος ὅστις δὲν ἐγνώριζε ν' ἀναγινώσκῃ ὅτε ὡδηγήθη, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰατροῦ, ἐπρόδευσεν εἰς ὅλα γιγαντιαίοις βήμασι. Ὁ δόκτωρ ἐθαύμαζε τὴν ἐπιμέλειάν του καὶ ὅσον ἡ ἐπιθυμία τοῦ μαθητοῦ ηὔξανε, τόσον περισσότερον ὁ διδάσκαλος ἔθετε ζῆλον καὶ ἐνεργητικότητα εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου του.

Δύο ἔτη παρῆλθον ταχέως διὰ τοὺς δύο τούτους ἀνθρώπους τοὺς ὁποίους συνέδεσε πρὸς ἀλλήλους μία ἀπεριόριστος καὶ βαθεῖα ἀγάπη. Ὁ δόκτωρ ἦτο εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ Γασπάρδου ἡ προσωποποίησις τῆς θείας προνοίας· εἶχε λάβει τὴν γλυκεῖαν συνήθειαν νὰ τὸν ὀνομάζῃ πατέρα του ἐνῷ πολλάκις, ὅταν ὁ Γασπάρδος ἐκοιμᾶτο καὶ ὁ Λουδοβῖκος ἦτο ἀπών, ὁ ἀπότομος δόκτωρ ἐπλησίαζεν ἡσύχως καὶ ἐναπέθετεν ἓν φίλημα εἰς τὸ μέτωπον τοῦ νέου.

Ἐν τοσούτῳ ὁ Γασπάρδος, ὅλως παραδε-

δομένος εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ πνεύματός του εἶχεν ἀποκτήσει ἀνεπαισθήτως ἕξεις καθαριότητος καὶ εὐσχημοσύνης αἵτινες τῷ ἦσαν ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε. Δὲν ἠδύνατό τις ν' ἀναγνωρίσῃ εἰς τὸν καλῶς ἐνδεδυμένον, κτενισμένον καὶ ξυρισμένον ἐκεῖνον νεανίαν τὸν ἄλλοτε τυχοδιώκτην ὅστις εἰσήρχετο εἰς τὸν κῆπον τοῦ Κυρ-Βάσσου διὰ μέσου τοῦ ἐξ ἀκανθῶν καὶ βάτων φραγμοῦ, ἀδιαφορῶν ἂν ἄφινεν ἐπ' αὐτοῦ κανὲν τεμάχιον τοῦ ρακώδους ἐνδύματός του.

Ὁ δόκτωρ μάλιστα εὕρισκεν ὅτι ὁ Γασπάρδος ἠγάπα ὑπὲρ τὸ δέον τὴν κομψότητα καὶ τοῦτο τὸν ἐξέπληττε τόσον μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ πύργος τοῦ Κροὰ ἐξηκολούθει νὰ ἦναι ἔρημος καὶ ἐὰν ὁ Γασπάρδος ἀπουσίαζε κάποτε, δὲν ἔπραττε τοῦτο εἰμὴ ὅτε ἐπήρχετο ἡ νύξ.

Ἀναμφιβόλως ὁ δόκτωρ, ὅστις ἐνόμιζε ὅτι ἀναγινώσκει εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς καρδίας τοῦ Γασπάρδου ὡς εἰς βιβλίον ἀνοικτὸν, δὲν εἶχε μαντεύσει τὸ κρύφιον ἐκεῖνο αἴσθημα, περὶ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἀνεφέραμεν καὶ τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ πρώτιστον αἴτιον τῆς ἠθικῆς μεταβολῆς τοῦ νεανίου. Ὅτε ὁ Γασπάρδος τῷ ἐξέθηκε τὴν ζωήν του, καὶ τὰς ἐντυπώσεις αἵτινες ἐπέφερον τὴν λειποθυμίαν καὶ τὸν πυρετόν του, εἶχε διακρίνει ἐν τῷ μεταξὺ κἄτι τι ἀνησυχαστικόν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔκτοτε ὁ Γασπάρδος δὲν ἐπρόφερε πλέον τὸ ὄνομα τῆς Λευκῆς Βάσσου, τοῦτο ἤρκεσε νὰ καθησυχάσῃ τὸν δόκτορα ὅστις δὲν ἐσκέφθη πλέον περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.'

Ἡ πρώτη καμελία.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν γνώσεων τὰς ὁποίας κατεῖχεν ὁ δόκτωρ εὑρίσκετο καὶ ἡ κηπουρική. Δὲν ἀφωσιοῦτο ὅμως εἰς αὐτὴν ὡς ὁ Κυρ-Βάσσου διὰ νὰ παράγῃ ποικιλίας χρωμάτων ἐπὶ τῶν ἀθώων ἐκείνων ἀνθέων· ἀλλὰ ὑπὸ μιᾶς ἀκορέστου ιατρικῆς περιεργείας κινούμενος, ἐζήτει συμιγνύων τὰ φυτὰ ἐκεῖνα νὰ κατασκευάσῃ διάφορα δηλητήρια καὶ φάρμακα, ἅτινα ὑπὸ τὸ χρῶμα καθαροῦ γάλακτος περιέχουσι τὸν θάνατον ἢ τὴν ζωήν! Ὁ Κῆπος τῶν Ἀνθέων δὲν περιεῖχε καλλίτερα φυτὰ ἀπὸ τὰ τοῦ δόκτορος, ὅστις εἰς οὐδένα ἐπέτρεπε νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὸ θερμοφυτεῖόν του ἐκτὸς τοῦ Γασπάρδου.

Διατηρῶν διηνεκῆ ἀλληλογραφίαν μετὰ πολλῶν ἄλλων σοφῶν φυτοκόμων, ὁ δόκτωρ ἔλαβε μίαν ἡμέραν ὑφ' ἑνὸς ἐξ αὐτῶν τὴν πρώτην λευκὴν καμέλιαν κομισθεῖσαν ἐξ Ἰνδιῶν εἰς Γαλλίαν.

Πᾶς τις γι ώσκει τὸ ἐξαίσιον τοῦτο ἄνθος θάλλον ἐν μέσω φυλλώματος τοῦ ὁποίου οὐδεὶς δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ τὴν ὡραιότητα, καὶ ἐὰν δὲν τῷ ἔλειπε ἡ εὐωδία ἤθελεν ἐξασθενίσει τὰ μέγιστα τὸ βασίλειον τοῦ ρόδου.

Τὸ ἄνθος ὅμως τοῦτο, μὴ δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὰς μελέτας τοῦ δόκτορος δὲν τὸν ηὐχαρίστησε μεγάλως. Θὰ ἐπροτίμα μίαν ποικιλίαν κωνείου διὰ τὸ ὁποῖον πολὺς ἐγένετο λόγος, καὶ τὸ ὁποῖον ἐζήτει νὰ κατασκευάσῃ. Ἀλλ' ὁ Γασπάρδος εἰς τοῦ ὁποίου τὴν κεφαλὴν ἐγεννήθη αἰφνίδιόν τι σχέδιον, ἐξέφρασε ζωηρὰν ἐπιθυμίαν πρὸς ἀπόκτησιν τῆς καμελίας.

— Λάβε, λάβε, εἶπεν ὁ δόκτωρ ὀλίγον ἐκπλαγεὶς, δὲν ἐγνώριζα ὅτι εἶχες κλίσιν πρὸς τὴν κηπουρικήν.

Τὸ ἀνεκτίμητον ἐκεῖνο ἄνθος ἔχων ὑπὸ τὴν κατοχήν του ὁ Γασπάρδος ἐπερίμενε τὸ ἑσπέρας μετὰ μεγίστης ἀνυπομονησίας· καὶ ὅτε ἡ νὺξ ἤρχισε νὰ ἐξαπλοῖ τὸν μέλανα αὐτῆς πέπλον, ἐξῆλθε ἐκ τοῦ πύργου τοῦ Κροὰ μὲ τὴν καμελίαν εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἔλαβε μίαν ὁδὸν τὴν ὁποίαν εἶχε πολλάκις ἀκολουθήσει εἰς τὰς νυκτερινὰς ἐκδρομάς του περὶ τῶν ὁποίων ὁ δόκτωρ δὲν τῷ ἐζήτησε ποτὲ οὐδένα λόγον. Διευθύνθη λοιπὸν πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ Κυρ-Βάσσου.

Τωόντι, συχνάκις ὁ νεανίας οὗτος περιήρχετο πλησίον τῆς οἰκίας ἐκείνης ὅπου εἶχε δοκιμάσει τὴν μόνην ἐπὶ ζωῆς του βα-

θεῖαν λύπην. Ὁ σκοπὸς τῶν κατοπτεύσεών του ἦτο νὰ βεβαιωθῇ ἂν ἡ νεᾶνις δὲν ἤλλαξε κατοικίαν. Μόνος ὁ φόβος μήπως δὲν τὴν εὕρῃ ὑπὸ τὴν πατρικὴν στέγην τὸν ἐπροξένει ρῖγος ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Φθάσας πλησίον τοῦ φραγμοῦ, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου δύο ἔτη πρότερον εἶχε διέλθει ὁ Γασπάρδος προσήλωσε τὸ οὖς καὶ εἰς τοὺς παραμικροτέρους θορύβους καὶ ἠκροάσθη ἐπί τινα λεπτά· εἶτα βεβαιωθεὶς ὅτι οὐδεὶς εὑρίσκετο ἐντὸς τοῦ κήπου, ἐτοποθέτησε τὴν καμελίαν εἰς ἓν μέρος ὅπου εὑρίσκετο ἀρκετὰ προφυλαγμένη ἐκ τοῦ ψύχους τῆς νυκτὸς, καὶ ἀπεμακρύνθη μὲ τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπαύριον διὰ νὰ ἴδῃ τὴν ἔκπληξιν καὶ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Κυρ-Βάσσου εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου φυτοῦ.

Ὁ ἥλιος δὲν εἶχεν εἰσέτι ἀνατείλει καὶ ὁ Γασπάρδος εὑρίσκετο εἰς τὴν θέσιν του, κρυπτόμενος ὅπως μὴ φανῇ, καὶ δυνάμενος, διὰ μέσου τῶν κλάδων τοὺς ὁποίους εἶχεν ὀλίγον ἀπομακρύνει, νὰ ἴδῃ τί θὰ συνέβαινεν εἰς τὸν κῆπον τοῦ ἀρχαίου ἐχθροῦ του.

Μετ' ὀλίγον ὁ Κυρ-Βάσσου ἐφάνη, μὲ τὸ κλαδευτήριον εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ μὲ σχοινίον εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἤρχισε νὰ ἐξαπλώνῃ ἐπί τινος τοίχου τοὺς κλάδους μιᾶς ἀμπέλου, ἀναμιγνύων αὐτοὺς μὲ λεπτὴν καὶ εὐώδη κληματίτιδα.

Ἡ ἐργασία αὕτη ἠδύνατο νὰ διαρκέσῃ δύο ὁλοκλήρους ὥρας. Ὁ Γασπάρδος ὅστις ἐφοβεῖτο νὰ ἀνησυχήσῃ τὸν δόκτορα, ἀλλ' ὅστις δὲν ἤθελε ν' ἀπομακρυνθῇ, πρὶν ἢ ὁ Κυρ-Βάσσου παρατηρήσῃ τὸ ἄνθος, ἔκαμε ἐν τῷ μεταξὺ ἓν κίνημα ἀνυπομονησίας τὸ ὁποῖον ὁ φυτοκόμος διέκρινεν εἰς τὴν θορυβώδη κίνησιν τοῦ φυλλώματος.

— Εἷς κόνικλος! ἀνέκραξεν. Α! ἐὰν εἶχον τὸ τουφέκιον μου! Καὶ τῆς προσοχῆς του ἑλκυομένης πρὸς τὸ μέρος τῆς καμελίας, οἱ ὀφθαλμοί του τὴν διέκρινον ἀστραπηδὸν καὶ ἐν τῷ ἅμα εὑρέθη πλησίον τοῦ δενδρυλλίου.

Νὰ ἐκπλαγῇ, νὰ τὸ θαυμάσῃ, νὰ φωνάξῃ τὴν Λευκὴν, νὰ τὴν ἐρωτήσῃ περὶ τῆς αἰφνιδίου παρουσίας τοῦ ὡραίου ἐκείνου ἄνθους, νὰ ψηλαφήσῃ ἐλαφρῶς τὸ φύλλωμά του νὰ ἐξετάσῃ τὴν κατασκευήν του, νὰ θεωρήσῃ τοὺς κάλυκας του, τὸ τοιοῦτον ὑπῆρξε μιᾶς στιγμῆς ὑπόθεσις διὰ τὸν Κυρ-Βάσσου τοῦ ὁποίου ἡ χαρὰ, ὅλως παιδικὴ, ηὐξήθη ἴσως ἐκ τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ἀπροσδοκήτου ἐμφανίσεως τοῦ φυτοῦ ἐκείνου.

— Τί ὄνομα φέρει ἄραγε τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἄνθος; εἶπεν ὁ Κυρ-Βάσσου πρὸς τὴν θυγατέρα του.

— Καμελία, ἀπεκρίθη ὁ Γασπάρδος ἀνορθούμενος αἴφνης ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τοῦ φραγμοῦ.

Ἡ Λευκὴ καὶ ὁ πατήρ της ἐσκίρτησαν· ὁ τελευταῖος οὗτος ἀπὸ ἔκπληξιν. Δὲν ἀνεγνώριζε παντελῶς τὸν Γασπάρδον ὑπὸ τὴν νέαν του ἐνδυμασίαν. Ἡ Λευκὴ τουναντίον ἐθαύμαζε βλέπουσα αὐτὸν μὲ τὰ ἐνδύματα καὶ τοὺς τρόπους πεπολιτισμένου ἀνθρώπου.

— Κύριε Βάσσου, εἶπεν ὁ Γασπάρδος, τὸ ἄνθος τοῦτο ἐκομίσθη ἐξ Ἰνδιῶν καὶ εἶναι εἰσέτι ἄγνωστον εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἐκεῖνος ὅστις τὸ διαδώσῃ θὰ ὠφεληθῇ τὰ μέγιστα καθὼς μοὶ φαίνεται. Θέλετε νὰ τὸ δεχθῆτε ὡς μίαν ἱκανοποίησιν ἥτις σᾶς χρεωστεῖται;

— Μίαν ἱκανοποίησιν, Κύριε; ἀπήντησεν ὁ Κυρ-Βάσσου εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ἐχρειάζοντο μακραὶ σκέψεις διὰ νὰ ἐννοήσῃ πόσην ὠφέλειαν καὶ τιμὴν θὰ παρεῖχε τὸ ἄνθος εἰς τὸν ἰδιοκτήτην του. Δὲν σᾶς ἐννοῶ!

— Κύριε Βάσσου, εἶμαι Γασπάρδος ὁ Αὐτοφυής.

— Ἔ! εἶσθε;... εἶσαι;.. Εἶσαι σὺ ὅστις;.. Τωόντι ἀναγνωρίζω τοὺς χαρακτῆρας σου· ἀλλ' ὑπ' αὐτὸ τὸ ἔνδυμα!... Ἀδύνατον!...

— Εἶμαι ἐγὼ ἐν τούτοις, κύριε Βάσσου, καὶ ἐὰν τύχω τῆς συγγνώμης σας διὰ τὴν λύπην τὴν ὁποίαν σᾶς ἐπροξένησα πρὸ δύο ἐτῶν, θὰ ἔλθω μίαν ἄλλην ἡμέραν νὰ σᾶς διηγηθῶ πῶς δὲν εἶμαι πλέον ὁ ἄλλοτε τυχοδιώκτης, ἀλλ' εἷς ἄνθρωπος ὅστις ἐργάζεται καὶ μελετᾷ διὰ νὰ μορφωθῇ καὶ ἀποκτήσῃ παιδείαν, εἷς ἄνθρωπος ὅστις προσπαθεῖ νὰ κερδίσῃ τὸν ἄρτον του ὅπως διατηρήσῃ τὴν γυναῖκα ἥτις ἤθελε τῷ ἐμπιστευθῇ τὴν χεῖρα καὶ τὴν τύχην της!

Εἰς τοὺς τελευταίους τούτους λόγους προφερθέντας ἐντόνως ὑπὸ τοῦ Γασπάρδου, ἡ Λευκὴ ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμούς.

Ὅσον διὰ τὸν κυρ-Βάσσου οὗτος ἐθεώρει καὶ ἤκουε κεχηνὼς τὸν νεανίαν. Ἡ ἐνθύμισις τοῦ ποικιλόχρου ρόδου του διῆλθεν ἀναμφιβόλως πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του καὶ μερικὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας ὀργῆς του ἠθέλησαν νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὸν ἐγκέφαλόν του. Ἀλλὰ τέλος πάντων ἡ θέα τῆς καμελίας τὸν κατεπράϋνεν καὶ ἐσκέφθη ὅτι ὁ Γασπάρδος ἔπραξε κάλλιστα νὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος ὅπως ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα του καὶ ζητήσῃ συγγνώμην.

— Λοιπὸν ἦσο σὺ ὅστις μοὶ τὸ ἀφήρεσεν; ἠρώτησεν ὁ κυρ Βάσσου ἀναπολῶν τὸ ρόδον του. Ἀλλὰ μὲ τίνα σκοπόν; Εἶναι δυνατὸν νὰ ἦτο ἁπλῆ κακία;

— Ὄχι κυρ-Βάσσον, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν.

— Τὴν αἰτίαν τότε;

— Θὰ σᾶς τὴν εἴπω ἀργότερα ἐὰν μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν οἰκίαν σας διὰ τῆς θύρας.

Ἡ Λευκὴ ἐμειδίασεν εἰς τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦτον τῆς ἀρχαίας συνηθείας τοῦ Γασπάρδου εἰσδύοντος ἀπροσκλήτως εἰς τὰς οἰκίας, καὶ τὸ μειδίαμα τῆς νεάνιδος ἐφαίδρυνε τὸ πρόσωπον τοῦ Γασπάρδου.

— Ἐλθὲ ὁπόταν θέλῃς καὶ ὁπόθεν θέλεις καὶ ὅσον τὸ δυνατὸν ταχύτερον, ἀπεκρίθη ὁ κυρ Βάσσου ὅστις ὅσον ἐθεώρει τὴν καμελίαν τόσον ἀνεκάλυπτεν εἰς αὐτὴν νέα θέλγητρα. Θὰ μοὶ διηγηθῇς τὴν ἱστορίαν σου καὶ τὴν ἰδικήν του, ἐπρόσθεσε δεικνύων τὸ ἄνθος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ὁ δόκτωρ Γασπάρδος.

Ὁ Γασπάρδος ἐπωφελήθη τῆς ἀδείας καὶ ἤρχετο συχνάκις εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φυτοκόμου. Οἱ κάλυκες τῆς καμελίας εἶχον ἀνθήσει· πολλοὶ κλάδοι τοῦ δενδρυλίου, πρὸς φύτευσιν ἁρμόδιοι ἠγοράσθησαν ὑπὸ πολλῶν εἰς ὑπερόγκους τιμάς.

Ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη καὶ τὸ ρόδον ἐλησμονήθη.

Ἐν τοσούτῳ αἱ ἐπανειλημμέναι ἀπουσίαι τοῦ Γασπάρδου, χωρὶς νὰ βλάπτωσι τὰς σπουδάς του (τουναντίον εἰς αὐτὰς θαυμασίως ἐπροώδευε, καὶ ὁ καιρὸς τῆς καταγραφῆς τοῦ ἐπιμελοῦς νεανίου εἰς τὴν ἰατρικὴν σχολὴν τῶν Παρισίων ἐπλησίαζεν), αἱ ἀπουσίαι λέγομεν τοῦ Γασπάρδου καθίσταντο ἐπαισθηταὶ εἰς τὸν πύργον τοῦ Κροᾶ.

Ὁ δόκτωρ δὲν ἐπαραπονεῖτο· ἀλλ' εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του κατηγόρει τὸν Γασπάρδον ὡς ἀχάριστον.

Ἐξ ἄλλου μέρους, ὁ Γασπάρδος ἤθελε καὶ δὲν ἐτόλμα νὰ ἀνοίξῃ τὴν καρδίαν του εἰς τὸν θετόν του πατέρα· ᾐσθάνετο διανεμομένην τὴν ψυχήν του μεταξὺ τῆς Λευκῆς καὶ ἐκείνου χωρὶς νὰ δύναται νὰ ἀποχωρισθῇ ἐξ οὐδενὸς τῶν δύο.

Καὶ ἐν τούτοις ὁ κυρ-Βάσσου, γνωρίζων τοὺς κόπους καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ Γασπάρδου, διατεθεὶς εὐνοϊκῶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἕνεκα τῆς προσφερθείσης καμελίας, λησμονῶν τὸν Αὐτοφυῆ καὶ μὴ βλέπων εἰμὴ τὸν μέλλοντα δόκτορα, ἐμειδία εἰς τοὺς πόθους τοῦ Γασπάρδου ὅστις τοὺς ἐξέφρασεν ἐπὶ τέλους καὶ εἰς τοὺς ὁποίους τὴν φορὰν ταύτην ἡ Λευκὴ δὲν ἀπεκρίθη διὰ γέλωτος ἀλλὰ δι' ἀφελοῦς συγκινήσεως.

— Πάτερ μου, εἶπε μίαν πρωίαν εἰς τὸν δόκτορα ὁ Γασπάρδος ἀποφασίσας νὰ ἐξηγηθῇ, πάτερ μου, μία ἀπροσδόκητος εὐτυχία μοὶ ἐπέρχεται, εὐτυχία τὴν ὁποίαν χρεωστῶ εἰς ὑμᾶς πάντοτε. Ἡ Λευκὴ Βάσσου συγκατανεύει νὰ γενῇ σύζυγός μου. Μοὶ δίδετε τὴν ἄδειαν νὰ τὴν νυμφευθῶ;

— Ἦμην βέβαιος, ἀπεκρίθη ὁ δόκτωρ, μία ἀγάπη ὅταν ἠδυνάμεθα νὰ ζήσωμεν τόσον εὐτυχεῖς! . . . Στηρίξου λοιπὸν ἂν δύνασαι εἰς τίποτε! Πίστευσον εἰς ὡραίας ὑποσχέσεις ἀγάπης! Παράφρων γέρων! πότε θὰ παύσῃς νὰ ἀπατᾶσαι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ σου; . . . Ἂν νυμφευθῇς ἢ ὄχι, ἐξηκολούθησεν ἀποτόμως, μοὶ εἶναι ἀδιάφορον!

— Πάτερ μου, θὰ εἴμεθα δύο νὰ σὲ ἀγαπῶμεν καὶ νὰ σὲ σεβώμεθα.

— Δὲν θέλω πλέον νὰ μὲ ἀγαπῶσι.

— Ἐὰν συγκατανεύετε νὰ τὴν ἴδῆτε μόνον.

— Ἂς μὴ λάβῃ τὴν αὐθάδειαν νὰ εἰσδύσῃ μέχρις ἐμοῦ τοὐλάχιστον.

— Εἶναι τόσον ἀγαθὴ καὶ φρόνιμος, πάτερ μου, ὅσον καὶ ὡραία. Θὰ ἦναι δι' ὑμᾶς μία ἀηδὼν ἥτις θὰ φαιδρύνῃ τὰς ἡμέρας τοῦ γήρατός σας.

— Ἀ! μὰ τὸν οὐρανὸν, εὖγε! Μία γυνὴ εἰς τὴν οἰκίαν μου; Μία γυνὴ ἥτις θὰ θέτῃ εἰς τάξιν τὰ βιβλία μου δὲν εἶναι ἀληθές;... Ἥτις θὰ μὲ κάμῃ νὰ τρώγω ὁπόταν θέλῃ; νὰ περιπατῶ ὁπόταν θέλῃ; καὶ νὰ μὲ τυραννῇ τέλος πάντων;.... Παραφρονεῖς βεβαίως.... Ὕπαγε, ὕπαγε πλησίον της ἄφησόν με . . . Εἶχον συλλάβει ἐν τούτοις τὴν ἀνοησίαν ὅτι θὰ μὲ κλείσῃ μετὰ θάνατον τοὺς ὀφθαλμούς! Ἡ καρδία εἶναι ἀδιόρθωτος! . . . Λοιπὸν θὰ κάμω ὡς ὁ Βρουσσαὶ, θὰ τοὺς κλείσω μόνος μου.

Μεθ' ὅλον ὅμως τὸ σφοδρὸν καὶ ἐπιπληκτικὸν ὕφος τοῦ δόκτορος, ὁ Γασπάρδος ὅστις ἐγνώριζε τὸν χαρακτῆρα του, δὲν ἀπεθαρρύνθη. Ἡ λύπη του, τὸ σέβας, ἡ υἱικὴ στοργή του, παρήγαγον τὸ περιμενόμενον ἀποτέλεσμα ἐπὶ ἀνθρώπου τόσον μεγαλοψύχου οἷος ὁ δόκτωρ. Κατ' ἀρχὰς ἐσυγχώρησε νὰ τῷ ὁμιλῶσι περὶ τῆς Λευκῆς· εἶτα, συγκατένευσε νὰ τὴν βλέπῃ ἐκ τοῦ πύργου του ὅτε διέβαινε τὴν ὁδόν. Τέλος ἠθέλησε νὰ τῷ παρουσιασθῇ καὶ ἔκτοτε ἡ νίκη τοῦ Γασπάρδου ἦτο βεβαία.

Τῷόντι, μετὰ παρέλευσιν μερικῶν μηνῶν, ὁ δόκτωρ Ε.. κατῆλθε τοῦ πύργου του καὶ ἠκολούθησε τοὺς συζύγους εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνοδευόμενος ὑφ' ὅλων τῶν κατοίκων Φοντεναῦ καὶ τοῦ Σατιλλὸν μὲ τὸν Μακλοῦν ἐπὶ κεφακῆς, τόσων περιέργων νὰ ἴδωσιν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ὠνόμαζον Πρόνοιάν των, παρὰ ν' ἀναγνωρίσωσι τὸν τυχοδιώκτην Αὐτοφυῆ εἰς τὸν δόκτορα Γασπάρδον, εἰς τὸν εὐτυχῆ σύζυγον τῆς Λευκῆς Βάσσου.

— Πρωτοφανὴς γάμος! ἔλεγε μετὰ βεβαιότητος ἡ κυρία Ἀλὲν, ἐνθυμουμένη τὸν δεύτερον γάμον τῆς βασιλίσσης τῆς Ἰσπανίας, ὁπόταν ἐγαλούχει εἰσέτι τὸ δέκατον τρίτον τέκνον τῆς μαρκησίας Δαλμέϊδα!

ΤΕΛΟΣ

ΑΙΝΙΓΜΑ

Ἂν τοῦ ὅλου σώματός μου
χωρισθῇ ἡ κεφαλή του
καὶ αὐτὴν ἂν λάβῃς μόνον,

ἓν ἐκ τῶν γραμμάτων τότε
γίνομαι τοῦ ἀλφαβήτου
καὶ μ' εὑρίσκεις εἰς τὸν φόνον

Ἂν τὸ τρίτον μου ψηφίον
καὶ τὸ ἕκτον ἀφαιρέσῃς
καὶ μὲ ἀναγραμματίσῃς,

ζῶον τι κερασοφόρον
εἰς βραχώδεις ὅλως θέσεις
νὰ πηδῶ θὰ μ' ἀπαντήσῃς.

Τὴν ἀρχήν μου καὶ τὸ τέλος
ἐκ τοῦ ὅλου ἂν ἐκφέρῃς
τί θὰ γίνω;... Μ α λέξις.

Ἱερὰ τὸ πάλαι ἤμην.
πλὴν ἂν τώρα μὲ προφέρῃς
ἔννοιαν δὲν θὰ παρέξῃς

Ἂν ὁλόκληρον μὲ λάβῃς
ἓν ἐπίθετον θὰ ἦμαι
καὶ ἓν σύγγραμμα ἐπίσης.

Ἔννοιαν διττὴν μὲν ἔχω,
ἀλλ' ἐνώπιόν σου κεῖμαι
καὶ προσπάθει νὰ μὲ λύσῃς.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

—=—

Λύσις τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ Αἰνίγματος

ΚΥΘΗΡΑ, ΘΗΡΑ, ΗΡΑ.

ΦΡΑΓΚΟΙ ΚΑΙ ΜΩΡΑΙΤΑΙ

—

(Συνέχεια, ἴδε τεῦχος ΙΑ'. σελ. 508).

—

ΧΑΜ. Τί σκοπεύω νὰ πράξω; Αὔριον ἅμα τῇ ἀνατολῇ τοῦ ἡλίου γενικὴ μάχη συναφθήσεται εἰς ἣν ἢ ὅλοι οἱ Φράγκοι πρέπει νὰ ἐκλείψωσιν ἢ ἡμεῖς ἅπαντες πρέπει νὰ πέσωμεν.

ΡΑΙΜ. Ἄφρων! Τί μέλλεις νὰ πράξῃς! ἡ μάχη αὕτη τὴν ὁποίαν αὔριον μέλλεις νὰ συνάψῃς εἶναι ἡ καταστροφὴ τῶν Ἑλλήνων.

ΧΑΜ. Εἶναι ἡ σωτηρία των!

ΡΑΙΜ. Τὴν ὥραν ταύτην ὁ υἱὸς τοῦ Βιλλαρδουίνου μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ βαδίζει καθ' ὑμῶν ἐνῷ αὐτὸς ὁ Βιλλαρδουίνος σταθμεύει μετά τινος ἀποσπάσματος εἰς ἀπόστασιν δύο ὡρῶν ἐντεῦθεν περιμένων τὴν ὑποχώρησίν σας ἵνα σᾶς ἐξολοθρεύσῃ ὁλοσχερῶς.

ΧΑΜ. Αἴ, καλά! Αὐτὴν τὴν νύκτα λοιπὸν θὰ βαδίσωμεν κατὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου ἵνα τὸν προλάβωμεν. Σαλπιγκταί...

ΡΑΙΜ. Ὦ, πρὸς Θεοῦ, Χαμάρετε, μὴ διατάξῃς τὴν κίνησιν ταύτην.

ΧΑΜ. Διατί;

ΡΑΙΜ. Ὑπάρχει ἄλλο μέσον ἀσφαλέστερον ἵνα νικήσῃς.

ΧΑΜ. Ἄλλο μέσον;

ΡΑΙΜ. Ἀσφαλέστατον!

ΧΑΜ. Εἰπέ το.

ΡΑΙΜ. Μοὶ ὑπόσχεσαι ὅτι θὰ παραιτηθῇς τοῦ πρώτου σχεδίου σου;

ΧΑΜ. Ποίου σχεδίου;

ΡΑΙΜ. Τοῦ σχεδίου τῆς κινήσεως κατὰ ταύτην τὴν νύκτα;

ΧΑΜ. Ἐὰν τὸ μέσον ἦναι καλόν, ναί.

ΡΑΙΜ. Τότε ἄκουσον. Εἰς μέρος ἀπέχον ἐντεῦθεν δύο ὥρας, καὶ οὗ τὴν θέσιν θέλω σοὶ ὁρίσει κατόπιν, σταθμεύει ὁ Βιλλαρδουίνος μετὰ δισχιλίων Φράγκων. Σοὶ δίδω τὸ σύνθημα τῆς ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ εἰσόδου, διαλύεις τὸ ἐνταῦθα στρατόπεδον, οἱ ἀρχηγοὶ μεταμφιέζεσθε, εἰσέρχεσθε εἰς ὥραν τινὰ τῆς νυκτὸς ταύτης καὶ δεδομένου τινὸς συνθήματος ὁ ἔξω σταθμεύων στρατός σου ἐπιχειρεῖ τὴν ἔφοδον ἐνῷ οἱ ἐντὸς μετημφιεσμένοι δραστηρίαν ἀντίδρασιν ἐπιφέρετε εἰς τοὺς Φράγκους. Συλλαμβάνεις τότε τὸν Βιλλαρδουῖνον, καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Φράγκων ἐκλείψαντος, τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ Μωρέως ὅπερ ἐπεχείρησας εἶναι ἡμιτετελεσμένον. Πῶς σοὶ φαίνεται;

ΧΑΜ. Ὡραῖον καὶ ἀσφαλές. Ὅρισον τὸ μέρος καὶ ἀνάγγειλόν μοι τὸ σύνθημα.

ΡΑΙΜ. Ὑπάρχουν πρῶτον συμφωνίαι καὶ ἐξηγήσεις.

ΧΑΜ. Συμφωνίαι καὶ ἐξηγήσεις! Ὁποῖαι;

ΡΑΙΜ. Ναί. συμφωνίαι εἰς ἃς πρέπει νὰ ὑποβληθῇς καὶ ἐξηγήσεις τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀκούσῃς. Ὡς συμφωνίαν σοὶ προτείνω τὸν ὅρον τῆς παραδόσεως εἰς ἐμὲ τῆς μνηστῆς σου Ἑλένης καὶ ἐξήγησιν τούτου σοὶ δεικνύω τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά μου.

ΧΑΜ. Τί!... ἀλλ' ἡ Ἑλένη δὲν εὑρίσκεται πλέον ἐνταῦθα, τὴν προπαρελθοῦσαν νύκτα ἐγένετο ἄφαντος ἀπὸ τῆς σκηνῆς της.

ΡΑΙΜ. Τὸ εἰξεύρω!

ΧΑΜ. Τὸ εἰξεύρεις! Ἔ, μὰ τὸν Θεὸν πρέπει νὰ γνωρίζῃς τότε καὶ τὸν ἅρπαγά της.

ΡΑΙΜ. Ὁ ἅρπαξ αὐτῆς εἶμαι ἐγώ!

ΧΑΜ. Σύ! ὦ Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ! (δράττων τὸ ξίφος του).

ΡΑΙΜ. (ξιφουλκῶν) Αἴ! μήπως νομίζῃς ὅτι ἔχεις παιδάριον ἐνώπιόν σου! Θὰ παλαίσωμεν, πλὴν ἑκατέρων ἡμῶν ὁ θάνατος δὲν θὰ ὠφελήσῃ οὐδένα! Ἐὰν σὺ μὲν μὲ φονεύσῃς, κατεστράφης, ἐὰν ἐγὼ δὲ σὲ φονεύσω δὲν ἐπιτυγχάνω τοῦ ποθουμένου. Εἶναι λοιπὸν καλλίτερον νὰ θέσωμεν τὰ παιγνίδια ταῦτα εἰς τὰς θέσεις των καὶ νὰ συνομιλήσωμεν ἐπ' ὀλίγον.

ΧΑΜ. Ὦ λύσσα μου, κατευνάσθητι!

ΡΑΙΜ. Ἄκουσον λοιπόν! Ἠγάπων τὴν μνηστήν σου καὶ διὰ νὰ τὴν ἀπολαύσω, σὲ ἠκολούθησα ἔχων τὸν σκοπὸν νὰ τὴν συζευχθῶ ἐγὼ καὶ ὄχι σύ. Τοὺς σκοπούς μου τούτους ἐφανέρωσα τὴν ἑσπέραν τῆς ἐν τῷ Σπηλαίῳ τοῦ Λύκου συνόδου μας καὶ εἰς τὸν πατέρα της Σωτήριον, ἀλλ' αὐτὸς μωρὸς καὶ

ἀνόητος ἐνόμισεν ὅτι δύναται νὰ μὲ καταστρέψῃ ἀναγγέλλων τὰ σχέδιά μου εἰς σέ· κεῖται ἤδη ὅμως πτῶμα ἄνευ ψυχῆς εἰς τὰς σχισμάδας τοῦ σπηλαίου ἐκείνου, ἀποτίσας τὴν ποινὴν τῆς θρασύτητός του. Ναί. ἐγὼ σοὶ ἔκλεψα τὴν Ἑλένην νομίζων ὅτι ἠδυνάμην νὰ πειθαναγκάσω αὐτὴν νὰ μὲ ὑπακούσῃ ἀλλὰ μὲ τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὴν χεῖρα ἠπείλει νὰ φονευθῇ ὁπότε ἐπλησίαζον αὐτήν.

ΧΑΜ. Τῆς εὐγενοῦς νεάνιδος !

ΡΑΙΜ. Ἐν τῇ παραφορᾷ τῆς λύσσης μου συνέλαβον σχέδιον, ἀφεύκτως παραχωροῦν μοι τὴν ἐπιτυχίαν. Σοὶ δίδω τὸν Βιλλαρδουΐνον πρέπει νὰ μοὶ δώσῃς τὴν Ἑλένην. Ἄνθρωπον ἀντὶ ἀνθρώπου.

ΧΑΜ. Πῶς ;

ΡΑΙΜ. Θὰ μοὶ δώσῃς ἔγγραφον διαταγήν σου πρὸς αὐτὴν νὰ μοὶ ὑπακούσῃ εἰς ὅ,τι τὴν διατάξω. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ ἐκείνῳ θὰ ἀρνῆσαι συνάμα τὸν πρὸς αὐτὴν ἔρωτά σου.

ΧΑΜ. Ἄ! κακοῦργε . . .

ΡΑΙΜ Περιττοὶ οἱ λόγοι. Ὁ καιρὸς ἐπείγει, ἡ ἀπάντησίς σου.

ΧΑΜ. Ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν συμβῇ σοὶ ἀρνοῦμαι. Καὶ ἐτόλμησες νὰ μὲ τὸ προτείνῃς τοῦτο εἰς ἐμέ. Μοχθηρὲ, κακότροπε, νομίζεις ὅτι θὰ συγκατανεύσω εἰς τοῦτο. Ἡ Ἑλένη θὰ γίνῃ καὶ πάλιν ἰδική μου, ναί, ὁρκίζομαι εἰς τὴν ψυχήν μου ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθῃς ἐντεῦθεν ζῶν καὶ ἂς γίνῃ ὅ,τι γίνῃ.

ΡΑΙΜ. Ἀλλ' ἡ πατρίς ;

ΧΑΜ. Ὦ ! ἡ πατρίς, ναί, ἡ πατρίς ! ἡ λύτρωσις τῆς πατρίδος μου κρέμαται ἀπὸ τῆς ἀτιμώσεως τῆς Ἑλένης. Ὦ! ὄχι, εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ταύτην ὁ νοῦς μου ἐπανίσταται. Ὄχι, ὄχι! Ὦ Ἑλένη, ὃν τὸ ὁποῖον ἠγάπησα, νὰ σὲ παραδώσω ἐγὼ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀτίμου τούτου.

ΡΑΙΜ Προτιμᾷς λοιπὸν νὰ ἴδῃς αὐτὴν εἰς χεῖρας τοῦ θανάτου.

ΧΑΜ. Τί νὰ πράξω ; (ὡσεὶ καθ' ἑαυτὸν) Παραληρεῖς ἄθλιε ! Ἀλλ' ἡ πατρίς, Τί σημαίνει μία γυνὴ ἐνώπιον τῆς πατρίδος. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος σοὶ προσφέρει τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος σου καὶ σὺ ἀρνεῖσαι ! Ἐλλ' ἡ Ἑλένη ! ὤ, ὄχι! ἂς ἴδω αὐτὴν νεκρὰν πλὴν ἀτιμασμένην ποτέ ! (πίπτει κεκοπιακὼς ἐπὶ τοῦ ἑδράνου).

ΡΑΙΜ. Οὐ λέλυθέ σοι ὅτι μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάκτων τιμιώτερόν ἐστιν ἡ πατρὶς καὶ ἁγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ.

ΧΑΜ. (ἀνεγειρόμενος) ἄ !

ΡΑΙΜ. Εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ καθήκοντός σου ὁμιλοῦσα ! Καὶ τιμιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρᾳ ! ἀκουεις ;

ΧΑΜ. Ναί· πρέπει να κάμω καὶ αὐτὴν τὴν θυσίαν· ὦ πατρίς μου . . . Ἄ ! . . . εἰπέ μοι τὸ μέρος·

ΡΑΙΜ. Θὰ μοὶ γράψῃς ἐκεῖνο ;

ΧΑΜ Ναί. Λέγε·

ΡΑΙΜ. Τὸ μέρος περὶ οὗ σὲ ὡμίλουν εἶναι ἡ μονὴ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ κατεχομένη τανῦν ὑπὸ τῶν Φράγκων. Τώρα . . .

ΧΑΜ. Μὴ βιάζεσαι· ἀφέθης λοιπὸν σὺ ὁ Ῥαϊμοῦνδος νὰ ἀπατηθῇς ἅπαξ μόνον. Αἴ ! Ῥαϊμοῦνδε, ἐγὼ αὐτὸς τώρα θὰ ἀντιπροσωπεύσω τὴν θείαν ἐκδίκησιν. Ἔπρεπε νὰ σκεφθῇς ὅτι ἀπὸ τὸ ποτήριον εἰς τὰ χείλη εἶναι πολύ. Σοὶ εἶπον ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθῃς ἐντεῦθεν ζῶν καὶ δὲν θὰ ἐξέλθῃς!

ΡΑΙΜ.(ὡσεὶ δεσμευθεὶς ὅλος ὑπὸ τοῦ βλέμματος τοῦ Χαμαρέτου) Πῶς ;

ΧΑΜ. Τέρας, ἐχίδνης γέννημα, λάβε τὴν ἀμοιβὴν τῶν κόπων σου ! (δι' ἀστραπιαίου κινήματος σπᾶται ἐγχειρίδιον καὶ βυθίζει αὐτὸ εἰς τὸ στῆθος τοῦ Ῥαϊμούνδου).

ΡΑΙΜ. (πίπτων καὶ ἐκπνέων) Ἄ !

ΧΑΜ. (πρός τινα φρουρὸν) Σάλπισον σὺ τὸ ἀνακλητήριον καὶ συγκάλεσον ἐνταῦθα τοὺς ἀρχηγοὺς (ἀκούεται σαλπισμὸς ἐνῷ ταὐτοχρόνως ἀκούονται φωναὶ « εἰς τὰ ὅπλα » εἰσέρχονται μετά τινα λεπτὰ ὁ Δοξαπατρῆς, ὁ Σγουρὸς, ὁ Συμεὼν καὶ πολλοὶ ὁπλαρχηγοί).

ΣΚΗΝΗ Γ'.

ΧΑΜΑΡΕΤΟΣ, ΣΥΜΕΩΝ, ΣΓΟΥΡΟΣ, ΔΟΞΑΠΑΤΡΗΣ καὶ ὁπλαρχηγοί.

ΧΑΜ· Συναθροίσατε ἅπαντα τὸν στρατὸν

καὶ ἑτοιμάσατε αὐτὸν δι' ἀναχώρησιν, ἐγκαταλείψατε τὰς σκηνὰς καὶ ἀνάψατε πυρὰς ἐπὶ τῶν λόφων ὅπως οἱ Φράγκοι ἐξαπατηθῶσιν. Ἂς διαλυθῇ ὁ στρατὸς καὶ ἕκαστος ἰδίως ἂς πορευθῇ πρὸς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ κατεχομένην ὑπὸ τῶν Φράγκων. Ὁ Δοξαπατρῆς ἐπιφορτίζεται τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀναχωρήσεως καὶ καθ' ὁδὸν ἀναγγέλλω αὐτῷ τὰς περαιτέρω ὁδηγίας μου. Ἐμπρὸς, ἄγωμεν· διότι ὁ καιρὸς εἶναι πολύτιμος. (ἀπέρχονται· μετὰ μικρὸν ἡ σκηνὴ φωτίζεται διὰ πυρῶν· εἰσέρχονται ἀριστερόθεν ὁ Σωτήριος, ἠλλοιωμένος καὶ ὁ Αἰμίλιος).

—=—

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ ΑΙΜΙΛΙΟΣ

—

ΣΩΤ. Ἰδοὺ τὸ μέρος. Αἱ προαισθήσεις μου δὲν μὲ ἠπάτησαν.

ΑΙΜ. Ναὶ, ἔχεις δίκαιον. Ἰδοὺ αἱ σκηναὶ καὶ πόρρωθεν αἱ πυραὶ φαίνονται.

ΣΩΤ. Καλέ μου νέε, παρατήρησον μήπως εὑρίσκεται κατάλληλόν τι μέρος ἵνα καθίσω διότι εἶμαι λίαν κεκοπιακώς.

ΑΙΜ. Ἰδοὺ, πλησίον τῆς σκηνῆς ἐκείνης ὑπάρχει ἀγροτικόν τι ἑδώλιον ἐκ χάρτου ἐπίτηδες κατεσκευασμένον δι' ἄνθρωπον κεκμηκότα. (ὁ Σωτήριος πορεύεται ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Αἰμιλίου εἰς τι ἑδώλιον κείμενον πλησίον τῆς σκηνῆς καὶ κάθηται· πλησίον αὐτοῦ ἵσταται ὁ Αἰμίλιος). Πῶς εἶσθε σήμερον, Σωτήριε ;

ΣΩΤ. Καλὰ, καλὰ, χάρις εἰς σὲ, Λέανδρέ μου. . .

ΑΙΜ. Ὦ ! μὴ μὲ ἀποκαλῆτε δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος· τὸ ὄνομα τοῦτο ὀδυνηρῶς μοὶ ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην μου τὸν γέροντα πατέρα μου. Ἐπὶ στιγμὴν ἐνόμισα ὅτι διεῖδον ἐν τῇ πατρικῇ ἀγκάλῃ τὴν ἐλπίδα τῆς εὐτυχίας καὶ τῆς γαλήνης, ἀλλ' ἀνεπιστρεπτεὶ ἀπώλετο αὕτη. Ποῦ νὰ ἦναι ἆρά γε τώρα ὁ πατήρ μου ;

ΣΩΤ. Εἶναι μετὰ τῶν Μωραϊτῶν· καὶ ἂν δὲν ἀπατῶμαι νομίζω ὅτι εὑρισκόμεθα πλησίον αὐτῶν.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ Ναὶ, ἀλλὰ πόσον ἡ καρδία μου πάλλει.

ΣΩΤ. Καὶ νομίζεις ὅτι ἡ ἰδική μου κτυπᾷ ὀλιγώτερον ; σὺ φοβεῖσαι μὴ τυχὸν δὲν εὕρῃς τὸν πατέρα σου ἐν τοῖς ζῶσιν, ἐγὼ ὅμως φοβοῦμαι διὰ τὴν θυγατέρα μου· ἀσθενὲς καὶ ἀδύνατον πλᾶσμα, τί νὰ ἔγινεν ἆρά γε ἐν μέσῳ τοῦ κοπετοῦ τῶν μαχῶν ; Πίστευσόν με, υἱέ μου, ὅτι ὅσον ὁ υἱὸς καὶ ἂν ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του οὐδέποτε ἡ ἀγάπη αὐτοῦ δύναται νὰ ἀντισταθμίσῃ τὴν ἀνεξάντλητον τῶν γεννητόρων στοργήν. Ἔπειτα πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ ἴδω τὸν Χαμάρετον καὶ τοὺς περὶ αὐτόν ; μὲ ποῖον βλέμμα θὰ δυνηθῶ νὰ ἀντίδω τὸ ἁγνὸν καὶ ἐκ τοῦ πυρὸς τῆς ἐλευθερίας διορατικὸν αὐτῶν βλέμμα, ἐγὼ ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ ὁποίου ἐχαράχθη ἀνεξιτήλοις ἴχνεσι τὸ στίγμα τῆς προδοσίας, ἰδιοτελείας καὶ δοξομανίας. Ὦ! διατί, Λέανδρέ μου, διατί δὲν μὲ ἀφήσες νὰ ἀποθάνω ὅτε ἔπεσον ὑπὸ τὴν χεῖρα τοῦ Ραϊμούνδου· θὰ ἀπέθνησκον τότε εὐτυχὴς διότι θὰ ἐξήγνιζον διὰ τοῦ θανάτου μου τὰ πρῶτα ἁμαρτήματά μου. Ὦ ! τίς μοὶ διαβεβαιοῖ ἆρά γε, ὅτι δὲν θὰ μὲ ἀποστραφῶσι πάντες, τίς μοὶ ἐγγυᾶται ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ θυγάτηρ μου, τὸ τέκνον μου, ἡ ἐλπὶς τοῦ γήρατός μου, δὲν θὰ μὲ περιφρονήσῃ ; τίς οἶδεν ἴσως τώρα καθ' ἣν στιγμὴν ὁμιλοῦμεν, ἂν ὁ Χαμάρετος, καὶ ἡ Ἑλένη κοιμῶνται τὸν νήδυμον ὕπνον τῆς αἰωνιότητος ! καὶ ἡ αἰτία εἶμ' ἐγὼ, ὦ Θεέ μου, Θεέ μου !

ΑΙΜ. Ἡ μετάνοια ἐξιλεοῖ τὸν ἁμαρτωλόν.

ΣΩΤ. Καὶ ὀνομάζεις μετάνοιαν τὴν ἐξέγερσιν τῆς φωνῆς τῆς τυπτομένης συνειδήσεως ; ὄχι, δὲν εἶναι μετάνοια αὐτὴ εἶναι τύψις συνειδότος κοινὴ εἰς κάθε κακοῦργον. Πλὴν ὄχι, ὁ κακοῦργος ὑποκύπτει τὴν πρώτην φορὰν ὑπὸ τὰς φωνὰς τῆς συνειδήσεώς του, ἐνῷ ἐγὼ ἐπὶ δέκα καὶ πέντε ὁλοκλήρους ἡμέρας ἔζησα κλαίων καὶ ὀδυρόμενος. Ναὶ, Θεὲ, μετενόησα, μετανοῶ εἰλικρινῶς δι' ὅσα ἔπραξα καὶ ἐλπίζω νὰ μὲ συγχωρήσῃς. Ἀλλ' ἆρά γε ὁ Χαμάρετος θὰ πιστεύσῃ τὴν μετάνοιάν μου

ταύτην. Ὦ! κάλλιον νὰ μάθω ἢ νὰ διατελῶ ὑπὸ τὴν θανάσιμον ταύτην ἀβεβαιότητα. Χαμάρετε! (πορευόμενος πρὸς τὸ βάθος) Ἑλένη! Χαμάρετε, Χαμάρετε!.... Ἑλένη, κόρη μου προσφιλής, ὁ πατήρ σου ἔφθασεν... Ἑλένη... Χαμάρετε... Οὐδείς.... Σὲ παρακαλῶ. Αἰμίλιε, ὕπαγε, ἐρεύνησον πανταχοῦ... τὸ στρατόπεδον εἶναι ἐδῶ.... αἱ πληροφορίαι ἃς ἐλάβομεν εἶναι ἀσφαλεῖς... ἄλλως τε δὲν ἀπατώμεθα. Ἰδοὺ αἱ σκηναί, ἰδοὺ αἱ πυραί. Ὕπαγε, ἐγὼ δεν δύναμαι, οἱ πόδες μου δὲν ὑπακούουσιν εἰς τὴν φωνὴν τῆς θελήσεώς μου! (ἀπέρχεται ἐκ τοῦ βάθους ὁ Αἰμίλιος· ὁ Σωτήριος ἐπανακάθηται εἰς τὸ ἑδώλιον βαρυστενάζων· ἀκούεται κώδων ἐκκλησίας· μετά τινα λεπτὰ εἰσέρχεται ὁ Αἰμίλιος).

ΑΙΜ. Εἴμεθα ἀτυχεῖς, Σωτήριε· οὐδεμία ψυχὴ ζῶσα εὑρίσκεται εἰς τὸν τόπον των. Αἱ πυραὶ καίουσιν, αἱ σκηναὶ εὑρίσκονται εἰς τὰς θέσεις των πλὴν οὐδεὶς οὔτε Φράγκος, οὔτε Μωραΐτης εὑρίσκεται ἐνταῦθα,

ΣΩΤ. Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος!

ΑΙΜ. Ἄ! ἰδοὺ εἷς χωρικὸς ὅστις ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ. Ἄς τὸν ἐρωτήσωμεν ἴσως μάθωμέν τι. (εἰσέρχεται δεξιόθεν χωρικός τις κρατῶν λαμπάδα ἀνὰ χεῖρας· ἔχει τὸ ἦθος βλακῶδες).

—=—

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ ΑΙΜΙΛΙΟΣ καὶ ΧΩΡΙΚΟΣ.

ΑΙΜ. Καλέ μου ἄνθρωπε...

ΧΩΡ. Ὤ, ὤ! οἱ Φράγκοι! Χριστὲ καὶ Παναγία!

ΑΙΜ. Δὲν εἴμεθα Φράγκοι, ἀλλ' ἠθέλομεν νὰ σὲ ἐρωτήσωμεν ποῦ πηγαίνεις;

ΧΩΡ. Δὲν εἶσθε Φράγκοι μά... οὔτε Χριστιανοὶ δὲν εἶσθε τότε.

ΑΙΜ. Τί λέγεις;

ΧΩΡ. Ἀμὲ βέβαια! Γιὰ νὰ μ' ἐρωτᾶς ποῦ πηγαίνω. Δὲν ξεύρεις πῶς αὔριον οἱ Ρωμιοὶ γιορτάζουνε τὴν Εὐαγγελίστρα τὴν Παναγίαν καὶ ὅτι καθε Ρωμιὸς πάγει στὴν ἐκκλησιὰ γιὰ νὰ προσευχηθῇ. Νὰ κ' ἐγὼ τώρα πάγω στὸν ἑσπερινὸν ὁποῦ θὰ κολλήσω κι' αὐτὸ τὸ κερὶ ποῦ τὦταξα ὅταν ἤτανε ἄρρωστη πέρυσιν ἡ καλή μου ἡ γυναικοῦλα. Βρὲ ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, λὲς πῶς δὲν εἶσαι Φράγκος μὰ τότε τί εἶσαι;

ΑΙΜ. Τί σὲ μέλλει. Στάσου καὶ ἀποκρίσου μας εἰς ὅ,τι θὰ σὲ ἐρωτήσωμεν.

ΧΩΡ. Ἔλεος, ἀφέντη! δὲν ἔκαμα τίποτε· εἶναι κρίμα τὰ παιδιά μου, ποῦνε τὸν ἀριθμὸν ὀκτὼ καὶ ἡ γυναῖκά μου ποῦνε ὤμορφη σὰν τὸ κρύο νερό.

ΑΙΜ. Ἄφες τὰς φλυαρίας καὶ ἀποκρίσου μας. Εἶσαι ἀπὸ τὰ μέρη ταῦτα;

Χωρ. (τρέμων) Ναί, ἀφέντη.

Αἰμ. Εἰπέ μοι, ἐδῶ ἐστρατοπέδευεν ὁ Χαμάρετος;

Χωρ. (Ἄ! εἶναι κατάσκοπος). Ὄχι... ναί.. ὄχι... ναί...

Αἰμ. Καὶ πότε ἀνεχώρησαν;

Χωρ. Καὶ μήγαρις εἰξεύρω κ' ἐγώ.

Αἰμ. Σιωπτ... τὸ εἰξεύρεις! πρέπει νὰ μ. ἀποκριθῇς. (δράττει αὐτὸν ἐκ τῆς χειρός).

Χωρ. Βρὲ ἀδελφοὶ δὲν ξεύρω τίποτε! δὲν ἔκαμα τίποτε. Κριτάδες εἶσθε σεῖς καὶ μὲ σταματᾶτε μέσα στὴ μέση τοῦ δρόμου μου καὶ μ' ἀρωτᾶτε τί καὶ πῶς καὶ ξέρω κ' ἐγώ. Ἄφησέ με, βρὲ ἀδελφέ, καὶ δὲν θὰ προφθάσω τὴν ἐκκλησιά

Αἰμ. Πρέπει νὰ μᾶς ἀποκριθῇς ἢ μὰ τὸν Θεόν...

Χωρ. Ὄχι, βρὲ ἀδελφέ, σὲ τὸ λέγω· μὴ δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ μὴ τὸ κάμῃς. Εἶναι μιὰ ὥρα ποῦ οἱ Μωραΐται τὰ πρύμνησαν ὄξαφνα.

Αἰμ. Καὶ ποῦ πῆγαν;

Χωρ. Ἐγὼ δὲν ξέρω. Μὰ τώρα ἐρχόντας κατ' ἐδῶ εἶδα δύο τρεῖς ποῦ πηγαίνανε, καὶ τοὺς ἠρώτησα, μὲ εἴπανε πῶς θὰ πάνε λέει εἰς τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ τὸ μοναστῆρι. Ποιὸς ξέρει πάλιν αὐτὸς ὁ θεῖος Χαμάρετος τί σκαρφίζεται γιὰ τὴν ἐλευθεριά μας· καὶ σᾶς τὸ λέγω ἐμπιστευτικὰ ὅτι θὰ γίνωμεν κ' ἐμεῖς ἐλεύθεροι μιὰν ἡμέραν καὶ τότε ἔχομεν νὰ δώσωμεν τοὺς σκυλόφραγκους... ὄχι... δὲν τὸ λέγω!

Αἰμ. Εὐχαριστῶ, καλέ μου ἄνθρωπε. Πή-

γαινε τώρα είς τὴν δουλειά σου, καὶ λάβε τοῦτο διὰ τὴν ὥραν πῶχασες. (τῷ ἐγχειρίζει νόμισμά τι).

Χωρ. Εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ, ἀφέντη μου. (Ὦ, αὐτὸς δὲν θὰ ἦναι κατάσκαπος γιατὶ οἱ κατάσκοποι μὲ τὸ τουφέκι τὰ κυνηγοῦνε αὐτά).

Σωτ. Μὴ ἀργοπορίας, Αἰμίλιε. Ὑπάγωμεν, ὑπάγωμεν καὶ εἰς τὴν μονὴν τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ. Εἰξεύρεις ποῦ κεῖται;

Αἰμ. Ναί. Ἀπέχει δύο ὥρας ἐντεῦθεν. Ἄγωμεν. (ἀπέρχονται δεξιόθεν).

Χωρ. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς πολυστίζῃ, ἀφεντάδες. Τί καλοὶ ἄνθρωποι!

(ἀπέρχεται ἀριστερόθεν).

—=—

ΣΚΗΝΟΓΡΑΦΙΑ 7'.

Διάδρομος ἐν τῇ μονῇ τοῦ προφήτου Ἠλιοῦ· πρὸς τὸ βάθος ἀριστερόθεν θύραι πολλαὶ μὲ σταυροὺς ἐπ' αὐτῶν· δεξιόθεν εἴσοδος· πρὸς τὰ ἡμισκήνια τοῦ βάθους δεξιόθεν φαίνεται στοά τις ἐκτεινομένη ἐπ' ἄπειρον καὶ εἰς τὸ πέρας αὐτῆς παράθυρόν τι. Ὁ διάδρομος οὗτος εἶναι ἰσόγειος καὶ ἐκ τοῦ παραθύρου φαίνεται ὁ κῆπος τῆς μονῆς. Ἀριστερόθεν μεγάλη θύρα σιδηρά. Παρουσιαζομένης τῆς σκηνογραφίας ταύτης πολλοὶ μοναχοὶ συνδιαλέγονται χαμηλοφώνως.

—

ΣΚΗΝΗ Α'.

ΜΟΝΑΧΟΙ.

Α. Οὕτω λοιπόν, πάτερ Φραγγίσκε, ὁ Ραϊμοῦνδος ἀνεχώρησεν;

Β. Ναί· ἀπὸ τῆς πρωίας καθ' ἣν τὰ φραγκικὰ στρατεύματα κατέλαβον τὰς πέριξ πεδιάδας.

Α. Καὶ δὲν ἐπανῆλθεν ἔκτοτε; (ὁ Β. κατανεύει). Παράδοξον· ἀλλ' ἡ νέα ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἔφερον ἐνταῦθα ποῦ εἶναι;

Β. Διαμένει κεκλεισμένη ἐν τῷ δωματίῳ της;

Γ. Ἡ ἄφιξις ὅμως αὐτῆς τῆς νέας, ἥτις ἐν παρόδῳ εἰρήσθω εἶναι ὡραιοτάτη, μὲ κάμνει νὰ συμπεραίνω ὅτι τεκταίνεταί τι.

Β. Τί; μήπως ἡ ὡραιότης τῆς νέας ταύτης ἐδελέασε καὶ αὐτόν;

Α. Πολὺ τὸ φοβοῦμαι.

Γ. Παρετηρήσατε χθὲς τὸ ἑσπέρας ἐν τῷ δάσει τὴν ἀσυνήθη ἐκείνην κίνησιν;

Α. Ναί. Πλὴν τί ἦτο;

Γ. Μαντεύσατε.

Α. Πῶς νὰ μαντεύσω;

Γ. Ἦτο ὁ Μωραϊτικὸς στρατὸς ὅστις περιεκύκλωσε τοὺς Φράγκους.

(εἰσέρχεται ὁ Βιλλαρδουῖνος διὰ τῆς ἀριστερόθεν θύρας).

—

ΣΚΗΝΗ Β.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ καὶ ΜΟΝΑΧΟΙ

Βιλλαρ. Ἀπατᾶσθε, καλοί μου γέροντες. Οἱ στρατιῶται ἦσαν ἰδικοί μου μεταμφιεσθέντες εἰς Ἕλληνας. Τοῦτο εἶναι μυστήριον τὸ ὁποῖον ἀργότερον θὰ γνωρίσητε. Οἱ πεμφθέντες ὑπ' ἐμοῦ στρατιῶται ἐξενίσθησαν ὅλοι;

Μοναχ. Α. Μάλιστα.

Βιλλαρ. Ὁ Ραϊμοῦνδος εἶναι ἐνταῦθα;

Μοναχ. Α. Ὄχι, ἐξῆλθεν ἅμα τῇ στρατοπεδεύσει τοῦ στρατοῦ καὶ δὲν ἐπανῆλθεν ἔκτοτε.

Βιλλαρ. Δὲν ἐπανῆλθεν! Ἡ δὲ νέα τὴν ὁποίαν ἀπέστειλεν ἐνταῦθα;

Μοναχ. Α. Εἶναι ἐκεῖ.

Βιλλαρ. Ἔχει καλῶς. Ἀποσυρθῆτε, καὶ ὅ,τι ἴδητε, ὅ,τι ἀκούσατε μὴ ἐγ ρθῆτε. (ἀπέρχονται οἱ μοναχοὶ δεξιόθεν· ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀνοίγει θύραν τινὰ δι' ἧς ἐξέρχεται ἡ Ἑλένη).

—

ΣΚΗΝΗ Γ.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ καὶ ΕΛΕΝΗ.

Βιλλαρ. Πλησίασον ὡραία μου Ἑλληνίς· μὴ φοβοῦ!

Ελ. Ἄφες με, δὲν σὲ εἶπα πλέον ὅτι δὲν θέλω νὰ σὲ βλέπω;

Βιλλαρ. Διατί, Μὴ φοβοῦ· ὁ ὁμιλῶν σε δὲν εἶναι πλέον ὁ τρομερὸς δεσπότης καὶ ἄρχων· ἀλλ' ὁ εὐπειθέστερος ὑπήκοος τῶν νευμάτων σου!

Ελ. Κύριε . . .

Βιλλαρ. Κύριός σου ὄχι, ἀλλὰ δοῦλός σου, ὑποταγής σου. Ἄ! ἄφες τὴν κατήφειαν αὐτὴν καὶ σκέφθητι ὅτι ὁ αὐθέντης τῆς χώρας σου εἶναι ἕτοιμος νὰ ἱκανοποιήσῃ ὅλας σου τὰς θελήσεις.

Ελ. Θέλησίς μου, κύριε, εἶναι νὰ μὲ ἀφήσητε ἥσυχον.

Βιλλαρ. Σᾶς δυσαρεστοῦσι τὰ θυμιάματα ἑνὸς λάτρου τῆς καλλονῆς;

Ελ. Λησμονεῖτε, κύριε, ὅτι ὁμιλεῖτε πρὸς τὴν μνηστὴν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἑλλήνων;

Βιλλαρ. Καὶ τίς οὗτος ὁ ἀρχηγός;

Ελ. Ὁ Χαμάρετος!

Βιλλαρ. Χαμάρετος! χά! χά! χά!

Ελ. Τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἀναιδῶς ἐξ βρίζεις διὰ τοῦ περιφρονητικοῦ γέλωτός σου τὸν ἀγαπῶ! τὸν ἀγαπῶ ὅσον μισῶ σὲ, τύραννε τῆς πατρίδος μου!

Βιλλαρ. Μὲ μισεῖς; τὸ ἀξίζω ἀλλά γε. Πίστευσόν με, Ἑλένη, οὐδέποτε γυνὴ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐνέπνευσεν αἰφνιδίως τόσον σφοδρὸν ἔρωτα ὡς σὺ, καὶ σὺ ἀνταμείβεις τοιοῦτον ἔρωτα διὰ μίσους. Ἐὰν ἤξευρες, Ἑλένη, πόσον σὲ ἀγαπῶ . . . ἐὰν ἤθελες νὰ γίνῃς ἰδική μου τὰ πάντα ἤθελον εἶσθαι ἰδικά σου· ἡ οἰκουμένη αὐτὴ, ἐὰν ἤθελες, θὰ ἔκυπτεν ἐνώπιόν σου· τιμὰς, δόξαν, πλοῦτη, ἔρωτα διακαῆ, τὰ πάντα σὲ προσφέρω καὶ σὺ ἀρνεῖσαι· ἓν ναὶ εἰπέ μου καὶ ὁ τολμηρὸς κύριός σου θὰ μεταβληθῇ ἀμέσως εἰς δοῦλόν σου πρόθυμον, ὃν ἓν φίλημά σου θὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἰσόθεον. Εἰς τὰς τιμὰς ἃς σοὶ προσφέρω, εἰς τὰ πλοῦτη ἃ σοὶ δωρῶ ἀπαντᾷς διὰ περιφρονήσεως, εἰς τὰς προτάσεις ἀντιτάσσεις ἀπειλὴν καὶ εἰς τὸν ἔρωτα μῖσος. Πλὴν διατί;

Ελ. Διότι ὅλαι αἱ Ἑλληνίδες μισοῦν τοὺς τυράννους. Διότι ἡ ἐλευθερία εἶναι δι' αὐτὰς ὁ μεγαλείτερος τῶν ἐρώτων.

Βιλλαρ. Μὴ ἐξάπτεσαι δὰ τόσον! Εἶσαι ὡραία, τώρα, ὡραιοτάτη! ἡ ἀγανάκτησις διπλασιάζει τὴν καλλονήν σου καὶ τὸ ἐκφεῦγον πῦρ ἀπὸ τοὺς ὡραίους ὀφθαλμούς σου εἰσέρχεται εἰς τὰς φλέβας μου καὶ μὲ ἀνάπτει τὴν φλόγα πλειότερον . . . Ἀγαπᾷς τὸν Χαμάρετον; μάθε λοιπὸν ὅτι αὐτὸς εἶναι κατεστραμμένος! Μυρία ξίφη περιμένουσιν αὐτὸν ἔξωθεν ἵνα, ὅταν ἔλθῃ νὰ μᾶς προσβάλῃ, εὕρῃ τὸν ἐκ τῆς ἥττης θάνατον ἀντὶ τῆς δόξης. Τώρα, κυρία, ἀφοῦ ἔγινες χήρα πρὶν νὰ γίνῃς νύμφη εἶναι δίκαιον νὰ σκεφθῇς καὶ διὰ τὸ μέλλον σου. Εἶσαι νέα καὶ τὸ διπλοῦν στέμμα τῶν χαρίτων καὶ τῆς ὡραιότητος κοσμεῖ τὸ ἀνθηρὸν μέτωπόν σου. Ἐγεννήθης διὰ νὰ βασιλεύῃς! ἐπιποθεῖς τὴν εὐτυχίαν σου; συναίνεσον νὰ γίνῃς ἰδική μου, καὶ θέλεις ἀναβῆ τόσον ὑψηλὰ ὅσον οὐδὲ κἂν ἐφαντάσθης· εἰπὲ ἓν ναὶ καὶ θέλεις ἴδῃ τὸν ἄρχοντά σου ἀνακηρύσσοντά σε βασίλισσαν! (γονυπετεῖ) Ἐλθέ!

Ελ. Ἄτιμε, ποταπὲ καὶ μοχθηρὲ Φράγκε, ἰδοὺ ἡ ἀπάντησίς μου! (τὸν ῥαπίζει).

Βιλλαρ. Ὢ! Τὸ ῥάπισμα αὐτὸ εἶναι ἡ καταδίκη σου! Τώρα θὰ γίνῃς ἰδική μου, ἰδική μου διὰ πάντοτε! Εἶσαι δούλη μου, καὶ δὲν δύνασαι, δὲν ὀφείλεις νὰ ἀντισταθῇς εἰς τὰς πράξεις τοῦ κυρίου σου. Σὲ διατάττω νὰ μὲ ὑπακούσῃς.

Ελ. Ποτέ!

Βιλλαρ. Ποτέ! θὰ σὲ πειθαναγκάσω εἰς τοῦτο διὰ τῆς βίας. (λαμβάνει αὐτὴν εἰς τοὺς βραχιονάς του καὶ τὴν σύρει· (γονυπετὴς ἡ)

Ελ. Ὢ! ἄφες με, σὲ ἐξορκίζω! πλὴν ὄχι, ἄ! (δράττει τὸ ἐγχειρίδιον ἀπὸ τῆς ζώνης του καὶ ἀνίσταται) ὀπισθοχωρεῖς, τρέμεις;

Βιλλαρ. Ὄχι, πλῆξόν με! Τί γλυκύτερον νὰ ἀποθάνω διὰ τῆς χειρός σου.

Ελ. Τότε λάβε!

Βιλλαρ. Ἓν φίλημα πρίν.

Ελ. Ἰδοὺ τὸ φίλημά μου! (ἐνῷ ἀνυψοῖ τὴν χεῖρα διὰ νὰ τὸν κτυπήσῃ, ὁ Βιλλαρδουῖνος δι' ἐπιτηδείου κινήματος ἁρπάζει τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τὸ ῥίπτει).

Βιλλαρ. Ἄ, τώρα σὲ κρατῶ! (δραττόμε-

νος αὐτὴν τῶν χειρῶν) Εἶσαι πλέον ἰδική μου, διὰ παντὸς ἰδική μου!

Ελ. Ἄφες με, ἄφες με!

Βιλλαρ. Ρογῆρε! (εἰσέρχεται ἱππότης τις) λάβε τὴν γυναῖκα ταύτην καὶ κλεῖσέ την ἀσφαλῶς, εἶναι αἰχμάλωτος!

Βλ. (συρομένη βίᾳ) Ἄθλιοι! ἐπέστη ἡ τελευταία σας ὥρα. (ἀπέρχονται ἀριστερόθεν· εἰσέρχονται δεξιόθεν ὁ Σωτήριος καὶ ὁ Αἰμίλιος).

—

ΣΚΗΝΗ Δ'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ ΑΙΜΙΛΙΟΣ.

Αἰμ. Ὢ; νὰ ἤκουσα φωνάς.

Σωτ. Ἐφθάσαμεν τέλος! Μετὰ μακρὰς περιπλανήσεις ἐφθάσαμεν, ἀλλ' ἆρά γε θὰ τοὺς ἐπανεύρωμεν ζῶντας; ὁ Θεὸς θὰ ἦναι ἵλεως πρὸς ἡμᾶς;

Αἰμ. Θάρρει, Σωτήριε. Ὁ Θεὸς ἔχει ἀνεξάντλητον τὸ ἔλεός του.

Σωτ. Ὤ, πόσα ὑπέστην κατ' αὐτά; ! αἱ κακουχίαι μου ἴσως ἐξιλεώσωσι τὰ ἐγκλήματά μου.

Αἰμ. Μὴ ἀνωφελῆ λύπην. Ἂς δράμωμεν μόνον ἵνα εὕρωμεν τὸν Χαμάρετον καὶ εἰδοποιήσωμεν αὐτὸν περὶ τοῦ κινδύνου ὅστις τὸν ἐπαπειλεῖ.

Σωτ. Ναὶ, δράμωμεν! διότι ἡ τύχη ἥτις μᾶς ἔθεσε μάρτυρας ἀοράτους τῆς ἐν τῷ δάσει συνδιαλέξεως τοῦ Βιλλαρδουίνου μετὰ τοῦ ἱππότου ἐκείνου μᾶς ἐπρομήθευσε ταὐτοχρόνως καὶ τὰ μέσα τοῦ νὰ εἰδοποιήσωμεν τὸν Χαμάρετον. Εἶναι ἐπιδέξιος ὁ Βιλλαρδουῖνος εἰς τὴν στρατηγικὴν πλὴν οὐχ ἧττον εἶναι καὶ ὁ Χαμάρετος· ἀντὶ νὰ περικυκλωθῇ θὰ περικυκλώσῃ αὐτὸς τοὺς Φράγκους ἐὰν εἰδοποιηθῇ.

Αἰμ. Ναὶ, Σωτήριε· θὰ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ λυτρωταὶ τοῦ Χαμαρέτου καὶ ἐργάται τῆς ἐλευθερίας μας καλοί.

(ἐνῷ ἀπέρχονται δεξιόθεν συναντῶνται μετὰ τοῦ Χαμαρέτου εἰσερχομένου μετὰ τῶν ἐξῆς)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΧΑΜΑΡ. ΣΓΟΥΡ. ΣΥΜ. ΣΩΤΗΡ. ΑΙΜΙΛΙΟΣ, Συνωμόται.

Σωτ. Ὕψιστε Θεὲ, ὁ Χαμάρετος!

Χαμ. Ὁ Σωτήριος, ἐδῶ!

Αἰμ. Ὁ πατήρ μου!

Συμ. Υἱέ μου! (ἐναγκαλίζονται)

Χαμ. Ἀλλὰ ποῦ εἶσθε τόσον καιρόν; πῶς...

Σωτ. Καιρὸς δι' ἐξηγήσεις δὲν εἶναι. Ἐχάσαμεν τὰ ἴχνη σας. Ἰδοὺ τὸ πᾶν. Ὁ καιρὸς κατεπείγει· ἀποκρίθητί μοι καθαρῶς. Ὁ στρατός σου ἄγνωστος στρατοπεδεύει ἐνταῦθα;

Χαμ. Ναί.

Σωτ. Τότε ἐχάθητε! διότι ὁ Βιλλαρδουῖνος ὅστις ἀνεκάλυψε τὴν ἔλευσίν σας περιεκύκλωσεν ὄπισθεν.

Χαμ. Τὸ εἰξεύρω διότι τὸ ἐμάντευσα. Ὢ! ἦτο ἄριστον τὸ σχέδιον τοῦ Βιλλαρδουίνου. Προσβαλλόμενοι οἱ Μωραῖται κατὰ πρόσωπον, περικυκλωθέντες ὑπὸ τῶν ἐν τῷ δάσει καὶ τῇ Μονῇ ταύτῃ κεκλεισμένων Φράγκων, ἔχοντες ὄπισθεν αὐτῶν τὸ δάσος πυρπολούμενον, θὰ ἐχάνοντο βεβαίως ἐὰν δὲν ἐλάμβανον τὰ μέτρα μου. Δὲν θέλω εἰς οὐδένα ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἐξηγηθῶ. Τοῦτο μόνον σᾶς λέγω ὅτι ἅπαντες οἱ ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ κεκλεισμένοι μοναχοὶ καὶ ἱππόται ἐσφάγησαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῶν συνοδῶν μου εἰσελθόντων διά τινος κρυφίας θύρας. Καὶ τώρα περὶ τὸ μεσονύκτιον σφαγὴ γενικὴ θὰ ἀρχίσῃ καὶ ὁ ἥλιος τῆς αὔριον θὰ φωτίσῃ τὴν ἐλευθερίαν μας. Ὁ κόσμος ὅλος θὰ ἐκπλαγῇ, ἀλλὰ αἱ σκιαὶ τῶν προγόνων μας, εἰς τὰ βάθη τῶν τάφων κείμεναι, θὰ σκιρτήσωσιν ἐκ χαρᾶς. Ὢ! ἡ εὐτυχία μας, Σωτήριε, εἶναι πραγματική· ἀλλ' ἔχει καὶ τὴν μεγίστην δόσιν τῆς λύπης! Ἡ κόρη σου, ἡ μνηστή μου δὲν εἶναι πλέον μεθ' ἡμῶν.

Σωτ. Ἀπέθανεν!

Χαμ. Εἴθε νὰ ἀπέθνησκεν! Ἀνηρπάγη νύκτα τινὰ ἐκ τῆς σκηνῆς της ὑπὸ τοῦ Ραϊμούνδου. Ἐξεδιώχθην φονεύσας τὸν μυσαρόν· ἀλλὰ τὴν Ἑλένην δὲν ἠδυνήθην νὰ εὕρω.

Ἐνόμιζον ὅτι εὑρίσκεται ἐνταῦθα ἀλλ' ἠπατώμην.

Σωτ. Ὦ Θεέ μου, ἀρκετὰ μὲ ἐτιμώρησες! (εἰσέρχεται ἡ Ἑλένη ἀριστερόθεν, ἐνδεδυμένη ἱπποτικὴν στολὴν, κατηφής. Πορεύεται μέχρι τινὸς καὶ εἶτα ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Χαμαρέτου.)

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

ΕΛΕΝΗ καὶ οἱ ἄνω.

Χαμ. Ἑλένη, κόρη οὐρανία! . . .

Ελ. (ὡσεὶ ἐξεγειρομένη ἐκ ληθάργου) Ὕψιστε Θεέ! ὁ πατήρ μου, ὁ Λέων! (ἐναγκαλίζονται).

Σωτ. Κόρη μου!

Χαμ. Ἑλένη . . . πλὴν διατί αὐτὴ ἡ στολή.

Ελ. Ἐκλείσθην ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουίνου εἰς δωμάτιον διότι δὲν ἐνέδωκα εἰς τὰς αἰσχρὰς προτάσεις του καὶ ἐνεδύθην αὐτὴν τὴν στολὴν ἵνα διέλθω ὡς ἱππότης καὶ ἐκδικηθῶ διὰ τοῦ θανάτου του διὰ τὰς ὕβρεις ἃς μοὶ προσῆψεν. Ἀλλ' ἡ ἐκδίκησις θὰ τελεσθῇ νῦν ὑφ' ὑμῶν.

Χαμ. Ὦ ἄγγελε τοῦ οὐρανοῦ! ἔσο ἥσυχος καὶ ἐντὸς ὥρας θὰ λάβῃς αὐτήν. Φίλοι μου, ἔστὲ βέβαιοι νῦν περὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος· ὁ ἄγγελος τῆς νίκης ἐπανῆλθε καὶ πάλιν μεθ' ἡμῶν Τὰ σχέδιά μας εὐοδοῦνται καὶ οἱ Φράγκοι θὰ ἀπέλθωσιν ἀνεπιστρεπτεὶ τοῦ Μωρέως.

(εἰσέρχεται ἀριστερόθεν διὰ τῆς μεγάλης θύρας ὁ Βιλλαρδουῖνος).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

ΒΙΛΛΑΡΔΟΥΙΝΟΣ, ἱππόται καὶ οἱ ἄνω.

Βιλλαρ. (εἰρωνικῶς) Ἀληθῶς;

Χαμ. Ὁ Βιλλαρδουῖνος! . . . καλὰ εἰσ' αἰχμάλωτός μου!

Βιλλαρ. Ἀπατᾶσθε, κύριοι! Εἶσθε σεῖς αἰχμάλωτοί μου. Νομίζετε ὅτι μὲ κρατεῖτε; πόσον πλανᾶσθε! τὴν ὥραν ταύτην ἅπας ὁ στρατός μου εὑρίσκεται ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ εἰς τὸ πρῶτον σύνθημά μου καὶ σᾶς ἐξολοθρεύσῃ. Ἠπατήθητε, φίλοι μου, καὶ ἠπατήθητε οἰκτρῶς νομίσαντες ὅτι θὰ εὕρητε τὸν Βιλλαρδουῖνον ἀνέτοιμον. Ἀ! τὸ παιγνίδιον δὲν ἦτο παιδικόν.

Χαμ. Μὴ παραφέρεσαι, Βιλλαρδουῖνε Τὸ σκῆπτρον τῆς αὐθεντίας σου ἀπὸ μιᾶς τριχὸς κρέμαται τὴν ὥραν ταύτην. Σὲ διαβεβαιῶ καὶ πάλιν ὅτι ὁ ἀπατηθεὶς δὲν εἶμαι ἐγώ.

Βιλλαρ. Ἄφρων! θὰ ἴδῃς ἐκ τῶν κελλίων τῆς μονῆς ταύτης, εἰς ἣν ἀπερισκέπτως κατέφυγες, ἐξερχομένους ἄνδρας ἑτοίμους εἰς ἓν νεῦμα μου νὰ σὲ ἐξολοθρεύσωσιν.

Χαμ. (ὑπομειδιῶν) Ὁ χρόνος θὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων σου.

Βιλλαρ. Ρογῆρε! Ρολάνδε! ἐγερθῆτε!

Χαμ. Μάτην φωνάζεις τοὺς κατοίκους αὐτῆς τῆς μονῆς! μετέστησαν εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς, προηγηθέντες. Σὺ δὲ εἶσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας· ἀλλὰ δὲν εἴμεθα ἄνανδροι, Βιλλαρδουῖνε! θὰ περιμείνωμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης καὶ εἶτα θ' ἀποφασίσωμεν περὶ σοῦ.

Βιλλαρ. Ὦ λύσσα! (συρίζων) Καιρὸς, ἀνδρεῖοί μου Φράγκοι!

Χαμ. Δίδεις τὸ σύνθημά σου πλὴν καὶ ἐγὼ θὰ δώσω τὸ ἰδικόν μου. (στεντορείως ἐκ τοῦ παραθύρου) «Μωρέας καὶ Ἐλευθερία!

(σιγή· ὅλοι μένουσιν ἀγωνιῶντες· τὸ σύνθημα τοῦ Χαμαρέτου ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ πολλῶν ἔξωθεν· ἀκούεται ἦχος σάλπιγγος· θόρυβος μάχης μετὰ φωνῶν· εἰσέρχεται δρόμῳ εἷς Μωραΐτης).

ΣΚΗΝΗ Η'.

Φρουρὸς καὶ οἱ ἄνω

Φρουρός. Ἀρχηγὲ, δράμε! Ὁ Δοξαπατρῆς σὲ περιμένει! περιεκυκλώθημεν πανταχόθεν καὶ οὐδεμία ἐλπὶς νίκης μᾶς ὑπολείπεται πλέον! Ἐνῷ ἀφ' ἑνὸς οἱ Φράγκοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἐξ ἀπροόπτου καταληφθέντες ἀφ' ἑτέρου ἡττήθημεν! Δράμε! διότι πάντες ἀνυπομόνως σὲ ἀναμένουσιν.

Βιλλαρ. Ἀκολουθήσατέ με, ἵνα προλάβωμεν τὰς ἐνεργείας του! (ἀπέρχεται μετὰ τῶν ἱπποτῶν χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ὑπὸ τῶν Μωραϊτῶν).

Χαμ. Φίλοι μου, μὴ δειλιάσωμεν! Ἡ ἐπιτυχία θὰ στέψῃ τὰ ὅπλα μας! Ἑλένη, μεῖνον μετὰ τοῦ πατρός σου καὶ τοῦ Συμεών.

Ελ. Ὄχι! Θέλω νὰ ἦμαι πλησίον σου, ὅταν νικήσῃς ἢ ἀποθάνῃς!

Χαμ. Τότε, ἐμπρός, φίλοι μου· εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἀναμνησθῶμεν τῶν ἐνδόξων προγόνων μας! (ἀπέρχονται ὅλοι ἐκτὸς τοῦ Σωτηρίου καὶ Συμεών· ὁ θόρυβος αὐξάνει· τὸ δάσος πυρπολούμενον φωτίζει τὴν σκηνήν).

ΣΚΗΝΗ Θ'.

ΣΩΤΗΡΙΟΣ καὶ ΣΥΜΕΩΝ.

Σωτ. Θεέ μου, μὴ ἐφαρμόσῃς τὸ λόγιόν σου ἐπ' ἐμοῦ. «Ἁμαρτίαι γονέων ἐπὶ τὰ τέκνα.»

Συμ. Ὕψιστε Δημιουργέ! ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμῶν. (γονυπετοῦσιν ἀμφότεροι καὶ προσεύχονται ἐνῷ ὁ θόρυβος ἐπιτείνεται ἔξωθεν· ὁ Σωτήριος ἀνίσταται καὶ πορεύεται εἰς τὸ παράθυρον).

Σωτ. Ὕψιστε Θεέ!

Συμ. Τί εἶναι;

Σωτ. Ἐλθὲ... βλέπεις ἐκεῖ... οἱ Μωραῖται φεύγουν... ὁ Χαμάρετος ἔρχεται πρὸς τὰ ἐδῶ... μετὰ τῆς Ἑλένης...

Συμ. Ὦ τύχη, τύχη!

Σωτ. Ναί· καταράσθητι τὴν εἱμαρμένην διότι ἀπηλαύσαμεν τὰ τέκνα μας ἐν τῇ δουλείᾳ τῆς πατρίδος μας. (εἰσέρχεται ὁ Χαμάρετος μετὰ τῆς Ἑλένης).

ΣΚΗΝΗ Ι'.

ΧΑΜΑΡ. ΕΛΕΝΗ, ΣΥΜ. καὶ ΣΩΤΗΡΙΟΣ.

Χαμ. Φίλοι μου, ἐπὶ μικρὸν ἡ ἐλπὶς εἰσέδυσεν εἰς τὴν καρδίαν μας καὶ εἶτα ἀπωλέσαμεν αὐτήν.

Ελ. Λέων μου!

Χαμ. Πᾶσα ἐλπὶς ἀπωλέσθη· κατεστράφημεν! οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπομείνωσι πλειότερον! περιζωσθέντες ἐτράπησαν εἰς φυγήν. (ὁ θόρυβος ἐπιτείνεται ἔξωθεν) Ἰδοὺ ἀρχίζει ἡ γενικὴ σφαγή. (ἀκούονται φωναὶ ἔξωθεν: Κλείσατε τὴν ὀπισθοχώρησιν! μὴ ἀφήσετε οὐδένα νὰ φύγῃ!) Πλὴν ὄχι, δὲν εἶναι δυνατόν· ἴσως εἶναι καιρὸς ἀκόμη. Πάτερ μου, τὴν εὐλογίαν σου! ὑπάγω νὰ ἀποθάνω εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης ἢ νὰ νικήσω! Ἑλλάς, ἱερὰ γῆ τῆς ἐλευθερίας, ἐπὶ πολὺν καιρὸν μένουσαν ὑπὸ τὸν ζυγὸν σὲ εἶδον καὶ δὲν δύναμαι νὰ ἐπιζήσω! εἰς τὸν δοῦλον ἡ ζωὴ δὲν παρέχει ρόδα καὶ ἄνθη— χαίρετε!

Ελ. Λέων, ὦ Λέων!

Χαμ. Ἑλένη, ἐπιθυμεῖς νὰ ἴδῃς τὸν μνηστῆρα σου δοῦλον καὶ πάλιν; Πάτερ μου, εὐλόγησόν με.

Συμ. Ἔσο εὐλογημένος, τέκνον μου.

Χαμ. Τώρα ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγών! (ἐξέρχεται ξιφήρης).

Συμ. Θεὲ Παντεπόπτα! ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμῶν (ἐπιτείνεται ὁ θόρυβος· ἡ σκηνὴ φωτίζεται ἀπό τινος ἐκ τοῦ δάσους καιομένου).

Ελ. (μετὰ τοῦ Συμεὼν λέγοντος τὰ ἄνω) Ἀειπάρθενε, θέσον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην σου. Φύλαττε τὸν Χαμάρετον καὶ δὸς αὐτῷ τὴν νίκην.—Ἀλλ' ὦ Θεέ μου,... ἔρχεταί τις δρομαίως! (εἰσέρχεται ὁ Αἰμίλιος ἀριστερόθεν).

ΣΚΗΝΗ ΙΑ'.

ΑΙΜΙΛΙΟΣ καὶ οἱ ἄνω.

Αἰμ. Νίκη, νίκη!

Σωτ. Συμ. Ελέν. — Πῶς;

Αἰμ. Ὅτε ὁ στρατὸς ἡμῶν ἐτρέπετο εἰς φυγὴν καὶ ἕκαστος περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἐφρόντιζεν, ὅτε ἀπελπισία γενικὴ κατεῖχε τὰς καρδίας μας, φθάνει ὁ Χαμάρετος καὶ διὰ βροντώδους φωνῆς, φωνῆς θείας, λέγει: Ἕλληνες, ποῦ φεύγετε! δὲν ἐβαρύνθητε νὰ φέρητε τὰς ἁλύσεις τῆς δουλείας; Στρέψατε διὰ νὰ πέσητε μὲ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας ὅπως δείξητε εἰς τὸν κόσμον τὴν καταγωγήν σας! Καὶ τότε μετὰ τοῦ Σγουροῦ μανιώδης συναθροίζει τοὺς στρατιώτας

καὶ ἐπιτίθεται λυσσωδῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ Δοξαπατρῆς συναθροίσας τοὺς ἄλλους καὶ ἐνθαρρύνας αὐτοὺς ἐπετέθη ἐκ τῶν νώτων. Μεταξὺ δύο ὁρμῶν εὑρεθέντες οἱ Φράγκοι ἐτράπησαν εἰς αἰσχρὰν φυγὴν ἀφέντες τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ὁ Βιλλαρδουῖνος ὅστις ἀπὸ ὑψηλοῦ περιεσκόπει τὴν τροπὴν τῆς μάχης διέταξε γενικὴν ὑποχώρησιν καὶ ὥδευσεν εὐθὺ πρὸς τοῦ Μιστρᾶ τὴν ὁδόν. Ἀλλ' ἐκεῖ νέα προσβολὴ τὸν ἐπερίμενεν· ὄπισθεν λόφου τινὸς ἐκρύπτετο τάγμα τι Ἀρκαδίων ὅπερ ἐπιπεσὸν κατ' αὐτῶν τοὺς ἐξωλόθρευσεν ὁλοσχερῶς.

Σωτ., Συμ.—Εἶναι δυνατόν;

Αἰμ. Παρατηρήσατε τὰ στρατεύματά μας ἐπιστρέφοντα τροπαιοῦχα. (ἀκούεται μουσική) Ἰδοὺ καὶ ἡ μουσικὴ ἥτις χαρμοσύνως ἀναγγέλλει τὴν νίκην ἡμῶν. (εἰσέρχεται ὁ Χαμάρετος, Σγουρὸς, Δοξαπατρῆς καὶ λοιποὶ συνωμόται).

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ.

ΧΑΜΑΡ. ΕΛΕΝΗ, ΣΩΤ. ΣΥΜ. ΑΙΜΙΛ. ΣΓΟΥΡ. ΔΟΞΑΠ. καὶ Συνωμόται.

Χαμ. Εὐχαριστῶ, Θεέ μου! Ἰδοὺ καὶ πάλιν ὁ παιὰν τῆς ἐλευθερίας ἀντηχῶν εἰς τὰ ὄρη σου, Ἑλλάς μου φιλτάτη! Ἑλένη, εἰς σὲ ἀνήκω τώρα!

Ελ. Λέων μου! (ἐναγκαλίζονται)

Σωτ. ὁ Θεὸς εἶναι ἐπιεικής!

Συμ. Λέανδρέ μου!

Αἰμ. Πάτερ μου! (ἐναγκαλίζονται) Πόσον εὐτυχὴς θὰ ἤμην ἐὰν ἔζῃ ἡ Εὐτυχία!

Δοξαπ. Ὁ Μωρέας ἔγινεν ἐλεύθερος! δόξα πατρί!

Σγουρ. (λαμβάνων τὴν χεῖρα τοῦ Χαμαρέτου) Φίλε μου!

(ἡ μουσικὴ ἐξακολουθεῖ νὰ παιανίζῃ· ὁ Σγουρὸς μετὰ τοῦ Σωτηρίου ἵστανται ὄπισθεν τοῦ Χαμαρέτου καὶ τῆς Ἑλένης ἐνηγκαλισμένων καὶ σχηματίζουσι μετ' αὐτῶν σύμπλεγμα, ἐνῷ ὁ Συμεὼν θεωρεῖ τὸν Αἰμίλιον περιπαθῶς·—ὁ Δοξαπατρῆς ἐκ τοῦ ἀντιθέτου μέρους τῆς σκηνῆς περιεργάζεται τοὺς πάντας μὲ συμπαθὲς ὕφος — εἰκὼν — ἡ αὐλαία καταπετάννυται βραδέως, τῆς μουσικῆς παιανιζούσης).

ΤΕΛΟΣ.

ΑΙ ΔΙΑΣΗΜΟΙ ΔΡΑΠΕΤΕΥΣΕΙΣ

ΤΟΥ ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΥ ΒΕΡΝΑΝΔΟΥ

Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ

ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΚΟΜΝΗΝΟΥ

(Συνέχεια, ἴδε Τεῦχος Η'. Σελ. 352)

ΒΑΝΒΕΝΟΥΤΟΣ ΚΑΙΛΛΙΝΟΣ.

1538.

Ὁ Βανβενοῦτος Καιλλῖνος ἔζη ἐν Ῥώμῃ πρὸ εἴκοσι περίπου ἐτῶν παράγων τὰ χρυσοχοϊκῆς τέχνης ἐκεῖνα ἀριστουργήματα, τῶν ὁποίων τὰ πλεῖστα δυστυχῶς ἐξηφανίσθησαν, καὶ ἅτινα παρήγγελον αὐτῷ οἱ πάπαι, οἱ πρίγκηπες τῆς Ἐκκλησίας καὶ οἱ μεγάλοι μεγιστᾶνες, οἵτινες ἐπεσκέπτοντο τὴν αἰωνίαν πόλιν. Πιστὸς θεράπων Κλήμεντος τοῦ Ζ'. ἐλάμβανε μέρος εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, πολιορκουμένου ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἀρχιστρατήγου Βουρβῶνος. Πρὸς τοῦτον δὲ ὁ Πάππας ἀρκετὴν ἐμπιστοσύνην εἶχε, διότι ἐπεφόρτισεν αὐτὸν νὰ διαλύσῃ τὰ λιθοκόλλητα κοσμήματα τοῦ θησαυροῦ καὶ νὰ κρύψῃ αὐτὰ ἐντὸς τῶν πτυχῶν τῶν ἐνδυμάτων του. Ἀργότερον ἐχάραττε δι' αὐτὸν τὸν Πάππαν καὶ τὸν διάδοχόν του νομίσματα, ἅτινα ἁνθαμιλλῶνται πρὸς πᾶν ὅ,τι ὡραιότερον τοῦ εἴδους τούτου ἀφῆκεν εἰς ἡμᾶς ἡ ἀρχαιότης· ἐν τούτοις ὁ ὕποπτος καὶ βίαιος χαρακτὴρ τοῦ Καιλλίνου ἐπέσυραν ἐναντίον του καὶ ἐπιφόβους ἐχθρούς· τὰ ἤθη του ἐπροξένουν σκάνδαλον εἰς ἐποχὴν καὶ ἐν χώρᾳ,

ὅπου ἐν τούτοις πλεῖστον ταῦτα ἠνείχοντο καὶ τὰ ἀπομνημονεύτατα, ἅτινα ἀφῆκε, διόλου δὲν δικαιολογοῦσιν αὐτὸν διὰ τὰς κακίας, δι' ἃς κατηγοροῦσιν αὐτὸν οἱ σύγχρονοί του. Χρυσοχόος τις ὀνομαζόμενος Πομπέος ἐζήτησε νὰ διαβάλῃ αὐτὸν παρὰ Κλήμεντι τῷ Ζ.' ἀλλ' ὁ Καιλλῖνος δὲν ἦτο ἄνθρωπος νὰ συγχωρήσῃ, ὥστε κατὰ τὴν μεσοβασιλείαν, ἥτις ἠκολούθησε τὸν θάνατον τοῦ Πάππα τούτου ἔπληξε δι' ἐγχειριδίου τὸν Πομπέον ἐν πλήρει ἡμέρᾳ ἐν μέσῳ τῆς Ρώμης. Ἐν τούτοις Παῦλος ὁ β'. ἀπηλευθέρωσεν αὐτὸν καὶ ἐπεφόρτισεν αὐτὸν μὲ σπουδαίας ἐργασίας· ὁ δὲ παράφορος καλλιτέχνης δραστηρίως εἰργάζετο, ὅτε τῶν ἐργατῶν τις κατηγόρησεν αὐτὸν ὅτι ὑπεξήρεσε κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ρώμης μέρος τῶν λιθοκολλήτων κοσμημάτων τοῦ Παππικοῦ. Παῦλος ὁ Γ'. συνεχώρει εὐκόλως τὸν φόνον· ἀλλὰ δὲν ἐδέχετο ἀστειότητας ὅτε ἐπρόκειτο περὶ τοῦ θησαυροῦ του. Ἐπιπλέον Πέτρος Λουδοβῖκος Φαρνὲζ ὁ υἱὸς τοῦ Πάππα ἦτο θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ Καιλλίνου. Τοῦτο ἦτο λόγος ἰσχυρότατος, ἵνα ἀπολεσθῇ ὁ καλλιτέχνης.

«Πρωΐαν τινά, λέγει ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασί του, ἐξῆλθον διὰ νὰ περιπατήσω ὀλίγον, καὶ διευθυνόμενος διὰ τῆς ὁδοῦ Ἰουλίας ἐξῆλθον εἰς τὴν γωνίαν τῆς Χιαβίκα ὅτε ὁ ἀστυνόμος Κρεσπῖνος μετὰ τῶν χωροφυλάκων του ἐπρογώρησε πρὸς ἐμὲ καὶ μοὶ εἶπεν, «Εἶσαι δεσμώτης τοῦ Πάππα.— Κρεσπῖνε, τῷ λέγω, μὲ ἐκλαμβάνεις δι' ἄλλον.— Ὄχι, μοὶ ἀποκρίνεται, εἶσαι ὁ Βανβενοῦτος ὁ δεινὸς καλλιτέχνης, σὲ γνωρίζω πολὺ καλά, καὶ ἔχω διαταγὴν νὰ σὲ ὁδηγήσω εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, ὅπου ὑπάγουσιν μεγιστᾶνες καὶ ἄνθρωποι ἔχοντες πλεονεκτήματα οἷα τὰ ἰδικά σου.

«Ὅτε τέσσαρες τῶν πρακτόρων του ἐπέπεσον ἐναντίον μου καὶ ἤθελον διὰ τῆς βίας νὰ ἀφαιρέσωσι τὸ ἐγχειρίδιον, ὅπερ εἰς τὸ πλευρὸν εἶχον καὶ δακτύλια, ἅτινα ἔφερον εἰς τὸν δάκτυλον· «οὐδεὶς ἃς μὴν ἐγγίσῃ αὐτὸν, τοῖς εἶπεν ὁ Κρεσπῖνε, ἀρκεῖ νὰ ἐκτελέσητε τὸ καθῆκόν σας ἐμποδίζοντες αὐτὸν νὰ δραπετεύσῃ» ἀκολούθως πλησιάσας πρός με ἐζήτησε μετ' εὐπροσηγορίας τὰ ὅπλα μου. Ὅτε τῷ παρέδωκα ταῦτα παρετήρησα ὅτι εὑρισκόμεθα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ὅπου εἶχον φονεύσει τὸν Πομπέον. Μὲ ὡδήγησαν εἰς τὸ φρούριον καὶ μὲ ἔκλεισαν εἰς δωμάτιον ἐκτισμένον ἄνωθεν τοῦ πύργου· Πρώτην ταύτην φορὰν κατὰ τὸν βίον μου ἐφυλακιζόμην, ἤμην δὲ τότε τριακονταεπταετής.»

Ἂν καὶ εὐκόλως ὁ Βανβενοῦτος ἐδικαιολογήθη διὰ τὸ ἔγκλημα δι' ὅπερ κατηγορεῖτο ἐκρατεῖτο ὅμως φυλακισμένος παρὰ τὰς ἐνστάσεις τοῦ Πρέσβεως τῆς Γαλλίας Μοντλούῃ, ὅστις ἀπήτει αὐτὸν ἐπ' ὀνόματι Φραγκίσκου τοῦ Α.' ὁ ἰδιοκτήτης ἢ διοικητὴς τοῦ φρουρίου Ἁγίου Ἀγγέλου Φλορενταῖν πλήρης περιποιήσεων διὰ τὸν δυστυχῆ συμπατριώτην του ἐχορήγησεν εἰς αὐτὸν ἐλευθερίαν τινὰ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ φρουρίου, ἀφ' οὗ τῷ ἐζήτησε τὸν λόγον του νὰ μὴ δραπετεύσῃ. Μικρὸν μετέπειτα ἕνεκα ὑπονοιῶν τινῶν ἐφυλάκισεν αὐτὸν εἰς στενὴν φυλακὴν, ἀκολούθως ἀμέσως τῷ ἀπέδωκεν τὴν ἐλευθερίαν, περὶ ἧς ἀνεφέρομεν.

«Ὅτε εἶδον, λέγει ὁ Βανβενοῦτος, ὅτι μὲ μετεχειρίζοντο μετὰ τόσης αὐστηρότητος, ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι διὰ τὰς δυστυχίας μου καὶ εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, Ἐὰν ἄλλη τις ὁρμὴ ὀργῆς ἐπήρχετο εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον καὶ δὲν μοὶ ἐπίστευε θὰ ἀπηλαττόμην ἀπὸ τὸν λόγον μου καὶ μικρὸν εἰς τὸ ἔργον θὰ ἔθετον τὰ μέσα μου. Ἤρχισα λοιπὸν νὰ φέρω σινδόνας ἐκ χονδροῦ ὑφάσματος νέας κλίνης καὶ ὅτε αὗται ἦσαν ρυπαραὶ δὲν τὰς ἀπέστελλον· ὅτε οἱ ὑπηρέται μοὶ τὰς ἀνεζήτουν, τοῖς ἔλεγον νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν διότι εἶχον δώσει αὐτὰς εἴς τινας τῶν πτωχῶν τούτων ἐν φρουρᾷ στρατιωτῶν, οἵτινες, ἐὰν τὸ πρᾶγμα ἐγινώσκετο, ἔτρεχον κίνδυνον καθείρξεως. Ἐκένωσα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀχυρόστρωμά τι, ὅπερ ὤφειλε νὰ μοὶ χρησιμεύσῃ ὡς κρύπτη καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἄχυρον ἔκαιον εἰς τὴν ἑστίαν τῆς φυλακῆς μου, ἀκολούθως ἐχώρησα τὰς τὰς σινδόνας εἰς πλατείας ταινίας ἑνὸς τρί-

του όργυιᾶς, (Ο μ, 20) σχεδόν. Ἀφ'οὗ ἔκαμα ποσόν τι, ὅπερ μοὶ ἐφάνη ἀρκετὸν διὰ νὰ καταβῶ ἀφ' ὅλου τοῦ ὕψους τοῦ πύργου, εἶπον εἰς τοὺς ὑπηρέτας μου, ὅτι ἔδωκα τὰς σινδόνας ταύτας διὰ νὰ μοὶ φέρωσι καθαρὰς καὶ ὅτι εἰς τὸ ἑξῆς θὰ τὰς ἀποδίδω εἰς αὐτούς.

«Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ πύργου κατείχετο κατ' ἔτος ὑπὸ ἀσθενείας τινὸς, ἥτις ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ χάνῃ ἐξ ὁλοκλήρου τὸ λογικὸν καὶ ὅτε αὕτη ἤρχιζεν ὡμίλει καὶ ἐφλυάρει ἀκαταπαύστως. Ἡ μανία του ἦτο διαφορετικὴ καθ' ἕκαστον ἔτος· οὕτως ἐνόμισέ ποτε ὅτι ἦτο ὑδρία ἐλαίου, ἄλλοτε βάτραχος, καὶ ἐπήδα ὡς τοιοῦτος, ἄλλοτε ὅτι ἀπέθανε, καὶ ἐδέησε νὰ τὸν θάψωσιν. Ἕκαστον ἔτος ἔπιπτεν εἰς διαφορετικὴν παραφροσύνην, κατὰ τοῦτο δὲ ἐφαντάσθη ὅτι ἦτο νυκτερίς, καὶ πάντοτε περιπατῶν ἔκαμνε πότε καὶ πότε ἡμιφώνως μικρὰς κραυγὰς ὁμοίας πρὸς τὰς τῆς νυκτερίδος, ἐκείνει τὰς χεῖρας καὶ τὸ σῶμά του ὡς ἐὰν ἤθελε νὰ πετάξῃ. Οἱ ἰατροί του, οἵτινες κατενόησαν ταῦτα, καὶ οἱ γέροντες ὑπηρέται του, ἔδιδον εἰς αὐτὸν πᾶσαν διασκέδασιν τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ φαντασθῶσι, καὶ ἐπειδὴ ἐπίστευον ὅτι ἡ συναναστροφή μου θὰ τῷ ἦτο εὐάρεστος, καθ' ἑκάστην στιγμὴν ἤρχοντο νὰ μὲ ζητήσωσι καὶ μὲ ὡδήγουν πλησίον του. Ἡμέραν τινὰ μὲ ἐρώτησεν, ἐὰν ποτε ἔσχον τὴν ἰδέαν νὰ πετάξω, καὶ ἕνεκα τῆς καταφατικῆς ἀποκρίσεως μου ἠθέλησε νὰ μάθῃ πῶς θὰ ἐπιτύχω τοῦτο. Τῷ ἀπεκρίθην ὅτι μεταξὺ τῶν πτηνῶν δὲν ἠδύνατό τις νὰ μιμηθῇ ἢ ἓν μόνον, τὴν νυκτερίδα. Ὅταν ὁ δυστυχὴς ἤκουσε τὴν λέξιν ταύτην τῆς νυκτερίδος περὶ τὴν ὁποίαν περιεστρέφοντο ὅλαι αἱ ἀνόητοι ἰδέαι του ἐκραύγασε μεγάλως «Εἶναι ἀληθὲς, εἶναι ἀληθὲς, εἶπεν, τοῦτο εἶναι» Ἀκολούθως ἀπευθυνόμενος πρός με «Βανδενοῦτε, ἐὰν σοὶ δώσωσι πᾶν ὅ,τι χρειάζεται, δύνασαι νὰ πετάξῃς; — Μάλιστα, ἐὰν μὲ ἀφίνητε ἐλεύθερον, αἰσθάνομαι ἐμαυτὸν ἱκανὸν νὰ πετάξω ἕως εἰς τὸ Πράτι με ζεῦγος πτερύγων ἐξ ὑφάσματος λεπτοῦ καὶ κεκηρωμένου, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ὁ ἴδιος θὰ κάμω. — Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως, εἶπε, θὰ δυνηθῶ νὰ τὸ κάμω, ἀλλ' ὁ Πάππας μὲ διέταξε νὰ σὲ φυλάττω ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, καὶ βλέπω καλῶς ὅτι εἶσαι πανοῦργος διάβολος, ὅστις θὰ δραπετεύσῃς· ὅθεν θὰ σὲ κλείσω μὲ ἑκατὸν κλειδία διὰ νὰ μὴ δραπετεύσῃς. Ἤρχισα νὰ τὸν ἱκετεύω ὑπενθυμίζων αὐτῷ ὅτι ἠδυνάμην ἕως τώρα νὰ δραπετεύσω, ἀλλ' ὅτι δὲν ἠθέλησα νὰ παραβῶ τὸν λόγον μου, παρεκάλουν αὐτὸν δι' ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ δι' ὅλας τὰς πρὸς ἐμὲ ἀγαθὰς διαθέσεις του νὰ μὴ προσθέτῃ μεγαλείτερον δυστύχημα, εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ὑπέφερον. Ἐνόσῳ οὕτω τῷ ὡμίλουν διέταττε νὰ δεθῶ νὰ ὁδηγηθῶ εἰς τὴν φυλακὴν καὶ καλῶς νὰ κλεισθῶ. Βλέπων ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὸ κακὸν, τῷ εἶπον ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν ἀνθρώπων του «Κλείσατέ με καλὰ, φυλάττετέ με καλὰ, διότι θὰ δραπετεύσω χωρὶς νὰ θέλητε.» Μὲ ὡδήγησαν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ μὲ ἔκλεισαν μετὰ τῆς μεγαλειτέρας προσοχῆς.

«Τότε ἤρχισα νὰ σκέπτωμαι διὰ τὸ μέσον τῆς δραπετεύσεως. Εὐθὺς ἀφοῦ εἶδον ἐμαυτὸν κεκλεισμένον ἐξήτασα λεπτομερῶς τὴν φυλακήν μου καὶ πιστεύων ὅτι θὰ εὕρω ἀσφαλές τι μέσον νὰ ἐξέλθω ἐξ' αὐτῆς ἐζήτησα πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ καταβῶ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ὑπερμεγέθους τούτου πύργου ἢ δώματος ὀνομαζομένου Μάστιο. Ἔλαβον τὰς ἐκ καινουργοῦς ὑφάσματος καὶ στερεῶς ἐρραμένας ταινίας τὰς ὁποίας εἶχον κάμει μὲ τὰς σινδόνας μου, ὑπελόγισα τὸ μῆκος, ὅπερ ἔπρεπε νὰ καταβῶ, ἀκολούθως ἀφ' οὗ τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν, ὡπλίσθην μὲ ζεῦγος σμυλῶν, τὰς ὁποίας εἶχον λάβει ἀπό τινα Σαβοϊάρδον κατατεταγμένον μεταξὺ τῶν φυλάκων τοῦ φρουρίου. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἦτο ἐπιφορτισμένος νὰ ἐπιμελῆται τὰ βαρέλια καὶ τὰς δεξαμενάς. εὐχαριστεῖτο δὲ ἐκτὸς τούτων καὶ νὰ ξυλουργῇ. Μεταξὺ τῶν σμυλῶν, τὰς ὁποίας μετεχειρίζετο, ὑπῆρχε ζεῦγος πολὺ μεγάλων, τὰς ὁποίας, ἐπειδὴ μοὶ ἐφάνησαν ὅτι ἦσαν τῆς δουλειᾶς μου, ἔλαβον καὶ ἔκρυψα ἐντὸς τοῦ ἀχυροστρώματός μου. Ὅτε ἦλθεν ὁ καιρὸς νὰ κάμω χρῆσιν αὐτῶν, ἤρχισα μετὰ τῶν ἐργαλείων τούτων νὰ δοκιμάζω τὰ καρφία τῶν στροφίγγων τῆς θύρας, ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη ἦτο διπλασίας

παχύτητος, τὰς κεφαλὰς τῶν καρφίων τούτων δὲν ἠδυνάμην νὰ ἴδω, εἰς τρόπον ὥστε μεγάλως ἐκοπίασα νὰ ἀποσπάσω τὸν πρῶτον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπεπειρώμην· κατορθώσας ἐν τούτοις ἐπὶ τέλους τὸν σκοπόν. Ἀφ' οὗ τὸ πρῶτον τοῦτο καρφίον ἀφῃρέθη, ἐσκέφθην τί νὰ κάμω διὰ νὰ μὴ τὸ παρατηρήσωσιν. Μασσήσας ἀμέσως σκωρίαν μετὰ κηροῦ κατώρθωσα ζύμην χρώματος ἀκριβῶς ὁμοίου μὲ τοῦ τῆς κεφαλῆς τῶν καρφίων, καὶ μετεχειρίσθην αὐτὴν διὰ νὰ μιμηθῶ ἐπὶ τῶν ὀπῶν τῶν στροφίγγων τὰς κεφαλὰς τῶν ἀποσπασθέντων καρφίων, οὕτως ὥστε ἐὰν ἀπέσπων ἓν ἀνεπλήρουν αὐτὸ διὰ κηροῦ.

«Ἀφῆκα τοὺς στρόφιγγας ἐπικινδύνως προσηλωμένους διά τινων καρφίων, τὰ ὁποῖα προηγουμένως εἶχον ἀποσπάσει, ἀφ' οὗ ἀπέκοψα καὶ ἐπαρέθηκα μὲ πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ νὰ ὑποστηρίζωσι στερεῶς τοὺς στρόφιγγας. Πάντα ταῦτα πολὺ δυσκόλως κατωρθώθησαν, διότι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ φρουρίου ὠνειροπόλει κατὰ πᾶσαν νύκτα ὅτι εἶχον δραπετεύσει καὶ ἔστελλεν ἀπὸ ὥραν εἰς εἰς ὥραν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν φυλακήν. Ὁ ἐπιφορτισθεὶς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἐπιτυχῶς εἶχε τὸ ὄνομα καὶ τοὺς τρόπους χωροφύλακος· ὠνομάζετο Βοζζὰ, ὄνομα, ὅπερ συγχρόνως σημαίνει κύρτωμά καὶ ψεῦδος) καὶ ὡδήγει πάντοτε μεθ' ἑαυτοῦ ἕτερον, ὅστις ὠνομάζετο Ἰωάννης ἐπονομαζόμενος Pedignone (ἡ χιονίστρα). Οὗτος ἦτο στρατιώτης ὁ δὲ Βοζζὰ ὑπηρέτης. Ὁ Ἰωάννης δὲν ἤρχετο ποτὲ εἰς τὴν φυλακήν μου χωρὶς νὰ μὲ ὑβρίσῃ. Ἦτο ἀπὸ τὸ Πράτι καὶ ἐχρημάτισε δοῦλος φαρμακοποιοῦ ἐν τῇ πατρίδι του· ὅτε παρετήρει ἐπιμελῶς καθ' ἑκάστην ἑσπέραν τοὺς στρόφιγγας καὶ ὅλην τὴν φυλακὴν τῷ ἔλεγον «φυλάττετέ με καλὰ διότι ἐπιθυμῶ νὰ δραπετεύσω μὲ πᾶν μέσον» Οἱ λόγοι οὗτοι ἐγέννησαν μεγάλην ἔχθραν μεταξύ μας, διὰ τοῦτο ἔκρυπτον μετὰ τῆς μεγαλειτέρας προσοχῆς ἐν τῷ ἀχυροστρώματι ὅλα τὰ σιδερικά μου, ὡς τὰς σμύλας, ἐγχειρίδιον καλῆς διαστάσεως καὶ ἄλλα ἀνάλογα ἀντικείμενα ὡς τὰς ἐξ ὑφάσματος ταινίας, καὶ ὅτε ἐξημέρονεν ἐσάρωνον τὸ δωμάτιόν μου πάντοτε ἠγάπων πολὺ τὴν καθαριότητα, ἀλλὰ τότε ἐπιτετηδευμένως. Ἀφ' οὗ πλέον εἶχον σαρώσει ἐδιόρθωνον τὴν κλίνην μου μετὰ μεγάλης φροντίδος, καὶ ἐστόλιζον αὐτὴν μὲ ἄνθη, τὰ ὁποῖα διέταττον νὰ φέρῃ ὁ Σαβ.ιϊκάρδος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔσχον ὑπεξαιρέσει τὰς σμύλας. Ὅτε ἤρχοντο ὁ Βοζζα καὶ ὁ Pedignone τοῖς ἔλεγον πάντοτε νὰ μὴ ἐγγίζωσι τὴν κλίνην μου νὰ μὴ τὴν μολύνωσι καὶ ταράξωσιν. Ἐνίοτε ἤγγιζον αὐτὴ ὡς διὰ να μὲ σκώψωσι· τότε τοῖς ἔλεγον. «Ἆ! ρυπαροὶ ὀκνηροὶ, ἐὰν λάβω ἀπὸ ἕνα ἐξ ὑμῶν τὸ ξῖφός του θὰ σᾶς τιμωρήσω ὑπερβολικά. Νομίζετε ὅτι πρέπει νὰ ἐγγίζετε τὴν κλίνην ἀνθρώπου οἷος ἐγώ; Ὀλίγον ἀνησυχῶ νὰ διακινδυνεύσω τὴν ζωήν μου, διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἀφαιρέσω τὴν ἰδικήν σας, ἀφήσατέ με λοιπὸν μὲ τὰς λύπας καὶ τοὺς πειρασμούς μου, μὴ πλεονάζετε τὰς θλίψεις μου ἢ θὰ σᾶς κάμω νὰ ἴδητε τί δύναται νὰ πράξῃ ἄνθρωπος ἀπελπισμένος» Ἀνέφερα τοὺς λόγους μου εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ φρουρίου, ὅστις ρητῶς ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτοὺς νὰ πλησιάζωσι τὴν κλίνην μου καὶ νὰ ἔρχωνται εἰς τὸ δωμάτιόν μου με τὰ ξίφη των, συνιστῶν πρὸς τούτοις εἰς αὐτοὺς μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των. Ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἡ κλίνη μου ἐξησφαλίσθη ἐναντίον πάσης ἐρεύνης, πάντα τὰ λοιπὰ μοὶ ἐφάνησαν ὡς γενόμενα, διότι ὅλη ἡ ἐπιχείρησίς μου ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς κλίνης ταύτης.

«Ἑσπέραν τινὰ (ἦτο ἡμέρα ἑορτῆς) ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ φρουρίου ὑπῆρξεν ἀσθενέστερος παρά ποτε. Εἰς παροξυσμόν τινα μανίας ἐπανελάμβανεν ἀκαταπαύστως εἰς τοὺς ἀνθρώπους του, ὅτι ἦτο νυκτερὶς, καὶ ὅτι, ἐὰν ἐπληροφοροῦντο ὅτι ὁ Βανβενοῦτος ἔφυγε πετῶν, νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ πετάξῃ ὁμοίως, καὶ ὅτι θὰ μὲ καταλάβῃ βεβαίως, διότι θὰ πετάξῃ τὴν νύκτα καλλίτερον ἢ ἐγώ. «Ὁ Βανβενοῦτος, ἔλεγεν, εἶναι ἀπομίμημα νυκτερίδος, ἀλλ' ἐγὼ εἶμαι ἀληθὴς νυκτερὶς, καὶ ἐπειδὴ μοὶ ἐδόθη πρὸς φύλαξιν, ἀφήσατέ με νὰ ἐνεργῶ, θὰ τὸν συλλάβω καλῶς ἐγώ.» Ἡ κατάστασις αὕτη διήρκει

ἀπὸ πολλῶν νυκτῶν, οἱ ὑπηρέται του ἐξηντλήθησαν ἕνεκα τῶν μόχθων. Ἔμαθον ταῦτα ἀπὸ διαφόρους, κυρίως ὅμως ἀπὸ τὸν Σαβοϊάρδον, ὅστις ἐνδιεφέρετο δι' ἐμέ. Ἀποφασίσας νὰ δραπετεύσω κατὰ τὴν νύκτα ταύτην διὰ παντὸς μέσου, ἤρχισα νὰ παρακαλῶ τὸν Θεὸν εὐλαβέστατα ἱκετεύων τὴν Θείαν Μεγαλειότητα νὰ μὲ ὑπερασπίσῃ καὶ βοηθήσῃ κατὰ τὴν ἐπικίνδυνον ταύτην ἐπιχείρησίν μου, ἀκολούθως ἐνησχολήθην διὰ πᾶν ὅ,τι μοὶ ἔμενε νὰ πράξω καὶ εἰργάσθην καθ' ὅλην την νύκτα. Δύο περίπου ὥρας πρὶν ἢ ἐξημερώσῃ ἀφήρεσα τοὺς στρόφιγγας μετὰ μεγάλου κόπου, τὸ ξύλον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐκτύπα ἡ θύρα καὶ ὁ σύρτης μὲ ἐμπόδιζον νὰ ἀνοίξω, καὶ ἠναγκάσθην νὰ κατακερματίσω τὸ ξύλον, ἠνέῳξα ἐν τούτοις ἐπὶ τέλους καὶ ἀναλαβὼν τὰς ἐξ ὑφάσματος ταινίας μου, τὰς ὁποίας εἶχον περιτυλίξει εἰς δύο τεμάχια ξύλων ὡς δύο καλαμίσκους νήματος ἐξῆλθον καὶ διηυθύνθην πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ δώματος. Ἀφ' οὗ ἐσήκωσα δύο κεραμίδας, ἀνέβην εὐκόλως ἐπὶ τῆς στέγης. Ἤμην ἐνδεδυμένος μὲ λευκὸν κολόβιον μὲ ζεῦγος λευκῶν περισκελίδων καὶ ὑποδημάτων, ἐντὸς ἑνὸς ἐκ τῶν ὁποίων εἶχον θέσει τὸ ἐγχειρίδιόν μου Λαβὼν μίαν ἀπὸ τὰς ἄκρας τῆς ταινίας μου ἀνήρτησα αὐτὴν εἰς τεμάχιον παλαιᾶς κεραμίδος στερεῶς προσκεκολλημένης ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ δώματος. Ἡ κεραμὶς αὕτη ἐξεῖχε μόλις τέσσαρας δακτύλους, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνηρτᾶτο ἡ ταινία ὡς ἀναβολεύς. Ἀφοῦ οὕτως αὐτὴν ἀνήρτησα ἀπευθύνθην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ εἶπον «Κύριε Θεέ μου, ἐλθὲ πρὸς βοήθειάν μου, διότι γνωρίζεις ὅτι ἡ αἴτησίς μου εἶναι δικαία, καὶ ὅτι βοηθῶ αὐτὸς ἐμαυτόν» Ἀφεθεὶς ἀκολούθως νὰ καταβαίνω βραδέως καὶ ὑποστηριζόμενος διὰ τῆς δυνάμεως τῶν βραχιόνων, ἔφθασα ἐπὶ τῆς γῆς. Δὲν ὑπῆρχε Σελήνη, ἀλλ' ἡ νὺξ ἦτο αἰθρία. Ὅτε εὑρέθην ἐπὶ τῆς γῆς παρετήρησα τὸ μέγα ὕψος ἀπὸ τοῦ ὁποίου τοσοῦτον θαρραλέως κατέβην καὶ ἀνεχώρησα ὅλος φαιδρὸς νομίζων, ὅτι ἤμην ἐλεύθερος. Ἀλλὰ δὲν ἤμην ἀκόμη.

«Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ φρουρίου εἶχε διατάξει νὰ κτίσωσι πρὸς τὸ μέρος τοῦτο δύο τείχη ἀρκούντως ὑψηλά, ἅτινα περιέκλειον τὸ ἱπποστάσιον καὶ τὸν ὀρνιθῶνα του. Πάντα δὲ ταῦτα ἐκλείοντο ἔξωθεν ὑπὸ μεγάλων φρακτῶν. Ἀπελπισθείς, διότι δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐξέλθω ἐκεῖθεν περιεπάτουν κατὰ τύχην σκεπτόμενος διὰ τὴν λυπηρὰν θέσιν μου, ὅτε προσέκρουσα τὸν πόδα εἰς πάσσαλον κεκολυμμένον ἀπὸ ἄχυρα. Ἔστησα αὐτὸν ὄχι ἄνευ μεγάλου κόπου παρὰ τὸ τοῖχος· ἀκολούθως ἀνέβην διὰ τῶν βραχιόνων μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ τείχους τούτου. Ἀπέληγεν εἰς τοιχόκρανον ὀξείας γωνίας, ὅπερ δὲν μοὶ ἐπέτρεψεν νὰ σύρω πρὸς ἐμαυτὸν τὸν πάσσαλον, ἀλλὰ προσέδεσα εἰς τὴν ἄκραν αὐτοῦ μέρος τῆς δευτέρας ταινίας μου, τῆς πρώτης ἐπὶ τοῦ δώματος ἀνηρτημένης μεινάσης. Ἐπὶ τέλους κατέβην ἔξωθεν τοῦ τείχους, τοῦ ὁποίου ἡ ἐπίβασις μεγάλως μὲ ἐκοπίασεν, εἶχον τὰς χεῖρας ἐγδαρμένας καὶ πλήρης αἵματος. Ἀφ' οὗ μικρὸν ἀνεπαύθην, αἰσθανθεὶς τὰς δυνάμεις μου ἐπανελθούσας, ἀνέβην ἐπὶ τοῦ τελευταίου περιβόλου τῶν τειχῶν, ἅτινα βλέπουσι πρὸς τὸ Πράτι καὶ θέσας κατὰ γῆς τὸ ἐκ ταινιῶν δέμα μου ἔμελλον νὰ προσαρμόσω αὐτὸ εἰς ἔπαλξίν τινα διὰ νὰ ὑπερπηδήσω τὴν τελευταίαν ταύτην κατωφέρειαν, καθὼς εἶχον πράξει εἰς τὸ ὕψος τοῦ δώματος, ὅτε παρετήρησα πλησίον μου σκοπόν τινα. Ἀναχαιτισθεὶς εἰς τὴν ἐπιχείρησίν μου καὶ κινδυνεύων τὴν ζωήν μου ἡτοιμαζόμην νὰ προσβάλω τὸν στρατιώτην τοῦτον. ἀλλ' ἀπεμακρύνθην ταχέως βλέπων με νὰ πορεύωμαι ἐναντίον μὲ ὕφος ἀποφασιστικὸν καὶ μὲ τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὴν χεῖρα. Ἐπανῆλθον τάχιστα εἰς τὰς ταινίας μου· ἕτερός τις φύλαξ ἦτο ἐκεῖ πλησίον, ἀλλ' ἴσως δὲν ἠθέλησε νὰ μὲ ἴδῃ. Προσαρμόζω τὴν ταινίαν μου εἰς ἔπαλξίν τινα καὶ ἀφήνω ἐμαυτὸν νὰ ὀλισθήσῃ· ἀλλὰ ἢ ἕνεκα τοῦ κόπου ἢ διότι ἐνόμισα ὅτι εὑρισκόμην πλησίον τῆς γῆς ἤνοιξα τὰς χεῖρας καὶ ἔπεσα. Ἡ κεφαλή μου ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἔμεινα ἀναίσθητος ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ὅσον ἠδυνάμην νὰ κρίνω.

«Κατὰ τὸ λυκόφως ἡ δρόσος, ἥτις προη-

γεται τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἐπενήργησεν ἵνα ἐπανέλθω εἰς ἐμαυτὸν, ἀλλὰ δὲν ἐπανεῦρον ἀμέσως τὴν μνήμην, μοὶ ἐφαίνετο ὅτι μὲ ἀπεκεφάλισαν καὶ ὅτι εὑρισκόμην ἐν τῷ καθαρτηρίῳ. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπανέλαβον τὰς αἰσθήσεις μου, εἶδον ὅτι ἤμην ἐκτὸς τοῦ φρουρίου, καὶ ἀνεμνήσθην παντὸς ὅ,τι πρὸ ὀλίγου ἔπραξα· φέρων τὰς χεῖρας εἰς τὴν κεφαλὴν κατεβίβασα αὐτὰς πλήρεις αἵματος· ἀκολούθως ἐξετάζων ἐμαυτὸν καλῶς, εἶδον, ὅτι δὲν εἶχον σοβαρὰν πληγὴν, ἀλλὰ θέλων νὰ ἐγερθῶ ἐνόησα ὅτι εἶχον τὴν δεξιὰν κνήμην τεθλασμένην τρεῖς δακτύλους ἄνωθεν τῆς πτέρνης. Χωρὶς νὰ ἀποδειλιάσω διὰ τοῦτο ἀπέσυρα ἐκ τοῦ ὑποδήματό, μου τὸ ἐγχειρίδιόν μου καὶ τὴν θήκην του, ἥτις ἀπέληγεν εἰς παχεῖάν τινα σφαῖραν. Ἡ πίεσις τῆς σφαίρας ταύτης ἐπὶ τοῦ ὀστοῦ ἐπέφερε τὸ κάταγμα. Ἔρριψα τὴν θήκην καὶ κόψας διὰ τοῦ ἐγχειριδίου μέρος τι τῆς ταινίας, ἥτις μοι ἔμενεν, ἐπέδεσα τὴν κνήμην μου ὅσον ἠδυνάμην καλλίτερον, ἀκολούθως μὲ τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὴν χεῖρα ἐσύρθην ἐπὶ τῶν γονάτων πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως Ἦτο κεκλεισμένη, ἀλλ' ἰδὼν ὅτι εἷς ἐκ τῶν λίθων τῆς φλιᾶς δὲν ἦτο μέγας ἀπεπειράθην νὰ τὸν ἀποσπάσω· Ἐκλονίσθη, ὑπεχώρησεν εἰς τὰς προσπαθείας μου καὶ ἀποσπασθεὶς ἀφῆκεν ἄνοιγμα διὰ τοῦ ὁποίου εἰσῆλθον. Ὑπῆρχε πλέον τῶν πεντακοσίων βημάτων ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ μέρους, ὅπου εἶχον πέσει μέχρι τῆς πύλης ταύτης.

«Μόλις εἶχον εἰσέλθει ἐντὸς τῆς πόλεως, καὶ παρευθὺς κύνες ὥρμησαν ἐναντίον μου καὶ μὲ ἐδάγκασαν σκληρῶς, καὶ ἐπειδὴ ἐπανήρχοντο διὰ νὰ ἐφορμῶσιν, ἐκτύπησα αὐτοὺς μὲ τὸ ἐγχειρίδιον μου· ἕνα μάλιστα τόσον ἰσχυρῶς ἔπληξα, ὥστε ἔφυγεν ὠρυόμενος. Οἱ ἄλλοι παραφερόμενοι ὑπὸ τοῦ ἐνστίκτου ἠκολούθησαν αὐτὸν, καὶ ἐγὼ ἐσυρόμην ὅσον τὸ δυνατὸν τάχιστα ἕρπων πάντοτε ἐπὶ τῶν γονάτων μου πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Transpontina.

« Ἀφιχθεὶς εἰς τὴν εἴσοδον τῆς ὁδοῦ, ἥτις φέρει πρὸς τὸν Σαὶντ-Ἀντζιόλο, ἐστράφην πρὸς τὸν Ἅγιον Πέτρον, ἀλλὰ ἦτο πλήρης ἡμέρα καὶ ἔτρεχον κίνδυνον νὰ ἀνακαλυφθῶ. Ὅθεν ἰδὼν ὑδροφόρον τινὰ ὅστις ὡδήγει τὸν ὄνον του φορτωμένον μὲ ὑδρίας πλήρεις ὕδατος, τὸν προσεκάλεσα καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μὲ λάβῃ ἐπὶ τῶν ὤμων του καὶ νὰ μὲ φέφέρῃ ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Πέτρου. «Εἶμαι, τῷ εἶπον, πτωχός τις ὑπηρέτης ὅστις, διὰ νὰ σώσω τὴν τιμὴν γυναικός τινος, ἠθέλησα νὰ καταβῶ διὰ τοῦ παραθύρου καὶ ἔθραυσα τὴν κνήμην μου πεσὼν, καὶ ἐπειδὴ ἡ οἰκία ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθον, εἶναι μεγάλης οἰκογενείας, τρέχω κίνδυνον νὰ κατακερματισθῶ. Φέρε με λοιπὸν, σὲ καθικετεύω, θὰ λάβῃς χρυσοῦν σκοῦδον διὰ τὸν κόπον σου» καὶ ἔφερα τὴν χεῖρα εἰς τὸ βαλάντιόν μου, ὅπου εἶχον ἀρκετὸν ἀριθμόν. Παρευθὺς μὲ ἔλαβεν ἐντὸς τῶν βραχιόνων του, μὲ ἔφερεν ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Πέτρου, καὶ ἀφήσας με ἐκεῖ ἔτρεξε τάχιστα νὰ ἐπανεύρῃ τὸν ὄνον του. Ὅσον δι' ἐμὲ, ἐξακολουθῶν νὰ σύρωμαι ἐπὶ τῶν γονάτων διηυθύνθην πρὸς τὴν κατοικίαν τοῦ δουκὸς Ὀτταβίου. Ἡ δούκισσα, ἡ σύζυγός του, ἦτο κόρη τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ εἶχε συζευχθῇ τὸν δοῦκα Ἀλέξανδρον τῆς Φλωρεντίας. Ἐγίνωσκον, ὅτι πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς φίλους μου εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὴν Φλωρεντίαν εἰς τὴν Ρώμην μετὰ τῆς μεγάλης ταύτης πριγκηπέσσης καὶ ὅτι αὕτη ἤθελε πολὺ τὸ καλόν μου.

« Ἐπορευόμην λοιπὸν πρὸς τὴν κατοικίαν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, ὅπου θὰ ἤμην ἐν ἀσφαλείᾳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκεῖνο, ὅπερ ἔμελλον νὰ πράξω, ἦτο πολὺ ἐξαίσιον δι' ἄνθρωπον, ὁ Θεὸς δὲν ἐπέτρεψε νὰ ἐγκαταλειφθῶ εἰς τόσην κενοδοξίαν καὶ ἠθέλησε διὰ τὸ καλόν μου νὰ ἐπιβάλω εἰς τὸν ἑαυτόν μου τιμωρίαν αὐστηροτέραν ἀκόμη ἐκείνης, τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ὑπέμεινα.

« Ἐνῷ ἐπορευόμην ἕρπων ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ Ἁγίου Πέτρου, ἀνεγνωρίσθην ἀπό τινα ὑπηρέτην τοῦ καρδιναλίου Κορνάρο, ὅστις κατῴκει ἐν τῷ Βατικανῷ. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔτρεξεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ καρδιναλίου, τὸν ἀφύπνισε καὶ τῷ εἶπε «Σεβασμιώτατε Κύριε, ὁ Βανβενοῦτος ὁ προστατευόμενός σας εἶναι κάτω, ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τὸ

φρούριον καὶ σύρεται ὅλος αἱματωμένος. Φαίνεται ὅτι ἔχει τὴν κνήμην τεθλασμένην, καὶ δὲν γνωρίζομεν ποῦ ὑπάγει. —Ὕπαγε ἐγρήγορα, εἶπεν ἀμέσως ὁ καρδινάλιος, τρέξε καὶ φέρε μέ τον ἐδῶ εἰς τὸν θάλαμόν μου.» Ὅτε εὑρέθην πλησίον αὐτοῦ, μοὶ εἶπεν, ὅτι δὲν εἶχον τίποτε νὰ φοβῶμαι καὶ ἀπέστειλε νὰ ζητήσωσι παρευθὺς τοὺς πρώτους ἰατροὺς τῆς Ρώμης, ἀκολούθως διέταξε νὰ μὲ θέσωσιν ἐντὸς μυστικοῦ τινος δωματίου καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως νὰ ζητήσῃ τὴν χάριν μου ἀπὸ τὸν Πάππαν.

« Ἐν τούτοις μέγας θόρυβος εἶχεν ἐγερθῇ ἐν Ρώμῃ, διότι εἶχον ἤδη παρατηρήσει τὰς ταινίας προσκεκολλημένας ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ φρουρίου καὶ ὅλη ἡ Ρώμη ἔτρεχε διὰ νὰ ἴδῃ τὸ ἀνεπινόητον τοῦτο πρᾶγμα. Ὁ καρδινάλιος Κορνάρο ἀπαντήσας ἐν τῷ Βατικανῷ τὸν ἄρχοντα Ροβέρτον Πούσην ἐδιηγήθη εἰς αὐτὸν τὰς λεπτομερείας τῆς δραπετεύσεώς μου καὶ πῶς ἤμην κεκρυμμένος ἔν τινι τῶν δωματίων του, ἀκολούθως ἀμφότεροι ἐπορεύθησαν νὰ ριφθῶσιν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Πάππα, ὅστις ἀμέσως τοῖς εἶπε «Γνωρίζω τί θέλετε.» — «Ἁγιώτατε Πάτερ, εἶπε τότε ὁ ἄρχων Πούσης, σᾶς ζητοῦμεν χάριν νὰ μᾶς ἀποδώσητε τὸν δυστυχῆ τοῦτον. Τὰ προτερήματά του εἶναι ἄξια, ὥστε νὰ τὸν ὑπολήπτηταί τις, πρὸ ὀλίγου ἀπέδειξε τόλμην καὶ ἐπιτηδειότητα, ἅτινα ἐφαίνοντο ὑπεράνθρωπα. Δὲν γνωρίζομεν διὰ ποῖα σφάλματα ἡ Ὑμετέρα Ἁγιότης διέταξε νὰ φυλακισθῇ, ἀλλ' ἐὰν ἦναι συγχωρητέα, ἱκετεύομεν ὑμᾶς ὅπως χορηγήσητε τὴν χάριν του.» Ὁ Πάππας ὀλίγον δειλὸς ἀπεκρίθη εἰς αὐτοὺς ὅτι διέταξε νὰ φυλακισθῶ, διότι ἤμην πολὺ οἰηματίας «ἀλλά, προσέθηκεν, ἡ ἱκανότης του εἶναι γνωστὴ εἰς ἡμᾶς, θέλομεν νὰ τὸν κρατήσωμεν πλησίον μας καὶ ἀπεφασίσαμεν νὰ τὸν εὐεργετήσωμεν ἀρκούντως, διὰ νὰ μὴ ἔχῃ ἀνάγκην νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Γαλλίαν. Λυπούμεθα διότι πάσχει τόσον, εἴπατε αὐτῷ, ὅπως σπεύσῃ νὰ ἰατρευθῇ καὶ ὅτι ἀκολούθως θὰ τὸν κάμωμεν νὰ λησμονήσῃ τὰ δυστυχήματα, ἅτινα ὑπέφερεν.»

» Τὰ δύο ταῦτα μεγάλα πρόσωπα μοὶ ἔφερον τὴν καλὴν ταύτην ἐκ μέρους τοῦ Πάππα εἴδησιν.»(1)

Ὁ διοικητὴς ὡσαύτως ἦλθε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἐάν τις δὲν τὸν ἐβοήθησε κατὰ τὴν δραπέτευσίν του.

« Ἐπιστρέψαν πλησίον τοῦ Πάππα ἅπαν τὸ πλῆθος ἀνεκραύγαζεν ἀπὸ ἔκπληξιν ἐπαναλαμβάνον πᾶν ὅ,τι δι' ἐμὲ ἐσκέπτετο ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἄρχοντος Πέτρου-Λουδουβίκου Φαρνὲζ, καὶ ὁ Πάππας εἶπε « Πράγματι τοῦτο εἶναι τεράστιόν τι. — Πανσγιώτατε Πάτερ, ὑπέλαβεν ὁ ἄρχων Πέτρος Λουδοβῖκος, θὰ σᾶς κατορθώσῃ καὶ ἄλλα πολλά, ἐὰν τὸν ἀφήσητε ἐλεύθερον, διότι ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶναι τῳόντι τολμηρότατος.... Θέλω νὰ σᾶς ἀφηγηθῶ μίαν ἱστορίαν τὴν ὁποίαν δὲν γνωρίζετε. Πρὶν ἢ διατάξητε νὰ φυλακισθῇ ὁ ἴδιος οὗτος Βανδενοῦτος εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου ἕνεκα λόγων τινῶν ἀκολούθου τινὸς τοῦ καρδιναλίου Ἁγίου Φιόρε παρεφέρθη ἕως νὰ ἀπειλήσῃ ὅτι θὰ τὸν δείρῃ, καὶ ὁ καρδινάλιος πληροφορηθεὶς περὶ τῆς ὑποθέσεως εἶπεν, ὅτι, ἐὰν ἀπεπειρᾶτο τοῦτο, θὰ ἐτιμωρεῖτο καλῶς ὁ παράφρων οὗτος κύριος. Ὁ Βανδενοῦτος τὸ ἔμαθε, καὶ, ἐπειδὴ τὸ ἀνακτόριον τοῦ καρδιναλίου εἶναι ἀντικρὺ τοῦ ἐργοστασίου του, ἡμέραν τινά, καθ' ἣν ὁ καρδινάλιος ἦτο εἰς τὸ παράθυρον, ὁ ὑμέτερος Βανδενοῦτος ἔλαβε τὸ μολυβδοβόλον του, μετὰ τοῦ ὁποίου ρίπτει κάθε στιγμὴν εἰς μι-

(1) Ἐξακολουθῶν τὴν διήγησίν του ὁ Βανδενοῦτος, λέγεται, ὅτι εἶπεν εἰς Παῦλον τὸν Γ'., ὅτι καὶ αὐτὸς οὗτος κατὰ τὴν νεότητά του ἐδραπέτευσεν ἐκ τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου καὶ ἔδωκεν ὡς λίαν γνωστὰς τὴν αἰτίαν τῆς καθείρξεώς του καὶ τὰς λεπτομερείας τῆς δραπετεύσεώς του. Ἀλλά, ἐκτὸς τοῦ ὅτι αἱ χρονολογίαι δυσκόλως συμφωνοῦσι μετ' ἐκείνων,ἅτινα κοινολογεῖ ὁ Καιλλῖνος δὲν ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν οὐδαμοῦ ἐν τούτοις τὸ ἐλάχιστον ἴχνος τῶν συμβεβηκότων τούτων πολὺ ἀναγκαίων εἰς τὴν βιογραφίαν ἑνὸς Πάππα, καὶ Πάππα, οἷος ὁ Παῦλος Γ'. διὰ νὰ μὴ ἀφήσωμεν, ἐὰν ὑπῆρχον ἀληθῆ, ἔλλειψίν τινα ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

κρόν τι νόμισμα, καὶ ἔμελλε νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τοῦ καρδιναλίου, ὅτε οὗτος εἰδοποιηθεὶς ἐγκαίρως ἀπεσύρθη. Ὁ Βανδενοῦτος, διὰ νὰ ἀπατήσῃ, ἐπυροβόλησε κατὰ περιστερᾶς, ἥτις ἐφώλευεν εἰς τὴν στέγην τοῦ ἀνακτόρου, καί, πρᾶγμα ἀπίστευτον, τῆς ἀπέσπασε τὴν κεφαλήν. Ἤδη ἡ Ὑμετέρα Ἁγιότης ἂς πράξῃ, ὅ,τι δι' αὐτὸν ἐπιθυμεῖ, ἠθέλησα νὰ σᾶς εἰδοποιήσω. Ἡ ἰδέα δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὅστις λέγεται, ὅτι ἀδίκως ἐτιμωρήθη, νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος. Ἔχει χαρακτῆρα θηριώδη, ὅστις δὲν ἀναχαιτίζεται. Ἔπληξε δὶς διὰ τοῦ ἐγχειριδίου εἰς τὸν λαιμὸν τὸν Πομπέο ἐπὶ παρουσίᾳ δέκα ἀνθρώπων, οἵτινες τὸν ἐφύλαττον». Ὁ ἀκόλουθος τοῦ Ἁγίου Φιόρε ἦτο παρὼν καὶ ἐβεβαίωσε, πᾶν ὅ,τι πρὸ ὀλίγου ὁ υἱὸς τοῦ Πάππα ἀφηγήθη.

« Ὁ Πάππας εὑρίσκετο ἀκόμη ὑπὸ τὴν δυσάρεστον ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν τῷ ἐπροξένησεν ἡ ἀφήγησις τοῦ υἱοῦ του, ὅτε μετὰ δύο ἡμέρας ὁ καρδινάλιος Κορνάρο ἦλθε νὰ τῷ ζητήσῃ ἐπαρχίαν τινὰ δι' ἕνα ἐκ τῶν ἀκολούθων του, τὸν κ. Ἀνδρέαν Σεντάνο. Ὁ Πάππας τῷ ὑπεσχέθη πράγματι μίαν τοιαύτην. Ὑπῆρχε χηρεύουσα, καὶ ὁ καρδινάλιος ἀνεμίμνησκεν αὐτῷ πάντοτε τὴν ὑπόσχεσίν του. «Εἶναι ἀληθές, εἶπεν ὁ Πάππας, θέλω νὰ σᾶς δώσω ὅ,τι ὑπεσχέθην, μόνον ἔχω νὰ σᾶς κάμω αἴτησίν τινα, ἥτις εἶναι νὰ μοὶ ἀποδώσητε τὸν Βανδενοῦτον.— Παναγιώτατε Πάτερ, μοὶ ἐχορηγήσατε τὴν χάριν του καὶ τὴν ἐλευθερίαν του· τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος δι' ὑμᾶς καὶ δι' ἐμέ ; — Θέλετε τὴν ἐπαρχίαν, ἐπανέλαβεν ὁ Πάππας, καὶ ἐγὼ θέλω τὸν Βανδενοῦτον, τί θὰ εἴπῃ τις δι' ὅ,τι θέλει.— Εἴθε ἡ Ὑμετέρα Ἁγιότης νὰ μοὶ δώσῃ τὴν ἐπαρχίαν, εἶπεν ὁ ἀγαθὸς καρδινάλιος διὰ τὰ ἐπίλοιπα ἡ Ὑμετέρα Ἁγιότης θὰ ἀποφασίσῃ ὅ,τι θέλει καὶ δύναται νὰ κάμῃ. — Θὰ ἀποστείλω νὰ ζητήσωσι τὸν Βανδενοῦτον, εἶπεν ὁ Πάππας, φοβούμενος νὰ μὴ παραβῇ τὸν λόγον του, καὶ θὰ τὸν θέσω εἰς τὰ κάτω δωμάτια τοῦ ἰδιαιτέρου κήπου μου, ὅπου οὐδενὸς θὰ στερεῖται διὰ τὴν θεραπείαν του. Οἱ φίλοι του θὰ δύνανται νὰ ἔρχωνται νὰ τὸν βλέπωσι καὶ θὰ ἐξοδεύω δι' ὅλα.» — Ὁ καρδινάλιος ἐπανῆλθεν εἰς τὸ οἴκημά του καὶ μοὶ ἀπέστειλε τὸν κύριον Ἀνδρέαν διὰ νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι ὁ Πάππας ἤθελε νὰ μὲ παραδώσῃ εἰς χεῖράς του, ἀλλ' ὅτι θὰ κατῴκουν εἰς τὸν ἰδιαίτερον κῆπόν του καὶ θὰ ἤμην ἐλεύθερος νὰ δέχωμαι τοὺς φίλους μου. Τότε ἱκέτευσα τὸν Ἀνδρέαν νὰ εἴπῃ εἰς τὸν καρδινάλιον νὰ μὴ μὲ παραδώσῃ εἰς τὸν Πάππαν, καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃ νὰ ἐνεργήσω, ὅπως θὰ σκεφθῶ, νὰ περιτυλιχθῶ εἰς στρῶμά τι καὶ νὰ φερθῶ εἰς ἀσφαλῆ τόπον ἐκτὸς τῆς Ρώμης, διότι ἐὰν μὲ περέδιδον εἰς τὸν Πάππαν θὰ μὲ παρέδιδον εἰς τὸν θάνατον.

Ὁ καρδινάλιος συγκατένευσε, νομίζω, εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου μου, ἀλλ' ὁ κύριος Ἀνδρέας, ὅστις ἐσκέπτετο τὴν ἐπαρχίαν του κατώρθωσε νὰ γνωσθῇ τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τοῦ Πάππα, ὅστις ἀπέστειλε νὰ μὲ συλλάβουν ἀμέσως.»

Καλῶς ἐπί τινα χρόνον μεταχειρισθεὶς ἐν τῇ νέᾳ του φυλακῇ ὁ Καιλλῖνος μετεφέρθη μετὰ μικρὸν εἰς Τορράδι Νόβα, ἀκολούθως εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου. Ὁ διοικητὴς πάντοτε παράφρων καὶ ὠργισμένος διότι περιεφρονήθη ὑπὸ τοῦ δεσμώτου του, διέταξε νὰ ῥίψωσιν αὐτὸν εἰς ὑπόγειον εἱρκτήν, ὅπου τὸ φῶς ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν μόνον ὥραν τῆς ἡμέρας εἰσέδυεν. Ἔμεινεν ἐκεῖ ἐπὶ τέσσαρας μῆνας δι' οὐδενὸς ἄλλου ἐνασχολῶν τὸ πνεῦμα του ἢ διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Βίβλου καὶ τῶν χρονικῶν τοῦ Βιλλάνου, τὰ ὁποῖα τῷ εἶχεν ἀποστείλει ὁ διοικητής. Ὁ δυστυχὴς αὐτὸς μανιακὸς ᾐσθάνετο ἑαυτόν, ὅτι ἀπέθνησκε, καὶ ἀποδίδων τὸν θάνατόν του εἰς τὸν Βανδενοῦτον ὁτὲ μὲν ἐδιπλασίαζε τὴν πρὸς αὐτὸν σκληρότητα, ὁτὲ δὲ ἐπραΰνετο ὀλίγον. Ἀπὸ τὴν πρώτην φυλακήν του διέταξε νὰ μεταφερθῇ εἰς ἄλλην βαθυτέραν, ἀληθὲς βάραθρον διαφερόντως ἐπίφοβον, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐκ πείνης ἀπέθανεν ἱεροκῆρυξ τις Διάνο ὀνομαζόμενος. Ἐν τούτοις ὁ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας Μοντλοὺκ ἐζήτει μετ' ἐπιμονῆς ἀπὸ τὸν Πάππαν ἐκ μέρους Φραγκίσκου τοῦ Α'. ὅπως ἀποδώσῃ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὸν Καιλλῖνον. Ὁ

διοικητής τοῦ φρουρίου ἀναλαβὼν τὸ λογικὸν ὀλίγας πρὶν ἢ ἀποθάνῃ ἡμέρας τὸν ἐσύστησεν ὁμοίως εἰς τὸν Παῦλον Γ'. Ἐπὶ τέλους ὁ καρδινάλιος δε-Τερράρε ἐλθὼν ἐκ Γαλλίας ἐπορεύθη νὰ προσφέρῃ τὰ σεβάσματά του εἰς τὸν Πάππαν, ὅστις τὸν προσεκάλεσεν εἰς τὸ γεῦμα, σκεπτόμενος, λέγει ὁ Καιλλῖνος, ὅτι καλὸν δεῖπνον ἔλυε τὴν γλῶσσαν, καὶ ὅτι οὕτως θὰ τὸν ἠνάγκαζε νὰ ὁμιλήσῃ εὐκολώτερον περί τινων κατεπειγουσῶν ὑποθέσεων. Ὁ καρδινάλιος δεινὸς διπλωμάτης παρεδέχθη τὴν πρόσκλησιν καὶ ἀφηγήθη εἰς τὸν Πάππαν τὰς ἡδονὰς τῆς αὐλῆς τῆς Γαλλίας, ἀκολούθως, ὅτε τὸν εἶδε λίαν φαιδρὸν, εἰς καλὴν διάθεσιν καὶ μὴ δυνάμενον οὐδὲν νὰ ἀρνηθῇ εἰς τὸν φιλοξενούμενον, ἱκέτευσεν αὐτὸν ἐπ' ὀνόματι τοῦ βασιλέως νὰ τῷ χορηγήσῃ τὴν χάριν τοῦ Καιλλίνου. Ὁ Πάππας συγκατένευσε καὶ τῷ εἶπε μετὰ δυνατοῦ καγχασμοῦ «Θέλω, ὅπως τὸν λάβητε ἀμέσως μεθ' ὑμῶν.» Αἱ ἀναγκαῖαι διαταγαὶ ἐδόθησαν, καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὴν αὔριον ὁ καρδινάλιος ἀπέστειλε νὰ ζητήσωσιν ἀμέσως τὸν Καιλλῖνον, ὅστις ἐξῆλθε τὴν φορὰν ταύτην ἀπὸ τὸ φρούριον τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου διὰ νὰ μὴ ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς αὐτό.

ΠΟΙΗΣΙΣ

—

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

—

Τὸ ὀρφανὸν καὶ ἡ ἀρετή.

Σὲ βράχο κρύο καὶ ξηρὸ
τὸ ὀρφανὸ γυρμένο
ὠχρὸ καὶ πικραμένο
ἐφαίνετο πολύ.

Σὰν μαῦρο κ' ἔρημο πουλὶ
ποῦ χάνει τὴν φωλῖά του
καὶ μὲ τὸ λάλημά του
τὴν πίκρα του θρηνεῖ.

—

Περίλυπο 'στὸν Οὐρανὸν
τὸ πρόσωπο γυρίζει
τὸ δάκρυ του σπογγίζει
καὶ λέγει θλιβερά—

» Θεέ μου! πάσχω τρομερὰ
» μοῦ 'πῆρες τὸν πατέρα
» κατόπιν τὴν μητέρα
» 'σὰν νἄσουνα σκληρός....

—

» Καὶ τώρα ὅλ' οἱ ἄνθρωποι
» δὲν θέλουν νὰ μὲ ξεύρουν,
» ὅπου καὶ ἂν μὲ εὕρουν
» τὴν πίκρα μὲ κερνοῦν.

Ἄχ! αἱ ψυχαί των δὲν πονοῦν
» καλὸ δὲν ἐπεθύμουν
» νὰ ἴδω 'σὰν δὲν ἤμουν
» ἓν πλάσμα σου κ' ἐγώ....

—

» Ὤ, ἂν μ' ἐζοῦσαν οἱ γονεῖς,
» δὲν ἤθελον 'στὰ ξένα
» μὲ στήθ' ἀπηλπισμένα,
» γυμνὸ νὰ περπατῶ,

» Οὔτε ἀγκάθια νὰ πατῶ,
» ὁ ἄρτος νὰ μοῦ λείπῃ,
» νὰ μοῦ θερίζ' ἡ λύπη
» τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς....

—

» Ἐπείνασα,... κ' εἶπα—Ψωμί!....
» κ' ἐπῆγα νὰ κτυπήσω,
» ταῖς θύραις νὰ ζητήσω,
» δὲν μ' ἔδωκε κανείς...

—Νὰ φύγῃς καὶ νὰ μὴ φανῇς.—
» Μὲ εἶπαν «—Κλέψε, ζῆσε—
μὲ εἶπαν ἄλλοι « Εἶσαι
—παιδὶ τοῦ δρόμου σύ.—

—

» Δὲν κλέφτω, γιατ' ἡ μάνα μου
» μ' ἔλεγεν, ὅποιος κλέφτει
» σὲ μέγα κρίμα πέφτει·
» Τοὺς εἶπα, μὲ τιμὴ

» Κάλλιο νὰ ζήσω μιὰ στιγμή,
» παρὰ κλεψιὰ νὰ κάνω,

» ναί, κάλλιο ἂς πεθάνω
» μὲ πεῖνα στὴν καρδιὰ,

—

» Παρὰ μὲ μαῦρο μέτωπο·
» κλεψιά; Θεὸς φυλάξοι!
» Αὐτὴν τὴν κακὴ πρᾶξι
» μ' ἔλεγαν οἱ γονεῖς,

» Παιδί μας, ὅσο κι' ἂν πονῇς,
» μὴ κάμῃς, κι' ἂν στερῆσαι,
» ἐνάρετο νὰ ἦσαι,
» σὲ βλέπει ὁ Θεός.

—

» Αὐτὰ τοὺς ἔλεγα κι' αὐτοί,
» μοῦ ἔλεγαν νὰ κλέψω,—
» δόστε νὰ σᾶς δουλέψω,
—ἀκόμα καρτερεῖς; —

» Μὲ εἶπαν «—Φύγε, δὲν 'μπορεῖς
— σὺ τίποτε δὲν ξεύρεις,
— φύγε, νὰ πᾶς νὰ εὕρῃς
— ψωμὶ ἀλλοῦ—» Σκληρά

—

» μὲ ἔδιωξαν καὶ στὰ βουνὰ
» ζῶ τώρα μὲ χορτάρια,
» καὶ μὲ τὰ μανιτάρια
» καὶ γιὰ ψυχρὸ ποτὸ

» Ἔχω τὸ δάκρυο τὸ καυτὸ
» τὴν πεῖνα, ἄχ! σιμά μου
» καὶ μόνη συντροφιά μου
» τὴν κρύα μοναξιὰ....

—

» Μὴν κλαῖς! » ἡ μάνα μ' ἔλεγε
» Θεέ μου, τὴν ἡμέρα,
» ποῦ 'πῆρες τὸν πατέρα,
» παιδί μ' ἐλεεινὸν,

» Εἶν' ὁ Θεὸς τῶν ὀρφανῶν
» πατὴρ, καὶ θὰ φροντίσῃ
» νὰ μᾶς παρηγορήσῃ! »
» κ' ἐκλαίαμεν πικρά!...

—

» Πλὴν κι' ἀπ' αὐτὴν μ' ὀρφάνεψες...
» ἄχ! παῦσε τὴν ὀργή σου,
» ἀφοῦ εἶμαι παιδί σου,
» γιατί δὲν μὲ πονεῖς;

» Τάχα γιατὶ μὲ τυραννεῖς;
» μήπως, Θεὲ, σὲ πταίω
» ἂν 'μέρα νύκτα κλαίω,
» τὴν μαύρη μ' ὀρφανιά;....

—

» Ἀλλ' εἶναι, μαύρη καὶ πικρὴ,
» μικρὸ καὶ μὲ τρομάζει,
» γι' αὐτὸ καὶ μὲ βιάζει
» νὰ κλαίω μὲ ὁρμὴ,

» Ἴσως τὸ μαῦρο της κορμὶ,
» ν' ἀσπρίσω ἠμπορέσω,
» ἴσως καὶ τὴν φορέσω
» στολὴ λευκὴ χαρᾶς...

—

» Πλὴν, μάταια Ἡ ὀρφανιὰ
» τὰ δείχνει ὅλα μαῦρα,
» κανεὶς σ' αὐτῆς τὴν λαύρα
» δὲν εὗρε γιατρειά!...

» Κι' ἂν ἦν' ἡ πίκρα της βαρειὰ
» τὴν τύχη μου δὲν 'βρίζω
» γιατ' ἀπὸ σὲ ἐλπίζω,
» Θεέ μου, σωτηριὰ...,

—

» Γιατὶ κ' ἐγὼ λουλουδικὸ
» στιγμὴ νὰ μὴν ἀνθίσω
» καὶ μυρωδιαῖς νὰ χύσω
» τὴν φύσιν ν' ἀσπασθῶ,

» Ἀλλὰ στὴν γῆν νὰ κρημνισθῶ,
» σὰν τὸ λεφτὸ καλάμι,
» ποῦ τὸ θολὸ ποτάμι
» τὸ σέρνει στὰ βουνά;...

—

» Γιατί, πουλὶ, τὴν δόξαν σου
» μὲ ἔρωτα μεγάλο,
» νὰ μὴν 'μπορῶ νὰ ψάλλω
» στῶν δένδρων τὰ κλωνιά;....

— Εἶναι πικρὴ ἡ ὀρφανιά! —
» μὲ λέγει ὁ ἀέρας
» τὸ ἄστρο τῆς ἡμέρας
» τὸ ἄστρο τῆς νυκτός...

—

» Εἶναι πικρή...» —Τὴν πίκρα της
ἓν μόνον τὴν γλυκαίνει
ὁπόταν τὴν θερμαίνῃ
τὸ φῶς τοῦ Οὐρανοῦ.

Καθὼς τὰ πάγη τοῦ βουνοῦ
ὁ ἥλιος τὰ σκορπίζει,
καὶ μὲ αὐτὰ δροσίζει
τὰ σπλάγχνα του βαθειά...

—

Ἐνῷ θρηνοῦσε τ' ὀρφανὸ
σηκώθηκε μεγάλη
αἴφνης ἀνεμοζάλη
στὰ νέφη τοῦ βουνοῦ,
Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ κεραυνοῦ
ἠκούσθη νὰ μουγκρίζῃ,
καὶ μὲ βρονταῖς νὰ τρίζῃ
τοῦ κόσμου τὰ κλειδιά.

—

Τρέμει τῆς Μοίρας τὸ παιδί,
μὲ βήματα μεγάλα
σὲ πλάτανου κουφάλα
ὑπῆγε, καὶ ἐκεῖ
ἐκρύφθηκε, κ' ὕπνον γλυκὺ
'κοιμήθη, . . . στὄνειρό του
εἶδε πῶς στὸ πλευρό του
ἠγρύπνει νέα τις.

—

Ἦτο ὡραία πλὴν χλωμή,
τὸ βλέμμα εἶχε κρῦον
πλὴν τ' ὅλον της τί θεῖον
εἶχε καὶ μαγικόν.
Ἀλλ' ἦτο θλίψεως εἰκών,
ἥτις ἐναπομένει,
ὁσάκις πονεμένη
ψυχὴ βαρυθυμεῖ.

—

« Τὸν κόσμον ὅλον ἔχασα
» καὶ μ' ἔχασεν ἐπίσης! . . . »
εἶπε, κ' εἰς ἀναμνήσεις
ἐδάκρυσ' ἀλγεινάς...
« Καὶ σὺ ποῦ βήματα πλανᾷς,
» τέκνον ὀρφανευμένο,
» ἔλθε ἐκεῖ ποῦ μένω
» νὰ ζήσωμεν μαζῆ...

—

» Μὲ βλέπεις; εἶμ' ἡ Ἀρετὴ
» ὁ κόσμος μὲ ἠρνήθη,
» κ' εἰς αἶσχος μετεβλήθη
» πᾶν αἴσθημα ἁγνόν,
» ὁ πλοῦτος εἶναι ὁ κινῶν
» τὰς πράξεις καὶ τὰ ἤθη,
» κ' ἐμὲ ἀφίν' ἡ λήθη
» ἐξόριστον ἐδῶ!...

—

» Δόλος ἠφάνισε τὸ πᾶν!
» κ' ἐνῷ λυγρῶς ἐθρήνει
» φεῦ! ἡ Δικαιοσύνη,
» αὐτὸς κλοιὸν οἰκτρὸν
» στὸν τράχηλόν της τὸν ἁβρὸν
» ἔθηκε... μάτην κλαίει...
» σφαδάζει... δὲν ἐκπνέει...
» θνήσκει, καὶ ἀναζῇ!...

—

» Μήτηρ καλή, τὰ τέκνα μου
» τὰ ἥρπασ' ἡ Κακία
» καὶ ἡ Ἀκολασία,...
» ἐθρήνησ' ἀλγεινά,
» πλήν, μ' ἐξορίζουν στὰ βουνά,
» καὶ ἤδ' ὀρφανευμένη
» θρηνῶ δυστυχισμένη,
» τὰ τέκνα μου θρηνῶ...

—

» Ἐπόθουν ἓν τῶν τέκνων μου
» ὡς μήτηρ ἀγαπῶσα,
» νὰ ἴδω, εἶχον τόσα!
» σ' ἤκουσα νὰ θρηνῇς,
» καὶ μέλος ψυχικῆς φωνῆς
» ᾐσθάνθην νὰ μὲ λέγῃ,
» ἡ ὀρφανία φλέγει
» ἓν τέκνον σου μικρόν.

—

» Μὴ κλαίῃς τοὺς γονεῖς σου, μή,
» ἐκεῖνοι ἡσυχάζουν,
» ἐκεῖ ποῦ ἑορτάζουν
» Ἀγγέλων στρατιαί,
» καὶ τῶν δικαίων αἱ σκιαὶ
» τὸ ὄνομα τοῦ Πλάστου
» θεώμεναι ἀφράστου
» δόξης καὶ καλλονῆς!

—

» Τὸν κόσμον κλαῦσε κάλλιον,
» ὃν τῶν παθῶν ἀγρία

» ἐδέσμευσε μανία
» καὶ ὅστις ναυαγεῖ,
» εἰς τὸν φρικτὸν καὶ ἐναγῆ
» πόντον τῆς ἀνομίας,
» καὶ ὅστις τῆς κακίας
» ἐγένετο βορά...

—

» Ἄς τὸν συγκλαύσωμεν!... Ἐὰν
» πατέρα καὶ μητέρα
» ἔχασας, γλυκυτέρα
» εἶν' ὅμως ἡ ζωή,
» ὁσάκις συμφορᾶς πνοὴ
» δύο ψυχὰς μαστίζει,
» μικρὸν ἀνακουφίζει
» τὸ ἄλγος τὸ κοινόν·

—

» Δύ' ὀρφανοὶ ἂς ζήσωμεν
» ὁμοῦ εἰς ἕνα τόπον,
» μακρὰν κακῶν ἀνθρώπων
» καὶ μ' ἄκακον ψυχὴν
» ἂς ἀπευθύνωμεν εὐχὴν
» τῷ Πλάστῃ νὰ λυτρώσῃ
» τὸν κόσμον, νὰ τῷ δώσῃ
» τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

—

» Ἐκεῖ εἰς δάσος σκιερὸν
» βλέπεις ἓν κυπαρίσσι
» ποῦ κάτω τρέχει βρύση
» μὲ μόρμυρο γλυκύ;
» ἐκ' εἰς καλύβην κατοικῶ,
» ἡ μήτηρ σου θὰ γείνω,
» ἐκεῖ θὰ σὲ προσμείνω
» πτωχό μου ὀρφανό...»

—

Ἐξύπνησε τὸ ὀρφανὸν
καὶ κάμει τὸν σταυρόν του
τὸ θεῖον ὄνειρόν του
ἀκόμ' ἀναπολεῖ.
Ἡ θεία ἔπαυσ' ἀπειλὴ
ἀπὸ τὸ δένδρο βγαίνει,
καὶ γιὰ νὰ βρῇ πηγαίνει
τὴν θείαν Ἀρετήν!

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΓΑΥΡΙΔΗΣ.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΝΕΟΤΗΤΑ.

—

Εἰς τὸ μέλλον συχνὰ ἀτενίζων,
μὲ ἓν βλέμμα γαλήνης μεστόν,
πλήρης δόξης κ' ἐλπίδων χρηστῶν,
μοὶ παρίστατ' ἐμπρός μου ὁρίζων.

—

Ὦ! νεότης, ὀνείρων σειρὰ
ὡς μαγεία τις σὲ περιβάλλει.
Δὲν παιδεύουν τὸ στῆθός σου σάλοι.
Βασιλεύει παντοῦ ἡ χαρά.

—

Ἡλικία πασῶν καλλιτέρα
πρὸς τί τόσον εὐκόλως περᾷς!
Μὴ τοῦ χρόνου μὲ πάθος ἐρᾷς;
καὶ μ' ἐκεῖνον πετᾷς στὸν αἰθέρα;

—

— Ὤ, τὸ βλέπω ἡ μοῖρα ποθεῖ
νὰ προβαίνῃς ἐμπρὸς ἀεννάως,
καὶ εἰς τοῦ παρελθόντος τὸ χάος,
νὰ κρυβῇς μετ' ὀλίγον σ' ὠθεῖ!

—

Πῶς παρέρχοντ' οἱ χρόνοι δρομαῖοι;
Ὁ πρὶν νέος γηράσκει εὐθύς,
καὶ ὡς φύλλον ἐκπίπτων ταχύς,
πρὸς τὸ μνῆμα βαδίζων ἐκπνέει.

—

Τί μᾶς μένει ὡς μόνη ἐλπίς;
Πρὶν στοῦ βίου ἐλθῶμεν τὸ τέλος,
Πρὶν ὁ χάρος μᾶς ῥίψῃ ἓν βέλος,
Ἡ Θ ρ η σ κ ε ί α μᾶς εἶναι ἀσπίς.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

—=—

Μὴ μοῦ σπαράσσῃς τὴν καρδιὰ
πλειότερον, ὦ φίλη·
Ἄν σ' ἀγαπῶ, μὴ πταίω 'γώ;
ὤ, μὴ φανῇς ὀργίλη!...
Ριπὰς ἀγγέλου φαεινοῦ,
ὦ κόρη, σελαγίζῃς,
Ὅταν σὲ βλέπω. Ἄχ! γιατί
σκληρῶς μὲ βασανίζεις;
Ὑπάρχεις φλόγ' ἀνάπτουσα
τὰ ἔντοσθέν μου πάντα,

Σ' ἀγάπησα θερμότατα,
θὰ σ' ἀγαπῶ γιὰ πάντα.
Ἀχ! πλὴν ἀγάπα με καὶ σύ,
λυπήσου μ' ἄγγελέ μου!
Μὴ θέλης νὰ θανατωθῶ,
νἆν' ἔσχατ' αἱ στιγμαί μου!
Ὅλος ἀνάπτω, χωρὶς σοῦ
δὲν ἠμπορῶ νὰ ζήσω.
Ὑπάρχεις σὺ ὁ ἔρως μου
ἕως νὰ ξεψυχήσω.

Δ. Α.

—=—

1
Ἔκλινε ὁ ἥλιος,
ἤδη ὠχριᾷ,
μόνη φωτισμένη
λάμπ' ἡ Ἐκκλησιά.
2
Στὸ χωριὸ ἀπ' τ' ὄρος
ἔπεσ' ἡ σκιὰ
καὶ βαρειὰ βοΐζει
καμπανοκρουσιά.
3
Σάββατον ἑσπέρας
στὸν ἑσπερινὸν
προσκαλεῖ ὁ κώδων
κάθε χριστιανόν.
4
Νά τον καὶ γυρίζει
μὲ τὰ πόδια του
στὸ χωριὸ χωριάτης
μὲ τὰ βόδια του.
5
Πόσο, πόσο πλῆθος
μέσ' τὴν ἐκκλησιὰ
πόσο, πόσο λάμπει
ἡ κηροδοσιά!
6
Τὸ κερὶ μὲ κόπον
'ποὖν ἀγοραστὸ
πλειότερ' ἀπὸ τ' ἄστρα
λάμπει στὸ Χριστό.
7
Πέρα στὴν καλύβα
μάνα τραγουδεῖ
νάνι! καὶ θὰ πάμε
αὔριο ταχύ.
8
Στοῦ Θεοῦ τὸ σπήτι
καὶ στὴν προσευχή,
κι' ὁ Θεὸς θ' ἀκούσῃ
καὶ θὰ λυπηθῇ.
9
Καὶ βροχὴ θὰ στείλῃ
στὴν πτωχολογιά.
Ποῦν' ὅλοι χαμένοι
ἀπ' τὴν ἀναβροχιά.
10
Θὰ φυτρώσῃ τότε
τὸ σιτάρι μου
καὶ ψωμὶ θὰ ἔχῃς,
παληκάρι μου.
11
Εἰς τὸν κῆπον ἄλλη
μάνα γνωστικὴ
λέγει στὰ παιδιά της
ποῦ γυρνοῦν ἐκεῖ,
12
Βλέπετε, παιδιά μου
πῶς καὶ τὰ φυτὰ
προσευχὴ διαβάζουν
στὸν Θεὸ σκυφτά;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΥΡΤΕΛΗΣ

—=—

ΟΙ ΟΦΘΑΛΜΟΙ ΤΗΣ

Ἔχεις, κόρη, μαργαρίτας
καὶ ἀδάμαντας προσέτι,
ἔχεις ὅ,τι τῶν ἀνθρώπων
ἡ ψυχὴ ἐπιζητεῖ.
Ἔχεις... ἔχεις δύ' ὡραίους ὀφθαλμούς·
τί ἄλλο ἔτι ἡ ψυχή σου ἀπαιτεῖ;

—

Δι' αὐτοὺς τοὺς ὀφθαλμούς σου
ἔγραψα, νεᾶνις φίλη,
στρατιὰν ᾀσμάτων ὅλην!
κ' ἔκλαυσα ὡς ποιητής·
μ' ἐτυράννησας μ' ἐκείνους! μὲ κατέστρεψας!
ὁμίλει... ἔτι πλέον τί ζητεῖς;

Α. Σ. Λ.

ΕΛΕΓΕΙΟΝ

εἰς τὸν ἀποθανόντα ἀδελφόν μου Ἀλέξανδρον Κ. Μακρίδην.

Α

Τῆς ἐκκλησιᾶς τὸ σήμαντρο κτυπάει λυπημένα,
καὶ ἱερέων ὅμιλος στὸν οἶκόν μου ἐμβαίνει.
Πολλαῖς ἀκούω ψαλμῳδιαῖς νὰ ψάλλουν πικραμένα,
ἡ λύπη εἶναι γενική.... αὐτὸ τί νὰ σημαίνῃ;

Μὲ βήματα κλονούμενα ἐμβαίνω στὴν οἰκίαν,
κι' ὀσφραίνομαι ὁ δύστηνος λιβάνου εὐωδίαν,
τρέχω, πετῶ ὡσὰν πτηνόν, στὸν θάλαμον ἐμβαίνω,
κραυγὴν ἐξάγω γοεράν!... κι' ὡς λίθος ἀπομένω.

.

Ἀναίσθητος, ὠχρότατος μὲ θολωμένον ὄμμα,
ὁ ἀδελφός μου ἔκειτο ἐντὸς νεκροκραβάτου,
εἶχε τὰ χείλ' ἡμίκλειστα ἀκίνητον τὸ σῶμα.
Πλὴν μειδιῶν ἐφαίνετο μεθ' ἡδονῆς ἀφάτου.

Στὸ μέτωπόν του ἔκυψα γλυκὰ νὰ τὸν φιλήσω,
κ' ἦτο τὸ μέτωπο σκληρὸ καὶ κρύο σὰν τὸν πάγο·
τὸ χέρι του ἐτόλμησα ὡς ἄλλοτε νὰ λάβω,
ἀλλ' ἔπεσεν ὡς ἀδρανὲς καὶ παγωμένο 'πίσω.

Β

Ὦ! εἶναι ἤδη εὐτυχὴς διότι ἐλυτρώθη!
Μυρίας εἶχε τρομερὰς βασάνους δοκιμάσει.
Ὡς ὁ Σωτήρ μας καὶ αὐτὸς πολλάκις ἐσταυρώθη,
τὴν νόσον πλὴν δὲν ἴσχυσεν οὐδόλως νὰ δαμάσῃ.

Εἰς τὴν παλαίστραν τῆς ζωῆς ἀπέκαμε παλαίων
καὶ ὡς γενναῖος ἀθλητὴς ἀπῆλθε τελευταῖον.
Εἰς τοῦ θανάτου ἔπεσε τὰς νεκρικὰς ἀγκάλας,
καὶ δὲν ἀκούει ἂν θρηνῶ κι' ὀδύρομαι ὁ τάλας.

Τὸ φέρετρόν του ἔρραναν μὲ μυροβόλα ἄνθη,
νεάνιδες ξανθίκομοι, παρθένοι τοῦ Μαΐου.
Πρὶν ἔμβῃ στὴν νεότητα ὁ νέος ἐμαράνθη,
καὶ ἔδυσεν ὡς αἱ χρυσαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου.

Γ

—Ἀλέξανδρε, ἠγάπησες, δοκίμασες, ᾐσθάνθης,
ὡς ἄνθος μόλις αὐξηθὲν προώρως ἐμαράνθης.
Τὸ τοῦ θανάτου δρέπανον σε ἔδρεψεν ἀκαίρως,
δέκα ὀκτὼ μόλις ἐτῶν σ' ἀπώλεσεν ὁ ἔρως.

Ὁπόταν στῆς νεότητος εἰσήρχεσο τὰς πύλας,
εἶχες τὴν ὄψιν χαρωπὴν καὶ ἤρεμον τὸ ὄμμα.
Τὸ ἄστατον δὲν γνώριζες τῆς κακοτρόπου Μοίρας
δὲν πίστευες τόσον μικρὸς νὰ ἔμβῃς εἰς τὸ χῶμα.

Τοῦ ἅδου μία ἐρριννύς, μία τῆς Εὔας κόρη,
ἐπέπρωτο τὸ μέλλον σου σκληρῶς νὰ ἀποκόψῃ;
Τὸ πλοῖόν σου ἐνῷ σιγὰ στὸ πέλαγος ἐχώρει,
ἐπρόκειτο εἰς σκόπελον τοιοῦτον νὰ προσκόψῃ;

Τὴν εἶδες! σ' ἔθελξεν αὐτὴ κι' αὐτὴν ὠνειροπόλεις,
τὸν κόσμον ἀηδίασες, αὐτὴν γνωρίσας μόλις.
Μητέρα ἐλησμόνησες, φίλους, γονεῖς, οἰκείους,
καὶ πίστευσες τοὺς ὅρκους της τοὺς πλάνους καὶ δολίους.

Πλὴν ν' ἀπατοῦν ἀρέσκονται καὶ αἱ σεμναὶ παρθένοι,
καὶ δυστυχὴς στοὺς ὅρκους των ὅστις πιστῶς ἐμμένει.
Κρύπτει ἡ ὡραιότης των τὴν ἄστατον καρδίαν,
καὶ ἡ γλυκεῖά των φωνὴ θανάσιμον πικρίαν.

Ποτὲ καρδία γυναικὸς πιστῶς δὲν θ' ἀγαπήσῃ
ποτὲ αὐτὴν τοῦ ἔρωτος δὲν πλήσσουσι τὰ βέλη.
Εἶναι τῆς Εὔας γενεά, ἐπλάσθη νὰ μισήσῃ·
παντοῦ τὰ θύματα ζητεῖ, παντοῦ τοὺς φόνους θέλει.

Σύ, ἀδελφέ μου, μαρτυρεῖς ὅτι τὸ θῦμα εἶσαι
ἑνὸς τοιούτου δαίμονος με σιδηρὰν καρδίαν.
Σὺ ὅστις τόσον νεαρὸς ὑπὸ τὴν πλάκα κεῖσαι
λαβὼν ὡς μόνην μητρυιὰν τὴν γῆν αὐτὴν τὴν κρύαν.

Ἄνθη ἠγάπας, ἀδελφέ, ἄνθη πολλὰ θὰ θρέψω
καὶ μὲ αὐτὰ πολυτελῶς τὸ μνῆμά σου θὰ στέψω
καὶ θἄρχωμαι κάθε πρωῒ στὸν τάφο σου ἐπάνω,
ἐὰν τὰ ἄνθη μαρανθοῦνε μὲ δάκρυα νὰ ῥάνω.

Δ

Κυπάρισσον φυτεύσατε ἐν μέσῳ τῶν μνημείων
καὶ γράψατε στὸ μάρμαρον τοῦ τάφου του τὸ κρύον.
«—Τοῦ ἀδελφοῦ μου εἶν' αὐτὸ τοῦ ταλαιπώρου μνῆμα,
ἐδῶ κεῖται τοῦ ἔρωτος τὸ πλανημένο θῦμα».

Τὸ γόνυ κλίνων ἔμπροσθεν τῆς πλάκας του τὸ χῶμα,
θερμὴν ἐκπέμπω προσευχὴν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ δῶμα.
Καὶ μὲ τὴν χεῖρα τρέμουσαν ἐμπρὸς σ' αὐτὸν τὸν τάφο
ὡς δῶρον μου πανύστατον αὐτοὺς τοὺς στίχους γράφω.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Κ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

MAX SCHEDL MÜNCHEN

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Philergos

[Nichtlateinische Schriftzeichen] [Nichtlateinische Schriftzeichen]

Bd.: 1

1877

Per. 265 b-1
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11360705-0